

שבוע פרשת תזריע-מצורע

(12 - 18 April 1955)

כ"ג - כ"ט ניסן תשע"ה

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָתָהּ. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

נרבת התורה

צריך ליוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:

וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּלַגְנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֹךְ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְהָ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, גוֹתַן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרָן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:

יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְךָ: וַיֵּשֶׂא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם:

וַיִּשְׁמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נטויות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאֶהְבֶּתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לֵבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לֵבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנְיֹךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבְתָּם עַל מְזוּזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמַעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל לֵבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלֻקֹּשׁ, וְאֶסַּפְתָּ דָגְיֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמַרְנוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בְּכֶם וְעִצַּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבֹחַ אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשַׁמְתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדוֹתֶיךָ אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבְתָּם עַל מְזוּזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְתִּיכֶם לְתַת לָהֶם, בְּיַמֵּי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵיהֶם בְּגֵדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

בכון לומר קודם התפילה:

תְּרִינִי מְקַבֵּל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעַךְ בְּמוֹדַךְ מִצְוֶה לְהַתְּפִלָּל בְּתִפְלִין אֶת כָּל תְּפִלַּת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׂמַתְחָלָק לִימֵי הַחוּדָשׁ.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. אֲךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - המשנה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נתן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושוכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־יתובות "לה"י)) בציווי השם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

תהלים

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בַּצֵּאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לְעֹז: ב הִיְתָה יְהוּדָה לְקִדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְשָׁלוֹתָיו:
 ג הַיָּם רָאָה וַיִּגַּם הַיַּרְדֵּן יִסַּב לְאַחֹר: ד הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבַעוֹת כְּבְנֵי־צֶאֱנָן: ה מִה־לְקַדְּ
 הַיָּם כִּי תָנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסַּב לְאַחֹר: ו הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים גְּבַעוֹת כְּבְנֵי־צֶאֱנָן: ז מִלִּפְנֵי אֲדוֹן
 חוֹלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ח הַהֶפְכִי הַצּוּר אַגְס־מַיִם חֲלָמִישׁ לְמַעֲיְנו־מַיִם:

קטו.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לֹא לָנוּ | יְהוָה לֹא־לָנוּ כִּי־לְשִׁמּוֹךְ תָּן כְּבוֹד עַל־חֲסִדְךָ עַל־אֲמַתְךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם
 אֵי־הָיָא אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאֱלֹהֵינוּ בְּשָׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה: ד עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה
 יְדֵי אָדָם: ה פָּה־לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: ו אֲזַנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף לָהֶם
 וְלֹא יִרְיֹחוּן: ז יִדְיֵהֶם | וְלֹא יִמְיֹשׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ לֹא־יִהְיֶהוּ בְּגִרוֹנָם: ח כְּמֹוֹהֶם יִהְיוּ
 עֹשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־בָּטַח בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל בָּטַח בַּיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּנָם הוּא: י בֵּית אֶהֱרֹן בָּטַחוּ
 בַּיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּנָם הוּא: יא יִרְאִי יְהוָה בָּטַחוּ בַּיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּנָם הוּא: יב יְהוָה זָכְרָנוּ יִבְרָךְ
 יִבְרָךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ אֶת־בֵּית אֶהֱרֹן: יג יִבְרָךְ יִרְאִי יְהוָה הַקַּמְנִים עִם־הַגְּדֹלִים: יד יִסַּף
 יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאֶרֶץ: טז הַשָּׁמַיִם
 שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאֶרֶץ נָתַן לְבְנֵי־אָדָם: יז לֹא הִמְתִּים יְהַלְלוּ־יָהּ וְלֹא פָלִי־יָרְדֵי דוּמָה:
 יח וְאַנְחֵנוּ | נִבְרָךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ:

ברכת האילנות:

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שְׁלֹא
 חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כָּלֹּם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיְהוֹנוֹת בָּהֶם
 בְּנֵי אָדָם** ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה (סדר ברכת הנהנין פרק ג הלכה ד).

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

אל התלמידים השלוחים שליט"א

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מער"ח אייר והמצורף אליו,

ות"ח על הנח"ר שגורמים ע"י ההודעה ע"ד פעולות בנקודת הפצת המעינות בתוככי הפצת
 היהדות בכלל, ומובן וגם פשוט שהנ"ל הוא בהוספה על הפעולה ששכר מצוה מצוה, כמבואר בדא"ח
 הענין בזה.

והרי נמצאים אנו בחודש זיו, בו נולדו זיותי עולם, שענינם שלשת העמודים, תורה עבודה
 וגמילות חסדים עליהם העולם (כפשוטו והעולם קטן זה האדם) עומד, ומגלגלין זכות ליומין זכאין.

בברכה לבשו"ט

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיד, קטו ג
- (ג) מאמר ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש
שבת פרשת שמיני, מבה"ח וער"ח אייר, ה'תשכ"ח ה
- (ד) שיחת שבת פרשת שמיני, מברכים החודש וערב
ראש חודש אייר, ה'תשכ"ח כג
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת תזריע
(בלה"ק) כרך ז ל
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל לה
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – תזריע-מצורע לז
- (ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת תזו"מ לט
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת תזריע-מצורע... צא
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת תזריע-מצורע צב
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תזו"מ קה
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם קח
- שיעורי רמב"ם**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת תזו"מ קיא
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תזו"מ קנט
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת תזו"מ קעב
- (טז) מסכת סוטה עם ביאורים
מדף ח עד דף יד קעו
- (יז) נביאים וכתובים
ישעיה פרק ה, משלי פרק ט-י רד
- (יח) משניות – מסכת אהלות
ביאור קהתי רו
- (יט) עין יעקב מסכת יומא ריג
- (כ) מסכת כתובות עם ביאורים
מדף סט עד דף עה רטז
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינונים
אדמו"ר הזקן רמח
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת על פי לוח רב יומי
אדמו"ר הזקן רמח
- (כג) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן רנא
- (כד) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי רנג
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" רנג
- (כו) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש רנד
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב רנד
- (כח) מאמרים קונטרסים – חלק ב'
אדמו"ר מוהרי"צ רנה
- (כט) ספר השיחות היש"ת
אדמו"ר מוהרי"צ רנו
- (ל) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ רנו
- (לא) ביאורים לפרקי אבות פרק א רנח
- (לב) חומש לקריאה בציבור לשבת פרשת תזו"מ... רנט
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע רע
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לעש"ק פ' תזו"מ רעא

ביאור בדרך אפשר

1 בספר שמואל א, פרק כ בפסוק יח שהוא תחילת ההפטרה של שבת ערב
 2 ראש-חודש, 'מחר חודש', נאמר:
 3 וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן לְדוֹד מָחָר חֹדֶשׁ מִחַר יְחֹל רֹאשׁ חוֹדֶשׁ וְנִפְקְדָתָּ
 4 ולא תבוא לסעודת ראש חודש אצל אבי, שאול המלך שבגלל זה ייזכר כך
 5 כִּי יִפְקֹד יַחֲסֹר מוֹשְׁבֵיךָ¹,
 6 וּמִבֵּיא אֲדָמוֹר² מִהַר־שׁ רִבִּי
 7 שמואל, האדמו"ר הרביעי בשושלת
 8 אדמו"רי חב"ד [בפעל יום
 9 ההולדת דב' אייר נולד בב' אייר
 10 בשנת תקצ"ג] בְּמֵאֲמָרוֹ עַל
 11 פְּסוּק זֶה² מֵה שְׁפִירֵשׁ רִשִׁי¹
 12 עַל הַפְּסוּק, שְׁוֹנְפְקְדָתָּ הוּא
 13 לְשׁוֹן זְכָרוֹן, כמו "עלה ויבוא...
 14 ויזכר ויפקד" ויפקד הוּא לְשׁוֹן
 15 חֶסְרוֹן, כמו "לא נפקד ממנו איש"
 16 ופירושו 'וּנְפִיקְדָתָּ כִּי יִפְקֹד
 17 מוֹשְׁבֵיךָ' הוּא, דְּעַל-יְדֵי
 18 שְׁיִפְקֹד יַחֲסֹר מְקוֹם מוֹשְׁבֵי שָׁל
 19 דָּוִד, כִּי דוֹד לֹא יבוא לסעודה על-
 20 יְדֵי-זֶה יִזְכָּר שְׁאוּל עָלָיו יִיזְכָּר
 21 בו ויחשוב עליו. וממשיך הרבי
 22 מהר"ש בְּהֵמָאֲמָר³, דְּהִטְעַם
 23 שְׁנֵאֲמַר בַּפְּסוּק זֶה וְנִפְקְדָתָּ (וְלֹא
 24 וְנִזְכָּרְתָּ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה), הוּא
 25 מִשׁוֹם שְׁוֹנְפְקְדָתָּ הוּא (גַּם)
 26 לְשׁוֹן יְחֹדָד⁴ חִיבוֹר וְהִתְאַחַדוֹת
 27 [כַּלְשׁוֹן רְבוּתֵינוּ ז"ל⁵ חֵב
 28 אָדָם לְפָקוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ כו'],
 29 כִּי שְׁאוּל הוּא בְּחִינַת בֵּינָה
 30 (כְּמוֹ שְׁכָתוּב⁶ בַּתּוֹרָה [לְגַבֵּי שְׁאוּל
 31 אַחַר]) שְׁאוּל מִרְחֹבוֹת הַנְּהָר
 32 וְעֵינֵינוּ שֶׁל בְּחִינַת בֵּינָה הִיא הִתְרַחֲבוּת
 33 וְהִסְתַּעְפוֹת שֶׁל הַשְּׁכָל, שֶׁבְּבְחִינַת
 34 הַחֲכֵמָה הוּא כְּנֻקְדָה בְּלִבָּד, וְהִבִּינָה
 35 הִיא שְׂרֵשׁ וְהַמְקוֹר שֶׁל הַמְּדוּת
 36 דְּזַעֲרֵי-אַנְפִּין הַמִּידוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת (שֶׁל עוֹלָם הָאֲצִילוֹת) הַנִּקְרָאוֹת זַעֲרֵי

ביאור בדרך אפשר

37 אנפין', פנים זעירות, כי לעומת האור המאיר במוחין, ועוד יותר לעומת בחינת
 38 'אריך אנפין' (פנים גדולות) שב'כתר עליון' שלמעלה מהספירות, האור המאיר
 39 במידות הוא מועט ומצומצם, והבינה היא המקור למידות, ונקראת 'אמא' כמו
 40 שכתוב 'אם הבנים שמחה' ולפי פנימיות הענין הכוונה לבינה המולידה את
 41 המידות [כְּמוֹ שְׁכָתוּב⁷ מִי בְּרָא
 42 אֱלֹהִים, דְּ'מִי' - בֵּינָה, הוּא
 43 הַשְׂרֵשׁ דְּ'אֱלֹהִים' - מְדוּת⁸, כִּי
 44 שֶׁמְבוּאָר בְּלֻקוּטֵי תוֹרָה לְרַבְּנוּ הוֹקֵן:
 45 "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה.
 46 כי 'אלה' הוא לשון גילוי, רמי' הוא
 47 לשון נסתר דקיימא לשאלה, מי הוא זה
 48 ואיהוה שלא נודע מהותו... אלה הוא
 49 בחינת המידות שנק' והנגלות...
 50 ונמשכים ונולדים מן השכל,
 51 וההתבוננות היא בחינת בינה אם
 52 הבנים שנקראת מי... נקראו הששה
 53 מדות 'אלה' כי כל מדה כלולה מכל
 54 הששה עולה מספר ל"ו שהוא
 55 בגימטריא אלה..."], וְדוֹד הוּא עֵינִין
 56 סְפִירַת מְלָכוּת, וְלִכְּן נֹאמַר
 57 וְנִפְקְדָתָּ, שְׁשְׁאוּל יִפְקוֹד אֶת
 58 דָּוִד וְיִתְאַחַד וְיִתְחַבֵּר אִתּוֹ, הֵינְנוּ
 59 שְׂיֵהִיָּה יְחֹדֵד הַתְּאַחַדוֹת וְחִיבוֹר
 60 פְּנִימִי שֶׁל זַעֲרֵי-אַנְפִּין הַמִּידוֹת
 61 [שְׁשְׁרֵשׁוּ מִבֵּינָה, שְׁאוּל]
 62 וּמְלָכוּת [דָּוִד].
 63 וְזֶהוּ הַקְּשֶׁר הַמִּיּוֹחַד דְּ'וֹנְפְקְדָתָּ
 64 כִּי יִפְקֹד מוֹשְׁבֵיךָ עִם 'מָחָר
 65 חֹדֶשׁ' (אִף שֶׁלִּכְאוּרָה זְכָרוֹנוֹ שֶׁל דוֹד
 66 הִיא עוֹלָה אֲצֵל שְׁאוּל עַל יְדֵי הַעֲדָרָה,
 67 וּבְפְנִימִיּוֹת הִיא נוֹצֵר חִיבוֹר בֵּין זַעֲרֵי-
 68 אַנְפִּין וּמְלָכוּת, גַּם אִם דוֹד הִיא נַעֲדָר
 69 מִסַּעֲדָה בְּיוֹם אַחֵר), כִּי בְּעֵרֵב
 70 רֹאשׁ-חֹדֶשׁ הוּא הָעֵלָם
 71 וְהַסְּתֵר הַלְּבָנָה, וְעַד שְׁכָרְגַע
 72 שְׁלִפְנֵי הַמּוֹלָד לֹא נִשְׁאַר מִמֶּנָּה גַּם אִפִּילוֹ נְקוּדָה, וְעַל-יְדֵי-

בס"ד. שבת פרשת שמיני, מברכים החודש וערב ראש- חודש אייר ה'תשכ"ח*

1 וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֹדֶשׁ וְנִפְקְדָתָּ כִּי יִפְקֹד
 2 מוֹשְׁבֵיךָ¹, וּמִבֵּיא אֲדָמוֹר² מִהַר־שׁ [בפעל
 3 יום ההולדת דב' אייר] בְּמֵאֲמָרוֹ עַל פְּסוּק זֶה²
 4 מֵה שְׁפִירֵשׁ רִשִׁי¹ עַל הַפְּסוּק, שְׁוֹנְפְקְדָתָּ הוּא
 5 לְשׁוֹן זְכָרוֹן, וְיִפְקֹד הוּא לְשׁוֹן חֶסְרוֹן, וּפִירוּשׁ
 6 וְנִפְקְדָתָּ כִּי יִפְקֹד מוֹשְׁבֵיךָ' הוּא, דְּעַל-יְדֵי שְׁיִפְקֹד
 7 מְקוֹם מוֹשְׁבֵי שָׁל דָּוִד, עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכָּר שְׁאוּל
 8 עָלָיו. וּמִמְשִׁיף בְּהֵמָאֲמָר³, דְּהִטְעַם שְׁנֵאֲמַר
 9 וְנִפְקְדָתָּ (וְלֹא וְנִזְכָּרְתָּ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה), שְׁוֹנְפְקְדָתָּ
 10 הוּא (גַּם) לְשׁוֹן יְחֹדָד⁴ [כַּלְשׁוֹן רְבוּתֵינוּ ז"ל⁵
 11 חֵב אָדָם לְפָקוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ כו'], כִּי שְׁאוּל הוּא
 12 בֵּינָה (כְּמוֹ שְׁכָתוּב⁶ שְׁאוּל מִרְחֹבוֹת הַנְּהָר),
 13 שְׂרֵשׁ הַמְּדוּת דְּזַעֲרֵי-אַנְפִּין [כְּמוֹ שְׁכָתוּב⁷ מִי
 14 בְּרָא אֱלֹהִים, דְּ'מִי' - בֵּינָה, הוּא הַשְׂרֵשׁ דְּ'אֱלֹהִים'
 15 - מְדוּת⁸], וְדוֹד הוּא מְלָכוּת, וְלִכְּן נֹאמַר
 16 וְנִפְקְדָתָּ, שְׁשְׁאוּל יִפְקוֹד אֶת דָּוִד, הֵינְנוּ שְׂיֵהִיָּה
 17 יְחֹדֵד זַעֲרֵי-אַנְפִּין [שְׁשְׁרֵשׁוּ מִבֵּינָה, שְׁאוּל]
 18 וּמְלָכוּת [דָּוִד]. וְזֶהוּ הַקְּשֶׁר דְּ'וֹנְפְקְדָתָּ כִּי יִפְקֹד
 19 מוֹשְׁבֵיךָ עִם 'מָחָר חֹדֶשׁ', כִּי בְּעֵרֵב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ
 20 הוּא הָעֵלָם וְהַסְּתֵר הַלְּבָנָה, וְעַד שְׁכָרְגַע שְׁלִפְנֵי
 21 הַמּוֹלָד לֹא נִשְׁאַר מִמֶּנָּה גַּם נְקוּדָה, וְעַל-יְדֵי-

(* יצא לאור בקונטרס ב' אייר - תנש"א, "לקראת ב' אייר, תפארת שבתפארת, יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע.. ר"ח אייר, שנת ה'תנש"א".

(1) שמואל-א כ, יח - הפטורה ד'מחר חודש'. (2) בהמאמר ד'פ' במדבר, מחר חודש גו', אלא שנתוסף בהתחלתו "ולהבין כו' צ"ל ואלילך). ולכאורה, התחלת המאמר שם הוא "ויאמר לו יחונתן מחר חודש גו'", אלא שנתוסף בהתחלתו "ולהבין כו' צ"ל מ"ש (ויאמר לו כו') בכדי לקשרו עם המאמרים שלפניו. וראה גם ד"ה זה דש"פ במדבר תרנ"ח (בסה"מ תרנ"ח ע' קעט ואלילך) שמיוסד, לכאורה, על מאמר זה שבהמשך 'והחרים'. (3) ראה שם ריש ע' סד וע' סט. (4) ראה גם ד"ה זה תקס"ז (סה"מ תקס"ז ע' נה. ועם הגהות - באוה"ת בראשית יא, סע"ב). (5) יבמות סב, ב. (6) וישלח לו, לז. וראה ע"ח שער ח (שער דרושי נקודות) ספ"ד. (7) ישעי' מ, כו. (8) המשך והחרים שם ע' סט. לקו"ת פקודי ד, ג. ובכ"מ.

ש"פ שמיני, מבה"ח וער"ח אייר, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 זֶה⁹ כתוצאה מהעלם הירח לגמרי בסוף החודש המסתיים נַעֲשֶׂה אַחֲרֵי-
2 כֶּף (מַחֲר) חֲדָשׁ, מוֹלַד הַלְּבָנָה מַחֲדָשׁ, יְחוּד שְׁמָשָׁא
3 וְסִיְהָרָא וכשהלבנה נולדת מחדש נעשה שוב יחוד (חיבור ואיחוד) של
4 השמש והלבנה. וּכְמוֹ-כֵן הוּא פְּמַלְכוּת (שׁוֹרֵשׁ הַלְּבָנָה ולכן
5 הלבנה היא בחינת 'מקבל' מהשמש
6 שהיא בחינת 'משפיע' כשם שהמלכות
7 היא בחינת 'מקבל' מ'זעיר-אנפין'
8 שהוא בחינת 'משפיע'), דַּעֲלֵ-יָדֵי
9 שְׁיִפְקַד ייחסר מושבֶּךָ (שָׁל
10 דָּוִד, מַלְכוּת), על דרך העלם
11 והסתר הלבנה בסיום החודש שהוא
12 עניין של חיסרון עַל-יְדֵי-זֶה דְּוָקָא
13 וְנִפְקַדְתָּ, יְחוּד הַמַּלְכוּת עִם
14 זְעִיר-אַנְפִּין.
15 וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהוֹסִיף, דְּזֶה שְׁבָרָא-שְׁחָדָשׁ נַעֲשֶׂה
16 שְׁבָרָא-שְׁחָדָשׁ נַעֲשֶׂה יְחוּד
17 שְׁמָשָׁא (זְעִיר-אַנְפִּין)
18 וְסִיְהָרָא (מַלְכוּת) מַחֲדָשׁ, לאחר
19 העלם הירח בסוף החודש, הוא¹⁰
20 שְׁנַמְשָׁךְ בְּהַשְׁמָשׁ (זְעִיר-
21 אַנְפִּין המידות) המטכה וגילוי אור
22 אלוקי מִבְּחִינַת לְעִילָא מִן
23 שְׁמָשָׁא¹¹, היא בחינת כֶּתֶר
24 שְׁלֹמֶעֱלָה מְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת האור
25 האלוקי שנמשך ב'סדר השתלשלות'
26 שבו כל דרגה נמשכת מזו שמעליה
27 באופן הדרגתי כמו שלשלת
28 השחוליות והטבעות שלה אחרות זו
29 בזו (ועיקר 'סדר השתלשלות' הוא
30 בעשר הספירות המתחילות בחכמה
31 ובינה, והכתר הוא מעל 'סדר
32 השתלשלות' כמו כתר גשמי שהוא
33 מעל הראש), וכפי שמבואר בקבלה
34 וחסידות, 'יחוד' פועל המשכה של
35 תוספת אור שלא נמשכת על דרך
36 הרגיל. כְּמוֹ שְׁכַתּוּב¹² בַּעֲטָרָה
37 שְׁעֵטְרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם
38 חַתּוּנָתוֹ, שְׁכַבְדֵי שְׁיִהְיֶה יְחוּד
39 זְעִיר-אַנְפִּין עִם הַמַּלְכוּת (יוֹם
40 חַתּוּנָתוֹ זְעִיר-אַנְפִּין, המשפיע, הוא
41 בחינת זכר. ומלכות, המקבל, הוא בחינת נקבה, ולכן יחוד ז"א ומלכות נקרא
42 'חתונה') הוּא עַל-יָדֵי שְׁנַמְשָׁךְ בּוֹ בּוֹעִיר אַנְפִּין עֲטָרָה, כֶּתֶר.

וְעַל-פִּי-זֶה מוֹכֵן עוֹד יוֹתֵר
הַקָּשֶׁר דְּמַחֲר חֲדָשׁ עִם
וְנִפְקַדְתָּ פִּי יִפְקַד מוֹשְׁבֶכָךְ,
בנוסף לאמור לעיל שהקשר הוא בגלל
הדמיון של הזכירה בעקבות ההיעדרות
לחידוש הירח לאחר ההתעלמות פִּי
עֲנִין מַחֲר חֲדָשׁ [מֵה שְׁעַל-
יָדֵי הָעֵלֶם וְהִסְתַּר הַלְּבָנָה
(שְׁבָעֲרֵב רֵאשֵׁ-חֲדָשׁ) נַעֲשֶׂה
(בְּרֵאשֵׁ-חֲדָשׁ) יְחוּד שְׁמָשָׁא
וְסִיְהָרָא והיחוד מביא המשכת אור
חֲדָשׁ, כאמור], הוּא לְפִי
שְׁהִבְטוּל דְּהַלְּבָנָה (מֵה
שְׁמַתְעַלְמַת וּמַסְתַּתְרַת עַד
שְׁלֹא נִשְׁאַר בָּהּ אֶפִּילוֹ
נְקוּדָה) מְגִיעַ 'נוגע' לְבַחֲבִינַת
הַכֶּתֶר שְׁלֹמֶעֱלָה
מְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת¹⁰ שְׁמַמְנּוֹ מהכתר
נִמְשָׁךְ (עַל-יָדֵי הַבִּינָה) הַכַּחַ
עַל יְחוּד שְׁמָשָׁא וְסִיְהָרָא, כִּי
הַבִּיטוּל מִשְׁמַעוֹ יֵצִיאה מִהַגְדִּירִים
וְהַהֲגַבְלוֹת וְהַמַּפְסֵר 'להגיע' ו'לגעת'
בבחינת הַכַּתֵּר שְׁלֹמֶעֱלָה מִסֹּדֵר
הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת שְׁשִׁיךְ לַגְדִּירִים וְהַגְבְּלוֹת.
וּכְמוֹ-כֵן הוּא עֲנִין וְנִפְקַדְתָּ
פִּי יִפְקַד מוֹשְׁבֶכָךְ, שְׁעַל-יָדֵי
שְׁיִפְקַד ייחסר וייעדר, מְקוֹם
מוֹשְׁבּוֹ שָׁל דָּוִד (מַלְכוּת),
שהוא עניין הביטול (בדוגמת הביטול
שבהתעלמות הלבנה בסוף החודש),
עַל-יְדֵי-זֶה יְהִיָּה וְנִפְקַדְתָּ
זִכְרוֹן דְּדָוִד עַל-יָדֵי שְׁאוּל,
שיפעל את הַמְשַׁכַּת הַבִּינָה
(שְׁאוּל מְרַחֲבוֹת הַנְּהָר),
וְעַל-יְדֵי-זֶה לאחר שתהיה המשכת
הַבִּינָה, יִהְיֶה יְחוּד ז"א ומלכות,
וכתוצאה מזה – הַמְשַׁכַּת הַכֶּתֶר (בַּעֲטָרָה כְּתֵר שְׁעֵטְרָה לוֹ אִמּוֹ
בינה).

(9) ראה בארוכה סה"מ תקס"ז שם (ע' נג ואילך). אוה"ת שם (ט, ב ואילך). (10) אוה"ת שם י"ד, ב. (11) לשון הזהר ח"א רכג, ב. ח"ב נט, א. וראה זהר ח"א צא, ב. ח"ב קטו, ב. (12) שה"ש ג, יא. וראה לקו"ת שה"ש כו, ג. שם מז, ג.ד. המשך והחרים שם ע' סז. (13) לקו"ת שם כו, ד. המשך והחרים שם.

ויאמר לו יהונתן מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְצָרִיף לְהַבִּין, דְּיִנְפְקֶדְתָּ לְשׁוֹן וְזָרוֹן וְלְשׁוֹן פְּקִידָה (יְחִיד) שְׁבִי'פְקֶד' הַחִסְרוֹן עֲצָמוֹ יֵשׁ (בְּהֶעֱלַם) עֲנִין וְיִנְפְקֶדְתָּ זִיכְרוֹן, 43
2 שְׁנֵיהֶם מוֹרִים עַל קֶשֶׁר וְשִׁיכוֹת בֵּין הַשְּׁנָיִם, הוֹזַכַּר וְיָ שְׁזוֹכְרִים אֹדוֹתָיו וְכִפִּי שִׁיתְבָּאֵר לַהֲלֵךְ. 44
3 וּבֵין הַשְּׁנָיִם הַמְתִּיחֵדִים, וְיִפְקֶד' לְשׁוֹן חֶסְרוֹן וְהַעֲדַר - הֵם 45
4 לְכֹאֲרָה שְׁנֵי הַפְּכִים, וְאִיף אֶפְשֵׁר שְׁעַל-יָדֵי 'פְּקֶד' יִהְיֶה 46
5 וְיִנְפְקֶדְתָּ כְּלוֹמֵר, אִיךְ יִתְכַן שְׁדוּקָא 47
6 הַהַעֲדַר וְהַחִסְרוֹן פּוֹעֵל קֶשֶׁר וְשִׁיכוֹת 48
7 וְיִתְכַן? וְאִיף שְׁיִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ 49
8 (זֶה שְׁנַחֲסַר מְקוֹם מוֹשְׁבֹו שֶׁל 50
9 דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְכֵן שֶׁל הִירָח, וְמוֹה מוֹבֵן 51
10 גַּם לְגַבֵּי סְפִירוֹת הָעֲלִינּוֹת) קָשׁוֹר 52
11 עִם עֲנִין הַבֵּיטוּל, וְהַבֵּיטוּל 53
12 מְגִיעַ בְּקֶחֶד (פְּנִ"ל) שְׁמִמְנֹו 54
13 נִמְשָׁף הַכַּח עַל הַיְחִיד, וְאֵם כֵּן 55
14 אֵין לְהַתְפַּלֵּא אִיךְ הַחִסְרוֹן מַעֲוֹרֵר אֵת 56
15 הַיּוֹכְרוֹן מִכָּל-מְקוֹם עֲרִיין הַדְּבַר 57
16 צָרִיךְ בִּיאוֹר, כִּי מְזֶה שְׁפִירוֹשׁ 58
17 'יִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ' הוּא שְׁיִהְיֶה 59
18 מוֹשְׁבָךָ חֶסֶר, מִשְׁמַע דְּזֶה 60
19 שְׁיִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ הוּא טַעַם 61
20 עַל 'וְנִפְקֶדְתָּ' (וְנִפְקֶדְתָּ כִּי 62
21 יִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ) וְהַחִסְרוֹן מַעֲוֹרֵר 63
22 אֵת הַיּוֹכְרוֹן הוּא (לֹא רַק לְפִי 64
23 שְׁיִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ קָשׁוֹר עִם 65
24 עֲנִין הַבֵּיטוּל, כְּמִבְּאֹר לְעִיל, 66
25 אֲלֵא גַם) שְׁיִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ' 67
26 עֲצָמוֹ (שְׁיִהְיֶה מוֹשְׁבָךָ חֶסֶר) 68
27 עֲצַם הַחִסְרוֹן הוּא טַעַם עַל 69
28 וְנִפְקֶדְתָּ לְשׁוֹן זִיכְרוֹן. וְצָרִיף 70
29 לְהַבִּין, אִיף שְׁנֵי יִתְכַן 71
30 שְׁיִפְקֶד' לְשׁוֹן חֶסְרוֹן מְבִיא 72
31 לְיִנְפְקֶדְתָּ, וְהִרִי, כְּאִמּוֹר, הֵם שְׁנֵי 73
32 הַפְּכִים?
33 וְכֵן אֵינוֹ מוֹבֵן, דְּמְזֶה שְׁנַחֲסַר 74
34 יִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ (וְלֹא יִחְסַר 75
35 מוֹשְׁבָךָ), לְשׁוֹן פְּקִידָה, הֵינּוּ 76
36 שֶׁהַחִסְרוֹן עֲצָמוֹ לֹא נֹזֵכַר בְּלִשׁוֹן 77
37 חִסְרוֹן אֵלֵא בְּלִשׁוֹן שְׁמַשְׁמַעוֹ (גַּם) 78
38 זִיכְרוֹן מִשְׁמַע שְׁהַשְׁכִּיכוֹת 79
39 דְּיִפְקֶד' לְיִנְפְקֶדְתָּ הִיא (לֹא 80
40 רַק שְׁיִפְקֶד' מְבִיא גִוּרִים 81
41 לְיִנְפְקֶדְתָּ אֲבֵל עֲרִיין הֵם שְׁנֵי 82
42 דְּבָרִים שׁוֹנִים וְאִפְלוּ הַפְּכִים, אֲלֵא)

1 וְצָרִיף לְהַבִּין, דְּיִנְפְקֶדְתָּ לְשׁוֹן וְזָרוֹן וְלְשׁוֹן 1
2 פְּקִידָה (יְחִיד), וְיִפְקֶד' לְשׁוֹן חֶסְרוֹן - 2
3 הֵם לְכֹאֲרָה שְׁנֵי הַפְּכִים, וְאִיף אֶפְשֵׁר שְׁעַל-יָדֵי 3
4 'יִפְקֶד' יִהְיֶה 'וְנִפְקֶדְתָּ'. וְאִיף שְׁיִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ 4
5 (זֶה שְׁנַחֲסַר מְקוֹם מוֹשְׁבֹו) קָשׁוֹר עִם עֲנִין 5
6 הַבֵּיטוּל, וְהַבֵּיטוּל מְגִיעַ בְּקֶחֶד (פְּנִ"ל) שְׁמִמְנֹו 6
7 נִמְשָׁף הַכַּח עַל הַיְחִיד, מִכָּל-מְקוֹם מְזֶה שְׁפִירוֹשׁ 7
8 'יִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ' הוּא שְׁיִהְיֶה מוֹשְׁבָךָ חֶסֶר, מִשְׁמַע 8
9 דְּזֶה שְׁיִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ הוּא טַעַם עַל 'וְנִפְקֶדְתָּ' 9
10 (וְנִפְקֶדְתָּ כִּי יִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ) הוּא (לֹא רַק לְפִי 10
11 שְׁיִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ קָשׁוֹר עִם עֲנִין הַבֵּיטוּל, אֲלֵא 11
12 גַּם) שְׁיִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ עֲצָמוֹ (שְׁיִהְיֶה מוֹשְׁבָךָ 12
13 חֶסֶר) הוּא טַעַם עַל 'וְנִפְקֶדְתָּ'. וְצָרִיף לְהַבִּין, אִיךְ 13
14 שְׁיִפְקֶד' לְשׁוֹן חֶסְרוֹן מְבִיא לְיִנְפְקֶדְתָּ. וְכֵן 14
15 אֵינוֹ מוֹבֵן, דְּמְזֶה שְׁנַחֲסַר יִפְקֶד מוֹשְׁבָךָ (וְלֹא 15
16 יִחְסַר מוֹשְׁבָךָ), לְשׁוֹן פְּקִידָה, מִשְׁמַע שְׁהַשְׁכִּיכוֹת 16
17 דְּיִפְקֶד' לְיִנְפְקֶדְתָּ הִיא (לֹא רַק שְׁיִפְקֶד' מְבִיא 17
18 לְיִנְפְקֶדְתָּ, אֲלֵא) שְׁבִי'פְקֶד' עֲצָמוֹ יֵשׁ (בְּהֶעֱלַם) 18
19 עֲנִין וְיִנְפְקֶדְתָּ.

(14) בהמשך והחרים שם ע' סט. 15) ערך יהונתן (י"ד, נד) – הובא גם באוה"ת שם (יא, א. 16) ראה סה"מ תקס"ז שם (ע' נה). אוה"ת שם (טז, ב). 17) לשון המשנה (אבות פ"ד מט"ו). וראה שער מאמרי רו"ל (להרח"ו) לאבות שם. המשך והחרים הנ"ל ס"ע מג ואילך. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 היא כמו שהיא סוף בסיום, הדרגה הנמוכה ביותר בעולם האצילות
2 (כלשון המשנה בפרקי אבות לגבי הסיום והקצה של עניין נעלה שעדיף להיות
3 סיום וקצה לדבר נעלה, מאשר להיות ראש ותחילה לדבר נחות, זנב
4 לאצרות¹⁷), והדרגה השנייה במלכות היא, וכמו שהיא מקור
5 לבריאה יצירה עשייה העולמות
6 שלמטה מעולם האצילות ונחותים
7 ממנו, ועודו בעולם האצילות נחשב
8 אלוקות ממש, בעולמות בי"ע יש
9 מציאות שנחשבת 'יש' ורבר בפני
10 עצמו (ובדרגה זו המלכות היא
11 בבחינת ראש לשועלים¹⁷).
12 וזהו החילוק ההבדל בין נטן'
13 (דיהונתן) לדוד, ד'נטן' ה'
14 שהיא ה' אחרונה ד'שם הוי'
15 (פנ"ל) הוא המלכות בדרגה
16 הנעלית כמו שהיא סוף
17 האצילות, ודוד הוא המלכות
18 בדרגה הנמוכה כמו שהיא מקור
19 לבריאה יצירה עשייה. וענין
20 ויאמר לו יהונתן, הוא
21 המשכת המלכות כמו שהיא
22 באצילות (נטן', ה' אחרונה.
23 ועל ידיה - גם המשכת
24 יה"ו המוחק והמידות שמשפיעים
25 במלכות) במלכות בדרגה הנמוכה,
26 כפי שהיא מקור לבריאה
27 יצירה עשייה (דוד).
28 ומוסיף בהמאמר, דשתי
29 הבחינות שבמלכות כפי שהיא
30 סוף האצילות, וכפי שהיא התחלה
31 לבי"ע נקראות בשם ים וארץ.
32 ים¹⁸ הוא המלכות כמו
33 שהיא באצילות, שבה
34 נמשכים ויש התגלות והארה של
35 הספירות דזעיר-אנפין המידות
36 העליונות דאצילות שלמעלה מהמלכות - כל הנחלים הולכים
37 אל הים¹⁹ כשם שבגשמיות השפע שבנחלים ובנהרות זורם ונמשך אל הים,
38 וכך ברוחניות האור של כל הספירות מאיר במלכות. ועל ידי שהמלכות
39 מקבלת וכונסת בתוכה את הספירות שלמעלה ממנה -

היא מעלמת עליהם, וגורמת בהם צמצום, כך שלאחר ה'התכנסות'
במלכות אור הספירות הוא יותר מצומצם כדוגמת הים שהוא מכסה
על מה שבתוכו והברואים שבים אינם נראים אלא מכוסים במי הים כך
שמציאותם לא נראית ולא בולטת. ועל ידי זה²⁰ שהאורות שלמעלה
מהמלכות 'מתכנסים' בתוכה נמשכת
המלכות להיות מקור להיות
הנבראים - בחינת ארץ, שממנה נבראו הנבראים כמו שמצינו
בסיפור הבריאה שהנבראים יצאו
מהארץ ככתוב תדשא הארץ גו'
תוצא הארץ גו'²¹ (ולכן מבואר
בחסידות ש"ארץ" היא ספירת המלכות
כי כשם שהארץ מצמיחה פירות, כך
ספירת המלכות מהווה את הנבראים,
ועוד טעם שכשם שהארץ מסמלת את
הביטול, "שהכל דשן עליה", כך
ספירת המלכות עניינה הוא ביטול,
"דלית לה מגרמה (שאין לה מעצמה)
כלום" אלא מקבלת הכול מהספירות
שמעליה). ומבאר, דענין
ויאמר לו יהונתן הוא
המשכה מהספירות העליונות, בחינת
"ים" לספירת המלכות בחינת "ארץ"
באופן נעלה מאד כענין הפך ים
ליבשה (ארץ)²² שהיה
בקריעת ים-סוף כמבואר
בחסידות באריכות במעלת גילוי
האלוקות העצום שהיה בעת קריעת ים
סוף שגם האורות שברוך כלל מכוסים
ולמעלה מגילוי ("עלמא דאתכסאי",
בחינת "ים" שהברואים שבו מכוסים)
באו לידי גילוי ("עלמא דאתגליא"
שהברואים שבו מגולים, בחינת
"יבשה" ו"ארץ"). הינו, ש"ויאמר לו
יהונתן" משמעו דנוסף להמשכת
המלכות כמו שהיא באצילות (נטן', ה' אחרונה)
שנמשכה בבחינת המלכות כמו שהיא מקור לבריאה
יצירה עשייה (דוד), כמבואר לעיל שהכוונה היא להמשכה מהדרגה
העליונה במלכות עצמה לדרגה התחתונה של מלכות הינה גם הענין

18) בהבא לקמן (בענין ים וארץ) ראה בארוכה המשך הנ"ל ס"ע לט ואילך. וראה גם לקו"ת צו יד, ב ואילך. ובכ"מ.
19) קהלת א, ז. 20) ראה המשך הנ"ל ע' מא, שהעולם דבחינת ים דמלכות הוא שע"י שהמלכות מקבלת בתוכה את האורות
הם מושתנים [ע"ד הלבנה, שע"י שהיא מקבלת את אור השמש היא משנית את האור, שנעשה אור הלבנה ולא אור השמש],
ולכן ע"י ההעלם דבחינת ים, אפשר להיות בחינת ארץ. 21) בראשית א, יא. שם, כד. וראה זח"ג לט, ב (הובא בלקו"ת
שם). ובכ"מ. 22) תהלים סו, ו.

ביאור בדרך אפשר

- 1 דְהִפִּיכַת יָם לַיְבֵשָׁה, שהיה בקריעת ים סוף שֶׁנִּבְקַע הַהַעֲלָם
 2 והכיסוי שישנו על האורות כפי שהם 'מכונסים' בספירת המלכות (ים)
 3 ונתגלו האורות דִּהְסָפִירוֹת דְאֲצִילוֹת (שֶׁבְמַלְכוּת) כְּמוֹ שֶׁהֵם
 4 בְּעֲצֻמֹתָם מצד עצמם, ללא הצמצום והכיסוי שנפעל בהם כתוצאה
 5 מההתלבשות וה'התכנסות' במלכות.
 6 וּמִמְשִׁיף הַרְבִּי מֵהַר־שׁ
 7 בְּהִמְאָמְרָא¹⁴, דְלֵאחֲרֵי שְׁדוּד
 8 קָבַל מֵאֲמֵר וְדַבְרֵי יְהוֹנָתָן
 9 (הֵינּוּ שְׁנִמְשָׁכוּ בּוֹ כְדוּד, ספירת
 10 המלכות, עֲצָמִיּוֹת הָאוֹרוֹת
 11 דְאֲצִילוֹת), אֲזִי²³ אָמַר לוֹ²⁴
 12 יהונתן לדוד וְשִׁלְשֵׁת בְּעוֹד שְׁלוֹשָׁה
 13 יָמִים תֵּרַד מָאֹד, וְשִׁלְשֵׁת
 14 הוּא²⁵ שְׁתַּעֲשֶׂה תַּהֲפֹךְ לַחַיִּים
 15 בְּחִינַת סְגוּלָה (שִׁישׁ בּוֹ ג')
 16 נְקוּדוֹת) שְׂרוּמֹז עַל עֲבוֹדַת
 17 הַבְּרוּרִים²⁶ שֶׁל הַדְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים
 18 שֶׁמִּקְבָּלִים שֶׁפַע וְחַיּוֹת שִׁישׁ בַּה
 19 תַּעֲרֹבֶת רַע וְטוֹב, וְהַעֲבוּדָה הִיא
 20 לַהֲפִירָד אֶת הָרַע מֵהַטּוֹב וְלַהֲעֵלֹת אֶת
 21 הַטּוֹב לַקְדוּשָׁה (הֵינּוּ יְרִידַת הָאוֹר
 22 הָאֱלוּקִי הַמְאִיר בְּסִפְרֵי הַמַּלְכוּת
 23 לְמִטָּה לְעוֹלָם הַזֶּה לְבָרֵר
 24 בְּרוּרִים), וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה
 25 וְשִׁלְשֵׁת, בְּחִינַת סְגוּלָתָא
 26 (שָׁגַם בְּסִגּוּלָתָא יֵשׁ ג')
 27 נְקוּדוֹת), בְּחִינַת סְגוּלָה. כְּמוֹ
 28 שְׁפָתוֹב²⁷ וְהִיָּתָם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 29 יִהְיוּ סְגוּלָה אוֹצֵר לַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 30 מִכָּל הָעַמִּים, דְּעַל-יְדֵי הַבְּרוּר
 31 שְׁמִכְבְּרִים מִכָּל הָעַמִּים וְכֹל
 32 הַדְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים הַנִּמְצָאִים בְּעוֹלָם
 33 הַזֶּה, עַל-יְדֵי-זֶה וְהִיָּתָם לִי
 34 סְגוּלָה.
 35 וְלִכְאוּרָה, זֶה שְׁאֲמֵר יְהוֹנָתָן
 36 לְדוֹד וְשִׁלְשֵׁת תֵּרַד מָאֹד'
 37 [שְׁעַל-יְדֵי הִירִידָה 'תֵּרַד מָאֹד'
 38 לְבְחִינַת סְגוּלָה הַמְרוֹמֶזֶת בְּמִסְפָּר
 39 שְׁלוֹשׁ לְבָרֵר בְּרוּרִים²⁸ יִתְעַלֶּה
 40 דוֹד, בְּחִינַת הַמַּלְכוּת, לְבְחִינַת

ביאור בדרך אפשר

- סְגוּלָתָא וְסְגוּלָה], הוּא בְּכָלִלוֹת עֲנִין אֶחָד עִם זֶה שְׁאֲמֵר
 42 לוֹ תִּחְלָה בְּפִסּוּק הַקּוּדֻם 'וְנִפְקְדָתָּ יַעֲלֶה זִכְרוֹנְךָ כִּי יִפְקֹד יַחֲסֵר
 43 מוֹשְׁבֶךָ, דְּעַל-יְדֵי שִׁיִּפְקֹד מוֹשְׁבֶךָ' (יְרִידָה וְהִסְתָּר בְּגַל
 44 שְׂדוּד יַעֲדֵר וַיַּחֲסֵר) יִהְיֶה 'וְנִפְקְדָתָּ' שִׁיחֲשָׁבוּ עָלָיו עוֹד יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר לוֹלִי
 45 הַחֲסִירוֹן, הֵינּוּ שֶׁהִירִידָה תִּגְרוֹם עֲלֶיהָ.
 46 [אֵלָּא שְׁבַתְחַלָּה אָמַר לוֹ יְהוֹנָתָן
 47 לְדוֹד אֶת הָעֲנִין בְּכָלִלוֹת,
 48 וְאַחֲרֵי-כֵן הוֹסִיף בְּזֶה פְּרָטִים,
 49 הֵן בְּנוֹגַע לְהִירִידָה וּפִרִט לֹאן
 50 יֵרַד וְאֵין יֵרַד – וְשִׁלְשֵׁת תֵּרַד
 51 מָאֹד גוֹ' וְשִׁבְתָּ אֲצֵל הָאֶבֶן
 52 הָאֵזֶל, הִירִידָה בְּעוֹלָם
 53 הַעֲשִׂיָה²⁹, שְׁהָרִי כוֹנֵנַת הִירִידָה הִיא
 54 לְבָרֵר בִּיּוּרִים לְמַטָּה דוּוֹקָא וְהֵן
 55 בְּנוֹגַע לְהַעֲלִיָה שְׁעַל-יְדֵי
 56 הִירִידָה – וּפִרִט לַחֲכִיךְ וְכִיצַד תַּחִּי
 57 הַעֲלִיָה שְׁלֵאחֹר הִירִידָה וְשִׁלְשֵׁת,
 58 שְׁיִתְעַלֶּה לְבְחִינַת סְגוּלָתָא
 59 וְסְגוּלָה].
 60 ג) וְצָרִיף לְהַבִּין מַה
 61 שֶׁתִּחְלַת הַהִפְטָרָה דְּמִחְתָּר
 62 חֲדָשׁ הוּא וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן,
 63 וְכִפִּי שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵל עַל-פִּי חֲסִידוֹת
 64 הַכוֹנֵנָה לְתוֹסַפַּת אוֹר וְעֲלִיָה בְּסִפְרֵי
 65 הַמַּלְכוּת דְּלִכְאוּרָה, הָרִי תוֹכֵן
 66 הַהִפְטָרָה דְּמִחְתָּר חֲדָשׁ הוּא,
 67 שְׁבְכָדִי שִׁיְהִיָה מוֹלַד הַלְּבָנָה
 68 (מַלְכוּת) בְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַחֲדָשׁ,
 69 צָרִיף לְהִיּוֹת תִּחְלָה (בְּעָרֵב
 70 רֵאשׁ-חֲדָשׁ) הִירִידָה וְהִסְתָּר
 71 (יִפְקֹד מוֹשְׁבֶךָ, תֵּרַד מָאֹד גוֹ'
 72 אֲצֵל הָאֶבֶן הָאֵזֶל), וְעֲנִין
 73 וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן שְׁבַתְחַלַּת
 74 הַהִפְטָרָה הוּא (אֲדָרְבָּה)

(23) כ"ה הלשון בהמשך והחרים שם ע' ט. וראה לקמן הערה 30. 24) שמואל-א כ, יט. 25) בהבא לקמן ראה גם סה"מ תקס"ז שם (ע' נו. שם ע' סב ואילך). אוה"ת שם (יב, סע"א ואילך. שם כא, ב ואילך). 26) כמבואר בסה"מ תקס"ז ובאוה"ת שם. 27) יתרו יט, ה. 28) כ"ה בסה"מ תקס"ז ובאוה"ת שם. ובהמשך והחרים שם, דפירושו ושלשת תרד מאד הוא שהגילוי שנמשך ע"י הביורורים (בחינת סגולתא) ירד ויומשך למטה, כדלקמן סעיף ד. 29) ראה בארוכה סה"מ תקס"ז שם (ע' סג). אוה"ת שם (כד, ב).

ש"פ שמיני, מבה"ח וער"ח אייר, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 תְּכָלִית הַשְּׁלֵמוֹת דְּהַמְּלָכוֹת (מְקוֹר דְּבְרִיאָהּ-יִצְיָרָה-עֲשִׂיָּה),
 2 שְׁמַאֲרֵי בָּהּ בְּגִילוּי בְּחִינַת הַמְּלָכוֹת דְּאֲצִילוֹת וְגַם הַמְּדוּת
 3 דְּזַעֲרֵי-אֲנָפִין (כַּנְּ"ל סְעִיף ב), ולכאורה העליו והיתרון הגדול הזה,
 4 עד ל"תכלית השלמות", הוא ההיפך הגמור של הירידה וההעלם של ערב
 5 ראש חודש, כאשר הלבנה מתעלמת
 6 לגמרי, ואם כן מדוע התחלה של
 7 הפטרת ערב ראש חודש, היום של
 8 ההעלם הכי גדול במצבה של הלבנה
 9 (ספירת הלכות), היא ב"ויאמר לו
 10 יהונתן" שמשמעו תכלית העליו של
 11 ספירת המלכות?
 12 וּנְקוּדַת הַבְּאוּר בְּזָה, שְׁבַכְדִּי
 13 שְׂיִהְיֶה בְּדוּר, היינו ספירת המלכות
 14 הַעֲנִין דְּיִפְקֹד מוֹשֶׁבֶךְ עֲנִין
 15 הַחִסְרוֹן וּבְאוּפִן שְׁעַל-יְדֵי-זָה
 16 מתוך החיסרון והירידה עצמם יִהְיֶה
 17 וְנִפְקְדָתָּ עֲנִין העליו וההוספה]
 18 הוּא עַל-יְדֵי הַמְּשָׁכָה
 19 מְלַמְעָלָה מאור הספירות לשלמעלה
 20 מהמלכות. וְזֶהוּ שְׁהִתְחַלַּת
 21 הַהִפְטָרָה [עוֹד לִפְנֵי
 22 שְׂאוּמְרִים הַתְּבוֹת הַמִּילִים
 23 מְחַר חֲדָשׁ הַמְּתִיחֶסֶת עֲרַב
 24 ראש חודש, יום ההעלם וההסתר
 25 המסמל את החיסרון] הוּא וַיֹּאמֶר
 26 לוֹ יְהוֹנָתָן, שְׁבַתְחִילָה עוֹד לִפְנֵי
 27 ההעלם וההסתר נִמְשָׁךְ בְּמְלָכוֹת
 28 (מְקוֹר דְּבְרִיאָהּ-יִצְיָרָה-עֲשִׂיָּה
 29 שִׁמְנָה הִיא הַתְּהוּוֹת הַעוֹלָמוֹת
 30 שִׁלְמָה מֵאֲצִילוֹת, כְּאוֹר לַעֲלִי)
 31 הָאוֹרוֹת הַנְּעִלִים דְּאֲצִילוֹת,
 32 וְעַל-יְדֵי-זָה³⁰ לְאַחַר שְׂקוּדָם לְכֹן
 33 הִיִּתְהַוּ בְּסִפְרֵי הַמְּלָכוֹת הַמְּשַׁכָּה שֶׁל
 34 תּוֹסֶפֶת אוֹר אֲפֹשֶׁר יִכּוֹל לְהִיֹּת
 35 אַחֲרֵי-כֵן עֲנִין מְחַר חֲדָשׁ³¹
 36 - הַיְרִידָה וְהַהִסְתָּר דְּהַלְבָּנָה,

1 (אֲדָרְבָּה) תְּכָלִית הַשְּׁלֵמוֹת דְּהַמְּלָכוֹת (מְקוֹר
 2 דְּבְרִיאָהּ-יִצְיָרָה-עֲשִׂיָּה), שְׁמַאֲרֵי בָּהּ בְּגִילוּי
 3 בְּחִינַת הַמְּלָכוֹת דְּאֲצִילוֹת וְגַם הַמְּדוּת דְּזַעֲרֵי-
 4 אֲנָפִין (כַּנְּ"ל סְעִיף ב). וּנְקוּדַת הַבְּאוּר בְּזָה,
 5 שְׁבַכְדִּי שְׂיִהְיֶה הַעֲנִין דְּיִפְקֹד מוֹשֶׁבֶךְ [וּבְאוּפִן
 6 שְׁעַל-יְדֵי-זָה יִהְיֶה וְנִפְקְדָתָּ] הוּא עַל-יְדֵי
 7 הַמְּשָׁכָה מְלַמְעָלָה. וְזֶהוּ שְׁהִתְחַלַּת הַהִפְטָרָה
 8 [עוֹד לִפְנֵי שְׂאוּמְרִים הַתְּבוֹת מְחַר חֲדָשׁ] הִיא
 9 וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן, שְׁבַתְחִילָה נִמְשָׁךְ בְּמְלָכוֹת
 10 (מְקוֹר דְּבְרִיאָהּ-יִצְיָרָה-עֲשִׂיָּה) הָאוֹרוֹת דְּאֲצִילוֹת,
 11 וְעַל-יְדֵי-זָה³⁰ אֲפֹשֶׁר לְהִיֹּת אַחֲרֵי-כֵן עֲנִין מְחַר
 12 חֲדָשׁ³¹ - הַיְרִידָה וְהַהִסְתָּר דְּהַלְבָּנָה, יִפְקֹד
 13 מוֹשֶׁבֶךְ (עֲנִין עֲרַב רֵאשִׁי-חֲדָשׁ, מְחַר חֲדָשׁ),
 14 וְלֹא-חֲרִי-זָה (בְּרֵאשִׁי-חֲדָשׁ) - וְנִפְקְדָתָּ.
 15 וְעַל-פִּי הַיְדוּעַ גּוֹדֵל הַדְּיוּק בְּמַאֲמְרֵי רְבוּתֵינוּ
 16 נְשִׂיאָנוּ גַם בְּנוֹגַע לְהַשִּׁיכוֹת דְּהַעֲנִינִים
 17 שְׁבַתְחִילָה לְזִמְן אֲמִירָתָם, יֵשׁ לוֹמֵר, דְּעֲנִין
 18 הַנְּ"ל שְׁהַמְּשָׁכָה דְּוַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן (שְׁבַעֲרַב
 19 רֵאשִׁי-חֲדָשׁ) הוּא כְּעֲנִין הַפֶּה יָם לִבְשָׁה, הוּא
 20 מוֹדְגָשׁ בְּעִיקָר בְּעֲרַב רֵאשִׁי-חֲדָשׁ סִיּוֹן³² - הַזְּמַן
 21 דְּאֲמִירַת הַמַּאֲמָר. וַיּוֹכֵן זֶה עַל-פִּי הַמְּבַאֵר
 22 בְּמָקוֹם אַחֲרָיִם³³ בְּעֲנִין ג' חֲדָשִׁים הַרְאִשׁוֹנִים (נִיֶּסֶן
 23 אֲיִיר וְסִיּוֹן), דְּהַטְעַם שְׁבַג' חֲדָשִׁים אֱלֹהִים דְּוַיֹּאמֶר
 24 נְזַכֵּר יְצִיאַת מִצְרַיִם [חֲדָשׁ הָאֲבִיב כִּי בּוֹ יְצִיאַת
 25 מִצְרַיִם³⁴, בְּאֲחָד לְחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּשָׁנָה הַשְּׁנִית
 26 לְצִאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם³⁵, בְּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצִאתָ

30 וכהלשון בהמשך והחרים שם (נעתק לעיל ס"ב) "אז אמר לו ושלשת תרד מאד". 31) ואולי י"ל דהטעם (בפנימיות הענינים) על זה שהפטרה ד'מחר חודש' אומרים דוקא בער"ח שחל בשבת - כי עיקר הענין ד'מחר חודש' הוא המשכת הגילוי דבחינת שבת. וע"ד מ"ש בספירת העומר (ראה לקמן ס"ד) וספרתם לכם ממחרת השבת. וראה שיחת אחש"פ שנה זו (תנש"א (לעיל ע' 89 ואילך)) דכאשר התחלת הספירה היא ממחרת השבת כפשוטו (כבשנה זו), הספירה היא באופן נעלה יותר. 32) וכן בערב ר"ח אייר, כדלהלן בפנים. 33) לקו"ש ח"א ע' 266. 34) משפטים כג, טו. וכן בתשא לד, יח: כי בחודש האביב יצאת מצרים. 35) במדבר א, א. ואף ש"לצאתם מארץ מצרים" קאי בפשטות על "בשנה השנית" - ראה לקו"ת במדבר ג, א מזהר ח"ג קיז, א "לחודש השני בשנה השנית כולא חד".

ויאמר לו יהונתן מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

40 מוֹשְׁבֶךָ (ענין ההוספה והמשכה ממלכות דאצילות לבי"ע), כפי שממשיך
 41 ומפרט מיד. יציאת מצרים שבאה על ידי המשכה התעוררות
 42 והתגלות מלמעלה - על-דרך הענין ד'ויאמר לו יהונתן',
 43 המשכה מהספירות העליונות (יהונתן) לספירת המלכות (דוד) וכן"ל
 44 ששהמשכה ד'ויאמר לו
 45 יהונתן' היא על-דרך הענין
 46 דקריעת ים-סוף, הגמר
 47 והשלמות ד'יציאת מצרים עצמה
 48 שהייתה בחודש ניסן. ספירת
 49 העומר, שהיא בעיקר בחודש אייר,
 50 הייתה דגפוש ה'אלקית
 51 והתלבשותה בגפוש ה'המית
 52 בכדי לברר להפיר את הטוב
 53 מהרע ולהעלות לקדושה את המדות
 54 דגפוש ה'המית - על-דרך
 55 הענין ד'פקד מושבך ושלשף
 56 תרד מאד גו' בכדי לברר
 57 ברויים כמבואר לעיל. והגילוי
 58 אלוקות הנעלה דמתן-תורה
 59 בחודש ניסן שבא לאחרי עבודת
 60 הברורים דספירת העומר,
 61 שהוא נעלה יותר גם
 62 מהגילוי ד'יציאת מצרים
 63 וקריעת ים-סוף (ש'לפני
 64 העבודה של האדם למטה, והוא
 65 גילוי והמשכה מלמעלה) - על-
 66 דרך הענין ד'ונפקדת' העילוי
 67 וההוספה ש'לאחרי 'פקד
 68 מושבך' העלייה שאחרי הירידה
 69 שהוא גילוי נעלה יותר גם
 70 מהגילוי ד'ויאמר לו יהונתן'
 71 ש'לפני-זה שקורם הירידה, כי על-
 72 ידי הירידה נפעל עילוי נוסף.

1 מארץ מצרים] 36 הוא, כי התכלית המטרה הסופית ד'יציאת
 2 מצרים [ענינו דחדש ניסן] הוא מתן-תורה 37 [ענינו דחדש
 3 סיון] 38, וספירת העומר [ענינו דחדש אייר] 39 הוא
 4 הממוצע האמצעי ש'על-ידו באים מיציאת מצרים למתן-
 5 תורה 40. ועל-פיה יש
 6 לומר, דהמבאר בהמאמר
 7 ש'ענין ויאמר לו יהונתן'
 8 ('מחר חדש') המשכה והתגלות
 9 אור הספירות העליונות בספירת
 10 המלכות הוא כענין הפך ים
 11 ל'יבשה התגלות בחינת "ים",
 12 המוחין והמידות שלמעלה, בבחינת
 13 "יבשה" ו"אין", ספירת המלכות, תוכן
 14 ענין זה קשור לזמן שבו נאמר
 15 המאמר, הוא כי מאמר זה 41 של
 16 הרבי מהר"ש נאמר בשבת ערב
 17 ראש-חדש סיון, וכיון שחדש סיון וכן חדש
 18 אייר באים בהמשך ליציאת מצרים, לכן בערב
 19 ראש-חדש דחדשים אלה, מודגש ש'ענין ויאמר
 20 לו יהונתן' ('מחר חדש') הוא דוגמת הענין
 21 דקריעת ים-סוף - הגמר ד'יציאת מצרים 42.
 22 ד'יש לומר, שג' הענינים שבג' חדשים הנ"ל
 23 - יציאת מצרים, ספירת העומר ומתן-
 24 תורה - הם דוגמת ג' הענינים ד'ויאמר לו
 25 יהונתן גו' ונפקדת כי יפקד מושבך. יציאת
 26 מצרים שבאה על-ידי המשכה מלמעלה -
 27 על-דרך הענין ד'ויאמר לו יהונתן, וכן"ל
 28 ששהמשכה ד'ויאמר לו יהונתן היא על-דרך
 29 הענין דקריעת ים-סוף, הגמר ד'יציאת מצרים.
 30 ספירת העומר, הייתה דגפוש ה'אלקית
 31 והתלבשותה בגפוש ה'המית בכדי לברר המדות
 32 דגפוש ה'המית - על-דרך הענין ד'פקד
 33 מושבך ושלשף תרד מאד גו' בכדי לברר
 34 ברויים. והגילוי דמתן-תורה שבא לאחרי עבודת הברורים דספירת העומר,
 35 שהוא נעלה יותר גם מהגילוי ד'יציאת מצרים וקריעת ים-סוף (ש'לפני
 36 העבודה) - על-דרך הענין ד'ונפקדת' ש'לאחרי 'פקד מושבך' שהוא נעלה
 37 לו יהונתן גו' (המשכה עליונה
 38 לספירת המלכות) ונפקדת (ענין
 39 העולם והחיסרון) כי יפקד

36 יתרו יט, א. 37) כמ"ש (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. 38) כמ"ש (יתרו שם) בחודש השלישי גו' באו מדבר סיני. וראה שבת פח, א' א' אוריאלן תליתי גו' בירחא תליתיאי". 39) דבחדש אייר (דוקא) כל ימי החודש הם ימי ספה"ע. 40) לקו"ת אמור לה, ב. ובכ"מ. וראה בארוכה לקו"ש שם ואילך. 41) וכן המאמר ד"ה זה דשנת תרנ"ח, שבו מבואר כבהמשך והחרים, נאמר בשבת ער"ח סיון. 42) ראה תו"מ סה"מ ניסן ע' קסג הערה 16.

(36) יתרו יט, א. 37) כמ"ש (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. 38) כמ"ש (יתרו שם) בחודש השלישי גו' באו מדבר סיני. וראה שבת פח, א' א' אוריאלן תליתי גו' בירחא תליתיאי". 39) דבחדש אייר (דוקא) כל ימי החודש הם ימי ספה"ע. 40) לקו"ת אמור לה, ב. ובכ"מ. וראה בארוכה לקו"ש שם ואילך. 41) וכן המאמר ד"ה זה דשנת תרנ"ח, שבו מבואר כבהמשך והחרים, נאמר בשבת ער"ח סיון. 42) ראה תו"מ סה"מ ניסן ע' קסג הערה 16.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לֹמֵר, דְּבַעֲרֵב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ סִיּוֹן, הַהֲדָגְשָׁה
2 דְּיִיאֲמַר לוֹ יְהוֹנָתָן עֲנִיין הַמִּשְׁכָּה הַעֲלִינָה בְּסִפִּירַת הַמַּלְכוּת הִיא
3 בְּעֵיקָר בְּנוֹגַע לְזֶה שְׁעַל-יְדֵי הַמְשָׁכָה דְּיִיאֲמַר לוֹ יְהוֹנָתָן
4 נִמְשָׁךְ הַנְּתִינִית כַּח' עַל הָעֲנָן דְּיִנְפַקְדָּתָּ, תּוֹסַפַּת הָאוֹר שְׁלֵאחַר
5 הַיִּרִידָה שְׁהוּא, כְּאִמּוֹר לַעִיל, עֲנָנָן
6 סְגוּלָתָא (וּסְגוּלָה) שְׁבִי' 1
7 וְשִׁלְשָׁתָּ. וְכַמְבַּאֲר בְּהַמְאָמַר 2
8 הַשִּׁיכּוֹת דְּיִשְׁלֹשָׁתָּ תֵרַד מְאֹד' 3
9 לְקָרִיעַת יַם-סוּף (שְׁהִיא עֲנִין אַחַד
10 עִם וַיֵּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן), 4
11 דְּפִירוּשׁ וְשִׁלְשָׁתָּ תֵרַד מְאֹד 5
12 גּוֹ' וְיִשְׁבַּתְּ אֲצֵל הָאֶבֶן הָאֲזֹל 6
13 הוּא שְׁהָעֲנָן דְּסְגוּלָתָא 7
14 (סְגוּלָה) [שְׁנַמְשָׁךְ עַל-יְדֵי 8
15 הַבְּרוּרִים שְׁכַדִּי לַעֲשׂוֹתָם יֵשׁ צוּרָךְ
16 וְהַכְרַח בִּירִידָה] יוֹמְשָׁךְ לְמַטָּה 9
17 בִּיּוֹתֵר (תֵרַד מְאֹד) עַד בְּעֵשְׂיָה 10
18 (אֶבֶן הָאֲזֹל), עַל-דֶּרֶךְ הַגִּילּוּי 11
19 דְּקָרִיעַת יַם-סוּף שְׁנַמְשָׁךְ וְכַ
20 בְּגִילּוּי גַם בְּדַרְגּוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת
21 דְּעֵשְׂיָה, כְּמֵאמַר חֲכָמֵינוּ ז"ל שְׁבַעַת
22 קָרִיעַת יַם-סוּף רָאֲתָה שְׁפַחָה כּוֹ'
23 עַל הַיָּם גִּילּוּי אֲלוֹקוֹת בְּדַרְגָּה נַעֲלִית
24 יוֹתֵר מִמָּה שְׁרָאָה יִחְזַקְאֵל הַנְּבִיא 43.
25 וּבַעֲרֵב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ אֵייר, כְּמוֹ
26 בַעַת אֲמִירַת מֵאִמּוֹר זֶה (שְׁבַת מְבֻרְכִים
27 וְעַרְב רֹאשׁ חוֹדֶשׁ אֵייר, בְּשַׁבַּת תַּשְׁכַּח")
28 וְהָרִי חוֹדֶשׁ אֵייר הוּא הַחוֹדֶשׁ שְׁבו
29 מוֹדַגְשַׁת הַעֲבוּדָה דְּסִפִּירַת הָעוֹמֵר,
30 בִּירוֹר הַמִּידוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית,
31 הַהֲדָגְשָׁה דְּיִיאֲמַר לוֹ יְהוֹנָתָן'
32 הַמִּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה הִיא בְּעֵיקָר
33 שְׁעַל-יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ הַנְּתִינִית
34 כַּח' עַל הָעֲנָן דְּיִפְקַד
35 מוֹשְׁבָךְ', עֲנִיין הַחִסְרוֹן וְהַעֲלָם
36 עֲנָנָן סְגוּלָּה שְׁבִי' וְשִׁלְשָׁתָּ,
37 עֲבוֹדַת הַבְּרוּרִים וְכַמְבּוֹאֵר לַעִיל
38 שְׁכַדִּי לְבוֹר בִּירוּרִים צְרִיכָה לְהִיּוֹת
39 יִרִידָה וְהַעֲלָם.
40 (ה) וַיֵּשׁ לְקָשֶׁר זֶה עִם מָה שְׁפַתְּבָּה הַצְּמַח צְדָקָה
בְּרִשְׁמִימוֹתָיו לְתַהֲלִים 44 בְּנוֹגַע הַמְזֻמּוֹר
לְמַנְצַח בְּנִגְיֹנוֹת מְזֻמּוֹר שִׁיר 45 (שְׁאוּמְרִים אַחֲרֵי
סִפִּירַת הָעוֹמֵר 46), שְׁפַתְּבָּה הַצְּמַח צְדָקָה, שְׁפַתְּבָּה
מְדַבֵּר בִּימּוֹת הַמְשִׁיחַ, שְׁאֲזוּ יִהְיֶה שְׁנֵי דְבָרִים.
שְׁפַע בְּרִכּוֹת טוֹב לְיִשְׂרָאֵל – אֱלֹקִים יִחַנְּנוּ
וַיְבָרְכֵנוּ גּוֹ' 47, יִחַן וַיְבָרֵךְ אוֹתָנוּ
תְּשׁוּבָה עִמָּנוּ מִיִּשׁוּר גּוֹ' 48, וְזֶהוּ שְׁבִיחַתְּחִלַּת
הַמְזֻמּוֹר נְאֻמַּר מְזֻמּוֹר שִׁיר, מְזֻמּוֹר עַל עֲנָנָן הַשְּׁנִי.
וְלֵאחֲרָי שְׁהַצְּמַח צְדָקָה מְעַתִּיק אֶת דְּבָרֵי הַצְּמַח צְדָקָה
בְּלִקְוֵי תוֹרָה' סוּף-דְּבוֹר-הַמְתַּחֲלִיל מְזֻמּוֹר שִׁיר חֲנוּכַּת הַבֵּית 49, דְּמְזֻמּוֹר הוּא
שִׁיר הַמְלָאכִים, וְשִׁיר הוּא הַנְּשִׁמוֹת. וְלִכְאוּרָה הַכּוֹנֵה, דְּמָה שְׁפַתְּבָּה

(43) פירש"י בשלח טו, ב (ממכילתא עה"פ). (44) אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' רכו. (45) תהלים מזמור זז* (46) שו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח סתפ"ט ס"א. (47) תהלים שם פסוק ב. (48) שם פסוק ה. הטעם שאינו מביא מ"ש לנ"ו (פסוק ג) יודוך עמים גו' (וגם בפסוק ה אינו מביא התחלת הפסוק "ישמחו וירננו לאומים") – אולי יש לומר, לפי ש"יודוך עמים" דפסוק ג [וכן ישמחו וירננו לאומים דפסוק ה] הוא על זה "שמדתך להטיב לעמך" (פירש"י שם פסוק ב). (49) לקו"ת ברכה צח, ג. וכ"ה גם בד"ה זה בסידור (עם דא"ח) שער החנוכה רעז, ד. ועוד.

ויאמר לו יהונתן מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בהוספה זו היא דְּמָה שֶׁכְּתַב הַ'אֱלֹשִׁיף' שֶׁמְזַמֵּר הוּא עַל עֲנָן
2 הָרֵאשׁוֹן (שֶׁפַע בְּרָכוֹת לְיִשְׂרָאֵל), וְשִׁיר הוּא עַל עֲנָן הַשְּׁנִי
3 (כִּי תִשְׁפּוּט עַמִּים מִיִּשׂוֹר) הוּא עַל־פִּי דְרוֹשׁ כִּידוּעַ שְׁלִימוֹד
4 הַתּוֹרָה הוּא כִּבְרָעָה אֹפְנִים כְּלָלִים הַנִּקְרָאִים פְּרִדִּים רֵאשִׁי־תִיבוֹת פֶּשֶׁט, רִמּוֹ,
5 דְרוֹשׁ, סוּד, וּבִיאוֹר זֶה שֶׁל הָאֱלֹשִׁיף
6 הוּא בְּדֶרֶךְ הַדְרוֹשׁ שֶׁבְּתוֹרָה
7 (וּכְיָדוּעַ⁵⁰ שֶׁהָאֲרִיז״ל אָמַר
8 עָלָיו עַל רַבִּי מִשֵּׁה אֱלֹשִׁיף
9 שֶׁנִּשְׁמָתוֹ הִיא מְעוֹלָם
10 הַדְרוֹשׁ), אָבָל עַל־פִּי הַמְּבַאֵר
11 בְּלִקְוֹטֵי תוֹרָה' (מִיּוֹסֵד עַל
12 קִבְלָה, בְּחִינַת סוּד שֶׁבְּתוֹרָה)
13 שֶׁמְזַמֵּר הוּא שִׁירַת
14 הַמְּלֶאכִים, וְשִׁיר הוּא שִׁירַת
15 הַנְּשֻׁמּוֹת, צְרִיף לֹמַר אַחֲרַת
16 בִּבְיָאוֹר הַכְּתוּב ״לִמְנַצַּח בְּנִינּוֹת מִזְמוֹר
17 שִׁיר״, וְלִפִּי הַסוּד יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁמְזַמֵּר
18 שִׁיף לְכִּי תִשְׁפּוּט עַמִּים
19 מִיִּשׂוֹר, כִּי הַשֶּׁפַע לְאוֹמֹת
20 הָעוֹלָם הִיא מִהַמְּלֶאכִים (עַל־
21 יָדֵי הַשְּׂבָעִים שְׂרִים' הַעֲלִינִים
22 דְרָכָם עוֹבֵר הַשֶּׁפַע לְשִׁבְעִים אֹמֹת
23 הָעוֹלָם), וְשִׁיר שִׁיף לְהַשֶּׁפַע
24 שִׁיּוֹשְׁפַע לְיִשְׂרָאֵל.
25 וּמִמְשִׁיף הַצְּמַח צְדָק'
26 בְּרִשְׁמִימוֹתָיו עַל סֵפֶר תְּהִלָּתָם,
27 דֵּהִשְׁעָם שְׂאוֹמְרִים מְזַמֵּר זֶה
28 ״לִמְנַצַּח בְּנִינּוֹת מִזְמוֹר שִׁיר״ אַחֲרֵי
29 סְפִירַת הָעוֹמֵר הוּא, כִּי עֲנָן
30 סְפִירַת הָעוֹמֵר הוּא בְּרוּר ז'
31 הַמְּדוּת דִּנְפֶשׁ הַבְּהֵמִית, כִּי
32 שְׁכַל אַחַת מֵהֵן כְּלוּלָה מִכָּל הַשְּׂבָע,
33 וּבִסְךְ־הַכּוֹל מ״ט בְּחִינּוֹת מ״חֶסֶד
34 שֶׁבְּחֶסֶד״ בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן לְסְפִירַת הָעוֹמֵר
35 עַד ״מַלְכוּת שֶׁבְּמַלְכוּת״ בְּיוֹם הָאֲחֵרוֹן
36 לְסְפִירַת הָעוֹמֵר דִּשְׁרָשׁ נִפְשׁ
37 הַבְּהֵמִית לְמַעַל בְּאַלְקוֹת הוּא
38 מְחִיתוֹת הַקּוֹדֵשׁ שֶׁל הַמְּרֻכְבָּה
39 הַעֲלִינָה – מְלֶאכִים, עֲנָן
40 מְזַמֵּר, וְעַל־יָדֵי הַבְּרוּר שֶׁל
41 הַטּוֹב שֶׁבָּה מֵתוֹן רַע וְהָעֲלִיָּה
42 דִּנְפֶשׁ הַבְּהֵמִית בְּחוֹרָה לְשׁוֹרֶשָׁה
43 וּמְקוֹרָה נַעֲשֶׂה גַם הָעֲלִיָּה דִּנְפֶשׁ

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בקרב אומות העולם (כי תשפוט עמים מישור), על-ידי-זה
 2 ותוסף בשפע שה' יתברך ישפיע לישראל בימות המשיח. דהגם
 3 שענין הברורים (שעל-ידי-זה נמשך הגילוי) הוא עכשו,
 4 בזמן הגלות, כאשר יש מציאות של היפך הטוב שאותה צריך לברר ולהעלות
 5 וענין ימות המשיח הוא
 6 המשכת הגילוי שלאחרי
 7 עבודת הברורים, ואם כן לכאורה
 8 הם שני עניינים שונים ומה הדמיון בין
 9 ההמשכה שעל ידי הברור להשפעה
 10 של ימות המשיח מפל-מקום
 11 לאמתו של דבר עבודת הברורים כעת
 12 כן פועלת תוספת שפע בימות המשיח,
 13 כי על-ידי כי תשפוט עמים
 14 מישור, ויתקדש שמו יתברך
 15 בעולם אז, בימות המשיח, ותוסף
 16 עוד יותר בהמשכה הגילוי
 17 וההשפעה לישראל שתהיה באותו
 18 הזמן לגבי תוספת ההמשכה
 19 והגילוי וההשפעה שתהיה אז
 20 על-ידי עבודת הברורים
 21 עכשו. ולכן נאמר בפתח הפרק
 22 של "למנצח בנגינות" מזמור שיר,
 23 מזמור לפני שיר הנהגם
 24 שמדבר בעיקר בימות
 25 המשיח, וענין מזמור הוא
 26 כי תשפוט עמים מישור'
 27 שיהיה אז], כי גם אז בימות
 28 המשיח עצמם יהיה בתחילה
 29 מזמור, קידוש שם ה' על-ידי משפט
 30 האומות ועל-ידו יהיה (הוספה
 31 ב) שיר ההשפעה לבני ישראל. וזה
 32 שבפסוקים (שלאחרי הפסוק
 33 הראשון) נאמר אלקים יחגנו
 34 ויברכנו גוי לפני תשפוט
 35 עמים מישור גוי, ומשמעות
 36 הדברים היא שהסדר הפוך, תחילה
 37 השפעה לבני ישראל, ורק אחר-כך
 38 משפט האומות, לא כאמור לעיל
 39 שהמשפט לאומות והקידוש ה' שעל-
 40 ידו הוא הגורם את תוספת ההשפעה
 41 לבני ישראל, יש לומר, שאין זו

סתירה כי אמנם המשפט לעמים מוסיף שפע לבני ישראל, ובכל זאת ענין
 ההשפעה לישראל נזכר בפרק קודם ענין המשפט לאומות מסיבה אחרת,
 דכיון שפונת ותכלית הבריאה היא בשביל ישראל⁵¹, כפי
 שמובא בכמה מדרשי חכמינו ז"ל, הרי מוכן, שעיקר הענין דימות
 המשיח הוא שאז יושפע
 שפע רב (ברוחניות
 ובגשמיות) לישראל, ובכל
 אופן תהיה אז השפעה רבה לבני
 ישראל אלא ששלמות השפע
 לישראל ותוספת מיוחדת בשפע
 הזה הוא על-ידי שיתקדש
 שמו יתברך בעולם, ולכן
 נאמר אלקים יחגנו ויברכנו
 יאר פניו אתנו סלה, לפני
 תשפוט עמים מישור גוי' כי
 עיקר השפע של בני ישראל בימות
 המשיח אכן לא תלוי בקידוש ה'
 שיהיה על ידי משפט האומות, והאמור
 לעיל מדבר על שלימות של ההשפעה
 בהוספה על העיקר.
 ועל-דרך הידוע בענין נשמה
 וגוף, לענין אופן השפעת החיות
 לנשמה ולגוף לעתיד לבוא, דנוסף
 לזה שהגילוי אלקות שנמשך
 להנשמה על-ידי עבודתה
 בתורה-ומצות בהיותה
 מלוכשת בגוף, הוא גילוי
 נעלה הרבה יותר מהגילוי
 שהיה לה לנשמה קודם
 ורידתה למטה, ולכן הירידה
 למטה היא כדאית ומשתלמת אף שהיא
 ירידה עצומה, הנה גם הגילוי
 שעל-ידי העבודה בתורה-
 ומצות בגוף גשמי שיאיר
 בנשמה יהיה בעיקר בתחית
 המתים, כשהנשמה תהיה
 מלוכשת בגוף גשמי. דהגם
 שגם הגילוי של האור האלוקי
 שהנשמה נהנית ממנו בגן-עדן
 לאחרי יציאת הנשמה
 מהגוף, כאשר היא לא מלוכשת

ויאמר לו יהונתן מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בגוף גשמי, הוא נעלה הרבה מהגילוי דגן-עדן שהיה
2 להנשמה קודם וירדתה, לפי שהגילוי דגן-עדן שלאחר
3 וירדתה בגוף ויציאָתה מהגוף הוא על-ידי העבודה
4 דתורה-ומצות בגוף גשמי ועבודה זו פועלת בנשמה ויכוך ועליו
5 שלא הייתה יכולה להגיע אליו ללא
6 הירידה וההתלבשות בגוף גשמי, 1
7 מפל-מקום עיקר הגילוי 2
8 אלוקות בנשמה שעל-ידי 3
9 העבודה דתורה-ומצות יהיה 4
10 בתחית המתים, כשהנשמה 5
11 תהיה מלובשת בגוף⁵². 6
12 וכמוכן גם מהענין דתחית 7
13 המתים עצמו, דיקומו לתחיה 8
14 כל ישראל, גם הנשמות 9
15 שנמצאים בגן-עדן שנים רבות 10
16 לאחר שנשמתם יצאה מגופם לפני 11
17 כמה אלפים שנה, וג' פְּעָמִים 12
18 בכל יום הם מתעלים לדרגא 13
19 נעלית יותר, ואף-על-פי-כן 14
20 לעתיד-לבא יתלבשו בגופים, 15
21 כי הגילוי דעולם התחיה 16
22 כאשר הנשמות יחזרו ויבואו בגופים 17
23 גשמיים הוא נעלה הרבה יותר 18
24 מהגילוי דגן-עדן, גם מדרגא 19
25 הכי נעלית דגן-עדן⁵³ (ברומה) 20
26 למבואר לעיל שעיקר ההשפעה לבני 21
27 ישראל בימות המשיח היא מפני עצם 22
28 הענין שהעולם נברא בשביל ישראל, 23
29 אבל שלימות הענין באה על ידי 24
30 קידוש ה' שהיה כתוצאה מ'כי תשפוט 25
31 עמים', כך גם עם העובדה שהנשמה 26
32 עסקה בתורה ומצוות למטה מביאה 27
33 אותה לדרגה נעלית ביותר, אבל 28
34 שלימות הענין היא דווקא אחרי תחיית 29
35 המתים כשהנשמה חזרה ומתלבשת 30
36 (בגוף). 31
37 והולך ומבאר בפרטיות יותר את 32
38 העילוי והיתרון של הגילויים האלוקים 33
39 שהנשמה תזכה להם בעולם התחיה, 34
40 כנשמה בגוף. 35
41 ז) והענין הוא, דבהיתרון 36

1 מהגוף, הוא נעלה הרבה מהגילוי דגן-עדן
2 שהיה להנשמה קודם וירדתה, לפי שהגילוי
3 דגן-עדן שלאחר וירדתה בגוף ויציאָתה מהגוף
4 הוא על-ידי העבודה דתורה-ומצות בגוף גשמי,
5 מפל-מקום עיקר הגילוי שעל-ידי העבודה
6 דתורה-ומצות יהיה בתחית המתים, כשהנשמה
7 תהיה מלובשת בגוף⁵². וכמוכן גם מהענין
8 דתחית המתים עצמו, דיקומו לתחיה כל
9 ישראל, גם הנשמות שנמצאים בגן-עדן כמה
10 אלפים שנה, וג' פְּעָמִים בכל יום הם מתעלים
11 לדרגא נעלית יותר, ואף-על-פי-כן לעתיד-לבא
12 יתלבשו בגופים, כי הגילוי דעולם התחיה הוא
13 נעלה הרבה יותר מהגילוי דגן-עדן, גם מדרגא
14 הכי נעלית דגן-עדן⁵³.

ז) והענין הוא, דבהיתרון שבפעבודת הנשמה
בהיותה מלובשת בגוף לגבי
עבודת הנשמה למעלה קודם שיירדה למטה,
שני באורים בכללות. שעל-ידי⁵⁴ שהנשמה
עובדת את ה' גם בהיותה מלובשת בגוף גשמי
- מתגלה תוקף ההתקשרות שלה עם הקב"ה,
שגם ההעלם וההסתתר דהגוף ונפש הבתמית
אינו יכול לבטל חס-ושלום ואפילו לא לעשות
גרעון בהתקשרות שלה. ועל-אחת-כמה וכמה
כשעבודת הנשמה למטה היא באהבה רבה
שלמעלה מטעם-ודעת, כמו אהבת ה'ן לאביו,
שעל-ידי-זה מתגלה תוקף ההתקשרות שלה עם
הקב"ה כמו שהיא מצד עצם הנשמה כמו שהיא
מושרשת בעצמות אור-אין-סוף, בדוגמת ה'ן
כמו שהיא במח האב עצמו. כי לגבי דרגת
הנשמה כמו שהיא באצילות, שהיא דוגמת ה'ן
(כמו) שנמשך ממח האב, הירידה לבריא-

(52) לקו"ת צו טו, ג. ובכ"מ. וראה תו"מ סה"מ אייר ע' ריו, ובהנסמן שם הערה 7. 53) ד"ה כי ישאלך תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' רכ). המשך תער"ב ח"ב פשע"ט (ריש ע' תשפ). סה"מ קונטרסים ח"ב תיב, א. ועוד. 54) בהבא לקמן (עד סוף הסעף) ראה תו"מ סה"מ: סיון ע' שע; אב ע' קמט. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 וְנִפְשׁ הַבְּהֵמָה וְחִלְקוֹ הַפְּרָטִי שֶׁל כָּל יְהוּדֵי שְׁנֵית לֹו בְּפֶרֶט לְבָרֵר וְלִזְכֹּךְ
 44 בְּעוֹלָם. כִּי זֶה שֶׁהַגּוֹף וְנִפְשׁ הַבְּהֵמָה אֵינָם יְכוּלִים לְהִסְתֵּיר
 45 עַל הָאֱהָבָה דִּהְנִשְׁמָה שֶׁלְּמַעַלָּה מְטַעַם וְדַעַת וּלְמִוֵּת הַיּוֹתָה
 46 מְלוּבֶשֶׁת בְּהֵם הָאֱהָבָה לְאֻלּוֹקוֹת מְאִירָה בַּהּ בְּגִלּוֹי וְכַתּוּבָא מִזֶּה יֵשׁ בַּהּ אֵת
 47 תּוֹקֵף הַהִתְקַשְׁרוֹת כְּפִי שֶׁהִיא מוֹשְׁרֶשֶׁת
 48 בְּעִצְמוֹת אֵין סוּף, הוּא לְפִי
 49 שֶׁעֲצָמוֹת אֹרֶ-אֵין-סוּף (שָׁבוּ
 50 מוֹשְׁרֶשֶׁת הַנִּשְׁמָה) הוּא בְּכָל
 51 מְקוֹם בְּשׁוּוֹה (וְלָכֵן אֵין שִׁיף
 52 שִׁיחָה דְּכָר שִׁיחָבֵל לְהַעֲלִים
 53 עָלֶיהָ), וְהַכֹּחַ דִּהְנִשְׁמָה לְכָרֵר
 54 וְלִזְכֹּךְ אֵת הַגּוֹף וְהַנִּפְשׁ
 55 הַבְּהֵמָה עֲצָמָם וְלַעֲשׂוֹת
 56 אוֹתָם כְּלִים לְאֻלּוֹקוֹת הוּא
 57 מְפִנֵּי שֶׁעֲצָמוֹת אֹרֶ-אֵין-סוּף
 58 (שָׁבוּ מוֹשְׁרֶשֶׁת הַנִּשְׁמָה) אֵינוֹ
 59 מוּגַדֵּר בְּשׁוּם גְּדֵר⁵⁶, וְהוּא
 60 מוֹפְשֵׁט לְגַמְרֵי מִכַּל 'גְּדֵר' וְצִיּוּר'
 61 שֶׁלָּכֵן גַּם הַגּוֹף וְנִפְשׁ
 62 הַבְּהֵמָה שֶׁמִּצַּד עֲנִינָם (מִצַּד
 63 הַגְּדֵר שֶׁלָּהֶם וּבְהַתָּאֵם לְגִדְרִים
 64 וְהַהִגְבּוּלוֹת שֶׁל הַמְצִיאוֹת שֶׁלָּהֶם)
 65 אֵינָם כְּלִים לְאֻלּוֹקוֹת, וְאִדְרַבָּה
 66 מְעַלְיָמָם וּמְסִתְרִים עַל הָאוֹר הָאֻלּוֹקִי,
 67 הֲרִי עַל-יְדֵי גִילּוֹי כַּחַ
 68 הַעֲצָמוֹת שֶׁהוּא לֵאלֹהֵי כָל
 69 וּמְאִיר וּמְתַגַּלָּה בְּכָל מְקוֹם, נַעֲשִׂים
 70 הֵם כְּלִים לְאֻלּוֹקוֹת וְאוֹר עֲצָמוֹתוֹ
 71 מְאִיר בְּגִילּוֹי גַם בְּהֵם.
 72 (ח) וְעוֹד בְּאוֹר בְּהִיתָרוֹן
 73 שֶׁבְּעִבּוּדַת הַנִּשְׁמָה בְּהִיתָהּ
 74 מְלוּבָּשֶׁת בְּגוֹף, שְׁדוּקָא עַל יְדוֹ
 75 הִיא מְגִיעָה לְדִרְגָּה הַרְבֵּה יוֹתֵר נְעֻלִית
 76 מִזֹּו שְׁבָה הִיתָה קוֹדֵם הִירִידָה,
 77 דְּשׁוֹרֵשׁ הַגּוֹף לְמַעַלָּה בְּאֻלּוֹקוֹת
 78 הוּא לְמַעַלָּה מִשְׁרֵשׁ הַנִּשְׁמָה.
 79 דְּבִנְשָׁמוֹת כְּתִיב⁵⁷ בְּנִים אֲתָם
 80 לְהוֹי' אֱלֹהֵיכֶם, וְלָכֵן הָאֱהָבָה
 81 וְהַתְּקַשְׁרוֹת דְּהַקְּב"ה
 82 לְיִשְׂרָאֵל מִצַּד נִשְׁמָתָם הִיא
 83 עַל-דֶּרֶךְ אֱהָבַת אָב לְבָנוֹ,
 84 כְּאִמּוֹר לְעִיל, הִינּוּ, שֶׁשְׁרֵשׁ

1 הָאָב וְהוּא כְּמִצִּיאוֹת בְּפִנֵּי עֲצָמָה הַנְּפִרֶדֶת מִעֲצָמֵיחוֹ שֶׁל הָאָב, וְאוֹי
 2 הַיְרִידָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה מְעוֹלָם הַאֲצִילוֹת שְׁבָו הַסְּפִירוֹת הֵן אֻלּוֹקוֹת מִמֶּשׁ
 3 לְכַרְיָאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה הַעוֹלָמוֹת שֶׁלְּמַטָּה מֵאֲצִילוֹת בְּהֵם יֵשׁ מִצִּיאוֹת
 4 שֶׁל נְבֵרָאִים (וּמְכַל־שֶׁכֵּן הַיְרִידָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה לְמַטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה
 5 הַגִּשְׁמִי) מְעַלְמַת וּמְסַתְרַת עַל
 6 זֶה [וְכִידוּע⁵⁵ שְׂרָק נִשְׁמוֹת
 7 דְּאֲצִילוֹת נִשְׁמוֹת גְּבוּהוֹת כִּיּוֹתֵר
 8 נְקִרְאוֹת בְּשֵׁם בְּנִים וְהַהִתְקַשְׁרוֹת
 9 שֶׁלָּהֶם עִם מְקוֹרֵן הִיא בְּגִלּוֹי גַם כְּשִׁירְדוֹ
 10 לְמַטָּה, אֲבָל רֹוב הַנִּשְׁמוֹת הֵן לֹא
 11 בְּדִרְגָּה זוֹ, וְלֹאֲחֵר הִירִידָה לְמַטָּה,
 12 הַדְּבִקוֹת וְהַהִתְקַשְׁרוֹת שֶׁלָּהֶם בְּאֻלּוֹקוֹת
 13 הִיא בְּהַעֲלֵם וְהַסְתֵּר לְגַבִּי כְּפִי שֶׁהוּי
 14 קוֹדֵם הִירִידָה], וְזֶה שֶׁגַּם
 15 בְּיִרְדָּתָהּ לְמַטָּה הִיא בְּכַחֲשֵׁת
 16 בֵּן בְּגִילּוֹי, שֶׁהָאֱהָבָה שֶׁלָּהּ
 17 לְאֻלּוֹקוֹת הִיא אֱהָבָה עֲצָמִית
 18 שֶׁלְּמַעַלָּה מְטַעַם-וְדַעַת
 19 כְּאֱהָבַת בֵּן לְאָבִיו שׁוֹבֵעַת מִכֹּךְ
 20 שִׁישׁ בִּינֵיהֶם קֶשֶׁר 'עֲצָמִי' לְמַעַלָּה
 21 מִהַשְּׁכָל וְהַהִיגוֹן, הוּא עַל-יְדֵי
 22 גִילּוֹי עֲצָם הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ
 23 שֶׁהִיא כְּמוֹת הָאָב וְהִינּוּ, כְּאִמּוֹר,
 24 כְּפִי שֶׁהַנִּשְׁמָה מוֹשְׁרֶשֶׁת בְּעִצְמוֹת אֵין
 25 סוּף, (טָרָם שֶׁנִּמְשָׁךְ מִמּוֹת הָאָב
 26 לְהִיּוֹת מִצִּיאוֹת שֶׁל בֵּן, וּבְנִמְשָׁל, לְפִנֵּי
 27 שֶׁהַנִּשְׁמָה יִרְדָּה לְהִיּוֹת מִצִּיאוֹת בְּפִנֵּי
 28 עֲצָמָה), שֶׁלְּגַבִּי דְּרָגָא זֹו (עֲצָם
 29 הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁמוֹשְׁרֶשֶׁת
 30 בְּה'עֲצָמוֹת'), אֲצִילוֹת
 31 וּכְרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה הֵם
 32 בְּשׁוּוֹה וְגַם בְּהִיתָה מְלוּבֶשֶׁת בְּגוֹף
 33 גִּשְׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה, הַנִּשְׁמָה הִיא
 34 בְּתַכְלִית הַדְּבִקוֹת וְהַהִתְקַשְׁרוֹת
 35 לְאֻלּוֹקוֹת בְּכָל הַתּוֹקֵף.
 36 וְלִהְיוֹסִיף, דְּעִיקָר גִּילּוֹי דְּרָגָא
 37 זֹו (עֲצָם הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ
 38 שֶׁמוֹשְׁרֶשֶׁת בְּה'עֲצָמוֹת')
 39 שֶׁתִּאִיר בְּנִשְׁמָה בְּגִלּוֹי וְזֶה יְהִיָּה מִצְבָּה
 40 גַם לְאַחַר הִירִידָה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף
 41 בְּעוֹלָם הַזֶּה הוּא עַל-יְדֵי
 42 הַעֲבֹדָה דְּכַרְוֵר וְזִיכּוּף הַגּוֹף

(55) המשך תרס"ו ע' קנז. ובכ"מ. 56) לא רק שאינו מוגבל ונמצא בכל מקום אלא שגם אינו מוגדר. וראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 44 ואילך. 57) ראה יד, א. ובתניא רפ"ב שזה קאי על הנשמה.

ויאמר לו יהונתן מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אֶהְבֶּה זֶה הַיָּמִים מִמְדַּרְגָּה שְׁשִׁיבֶת שָׁם תְּפִיסֶת מְקוֹם דְּהַנְּאָהֶב, 2 בדרגה זו, למי שאהובים אותו יש איזו חשיבות וערך מצד עצמו, וְאֵינָה 3 מְעַצְמוֹתוֹ של הקדוש-ברוך-הוא האהוב מִמֶּשׁ שבה אין לשום דבר ערך 4 וחשיבות כלשהי, ונמצא שלפחות במובן מסוים האהבה קשורה לתכונה 5 ומעלה של האהוב והיא לא אך ורק 6 מצד האהוב. מֵה־שְׁאִינ־בֶּן 7 הָאֶהְבָּה וְהַתְּקַשְׁרוּת 8 דְּהַקֶּב"ה לְיִשְׂרָאֵל מִצַּד הַגּוֹף 9 שְׁלֵהֶם, הַיָּמִים (לֹא מִצַּד מַעְלַת 10 הַגּוֹף, גַּם לֹא הַמַּעְלָה ד'בֶּן", 11 מַעְלָה עֲצֻמִּית, וְלֹא בְּגַלְל שֶׁלְּגוֹף 12 יֵשׁ אִיזוֹ תְּכוּנָה אוֹ מַעְלָה שֶׁבְּגַלְלָה רָאוּי 13 לְאֹהֲבֵי אוֹתוֹ אֶלְא) מִצַּד זֶה 14 שְׁהַקֶּב"ה בְּחַר בְּחַר בְּגוֹף 15 דְּיִשְׂרָאֵל⁵⁸, בְּבַחֲרֵתוֹ 16 הַחֲפְשִׁית, וְלֹא בְּגַלְל מַעְלָה כְּזוֹ אוֹ 17 אַחֲרֵת אוֹ תְּכוּנָה כְּזוֹ אוֹ אַחֲרֵת שְׁקִימָת 18 בְּגוֹף הַיְהוּדִי שְׁבַחֲרֵהּ זֶה הַיָּמִים 19 מְעַצְמוֹתוֹ של הקדוש-ברוך-הוא 20 מִמֶּשׁ. וְעַל־יְדֵי עֲבוּדַת 21 הַנְּשֻׁמָּה בְּגוֹף וּבַאֲמַצְעוֹתוֹ, נִמְשָׁף 22 גַּם בְּנִשְׁמָה הַעֲנִינִי דְּבַחֲרֵת 23 הַעֲצָמוֹת וְגַם הַקֶּשֶׁר וְהַשִּׁיכוֹת שֶׁל 24 הַנִּשְׁמָה לְאַלּוּקוֹת מִקְבַּל אֶת הַחֻזֶּק 25 וְהַחֻזְקָה הַזֶּה שֶׁל בַּחֲרֵה 'עֲצֻמִּית'. 26 וּמִפְרֵט אֶת הַהַבְדֵּל בֵּין שְׁנֵי הַבִּיאוּרִים 27 מִדְּרֹעַ הַנִּשְׁמָה מִגִּיעָה לְעִלְיֵי הַגְּדוּל 28 שֶׁלָּה דוּקָא עַל־יְדֵי הַיְרִידָה לְהַתְּלַבֵּשׁ 29 בְּגוֹף: א) עַל־יְדֵי עֲבוּדָתָהּ, לְמִרוֹת 30 הַהַעֲלָם וְהַהִסְתָּר מִתְּגַלִּית מַעְלָתָה כִּפִּי 31 שְׁהִיא מוֹשְׁרֶת ב'עֲצָמוֹת אֵין סוּף'. ב) 32 מִצַּד מַעְלַת שׁוֹרֵשׁ הַגּוֹף עַל שׁוֹרֵשׁ 33 הַנִּשְׁמָה: 34 וְהִינֵנו, דְּלִבְאֹר הָרֵאשׁוֹן, 35 הַעֲלִיָּה שְׁנַעֲשִׂית בְּנִשְׁמָה עַל־ 36 יְדֵי עֲבוּדָתָהּ בְּגוֹף לְמִרוֹת שֶׁהַגּוֹף 37 וְהַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִּית מַעֲלִימִים וּמְסִתִּירִים 38 עַל הָאוֹר הָאֱלוּקִי, הוּא גִילּוּי 39 הַשְּׁרֵשׁ שֶׁלָּה בְּעֲצָמוֹת אוֹר־ 40 אֵין־סוּף, בְּדוּגְמַת הַבֶּן כְּמוֹ 41 שְׁהוּא בְּמִחָ הָאֵב עֲצָמוֹ (טָרֶם) 42 שְׁנִמְשָׁף הַיָּמִים מִצִּירוֹת בְּפִי עֲצָמוֹ).

1 הַיָּמִים עַל־דֶּרֶךְ אֶהְבֶּת אָב לְבָנוּ, הִינֵנו, שְׁשֻׁרֵשׁ 2 אֶהְבֶּה זֶה הַיָּמִים מִמְדַּרְגָּה שְׁשִׁיבֶת שָׁם תְּפִיסֶת 3 מְקוֹם דְּהַנְּאָהֶב, וְאֵינָה מְעַצְמוֹתוֹ מִמֶּשׁ. מֵה־ 4 שְׁאִינ־בֶּן הָאֶהְבָּה וְהַתְּקַשְׁרוּת דְּהַקֶּב"ה לְיִשְׂרָאֵל 5 מִצַּד הַגּוֹף שְׁלֵהֶם, הַיָּמִים (לֹא מִצַּד מַעְלַת הַגּוֹף, 6 גַּם לֹא הַמַּעְלָה ד'בֶּן", מַעְלָה עֲצֻמִּית, אֶלְא) 7 מִצַּד זֶה שְׁהַקֶּב"ה בְּחַר בְּחַר בְּגוֹף דְּיִשְׂרָאֵל⁵⁸, 8 בְּבַחֲרֵתוֹ הַחֲפְשִׁית, שְׁבַחֲרֵהּ זֶה הַיָּמִים מְעַצְמוֹתוֹ 9 מִמֶּשׁ. וְעַל־יְדֵי עֲבוּדַת הַנְּשֻׁמָּה בְּגוֹף, נִמְשָׁף גַּם 10 בְּנִשְׁמָה הַעֲנִינִי דְּבַחֲרֵת הַעֲצָמוֹת. וְהִינֵנו, דְּלִבְאֹר 11 הָרֵאשׁוֹן, הַעֲלִיָּה שְׁנַעֲשִׂית בְּנִשְׁמָה עַל־יְדֵי 12 עֲבוּדָתָהּ בְּגוֹף הוּא גִילּוּי הַשְּׁרֵשׁ שֶׁלָּה בְּעֲצָמוֹת 13 אוֹר־אֵין־סוּף, בְּדוּגְמַת הַבֶּן כְּמוֹ שְׁהוּא בְּמִחָ 14 הָאֵב עֲצָמוֹ (טָרֶם) שְׁנִמְשָׁף. וְלִבְאֹר הַשְּׁנִי, 15 עַל־יְדֵי עֲבוּדַת הַנְּשֻׁמָּה בְּגוֹף, נַעֲשֶׂה בְּהַ עֲנִינִי 16 חֲדָשׁ – הַמְשַׁכֵּת הַעֲצָמוֹת (שְׁלִמְעָלָה גַּם מִשְׁרֵשׁ 17 הַנְּשֻׁמָּה כְּמוֹ שְׁהִיא בְּמִחָ הָאֵב עֲצָמוֹ).

18 וַיֵּשׁ לּוֹמֵר, דְּזֶה שְׁעַל־יְדֵי עֲבוּדַת הַנְּשֻׁמָּה בְּגוֹף 19 נַעֲשֶׂה בְּהַ עֲנִינִי חֲדָשׁ (שְׁלִמְעָלָה גַּם 20 מִשְׁרֵשׁ) הוּא, כִּי הַבַּחֲרֵה דְּהַקֶּב"ה בְּיִשְׂרָאֵל 21 הוּא לֹא רַק בְּגוֹף דְּיִשְׂרָאֵל אֶלְא גַּם בְּנִשְׁמָה [דְּזֶה 22 גּוֹפָא שְׁהַנְּשֻׁמָּה הֵם בְּנִים לְהַקֶּב"ה, הוּא לְפִי 23 שְׁכָף בְּחַר בְּבַחֲרֵתוֹ הַחֲפְשִׁית]. אֶלְא שְׁבַחֲרֵהּ 24 שִׁישׁ בְּהַמַּעְלָה ד'בֶּן", עֲנִינִי הַבַּחֲרֵה הוּא 25 בְּהַעֲלָם⁵⁹. וְעַל־יְדֵי עֲבוּדַת הַנְּשֻׁמָּה בְּגוֹף, שְׁבַחֲרֵהּ 26 בְּבַחֲרֵת הַעֲצָמוֹת הִיא בְּגִילּוּי, נִמְשָׁף גִילּוּי זֶה גַּם 27 בְּנִשְׁמָה.

28 וְהִנֵּה מְהַחֲלִיקִים דְּשְׁנֵי הַבִּיאוּרִים הוּא, 29 שְׁלִבְאֹר הָרֵאשׁוֹן – הַגּוֹף הוּא רַק כְּמוֹ 30 מְמוּצָע שְׁעַל־יְדֵי מִתְּגַלְּה שְׁרֵשׁ הַנְּשֻׁמָּה. וְלִבְן 31 וְלִבְאֹר הַשְּׁנִי, עַל־יְדֵי מִתְּגַלְּה שְׁרֵשׁ הַנְּשֻׁמָּה. וְלִבְן 32 מְקוֹם לּוֹמֵר, דְּלֹאֲחֲרֵי שְׁעַל־יְדֵי

(58 תניא פמ"ט (סט, סע"א ואילך). וראה ספר השיחות תורת שלום ע' 120. 59) להעיר שעד"ז הוא בנוגע לאהבה עצמית דאב לבנו, דבכך שיש לו מעלות וראוי לאהוב אותו גם מצד השכל, אין ניכר כ"כ שהאהבה שאבינו אוהב אותו היא אהבה עצמית.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הַעֲבוּדָה בַּגּוֹף נִתְגַלָּה שֶׁרָשׁ הַנְּשֻׁמָה וְהִיא כִּבְר הַגִּיעָה לְעֵלְיָהּ
 2 גְּדוּלָה, אֵין צְרִיכָה הַנְּשֻׁמָה יוֹתֵר לַגּוֹף וְהִיא יִכּוּלָה לְהוֹסִיף וּלְהַתְעַלּוֹת
 3 בְּלַעֲדוּי. וְלִבְאֹר הַשְּׁנִי שׁוּהוּ בְּגִלּוֹל שְׁשׁוּרֵשׁ הַגּוֹף נַעֲלָה מִשׁוּרֵשׁ הַנְּשֻׁמָה
 4 – גַּם הַגִּילּוּי שְׁנִמְשָׁךְ לְנִשְׁמָה עַל-יְדֵי עֲבוּדָתָהּ בַּגּוֹף הוּא
 5 הַמְּשַׁכֵּת הָעֲנִיָּן דְּבַחֲרִית
 6 הַעֲצָמוֹת בְּבַחֲרָה חוֹפְשִׁית לְגַמְרֵי
 7 וְלֹא מִצַּד מַעֲלָה שֶׁל הַנְּבַחֵר שֶׁשִּׁיף
 8 (בְּעֵיקָר) לַגּוֹף, כִּמְבוּאָר לְעֵיל
 9 בְּאִיכוּת, וְלִכְן הַגִּילּוּי שֶׁעַל-יְדֵי
 10 הַעֲבוּדָה דְּתוֹרָה-וּמִצְוֹת שֶׁהִיא
 11 עֲבוּדָה שֶׁל נִשְׁמָה בַּגּוֹף דּוּקָא יְהִיָּה
 12 בְּעֵיקָר בְּתַחֲנִית הַמַּתִּים,
 13 כְּשֶׁהַנְּשֻׁמָה תִּהְיֶה מְלוּבֶשֶׁת
 14 בַּגּוֹף.
 15 וַיֵּשׁ לְקִשְׁרֵי זֶה עִם הַיְדוּעֵי 60
 16 שֶׁלְעֵת־יִדְּלָבָא תִּהְיֶה הַנְּשֻׁמָה
 17 נִיזוּנָת וְתִקְבַּל חַיּוֹת וְהַשְׁפַּעָה
 18 מִהַגּוֹף - כִּי הַגִּילּוּי שֶׁל הָאוּר
 19 הָאֱלוּקִי שֶׁיְהִיָּה לְנִשְׁמָה לְעֵת־יִדְּ
 20 לָבָא הוּא הַמְּשַׁכֵּת הַגִּילּוּי
 21 דְּבַחֲרִית הַעֲצָמוֹת שֶׁשִּׁיף
 22 (בְּעֵיקָר) לַגּוֹף וְלַעֲתִיד-לְבוֹא גַם
 23 הַנְּשֻׁמָה תִּיהְיֶה מְנוּן.
 24 (ט) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹבֵן מַה
 25 שְׁנִתְבָּאָר לְעֵיל [בְּהַמְאָמֵר
 26 דְּבוּר-הַמַּתְחִיל כִּימֵי צֵאתָךְ,
 27 דְּאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח יוֹצֵא-לְאוּר, עִם
 28 בִיאור בְּדֶרֶךְ אִפְשׁוּר, בְּדַבְרֵי מַלְכוּת/
 29 בְּשׁוּבָה שְׁעַבְרָ] דְּזֶה שֶׁהַכְּתוּב
 30 מְדַמֵּה הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה
 31 לְהַגְּאוּלָּה דִּיצִיאַת מְצָרִים,
 32 כִּמוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּנִבְאוֹת מִיכָה כִּימֵי
 33 צֵאתָךְ מֵאֶרֶץ מְצָרִים אֶרְאֶנּוּ
 34 נִפְלְאוֹת⁶¹, הוּא בְּנוֹגֵעַ כֹּל
 35 הָעֲנִיָּנִים שֶׁהֵיוּ בִיצִיאַת
 36 מְצָרִים⁶², שְׁכּוֹלֵם יַחֲזוּר וְיִהְיֶה גַם
 37 בְּגְאוּלָּה הַעֲתִידָה, כּוֹלֵל גַּם הָעֲנִיָּן
 38 דְּרִכּוּשׁ גְּדוּלָּה שֶׁהֵיָה בִיצִיאַת
 39 מְצָרִים. וְכִמוּ שֶׁכָּל הָעֲנִיָּנִים
 40 הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה יְהִיוּ בְּאוֹפֵן
 41 נַעֲלָה יוֹתֵר מִכִּמוּ שֶׁהֵיוּ

מְקוּם לֹאמֵר, דְּלֵאחֲרֵי שֶׁעַל-יְדֵי הַעֲבוּדָה בַּגּוֹף
 נִתְגַלָּה שֶׁרָשׁ הַנְּשֻׁמָה, אֵין צְרִיכָה הַנְּשֻׁמָה לַגּוֹף.
 וְלִבְאֹר הַשְּׁנִי – גַּם הַגִּילּוּי שְׁנִמְשָׁךְ לְנִשְׁמָה
 עַל-יְדֵי עֲבוּדָתָהּ בַּגּוֹף הוּא הַמְּשַׁכֵּת הָעֲנִיָּן
 דְּבַחֲרִית הַעֲצָמוֹת שֶׁשִּׁיף (בְּעֵיקָר) לַגּוֹף, וְלִכְן
 הַגִּילּוּי שֶׁעַל-יְדֵי הַעֲבוּדָה דְּתוֹרָה-וּמִצְוֹת יְהִיָּה
 בְּעֵיקָר בְּתַחֲנִית הַמַּתִּים, כְּשֶׁהַנְּשֻׁמָה תִּהְיֶה
 מְלוּבֶשֶׁת בַּגּוֹף. וַיֵּשׁ לְקִשְׁרֵי זֶה עִם הַיְדוּעֵי⁶⁰
 שֶׁלְעֵת־יִדְּלָבָא תִּהְיֶה הַנְּשֻׁמָה נִיזוּנָת מִהַגּוֹף – כִּי
 הַגִּילּוּי שֶׁיְהִיָּה לְנִשְׁמָה לְעֵת־יִדְּלָבָא הוּא הַמְּשַׁכֵּת
 הַגִּילּוּי דְּבַחֲרִית הַעֲצָמוֹת שֶׁשִּׁיף (בְּעֵיקָר) לַגּוֹף.
 (ט) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹבֵן מַה שְׁנִתְבָּאָר לְעֵיל
 [בְּהַמְאָמֵר דְּבוּר-הַמַּתְחִיל
 כִּימֵי צֵאתָךְ, דְּאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח] דְּזֶה שֶׁהַכְּתוּב
 מְדַמֵּה הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה לְהַגְּאוּלָּה דִּיצִיאַת
 מְצָרִים, כִּימֵי צֵאתָךְ מֵאֶרֶץ מְצָרִים אֶרְאֶנּוּ
 נִפְלְאוֹת⁶¹, הוּא בְּנוֹגֵעַ כֹּל הָעֲנִיָּנִים שֶׁהֵיוּ בִיצִיאַת
 מְצָרִים⁶², כּוֹלֵל גַּם הָעֲנִיָּן דְּרִכּוּשׁ גְּדוּלָּה שֶׁהֵיָה
 בִיצִיאַת מְצָרִים. וְכִמוּ שֶׁכָּל הָעֲנִיָּנִים דְּגְאוּלָּה
 הַעֲתִידָה יְהִיוּ בְּאוֹפֵן נַעֲלָה יוֹתֵר מִכִּמוּ שֶׁהֵיוּ
 בִיצִיאַת מְצָרִים [וכְפִירוֹשׁ הַיְדוּעֵי⁶³ בְּאֶרְאֶנּוּ
 נִפְלְאוֹת, שֶׁהַנְּפִלְאוֹת שֶׁיְהִיוּ בְּגְאוּלָּה הַעֲתִידָה
 יְהִיוּ נִפְלְאוֹת גַּם בְּעֶרְךָ הַנְּפִלְאוֹת שֶׁהֵיוּ בִיצִיאַת
 מְצָרִים], עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ לְהִרְכּוּשׁ גְּדוּלָּה
 שֶׁיְהִיָּה בְּגְאוּלָּה הַעֲתִידָה, שֶׁהוּא רִכּוּשׁ גְּדוּלָּה גַּם
 בְּעֶרְךָ הִרְכּוּשׁ גְּדוּלָּה שֶׁהֵיָה בִיצִיאַת מְצָרִים.
 וְכִמוּבֵן גַּם מְזָה שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁶⁴ שֶׁלֵּשׁ מְטַמְּוִיּוֹת הַטְּמִין יוֹסֵף בְּמְצָרִים
 כּו' וְאַחַת גְּנוּזָה לְצַדִּיקִים לְעֵת־יִדְּלָבָא, דְּאֵין עֲנִיָּן יוֹצֵא מִיְדֵי פְּשׁוּטוֹ,
 שֶׁהַמְּטַמֵּן הַגְּנוּזָה לְצַדִּיקִים לְעֵת־יִדְּלָבָא הוּא (גַּם) מְטַמֵּן שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב
 גִּשְׁמִיִים. וְיִתְרָה מְזָה, שְׁבִימוֹת הַמְּשִׁיחַ יְהִיוּ כֹּל הַמְּעַדְנִים מְצוּיִים כְּעֶפְרָ,

60) המשך וככה תרל"ז פצ"א.ב. וראה גם ספר השיחות תורת שלום ס"ע 127 ואילך. סה"מ תרח"ץ ע' ריט. ובכ"מ.
 61) מיכה ז, טו. 62) ראה זח"ב ט, א כ"ל אתין ונסין וגבוראן דעבד קוב"ה במצרים יעביד לון לישראל, כד"א כימי צאתך
 מארץ מצרים אראנו נפלאות". 63) אוה"ת נ"ך עה"פ סק"ג (ע' תפו) וסק"ז (ע' תפו). אוה"ת תהלים (יהל אור) ע' קנד.
 64) פסחים קיט, א. סנהדרין קי, א.

ויאמר לו יהונתן מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 ומכילים את האור הם גם גורם להמשכת והתגלות האור **כְּמוֹ-כֵן** הוא גם
 44 בנִשְׁמָה ענין האור וְגוּף ענין הכלים, **שְׁעַל-יָדֵי** ירידת הנִשְׁמָה
 45 וְהִתְלַבְּשׁוּתָהּ בְּגוּף, שהיא כהמשכת האורות בכלים (כי אברי הגוף
 46 גורמים לאור הנפש להתגלות ולהאיר, כפי שרואים במוחש שכאשר איבר
 47 מסוים נחלה ונחלש ואור הנפש
 48 מסתלק ממנו, הרי כשהאבר מבריא,
 49 אור הנפש חוזר ונמשך בו מאליו),
 50 מתעלית הנִשְׁמָה לְמַדְרָגָה
 51 נְעֻלָּת יוֹתֵר מְכֻמוֹ שְׁהִיתָה
 52 קוֹדֵם יְרִידָתָה לַמְטָה וְהִתְלַבְּשׁוּתָהּ
 53 בגוף.

54 וְעַל-פִּי הִידוּעָה⁶⁹ בחסידות דְּזָה
 55 שֶׁהַבְּרִיאָה הִיא בְּשִׁבִיל
 56 יִשְׂרָאֵל⁵¹ הַפְּנוּנָה בְּזָה הִיא לֹא
 57 רק לְבְרִיאַת הָעוֹלָם אֲלָא לְכָל
 58 הַגִּילויִים של האור האלוקי בכל
 59 הַהִרְגוֹת שְׁכוּלָם הֵם בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל
 60 שֶׁהֵם הַמְטָרָה וְהַתְּכֵלִית של הַבְּרִיאָה,
 61 יֵשׁ לֹמֵר, דְּהַטְעַם הַפְּנִימִי עַל
 62 זֶה שְׁשָׂרֵשׁ הַכִּלִּים הוּא
 63 לְמַעַלָּה מְשַׁרֵּשׁ הָאוֹרוֹת
 64 [וְשְׁעַל-יָדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת הָאוֹרוֹת
 65 בַּתּוֹךְ הַכִּלִּים נַעֲשֶׂה יְתֵרוֹן
 66 בְּאוֹרוֹת] הוּא לְפִי שֶׁהַפְּנוּנָה
 67 דְּאוֹרוֹת וְכָלִים הֵינּוּ כְּלוֹת עֲנִיָן
 68 הַתְּגִלּוֹת הָאֹר הָאֲלוּקִי הִיא בְּשִׁבִיל
 69 יִשְׂרָאֵל, בְּכָדֵי שְׁעַל-יָדֵם בַּגָּל
 70 הַבְּחִירָה בָּהֶם וּלְמַעַם יוֹמֵשֶׁף
 71 הָעֲנָנִים דְּנִשְׁמָה וְגוּף, וְכִיּוֹן
 72 שְׁשָׂרֵשׁ הָגוּף הוּא לְמַעַלָּה
 73 מְשַׁרֵּשׁ הַנִּשְׁמָה, דְּבַגּוֹף הוּא
 74 בְּחִירַת הָעֲצָמוֹת, כַּמְבּוֹאֵר לַעֲלִי
 75 בְּאַרְיִכוֹת, לְכֵן נִתְהוּוּ הָאוֹרוֹת
 76 וְכָלִים בְּאוֹפֵן שְׁשָׂרֵשׁ הַכִּלִּים
 77 הוּא לְמַעַלָּה מְשַׁרֵּשׁ הָאוֹרוֹת,

1 **כְּעַפְרָה**, כְּפַסְק־דִּין הַרְמַב"ם⁶⁵.
 2 וְצָרִיף בְּאוּר, הָרִי הָעֲנָנִים וְהַחֹכֵן וְהַמְהוֹת דְּיָמוֹת הַמְּשִׁיחַ הוּא
 3 שְׂאָז יְהִי מְלָאָה הָאֶרֶץ דְּעָה אֵת ה' פְּמִים לְיָם מְכַסִּים⁶⁶,
 4 וְהָעֲנָנִים הַגְּשָׁמִיִּים לֹא יִתְפְּסוּ מְקוּם וְלֹא תִהְיֶה לָהֶם כַּל חִשְׁבוֹת
 5 [וְעַד שְׁלֹא יְהִי עֶסְק הָעוֹלָם
 6 כּוֹלוּ אֲלָא לְדַעַת אֵת ה'
 7 בְּלְבָד⁶⁷ כְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם], וּמָה
 8 נּוֹגַע וְלֹמֵה חֹשֶׁב לַהַדְגִּישׁ שְׁהִיָּה
 9 אֲזוֹ רְכוּשׁ גְּדוֹל' שֶׁל כֶּסֶף וְחֹב
 10 כַּפְּשׁוּטוֹ?
 11 וַיֵּשׁ לֹמֵר הַבְּאוּר בְּזָה, דְּזָה
 12 שֶׁהַגּוּף מִתְעַנֵּג בְּטַבְּעוֹ
 13 מִדְּבָרִים גְּשָׁמִיִּים [מְעַדְנִים,
 14 וְעַל-דֵּרְף-זֶה 'רכוש גדול']
 15 הוּא לְפִי שְׁעַנְיָנִים אֲלָה
 16 שְׂכִימִים לְגוּף מִצַּד עֲנִינוּ
 17 הַפְּנִימִי וְשׁוּרְשׁוֹ הַרוּחָנִי הַנְּעֵלָה
 18 [וְהַשְׂכִּיחוֹת שְׁלוֹ לְדְבָרִים אֲלָה
 19 הִיא לֹא רק מִצַּד הַחֵמְרִיּוֹת
 20 שְׁבוּ, אֲלָא גַם (בְּעִיָקָר) מִצַּד
 21 עֲנִינוּ הַפְּנִימִי], וְלַכֵּן עַל-יָדֵי
 22 הַיָּרְכוּשׁ גְּדוֹל' וְהַמְעַדְנִים
 23 הַגְּשָׁמִיִּים כַּפְּשׁוּטוֹ יְתוּסָף בְּ-

16 **יִו"ד**) וְהִנֵּה מְבָאֵר בְּכֻמָּה מְקוּמוֹת⁶⁸ דְּזָה
 17 שְׁשָׂרֵשׁ הָגוּף הוּא לְמַעַלָּה מְשַׁרֵּשׁ
 18 הַנִּשְׁמָה הוּא כִּי נִשְׁמָה וְגוּף הֵם דּוּגְמַת אוֹרוֹת
 19 וְכָלִים, וְשָׂרֵשׁ הַכִּלִּים הוּא לְמַעַלָּה מְשַׁרֵּשׁ
 20 הָאוֹרוֹת. וְכֻמוֹ שְׁעַל-יָדֵי הַמְּשִׁכַת וְהַתְּלַבְּשׁוֹת
 21 הָאוֹרוֹת בְּכָלִים נַעֲשֶׂה יְתֵרוֹן וְהוֹסְפָה בְּאוֹרוֹת,
 22 כְּמוֹ-כֵן הוּא גַם בְּנִשְׁמָה וְגוּף, שְׁעַל-יָדֵי יְרִידַת
 23 הַנִּשְׁמָה וְהִתְלַבְּשׁוּתָהּ בְּגוּף, מִתְעַלֵּית הַנִּשְׁמָה
 24 לְמַדְרָגָה נְעֻלָּת יוֹתֵר מְכֻמוֹ שְׁהִיתָה קוֹדֵם
 25 יְרִידָתָה. וְעַל-פִּי הִידוּעָה⁶⁹ דְּזָה שֶׁהַבְּרִיאָה הִיא
 26 בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל⁵¹ הַפְּנוּנָה בְּזָה הִיא לֹא רק

27 לְבְרִיאַת הָעוֹלָם אֲלָא לְכָל הַגִּילויִים, יֵשׁ לֹמֵר, דְּהַטְעַם הַפְּנִימִי עַל זֶה שְׁשָׂרֵשׁ
 28 הַכִּלִּים הוּא לְמַעַלָּה מְשַׁרֵּשׁ הָאוֹרוֹת [וְשְׁעַל-יָדֵי הַכִּלִּים נַעֲשֶׂה יְתֵרוֹן בְּאוֹרוֹת]
 29 הוּא לְפִי שֶׁהַפְּנוּנָה דְּאוֹרוֹת וְכָלִים הִיא בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל, בְּכָדֵי שְׁעַל-יָדֵם יוֹמֵשֶׁף
 30 הָעֲנָנִים דְּנִשְׁמָה וְגוּף, וְכִיּוֹן שְׁשָׂרֵשׁ הָגוּף הוּא לְמַעַלָּה מְשַׁרֵּשׁ הַנִּשְׁמָה, דְּבַגּוֹף
 31 הוּא בְּחִירַת הָעֲצָמוֹת, לְכֵן נִתְהוּוּ הָאוֹרוֹת וְכָלִים בְּאוֹפֵן שְׁשָׂרֵשׁ הַכִּלִּים הוּא
 42 בְּאוֹרוֹת, כִּי הַכִּלִּים הַקּוֹלָטִים

(65) סוף הלכות מלכים. (66) ישעי' יא, ט. רמב"ם שם. (67) רמב"ם שם. (68) ראה סה"מ תרמ"ט ע' רמג"ד. תרנ"ט ע' ז ואילך.
 (ובכ"מ. (69) ראה תו"מ סה"מ אב ע' קצט ואילך. וש"ן.)

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כדי שגם בעניין זה, כמו בעניין התלבשות הנשמה בגוף, היירידה של האורות
2 להתלבש בכלים תביא בהם תוספת עליה. [אָלֵא שְׁבִנְשָׁמָה וְגוּף, זֶה
3 שְׁשָׂרְשׁ הַגּוּף הוּא לְמַעְלָה מִשְׂרָשׁ הַנְּשָׂמָה הוּא זֶה שְׁבִגּוּף
4 הוּא בְּחִירַת הָעֲצָמוֹת (בְּחִירָה חֲפְשִׁית שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא,
5 וְאִין זֶה שִׁיף לְעֲנֵן וּמַעְלַת
6 הַגּוּף, וְאִרְבָּה, בְּחִירָה מִצַּד מַעְלָה
7 וּיְתוּרֵן הִיא לֹא בְּחִירָה 'חֹפְשִׁית').
8 וּבְאִוְרוֹת וְכָלִים, זֶה שְׁשָׂרְשׁ
9 הַכָּלִים הוּא לְמַעְלָה מִשְׂרָשׁ
10 הָאוֹרוֹת, שִׁיף לְעֲנֵנָם וּמַעְלָתָם
11 דֵּה־כָּלִים. וְעַל-יְדֵי-זֶה שְׂבִאוֹרוֹת
12 וְכָלִים יֵשׁ מִשְׁמַעוֹת לְמַעְלַת הַכָּלִים,
13 נַעֲשֶׂה עַל-דֶּרֶךְ-זֶה גַם
14 בְּנִשְׂמָה וְגוּף שְׁנִשְׂתַּלְשְׁלוֹ
15 מֵהֶם, מֵהָאוֹרוֹת וְהַכָּלִים, דְּזֶה
16 שְׁשָׂרְשׁ הַגּוּף הוּא לְמַעְלָה
17 מִשְׂרָשׁ הַנְּשָׂמָה, שִׁיף גַם
18 לְעֲנֵן וּמַעְלַת הַגּוּף].
19 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר הַטַּעַם
20 עַל זֶה שֶׁהִיתָרוֹן וְהַחֹסֶפֶס
21 בְּהַשְׁפָּעָה לְבִנְיַיִשְׂרָאֵל ("אֱלוֹקִים יַחֲנֹנוּ
22 וְיִבְרַכְנוּ") שְׁעַל-יְדֵי בְּרוּר
23 הַעֲמִים ("כִּי תִשְׁפּוּט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל")
24 [שְׂמֻקְבָּלִים מֵהַמְּלֹאכִים שְׁבַעִים
25 ה'שְׂרִים' שְׂדֻרְכָם עוֹבֵר הַשְׁפַּע לְשַׁבְעִים
26 הָאוֹמוֹת שְׁשָׂרְשָׁם שֶׁל הַמְּלֹאכִים
27 הוּא מֵהַכָּלִים] יִהְיֶה גַם
28 בִּימֹת הַמְּשִׁיחַ (כַּנִּלְסַעֲיָהּ)
29 וְ, כִּי זֶה שְׁעַל-יְדֵי הַכָּלִים
30 נַעֲשֶׂה יְתָרוֹן וְהוֹסַפָּה בְּאוֹרוֹת
31 הוּא מִפְּנֵי שֶׁהַשְׂרָשׁ
32 (הָאֱמִיתִי) דְּאוֹרוֹת וְכָלִים הוּא
33 הוּא הָעֲנֵן דִּנְשָׂמָה וְגוּף.
34 וְלִכֵּן, כְּמוֹ שֶׁהַעֲלִיָּה דִּנְשָׂמָה
35 שְׁעַל-יְדֵי הַגּוּף הִיא לֹא רַק
36 שְׁעַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַנְּשָׂמָה
37 בַּגּוּף הִיא הַנְּשָׂמָה מִתְעַלֶּית
38 אַחֲרֵי-כֵן לְמַדְרַגָּה נַעֲלִית
39 יוֹתֵר, אֲלֵא שֶׁגַם הַעֲלִיָּה
40 עֲצָמָה דִּלְעֲתִיד-לְבֹא הִיא
41 שֶׁהַנְּשָׂמָה נִיזוֹנֶת מֵהַגּוּף, וְהַגּוּף
42 הוּא לֹא רַק הָאֲמַעֲצֵי שְׂדֻרְכּוֹ הַנְּשָׂמָה
43 מִתְעַלֶּית אֲלֵא הָעֲלִיָּה הִיא בְּכוּחוֹ
44 וּמִמֶּנּוּ עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ

לְמַעְלָה מִשְׂרָשׁ הָאוֹרוֹת. [אֲלֵא שְׁבִנְשָׁמָה וְגוּף,
זֶה שְׁשָׂרְשׁ הַגּוּף הוּא לְמַעְלָה מִשְׂרָשׁ הַנְּשָׂמָה
הוּא זֶה שְׁבִגּוּף הוּא בְּחִירַת הָעֲצָמוֹת (בְּחִירָה
חֲפְשִׁית, וְאִין זֶה שִׁיף לְעֲנֵן וּמַעְלַת הַגּוּף).
וּבְאִוְרוֹת וְכָלִים, זֶה שְׁשָׂרְשׁ הַכָּלִים הוּא לְמַעְלָה
מִשְׂרָשׁ הָאוֹרוֹת, שִׁיף לְעֲנֵנָם דֵּה־כָּלִים. וְעַל-יְדֵי-
זֶה נַעֲשֶׂה עַל-דֶּרֶךְ-זֶה גַם בְּנִשְׂמָה וְגוּף
שְׁנִשְׂתַּלְשְׁלוֹ מֵהֶם, דְּזֶה שְׁשָׂרְשׁ הַגּוּף הוּא
לְמַעְלָה מִשְׂרָשׁ הַנְּשָׂמָה, שִׁיף גַם לְעֲנֵן וּמַעְלַת
הַגּוּף].
וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר הַטַּעַם עַל זֶה שֶׁהִיתָרוֹן
שְׁעַל-יְדֵי בְּרוּר הַעֲמִים [שְׂמֻקְבָּלִים
מֵהַמְּלֹאכִים שְׁשָׂרְשָׁם הוּא מֵהַכָּלִים] יִהְיֶה גַם
בִּימֹת הַמְּשִׁיחַ (כַּנִּלְסַעֲיָהּ) כִּי זֶה שְׁעַל-יְדֵי
הַכָּלִים נַעֲשֶׂה יְתָרוֹן בְּאוֹרוֹת הוּא מִפְּנֵי שֶׁהַשְׂרָשׁ
(הָאֱמִיתִי) דְּאוֹרוֹת וְכָלִים הוּא הָעֲנֵן דִּנְשָׂמָה
וְגוּף. וְלִכֵּן, כְּמוֹ שֶׁהַעֲלִיָּה דִּנְשָׂמָה שְׁעַל-יְדֵי
הַגּוּף הִיא לֹא רַק שְׁעַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַנְּשָׂמָה בַּגּוּף
הִיא מִתְעַלֶּית אַחֲרֵי-כֵן לְמַדְרַגָּה נַעֲלִית יוֹתֵר,
אֲלֵא שֶׁגַם הַעֲלִיָּה עֲצָמָה דִּלְעֲתִיד-לְבֹא הִיא
שֶׁהַנְּשָׂמָה נִיזוֹנֶת מֵהַגּוּף, עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ
לְהִיתָרוֹן שְׁעַל-יְדֵי הַכָּלִים, וְכֵן הִיתָרוֹן שְׁעַל-יְדֵי
הַמְּלֹאכִים שְׁשָׂרְשָׁם הוּא מֵהַכָּלִים, וְכֵן הִיתָרוֹן
שְׁעַל-יְדֵי בְּרוּר אוֹמוֹת הָעוֹלָם שְׂמֻקְבָּלִים
מֵהַמְּלֹאכִים, שִׁיתָרוֹן זֶה יִהְיֶה גַם לְעֲתִיד-לְבֹא,
דְּעַל-יְדֵי כִּי תִשְׁפּוּט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל, יְתוּסַף
בְּשַׁפַּע שְׂנַמְשָׁף לְיִשְׂרָאֵל.
(יֵא) וְהִנֵּה יְדוּעָה 70 דְּזֶה שֶׁהַנְּשָׂמָה רוֹצָה לִירֵד לְמַטָּה לְהַחֲיוֹת אֶת הַגּוּף הוּא
מִפְּנֵי שֶׁהַנְּשָׂמָה מְרַגְּשֶׁת מַעְלַת הַגּוּף מִצַּד שְׂרָשׁוֹ, שְׁשָׂרְשׁ הַגּוּף
הוּא לְמַעְלָה מִשְׂרָשׁ הַנְּשָׂמָה, וְלִכֵּן הִיא רוֹצָה לְהַחֲיוֹת אֶת הַגּוּף. וְזֶה שֶׁאֲמָרוֹ
רְבוֹתֵינוּ ז"ל 71 'עַל כִּרְחֹף אֶתָּה חַי הוּא, דְּכִינֵן שֶׁהַרְצוֹן דִּנְשָׂמָה לְהַחֲיוֹת אֶת
הַגּוּף הוּא לֹא מִצַּד-עֲצָמָה אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְרַגְּשֶׁת אֶת שְׂרָשׁ
הַכָּרְחַ, עַל כִּרְחֹף אֶתָּה חַי כִּי
מְדוּבָר בְּסִיכָה שְׂמַחוּן לְמַהוּת שְׁלָה.
וְיֵשׁ לוֹמֵר, דְּזֶה שֶׁהַנְּשָׂמָה
מְרַגְּשֶׁת אֶת שְׂרָשׁ הַגּוּף [אָף]
שֶׁהַרְגֵּשׁ זֶה אֵינּוּ שִׁיף

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

47 לְכַאוֹרָה לְעֵנְיָנָה דְהַנְשָׁמָה מִצַּד עֵצִים מֵהוֹתָה, וְכַמּוֹבֵן מִזֶּה
 48 שֶׁהֲרֵצוֹן שְׁלָהּ לְהַחְיֹת אֶת הַגּוֹף הַבָּא כְּתוּצָאָה מִהֲרֹגֶשׁ זֶה,
 49 נִקְרָא בְשֵׁם הַכְּרֵחַ], הוּא, כִּי בְכַדִּי שִׁיְהִיָּה לָהּ רֵצוֹן לְהַחְיֹת
 50 אֶת הַגּוֹף - נִמְשָׁף בָּהּ גִּילּוֹי שֶׁרֵשׁ הַגּוֹף, הַנִּעְלָה מֵהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁלָּהּ
 51 עֲצֻמָּה, אָף שֶׁמִּצַּד-עֲצֻמָּה (גַּם)
 52 כְּמוֹ שֶׁהִיא מִצַּד שֶׁרֵשָׁהּ וְלֹא רַק
 53 כְּפִי שְׂבָאָה בְּגִילּוֹי וִירֵדָה לְהַתְּלַבֵּשׁ
 54 (בְּגוֹף) אֵינָה שׁוֹכֵת לְגִילּוֹי זֶה.
 55 וְעַל-יְדֵי הַגִּילּוֹי דְשֶׁרֵשׁ הַגּוֹף
 56 שֶׁמֵּאִיר בְּנִשְׁמָה (בְּאוֹפֵן)
 57 דְהַכְּרֵחַ עַל-כָּל-פְּנִיָּם וְלִמְרוֹת
 58 שֶׁהוּא דָּבָר נוֹסֵף עַל עֵצִים מֵהוֹתָה)
 59 קוֹדֵם וְרִידָתָה לְמִטָּה, הִיא
 60 נִעֲשִׂית כְּמוֹ כְּלֵי רֹאֵי לְהַגִּילּוֹי
 61 דְשֶׁרֵשׁ הַגּוֹף שֶׁמֵּאִיר בָּהּ
 62 אַחֲרֵי-כֵן עַל-יְדֵי עֲבוֹדָתָהּ
 63 בְּגוֹף הַדְּבָר מִכְּשִׁיר אוֹתָהּ לְקַלּוֹט
 64 וְלַחֲכִיל אֶת הַגִּילּוֹי שֶׁל שׁוֹרֵשׁ הַגּוֹף
 65 (שֶׁנִּעְלָה מֵהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁלָּהּ עֲצֻמָּה).
 66 וְעַל-דֵּרֶךְ-זֶה הוּא בְּעֵנְן
 67 דְאוֹרוֹת וְכָלִים, דְּזֶה שֶׁעַל-יְדֵי
 68 הַתְּלַבְּשׁוֹת הַאוֹרוֹת בְּכָלִים
 69 נִמְשָׁף בָּהֶם בְּאוֹרוֹת בְּחֵינַת
 70 שֶׁרֵשׁ הַכָּלִים, הַנִּעְלָה מֵהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁל
 71 הַאוֹרוֹת עֲצֻמָּם, הוּא עַל-יְדֵי
 72 שֶׁנִּרְגַּשׁ בָּהֶם עוֹד קוֹדֵם
 73 וְרִידָתָם בְּכָלִים, שֶׁרֵשׁ הַכָּלִים
 74 זֶה גּוֹרֵם לָהֶם רֵצוֹן, כְּכִיכּוֹל, לִרְדֹת
 75 וְלַהֲתַלְבֵּשׁ בְּכָלִים.
 76 וְיֵשׁ לוֹמֵר, דְּכַמּוֹכֵן הוּא
 77 בְּנוֹגֵעַ לְהַעֲנִין דְסָפִירַת
 78 הָעוֹמֵר וּמִתַּן-תּוֹרָה, דְּזֶה
 79 שֶׁעַל-יְדֵי הַיְרִידָה דְנִפְשׁ
 80 הָאֱלֹקִית לְבָרֵר הַמְּדוֹת דְנִפְשׁ
 81 הַבְּהֵמִית שֶׁהִיא הַעֲבוּדָה שֶׁל יָמִי
 82 סִפִּירַת הָעוֹמֵר (יִפְקֹד מוֹשֶׁבֶךָ עֵינִין
 83 הַיְרִידָה וְהַחֲסִירוֹן) נִמְשָׁף בָּהּ
 84 הַגִּילּוֹי דְמִתַּן-תּוֹרָה מִצַּד
 85 מַעֲלַת הַבְּרוּרִים (כַּנ"ל סְעִיף
 86 ד') הוּא, כִּי הַיְרִידָה לְבָרֵר הַמְּדוֹת
 87 דְנִפְשׁ הַבְּהֵמִית (יִפְקֹד מוֹשֶׁבֶךָ) נִמְשָׁף
 88 בָּהּ לְאֲחֵרֵי וְעַל-יְדֵי הַגִּילּוֹי דִּיצִיאַת
 89 מִצְרַיִם, וְעַל-יְדֵי הַגִּילּוֹי דִּיצִיאַת
 90 מִצְרַיִם נִרְגַּשׁ בָּהּ (גַּם)
 91 לְפָנֵי הַיְרִידָה) מַעֲלַת הַבְּרוּרִים, מִפְּיֹן
 92 שֶׁהִיצִיאָה מִמִּצְרַיִם הַיְתָה בִּרְכוּשׁ
 93 גְּדוֹל'.
 94 (יב) וְזֶהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן מִחֵר חֹדֶשׁ
 95 וְנִפְקֹדְתָּ כִּי יִפְקֹד מוֹשֶׁבֶךָ, שֶׁבְּכַדִּי
 96 שֶׁעַל-יְדֵי יִפְקֹד מוֹשֶׁבֶךָ? הֲיֵה וְנִפְקֹדְתָּ
 97 הוּא עַל-יְדֵי הַמְּשֻׁכָּה דְוַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן
 98 (כַּנ"ל סְעִיף ג), שֶׁהוּא עַל-דֵּרֶךְ
 99 הָעֵנְיָן דִּיצִיאַת מִצְרַיִם וְקָרִיעַת יַם-סוּף,
 100 שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִרְגַּשׁ עוֹד לְפָנֵי
 101 הַיְרִידָה) מַעֲלַת הַבְּרוּרִים. וְזֶהוּ
 102 וְנִפְקֹדְתָּ כִּי יִפְקֹד מוֹשֶׁבֶךָ, דְּמַלְשׁוֹן
 103 זֶה מִשְׁמַע שֶׁהַשִּׁיכּוֹת דְ'יִפְקֹד' לְוַנְפְקֹדְתָּ
 104 הִיא לֹא מִצַּד הַבִּיטוּל שֶׁבְ'יִפְקֹד מוֹשֶׁבֶךָ,
 105 אֲלָא מִצַּד הָעֵנְיָן דְ'יִפְקֹד מוֹשֶׁבֶךָ'
 106 עֲצֻמּוֹ (כַּנ"ל סְעִיף א), כִּי הָעֲלִיָּה
 107 דְהַנְשָׁמָה שֶׁעַל-יְדֵי וְרִידָתָה בְּגוֹף
 108 הִיא לֹא מִפְּנֵי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מִתְּגַלָּה
 109 עֵנְיָן מַעֲלָה מִסְּרִימַת דְהַנְשָׁמָה
 110 (בִּיטוּל, וְכו') אֲלָא מִצַּד הַגּוֹף
 111 עֲצֻמּוֹ (כַּנ"ל סְעִיף ה), וְעַל-דֵּרֶךְ-זֶה
 112 הוּא בְּנוֹגֵעַ לְהַעֲנִין דְּוַנְפְקֹדְתָּ, שֶׁזֶּה
 113 נַעֲשָׂה עַל-יְדֵי הָעֵנְיָן דְ'יִפְקֹד מוֹשֶׁבֶךָ'
 114 עֲצֻמּוֹ. וְנֹאמֵר

1 לְכַאוֹרָה לְעֵנְיָנָה דְהַנְשָׁמָה מִצַּד עֵצִים מֵהוֹתָה, וְכַמּוֹבֵן מִזֶּה
 2 שֶׁהֲרֵצוֹן שְׁלָהּ לְהַחְיֹת אֶת הַגּוֹף הַבָּא כְּתוּצָאָה מִהֲרֹגֶשׁ זֶה,
 3 נִקְרָא בְשֵׁם הַכְּרֵחַ], הוּא, כִּי בְכַדִּי שִׁיְהִיָּה לָהּ רֵצוֹן לְהַחְיֹת
 4 אֶת הַגּוֹף - נִמְשָׁף בָּהּ גִּילּוֹי שֶׁרֵשׁ הַגּוֹף, הַנִּעְלָה מֵהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁלָּהּ
 5 עֲצֻמָּה, אָף שֶׁמִּצַּד-עֲצֻמָּה (גַּם)
 6 כְּמוֹ שֶׁהִיא מִצַּד שֶׁרֵשָׁהּ וְלֹא רַק
 7 כְּפִי שְׂבָאָה בְּגִילּוֹי וִירֵדָה לְהַתְּלַבֵּשׁ
 8 (בְּגוֹף) אֵינָה שׁוֹכֵת לְגִילּוֹי זֶה.
 9 וְעַל-יְדֵי הַגִּילּוֹי דְשֶׁרֵשׁ הַגּוֹף
 10 שֶׁמֵּאִיר בְּנִשְׁמָה (בְּאוֹפֵן)
 11 דְהַכְּרֵחַ עַל-כָּל-פְּנִיָּם וְלִמְרוֹת
 12 שֶׁהוּא דָּבָר נוֹסֵף עַל עֵצִים מֵהוֹתָה)
 13 קוֹדֵם וְרִידָתָה לְמִטָּה, הִיא
 14 נִעֲשִׂית כְּמוֹ כְּלֵי רֹאֵי לְהַגִּילּוֹי
 15 דְשֶׁרֵשׁ הַגּוֹף שֶׁמֵּאִיר בָּהּ
 16 אַחֲרֵי-כֵן עַל-יְדֵי עֲבוֹדָתָהּ
 17 בְּגוֹף הַדְּבָר מִכְּשִׁיר אוֹתָהּ לְקַלּוֹט
 18 וְלַחֲכִיל אֶת הַגִּילּוֹי שֶׁל שׁוֹרֵשׁ הַגּוֹף
 19 (שֶׁנִּעְלָה מֵהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁלָּהּ עֲצֻמָּה).
 20 וְעַל-דֵּרֶךְ-זֶה הוּא בְּעֵנְן
 21 דְאוֹרוֹת וְכָלִים, דְּזֶה שֶׁעַל-יְדֵי
 22 הַתְּלַבְּשׁוֹת הַאוֹרוֹת בְּכָלִים
 23 נִמְשָׁף בָּהֶם בְּאוֹרוֹת בְּחֵינַת
 24 שֶׁרֵשׁ הַכָּלִים, הַנִּעְלָה מֵהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁל
 25 הַאוֹרוֹת עֲצֻמָּם, הוּא עַל-יְדֵי
 26 שֶׁנִּרְגַּשׁ בָּהֶם עוֹד קוֹדֵם
 27 וְרִידָתָם בְּכָלִים, שֶׁרֵשׁ הַכָּלִים
 28 זֶה גּוֹרֵם לָהֶם רֵצוֹן, כְּכִיכּוֹל, לִרְדֹת
 29 וְלַהֲתַלְבֵּשׁ בְּכָלִים.
 30 וְיֵשׁ לוֹמֵר, דְּכַמּוֹכֵן הוּא
 31 בְּנוֹגֵעַ לְהַעֲנִין דְסָפִירַת
 32 הָעוֹמֵר וּמִתַּן-תּוֹרָה, דְּזֶה
 33 שֶׁעַל-יְדֵי הַיְרִידָה דְנִפְשׁ
 34 הָאֱלֹקִית לְבָרֵר הַמְּדוֹת דְנִפְשׁ
 35 הַבְּהֵמִית שֶׁהִיא הַעֲבוּדָה שֶׁל יָמִי
 36 סִפִּירַת הָעוֹמֵר (יִפְקֹד מוֹשֶׁבֶךָ עֵינִין
 37 הַיְרִידָה וְהַחֲסִירוֹן) נִמְשָׁף בָּהּ
 38 הַגִּילּוֹי דְמִתַּן-תּוֹרָה מִצַּד
 39 מַעֲלַת הַבְּרוּרִים (כַּנ"ל סְעִיף
 40 ד') הוּא, כִּי הַיְרִידָה לְבָרֵר הַמְּדוֹת
 41 דְנִפְשׁ הַבְּהֵמִית (יִפְקֹד מוֹשֶׁבֶךָ) נִמְשָׁף
 42 בָּהּ לְאֲחֵרֵי וְעַל-יְדֵי הַגִּילּוֹי דִּיצִיאַת
 43 מִצְרַיִם, וְכֵן הוּא בְּחַג
 44 הַפֶּסַח מִיְדֵי שֶׁהָיָה בְּשֶׁנָּה, וְעַל-יְדֵי
 45 הַגִּילּוֹי דִּיצִיאַת מִצְרַיִם הַמֵּאִיר
 46 בְּנִשְׁמָה נִרְגַּשׁ בָּהּ (גַּם) לְפָנֵי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מוֹשֶׁבֶךְ עֲצָמוּ וְלֹא בְּגֵלל מַעֲלָה כְּזוֹ אוֹ אַחֲרָת. וְנֶאֱמַר הַכְּתוּב מִדִּיּוֹן
 2 וְאוֹמֵר וְנִפְקְדָתָּ כִּי יִפְקֵד מוֹשֶׁבֶךְ, דְּיִפְקֵד' הַבִּטּוּי שֶׁמִּבְטָא אֶת
 3 הַחִסְרוֹן עֲצָמוּ הוּא (גַּם) לְשׁוֹן וְנִפְקְדָתָּ, דְּנוֹסֵף לְזֶה שְׂיִפְקֵד'
 4 מְבִיא וְגוֹרֵם לְוִנְפְקְדָתָּ, גַּם בְּיִפְקֵד' עֲצָמוּ יֵשׁ עֲנִין
 5 וְנִפְקְדָתָּ (כַּנ"ל סְעִיף א),
 6 וְהִירִידָה עֲצָמָה הִיא בְּעֵצִים עֲלֶיהָ, כִּי
 7 עַל-יְדֵי שְׁהִירִידָה דְּיִפְקֵד
 8 מוֹשֶׁבֶךְ בָּאָה עַל-יְדֵי
 9 הַהִמְשָׁכָה וְהַהֲתַלְלוּת דְּוִיאָמֵר לוֹ
 10 יְהוֹנָתָן, נִרְגַּשׁ גַּם בְּיִרִידָה
 11 עֲצָמָה מְעַלֵּת הַבְּרוּרִים, אֲלֵא
 12 שְׁעִיקָר הַגִּילּוּי בְּפוּעַל הוּא
 13 לְאַחֲרֵי הִירִידָה דְּיִפְקֵד
 14 מוֹשֶׁבֶךְ, מְחַר הַדָּשׁ אֲבֵל נְקוּדָה
 15 הַעֲנִין נוֹרָגֶשֶׁת גַּם בִּירִידָה עֲצָמָה.
 16 וְעַל-דֵּרֶךְ-זֶה הוּא בְּחִידוּשׁ
 17 הַהֲתַחַדְּרוֹת דְּכִנְסָת יִשְׂרָאֵל'
 18 בְּגֵאוּלָּה הַעֲתִידָה, כִּפִּי שְׁאוּמְרִים
 19 בְּנוֹסַח 'קִידוּשׁ לְבִנְה' שְׁהֵם בְּנֵי
 20 יִשְׂרָאֵל עֲתִידִים לְהַתְחַדֵּשׁ
 21 כְּמוֹתָה⁷², כִּשֶׁם שֶׁהַלְבֵנָה תַּחֲדוּשׁ
 22 לְעֵתִיד לְבוֹא (לְאַחַר שֶׁבְּתַחֲלִיהָ הִשְׁמַשׁ
 23 וְהִירָח נִבְרָא כִּשְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים
 24 וְאַחֲרֵי-כֵן הִיָּה מֵיְעוּשׁ הִירָח) שְׁגַם
 25 בְּעֶרְבַּ רֵאש־חֵדֶשׁ, זְמַן הַהַעֲלֵם
 26 וְהַהֲסַתָּר, בְּרַגְעִים הָאֲחֻרָנוּיִם
 27 שְׁלֹפְנֵי הַגְּאוּלָּה, כְּכֹר מְאִיר
 28 בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל מְעִין הַעִילּוּי

1 הַן בְּנוֹגַע לְעֲנִינֵים הַרוֹחֲנִיִּים - גִּילּוּי פְּנִימִיּוֹת
 2 הַתּוֹרָה, וּבְאִוְפֵן דְּיִפּוּצוֹ מְעִינּוֹתֶיהָ חוּצָה, בְּפִרְסוּם וּבַהֲתַפְשׁוּת,
 3 כַּמַּעֲנָה מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ לְבַעַל-שֵׁם-טוֹב כַּמַּעֲנָה לְשֶׁאֲלָתוֹ 'אִימְתִי קָא אֲתִי מוֹ' (מְתִי)
 4 יְבוֹא הָאֲדוּן) "לְכַשְׁפּוּצוֹ מְעִינּוֹתֶיהָ (מְעִינּוֹת הַחִסְדוֹת, פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה)
 5 חוּצָה", וְהֵן בְּנוֹגַע לְהִרְכּוּשׁ
 6 גְּדוּל' שְׂוִיהֵיהָ בְּגֵאוּלָּה
 7 הַעֲתִידָה שֶׁגַם זֶה מִתְחַלֵּל כְּכֹר קוֹדֵם
 8 הַגְּאוּלָּה בְּפוּעַל - שְׁלֹכַל בְּנֵי
 9 יִשְׂרָאֵל תְּהִיָּה פְּרִנְסָה
 10 בְּהִרְחָבָה, וְעַד לְעִשְׂרִיּוֹת,
 11 וּמְזָה בָּאִים מִיַּד לְגֵאוּלָּה,
 12 שְׂאֵז יְהִיּוּ שְׁנֵי הַעֲנִינִים הֵן
 13 הַשְּׁפַע הַגְּשָׁמִי וְהֵן הַשְּׁפַע הַרוּחָנִי
 14 בְּתַקְלִית הַשְּׁלָמוֹת - שְׁהִטּוּבָה
 15 תְּהִיָּה מוֹשְׁפַעַת הַרְבֵּה וְכָל
 16 הַמְּעַדְנִים מְצוּיִים כְּעֶפְרָ⁶⁷,
 17 וְעַל-אַחַת-כַּמָּה-וְכַמָּה בְּנוֹגַע
 18 לְעֲנִינֵים הַרוֹחֲנִיִּים שֶׁהֵם הַעִיקָר
 19 בִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ - מְלֵאָה הָאֲרֻץ
 20 דְּעָה אֶת הַוּי' פְּמִים לִים
 21 מְכַסִּים⁶⁶.

16 שְׂוִיהֵיהָ בְּגֵאוּלָּה הַעֲתִידָה - שְׁלֹכַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּהִיָּה פְּרִנְסָה בְּהִרְחָבָה, וְעַד
 17 לְעִשְׂרִיּוֹת, וּמְזָה בָּאִים מִיַּד לְגֵאוּלָּה, שְׂאֵז יְהִיּוּ שְׁנֵי הַעֲנִינִים בְּתַקְלִית הַשְּׁלָמוֹת
 18 - שְׁהִטּוּבָה תְּהִיָּה מוֹשְׁפַעַת הַרְבֵּה וְכָל הַמְּעַדְנִים מְצוּיִים כְּעֶפְרָ⁶⁷, וְעַל-אַחַת-
 19 כַּמָּה-וְכַמָּה בְּנוֹגַע לְעֲנִינֵים הַרוֹחֲנִיִּים - מְלֵאָה הָאֲרֻץ דְּעָה אֶת הַוּי' פְּמִים לִים
 20 מְכַסִּים⁶⁶.

(72) נוסח קידוש לבנה. מסנהדרין מב, א.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שלישי עמ' ב

1 - באנו לדינה של בהנת, ובה דווקא שלשה רגלים יוציא, אבל
 2 שנים יקיים, ורבי יהודה היא, הסובר במשנה לעיל (ב) שלכון
 3 המדיר את אשתו נותנים זמן רב יותר, כיון שאם יגרש את אשתו
 4 לא יוכל להחזירה, ולכן הוסיפו לו רגל אחד.
 5 תירוץ נוסף: רבה פר עולא אמר, לעולם משנתינו סוברת כחכמים,
 6 שאין חילוק בין ישראל לכהן, ולא קשיא, כן - ברישא, מדובר
 7 באשה רדופה - שרגילה ללכת תדיר לבית אביה, ובזו אם הדירה
 8 שני רגלים יוציא. וכאן - בסיפא, מדובר באשה שאינה רדופה
 9 ללכת תדיר לבית אביה, ויכולה להמנע מכך שני רגלים, ורק אם
 10 הדירה שלשה רגלים יוציא ויתן כתובה.
 11 אגב דין זה של אשה הרדופה לילך לבית אביה, מביאה הגמרא
 12 דרשה בענין כנסת ישראל שנמשלה לכלה כזו: נאמר בשיר
 13 השירים (ה ט), שכנסת ישראל משתבחת ואומרת כלפי הקדוש
 14 ברוך הוא 'אני חוקמה ושרי במגדלות או הייתי בעיני פמוצאת
 15 שלום, אמר רבי יוחנן, פירוש הלשון 'פמוצאת שלום' הוא ככלה
 16 שנמצאת שלמה בבית חמיה - בבית בעלה, ורדופה לילך ולהגיד

17 שְׁבָחָה בְּבֵית אֲבִיהָ, וְכֵן אוֹמֵר כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְחַבְּבָה בְּעִינֵי
 18 הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְנִמְצָאת שְׁלִימָה לוֹ.
 19 הַגְּמָרָא מְבִיאָה דְּרִשָּׁה נוֹסֶפֶת בְּעִינֵן כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְשָׁלָה לְכֹלָה:
 20 נֶאֱמַר בְּנִבְאוֹת הוֹשֵׁעַ (ב ט) עַל הַעֲתִיד לְבוֹא 'וְהָיָה כִּיֹּם הַהוּא נֶאֱמַר
 21 ה' תִּקְרָא אִישִׁי וְלֹא תִקְרָא לִי עוֹד בְּעָלִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, פִּירוּשׁ
 22 הַפְּסוּק כְּכֹלָה בְּבֵית חָמִיָּה לְאַחַר שְׁנִישְׁאָתָה, שְׁרִגִּילָה בְּבַעֲלָהּ
 23 וְקוֹרֵאת לוֹ 'אִישִׁי' מִלְּשׁוֹן אִישׁוֹת וְחִיבָהּ, וְלֹא כְּכֹלָה בְּבֵית אֲבִיהָ,
 24 שְׁעִדִּין אַרוּסָה הִיא וּבּוֹשָׁה מִחֲתָנָה וְקוֹרֵאת לוֹ בְּעָלִי, שְׁהוּא לְשׁוֹן
 25 אֲדוּנוֹת, כִּךְ לְעֵתִיד לְבוֹא יַעֲבֹדוּ יִשְׂרָאֵל אֶת ה' מִתּוֹךְ אַהֲבָה
 26 וְקִירְבָּה, וְלֹא מִתּוֹךְ יִרְאָה.

27 * * *
 28 שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנָה: הַפִּדִיר אֶת אֲשֵׁתוֹ וְכוּ' שֶׁלֹּא תֵלֵךְ לְבֵית הָאָבֶל אוֹ
 29 לְבֵית הַמְּשִׁתָּה, יוֹצֵיא וְיִתֵּן כְּתוּבָהּ. מִקְּשָׁה הַגְּמָרָא: בְּשִׁלְמָא
 30 כִּשְׁהִירָה שֶׁלֹּא תֵלֵךְ לְבֵית הַמְּשִׁתָּה,

בס"ד. שיחת שבת פרשת שמיני, מברכים החודש וערב ראש-חודש אייר, ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

- 1 א. דובר כמה פעמים שכל יום יש לו ענינים מיוחדים שאינם בשאר הימים, וכלשון הידוע בזהר"א:
2 "כל יומא ויומא עביד עבידתיה". ומובן, שאף שנאמר "עבידתיה", לשון יחיד, אין הכוונה רק לענין
3 אחד, אלא בוודאי יש לכל יום כמה ענינים המיוחדים אליו.
- 4 וכפי שרואים בששת ימי בראשית (שעליהם נאמר הלשון הנ"ל), שבכל יום נבראו כמה ענינים (לא
5 רק ענין אחד), אלא שישנו צד השווה בכל הענינים שנבראו ביום זה. כמו יום ראשון, שכל הענינים
6 שנבראו בו שייכים לספירת החסד, ועל-דרך-זה בכל יום ויום, שכל הענינים שנבראו באותו יום שייכים
7 לספירה המיוחדת ליום זה.²
- 8 ויתירה מזה: כיון שמדותיו של הקב"ה הם בלי גבול, הרי מובן, שבכל יום ויום נבראו ממדותיו של
9 הקב"ה לא רק כמה ענינים, אלא ריבוי ענינים בלי גבול.
- 10 ואף-על-פי שמדובר אודות ההתהוות כפי שהיא בעולם למטה, בדרך השתלשלות, ובאופן של הגבלה
11 וצמצום (שהרי רק עולם האצילות הוא בלי-גבול, מה-שאינ-כן עולמות בריאה-יצירה-עשייה הם בהגבלה)
12 - הרי אפילו בעולם העשייה ישנו גם ענין של בלי גבול, וכמבואר ב'המשך שמח תשמח'³ שיש כח
13 האינ-סוף למטה, כפי שבא לידי ביטוי בכח ההולדה, להוליד בנים דור אחר דור עד סוף כל הדורות.
- 14 ואם הדברים אמורים בנוגע לעניני העולם - הרי על-אחת-כמה-וכמה בנוגע לעניני תורה ומצוות,
15 שאפילו מצוה אחת היא ענין של בלי-גבול, ועל-אחת-כמה-וכמה כשישנן כמה מצוות, שאז ישנו ענין
16 של בלי-גבול כמה פעמים.
- 17 ולהעיר, שאף-על-פי שלכאורה לא שייך דרגות בבלי-גבול, כמבואר בארוכה בספרי חקירה⁴, ובקיצור
18 ב'ספר החקירה' לה'צמח צדק'⁵, שלא שייך להוסיף בבלי-גבול ולומר שזהו בלי-גבול גדול יותר - הרי
19 מכל-מקום מצינו דרגות בבלי-גבול⁶, כדאיתא בגמרא במסכת חגיגה⁷: "כתוב אחד אומר⁸ אלף אלפין
20 ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומון, וכתוב אחד אומר⁹ היש מספר לגודויו ... אלף אלפין ישמשוניה
21 מספר גדוד אחד, ולגודויו אין מספר", והיינו, שאף-על-פי ש"לגודויו אין מספר", מכל-מקום יש בכל
22 גדוד ריבוי מופלג, "אלף אלפים .. ורבו רבבן", ומזה מובן, שגם בבלי-גבול שייך לחלק בין פעם אחת
23 בלי-גבול, לכמה פעמים בלי-גבול.
- 24 וכמו-כן בנוגע להתוועדות של כמה וכמה עשירות מישראל, שאף-על-פי ש"אכל בי עשרה שכינתא
25 שריא"¹⁰, הרי כשישנם כמה עשירות מישראל נעשית השראת השכינה בתוקף יותר, כמובן מהפלוגתא
26 בנוגע לחילוק בנוסח ברכת המזון בין עשרה, מאה, אלף וריבוא¹¹, והרי הפלוגתא היא רק אם ההוספה
27 במספר האנשים באה לידי ביטוי גם בנוסח ברכת המזון כדיבור, אבל כולי-עלמא מודים שנוסף עליו
28 על-ידי ההוספה במספר האנשים, וכמו שכתוב¹² "ברוב עם הדרת מלך", והיינו, שכאשר נוסף ב"רוב

291 ואילך. וש"נ.

(7) יג, ב.

(8) דניאל ז, יו"ד.

(9) איוב כה, ג.

(10) סנהדרין לט, א.

(11) ראה ברכות מט, ב (במשנה).

(12) משלי יד, כח. וראה אנציק' תלמודית בערכו (כרך ד ע')

קצה ואילך). וש"נ.

(1) ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, ריש ע"ב.

(2) ראה תניא שער היחוד והאמונה ספ"י. לקו"ת שה"ש ל, א. ובכ"מ.

(3) סה"מ תרנ"ז ע' קעה ואילך.

(4) ראה מו"נ ח"א ספע"ג.

(5) ל, ב ואילך. וראה גם סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפילה ספ"ב (דרמ"צ קכא, ב).

(6) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"ז ע' 130. ח"ט ס"ע

- 1 עם, אזי נוסף ב"הדרת מלך". והרי הענין ד"הדרת מלך" - בנוגע למלך מלכי המלכים הקב"ה¹³ - הוא
 2 באופן של איך-סוף, ואף-על-פי-כן נוסף בזה על-ידי ההוספה ב"רוב עם", ומזה מוכח ששיך דרגות גם
 3 בבלי-גבול.
- 4 וכבר נתבארו הדברים בדרושי חסידות, ועד שגם מצד חכמות אומות העולם יש הכרה בענין זה.
 5 ומזה מובן גם בנוגע להענין ד"בכל יומא ויומא עביד עבידתיה", שיש בכל יום (לא רק ענין אחד,
 6 אלא) כמה ענינים, ועד לכמה פעמים בלי-גבול.
- 7 ב. וכמו-כן בנוגע ליום זה - שיש בו כמה וכמה ענינים מיוחדים¹⁴:
 8 לכל לראש - הרי זה אחד מימי חודש ניסן, שיש בו מעלה מיוחדת שנקרא "חודש הגאולה"¹⁵, שבזה
 9 נכללים כל ימי החודש עד ליום האחרון שבו.
- 10 ובחודש ניסן גופא הרי זה יום השבת, שהוא יום מיוחד לא רק בנוגע לימי השבוע, אלא גם בנוגע
 11 לימי החודש - כמובא ב'שפע טל'¹⁶ (ולפני-זה - ב'פרדס'¹⁷) בנוגע לד' השבתות שבכל חודש שהם כנגד
 12 ד' אותיות שם הוי', והתחלקותם לימי החודש כו', ומזה מובן, שיחודו של יום השבת הוא לא רק ביחס
 13 לימי השבוע, אלא גם ביחס לימי החודש, שהרי יש בו צירוף מיוחד מד' הצירופים השייכים לימי החודש.
 14 וביום השבת גופא - הרי זה שבת מברכים, שיש בו תוספת כח לגבי שאר השבתות, שלכן יש בכחו
 15 לברך את החודש הבא, ולא רק את ימי החול שבו, אלא גם את השבתות שבו.
- 16 ומובן גודל העילוי שבזה - שהרי חודש ניסן בכללותו הוא למעלה מהשתלשלות, כמובן ממאמר
 17 רבותינו ז"ל¹⁵ "משבחר הקב"ה בעולמו, קבע בו ראשי חדשים ושנים. ומשבחר ביעקב ובניו, קבע בו
 18 ראש-חודש של גאולה", וגם יום השבת מצד-עצמו הוא למעלה מהשתלשלות, כך שיום השבת שבחודש
 19 ניסן הוא ענין שלמעלה מהשתלשלות בלמעלה מהשתלשלות גופא; ובזה גופא נוסף גם העילוי המיוחד
 20 שבשבת מברכים שבחודש ניסן.
- 21 ונוסף לזה, הרי זה גם השבת שלאחרי חג הפסח (שהרי שבת מברכים חודש אייר הוא לעולם בשבת
 22 שלאחרי חג הפסח), שבו נכללים ועולים כל הימים שלפניו, כולל גם ימי הפסח, ועל-כל-פנים
 23 אחרון-של-פסח, שבקביעות שנה זו חל ביום השבת שלפני-זה, והרי יום השבת שייך לא רק לשבת ימי
 24 החול שלאחריו, אלא גם ליום השבת שלאחריו¹⁸.
- 25 ונוסף לזה, מתחילים ביום השבת-קודש הזה ללמוד פרקי אבות, שזהו היסוד של כל תורה שבעל-פה,
 26 שהרי התחלת מסכת אבות היא: "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'", דקאי על תורה שבעל-פה
 27 (שהרי בנוגע לתורה שבכתב לא שייך לומר "מסרה ליהושע וכו'", כיון שנתנה לכל בני ישראל, שהרי
 28 משה רבינו כתב י"ב ספרי-תורה ונתן ספר-תורה לכל שבט ושבט, ונוסף לזה כתב ספר-תורה הי"ג,
 29 והניחו באוהל מועד, ולאחרי-זה - בעזרה¹⁹).
- 30 ג. ונוסף על הענינים האמורים לעיל שישנם בכל השנים, והם שוים לכל נפש - יש גם ענינים השייכים
 31 לאנשים פרטיים, כמו עניני שמחה פרטיים שיהיו לאחרי השבת.
 32 וכמו-כן ישנו המנהג שנקבע בשנים האחרונות, ללמוד פירוש רש"י בפרשת השבוע.
- 33 ונוסף לזה, הנה במוצאי שבת-קודש הזה נערכת ה"מלוה מלכה" הקשורה עם ענין ה'מעמד' (שנדחתה
 34 מכמה סיבות למוצאי שבת-קודש הזה)²⁰, כמבואר בכמה מקומות גודל ענין ה'מעמד', ובפרט

19) דב"ר פ"ט, ט. פסיקתא דר"כ פ' וזאת הברכה. מדרש
 תהלים עה"פ צ, א. ועוד. הובא בהקדמת הרמב"ם לפיה"מ (ולס'
 היד). ועוד.

20) ראה גם שיחת ש"פ תזריע, פ' החודש, מבה"ח ניסן
 דאשתקד בסופה (תורת מנחם - התוועדיות חמ"ט ע' 256).
 ושי"ג.

13) ראה אוה"ת לך-לך פ, א. ר"פ בלק.

14) ראה גם לקמן ס"ז. סי"ג.

15) שמור"ר פט"ו, יא.

16) ש"ח פ"ג.

17) שי"ג פ"ג.

18) ראה גם תורת מנחם - התוועדיות חמ"ג ע' 257. ועוד.

1 במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר הידוע²¹; וכמו־כן ישנה ההתוועדות השנתית של צעירי אגודת חב"ד בב' 2
 3 ד. ובהתאם לכך, ידובר אודות ענינים אלו על הסדר מן המוקדם אל המאוחר, ולכל לראש - בנוגע
 4 לענינו של חודש ניסן, חודש הגאולה.
 5 ומתאים גם לפרשת השבוע - "ויהי ביום השמיני"²³, כפירוש רש"י: "יום השמיני למילואים הוא
 6 ראש־חודש ניסן, שהוקם המשכן בו ביום (כמו שכתוב בפרשת פקודי²⁴: "בחודש הראשון .. באחד
 7 לחודש הוקם המשכן"), ונטל עשר עטרות וכו'".
 8 ולהעיר מהפתגם הידוע אצל חסידי פולין²⁵ - והלוואי שיקויים בשנה זו - שכאשר יש שמונה שמיני,
 9 היינו, שקורין "ויהי ביום השמיני" שמונה פעמים, כבקביעות שנה זו, אזי בא ה"שמיני" - גואל צדק,
 10 שהוא אחד משמונה נסיכי אדם (כדאיתא בגמרא²⁶ בענין "שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם"), ובאה
 11 הגאולה השלימה.
 12 וכן תהיה לנו - ש"יעלה הפורץ לפנינו"²⁷, משיח, שהוא מזרעו של פרץ בן יהודה בן ישראל, יבוא
 13 ויגאלנו.
 14 ה. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) ינגנו עתה הניגון "ושמחת בחגך", ששייך לגאולה העתידה שתהיה
 15 באופן ד"שמחת עולם על ראשם"²⁸, ובאופן ש"בשובה ונחת תִּשְׁעוֹן"²⁹.
 16 ויהי־רצון שיהיה זה עוד בחודש ניסן - "בניסן עתידין להגאל"³⁰, כך שנשארו עדיין לערך ("קאָרגע")
 17 שלוששים שעות עד לגאולה, והעיקר - שתומשך בפועל הגאולה האמיתית והשלימה, ו"שמחת עולם על
 18 ראשם".

* * *

19 ו. בנוגע לגאולה - יש מחלוקת בגמרא³⁰ אם "בניסן עתידין להגאל" או "בתשרי עתידין להגאל".
 20 אבל ההלכה היא ש"בניסן עתידין להגאל", כידוע הכלל³¹ שכאשר אין בירור בגמרא, אזי מתברר הענין
 21 על־פי דברי המדרש. ובנידון־דידן, מפורש במדרש¹⁵ ש"בניסן עתידין להגאל".
 22 ובכל אופן, לכל הדעות ברור הדבר שהגאולה תבוא על־ידי התשובה, וכפסק הרמב"ם³² שכאשר
 23 עושים תשובה, אזי "מיד הן נגאלין".
 24 וזהו גם מה שכתוב²⁹ "בשובה ונחת תִּשְׁעוֹן" - שנוסף על הפירוש הפשוט ש"שובה" הוא מלשון
 25 ישוב (השקט) ומרגוע³³, ישנו גם הפירוש ש"שובה" הוא מלשון תשובה, היינו, שהגאולה תבוא על־ידי
 26 התשובה.
 27 ואף־על־פי שההלכה היא ש"בניסן עתידין להגאל", וחודש ניסן אינו קשור עם עבודת התשובה, שהרי
 28 בחודש ניסן היו בני ישראל בדוגמת גרים³⁴, ו"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי"³⁵, ובמילא לא שייך אצלו
 29 ענין התשובה [שהרי ענין התשובה שייך רק אצל מי שהיה מחוייב תחילה בתורה ומצוות, ולא עשה
 30 זאת, או שלא עשה זאת בשלימות, שאז צריך לתקן זאת על־ידי התשובה, מה־שאינ־כן אצל גר, שכקטן

(28) ישע"י לה, יו"ד. נא, יא.
 (29) שם ל, טו.
 (30) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר שם.
 (31) ראה תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב ע' 191. וש"נ.
 (32) הל' תשובה פ"ז ה"ה.
 (33) ראה פירש"י ומצודות עה"פ.
 (34) ראה יבמות מו, א"ב. וש"נ.
 (35) שם כב, א. וש"נ.

(21) ראה אג"ק שלו ח"ב ס"ע נב ואילך.
 (22) ראה גם שיחת ש"פ קדושים, מבה"ח איר דאשתקד
 בסופה (תורת מנחם - התוועדויות שם ע' 410). וש"נ.
 (23) ריש פרשתנו.
 (24) מ, יז.
 (25) ראה גם אג"ק ח"א ס"ע רעה.
 (26) סוכה נב, ב.
 (27) ע"פ מיכה ב, יג. וראה אגדת בראשית ספס"ג. ב"ר פפ"ה,
 יד ובפירש"י שם.

1 שנוולד דמי, לא שייך ענין התשובה], ובלשון החסידות, שענינו של חודש ניסן הוא גילוי מלמעלה למטה,
 2 ואילו ענין התשובה הוא מלמטה למעלה³⁶ – מכל-מקום בהכרח לומר שגם הגאולה הקשורה עם חודש
 3 ניסן באה על-ידי תשובה, אלא שהתשובה היא באופן אחר, וכמבואר במקום אחר³⁷ החילוק בתשובה
 4 שלפני הגאולה, בין דעת רבי אליעזר שבתשרי עתידין ליגאל, לדעת רבי יהושע שבניסן עתידין להגאל.
 5 ז. ובפרטיות יותר:

6 פרטי הדרגות שבתשובה, נתבארו בכרייתא ד"שלשה חילוקי כפרה"³⁸ שמביא רבינו הזקן בהתחלת
 7 'אגרת התשובה',

8 - ולהעיר, שישנו ענין נוסף ביום השבת-קודש הזה (מלבד כל הענינים האמורים לעיל (סעיף ב)),
 9 שבמוצאי שבת מתחילים ללמוד 'אגרת התשובה' ברדיו, שזהו ענין של הפצת המעיינות חוצה, ובאופן
 10 ש"כהרף עין" הרי זה מגיע בכל קצוי תבל (כמדובר פעם³⁹). ואף-על-פי שמצד הענין ד"מתכיפין התחלה
 11 להשלמה"⁴⁰ היתה כבר ההתחלה לפני ג' שבועות, הרי זה רק מצד הענין ד"מתכיפין", אבל התחלת
 12 לימוד 'אגרת התשובה' כשלעצמה היא במוצאי שבת-קודש הזה -

13 שכוללים את כל הדרגות שבתשובה, החל מהדרגא הכי תחתונה, עד לדרגא הכי נעלית - תשובה
 14 עילאה, שעליה אמרו⁴¹ "מקום שבעלי-תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין", ועד שגם
 15 לעתיד-לבוא תהיה עבודתם באופן נעלה יותר, כמובן מדברי הגמרא⁴¹: "אמר רבי חייא בר אבא אמר
 16 רבי יוחנן, כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי-תשובה. אבל צדיקים גמורים, עין לא ראתה אלקים
 17 זולתך⁴², ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו מקום שבעלי-תשובה עומדין כו'".

18 ומבואר ב'אגרת התשובה'⁴³, שהענין דתשובה עילאה הוא באופן של אתדבקות רוחא ברוחא על-ידי
 19 לימוד התורה.

20 וזוהי עבודת התשובה ששייכת גם ביום השבת - "שבת אותיות תשב"⁴⁴, ש"השבת היא בחינת תשובה
 21 עילאה"⁴⁵, כי שבת "אין עצב בה"⁴⁶, ואסור לומר תחנון וכיוצא בזה⁴⁷, ולכן לא יכול להיות בשבת הענין
 22 דתשובה תתאה, שקשורה עם עצב כו', אלא תשובה עילאה (על-ידי לימוד התורה), שלהיותה תשובה
 23 בשמחה⁴⁸, הרי היא שייכת בשבת.

24 ח. ומזה מובן, שמיום השבת צריך לקבל החלטה להוסיף התמדה ושקידה בלימוד התורה, ובפרט
 25 מיום השבת-קודש הזה, שבו מתחילים ללמוד פרקי אבות, שקשור עם כללות התורה שבעל-פה (כנ"ל
 26 סעיף ב).

27 ולכל לראש - הרי זו הוראה עבור יושבי אוהל, "אהלי שם ועבר", דקאי על תורה שבכתב ותורה
 28 שבעל-פה (כפי שמבאר ה'צמח צדק' ב'אור התורה'⁴⁹).

29 ולא כמו אלו שחושבים שכיון שמתחיל הקיץ, ימות החמה, ויש אויר טוב, צריך לצאת לטייל וכו',
 30 ומה גם שזהו הזמן שיכולים לראות אילנות טובים כו', ולברך עליהם "שככה לו בעולמו"⁵⁰, ואם-כן -
 31 טוען הוא - צריך לצאת לטייל כדי שיוכל לראות האילנות ולברך עליהם, ואין זה הזמן המתאים לעסוק
 32 בתורה.

36 ראה אוה"ת בא ע' רזו ואילך. ועוד.

37 ראה תורת מנחם - התוועדויות סה"מ אדר ע' צח ואילך.

38 יומא פו, א.

39 ראה תורת מנחם - התוועדויות חל"ג ע' 118 ואילך.

חל"ה 211. וש"נ.

40 נוסח "מרשות" לחתן בראשית.

41 ברכות לד, ב.

42 ישע"י סד, ג.

43 ספ"ח ואילך.

44 תורת נתן (למהרנ"ש) בסופו. ועוד.

45 אגה"ת ספ"י.

46 ראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז. הובא בתוד"ה מ"ד -

מ"ק כג, ב.

47 ראה רמב"ם הל' תפילה ספ"ה. וראה גם שער הכולל

פל"ו ס"ב וס"ו. וש"נ.

48 אגה"ת פי"א.

49 תולדות (כרך א) קמה, ריש ע"ב. (כרך ד) תתכא, רע"א.

50 ברכות נח, ב.

1 אַךְ עַל זֶה אֹמֶרֶת הַמִּשְׁנָה⁵¹: "הַמְהִלֶּךְ בְּדֶרֶךְ וּמִפְסִיק מִמִּשְׁנָתוֹ, וְאוֹמֵר מִה נָאֵה אֵילֶן זֶה וְכוּ" - וְלִכְן,
 2 הַבְּרָכָה עַל הָאֵילָנוֹת צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּאוֹפֶן שֶׁאֵין זֶה מִפְסִיק אוֹתוֹ מִמִּשְׁנָתוֹ, כְּמִבּוֹאֵר בְּמִפְרָשִׁים⁵².

3 וּמֵה שְׁטוּעַן שֶׁתְּקוּפַת הַקִּיץ אֵינָה הַזְמַן הַמֵּתְאִים לְעֶסֶק בְּתוֹרָה - הֵרִי מִבּוֹאֵר בְּחִסְדוֹת לְהִיפֶךְ, שֶׁבְּזִמְנֵן
 4 הַקִּיץ נִקְלָ יוֹתֵר לְלַמּוֹד תּוֹרָה וְלְעֶסֶק בְּעִבּוּדֵת ה'⁵³.

5 וְכֹל זֶה - אִפִּילוֹ בִּימֹת הַחֹל, וְעַל-אַחַת-כִּמְה־וְכִמְהָ בְּשַׁבַּת, שֶׁאֵז יֵשׁ הַתְּבוֹנָנוֹת נוֹסֶפֶת שֶׁמִּחַיִּיבֵת לְעֶסֶק
 6 בְּתוֹרָה בְּהַתְּמִדָּה וּשְׁקִידָה:

7 שֶׁהֵרִי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁵⁴ "בְּקוּשֵׁי הַתִּירוֹ לְדַבֵּר דְּבָרֵי תּוֹרָה בְּשַׁבַּת", וְהֵינּוּ, שֶׁהִיָּה קֶשֶׁה לְהַקְבִּי"ה,
 8 כְּבִיכּוֹל, לְהַתִּיר לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל לְלַמּוֹד תּוֹרָה בְּשַׁבַּת.

9 וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן, הֵרִי אִם לֹא יִלְמַד תּוֹרָה, אֲלֵא יֵעֲסוֹק בְּדַבְרִים בְּטָלִים - אִמְנָם בְּדַבְרֵי הַתִּירוֹ וּדְבָרֵי הַרְשׁוֹת,
 10 וְלֹא בְּדַבְרֵי אִיסוּר חֶסֶד-וְשִׁלוֹם, שֶׁהֵרִי "בְּשׁוֹפְטֵנִי לֹא עֲסָקִינֵן"⁵⁵, אֲבָל לֹא בְּלִימּוֹד הַתּוֹרָה - נִמְצָא שֶׁהַקּוּשֵׁי
 11 וְהִיגִיעָה שֶׁל הַקְּבִי"ה הֵיוּ לְחֲנָם!

12 ט. עֵינֵן זֶה נוֹגַע בְּמִיּוּחַד לְבַחֲרוּרִים שֶׁהִגִּיעוּ מֵאַרְצֵנוּ הַקְּדוּשָׁה⁵⁶, בְּהַסְתַּמְכֵם עַל פֶּסֶק הַרְמַב"ם⁵⁷ שְׁמוֹתֵר
 13 לְצֵאת מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבִיל לְלַמּוֹד תּוֹרָה, וְאִם-כֵּן מוֹבֵן גּוֹדֵל הַחֹב הַמוֹטֵל עֲלֵיהֶם לְלַמּוֹד בְּהַתְּמִדָּה
 14 וּשְׁקִידָה, כִּיּוֹן שֶׁזֶהוּ כֹל הַתְּנָאֵי לְהַתִּיר אֶת יְצִיאַתֶם מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל,

15 - וְלֹא כְּמוֹ אֵלוֹ שֶׁמֵּתְעַסְקִים בְּ"שְׁלִיחוּיּוֹת" שׁוֹנוֹת מֵהַתֵּם לְהַכָּא וּמֵהַכָּא לְהַתֵּם, שֶׁזֶהוּ אִמְנָם עֵינֵן שֶׁל
 16 גְּמִילוּת-חֶסֶדִים, אֲבָל עֵינֵן זֶה הֵיוּ יְכוּלִים לְעֲשׂוֹת גַּם שֵׁם, וְעַל זֶה אֵין הִיתֵר בְּרַמְב"ם לְצֵאת מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל,
 17 אֲלֵא כְּדֵי לְלַמּוֹד תּוֹרָה -

18 וּבְאוֹפֶן שֶׁל הוֹסֶפֶה לְגַבִּי לִימּוּדֵם בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵרִי לוֹלֵי זֹאת, הֵיוּ יְכוּלִים לְהַשְׁאֵר בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל
 19 וְלְלַמּוֹד תּוֹרָה שֵׁם, כְּפִי שֶׁאֵכֵן לְמַדוֹ תּוֹרָה בְּהִיוֹתֶם בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְאִם-כֵּן בְּהַכְרַח שֶׁבְּהִיוֹתֶם כֹּאֵן תְּהִיָּה
 20 אֲצֵלֶם הוֹסֶפֶה בְּלִימּוֹד הַתּוֹרָה לְגַבִּי לִימּוּדֵם בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל.

21 וְשִׁיעוֹר הַהוֹסֶפֶה - כְּדַבְרֵי הַגְּמָרָא⁵⁸ "חַד מִיַּיְהוּ (מִבְּנֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל) עֲדִיף כְּתִירֵי מִיַּיְנֵן", וּמִזֶּה מוֹבֵן,
 22 שְׁמוֹטֵל עֲלֵיהֶם חוֹב לְלַמּוֹד ב' פְּעָמִים כְּכֹה מֵאַשֶׁר תְּלַמִּידֵי חוּץ-לְאַרְץ. וּמוֹבֵן, שֶׁהַכּוּוֹנָה הִיא ב' פְּעָמִים
 23 כְּכֹה מִמֵּה שְׁלוֹמֵד (בְּחוּץ-לְאַרְץ) בְּחֹר מִתְּמִיד, שֶׁהֵרִי "בְּשׁוֹפְטֵנִי לֹא עֲסָקִינֵן", כֵּךְ שֶׁלֹּא מְדוּבָר אֹדוֹת בְּחֹר
 24 שֶׁאֵינּוּ לוֹמֵד כְּדַבְעֵי, אֲלֵא אֹדוֹת בְּחֹר שְׁלוֹמֵד בְּהַתְּמִדָּה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן בְּחֹר שֶׁבֵּא מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל צְרִיךְ
 25 לְלַמּוֹד ב' פְּעָמִים כְּכֹה!

26 וּבְדֶרֶךְ מִמִּילָא, גּוֹדֵל הַחֹב גַּם עַל הַתְּלַמִּידִים שֶׁנִּמְצָאִים כֹּאֵן לְהוֹסִיף הַתְּמִדָּה וּשְׁקִידָה בְּלִימּוֹד הַתּוֹרָה
 27 - שֶׁהֵרִי אִי-אַפְשֵׁר לְדְרוֹשׁ מִפְּלוּנֵי לְהִיוֹת כְּחַתֵּן בֵּין כּו', אוֹ לְהִיוֹת עֵר בֵּין הִישָׁנִים... וְלִכְן, גַּם אֵלוֹ הַנִּמְצָאִים
 28 כֹּאֵן צְרִיכִים לְלַמּוֹד בְּהַתְּמִדָּה וּשְׁקִידָה, וּבְמִלּוֹא הַמְּדָה, כִּי אִם הַלִּימּוֹד שֶׁלֵּהֶם יְהִיָּה רַק לְמַחְצָה, אִזִּי
 29 הַבְּחֹרוּרִים מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל יִלְמְדוּ רַק ב' פְּעָמִים מַחְצָה. אֲבָל כֹּאשֶׁר הַבְּחֹרוּרִים הַנִּמְצָאִים כֹּאֵן יִלְמְדוּ בְּמִלּוֹא
 30 הַמְּדָה, שֶׁזֶהוּ הַעֲנִיֵן שֶׁל "תְּמִים", אִזִּי יְהִיָּה הַלִּימּוֹד אֲצֵל הַבְּחֹרוּרִים מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל ב' פְּעָמִים מִלּוֹא הַמְּדָה.

31 וּמוֹבֵן, שֶׁכְּדֵי שֶׁבְּחֹר יְהִיָּה שְׁקֵדֵן, אֵין זֶה נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֲלֵא הַדְּבָר תְּלוּי בְּרֵאש־הִישִׁיבָה, מִשְׁגִּיחַ
 32 וּמִשְׁפִּיעַ, וְכֵהַשִּׁיחָה הַיְדוּעָה שֶׁל כ"ק אֲדַמוּ"ר (מֵהוֹרֶש"ב) נִשְׁמַתוּ-עַדֵן (שֶׁכְּבַר נִדְפְּסָה⁵⁹), שֶׁבְּנוֹגַע לְכֹל עֵינֵן
 33 צְרִיךְ הַבְּחֹר לְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ עִם רֵאש־הִישִׁיבָה, ר"מ, מִשְׁגִּיחַ וּמִשְׁפִּיעַ, וְעַד שֶׁמִּמְהוֹתוֹ שֶׁל הַבְּחֹר יְכוּלִים

(51) רֵאֵה ב"ק פֶּה, א. ב"מ מ, א. ב"ב ז, א. וְעוֹד.

(52) רֵאֵה גַם תּוֹרַת מִנְחָם - הַתּוֹעֵדוּיּוֹת חֲנ"א ע' 39 וְאֵילָךְ.

וְש"נ.

(53) ה'ל' מַלְכִים פ"ה ה"ט.

(54) כְּתוּבֹת עֵה, סע"א.

(55) סה"ש תּוֹרַת שְׁלוֹם ע' 75 וְאֵילָךְ.

(51) אֲבוֹת פ"ג מ"ז.

(52) רֵאֵה מְד"ש עַל הַמִּשְׁנָה (מֵהַר"מ אֶלְשַׁקָּר).

(53) רֵאֵה סה"מ תְּרַפ"ט ע' 70. וְרֵאֵה גַם שִׁיחַת ש"פ קְדוּשִׁים,

בְּדַר"ח אִירֵי תְּשִׁי"ט ס"ו (תּוֹרַת מִנְחָם - הַתּוֹעֵדוּיּוֹת חֲנ"ה ס"ע

268). וְש"נ.

(54) הוֹבָא בְּסו"ס הִירָאָה ל' יוֹנָה (אוֹת שִׁיט). וְרֵאֵה יְרוּשְׁלַמִּי

שַׁבַּת פ"טוֹ רִישׁ ה"ג. וְרֵאֵה גַם אֲג"ק ח"כ ע' קא. וְש"נ.

- 1 לידע את מהותו של ראש-השיבה וכו', כך שעליו להיות במעמד ומצב ש"זכה וזיכה את הרבים",
 2 ש"זכות הרבים תלויה בו"⁶⁰.
- 3 י. וכל זה מודגש יותר כשנמצאים לאחרי יציאת מצרים בחג הפסח:
 4 בנוגע ליציאת מצרים נאמר⁶¹ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", שזהו
 5 הענין דמתן-תורה.
- 6 וידוע גם מה שכתב הר"ן בסוף מסכת פסחים, "איתא בהגדה" שבצאתם ממצרים השתוקקו בני
 7 ישראל למתן-תורה ונהיינו, שהשתוקקו למעלת התורה כפי שהיא לאחרי מתן-תורה, שהרי גם לפני-זה
 8 היה ענין התורה, כמאמר רבותינו ז"ל⁶² "מימיהן של אבותינו לא פסקה ישיבה מהן כו' במצרים",
 9 ועל-כרחך צריך לומר, שתשוקתם היתה למעלת התורה כפי שהיא לאחרי מתן-תורה, וכמבואר בחסידות⁶³
 10 מעלת התורה שלאחרי מתן-תורה על התורה שלפני מתן-תורה], ולכן ספרו את הימים עד למתן-תורה,
 11 ומזה באה מצות ספירת העומר.
- 12 ומזה מובן במכל-שכן בנוגע לזמן דעכשיו, שנמצאים כבר לאחרי מתן-תורה, לאחרי שהיה כבר הענין
 13 ד"טעמו וראו"⁶⁴ - הרי בוודאי שבזמן שבין פסח לשבועות צריכה להיות הוספה בלימוד התורה.
 14 ועל-ידי הוספת התמדה ושקידה בלימוד התורה באופן ש"אדם מקדש עצמו מעט מלמטה"⁶⁵ - "מעט"
 15 רק לגבי מה שמקדשין אותו מלמעלה, אבל באופן של 'מסירה ונתינה' - אזי "מקדשין אותו הרבה
 16 מלמעלה"⁶⁵, "הרבה" גם לגבי ה'מסירה ונתינה' שלו.
- 17 יא. והוראה הנ"ל היא גם בנוגע לאלו שבדרגת "חוטב עציך" ו"שואב מימין":
 18 ובהקדמה - שיש כאלו שמתעקשים להחשב דוקא מ"חוטב עציך" ו"שואב מימין", ולא מ"ראשיכם
 19 שבטיכם"⁶⁶, בארמם, שאם יעסקו בעיקר בלימוד התורה, יחשבו ל"בטלנים", ולא יוכלו ליתן צדקה
 20 בהרחבה וכו'.
- 21 ולמרות שהתורה גופא מעידה שסוג זה נקרא "ראשיכם" וסוג זה נקרא "חוטב עציך",
 22 - דאף שמדובר אמנם אודות חטיבת עצים ושאיבת מים עבור בית-המקדש, כפי שנתפרש בנוגע
 23 לנתינים שבימי משה, ועל-דרך-זה בזמן דוד⁶⁷, הרי הוא "חוטב עציך" בלבד. בנוגע לשכר, הקדים אמנם
 24 הכתוב זבולון לישכר⁶⁸, אבל בנוגע לגוף הענין, גדלה מעלתו של ישכר, שזהו העילוי ד"ראשיכם" -
 25 אף-על-פי-כן, מצד זה ש"אדם קרוב אצל עצמו"⁶⁹, הרי הוא מתעקש שלא להיות מהסוג
 26 ד"ראשיכם"...
- 27 ובכל אופן, הרי החילוק בין "ראשיכם שבטיכם" ל"חוטב עציך" ו"שואב מימין" הוא רק בדרגות,
 28 אבל אין זה ענין שבאין-ערוך, ובמילא מובן שהם פועלים ומשפיעים זה על זה.
- 29 ולכן, כאשר בעל-עסק קובע עתים לתורה - כפי שהכריזו היום אודות קביעת עתים לתורה - אין לו
 30 לחשוב שהשיעור שלומד הוא כמו משחק, או שבכך עושה טובה להקב"ה... אלא עליו לדעת שזהו ענין
 31 שנוגע גם לכל בני ישראל בכל הדרגות.
- 32 והענין בזה - שאצל בני ישראל כל הענינים הם בסדר והדרגה, ולא באופן של דילוג. וכסיפור הידוע
 33 שסיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷⁰ אודות יוסף ה"בול-עץ" ("יאָשע דער קלאָץ"),

(65) ראה יומא לט, רע"א. תניא ספכ"ז.

(66) ר"פ נצבים.

(67) יבמות עט, סע"א.

(68) פירש"י ברכה לג, יח.

(69) יבמות כה, ריש ע"ב. וש"נ.

(70) סה"ש תרפ"ד ע' 57 ואילך.

(60) אבות פ"ה מ"ח.

(61) שמות ג, יב.

(62) יומא כח, ב (לגירסת הע"י).

(63) ראה תורת מנחם - התועדויות סה"מ אדר ע' נו ואילך.

סיון ע' שלד ואילך. וש"נ.

(64) תהלים לד, ט.

1 - היה זה יהודי שלמד 18 שעות במעט-לעת, ומצד גודל העניות שהיתה בימים ההם, לא היה לו
 2 כסא, והיה יושב על בול-עץ, וכיון שהיה מתנענע בשעת הלימוד, כמנהג ישראל⁷¹, הנה במשך הזמן
 3 נחקקה ב"בול-עץ" צורת מקום מושב, ועל שם זה היה נקרא יוסף ה"בול-עץ" -
 4 ששאלו אותו: כיון שזה כבר שלושים או ארבעים שנה שלומד 18 שעות במעט-לעת, למה אינו יכול
 5 להרשות לעצמו להפחית מלימודו שעה או חצי שעה, וללמוד רק י"ז (או י"ז ומחצה) שעות? והשיב,
 6 שאם הוא יפחית קצת מלימודו, עלול יהודי אחר להמיר את דתו (כפי שהיו אומרים ברוסיה: "בייטן
 7 דעם רענדל") רחמנא-ליצלן! ...
 8 וכאשר שאלו אותו לפשר דבריו, הסביר שכאשר הוא לומד 18 שעות, הנה מי שלמטה ממנו במדריגה
 9 לומד קצת פחות, וכן הלאה [שהרי כל אחד מסתכל על מי שלמעלה ממנו במדריגה, ובהתאם לכך קובע
 10 את הנהגתו שתהיה במדריגה אחת פחותה מזה], ועד ליהודי שנמצא בסוף הדרגות, שעומד ביהדותו;
 11 אבל אם הוא יפחית מלימודו, הרי זה יגרום למיעוט בכל המדריגות, ועד שלבסוף יתמעט גם אצל היהודי
 12 האחרון, שימיר דתו רחמנא-ליצלן! ...
 13 ואם הדברים אמורים בצד ההפכי, הרי על-אחת-כמה-וכמה בצד הטוב, שהרי "מרוכה מדה טובה
 14 כו"⁷² - שכאשר יהודי מוסיף בלימודו, הרי זה פועל עליה בכל הדרגות, הן הדרגות שלמעלה ממנו והן
 15 הדרגות שלמטה ממנו, שהרי כל בני ישראל הם קומה אחת שלימה, ועד שנעשים "לאחדים כאחד"
 16 (כמבואר ב'לקוטי תורה'⁶⁶), ולכן כאשר יהודי אחד מוסיף בלימודו, הרי זו טובה (לא רק לעצמו, אלא
 17 גם) לכל בני ישראל שבכל הדרגות.
 18 ולכן צריך גם בעל-עסק לדעת גודל החשיבות וההכרח בשמירת השיעורים שלו בתורה, כיון שזהו
 19 ענין שנוגע לכל בני ישראל.
 20 ובפרט בימי ספירת העומר, אשר "הימים האלה נזכרים (כדבעי, ואז) ונעשים"⁷³, וכמודגש בכך
 21 שספירת העומר היא בברכה בשם ומלכות, שמזה מוכח ש"אין כאן שום ספק כלל" (כמבואר בתניא⁴⁸),
 22 ובוודאי "נעשים" כל הענינים דספירת העומר, וכאמור לעיל (סעיף י) שזה מורה על התשוקה למתן-תורה
 23 - "תעבדון את האלקים על ההר הזה".
 24 יב. ועיקר הכל - כדברי הרמב"ם⁷⁴ "לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח .. אלא כדי שיהיו
 25 פנויין בתורה וחכמתה", ללא בלבולים כו'.
 26 ובדוגמא כזו הוא ענין השבת, ש"אין עצב בה", ו"כאילו כל מלאכתך עשויה"⁷⁵ (וכיון שזהו פסק-דין
 27 של תורת-אמת, הרי כן הוא האמת⁷⁶), וצריך רק להחליט לנצל את המנוחה והעדר הבלבולים בשביל
 28 לימוד התורה, "ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים", מתוך הרחבה.

* * *

29 יג. ישנו ענין נוסף ביום השבת-קודש הזה (שלא הוזכר לעיל (סעיף ב)) - הענין ד"מחר חודש".
 30 בדרך כלל, נהגו רבותינו נשיאינו להתחיל את המאמרים ד"מחר חודש" בפסוק מההפטרה, וברוב
 31 הפעמים - בפסוק⁷⁷ "ויאמר לו יהונתן מחר חודש וגו' אבן האזל".
 32 יד. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל ויאמר לו יהונתן מחר חודש גו' (הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר
 33 שליט"א).

* * *

(74) סוף הל' מלכים. וראה גם הל' תשובה ספ"ט.
 (75) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סש"ו סכ"א. וש"נ.
 (76) גם אם הוא ישן, ואינו שומע מה שאומרים לו...
 (77) שמואל-א כ, יח ואילך.

(71) ראה תורת מנחם - התועודיות חל"ז ע' 139. וש"נ.
 (72) יומא עו, א. וש"נ.
 (73) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון שובבים - הובא ונת'
 בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

לקוטי שיחות פרשת תזריע כרך ז

מתורגם ללשון הקודש

32 (א) מדוע זקוק רש"י לשתי הוכחות: לכאורה, מכך
33 שהמלה "וכובס" מתורגמת כאן אחרת מהתרגום של
34 הפועל כיבוס, כשמשמעותו היא ליבון, ברור, שבמלה
35 "וכובס" שבפסוק כאן אין הכוונה לכיבוס, וממילא
36 מובן שהכוונה היא לטבילה, כי המלה "כיבוס"
37 מתפרשת בשתי משמעויות אלו בלבד. על-אחת-כמה-
38 וכמה, מספיקה ההוכחה השניה, שאנו מוצאים
39 במפורש, שטבילה מתורגמת ל"ויצטבע". ומדוע צריך
40 רש"י את שתי ההוכחות?

41 (ב) כדי לדעת ש"ויצטבע" היא טבילה, אין צורך
42 לדעת באיזו מילה מופיעה הטבילה בפסוק: בלשון
43 כיבוס או במינוח אחר, ורש"י צריך היה לומר בקצרה:
44 "וכן כל טבילה דבגדים מתורגם ויצטבע". מדוע הוא
45 צריך לפרט "וכן כל כבוסים בגדים שהן לטבילה",
46 ש"ויצטבע" הוא התרגום של הפועל כיבוס העוסק
47 בטבילת בגדים?

48 ההסבר לכך הוא:

49 מזה שבתרגום מופיעה המילה "יצטבע" כאשר
50 מדובר על טבילה, אין הוכחה לכך שמשמעות המילה
51 "יצטבע" היא טבילה בלבד, ולא כביסה, כי ייתכן
52 לומר שהפועל "יצטבע" הוא כללי, כפועל "כיבוס"
53 בתורה, ונושא את שתי המשמעויות: הן כביסה והן
54 טבילה. לכן זקוק רש"י להוכחה הראשונה "תרגום של
55 כבוסין שבפרשה זו לשון ליבון, ויתחזור, חוץ מזה..."
56 – שמזה שהתרגום משנה מהניסוח שבו הוא משתמש
57 בפרשה זו לגבי כיבוס במשמעות של ליבון, ברור
58 שהוא מתכוון כאן לענין אחר.

59 אך גם הוכחה זו אינה מספקת. כי ייתכן, שהוא
60 משנה לצורך יופי המליצה, כפי שאנו מוצאים במספר
61 מקומות, שכשמזכירים אותו ענין מספר פעמים
62 רצופות, משנים את הניסוח ליופי המליצה.

63 לכן מוסיף רש"י ואומר "וכן כל כבוסים בגדים שהן
64 לטבילה מתורגמין ויצטבע", שהתרגום משתמש
65 במושג "ויצטבע" בכל פעם שכוונתו לפרש את המושג

א.

"וכובס שנית" - טבילה

1 בסוף הפרשה מדובר על בגד שהיה בו נגע,
2 והסגירו אותו למשך שבעה ימים, וכשראו ביום
3 השביעי שהנגע לא התפשט, כבסו את הבגד, ושוב
4 הסגירו אותו למשך שבעה ימים. וכך נאמר שם:
5 "והבגד... אשר תכבס וסר מהם הנגע, וכובס שנית
6 וטהר" – כלומר, אם רואים לאחר ההסגר השני, שעל
7 ידי הכיבוס הקודם הוסר הנגע, יש לכבס את הבגד
8 שנית, ואז הוא טהור.

9 רש"י מצטט את המלים "וכובס שנית", ומפרש:
10 "לשון טבילה" – כלומר, שאין הכוונה שצריך לכבס
11 את הבגד שוב, אלא שצריך לטובלו. רש"י מביא לכך
12 הוכחה מן התרגום: "תרגום של כבוסין שבפרשה זו
13 לשון ליבון – ויתחזור, חוץ מזה שאינו לליבון, אלא
14 לטבול, לכך תרגומו ויצטבע". כלומר, כיון שבכל מקום
15 בפרשה זו¹ מתורגם הפועל "כיבוס" ל"ויתחזור",
16 שמשמעותו "ליבון", ואילו המלה "וכובס (שנית)"
17 שבפסוק כאן מתורגמת ל"ויצטבע", מוכח, שב"וכובס"
18 אין הכוונה לכיבוס כפשוטו, אלא לטבילה. ומוסיף
19 רש"י "וכן כל כבוסים בגדים שהן לטבילה, מתורגמין
20 ויצטבע"², שמשמעותו טבילה³, ולא כיבוס.

ב.

השאלות על פירוש רש"י

21 מזה שרש"י אינו מציין בקצרה "כתרגומו ויצטבע",
22 אלא מאריך ואומר "תרגום של כבוסין... וכן כל כבוסים
23 בגדים..." ניכר, שרש"י רוצה להבהיר שבמלה
24 "ויצטבע" מתכוון התרגום לטבילה, ולא לכביסה. ועל
25 כך מביא רש"י הוכחה כפולה: (א) שמשמעות המלה
26 "ויצטבע" אינה כיבוס, שהרי הפועל "כיבוס" מתורגם
27 בכל מקום ל"ויתחזור", ולא ל"ויצטבע". (ב) שמשמעות
28 המלה "ויצטבע" היא טבילה, כי בכל מקום שמופיע
29 ענין הכיבוס, כשמשמעותו טבילה, לגבי בגדים, הוא
30 מתורגם ל"ויצטבע".

31 וצריך להבין:

פשוט כ"כ עד שלא הוצרך רש"י לפרש זאת שם. ובכלל, ליבון שייך
(ע"ד הפשט) כשצריך להסיר מה מהבגד – כתם וכיו"ב. ראה לקמן
בפנים.

(1) יג, נד, נה. נו. וגם בפסוק זה עצמו – די יתחזור.

(2) שמיני יא, כה. כח. מ. פרשתנו יג, ו. לר. מצורע יד, ט. ועוד.

(3) כי מכיון שמיידי שם בבגדים שנטמאו מצד האדם – ולא שהי'
נגע בהבגדים – הרי אין שום סלקא דעתך שטהרתם תהי' ע"י ליבון. וזה

36 ולכאורה, רש"י מפרש רק את המילה "וכובס", ומדוע
37 הוא מצטט גם את המילה "שנית", שאותה אין הוא
38 מפרש?

ד.

"שנית" - ההכרח לפירוש רש"י?

39 במבט ראשון ניתן ליישב את שתי השאלות זו על
40 ידי זו: כיון שנאמר "וכובס שנית", הרי מובן, שהבגד
41 כבר כובס, והוא נקי. אם כך, מהי מטרת כיבוסו, כאשר
42 לפי הפשט נדרש כיבוס כאשר יש כתם וכדומה, ואילו
43 טבילה היא ענין של טהרה, כפי שכבר ידוע מפסוקים
44 רבים לפני כן? לפיכך מבאר רש"י שהמשמעות של
45 "וכובס שנית" היא טבילה, ולא כביסה⁴.

46 (אבן-עזרא מפרש כאן "וכובס" במשמעות של
47 כביסה. ולגבי הקושי על מטרת כיבוס הבגד בשנית,
48 לאחר שכבר כובס והוא נקי, הוא מציין: "מצוה לכבסו
49 פעמיים". כלומר, זוהי "מצוה", שאין ידוע טעמה. אך
50 רש"י אינו מקבל בדרך הפשט שזוהי גזירת הכתוב,
51 ולכן הוא מפרש את המילה "וכובס" במשמעות של
52 טבילה).

53 לפיכך מצטט רש"י גם את המילה "שנית" למרות
54 שאין הוא מפרשה, כי מילה זו מחייבת את פירושו על
55 "וכובס".

56 אך לאמיתו של דבר אין להסביר כך, כי ההוכחה
57 לכך שב"וכובס" אין הכוונה לרחיצת הבגד שוב, אינה
58 נלמדת מהמילה "שנית", אלא מן הנאמר לפני כן
59 בפסוק "והבגד... אשר תכבס וסר מהם הנגע" –
60 שהבגד כבר כובס, והוסר ממנו הנגע, וכפי שרש"י אף
61 מוסיף: "סר ממנו הנגע לגמרי". ואף אם רש"י לא היה
62 מצטט את המילה "שנית" הכתובה לאחור "וכובס" כבר
63 היה ידוע הקושי של פירוש המילה "וכובס" במשמעות
64 של ליבון. ואם כך, רש"י אינו צריך להדגיש את
65 ההכרח לפירושו "וכובס" – לשון טבילה" מהמילה
66 המאוחרת יותר "שנית", כאשר ההכרח לפירושו כבר
67 נובע ממלים המופיעות לפני כן.

ה.

רש"י מצטט את המלים כדי להדגיש את פירושו

68 כבר הוסבר, שכאשר רש"י מצטט ב"דיבור
69 המתחיל" מספר מלים, אך מפרש רק חלק מהן, הרי

1 כיבוס לגבי בגדים, ולא סתם טבילה. וכיון שבפסוקנו
2 משתמש התרגום במילה זו כדי לפרש את הפועל
3 "וכובס" המופיע כאן לגבי בגד, אין לומר, ששינוי
4 הניסוח מ"ויתחורר", שבו משתמש התרגום בפרשה זו
5 לגבי ליבון, ל"ויצטבע", נעשה ליופי המליצה בלבד,
6 שהרי ייתכן לומר שהשינוי נעשה כי הכוונה כאן היא
7 לטבילה, וברור שלצורך יופי המליצה בלבד אין
8 משתמשים בביטוי שעלול להטעות. מזה מובן,
9 שב"ויצטבע" הכוונה היא, אכן, לטבילה.

ג.

מדוע מבאר רש"י "וכבס שנית" - לשון טבילה?

10 כל זאת לגבי ההוכחות של רש"י לכך שבתרגום
11 "ויצטבע" הכוונה היא לטבילה. אך צריך להבין:

12 (א) כיון שנאמר בפסוק "וכבס שנית", אין לומר,
13 לכאורה, שבמילה "וכובס" הכוונה היא לטבילה, שהרי
14 בפעם הראשונה נבטו את הבגד, וכיון שכביסה וטבילה
15 הן שתי פעולות שונות, אין מתאים, לכאורה, להתבטא
16 על כך במילה "שנית", רק מפני שהפעולות מכונות
17 באותו מונח – כיבוס. וכיון שבפסוק נאמר "וכבס
18 שנית", יש לבאר, לפי הפשט, שגם בפעם השניה
19 הכוונה היא לליבון. מדוע, אפוא, מפרש רש"י "וכובס
20 – לשון טבילה"?

21 השאלה קשה יותר: מעצם העובדה שרש"י נזקק
22 להוכחה מהתרגום לפירושו את "וכובס" מלשון
23 טבילה, מובן שרש"י עצמו אינו מקבל פירוש זה
24 בפשטות, ולפי הפשט צריך היה להסביר את המילה
25 "וכובס" בפסוק כאן במשמעות של ליבון,

26 (ומובן שאין לומר, שרש"י זקוק להוכחה מן
27 התרגום רק כדי להוכיח שלמילה כיבוס יש גם
28 משמעות של טבילה, שהרי אם כך, היה רש"י צריך
29 לפרש זאת, ולהביא את ההוכחה מן התרגום "ויצטבע"
30 בפעם הראשונה שבה המילה כיבוס מופיעה במשמעות
31 של טבילה),

32 ואם כך, מדוע אכן סובר רש"י שמשמעות המילה
33 "וכובס" כאן היא טבילה? והרי רש"י אינו חייב לפרש
34 כתרגום!

35 (ב) רש"י מצטט את המלים "וכובס שנית".

מכיון שמקודם עכ"פ ה' נגע בהבגד (אף שכבר סר ממנו עכשיו) יש מקום לומר עכ"פ ברוחק שיצטרפו ללבנו פעם שני' מצד גזה"כ, כפירוש הראב"ע (וראה להלן סעיף ח', שאפשר לבאר פ"י זה גם בשכל).

(4) אלא שמ"מ, הוצרך רש"י לפרש זאת (וגם להביא רא"י לפירושו) – ודלא כהמקומות שנשמנו בהערה 2 – כי (א) מהלשון "וכובס שנית" משמע (בהשקפה ראשונה) שכיוס השני הוא כמו הראשון – ליבון. (ב)

28 שכאשר "סר מהם הנגע", וכפי שמדגיש רש"י
29 "לגמרי", בודאי צריך הבגד להיות טהור מיד, ומדוע
30 מצווה התורה "וכובס שנית"?

31 שאלה זו מתעוררת רק לפי הפירוש "וכובס – לשון
32 טבילה": לפי הפירוש "וכובס – לשון ליבון" אין
33 חומרא במקרה של "וסר מהם הנגע" יותר מכאשר
34 "כהה הנגע", כי צריך לכבס רק את חלק הבגד "אשר
35 בו הנגע"⁷. ולכן, הבגד בכללותו אינו זקוק לשום
36 פעולה, והוא טהור בשני המקרים, ומקום הנגע אכן
37 חמור יותר במקרה של "כהה" מאשר במקרה של
38 "וסר": כאשר הנגע (רק) כהה, צריך לקרוע ולשרוף
39 את מקום הנגע, וכאשר "וסר מהם הנגע" צריך רק
40 לרחוץ מקום זה⁸. ואילו לפי הפירוש "וכובס לשון
41 טבילה" – טבילת הבגד כולו⁹ (שהרי טבילה אינה חלה
42 על חלק מדבר¹⁰), יוצא, ש"וסר מהם הנגע" חמור יותר
43 מ"כהה הנגע".

44 וכיון שהדין "וכובס שנית" אינו מובן לפי שני
45 הפירושים,

46 ואדרבה: השאלה על הפירוש "לשון טבילה" קשה
47 יותר מהשאלה על הפירוש "לשון ליבון". כי השאלה
48 לגבי מטרת כיבוס בגד נקי היא ענין הטעון הסבר
49 בלבד, אך השאלה מדוע המקרה של "וסר" חמור יותר
50 מ"כהה" היא ענין המנוגד להגיון,

51 ומן הניסוח "וכובס שנית" מוכח, שהכיבוס השני
52 זהה לראשון, ואם כך, צריך היה רש"י להסביר
53 שהמשמעות של "וכובס" היא רחיצת הבגד?

54 אלא, שאכן, ההכרח לפירושו של רש"י הוא
55 מהניסוח "וכובס שנית", ורש"י מצטט גם את המילה
56 "שנית" כדי להוכיח את פירושו, כפי שיתבאר להלן.

1 יש להבין זאת בשתי אפשרויות: או שהמלים
2 המצוטטות הן ההוכחה וההכרח לפירושו, או שממלים
3 אלו מתעורר הקושי על פירושו, ורש"י מצטטן כדי
4 להבהיר, שלמרות זאת הוא מפרש כדבריו.

5 לפי זה אפשר היה לומר, שרש"י אינו מצטט כאן
6 גם את המילה "שנית" מפני שהיא מהווה הוכחה
7 לפירושו, אלא, להיפך, מפני שמהניסוח "וכובס שנית"
8 יוצא, לכאורה, שבכיבוס השני הכוונה היא לליבון,
9 כבפעם הראשונה. ורש"י מצטט את המלים "וכבס
10 שנית" כדי להבהיר, שלמרות שמניסוח זה נראה
11 שהכוונה היא למשמעות של ליבון, בכל זאת הוא
12 מפרש מלים אלו במשמעות של טבילה, כי קשה לומר
13 שהתורה תצווה לכבס בגד לאחר ש"וסר מהם הנגע".

ו.

השאלות על שני הפירושים

14 אך לפי זה עדיין קשה: לפי הפירוש "וכובס לשון
15 ליבון" אין מובן רק הטעם לדין זה, והרי ישנם דינים
16 רבים, במיוחד בפרשת נגעים, שטעמם אינו ידוע לנו.
17 לעומת זאת, לפי הפירוש "וכובס לשון טבילה" אין
18 מובנת משמעות המילה "שנית". כיצד, אפוא, מסביר
19 רש"י פירוש הנוגד למשמעות הפשוטה של לשון
20 הפסוק רק משום שאין הסבר לצורך בכיבוס בגד נקי
21 שנית?

22 השאלה אף קשה יותר: בפסוק קודם⁵ נאמר, שאם
23 במשך שבעת הימים של ההסגר השני כהה הנגע, יש
24 לקרוע ולשרוף את מקום הנגע. מזה מובן, שעל ידי
25 קריעת מקום הנגע בלבד נותר שאר הבגד טהור⁶.
26 ומתעוררת השאלה: אם כאשר הכיבוס לא הסיר את
27 הנגע, והוא כהה, שאר הבגד טהור, הרי קל-וחומר

(5) יג, נו. פירש"י שם.

(6) ברמב"ם הל' טומאת צרעת פי"ב ה"א, שכשקורע מקום הנגע
"מכבסו כולו כיבוס שני ומטבילו", ובכ"מ שם שלומד דין זה ממ"ש
וכובס שנית גבי בגד שוסר מהם הנגע. אבל ממשותת הכתובים – שזהו
דרך פירש"י עה"ת – משמע ש"וכובס שנית" קאי רק על "וסר מהם
הנגע". [ולכן רש"י מפרש ככהה שמקום הנגע צריך שריפה, אבל אינו
מוזכר* שכל הבגד צריך כיבוס וטבילה].

(7) ראה פירש"י שם (יג, נד).

(8) ומה שבי"סר" צריך לכבס גם מן הבגד עצמו (באת"ל אשר שנית
משמע שהוא בדיוק כמו כיבוס הראשון – רש"י פסוק נד) וב"כהה" צריך
לקרוע רק מקום הנגע עצמו – כי בקריעת מקום הנגע קודם שהכהן אמר
טמא (ראה בפנים) הרי אין כל שייכות בינו להבגד.
ועוד י"ל דבהסגר ראשון שהוא בכדי לברר אם יפשה הנגע בבגד,

הרי מעיקר ההסגר הוא חלק הבגד שטביב הנגע (להעיר מרש"י יג, ל) וכן
הפעולה שלאח"ז "וכבסו", אעפ"י שתכליתה לברר אם בעתיד יכהה
הנגע ע"ז או יסור לגמרי, יש בה ג"כ פעולה בנוגע לעבר (להסגר)
וע"ד פירש"י בנוגע לנגעי אדם "הואיל ונוקק להסגר – צריך טבילה" (יג,
ו) אף שאינו דומה ממש. אבל הסגר שני שענינו בירור רק בנוגע למקום
הנגע, אין הכי נמי (שע"ד הפשט) אין צריך לכבס מן הבגד עצמו.
(9) ואולי ג"ז מרומז במ"ש רש"י "כל כבוסי בגדים שהן לטבילה" –
לכאור שגם כאן הוא טבילה (כל הבגד) כבכל נבואי בגדים.

(10) כי אף שאפשר לקפל את הבגד באופן שרק מקום הנגע יוטבל
– הרי פירוש המלה והענין דטבילה הוא טבילת כולו. דאם לאו מפורש
"וטבל.. אצבעו" וכיו"ב. וראה פירש"י טו, יא דחולק על פי"ה הראב"ע.
וצע"ק מבראשית לו, לא.

* ואין לומר שרש"י סומך על מ"ש לעיל יג, ו (גבי נגעי אדם) "הואיל ונוקק להסגר נקרא טמא וצריך טבילה" – כי א"כ הרי כש"כ שהכתוב לא ר"ז צ"ל כאן וכבס
שנית כ"א לסמוך על מ"ש לעיל שם.

ז.

כיבוס הבגד שנית - שני טעמים

1 ניתן להסביר בשני אופנים את הטעם לכיבוס הבגד
2 לאחר "וסר מהם הנגע":

3 (א) בכיבוס הבגד אשר בו הנגע, כרוכות הלכות
4 מיוחדות. רק כאשר הרחיצה היא לפי דינים אלו,
5 קובעת התורה, שהנגע הוסר מהבגד. כאשר מכבסים
6 אותו באופן אחר, שלא לפי דיני התורה, למרות
7 שלעיני האדם אין נראה הנגע, הרי לגבי דיני התורה
8 בטומאת נגעים, הנגע עדיין קיים.

9 ולכן, בעניננו: כיון ש"וסר מהם הנגע" על ידי
10 כיבוס לצורך ההסגר, כדי לראות מה יתרחש עמו במשך
11 שבעת הימים¹¹, ולא כדי לטהרו, הרי, לפי דיני התורה,
12 הנגע נשאר. לפיכך זקוק הבגד לכיבוס נוסף, שמטרתו
13 לטהרו. ורק על ידי כיבוס זה קובעת התורה, שהנגע
14 הוסר. ודוגמא לכך מטומאת נגעים: טומאתם וטהרתם
15 תלויה בדבריו המפורשים של הכהן: טהור, טהור¹².

16 אפשר להסביר זאת על דברי הפסוק "וכובס שנית
17 וטהר", שהמילה "וטהר" אינה מתייחסת רק לבגד,
18 הנטהר על ידי הכיבוס, אלא גם לפועל "וכובס",
19 שהכיבוס הוא לצורך הטהרה. התורה עצמה מבחירה
20 את החידוש של הכיבוס השני לעומת הראשון –
21 שמטרתו "וטהר"¹³.

22 (ב) כיון שמקום הנגע הוא חלק מן הבגד, התפשטה
23 הטומאה בבגד כולו. לפיכך, גם כאשר על פי התורה
24 "וסר מהם הנגע", צריך לכבס את הבגד, כדי לטהרו
25 מהטומאה שהתפשטה בו.

26 במקרה שבו "כהה הנגע" אין מכבסים את הבגד
27 שנית, כי אז קורעים את מקום הנגע מן הבגד, והכהן
28 עדיין לא אמר "טמא", ומעתה אין מקום הנגע קשור
29 לבגד בכללותו.

ח.

משמעות הפועל "וכבס" לפי הטעם לכיבוס השני

30 לשני הסברים אלו יש השלכה מעשית לגבי ההלכה
31 למעשה:

32 לפי ההסבר הראשון, ש"וכובס" הוא כדי להסיר
33 את הנגע מן הבגד, אפשר להסביר¹⁴ פעולה זו
34 במשמעות של רחיצה. בדיוק כשם שהסרת נגע הנראה
35 בעיניים נעשית על ידי רחיצה, כך הסרת נגע שאיננו
36 רואים בעינינו נעשית על ידי רחיצה.

37 אך לפי ההסבר השני, ש"וכובס" הוא כדי לטהר
38 את הבגד מהטומאה שהתפשטה מהנגע, הכרחי
39 להסביר פעולה זו במשמעות של "טבילה". שהרי הנגע
40 עצמו אינו קיים – "וסר", ומטרת "וכובס" היא לטהר
41 את הבגד מטומאה, מוכן, שהכוונה היא לטבילה, כפי
42 שטהרת כל טומאה נעשית דוקא על ידי טבילה.

ט.

"שנית" - המשכיות מהותית

43 לפי זה מובן מדוע מסיק רש"י מהניסוח "וכובס
44 שנית", שהמשמעות של "וכובס" בפסוק שלנו היא
45 טבילה:

46 הניסוח "וכובס שנית" מדגיש שגם הכיבוס הראשון
47 גרם לטהרה מסויימת, והכיבוס הנוסף מהווה המשך
48 לו. כלומר, מהות שניהם זהה. מטרת שניהם לטהר את
49 הבגד. לכן, אין להסביר את "וכובס" במשמעות של
50 ליבון, כי לפי פירוש זה יוצא, שהכיבוס הראשון לא
51 הביא לשום טהרה בבגד, אלא נועד רק לצורך ההסגר,
52 ואם כך, אין מתאים לכאן הביטוי "וכובס שנית", שהרי
53 אין קשר בין שני הכיבוסים: הראשון הוא למטרת
54 ההסגר, והאחר – לטהר.

55 אמנם, זוהי אותה פעולה (ואדרבה: לפי הפירוש
56 "לשון ליבון" מתאים יותר מבחינה מעשית הביטוי
57 "שנית" יותר מאשר לפי הפירוש "לשון טבילה", כי
58 לפיו זוהי אותה פעולה),

59 אבל בפסוק לא כתוב "וכובס עוד פעם", אלא
60 "וכובס שנית", וכיון שהכיבוס האחר אינו מהווה
61 המשך לקודם, הוא אינו יכול להיקרא "שני", אלא
62 מהותו שונה.

63 לפיכך הכרחי להסביר, שגם הכיבוס הראשון הביא
64 לטהרה מסויימת, אך כיון שעדיין חסר משהו, יש
65 לכבס שנית, כדי להשלים את הטהרה הראשונה:

14) אבל אינו מוכרח. כי [נוסף על מה שגם להאופן שכיבוס הראשון הוא רק להסגיר יש לומר שהנגע פעל טומאה בכל הבגד] גם כשנאמר שכיבוס השני הוא בכדי לטהר את הבגד מטומאת הנגע עצמו, מכיון שהנגע אינו נראה לעין, ורק שעפ"י דיני התורה נשארה טומאתו, יש לומר שהטהרה היא ע"י טבילה.

11) ראה פירש"י לעיל יג, ד: ויוכיחו סימנים עליו.

12) פרש"י יג, ב.

13) ראה תו"כ כאן: "וכובס שנית וטהר – השני לטהרו והראשונה להסגיר את נגעו". ועפ"י מ"ש בפנים, יומתק מה שמעתיק בתו"כ גם תיבת וטהר.

16 לחלוטין, הוא זקוק עדיין לקרבן עולה, ובזמן הגלות
 17 – לתעניות, עד שיהא "מרוצה וחביב לפניו יתברך
 18 כקודם החטא"²¹.
 19 וניתן לטעות ולחשוב, שכיון שעדיין יש צורך
 20 בתעניות, הרי מוכח מכך, שהחטא עדיין קיים בו – על
 21 כך מלמד רש"י, שגם על ידי הכיבוס הראשון "סר
 22 ממנו הנגע לגמרי", וכדברי אדמו"ר הזקן²¹ "שנמחל לו
 23 לגמרי", אך הוא עדיין אינו "מרוצה וחביב לפניו
 24 יתברך כקודם החטא" רק מפני שנשארה השפעה
 25 מסוימת שגרם החטא, אך החטא עצמו כבר הוסר.
 26 לכן, יהודי צריך אמנם להיות "כל ימיו" בתשובה²²,
 27 אך כיון שהחטא כבר הוסר על ידי תשובה תאה, אין
 28 תשובתו צריכה להיעשות על ידי כיבוס החטא – כיבוס
 29 מלשון ליבון, אלא על ידי טבילה "במי הדעת
 30 הטהור"²³. כנאמר בתניא²⁴, שהתשובה שצריך יהודי
 31 לעשות "כל ימיו" היא תשובה עילאה, שמהותה²⁵ –
 32 "דיתעסק באורייתא...."

(משיחת ש"פ תזריע תשכ"ה)

1 הכיבוס הראשון הסיר את הנגע מהבגד וטהרו על ידי
 2 כך מטומאת הנגע עצמו, ולאחר שהוטרד לחלוטין
 3 טומאת הנגע עצמו מהבגד על ידי הכיבוס הראשון¹⁵,
 4 נועד הכיבוס השני לטהרו גם מהטומאה שפשטה
 5 מהנגע¹⁶.

י.

"כל ימיו" בתשובה עילאה

6 פירוש רש"י כולל גם "יינה של תורה"¹⁷, כדלהלן:
 7 נגעים נגרמים בעיקר עקב חטא לשון הרע¹⁸. וכיון
 8 שזהו חטא כללי, כדברי הרמב"ם¹⁹, שלשון הרע גורמת
 9 לתוצאות גרועות ביותר, עד כדי "לדבר באלקים וכופרין
 10 בעיקר", מובן, שבדיני הטהרה מהנגעים נכללים דרכי
 11 ואופני התשובה על החטאים בכללות, ולא רק על חטא
 12 זה עצמו²⁰:
 13 כשם שכאשר יש נגע בבגד, הרי גם לאחר שכיבסו
 14 והוסר הנגע, יש לכבסו שנית, כך גם כאשר יהודי
 15 חוטא, הרי גם לאחר שעשה תשובה ונמחל לו החטא

18 פירש"י עה"ת שמות ד, ו. תזריע יג, מו. מצורע יד, ד. ועוד –
 לענין נגעי אדם. וברמב"ם סוף הל' טומאת צרעת גם לענין נגעי בגדים
 ונגעי בתים. (בנוגע לנגעי בתים, פירש רש"י (מצורע יד, לד) "לפי
 שהטמינו כו". אבל בנוגע לנגעי בגדים, הרי אין שייך טעם זה (ובפרט
 שבנגעי בתים הדיוק הוא מ"ונתתי"), ומסתבר שהוא בשביל לה"ר).
 19 שם.
 20 ראה פירש"י מצורע שם.
 21 אגה"ת פ"ב.
 22 שבת קנ"ג, א.
 23 ראה רמב"ם סוף הל' מקואות.
 24 אגה"ת פי"א.
 25 שם פ"ח (מר"מ פ' נשא).

15 ויש לומר, שזהו גם כוונת רש"י (ד"ה וסר) במ"ש "אם
 כשכבסוהו.. סר ממנו הנגע לגמרי", שאינו רק לפרש התיבות "וסר מהם
 הנגע" [כתבו"כ כאן: אי וסר, יכול מצד זה לצד זה ת"ל מהם עד שיעקר
 מהם מכולן], כי אם, גם כעין הקדמה לפירושו "וכובס שנית – לשון
 טבילה". שמכיון שכבר סר הנגע לגמרי, מובן שא"צ ללבנו עוד פעם.
 ועפ"ז יומתק מ"ש "אם כשכבסוהו בתחלה עפ"י הכהן" –
 דלכאורה מיותר* – שכוונתו להדגיש, אשר (א) ה"וסר" הוא מצד הכיבוס
 (והיינו שגם כיבוס הראשון פעל טהרה, כבפנים. (ב) שהכיבוס הי' עפ"י
 כהן, ובמילא "סר הנגע" גם עפ"י דיני התורה (ראה לעיל רש"י יג, ב).
 16 ומ"מ הווקא רש"י להביא הוכחה מהתרגום, כי מכיון שבפשוטות,
 הלשון וכובס שנית מורה כפירוש הראב"ע, לכן מביא רש"י הוכחה נוספת
 לפירושו מהתרגום.
 17 היום יום ע' כד.

* אין לומר שכונת רש"י ב"אם כשכבסוהו בתחילה עפ"י כהן" הוא לפרש ש"אשר תכבס" קאי על "וצוה הכהן וכבסו" (דלעיל פסוק נד) – כי (א) לפי"ו הוצרך להעתיק
 גם התיבות "אשר תכבס" שבכתוב. (ב) "אם כשכבסוהו בתחילה עפ"י כהן" ו"וסר ממנו הנגע לגמרי" הם שני עניינים שונים, והוצרך רש"י לפרשם בעני דבורים ("אשר
 תכבס – אם כשכבסוהו בתחלה עפ"י כהן." ו"וסר מהם הנגע – לגמרי") – וזוה מוכרח שכונתו ב"אם כשכבסוהו" הוא לפרש האופן ד"וסר". כבפנים ההערה.

ילקוט לוי יצחק על התורה

לה

דאבשלום⁴ הכתוב בו ויהי מקץ ימים, למילף מהם. הנה על פי פשוט יש לומר, מפני כי בגילוח דאבשלום כתיב ויהי מקץ, ושם כתיב ויהי מקץ שנתים ימים, משא"כ כאן אין כתיב מקץ.

דנין ימים שאין עמהם חדשים מימים שאין עמהם חדשים, ואל יוכיח זה שיש עמו חדשים, ואימא מהכא (שופטים יא, מ) מימים ימימה וגו' דנין ימים מימים ואין דנין ימים מימימה, ומאי נפקא מינה והא תנא דבי ר' ישמעאל ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה, הני מילי דליכא דדמי ל' אבל היכא דאיכא דדמי ל' מדדמי ל' ילפינן, איכא דאמרי מנא ידעינן דכל תלתא ירחין חד זימנא דילמא ארבעה זימני בשתא, ארבעה ירחין חד זימנא תרין ירחין בחד זימנא.

נזיר ה.

פירוש רש"י:

ונזיר עולם היכא כתיב, שמיקל בתער ומביא שלש בהמות. ה"ג דתניא רבי אומר אבשלום נזיר עולם היה שנאמר ויהי מקץ ארבעים שנה ומגלח היה אבשלום לשנים עשר חדש, דבכך הוה ל' כובד ובבציר מהכי לא ה"ל כובד דכאיש גבורתו (שופטים ח), אבל שאר נזירי עולם מגלח א' לל' יום דהוי ל' בהכי כובד. ויליף מבתי ערי חומה, דכתיב בהו ימים תהי' גאולתו מה להלן י"ב חודש, כדמפרש ב' קרא (ויקרא כה, ל) ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה.

רבי נחוראי אומר, אבשלום הי' מגלח אחת לל' יום.

שכן מצינו בבני מלכים, שכן נוהגים.

והא רבי הוא דאמר, במס' ערכין (דף לא). ימים תהי' גאולתו אין ימים פחותים משנים. שאם בא לגאלה באותו יום שמשכנה לו אינו יכול לגאלה עד שיעברו עליו ב' ימים לפי שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, והכא נמי מאי חזא רבי מההוא גזירה שוה מה להלן י"ב חדש כו' נגמר מהאי טעמא ונימא נמי דאבשלום מגלח הי' לשני ימים.

האי גזירה שוה, דגמיר מבתי ערי חומה.

משום כובד הוא דקא גמיר, דכתיב ב' באבשלום (שמואל-ב יד, כו) כי כבוד עליו וגילחו.

ובשני ימים ליכא כובד, ומשום הכי לא גמיר מיני'.

ולימא דשתי שנים, משמע האי מקץ ימים לימים אשר יגלח, דשתי שנים נמי איקרו ימים כדכתיב ויהי מקץ שנתים ימים.

ואימא שלשים יום, דשלשים איקרו ימים כדכתיב עד חדש ימים.

ואימא מוחא מימים ימימה, תלכנה בנות ישראל לתנות לבת יפתח ד' ימים בשנה דהיינו יום א' לשלשה חדשים, הכא נמי נימא דמגלח הי' אבשלום לג' חדשים, לתנות לשון תאני' ואני' (איכה ב').

ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה, מה ביאה מביתו של כהן לבית המנוגע חולץ וקוצה וטח ונותן שבוע להסגירו אף כאן בשיבה אף ה"נ כיון דכתיב מימים ימימה ליהוי נמי כמאן דאמר ימים. א"ד, לא ילפינן מההוא קרא דכתיב בבתי יפתח דמנא ידעינן דמתלתא ירחין לתלתא ירחין הוי חד זימנא.

דילמא, האי דקאמר ד' ימים בשנה הכי הוי, לסוף ד' ירחין חד זימנא, ולתרין ירחין חד זימנא, ולארבע ירחין חד זימנא, ולתרין ירחין חד זימנא, דהיינו נמי ארבע זימנין, והילכך הואיל ואיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי שבקינן ההוא קרא דלא מפרש וגמרינן מקרא דמפרש דהיינו מבתי ערי חומה.

רש"י

(4) "ובגלחו את ראשו והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבוד עליו ויגלחו וישקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך."

בראשית כד, נה - ויאמר אחיה ואמה תשב הנער אתנו ימים או עשור אחר תלך

מפ"פ בהדרש (כתובות נז): "נותנין לבתולא שנים עשר חודש וכו'" אמר קרא "תשב הנערה אתנו ימים או עשור" מאי ימים שנה דכתיב (ויקרא כה, כט) "ימים תהי' גאולתו"

מתני'. נותנין לבתולה שנים עשר חודש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה.

גמרא. מנא הני מילי אמר רב חסדא דאמר קרא (בראשית כד, נה) ויאמר אחי' ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור, מאי ימים, אילימא תרי יומא, משתעי איניש הכי, אמרו ל' תרי יומי, אמר להו לא, אמרו ל' עשרה יומי, אלא מאי ימים שנה דכתיב (ויקרא כה, כט) ימים תהי' גאולתו, ואימא חדש דכתיב (במדבר יא, כ) עד חדש ימים, אמרי דנין ימים סתם מימים סתם, ואין דנין ימים סתם מימים שנאמר בהן חדש.

כתובות נז:

נותנין לבתולה, זמן לכניסתה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקידשה להזירה על עסקי חופה להכיין תכשיטי'.

לפרנס עצמה, בתכשיטיין.

ואימא, מאי ימים חודש, ועשור עשרה ימים.

רש"י

ולא הוי בכאן אפילו סלקא דעתך למימר שהוא שנתים ימים למילף מן ימים דויהי מקץ שנתים ימים!

ולא הוי סלקא דעתך למימר שהוא ג' חדשים למילף מן מימים ימימה דבת יפתח².

כמו שהוי סלקא דעתך בגמרא נזיר ה' ע"א³ בגילוח

(1) בראשית מא, א. "ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם וגו'".

(2) שופטים יא, מ. "מימים ימימה תלכנה בנות ישראל לתנות לבת יפתח הגלעדי ארבעת ימים בשנה"

(3) מתני'. נזיר עולם, הכביד שערו מיקל בתער ומביא שלש בהמות... גמרא. ונזיר עולם היכא כתיב, דתניא רבי אומר אבשלום נזיר עולם הי' שנאמר (שמואל-ב טו, ז) ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון, ומגלח אחד לשנים עשר חדש שנא' (שם יד, כ) ויהי מקץ ימים לימים, ויליף ימים ימים (ויקרא כה, כט) מבתי ערי חומה מה התם י"ב חדש אף כאן י"ב חדש, ר' נחוראי אומר מגלח אחת לל' יום, רבי יוסי אומר מגלח מערב שבת לערב שבת, שכן מצינו בבני מלכים שמגלחים מערב שבת לערב שבת.

מאי טעמא דרבי, יליף מבתי ערי חומה, והא רבי הוא דאמר אין ימים פחותין משנים, האי גזירה שוה משום כובד גמיר ובשני ימים ליכא כובד, ואימא ב' שנים דכתיב (בראשית מא, א) ויהי מקץ שנתים ימים, דנין ימים שאין עמהן שנים מימים שאין עמהן שנים, ואל יוכיח זה שיש עמו שנים, ואימא ל' יום דכתיב (במדבר יא, כ) עד חדש ימים,

והי' נזיר כמו שכתוב⁹ ולקדקד נזיר אחיו. ומן מימים דבת יפתח אינו שייך למילף בכאן, כי הרי התם לא הי' מימים פעם א' בלבד, אלא תמיד הי' כן, ד' פעמים בשנה, משא"כ ימים דכאן הוא רק פעם א', משא"כ באבשלום הי' גם כן מגלח תמיד כן, ואם כן שייך למילף מהתם גם כן. ובאמת יש לומר שהמימים ימימה דבת יפתח שייך גם כן לענין גילוח השערות¹⁰, ולכן הוי סלקא דעתך למילף גילוח השערות דאבשלום מהתם.

לקוטי לוי יצחק, לקוטים על פסוקי תנ"ך ומאחז"ל עמוד לח

גם באבשלום כתיב בשמואל ב' סימן י"ג⁵ ויהי לשנתים ימים ויהיו גוזזים לאבשלום, הרי שמצינו שאצלו כתיב גם כן שנתים ימים (ויתפרש גוזזים על גזזת שער ראשו). גם בויהי מקץ שנתים ימים כו' נאמר גם כן מענין גילוח, והוא מה שכתוב בסוף הפרשה⁶ ויגלח ויחלף שמלותיו כו', ואם כן הוי סלקא דעתך למילף גילוח דאבשלום מן גילוח דהתם שהי' מקץ שנתים. גם אבשלום הי' נזיר והי' יפה מאד כמו שכתוב בשמואל ב' סי' י"ד⁷, וכך יוסף הי'⁸ יפה תואר ויפה מראה,

(5) פסוק כג.

(6) בראשית מא, יד.

(7) פסוק כה "וכאבשלום לא הי' איש יפה בכל ישראל להלל מאד מכף רגלו ועד קדקדו לא הי' בו מום".

(8) בראשית לט, ו.

(9) שם מט, כו.

(10) ראה בפנים בלקוטי לוי יצחק, ביאור הענין.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז ניסן תשכ"ד

ברוקלין.

ברכה ושלום!

בעתו קבלתי מכתבה, ומפני כמה סיבות נתעכב המענה עד עתה, ותקוטי אשר לעת קבלת מכתבי זה כבר הוטב מצב רוחה.

ומכוון הנני המענה לסיום וחותרם חדש ניסן, הוא חדש החירות וגאולה, כולל כמובן ופשוט גם גאולה פרטית מכל מחשבות ועניינים המבלבלים, והכנה לחדש אייר הוא חדש זיו, אשר כפירוש חכמנו ז"ל מתגבר הזיו והאור בעולמנו זה.

ומובן אשר כוונתי בהאמור בנוגע אליי, ששעת הכושר עתה הוא להוספה בברכת השם להצלחתה בכל ענייני מתחיל מחיזוק הבריאות כפשוטה, ועל ידי פעולה בזה (אפילו קלה) מצד האדם, נותנים לו ומוסיפים כמה פעמים ככה בהברכה מלמעלה, ופעולת האדם הרי לכל לראש היא - התחזקות בהבטחון בהשם והתבוננות בענין השגחתו, השגחה פרטית על כל פרט מבני אדם ועל כל פרטי חייהם, שמסקנא המיידית מזה, לא לשים לב למחשבות המעוררות איזה דאגה או עצב ח"ו, ובפרט ע"פ המבואר בתורת רבותינו נשיאינו תורת החסידות, איך שענין העצבות מושלל בהחלט הוא, והשלילה הרי צריכה להיות לא ע"י שקלא וטריא עם עצמו והבאת ראיות וכו' - כי אם על ידי היסח הדעת והעדר שימת לב למחשבות אלו, ובאם לא קל להפטור מהם, הרי מהעצות היעוצות - להעסיק המחשבה בעניינים שאין להם כל שייכות כלל למחשבה הקודמת, אפילו לא לשלילת המחשבה, כי אם בענין שונה לגמרי.

ועוד להוסיף, אשר כיון שלכל דבר צריכה להיות איזו אחיזה בדרכי הטבע, מהנכון שתשאל דעת רופא ותמלא הוראותיו, ולאיזה רופא לפנות, תתייעץ עם הרופא המשפחתי שלהם, ותעשה כל האמור מתוך בטחון חזק, ובסגנון דוד המלך נעים ומירות ישראל בשם כל אחד ואחת מישראל, הי' רועי לא אחסר, הי' לי לא אירא, ומתוך בריאות וטוב לבב.

ברכה למצב רוח טוב ולבשורות טובות בכל האמור ובפ"ש הורי' שי.

נב. ברצוני שיתקבל המכתב עוד בימי חדש ניסן עכ"פ בראש חדש זיו - נשלח המכתב מהיר דחוף.

שנאמר¹³ וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם¹⁴, ועד ש"לפני הוי' תטהרו"¹⁵.

ומזה באים להמשך הקריאה בפ' אחרי (שמתחילין לקרוא במנחת שבת זה) – "בקרבתם לפני ה'"¹⁶, שנעשה שלימות הקירוב וההתאחדות עם הקב"ה, אבל נשמות בגופים דוקא¹⁷, באופן כזה "יבוא אהרן¹⁸ אל הקודש גו". וממשיכים תיכף בפ' קדושים (אחרי-קדושים מחוברין) – "קדושים תהיו כי קדוש אני"¹⁹, וכדרשת חז"ל²⁰ "יכול כמוני" (בניחותא), שכאו"א מישראל "יכול" להגיע להדרגא ד"כי קדוש אני" ("כמוני")²¹, וכיון ש"יכול" – ה"ז נעשה חפצו וגם רצונו שמקיים בפועל הציווי ד"קדושים תהיו כי קדוש אני" ("כמוני"), ועד שרואים בגלוי בעיני בשר שישראל וקוב"ה כולא חד ממש.

ספר השיחות ה'תש"נ עמוד 426

**טו, יט – ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה
בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנוגע
בה יטמא עד הערב**

ב. (איכה א, ח) חטאה חטאה ירושלים על כן לנדה היתה... ידוע אם ישראל הוצרכו לעשות תשובה במשקל כימים שנהגו איסור, ודאי יכלה הזמן טרם שיתקנו הקלקול הגדול אשר התעיבו ותשובה גדולה כזאת ודאי צריך זמן רב למאוד, ולזה איך חרפה היא לנו על אריכות הגלות עלינו.

אמנם באמת אילו ישונו ישראל רק יום אחד בשנה בתשובה שלימה כראוי וכנכון יקרב הקב"ה קץ הגאולה ויגאלנו מגלות המר הזה כמ"ש היום אם בקולו תשמעו, ובזאת חרפה היא לנו שלא נוכל לשוב שעה אחת במשך זמן רב כזה, וגם זה פי' הפסוק לך ה' הצדקה שהטיב עמנו לקבל תשובתנו אפילו שעה אחת, ולא כן אנחנו עושים פה היום לכך ולנו בושות הפנים כי חרפה היא לנו.

ידוע דנדה דאורייתא ביום שפוסקת מלראות טובלת לערב וטהורה, אבל זבה צריכה לספור ז' נקיים וצריכה משך זמן מה.

ויובן כוונת המקונן חטא חטאה ירושלים ר"ל דהקב"ה

**יב, ב – דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי
תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי
נדת דותה תטמא**

א. הדילוג והקפיצה מהגלות אל הגאולה מרומז בפרשת השבוע – תזריע-מצורע:

ובהקדמה – שחיבור ב' הפרשיות תזריע-מצורע הוא חיבור ענינים הפכיים²:

מצד פשטות הענינים – המציאות ד"אשה כי תזריע וילדה זכר"³ אינה שייכת במעמד ומצב של "מצורע" שנאמר בו⁴ "וישב מחוץ לאהל", "מלמד שאסור בתשמיש המטה".

ומצד הרמז שבדבר – ש"אשה כי תזריע וילדה זכר" רומז על הלידה דהגאולה (כידוע⁵ שהגלות נמשל לעיבור והגאולה ללידה), וזבה גופא "וילדה זכר", ע"ד מ"ש⁶ "ונודה לך שיר חדש", לשון זכר, גאולה נצחית שאין אחרי גלות⁷; ואילו "מצורע" – שנאמר בו⁸ "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" – רומז על מעמד ומצב הגלות⁹, "בנים שגלו מעל שולחן אביהם"¹⁰.

ויש לומר, שבחיבור ב' הפרשיות תזריע-מצורע נרמז הענין ד"לכתחילה אריבער" בנוגע להגאולה – שגם בזמן הגלות, במעמד ומצב ד"מצורע", נעשה תיכף ומיד הדילוג וקפיצה ("אריבער") ל"אשה כי תזריע וילדה זכר", ענין הגאולה, ולא עוד, אלא שההתחלה היא "אשה כי תזריע וילדה זכר", "לכתחילה אריבער", ורק אח"כ מוסיפים שהגאולה באה לאחרי הדילוג וקפיצה ממעמד ומצב ד"מצורע", "זאת תהי' תורת המצורע"¹¹ ביום טהרתו¹², שבזה נרמזת גם הטהרה דכאו"א מישראל ע"י הקב"ה, "לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים,

1) ובהדגשה יתירה כשקורין לפרשה השני' בשמה המפורש בתורה ("מצורע"), ולא בשם "טהרה", כמנהג כמה גדולי ישראל – אף שלא מצינו כן בהנהגת רבותינו נשיאנו, ונהרא נהרא ופשטי'. וראה לקו"ש ח"א ע' 239. ח"ז ע' 100 ואילך.

2) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 70 ואילך. ועוד.

3) פרשתנו יב, ב.

4) פרשתנו יד, ח ובפרש"י.

5) ראה תו"א ותו"ח ר"פ וארא. ובכ"מ.

6) ברכת "אשר גאלנו" בהגש"פ, מפסחים קטז, ב.

7) מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוס' פסחים שם.

8) פרשתנו יג, מו.

9) ראה ויק"ד פרשתנו ספ"ו שפרטי הנגעים רומזים על פרטי הגלויות ("שאת זו בבל כו' צרעת זו אדום"), ומסיים, "לעוה"ב אמר הקב"ה אני מטהר אתכם, הה"ד וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם". וראה גם שם ספ"ז שהפרשה דנגעי בתים קשורה עם חורבן ביהמ"ק (והגלות), ומסיים, "יכול לעולם ת"ל ולקחו אבנים אחרות, שנאמר לכן כה אמר ה' אלקים הנני יסד בציון אבן אבן בחן פנת יקרת מוסד מוסד המאמין לא יחיש".

10) ברכות ג, סע"א.

11) להעיר מסנהדרין צח, א: "מאי סימני' (דמשיח) יתיב ביני עניי סובלי חלאים כו", "מנוגעים, והוא נמי מנוגע כו" (פרש"י שם).

12) פרשתנו יד, ב.

13) יחזקאל לו, כה.

14) משנה סוף יומא.

15) אחרי טז, ל. וראה לקו"ת אחרי כו, סע"ג ואילך.

16) ר"פ אחרי.

17) דלא כבנדב ואביהוא שכלתה נפשם כו' (ראה בארוכה אוה"ח ר"פ אחרי) – כיון שישנו הציווי והנתינת-כח שצ"ל באופן דנשמות בגופים דוקא.

18) ודוגמתו בכאו"א מישראל, עליהם נאמר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", "כהנים גדולים" (יתרו יט, ו ובפי' בעה"ט), וכפס"ד הרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל) "לא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש כו' אשר נדבה רוחו אותו כו' ה"ז נתקדש קדש קדשים" – שכאו"א מישראל יכול להגיע לדרגת הקדושה דכהן גדול, שנאמר בו (דה"א כג, ג) "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים".

19) יט, ב.

20) ויק"ד פכ"ד, ט. וראה לקו"ש ח"ב ע' 91. וש"נ.

21) ובנוסח התפילה שלאחרי ספירת העומר – "ולטהרו ולקדשו בקדושתך העליונה" (כנ"ל ס"ג).

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תזריע-מצורע

לכך כל מכבדי הזילוח כי ראו ערותה כי באמת חרפה היא לנו שלא נשוב בתשובה נכונה אף יום או יומים ולכך גם היא נאנחה ותשב אחור וק"ל.

אהבת יהונתן – אלון בכוח

חשבה לטובה וזדונות נעשות לה כשגגות משום שיצה"ר צפון בלבותם ובווער בהם להפילם במכמותיו, על כן לנדה היתה שתוכל לטהר בימי סאובתה ואיננה צריכה זמן רב.

אכן אנחנו לא עשינו כן ואין עושים תשובה אפי' יום אחד

המשך ביאור למסכת כתובות ליום ראשון עמ' א

44 ובשבועה. ומוכח מהנהגת רבינא שחיוב עישור נכסים מוטל על
 45 הבנים עצמם, ואין זה כחוב אביהם, וגובה הבת מבינונית וללא
 46 שבועה.
 47 * * *
 48 הגמרא מביאה מעשה בענין גביית עישור נכסים, ומבררת מאלו
 49 נכסים ניתן לגבות זאת. מספרת הגמרא: **שְׁלַח לִיה רַב נְחֵמְיָה בְּרִיה**
 50 **דְּרַב יוֹסֵף לְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא וּזְמַא** [הצעיר] **מִנְהַרְדְּעָא, בִּי אִתְּמַר**
 51 **הָא אִיתְּמַר לְקַמְדָּךְ** – כשתבוא לפניך אשה זו, המביאה לך כתב זה,
 52 לתבוע עישור נכסים, **אֲנָבְהּ** [גבה עבורה] **עִישוּר נְכָסִים, וְאִפִּילוּ**
 53 **מֵאִיצְטְרוּבְלָא** – אפילו ממקום מושב הריחים שאף הוא נחשב
 54 כקרקע, ואפשר לגבות ממנו את עישור הנכסים.
 55 **אָמַר רַב אִשִּׁי, בִּי חֵוִינָן בִּי רַב בְּהָנָא** – כשהייתי אצל רב כהנא, הָוּה
 56 **מְבַיְנָנִין** – היינו גובים את עישור הנכסים **אִפִּילוּ מֵעַמְלָא דְבֵיתִי** –
 57 שכירות הבתים, שגם זה נחשב כקרקע, כיון שהרווח בא
 58 מקרקעות.
 59 מעשה נוסף בענין זה: **שְׁלַח לִיה רַב עֲנַן לְרַב הוּנָא, הוּנָא חֲבָרִין שְׁלָם**
 60 – הונא חברינו שלום, **בִּי אִתְּמַר הָא אִיתְּמַר לְקַמְדָּךְ** – כשתבוא לפניך
 61 אשה זו לתבוע עישור נכסים, **אֲנָבְהּ** [גבה עבורה] **עִישוּר נְכָסִים**
 62 מאחיה. בשעה שבא השליח לפני רב הונא, **הָוּה יָתִיב רַב שְׁשֵׁת**
 63 **קַמְיָה** – היה רב ששת יושב לפני רב הונא, והקפיד רב הונא על
 64 שקרא לו רב ענן 'הונא חברי'. **אָמַר לִיה רַב הוּנָא לְרַב שֵׁשֶׁת, זִיל**
 65 **אִימַר לִיה** – לך אמור לרב ענן נוסח זה שאומר לך, הגם שהוא
 66 לשון גנאי, **וּבְשִׁמְתָא יְהָא מָאן דְּלֵא אָמַר לִיה** – ובנידוי יהיה מי שלא
 67 יאמר לו כך. וכך תאמר לו, **עֲנַן, עֲנַן, עִישוּר נְכָסִים זֶה שְׁאִמַרְתָּ לִּי**
 68 **לְהַגְבוּתָהּ, מְמַקְרְעִי אוּ גַם מְמַמְלְלִי**. ועוד תשאל אותו, **וּמָאן**
 69 **יָתִיב בִּי מְרוּיחָא בְּרִישָׁא** – מי יושב ב'מרויחא' בראש.
 70 **אָוֹל** [הלך] **רַב שְׁשֵׁת לְקַמְיָה דְּרַב עֲנַן לְנַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ שֶׁל רַב**
 71 **הוּנָא, וּכְדִי שְׁלֵא יִקְפִיד עֲלֵיו רַב עֲנַן, הִקְדִּים רַב שֵׁשֶׁת וְאָמַר לִיה,**
 72 **מַר רַבָּה** – אתה, רב ענן, אדם גדול, **וְרַב הוּנָא דְּבִיחַ דְּרַבָּה** – גדול
 73 הוא ממך, **וְרַב הוּנָא, שְׁמוּנֵי שְׁמִית** [ניידה] **מָאן דְּלֵא אָמַר לִיה** –
 74 מי שלא יאמר לך דבר זה, ולכן מוכרח אני לומר לך את דבריו,
 75 **וְאִי לֹא דְשִׁמִּית לֹא הָוּה קְאָמִינָא** – וללא נידויו, לא הייתי אומר
 76 לך כדברים האלה, וכך אמר לו, **עֲנַן, עֲנַן, מְמַקְרְעִי אוּ מְמַמְלְלִי,**
 77 ועוד שלח לשאול אותך, **מָאן יָתִיב בִּי מְרוּיחָא בְּרִישָׁא.**
 78 **אָוֹל רַב עֲנַן לְקַמְיָה דְּמַר עוֹקְבָא** – הלך רב ענן לפני מר עוקבא,
 79 שהיה נשיא, **אָמַר לִיה רַב עֲנַן לְמַר עוֹקְבָא, חֵוִי מַר, חֵוִיבִי שְׁלַח לִי**
 80 **– יראה אדוני כיצד שלח לי רב הונא בלשון לזלזול עֲנַן, עֲנַן. וְעוֹד,**
 81 **הַשְׂאֵלָה שֶׁל 'מְרוּיחָא' דְשְׁלַח לִי, [לֹא יְדַעְנָא] מָאן נִיהוּ – איני יודע**
 82 **מהו הדבר ששמו 'מרויחא'.**
 83 **אָמַר לִיה מַר עוֹקְבָא לְרַב עֲנַן, אִימַר לִי אִיּוּ – אמור לי איפוא,**

1 אומרת הגמרא: **וְאִף אָמִימַר** עצמו **הָרַר בִּיה** – חזר בו מדבריו,
 2 וסובר כרב אשי, שהיא כבעלת חוב. ומוכיחה זאת הגמרא: **דְּאָמַר**
 3 **רַב מְנוּיָמִי בְּרִיה דְּרַב נִיחוּמִי, הָוּה קְאָמִינָא קַמְיָה דְּאָמִימַר – הייתי**
 4 **עומד לפני אמימר, ואתאי האי איתתא לקמיה דהות קא בעיא**
 5 **עִישוּר נְכָסִים** – ובאה לפניו אשה אחת לתבוע מאחיה עישור
 6 נכסים, **וְחֵוִיתִיה לְדַעְתִּיה** – וראיתי שדעתו של אמימר היא **דְּאִי בְּעִי**
 7 **לְסְלוּקָה בְּזוּזֵי חֵוִי מְסַלֵּק לָהּ** – שאם רוצים האחים לסלקה במעות,
 8 יכולים לעשות כך. וכיצד ראיתי שכן היא דעתו, **דְּשְׁמַעֵי מֵאִתִּי** –
 9 ששמעתי את האחים **דְּהוּוּ קְאָמְרֵי לָהּ** – שהיו אומרים לאחותם,
 10 **אִילוּ הָוּה לָן זְוִי סְלִיָּנָא בְּזוּזֵי** – אם היו לנו מעות היינו נותנים לך
 11 אותם ומסלקים אותך מהירושה, **וְאִישְׁתִּיק – ושתק אמימר**
 12 **כששמע את דבריהם, וְלֹא אָמַר לָהּ וְלֹא מִדִּי** – ולא אמר להם
 13 כלום, כלומר, לא אמר שאינם יכולים לסלקם במעות, ומוכח
 14 שהוא סובר שאכן אמרו לה את הדין האמיתי.
 15 לפי מסקנת הגמרא, שעישור נכסים נחשב כ'חוב' על האחים ולא
 16 כ'ירושה', מבררת הגמרא על מי מוטל חוב זה. מסתפקת הגמרא:
 17 **וְהִשְׁתָּא דְּאָמְרֵתָּ שֶׁלְדַבְּרֵי הַכֵּל בַּת הַתּוֹבַעַת עִישוּר נְכָסִים אֵינָה**
 18 **נחשבת כ'ירושה', אלא כבעלת חוב הוּיָא, יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּמִי הִיא**
 19 **נושה, האם היא בעלת חוב דְּאָבָא** – של אביה, שתיקנו זאת חכמים
 20 כאלו היה חייב לה עישור נכסים, והבנים פורעים את חוב
 21 אביהם, או שהיא בעלת חוב דְּאָחֵי, שהטילו חכמים חוב זה על
 22 האחים עצמם.
 23 מבררת הגמרא: **לְמָאן נִפְקָא מִינָהּ מְהוּ גַדְרַח הַחֹב. מְבֹאֵרַת הַגְּמָרָא:**
 24 **לְמִינָבָא** – לגבות עישור נכסים, **לְבִינְוִינִית שְׁלֵא בְּשִׁבּוּעָה, וְיִיבֹרִית**
 25 **בְּשִׁבּוּעָה, כלומר, סתם בעל חוב הבא לגבות קרקע מדהחייב לו,**
 26 **גובה בינונית ואינו צריך להשבע שאין החוב פרוע, אמנם בעל חוב**
 27 **שבא לגבות מהירושים את חוב המוריש גובה מזיבורית, ועליו**
 28 **להשבע תחילה שלא נפרע, נמצא שאם דינה כבעלת חוב של**
 29 **האחים, הרי היא גובה מבינונית, וללא שבועה. אבל אם דינה**
 30 **כבעלת חוב של האב, והירושים משלמים את חוב אביהם, תגבה**
 31 **הבת מזיבורית, ורק אחר שתשבע שלא נתן לה האב מעות עבור**
 32 **נדונייתה. מָאן – מה דינה של בת זו, האם בעלת חוב של אביהם**
 33 **היא, או בעלת חוב שלהם.**
 34 הגמרא פושטת את הספק: **הָא שְׁמַע מִמַּעֲשֵׂה שְׁהִידֵי דְּרַבִּינָא,**
 35 **אֲנָבְיָה לְבְרִיתֵיה דְּרַב אִשִּׁי** – הגבה לבתו של רב אשי עישור נכסים
 36 לאחר שנפטר רב אשי, **מִמַּר בְּרִיה דְּרַב אִשִּׁי, שִׁירַשׁ אֶת נְכָסֵי אָבִיו,**
 37 **מִבִּינְוִינִית וְשְׁלֵא בְּשִׁבּוּעָה, כְּדִין בַּעַל חֹב רִגִּיל. וְכַמוּ כֵן גְּבַה רְבִינָא**
 38 **עבור בתו של רב אשי מְבִרְיָה דְּרַב סָמָא בְּרִיה דְּרַב אִשִּׁי, כלומר**
 39 **מנכדו של רב אשי, בנו של רב סמא שמת בחיי רב אשי, וקיבל**
 40 **הנכד את חלקו של רב סמא בירושת רב אשי, וממנו גבה רבינא**
 41 **עישור נכסים לבת רב אשי מְזִבּוּרִית וּבְשִׁבּוּעָה, כיון שהחוב היה של**
 42 **רב סמא, אחיה של הבת, ונמצא שהגבייה מבנו של רב סמא**
 43 **נחשבת כגבייה מנכסי יתומים על חוב אביהם, שהיא מזיבורית**

♦ יום ראשון כ"ג ניסן ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

יב (א) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

ב מלל עם בני ישראל למימר אתמא ארי תעדי ותליד דכר ותהי מסאבא שבעת יומין פיומי רחוק סוכתה תהי מסאבא:

(ב) דבֵר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָה זָכָר וְטִמְאַה שְׁבַעַת יָמִים בְּיַמֵּי נִדְתָּ דוֹתָהּ תִּטְמָא:

כ"ג אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ • (ויקרא רבה) אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי: פֶּשֶׁם שֵׁיצִירְתּוֹ שֶׁל אָדָם אַחַר כָּל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, כִּף תּוֹרְתוֹ נִתְפָּרֶשֶׁה אַחַר תּוֹרַת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף. כִּי תִזְרִיעַ • (גדה כז) לְרִבּוֹת שְׁאַפְלוּ יִלְדוּתוֹ מְחוּי, שְׁנַמְחָה וְנַעֲשֶׂה כְּמִין זָרַע, אִמּוֹ טִמְאַה לָדָה. כִּימֵי נִדְתָּ דוֹתָהּ תִּטְמָא • כֶּסֶדֶר כָּל טִמְאַה הָאֲמוּרָה בְּנִדְהָ, מִטְמָאָה בְּטִמְאַת לָדָה, וְאַפְלוּ נִפְתַּח תְּקַבֵּר בְּלֹא דָם. דוֹתָהּ • לְשׁוֹן דְּבַר הַזָּב מְגוּפָה. לְשׁוֹן אַחֵר: לְשׁוֹן מְדוּהָ וְחָלִי, שְׁאִין אִשָּׁה רוֹאָה דָם שְׁלֹא תַחֲלָה רֵאשָׁה, וְאַבְרִיָּה כְּבָדִין עָלֶיהָ.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

בְּנִדְהָ, עֲדִין יֵשׁ כָּאֵן יִתּוּר בְּלָשׁוֹן הַכְּתוּב, שְׁהִיָּה לוֹ לְכַתּוּב "וְטִמְאַה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי נִדְתָּ דוֹתָהּ", וּמָה מוֹסִיף אַחֲרֵיכֶּךָ שׁוּב "תִּטְמָא", אֲלֹא וְדַאי שְׁכַנְתּוֹ "כֶּסֶדֶר כָּל טוּמְאַה הָאֲמוּרָה בְּנִדְהָ" (משכיל לדוד).
מִטְמָאָה בְּטִמְאַת לָדָה, וְאַפְלוּ נִפְתַּח תְּקַבֵּר - כִּינּוּי לְרַחֵם.
בְּלֹא דָם - רָאָה גַם רַש"י נִדְהָ כּא, א: "דַּאי לִידָה הֵוִיא, בְּלֹא דָם נִמֵי טִמְאַה, דְּכַתִּיב כִּימֵי נִדְתָּ דוֹתָהּ תִּטְמָא". אֲבָל אִם הִלִּידָה הֵיטָה עִם דָּם, הִיא טִמְאַה מִצַּד דָּם נִדְוֹתָהּ גַם בְּלֹא טוּמְאַת לִידָה (רא"ם).
דוֹתָהּ - לְשׁוֹן דְּבַר הַזָּב - שְׁהֵוִי מִתְחַלֶּפֶת בְּבִיט, כִּי אוֹתִיוֹת בּוּמ"ף מִתְחַלֶּפּוֹת, וְהָרִי זֶה פְּאִילוֹ כּוֹתֵב "דְּבַתָּה", וְהוּא לְשׁוֹן זִיבָה (ג"א).
מְגוּפָה. לְשׁוֹן אַחֵר: לְשׁוֹן מְדוּהָ - רָאָה דְּבָרִים ז, טו. שֶׁם כּח, ס.
וְחָלִי - וְרָאָה דְּבָרִים לֵג, כה: "וּכְיִמְיָךְ דְּבָאָךְ, וּבְרַש"י שֶׁם בְּפִירוּשׁ הָרֵאשׁוֹן: "מֵי זְקִנְתְּךָ שֶׁהֵם דּוֹאֲבִים זָבִים וּמִתְמוּטְטִים". נִרְאָה שְׁחִיבֵר שֶׁם אֵת שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים יַחַד.
שְׁאִין אִשָּׁה רוֹאָה דָם שְׁלֹא תַחֲלָה, רֵאשָׁה וְאַבְרִיָּה כְּבָדִין עָלֶיהָ - רָאָה נִדְהָ סג, רִישׁ עֲמוּד ב. תּוֹרָה ג

תּוֹרַת הָאָדָם וְטוּמְאַתּוֹ לְאַחַר תּוֹרַת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף, שֶׁהוּא מִשׁוּם שְׁכָף הָיָה סֵדֶר יִצִּירְתּוֹ בְּתַחֲלִילַת הַבְּרִיאָה, וְלָכֵן פִּתַּח תַּחֲלִילָה בִּיצִירַת הָאָדָם: "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָה זָכָר", כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שֶׁטַעַם זֶה קָשׁוּר עִם סֵדֶר יִצִּירַת הָאָדָם שֶׁהִיָּה לְאַחֲרֵי יִצִּירַת הַבְּעִלִּי־חַיִּים (משכיל לדוד).
כִּי תִזְרִיעַ - לְרִבּוֹת - מֵיבַת "תִּזְרִיעַ" מֵיּוֹתֶרֶת הִיא וּבָאָה לְרִבּוֹת, כִּינּוּי שֶׁכּוֹל הָיָה לְכַתּוּב: אִשָּׁה כִּי תִלְדַּ זָכָר (רא"ם).
שְׁאַפְלוּ יִלְדוּתוֹ מְחוּי, שְׁנַמְחָה - הֵינּוּ שְׁנוּצֵר תַּחֲלִילָה וְאַחֲרֵיכֶּךָ נִמְחָה (רא"ם).
וְנַעֲשֶׂה כְּמִין זָרַע - וְזֶהוּ "כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָה", שֶׁיִּלְדָה כְּמוֹ זָרַע, "וְטִמְאַה".
אִמּוֹ טִמְאַה לָדָה. כִּימֵי נִדְתָּ דוֹתָהּ תִּטְמָא - כֶּסֶדֶר כָּל טִמְאַה הָאֲמוּרָה בְּנִדְהָ - קָרָא יִתְרָה הוּא, דְּהֵוִי לִיָּה לְמַכְתֵּב "וְטִמְאַה שְׁבַעַת יָמִים" וְתוֹ לֹא. וְלָכֵן מְפָרֵשׁ שֶׁ"כִּימֵי נִדְתָּ דוֹתָהּ", אֵין הַכּוּנָה כְּמִסְפֵּר הַיָּמִים שֶׁל הַנִּדְהָ, שֶׁהָרִי זֶה כְּכָר מְפּוֹרֵשׁ "וְטִמְאַה שְׁבַעַת יָמִים", אֲלֹא כְּדֵינִי הִטְוּמְאַה הָאֲמוּרִים בְּנִדְהָ, כְּמִפּוֹרֵט לְקַמֵּן טו, יט וְאַיִלָּךְ (רא"ם וג"א). וְגַם אִם יֵשׁ צוֹרֵךְ לְכַתּוּב "כִּימֵי נִדְתָּ דוֹתָהּ" בְּשִׁבִיל לּוֹמַר לָנוּ שֶׁהַשְּׁבַעָה יָמִים אֵינָם צְרִיכִים לְהִיוֹת נִקְיִים כְּנֻבָה אֲלֹא

(ב) **אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ - אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי** - וְיִקְרָא רַבָּה יד, א.
פֶּשֶׁם שֵׁיצִירְתּוֹ שֶׁל אָדָם אַחַר כָּל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית - הַטַּעַם שֶׁהָאָדָם נִבְרָא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית אַחֲרֵי כָּל הַבְּרִואִים, מְבוֹאָר בְּסִנְהֶדְרִין לַח, א: "שְׁלֹא יְהוּ מֵינִים אוֹמְרִים שׁוֹתֵף הָיָה לוֹ לְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. דְּבַר אַחֵר: שְׁאֵם תּוֹזֵן דְּעֵתוֹ עָלָיו, אוֹמַר לוֹ יִתּוּשׁ קְדַמְךָ בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. דְּבַר אַחֵר: כְּדֵי שֶׁיִּכְנַס לְמַצּוּהָ מִיָּד. דְּבַר אַחֵר: כְּדֵי שֶׁיִּכְנַס לְסַעוּדָה מִיָּד. מִשָּׁל לְמַלְךָ בְּשֵׁר־וְדָם שְׁבִנָּה פִּלְטֵרִין וְשִׁיכְלָן, וְהַתְקִין סַעוּדָה, וְאַחֲרֵיכֶּךָ הִכְנִיס אוֹרְחִין".
כִּף תּוֹרְתּוֹ - הַנּוֹגַעַת לְגוֹפּוֹ, דְּהֵינּוּ טוּמְאַה וְטְהֵרָה וּמִלְּהָ, אֲבָל דֵּינִי הַקְּרִבּוֹת לֹא נִקְרָאִים "תּוֹרְתּוֹ", שְׁאֵינָם נּוֹגְעִים לְגוֹפּוֹ (יפה תואר).
נִתְפָּרֶשֶׁה אַחַר תּוֹרַת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף - וּבָזָה מְתַרְץ רַש"י גַם לְמָה פִּתַּח הַכְּתוּב בְּטוּמְאַת יוֹלְדֵת וְלֹא בְּטוּמְאַת נִדְהָ (וְהָרִי לְפִי סֵדֶר הַזְּמִנִּים בָּאָה תַּחֲלִילָה טוּמְאַת נִדְהָ וְאַחֲרֵיכֶּךָ טוּמְאַת יוֹלְדֵת, וּבְפִרְט שְׁאוּמַר כָּאֵן "כִּימֵי נִדְתָּ דוֹתָהּ תִּטְמָא", וְהָרִי עֲדִין לֹא הוֹדִיעַ לָנוּ דִּין טוּמְאַת נִדְתָּהּ). אֲלֹא שֶׁהַכְּתוּב רָצָה לְהוֹדִיעַ לָנוּ בְּזֶה טַעַם כְּתִיבַת

(~ נקודות משיחות קודש ~ (הוסיים כ"ח אייר)

איש מזריע תחלה יולדת נקבה, אשה מזרעת תחלה יולדת זכר (ברכות ט)

באחד החזיונות לילה שראה ה"צמח צדק" את רבנו הזקן, בתוך שלשים להסתלקותו, אמר לפנני המאמר "על שלשה דברים העולם עומד". אחרי המאמר, אמר לו: "איש מזריע תחלה יולדת נקבה" - זוהי אמר (הרבנית דבורה-לאה, בתו של אדמו"ר הזקן). "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר" - זהו אפה.

(~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות כרך א, עמ' 732)

אשה כי תזריע (יב, ב)

"אשה" - רמז לתשוקת הנשמה לחזור אל שרשה האלקי, שכן השם אשה הוא על שם **מקורה** של האשה, "כי מאיש לוקחה" (בראשית ב).

"כי תזריע" - הזריעה אינה אפסרית אלא בארץ. לומר לה, כי למרות התשוקה האמורה, אין אדם רשאי לברוח' מן העולם, אלא עליו לעבוד עם העולם ובתוכו - לבררו ולהעלותו.

(~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטר שיחות חלק ז, עמוד 74 - מתוך 'לקראת שבת)

טעם הקדמת תורת הבהמה לתורת האדם

אשה כי תזריע וילדה זכר

אמר רבי שמלאי, כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה וחייה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף. (יב, ב. ובפירוש רש"י)

וצריך להבין מה השיכות בין יצירתו של אדם בסוף מעשה בראשית - לבין זה שנתפרשה תורתו אחר בהמה ועוף, דעליזה אמר רבי שמלאי "כשם כו' כו", היינו שב' ענינים אלו שונים הם.

יש לבאר עליפי דברי אדמו"ר הזקן בתניא, שהאדם נחות מכל הנבראים בזאת שהוא בעל בחירה וביכולתו לחטא, מה שאין כן בשאר הנבראים שאינם יכולים לעבור כלל על רצונו יתברך, הינו שההבדל ביניהם הוא לא רק במעשה החטא בפועל אלא גם באפשרות לחטא, שאצלם אין בכלל האפשרות לחטא, מה שאין כן באדם.

ומזה נבוא גם פן לבאור סדר פרשיותיהם בתורה, דהסדר הוא מהקל אל הכבד, דתחלה נשנית תורת הבהמה כו', שהברור והעילוי דבהמה חיה ועוף - שאינם יכולים לחטא, הוא בנקל יותר מהברור דהאדם - שיש בו האפשרות לחטא, ולכן רק לאחריו נשנית תורת האדם.

(~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות כרך א עמ' 236)

אשה כי תזריע (יב, ב) **י'רמז . . על כנסת ישראל . . שנקראת אשה . . הזרעת מצוות** (אור החיים) הקב"ה נקרא 'איש', ועל שמו נקראת כנסת ישראל בשם 'אשה' - "כי מאיש לקחה זאת". השם אשה מבטא, אפוא, יהודי שקשור לה, וכל רצונו הוא להתקרב אליו. והנה, אדם קנה עלול להגיע ל'כלות הנפש', שאיפה להנתק מהגוף והעולם. מלמדנו הפתוב, שגם הוא חייב ל'זרע' מצוות גשמיות וארציות (כשם שזריעה כפשוטה היא בארץ, ורק כך היא מביאה לידי צמיחה).

(ג) **וביום השמיני ימול בשר ערלתו:** ג וביומא תמינאה יגזר בסרא דערלתה:

(~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטר שיחות חלק ז, עמוד 57 ואילך - מתוך 'לקראת שבת)

מסירות נפש של מוהל

בקשר לפסוק "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג), ושנה הלכה ב'שלקח ערוך' "מילה בזמנה דוחה את השבת, שנקאמר: וביום השמיני ימול בשר ערלתו - ביום, ואפילו בשבת" (שו"ע אדה"ז תחילת סימן שלא).

ענין זה של מילה בשבת, יש בו דבר פלא. דבשלמא אם האב הוא שפול את בנו ביום השבת - מובן, שהרי זו היא מצוה דידיה; אבל כאשר בא מוהל אחר ומל את הבן - וכמו שהוא ברובא דרובא - הרי לכאורה, פנין שאין המצוה מוטלת עליו בדיקא, למה לו להכניס עצמו בזה ולעשות פעולה היפך משמירת השבת?

יש לומר דאדרבה, בזה בא לידי ביטוי ענין המילה לאמיתתו. דהנה מבאר בספרים שענין המילה מדגיש את ענין המסירות נפש, שיהודי מוכן למסור את נפשו להקב"ה בלי שום חשבונות, ואפילו כשעל-פי התורה יש בזה שאולות וספקות (וע"ד מעשה פינחס - ראה ירושלמי סנהדרין פ"ט ה"ז). והינו, כי מסירות-נפש זו היא מצד דרגת ישראל כפי שהם למעלה אפילו מהתורה, וכמאמר רבותינו ז"ל מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, גם למחשבת התורה (ראה בר"פ פ"א, ד. תדבאר

פ"ד).

שיעור יומי ליום ראשון כ"ג ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יב – פרשת תזריע-מצורע מא

וכיון שענין המילה הוא גילוי ה'עצם' ד'ש'ר'א'ל שלמעלה מהתורה, לכן הרי זה מודגש בפעולת המילה, שמוכן המוהל למסור נפשו ברוחניות, לעשות מעשה של חלול שבת - ולמול את התינוק.

ומהל שאינו מוכן למסור נפשו ולמול בשבת - אינו יכול למול גם בחול; כי הרי על-ידי המילה נעשית תחילת פניסת נפש זו הקדושה (ש"ע אדה"ו או"ח מהד"ת סו"ד), והינו התקשרות העצמית ד'ש'ר'א'ל בקודש-א-ב'ר'י-הוא שלמעלה מהתורה, ודבר זה אפשי אם תכונה זו נראית במהל הבא למול את התינוק ולהכניסו בבית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 46)

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב, א) **מפאן, שהאב מצוה על בנו למולו** (ירושלמי) בבבלי נלמדת חובה זו ממה שצאמר "וימל אברהם את יצחק בנו". ויש לבאר: **וביום השמיני** – המצוה מטלת על הבן (שהרי לא נזכר בכתוב שהיא מטלת על האב), אלא שמאחר שהתינוק אינו יכול לקימה, הטילה אותה התורה על האב. **וימל אברהם** – המצוה מטלת מלכתחלה על האב. ואיך בינייהו, פאשר הבן הגיע לבגרות ולא נמול: האם מטלת המצוה עליו או על האב.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקוטי שיחות כרך ג, עמוד 53 – מתוך 'לקראת שבת')

בריתו של אברהם אבינו

וביום השמיני ימול בשר ערלתו: (יב, א)

למול את הבן שצאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו (רמב"ם ספר היד, במנין המצוות) מצוה רטו היא שצננו למול את הבן, והוא אמרו ית' לאברהם המול לכם כל זכר. (ספר המצוות מצוה רטו) וצ'ר'י' להבין טעם השנוי בין ספר המצוות לספר ה"יד", דבספר המצוות למד זאת ממה שצאמר (בפרשתנו) "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", ובספר ה"יד" למד זאת ממה שצאמר לאברהם אבינו "המול לכם כל זכר"? ויבן בהקדים מה שכתב הרמב"ם בפרוש המצוות (חלוין סוף פרק ז) "כל מה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושין אלא במצוות הקב"ה על-ידי משה רבינו עליו השלום, לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו, כגון . . . אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו עליו השלום מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו על-ידי משה רבינו שצמול כמו שפול אברהם אבינו עליו השלום".

הינו שקיים המצוות עתה - אף המצוות שצצטוינו עליהם קודם מתן-תורה, הוא אף ורק מפני צווי הקב"ה על-ידי משה. ויש לומר, שיש הבדל בין מצוות מילה לשאר המצוות שצצטונו עליהם אף קודם מתן-תורה, שמצוות מילה אף לאחר מתן-תורה, תוכנה הוא להכניסו בביתו של אברהם אבינו, דאף-על-פי שחייב המצוה הוא מפני שצנינו הקב"ה על-ידי משה רבינו ולא בגלל הצווי לאברהם, עם כל זה תוכנה ומהותה הוא "בריתו של אברהם אבינו", כי מתקשרים באותו ברית שצנרתה עם אברהם.

וזהו טעם השינוי בין ספר המצוות לספר ה"יד": שספר ה"יד" הוא ספר הלכה, ולכן מביא מקור החיוב דהמצוה שהוא בפרשת תזריע (לאחרי מתן-תורה), וספר המצוות שענינו הוא פרוש המצוות (תוכנם והלכותיהם), מביא הפתרובים המבארים מהותה וגדרה של המצוה, הפתרובים אצל אברהם אבינו.

ד) ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה
בכל-קדש לא-תגע ולא-המקדש לא תבא עד-
מלאת ימי טהרה:

כ"י < תשב • אין "תשב" אלא לשון עפכה, כמו: (דברים א) "ותשבו בקדש", (בראשית יג) "וישב באלני ממרא".

אשל אברהם – הרב אלאשילי

בטהרתה, שאינה טמאה אף-על-פי שרואה דם, כדברי רש"י בדבור הבא. **כמו "ותשבו בקדש"** - דברים א, מו. וראה רש"י איוב כב, ח: "ישב בה - יאריך בה, כמו ותשבו בקדש". **"וישב באלני ממרא"** - בראשית יג, יח.

בדמי טהרה - אף-על-פי שרואה

הרמב"ן, שפנינת הפתוב לפי רש"י שתמתין ותתעפב עוד שלשים ושלשה ימים (בנוסף לשבעת ימי טומאתה), ותמנע מנגיעה בקדש ומכניסה למקדש. וראה"ם פירש: תתעפב אצל בעלה, שאף-על-פי שרואה דם היא טהרה לבעלה, אכל "בכל קדש לא תגע". וב"תורת מנחם" פירש, תתעפב

ד) תשב - אין "תשב" - בכמה פתבי דודפוסים ראשונים: אין לשון ישיבה. וכן הוא נוסח הרמב"ן ברש"י. וברש"י דברים ט, ט ותהלים קי, א: "אין ישיבה". **אלא לשון עפכה** - ולא לשון ישיבה ממש (ע"פ ג"א). וראה גם רש"י שמות ב, טו. שם כד, יד. במדבר כב, ח. ופירש

בְּדַמֵי טְהוֹרָה • אֶף-עַל-פִּי שְׂרוּאָה, טְהוֹרָה. בְּדַמֵי טְהוֹרָה • לֹא מִפִּיק ה"א, וְהוּא שֵׁם דְּבָר כְּמוֹ 'טְהוֹר'. יָמֵי טְהוֹרָה • מִפִּיק ה"א - יָמֵי טְהוֹר שְׁלָה. לֹא-תִגַּע • אֲזַהְרָה לְאוֹכֵל, כְּמוֹ שֶׁשְׂנוּיָה ב'יִבְמוֹת' (דף עה). בְּכָל-קֹדֶשׁ • (מכות יד. יבמות סט) לְרִבּוֹת אֶת הַתְּרוּמָה, לְפִי שְׂזוֹ טְבוּלַת יוֹם אָרְךְ, שֶׁטְבֻלָּה לְסוֹף שְׂבַעָה וְאִין שִׁמְשָׁה מְעַרִיב לְטְהוֹרָה עַד שֶׁקִּיעַת הַחֲמָה שֶׁל יוֹם אֲרַבְעִים, שֶׁלְמַחֲר תְּבִיא אֶת כְּפַרְת טְהוֹרָתָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרי שיחות ח"ו ע' 90. ע"פ ביאורי החומש)

תִּשָּׁב בְּדַמֵי טְהוֹרָה (יב, ד) בְּדַמֵי טְהוֹרָה: אֶף-עַל-פִּי שְׂרוּאָה טְהוֹרָה. בְּדַמֵי טְהוֹרָה: לֹא מִפִּיק ה"א, וְהוּא שֵׁם דְּבָר כְּמוֹ טְהוֹר (רש"י) תִּפְקִידוֹ שֶׁל הָאֵדָם לְהַפֵּךְ אֶת חוֹשֶׁף הָעוֹלָם לְאוֹר בְּאִמְצָעוֹת הַתְּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת. אֶף לְכָל-לְרֹאשׁ עָלָיו לְנֹדָא שְׂאִין חוֹשֶׁף מִשְׁפִּיעַ עָלָיו, וְרַק אִזּוֹ יָכוֹל לְהַפֵּךְ אֶת חוֹשֶׁף לְאוֹר. עֲנִין זֶה נִרְמָז בְּסִדֵּר פְּרוּשׁ רש"י: "אֶף-עַל-פִּי שְׂרוּאָה טְהוֹרָה" - גַּם כְּשֶׁאֵדָם רוֹאֵה סְבִיבוֹ דָם (שְׂרוּמָז עַל הַטְּמָאָה), הוּא אֵינוֹ מִתְחַשֵּׁב וּמִשְׁפַּע מְזֵה, אֲלֵא נִשְׁאָר טְהוֹר. וְעַל-יְדֵי-זֶה מִגִּיעַ לְדַרְגָּה נְעִלִית יוֹתֵר - "וְהוּא שֵׁם דְּבָר כְּמוֹ טְהוֹר", לֹא רַק שֶׁהָאֵדָם טְהוֹר, אֲלֵא הוּא הוֹפֵךְ וּמְשַׁנֵּה אֶת טְבֻעוֹ שֶׁל ה"דָם" ל"דָם טְהוֹר".

ה וְאִם נִקְבְּתָא תְּלִיד וְתֵהִי מִסְאָבָא אֲרַבְעָה עֶסְרִי פְּרוּקָה וְשִׁמִּין וְשִׁמִּין וְשִׁמִּין מִיָּמִין מִיָּתֵב עַל דָּם דְּכוּי:

ו וּבְמִשְׁלָם יוֹמֵי דְכוּתָהּ לְבָרָא אוֹ לְבָרְתָא תִּמְתִּי אִמְרוּ פֵּר שְׂתָהּ לְעֵלְתָא וְכִר יוֹנָה אוֹ שְׂפָנִינָא לְחִטָּאָתָא לְתַרַע מִשְׁפָּן זְמָנָא לְוֹת פְּהִנָּא:

ז וְיִקְרַבְנָה קָדָם יְיָ וּיְכַפֵּר עֲלֵיהֶם וְתִדְפִי מִסּוּאֲבַת דְּמָהָא דָּא אוֹרִיתָא דִּילְדָתָא לְדוּכְרָא אוֹ לְנִקְוִבְתָּא:

(ה) וְאִם-נִקְבְּתָה תְּלִד וְטְמָאָה שְׂבַעִים כְּנִדְתָּהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשִּׁת יָמִים תִּשָּׁב עַל-דַּמֵי טְהוֹרָה:

(ו) וּבְמִלֵּאת יוֹמֵי טְהוֹרָה לְבָן אוֹ לְבַת תְּבִיא כְּבִישׁ בְּן-שָׁנָתוֹ לְעֵלָה וּבְן-יוֹנָה אוֹ-תֵר לְחִטָּאת אֶל-פֶּתַח אֹהֶל-מוֹעֵד אֶל-הַכְּהֵן:

(ז) וְהִקְרִיבוּ לְפָנַי יְהוָה וּכְפַר עָלֵיהֶם וְטְהוֹרָה מִמֶּקְרַךְ דְּמֵיהֶם זֹאת תּוֹרַת הַיְלֻדָת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה:

רש"י וְהִקְרִיבוּ • (זבחים יט. סנהדרין פג) לְלַמְדֵךְ, שְׂאִין מְעַכְבָּה לְאָכֵל בְּקֹדֶשִׁים אֲלֵא אֶחָד מֵהֶם. וְאִי זֶה הוּא? זֶה חֲטָאת, שְׁנַאֲמַר: "וּכְפַר עָלֵיהֶם הַפְּהֵן וְטְהוֹרָה", מִי שֶׁהוּא בָּא לְכַפֵּר, בּוֹ הַטְּהוֹרָה תְּלוּיָה. וְטְהוֹרָה • מִכְּלָל שְׂעֵד כָּאֵן קְרוּיָה טְמָאָה.

אשל אברהם - הרב אלעזר

בְּכַרְת - רש"י, אֶף קֹדֶשׁ דְּבָר שִׁישׁ בּוֹ נְטִילַת נִשְׁמָה [דְּהִינּוּ אֲכִילָה בְּטוּמְאָה שְׂהוּא גְבִי קֹדֶשׁ בְּכַרְת - רש"י]. וּבְנִגְיַעָה נְטִילַת נִשְׁמָה לִיכָּא, וְהֵאִי דְאַפְקִיָה בְּלִשׁוֹן נִגְיַעָה? הֵכִי קְאָמַר: נִגְיַעָה כְּאֲכִילָה [הָאִסוּר לְאָכּוֹל, אִסוּר לִיגַע - רש"י]. וְרָאָה לִשׁוֹן רש"י לְקַמֵּן שֵׁם: "וּלְמַדוּהָ רְבוּתֵינוּ מְגוֹרָה-שְׁוָה". וְרָאָה שֵׁם בְּפִיאור. תוֹרָה ה (ז-ח) וְהִקְרִיבוּ - לְלַמְדֵךְ שְׂאִין מְעַכְבָּה לְאָכֵל בְּקֹדֶשִׁים - קֹדֶשִׁים דְּקָא, אֲבָל תְּרוּמָה הִיא מוֹתֵרַת לְאָכּוֹל מִיָּד שֶׁהָעַרִיב שִׁמְשָׁה בְּסוֹף ל"ג יָמִים לְזָכָר אוֹ בְּסוֹף ס"ו יָמִים לְנִקְבָּה, כְּדִין טְבוּל יוֹם שֶׁהָעַרִיב שִׁמְשׁוֹ, כְּדִלְקַמֵּן כִּב, ז וּבְרִש"י שֵׁם. אֲלֵא אֶחָד מֵהֶם - וְלֹא שְׁנֵיהֶם, מְזֵה שְׁנַאֲמַר "וְהִקְרִיבוּ" וְלֹא "וְהִקְרִיבִם"

[רַם], - כֵּן הוּא בְּכַמְהָ כְּתִיבֵיךְ וּדְפוּסִים. וְכֵן נִרְאָה, שֶׁהִרִי נִאֲמַר בְּכַתוּב "בְּדַמֵי". טְהוֹרָה, בְּדַמֵי טְהוֹרָה - לֹא מִפִּיק ה"א, וְהוּא שֵׁם דְּבָר, כְּמוֹ טְהוֹר - וְלֹא טְהוֹר שְׁלָה, כִּי הַטְּהוֹרָה תְּלוּיָה בְּדָם טְהוֹר וְלֹא בְּאִשָּׁה (דברי דוד). יָמֵי טְהוֹרָה - מִפִּיק ה"א, יָמֵי טְהוֹר שְׁלָה - כִּי אִין שִׁיף לֹא מֵר שֶׁהַיָּמִים הֵם טְהוֹרִים, אֲלֵא יָמִים טְהוֹרִים שְׁלָה (דברי דוד). כְּכָל קֹדֶשׁ וְגו' - לְרִבּוֹת אֶת הַתְּרוּמָה - דְּרִשִׁינן "בְּכָל" לְרִבּוֹת תְּרוּמָה (רש"י שְׁבוּעוֹת ז א). לְפִי שְׂזוֹ טְבוּלַת יוֹם אָרוּךְ, שֶׁמְבַלָּה לְסוֹף שְׂבַעָה וְאִין שִׁמְשָׁה מְעַרִיב לְטְהוֹרָה עַד שֶׁקִּיעַת הַחֲמָה שֶׁל יוֹם אֲרַבְעִים - שְׂאֵן מוֹתֵרַת לְאָכּוֹל

ח ואם לא תשפח ידה כמפת אמרא ותסב תרין שפנינין או תרין בני יונה חד לעלתא וחד לחטאתא וכפר עליה פהנא ותדפי:

(ח) ואם לא תמצא ידה די שיה ולקחה שתיתרין או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הפהן וטהרה: פ

ט"ז < אחד לעלה ואחד לחטאת • לא הקדימה הכתוב אלא למקראה, אבל להקריבה - חטאת קודם לעולה, כך שנינו ב'זבחים' בפרק 'פל התדיר' (דף ז' ע"א) •

א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

יג (א) וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר:

ב אנש ארי יהי במשך בסרה עמקא או עדקא או בהרא ויהי במשך בסרה למקתש סגירו ויתמי לות אהרן פהנא או לות חד מבנוהי פהנא:

(ב) אדם פרייהו בעור-בשרו שאת או-ספחת או בהרת והיה בעור-בשרו לנגע צרעת והובא אל-אהרן הפהן או אל-אחד מבניו הפהנים:

ט"ח < שאת או-ספחת וגו' • (נגעים פ"א) שמות נגעים הם, ולבנות זו מזו. בהרת • חברבורות טיאר בלע"ז, וכן (איוב לו): "בהיר הוא בשחקים". אל אהרן וגו' • גזרת הכתוב היא, שאין טמאת נגעים וטהרתן אלא על-פי כהן (ת"כ) •

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שיטת רבי מאיר במשנה ריש נגעים, והיא מתאימה יותר לפשוטו של מקרא, אף שהלכה פהכמים (משכיל לדוד ע"פ קרבן אהרן לת"ח).

בהרת - חברבורת - פן הגירסא באחד מפתבירי היד הראשונים ובדפוס שני [וראה גם רש"י בראשית ל, לה: "חברבורת לבנה". שם לא, י "חברבורת שלו"]. אף בדפוסים שלפנינו: "חברבורות (בלשון רבים). ואינו נראה, שהרי נאמר "בהרת" לשון יחיד, ולא "בהרות" כדלקמן פסוק לח. ולפי זה מובן מה שהוצרך רש"י לפרש שוב לקמן שם: "בהרות - חברבורות", כיון ששם הוא בלשון רבים.

ט"א - taje, כתם. ראה גם רש"י שמות כא, כה: "ולשון חברורה ט"א בלעז".

בלעז. וכן "בהיר הוא בשחקים" - איוב לו, כא. דומה לבהירים [=נגעים] הנראים בשחקים להוריד גשם (רש"י שם). אל אהרן וגו' - גזרת הכתוב היא שאין טמאת נגעים וטהרתן אלא על-פי כהן. - שאין טעם בדבר זה למה נמסרו מראות נגעים לפהנים ודוקא, שהרי לא נמסרו לאהרן ולבניו אלא עניני מקדש, ואין נגעים שיכים למקדש (ט"א). תורה ג

שאין תלמוד לומר לומר שתקרב ראשונה, שהרי כבר נאמר (שם ה.) "ואת השני יעשה עולה", אלא זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולה הבאות עמהן. והנה בגמרא שם אמרו: "ואפילו חטאת העוף קודמת לעולה בהמה", אף לכאורה מזה שרש"י הביא את פירושו על פסוק זה ולא לעיל בפסוק ו, וצ"ע לדברי המשנה ולא לדברי הגמרא. משמע שבפשוטו של מקרא חטאת עוף קודמת רק לעולת עוף, אף לא לעולת בהמה. וגם האמור לעיל (ה.) "והקריב את אשר לחטאת ראשונה" מדבר בחטאת עוף שקודמת לעולת עוף. אבל ראה לשון רש"י במדבר טו, כד: "שכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה - החטאת קודמת לעולה, שנאמר ואת השני יעשה עולה". תורה א

(ב) שאת או ספחת וגו' - שמות נגעים הם ולבנות זו מזו - בלומר, הכתוב מונה את הנגעים בסדר עולה לפי לבנוניהם: שאת הכי פחות לבנה (פקרום ביצה), ספחת של השאת היא לבנה יותר מהשאת (כצמר לבן), ספחת של הבהרת לבנה יותר מהספחת של השאת (כסיד ההיכל), ובהרת היא הכי לבנה (כשלג). זו היא

(רא"ם).

ואי זה הוא? זה חטאת, שנאמר - בפסוק זה נאמר "וכפר עליה וטהרה", ובפסוק הבא נאמר "וכפר עליה הפהן וטהרה".

"וכפר עליה הפהן וטהרה", מי שהוא בא לכפר - היא החטאת שכתוב בה בכל מקום לשון כפרה, מה שאין כן בעולה (רא"ם ע"פ ת"ח).

בו הטהרה תלויה - וראה גם רש"י פסחים נט, א: "וטהרה של מחוסרי כפרה תלויה בחטאת, כדכתיב והקריבו לפני ה' וכפר עליה, ובחטאת קאי ביולדת".

וטהרה - מכלל שעד פאן קרינה

טמאה - לענין לאכול בקדשים (ט"א).

אחד לעלה ואחד לחטאת - לא הקדימה הכתוב אלא למקראה - שתהא נקראת במקרא תחילה ולא שתקרב תחילה (רש"י ערכין כא, א. זבחים ז, טע"א).

אבל להקריבה חטאת קדם לעולה - בטעם הדבר - ראה רש"י לעיל ה, ח.

כך שנינו ב'זבחים' בפרק 'פל התדיר' - פט, סוף עמוד א: "חטאת העוף קודמת לעולת העוף", ובגמרא שם ז, א: "והקריב את אשר לחטאת ראשונה" (ולעיל ה, ח) - מה תלמוד לומר?

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 65)

וְהָיָה בְּעוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צֹרַעַת (יג, ב) רַק פִּסְלֵת שֶׁבִּסּוֹף לְבוּשָׁיו עֲדִין לֹא נִתְבָּרַר, לָכֵן נוֹלְדוּ בְּבָשָׂרוֹ . . . בְּחִיצוֹנֵיּוֹת (לקוטי תורה) וְיֵשׁ לְהוֹסִיף: **פִּי יִהְיֶה** – אִין זֶה דְּבַר הַרְגִיל, אֲלָא מִקְרָה נִקְרִית. **בְּעוֹר בָּשָׂרוֹ** – הִנְגַע אִינוּ שִׁיף לְעַצֵּם הָאֲדָם וְאִף לֹא לְבָשָׂרוֹ, כִּי אִם לְעוֹרוֹ בְּלִבָּד. **נֶגַע צֹרַעַת** – נִגַע גַּם מִלְשׁוֹן נִגְיֶעה; הִנְגַע אִינוּ שִׁיף אֲפִלּוֹ לְחִיצוֹנֵיּוֹתוֹ, אֲלָא רַק נוֹגַע בּוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 65)

וְהָיָה בְּעוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צֹרַעַת (יג, ב) רַק פִּסְלֵת שֶׁבִּסּוֹף לְבוּשָׁיו עֲדִין לֹא נִתְבָּרַר, לָכֵן נוֹלְדוּ בְּבָשָׂרוֹ . . . בְּחִיצוֹנֵיּוֹת (לקוטי תורה) וְיֵשׁ לְשָׂאֵל, הֲרֵי נִגְעִים בְּאִים עַל לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁהוּא עוֹן חֲמוּר בְּיוֹתֵר. וְיֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁהַפְּנֵה לְמִי שֶׁמִּדְּבַר לְשׁוֹן הָרַע מוֹתוֹף חֲסֵר שִׁמְת לֵב, לֵלֵא פְּנֵה רָעָה. וְנִמְצָא, שֶׁהָרַע אִינוּ בְּנֶפֶשׁ הַדּוֹבֵר, בְּפִנְיֵמִיּוֹתוֹ, אֲלָא רַק בְּדַבּוּרוֹ, הֵינּוּ בְּחִיצוֹנֵיּוֹתוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 89)

וְהָיָה בְּעוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צֹרַעַת (יג, ב) רַק פִּסְלֵת שֶׁבִּסּוֹף לְבוּשָׁיו עֲדִין לֹא נִתְבָּרַר, לָכֵן נוֹלְדוּ בְּבָשָׂרוֹ . . . בְּחִיצוֹנֵיּוֹת (לקוטי תורה) לְפִי זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ, מִדּוּעַ כִּהֵן שֶׁחֲשַׁף מְאוּרָו אִינוּ רוֹאֶה אֶת הַנְּגַעִים. דְּהֵנָּה, אֲצֵל אֲדָם כְּזֶה אִוֵר הָרְאִיָּה הוּא בְּתַקְלָף גְּדוֹל, וְאִינוּ יְכוֹל לְהִתְצַמֵּצֵם בְּרְאִיָּה גְּשְׁמִית (שֶׁלִּכֵּן נִקְרָא הַסּוּמָא 'סְגִי נְהַר'); וְעֵינָיו בְּרוּחָנִיּוֹת הוּא, שְׂרוּאָה רַק אֶת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל הָאֲדָם, שֶׁפֶלָּה טוֹב. וְלָכֵן אִין הוּא רוֹאֶה אֶת הַנְּגַע - פִּסְלֵת חִיצוֹנִית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לז עמ' 34)

וְהָיָה בְּעוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צֹרַעַת (יג, ב) נִגְעִים . . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים . . . דִּינָא קִשְׂיָא דְקִדְשָׁה (לקוטי תורה) גְּבוּרָה בְּשִׂרְשָׁה אִינְה צְמִצּוּם, מִנִּיעַת הַשְּׁפַע, אֲלָא תִּנְבְּרָת הַשְּׁפַע, שֶׁלְמַעֲלָה מִכְּלִי הַמְּקַבֵּל, וְלָכֵן מִשְׁתַּלְשֵׁל מִמֶּנָּה צְמִצּוּם וְדִין כְּפִשׁוּטוֹ. וְאִף כָּאִין: נֶגַע בְּשִׂרְשׁוֹ הוּא תִּנְבְּרָת שֶׁל קִדְשָׁה, "אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים", אֲלָא שְׂנִשְׁתַּלְשֵׁל מֵהֶם דִּינִים קִשְׂיִים, וּמֵהֶם מִשְׁתַּלְשֵׁל מִרְאָה נֶגַע טְמֵא. וְהַדְּבַר בָּא לִידֵי בְטוּי גַם בְּנֶגַע כְּפִשׁוּטוֹ – בְּמִרְאָה טְהוֹר מְלַכְתְּחֻלָּה: אֲמִירַת הַכֵּהֵן 'טְהוֹר' אִינְה טְהוֹרָה מִן הַטְּמֵאָה, אֲלָא הַמִּתְקַת גְּבוּרָה וְהַפִּיכְתָּה לְחֻסָּד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 493)

וְהָיָה בְּעוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צֹרַעַת (יג, ב) נִגְעִים . . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים . . . דִּינָא קִשְׂיָא דְקִדְשָׁה (לקוטי תורה) "אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים" הֵינּוּ אוֹרוֹת דְּתֵהוּ, אוֹרוֹת שְׂאִינִים יְכוֹלִים לְהִתְלַבֵּשׁ בְּכָלִים. וּבְעִבּוּדַת הָאֲדָם הֵינּוּ 'רְצוּא בְּלִי שׁוּב', הַתְּשׁוּקָה לְצִאת מִכְּלִי הַגּוֹף וְלִפְלַל בְּאוֹר ה', 'פְּלוֹת הַנְּפִשׁ'. וּמִזֶּה יְכוֹל לְהִיּוֹת יְנִיקַת הַחִיצוֹנִים, "כְּמוֹ שֶׁאֲחַר הַהִתְלַהּבוּת בְּתַפְלָה, אִם אִינוּ עוֹסֵק בְּתוֹרָה, יִכַּל לְהִתְהַיּוֹת . . . בְּחִינַת דִּינִים, קִפְיָדָא וְכַעַס". וְיֵשׁ לְהַעִיר מִתּוֹרַת לוֹי יִצְחָק: הַמְצוּר"ע - בְּגִימְטְרִיָּא תַּה"ו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 495)

וְהָיָה בְּעוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צֹרַעַת (יג, ב) נִגְעִים . . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים . . . דִּינָא קִשְׂיָא דְקִדְשָׁה (לקוטי תורה) לְפִי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר מַה שֶׁכְּתוּב בְּמִצְרַע "בְּדָד יֵשֵׁב" **לְמַעֲלִיּוֹתָא**, וְהֵינּוּ, שֶׁמִּדְּבַר בְּדַרְגָּה נְעִלִית בְּיוֹתֵר, שֶׁמִּבְּדִלְת לְגַמְרֵי מִשְׁאָר הַדְּרָגוֹת. וְלַהַעִיר, שְׁגַם מְשִׁיחַ, שֶׁנִּקְרָא 'מְצוּרַע', מְבַדֵּל לְגַמְרֵי מִכָּל הָעַם, כְּפִתּוּב בּוֹ "הִנֵּה יִשְׁכִּיל עֲבָדֵי יְרוּם וְנִשְׂא וְגִבָּה מְאֹד" (לְמַעֲלָה מֵהָאֲבוֹת וְלְמַעֲלָה מִמּוֹשֶׁה רַבֵּנוֹ).

~ נקודות משיחות קודש ~ על-פי לקוטי שיחות כרך כז, עמוד 88 – מתוך 'לקראת שבת'

טומאת הנגעים – על-ידי איש החסר

אָדָם כִּי-יִהְיֶה בְּעוֹר-בָּשָׂרוֹ שָׂאת . . . וְהוּבֵא אֶל-אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אִוֵּ אֶל-אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים: (יג, ב).

אִף-עַל-פִּי שֶׁהַכֵּל פִּשְׁרִין לְרְאוֹת נִגְעִים – הַטּוּמְאָה וְהַטְּהָרָה תְלוּיָה בַּפֶּה. פִּיצַד, כִּהֵן שְׂאִינוּ יוֹדַע לְרְאוֹת, הַחֶכֶם רוֹאֵהוּ, וְאוֹמֵר לוֹ, אֲמוּר טְמֵא, וְהַכֵּהֵן אוֹמֵר טְמֵא (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק ט הלכה ב) דִּין זֶה הוּא דְבַר פְּלֵא: דְּאִף-עַל-פִּי שֶׁהַכֵּהֵן הוּא קָטָן אוֹ שׁוֹטֵה, וְאִינוּ יוֹדַע אֶת הַדִּין וְהַהֲלָכָה (וְלָכֵן סוּמָף עַל דְּבָרֵי הַחֶכֶם), אוֹמְרַת הַתּוֹרָה דְּדוֹקָא הוּא יִהְיֶה מִי שִׁפְסוֹק הַדִּין וְיֹאמֵר לְפוּעַל 'טְמֵא'.

וְיֵשׁ לוֹמֵר בְּדֶרֶךְ הַדְּרוֹשׁ וְעִבּוּדַת הָאֲדָם, דְּבִטְמֵאת צֹרַעַת יֵשׁ חוּמְרָא שְׂאִינְה בְּשִׂאָר טוּמְאוֹת: "בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמְּחֵנָה מוֹשְׁבוֹ", שֶׁהַמְצוּרַע נִשְׁלַח מִחוּץ לְג' מַחְנוֹת, וְגַם שָׁם הוּא צָרִיף לְשִׁבַת לְבַד "בְּדָד", אֲפִילוֹ לֹא עִם טְמֵאִים אַחֲרִים. וְכִמוֹ כֵּן בְּרוּחָנִיּוֹת, הַצֹּרַעַת הִיא טוּמְאָה חֲמוּרָה כְּלָפָּה, עַד שֶׁלְמִי שְׂנִטְמָא עַל-יְדֵהָ אִין לוֹ כָּל שִׁיכוֹת לְמַחְנֵה הַקְּדוּשָׁה "מִחוּץ לַמְּחֵנָה מוֹשְׁבוֹ".

וְעַל-זֶה מְלַמְּדַת הַתּוֹרָה שֶׁדְּבַר חֲמוּר כְּלָפָּה, אִי-אֲפִשֵׁר לְהַעֲשׂוֹת אֲלָא עַל-יְדֵי כֵהֵן, שֶׁעֵינָיו "לְבַרָּךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה".

רק אוהב ישראל באמת יכול לפסוק בזה דין חמור על יהודי. כי רק עליו אפשר לסמוך שלא ינוח ולא ישקוט, ויחפש את כל הטעמים על-פי תורה להתיר, ורק כשלא ימצא, וטמא את הנגע. והנמשל בתי הימים מוכן.

(ג) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּעוֹר־הַבָּשָׂר וְשָׁעַר בִּנְגַע הַפֶּה לָכֵן וּמְרָאָה הַנֶּגַע עִמָּךְ מְעוֹר בְּשׂוֹר נִגַע צִרְעַת הוּא וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְטָמָא אֹתוֹ:

ג ויחזי כהנא ית מכתשא במשך בסרא ושער במכתשא אתהפיה למיחור ומחזי מכתשא עמיק במשך בסרה מכתשא סגיריתא הוא ויחזנה כהנא ויסאב תת:

כ"ג וְשָׁעַר בִּנְגַע הַפֶּה לָכֵן • מתחלה שחור והפך ללבן בתוך הנגע; ומעוט שער שנים (ח"ט). עמק מעור בשור • (ח"ט) כל מראה לבן עמק הוא, כמראה חמה עמקה מן הצל. וטמא אתו • יאמר לו: 'טמא אתה', ששער לבן סימן טמאה הוא, גזרת הכתוב.

(ד) וְאִם־בְּהֶרְתָּ לְבָנָהּ הוּא בְּעוֹר בְּשׂוֹר וְעִמָּךְ אֵינ־מְרָאָה מִן־הָעוֹר וְשָׁעֵרָה לֹא־הָפֵךְ לָכֵן וְהַסְּגִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים:

ד ואם בהרא חורה היא במשך בסרה ועמיק לית מחזנה מן משכא ושערא לא אתהפיה מיחור ויסגר כהנא ית מכתשא שכעא יומין:

כ"ג וְעִמָּךְ אֵינ־מְרָאָה • לא ידעתי פרושו. והסגיר • וסגירנו בבית אחד, ולא יראה עד סוף השבוע, ויזכחו סימנים עליו.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

עד שלא יאמר לו הכהן: טמא אתה. אבל אם טומאת שער לבן לא היתה גזירת הכתוב אלא מהגיון ומסברא, היה נטמא מאליה גם בלי אמירת הכהן (באר בשדה). תורה ד

(ד) וְעִמָּךְ אֵין מְרָאָה - לא ידעתי פרושו - הוקשה לו: כיון שבהרת לבנה היא, איך יתכן שאין המראה שלה עמוק מן העור, כמראה חמה שהיא עמוקה מן הצל, כמו שכתב לעיל בפסוק ג. ותיירץ הרמב"ן: רק כשהשער השחור נהפך ללבן אזי הנגע עמוק מן העור, אבל אם לא נהפך השער ללבן אלא הוא עדין שחור, אזי שחרותו של השער שבתוך הנגע מבטלת את עמקות מראה הנגע הלבן. ויה"גור אריה" מתירץ, שלא הלבן של הצרעת עושה את מראה הנגע עמוק מן העור, אלא מה שהוא זוהר ומבהיק כמו חמה ביחס לצל, ואילו הנגע הלבן המדובר כאן אינו זוהר ומבהיק, ולכן אינו עמוק מן העור. וב"משפיל לדוד" כתב לפרש את הקושי של רש"י בהבנת הכתוב לפי דרכו: לרש"י הוקשה, אם הפירוש הוא כפשוטו שאין המראה עמוק מן העור, היה צריך להיות כתוב: "ואין

עמק מעור בשור - כל מראה לבן "עמק" הוא, כמראה חמה עמקה מן הצל - ראה גם רש"י חולין סג, א: "חמה אצל צל נראית עמוקה, וכן כל לבן ושחור בבשר נראה הלבן עמוק, כך בהרת לבנה היא". וכן ברש"י בכורות מא, א: "עמוק, דהינו שפל, כמראה חמה שנראית עמוקה, שפל מן הצל". וברש"י שבועות ו, ב: "עמוקה לאו דוקא קאמר, אלא נראית כעמוקה". וראה גם רש"י לקמן פסוק כ. וטמא אתו - יאמר לו: טמא אתה - מזה שלא אמר "טמא הוא", אלא "וטמא אתו" משמע שהכהן מטמא אותו, על ידי שאומר לו: טמא אתה (גרא), ולא שייטמאנו בידיים באחת מהטומאות (רא"ט).

ששער לבן סימן טמאה הוא - מבאר בזה שהכהן מטמא אותו מפני שיש לו סימני טומאה, ולא שהכהן הוא שמחליט ששער לבן הוא סימן טומאה. כלומר, סימני טומאה הם הגורמים לטומאתו, אלא שאינו טמא בפועל כיון עם על-ידי אמירת הכהן. וראה רש"י לקמן פסוק לו ובבבאיור שם. גזרת הכתוב - ולכן אינו טמא מאליה

(ג) וְשָׁעַר בִּנְגַע הַפֶּה לָכֵן - מתחלה - קודם שבא הנגע (רא"ט). שחור ו"הפך" ל"לבן" בתוך הנגע - אחר שבא הנגע נהפך השער ללבן. ונראה שלומד מן מדויק לשון הכתוב "ושער בנגע" ולא "ושער הנגע", דהינו שהשער ש"בתוך הנגע" הפך ללבן. וב"משפיל לדוד" כתב שהלימוד הוא מזה שנאמר "הפך" (פועל יוצא) ולא "נהפך", כי הכוונה שהנגע הפך את השער ללבן (ולא שנהפך מאליה לפני בא הנגע). דהינו שתיבת "הפך" מוסכת על "בנגע" ולא על "ושער". ועל-דרך זה כתב הרא"ם. וזהו מה ששינונו (ה"כ ב"מ פו, א): אם בהרת קדמה לשער לבן - טמא, ואם שער לבן קדם לבהרת - טהור.

ומעוט "שער" שנים - ראה רש"י נדה נב, ב: "דקמא-לן ביתורת כהנים מעיט שערות שתיים". כלומר "שער" הוא כמו "שערות" (לשון רבים), ומיעוט רבים שנים, וכן כתב ב"הבנת המקרא" שאין הכוונה ש"שער" הוא שם המין (המורה הן על רבים והן על יחיד) כקושית הרא"ם, אלא הוא שם הקיבוץ המורה על רבוי שערות.

(ה) וְרָאָהּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהֵנָּה הַנֶּגַע עִמָּד בְּעֵינָיו לֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית:

וְיִחַזְּקָהּ כִּהְנָא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְהָא מִכְתָּשָׂא קָם כַּד הָוָה לֹא אוֹסֵף מִכְתָּשָׂא בְּמִשְׁפָּא וְיִסְגְּרָנָה כִּהְנָא שְׁבַעַת יוֹמִין תִּנְיָנוּת:

ה"י - בְּעֵינָיו • בְּמִרְאֵהוּ וּבְשַׁעֲרוֹ הָרֵאשׁוֹן. וְהִסְגִּירוֹ. שְׁנִית • הָא אִם פָּשָׂה בְּשָׁבוּעַ רֵאשׁוֹן, טָמֵא מִחֻלָּט.

(ו) וְרָאָהּ הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי שְׁנִית וְהֵנָּה בֵּתָה הַנֶּגַע וְלֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְטָהַר הַכֹּהֵן מִסַּפְחַת הוּא וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָהַר:

וְיִחַזְּקָהּ כִּהְנָא יָתָה בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תִּנְיָנוּת וְהָא עֲמִיָּא מִכְתָּשָׂא וְלֹא אוֹסֵף מִכְתָּשָׂא בְּמִשְׁפָּא וְיִדְכַּנָּה כִּהְנָא עֲדִיתָא הִיא וְיִצְבַּע לְבוֹשֶׁהִי וְיִדְכֵי:

ה"י - בֵּתָה • הִכְהָה מִמְרְאִיתוֹ; הָא אִם עִמָּד בְּמִרְאִיתוֹ אוֹ פָּשָׂה - טָמֵא. מִסַּפְחַת • שֵׁם נֶגַע טָהוֹר. וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָהַר • הוֹאִיל וְנִזְקַק לְהִסְגֵּר, נִקְרָא טָמֵא וְצָרִיךְ טְבִילָה.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לְכוּן, מִרְאֵה בֵּתָה, שְׁכֵן הִיא הַמְשַׁמְעוֹת "בֵּתָה" בְּפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא. אָף בְּמִפְרָשֵׁי רִש"י הִתְקַשְׁרוּ בֵּתָהּ דְּבָרֵי רִש"י אֵלּוּ, שְׁכֵן הַדִּין הוּא שְׁגַם כְּשִׁמְשֻׁתָּנָה לְמִרְאֵה לְכוּן יוֹתֵר הָרִי זֶה סִימָן טְהוֹרָה. וְאִכּוּן בְּרִש"י סִנְהֶדְרִין פּוּ, בְּפִירִשׁ: "בֵּתָה הַנֶּגַע, הוּי מִסִּימְנֵי טְהוֹרָה כְּשִׁמְשֻׁתָּנָה הַלְכוּן לְאַחַר הַסְּגָר". מִשְׁמַע שְׁמִפְרָשׁ "בֵּתָה" מִלְשׁוֹן שִׁינּוּי.

הָא אִם עִמָּד בְּמִרְאִיתוֹ - אָף שֶׁלֹּא פָּשָׂה.

אוֹ פָּשָׂה - אָף שֶׁבֵּתָה מִרְאִיתוֹ. וּבְרַמְבַּ"ן גּוֹרֵס: וְלֹא פָּשָׂה. וּבְדַבְרֵי דּוֹד גּוֹרֵס: וּפָשָׂה.

טָמֵא - בְּלוֹמֵר, בְּשִׁבִיל לְטַהֵר בְּהִסְגָּר שְׁנֵי צָרִיךְ אֶת שְׁנֵי הַתְּנָאִים, גַּם בֵּתָה הַנֶּגַע וְגַם לֹא פָּשָׂה, אֲבָל אִם חָסַר אֶחָד מֵהֶם - טָמֵא. כֵּן הוּא עַל פִּי פִּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא. אֲבָל בְּרִש"י מְגִילָה ח, ב כְּתוּב: "אִם לֹא יִמְצָא בַּיּוֹם שְׁבִיעִי סִימְנֵי טוּמְאָה, שַׁעַר לְכוּן אוֹ פִּסְיוֹן, יִטְהַרְנּוּ, וְאִף־עַל־פִּי שְׁנַנְעוּ עוֹמֵד עֲלָיו".

מִסַּפְחַת - שֵׁם נֶגַע - רָאָה גַּם רִש"י יִשְׁעֵנָה ג, יז: "לְשׁוֹן צָרַעַת".

טָהוֹר. וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָהַר - הוֹאִיל וְנִזְקַק לְהִסְגֵּר נִקְרָא טָמֵא - אָף לֹא טָמֵא מוֹחֻלָּט. וְרָאָה גַּם רִש"י מְגִילָה ח, ב: "שֶׁהוּא טָהוֹר מִמְקַצֵּת טוּמְאָה שֶׁל חוֹמֵר מִצּוֹרַע".

וְצָרִיךְ טְבִילָה - הֵן הוּא וְהֵן בְּגָדָיו. תוֹרָה ו

שֶׁלִּשׁוֹן "עֵינִן" נוֹפֵל בְּעֵיקָר עַל מִרְאֵה [רָאָה רִש"י שְׁמוֹת י, ה] - הוּא מְשַׁמֵּשׁ גַּם לְכָל דְּבַר הַדּוּמָה זֶה לְזֶה בְּעֵינֵי אַחַר [רָאָה רִש"י דְּבָרִים לֵג, כח], וְכֵאֵן מְשַׁמֵּשׁ לְעֵינֵי הַדְּמִיוֹן בְּשִׁיעוּרוֹ (גֵּרָא).

וְהִסְגִּירוֹ .. שְׁנִית - הָא אִם פָּשָׂה בְּשָׁבוּעַ רֵאשׁוֹן, טָמֵא מִחֻלָּט - וְזֶהוּ מֵה שְׁמוֹסִף הַכְּתוּב "לֹא פָּשָׂה הַנֶּגַע", לְאַחַר שֶׁכָּבֵר אָמַר "וְהֵנָּה הַנֶּגַע עִמָּד בְּעֵינָיו" (שְׁזָה כּוֹלֵל גַּם שְׁעִמָּד בְּשִׁיעוּרוֹ, כְּמִבּוֹאֵר בְּרִש"י לְעִיל), לְלַמְדֵנוּ שֶׁאִם פָּשָׂה הַנֶּגַע, אִף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הִתְחַזַּק מִרְאִיתוֹ - הָרִי הוּא טָמֵא מוֹחֻלָּט (נִחַלַת יַעֲקֹב). אֲבָל אִם לֹא פָּשָׂה הַנֶּגַע אָף שֶׁהִתְחַזַּק מִרְאִיתוֹ, אֵינּוּ טָמֵא מוֹחֻלָּט, כִּינֵן שְׁבִין אִם עִמָּד הַנֶּגַע וּבִין אִם הִתְחַזַּק, שְׁנֵימָה מִרְאֵה טָמֵא, וְשְׁנֵימָה נִקְרָאִים "עִמָּד בְּעֵינָיו", וְצָרִיךְ הַסְּגָר (רִא"ם). תוֹרָה ו

(ו) בֵּתָה - הִכְהָה - פִּירִשׁ "בֵּתָה" הִכְהָה, לוֹמֵר שֶׁבֵּתָה אֵינּוּ שֵׁם תּוֹאֵר שֶׁל הַנֶּגַע אֲלֵא פּוֹעֵל עוֹמֵד בְּלִשׁוֹן עֶבֶר, וּפִירְשׁוּ בְּלִשׁוֹן הַפְּעַל לְהוֹרוֹת שְׁהוּבְכָה מַעֲצָמוֹ וְלֹא עַל יְדֵי דְבַר אַחַר (עִי"פ הַבֵּית הַנִּקְרָא).

מִמְרְאִיתוֹ - וְיֵשׁ גּוֹרְסִים: מִרְאִיתוֹ. וּבְפִירוּשׁ רִש"י בְּמִקְרָא הוּבָאוּ שְׁנֵי הַקְּאֻפָּנִים: בְּכַתּוּבוֹת עַה, ב: "בֵּתָה הַנֶּגַע מִמְרְאֵהוּ", וּבְנִדְהָ יט, א: "נֶגַע שֶׁבֵּתָה מִרְאִיתוֹ". וּבְשְׁנֵימָה הַמְשַׁמְעוֹת הִיא אַחַת: נִחַלַשׁ מִרְאֵה הַלְכוּן לְמִרְאֵה פְחוֹת

מִרְאֵה עֲמוּק", שֶׁפִּירוּשׁוֹ שְׁאֵינּוּ נִרְאָה עֲמוּק כָּלֵל, אֲבָל כְּפִי שֶׁהוּא כְּתוּב עֵתָה הַפִּירוּשׁ הוּא: "וְעִמָּד", דְּהֵינּוּ שְׁמַצַּד אֶחָד הוּא נִרְאָה עֲמוּק, אָף מֵאִידֶךָ אוֹמֵר הַכְּתוּב: "אֵין מִרְאֵה", אֵינּוּ נִרְאָה עֲמוּק. הָא בְּיַצֵּד? נִרְאָה וְאֵינּוּ נִרְאָה. וְעַל כֵּן אָמַר רִש"י "לֹא יִדְעַתִּי פִירוּשׁוֹ".

וְהִסְגִּירוֹ - יִסְגְּרָנוּ - אֶת בַּעַל הַנֶּגַע, וּמִמְיָלָא הוּא מִסְגִּיר גַּם אֶת הַנֶּגַע, כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב (רִא"ם).

בְּבֵית אַחַר - וְלֹא שִׁישְׁלָחוּנוּ מִחוּץ לְשֶׁלֶשׁ מִחְנוֹת כְּמוֹ מִצּוֹרַע מוֹחֻלָּט (מִשְׁכִּיל לְדוֹד. וְרָאָה גַּם רִש"י מִרְק ז, א. אֲבָל רָאָה שֵׁם בְּחוּס).

וְלֹא יִרְאָה עַד סוֹף הַשְּׁבוּעַ - כְּמוֹ שְׁנַנְעָמַר בְּפִסּוּק ה' "וְנִרְאָהּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי". וְנִרְאָה שְׁמִכְבָּר בְּזוֹה, שְׁמָה שֶׁכְּתוּב "וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע" פִּירוּשׁוֹ אֲמָנָם שֶׁהַכֹּהֵן יִסְגִּיר אֶת בַּעַל הַנֶּגַע, אֲבָל מִבְּחִינַת הַכֹּהֵן הָרִי הוּא מִסְגִּיר אֶת הַנֶּגַע, שְׁבָאוֹתוֹ שְׁבוּעַ הַנֶּגַע נִכְסָה מִעֵינָיו וְאֵינּוּ רוֹאֵהוּ.

וְיִכְיָחוּ סִימְנֵים עֲלָיו - לְאַחַר שְׁבוּעַ יִכְיָחוּ הַסִּימְנֵים עֲלָיו אִם הוּא טָהוֹר אוֹ טָמֵא, אֲבָל בִּינְתָיִם אֵינּוּ טָמֵא וְלֹא טָהוֹר (גֵּרָא). תוֹרָה ה

(ה) בְּעֵינָיו - בְּמִרְאֵהוּ וּבְשַׁעֲרוֹ הָרֵאשׁוֹן - כִּינֵן שְׁנַנְעָמַר "בְּעֵינָיו" לְשׁוֹן רַבִּים, מִשְׁמַעוֹ כְּכֵל עֵין שְׁלוֹ, וְהֵינּוּ מִרְאֵה וְשִׁיעוּר. [וְאִם הִיתָה הַפְּנֵה רַק מִרְאִיתוֹ הִנֵּה כּוֹתֵב עֵינּוּ בְּלִשׁוֹן חִיד, כְּדִלְקַמּוֹן פְּסוּק נה וּבְרִש"י שֵׁם]. וְאָף

וְאִם־פָּשְׁהָ תִפְשֶׁהָ הַמִּסְפַּחַת בְּעוֹר אַחֲרֵי הָרֵאָתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן לְטַהַרְתּוֹ וְנִרְאָה שְׁנֵית אֶל־הַכֹּהֵן:

וְרֵאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פִשְׁתָּהּ הַמִּסְפַּחַת בְּעוֹר וְטִמְאֹו הַכֹּהֵן צָרַעַת הוּא: פ

וְטִמְאֹו הַכֹּהֵן • וּמִשְׁטֵמָאוּ הָרִי הוּא מַחֲלֵט, וְזָקוּק לְצַפְרִים וּלְתַגְלַחַת וּלְקַרְבָּן הָאָמּוּר בְּפִרְשַׁת "זֹאת תִּהְיֶה". צָרַעַת הוּא • הַמִּסְפַּחַת הַזֹּאת. צָרַעַת, לְשׁוֹן נִקְבָּה. נִגַע, לְשׁוֹן זָכָר.

וְנִגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל־הַכֹּהֵן: ט מִכֶּתֶשׁ סְגִירוֹ אָרִי תִּהְיֶה בְּאִנְשָׁא וְיִתְחִי לֹת כֹּהֵנָא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 81)

נִגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן (יג, ט) יֵשׁ לְשָׂאֵל, מִדּוּעַ נִקְטְ סִגְנוֹן שֶׁל עֵנָן חֲדָשׁ, וְהִרִי הַהִקְדָּמָה לְדִינֵי צָרַעַת כְּבָר אֲמּוּרָה לְעִיל. וְיֵשׁ לּוֹמֵר, דְּהִנֵּה לְהֵלֵן נֹאמֵר "כִּלּוֹ הַפֶּךָ לְבֵן טְהוֹר הוּא", וּבְדִבְרֵךְ הַפְּשֻׁט אֵינָה גְזֵרַת הַכְּתוּב אֲלֵא סְבָרָא - תּוֹפְעָה זֹו מוֹכִיחָה שְׂאִין זֶה חֲלִי אֲלֵא טְבַע הַגּוּף. הִרִי שְׁנִתְחַדֵּשׁ כָּאֵן דִּין כִּלְלִי: כִּאֲשֶׁר כִּלּוֹ הַפֶּךָ לְבֵן, אִין כָּאֵן חֲלוּת "נִגַע צָרַעַת", וְלִכֵּן אִין כָּאֵן "וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן".

וְרֵאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת־לְבָנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפִּכָה שְׂעוֹר לְבָן וּמַחֲיַת בָּשָׂר חֵי בְשֵׂאֵת:

וּמַחֲיַת • שְׁנִימִינִ"ט בְּלַע"ז, שְׁנֵהֲפֹךְ מִקְצַת הַלְבָן שְׂבִתוֹךְ הַשְּׂאֵת לְמִרְאָה בְּשָׂר, אֲף הוּא סִימֵן טְמֵאָה - שְׂעוֹר לְבָן בְּלֵא מַחֲיָה, וּמַחֲיָה בְּלֵא שְׂעוֹר לְבָן; וְאֶף־עַל־פִּי שְׂלֵא נֹאמְרָה מַחֲיָה אֲלֵא בְּ"שְׂאֵת", אֲף בְּכָל הַמִּרְאוֹת וְתוֹלְדוֹתֶיהֶן הוּא סִימֵן טְמֵאָה.

צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְטִמְאֹו הַכֹּהֵן לֹא יִסְגְּרוּנוּ כִּי טִמְאֵ הוּא:

צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הִיא • מִכָּה יִשְׁנֶה הִיא פַחַת הַמַּחֲיָה, וְחַבּוּרָה זֹו נִרְאִית כִּרְיָאָה מְלַמְעָלָה וְתַחֲתִיָּה מְלֵאָה לַחָה; שְׂלֵא תֵאמֵר: הוּאִיל וְעַלְתָּה מַחֲיָה - אֲטַהַרְנָהּ.

אשל אברהם - הרב אלעזר שנייד

בְּשָׂר חֵי, וְלֹא שְׂצִרִיךְ גַּם מַחֲיָה וְגַם שְׂעוֹר לְבָן, אֲלֵא אִין זֶה אוֹ זֶה אוֹ זֶה, כִּי הַמַּחֲיָה לְבָדָה גַּם הִיא סִימֵן טוֹמְאָה (רא"ם). וְאֶף־עַל־פִּי שְׂלֵא נֹאמְרָה מַחֲיָה אֲלֵא בְּ"שְׂאֵת", אֲף בְּכָל הַמִּרְאוֹת - שְׂאֵת וּבִהְרַת. וְתוֹלְדוֹתֶיהֶן - סַפְחַת הַשְּׂאֵת וְסַפְחַת הַבְּהֵרַת. הוּא סִימֵן טְמֵאָה - בְּ"תוֹרַת כְּהֵנִים" לּוֹמְדִים זֹאת מִמָּה שְׂבִתוּב "נִגַע צָרַעַת", שֶׁהִיא לּוֹ לְכַתּוּב רַק "נִגַע", וְכַתֵּב "נִגַע צָרַעַת", לְרִבּוּת כָּל הַמִּרְאוֹת לְסִימֵן טוֹמְאָת מַחֲיַת בְּשָׂר (נרא"ם). תורה יא (יא) צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא - מִכָּה יִשְׁנֶה הִיא פַחַת הַמַּחֲיָה, וְחַבּוּרָה זֹו

(כפסוק ט) "נִגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה" בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה (רא"ם). "נִגַע" לְשׁוֹן זָכָר - וְלִכֵּן נֹאמְרוּ עֲלֵיו לְשׁוֹנוֹת בְּלִשׁוֹן זָכָר - רָאָה לְעִיל פְּסוּק הַ"הִנֵּגַע עֲמֵד בְּעֵינָיו לֹא פִשָּׁה הִנֵּגַע", וְעוֹד (רא"ם). תורה ט (י) וּמַחֲיַת - שְׁנִימִינִ"ט - seiniment, הַחֲלָמָה. וְרָאָה רִשְׁיִי קִידוּשִׁין כֹּה, א: "מַחֲיָה שֵׁם אֶחָד מִן הַנִּגְעִים, שְׁנֹאמֵר וּמַחֲיַת בְּשָׂר חֵי בְשֵׂאֵת". בְּלַע"ז, שְׁנֵהֲפֹךְ מִקְצַת הַלְבָן שְׂבִתוֹךְ הַ"שְּׂאֵת" לְמִרְאָה בְּשָׂר, אֲף הוּא סִימֵן טְמֵאָה. שְׂעוֹר לְבָן בְּלֵא מַחֲיָה, וּמַחֲיָה בְּלֵא שְׂעוֹר לְבָן - כְּלוֹמֵר, "וּמַחֲיַת בְּשָׂר חֵי" פִּירוּשׁוֹ: אוֹ מַחֲיַת

(ח) וְטִמְאֹו הַכֹּהֵן - וּמִשְׁטֵמָאוּ שְׂאֵת לּוֹ: טִמְאָה אֲתָהּ (רא"ה רש"י לְעִיל פְּסוּק ג). הָרִי הוּא מַחֲלֵט, וְזָקוּק לְצַפְרִים וּלְתַגְלַחַת וּלְקַרְבָּן - הוֹצֵרֶךְ לְהוֹצִיר כָּל זֶה כָּאֵן, מִשּׁוּם שְׂכָאֵן לֹא מְבוֹאֵר מַה יַעֲשֶׂה כְּדִי לְהַטְהֵר מִשּׁוּמְאָתוֹ, כְּמוֹ שְׂמִבּוֹאֵר בְּפִסּוּק ו גְּבִי מוֹסְרֵךְ. הָאָמּוּר בְּפִרְשַׁת "זֹאת תִּהְיֶה" - פִּרְשַׁת מְצוּרַע יד, ד"כ. צָרַעַת הוּא - "הַמִּסְפַּחַת" הַזֹּאת - כְּלוֹמֵר, "הַמִּסְפַּחַת הַזֹּאת" שְׂחֻשְׁבָּנוּ שְׂחֻשְׁבָּנוּ נִגַע טְהוֹר, כְּדִלְעִיל בְּרִשְׁיִי פְּסוּק ו, אֵינָה אֲלֵא צָרַעַת וְנִגַע טִמְאָה (רא"ם). וּבְפִשְׁטוֹת, כִּיּוֹן שְׁנֹאמֵר "הַמִּסְפַּחַת" בְּה"א הִידְיעָה, לְכֵן הוֹסִיף "הַזֹּאת". צָרַעַת" לְשׁוֹן נִקְבָּה - וְלִכֵּן נֹאמֵר

(יב) וְאִם-פְּרוּחַ תִּפְרַח הַצִּרְעָת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצִּרְעָת אֶת פְּלִיעוֹר הַנִּגַּע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד-רִגְלָיו לְכָל-מְרֹאֶה עֵינֵי הַכֹּהֵן:

יב וְאִם מִסְגָּא תִסְגִי סְגִירוּתָא בְּמִשְׁכָּא וְתִמְכִי סְגִירוּתָא ית פֿל מִשְׁךְ מִכְתָּשָׂא מְרִישָׁה וְעַד רִגְלוֹהִי לְכָל חִזְיו עֵינֵי כֹהֵנָא:

י"ב < מֵרֹאשׁוֹ • שֶׁל אָדָם וְעַד רִגְלָיו. לְכָל-מְרֹאֶה עֵינֵי הַכֹּהֵן • פָּרֵט לְכֹהֵן שֶׁחֲשַׁף מְאוּרוֹ.

(יג) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה כִסְתָּהּ הַצִּרְעָת אֶת-פְּלִיעוֹרָהּ וְטָהַר אֶת-הַנִּגַּע כִּלּוֹ הַפֶּה לִבְנֵי טָהוֹר הוּא:

יג וְיִחְזִי כֹהֵנָא וְהָא חִפְת סְגִירוּתָא ית פֿל בְּסָרָה וְיִדְפִי ית מִכְתָּשָׂא פֿלָה אֶתְהַפִּיף לְמַחְוֹר דְּכִי הוּא:

(יד) וּבַיּוֹם הַרְּאוֹת בּוֹ בְּשָׂר חַי וְטָמֵא:

יד וּבְיוֹמָא דְאַתְחִזִי בֵּה בְּסָרָא חַיָּא יְהִי מִסְאָב:

י"ד < וּבַיּוֹם הַרְּאוֹת בּוֹ בְּשָׂר חַי • אִם צִמְחָה בּוֹ מִחֵיה, הֲרִי כְּכֹר פֶּרֶשׁ שֶׁהִמְחִיָּה סִימָן טָמֵאָה?! אֲלֹא הֲרִי שֶׁהִיָּה הַנִּגַּע בְּאֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה רְאשֵׁי אַבְרִים שֶׁאֵין מִטְמָאִין מִשׁוּם מִחֵיה לְפִי שֶׁאֵין נִרְאָה הַנִּגַּע כִּלּוֹ כְּאֶחָד שֶׁשׁוֹפֵעַ אֵילָף וְאֵילָף, וְחֹזֵר רֹאשׁ הָאֶבֶר וְנִתְגַּלָּה שְׁפוּעוֹ עַל-יְדֵי שׁוֹמֵן, כְּגוֹן שֶׁהִכְרִיא וְנִעֲשֶׂה רֶחֶב וְנִרְאִית בּוֹ הַמְּחִיָּה, לְמַדְנֵנו הַכְּתוּב שֶׁתִּטְמָא. וּבַיּוֹם • מַה תִּלְמוּד לּוֹמֵר? לְלַמֵּד, יֵשׁ יוֹם שֶׁאַתָּה רוֹאֶה בּוֹ וְיֵשׁ יוֹם שֶׁאֵין אַתָּה רוֹאֶה בּוֹ. מִכָּאֵן אָמְרוּ: חֲתָן, נֹתְנִין לוֹ כֹּל שֶׁבָּעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה, לוֹ, וְלֹא צִטְלִיתוּ, וְלִכְסוּתוֹ וְלִבְיִיתוֹ. וְכֵן בְּרַגְלֵי, נֹתְנִין לוֹ כֹּל יְמֵי הַרְגָּל.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

נִרְאִית בְּרִיאָה מְלֻמְעָלָה וְתַחְתִּיָּה מְלֻמְעָה לְחָה, שְׁלֹא תֵאמֵר - הַכֹּהֵן הוֹאִיל וְעָלְתָה מִחֵיה אִמְתַּרְנָה - שֶׁתִּחְשָׁב שֶׁהִמְחִיָּה הִיא תַּחְתִּילת הַרְפִּיאָה וְאֶחָד-כֶּף תִּתְרַפָּא כּוּלָּהּ, אֵל תִּחְשָׁב בּוֹ, אֲלֹא וְהוּ סִימָן לְצִרְעַת יִשְׁנָה שֶׁתַּחְתִּיָּה, וְטָמֵאָה. וְלָכֵן אָמַר הַכְּתוּב "צִרְעַת נוֹשֶׁנֶת הִיא", כִּי אִם לֹא כֵן מַה אֵיכַפֶּת לָנוּ אִם הִיא נוֹשֶׁנֶת אוֹ כִּדְּשָׁה (נִרְאִי דּוּבִי דַח). תּוֹרָה י"ב (יב) מֵרֹאשׁוֹ - שֶׁל אָדָם - וְלֹא שֶׁל עוֹר הַנִּגַּע, שֶׁהֲרִי אֶחָד-כֶּף אֹמֵר "וְהֵנָּה כִסְתָּהּ הַצִּרְעַת אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ" (ו-א"ס). "וְעַד רִגְלָיו". לְכָל-מְרֹאֶה עֵינֵי הַכֹּהֵן - פָּרֵט לְכֹהֵן שֶׁחֲשַׁף מְאוּרוֹ - הַלִּימוּד הוּא מִיִּתּוֹר לְשׁוֹן הַכְּתוּב "לְכָל", שֶׁכַּח הַרְּאִיָּה צְרִיף לִהְיוֹת בְּשִׁלְמוֹתוֹ. וְהֵנָּה מִזֶּה שֶׁנֶּקֶט "חֲשַׁף" וְלֹא "בִּקָּה", מִשְׁמַע שֶׁכְּנֻחָנוּ שֶׁאֵינוּ יֹכֵל לְרֹאוֹת (אף שֶׁאֵינוּ סוֹמְא מִמֶּשׁ, כִּי אִם כֵּן מַה מִּשְׁמִיעֵנּוּ, פְּשׁוּט שֶׁאֵינוּ יֹכֵל לְרֹאוֹת), אֲבָל אִם רַק כֹּהֵן רִאִיתוֹ, אֵין זֶה טַעַם לְפִסּוֹל אוֹתוֹ מִלְּרֹאוֹת נִגְעִים, כִּינֵּן שֶׁאֵין חֲסֵרוֹן בְּרִיאַת הַנִּגַּע, וְרַק כְּאֲשֶׁר "חֲשַׁף מְאוּרוֹ" שֶׁחֲסַר בְּרִיאַת הַנִּגַּע, אֲזַי פִּסּוֹל לְרֹאוֹת. אֵף מֵאִידֻף יֵשׁ לְדַיֵּק מִמָּה שֶׁנֶּקֶט "חֲשַׁף מְאוּרוֹ" וְלֹא "חֲשַׁף מְאוּר עֵינָיו" כִּי"תּוֹרַת כֹּהֲנִים",

שֶׁגַּם אִם חֲשַׁף מְאוּר עֵין אַחַת בְּלִבָּד פִּסּוֹל לְרֹאוֹת נִגְעִים, כִּי גַם זֶה נִכְלָל בְּ"חֲשַׁף מְאוּרוֹ" (ד"ס). וְכַתּוּב בְּ"מִשְׁפִּיל לְדוֹד" הַטַּעַם שֶׁאָמַר הַכְּתוּב עֲנִין זֶה דוֹקָא בְּפִסּוּק זֶה, וְהוּ כְּדִי לְהוֹדִיעֵנּוּ שֶׁאֵפִילוֹ כְּנִגַּע כֹּה גְדוֹל שֶׁכִּסְתָּהּ הַצִּרְעַת מֵרֹאשׁוֹ וְעַד רִגְלָיו, שֶׁאֲזַי גַּם כֹּהֵן שֶׁכֹּהֵן מְאוּרוֹ יֹכֵל לְהַבְחִין בּוֹ, מִכָּל-מְקוֹם גַּם אֲזוֹ אֵינוּ יֹכֵל לְרֹאוֹת הַנִּגַּע. תּוֹרָה יג (יד) וּבַיּוֹם הַרְּאוֹת בּוֹ בְּשָׂר חַי - אִם צִמְחָה בּוֹ מִחֵיה - אִם הַפִּסּוּק מְדַבֵּר שֶׁצִּמְחָה בּוֹ מִחֵיה. הֲרִי כְּכֹר פֶּרֶשׁ שֶׁהִמְחִיָּה סִימָן טָמֵאָה - בְּפִסּוּק י"א. אֲלֹא הֲרִי שֶׁהִיָּה הַנִּגַּע בְּאֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה רְאשֵׁי אַבְרִים - רְאשֵׁי אֶצְבָּעוֹת יְדָיִם וְרִגְלָיִם, וְרֹאשֵׁי אֲזָנָיִם, וְרֹאשׁ הַחוֹטֶם, וְרֹאשׁ הַגְּזֵזָה (קִדּוּשִׁין כ"ה, א). שֶׁאֵין מִטְמָאִין מִשׁוּם מִחֵיה, לְפִי שֶׁאֵין נִרְאָה הַנִּגַּע כִּלּוֹ כְּאֶחָד שֶׁשׁוֹפֵעַ אֵילָף וְאֵילָף - וְכַתִּיב בָּהּ: "לְכָל מְרֹאֶה עֵינֵי הַכֹּהֵן", שֶׁתִּהְיֶה כּוּלָּהּ נִרְאִית כְּאַחַת, פָּרֵט לְמַחֲיָה שֶׁהִיא בְּמִקּוֹם הַמְשׁוֹפֵעַ וְיִוָּרֵד לְכָל צֶדֶד, שֶׁאֵין יֹכֵל לְרֹאוֹת רֹאשׁ הַנִּגַּע וְרִגְלָיו כְּאַחַת (י"ט) קִדּוּשִׁין כ"ה, א).

וְחֹזֵר רֹאשׁ הָאֶבֶר וְנִתְגַּלָּה שְׁפוּעוֹ עַל יְדֵי שׁוֹמֵן, כְּגוֹן שֶׁהִכְרִיא וְנִעֲשֶׂה רֶחֶב וְנִרְאִית בּוֹ הַמְּחִיָּה - כּוּלּוֹ כְּאֶחָד. וְהוּ פִּירוּשׁ "וּבַיּוֹם הַרְּאוֹת בּוֹ בְּשָׂר חַי" (מִשְׁכֵּל ל"ד). לְמַדְנֵנו הַכְּתוּב שֶׁתִּטְמָא. וּבַיּוֹם - מַה תִּלְמוּד לּוֹמֵר - שֶׁהִיָּה לוֹ לּוֹמֵר "וּבַהֲרֹאוֹת" (מִדְּבַר ט"א). לְלַמֵּד, יֵשׁ יוֹם שֶׁאַתָּה רוֹאֶה בּוֹ וְיֵשׁ יוֹם שֶׁאֵין אַתָּה רוֹאֶה בּוֹ - שְׁמוּזָה שֶׁכְּתוּב "וּבַיּוֹם הַרְּאוֹת בּוֹ" מִשְׁמַע שֶׁיֵּשׁ יוֹם שֶׁאֵינוּ רוֹאֶה בּוֹ. וְלִפִּי זֶה מוֹכֵן מַה שֶׁרִשִּׁי לֹא לּוֹמֵד מִתִּיבַת "וּבַיּוֹם" שֶׁאֵין רוֹאִים אֲלֹא בַיּוֹם (כְּלִימוּד הַמוּבָא בְּגִמְרָא מוֹעֵד קֶטֶן ח, ב. וְכִמוֹ שֶׁהוּא עֲצֻמוֹ לּוֹמֵד כֵּן לְקַמֵּן רִישׁ פְּרִשְׁת מִצְוֶרַע לְעֲנִין טְהַרַת הַמִּצְוֶרַע), מִשׁוּם שֶׁהַמְשַׁמְעוֹת הַיּוֹתֵר פְּשׁוּטָה שֶׁל "וּבַיּוֹם הַרְּאוֹת" הִיא, לְמַעַט יָמִים אֲחֵרִים מְרִאִיָּה וְלֹא דוֹקָא לִילּוֹת. מִכָּאֵן אָמְרוּ - נִגְעִים פָּרַק ג מִשְׁנָה ב. מוֹעֵד קֶטֶן ז, ב. בְּבוֹרוֹת ל"ד, ב. חֲתָן נֹתְנִין לוֹ כֹּל שֶׁבָּעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה - שְׁלֹא יִרְאֶה כֹּהֵן אֶת הַנִּגַּע [דְּלִמָּא מִטְמָא לִיָּה - רִשִּׁי מו"ק ז, ב.], דְּכָל כְּמָה דְּלֹא חֲזִי לִיָּה כֹּהֵן וְלֹא מִטְמָא לִיָּה לֹא הֲוֵי טָמֵא, דְּבִכְהֵן תִּלָּא רִחְמָנָא (רִשִּׁי בְּבוֹרוֹת ל"ד, ב).

גִּדְר הַיּוֹם שְׂאֵי אֶתָּה רוֹאֶה בוֹ

ובַּיּוֹם הַרְאֹת בּוֹ בְּשָׂר חֵי יִטְמָא: (יג, יד)

אֵיטָא בְּמִקְרָא (מועד קטן ז, ב): "ובַּיּוֹם הַרְאֹת בוֹ, יֵשׁ יוֹם שְׂאֵי אֶתָּה רוֹאֶה בוֹ, וַיֵּשׁ יוֹם שְׂאֵי אֶתָּה רוֹאֶה בוֹ. מִכַּאֲן אָמְרוּ, חֲתָן שְׂנוּלֵד בוֹ נִגְעָה, נוֹתַנִּין לוֹ ז' יָמֵי הַמְּשֻׁתָּה כו', דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אֹמֵר, אֵינּוּ צָרִיף. הַרִי הוּא אוֹמֵר וַצְנָה הִכְהֵן וּפְנּוּ אֶת הַבַּיִת, אִם מִמְּתֵינִים לוֹ לְדַבֵּר הַרְשׁוּת, פְּלִשְׁכֵן לְדַבֵּר מִצְוָה".

וְנִרְאָה, שְׁחִלּוּקִים רַבִּי וְרַבִּי יְהוּדָה בְּגִדְר הַדִּין שְׂאֵין רוֹאִים נִגְעִים בְּיָמִים מְסוּיָמִים, דִּישׁ לוֹמַר בְּשָׁנֵי אֹפְנִים: א. שְׂדוּחִים רְאִית הַנֶּגַע לְיָמִים אַחֲרֵים. ב. שְׂהוּפְקֵנוּ יָמִים אֵלּוּ מִדִּינֵי רְאִית נִגְעִים, וְלֹא חָלִים עֲלֵיהֶם כָּלֵל.

[וְהַנֶּפְקָא מִיָּנָה בֵּין שְׁנֵי הָאֹפְנִים הוּא, אִם עֵבֶר הִכְהֵן וְרָאָה אֶת הַנֶּגַע בְּיָמִים אֵלּוּ, דְּאִם אוֹמְרִים שְׂדוּחִים אֶת רְאִית הַנֶּגַע, הִנֵּה אִם לֹא דָחָה הִכְהֵן, וְרָאָה אֶת הַנֶּגַע בֵּין כָּף, הַרִי זֶה טְמֵא. אִף אִם אוֹמְרִים כְּאֹפֶן הַבַּיִת, שְׂהוּפְקֵנוּ יָמִים אֵלּוּ מִדִּינֵי רְאִית הַנֶּגַע, הִנֵּה גַם אִם רָאָה אֶת הַנֶּגַע, אֵין בְּכָף כְּלוּם].

וְזֶהוּ טַעַם הַמַּחְלָקֶת בֵּין רַבִּי לְרַבִּי יְהוּדָה. דְּרַבִּי הַלּוֹמֵד אֶת הַדִּין מִ"וַצְנָה הִכְהֵן וּפְנּוּ אֶת הַבַּיִת", מִשְׁמַע דְּסִבְרָא לִיהִי שְׂהוּא בְּגִדְר דְּחִיָּה, שְׂמִמְתֵּינִים לוֹ" עַד שְׂיוֹצִיא אֶת כְּלוּי מִהַבַּיִת, וְדוּחִים אֶת רְאִית הַנֶּגַע לְזִמְנָה מֵהַשְּׂאִין-כֵּן לְרַבִּי יְהוּדָה הַלּוֹמֵד מִהַפְּסוּק "ובַּיּוֹם הַרְאֹת בוֹ" דִּישׁ יוֹם שְׂאֵי אֶתָּה רוֹאֶה בוֹ", אֵין זֶה רַק שְׂדוּחִים אֶת רְאִית הַנֶּגַע, אֲלֵא שְׂיּוֹם זֶה הוּפְקַע מִרְאִית נִגְעִים, וְלֹא חָלִים עֲלֵיו דִּינִים אֵלּוּ כָּלֵל.

(ויעוין במקור הדברים, שנתבארה שם לפיזוה מחלוקת רבי ורבי יהודה, אם ממתנינים גם לדבר הרשות).

(טו) וְרָאָה הִכְהֵן אֶת-הַבְּשָׂר הַחַי וְטִמְאָה הַבְּשָׂר הַחַי
טְמֵא הוּא צָרַעַת הוּא:

כְּשִׁי צָרַעַת הוּא • הַבְּשָׂר הַחַי. בְּשָׂר, לְשׁוֹן זָכָר.

טו וַיִּחְזִי כַּהֲנָן יֵת בְּסָרָא חֲזִיא וַיִּסְאֲבֵנָה בְּסָרָא חֲזִיא מִסָּבָב הוּא סְגִירוֹת הוּא:

(טז) אוֹ כִּי יֵשׁוּב הַבְּשָׂר הַחַי וְנִהְפָּךְ לְלֶבֶן וּבָא
אֶל-הַכְּהֵן:

טז אוֹ אִרִי יִתּוּב בְּסָרָא חֲזִיא וַיִּתְהַפֵּיף לְמַחְזֵר וַיִּתְחִי לָוֶת כַּהֲנָן:

(יז) וְרָאָהּ הַכְּהֵן וְהִנֵּה נִהְפָּךְ הַנֶּגַע לְלֶבֶן וְטַהַר
הַכְּהֵן אֶת-הַנֶּגַע מֵהוֹר הוּא: פ

יז וַיִּחְזַנְנָה כַּהֲנָן וְהָא אֶתְהַפֵּיף מִכְּתָשָׁא לְמַחְזֵר וַיִּדְבִּי כַּהֲנָן יֵת מִכְּתָשָׁא דְכִי הוּא:

(יח) וּבְשָׂר פִּי-יְהִיָּה בּוֹ-בְעֵרוֹ שְׁחִין וְנִרְפָּא:

יח וַיִּבְסְרָא אֲרִי יְהִי בַּה בְּמִשְׁפַּחַה שְׁחִנָּא וַיִּתְפִּי:

כְּשִׁי שְׁחִין • (חולין ח) לְשׁוֹן חֲמוּם, שְׂנַתְחַמֵּם הַבְּשָׂר בְּלִקּוּי הַבָּא לוֹ מִחֲמַת מִכָּה, שְׂלֹא מִחֲמַת הָאוֹר. וְנִרְפָּא • הַשְּׁחִין הַעֲלָה אַרוּכָה, וּבְמִקּוּמוֹ עֲלָה נִגַּע אַחֵר.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

מִחֲמַת מִכָּה - רָאָה גַם רַש"י חוֹלִין ח, א: "שְׁחִין בָּא עַל יְדֵי חוּם, שְׂמַתְחַמֵּם מִחֲמַת כַּח הַהֶבְאָה".
שְׂלֹא מִחֲמַת הָאוֹר - וְאִם הִיא מִחֲמַת אֵשׁ הַרִי זֶה מִכָּוָה, כְּדִלְקֵמֵן פְּסוּק כד.
וְנִרְפָּא - הַשְּׁחִין הַעֲלָה אַרוּכָה - וְלֹא הַבְּשָׂר, שְׂאֵילוֹ נִרְפָּא הַבְּשָׂר לֹא הָיָה בָּא בְּמִקּוּם הַשְּׁחִין נִגַּע אַחֵר (רא"ם).
וּבְמִקּוּמוֹ הַעֲלָה נִגַּע אַחֵר - כְּדִלְקֵמֵן פְּסוּק יט. תוֹרָה יט

הַבְּשָׂר הַחַי. כְּלוּמַר, "טְמֵא הוּא" נִיתָן לְפָרְשׁוֹ עַל הָאָדָם, וְאֵילוֹ "צָרַעַת הוּא" לֹא שִׁיף לוֹמַר עַל הָאָדָם, אֲלֵא הוּא מוּסָב עַל "הַבְּשָׂר הַחַי" (ג"א).
בְּשָׂר לְשׁוֹן זָכָר - וְלָכֵן אוֹמֵר "צָרַעַת הוּא" וְלֹא "צָרַעַת הִיא" (רא"ם). וְרָאָה גַם רַש"י לְקַמֵּן יז, יד. תוֹרָה טו
(יח) שְׁחִין - לְשׁוֹן חֲמוּם - רָאָה גַם רַש"י שְׂמוֹת ט, ט.
שְׂנַתְחַמֵּם הַבְּשָׂר בְּלִקּוּי הַבָּא לוֹ

לוֹ - שְׂנוּלֵד לוֹ נִגַּע בְּיָמֵי חֲתוּנָתוֹ.
וְלֹא צָרַעַתוֹ - טְלִיתוֹ, אִם נוֹלֵד בַּה נִגַּע בְּגִדִים (רש"י בְּכוֹרוֹת שם).
וְלִכְסוּתוֹ - אִם נִרְאָה הַנֶּגַע בְּכִסּוּתוֹ (רש"י מו"ק שם).
וְלִבְיָתוֹ - אִם נִרְאָה הַנֶּגַע בְּבֵיתוֹ.
וְכֵן בְּרִגְלָה נוֹתַנִּין לוֹ כָּל יָמֵי הַרְגְּלוֹ - לְכָל אָדָם [שְׂיֵשׁ בוֹ נִגַּע] (רש"י בְּכוֹרוֹת שם). תוֹרָה טו
(טו) צָרַעַת הוּא - "הַבְּשָׂר" הַחַי -

(יט) וְהָיָה בַּמָּקוֹם הַשְּׁחִין שְׁאֵת לְבָנָהּ אוֹ בַּהֲרַת לְבָנָהּ אֲדַמְדָּמַת וְנִרְאָה אֶל־הַפֶּה:
 יט ויהי באמר שחנא עמקא חנרא או בהרא חנרא סמקא ויתחזי לכהנא:

יט"א או בהרת לבנה אדמדמת • שאין הנגע לבן חלק, אלא פתוף ומערב בשני מראות - לבן ואדם.

(כ) וְרָאָה הַפֶּה וְהִנֵּה מִרְאָהּ שָׁפַל מִן־הָעוֹר וְשָׁעֲרָה הָפִךְ לָבָן וְטִמְאָו הַפֶּה נִגְע־צִרְעַת הוּא בַּשְּׁחִין פָּרְחָה:
 כ ואם יחזי כהנא והא מחזקא מפיד מן משפא וישערה אתהפיד למחור ויסאבינה כהנא מכמש סגירותא היא בשחנא סגיתא:

יט"ב מראה שפל • ואין ממששה שפל, אלא מתוף לבנינותו הוא נראה שפל ועמק כמראה חמה עמקה מן הצל.

(כא) וְאִם יִרְאָנָה הַפֶּה וְהִנֵּה אֵין־כָּה שְׁעַר לָבָן וְשָׁפְלָה אֵינָנָה מִן־הָעוֹר וְהִיא כֶּהָ וְהַסְּגִירוֹ הַפֶּה שְׁבַעַת יָמִים:
 כא ואם יחזנה כהנא והא לית בה שער חור ומפיקא ליתהא מן משפא והיא עמקא ונסגרנה כהנא שבועא יומין:

(כב) וְאִם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה בְּעוֹר וְטִמְאָה הַפֶּה אֵתוֹ נִגְעָה הוּא:
 כב ואם אוספא תוסף כמשפא ויסאב כהנא יתה מכתשא היא:

יט"ג נגע הוא • השאת הזאת או הבהרת.

(כג) וְאִם־תַּחֲתִיָּהּ תַּעֲמֹד הַבְּהֵרַת לֹא פִשְׁתָּהּ צִרְבַת הַשְּׁחִין הוּא וְטִהְרוּ הַפֶּה:
 כג ואם באתרהא קמת בהרתא לא אוספת רשם שחנא היא וידכנה כהנא:

יט"ד תחתיה • במקומה. צרבת השחין • כתרנומו 'רשם שחנא', אינו אלא רשם החמום הנכר בפשור. כל "צרבת" לשון רגיעה, עור הנרגע מחמת חמום, כמו (יחזקאל כא א): "ונצרכו-בה כל-פנים". רייטרי"ר בלע"ז. צרבת • רייטרישמענ"ט בלע"ז.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(יט) או בהרת לבנה אדמדמת - לומר שהכונה שפל ממש (משכיל לדח). שאין הנגע - דיק לכתוב "נגע" במקום "בהרת" שבפסוק, להורות שאף שבפסוק נזכר רק "בהרת", הוא הדין לכל שאר מראות הנגע (משכיל לדח). לבן חלק, אלא פתוף ומערב בשתי מראות, לבן ואדם. - צריך עיון כפל הלשון, שהרי "פתוף" פירושו מעורב, ראה רש"י שבועות ו, א. תורה כ (כ) מראה שפל - ואין ממששה "שפל" - הוצרך לדייק זה כאן, משום שכאן שינה הכתוב וכתב "שפל" ולא "עמוק" כדלעיל בפסוק ג, והיה ניתן לומר שהכונה שפל ממש (משכיל לדח). אלא מתוף לבנינותו הוא נראה "שפל" ועמק - משמע שאין הבדל בין שפל לעמוק. כמראה חמה עמקה מן הצל - כדלעיל ברש"י פסוק ג. תורה כא (כב) נגע הוא - השאת הזאת או הבהרת - הנזכרים לעיל פסוק יט ולכן נאמר "נגע היא" בלשון נקבה, כי שאת ובהרת הן בלשון נקבה. תורה כג (כג) תחתיה - במקומה - במקום שלה (כפי שהיתה). וכן תרגם אונקלוס. צרבת השחין - כתרנומו "רושם

שיחנא", אינו אלא רשם החמום הנכר בפשור. כל "צרבת" לשון רגיעה עור הנרגע - ראה רש"י איוב ז, ה: "עורי רגע - נקמט, פירוש אחר: לשון נוח". מחמת חמום, כמו "ונצרכו בה כל פנים" - יחזקאל כא, ג. וראה רש"י שם: "לשון כוידה". וברש"י משלי טז, כו: "צרבת - שורפת". ריטרייר"א - retire, לכניס. בלעז. צרבת - ריטריימינ"ט בלעז. - retirement, כוידה. תחילה ביאר את המשגל ועתה את המילה. תורה כד

◆ יום שני כ"ד ניסן ◆

כד או בסרא ארי יהי כמשפחה פנאה דגור ותהי רשם פנאה בהרא תורא סמקא או תורא:

(כד) או בשׁר פִּי־יֵהיָהּ בְּעֵרוֹ מְכוֹת־אֵשׁ וְהִיְתָה מַחִית הַמְכוֹה בַּהֲרַת לְבָנָה אֲדַמְדַּמַּת או לְבָנָה:

נש"י - מחית המכוה • שנימני"ט בלעז. פשחיתה המכוה נהפכה לבהרת פתוכה, או לבנה חלקה; וסימני מכוה וסימני שחין שוים הם. (חולין ח) ולמה חלקן הפתוב? לומר, שאין מצטרפין זה עם זה: נולד חצי גריס בשחין וחצי גריס במכוה, לא ידונו בגריס.

כה ויחזי ימה פהנא והא אתהפיך שער חור כבהרתא ומחזיהא עמיק מן משפא סגירותא היא בכנאה סגיאה ויסאב יתה פהנא מכתש סגירותא היא:

(כה) וראַה אתה הפהן והנה נהפך שער לכן בבהרת ומראה עמק מן העור צרעת הוא במכוה פרחא וטמא אתו הפהן נגע צרעת הוא:

כו ואם יחזנה פהנא והא לית כבהרתא שער חור ומכיכא ליתתא מן משפא והיא עמא וינסגרנה פהנא שבועא יומין:

(כו) ואם יראנה הפהן והנה אין בבהרת שער לכן ושפלה איננה מן העור והוא כהה והסגירו הפהן שבועת ימים:

כז ויחזנה פהנא ביומא שביעאה אם אוספא תוסף כמשפא ויסאב פהנא יתה מכתש סגירותא היא:

(כז) וראַהו הפהן ביום השביעי אם פשה תפשה בעור וטמא הפהן אתו נגע צרעת הוא:

כח ואם באתרהא קמת בהרתא לא אוספת כמשפא והיא עמא עמק פנאה היא וידכנה פהנא ארי רשם פנאה היא:

(כח) ואם תחתייה תעמוד בהרת לא פשתה בעור והוא כהה שאת המכוה הוא וטהרו הפהן כי צרבת המכוה הוא:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

יחד, שהרי משפטן שנה, והיה לו לכתוב: כי יהיה בו בעורו שחין או מכוה (רש"י שם).
לומר שאין מצטרפין זה עם זה - לשיעור נגע בגריס.
נולד חצי גריס בשחין וחצי גריס במכוה - לא ידונו בגריס - ראה גם רש"י שם: "שאם עלה בו חצי גריס מחמת חום מכה שלא על ידי האור, וחצי גריס אצלה על ידי פוית האור - אין מצטרפין". תורה כה

אחד, ובשני סימנים: בשער לכן ובפסיון (חולין ח, א), וברש"י שם: "שאין בהן הסגר שני כמו שכתוב בשאת ובספחת, שאם עמד בעיניו ולא פשה שבוע ראשון מסגיר אותו בשניה שמא יפשה ויחליטנו, אבל בשחין ומכוה לא נאמר אלא הסגר אחד, ואם עמד בעיניו בשבוע ראשון שוב אין מסגירו לטמאו, אלא פוטר ויהולף".
ולמה חלקן הכתוב - בשתי פרשיות, ופירש משפט כל אחת בה, ולא צירפם

(כד) מחית המכוה - שיימני"ט - seiniment, החלקה, ריפוי. בלעז, בשחיתה - כשהתרפאה.
המכוה הפכה לבהרת פתוכה - מעורבת לכן ואדום.
או לבנה חלקה - וזהו פירוש הפסוק "והיתה מחית המכוה בהרת לבנה אדמדמת או לבנה".
וסימני מכוה וסימני שחין - הנזכר לעיל פסוק יח.
שוים הם - שניהם מטמאים בשבוע

(כט) **וְאִישׁ אֹדֹם אוֹ אִשָּׁה בִּיְיָהּ בּוֹ נִגַע בְּרֹאשׁ אֹ**
בְּזָקָן:
 כט וגבר או אמתא ארי יהי בה מכתשא
 ברישא או בדקן :

השי' « **בְּרֹאשׁ או בְּזָקָן** • בא הפתויב לחלק בין נגע שבמקום שער לנגע שבמקום בשר, שזה סימנו בשער לכן וזה סימנו בשער צהב.

(ל) **וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהִנִּיחַ מִרְאֵהוּ עִמָּךְ**
מִן־הָעוֹר וּבוֹ שַׁעַר צָהָב דָּק וַיִּטְמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נֹתֵק
הוּא צִרְעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקָן הוּא:
 ל ויחזי כהנא ית מכתשא והא מחזוהי
 עמיק מן משפא ובה שער סמק דעדק
 ויסאב יתה כהנא נתקא הוא סגירות רישא
 או דקנא הוא :

השי' « **וּבוֹ שַׁעַר צָהָב** • שנהפף שער שחור שבו לצהב. **נֹתֵק הוּא** • כך שמו של נגע (ח"ט) שבמקום שער.

(לא) **וְכִי־רָאָה הַכֹּהֵן אֶת־נֶגַע הַנֹּתֵק וְהִנִּיחַ אֵינָן**
מִרְאֵהוּ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְשַׁעַר שָׁחַר אֵינָן בּוֹ וְהִסְגִּיר
הַכֹּהֵן אֶת־נֶגַע הַנֹּתֵק שִׁבְעַת יָמִים:
 לא וארי יחזי כהנא ית מכתש נתקא והא
 לית מחזוהי עמיק מן משפא ושער אכס
 לית בה ויסגר כהנא ית מכתש נתקא שבעת
 יומין :

השי' « **וְשַׁעַר שָׁחַר אֵינָן בּוֹ** • הא אם היה בו שער שחור - טהור ואין צריך להסגר, ששער שחור - סימן טהרה הוא בנתקים, כמו שנאמר: "ושער שחר צמח-בו וגו'".

אשל אברהם - הרב אלשול

לומר שהלימוד לפי רש"י אינו מההיקש, אלא מסמיכות הפרשיות של הנגעים והנתקים זו לזו, כמו שכתב רש"י בדבור הקודם, שהכתוב בא לחלק בין שני סוגי הנגעים לומר שזה סימנו בשער לכן וזה סימנו בשער צהוב, ומזה מובן שלענין הפיכת השער השחור ללבן או לצהוב הם דומים, וכזה אין ביניהם חילוק.
נֹתֵק הוּא - כך שמו של נגע - ראה גם רש"י גיטין ע, א: "נתק - צרעת".
שִׁבְעָתָם שַׁעַר - ולא ששער צהוב נקרא נתק. תורה לא
 (לא) **וְשַׁעַר שָׁחַר אֵינָן בּוֹ** - הא אם היה בו שער שחור, טהור, ואין צריך להסגר, ששער שחור סימן טהרה הוא בנתקים - ולכן אין לדיק להיפך: הא אם היה בו שער שחור טמא מוחלט (רא"ם).
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר - לקמן פסוק לו.
"וְשַׁעַר שָׁחַר צִמַּח בּוֹ וְגו'" - נרפא הנתק טהור הוא". תורה לב

בארבעה מראות. ומה שרש"י השמיטו כאן, משום שדבר זה לא לומדים מסמיכות הפרשיות כאן. תורה ל
 (ל) **וּבוֹ שַׁעַר צָהָב** - שנהפף שער שחור שבו - בנגע. דהינו שהנגע קדם לשער הצהוב, כמו בדין השער הלבן.
לְצָהָב - הרא"ם וה"גור אריה" כתבו שאף שלא נאמר בכתוב "ושערה הפך צהוב", כמו שנאמר גבי הנגע שבועור הבשר "ושערה הפך לבן", רש"י לומר כאן כדעת רבי שמעון ב"תורת כהנים", שלומד בהקש מהכתוב "נגע הנתק" (שבפסוק לא). מה נגע אינו סימן טומאה אלא כשנהפף, אף נתק אינו סימן טומאה אלא כשנהפף. אף לכאורה דוחק לפרש בן ברש"י, שהרי אדרבה דעתו של רבי יהודה מתאימה יותר לפי פשוטו, שאמר: "כל מקום שצריך לומר הפך, אמר הפך, אבל נתק שנאמר בו (פסוק לב) ולא היה בו שער צהוב, מטמא הפוך ושלא הפוך". וכמו שהקשו הרבה מפרשים. ולכן נראה

(כט) **בְּרֹאשׁ או בְּזָקָן** - בא הכתוב לחלק בין נגע שבמקום שער לנגע שבמקום בשר - כי אם לא בן, היה לו לכתוב תחילה דיני הנגעים שבקרח או בגבחת (פסוק מ ואילך), שדינו "כמרצח צרעת עור בשר" (כלשון הכתוב בפסוק מג). ורק אחר-כך דיני הנגעים בראש או בזקן, אלא ודאי הסמיכות באה ללמדנו על החילוק שבין שני נגעים אלו, שאף ששניהם נקראו בשם "נגע", יש ביניהם חילוק גדלקמן.
שְׁזָה סִמְנוּ בְּשַׁעַר לָבָן וְזֶה סִמְנוּ בְּשַׁעַר צָהָב - כלומר שסימנים אלו בהם הם בְּדוֹקָא, ולא נאמר שבינו שמיטמא בצהוב כל-שבן שמיטמא בלבן, וכן להיפך. וראה גם רש"י קידושין לה, ב: "שסימני מקום שער חלוקים מסימני עור בשר, שבנגיעי עור בשר כתיב שער לבן, ובסימני נתקי ראש וזקן שער צהוב". אבל ראה רש"י לקמן פסוק מג, שהם חלוקים גם בכך שבנגיעי מקום שער אינם מטמאים

לב ויחזי כהנא ית מכתשא ביומא שביעאה וקא לא אוסף נתקא ולא היה בה שער סמק ומחזי נתקא לית עמיק מן משפא :

(לב) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנִּיחַ לֹא־פֶשֶׁה הַנֶּתֶק וְלֹא־הָיָה בּוֹ שַׁעַר צָהָב וּמִרְאֵה הַנֶּתֶק אִין עִמָּק מִן־הָעוֹר :

ט"ז - וְהִנֵּה לֹא־פֶשֶׁה וְגו' . הָא אַם פֶּשֶׁה, אִו הָיָה בּוֹ שַׁעַר צָהָב - טמא .

לג ויגלח סחרגי נתקא וידעם נתקא לא יגלח ויסגר כהנא ית נתקא שבעא יומין תנגנות :

(לג) וְהִתְגַּלַּח וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח וְהַסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית :

ט"ח - וְהִתְגַּלַּח . סְבִיבוֹת הַנֶּתֶק . וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח . (ט"ח) מִנִּיחַ שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת סְמוּךְ לוֹ סְבִיב כְּדֵי שְׂיֵהָא נֶכַר אַם פֶּשֶׁה, שְׂאָם יִפְשֵׁה יַעֲבוֹר הַשַּׁעֲרוֹת וַיֵּצֵא לְמָקוֹם הַגְּלוּחַ .

לד ויחזי כהנא ית נתקא ביומא שביעאה וקא לא אוסף נתקא במשפא ומחזיה ליתוהי עמיק מן משפא וירפי יתה כהנא ויצבע לבושוהי וידפי :

(לד) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנִּיחַ לֹא־פֶשֶׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר וּמִרְאֵהוּ אֵינְנוֹ עִמָּק מִן־הָעוֹר וְטָהַר אַתּוֹ הַכֹּהֵן וְכִבֵּם בְּגָדָיו וְטָהַר :

לה ויאם אוסף נתקא יוסף נתקא במשפא כתר דכותה :

(לה) וְאִם־פֶּשֶׁה יִפְשֵׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר אַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ :

ט"ט - אַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ . אִין לִי אֵלָא פּוֹשֵׁה לְאַחַר הַפְּטוּר, מִנִּין אַף בְּסוּף שָׁבוּעַ רִאשׁוֹן וּבְסוּף שָׁבוּעַ שְׁנִי? תְּלַמּוּד לֹמַר: "פֶּשֶׁה יִפְשֵׁה" .

אשל אברהם - הרב אלאשולי

הלימוד מִפְּסוּק זֶה הִיָּה נִיתָן לְפָרֵשׁ שֶׁם שְׂצָרִיכִים גַּם פְּשׁוֹן וְגַם שַׁעַר צָהוּב, וּפְרִירוֹשׁ הַפְּסוּק "וְלֹא הָיָה בּוֹ שַׁעַר צָהוּב" הוּא: אִו לֹא הָיָה בּוֹ שַׁעַר צָהוּב, וּבְשִׁבִיל לְטַמֵּא צְרִיף גַּם פְּשׁוֹן וְגַם שַׁעַר צָהוּב, אֲבָל לְאַחַר שֶׁלְמַדְנוּ מִכָּאן שְׂדֵי בְּפְשׁוֹן לְכַד, נִיתָן לְפָרֵשׁ שֶׁ"וְלֹא הָיָה בּוֹ שַׁעַר צָהוּב" פְּרִירוֹשׁ: "וְגַם] לֹא הָיָה בּוֹ שַׁעַר צָהוּב", וּמִמֵּילָא בְּשִׁבִיל לְטַמֵּא דִּי בְּאַחַד מֵהֶם (ע"פ ר"א ט"ז).
וּבְסוּף שָׁבוּעַ שְׁנִי - וְאֵף שֶׁבְּסוּף שָׁבוּעַ שְׁנִי נֶאֱמַר בְּכַתּוּב מְפוֹרֵשׁ "וְהִנֵּה לֹא פֶשֶׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר", שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁבְּפֶשֶׁה לְכַד כְּבָר טַמֵּא, אִוְלִי יֵשׁ לֹמַר שְׁלוּלֵי הַלִּימוּד מִפְּסוּק זֶה הִיָּה נִיתָן לְדִיֵּק מִשָּׁם שְׂאָם פֶּשֶׁה הַנֶּתֶק בְּלְכַד צְרִיף הַסְּגָר נִוֶּסֶף, וְלֹא שְׂהוּא טַמֵּא (ר"א ט"ז).
תְּלַמּוּד לֹמַר: "פֶּשֶׁה יִפְשֵׁה" - כְּפֶל הַלְשׁוֹן, לְרִבּוֹת אַחַר הַסְּגָר רִאשׁוֹן וְשְׁנִי. תוֹרָה לוֹ

שׁוֹרָה בְּרוּחַב שֶׁל שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת מְסִבִּיב לְנֶתֶק. וְכַתּוּב הַרְמַב"ן, שֶׁלְפִי זֶה יִהְיֶה פְּרִירוֹשׁ "וְאֶת הַנֶּתֶק", סְמוּךְ לְנֶתֶק, אִו עַם הַנֶּתֶק, וּכְתוּב גַּם אֲוֹנָקְלוֹס, וְלֹא פִּירֵשׁ עַל מָקוֹם הַנֶּתֶק מִמֵּשׁ כְּפִי שֶׁמִּשְׁמַע בְּפִשְׁטוֹת, כִּי מֵה יֵשׁ בּוֹ לְגַלְחָה (כַּלְשׁוֹן הַחַיִּים), שְׂדֵרֵי נִתְקוּ שַׁעֲרוֹתָיו מִמֵּנּוּ.
כְּדֵי שְׂיֵהָא נֶכַר אַם פֶּשֶׁה (שְׂאָם יִפְשֵׁה, יַעֲבֹר הַשַּׁעֲרוֹת - כְּלֹמַר, יַעֲבוֹר הַנֶּתֶק אֶת הַשַּׁעֲרוֹת. וַיֵּצֵא לְמָקוֹם הַגְּלוּחַ). - בְּדַפּוּס רִאשׁוֹן לֹא גוֹרֵס קָטַע זֶה. וּבְכַמְּהָ בְּתַבִּיבִיד וּדְפּוּסִים גּוֹרֵסִים: שְׂאָם פֶּשֶׁה וְעֵבֶר הַשַּׁעֲרוֹת וַיֵּצֵא לְמָקוֹם הַגְּלוּחַ, טַמֵּא. תוֹרָה לֵד
(לד) אַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ - אִין לִי אֵלָא פּוֹשֵׁה לְאַחַר הַפְּטוּר - לְאַחַר שֶׁפְּטָרוֹ הַכֹּהֵן מִיַּד וְטִיהַרְוֹ לֹלָא הַסְּגָר.
מִנִּין אַף בְּסוּף שָׁבוּעַ רִאשׁוֹן - וְאֵף שֶׁכְּבָר פִּירֵשׁ רַש"י לְעֵיל פְּסוּק לֵב: "הָא אַם פֶּשֶׁה .. טַמֵּא", יֵשׁ לֹמַר שְׁלוּלָא

(לב) וְהִנֵּה לֹא פֶשֶׁה וְגו' - הָא אַם "פֶּשֶׁה" - כְּלֹמַר, מִזֶּה שֶׁנֶּקֶט הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹן שְׁלִילִית "לֹא פֶשֶׁה הִנֵּגַע" (וְלֹא בְּלִשׁוֹן חַיּוּבִית "עֲמַד הִנֵּגַע בְּעֵינָיו"), אִין זֶה אֵלָא כְּדֵי לְלַמְּדֵנוּ שְׂאָם פֶּשֶׁה הִנֵּגַע טַמֵּא (מִשְׁכִּיל לַדָּח).
או "הִיָּה בּוֹ שַׁעַר צָהָב" טַמֵּא. - כְּלֹמַר, הִנֵּא"ו שֶׁל "וְלֹא הָיָה בּוֹ שַׁעַר צָהוּב", הוּא נִא"ו הַחַיּוּבוֹר (וְאִינוּ בְּמָקוֹם "או"), וּמִשְׁמַעוֹ שֶׁרַק בְּשְׁנֵי סִימָנִים אֵלוֹ יַחַד יִהְיֶה מוּסְגָר, אֵף אַם פֶּשֶׁה אִו הִיָּה בּוֹ שַׁעַר צָהוּב - טַמֵּא מוּחַלָּט. וְכֵן מוּבָן מִהֶאֱמָרוֹ לְקַמֵּן פְּסוּק לוֹ (ר"א ט"ז). תוֹרָה לֵג
(לג) וְהִתְגַּלַּח - סְבִיבוֹת הַנֶּתֶק - וְלֹא אֶת כָּל שַׁעֲרוֹ. וְאִפְשָׁר שְׁלֹמֵד בֵּן מִסְמִיכוֹת הַלְשׁוֹן "וְהִתְגַּלַּח וְאֶת הַנֶּתֶק", כְּלֹמַר שֶׁיִּגְלַח סְבִיבוֹת הַנֶּתֶק. וְטַעַם הַגְּלוּחַ מְבֹאָר בְּסוּף הַדְּבָר הַבָּא בְּחֻצָּיָא עֵגוּל.
וְאֶת הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח - מִנִּיחַ שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת סְמוּךְ לוֹ סְבִיב - כְּלֹמַר, מִנִּיחַ

(לו) וְרָאֵהוּ הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ פָּשֵׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר לְאִי־בִקֵּר הַכֹּהֵן לְשַׁעַר הַצֹּהֵב טָמֵא הוּא:

לו ויניחה פהנא והא אוסף נתקא במשפא לא יבקר פהנא לשער סמק מסאב הוא:

(לז) וְאִם־בְּעֵינָיו עָמַד הַנֶּתֶק וְשַׁחַר צִמַּח־בּוֹ נִרְפָּא הַנֶּתֶק טָהוֹר הוּא וְטָהְרוּ הַכֹּהֵן: ם

לז ואם פד הוה קם נתקא ושער אכס צמח פה אפסי נתקא דכי הוא וידכנה פהנא:

טז"א וְשַׁעַר שַׁחַר • מִנֵּין אֵף הִרְק וְהָאֵדָם שְׂאִינוּ צָהָב? תִּלְמוּד לומר: "ושער". וְלִשׁוֹן "צָהָב" דוּמָה לַתְּכֵנִית הַזֹּהָב, "צָהָב", כְּמוֹ "זָהָב", אורפלא בלעז. טָהוֹר הוּא וְטָהְרוּ הַכֹּהֵן. הָא טָמֵא שְׁטַהְרוּ הַכֹּהֵן, לֹא טָהוֹר (מ"ק ז).

(לח) וְאִישׁ אִוְ-אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר־בְּשָׂרָם בְּהֵרֵת בְּהֵרֵת לְבָנָת:

לח וגבר או אתתא ארי יהי במשף בסרהון בהרן בהרן מורן:

טז"א בְּהֵרֵת • תְּכַרְבּוּרוֹת.

(לט) וְרָאֵה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ בְּעוֹר־בְּשָׂרָם בְּהֵרֵת בְּהוֹת לְבָנָת בְּהַק הוּא פָּרַח בְּעוֹר טָהוֹר הוּא: ם

לט ויניחי כהנא והא במשף בסרהון בהרן עמנו מורן בהקא הוא סגי במשפא דכי הוא:

טז"א בְּהוֹת לְבָנָת • שְׂאִין לֶכֶן שְׁלֵהֵן עוֹ אֵלֶּא בְּהַה. בְּהַק • כְּמִין לֶכֶן הַנֶּרְאָה בְּבֶשֶׂר אָדָם אָדָם, שְׁקוּרִין רוּשׁוֹ, בֵּין תְּכַרְבּוּרוֹת אֲדָמִימוֹתוֹ, קְרוּי בְּהַק, כְּאִישׁ עֹדֶשֶׁן שְׂבִין עֲדֻשָׁה לְעֲדוּשָׁה מִבְּהֵיק הַבֶּשֶׂר בְּלֶכֶן צַח.

♦ יום שלישי כ"ה ניסן ♦

(מ) וְאִישׁ כִּי יִמְרַט רֵאשׁוֹ קִרְחַהּ הוּא טָהוֹר הוּא:

מ וגבר ארי ימר שער רישה קרחה הוא דכי הוא:

טז"א קִרְחַהּ הוּא טָהוֹר הוּא • טָהוֹר מִטְּמֵאת נִתְקִין, שְׂאִינוּ נִדוֹן בְּסִימְנֵי רֵאשׁ וְזָקֵן, שְׁהֵם מְקוּם שַׁעַר, אֵלֶּא בְּסִימְנֵי נִגְעֵי עוֹר בְּשַׁר: בְּשַׁעַר לֶכֶן, וּמַחֲזִיה וּפְשִׁיזוֹן.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(לו) וְשַׁעַר שַׁחַר - מִנֵּין אֵף הִרְק וְהָאֵדָם שְׂאִינוּ צָהָב? תִּלְמוּד לומר: "ושער" - מהנא"ו של "ושער" לומדים פן, שְׁהֵרִי יְכוּל הִיָּה לְכַתּוּב "וְצִמַּח בּוֹ שַׁעַר שַׁחוֹר", כְּמוֹ שְׁכַתּוּב גַּבִּי שַׁעַר צָהָב "וְבוֹ שַׁעַר צָהָב" (אלה רבה נגעים פי"ג מ"א).
 [וּלְמַה] - פֶּן הִגִּירְסָא בְּכִמְה כְּתִבִּי־יָד וּדְפוּסִים רֵאשׁוּנִים. וּבְדְפוּסִים שְׁלִפְנֵינוּ: וְלִשׁוֹן.
 צָהָב דוּמָה - אֵף שְׁכָרָה נִזְכָּר לִפְנֵי כֵן צָהָב, מִפְּרִשׁוֹ רִשׁוֹ כְּאֵן מִשׁוּם שְׁלֵאֲחַר שְׁפִירֵשׁ כְּאֵן שְׁהִירֹק וְהָאֵדוּם אִינוּ צָהָב, יֵשׁ לְהַבִּין מִהוּ צָהָב (שפ"ח).
 לַתְּכֵנִית הַזֹּהָב, צָהָב כְּמוֹ זָהָב - שְׁבִין צִדִּי וְזִיזִין מִתְחַלְּפִים.
 אורבל"א - orable, צָהָבָה, וְהוּב.
 בְּלַעֲזוֹ. טָהוֹר הוּא וְטָהְרוּ הַכֹּהֵן - הָא טָמֵא שְׁטַהְרוּ הַכֹּהֵן, לֹא טָהוֹר

- שְׁהִיָּה נִיתָן לומר שזו גזירת הכתוב שטומאת נגעים וטהרתם תלויה בידי כהן, ואם טיהרו אף-על-פי שיש בנגע סימני טומאה הרי זה טהור, לכך משמיענו הכתוב: "טהור הוא וטיהרו הכהן", שהכהן יכול לטהר רק מי שיש לו סימני טהרה. ומנה נלמד גם לענין טומאה, שהכהן יכול לטמאות רק מי שיש לו סימני טומאה, ולא מי שיש לו סימני טהרה (רא"ס). והחידוש הוא בעיקר לענין טהרה, ולכן כתבו הכתוב דוקא כאן, שאף-על-פי שעדין לא טימא אותו הכהן, שלא אמר לו "טמא אתה", וממילא עדין אינו טמא בפועל, ואם פן הייה ניתן לומר שאם טיהרו הכהן יהיה טהור, משמיענו הכתוב שפיון שיש לו סימני טומאה אינו טהור ויביי (דח). ויראה רש"י לעיל פסוק

ג. תורה לח (לח) בְּהֵרֵת - תְּכַרְבּוּרוֹת - ויראה גם פרש"י לעיל פסוק ב ובביאור שם. תורה לט (לט) בְּהוֹת לְבָנָת - שְׂאִין לֶכֶן שְׁלֵהֵן עוֹ אֵלֶּא בְּהַה. בְּהַק - כְּמִין לֶכֶן הַנֶּרְאָה בְּבֶשֶׂר אָדָם אָדָם, שְׁקוּרִין רוּשׁוֹ - ros, אֲדָמוּנִי.
 בֵּין תְּכַרְבּוּרוֹת אֲדָמִימוֹתוֹ, קְרוּי "בְּהַק" - ויראה רש"י נדה יט, א: "בהק - לשון לוכן, שְׁנִרְאָה בְּאֲנָשִׁים בְּחוּרִים טפוח לְבָנוֹת מֵאֵד בְּפְנֵיהֶם".
 כְּאִישׁ עֹדֶשֶׁן שְׂבִין עֲדֻשָׁה לְעֲדוּשָׁה מִבְּהֵיק הַבֶּשֶׂר בְּלֶכֶן צַח. - שִׁישׁ לֹא כְּתִיבִים בְּגוּפוֹ כְּמִין עֲדֻשִׁים. תורה מ (מ) קִרְחַהּ הוּא טָהוֹר הוּא - טָהוֹר מִטְּמֵאת נִתְקִין - ולא שהוא טהור לְגַמְרֵי, כְּדִלְקֵמֵן פְּסוּק מִבּ וְאִילָךְ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות נדך כו עמ' 93)

שאינו נדון בסימני ראש וזקן . . אלא בסימני נגעי עור בשר (רש"י יג, מ) אינו מפרש שבא ללמד ש"מרט ראשו" אינו מטמא. ונמוקו עמו: על "נתק הוא" מפרש רש"י "כף שמו של נגע שבמקום שער", היינו שהנגע אינו נוצר מנשירה דוקא (ודלא פהרמב"ן, שכתב "שנתק משם השער", היינו שנגע בראש או בזקן ענינו נשירת שער). ומכיון שנשירת שערות אינה נגע, אין סברא לומר ש"מרט ראשו" הוא סמן טמאה, ואין צורך לשלל את זה; אלא הכתוב מלמד דינו של נגע שנולד במקום זה.

וְאִם מִפֶּאֱת פָּנָיו יִמְרֹט רֹאשׁוֹ וְגִבַּת הָאָזְנוֹ הִוא מְהוּרָה (מא) **מֵאָם מִלְּקַבֵּל אֶפְוֵהי יִתֵּר שְׁעַר רִישָׁהּ** **גְלוּשׁ הִוא דְּכִי הִוא :** **הוא:**

כ"י - **וְאִם מִפֶּאֱת פָּנָיו** • משפוע קדקד כלפי פניו, קרוי "בפחת", ואף הצדעין שמכאן ומכאן בכלל, ומשפוע קדקד כלפי אחוריו קרוי "קרחת".

וְכִי־יְהִיֶּה בְּקִרְחַת אֹו בְּגִבַּת נֶגַע לְבָן אֲדָמָדָם (מב) **צֶרַעַת פִּרְחַת הִוא בְּקִרְחָתוֹ אֹו בְּגִבַּתָּהּ:**

כ"י - **נֶגַע לְבָן אֲדָמָדָם** • פתוח. מנין שאר המראות? תלמוד לומר: "כמראה צרעת עור בשר" - כמראה הצרעת האמור בפ' ש' "אדם כי יהיה בעור בשרו". ומהו אמור בו? שמטמא בארבע מראות ונדון בשני שבועות, ולא כמראה צרעת האמור בשחין ומכה, שהוא נדון בשבוע אחד, ולא כמראה נתקין של מקום שער, שאין מטמאין בארבע מראות: שאת ותולדתה, בהרת ותולדתה.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

צרעת עור בשר, וכל דברי רש"י שבדבור הבא. וקשה להלמו. **כְּמֵרְאָה צֶרַעַת עוֹר בֶּשֶׂר** - "כמראה" ה"צרעת" האמור בפ' ש' "עור בשר", "אדם כי יהיה בעור בשרו" - לעיל פסוק ב. **וְהָאָמֹר בּוֹ? שְׁמֵטָמָא בְּאַרְבַּע מְרֹאֲתוֹת** - כדלעיל פסוק ב וברש"י שם. **וְנִדוֹן בְּשֵׁנֵי שָׁבוּעוֹת** - כדלעיל פסוקים ד-ח. **וְלֹא כְּמֵרְאָה צֶרַעַת הָאָמֹר בְּשַׁחֲוִין וּמְכֹוֹת, שֶׁהוּא נִדוֹן בְּשָׁבוּעַ אֶחָד** - כדלעיל פסוק יח-כח. **וְלֹא כְּמֵרְאָה נִתְקִין שֶׁל מְקוֹם שְׁעַר, שְׁאִין מְטַמְאִין בְּאַרְבַּע מְרֹאֲתוֹת שְׁאֵת וְתוֹלְדָתָהּ, בְּהֵרַת וְתוֹלְדָתָהּ.** - פירושו, שאינם צריכים לארבע מראות הללו כדי להטמא, אלא כיון שניתקו שערות ראשו והיו בו סימני טמאה - טמא ראש. וראה רמב"ן. תורה מג

הַצֵּדְעִין שְׁמֵכָאן וּמֵכָאן בְּכָלֵל, וּמִשְׁפּוּעַ קְדָקֵד כְּלָפֵי אַחֲרָיו קְרוּי קִרְחַת - ראה גם רש"י לקמן פסוק נה. תורה מב **(מב) נֶגַע לְבָן אֲדָמָדָם** - פתוח - שהלבו והאדמדם מעורבים יחד, ומדובר כאן ב"שאת", כמפורש לקמן פסוק מג: "והנה שאת הנגע לבנה אדמדם". וכבר נתבאר לעיל פסוק ב שעל-פי פשוטו של מקרא השאת היא לבנה בקרום ביצה. וראה רש"י תהלים סח, יד: ש"לבו אדמדם" פירושו "שאינו לא לבן ולא אדום". **מִנֵּין שְׁאֵר הַמְרֹאֲתוֹת** - שהם מטמאים בפתוח כמראה אדמדם, כמו השאת, והכונה לשאר שלשת המראות: בהרת, ספחת הבהרת, וספחת השאת. **תְּלִמּוּד לֹאִמֵּר: [נֶגַע]**. - כן הגירסא בהרבה כתב"ד ודפוסים ראשונים. כלומר, תיבת "נגע" באה לרבות שאר מראות נגעים בפתוח כמראה אדמדם. אבל בדפוסים שלפנינו לא גורסים תיבה זו, אלא ההמשך הוא "כמראה

שאינו נדון בסימני ראש וזקן - בשער צהוב ופשוט. **שֶׁהֵם מְקוֹם שְׁעַר** - וכיון ש"קרח הוא" (שהרי נמרטו שערות ראשו וזקנו) - "טהור הוא" מטומאת נתקין. **אֵלָא בְּסִימְנֵי נֶגְעֵי עוֹר בֶּשֶׂר, בְּשֶׁעַר לְבָן** - בכמה כתב"ד ודפוסים ראשונים לא גורסים "בשער לבן", שהרי אין לו כלל שערות. וב"משכיל לדוד" מישב הגירסא שבפנים, כי דרך בעלי קרחה שושאר להם שתיים או שלש שערות. אלא שמקשה שם על רש"י שזהו נגד המפורש ב"תורת פהנים" שאינו מטמא בשער לבן, ולומדים זאת מהמובא בפסוק מב "פורחת היא" - ולא בשער לבן. ונראה שלפי פשוטו של מקרא לא ממעטים שער לבן מ"פורחת היא", וממילא הרי הוא מטמא גם בשער לבן. **וּמְחִיָּה, וּפְשִׁוּן** - ובארבעה מראות, כדלקמן פסוק מג וברש"י שם. תורה מא **(מא) וְאִם מִפֶּאֱת פָּנָיו** - משפוע קדקד כלפי פניו קרוי גפחת, ואף

(מג) וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ שְׂאֵת־הַנֶּגַע לְבִנְיָהּ אֲדַמְדָּמֶת בְּקֶרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ כַּמְרָאָה צָרַעַת עוֹר בְּשָׂר׃

מג ויחזי אתה פהנא והא עמיק מכתשא חורא סמקא בקרחותה או בגלושותה כמחזי סגירותא משף בסרא :

(מד) אִישׁ־צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא יִטְמָאֲנוּ הַכֹּהֵן בְּרֵאשׁוֹ נִגְעוֹ׃

מד גבר סגיר הוא מסאב הוא סאבא יסאכנה כהנא ברישה מכתשה :

כ"ה - בראשו נגעו • אין לי אלא נתקין, מנין לרבות שאר המנגעים? תלמוד לומר: "טמא יטמאנו", לרבות את כלן. על כלן הוא אומר: "בגדיו יהיו פרמים וגו'".

(מה) וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר־כּוֹ הִנֵּעַ בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרֵאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל־שָׁפָם יַעֲטָה וְטָמֵא וְטָמֵא יִקְרָא׃

מה וסגירא די בה מכתשא לבושוהי יהון מבזעין ורישה יהי פריע ועל שפם פאבלא יתעטף ולא תסתאבון ולא תסתאבון יקרי :

כ"ה - פרמים • קרועים. פרוע • מגדל שער. ועל-שפם יעטה • כאבל. שפם • שער השפתיים, גרינוין בלע"ז. וטמא טמא יקרא • משמיע שהוא טמא, ויפרשו ממנו (מ"ק ה).

(מו) כָּל־יְמֵי אֲשֶׁר הִנֵּעַ בוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מַחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ׃

מו כל יומי די מכתשא בה יהי מסאב מסאב הוא בלחודוהי ייתב מברא למשריתא מוזהבה :

כ"ה - בדרך ישב • שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו. ואמרו רבותינו: מה נשתנה משאר טמאים לישב בדרך? הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל. מחוץ למחנה • חוץ לשלש מחנות (פסחים טו).

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(מד) בראשו נגעו - אין לי אלא נתקין - הם נתקי הראש, שהם דומים לנגעי קרחת וגבחת שגם הם בראש, וגם בהם נאמרו כל הדברים האמורים בפסוק מהמו, כפי שאומר רש"י בהמשך (ע"פ רא"ם). מנין לרבות שאר המנגעים - שצרת עור בשר. תלמוד לומר: "טמא יטמאנו", לרבות את כלן, על כלן הוא אומר "בגדיו יהיו פרמים וגו'". פסוק מה. תורה מה (מה) פרמים - קרועים. פרוע - מגדל שער. ועל שפם יעטה - "יעטה", משמע עטיפת ראש רש"י מרקטו. א.

כאבל - מכאן בנה מה ענין יש בעטיפת הראש, מילא בגדיו פרומים ושערו מגודל מוכן הצער שבדרך, אף מה צער יש בעטיפה? לכן כתב שד"ח "כאבל", שגם זה מורה על צער, כי בן

דרך האבלים (באר בשדה). שפם - שער השפתיים, גרינוין - gemon, שפם. בלעז. וטמא טמא יקרא - משמיע שהוא "טמא" ויפרשו ממנו - ראה גם רש"י שבת טו, סוף עמוד א: "טמא טמא - הוא עצמו אומר: טמא, רחוק מעלי". ומשמע מדבריו שמפרש ככל הלשון "וטמא טמא" - הוא עצמו שהוא "טמא", יקרא: "טמא" אני, וכתב ב"משכיל לדוד", שמה שהולך בבגדים קרועים ומגודל שער ועטוף אינו מוכיח עליו שהוא טמא, כיון שגם האבלים הולכים בן, כפי שכתב רש"י לעיל, ולכן צריך להודיע שהוא טמא. וראה רש"י בבא קמא צב, ב: "וטמא טמא, לא די לו נגעו, אלא שמביש את עצמו, על פרחו הטיל עליו הכתוב חובה". תורה מו (מו) בדרך ישב - שלא יהיו שאר טמאים - בגון ובים וטמאי מתים (רש"י פסחים טו, א).

יושבים עמו - למדנו ששילוחו של מצורע שהוא חמור מכולן (רש"י שם). וכונת רש"י בפנים לומר שיש איסור לשאר טמאים לישב עמו (רא"ם). כי אם רק לומר לנו ששילוח המצורע הוא מחוץ לשלש מחנות, הרי הוא אומר אחר-כך "מחוץ למחנה מושבו", וממילא יודעים ש"בדרך ישב", אלא ודאי כתב "בדרך ישב" לומר לנו שלא ישובו עמו בצותא (באר בשדה). ואמרו רבותינו - ערכין טז, ב. מה נשתנה משאר טמאים לישב "בדרך"? הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו - שעל לשון הרע באו נגעים עליו (רש"י שם). אף הוא יבדל - וכתב ה"באר בשדה" שמנה מוכן שצריך להבדל גם מתשמיש המטה עם אשתו כשתבוא לבקרו מחוץ למחנה. אך ב"משכיל לדוד" כתב שהמצורע בימי חלוטו לא

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 12 עמ' 39)

הואיל והוא הבדיל גלשון הרע . . אף הוא יבדל (רש"י יג, מז) כתב בספר 'מאור עינים': השם 'יתברך' מקבל תענוג מכל אחד מישראל, אפילו מרשע גדול . . וכשמדבר לשון הרע על אחד מישראל, אפילו כשאומר אמת, הוא מבטל תענוג הבורא . . ומביא בו מדת עצבות כביכול . . ומהפך מענג לנגע. לכן שָׁכְרוּ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה - נְגַעִים בָּאִים עָלָיו.

והַבְּגָד כִּי־יְהִיָּה בּוֹ נִגַע צָרַעַת בְּבִגְד צֹמֵר אוֹ בְּבִגְד פְּשִׁתִּים: (מז) מז וּלְבוּשָׂא אֲרִי יְהִי בָּהּ מִכְתֵּשׁ סְגִירוֹ בְּלְבוּשׁ עֹמֵר אוֹ בְּלְבוּשׁ פְּתָן:

אוֹ בְּשֵׁתִי אוֹ בְּעֶרְב לְפִשְׁתִּים וְלִצְמֹר אוֹ בְּעוֹר אוֹ בְּכָל־מְלֹאכֶת עוֹר: (מח) מח אוֹ בְּשֵׁתִיָּה אוֹ בְּעֶרְבָא לְכַתְּנָא וְלִעֲמִרָא אוֹ כְּמִשְׁפָּא אוֹ בְּכָל עֵבִיד מְשֻׁף:

לפִּשְׁתִּים וְלִצְמֹר . של פִּשְׁתִּים, או של צֹמֵר . או כְּעוֹר . זה עוֹר שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה בּוֹ מְלֹאכָה . או בְּכָל־מְלֹאכֶת עוֹר . זה עוֹר שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ מְלֹאכָה .

וְהָיָה הַנֶּגַע יִרְקַק . או אֲדָמָדִם בְּבִגְד אוֹ בְּעוֹר אוֹ־בִשְׁתִּי אוֹ־בְּעֶרְב אוֹ בְּכָל־פְּלִי־עוֹר נִגַע צָרַעַת הוּא וְהָרָאָה אֶת־הַכֹּהֵן: (מט) מט וְהִיא מִכְתֵּשָׂא רְזוּק אוֹ סְמוּק בְּלְבוּשָׂא אוֹ כְּמִשְׁפָּא אוֹ בְּשֵׁתִיָּה אוֹ בְּעֶרְבָא אוֹ בְּכָל מֵאֵן דְּמִשְׁף מִכְתֵּשׁ סְגִירוּתָא הוּא וְיִתְחַזִּי לְכַתְּנָא: **יִרְקַק . יִרְקַק . יִרְקַק שְׁפִירְקִין . אֲדָמָדִם . אֵדָם שְׁבַאֲדָמִים .**

וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהִסְגִּיר אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים: (נ) נ וְיִחַזִּי כַתְּנָא יָת מִכְתֵּשָׂא וְיִסְגֵר יָת מִכְתֵּשָׂא שְׁבַעַת יוֹמִין:

וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי כִּי־פָשָׂה הַנֶּגַע בְּבִגְד אוֹ־בִשְׁתִּי אוֹ־בְּעֶרְב אוֹ בְּעוֹר לְכָל אִשְׁרֵי־יַעֲשֶׂה הָעוֹר לְמֹלֶאכֶה צָרַעַת מִמָּאֲרַת הַנֶּגַע טָמֵא הוּא: (נא) נא וְיִחַזִּי יָת מִכְתֵּשָׂא בְיוֹמָא שְׁבִיעֵאָה אֲרִי אוֹסְף מִכְתֵּשָׂא בְּלְבוּשָׂא אוֹ בְּשֵׁתִיָּה אוֹ בְּעֶרְבָא אוֹ כְּמִשְׁפָּא לְכָל דִּי יַחַעְבַד מִשְׁפָּא לְעֵבִידָא סְגִירוֹת מְחַזְרָא מִכְתֵּשָׂא מִסָּבָב הוּא:

אשל אברהם - הרב אלאשילי

הַעִיבוֹד, אֵף שֶׁלֹּא עָשָׂה מִמֶּנּוּ כְּלִי (באר בשדה). וְעַל פִּי זֶה, מוֹכֵן מֵה שְׁמוּסְיָף "בְּכָל מְלֹאכֶת עוֹר" עַל "אוֹ בְּעוֹר". תורה מט **יִרְקַק - יִרְקַק - יִרְקַק שְׁפִירְקִין . אֲדָמָדִם - אֵדָם שְׁבַאֲדָמִים - אָבַל** רָאָה רִשׁ"י תְּהִלִּים סח, יד: "לא הוא יְרוֹק וְלֹא הוּא אֵדוֹם .. לְכָךְ נִכְפַּל יִרְקַק אֲדָמָדִם". וְרָאָה רִשׁ"י דְּבָרִים לב, ה וְתִהְיֶה לָח, יֵא וְאִיּוֹב מ, לא, שְׁיִרְקַק וְאֲדָמָדִם הֵן מִהֲתִיבוֹת הַקְּפוּלוֹת, וּמִשְׁמַע מִזֶּה שֶׁהַכֹּהֵן לֹא מַעֲלֶה וְלֹא מוֹרִיד. תורה נ

או של צֹמֵר - הוּא"ו של "וְלִצְמֹר" בָּאָה לְחֻלְק, וּפִירוּשׁוֹ: או. **או כְּעוֹר - זה עוֹר שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה בּוֹ מְלֹאכָה -** כְּלוּמֵר, מְלֹאכֶת הָעִיבוֹד. דְּהֵינּוּ עוֹר שֶׁלֹּא נִמְלַח וְלֹא עוֹבֵד, וּבְכָל זֹאת מִקְבֵּל טוּמְאָת נִגְעִים אִם עָשָׂה מִמֶּנּוּ כְּלִי (באר בשדה). אֵךְ לְכֹאזְרָה מִסְתִּימַת לְשׁוֹן רִשׁ"י מִשְׁמַע שֶׁאֵף שֶׁלֹּא עָשָׂה מִמֶּנּוּ כְּלִי הוּא מִקְבֵּל טוּמְאָה, אֲלֵא שֶׁאִם כֵּן: א) זֶהוּ נִגְד הַמְּפוֹרָשׁ בְּ"תוֹרַת פְּהִינִים". ב) מֵה מוֹסִיף בְּ"כָל מְלֹאכֶת עוֹר". **או בְּכָל מְלֹאכֶת עוֹר - זה עוֹר שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ מְלֹאכָה -** מְלֹאכֶת

נֶאֱסָר בְּתִשְׁמִישׁ הַמִּשְׁה. וְרָאָה רִשׁ"י לְקַמֵּן יד, ח. **מַחֲזִין לְמַחְנָה -** חוֹזֵן לְשֵׁלֶשׁ מַחְנֹת - שֵׁלֶשׁ מַחְנֹת הָיוּ שֵׁם בְּשַׁעַת חֲנִיתָן, תוֹף הַקְּלָעִים הִיא מַחְנָה שְׂכִינָה, חֲנִית הַלְוִיִּם סְבִיב הִיא מַחְנָה לְוִיָּה, וּמִשֵּׁם וְעַד סוֹף מַחְנָה הַדְּגָלִים לְכָל אַרְבַּע הַרוּחוֹת הִיא מַחְנָה יִשְׂרָאֵל, [נ]הֲצָרוּעַ נִשְׁתַּלַּח חוּץ לְכוּלֵּן (רש"י במדבר ה' ט. תורה מז **לְפִשְׁתִּים וְלִצְמֹר - של פִּשְׁתִּים -** הַלְמָ"ד מִשְׁמִשְׁתׁ בְּמִקּוּם תִּיבַת "שֵׁל", רָאָה בְּרֵאשִׁית לב, יח וּבְרִשׁ"י שָׁם (רא"ם).

כ"ה צרעת ממארת • לשון "סלון ממאיר" (יחזקאל כח) פויינט"ש בלע"ז. ומדרשו: 'תן בו מארה, שלא תהנה הימנו'.

נב ויזקיד ית לבושא או ית שתיא או ית ערבא בעמרא או בכתנא או ית כל מאן דמשף די זיהי בה מקתשא ארי סגירות מתזרא היא בנורא תתוקד:

(נב) וְשָׂרָף אֶת־הַבָּגָד או אֶת־הַשֵּׁתִי או אֶת־הָעֵרֶב בְּצֹמֶר או בַּפְּשָׁתִים או אֶת־כָּל־כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר־יְהִי בוֹ הַנִּגַּע כִּי־צִרְעַת מִמְּאֵרֶת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף:

כ"ה בצמר או בפשתים • של צמר או של פשתים, זהו פשוטו. ומדרשו: יכול יביא גזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו? תלמוד לומר: "הוא באש תשרף" - אינה צריכה דבר אחר עמה. אם-כן, מה תלמוד לומר: "בצמר או בפשתים"? להוציא את האמריזות שבו, שהן ממין אחר (פסחים סח). אמריזות, לשון שפה, כמו אמרא.

נג ואם יראה הפהו והנה לא-פשה הנגע בבגד או בשתי או בערב או בכל-כלי-עור:

נד ויצוה הפהו וכבסו את אשר-בו הנגע והסגירו שבעת-ימים שנית:

כ"ה את אשר-בו הנגע • יכול מקום הנגע בלבד? תלמוד לומר: "את אשר-בו הנגע". יכול כל הבגד פלו טעון כבוס? תלמוד לומר: "הנגע". הא כיצד? כבסו מן הבגד עמו.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(נד) את אשר בו הנגע - יכול מקום הנגע בלבד - שכן הוא משמעות לשון הפסוק הבא "הכבס את הנגע" (משכיל לדח). או משום שהסבירא נותנת שיכבסו את מקום הנגע בלבד. תלמוד לומר: "את אשר בו הנגע" - שמשמעו שגם הבגד שבו הנגע צריך לכבס (רא"ס). יכול כל הבגד פלו טעון כבוס? - שכן משמעות "את אשר בו הנגע" - תלמוד לומר: "הנגע" - ולא כתוב "וכבסו את הבגד" (רא"ס). או משום שכן כתוב בפסוק הבא "הכבס את הנגע" (משכיל לדח). הא כיצד? וכבסו מן הבגד עמו - מקצת הבגד שסביב הנגע (רא"ס). וכך (גם) אין סתירה בין פסוק זה לפסוק הבא (משכיל לדח). תורה נה

פשתים (רא"ס). זהו פשוטו. ומדרשו - 'תורת כהנים': יכול יביא גזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו? - כמשמעות הפתוב "ושרף את הבגד .. בצמר או בפשתים". תלמוד לומר: "הוא באש תשרף", אינה צריכה דבר אחר עמה, אם בן מה תלמוד לומר "בצמר או בפשתים"? להוציא את האמריזות שבו שהן ממין אחר - שאם היו האמריזות ממין אחר אינן נשרפות עם הבגד, אבל אם היו מצמר ופשתים גם האמריזות נשרפות. אמריזות, לשון שפה - שפת הבגד. וראה גם רש"י תענית יא, ב. כמו "אמרא" - שהוא תרגומו של "שפה" בשמות לט, כג. תורה נה

(נא) צרעת ממארת - לשון "סלון ממאיר" - יחזקאל כח, כד. וברש"י שם: "סילון - מין קמשונים וחוקים הוא. ממאיר - ענין הכאבה, כמו צרעת ממארת". אך ברש"י במדבר ה, יח ודברים כח, ח פירש מלשון חסרון כאונקלוס. פוינינט"ש - poiniant, דוקר. בלעז. ומדרשו: - 'תורת כהנים'. תן בו מארה - מלשון קללה וחסרון. ראה רש"י במדבר שם. שלא תהנה הימנו - הלימוד הוא מיתור תיבת "ממארת" (רמב"ן). תורה נב (נב) בצמר או בפשתים - של צמר או של פשתים - הבי"ת משמשת במקום האות מ"ם, וכאילו כתוב "מהצמר או מהפשתים", ופירושו: השתי או הערב של צמר או של

♦ יום רביעי כ"ו ניסן ♦

נה ויחזי כהנא פתר דחורו זת מכתשא וקא לא שנא מכתשא מן פד הנה ומכתשא לא אוסף מסאב הוא בנורא תוקדנה תברא היא בשחיקותה או בחדותה:

וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרָיו הַכֶּכֶם אֶת־הַנֶּגַע וְהֵנִיחַ לֹא־הֶפֶךְ הַנֶּגַע אֶת־עֵינוֹ וְהֵנִיחַ לֹא־פָשָׁה טִמְאָה הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרַפְנוּ פַחַתְתָּהּ הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ:

ש"י אַחֲרֵי הַכֶּכֶם • לְשׁוֹן הַעֲשׂוֹת. לֹא־הֶפֶךְ הַנֶּגַע אֶת־עֵינוֹ • לֹא הִכָּה מִמְרָאִיתוֹ. וְהֵנִיחַ לֹא־פָשָׁה • שִׁמְעֵנוּ, שְׂאֵם לֹא הֶפֶךְ וְלֹא פָשָׁה, טִמְאָה וְאִין צְרִיךְ לומר לֹא הֶפֶךְ וּפָשָׁה. הֶפֶךְ וְלֹא פָשָׁה, אִינִי יוֹדֵעַ מַה יַעֲשֶׂה לוֹ? תְּלַמּוּד לומר: "וְהִסְגִּיר אֶת הַנֶּגַע", מִכָּל־מְקוֹם, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים וְכוּ', כִּדְאִיתָא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים, וְרַמְזוּתִיהָ כָּאֵן לְיֹשֵׁב הַמִּקְרָא עַל אֶפְנָיו. פַּחַתְתָּהּ הוּא • לְשׁוֹן גִּמְאָה, כְּמוֹ (שְׁמוּאֵל ב יז): "בְּאֶחַת הַפַּחַתִּים", כְּלוּמַר שְׁפֵלָה הִיא, נִגַע שְׁמֵרָאִיו שׁוֹקְעִין. בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ • כְּתַרְגוּמוֹ: בְּשַׁחֲקוּתָהּ אוֹ בְּחֻדוּתָהּ. קִרְחָתוֹ • שַׁחֲקִים יִשְׁנִים. וּמִפְּנֵי הַמְדַרְשׁ שֶׁהַצֶּרֶף לְגִזְרַת־שְׁוֵה: מִנֵּין לְפָרִיחָה בְּכַנְדִּים שֶׁהִיא

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

בְּהַחֲלִיף. וּבִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא לֹא רָצָה לְפָרֵשׁ ש"י לֹא הֶפֶךְ הַנֶּגַע" הֵינּוּ שְׂלֵא הַחֲלִיף מִמְרָאָה לְמִרְאָה, כִּי א (א מלשון הפסוק "פַּחַתְתָּהּ הִיא" שִׁמְשָׁמְעוּ שְׁמֵרָאִיו שׁוֹקְעִין (כְּלִשׁוֹן רַש"י), מִשְׁמַע שְׂאֵם הֶפֶךְ הַנֶּגַע אֶת עוֹרוֹ אִינוֹ "פַּחַתְתָּהּ", וְאֵם זֶה מִמְרָאָה לְמִרְאָה, הֵרִי עֵדִין הוּא "פַּחַתְתָּהּ", וְרַק אִם הִכָּה מִמְרָאִיתוֹ אִינוֹ פַּחַתְתָּהּ. ב) מִזֶּה שֶׁפִּסְטוֹק נוֹ נִאָּמַר "וְאֵם רָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ בְּהָהּ הַנֶּגַע", מִשְׁמַע שֶׁבִּפְסוֹק נִה מְדוּבָר בְּלֹא כִּהָה הַנֶּגַע.

פַּחַתְתָּהּ הוּא - לְשׁוֹן גִּמְאָה, כְּמוֹ "בְּאֶחַת הַפַּחַתִּים" - שְׁמוּאֵל ב יז, יט. כְּלוּמַר שְׁפֵלָה "הִיא" - הַצֶּרֶעַת. נִגַע שְׁמֵרָאִיו שׁוֹקְעִין - אֵף שְׂלֵא מְדוּבָר בְּנֶגַע לְכֹן אֲלֵא בִּירְקָרָה אוֹ אֲדַמְדָּם, אֵף כִּינֵן שְׁהוּא יְרוֹק חֹק אוֹ אֲדוּם חֹק כְּדִלְעִיל בְּרַש"י פְּסוֹק מַח, הֵרִי מִתּוֹךְ חֹק צִבְעוֹ הוּא זוֹהַר וְזוֹרַח, וְנִרְאָה שְׁקוּעַ בִּיחַס לְבַגְד (גרא).

בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ - כְּתַרְגוּמוֹ: "בְּשַׁחֲקוּתָהּ אוֹ בְּחֻדוּתָהּ". "קִרְחָתוֹ" - שַׁחֲקִים, יִשְׁנִים - מִפְּרַשׁ בְּזֶה אֶת לְשׁוֹן אוֹנְקָלוּס "בְּשַׁחֲקוּתָהּ" שֶׁפִּירוּשׁוֹ שַׁחֲקִים יִשְׁנִים, וְזֶהוּ פִירוּשׁ שֶׁל "קִרְחָתוֹ", וּמִזֶּה מוּבָן שֶׁ"בְּחֻדוּתָהּ" פִירוּשׁוֹ חֻדְשִׁים, וְהוּא תַרְגוּם שֶׁל "גִּבְחָתוֹ", וְלָכֵן לֹא הוּצָרָה רַש"י לְפָרְשׁוֹ. וּמִפְּנֵי הַמְדַרְשׁ שֶׁהַצֶּרֶף לְגִזְרַת־שְׁוֵה: - נִדְּהָ יט, א. מִנֵּין לְפָרִיחָה בְּכַנְדִּים - שְׁפָרְחָה הַצֶּרֶעַת בְּכוּלוֹ (רש"י שם).

מִרְאָה חֲדָשׁ בְּבַגְד (גרא). דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים וְכוּ' - אִינוֹ טִמְאָה, אֲלֵא מִשׁוּם עוֹמֵד [שֶׁאֲפִילוֹ אִם הֶפֶךְ, הֵרִי זֶה כְּאִילוֹ לֹא הֶפֶךְ מִרְאִיתוֹ אֲלֵא עוֹמֵד בְּאוֹתוֹ מִרְאָה], הֵא מַה אֲנִי מְקַיֵּם: "וְהֵנִיחַ לֹא הֶפֶךְ הַנֶּגַע אֶת עֵינוֹ וְהֵנִיחַ לֹא פָשָׁה טִמְאָה" [שִׁמְשָׁמְעוּ שְׂאֵם הֶפֶךְ טְהוֹר], בְּכָל מִין שֶׁהוּא מִטִּמְאָה לוֹ'. כְּלוּמַר, שְׂאֵם הֶפֶךְ אֶת הַמִּרְאָה מִירְקָרָה לְאֲדַמְדָּם אוֹ לְהִיפָף, אִין זֶה נִקְרָא שִׁינּוּי, כִּינֵן שֶׁשִּׁנּוּיָהֶם הֵם מִאוֹתוֹ מִין מִרְאָה שֶׁהוּא מִטִּמְאָה לוֹ, וְהֵרִי זֶה בְּכָלֵל "לֹא הֶפֶךְ הַנֶּגַע אֶת עֵינוֹ", וְרַק אִם נִהֲפֶה הַמִּרְאָה לְמִרְאָה טְהוֹר, אֲזִי טְהוֹר.

כִּדְאִיתָא בְּ"תוֹרַת כֹּהֲנִים". וְרַמְזוּתִיהָ כָּאֵן לְיֹשֵׁב הַמִּקְרָא עַל אֶפְנָיו - בְּכוֹנֵת דְּבָרֵיו נִרְאָה לומר כִּי: בְּתוֹחֵלָה פִּירַשׁ רַש"י "לֹא הֶפֶךְ הַנֶּגַע אֶת עֵינוֹ" - "לֹא הִכָּה מִמְרָאִיתוֹ", וְזֶהוּ עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, אֲלֵא שֶׁלְּפִירוּשׁ זֶה קֶשֶׁה, שִׁמְשָׁמְעוּ שְׂאֵם הִכָּה מִמְרָאִיתוֹ הֵרִי זֶה טְהוֹר, וְזֶה לֹא יִתְכּוֹן, שֶׁהֵרִי מִפּוֹרֵשׁ לְקַמְן פְּסוֹק נוֹ שְׂאֵם בְּהָהּ הַנֶּגַע צְרִיךְ לְקַרְוֵעַ הַבְּגָד, וּבְרַש"י שֶׁם הוֹסִיף שֵׁשׁ לְשָׂרְפוֹ, הֵרִי שֶׁגַם כִּשְׁהִכָּה הַנֶּגַע טִמְאָה, וְלָכֵן הִבִּיא אֶת דְּבָרֵי הַ"תּוֹרַת כֹּהֲנִים" ש"י לֹא הֶפֶךְ הַנֶּגַע אֶת עֵינוֹ" פִּירוּשׁוֹ שְׂלֵא הַחֲלִיף מִמְרָאָה לְמִרְאָה, וְלַעֲנִין אִם הַחֲלִיף יֵשׁ מִחֻלּוֹקֵת בֵּין רַבִּי יְהוּדָה לְחֻכְמִים, וְעַל פִּי זֶה לֹא יוֹקֶשֶׁה מִפְּסוֹק נוֹ, שֶׁשֶׁם מְדוּבָר בְּהִכָּה וְלֹא

(גה) אַחֲרֵי הַכֶּכֶם - לְשׁוֹן הַעֲשׂוֹת - וְהוּא כְּמוֹ לְשׁוֹן "נִפְעַל", שֶׁהַנֶּגַע נַעֲשֶׂה מְכוּבָס (באר רחובות). וְרָאָה רַש"י בְּרִאשִׁית מ, כ: "הַכֶּכֶם אֶת הַנֶּגַע, שֶׁכִּיבוּסוֹ עַל יְדֵי אַחֲרִים". וְרָאָה עוֹד רַש"י וַיִּקְרָא יד, מג. שֶׁם כו, לה.

לֹא הֶפֶךְ הַנֶּגַע אֶת עֵינוֹ - לֹא הִכָּה מִמְרָאִיתוֹ - אֲלֵא עֵמֵד בְּמִרְאִיתוֹ. פִּירַשׁ "עֵינוֹ" בְּמִשְׁמַעוֹת "מִרְאִיתוֹ". וְרָאָה גַם רַש"י לְעִיל פְּסוֹק ה. וְכַתּוּב הַ"גּוֹר אֲרִיחַ" שֶׁמֶה שֶׁכְּתוּב כָּאֵן "לֹא הֶפֶךְ אֶת עֵינוֹ", וְלֹא כְּתוּב כְּדִלְעִיל "וְהֵנִיחַ הַנֶּגַע עֵמֵד בְּעֵינָיו", וְזֶה מִשׁוּם שֶׁעַל־יְדֵי הַכִּיבוּס דְרָף הַנֶּגַע לְהִשְׁתַּנּוּת קֶצֶת, לְכֹן הַדְּגִישׁ שְׁלִמְרוֹת הַכִּיבוּס לֹא הִכָּה מִמְרָאִיתוֹ. אֲבָל אִם הִכָּה מִמְרָאִיתוֹ - רָאָה לְקַמְן פְּסוֹק נוֹ. **וְהֵנִיחַ לֹא פָשָׁה - שִׁמְעֵנוּ שְׂאֵם "לֹא הֶפֶךְ" -** מִמְרָאָה אֲחָד לְמִרְאָה שְׁנִי, כְּגוֹן מִירְקָרָה לְאֲדַמְדָּם. וּמַה שֶׁפִּירַשׁ רַש"י לְעִיל: "לֹא הֶפֶךְ" - "לֹא הִכָּה מִמְרָאִיתוֹ", צְרִיךְ לומר שְׁוֵה עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, אֲבָל כְּעַת מִפְּרַשׁ עַל פִּי "תּוֹרַת כֹּהֲנִים", כִּפִּי שְׂאוּמֵר בְּסוֹף דְּבָרָיו.

וְ"לֹא פָשָׁה", טִמְאָה. וְאִין צְרִיךְ לומר "לֹא הֶפֶךְ" וּפָשָׁה. הֶפֶךְ - מִמְרָאָה אֲחָד לְמִרְאָה אַחֵר. **וְ"לֹא פָשָׁה", אִינִי יוֹדֵעַ מַה יַעֲשֶׂה לוֹ -** תְּלַמּוּד לומר - לְעִיל פְּסוֹק ג. **"וְהִסְגִּיר אֶת הַנֶּגַע", מִכָּל־מְקוֹם -** שְׂאֵם הֶפֶךְ לְמִרְאָה אַחֵר, מִסְגִּירוֹ כְּדִין

טהורה? נאמרה "קרחת וגבחת" באדם, ונאמרה "קרחת וגבחת" בבגדים. מה להלן פרח בכלו - טהור, אף כאן פרח בכלו - טהור, לכה אמו הכתוב לשון "קרחת וגבחת". ולענין פרושו ותרגומו, זהו משמעו: קרחת - לשון ישנים, וגבחת - לשון חדשים, כאלו נכתב באחריתו או בקדמותו, שהקרחת לשון אחרים והגבחת לשון פנים, כמו שכתוב: "ואם מפאת פניו וגו'", והקרחת, כל ששופע ויורד מן הקרקד ולאחריו, כה מפרש בתורת כהנים'.

ויאם תזא כהנא והא עמאי מכתשא בתי דתורו יתה ויבנע יתה מן לבושא או מן משפא או מן שתאי או מן ערבא :

(נו) ואם ראה הכהן והנה פתה הנגע אחרי הפנים אתו וקרע אתו מן הבגד או מן העור או מן השתי או מן הערב:

כ"א וקרע אתו • יקרע מקום הנגע מן הבגד וישרפנו.

ויאם תתחזי עוד בלבושא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דמשף סגיא היא בנורא תוקדנה ית די בה מכתשא :

(נז) ואם תראה עוד בבגד או בשתי או בכלי עור פרחת הוא באש תשרפנו את אשר בו הנגע:

כ"ב פרחת הוא • דבר החוזר וצומח • באש תשרפנו • את כל הבגד.

נח ולבושא או שתיא או ערבא או כל מאן דמשף די יתתור ויעדי מנהון מכתשא ויעטבע תנינות וידפי :

(נח) והבגד או השתי או כלכלי העור אשר תכבס וסר מהם הנגע וכבס שנית וטהר:

כ"ג וסר מהם הנגע • אם פשכסוהו בתחלה על-פי כהן, סר ממנו הנגע לגמרי. וכבס שנית • לשון

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לקמן יד, מד שהנגע שחוזר מטמא אף על-פי שאינו פושה.
כאש תשרפנו - את כל הבגד - ולא רק את מקום הנגע. ומה שנאמר "את אשר בו הנגע", ראה רש"י לעיל פסוק נו ובביאור שם. תורה נח
(נח) וסר מהם הנגע - אם - תיבת "אם" זהו פירוש של "וסר" (בגא"ו), ופירושו: אם סר.
כשכבסוהו - זהו פירוש "אשר תכבס", שאף שנאמר "תכבס" בלשון עתיד, משמעו בלשון עבר, שכבסוהו. ומה שנקט "כבסוהו" ולא "כבסו" (בלשון יחיד), משום שבפסוק נד ששם נזכר ענין הכיבוס, נזכר "וכבסו" בלשון רבים.
בתחלה - קודם הסגר שני, כדלעיל פסוק נד.
על-פי כהן - במפורש לעיל פסוק נד, ואולי מרמזו הדבר במה שאמר "אשר תכבס", שמשמעו בלשון צווי, שהיית צריך לכבסו.

תלקים שונים של אותו ראש וחס ושמלה).
שהקרחת לשון אחרים, והגבחת לשון פנים, כמו שכתוב - לעיל פסוק מא.
"ואם מפאת פניו וגו'", והקרחת כל ששופע ויורד מן הקרקד ולאחריו כה מפרש בתורת כהנים". - ראה גם רש"י שם. תורה נו
(נו) וקרע אתו - יקרע מקום הנגע - זהו פירוש "וקרע אתו", ולא שיקרע חלק קטן בבגד ויקים בזה מצות קריעה (תורת כהנים).
"מן הבגד" - משמעו שצריך לנתק אותו לגמרי מהבגד (תורת כהנים).
וישרפנו - כמו שנאמר בפסוק נז: "באש תשרפנו את אשר בו הנגע", ומיתור "את אשר בו הנגע", לומדים שגם הקרעים של מקום הנגע צריכים שריפה (תורת כהנים). תורה נו
(נז) פרחת הוא - דבר החוזר וצומח - שהנגע חוזר וצומח בבגד. וראה רש"י

שהיא טהורה - ואף על-פי שלא נאמר אלא באדם (לעיל פסוק יב) "ואם פרוח תפרח וגו'" (רש"י שם).
נאמרה קרחת וגבחת באדם - לעיל פסוק מב.
נאמרה קרחת וגבחת בבגדים, מה להלן פרח בכלו טהור - כדלעיל פסוק יג.
אם כאן פרח בכלו טהור, לכה אמו הכתוב לשון קרחת וגבחת - אף שאין לשונות אלו מתאימים לבגדים. ולענין פרושו ותרגומו זהו משמעו: קרחת לשון ישנים, וגבחת לשון חדשים, כאלו נכתב באחריתו - והינו שהבגדים הם ישנים, שנמצאים באחרית זמנם (רא"ס).
או בקדמותו - הינו שהבגדים חדשים, שנמצאים בתחילת זמנם (רא"ס). או שהפונה שבאותו בגד החלק המשמש הוא הנקרא ישן והחלק הפחות משמש נקרא חדש. ואז הנמשל דומה לגמרי למשל, שכן הקרחת והגבחת הם

טבילה. תרגום של 'כבוסין' שבפרשה זו לשון לבון: "ויתחור". חוץ מזה, שאינו ללבון אלא לטבל, לכה תרגומו 'ויצטבע'. וכן כל כבוסי בגדים שהן לטבילה, מתרגמין 'ויצטבע'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז עמ' 93)

לשון טבילה (רש"י יג, נח) אפטר לבאר את המטרה של כבוס זה בשני פנים. א. הסרת הנגע, ולפי זה משמעותה - לבון. ב. הסרת טמאת הנגע שהתפשטה בכל הגד, ואז משמעותה - טבילה. וממה שנאמר "וכבס שנית" משמע שהוא בא בהמשך לראשון ויש להם תכן דומה. לכן מפרש לשון 'טבילה', היינו ששניהם מטהרים את הגד: הראשון מסיר את הנגע, והשני את הטמאה. אף אם הוא לשון 'לבון' - נמצא שהראשון כלל לא טהר את הגד, רק השני.

(נט) זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר או הפשתים או השתי או הערב או פל-פלי-עור לטהרו או לטמא: פפפ

נט דא אורייתא דמכתש סגירו בלבוש צמר או כתנא או שתניא או ערבא או פל מאן דמשך לדיכוייתה או לסאבותיה: פ פ פ

ס"ז פסוקים, בני"ה סימן. חסלת פרשת תזריע

יד (א) וידבר יהוה אל משה לאמר: א ומליל יי עם משה למימר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ו ע' 100. ע"פ ביאורי החומש)

שמה של הפרשה - מצורע בדורות הראשונים נקראת פ' מצורע - פרשת זאת תהיה, ורק בדורות האחרונים התקבל השם 'פרשת מצורע'. וטעם הדבר בפנימיות העניינים: ידוע שלעתידי לבוא החשך והרע יהפכו לאור וטוב. כך גם בנוגע למצורע, בזמן הגלות מצורע הוא משג שליילי. אבל לעתידי לבוא התשובה של המצורע תהיה בבחינת 'דונות נעשות לו פזיות', כך שהמשג מצורע יהפך להיות דבר חיובי. בדורות הראשונים לא קראו בשם מצורע כי לא רצו להשתמש בדבר שליילי, לכן השתמשו בשם 'זאת תהיה' רמז לכך שלעתידי לבוא יהיה המצורע דבר חיובי. אף בדורות האחרונים, הקרובים לביאת משיח שאז יהפך המצורע לדבר חיובי, קוראים לפרשה מצורע על-שם העתיד הקרוב, שבו המצורע יהיה רק דבר של קדשה ואור.

(ב) זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והוא אל-הכהן:

ב דא תהי אורייתא דסגירא ביומא דדכותיה ויתתי לות פהנא:

כ"א זאת תהיה תורת המצורע וגו' • (מגילה כא) מלמד, שאין מטהרין אותו בלילה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ליבון שנה בטומאה, ולכן גם לא היוקק רש"י לפרש בהם שהפנה לטבילה, כי פשוט הוא (הרב). תורה נט

(ב) זאת תהיה תורת המצורע [ביום טהרתו] - פן הגירסא בכמה כתבי-יד ודפוסים. אלא שבהם הגירסא היא: "זאת תהיה. ביום טהרתו - מלמד בו". וגירסא זו נראית יותר. כי בתחילה מעתיק רש"י את שם הפרשה בדרבנו, ושם הפרשה לרש"י הוא "זאת תהיה" (ראה רש"י לעיל יג, ח). ואחר-כך מעתיק "ביום טהרתו" התיבות שעליו נסוב הביאור. אף בדפוסים הנפוצים הגירסא היא: "זאת תהיה תורת המצורע וגו' - מלמד בו". וראה בהערה לקמן ביאור גירסא זו.

חולין שם: "נגעי בגדים - כתיב בהו ב' כבוסים, תכבוסת ראשונה: וכבסו את אשר בו הנגע והסגירו וגו', לראות אם יפשה או יעמוד או יכהה, וכיבוס שני לאחר הסגר שאחר כיבוס ראשון: והבגד או השתי או הערב או כל פלי העור אשר תכבס בראשונה קודם הסגר, וקר מהם הנגע בימי הסגר, וכבס שנית לשום טבילה וטהר".

תרגום של כבוסין שבפרשה זו לשון לבון: "ויתחור", חוץ מזה שאינו ללבון אלא לטבל, לכה תרגומו: "ויצטבע". וכן כל כבוסי בגדים שהן לטבילה מתרגמין: "ויצטבע". - מצד טומאתם, שלא שנה לומר בהם כיבוס של ליבון, כי מה

"קר" - משמע שמפרש "וקר" בלשון עבר, פי הני"ו של "וקר" אינו משמש כני"ו ההיפוך אלא במשמעות אם, כמבואר לעיל.

ממנו - מהבגד (או מקל דבר אחר הנזכר בפסוק), ובפסוק כתב "מהם" בלשון רבים, פי הוא מוסב על הכל.

"הנגע" לנמרי - ב"תורת פהנים" לומדים ממה שנאמר "וקר מהם" - עד שיעקר מהם מכולו".

וכבס שנית - לשון - באחד מכתבי-היד: לשום. וכן הוא ברש"י חולין לא, ב. ועל פי זה מובן תיבת "שנית", שהראשון היה לשם כיבוס, והשני הוא לשם טבילה.

מכילה - בותר ביאור מובא ברש"י

~ נקודות משיחות קודש ~ יעוין לקוטר שיחות חלק יב, עמוד 78 - מתוך 'לקראת שבת)

הלימוד המיוחד שטהרת המצורע געשית ביום

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו

זאת תהיה תורת המצורע וגו', מלמד שאין מטהרין אותו בלילה (יד, ב. ובפירוש רש"י) והקשו במפרשים: מדוע הצרכנו ללימוד מיוחד שאין מטהרין המצורע בלילה, והרי טהרת המצורע פוללת הבאת קרבן, ואין מקריבים קרבנות בלילה, כדדרשינן ב'תורת כהנים' על הפסוק (צו, לח) "ביום צותו" - שכל הקרבנות פשרים רק ביום.

ויש לומר שבפשטות הכתובים, אין תיבת יום שוללת הלילה, וכדחזינו במעשה גראשית "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד". ועוד, שעל מפת בכורות שהיתה בלילה, כתוב "ביום הפותי כל בכור". ואם כן בדרך הפשט, שהיא דרכו של רש"י, אין מקום ללימוד מ"ביום צותו", ולכן הוצרך רש"י ללימוד מיוחד בפרשת המצורע.

ויזניק שפיר מהא שבדבור המתחיל, מעתיק רש"י התיבות "זאת תהיה תורת המצורע", ואילו לתיבת "ביום" (שלקאורה ממנה נלמד שאין מטהרין בלילה) רומז רש"י ב"וגו" - פיון שפנ"ל, מתבת "ביום" לבדה אין ללמוד (בפשטו של מקרא) שאינו בלילה. ורק שפסוק זה נתחזק, שבו נדרשות כל התיבות למשמעותם המיוחדת, ולכן נדרשת גם תיבת "ביום" כאן ל"ביום ולא בלילה". [ועיוין בפנים השיחה הדיוקים בשאר התיבות].

~ נקודות משיחות קודש ~ עלפי לקוטר שיחות חלק ז, עמוד 100 - מתוך 'לקראת שבת)

גם הנמוף ביותר מובא אל הכהן

זאת תהיה תורת המצורע . . והוא אל הכהן: ויצא הכהן אל מחוץ למחנה (יד, ב"ג)

ולקאורה צריך ביאור לשון הפתוב "והוא אל הכהן", שהרי נאסר על המצורע להפגס למחנה ישראל, והיאך יבוא אל הכהן, ואכן המשך הפתוב הוא "ויצא הכהן" - שבה אל המצורע "מחוץ למחנה". פן צריך ביאור הלשון "והוא אל", ולא נכתב "ובא".

והביאור בזה בדרך החסידות:

עונשו של המצורע לישוב בדרך מחוץ למחנה, מגיע מחמת חטאו החמור שדבר לשון הרע (רש"י תזריע יג, מו), ואם כן הימצאותו מחוץ למחנה היא מחמת שדברתו הרוחנית נמצא הוא מחוץ לגבול הקדושה. וגם על יהודי הנמצא במצב כזה, מבטיחה התורה שסופו לעשות תשובה. וזהו הרמז בלשון "והוא אל הכהן" - שמשמעותו שיובא בעל-כורחו, דכיון שהקב"ה יערה עליו רוח ממרום, ודאי שישוב אל המחנה.

וכיון שסוף-כל-סוף רצון ה' הוא שתהיה התשובה מפנימיותו של המצורע, לכך נאמר "ויצא הכהן", שאף שתחלת התשובה היא בדרך מתנה מלמעלה, המרוממת את המצורע "אל הכהן", הרי שהעבודה אחר-כך היא להמשיך את הקדושה "החוצה", לדרגת האדם כפי שהוא מצד-עצמו, וזהו הרמז בכך שהכהן יוצא אל המצורע.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

כל הפסוק הזה מדבר רק על פרט של "ביום טהרתו", שאין מטהרין אותו אלא ביום ולא בלילה, ואינו מדבר כאן על פרטי הענין, אם המצורע בא אל הכהן או הכהן אל המצורע, אלא על פוללת הענין של "טהרתו", כשיובא אל הכהן להטהר אינו אלא ביום. ומה שכתב "והוא אל הכהן", זהו משום שמדבר כאן על המצורע, לכן מיחס ביאתו אליו, וגם בזה דיק הפתוב לכתוב "והוא אל הכהן" ולא "ובא", שהרי בפועל הכהן הוא שבה אל המצורע, אלא שאחרי שהכהן בא אליו נמצא המצורע מובא אל הכהן. תורה ג

לעיל בהערה], ולכן נקט בלשוננו "מלמד", דהינו ש"זאת תהיה" מלמד אותנו ש"ביום" הוא בדוקא. ולכן כתב בלשון שלילה "שאין מטהרין אותו בלילה", ולא בלשון חיובית כב"תורת כהנים": "שטהרתו ביום", משום ש"זאת" בא למעט, יום ולא לילה. ויש לומר שבתיבת "וגו" רש"י רומז גם לתיבות "והוא אל הכהן", שלקאורה אין להן מובן, שכן בהמשך נאמר "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה", הרי שהכהן הולך אל המצורע, ומהו "והוא אל הכהן"? אלא "והוא אל הכהן" מוסב על "ביום טהרתו", וכך פירושו: ביום טהרתו כשיובא המצורע אל הכהן להטהר. כלומר,

וגו' - בדפוס ראשון לא גורס וגו'. מלמד שאין מטהרין אותו - בצפריים ועץ ארז ואזוב ושני תולעת (רש"י מגילה כא, א). בלילה - שאם לא כן, "ביום" למה לי (רא"ם). וב"תורת מנחם" כתב, שבדרך כלל על פי פשוטו של מקרא "ביום" אינו בא למעט לילה (שהרי לעיל יג, יד גבי "ביום הראות בו וגו", לא פירש רש"י מלמד שאין מטמאים אותו בלילה), אבל כאן פיון שכתוב "זאת תהיה" בלשון ששוללת אפנים אחרים, הרי ש"ביום" הנאמר כאן הוא בדוקא, ולכן מעתיק רש"י את התיבות "זאת תהיה", ול"ביום טהרתו" רומז ב"וגו" [לפי הגירסא הנפוצה. וראה

(ג) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וּרְאָה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ נֶרְפָא נִגְעַת־הַצָּרַעַת מִן־הַצְּרוּעַ:

ג וַיִּפְקֹד כַּהֲנָא לְמַפְרָא לְמִשְׁרִיתָא וַיַּחֲזִי כַּהֲנָא וְהָא אַתְּסִי מִכְּתֶשׁ סְגִירוּתָא מִן סְגִירָא:

רש"י - אל-מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות שנשתלח שם בימי חלוטו.

(ד) וַצֹּהֵה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמַּטְהָר שְׁתֵּי־צַפְרִים חֵיזוֹת טַהֲרוֹת וְעֵץ אֲרִזוֹ וְשֵׁנֵי תוֹלַעַת וְאוֹזֹב:

ד וַיִּפְקֹד כַּהֲנָא וַיִּסַּב לְמַדְפֵּי תַרְתִּין צַפְרִין חֵיזִין דְּקָנוּ וְאַעֲא דְאַרְזָא וְצַבַּע זְהוּרִי וְאוֹזֹבָא:

רש"י - חיות. (חולין קמא) פֶּרֶט לְטָרְפוֹת. טַהֲרוֹת. פֶּרֶט לְעוֹף טָמֵא. לְפִי שֶׁהַנְּגָעִים בָּאִין עַל לְשׁוֹן הָרֶע (ערכין טו), שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה סְטָפוּטֵי דְבָרִים, לְפִיכֶךָ הִזְקָקוּ לְטַהֲרָתוֹ צַפְרִים, שֶׁמִּפְּטָטִין תְּמִיד בַּצִּפְצוּף קוֹל. וְעֵץ אֲרִזוֹ. לְפִי שֶׁהַנְּגָעִים בָּאִין עַל גְּסוֹת הַרוּחַ. וְשֵׁנֵי תוֹלַעַת וְאוֹזֹב. מַה תַּקְנָתוֹ וַיִּתְרַפֵּא? יִשְׁפִּיל עֲצָמוֹ מִגְּאֻלְתּוֹ כְּתוֹלַעַת וּכְאוֹזֹב. עֵץ אֲרִזוֹ. מִקַּל שֶׁל אֲרִזוֹ. וְשֵׁנֵי תוֹלַעַת. לְשׁוֹן שֶׁל צֶמֶר צְבוּעַ זְהוּרִית (ב"מ כ"ט).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 97)

שְׁהַנְּגָעִים בָּאִין עַל לְשׁוֹן הָרֶע . . . עַל גְּסוֹת הַרוּחַ (רש"י יד, ד) לְשׁוֹן הָרֶע, שֶׁהוּא חֶטָא חִיצוֹנִי, הַמַּתְבַּטֵּא בְּדַבּוּר בְּלִבֵּד (פְּטוּטֵי דְבָרִים) - מְבִיא נִגְעֵי עוֹר הַבָּשָׂר, הַמוֹפִיעִים בְּחֻלְקֵי הַגּוֹף הַחִיצוֹנִיִּים וְהַנְּחוּתִים יוֹתֵר. **גְּסוֹת הַרוּחַ**, שֶׁמְקוּמָהּ פְּנִימִי וְעַמּוּק יוֹתֵר בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם - מְבִיאָה נִגְעִים הַמוֹפִיעִים בְּרָאשׁ (אוּ בְּזָקָן), הָאֵבֶר הַחֲשׂוּב בְּיוֹתֵר בַּגּוֹף הָאָדָם.

אשל אברהם - הרב אלעזר שטיינמאן

ובאזוב - כלומר ישפיל עצמו עד הנקצה האחרון של השפלות עד שתוסר ממנו גסות הרוח. וראה גם רש"י במדבר יט, כב: "אָרִזוֹ הוּא הַגְּבוּהָ מִקַּל הָאֵילָנוֹת וְאוֹזֹב נְמוּךְ מִכֹּלָם, סִימָן שֶׁהַגְּבוּהָ שֶׁנִּתְגַּאָה וְחִטָּא, יִשְׁפִּיל אֶת עֲצָמוֹ כְּאוֹזֹב וְתוֹלַעַת וַיִּתְכַּפֵּר לוֹ".

ובטעם שהוצרך לרמוז ענין השפלות גם בשני תולעת וגם באזוב, כתב ה"משפיל לְדוֹד", משום שיש שני סוגי גאים: יש המתגאים בשלימות נפשם, כלומר בחלק הרוחני שבהם, להם נרמז שיִשְׁפִּילוּ עֲצָמָם כְּתוֹלַעַת. וְיִישׁ הַמַּתְגַּאֵים בְּשִׁלְמוֹת גּוֹפָם אוּ מְמוּנָם, לָהֶם נִרְמָזוּ שִׁישְׁפִּילוּ עֲצָמָם כְּאוֹזֹב שֶׁבְקִיר הַדּוּמָם.

עץ ארזו - מקל של ארז - ולא אילן של ארז (רא"ם).

ושני תולעת - לשון של צמר - סרוק ומשוף כמין לשון (רש"י יומא לט, א). **צבועה זהורית** - אדום (רש"י שם). "שני תולעת" זהו הצבע, וכתרגום אנקלוס, ורש"י מוסיף שמדובר ב"לשון של צמר" (רא"ם). ואין הבדל בין "שני תולעת" ל"תולעת שני", שבשניהם התרגום הוא "צבע זהורי". אך צריך עיון מדוע נקרא כאן "שני תולעת" ובתירוט המשפן "תולעת שני". ואולי כדי להבדילם זה מזה. תורה ה

"צַפְרִים", יֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁמֵּאֲחֵר שְׁבִיֵּאֵר רִש"י שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּפִידָה שֶׁהַצַּפְרִים הִלְלוּ צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת "חֵיזוֹת טַהֲרוֹת" דוֹקָא, וְלֹא טְרִיפוֹת וְטָמְאוֹת, מִשְׁמַע מִשׁוּם שֶׁהֵם מַעֲיִן קָרְבָן טַהֲרָה עַל הַמַּצוּרַע, וְכִיּוֹן שֶׁכֶּה, יֵשׁ לְבָאֵר טַעַם לְקִיחַת הַצַּפְרִים דוֹקָא עֲבוּר טַהֲרַת הַמַּצוּרַע (ע"פ עמר נקא).

ועץ ארזו - לפי שהנגעים באין על גסות הרוח - כמו שמצינו בעזרהו שלקה בצרעת במצחו, מפני ש"גבה לבו עד להשחית" (כלשון הכתוב בדברי הימים ב כו, טז), ובקש להקטיר קטורת על המזבח אף שלא היה כהן. לכן לוקח "עץ ארזו" שהוא הגבוה שבאילנות. ואין זה סותר למה שאמר לפני כן שהם באים על לשון הרע, מפני שגם זה וגם זה גורמים (עמר נקא). או משום שגם לשון הרע באה מגסות הרוח, שאחרים אינם חשוכים בעיניו לכלום, ולכן מדבר עליהם לשון הרע (דברי דוד).

ושני תולעת ואזב - מה תקנתו ויתרפא - מגסות הרוח. **ישפיל עצמו מגאולתו בתולעת** - אף ש"שני תולעת" אינו תולעת ממש, אלא נקרא כן על שם גרגירי הצבע שלו, אף כיון שנקרא "תולעת" יש בזה רמז לתולעת הרומשת על הארץ.

(ג) **אל מחוץ למחנה** - חוץ לשלש מחנות שנשתלח שם בימי חלוטו - כדלעיל יג, מו וברש"י. מבאר בזה, שלא נחשוב לומר שפיון שנאמר "והובא אל הכהן", פירושו שהכהן יוצא אל מחוץ למחנה שכינה בלבד (למחנה לוויה) והמצורע מובא אליו עד לשם (משכיל לדוד), אלא כיון שנאמר "אל מחוץ למחנה" כלשון הנזכר לעיל שם גבי יציאת המצורע כשהוא נחלט לטומאה, והנינו מחוץ לשלש מחנות, הרי מוכן שגם כאן הפירוש מחוץ לשלש מחנות. ומה שנאמר לעיל "והובא אל הכהן", נתבאר בביאור הקודם. תורה ד

(ד) **חיות** - פרט לטרפות - ולא טריפה דאינה חיה. ומיעטינהו דלא ליתכשרי לטהרת מצורע, אף-על-גב דלאו קרבן ניהו, אלא מחוץ למחנה שוחטה אל בלי חרס (רש"י חולין קמ, א).

טהרות - פרט לעוף טמא. לפי שהנגעים באין על לשון הרע - כדלעיל יג, מו.

שהוא מעשה פטופטי דברים - וראה רש"י ערכין טז, ריש עמוד ב ש"פטופטי" הוא קול היצא בקשאי. **לפיכך הזקקו לטהרתו צפרים, שמפטפטין תמיד בצפצוף קול** - מה שכתב ענין זה כאן ולא על תיבת

(ה) וְצִוְהָה הַכֹּהֵן וְשִׁחַט אֶת־הַצֹּפֹר הָאֶחָת אֶל־כְּלֵי חָרֶשׁ עַל־מִים חַיִּים:

ה ויפקד פהנא ויפוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי מביע:

כ"י - על־מים חיים • נותן אותם תחלה בכלי, כְּדִי שִׁיחַא דַּם צֹפֹר נִכְר בְּהֶם, וְכַמָּה הֵן? רביעית.

(ו) אֶת־הַצֹּפֹר הַחֵיהָ יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת־עֵץ הָאֵרוֹ וְאֶת־שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת וְאֶת־הָאוֹב וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֹּפֹר הַחֵיהָ בְּדָם הַצֹּפֹר הַשֹּׁחֵטָה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים:

ו ית צפרא חיתה יסב יתה וית אעא דארזא וית צבע זהורי וית אזובא ויטבול יתהון וית צפרא חיתה בדמא דצפרא דנכיסא על מי מביע:

כ"י - אֶת־הַצֹּפֹר הַחֵיהָ יִקַּח אֹתָהּ • מְלַמֵּד שְׂאִינוּ אוֹגְדָה עִמָּהֶם, אֲלֵא מְפִרְשָׁה לְעֲצָמָה, אֲכַל הַעֵץ וְהָאוֹב כְּרוּכִים יַחַד בְּלִשׁוֹן הַזְּהוּרִית, כַּעֲנִיֵן שְׂנַאֲמַר: "וְאֶת־עֵץ הָאֵרוֹ וְאֶת־שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת וְאֶת־הָאוֹב", קִיחָה אַחַת לְשִׁלְשֶׁתָן. יְכוּל, כִּשְׁם שְׂאִינָה בְּכֻלָּל אֲגֻדָּה, כֵּן לֹא תֵהֵא בְּכֻלָּל טְבִילָה? תְּלַמּוּד לֹמַר: "וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֹּפֹר הַחֵיהָ", הַחֲזִיר אֶת הַצֹּפֹר לְכֻלָּל טְבִילָה.

(ז) וְהִזָּה עַל הַמַּטְהָר מִן־הַצָּרַעַת שִׁבְעַ פְּעָמִים וְטָהְרוּ וְשִׁלַּח אֶת־הַצֹּפֹר הַחֵיהָ עַל־פְּנֵי הַשָּׁרָה:

ז וידי על דמדכי מן סגירותא שבע זמנין וידפנה וישלח ית צפרא חיתה על אפי חקלא:

(ח) וְכִבֶּסְ הַמַּטְהָר אֶת־בְּגָדָיו וְגִלְחָה אֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהַר וְאַחַר יָבוֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאַהֲלוֹ שִׁבְעַת יָמִים:

ח ויצבע דמדכי ית לבושהי ויגלח ית כל שערה ויסיחי במיא וידיכי ויבתר פן יעול למשריתא ויתב מברא למשפנה שבעא יומין:

כ"י - וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאַהֲלוֹ • (ת"כ, חולין קמא) מְלַמֵּד שְׂאִסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמְטָה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שהכפונה גם על הצפור החיה, שהרי הצפור לא היתה ביחוד אתם באגדה (רא"ם). או שבפונת רש"י לומר שלולא "ואת הצפור החיה" היה ניתן ללמוד שגם לענין טבילה הם חלוקים לשתי טבילות, ולכן אמר הכתוב "אותם ואת הצפור החיה", לומר שהם בכלל טבילה אחת (נחלת יעקב). תורה ח

(ח) וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאַהֲלוֹ - מְלַמֵּד שְׂאִסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמְטָה - דְּכִיּוֹן דְּמַטְהָר לִיָּה מַחְלוּטוֹ, מִיבְעֵי לִיָּה לְמִימְנֵי שְׁבַע יָמֵי סְפִירוֹ, וּבִימֵי סְפִירוֹ אִסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמְטָה, דְּכַתִּיב "וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאַהֲלוֹ שִׁבְעַת יָמִים", וְאַהֲלוֹ זֶה אִשְׁתּוֹ, דְּכַתִּיב (דברים ה, כ) "שׁוּבוּ לְכֶם לְאַהֲלֵיכֶם" רש"י מו"ק א, ט. וְלֹא שְׂאִסוּר לֹא לְהַכְנִס לְבֵיתוֹ שְׁבַע יָמִים, כִּי לְמָה לֹא יַכְנִס לְבֵיתוֹ, וְכִי בֵיתוֹ חֲמוּר יוֹתֵר מִמַּחֲנֶה יִשְׂרָאֵל (רא"ם). וְכַתֵּב ה' בְּאֵר בְּשָׂדֶה: "מֵה שְׂאִמֵּר הַכְּתוּב אִיסוּר זֶה רַק כָּאֵן גְּבִי יָמֵי סְפִירוֹ וְלֹא גְּבִי יָמֵי חֲלוּטוֹ, זֶהוּ מִשׁוּם שְׁשָׁם לֹא אֵיִצְטְרִיךְ לְכָר,

וְנִרְאָה שֶׁלְּמִד כֵּן מִזֶּה שְׁשֵׁנֵי הַתּוֹלְעֹת נִכְתָּב בֵּין עֵץ הָאֵרוֹ לְבֵין הָאוֹב, דִּהְיִינוּ שְׂמַטְרָת לְקִיחַת שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת הֵיחָה בְּשִׁבִיל לְאֲגוּד אֶת הָאֵרוֹ וְהָאוֹב יַחַד. אֲבָל הָרִא"ם כָּתַב שְׂאִינוֹ כְּפִנְת רִש"י לֹמַר שְׁשֵׁנֵי הַתּוֹלְעֹת הֵיחָ בְּשִׁבִיל לְאֲגוּד, שֶׁהָרִי גַם הוּא צָרִיף לְהִיּוֹת חֵלֶק מִהָאֲגוּדָה, אֲלֵא שֶׁהָאֵרוֹ וְהָאוֹב הָיוּ כְּרוּכִים יַחַד עִם הַלִּשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית, וְלֹא אָמַר בְּמָה הָיוּ כְּרוּכִים. וְה' גוֹר אֲרִיזָה" כָּתַב שְׁכּוֹנַת רִש"י שֶׁהָיוּ כְּרוּכִים בְּמַקְצַת שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת, בְּשִׁירֵים שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שְׂאִמְרוֹ ב"תוֹרַת כְּהֻנִּים".

כַּעֲנִיֵן שְׂנַאֲמַר: "וְאֶת עֵץ הָאֵרוֹ וְאֶת שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת וְאֶת הָאוֹב", קִיחָה אַחַת לְשִׁלְשֶׁתָן. יְכוּל כִּשְׁם שְׂאִינָה בְּכֻלָּל אֲגֻדָּה, כֵּן לֹא תֵהֵא בְּכֻלָּל טְבִילָה? תְּלַמּוּד לֹמַר: "וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֹּפֹר הַחֵיהָ", הַחֲזִיר אֶת הַצֹּפֹר לְכֻלָּל טְבִילָה - כְּלֹמַר, אִם לֹא הָיָה כּוֹתֵב "וְאֶת הַצֹּפֹר הַחֵיהָ", לֹא הָיָה נִיחָן לְלַמּוּד מ'וְטָבַל אוֹתָם"

(ה) עַל מַיִם חַיִּים - נֹתֵן אוֹתָם תְּחִלָּה בְּכֵלֵי - בְּתַחֲלִילָה אָמַר "אֵל כְּלֵי חָרֶשׁ" וְאַחֲרֵיכֵן אָמַר "עַל מַיִם חַיִּים", לְכֵן מְפִרֵשׁ שְׁנוֹתָן אֶת הַמַּיִם תְּחִילָּה בְּכֵלֵי חָרֶשׁ וְאַחֲרֵיכֵן שׁוּחַט הַצֹּפֹר עַל הַמַּיִם שֶׁבְּכֵלֵי (שפ"ח).

כְּרִי - כְּשִׁיעוּר.

שִׁיחַא דַּם צֹפֹר נִכְר בְּהֶם - שֶׁהָרִי אוֹמַר אַחֲרֵיכֵן "בְּדָם הַצֹּפֹר הַשְּׁחוּטָה", מִשְׁמַע שֶׁצָּרִיף שִׁיחָה דַּם הַשְּׁחוּטָה נִיכְר (שפ"ח).

וְכַמָּה הֵן? רביעית. - כְּמָה הֵם הַמַּיִם שֶׁדָּם הַצֹּפֹר נִיכְר בְּהֶם (רא"ם). תורה ו

(ו) אֶת הַצֹּפֹר הַחֵיהָ יִקַּח אֹתָהּ - מְלַמֵּד - מִזֶּה שְׂאִמֵּר "אוֹתָהּ" (רא"ם), אוּ מִזֶּה שֶׁלֹּא אָמַר קִיחָה אַחַת לְכוּלָּם: "אֶת הַצֹּפֹר הַחֵיהָ וְאֶת עֵץ הָאֵרוֹ וְגו' יִקַּח אוֹתָם" (שפ"ח).

שְׂאִינוּ אוֹגְדָה עִמָּהֶם, אֲלֵא מְפִרְשָׁה לְעֲצָמָה, אֲכַל הַעֵץ וְהָאוֹב כְּרוּכִין יַחַד בְּלִשׁוֹן הַזְּהוּרִית - כְּלֹמַר, כּוֹרֵף אֶת הָאֵרוֹ וְהָאוֹב בְּשְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת.

ט ויהי כיומא שביעאה יגלח ית כל שערה
ית רישה וית דקנה וית גביני עינוהי וית כל
שערה יגלח ויצבע ית לבושהי ויסיחי ית
כסרה כמנא וידיפי:

כ"א את-פל-שערו וגו'. כלל ופרט וכלל, להביא כל מקום כנוס שער ונראה.

(ט) והיה ביום השביעי יגלח את-כל-שערו את-
ראשו ואת-זקנו ואת גבת עיניו ואת-כל-שערו
יגלח וכבם את-בגדיו ורחץ את-בשרו במים וטהר:

י וכיומא תמינאה יסב תרין אמרין שלמין
ואמרתא חדא בת שפא שלמתא ותלתא
עסרונים סלתא מנתחא דפילא במשח ולגא
חד דמשחא:

(י) וביום השמיני יקח שני-כבשים תמימים וכבשה
אחת בת-שנתה תמימה ושלשה עשרנים סלת
מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן:

כ"ב וכבשה אחת. לחטאת. ושלשה עשרנים. לנספי שלשה כבשים הללו, שחטאתו ואשמו של מצרע
טעונין נסקים (סוטה ז'). ולג אחד שמן. להזות עליו שבע ולתן ממנו על תנוף אוננו ומתן בהונות.

יא ויקים פהנא דמדפי ית גברא דמדפי
ויתהון קדם יי בתרע משפן זמנא:

(יא) והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר
ואתם לפני יהוה פתח אהל מועד:

כ"ג לפני ה'. (מנחות צא. כלים פ"א) בשער נקנור ולא בעזרה עצמה, לפי שהוא מחסר כפורים.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

שבע - כדלקמן פסוק טז.
**ולתן ממנו על תנוף אוננו, ומתן
בהונות** - כדלקמן פסוק יז. וכן נתניה
על ראש המטהר, כדלקמן פסוק יח.
וצריך עיון שהשמיטו. וראה רש"י
לקמן פסוק כא. תורה יא
(יא) **לפני ה'** - **בשער נקנור** - שהוא
שער המזרחי של העזרה (רש"י במדבר ה,
יח). וכשאדם עומד שם ופניו למערב
ורואה את פתח ההיכל, הרי זה נקרא
"לפני ה'" (רא"ם). נקנור אדם גדול הדי,
והביא דלתות נחושת מאלקסנדריא
של מצרים לאותו שער, ונעשו בו
נסים, כדתנן כיומא (לז, א), ונקרא על
שמו (רש"י סוטה ז, א).

**ולא בעזרה עצמה, לפי שהוא מחסר
כפורים** - כדאמרין במכות (ט, ט): "עוד
טומאתו בו" - לרבות מחוסר כפורים,
שאם נכנס למקדש חזב כרת (רש"י פסחים
כז, א). אכל עבי החלל [של שער נקנור]
לא נתקדש בקדושת עזרה, מפני
המצורעין שמכניסין ידיהן לבהונות
ליתן מדם האשם על בוהן ידו, ולפיכך
לא קדשום שיוכל לעמוד בחלל השער,
שאם הדי כהן מוציא את דם האשם
חוץ לעזרה, הרי הוא נפסל ביוצא,
לפיכך צריך להכניס ידו לתוך חלל
העזרה, וביאת מקצת שרא רחמנא (רש"י
סוטה ז, א). תורה יב

שיהא שם קיבוץ שער הרבה, למעוטי
זרועותיו ושוקיו שאינו מכונס,
"ונראה", למעוטי בית השחי (רש"י
טו). תורה י
(י) **וכבשה אחת** - **לחטאת** - שכן
אחד משני הכבשים הנזכרים תחילה
זה אשם, במפורש לקמן פסוק יב,
ובפסוק יט מבואר שמקריב גם עולה
וחטאת, וכיון שהעולה אינה באה
נקבה, כמו שכתב רש"י לעיל א, ג, הרי
שבהכרח ה"כבשה" היא חטאת (רא"ם).

ושלשה עשרנים - **לנספי שלשה
כבשים הללו** - כלומר, עם כל כבש
היו מקריבים סולת מנחה בלולה
בשמן, והיא נקטרת כליל, ועשרון יין
לספלים (ראה רש"י במדבר טו, ד).
**שחטאתו ואשמו של מצרע מעונין
נסכים** - אף שאין מביאים נסכים עם
חטאות ואשמות בכלל, כדי שלא יהיה
קרנבם מהודר, מפני שהן באות על
חטאים - חטאתו ואשמו של מצורע
טעונין נסכים, מפני שאינם באים על
חטא (סוטה טו, א).
ולג אחד שמן - **להזות (עליו)** -
בכמה בתבי יד ודפוסים ראשונים לא
גורסים תיבה זו, שהרי לא היו מוין
עליו אלא לפני ה', כדלקמן פסוק טז.
ולדפוסים שגורסים זאת, צריך לומר
שהפנה שהיו מזים בשבילו.

שהרי הוא יושב מחוץ לשלש מחנות.
ובפרט לפי מה שאמר הכתוב (לעיל יג, ט):
"כד ישב", ופירש רש"י שם: "הואיל
והוא הבדיל בלשון הרע בין איש
לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא
יבדל", שמזה מוכן שהוא צריך להבדיל
גם מאשתו. אף כאן בימי ספירו בין
שחזור אל המנחה, והוצרך הכתוב
לאסור תשמיש המטה, כדי שיהיה
מובדל לפחות מאשתו עד שביא
קרבותיו, משום שמה שהבדיל בין
איש לאשתו הוא חמור יותר ממה
שהבדיל בין איש לרעהו. אף ה'משכיל
לדוד' כתב שרק בימי ספירתו נאסר
בתשמיש המטה ולא בימי חלוטו,
הטעם לכה, משום שהששו שאם יותר
לו תשמיש המטה בימי ספירתו שמא
יתרשל להביא קרבותיו ביום השמיני.
ואכן דבר זה שנוי במחלוקת במסכת

מועד קטן ז, ב. תורה ט
(ט) **את כל שערו וגו'** - **כלל ופרט
וכלל, להביא כל מקום כנוס שער
ונראה** - פירושו: "יגלח את כל שערו" -
כלל, "את ראשו ואת זקנו ואת גבות
עיניו" - פרט, "ואת כל שערו יגלח" -
חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן
אלא בעין הפרט, מה הפרט מפורש
מקום כינוס שער ונראה, אף כל מקום
כינוס שער ונראה (סוטה טו, א). כלומר,

יב ויִסַּב כִּהְנֵא ית אַמְרָא חֲדָא ויקַרֵּב יְתֵיהּ
לְאַשְׁמָא וְיֵת לְגָא דְמִשְׁחָא וְאַרְיִים יְתֵיהּ
אַרְמָא קָדָם יְיָ:

(יב) וּלְקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּבֵשׁ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ
לְאַשֶׁם וְאֶת־לֶגַּם הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לְפָנֵי
יְהוָה:

טז"א וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם • יְקַרִּיבֶנּוּ לַתּוֹף הַעֲזָרָה לְשֵׁם אֲשֶׁם • וְהִנִּיף • שֶׁהוּא טְעוֹן תְּנוּפָה חֵי • וְהִנִּיף
אֹתָם • אֵת הָאֲשֶׁם וְאֵת הַלֶּגַם.

יג ויִפּוֹס ית אַמְרָא בְּאַתֵּר דִּי יפּוֹס ית
חֲטָאָתָא וְיֵת עֲלֵתָא בְּאַתֵּר קַדִּישׁ אַרְי
כְּחֲטָאָתָא אֲשֶׁמָא הוּא לְכִהְנָא קִדְשׁ קוּדְשִׁין
הוּא:

(יג) וְשַׁחַט אֶת־הַכֹּבֵשׁ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־
הַחֲטָאָת וְאֶת־הָעֹלָה בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַּחֲטָאָת
הָאֲשֶׁם הוּא לִכְהֵן קִדְשׁ קִדְשִׁים הוּא:

טז"ב בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו' • עַל יַד הַמִּזְבֵּחַ בְּצִפּוֹן, וּמָה תִּלְמוּד לֹמַר? וְהֲלֹא כִּבְר נֹאמַר בְּתוֹרַת אֲשֶׁם
בְּפִרְשַׁת "צו אֵת אֶהְרֹן", שֶׁהָאֲשֶׁם טְעוֹן שְׁחִיטָתוֹ בְּצִפּוֹן? לְפִי שְׂיִצָּא זֶה מִכָּלֵל אֲשֶׁמּוֹת לְדוֹן בְּהַעֲמָדָה. (ובח"ס
יכול תהא שְׁחִיטָתוֹ בְּמָקוֹם הַעֲמָדָתוֹ? לְכַךְ נֹאמַר: "וְשַׁחַט... בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו'". כִּי כַּחֲטָאָת •
כִּי כָּל הַחֲטָאָת. הָאֲשֶׁם • הִנֵּה. הוּא לִכְהֵן • בְּכָל עֲבוּדוֹת הַתְּלוּיֹת בַּכֹּהֵן, הַשְּׁוֶה אֲשֶׁם זֶה לַחֲטָאָת,
שְׁלֹא תֹאמַר: הוּאֵיל וְיִצָּא דָמוֹ מִכָּלֵל שְׁאָר אֲשֶׁמּוֹת לְהַנְתֵּן עַל תְּנוּפָה וּבַהּוֹנוֹת, לֹא יֵהֵא טְעוֹן מִתֵּן דְּמִים
וְאִמּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ? לְכַךְ נֹאמַר: "כִּי כַּחֲטָאָת הָאֲשֶׁם הוּא לִכְהֵן". יְכוּל יֵהֵא דָמוֹ נִתֵּן לְמַעְלָה כַּחֲטָאָת?
תִּלְמוּד לֹמַר וְכו', בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים'.

יד ויִסַּב כִּהְנֵא מִדְּמָא דְאַשְׁמָא ויתֵן כִּהְנָא
עַל רוּם אוּדְנָא דְמִדְּכִי דְיִמְיָנָא וְעַל אֵלִיּוֹן
יְדָה דְיִמְיָנָא וְעַל אֵלִיּוֹן רִגְלָה דְיִמְיָנָא:

(יד) וּלְקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֲשֶׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּפָה
אֶזְן הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן
רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

טז"ג גִּדְר אֲמַצְעֵי שְׂבָאֵז; וְלִשׁוֹן "תְּנוּפָה" לֹא נוֹדַע לִי, וְהַפּוֹתְרִים קוֹרִים לוֹ: טַנְדְרוֹ"ס. בִּהָן • גּוֹדֵל.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ - כִּשְׁאָר אֲשֶׁמּוֹת.
לְכַךְ נֹאמַר: "כִּי כַּחֲטָאָת הָאֲשֶׁם הוּא
לִכְהֵן" - מָה חֲטָאָת טְעוּנָה מִתֵּן דְּמִים
וְאִמּוּרִים לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, אִף זֶה טְעוֹן
מִתֵּן דְּמִים וְאִימּוּרִים (בְּמִתּוֹת ז' רע"ג).
יְכוּל יֵהֵא דָמוֹ נִתֵּן לְמַעְלָה - עַל
קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאַצְבַּע.
כַּחֲטָאָת? - רָאָה לְעֵיל ד, לֹה.
תִּלְמוּד לֹמַר - לְעֵיל ז, ב.
וְכו' - "וְאֵת דָּמוֹ יִזְרוּק - לְרִבּוֹת כָּל
אֲשֶׁמּוֹת וְאֲשֶׁם מִצּוֹרַע שִׁיְהֵא דָּמִים נִיתֵן
לְמִטָּה" (ת"ר). כְּלוּמַר, תְּחִילָה הַחֲזִיר
הַכְּתוּב אֵת הָאֲשֶׁם לְכָלֵל נְתִינַת דְּמִים
וְאִימּוּרִים לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. וְלֹאחַר שְׁחֹר
לְכָלֵל, נִיתֵן לְתִלְמוּד מִ"וְאֵת דָּמוֹ יִזְרוּק"
הַכְּתוּב בְּאַשְׁמ, לְרִבּוֹת גַּם אֲשֶׁם מִצּוֹרַע.
כַּ"תוֹרַת כֹּהֲנִים" - פִּרְשַׁת צו, ד,
ד. תוֹרָה יד
(יד) תְּנוּפָה - גִּדְר אֲמַצְעֵי שְׂבָאֵז -
רָאָה גַּם רַש"י שְׁמוֹת כַּט, כז, כ: "הוּא
הַסְּחוּס הָאֲמַצְעֵי שְׁבִתוֹף הָאֵזוֹן".

וּמָה תִּלְמוּד לֹמַר? וְהֲלֹא כִּבְר נֹאמַר
בְּתוֹרַת אֲשֶׁם בְּפִרְשַׁת "צו אֵת
אֶהְרֹן" - ז, ב.
שֶׁהָאֲשֶׁם טְעוֹן שְׁחִיטָה בְּצִפּוֹן? לְפִי
שְׂיִצָּא זֶה מִכָּלֵל אֲשֶׁמּוֹת לְדוֹן
כַּהֲעֲמָדָה, יְכוּל תֵּהֵא שְׁחִיטָתוֹ
בְּמָקוֹם הַעֲמָדָתוֹ? לְכַךְ נֹאמַר:
"וְשַׁחַט .. בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו'".
כִּי כַּחֲטָאָת - כִּי כָּל הַחֲטָאָת -
לֹא רַק כַּחֲטָאָת שֶׁל מִצּוֹרַע.
הָאֲשֶׁם הִנֵּה - מִה־שְׂאִינ־כֵּן שְׁאָר
אֲשֶׁמּוֹת אֵין צוֹרֵף לְהַקִּישָׁם לַחֲטָאָת,
וְכַד לְקַמּוֹן בְּרַש"י (ר"א ט).
הוּא לִכְהֵן - כְּכָל עֲבוּדוֹת הַתְּלוּיֹת
בַּכֹּהֵן הַשְּׁוֶה אֲשֶׁם זֶה לַחֲטָאָת -
כְּאֵילוֹ אָמַר: הָאֲשֶׁם הִנֵּה חֲטָאָת הוּא
לִכְהֵן (ר"א ט).
שְׁלֹא תֹאמַר: הוּאֵיל וְיִצָּא דָמוֹ מִכָּלֵל
שְׁאָר אֲשֶׁמּוֹת לְהַנְתֵּן עַל תְּנוּפָה
וּבַהּוֹנוֹת - כְּדִלְקַמּוֹן פְּסוּק יד.
לֹא יֵהֵא טְעוֹן מִתֵּן דְּמִים וְאִמּוּרִים

(יב) וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם - יְקַרִּיבֶנּוּ
לַתּוֹף הַעֲזָרָה - מִזֵּה שְׂאֵמַר אַחֲרֵי־כֵן
וְ"שַׁחַט אֵת הַכֹּבֵשׁ", מִשְׁמַע שְׂעָדִין חֵי
הוּא. וְאֵם כֵּן לֹא שׁוֹף לְפָרֵשׁ מִלִּשׁוֹן
הַקְּרָבָה עַל הַמִּזְבֵּחַ, אֲלֹא יְקַרִּיבֶנּוּ
וְיִבְיָאֵנוּ "לַתּוֹף הַעֲזָרָה" (ר"א ט).
לְשֵׁם אֲשֶׁם - זֶהוּ פִירוּשׁ "לְאַשֶׁם",
שֶׁהַקְּבָאָה לְעֲזָרָה תִּהְיֶה לְשֵׁם אֲשֶׁם.
לְהִנִּיף - זֶהוּ פִירוּשׁ "וְהִנִּיף .. וְהִנִּיף",
יְקַרִּיב כְּדִי שְׂנִיף (ר"א ט).
שֶׁהוּא טְעוֹן תְּנוּפָה חֵי - וְלֹא כִּשְׁאָר
שְׁלָמִים שְׂמִנִּיפֵן לְאַחַר שְׁחִיטָה (ר"א ט).
וְהִנִּיף אֹתָם - אֵת הָאֲשֶׁם וְאֵת הַלֶּגַם
- "אוֹתָם" מוּסַב עַל הָאֲשֶׁם וְעַל הַלֶּגַם
הַנּוֹזְרִים בְּסִמוּף, וְלֹא עַל שְׁלֶשֶׁת
הַכֹּבֵשִׁים הַנּוֹזְרִים בְּפִסּוּק יא וְהַעֲמִיד
.. וְאוֹתָם", שְׂאֵף־עַל־פִּי שְׁהִם בְּכָלֵל
"וְהַעֲמִיד" אֵינָם בְּכָלֵל "וְהִנִּיף" (דבר
דח). תוֹרָה יג
(יג) בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו' - עַל
יַד הַמִּזְבֵּחַ בְּצִפּוֹן - כְּדִלְעֵיל א, יא.

טו ויִסַּב פֶּהֲנָא מִלְגָּא דְּמִשְׁחָא וִירִיק עַל יָדָא דְּכִהְנָא דְּשִׁמְאָלָא :
דְּכִהְנָא דְּשִׁמְאָלָא :

(טו) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֶּגַּם הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל־כַּף הַכֹּהֵן
הַשִּׁמְאֹלִית :

טז ויִטְבֹּל פֶּהֲנָא יְת אֲצַבְעָה דְּיַמִּינָא מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יָדָה דְּשִׁמְאָלָא וְיָדֵי מִן מִשְׁחָא בְּאֲצַבְעָה שְׁבַע זְמַנִּין קָדָם יְיָ :

(טז) וּטְבַל הַכֹּהֵן אֶת־אֲצַבְעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ הַשִּׁמְאֹלִית וְהוּזָה מִן־הַשֶּׁמֶן בְּאֲצַבְעוֹ שֶׁבַע פַּעַמַּיִם לִפְנֵי יְהוָה :

טז"א לִפְנֵי ה' • (ת"כ) כְּנָגַד בֵּית קִדְשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים .

יז ויִמְשָׁאֵר מִשְׁחָא דִּי עַל יָדָה יְתָן פֶּהֲנָא עַל רוּם אוּדְנָא דְּמַדְכִּי דְּיַמִּינָא וְעַל אֵלִיוֹן יָדָה דְּיַמִּינָא וְעַל אֵלִיוֹן רִגְלָה דְּיַמִּינָא עַל דְּמָא דְּאִשְׁמָא :

(יז) וּמִיֵּתֵר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ יְתָן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּף אֶזְן הַמִּטְהַר הַיְמָנִית וְעַל־כַּהֵן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־כַּהֵן רִגְלוֹ הַיְמָנִית עַל דָּם הָאֲשָׁם :

יח ויִדְאִשְׁתָּאֵר בְּמִשְׁחָא דִּי עַל יָדָא דְּכִהְנָא יְתָן עַל רִישׁ דְּמַדְכִּי וַיִּכְפֹּר עֲלוּהֵי פֶהֲנָא קָדָם יְיָ :

(יח) וְהַנּוֹתֵר בַּשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יְתָן עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהַר וַיִּכְפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה :

יט ויַעֲבֹד פֶּהֲנָא יְת חִטָּאָתָא וַיִּכְפֹּר עַל דְּמַדְכִּי מִסּוּבָתָהּ וַיִּבְתֵּר בֵּין יְכּוּס יְת עֲלֵתָא :

(יט) וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת־חִטָּאת וַיִּכְפֹּר עַל־הַמִּטְהַר מִטְּמֵאתוֹ וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת־הָעֶלֶה :

כ וַיִּסַּק פֶּהֲנָא יְת עֲלֵתָא וְיֵת מִנְחָתָא לְמַדְכִּיא וַיִּכְפֹּר עֲלוּהֵי פֶהֲנָא וַיִּדְכִּי :

(כ) וְהֵעֵלָה הַכֹּהֵן אֶת־הָעֶלֶה וְאֶת־הַמִּנְחָה הַמְּזֻבָּחָה וַיִּכְפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהַר : ׀

טז"א וְאֶת־הַמִּנְחָה • מִנְחַת נְסֻכִים שֶׁל בַּהֶמָּה .

♦ יום חמישי כ"ז ניסן ♦

כא וְאָם מִסְפֵּן הוּא וְלִית יָדָה מְדַבְּקָא וַיִּסַּב אִמְר חַד אֲשִׁמָּא לְאַרְמָא לְכַפְּרָא עֲלוּהֵי וְעֶסְרֻנָּא סֵלְתָא חַד דְּפִיל בְּמִשַׁח לְמִנְחָא וְלִגָּא דְּמִשְׁחָא :

(כא) וְאִם־דָּל הוּא וְאִין יָדוֹ מִשְׁנֵגַת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אֲשָׁם לְתַנּוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשְׂרוֹן סֵלֶת אֶחָד בְּלוּל בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה וְלֶגַּם שֶׁמֶן :

טז"א וְעִשְׂרוֹן סֵלֶת אֶחָד • לְכֶבֶשׂ זֶה שֶׁהוּא אֶחָד, זְכִיָּא עִשְׂרוֹן אֶחָד לְנִסְכֵי. וְלֶגַּם שֶׁמֶן • לְתַת מִמֶּנּוּ עַל הַבְּהוֹנוֹת, וְשֶׁמֶן שֶׁל נְסֻכֵי הַמִּנְחָה לֹא הִזְקַק הַכְּתוּב לְפָרֵשׁ.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(כא) וְעִשְׂרוֹן סֵלֶת אֶחָד - לְכֶבֶשׂ זֶה שֶׁהוּא אֶחָד יְכִיָּא עִשְׂרוֹן אֶחָד לְנִסְכֵי - מְבָאָר בְּזוֹה מְדוּעַ נֶאֱמַר "אֶחָד" גְּבִי עִשְׂרוֹן סֵלֶת, שֶׁהֲרִי גַם כִּי הִיָּה מִשְׁמַעוֹ שֶׁהוּא אֶחָד, אֲלָא לֹא לֹא לֹא לֹא מִדּוּמָה לֵנוּ שֶׁהוּא מוּסָב עַל הַ"כֶּבֶשׂ אֶחָד" הַנּוֹכַח לִפְנֵי כּוֹ, עִשְׂרוֹן סֵלֶת אֶחָד לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד (נ"א). וְלֶגַּם שֶׁמֶן - לְתַת מִמֶּנּוּ עַל הַבְּהוֹנוֹת - בְּדִלְקָמֶן פְּסוּק כּוֹ. וְרָאָה גַם רַש"י לְעֵיל פְּסוּק י, וְשֶׁם פִּירַט יוֹתֵר: "לְהוֹת

אִינוּ מְחוּסָר כְּפוּרִים וַיִּכּוֹל לִילֵךְ עַד לִפְנֵי הַפְּרוּכַת (ש"פ). תוֹרָה יז
(כ) וְאֶת הַמִּנְחָה - מִנְחַת נְסֻכִים שֶׁל בַּהֶמָּה - בְּלוּמָר, אִין הַמְדוּבָר בְּאֵן רַק בְּמִנְחַת נְסֻכִים שֶׁל הָעוֹלָה בְּלִבָּד, אֲלָא גַם בְּמִנְחַת נְסֻכִים שֶׁל הַחִטָּאת וְהָאֲשָׁם, וְנִכְתַּב "מִנְחָה" בְּשׁוֹן יְחִיד, כִּי פִירוּשׁוֹ: מִנְחַת נְסֻכִים שֶׁל בַּהֶמָּה, שֶׁכֵּל בַּהֶמָּה נִקְרָבָה עִם הַמִּנְחָה שֶׁלָּהּ (ע"פ מִשְׁכֵּל לְדוֹד). תוֹרָה כֹּא

וְלִשׁוֹן "תְּנוּף" לֹא נֹדַע לִי - וְרָאָה בְּבִיאֹר לְרַש"י שְׁמוֹת שָׁם, שֶׁמִּלְשׁוֹן רַש"י שָׁם מִשְׁמַע שֶׁהוּא מִלְשׁוֹן "תוּף". וְהַפּוֹתְרִים קוֹרִים לוֹ טִינְרוֹ"ם בְּהֵן - גְּוִרְל. - tenrum, חֲסוּס. וְכֵן כְּתַב רַש"י שְׁמוֹת שָׁם, אִף לֹא יִחְסוּ לְפּוֹתְרִים. תוֹרָה טו
(טז) לִפְנֵי ה' - כְּנָגַד בֵּית קִדְשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים - וְאִינוּ בְּ"לִפְנֵי ה'" הָאִמּוֹר לְעֵיל פְּסוּק יֹא בְּמִצְוָע, שֶׁהֲרִי הַכֹּהֵן

(כב) וְשִׁתִּי תוֹרִים אֹו שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תֵּשׁוּב יָדוּ וְהָיָה אֶחָד חַטָּאת וְהָאֶחָד עֲלָהּ:

כב וּתְרִין שְׁפָנִינִין אֹו תְרִין בְּנֵי יוֹנָה דִּי תִּדְבַק יְדָה וְיֵהִי חַד חֲשָׁמָא וְחַד עֲלָתָא :

(כג) וְהָבִיא אִתְּם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְמַהֲרָתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה:

כג וְיָבִיחִי יְתֵהוּן בַּיּוֹמָא תְּמִינָאָה לְדִכְפִּיּוּתָהּ לְנֹת כֹּהֵנָא לְתַרְעָה מִשְׁפַּן זְמַנָּא קֳדָם יְיָ :

כ"ג - בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְמַהֲרָתוֹ • שְׁמִינִי לְצַפְרִים וְלַהֲזָאת עַץ אֶרֶז וְאֹזֹוב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת.

(כד) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֵשֶׁם וְאֶת־לֶגַם הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אִתְּם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

כד וְיִסַּב כֹּהֵנָא יְת אַמְרָא דְאֲשָׁמָא וְיֵת לֶגַם דְּמִשְׁחָא וְאָרִים יְתֵהוּן כֹּהֵנָא אַרְמָא קֳדָם יְיָ :

(כה) וְשִׁחַט אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֵשֶׁם וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמַי הָאֵשֶׁם וְנָתַן עַל־תְּנוּף אֹזֶן־הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־כֹּהֵן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־כֹּהֵן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

כה וְיִפּוֹס יְת אַמְרָא דְאֲשָׁמָא וְיִסַּב כֹּהֵנָא מִדְּמָא דְאֲשָׁמָא וְיִתֵּן עַל רוּם אֹודְנָא דְמִדְּמֵי דִימִינָא וְעַל אֲלִיוֹן יְדָה דִימִינָא וְעַל אֲלִיוֹן רִגְלָהּ דִימִינָא :

(כו) וּמִן־הַשֶּׁמֶן יִצַּק הַכֹּהֵן עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית:

כו וּמִן מִשְׁחָא דְרִיק כֹּהֵנָא עַל יְדָא דְכִּהֵנָא דְשְׂמָאלָא :

(כז) וְהוּזָה הַכֹּהֵן בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ הַשְּׂמָאלִית שִׁבַּע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה:

כז וְנָדִי כֹהֵנָא בְּאֶצְבָּעָהּ דִימִינָא מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה דְשְׂמָאלָא שִׁבַּע זְמַנִּין קֳדָם יְיָ :

(כח) וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ עַל־תְּנוּף אֹזֶן הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־כֹּהֵן רִגְלוֹ הַיְמָנִית עַל־מְקוֹם דָּם הָאֵשֶׁם:

כח וְיִתֵּן כֹּהֵנָא מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה עַל רוּם אֹודְנָא דְמִדְּמֵי דִימִינָא וְעַל אֲלִיוֹן יְדָה דִימִינָא וְעַל אֲלִיוֹן רִגְלָהּ דִימִינָא עַל אַחַר דְּמָא דְאֲשָׁמָא :

כ"ח - עַל־מְקוֹם דָּם הָאֵשֶׁם • אֶפְלוּ נִתְקַנַּח הַדָּם; לְמַד שְׂאִין הַדָּם גּוֹרֵם אֵלָא הַמְּקוֹם גּוֹרֵם.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

מוֹבָן עַל מָה מוֹסֵב "בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְמַהֲרָתוֹ", לְכֹן הוֹצֵרָה לְפָרֵשׁ שְׂגָם כָּאֵן לְהִבְאֵת צַפְרִים וְכו' (רא"ם). תורה כד (כח) עַל מְקוֹם דָּם הָאֵשֶׁם - אֶפְלוּ נִתְקַנַּח הַדָּם, לְמַד שְׂאִין הַדָּם גּוֹרֵם אֵלָא הַמְּקוֹם גּוֹרֵם - הַמְּקוֹם שְׂבוּ נִיתֵן עֲלֵיו הַדָּם. שְׂאֵם לֹא כֵן, הִזְיָ צְרִיף לְכַתוּב "עַל דָּם הָאֵשֶׁם", כְּדִלְעִיל פְּסוּק יו גְּבִי קָרְבַן עֲשִׂיר. וּמָה שְׂשֵׁם כְּתוּב "עַל דָּם הָאֵשֶׁם", וְהוּ לּוֹמֵר שְׂהִדָּם לֹא מִהִזְיָ וְחִצִּיָּה בֵּין הַשֶּׁמֶן לְבִהָן (מנחות י, א). אֲבָל אִם לֹא נָתַן מִדָּם הָאֵשֶׁם תְּחִילָה - אִין נְתִינַת הַשֶּׁמֶן כְּלוּם (רש"י זכחים מג, א). תורה כט

הָאֵמֹור כְּקָרְבַן עֲשִׂיר, וְהוּ יוֹם שְׁמִינִי לְהִבְאֵת צַפְרִים וְכו', כַּמְפּוֹרָשׁ לְעִיל פְּסוּקִים וְי, אִף כָּאֵן כְּקָרְבַן עֲנִי וְהוּ יוֹם שְׁמִינִי לְהִבְאֵת צַפְרִים וְכו' (גו"א). וּמָה שְׂאֵמֹר "לְמַהֲרָתוֹ", הַכּוֹנֵה שְׂהוּא טְהוּר מְלִטְמָא מִשְׁפָּב וּמוֹשָׁב, כְּאֵמֹור לְעִיל פְּסוּק ח: "וְרָחַץ בְּמִים וְטָהַר וְאָחַר יָבֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ", וְלֹא טְהָרָה גְּמוּרָה (רא"ם). אֲבָל לְעִיל פְּסוּק י גְּבִי קָרְבַן עֲשִׂיר לֹא פִירֵשׁ רִש"י כְּלוּם, מִשּׁוּם שְׂשֵׁם נֶאֱמַר תְּחִילָה "וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי", שְׂהוּא יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְהִבְאֵת צַפְרִים וְכו', וְאִם כֵּן מוֹבָן שׁ"בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי" הוּא בְּהִמְשָׁךְ לְ"בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי", אֲבָל כָּאֵן כְּקָרְבַן עֲנִי לֹא נִזְכָּר תְּחִילָה "בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי", וְלֹא

שִׁבַּע, וְלִיתֵן מִמֶּנּוּ עַל תְּנוּף אֹזֶן, וּמִתֵּן בְּהוֹנוֹת". וְשֶׁמֶן שֶׁל נִסְכֵי הַמִּנְחָה - הָאֵמֹור כָּאֵן בְּפְסוּק "כְּלוּל בְּשֶׁמֶן", וְלֹא אֵמֹר כְּמָה שִׁיעוּר הַשֶּׁמֶן, לֹא כָּאֵן וְלֹא לְעִיל פְּסוּק י. לֹא הִזְקַק הַכְּתוּב לְפָרֵשׁ - מִפְּנֵי שְׂמִפּוֹרָשׁ כְּבָר בְּפָרֵשׁת תְּצַנֵּה (כט, ט) שְׁלִ"עֲשִׂרוֹן סוּלַת" יִקַּח "רְבַע הַהֵיזֵן", וּבְרִש"י שֵׁם: "שְׁלֵשָׁה לֹזְגִין". וּבִגְזֵר פִּירוּט מְפּוֹרָשׁ הַדְּבָר בְּפָרֵשׁת נִסְכִּים, בְּמִדְּבָר טו, ט וְאִילָף. תורה כב (כג) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְמַהֲרָתוֹ - שְׁמִינִי לְצַפְרִים וְלַהֲזָאת עַץ אֶרֶז וְאֹזֹוב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת - כְּמוֹ שִׁ"בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי"

כט ודישפתאר מן משחא די על ידא דכהנא ותן על רישא דמדפי לכפרא עלוהי קדם יי:

ל ויעבד ית חד מן שפנינא או מן בני יונה מדי תדבק ידה:

לא ית די תדבק ידה ית חד חטאתא וית חד עלתא על מנחתא וכפר פהנא על דמדפי קדם יי:

לב דא אורייתא די בה מכתש סגירו די לא תדבק ידה בדכותה:

(כט) והנותר מזהשמן אשר על-כף הכהן יתן על-ראש המטהר לכפר עליו לפני יהוה:

(ל) ועשה אתהאחד מן-התרים או מן-בני יונה מאשר תשיג ידו:

(לא) את אשר-תשיג ידו אתהאחד חטאת ואת האחד עלה על-המנחה וכפר הכהן על המטהר לפני יהוה:

(לב) זאת תורת אשר-בו נגע צרעת אשר לא-תשיג ידו במהרתו: פ

♦ יום שישי כ"ח ניסן ♦

לג ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

לד ארי תעלון לארעא דכנען די אנא יחב לכון לאחסנא ואמן מכתש סגירו בבית ארעא אחסנתכון:

טו ונתתי נגע צרעת • (ויקרא רבה) בשורה היא להם שהננעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמורים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 97)

ונתתי נגע צרעת (יד, לד) שהטמינו אמורים מטמוניות (רש"י) הננעים הופיעו בבתיהם של האמורים דוקא, שרומז על דבור רע, שכן הננעים באים על לשון הרע. אף דוקא בבתי אלו ישנם 'מטמוניות', שהרי נתן להשתמש בכח הדבור גם בקדשה. וכמו שכתוב אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי: יש לקחת מ'אמורי' את כח הדבור ולהשתמש בו בתורה ובתפלה - בצלותי ובבעותי.

~ נקודות משיחות קודש ~ עלפי לקוטי שיחות חלק כב, עמוד 66 - מתוך 'לקראת שבת)

פעולת הדיבור בנפש האדם

פי תבאו אל-ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתלי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם: (יד, לד)

אות ופלא היה בישראל כדי להזהירם מלשון הרע, שהמספר בלשון הרע, משתנות קירות ביתו . . ואם עמד ברשעו עד שהותץ הבית - משתנין כלי העור שבביתו . . ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתנה עורו ויצטרע, ויהיה מובדל ומפרסם לבדו, עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים, שהיא הליצנות ולשון הרע, ועל ענין זה הוא מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת . . זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך, הרי הוא אומר התבוננו מה ארע למרים הנביאה. (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פט"ז ה"י)

אשל אברהם - הרב אלאשילי

הוא, אני הבטחתי לאבותיהם שאני מכניס את בנייהם לארץ מלאה כל טוב, שנאמר (דברים ו, יא) ובתים מלאים כל טוב, מה הקדוש-ברוך-הוא עושה? מגרה נגעים בביתו והוא סותרו ומוצא בו סימא". תורה לה

של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר - בויקרא רבה יז, ו: "כיון ששמעו כנענים שישראל באים עליהם, עמדו והטמינו ממונם בבתיים ובשרות". ועל-ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן - בויקרא רבה שם: "אמר הקדוש-ברוך

(לד) ונתתי נגע צרעת - בשורה היא להם שהננעים באים עליהם - שאם לא כן, מהו ונתתי נגע צרעת?" היה צריך לומר: נגע צרעת פי תהיה (רא"ם). אלא הכתוב מבשרן שעתיד להיות [נגע צרעת] (רש"י הוריות י, א). לפי שהטמינו אמורים מטמוניות

ויש לומר בבאור דברי הרמב"ם, בהקדמ הקשיא דלכאורה הלכה זו הנהלית להכניס בהלכות דעות פשעוסק בחומר לשון-הרע ("כאילו כפר בעיקר" וכו'), ומדוע כתב אותה בהלכות צרעת?
 ויש לחדש, דתרי גוני לשון-הרע איפא. בהלכות דעות (המדבר בענינים בלתי רצוניים שבין אדם לחברו) עוסק בלשון-הרע הבא מחמת מדות רעות שבאדם - שעקר החסרון בזה הוא בהזק שנגרם על-ידו לאלת.
 אבל כאן עוסק הרמב"ם בלשון-הרע חיצוני לגמרי, שבא מתוך שיחה סתם ללא פונה רעה. ועקר הפגם הוא באדם עצמו, שדיבור רע זה פוגם בנפשו, כבמרים הנביאה שבודאי לא נתפונה לגנותו, ולא היה בדיבורה שום הזק.
 ועל-זה אומר: דבתחלה הלשון-הרע הוא חיצוני לגמרי להאדם המדבר, ולכך גם העונש מדה כנגד מדה הוא בביתו, שאינו חלק מהאדם, והוא הדבר הכי חיצוני - רכושו. אבל אם חס-ושלום, ממשיך האדם בדבורי לשון-הרע, הרע מתחיל להדור לטבעו ולמדותיו, ולכך נענש בכלי תשמישיו שהם קרובים אליו יותר מקורות ביתו. ואם ממשיך לעמוד ברשעו, הרי שהרע חודר עוד יותר, ומתבטא בצרעת בבגדיו, ועד שהוא עצמו נעשה טמא.

- נקודות משיחות קודש - על-פי לקוטרשיחות חלק לב. עמוד 91 - מתוך 'לקראת שבת'

הטמנת האמוריים ארבעים שנה

כי תבאו אל-ארץ פלען . ונתתלי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם:

בשורה היא להם . . לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל מי שנה שהיו ישראל במדבר. (יד, לה. ובפירוש רש"י)

צריך ביאור מה הכריח את המדרש (שהוא מקורו של רש"י) לפרש שהיו מטמינים "כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר", והרי אפשר לפרש בפשטות, שיתכן שההטמנה החלה בעקבות מפלת סיחון ועוג שהיו האומות "בטוחין עליהם" (רש"י תחילת בלק), שאז נאחזו בפחד והחלו להטמין אוצרותיהם?

ויש לומר הביאור בזה: הטמנת המזון יש בה דבר והיפוכו. מצד אחד, מגלה היא על הפחד שמא יבואו ישראל וינצחום במלחמה ויקחו את מזונם. אף מאידך, מראה היא גם על תקנה שעוד ישונו למקומותיהם, שלכך מטמינים האצרות בקירות הבתים, שיעמוד להם המזון לכשיחזרו.

ובזה יבנו דברי המדרש שהיו מטמינים כל ארבעים שנה (ולא ממפלת סיחון ועוג). דהטמנתם משך כל הארבעים שנה היתה משום שכבר ביציאת מצרים ידעו שישראל יחזרו, שהרי תלה הכתוב "דור רביעי ישונו הנה", ב"שלם עון האמורי" [ידעו שהגיע זמנם לחזור לארצם]. ומכך הבינו, שישבת עם בארצו תלויה במעשיו, שזה נתן להם התקנה שאולי יבוא יום ובני ישראל ישלחו גם הם מארצם (אם יתנהגו שלא כדבעי). ואז יוכלו לשוב וליקח המטמוניות. וזו הסיבה בפשוטו של מקרא לכך שהטמינו מזונם, מעשה המבטא גם תקנה שישונו לקחתו.

(לה) **ובא אשר-לו הבית והגיד לפהו לאמר כנגע נראה לי בבית:**
 לה וייתי דדילה ביתא ויחיו לכהנא למימר כמכתשא אתחזי לי בביתא:

רש"י: **כנגע נראה לי בבית** • (נגעים פ"ב, ת"ט) אפלו תלמיד חכם שידע שהוא נגע ודאי, לא יפסק דבר ברור לומר: **נגע נראה לי, אלא: "כנגע נראה לי"**.

(לו) **וצוה הכהן ופנו את-הבית בטרם יבא הכהן לראות את-הנגע ולא יטמא כל-אשר בבית ואחר כן יבא הכהן לראות את-הבית:**
 לו ויפקד כהנא ויפנון ית ביתא עד לא יעול כהנא למחזי ית מכתשא ולא יסתאב כל די כביתא ובתר כן יעול כהנא למחזי ית ביתא:

רש"י: **בטרם יבא הכהן וגו'** • שכל זמן שאין כהן נזקק לו, אין שם תורת טמאה. ולא יטמא כל-אשר

אשל אברהם - הרב אלאשילי

שקובע. ובמפרשי רש"י הובאו טעמים אחרים. ואין כאן מקומו. תורה לו (לו) **בטרם יבא הכהן וגו'** - שכל זמן שאין כהן נזקק לו - לראות הנגע ולסגור הבית.

אפלו תלמיד חכם שידע שהוא נגע ודאי, לא יפסק דבר ברור לומר: "נגע נראה לי", אלא "כנגע נראה לי" - שאין זה מתפקידו של התלמיד חכם לפסוק שזהו נגע. אלא הכהן הוא

(לה) **כנגע נראה לי (בבית)** - בדפוס ראשון אינו. ויש לישב הגירסא שבפנים, כי אפשר שבגנת רש"י לומר שזהו דוקא בנגעי בתים, ולא בשאר נגעים - ראה הטעם ב"באר בשדה".

בְּפִתּוֹ • (ט"ח) שָׁאֵם לֹא יִפְנֶהוּ וְיָבֵא הַכֹּהֵן וְיִרְאֶה הַנֶּגַע, וְנִזְקַק לְהִסְגֵּר וְכָל מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ יִטְמָא. וְעַל מֵה חֶסֶה תוֹרָה? אִם עַל כָּלִי שֵׁטֶף – יִטְבִּילִם וְיִשְׁתַּהוּרוּ, וְאִם עַל אֲכָלִין וּמִשְׁקִין – יֵאָכְלִם בְּיַמֵּי טַמְאָתוֹ. הֲאֵל לֹא חֶסֶה תוֹרָה אֲלֵא עַל כָּלִי חֶרֶס, שְׁאִין לָהֶם טְהָרָה בְּמִקְוֵה.

לו ויחזיו ית מכתשא והא מכתשא בכתלי ביתא פחתין ירקן או סמקן ומחזיהון מפיד מן פתלא:

(לו) וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת שְׁקַעְרוּרַת וְיִקְרַקַת אוֹ אֲדַמְדַמַת וּמְרֵאִיהֶן שִׁפְל מִן־הַקִּיר:

כ"ט • שְׁקַעְרוּרַת • (ט"ח) שׁוֹקְעוֹת בְּמְרֵאִיהֶן.

לח ויפוק כהנא מן ביתא לתרע ביתא ויסקר ית ביתא שבועא יומין:

(לח) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת־הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים:

לט ויתוב כהנא ביומא שביעאה ויחזיו והא אוסיפת מכתשא בכתלי ביתא:

(לט) וַיָּשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׁה הַנֶּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת:

מ ויפקד כהנא וישלפון ית אבניא די כהן מכתשא וירמון יתהון למכרא לקרפא לאתר מסאב:

(מ) וַצֹּוֹה הַכֹּהֵן וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֶּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא:

כ"י • וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים • כְּתַרְגוּמוֹ: "וישלפון", וְיִטְלוּם מִשָּׁם, כְּמוֹ: (דברים כה) "וַחֲלָצָה נַעֲלוֹ", לְשׁוֹן הַסֵּרָה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

מתפללים, אָבֵל לֹא בְּכֵלִים שֶׁהַשִּׁמּוּשׁ שֶׁלָּהֶם עַד עֵתָה הָיָה בְּאוֹפֵן תְּמִידִי, וְכַעַת הַשִּׁמּוּשׁ הִיחִיד שֶׁלָּהֶם יִהְיֶה רַק בְּיַמֵּי טוֹמְאָה. אוּ מִשׁוֹם שֶׁכִּיּוֹן שִׁיִּצְטַרֵּף לְקִנּוּת כָּלִי חֶרֶס חֲדָשִׁים, הָרִי זֶה הַפֶּסֶד מִמוֹן, מֵה־שְׁאִינֵי כֹּן אֲכָלִים וּמִשְׁקִים הַדְּרָךְ לְקִנּוּתָם תְּמִיד, וְאִין כָּאֵן הַפֶּסֶד שֶׁסּוּף סוּף יֵאָכְלִם בְּיַמֵּי טוֹמְאָתוֹ. תוֹרָה לֹא (לו) שְׁקַעְרוּרַת - שׁוֹקְעוֹת בְּמְרֵאִיהֶן - וּמֵה שֶׁכְּתוּב אַחֲרֵי־כֵן: "וּמְרֵאִיהֶן שִׁפְל מִן הַקִּיר", וְזֶה כְּדִי לֹמַר שֶׁרַק "מְרֵאִיהֶן שִׁפְל" וְלֹא מִמָּשָׁן (ו"א). וְאִין לְהַקְשׁוֹת אִיךָ יִתְּכֵן שְׁנַגְעִים אֲדוּמִים אוֹ יְרוֹקִים יִהְיוּ נְרָאִים שׁוֹקְעִים יוֹתֵר מֵהַקִּיר הַלְּבָן, כִּי לֹא מִשׁוֹם הַלּוֹבֵן שֶׁל הַנֶּגַע נְרָאָה שׁוֹקַע אֲלֵא מִשׁוֹם הַזָּהָר שְׁלוֹ, וְכִיּוֹן שֶׁהַנֶּגְעִים הֵם זוֹהָרִים יוֹתֵר מֵהַקִּיר אֲפִילוֹ הַלְּבָן, לְכֵן הֵם נְרָאִים שׁוֹקְעִים (באר בשדה). תוֹרָה לֹא

(מ) וַחֲלָצוּ אֶת הָאֲבָנִים - כְּתַרְגוּמוֹ: "וישלפון", וְיִטְלוּם מִשָּׁם, כְּמוֹ "וַחֲלָצָה נַעֲלוֹ" - דְּבָרִים כה, ט.

לְשׁוֹן הַסֵּרָה. אֵל מְקוֹם טָמֵא -

שֶׁהִסְגִּירוּ הַכֹּהֵן. וְכָל מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ יִטְמָא - וְרָאָה גַם רַשִׁי שְׁבֻעוֹת יוֹ, א: "וּפְנֹו אֶת הַבַּיִת, כְּדִי שֶׁלֹּא יִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵית". וְעַל מֵה חֶסֶה תוֹרָה? אִם עַל כָּלִי שֵׁטֶף - כָּל שֶׁאֵר כָּלִים שְׁאִינֵם כָּלִי חֶרֶס מִיִּקְרוּ "כָּלִי שֵׁטֶף", עַל שֶׁם שִׁישׁ לָהֶם טְהָרָה בְּמִקְוֵה רַשִׁי חוּלִין כה, א. וְיִטְבִּילִם וְיִשְׁתַּהוּרוּ - רָאָה גַם רַשִׁי חוּלִין מֵט, ב: "וְאִם תֹּאמַר כָּלִי עֲצִיו בְּגִדָיו וּמִתְכַּת - מִטְבִּילֵן וְהֵם טְהוּרִים". וְאִם עַל אֲכָלִין וּמִשְׁקִין - יֵאָכְלִם בְּיַמֵּי טַמְאָתוֹ, הֵא לֹא חֶסֶה הַתוֹרָה אֲלֵא עַל כָּלִי חֶרֶס, שְׁאִין לָהֶם מְהָרָה בְּמִקְוֵה - אֲלֵא שְׁבִירָה, כְּדִלְעִיל יֵא, לֵג וּבְרַשִׁי שָׁם. וְרָאָה גַם רַשִׁי יוֹמֵא לֵט, א. וְשָׁם מְסִיִּם: "וְאִם בֵּן חֶסֶה עַל מִמוֹן קַל, כָּל־שֶׁפֶן עַל מִמוֹן חָשׁוּב. אִם בֵּן חֶסֶה עַל מִמוֹן שֶׁל צְרִי עֵין, קַל־וְחוֹמֵר עַל מִמוֹן שֶׁל צְדִיקִים". וּמֵה שֶׁלֹּא אָמַר בְּכָלִי חֶרֶס שִׁישְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בְּטוֹמְאָתוֹ, יֵשׁ לֹמַר מִשׁוֹם שְׁאִין זֶה עֲצָה אֲלֵא לְאֲכָלִין וּמִשְׁקִין שֶׁלֹּאֲחַר אֲכִילָה הֵם

אִין שָׁם תוֹרַת טָמְאָה - רָאָה גַם רַשִׁי לְעִיל יג, ג. וְלֹא יִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵית - שָׁאֵם לֹא יִפְנֶהוּ וְיָבֵא הַכֹּהֵן וְיִרְאֶה הַנֶּגַע - וְיֵשׁ בּוֹ הַסִּימָנִים הַמְתוֹאָרִים בְּפֶסוּק לו. וְנִזְקַק לְהִסְגֵּר - כְּדִלְקַמֵּן פֶּסוּק לח. וּמִשְׁמַע שֶׁמִּיד שֶׁהַכֹּהֵן רוֹאֶה הַנֶּגַע וְהַחֲלִיט לְהִסְגִּירוֹ, צְרִיךְ הַכֹּהֵן לְהִסְגִּירוֹ תִּיכָף וּמִיד, וְלִכֵּן לֹא נִיתֵן לְפָנּוֹת אֶת הַבַּיִת בֵּין רֵאִית הַכֹּהֵן לְהִסְגָּרָתוֹ בְּפוּעַל. אִךְ הָרֵא"ם וְהַגֹּר אֲרִיז"ה כְּתַבּוּ, שֶׁעוֹד לְפָנֵי שֶׁהַכֹּהֵן הִסְגִּיר אֶת הַבַּיִת בְּפוּעַל, בְּרִגַע שֶׁהַבַּיִת נִזְקַק לְהִסְגֵּר, נִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵית מִיד. אִךְ מִלְשׁוֹן רַשִׁי בְּהַמְשָׁף "וְכָל מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ יִטְמָא" בְּלִשׁוֹן עֲתִיד, מִשְׁמַע שֶׁרַק בְּשִׁיּוֹסְגֵר הַבַּיִת בְּפוּעַל יִטְמָא כָּל מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ. וְרָאָה גַם לְשׁוֹן רַשִׁי חוּלִין מֵט, ב: "שְׁאִמְרָה תוֹרָה לְהַמְתִּין, שֶׁלֹּא יִרְאֶה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע וְלֹא יֹאמַר טָמֵא, עַד שִׁיִּהְיוּ הַכָּלִים נִפְנִין". וְרָאָה גַם רַשִׁי לְעִיל יג, ו בְּנִגְעֵי אָדָם: "הוֹאִיל וְנִזְקַק לְהִסְגֵּר נִקְרָא טָמֵא", וְשָׁם מְדוּבָר לְאַחַר

אֶל־מְקוֹם טָמֵא • (ת"י) מְקוֹם שֶׁאֵין טְהוֹרוֹת מִשְׁתַּמְשׁוֹת שָׁם. לְמִדָּה הַכְּתוּב, שֶׁהָאֲבָנִים הִלְלוּ מְטַמְּאוֹת מְקוֹמָן בְּעוֹדָן בּוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ יעויין לקוטר־שיחות חלק לג, עמוד 10 ואילך - מותוך 'לקראת שבת'

ב' גִּדְרִים בְּשִׁבְנוֹת לְרִשָּׁע

וַצִּיָּה הִכְהִין וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים (יד, טז)

וַחֲלָצוּ - מִלְּמַד שֶׁשְּׁנִיָּהֶם חוֹלְצִים, מִכַּאֲן אָמְרוּ אוֹי לְרִשָּׁע אוֹי לְשִׁכְנוֹ (תורת כהנים על הפסוק) בְּמִפְרָשִׁים מְצִינֵי כְּמֹה פְּרוֹשִׁים בְּדִין "שְׁנִיָּהֶם חוֹלְצִים":

רש"י כותב (סוף מסכת סוכה דבורהמתחיל אוי לרשע, ועוד) "בְּתוֹרַת כְּהִנִּים תִּנְיָא, וַחֲלָצוּ אֶת הָאֲבָנִים, נִגַע בְּאֲבָן שֶׁבְּמִקְצוֹעַ, שְׁנִיָּהֶן חוֹלְצִין". וְהִנֵּנוּ, דְּפִירוּשׁ דִּין זֶה לְשִׁטְתוֹ הוּא, שֶׁאִם נִרְאָה נִגַע בְּאֲבָן שֶׁבְּמִקְצוֹעַ, שֶׁהוּא אֲבָן הַנִּרְאָה בְּב' בְּתִים, חֲבִים לְחִלוּץ אֶת הָאֲבָן כּוֹלָה, אִף אֶת חֶלֶק הָאֲבָן שֶׁבְּבִית שֶׁלֹא נִרְאָה בּוֹ הַנִּגַע.

אִף יֵשׁ מִפְרָשִׁים (ראה משנה אחרונה לנגעים פרק יב משנה ו, ופרק יג משנה ב) שֶׁגַּם אִם נִרְאָה נִגַע בְּכֶתֶל שְׁבִין ב' בְּתִים, חֲבִים גַּם הַשִּׁכְנוֹת לְחִלוּץ אֶת הָאֲבָנִים שֶׁבְּכּוֹתֵל בֵּיתוֹ שֶׁפִּנְגָּד הַנִּגַע, אִף שֶׁבְּבִיתוֹ לֹא נִרְאָה הַנִּגַע, וְגַם לֹא נִגַע הַנִּגַע בְּאֲבָנָיו.

וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּדָבָר זֶה תְּלוּי בְּפִירוּשׁ הַפֶּלֶל ד' אוֹי לְרִשָּׁע אוֹי לְשִׁכְנוֹ, דִּישׁ לומר ב' אוֹפְנִים:

א. רִשָּׁע הִגִּיר בְּסִמְכוֹת לְמִישָׁהוּ, פּוֹעֵל שִׁינוּי לְרַעָה בְּמַעֲשֵׂי הַשִּׁכְנוֹ, וְלָכֵן "אוֹי לְשִׁכְנוֹ" כִּי הִרְשָׁע יְפַעֵל עָלָיו לְרַעָה. ב. הַשִּׁכְנוֹת לְרִשָּׁע הֵרִי הֵיָא סִימָן שֶׁגַּם הַשִּׁכְנוֹ דּוֹמָה לוֹ, דְּזֶה שְׁגָרִים זֶה לִיד זֶה הוּא מִפְּנֵי שְׂדוּמִים הֵם אֶחָד לְשָׁנִי. וְזֶהוּ "אוֹי לְשִׁכְנוֹ", כִּי הַשִּׁכְנוֹת לְרִשָּׁע מְרָאָה שֶׁגַּם הַשִּׁכְנוֹ בְּאִמְתּוֹ דּוֹמָה הוּא לְהִרְשָׁע.

וְהוּא הַדָּבָר בְּאֲבָן הַמְּנוּגָע. לְדַעַת רש"י הִרְשָׁע פּוֹעֵל רַק עַל מַעֲשֵׂי הַשִּׁכְנוֹ. וְאִם כֵּן, רַק אֲבָן שֶׁנִּדְבַק בּוֹ הַנִּגַע חֲבִים לְחִלוּץ, דְּאִזְ אִמְרִינוּ דְּחֶלֶק הַמְּנוּגָע שֶׁבְּאֲבָן פּוֹעֵל גַּם עַל חֶלֶק הַשִּׁנִּי שִׁיָּהִי מְנוּגָע.

מֵה־שְׂאִי־כֵן אִם מִפְרָשִׁים שֶׁשְׁכִּינֹת הֵיָא סִימָן, שֶׁגַּם אִם לֹא נִרְאִים הָאֲנָשִׁים כְּדוּמִים זֶה לְזֶה, הֵרִי הַשִּׁכְנוֹת מוֹכִיחָה שֶׁבְּאִמְתּוֹ דּוּמִים הֵם, הִנֵּה בְּעֵינֵינוּ, גַּם אִם לֹא נִרְאָה הַנִּגַע כֻּלָּל בְּאֲבָנִים אֵלֵינוּ, יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִכָּף שֶׁסְמוּכִים הֵם לְאֲבָן הַמְּנוּגָע, שֶׁגַּם אֲבָנִים אֵלֵינוּ שִׁיכּוֹת לְנִגַע. וְלָכֵן חֲבִים לְחִלְצָם.

(מא) וְאֶת־הַבֵּית יִקְצַע מִבֵּית סָבִיב וְשִׁפְכוּ אֶת־הָעֶפֶר
אֲשֶׁר הִקְצוּ אֶל־מְחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא:

מֵא וְגַת בֵּיתָא זְקַלְפוֹן מְגִיּו סְחוֹר סְחוֹר
וְיִרְמוּן יַת עֶפְרָא דִּי קְלִיפּוֹ לְמִבְרָא לְקַרְתָּא
לְאַתְרֵי מְסָאב:

רש"י • יִקְצַע • (רד"ק בלעז) וּבְלִשׁוֹן מִשְׁנָה יֵשׁ הַרְבֵּה. מִבֵּית • (ת"י) מִבְּפָנִים. סָבִיב • סְבִיבוֹת הַנִּגַע. בְּתוֹרַת כְּהִנִּים, נִדְרָשׁ כֵּן, שֶׁיִּקְלָף הַטִּיחַ שֶׁסָבִיב אֲבָנֵי הַנִּגַע. הַקְצוּ • לְשׁוֹן קָצָה, אֲשֶׁר קָצְעוּ בְּקִצּוֹעַ הַנִּגַע סָבִיב.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(ר"א) • וְרָאָה רִשָּׁי עִירוֹבִין נָא, א: "יִקְלָף עֶפֶר הַבֵּית סָבִיב הַקִּיר", וְכִנְרָאָה פּוֹנְתוֹ סָבִיב הַנִּגַע שֶׁבְּקִיר.

הַקְצוּ - לְשׁוֹן קָצָה, אֲשֶׁר קָצְעוּ בְּקִצּוֹת הַנִּגַע "סָבִיב" - כְּלוּמַר,

"הַקְצוּ" פִּירוּשׁוֹ קָצָה, אֵלֵינוּ כֵּן שֶׁהַמְּכֹן הוּא הַקְצִיעָה וְלֹא הַקָּצָה, לָכֵן הוֹסִיף רִשָּׁי "אֲשֶׁר קָצְעוּ" (ר"א) • אוֹ יֵשׁ

לומר שֶׁתְּחִילָה מִפְּרֵשׁ רִשָּׁי אֶת הַמִּיילָה (לְשׁוֹן קָצָה), וְאַחֲרֵיכֵן מִפְּרֵשׁ אֶת הַעֲנָן. וְאוֹלֵי אֲפֶשֶׁר לומר גַּם, שֶׁאִמְנָם "הַקְצוּ" פִּירוּשׁוֹ מְלִשׁוֹן קָצָה, אִף יֵשׁ

בְּמִשְׁמָעָה גַּם מְלִשׁוֹן קִיצוֹעַ (רָאָה רִשָּׁי חֲבִיקוֹ ב, י שֶׁהוּא לְשׁוֹן שְׁלִיפָה וְקִילּוֹף), וְנִמְצָא שֶׁפִּירוּשׁ "אֲשֶׁר הַקְצוּ" הוּא:

"אֲשֶׁר קָצְעוּ בְּקִצּוֹת הַנִּגַע". תורה מב

בְּכָא קָמָא טו, ב: שֶׁקָצְעוּ - דְּרוּמִיִּר בְּלַעז". אִף בְּאוֹצֵר לְעוֹי רִשָּׁי שֶׁם כְּתִב שֶׁהִיא גִירְסָא מְשׁוּבָשֶׁת, וְצִרִיף לְהִיּוֹת: רודונייר, כְּמוֹ כָּאן.

בְּלַעז. וּבְלִשׁוֹן מִשְׁנָה יֵשׁ הַרְבֵּה - כְּלוּמַר, אִף שֶׁבְּמִקְרָא הִיא נִזְכָּרַת רַק כָּאן, אִין זוֹ מִלָּה שֶׁאֵינָה רְגִילָה לְשִׁימוּשׁ (הר"ב).

מִבֵּית - מִבְּפָנִים - וְלֹא מְלִשׁוֹן בֵּית (מֵהַבֵּית).

סָבִיב - סְבִיבוֹת הַנִּגַע - וְלֹא סְבִיבוֹת הַבֵּית בְּמִשְׁמָעוֹת לְשׁוֹן הַכְּתוּב.

בְּתוֹרַת כְּהִנִּים נִדְרָשׁ כֵּן - אִף שֶׁאִין כֵּן מִשְׁמָעוֹת לְשׁוֹן הַפְּסוּק לְפִי פְּשׁוּטוֹ. שִׁיִּקְלָף הַטִּיחַ שֶׁסָבִיב אֲבָנֵי הַנִּגַע -

וְדוֹרְשִׁים כֵּן מִיתוּר תִּיבַת "סָבִיב", שֶׁאִם הַכְּפֹנָה עַל כָּל הַבֵּית, הֵרִי כְּכָר נִאָמַר "וְאֶת הַבֵּית יִקְצַע", וּמֵהוּ "סָבִיב"?

מְקוֹם שֶׁאֵין טְהוֹרוֹת מִשְׁתַּמְשׁוֹת שָׁם - כְּדִי שֶׁהָאֲבָנִים לֹא יִטְמְאוּ אֶת הַטְהוֹרוֹת, וְלֹא שִׁישְׁלִיכּוּ לְמְקוֹם שֶׁהוּא טָמֵא מִמֶּשׁ.

לְמִדָּה הַכְּתוּב שֶׁהָאֲבָנִים הִלְלוּ מְטַמְּאוֹת מְקוֹמָן בְּעוֹדָן בּוֹ - וְלָכֵן נִאָמַר "אֵל מְקוֹם טָמֵא", אִף שֶׁאִין צִרִיף לְהִשְׁלִיכּוּ בְּמְקוֹם שֶׁהוּא כְּכָר טָמֵא, אֵלֵינוּ לְלַמְדֵנוּ שֶׁהַמְּקוֹם טָמֵא מְכָאן וְלְהַבָּא, כְּעוֹד הָאֲבָנִים שֶׁם (ר"א) • אֲבָל

אִם נִישְׁלֹו מִשָּׁם אִין הַמְּקוֹם טָמֵא, שֶׁכֵּן הַקְרָקֶע אֵינָה מְקַבֵּלַת טוּמְאָה, וְכִשְׁעוֹדָן בּוֹ הַמְּקוֹם מִטְמֵא בְּגִלָּל הַנִּגַע שִׁישׁ בְּאֲבָנִים, וְכִמוֹ בֵּית הַמְּנוּגָע

(ר"א). תורה מא

(מא) יִקְצַע - רודונייר - rodonier, לְכַרְסֵם, לְקַצֵּץ. וְכָאן הוּא בְּמִשְׁמָעוֹת קִילּוֹף, כְּדִלְקָמֵן בְּרִשָּׁי. וְרָאָה רִשָּׁי

(מב) וְלָקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת וְהִבְיָאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים
וְעָפַר אַחַר יִקַּח וְטָח אֶת־הַבֵּית:

מב ויסבין אבניא אחרנין ועלון באמר
אבניא ועפר אחרן יסב וישוע ית ביתא :

(נג) וְאִם־יָשׁוּב הַנֶּגַע וּפָרַח בְּבֵית אַחַר חֲלִין אֶת־
הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי הַקְצוֹת אֶת־הַבֵּית וְאַחֲרֵי הַפּוֹחַ:

נג ואם ישוב הנגע ופרח בבית אחר חלין את
האבנים ואחרי הקצות את הבית ואחרי הפוח:
מג ואם ישוב הנגע ופרח בבית אחר חלין את
האבנים ואחרי הקצות את הבית ופוח ית ביתא
ויסבין אבניא ופוח ית ביתא ופוח ית ביתא
ויסבין אבניא ופוח ית ביתא ופוח ית ביתא

כ"ט < הקצות • לשון העשות, וכן הטוח, אבל "חלין את האבנים" מוסב הלשון אל האדם שחלצן, והוא משקל לשון כבד, כמו 'פפר', 'דבר'. ואם ישוב הנגע וגו' • (ת"ח) יכול חזר בו ביום, יהא טמא? תלמוד לומר: "וְיָשׁוּב הַנֶּגַע", "וְיָשׁוּב הַנֶּגַע", "וְיָשׁוּב הַנֶּגַע". מה 'שיבה' האמורה להלן בסוף שבוע, אף 'שיבה' האמורה כאן בסוף שבוע.

(מד) וּבֵּא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה הַנֶּגַע בְּבֵית צֹרַעַת
מִמַּאֲרַת הוּא בְּבֵית טָמֵא הוּא:

מד וייעול כהנא ויחזי והא אוסף מבקשא
בביתא סגירות מחזרא היא בביתא מסאב
הוא :

כ"ט < ובא הכהן וראה והנה פשה • (ת"ח) יכול לא יתא חוזר טמא, אלא אם כן פשה? נאמר: "צרעת ממארת בביתים, ונאמר: "צרעת ממארת" בכגדים: מה להלן טמא את החוזר אף על פי שאינו פושה, אף כאן טמא את החוזר אף על פי שאינו פושה. אם כן, מה תלמוד לומר: "והנה פשה"? אין כאן מקומו של מקרא זה, אלא "ונתן את הבית" הנה לו לכתב אחר: "ואם ישוב הנגע... וראה והנה פשה"?! הן לא בא ללמד אלא על נגע העומד בעיניו בשבוע ראשון, ובא בסוף שבוע שני ומצאו שפשה, שלא פרוש בו הכתוב למעלה כלום בעומד בעיניו בשבוע ראשון. ולמדך כאן בפשיון זה, שאינו מדבר אלא בעומד

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(נג) הקצות - לשון העשות - מבין נפעל, שהבית קבל הקציעה בקצות הנגע (רא"ט). ומה שכתוב "את הבית", אף שבין נפעל אינו מקבל "את", משום שהדבר נעשה על ידי אחרים (נ"א). ובספר "הזכרון" כתב שכונת רש"י לומר שהוא לשון מקור. וראה עוד רש"י בראשית מ, כ. לעיל יג, נה. לקמן כו, לה.

השביעי".
אף שיבה האמורה כאן בסוף שבוע - למדנו שנותן לו שבוע אחר החליצה וקיצה וטיחה, אם חזר הנגע [אף על פי שלא פשה] - נותצו, ואם לא חזר - מטהרו (רש"י עירובין נא, א. וכן מבואר ברש"י שבפסוק הבא, שפסוק מה צריך לבוא מיד אחר פסוק מג). אבל אם חזר בו ביום אינו טמא, אלא אם כן נשאר הנגע עד סוף השבוע (נ"א). תורה מד

(מד) ובא הכהן וראה והנה פשה - יכול לא יהא החוזר טמא אלא אם כן פשה? נאמר "צרעת ממארת" בכתיים - בפסוק זה.
ונאמר "צרעת ממארת" בכגדים - לעיל יג, נא.

א: "מרבין נתיצה לנגע החוזר ואת על פי שלא פשה".
אם כן, מה תלמוד לומר "והנה פשה"? אין כאן מקומו של מקרא זה, אלא "ונתן את הבית" - פסוק מה.
הנה לו לכתב אחר "ואם ישוב הנגע" - פסוק מג. כלומר, שאם ישוב הנגע בסוף שבוע, אף על פי שלא פשה יותר מהנגע הקודם, הרי זה נותן את הבית, ככתוב בפסוק מה.
"וראה והנה פשה" - פסוק מד.
הא לא בא ללמד אלא על נגע העומד בעיניו בשבוע ראשון - ומסגירו שבוע שני.
ובא בסוף שבוע שני ומצאו שפשה - ראה גם רש"י עירובין נא, א: "אף על גב דהאי קרא בתריה דיום ישוב הנגע" כתיב, דמשמע דנגע החוזר קאי, מפנין ליה מהאי משמעות, והאי ובא הכהן וראה והנה פשה, דמשמע דבעי פשיון, מוקמינן ליה בנגע שעמד בראשון ופשה בשני".
שלא פרוש בו הכתוב למעלה - פסוק לט.

מה להלן טמא את החוזר אף על פי שאינו פושה - ראה 'תורת כהנים' תזריע על הפסוק (לעיל יג, נא): "פורחת היא" - היא כמות שהיתה, שלא צריכה שתפשה יותר.
אף כאן טמא את החוזר אף על פי שאינו פושה - וצריך נתיצה כאמור בפסוק מה. וראה גם רש"י עירובין נא,

ובן "הפוח" - לשון העשות.
אבל "חלין את האבנים" מוסב הלשון אל האדם שחלצן - ואינו לשון מקור אלא לשון עבר (ספר הוכח).
והוא משקל לשון כבד - ולכן הלמד דגושה.
כמו: כפר, דבר - ראה גם רש"י תהלים לח, ג.
ואם ישוב הנגע וגו' - יכול חזר בו ביום יהא טמא - והבית יצטרף נתיצה כאמור לקמן בפסוק מה (רא"ט).
תלמוד לומר: "וְיָשׁוּב הַנֶּגַע" - לעיל פסוק לט.
"ואם ישוב" - כאן.
מה שיבה האמורה להלן למופ בשבוע - כאמור "וְיָשׁוּב הַנֶּגַע" ביום

בראשון ופֿשֶׁה בִּשְׁנֵי. ומה יַעֲשֶׂה לוֹ? יָכוֹל יִתְצַנֵּנוּ כְּמוֹ שֶׁסָּמַךְ לוֹ: "וַנִּתֵּן אֶת-הַבַּיִת" ? תִּלְמוּד לומר: "וְשֵׁב הַכֹּהֵן", "וַיָּבֵא הַכֹּהֵן", נִלְמַד בִּיאָה מְשִׁיבָה; מה שִׁיבָה חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ, אִם בִּיאָה חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ. וְאִם חִזֵּר, נוֹתֵן. לֹא חִזֵּר, טְהוֹר (ת"ס). וּמִנֵּין שָׂאֵם עָמַד בְּזֶה וּבָזֶה, חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ? תִּלְמוּד לומר: ("וַיָּבֵא") "וְאִם בָּא יָבֵא", בְּמֵה הַכְּתוּב מְדַבֵּר? אִם בְּפוֹשֶׁה בְּרֵאשׁוֹן, הֲרִי כֶּבֶד אָמור. אִם בְּפוֹשֶׁה בִּשְׁנֵי, הֲרִי כֶּבֶד אָמור. הֵא אֵינּוּ אָמור: ("וַיָּבֵא"), "וְאִם בָּא יָבֵא", אֲלֵא אֵת שְׂבָא בְּסוֹף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן וְכֵן בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנֵי "וְרָאָה וְהִגִּיה לֹא-פֶשֶׁה", זֶה הָעוֹמֵד מֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? יָכוֹל יִפְטֹר וְיִלְךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב כָּאן: "וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת-הַבַּיִת"? תִּלְמוּד לומר: "כִּי נִרְפָּא הִנֵּגַע", לֹא טָהַרְתִּי אֲלֵא אֵת הַרְפָּאוֹי. מה יַעֲשֶׂה לוֹ? 'בִּיאָה' אָמורה לְמַעַלָּה וְ'בִיאָה' אָמורה לְמַטָּה: מה בְּעֲלִיוֹנָה חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ דְּגָמַר לָהּ זֶהוּ שִׁיבָה זֶהוּ בִיאָה, אִם בְּתַתּוֹנָה כֶּךָ וְכוּ' כְּדֹאִיתָא בִ'תוֹרַת כְּהֻנִּים. גְּמַרוּ שֶׁל דְּכָר: אֵין נְתִיצָה אֲלֵא בְּנִגְעַת הַחִזֵּר אַחַר חֲלִיצָה וְקִצּוֹי וְטִיחָה, וְאֵין הַחִזֵּר צָרִיךְ פְּשִׁיזוֹן. וְסָדֵר הַמְקַרְאֹת כֶּךָ הוּא: "וְאִם-לְשׁוֹב", "וְנִתֵּן", "וְהִבֵּא אֶל-הַבַּיִת", "וְהֵאֱכִיל בַּבַּיִת", "וְכֵן הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִגִּיה פֶּשֶׁה". וְדַבֵּר הַכְּתוּב בְּעוֹמֵד בְּרֵאשׁוֹן, שְׁנוֹתָן לוֹ שְׁבוּעַ שְׁנֵי לְהַסְגֵּרוֹ, וּבְסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנֵי לְהַסְגֵּרוֹ בָּא וְרָאָה שֶׁפֶשֶׁה, וְמה יַעֲשֶׂה לוֹ? חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ. חִזֵּר - נוֹתֵן, לֹא חִזֵּר - טְעוֹן צְפָרִים, שָׂאֵין בְּנִגְעִים יוֹתֵר מִשְׁלֹשָׁה שְׁבוּעוֹת. וְאִם-בָּא

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לזו. וְרָאָה רִשִׁי הוֹרִיזוֹת ח, ב: "דְּהָא דְּכִתִּיב וְשֵׁב הַכֹּהֵן, לֹא תִימָא: וְשֵׁב הַכֹּהֵן מִבַּיִת הַמְּנוּגָע לְבֵיתוֹ, אֲלֵא הֲכִי הוּא: וְשֵׁב הַכֹּהֵן מִבֵּיתוֹ לְבַיִת הַמְּנוּגָע, דְּהָא שִׁיבָה זֶה הוּא בִיאָה לְבַיִת הַמְּנוּגָע". אִם בְּתַתּוֹנָה כֶּן וְכוּ' - חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ. כְּדֹאִיתָא בִ'תוֹרַת כְּהֻנִּים. גְּמַרוּ שֶׁל דְּכָר: אֵין נְתִיצָה אֲלֵא בְּנִגְעַת הַחִזֵּר אַחַר חֲלִיצָה וְקִצּוֹי וְטִיחָה, וְאֵין הַחִזֵּר צָרִיךְ פְּשִׁיזוֹן. - הָאָמור בְּפִסּוּק מֵה. וְסָדֵר הַמְקַרְאֹת כֶּךָ הוּא: "וְאִם יָשׁוּב" - פִּסּוּק מֵג. "וְנִתֵּן" - פִּסּוּק מֵה. "וְהִבֵּא אֶל הַבַּיִת" - פִּסּוּק מֵו. "וְהֵאֱכִיל בַּבַּיִת" - פִּסּוּק מֵז. "וְכֵן הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִגִּיה פֶּשֶׁה" - פִּסּוּק מֵד. וְדַבֵּר הַכְּתוּב - בְּפִסּוּק מֵד. בְּעוֹמֵד בְּרֵאשׁוֹן שְׁנוֹתָן לוֹ שְׁבוּעַ שְׁנֵי לְהַסְגֵּרוֹ, וּבְסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנֵי לְהַסְגֵּרוֹ בָּא וְרָאָה שֶׁפֶשֶׁה. וְמה יַעֲשֶׂה לוֹ? חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח, וְנוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ, חִזֵּר - נוֹתֵן, לֹא חִזֵּר - טְעוֹן צְפָרִים - לְטָהַרְתּוֹ. שָׂאֵין בְּנִגְעִים יוֹתֵר מִשְׁלֹשָׁה שְׁבוּעוֹת - וְלָכֵן אִם לֹא חִזֵּר בְּסוֹף הַשְּׁבוּעַ הַשְּׁלִישִׁי, טְעוֹן צְפָרִים מֵד, וְלֹא צָרִיךְ לְהַמְתִּין מַעֲבָר לְשְׁבוּעַ הַשְּׁלִישִׁי. אִם צָרִיךְ עֵיוֹן לְמַה הִזְיָה נִיתָן לְהִבִּין שְׁצָרִיךְ לְהַמְתִּין יוֹתֵר מִשְׁבוּעַ שְׁלִישִׁי. וְרָאָה רִשִׁי עֲרֻכִין ח, ב.

חולץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ - שְׁבוּעַ שְׁלִישִׁי. תִּלְמוּד לומר: "וְכֵן" - פִּסּוּק מֵד. "וְאִם בָּא יָבֵא" - פִּסּוּק מֵח. בְּמֵה הַכְּתוּב מְדַבֵּר - בְּפִסּוּק מֵח. אִם בְּפוֹשֶׁה בְּרֵאשׁוֹן - הֲרִי כֶּבֶד אָמור - פִּסּוּק לט. אִם בְּפוֹשֶׁה בִּשְׁנֵי - הֲרִי כֶּבֶד אָמור - פִּסּוּק מֵד. הֵא אֵינּוּ אָמור: ("וְכֵן") - בְּכֵמָה כְּתִיב־יָד וְדְפוֹסִים לֹא גוֹרְסִים אוֹתָהּ, וְכֵן הֲרָא"ם אֵינּוּ גוֹרְסִים, שְׁהֲרִי הַפִּסּוּק "וְכֵן הַכֹּהֵן" מְדַבֵּר בְּפוֹשֶׁה בִּשְׁנֵי כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל, וְהִלְיָמוּד כָּאן הוּא מִזֶּה שֶׁכְּתוּב "בָּא יָבֵא", שְׁתֵּי בִיאוֹת. "וְאִם בָּא יָבֵא" - בְּכַפֵּל לְשׁוֹן. אֲלֵא אֵת שְׂבָא בְּסוֹף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן וְכֵן בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנֵי, "וְרָאָה וְהִגִּיה לֹא פֶּשֶׁה" - פִּסּוּק מֵח. זֶה הָעוֹמֵד מֵה יַעֲשֶׂה לוֹ, יָכוֹל יִפְטֹר וְיִלְךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב כָּאן - פִּסּוּק מֵח. "וְטָהַר .. אֶת הַבַּיִת"? תִּלְמוּד לומר - פִּסּוּק מֵח. "כִּי נִרְפָּא הִנֵּגַע", לֹא טָהַרְתִּי אֲלֵא הַרְפָּאוֹי - שְׁנִסְתַּלַּק הִנֵּגַע, וְזֶה אֵינּוּ רְפוּי, שְׁהֲרִי עֵדִין הִנֵּגַע עוֹמֵד בְּעֵינּוֹ. מה יַעֲשֶׂה לוֹ? בִיאָה אָמורה לְמַעַלָּה - פִּסּוּק מֵד. וְכִיאָה אָמורה לְמַטָּה - פִּסּוּק מֵח. מה בְּעֲלִיוֹנָה חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ, דְּגָמַר לָהּ: זֶהוּ שִׁיבָה זֶהוּ בִיאָה - שְׁלֶשֶׁתָן אוֹתָהּ מִשְׁמַעוֹת, וּמִמִּילָא נִיתָן לְלָמוּד 'גְּזִירָה-שְׁוֵה' מִזוֹ

כְּלוּם בְּעוֹמֵד בְּעֵינּוֹ בְּשְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן, וְלָמוּד כָּאן בְּפִשְׁיוֹן זֶה שְׂאִינוֹ מְדַבֵּר אֲלֵא בְּעוֹמֵד בְּרֵאשׁוֹן וְפֶשֶׁה בִּשְׁנֵי, וְמה יַעֲשֶׂה לוֹ? יָכוֹל יִתְצַנֵּנוּ כְּמוֹ שֶׁסָּמַךְ לוֹ - פִּסּוּק מֵה. "וְנִתֵּן אֶת הַבַּיִת"? תִּלְמוּד לומר: "וְשֵׁב הַכֹּהֵן" - פִּסּוּק לט. "וְכֵן הַכֹּהֵן" - פִּסּוּק מֵד. נִלְמַד בִּיאָה מְשִׁיבָה - פִּינּוֹן דְּשִׁיבָה וְכִיאָה כְּדָא מִלְתָּא הִיא, דְּתַרְוִידוֹ מִשְׁמַע שְׂבָא מִבֵּיתוֹ לְבַיִת הַמְּנוּגָע - דְּנִינֵין 'גְּזִירָה שְׁוֵה' מִינְהוּ רִשִׁי עֵיוֹבִין נָא. א. שְׁכֵן "וְהוּוּ בִיאָה זֶהוּ שִׁיבָה" וְלִשׁוֹן רִשִׁי לְקַמּוֹ, לְשִׁתִּיקוֹן אוֹתָהּ מִשְׁמַעוֹת. מה שִׁיבָה - בְּסוֹף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן וְרוֹאָה שֶׁפֶשֶׁה הִנֵּגַע. חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח - כְּדִלְעִיל פִּסּוּקִים לט-מב. וְנוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ - כְּדִלְעִיל בְּרִשִׁי פִּסּוּק מֵג. וְרָאָה רִשִׁי גְזִירָה, א: "וְנוֹתֵן שְׁבוּעַ לְהַסְגִּירוֹ". מִשְׁמַע שְׁבִשְׁבוּעַ זֶה הַבַּיִת מוֹסְרָה. אִם בִּיאָה - בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנֵי וְרוֹאָה שֶׁפֶשֶׁה הִנֵּגַע. חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ, וְאִם חִזֵּר - הִנֵּגַע. נוֹתֵן - כְּאָמור בְּפִסּוּק מֵה. לֹא חִזֵּר - מְהוֹר - כְּאָמור בְּפִסּוּק מֵח. וּמִנֵּין שָׂאֵם עָמַד בְּזֶה וּבָזֶה - בְּשְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן וּבְשְׁבוּעַ שְׁנֵי, שְׁכֵן עַד עֵתָה בִיאָרְנוּ בְּפוֹשֶׁה בְּשְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן אוּ בְשְׁבוּעַ שְׁנֵי, וְכַעַת מְבָאָר מֵה דִין הָעוֹמֵד בִּשְׁנֵי הַשְּׁבוּעוֹת.

יבא • לסוף שבוע שני. **וראה והנה לא פשה** • מקרא זה בא ללמד בענין בראשון ובשני, מה יעשה לו? יכול יטהרנו, כמשמעו של מקרא: "וטהר הכהן את הבית?" תלמוד לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא את הרפאוי, ואין רפאוי אלא הבית שהקצה והוטח ולא חזר הנגע. אבל זה, טעון חליצה וקצוי וטיחה ושבוע שלישי. וכן המקרא נדרש: "ואם בא יבא", בשני, "וראה והנה לא פשה", יטיחנו, ואין טיחה בלא חלוץ וקצוי; "ואחרי הטוח את הבית וטהר הכהן את הבית", אם לא חזר לסוף השבוע, "כי נרפא הנגע", ואם חזר, כבר פרש על החזור שטעון נתיצה.

מה ויתרע ית ביקתא ית אבנוהי וית אעוהי וית כל עפר ביקתא ונפק למברא לקרמא לאתר מסאב:

(מ) ונתן את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית והוציא אל מחוץ לעיר אל מקום טמא:

מו ודייעול לביקתא כל יומין דינסגר יתה יתי מסאב עד ומשא:

(מו) והבא אלה הבית פלימי הסגיר אתו יטמא עדה ערב:

השי' פלימי הסגיר אתו • (ת"ט) ולא ימים שקלף את נגעו. יכול שאני מוציא המחלט שקלף את נגעו? תלמוד לומר: "פל-ימי". יטמא עדה ערב • (ת"ט) מלמד, שאין מטמא בגדים. יכול אפלו שהה בכדי אכילת פרס? (עירובין 58) תלמוד לומר: "והאכל בבית יכבס את בגדיו". אין לי אלא אוכל, שוכב מנין?

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

תלמוד לומר - פסוק מז. "והאכל בבית יכבס את בגדיו" - שנתנה תורה שיעור שהיתו כדי סעודה, דכתיב והאוכל בבית יכבס את בגדיו, והלכה למשה מסיני דחצי כבר של שמונה ביצים הוא סעודה (רשי' עירובין ד, א).

אין לי אלא אבל, שוכב מנין? תלמוד לומר - פסוק מז. "והשוכב". אין לי אלא אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב - אלא עומד או יושב ושהה כף בשיעור אכילת פרס. מנין? תלמוד לומר: "יכבס .. יכבס" - שתי פעמים כתיב "יכבס בגדיו" (רשי' סוכה ה, א).

רבה - לרבות את כל מי ששוהה בבית בשיעור אכילת פרס, שטעון כיבוס בגדים. וראה רש"י ברכות מא, ב: "הנכנס בו ונושא את בגדיו עמו שלא בדרך מלבושו - אין אלו בגדיו, וטמאים מיד, שאף בהן אני קורא יתבא אל הבית, וכשהוא לבוש בהן - בעי שהיה".

אם בן - אם הוספנו לרבות הכל (רשי' סוכה שם).

שנגזר עליו הסגר, ירדה עליו טומאה והנכנס בו טמא, אבל אותם הימים שהוא חולץ וקוצה וטח, אינו מטמא בביאה עד שיתחיל למנות השבוע שניתן לו להסגר, שאז ירדה עליו טומאה מפני ההסגר (רא"ם).

יכול שאני מוציא המחלט שקלף את נגעו - בלומר כשהחלט הבית לנתיצה, חזר אחר חליצה וקיצה וטיחה ונתינת שבוע ולא נתצו, רק קלפנו, שלא יהיה טמא בין שקלף את נגעו (ע"פ חוקני רא"ם).

תלמוד לומר: "כל ימי" - כל, לרבות המוחלט, שאף לאחר שקלף נגעו והוציא את האבנים שבהן הנגע, הוא מטמא בביאה, דכיון דלנתיצה קאי, הוי כל הבית טמא (רא"ם).

יטמא עד הערב - מלמד שאין מטמא בגדים - שלא כתוב בבוס בגדים (רשי' ברכות מא, א).

יכול אפלו שהה בכדי אכילת פרס - אם נכנס לבית ושהה שם בשיעור זמן אכילת חצי ככר, שהוא בשיעור אכילת ארבע ביצים (ראה רשי' ברכות לו, ב), האם גם אז נאמר שלא יטמא בגדים.

"ואם בא יבא" לסוף שבוע שני "וראה והנה לא פשה" - פסוק מח. מקרא זה בא ללמד בענין בראשון ובשני - כמבואר לעיל. מה יעשה לו? יכול יטהרנו כמשמעו של מקרא "וטהר הכהן את הבית"? תלמוד לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא את הרפוי, ואין רפוי אלא הבית שהקצה והוטח ולא חזר הנגע, אבל זה טעון חליצה וקצוי וטיחה ושבוע שלישי. וכן המקרא נדרש: "ואם בא יבא" בשני "וראה והנה לא פשה" - וטיחנו - מזה שאומר בהמשך "ואחרי הטוח את הבית", משמע שמדובר שטחו (רא"ם).

ואין טיחה בלא חלוץ וקצוי, ואחרי הטוח את הבית וטהר הכהן את הבית, אם לא חזר לסוף השבוע "כי נרפא הנגע". ואם חזר - כבר פרש על החזור שטעון נתיצה.

השלישי. תורה מה

(מו) כל ימי הסגיר אתו - ולא ימים שקלף את נגעו - פירוש: כל אותן הימים שהבית מוסגר, מאחר

תלמוד לומר "והשכב". אין לי אלא אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב מנין? תלמוד לומר: "יכבס", "יכבס", רבה. אם-כן למה נאמר: "אכל ושכב"? לתן שעור לשוכב כדי אכילת פָּרָס (ברכות מא).

(מז) **וְהִשְׁכַּב בְּבֵית יִכְבֵּס אֶת-בְּגָדָיו וְהֵאֵכַל בְּבֵית יִכְבֵּס אֶת-בְּגָדָיו:**

מז ודין שוכב בביתא יצבע ית לבושהי ודין יכול בביתא יצבע ית לבושהי:

(מח) **וְאִם-בָּא יָבֵא הַפֶּה וְרָאָה וְהֵנָּה לֹא-פָשָׁה הַנֶּגַע בְּבֵית אַחֲרֵי הַטֵּחַ אֶת-הַבֵּית וְטָהַר הַפֶּה אֶת-הַבֵּית כִּי נִרְפָּא הַנֶּגַע:**

מח ואם מעל ייעול כהנא ויחזי והא לא אוסף מכתשא בביתא פתר דישוע ית ביתא וידפי כהנא ית ביתא ארי אתסי מכתשא:

(מט) **וְלָקַח לְחֵטָא אֶת-הַבֵּית שְׁתֵּי צַפְרִים וְעֵץ אֲרוֹז וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְאֹזֵב:**

מט ויסב לדפאה ית ביתא פרתין צפרין ואעא דארזא וצבע זהורי ואזוכא:

(נ) **וְשָׁחַט אֶת-הַצֹּפֵר הָאֶחָת אֶל-כְּלֵי-חֶרֶשׁ עַל-מִים חַיִּים:**

נ ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי מבווע:

(נא) **וְלָקַח אֶת-עֵץ-הָאֲרוֹז וְאֶת-הָאֹזֵב וְאֶת שְׁנֵי הַתּוֹלַעַת וְאֶת הַצֹּפֵר הַחִיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדָם הַצֹּפֵר הַשְּׁחוּטָה וּבַמַּיִם הַחַיִּים וְהִזָּה אֶל-הַבֵּית שֶׁבַע פְּעָמִים:**

נא ויסב ית אעא דארזא וית אזוכא וית צבע זהורי וית צפרא חיתא ויטבול יתהון בדמא דצפרא דנכיסא וקמי מבווע ודידי לביתא שבע זמנין:

(נב) **וְחֵטָא אֶת-הַבֵּית בְּדָם הַצֹּפֹר וּבַמַּיִם הַחַיִּים וּבַצֹּפֵר הַחִיָּה וּבְעֵץ הָאֲרוֹז וּבְאֹזֵב וּבְשָׁנֵי הַתּוֹלַעַת:**

נב וידפי ית ביתא בדמא דצפרא וקמי מבווע ובצפרא חיתא ובאעא דארזא ובאזוכא ובצבע זהורי:

(נג) **וְשָׁלַח אֶת-הַצֹּפֵר הַחִיָּה אֶל-מְחוּץ לְעִיר אֶל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְכִפֵּר עַל-הַבֵּית וְטָהַר:**

נג וישלח ית צפרא חיתא למברא לקרמא לאפי חקלא ויכפר על ביתא וידפי:

(נד) **זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל-יִגְעַת הַצָּרַעַת וּלְנִתְקַח:**
(נה) **וּלְצָרַעַת הַבְּגָד וּלְבֵית:**

נד דא אורימא לקל מכתש סגירותא וילנתקא:
נה וילסגירות לבושא וילביתא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 68)

וּלְצָרַעַת הַבְּגָד וּלְבֵית (יד, נה) כתב הספורנו: "אין זכרון לראשונים שנמצאו לעולם נגעי בתיים, עד שאמרו קצתם ז"ל שלא היו לעולם". ויש לבאר, דהנה מבאר ב'לקוטי תורה' שנגע רומז לאדם שפנימיותו טובה בתכלית, והרע הוא רק בחיצוניותו (בעור בשרו), ולכן פיוס, שאין אנשים כאלה, אין הנגע מצוי. לפי זה מובן, שנגע בבית מסמל רע חיצוני בתכלית; ולכן היה נדיר גם בימים ההם, שפן איש לא הגיע לדרגה זו.

(נו) **וּלְשֵׂאת וּלְסַפְּחַת וּלְבַהֲרַת:** נוי ולעמקא ולעדנא ולבהרא:

אשל אברהם - הרב אלאשילי

למה נאמר אוכל ושוכב? לתן שעור לשוכב כדי אכילת פָּרָס - שאין טעון פיבוס בגדים עד שישקה כדי אכילה (רשי סוכה שם). וראה גם רש"י עבודה זרה למה נאמר אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב מנין? תלמוד לומר: "יכבס", "יכבס", רבה. אם-כן למה נאמר: "אכל ושכב"? לתן שעור לשוכב כדי אכילת פָּרָס (ברכות מא).
מז ודין שוכב בביתא יצבע ית לבושהי ודין יכול בביתא יצבע ית לבושהי:
מח ואם מעל ייעול כהנא ויחזי והא לא אוסף מכתשא בביתא פתר דישוע ית ביתא וידפי כהנא ית ביתא ארי אתסי מכתשא:
מט ויסב לדפאה ית ביתא פרתין צפרין ואעא דארזא וצבע זהורי ואזוכא:
נ ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי מבווע:
נא ויסב ית אעא דארזא וית אזוכא וית צבע זהורי וית צפרא חיתא ויטבול יתהון בדמא דצפרא דנכיסא וקמי מבווע ודידי לביתא שבע זמנין:
נב וידפי ית ביתא בדמא דצפרא וקמי מבווע ובצפרא חיתא ובאעא דארזא ובאזוכא ובצבע זהורי:
נג וישלח ית צפרא חיתא למברא לקרמא לאפי חקלא ויכפר על ביתא וידפי:
נד דא אורימא לקל מכתש סגירותא וילנתקא:
נה וילסגירות לבושא וילביתא:

(נו) להורות ביום הטמא וביום הטהור זאת תורת
 נז לא לפא ביומא מסאבא וביומא דכנא דא
 אורימא דסגירומא:
הצרעת: פ

נשי"א להורות ביום הטמא וגו' • איזה יום מטהרו ואיזה יום מטמאו.

טו (א) וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר:
 א ומליל יני עם משה ועם אהרן למימר:

(ב) דברו אל-בני ישראל ואמרתם אליהם איש איש
 כי יהיה זב מבשרו זכו טמא הוא:
 ב מלילו עם בני ישראל ומימרוין להון גבר
 גבר ארי יהי דאיב מבשרה דוכה מסאב
 הוא:

נשי"א כי יהיה זב • יכול זב מכל מקום? היא טמא? תלמוד לומר: "מבשרו", ולא כל בשרו (ת"כ. נדה מג). אחר שחלק הפתוב בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזכה: מה זכה, ממקום שהיא מטמאה טמאה קלה - נדה, מטמאה טמאה חמורה - זיכה. אף הזב, ממקום שטמא טמאה קלה - קרי, מטמא טמאה חמורה - זיכה. זוכו טמא • (ת"ט) למד על הטפה שהיא מטמאה (נדה נ"ד). זוכ דומה למי בצק של שעורין ורחוי (ס"א ודחוי), ודומה ללבן ביצה המוותרת. שכבת זרע, קשור כלבן ביצה שאינה מוותרת.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

מטמאה טמאה חמורה - זיכה - שצריכה שבעה נקיים והבאת קרבן. כלומר, ממקום שיצא ממנה טמאה קלה שהיא דם נדותה, מאותו מקום היא מטמאה טמאה חמורה, היא דם זיבתה.

אף הזב, ממקום שטמא טמאה קלה - קרי, מטמא טמאה חמורה - זיכה. זוכו טמא - למד על הטפה שהיא מטמאה - כלומר, שהטיפה עצמה שוב ממנו טמאה (רשי"י נדה מג. ט), ולא שרק הזב עצמו טמא, מצד שזב ממנו הטיפה. ודיק רש"י לכתוב "מטמאה", כי פגנתו שהטיפה מטמאה אחרים במגע ובמשא (ראה נדה נה. א. ט).

וראה גם רש"י בבא קמא כה, א: "מטמא במגע ובמשא כטיפה של זוב". זוכ דומה למי בצק של שעורין, ורחוי - נפרד ואינו קשור (רשי"י נדה לה. ט). ודומה - בזה שאינו קשור (ע"פ רש"י יומא יח. א).

ללבן ביצה המוותרת - שאינה משרצת אפרוח תחת התרנגולת (רשי"י נדה טז. ט). שכבת זרע קשור כלבן ביצה שאינה מוותרת - בגוסף לכה, הזוב בא מאבר מת, ושכבת זרע מאבר חי (ע"פ רש"י נדה יג. א).

מפרש את הפתוב פה: להורות הפכה ביום שהמצורע טמא "איזה יום מטהרו", ולהורות הפכה ביום שהמצורע טהור "איזה יום מטמאו". ודחוק. תורה א

(ב) כי יהיה זב - יכול "זב" מכל מקום - אפילו מפיו, מחטמו ומאזנו (רא"ם).

היא טמא? תלמוד לומר "מבשרו", ולא כל בשרו - אף עדין אין אנו יודעים מאיזה חלק מבשרו בן מטמא, וכפי שזכרנו.

אחר שחלק הפתוב בין בשר לבשר זכיתי לדין - מעתה אני רשאי ללמוד מדין [זכה] (ע"פ רש"י חולין עה. ט). אבל לולא חילק הפתוב בין בשר לבשר לא היה ניתן ללמוד זב מזכה, שכן היה ניתן לפרוץ: מה לזכה שאינה מטמאה אלא בשלש ראיות בשלשה ימים, תאמר בזב שהוא מטמא בשלש ראיות ליום אחר, אם בן יטמא מכל מקום (תורת כהנים).

טמא בזב וטמא בזכה - ושניהם טומאתם משום זיכה.

מה זכה, ממקום שהיא מטמאה טמאה קלה - נדה - שאינה צריכה שבעה נקיים והבאת קרבן.

(נו) להורות ביום הטמא וגו' - איזה יום מטהרו, ואיזה יום מטמאו - מפרשי רש"י נדחקו הרבה בהבנת דברי רש"י אלו. ולעניות דעתי נראה, שרש"י מפרש את הפסוק כאילו נאמר: להורות יום הטמא ויום הטהור.

כלומר: הפתוב מלמד מתי יש לטמא את המצורע ומתי יש לטהרו. דהיינו: א) הבי"ת של "ביום" הוא בי"ת הענין (כפירוש הר"א"ם, ולא בי"ת השימוש כפירוש ה"גור אריה"). ופירושו: בענין יום הטמא (שאם היה בי"ת השימוש היה לו לרש"י לומר "באיזה יום", ולא איזה יום. ומה שבאמת לא פירש רש"י כן, יש לומר: משום שלא יתכן לפרש "באיזה יום מטמא", שלא היום גורם הטומאה כי אם מצב הנגע, אלא "יום" במשמעות של עת, מתי מטמאו). ב)

"ביום הטמא" פירושו: "יום הטמאו", שהרי היום עצמו אינו טמא, אלא המצורע הוא שטמא באותו יום (כמ"ש הבאר בשדה). אף צריך עיון למה הפך הסדר מלשון הפתוב, שכתב תחילה "מטהרו" ורק אחר-כך "מטמאו" (ואכן בכמה פתבי"ד הסדר הוא כפפתוב: איזה יום מטמאו ואיזה יום מטהרו).

וה"באר בשדה" רוצה לומר שרש"י

(ג) וְזֹאת תִּהְיֶה טִמְאָתוֹ בְּזוּבוֹ רַר בְּשָׂרוֹ אֶת־זוּבוֹ
 ג וְדָא תְּהִי סוּכְתָהּ בְּדוּבָהּ רַר בְּשָׂרָה לְת
 דוּבָהּ אוֹ חֲתִים בְּשָׂרָה מְדוּבָהּ סוּכְתָהּ הִיא :

אוֹ-הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מְזוּבוֹ טִמְאָתוֹ הוּא:

רש"י רר - לשון ריר שזב את בשרו. את-זוּבוֹ - כמו ריר שיוצא צלול. אוֹ-הַחֲתִים - שיוצא עב וסותם את פי האמה ונסתם בשרו מטפת זוב; זהו פשוטו. ומדרשו: (מגילה ח' נדה מ"ג) מנה הכתוב הראשון ראיות שמים וקראו "טמא", שנגמר: "זב מבשרו זובו טמא הוא", ומנה הכתוב השני ראיות שלש וקראו "טמא", שנגמר: "טמאתו בזובו, רר בשרו את-זוּבוֹ אוֹ-הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מְזוּבוֹ, טמאתו הוא", הא כיצד? שמים לטמאה והשלישית מזיקתו לקרבן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 86)

שמים לטמאה והשלישית מזיקתו לקרבן (רש"י טו, ג) יש לשאל, מנין לו שההבדל הוא לגבי קרבן, ולא לגבי חמרת הטמאה. ויש לומר, דהנה אף שהפסוק הראשון עוסק בשתי ראיות והשני בשלש ראיות, אין בכך פדי להוציא את שני הכתובים מפשוטם, היינו ש"וְזֹאת תִּהְיֶה טִמְאָתוֹ" בא בהמשך ל"טמא הוא". מוכן אם כן, שטמאת שני הזבים שנה; ועל-כרחי שחלוקים הם בענין אחר - חובת הקרבן.

(ד) כָּל-הַמְשֻׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הוּבַ יִטְמָא
 ד כל משכבא די ישכוב עלוהי דוכנא יהי
 מסאב וכל מנא דייתב עלוהי יהי מסאב:

וְכָל-הַפְּלִי אֲשֶׁר-יֹשֵׁב עָלָיו יִטְמָא:

רש"י כָּל-הַמְשֻׁכָּב - הראוי למשכב. יכול אפלו מיחד למלאכה אחרת? תלמוד לומר: "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב", אֲשֶׁר שָׁכַב לא נאמר, אלא: "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב", המיחד תמיד לכך, יצא זה שאומרים לו: 'עמד ונעשה מלאכתנו'. אֲשֶׁר-יֹשֵׁב - 'ישב' לא נאמר, אלא: "אֲשֶׁר-יֹשֵׁב עָלָיו" הוּבַ, במיחד תמיד לכך.

(ה) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ יִכְבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֲוֵן
 ה וגבר די יקרב במשכבה יצבע לבושהי
 ויכסיי במינא ויהי מסאב עד רמשא:

בְּמִים וְיִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

רש"י וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ - למד על המשכב שחמור מן המגע, שזה נעשה אב הטמאה לטמא אדם, לטמא בגדים; והמגע שאינו משכב, אינו אלא וְלָד הטמאה, ואינו מטמא אלא אכלין ומשקין.

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

(ג) רר - לשון ריר - דבר הנוסף קרוי ריר (רש"י שמואל כא, יד). וְרָאָה גַם רִשִׁי נִדְהָה מ.ג. ב: "רר - בעין ריר שהוא לח".
 שׁוּב "בְּשָׂרוֹ אֶת זוּבוֹ", כמו ריר שיוצא צלול - פן הגירסא בכמה כתבי-יד ודפוסים ראשונים. והיא נראית גירסא מתוקנת. אבל בדפוסים שלפנינו: רר - לשון ריר, שוב את בשרו. אֶת זוּבוֹ - כמו ריר שיוצא צלול. ואין לזה הבנה.
 או החתים - שיוצא עב וסותם את פי האמה, ונסתם "בשרו" מטפת זוב - זהו פירוש של "החתים בשרו מזובו".
 זהו פשוטו. ומדרשו: מנה הכתוב הראשון ראיות שמים - שתי ראיות. וקראו טמא, שנגמר - פסוק ב. "זב מבשרו זובו טמא הוא" - הרי לך שלש [זיבות] וקראו טמא: "טמאתו היא" (רש"י מגילה שם).
 הא כיצד? שמים לטמאה - לכל חומר טומאת הוּבַ (רש"י שם).
 והשלישית מזיקתו לקרבן - ראה גם רש"י נדה לד, ב: "זב בעל שתי ראיות זב גמור הוא לטומאה, אלא שאין טעון קרבן". תורה ד
 (ד) כָּל הַמְשֻׁכָּב - הראוי למשכב - הוא שנטמא בטומאת משכב על ידי הוּבַ, ולא דבר שאינו ראוי למשכב

(רא"ם).
 יכול אפלו מיחד למלאכה אחרת - ואפשר לשכב עליו, וטמא בטומאת משכב.
 תלמוד לומר: "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב", אֲשֶׁר שָׁכַב לא נאמר, אלא "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב", המיחד תמיד לכך - שלשון "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב" מורה על מצב תמיד.
 יצא זה שאומרים לו: עמד ונעשה מלאכתנו - כלומר, קום מהפלי שאתה שוכב עליו ונעשה בו מלאכתנו, שהרי אינו מיוחד לשיכבה.
 אֲשֶׁר יֹשֵׁב - "ישב" לא נאמר, אלא "אֲשֶׁר יֹשֵׁב עָלָיו הוּבַ", במיחד תמיד לכך - וכמבואר גבי משכב. תורה ה
 (ה) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ - למד על המשכב שחמור מן המגע, שזה נעשה אב הטמאה לטמא אדם

(ו) וְהִישָׁב עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יֵשֵׁב עָלָיו הַזָּב יִכַּסּוּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמְא עַד־הָעֶרֶב: (חצי הספר)

וּדְיִיתֶב עַל מְנָא דְיִיתֶב עֲלוּהִי דּוּכְנָא יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמֵיא וִיהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

וְהִישָׁב עַל־הַכְּלִי • אֶפְלוּ לֹא נִגַּע, אֶפְלוּ עֲשָׂרָה כְּלִים זֶה עַל זֶה, כֵּלָן מְטַמְּאִין מִשׁוּם מוֹשָׁב, וְכֵן בְּמִשְׁכָּב.

(ז) וְהִנְגַּע בְּבִשָׂר הַזָּב יִכַּסּוּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמְא עַד־הָעֶרֶב:

זוּדְיִקְרַב בְּכֶסֶר דּוּכְנָא יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמֵיא וִיהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

(ח) וְכִי־יִרְק הַזָּב בַּטְּהוֹר וְכַסּוּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמְא עַד־הָעֶרֶב:

וְכִי־יִרְק הַזָּב בְּטְהוֹר • (ת"כ. נדה נה) וְנִגַּע בּוֹ אִו נִשְׂאוּ, שְׁהִרַק מְטַמְּא בְּמִשְׂא.

(ט) וְכָל־הַמְּרֻכָּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא:

וְכָל מְרֻכָּבָא דִּי יִרְכַּב עֲלוּהִי דּוּכְנָא יְהִי מְסָאָב:

וְכָל־הַמְּרֻכָּב • אֶף־עַל־פִּי שְׂלֵא יֵשֵׁב עָלָיו, כַּגּוֹן: הַתְּפוּס שֶׁל סְרָגָא, שְׁקוּרִין אַרְצוּ"ן, טְמֵא מִשׁוּם מְרֻכָּב, וְהָאָפָּף שְׁקוּרִין אֲלִיו"ש, טְמֵא טְמֵאת מוֹשָׁב.

(י) וְכָל־הַנּוֹגַע בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יִכַּסּוּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמְא עַד־הָעֶרֶב:

יִרְכַּל דְּיִקְרַב כָּל דִּי יְהִי תַּחְתּוֹהִי יְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא וְדִי־טוֹל יִתְהוֹן יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמֵיא וִיהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

וְכָל־הַנּוֹגַע בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ • (ת"כ) שֶׁל זָב. כָּא וְלִמַּד עַל הַמְּרֻכָּב שִׁיְהֵא הַנּוֹגַע בּוֹ טְמֵא, וְאִין טְעוּן כְּפוּס בְּגָדִים, וְהוּא חֹמֵר בְּמִשְׁכָּב מִבְּמֻרְכָּב. וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם • כָּל הָאִמּוֹר כַּעֲנַן הַזָּב, זוּכּוֹ וְרָקוֹ וְשִׁכְבַּת וְרָעוּ וּמִימֵי רְגָלָיו וְהַמְּשָׁכָב וְהַמְּרֻכָּב, מִשְׁאָן מְטַמְּא אָדָם לְטְמֵא בְּגָדִים.

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

אמר קרא "בטְהוֹר", מה שביד טהור טמאתי לך (גדה שם) דְּהוּא לִיה טְהוֹר נושא את הרוק (רש"י שם). תורה ט

(ט) וְכָל הַמְּרֻכָּב - אֶף־עַל־פִּי שְׂלֵא יֵשֵׁב עָלָיו - שֵׁאם יֵשֵׁב עָלָיו טְמֵא מִשׁוּם מוֹשָׁב.

כַּגּוֹן הַתְּפוּס שֶׁל סְרָגָא - תְּפוּס דְּאוּכָף, שְׁכָּשְׂרוּכָב תּוֹפֵס בְּאוֹתוֹ עַץ, וְלִהְכִי מְטַמְּא מִשׁוּם מְרֻכָּב (רש"י עירובין כו, א).

שְׁקוּרִין אַרְצוּ"ן - arcon, שְׁלֵד הָאוּכָף.

טְמֵא מִשׁוּם מְרֻכָּב. וְהָאָפָּף, שְׁקוּרִין אֲלִיו"ש - alwes, מוֹשָׁב הָאוּכָף.

טְמֵא מְטַמְּא מוֹשָׁב - כִּיּוֹן שֶׁהַזָּב יוֹשֵׁב עָלָיו. תורה י

(י) וְכָל הַנּוֹגַע בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ - שְׁלֵד זָב - הִינּוּ הַמְּרֻכָּב

שֶׁהִקִּישׁ הַכְּתוּב טוֹמְאֵת הַזָּב שֶׁמְטַמְּאָה אֶת הַכְּלִי לְטוֹמְאֵת הַכְּלִי שֶׁמְטַמְּא אֶת הַיּוֹשֵׁב עָלָיו, מֵהַזָּב מְטַמְּא אֶת הַכְּלִי אֶף־עַל־פִּי שְׂלֵא נִגַּע בּוֹ, וּמְטַמְּא אֶפְיִלוּ עֲשָׂרָה כְּלִים מִתַּחְתּוֹ, כִּף הַכְּלִי מְטַמְּא אֶת הַיּוֹשֵׁב עָלָיו אֶפְיִלוּ אִם לֹא נִגַּע בְּכָלִי הַטְּמֵא, וְאֶפְיִלוּ הִיָּה הַכְּלִי הַטְּמֵא לְמִטָּה וְהַטְּהוֹר יוֹשֵׁב עֲשָׂרָה מוֹשְׁבוֹת מֵעָלָיו כְּשֶׁהֵם זֶה עַל זֶה (ע"פ ג'ר"א).

וְכֵן בְּמִשְׁכָּב - כִּי הַמוֹשֵׁב וְהַמְּשָׁכָב דִּינָם שׁוֹה. וְהוּא הִדִּין לְמֻרְכָּב, כְּמוֹ שְׁלוּמִדִּים בְּ"תוֹרַת כְּהֵנִים" מ'וְכָל הַמְּרֻכָּב", שֶׁמְטַמְּא אֶפְיִלוּ עֲשָׂרָה מְרֻכָּבוֹת מִתַּחְתּוֹ (ג'ר"א). תורה ז

(ח) וְכִי יִרְק הַזָּב בַּטְּהוֹר - וְנִגַּע בּוֹ - שְׁכָּתוּב "בְּטְהוֹר", שִׁיִּגַּע בְּטְהוֹר (גדה נה, ט).

אוּ נִשְׂאוּ, שְׁהִרַק מְטַמְּא בְּמִשְׂא. -

לְטְמֵא בְּגָדִים - שֶׁעָלָיו (ר"א).

וְהַמּוֹנֵעַ שְׂאִינוֹ מְשָׁכָב אִינוֹ אֵלָא וְלֹד הַטְּמֵאָה, וְאִינוֹ מְטַמְּא אֵלָא אֶכְלִין וּמִשְׁקוּן - כְּלוּמַר, מוֹנֵה שְׂאִמֵּר הַכְּתוּב "אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ" דּוּקָא, אֲנִי לְמִדִּים שֶׁרַק הַמְּשָׁכָב שֶׁשָּׁכַב עָלָיו הַזָּב הוּא אֵב הַטוֹמְאָה לְטְמֵא אֶת הָאָדָם הַנּוֹגַע בּוֹ וְאֶת בְּגָדָיו, וְכִמוֹ שְׁכָּתוּב "יִכַּסּוּ בְּגָדָיו", אֲבָל דְּבָר שֶׁנִּגַּע בּוֹ הַזָּב, שְׂאוֹתוֹ דְּבָר נַעֲשֶׂה רַק וְלֹד הַטוֹמְאָה, אִינוֹ מְטַמְּא אֶת הָאָדָם הַנּוֹגַע בְּאוֹתוֹ דְּבָר וְלֹא אֶת בְּגָדָיו, אֵלָא רַק אֶכְלִין וּמִשְׁקוּן (ר"א). תורה ו

(ו) וְהִישָׁב עַל הַכְּלִי - אֶפְלוּ לֹא נִגַּע, אֶפְלוּ עֲשָׂרָה כְּלִים זֶה עַל זֶה, כֵּלָן מְטַמְּאִין מִשׁוּם מוֹשָׁב - בְּ"תוֹרַת כְּהֵנִים" לְמִדּוֹ דְּבָר זֶה מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִישָׁב עַל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו הַזָּב",

(יא) וְכָל אֲשֶׁר יַגְעִיבוּ הַזֵּב וַיִּדְרוּ לֹא-שָׂטָף בְּמַיִם וְכַבֵּם בְּגִדָיו וְרַחַץ בְּמַיִם וְטָמְא עַד-הָעֶרֶב:

יא וְכָל דֵּי יִקְרַב בֵּה דוֹכְנָא וַיְדוּהֵי לֹא שָׂטָף בְּמַיָּא וַיַּצְבַּע לְבוּשׁוֹהֵי וַיִּסְחִי בְּמַיָּא וַיְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׁא:

וְיָדְרוּ לֹא שָׂטָף בְּמַיִם • בְּעוֹד שְׁלֵא טָבַל מִטְּמֵאָתוֹ, וְאַפְלוּ פָסַק מְזוּבֹו וְסָפַר שְׂבַעָה וּמְחַסֵּר טְבִילָה, מְטַמָּא בְּכָל טְמֵאוֹתָיו. וְזֶה שֶׁהוֹצִיא הַפְּתוּב טְבִילַת גּוֹפוֹ שֶׁל זֵב בְּלִשׁוֹן שְׂטִיפַת יָדַיִם, לְלַמֶּדְךָ, שְׂאִין בֵּית-הַסֵּטֵרִים טְעוּן בִּיאַת מַיִם, אֲלֵא אֵיבָר הַגְּלוּי כְּמוֹ הַיָּדַיִם (ת"כ. נדה טו.)

(יב) וְכָל־חֲרֹשׁ אֲשֶׁר־יַגְעִיבוּ הַזֵּב יִשְׂבֵּר וְכָל־כְּלֵי־עֵץ יִשְׂטָף בְּמַיִם:

יב וַיִּמְאֵן דְּחָסַף דֵּי יִקְרַב בֵּה דוֹכְנָא יִתְבַּר וְכָל מַאֵן דָּאֵעַ יִשְׂתַּטֵּף בְּמַיָּא:

וְכָל־חֲרֹשׁ אֲשֶׁר־יַגְעִיבוּ הַזֵּב • יְכוּל אֶפְלוּ נִגַע בּוֹ מֵאַחֲזָרְיוֹ וְכוּ', כְּדֹאִיתָא בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים: 'עַד אֵיזְהוּ מִנְּעוֹ שֶׁהוּא כְּכֹלוֹ? הֲוֵי אוֹמֵר: זֶה הַסֵּטוּ'.

~ נקודות משיחות קודש ~ על"פ לקוטר שיחות חלק י, עמוד 170 ואילך - מתוך 'לקראת שבת'

כָּלֵי חֲרֹשׁ, עֵץ, וּמִתְכַּת בְּעִבּוֹדַת ה'

וְכָל־חֲרֹשׁ אֲשֶׁר־יַגְעִיבוּ הַזֵּב יִשְׂבֵּר וְכָל־כְּלֵי־עֵץ יִשְׂטָף בְּמַיִם: (טו, יב)

יְכוּל אֶפְלוּ נִגַע בּוֹ מֵאַחֲזָרְיוֹ כו', תְּלַמּוּד לֹאֵמַר אֲשֶׁר יַגַּע בּוֹ וְכוּ'. (תורת כהנים)

הַדִּין הוּא שְׂאִין כָּלֵי חֲרֹשׁ נְטֵמָא מֵאַחֲזָרְיוֹ, מֵה־שְׂאִין־כֵּן כָּלֵי עֵץ אוֹ כָּלֵי מִתְכַּת, שְׁנִטְמָאִים גַּם אִם נִגַע הִטְמָא "מֵאַחֲזָרְיוֹ". וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ זֶה בְּדֶרֶךְ הַרְמָז, בְּעִבּוֹדַת הָאֲדָם לְקוּנוֹ:

כָּלֵי חֲרֹשׁ שֶׁעֲשׂוּי מֵעֵפֶר, רוֹמַז עַל הָאֲדָם שֶׁ"יִסּוּדוֹ מֵעֵפֶר". וְ"אַחֲזָרְיוֹ" רוֹמַז עַל גּוּף הָאֲדָם, שֶׁלְּגַבֵּי נִשְׁמַתוֹ נִקְרָא "אַחֲזָרְיָם". וְהִנֵּה טָבַע הַטְּבִיעַ הַקֶּבֶ"ה בְּעוֹלְמוֹ שְׂאִין הָאֲדָם יְכוּל לְעֹסֹק בְּכָל זְמָנוֹ בְּעִנְיָנִים רוּחָנִיִּים בְּלִבָּד כְּגוֹן תּוֹרָה וְעִבּוּדָה, אֲלֵא מוֹכְרָח הוּא לְהִתְעַסֵּק גַּם בְּעִנְיָנֵי "אַחֲזָרְיוֹ", כְּאֹכִילָה וְשִׁתְיָה וּפְרֻסָּה וְכוּצָא בְּזֶה, בְּכַדֵּי שֶׁתוּכַל הַנְּשַׁמָּה לְהִשְׁמַר בְּגוּף הָאֲדָם.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

מוֹסְבַּת עַל "אֲשֶׁר יַגַּע" וְאִין זֶה מִתְּאִים לְפִשּׁוּטוֹ שֶׁל מְקָרָא, שֶׁהִיא מוֹסְבַּת עַל "לֹא שָׂטָף בְּמַיִם". תּוֹרָה יב

(יב) וְכָלֵי חֲרֹשׁ אֲשֶׁר יַגְעִיבוּ הַזֵּב - יְכוּל אֶפְלוּ נִגַע בּוֹ מֵאַחֲזָרְיוֹ וְכוּ', כְּדֹאִיתָא בְּ"תוֹרַת כְּהֻנִּים", עַד "אֵיזְהוּ מִנְּעוֹ שֶׁהוּא כְּכֹלוֹ? הֲוֵי אוֹמֵר: זֶה הַסֵּטוּ" - תִּנְיָא בְּ"תוֹרַת כְּהֻנִּים": יְכוּל אֶפְלוּ נִגַע בּוֹ הַזֵּב מֵאַחֲזָרְיוֹ יְהֵא טְמָא? תְּלַמּוּד לֹאֵמַר "אֲשֶׁר יַגַּע בּוֹ", וְלֵהֲלֵן הוּא אוֹמֵר "אֲשֶׁר תְּבוּשֵׁל בּוֹ", מֵה "בוֹ" הָאֲמוּר לְהֵלֵן מְאִירוֹ, אִף "בוֹ" הָאֲמוּר כָּאִין אֵינּוּ מְטַמָּא בְּמִנְּעָה אֲלֵא מְאִירוֹ. אִם כֵּן, מֵאַחַר שֶׁלְּמַדְנּוּ שֶׁמְטַמָּא אוֹתוֹ מְאִירוֹ, מֵה תְּלַמּוּד לֹאֵמַר "אֲשֶׁר יַגַּע בּוֹ"? פִּירוּשׁ: מֵה חֶלֶק בּוֹ וּמֵה הוֹסִיף בּוֹ בְּכָלֵי חֲרֹשׁ בְּטוֹמְאָת הַזֵּב מִבְּשַׁאֲרַת טוֹמְאוֹת? בְּמִנְּעוֹ שֶׁהוּא כְּכֹלוֹ, הֲוֵי אוֹמֵר זֶה הִיסְטוּ "רִשִׁי פְסִיחִים טו, א. ב. ג. כְּלוּמַר, הַזֵּב מְסִיטוֹ וּמִנִּידוֹ אֶפְלוּ שְׁלֵא בְּמִנְּעָה, וְהִרִי זֶה כְּאִילוּ נִגַע בְּכֹלוֹ, וְזֶהוּ "אֲשֶׁר יַגַּע בּוֹ", שֶׁמְשַׁמְעוֹ שֶׁיַּגַּע בְּכֹלוֹ. תּוֹרָה יג

מְזוּבֹו וְסָפַר שְׂבַעָה וּמְחַסֵּר טְבִילָה - מְטַמָּא בְּכָל טְמֵאוֹתָיו - וְזֶה מֵה שְׂבָא הַכְּתוּב לְהַשְׁמִיעֵנוּ כָּאִן. וְזֶה שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב טְבִילַת גּוֹפוֹ שֶׁל זֵב בְּלִשׁוֹן שְׂטִיפַת יָדַיִם - וְאִין לֹאֵמַר שֶׁיִּדְרוּ מִמֶּשׁ קְאָמַר, שֶׁהִרִי אוֹמֵר לְקַמֵּן (פסוק טו): "וְרַחַץ בְּמַיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְיִטְהַר" (דברי הדר).

לְלַמֶּדְךָ שְׂאִין בֵּית הַסֵּטֵרִים - כְּמוֹ בְּתוּף הַפֶּה וּבְתוּף הַקַּמְטִים (רא"ס).

טְעוּן בִּיאַת מַיִם, אֲלֵא אֵיבָר הַגְּלוּי כְּמוֹ הַיָּדַיִם - וְאִם הִקַּל הַכְּתוּב כֵּן בְּזָב הַחֲמוּר (שְׂצָרִיף טְבִילָה בְּמַיִם חַיִּים), כְּל־שֶׁכֵּן בְּשַׁאֲרַת חִיבֵי טְבִילוֹת (מִשְׁכִּיל לחד). בְּגִמְרָא (קדוּשִׁין פה, א) מוּבָא לִיְמוּד אַחַר מֵהַפְּסוּק "וַיִּדְרוּ לֹא שָׂטָף בְּמַיִם", שְׂאִין מִגַּע בֵּית הַסֵּטֵרִים מְטַמָּא אֲלֵא רַק מִגַּע בְּדָבָר גְּלוּי כְּיָדְיוֹ, וּבְלִשׁוֹן רִשִׁי קִידוּשִׁין שֵׁם: "כָּל אֲשֶׁר יַגַּע בּוֹ הַזֵּב בְּדָבָר שֶׁהוּא גְלוּי כְּיָדְיוֹ, וְהַזֵּב לֹא שָׂטָף עַדִּין כָּל גּוֹפוֹ בְּמַיִם, שְׁלֵא טָבַל מְזוּבֹו, וְכַבֵּם בְּגִדָיו". וְרִשִׁי לֹא הִבִּיאוּ כָּאִן, מִפְּנֵי שֶׁלְּפִי פִירוּשׁ זֶה תִּיבַת "וַיִּדְרוּ"

שֶׁרַכַּב עָלָיו הַזֵּב, וְלֹא תַחְתּוֹי שֶׁל מְרַכָּב, שְׂאִין הַמְרַכָּב מְטַמָּא אֶת מֵה שֶׁתַּחְתּוֹי שְׁלֵא בְּנִיגְעָה (תורת כהנים).

כָּא וְלַמַּד עַל הַמְרַכָּב, שֶׁיְהֵא הַנּוֹנֵעַ בּוֹ טְמָא, וְאִין טְעוּן כְּבוֹם כְּנִדְיִים - שֶׁהִרִי לֹא נֶאֱמַר בְּזֶה "כַּבֵּם בְּגִדָיו". וְהוּא חֲמַר בְּמִשְׁכָּב מְכַמְרָכָב - שֶׁהַמְשַׁכָּב מְטַמָּא אֶת הָאֲדָם הַנּוֹגַע בּוֹ וּמְטַמָּא אֶת בְּגִדָיו, מֵה־שְׂאִין־כֵּן הַמְרַכָּב. וְרָאָה גַם רִשִׁי לְקַמֵּן פְּסוּק כ.ג.

וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם - כָּל הָאֲמוּר בְּעִנְיַן הַזֵּב - וְלֹא רַק הַמְרַכָּב הָאֲמוּר בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחְתּוֹי.

זוּבוּ וְרָקוּ וְשָׁכַבְתָּ וְרָעוּ וּמִימֵי רְגִלְיוֹ - שְׁכַבְתָּ וְרָעוּ וּמִימֵי רְגִלְיוֹ לְמַדִּים מְרָקוּ (ראה רש"י חולין פה, א).

וְהַמְשַׁכָּב [וְהַמוֹשֵׁב] וְהַמְרַכָּב - מִשְׂאֵן מְטַמָּא אֲדָם לְטַמָּא כְּנִדְיִים.

- כֵּן הִגִּירָסָא בְּכַמְהָ כְּתִבְיָד וּדְפּוּסִים רִאשׁוֹנִים. תּוֹרָה יא

(יא) וַיִּדְרוּ לֹא שָׂטָף בְּמַיִם - עַדִּין שְׁלֵא טָבַל מִטְּמֵאָתוֹ, וְאַפְלוּ פָסַק

שיעור יומי לשבת קודש כ"ט ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - טו - פרשת תזריע-מצורע פא

אמנם, כשהאדם עוסק ב"אחוריו" שהם עניני עולם הזה, ואינו יכול להשאיר בדרךא נעלית של קדושה וטהרה, עלול הוא לחשוב שעל-ידי-זה גם נשמתו "נטמאה" בטומאת עולם הזה.

וזהו "אין כלי חרס נטמא מאחוריו", שהנשמה הטהורה נשארת בקדושתה וטהרתה, ואינה נטמאת על-ידי ההתעסקות בדברים שהם לצורך הגוף.

אך כדי שלא להטמא בטומאת עולם הזה, על האדם להשאיר בבחינת "כלי חרס", שיגיש את עצמו בביטול ונפשי כעפר לכל תהיה, מה שאין-כן אם הוא בבחינת "כלי עץ", שעץ צומח וגדל, ורומז על מי שמרגיש את עצמו כגדול, או שהוא בבחינת "כלי מתכת", שמקשה את עצמו כברזל, ואינו מתנהג בביטול ובענוה, הרי אז נטמא הוא מאחוריו, ועניני עולם הזה יכולים לטמא אף את נשמתו חס-ושלום.

(יג) וְכִי־יִטְהַר הַזֶּבֶל מִזֹּבָבוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטַהַרְתּוֹ וְכַפֵּם בַּגִּדִּים וְרַחֵץ בַּשֶּׁרֶף בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהַר:

יג וְכִי־יִטְהַר • כְּשִׁיפְסַק. שִׁבְעַת יָמִים לְטַהַרְתּוֹ • שִׁבְעַת יָמִים טְהוֹרִים מִטְּמֵאת זִיכָה, שְׁלֵא יִרְאֶה זֹבֵב, וְכֵלָן רְצוּפִין (נדה סח) •

(יד) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תְרִים אֹז שֹׁנֵי בָנִי יוֹנָה וּבָא לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּתְּנֵם אֶל־הַכֹּהֵן:

טו וְעָשָׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲפָאת וְהָאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזֹּבָבוֹ: ׀

♦ שבת קודש כ"ט ניסן ♦

(טז) וְאִישׁ כִּי־תִצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרַחֵץ בַּמַּיִם אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

(יז) וְכֹל־בֶּגֶד וְכֹל־עוֹר אֲשֶׁר־יְהִי עָלָיו שִׁכְבַּת־זֶרַע וְכַפֵּם בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

(יח) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרַחֲצוּ בַּמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעֶרֶב:

יח וְרַחֲצוּ בַּמַּיִם • גִּזְרַת מֶלֶךְ הִיא שֶׁתִּטְמֵא הָאִשָּׁה כְּבִיאָה, וְאִין הַטַּעַם מִשּׁוּם נוֹגַע בְּשִׁכְבַּת זֶרַע, שֶׁהִרִי מִנְּעַב בֵּית הַסֵּתֵרִים הוּא.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(יג) וְכִי יִטְהַר - כְּשִׁיפְסַק - מִזֹּבָבוֹ. וְהַפְּנִיָה לְטַהַרְתּוֹ דְּמִיִּם וְלֹא לְטַהַרְתּוֹ טוּמְאָה, שֶׁהִרִי כְּתוּב בְּהַמִּשְׁנָה: "וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהַר" (רא"ם). שִׁבְעַת יָמִים לְטַהַרְתּוֹ - "שִׁבְעַת יָמִים" טְהוֹרִים - שִׁבְעָה נְקִיִּים (שבת יא). בִּינִיָּהן. וְצָרִיף הוּא לְכִיס לְכַרֵּר לוֹ הַיּוֹם בְּנִקְיֹת, שְׂאִילוֹ יִרְאֶה בְּאֶחָד מֵהֶן - יִסְתּוֹר אֶת הַכֹּל (רש"י שבת יא, ג). תוֹרַה יֵד (יח) וְרַחֲצוּ בַּמַּיִם - גִּזְרַת מֶלֶךְ הִיא - גִּזְרַת הַכֹּתוּב הִיא (נדה מא, ג).

יט ואתמא ארי תהי דיקבא דם ויהי דובה
בבשרה שבועא יומין תהי בריחוקה וכל
דיקרב בה יהי מסאב עד רמשא :

(יט) ואשה פיתתיה זכה דם יהיה זכה בבשרה
שבועת ימים תהיה בנדתה וכל הגגע בה יטמא
ערה הערב :

רש"י פיתתיה זכה • (כ"ט) יכול מאחד מכל אבריה? תלמוד לומר (ויקרא ט): "והיא גלתה את מקור דמיה",
אין דם מטמא אלא הבא מן המקור (נדה יז). דם יהיה זכה בבשרה • אין זוכה קרוי זוב לטמא, אלא-
אם-כן הוא אדם. בנדתה • כמו (איוב יח יח): "ומתבל ינדהו", שהיא מנדה ממגע כל אדם. תהיה בנדתה •
אפלו לא ראתה אלא ראיה ראשונה.

נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד עמ' 27)

שבועת ימים תהיה בנדתה (טו, יט) דם נדה היא מן הקללות שנתקלה חנה אחרי חטא עץ הדעת, והינו שהחטא צר
בה מציאות של רע, המתבטא בדם נדה, דם טמא. ולפי זה ימתק מה שאיתא במדרש תהלים (קמו, ז) שלעתידי-לבוא
יתר אסור נדה - כי אז יקים היעוד "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ" ויתברר העולם מן הטמאה והזמא של חטא
עץ הדעת.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

איוב יח, יח. מן העולם ינידו אותו
(מצוד שם).
שהיא מנדה ממגע כל אדם -
ופירוש הכתוב: שבועת ימים תהיה
בריחוקה (ממגע כל אדם). וראה רש"י
שבת סד, ב: "בדבר המנודה ומרחיקה
מבעלה". וראה רש"י לקמן כ, כא:
"נדה היא - השכיבה הזאת מנודה
ומאוסה". יחזקאל ז, יט: "לנדה -
לשקוץ". איכה א, יז: "לנדה - לרחוק
ולבוז".

**תהיה בנדתה - אפלו לא ראתה
אלא ראיה ראשונה** - בדתניא
ב"תורת פהנים": יכול עד שתהא רואה
דם כל שבועה, תלמוד לומר "תהיה",
שאף-על-פי שאינה רואה כל שבועה
הרי היא טמאה נדה, וכך פירוש
הכתוב: ואשה בשתראה דם אפילו
פעם אחת, שבועת ימים תשעה
בטומאת נדתה (רא"ש). וראה גם רש"י
לקמן פסוק כה. ולכן פירש רש"י
תחילה את תיבת "בנדתה" שפירושה
"שהיא מנודה ממגע כל אדם", ורק
אחר-כך פירש התיבות "תהיה
בנדתה", כי לאחר שפירש ש"בנדתה"
פירושה מלשון רחוק, ולא שתהיה
שופעת דם, אפי' ניתן לפרש: "תהיה
בנדתה" - אפילו לא ראתה אלא ראיה
אחת (משכיל לדוד). תורה כ

מפני טיפת תשמיש, והוצרך
להשמיענו שטמאה, דאי לא אשמעינן
לא הוה דעינן, מפני שהיא טומאת
בית הסתרים ואינה מטמאה אלא מפני
שגזירת הכתוב הוא. ומשמע קצת
שזה עצמו גזירת הכתוב, שבביאה היא
מטמאה משום טומאת בית הסתרים.
ועדין צריך עיון. תורה יט
**כי תהיה זכה - יכול מאחד
מכל אבריה? תלמוד לומר - לקמן
כ, יח.**

**"והוא גלתה את מקור דמיה", אין
דם מטמא אלא הבא מן המקור.**
**דם יהיה זכה בבשרה - אין
"זכה" קרוי זוב לטמא, אלא-אם-כן
הוא אדם** - לכאורה הלימוד הוא
מזה שכתוב כאן דם, שלא כמו בוב
לעיל פסוק ב שלא נאמר דם. אך
מאריכות לשון רש"י: "אין זוכה קרוי
זוב לטמא", משמע שהלימוד הוא
מהתיבות "דם יהיה זוכה", משום שאם
היה כתוב רק "אשה כי תהיה זכה דם
בבשרה", היה ניתן לומר שבאן מדובר
באשה שזכה דם, אך אין אנו יודעים
עדין מה דין האשה שזכה מראה אחר,
ומזה שהוסיף הכתוב לומר "דם יהיה
זוכה", הרי זה בא למעט שאר מראות
מטומאה, שרק זיבת דם נקראת "זוב"
לטמא, ולא שאר זיבות.
בנדתה - כמו "ומתבל ינדהו" -

שתמא האשה בכיאה - מפני טיפת
תשמיש (רש"י נדה מא, ט). וזה עצמו בא
הכתוב להשמיענו, אבל זה שהאיש
נטמא מפני שיצא ממנו שכבת זרע,
כבר אמור לעיל פסוק טז (ע"פ רש"י נדה
טז).

**ואין הפעם משום נוגע בשכבת זרע,
שהרי מנע בית הסתרים הוא** -
וקומא-לן מגע בית הסתרים אינו
מטמא, ונפקא לן במסכת נדה (מג, א)
מ"וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף
במים וגו'", הא שטף - טהור? בתמיה,
הא טבילה בעי, אלא כל אשר יגע בו
הזב בדבר שהוא גלוי בידיו (רש"י
קידושין כה, א. אבל ראה רש"י לעיל
פסוק יא שלמדים מזה לענין טבילת
בית הסתרים, ולא הביא לימוד זה
לענין מגע בית הסתרים, ומשמע שלפי
פשוטו של מקרא אין לימוד למגע בית
הסתרים שאינו מטמא. וצריך עיון).
וראה גם רש"י נדה לב, א: "שמטמאה
בביאת אדם מגזרת הכתוב, דכתיב
וטמא, ולא משום נוגעת בשכבת זרע
הוא, שהרי מגע בית הסתרים הוא,
ואינו מטמא". ומשמע מלשוננו, וכן
מלשוננו בפנים, שגזירת הכתוב היא
שהיא מטמא בכיאה, ולא משום
טומאת בית הסתרים. אבל ראה לשון
רש"י נדה שם: "בא ללמדנו שאפילו
לא נגע בשרה מבחין בקרי, טמאה

(ב) וְכֹל אֲשֶׁר תִּשָּׁבַע עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכֹל אֲשֶׁר-תִּשָּׁבַע עָלָיו יִטְמָא:

כ וְכֹל דִּי תִשָּׁבַע עֲלוּהִי בְּרִיחוּקָהּ יְהִי מִסָּאָב וְכֹל דִּי תִתֵּב עֲלוּהִי יְהִי מִסָּאָב:

(בא) וְכֹל-הַנִּגַּע בְּמִשְׁכָּבָה יִכַּבּוּ בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

כא וְכֹל דִּיקָרַב בְּמִשְׁכָּבָה יִצַּבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמַיָּא וְיִהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׂא:

(בב) וְכֹל-הַנִּגַּע בְּכָל-פְּלִי אֲשֶׁר-תִּשָּׁבַע עָלָיו יִכַּבּוּ בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

כב וְכֹל דִּיקָרַב בְּכָל מְנָא דִּי תִתֵּב עֲלוּהִי יִצַּבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמַיָּא וְיִהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׂא:

(בג) וְאִם עַל-הַמִּשְׁכָּב הוּא אֹו עַל-הַפְּלִי אֲשֶׁר-הוּא יִשְׁבַּת-עָלָיו בְּנִגְעוֹ-בּוֹ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

כג וְאִם עַל מִשְׁכָּבָה הוּא אֹו עַל מְנָא דִּי הִיא תִתֵּב עֲלוּהִי בְּמִקְרָבָה בַּהּ יְהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׂא:

כ"ט א וְאִם עַל-הַמִּשְׁכָּב הוּא • (ת"ח) הַשּׁוֹכֵב, אֹו הַיּוֹשֵׁב עַל מִשְׁכָּבָה אֹו עַל מוֹשְׁבָה, אֶפְלוּ לֹא נִגַּע בָּהּ, אֶף הוּא בְּדַת טְמֵאָה הָאֲמוּרָה בְּמִקְרָא הָעֲלִיּוֹן, שְׁטַעוֹן כַּבּוּס בְּגָדִים. עַל-הַפְּלִי • לְרִבּוֹת אֶת הַמְרָקֵב. בְּנִגְעוֹ בּוֹ יִטְמָא • אִינוּ מְדַבֵּר אֶלָּא עַל הַמְרָקֵב, שְׁנִיתְרַבָּה מִ"עַל-הַפְּלִי". בְּנִגְעוֹ-בּוֹ יִטְמָא • וְאִינוּ טַעוֹן כַּבּוּס בְּגָדִים, שֶׁהַמְרָקֵב אֵין מְגַעוּ מִטְמֵא אָדָם לְטְמֵא בְּגָדִים.

(כד) וְאִם שָׁכַב יוֹשֵׁב אִישׁ אֶתְהִי וְתִהִי נִדְתָּהּ עָלָיו וְיִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים וְכֹל-הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר-יִשָּׁבַע עָלָיו יִטְמָא: ם

כד וְאִם מִשְׁכָּב יוֹשֵׁב גְּבַר יְתֵהּ וְתֵהּ רְחוּקָה עֲלוּהִי וְיִהִי מִסָּאָב שְׁבַעַת יוֹמִין וְכֹל מִשְׁכָּבָה דִּי יִשָּׁבַע עֲלוּהִי יְהִי מִסָּאָב:

יִטְמָא: ם

כ"ט א וְתִהִי נִדְתָּהּ עָלָיו • (ת"ח, נדה לג) יְכוּל יַעֲלֶה לְרַגְלָהּ, שְׂאֵם בָּא עֲלֶיהָ בְּחִמְשֵׁי לְנִדְתָּהּ, לֹא יִטְמָא אֶלָּא ג' יָמִים כְּמוֹתָהּ? תִּלְמוּד לומר: "וְיִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים". וְמָה תִּלְמוּד לומר: "וְתִהִי נִדְתָּהּ עָלָיו"? מָה הִיא בְּמִטְמָאָה אָדָם וְכֹלִי חֶרֶס, אֶף הוּא מִטְמָא אָדָם וְכֹלִי חֶרֶס.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

"בְּנִגְעוֹ בּוֹ" מוֹסֵב "עַל הַפְּלִי", וְהוּוּ לְפִי הַפִּירוּשׁ הַרְאִשׁוֹן לְעֵלִיל. אֶבְל לְפִי הַפִּירוּשׁ הַשְּׁנִי שֶׁ"עַל הַפְּלִי" מִשְׁמַעוּ גַם מוֹשֵׁב וְגַם מְרָקֵב, אִינוּ "בְּנִגְעוֹ בּוֹ" מוֹסֵב רַק עַל הַמְרָקֵב שֶׁנִּלְמַד מִ"עַל הַפְּלִי" וְלֹא "עַל הַפְּלִי" עֲצֵמוֹ, וְכֵן מוֹרָה לְכַאוּרָה מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן רַשִׁי כְּאֵן. **בְּנִגְעוֹ בּוֹ יִטְמָא - וְאִינוּ טַעוֹן כַּבּוּס בְּגָדִים** - שֶׁהִרִי לֹא נִאָּמַר כְּאֵן "יְכַבֵּס בְּגָדָיו" כְּמוֹ שֶׁנִּאָּמַר לְעֵלִיל גְּבִי הַנוֹגַע בְּמִשְׁכָּב וּבְמוֹשֵׁב. **שֶׁהַמְרָקֵב אֵין מְגַעוּ מִטְמֵא אָדָם לְטְמֵא בְּגָדִים, אֶבְל מִשְׂאוֹ מִטְמֵא אָדָם לְטְמֵא בְּגָדִים.** - רָאָה גַם רַשִׁי לְעֵלִיל פְּסוּקֵי י (גְּבִי זב). תוֹרַה כד (כד) וְתִהִי נִדְתָּהּ עָלָיו - יְכוּל יַעֲלֶה לְרַגְלָהּ - יַעֲלֶה לְסוּפָה (רַשִׁי נדה לג, א). כְּלוּמַר, שֶׁיַּעֲלֶה מִטוּמְאָתוֹ בְּסוּף יְמֵי נִדְתָּהּ, אֹו פִירוּשׁוֹ שֶׁיַּעֲלֶה בְּגִלְתָּהּ (רַשִׁי). וְהַ"דְּרָבִי דוֹד" כְּתִב: "לְרַגְלָהּ"

עַל הַפְּלִי - לְרִבּוֹת אֶת הַמְרָקֵב - שְׂאֵם רָכַב עָלָיו, אִינוּ גַם מִטְמֵא אֶת הַרוֹכֵב עָלָיו וְאֶת בְּגָדָיו אֶפִּילוּ שֶׁלֹּא בְּנִגְיָעָה (נִרְאָה). לְכַאוּרָה מִשְׁמַע שֶׁהַלִּימוּד הוּא מִיתוּר הַתִּיבוֹת "עַל הַפְּלִי", אֶבְל צְרִיף עֵיוֹן אִם נִכּוֹן הוּא, שֶׁהִרִי לְפָנֵי כֵן נִזְכַּר "בְּכָל פְּלִי" לְגַבִּי מוֹשֵׁב בְּלֶבֶד, וְאִם כֵּן אֵין זֶה יְתוּר. וְלִכֵּן נִרְאָה לומר, שֶׁהַלִּימוּד הוּא מִמִּשְׁמַעוֹת "עַל הַפְּלִי", שֶׁנִּיתְּוֹן גַּם לְפָרְשׁוֹ עַל מְרָקֵב, שֶׁכֵּן הַרוֹכֵב רֹכֵב עַל הַפְּלִי. וְהַטַּעַם שֶׁלֹּא נִכְתַּב בְּמִפּוֹרֵשׁ מְרָקֵב גְּבִי נִדָּה כְּמוֹ שֶׁנִּכְתַּב לְעֵלִיל גְּבִי זב, כְּתִב רַשִׁי בְּפִסְחִים ג, א: "לְפִי שְׂאִין הַגּוֹן לְהוֹפִיר רְכִיבָה וּפִיסוּק רְגָלִים בְּאִשָּׁה". **בְּנִגְעוֹ בּוֹ יִטְמָא - אִינוּ מְדַבֵּר אֶלָּא עַל הַמְרָקֵב** - אֶבְל הַנוֹגַע בְּמִשְׁכָּב וּמוֹשֵׁב טַעוֹן גַּם פִּיבוּס בְּגָדִים, כְּדִלְעִיל פְּסוּקִים כֹּא-כֹב (רַשִׁי). **שְׁנִיתְרַבָּה מִ"עַל הַפְּלִי"** - כְּלוּמַר

(כג) וְאִם עַל הַמִּשְׁכָּב הוּא - הַשּׁוֹכֵב אֹו הַיּוֹשֵׁב עַל מִשְׁכָּבָה אֹו עַל מוֹשְׁבָה - כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "אֹו עַל הַפְּלִי אֲשֶׁר הִיא יוֹשְׁבַת עָלָיו". וּמִשְׁמַע מְלִשׁוֹן רַשִׁי, שֶׁהַשּׁוֹכֵב, בֵּין עַל הַמִּשְׁכָּב בֵּין עַל הַמִּשְׁכָּב, וְכֵן הַיּוֹשֵׁב, בֵּין עַל הַמִּשְׁכָּב וּבֵין עַל הַמִּשְׁכָּב, מִטְמֵא מִשׁוּם מוֹשֵׁב. **אֶפְלוּ לֹא נִגַּע בּוֹ**] - כְּגוֹן שֶׁשָּׁכַב אֹו יוֹשֵׁב עָלָיו בְּהַפְּסֵק מִצְעִים אֹו פְּלִים, וְכְדִלְעִיל בְּרַשִׁי פְּסוּק ו, שֶׁהִרִי אִם נִגַּע בּוֹ כְּבָר נִחְפָּרֵשׁ לְעֵלִיל פְּסוּקִים כֹּא-כֹב. וְמָה שֶׁנִּאָּמַר בְּפְסוּק "בְּנִגְעוֹ בּוֹ", מְדַבֵּר בְּמְרָקֵב, כְּדִלְקַמֵּן בְּרַשִׁי. **אֶף "הוּא" בְּדַת טְמֵאָה הָאֲמוּרָה בְּמִקְרָא הָעֲלִיּוֹן** - פְּסוּקִים כֹּא-כֹב. **שְׁטַעוֹן כַּבּוּס בְּגָדִים** - וְמָה שֶׁנִּאָּמַר כְּאֵן "יִטְמָא עַד הָעֶרֶב" בְּלֶבֶד, וְלֹא נִזְכַּר פִּיבוּס בְּגָדִים - רָאָה רַשִׁי בְּהַמְשָׁךְ.

כה וְאֵתְמַתָּא אָרִי יְדוּב דּוּב דְּמָה יוּמִין סְגִיאִין בְּלֹא עֵדוּן רְחוּקָה אוּ אָרִי תְדוּב עַל רְחוּקָה כֹּל יוּמֵי דּוּב סוּבְתָה פּוּמֵי רְחוּקָה תְּהִי מְסַבְבָּא הִיא:

וְאֵשָׁה פְּיָזוּב זָוּב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּה אוּ כִּי־תִזוּב עַל־נִדְתָּה פְּלֵימִי זָוּב טְמַאֲתָה פּוּמֵי נִדְתָּה תְּהִי טְמַאָה הוּא:

הַיָּמִים רַבִּים • שְׁלֹשָׁה יָמִים • בְּלֹא עֵת־נִדְתָּה • אַחַר שִׁיעָאוּ שִׁבְעַת יְמֵי נִדְתָּה • אוּ כִּי־תִזוּב • אֶת שְׁלֹשַׁת הַיָּמִים הַלְלוּ • עַל־נִדְתָּה • (נדה ע"ג) מְפָלַג מִנִּדְתָּה יוֹם אֶחָד, זוּ הִיא זָבָה, וּמִשְׁפָּטָה חָרוּץ בַּפְּרִשָׁה זוּ. וְלֹא כִּדַת הַנְּדָה, שְׁזוּ טְעוּנָה סְפִירַת שְׁבָעָה נְקִיִּים וְקָרְבָן, וְהִנְדָה אֵינָה טְעוּנָה סְפִירַת שְׁבָעָה נְקִיִּים, אֲלֵא שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדְתָּה, בֵּין רוּאָה בֵּין שְׁאֵינָה רוּאָה; וְדָרְשׁוּ בַּפְּרִשָׁה זוּ י"א יוֹם שְׁבִין סוּף נְדָה לְתַחֲלַת נְדָה, שְׁכָּל שְׁלֹשָׁה רְצוּפִין שִׁתְּרָאָה בְּאַחַד עֶשֶׂר יוֹם הַלְלוּ, תְּהֵא זָבָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מראי מקומות והגהות ולתיא עמי' יט)

וְאֵשָׁה כִּי יָזוּב זָוּב דְּמָה יָמִים רַבִּים (טו, כה) **אַחַד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין סוּף נְדָה לְתַחֲלַת נְדָה** (רש"י) שְׁמַעְתִּי מֵאָמָרוֹר הַרְהַ"ג וְהַרְהַ"ח שְׁלִיט"א: תְּנִיא – רָאשֵׁי תִּבּוֹת: **תּוֹדָה נָזִיר יֵא**. (הַפְנָנָה לְמֵאֲמָר ר"ל (נדה עב, ב): "חֲצֵי לֵג שְׁמֹן לְתוֹדָה, וּרְבִיעִית יָיִן לְנִזְיֹר, וְאַחַד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין נְדָה לְנְדָה – הַלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי").

אשל אברהם – הרב אלאשולי

מְזוּבָה וְסְפָרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים" (רש"י ברכות לא, א). **וְקָרְבָן** - כַּדְלֵקְמֵן פְּסוּקִים כֹּט־ל. **וְהִנְדָה אֵינָה טְעוּנָה סְפִירַת שְׁבָעָה נְקִיִּים** - וְכֵן אֵינָה טְעוּנָה קָרְבָן. וְצָרִיף עֵינָן שְׂרָשֵׁי הַשְּׂמִיטוּ, אֵף שֶׁהִזְכִּירוּ גָבִי זָבָה. **אֲלֵא "שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדְתָּה"** - לְעֵיל פְּסוּקֵי יוֹם. **בֵּין רוּאָה** - שְׁאֵפִילוּ רָאֲתָה כֹּל שְׁבָעָה וּפְסָקָה עִם שְׁקִיעַת הַחַמָּה טוֹבְכַלֵּת לְעָרֵב (רש"י רה"ג, א). וְרָאָה רְשִׁי מְגִילָה כַח, ב שָׁוָה כְּשִׂרָאֲתָה בַתְּחִילַת יְמֵי נִדְתָּה. **בֵּין שְׁאֵינָה רוּאָה** - אֲלֵא פַעַם אַחַת בְּלָבָד, כַּדְלֵעִיל בְּרִש"י שֶׁ. **וְדָרְשׁוּ [רְבוּתִינָן]** - כֵּן הַגְּיָרָסָא בְּכֻמָּה כַּתְּבִי־ד וּדְפֻסִּים רֵאשׁוֹנִים. **כַּפְרָשָׁה זוּ** - תּוֹרַת כֹּהֲנִים. נְדָה עג, א. **אַחַד עֶשֶׂר יוֹם יֵשׁ בֵּין סוּף נְדָה לְתַחֲלַת נְדָה** - מִשְׁעַבְרוּ שִׁבְעַת יְמֵי הַנְּדָה אֵינָה חוֹזַרֵת לְהִיוֹת נְדָה עַד שִׁיעַבְרוּ אַחַד עֶשֶׂר יוֹם (רש"י סנהדרין פז, א). **שְׁכָּל שְׁלֹשָׁה רְצוּפִין שִׁתְּרָאָה בְּאַחַד עֶשֶׂר יוֹם הַלְלוּ, תְּהֵא זָבָה** - רָאָה גַם רְשִׁי בְּרִכּוֹת לֹא, א: "וְאִין זָבָה אֲלֵא הָרוּאָה שְׁלֹשָׁה יָמִים רְצוּפִין בַּתּוֹף אַחַד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין נְדָה לְנִדְתָּה". וְרָאָה רְשִׁי עֲרַכִּין ח, א שְׁ"לֹא תַצַּא לְעוֹלָם מִיַּד יְזָבָה לְהִיוֹת תְּחִילַת נְדָה עַד שֶׁתִּשְׁבַּח שְׁבָעָה נְקִיִּים, וְלֹא אַחַר שִׁישְׁבָה שְׁבָעָה נְקִיִּים חוֹזְרָה לְתַחֲלִילַת נְדוּתָה". תורה כו

בְּמִשְׁמַע. וְכִשְׁתֵּאַמָּר: בַּשְּׁלֹשָׁה, וְאֶנִּי מְשִׁיבָה; אֵינוּ אֲלֵא עֶשְׂרָה, אִתְּהָ אוֹמַר לִי: אֵף הַשְּׁלֹשָׁה בְּמִשְׁמַע (רש"י חולין קלח, א ע"פ תורת כהנים). **בְּלֹא עֵת־נִדְתָּה** - **אַחַר שִׁיעָאוּ שִׁבְעַת יָמֵי נִדְתָּה** - הַנְּזָפִים לְעֵיל פְּסוּקֵי יוֹם. וְרָאָה גַם רְשִׁי נְדָה עג, א: "אֵינוּ אוֹמַר לָךְ אֲלֵא בְּרוּאָה שְׁלֹשָׁה אַחַר יְמֵי נִדְתָּה סְמוּךְ לְנִדְתָּה, שְׂרָאֲתָה יוֹם רֵאשׁוֹן אַחַר שִׁבְעַת יְמֵי נִדְתָּה, וְרָאֲתָה שְׂמִינִי וְתִשְׁעֵי וְעֶשְׂרֵי". **אוּ כִּי תִזוּב** - **אֶת שְׁלֹשַׁת הַיָּמִים הַלְלוּ, עַל נִדְתָּה** - **מְפָלַג מִנִּדְתָּה יוֹם אֶחָד** - "עַל נִדְתָּה" פִּירוּשׁוֹ: סְמוּךְ לְנִדְתָּה, וְכִיוֹן שֶׁסְמוּךְ לְנִדְתָּה מִמַּשְׁכָּר לְמִדְּנֹו מִ"בְּלֹא עֵת־נִדְתָּה", אִם כֵּן "עַל נִדְתָּה", הָרִי זֶה מוּפָלַג מִנִּדְתָּה יוֹם אֶחָד, שְׁגַם זֶה נְקָרָא סְמוּךְ לְנִדְתָּה. **זוּ הִיא זָבָה, וּמִשְׁפָּטָה חָרוּץ כַּפְרָשָׁה זוּ, וְלֹא כִּדַת הַנְּדָה** - וְמָה שֶׁאָמַר הַכַּתוּב "כִּימֵי נִדְתָּה תִּהְיֶה" אֵין הַכּוּנָה "כִּדַת הַנְּדָה" (ספר הוֹרָוֹת). וַיֵּשׁ לְדִיק בְּלִשׁוֹן רְשִׁי שְׁעַל הַזָּבָה כַּתֵּב "מִשְׁפָּטָה" וְעַל נְדָה כַּתֵּב "כִּדַת", וְאוּלַי יֵשׁ לוֹמַר, מִשׁוֹם שֶׁנְּדָה זֶהוּ מַצֵּב רְגִיל בְּאֵשָׁה, שִׁתְּרָאָה בַּעַת יְמֵי נְדוּתָה, אָזִי מִתְּאִים יוֹתֵר לוֹמַר "דַּת", וְאֵילוּ זָבָה כִּינָן שָׁוָה מַצֵּב שֶׁאֵינוּ רְגִיל שִׁתְּרָאָה "בְּלֹא עֵת־נִדְתָּה", מִתְּאִים יוֹתֵר לוֹמַר "מִשְׁפָּט". **שְׁזוּ טְעוּנָה סְפִירַת שְׁבָעָה נְקִיִּים** - כַּדְלֵקְמֵן פְּסוּקֵי ח. וְהַפְנָנָה חוּץ מֵאֹתוֹ יוֹם שְׁפּוּסְקָת, שְׁנֵאָמַר "וְאִם טְהַרְה

פִּירוּשׁוֹ בִּפְסִיעוֹת שְׁלָה, כִּפְאָשֶׁר תְּלַף בְּדַרְכֵי הַטּוּמָאָה בְּמִסְפַּר יְמֵי טוּמָאָתָה יְלַף גַם בּוֹעֵלָה לְהַקְלֵל, וְלָכֵן נִקְטָ בְּלִשׁוֹן "וְעֵלָה", כִּלּוּמַר שֶׁתּוּהִיָּה לוֹ מַעֲלַת הַקּוּלָּא שְׁלָה. **שָׁאֵם בָּא עָלֶיהָ בְּחֵמִישֵׁי לְנִדְתָּה לֹא יְטַמָּא אֲלֵא שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּמוֹתָה** - שְׁלֵבְאֹרְהָ כֵּן מִשְׁמַעוֹת "וְתִהְיֶה נִדְתָּה עֲלֵיו", שֶׁהַנְּדוּת שְׁלָה תִּהְיֶה גַם עֲלָיו. **תִּלְמוּד לוֹמַר: "וְטַמָּא שִׁבְעַת יָמִים"** וְמָה תִּלְמוּד לוֹמַר: "וְתִהְיֶה נִדְתָּה עֲלָיו"? **מָה הִיא מְטַמָּאָה אָדָם** - לְטַמָּא בְּגָדִים שְׁעָלָיו, דְּאֲתֵי בְּקַל־ וְחוֹמֵר מִמְּשַׁבָּבָה (רש"י נדה לג, א). **וּכְבִּי חָרִם** - בְּהִיסַט (רש"י נדה סט), וְכַדְלֵעִיל פְּסוּקֵי יב וּבְרִש"י שֶׁ. **אֵף הוּא מְטַמָּא אָדָם וְכִבִּי חָרִם** - לְטַמָּא בְּגָדִים שְׁעָלָיו (רש"י נדה סט). תורה כה **(כה) יָמִים רַבִּים** - **שְׁלֹשָׁה יָמִים** - "יָמִים" שְׁנַיִם, "רַבִּים" שְׁלֹשָׁה [כַּלּוּמֵר מְרוּבָבִים עַל "יָמִים"] (תּוֹרַת כּוּהֵיִם. רש"י ב"ק כה, א. נדה לב, א). אוּ אֵינוּ אֲלֵא "רַבִּים" עֶשְׂרָה אִמְרָתָה: כֹּל שֶׁשְּׁמַעוּ מְרוּבָבָה וּשְׁמַעוּ מוּעֵט, תַּפְסָתָה מְרוּבָבָה לֹא תַפְסָתָה, תַּפְסָתָה מוּעֵט תַּפְסָתָה, הוּאֵיל לֹא פִירִשׁ לָךְ אֵיזוּה מִקַּו, יֵשׁ לָךְ לְתַפּוּס הָרֵאשׁוֹן שְׁבַפְּמִשְׁמַע, שָׁאֵם לֹא נִתְּפּוּס אֲלֵא הַמְרוּבָבָה אֲנִי מְשִׁיבָה: מִהִכֵּן אֲתָה מִמְּעוּט לַזֶּה הַמוּעֵט, וְהֵלֵא אֵף הוּא בְּמִשְׁמַע. כְּשִׁתְּאִמַּר: אֵינָה זָבָה בְּפִחוֹת מְעַשְׂרָה, אֲנִי אוֹמַר לָךְ: וְהֵלֵא אֵף שְׁלֹשָׁה

כו כל משכבא די תשכוב עלוהי כל יומי דובה כמשכב רחוקה יהי לה וכל מנא די תיתב עלוהי מסאב יהי כסואבת רחוקה :

כו וכל דיקרב בהון יהי מסאב ויצבע לבושוהי ונסחי כמנא ויהי מסאב עד רמשא :

כח ואם דכיאת מדובה ותמני לה שבעת יומין ובתר פן תדכי :

כט וביומא תמינאה תסב לה תרין שפנינין או תרין בני יונה ומתי יההון לות פהנא לתרע משפן זמנא :

ל ויעבד פהנא ית חד חטאתא וית חד עלתא ויכפר עלה פהנא קדם יי מדוב סוכתה :

לא ותפרשון ית בני ישראל מסואבתהון ולא מיתון בסואבתהון כסאבתהון ית משפני די ביניהון :

כס"א ויהזרתם אין נזירה אלא פרישה, וכן (ישעיה א) : "נזרו אחר", וכן (בראשית מח) : "נזיר אחיו". ולא ימתו בטמאתם • הגרי ה'כרת' של מטמא מקדש קרוי 'מיתה'.

(כו) כל המשכב אשר תשכב עליו כלימי זובה כמשכב נדתה יהיה לך וכל הפלי אשר תשכב עליו טמא יהיה כטמאת נדתה :

(כז) וכל הנגע עם יטמא וכבם בגריו ורחץ במים וטמא עדה ערב :

(כח) ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר :

(כט) וביום השמיני תקח לך שתי תרים או שני בני יונה והביאה אותם אליהפיהן אלפתח אהל מועד :

(ל) ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחר עלה וכפר עליה הפהן לפני יהוה מזוב טמאתה :

(לא) והזרתם את בני ישראל מטמאתם ולא ימתו בטמאתם בטמאים את משפני אשר בתוכם :

אשל אברהם - הרב אלאשילי

ימותו בטומאתם בטמאים את משפני, מוכן שעונש הכרת האמור במטמא מקדש, הפונה רק למיתת המטמא מקדש בלבד ולא של בניו (ונקרא כרת רק לענין שמת לפני גיל ששים בכרת, ולא לפני גיל חמישים בכמיתה). ונראה שהטעם לכך מובא בלשון הכתוב עצמו שאמר: "ולא ימותו בטומאתם", שכיון שנוכנסו למקדש "בטומאתם" שלהם, לכן גם העונש על כך הוא רק במיתה שלהם עצמם, ולא של בניהם. ואולי זה עצמו פונת רש"י לכאן: יתור לשון הכתוב "בטומאתם". תורה לב

נכרת ואין זרעו נכרת, ומטמא מקדש הוא בכרת, כדכתיב (במדבר יט, טו): "ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מישראל כי את מקדש ה' טמא", כאן קראו מיתה ואמר "ולא ימותו" במקום ולא יכרתו, כי המיתה נאמרת בכלל ובפרט (רא"ם). וכן משמעות ה"ספרי" במדבר שם: "מפני מה ענש להלן מיתה וכאן כרת? ללמדך שמיתה היא כרת, וכרת היא מיתה". אך אפשר גם לפרש פונת רש"י באופן אחר: אף שבמטמא מקדש נאמר לשון "ונכרתה", ועונש הכרת הינו ש"זרעו נכרת וקמיו נכרתים" (כלשון רש"י לקמן יז, ט), אך מזה שאמר הכתוב כאן: "ולא

(לא) והזרתם - אין נזירה - מלת "והזרתם" שרשה "נזר", אלא שהנו"ן נבלעת בדיגש של הו"וין (רא"ם). אלא פרישה - והפרשתם (רש"י שבעות יז, ט). וראה גם רש"י לקמן כב, ב. במדבר ו, ב. ישעיה א, ד. הושע ט, י. עמוס ב, יא. זכריה ו, ג. וכן "נזרו אחר" - ישעיה א, ד. נסוגו לאחריהם מאצל המקום (רש"י שם). וכן "נזיר אחיו" - בראשית מט, כו. שנקבל מאחיו (רש"י שם). ולא ימתו בטמאתם - הרי הכרת של מטמא מקדש קרוי מיתה - פירושו: אף על-פי שבכרת הוא ובניו נכרתים, ובמיתה בידי שמים הוא

(ל"ב) זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת-זרע לטמאה-בה: לב דא אורימא דדוכנא ודי תפוק מנה שכבת זרעא לאסתאבא בה:

רש"י: זאת תורת הזב. בעל ראיה אחת. ומהו תורתו. ואשר תצא ממנו שכבת-זרע. הרי הוא כבעל קרי, טמא טמאת ערב.

(ל"ג) והיה בנדתה והזב את-זוהו לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם-טמאה: לג ולדסוכתה בריחוקה ולדדאיב ית דוכה לדכר ולנקבא ולגבר די ישכוב עם מסאבא: פ פ פ

רש"י: והזב את-זוהו. בעל שתי ראיות ובעל שלש ראיות, שתורתן מפרשת למעלה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד עמ' 26)

והזהו בנדתה (טו, לג) רז"ל אָמרו, שְׁדָם נָדָה הִיא מִן הַקְּלָלוֹת שֶׁנִּתְקַלְלָה חוּהָ אַחֲרֵי חֹטָא עֵץ הַדַּעַת, וְהִינוּ שֶׁהַחֹטָא יֵצֵר בָּהּ מִצִּיאוֹת שֶׁל רַע, הַמִּתְבַּטֵּא בְּדָם נָדָה, דָּם טָמֵא. וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְבָאָר טַעַם הַדְּעוֹת שֶׁאֲסוּר לַאֲשֶׁה לַעֲמֹד בְּטִמְאַתָּה אֲפִלוּ אִין בְּעֵלָה בְּעִיר (אף לפי מאי דקיימא-לן שטבילה בזמנה לאו מצוה) - כי זה מורה על הטהרה מהרע והזהמא של חטא עץ הדעת.

צ' פסוקים, עיד"ו סימן. חסלת פרשת מצורע

שי למורא

מב) מבעל שלשה, שם מקום בדרום הארץ. לאיש האלהים, הנביא אלישע. לחם בפורים, לחם העשוי מקציר ראשון שנקצר אחר העמר. עשרים לחם שעורים, והיו במספר עשרים לחם מקמח שעורים. וכרמל בצקלגו, ושבלים רבים ומלאים פני שהם עדון בקלפותיהם. "בצקלגו", בקלפתו ובכסויו. פרוש אחר, "בצקלגו", מין שק שבו נשא את הדברים שנוכרו בפסוק. לעם, לתלמידים שהיו עם הנביא אלישע. מנה אתן זה, הלא מעט הוא. אכול והותר, בפה שהובא יהיה די לאכל, ועוד יהיה מותר. א) איש גדול וגו', כלומר, חשוב לפניו. ונשוא פנים, ותכל היו נושאים לו פנים לכבודו. כי בו נתן ה' תשועה לארם, כי על ידו באה תשועה לארם. גבור חיל מצרע, ומפני צרעתו

עטרת מרים

מב ואיש בא בזמן הרעב היה מבעל שלשה שם מקום ויבא לאיש האלהים לחם בפורים מן השעורים הראשונים שקצרו עשרים-לחם שעורים וכרמל שלבים רפות וימלאות בצקלגו בקלפותיהן, והאיש חשב שיאכלם אלישע, אבל אלישע צוה ויאמר תן לעם לתלמידים שהיה שם ויאכלו כי באה בהם ברכה בררד גם, עד שכל הלחם הספיק למאה איש: מג ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש הלא מעט המה ויאמר תן לעם ויאכלו כי כה אמר יהוה אכול יהיה די לאכול והותר ועוד יהיה מותר: מד ויתן לפניהם ויאכלו ויתרו פדבר יהוה: א ונעמן שר-צבא מלך ארם היה איש גדול חשוב לפני אדניו ונשוא פנים פולם כבדו אותו כיכב ונתן-יהוה תשועה לארם והאיש היה גבור חיל חשק לדרת

הפטרה לפרשת תזריע לשמו"ת

מלכים"ב ד

ד מב ואיש בא מבעל שלשה ויבא לאיש האלהים לחם בפורים עשרים-לחם שעורים וכרמל בצקלגו ויאמר תן לעם ויאכלו: מג ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש ויאמר תן לעם ויאכלו כי כה אמר יהוה אכול והותר: מד ויתן לפניהם ויאכלו

ויתרו פדבר יהוה: ה א ונעמן שר-צבא מלך-ארם היה איש גדול לפני אדניו ונשוא פנים פרכו

אשל אברהם - הרב אלאשילי

ובעל שלש ראיות - זיבה אחת בפסוק הקודם, ושתי זיבות בפסוק זה, הרי שלש ראיות. שתורתן מפרשת למעלה - פסוקים ב-ג ובכרש"י שם.

פסוקים טו, ב. מגילה כ, א. כריתות ח, א. נדה לד, ב. תורה לג (לג) והזב את זוהו - בעל שתי ראיות - שזכרו כאן שתי זיבות (ע"פ רש"י נדה שם).

(ל"ב) זאת תורת הזב - בעל ראיה אחת - דדכא זיבא כתיב בקרא רש"י נדה לד, ט. ומהו תורתו? "ואשר תצא ממנו שכבת זרע", הרי הוא כבעל קרי, טמא טמאת ערב - ראה גם רש"י

עטרת מרים

שי למורא

למלקחת, אבל היה מצרע וזה מנע את: ב וארם יצאו גדודים קבוצות קטנות לשלול וישבו מארץ ישראל נערה קמנה ותהי משמשת לפני אשת נעמן: ג ותאמר אל גברתה אחלי עם בקשת אדני לפני הנביא אשר בשמרון או מבלי ספק יאסף ירפא אתו מצרעתו:

ד ויבא נעמן ויגד לאדניו מלך ארם לאמר כזאת פזאת וכזאת דברה הנערה אשר מארץ ישראל: ה ויאמר מלך ארם לדבא אל הנביא ואשלחה ספר אל מלך ישראל שהוא יצוה את הנביא על זאת וילך ויקח בנדו מנחה לנביא עשר כסף וששת אלפים זהב ועשר חליפות בגדים: ו ויבא הספר אל מלך ישראל לאמר ועתה כבוא הספר הזה אליך הנה שלחתי אליך את נעמן עבדי ואספתו תרפאהו מצרעתו שצוה את הנביא לאספו מצרעתו: ז ויהי בקרא מלך ישראל את הספר ויקרע בגדיו ויאמר ובי האלהים אני להיות בדי להמית ולהחיות ביהוה שלח אלי לאסף איש מצרעתו כי אדדעניא וראו כימתאנה הוא לי מבקש עלילה כדי שילחם עמי: ח ויהי כשמע א אלישע איש האלהים ביקרע מלך ישראל את בגדיו וישלח אל המלך לאמר למה קרעת בגדיך יבאנא אלי וידע כי יש נביא בישראל: ט ויבא נעמן בסוסיו וברכבו ויעמד פתח הבית לאלישע: י וישלח אליו אלישע מלאך שלח לאמר הלוך ורחצת שבע פעמים בירדן וישב בשרך לך וטהר מן הצרעת: יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי סבור הייתי אלי ו יצא ויצאו הנביא ועמד ויעמוד וקרא בשם יהוה אלהיו והניף וינפף ידו אל המקום אשר שם הצרעת להשפיע שם הרפואה על פי גם ואסף המצרע באופן זה: יב הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מכל מימי ישראל הלא בכל יום

נתיהוה תשועה לארם והאיש היה גבור חיל מצרע: ב וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קמנה ותהי לפני אשת נעמן: ג ותאמר אל גברתה אחלי לפני הנביא אשר בשמרון או יאסף אתו מצרעתו: ד ויבא ויגד לאדניו לאמר כזאת וכזאת דברה הנערה אשר מארץ ישראל: ה ויאמר מלך ארם לדבא ואשלחה ספר אל מלך ישראל וילך ויקח בידו עשר כסף וששת אלפים זהב ועשר חליפות בגדים: ו ויבא הספר אל מלך ישראל ועתה כבוא הספר הזה אליך את נעמן עבדי ואספתו: ז ויהי בקרא מלך ישראל בגדיו ויאמר האלהים אני להמית ולהחיות ביהוה שלח אלי לאסף איש מצרעתו: ח ויהי כשמע אלישע איש האלהים ביקרע מלך ישראל את בגדיו וישלח אל המלך לאמר למה קרעת בגדיך יבאנא אלי וידע כי יש נביא בישראל: ט ויבא נעמן בסוסיו וברכבו ויעמד פתח הבית לאלישע: י וישלח אליו אלישע מלאך שלח לאמר הלוך ורחצת שבע פעמים בירדן וישב בשרך לך וטהר מן הצרעת: יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי סבור הייתי אלי ו יצא ויצאו הנביא ועמד ויעמוד וקרא בשם יהוה אלהיו והניף וינפף ידו אל המקום אשר שם הצרעת להשפיע שם הרפואה על פי גם ואסף המצרע באופן זה: יב הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מכל מימי ישראל הלא בכל יום

היה נמנע הרבה מללכת למלחמותיו והיה מצר על קד. ג) אחלי אדני לפני הנביא, אם בקשת אדני תהיה לפני הנביא. יאסף אותו מצרעתו, רפואת המצרע נקראת אספה, לפי שבעודו בצרעתו הרי מושבו מחוץ למחנה, וכאשר יתרפא יאסף ויבא אל המחנה. ד) ויבא ויגד לאדניו, נעמן ספר הדבר לפני המלך. ה) לך בא, הבה (התכונן) ויבא אל הנביא. ספר, אגרת, וזהב, מטבעות זהב. (להביא מנחה לנביא). ו) ועתה, לא פרש הכתוב מה שקיבל בראש האגרת, כי מוכן שקיבל כפי המנהג לקדו בשלום, ובסוף דבריו כתב ועתה כבוא הספר וגו'. ואספתו מצרעתו, כלומר, שהוא יצוה את הנביא לאספו מצרעתו. ז) להמית ולהחיות, כי אין מי שיכול לרפא המצרע, אלא מי שבידו להמית ולהחיות. ואחאב ביהוה רשע, לא האמין בנביא, וחשב שמלך ארם מתכונן שהוא בעצמו ירפאהו. מתאנה הוא לי, כוננו למצא עלילה להחלל ולהלחם בי. ח) וידע כי יש נביא בישראל, לא למענף ארפא אותו, אלא למען קדשת ה'. יא) אלי יצא וגו', חשבתי שלכבודי יצא אלי ויעמד לפני דרך הכבוד שעושים בני אדם לשרים הגדולים. ולענין הרפואה, חשבתי שיקרא בשם ה' וינפף ידו אל מקום הצרעת להשפיע שם את הרפואה על פי גם והתרפא הצרעת. יב) הלא טוב וגו', כלומר, הנה שאמר הנביא שירחץ שבע פעמים בירדן, אם כן נראה שאמר דבריו על דרך רפואה טבעית, והלא בודאי אין בדרךיו ממש, שהרי נהרות דמשק טובים יותר מכל מימי ישראל, ואף על פי וברכבו ויעמד פתח הבית לאלישע: י וישלח אליו אלישע מלאך לאמר הלוך ורחצת שבע פעמים בירדן וישב בשרך לך וטהר: יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי ויבא ויצאו הנביא ועמד ויעמוד וקרא בשם יהוה אלהיו והניף וינפף ידו אל המקום אשר שם הצרעת להשפיע שם הרפואה על פי גם ואסף המצרע באופן זה: יב הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מכל מימי ישראל הלא בכל יום

שי למורא

עטרת מרים

שמתמיד אני להתרחץ בהם לא הועילו לי להשחרר מצרעתי. יג) אבי, כמו "ארוני". דבר גדול, דבר מרח גדול. ואף כי אמר, וכל־שפן שאמר. יד) וימָהַר, והתרפא. טו) ויעמד לפניו, בעבר לפני הארון. ברכה, מנחת שלום. כמו "קח נא את ברכתי" (בראשית לגיא).

"ארחץ בהם וטהרתי בתמיה, אם לא יועילו נהרות דמשק איד יועיל תהדי? ויפן וילך בחמה: יג ויגשו עבדיו וידברו אליו ויאמרו אבי ארוני, אם דבר גדול דבר טורח גדול היה הנביא דבר אלך הלוא תעשה וכי לא תעשהו ואף כי מכל־שפן שדבר כל, "אמר אלך רחץ וטהר:

אמנה ופרפר נהרות דמשק מכל מימי ישראל הלא־ארחץ בהם וטהרתי ויפן וילך בחמה: יג ויגשו עבדיו וידברו אליו ויאמרו אבי דבר גדול הנביא דבר אלך הלוא תעשה ואף כי־אמר אלך רחץ וטהר: יד ויירד ויטבל בירדן שבע פעמים בדבר איש האלהים וישב בשרו כבשר נער קטן וימָהַר מן הצרעת: מו וישב אל־איש האלהים הוא וכל־מחנהו ויבא ויעמד לפניו בעבר לפני הארון ויאמר הנה־נא ידעתי כי אין אלהים בכל־הארץ כי אם־בישראל ועתה קח־נא ברכה מאת עבדך: מז ויאמר חיי־יהוה אשר־עמדתי לפניו אמ־אקח ויפצר־בו לקחת וימאן: יז ויאמר נעמן ולא הלוא יתנא לעבדך משא צמד זוג פ־רדים של אדמה מארץ ישראל לשאת אותה לעיר, ויאעשה אותה מנחם כי לא־יעשה עוד עבדך עלה וזבח לאלהים אחרים כי אם־ליהוה: יח שאל נא מה לדבר הזה יסלח יהוה לעבדך כי בכוא אדני מלך ארם בית־רמון שם עבודת־יהוה להשתחוות שמה והוא גושען על־ידי והשתחויתי בית רמון על־כפוף קומתי כדי שיזכר המלך להשתחוות ועוד בהשתחוותי שנית בית רמון אחר כך לבר כדי שלא יגיש המלך שפירתי בעבודת־יהוה ויסלח־נא יהוה לעבדך בדבר הזה שידע שיחדתי עבודתי אליו, ובהשתחויה השניה היא רק מיראת המלך: יט ויאמר לו לך לשלום נתן לו בקשתו כמה שבקש לו לעבוד את השם ויתקד וילך מאתו בברת ארץ מל:

יו) ולא, לשון בקשה, כמו "הלוא". משא צמד פ־רדים אדמה, עפר מארץ ישראל בשעיר משא של שני פ־רדים. בשביל למלא מהם מנחם לזבח עליו לה'. ולא רצה לעשות בן מפלי שתנביא יתן לו רשות לזה. יח) בית רמון, בית עבודת־יהוה ששקמה ששמה והשתחויתי בית רמון, ובעל־כרחי אשתחוו גם אני עמו. יט) בברת ארץ, מדת נרקע, והוא שעור מיל.

ג) וארבעה אנשים היו מצרעים, אמרו ר"ל שהם היו גחויי ושלשת בניו, שדבקו בהם צרעת נעמן, בעבור שלקח ממנו את הקספ והבגדים. פתח השער, שהיו יושבים בפתח השער, כדון המצרע, כמו שכתוב "מחזין למחנה מושבו" (ויקרא יג.ח). עד מתנו, עד שנמות ברעב. ד) ונפלה, נכזיר את עצמנו לשפן אתם.

יד ויירד ויטבל בירדן שבע פעמים בדבר איש האלהים וישב בשרו כבשר נער קטן וימָהַר מן הצרעת: מו וישב אל־איש האלהים הוא וכל־מחנהו ויבא ויעמד לפניו בעבר לפני הארון ויאמר הנה־נא ידעתי כי אין אלהים בכל־הארץ כי אם־בישראל ועתה קח־נא ברכה מאת עבדך: מז ויאמר חיי־יהוה אשר־עמדתי לפניו אמ־אקח ויפצר־בו לקחת וימאן: יז ויאמר נעמן ולא הלוא יתנא לעבדך משא צמד זוג פ־רדים של אדמה מארץ ישראל לשאת אותה לעיר, ויאעשה אותה מנחם כי לא־יעשה עוד עבדך עלה וזבח לאלהים אחרים כי אם־ליהוה: יח שאל נא מה לדבר הזה יסלח יהוה לעבדך כי בכוא אדני מלך ארם בית־רמון שם עבודת־יהוה להשתחוות שמה והוא גושען על־ידי והשתחויתי בית רמון על־כפוף קומתי כדי שיזכר המלך להשתחוות ועוד בהשתחוותי שנית בית רמון אחר כך לבר כדי שלא יגיש המלך שפירתי בעבודת־יהוה ויסלח־נא יהוה לעבדך בדבר הזה שידע שיחדתי עבודתי אליו, ובהשתחויה השניה היא רק מיראת המלך: יט ויאמר לו לך לשלום נתן לו בקשתו כמה שבקש לו לעבוד את השם ויתקד וילך מאתו בברת ארץ מל:

הפטרה לפרשת מצורע לשמו"ת במלכים ב פרק ז

ז ג וארבעה אנשים היו מצרעים פתח השער ויאמרו איש אל־רעהו מה אנחנו יושבים פה עד־מתנו: ד אם־אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר

פתח השער כדון המצרע (ויקרא יג טו) ויאמרו איש אל־רעהו מה אנחנו יושבים פה עד־מתנו ברעב: ד אם־אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם ואם־ישבנו פה ומתנו ועתה לכו ונפלה אל־מחנה ארם אם־יחנינו נחיה ושם נמצא להם ואם־ימיתנו ומתנו: ה ויקמו בנשף

עטרת מרים

שי למורא

בערב לבוא אל־מחנה ארם ויבאו עד־קצה מחנה ארם והנה אינ־שם איש: ו ואדני השמיע | את־מחנה ארם הנה נרמה להם פאלו שמעון קול רכב קול סוס קול תול גדול ויאמרו איש אל־אחיו הנה שכר־עלינו מלך ישראל את־מלכי החתים ואת־מלכי מצרים

(ה) בנשף, בערב. (ו) וה' השמיע וגו', הסבה על שלא מצאו שם איש, יתה כי ה' השמיע באזניהם קולות של רכב וגו'. (ט) לא כן, לא טוב וישר. מוחשים, שותקים מלבשר. (י) שער העיר, שומר שער העיר. אסור, קשור. יא) ויקרא השוערים, הוא קרא לשומרי שערי בית המלך. יג) אשר נשארו

לבוא עלינו: ו ויקמו ויגומו בנשף ויעזבו את־אחיהם ואת־סוסיהם ואת־חמריהם המחנה כאשר היא ויגמו אל־נפשם להציל נפשם: ח ויבאו המצרעים האלה עד־קצה המחנה ויבאו אל־אהל אחד ויאכלו וישתו וישאו משם כסף וזהב וכנדים וילכו ויטמנו וישבו ויבאו אל־אהל אחר וישאו משם וילכו ויטמנו: ט ויאמרו איש אל־רעהו לא־כן | לא טוב וישר אנתנו עשים כי היום הזה יום־בשרה הוא ואנתנו מוחשים שותקים מלבשר וחינו עד־אור הבקר ובינתם ידעו זה ישראל ומצאנו עון על אשר לא בשרנו בשורה הוא ועתה לבו ונבאה ונגידה בית המלך: י ויבאו ויקראו אל־שער העיר שומר שער העיר ויגידו להם לאמר באנו אל־מחנה ארם והנה אינ־שם איש וקול אדם כי אסיהסוס אסור קשור אל האבוס בדרבו והחמור אסור ואהלים כאשר המה לא הוציאו מה שבתום: יא ויקרא שוער העיר אל השוערים שומרי שער בית המלך ויגידו בית המלך פנימה מקום מושב המלך: יב ויקם המלך לילה ויאמר אל־עבדיו אגידה־נא לכם את אשר־עשו לנו ארם הערמה והתחבולה אשר עשו ידעו פירעכים אנתנו ותאבוס לצאת אל השלל ואל המון ויצאו ארם מן המחנה להחבת להסתתר בשדה לאמר פירצו מיהודים מן־העיר ונתפשם חיים ואל־העיר נבא:

ומתנו שם ואם־ישכנו פה ומתנו ועתה לכו ונפלה אל־מחנה ארם אם־יחינו נחיה ואם־ימתנו ומתנו: ה ויקמו בנשף לבוא אל־מחנה ארם ויבאו עד־קצה מחנה ארם והנה

בית המלך. יג) אשר נשארו ביה, שנשארו בעיר ולא מתו בנשף. יג) ונשלח אותם אף־על־פי שיש סכנה בדרך, ונראה מה יתה בהם. יד) שני רכב, אף על פי שהעבר הצינע לקחת חמשה מן הסוסים הנשארים, לא רצו

אינ־שם איש: ו ואדני השמיע | את־מחנה ארם קול רכב קול סוס קול תול גדול ויאמרו איש אל־אחיו הנה שכר־עלינו מלך ישראל את־מלכי החתים ואת־מלכי מצרים לבוא עלינו: ז ויקמו ויגומו בנשף ויעזבו את־אחיהם ואת־סוסיהם ואת־חמריהם המחנה כאשר היא ויגמו אל־נפשם: ח ויבאו המצרעים האלה עד־קצה המחנה ויבאו אל־אהל אחד ויאכלו וישתו וישאו משם כסף וזהב וכנדים וילכו ויטמנו וישבו ויבאו אל־אהל אחר וישאו משם וילכו ויטמנו: ט ויאמרו איש אל־רעהו לא־כן | אנתנו עשים היום הזה יום־בשרה הוא ואנתנו מוחשים וחינו עד־אור הבקר ומצאנו עון ועתה לבו ונבאה ונגידה בית המלך: י ויבאו ויקראו אל־שער העיר ויגידו להם לאמר באנו אל־מחנה ארם והנה אינ־שם איש וקול אדם כי אסיהסוס אסור והחמור אסור ואהלים כאשר המה: יא ויקרא השוערים ויגידו בית המלך פנימה: יב ויקם המלך לילה ויאמר אל־עבדיו אגידה־נא לכם את אשר־עשו לנו ארם ידעו פירעכים אנתנו ויצאו מן־המחנה להחבת בשדה לאמר פירצו מן־העיר ונתפשם חיים ואל־העיר נבא: יג ויעזו אחד מעבדיו ויאמר ויקחו־נא חמשה מן־הסוסים הנשארים אשר נשארו בה הנם ככל־המון ישראל אשר נשארו בה הנם ככל־המון ישראל אשר נשלחו ונראה: יד ויקחו שני רכב סוסים

יג ויעזו אחד מעבדיו ויאמר ויקחו־נא חמשה מן־הסוסים אף אם האויב ימית את החובבים, אין היוצ בדרך, כי יהיו ככל המון ישראל הנשארים בעיר אשר נשארו בה הנם ככל־המון ישראל אשר נשארו בה הנם ככל־המון ישראל אשר נשלחו ונראה: יד ויקחו שני רכב סוסים שלא לסמן חמשה אנשים וישלח המלך אחרי מחנה־ארם לאמר לבו וראו: טז וילכו אחריהם

שי למורא

להעמיד בסכנה יותר משנים. טו) אשר השליכו ארם בחפזם, בגלל שמהרו לגנוס, השליכו מעצמם בגדים וכלים כדי להקל ממשאם.

יו) הפקיד, מנה. את השליש, את השר. אשר נשען על ידו, אשר אתמול היה נשען על ידו כשפא לביתו של אלישע הנביא. על השער, המלך מנה אותו להיות שומר השער. וירמסוהו, מרב הדחק של ההולכים לשלל שלל, רמסוהו בגדליהם.

עטרת מרים

עד־תִּירְדוּן וְהִנֵּה כְּלִי־הַדָּרָךְ מְלֵאָה בְּגָדִים וְכִלִּים אֲשֶׁר־הִשְׁלִיכוּ אַרְם לְהִקַּל מִשָּׂאָם בְּחַפְזָם בְּעִבּוֹר מְהִירַת הַיּוֹסֵף וַיִּשְׁכּוּ הַמְּלָאכִים וַיִּגְדּוּ לְמֶלֶךְ: מו) וַיֵּצֵא הָעָם וַיִּבְזּוּ אֶת

מַחְנֵה אַרְם וַיְהִי סָאֵה־סֵלֶת בְּשָׂקַל וְסָאֵתִים שְׁעָרִים בְּשָׂקַל כְּדָבָר יְהוָה: יז) וְהַמֶּלֶךְ הַפְּקִיד מִנֵּה אֶת־הַשְּׁלִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל־יָדוֹ לְהִיּוֹת שׁוֹמֵר עַל־הַשְּׁעָר וַיִּרְמְסוּהוּ הָעָם בְּשָׂעַר מְרֻב דַּחַק הָעָם הַהוֹלְכִים לְשַׁלֵּל שְׁלָל וַיִּמָּת כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּרַדְתַּת הַמֶּלֶךְ אֵלָיו: יח) לְמַה דִּבֶּר הַנְּבִיא שִׁמְוֹת הַשְּׁלִישׁ, לְפִי וַיְהִי כְּדָבָר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סָאֵתִים שְׁעָרִים בְּשָׂקַל וְסָאֵה־סֵלֶת בְּשָׂקַל יְהִיָּה כְּעַת מִחֵר בְּשָׂעַר שְׁמָרוֹן: יט) וַיַּעַן וַאֲ הַשִּׁב הַשְּׁלִישׁ אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר וְהִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אַרְבּוֹת בְּשָׁמַיִם וְהִתְיַהַר כְּדָבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הַנֶּדָּ רֵאָה כְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֵאבְּלוּ כִּי וַיְהִי־לּוֹ כֵּן וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ הָעָם בְּשָׂעַר וַיִּמָּת:

וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו מַחְנֵה־אַרְם לֵאמֹר לְכוּ

וּרְאוּ: טו) וַיִּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד־תִּירְדוּן וְהִנֵּה

כְּלִי־הַדָּרָךְ מְלֵאָה בְּגָדִים וְכִלִּים אֲשֶׁר־הִשְׁלִיכוּ

אַרְם בְּחַפְזָם וַיִּשְׁכּוּ הַמְּלָאכִים וַיִּגְדּוּ לְמֶלֶךְ:

מז) וַיֵּצֵא הָעָם וַיִּבְזּוּ אֶת מַחְנֵה אַרְם וַיְהִי

סָאֵה־סֵלֶת בְּשָׂקַל וְסָאֵתִים שְׁעָרִים בְּשָׂקַל כְּדָבָר יְהוָה: יז) וְהַמֶּלֶךְ הַפְּקִיד

אֶת־הַשְּׁלִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל־יָדוֹ עַל־הַשְּׁעָר וַיִּרְמְסוּהוּ הָעָם בְּשָׂעַר וַיִּמָּת

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּרַדְתַּת הַמֶּלֶךְ אֵלָיו: יח) וַיְהִי כְּדָבָר

אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סָאֵתִים שְׁעָרִים בְּשָׂקַל וְסָאֵה־סֵלֶת

בְּשָׂקַל יְהִיָּה כְּעַת מִחֵר בְּשָׂעַר שְׁמָרוֹן: יט) וַיַּעַן הַשְּׁלִישׁ אֶת־אִישׁ

הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר וְהִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אַרְבּוֹת בְּשָׁמַיִם וְהִתְיַהַר כְּדָבָר הַזֶּה

וַיֹּאמֶר הַנֶּדָּ רֵאָה כְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֵאבְּלוּ: כ) וַיְהִי־לּוֹ כֵּן וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ

הָעָם בְּשָׂעַר וַיִּמָּת:

הפטרת מחר־חודש לקריאה בציבור ולשמו"ת

נדפסה בעמוד רסו

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שישי עמ' א

12 /יהיא לא נתפשה/ והיינו שלא נאנסה אלא נבעלה מרצון, ולכך
13 היא אסורה על בעלה. ויש לדייק, קא – אבל אילו נתפשה ונבעלה
14 באונס, מותרת. אמנם יש להוסיף ולדייק מלשון הכתוב 'והיא',
15 שדין זה שאם נבעלה מרצונה נאסרת על בעלה אינו אלא באשה
16 זו האמורה בפרשה, ויש לך אשה אחרת, שאינה שייכת לפרשה
17 זו, שאף על פי שלא נתפשה, אלא נבעלה מרצונה לאחר היא
18 מותרת, ואיזו, זו שקידושיה קידושי טעות, כגון שקדשה בתנאי ולא
19 התקיים התנאי, שאינה מקודשת כלל לבעלה, וממילא אין חונות
20 אוסרת אותה עליו, אלא היא ככל פנויה שזינתה שאינה נאסרת,
21 ולכן אפילו אם נבעלה לבעלה עד שבנה ממנו מורכב על בתיפה,
22 אין אומרים שבא עליה לשם קדושין נאסרת בונות, אלא

1 וכיון שכך אינו מתכוין לקדשה בביאה, ואינה צריכה ממנו גט.
2 הגמרא מביאה את דעת עולא בענין מקדש בתנאי ובוועל סתם:
3 אמר רב כהנא משמיהו דעולא, המקדש אשה על תנאי,
4 ובעל בסתם, אף שלא התקיים תנאו צריכה תימנו גמ, כיון שהתכוין
5 לקדשה בביאתו ללא תנאי. והוסיף ואמר, זה היה מעשה, באדם
6 שקדש אשה בתנאי ובא עליה בסתם, ולא התקיים התנאי, ולא
7 היה בנה כחכמים להוציאה בלא גמ, כיון שחששו שמא קידשה
8 בביאה ללא תנאי.
9 מביאה הגמרא את דעת החולק. אומרת הגמרא: ודברי עולא אלו
10 נאמרו לאפוקי – להוציא משיתנו של האי תנאי, דאמר רב יהודה
11 אמר שמואל משום רבי ישמעאל, נאמר בפרשת טוטה (במדבר ה א)

שיעורי תהלים לשבוע פרשת תזריע-מצורע

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - כ"ו ניסן פרק כ, פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק</p>	<p>יום ראשון - כ"ג ניסן פרק כ, מפרק קח עד סוף פרק קיב</p>
<p>יום חמישי - כ"ז ניסן פרק כ, מפרק קכ עד סוף פרק קלד</p>	<p>יום שני - כ"ד ניסן פרק כ, מפרק קיג עד סוף פסוק קיח</p>
<p>יום שישי - כ"ח ניסן פרק כ, מפרק קלה עד סוף פרק קלט</p>	<p>יום שלישי - כ"ה ניסן פרק כ, פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו</p>
<p>שבת קודש - כ"ט ניסן פרק כ מפרק קמ עד סוף פרק קמד</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ג ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 116, והנה בהכנה זו... עד עמ' נט, כנ"ל:

- 1 והנה, בהכנה זו של מסירת נפשו לה, - שהוא מוכן,
 2 שתורתו ותפילתו תהינה באופן של מסירת נפשו להקב"ה, כמו
 3 בשעה שיהודי נפרד מגופו, ותחיל - לומר, ברכות השחר,
 4 "ברוך אתה כו". - ברכות השחר הן ראשיתה של עבודת
 5 התפילה, וכן בהכנה זו
 6 ותחיל ללמד שיעור
 7 קבוע מיד אחר התפילה.
 8 - שכן, הרי צריך להיות
 9 "מבית הכנסת לבית
 10 המדרש", שמיד אחרי
 11 התפילה, עליו ללמוד
 12 שיעור בתורה - יתחיל
 13 ללמוד גם שיעור זה מתוך
 14 ההכנה והכוונה למסור
 15 את נפשו בכך להקב"ה,
 16 וכן באמצע היום, קדם
 17 שיתחיל ללמד, צריכה
 18 - נדרשת, הקנה זו
 19 לפחות, פנודע שיעור
 20 ההכנה - והכוונה,
 21 לשמח לעבד - באופן
 22 הכרחי, ואי אפשר בלעדי
 23 זאת, הוא בתחלת
 24 הלימוד בבינונים, -
 25 שבתחילת הלימוד יכון
 26 שלימודו יהיה "לשמח",
 27 וכמו בנט וספרי התורה,
 28 שצריכים - לכתוב אותם, לשמח - הרי זה, לעבד, - שבאם
 29 לא נכתבו בכוונה "לשמח" - הם לא כשרים, אך יחד עם זה -
 30 ודין שיאמר - הכותב, בתחלת הכתיבה "הריני כותב לשם
 31 קדשת ספרי התורה", - בתחילת כתיבת ספר תורה, או - לומר
 32 בתחילת כתיבת גט, "לשמח" - של איש זה, ו"לשמח" - של
 33 אשה זו כו'. - כך גם די לבינוני לכוון, בתחילת לימודו,
 34 שהלימוד יהיה במסירה ונתינה האמורות לעיל. ובשלומו
 35 שעות הרבה רצופות - יש לו להתבונן בהכנה זו הנזכרת
 36 לעיל בכל שעה ושעה על-בין, - כלומר, מדי שעה
 37 עליו להתבונן שוב באמור, כי בכל שעה ושעה היא המשכה
 38 אחרת מעולמות עליונים לתחיות התחתונים, והמשכת
 39 תחיות - שנמשכה מהעולמות העליונים, שבשעה שלפניה
 40 חוזרת למקורה [בסוד 'רצוא ושוב' שבספר יצירה], -
- והנה בהכנה זו של מסירת נפשו לה' יתחיל ברכות השחר ברוך אתה כו' וכן בהכנה זו וכן יתחיל ללמוד שיעור קבוע מיד אחר התפילה וכן באמצע היום קודם שיתחיל ללמוד צריכה הכנה זו לפחות כנודע שיעקר ההכנה לשמה לעכב הוא בתחיל הלימוד בבינונים וכמו בנט וס"ת שצריכים לשמה לעכב ודיו שיאמר בתחלת הכתיבה הריני כותב לשם קדושת ס"ת או לשמו ולשמה כו' וכשלומו שעות הרבה רצופות יש לו להתבונן בהכנה זו הנ"ל בכל שעה ושעה עכ"פ כי בכל שעה ושעה היא המשכה אחרת מעולמות עליונים לתחיות התחתונים והמשכת תחיות שבשעה שלפניה חוזרת למקורה [בסוד רצוא ושוב שבס' יצירה] עם כל התורה ומעשים טובים של התחתונים כי בכל שעה שולט צירוף אחד מי"ב צירופי שם הוי"ה ב"ה בי"ב שעות היום וצירופי שם אדני"י כליה כנודע. והנה כל כוונתו במסירת נפשו לה' ע"י התורה והתפילה להעלות ניצוץ אלהות שבתוכה למקורו תהא רק כדי לעשות נחת רוח לפניו ית' כמשל שמחת המלך בבוא אליו בנו יחידו בצאתו מן השביה ובית האסורים כנ"ל. והנה כוונה זו היא אמיתית באמת
- 41 שהחיות האלקית המחיה את העולם, היא באופן של "רצוא
 42 ושוב", היא נמשכת בעולם וחוזרת למקורה בעולמות
 43 העליונים, ומדי שעה בשעה שבה למקורה החיות של השעה
 44 הקודמת, והיא שבה, עם כל התורה ומעשים טובים של -
 45 הנבראים התחתונים, -
 46 שלמדו וקיימו באותה
 47 שעה; כי בכל שעה
 48 שולט צירוף אחד מי"ב
 49 צירופי שם הוי"ה ברוך
 50 הוא בי"ב שעות היום,
 51 וצירופי שם אדני"י
 52 פלילה, פנודע. -
 53 שבשעות היום שולטים
 54 בעולם צירופי שם הוי"ה,
 55 ובליה - צירופי שם
 56 אדני"י. ומכיון שבכל
 57 שעה מאירה חיות אחרת
 58 - יש גם לחדש בכל שעה
 59 לפחות, את ההכנה
 60 והכוונה של "לשמח".
 61 להלך, מסביר רבנו הזקן,
 62 שעל אף שלימוד התורה,
 63 קיום המצוות ועבודת
 64 התפילה נעשים אצלו
 65 מתוך מסירות נפש,
 66 בהשתחררו מכל עניני
 67 הגוף והיותו מסור ונתון
 68 כל כולו בעבודה זו - תהיה כוונתו במסירות נפש זו (לא לשם
 69 החזרת הנפש למקורה, אלא) לגרום נחת רוח להקב"ה. והנה,
 70 כל פנתו במסירת נפשו לה' על-ידי התורה והתפילה,
 71 להעלות ניצוץ אלהות שבתוכה - שבתוך הנפש, למקורו -
 72 תהא רק כדי לעשות נחת רוח לפניו ותקרה, - והנחת-רוח
 73 היא: כמשל שמחת המלך בבוא אליו בנו יחידו, בצאתו מן
 74 השביה ובית האסורים, פנודע לעיל. - בפרק ל"א, שהשבת
 75 הנפש למקורה, על ידי לימוד תורה ועבודת התפילה, היא
 76 כמשל בן מלך המשתחרר מבית הכלא ושב אל אביו המלך -
 77 דבר המביא לשמחה גדולה ביותר. שכן, מבחינת הנפש
 78 האלקית, יהודי הוא בן מלך - בניס אתם לה' אלקיכם -
 79 ובהיותה בגוף ובנפש הבהמית, שבויה הנפש האלקית בכלא;
 80 וכשהנפש האלקית שבה למקורה, להקב"ה, על ידי תורה

3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כן לכאורה אפ"ל. אבל אינו דהא באדני"י יש כ"ד צירופים (נוסף ע"ז ששני ההי"ן דהוי"ן אינן שווין ברוחניותם - שזה נוגע כאן). ולכן נ"ל הפי" - שלא ברור כלל שכל הצירופים מאירים כו', כ"א שמי"ב צירופי כו' מאיר אחד בכל שעה, ועד"ז באד" - וישנם צירופים שלהם - שלא שייכים בכלל לענין השעות. - עד"ז נמצא בתפירות תש"י שהם 12 וכוונתם לי"ב צירופי אד" (משנת חסידים מס' תיקון תפלין פי"ג) המפורשים שם ואין שייכות לשאר הי"ב. ובע"ח ש' השמות פ"ה ז' די"ב צירופים ראשונים דאד" הם כז"א וי"ב צירופים אחרונים במל".

20 לְאִמְתוֹ לְגַמְרֵי, כָּכֵל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל, כָּכֵל עֵת וְכָכֵל שְׁעָה, -
 21 והיא באה מאהבה הטבעית שהיא ירשה לנו מאבותינו. -
 22 שלא כמו שהדבר הוא כשרוצים לגרום נחת רוח להקב"ה על
 23 ידי יחוד מקור כל נפשות ישראל להקב"ה, שרצון זה, כאמור,
 24 אינו בכל ישראל, באמת
 25 לאמיתו, אלא ב"קצת"
 26 אמת. ואילו הרצון לגרום
 27 נחת רוח להקב"ה על ידי
 28 השבת הנפש שלו
 29 למקורה - הוא אכן באמת
 30 לאמיתו. רק - אין
 31 להסתפק באהבה הטבעית, אלא שצריך לקבע עתים להתבונן
 32 בגדלות ה', להשיג דחילו ורחימו שכליים, - יראה ואהבה
 33 שכליות בגדלות ה', וכליה היא ואולי וכו', - ועל ידי כל זאת
 34 אולי יגיע גם ליראה ואהבה שכליות, כְּנִזְכָּר לְעֵיל: - שלמרות
 35 ששוררת בקרבו אהבה מסותרת שבכוחה להביאו ללימוד תורה
 36 ולעבודת התפילה באופן של מסירות נפש - בכל זאת, עליו
 37 להשתדל להגיע ליראה ואהבה הבאות על ידי התעמקותו
 38 בגדלות ה'.

1 ותפילה, הרי זה שובו של בן המלך (מהכלא) אל אביו המלך,
 2 דבר הגורם למלך שמחה עצומה. ואכן, זו צריכה להיות כוונתו
 3 בשעת לימודו ותפילתו - לגרום בכך שמחה ונחת רוח להקב"ה.
 4 אך, הרי למדנו, שכדי שהעבודה תהיה מתוך רצון אמיתי
 5 להביא נחת רוח להקב"ה
 6 בלבד - כמו לרצות את
 7 היחוד של קודשא־ברוך -
 8 הוא ושכינתיה - על
 9 האדם להיות במדרגה
 10 גבוהה מאד של אהבת ה',
 11 מדרגה שרק צדיקים
 12 עומדים בה, כיצד, איפוא, שייך דבר זה לכל אחד מִיִּשְׂרָאֵל, גם
 13 כשאינו בדרגה של צדיקים? - מסביר רבנו הזקן: כשהנחת־רוח
 14 מבוססת על שובה של הנפש שלו למקורה (ולא כפי שלמדנו
 15 לעיל, כשהכוונה היא לייחד את המקור של נפשות כל ישראל)
 16 לא נדרשת לשם כך אהבה גדולה כל כך, אלא די באהבה
 17 מסותרת שבכל אחד מִיִּשְׂרָאֵל כדי לרצות לגרום להקב"ה נחת
 18 רוח כזו. ובלשון ה"תניא": וְהֵנָּה, כְּנִזְכָּר ז' - לגרום להקב"ה נחת
 19 רוח על ידי השבת הנפש שלו למקורה, היא אמתית באמת

ליקוטי אמרים

לאמיתו לגמרי בכל נפש מישראל בכל עת ובכל שעה
 מאהבה הטבעית שהיא ירשה לנו מאבותינו. רק
 שצריך לקבוע עתים להתבונן בגדלות ה' להשיג דחילו
 ורחימו שכליים וכולי האי ואולי וכו' כנ"ל:

יום שני כ"ד ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נט, פרק מב והנה... עד עמ' 118, ידע וגו'.

63 היא וכו'. - הן! - לגבי משה (רבנו) נחשבת יראה זו לדבר קטן.
 64 משמעות הדברים בפשטות היא: פסוק זה הרי נאמר לבני
 65 ישראל על ידי משה רבנו, ולגבי משה - יראה היא דבר קטן.
 66 דְּלִבְאִוְרָה אֵינוֹ מוֹכֵן הַתְּרוּץ, - של הגמרא, שלגבי משה
 67 מהווה יראה דבר קטן,
 68 דְּהָא "שאל מעמך"
 69 פְּתִיב. - שהרי כתוב
 70 "שאל מעמך - מכל אחד
 71 מישראל, ולגבי בני
 72 ישראל בכלל, אין
 73 ה"יראה" דבר קטן וקל
 74 כזה. במה, איפוא, מתרצת
 75 הגמרא את השאלה
 76 בקבעה שלגבי משה זה דבר קל? - בתשובה יסביר רבנו הזקן
 77 להלן, שבמלים "לגבי משה" אין הגמרא מתכוונת שלגבי משה
 78 בלבד יראה היא דבר קל, אלא, לגבי ה"משה" שבכל אחד
 79 מישראל - מה שמשה רבנו נתן כוח ודעת לכל אחד מישראל,
 80 שיוכל לקשר את דעתו באלקות - ולגבי בחינת "משה" זו,
 81 שבכל אחד מישראל, יראה היא אכן דבר קטן; שכן, כשיהודי
 82 משתמש בכוח זה של משה הנמצא בקרבו, כלומר, כשהוא
 83 מקשר את ה"דעת" שלו באלקות, מהווה או "ראדה", דבר קטן,
 84 ועל ידי כך קל להגיע ל"יראה". לכן אומרת הגמרא "לגבי
 85 משה", למרות שהפסוק אומר "שאל מעמך" - ממך, כי כאן
 86 מדובר אודות ה"משה" שישנו "עמך", בכל אחד מישראל.

39 פְּרַק מַב. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, שלעבודת ה' יש
 40 צורך גם ביראה; והוסיף, שביכולת כל יהודי להגיע ליראה
 41 הנדרשת ממנו בעבודת ה', לשם קיומן של מצוות ה'עשה'
 42 ומצוות הלא־תעשה, וזאת, על ידי התבוננתו שהקב"ה "עומד"
 43 עליו ובוחר כליות ולב, אם
 44 עוברו כראוי. על ידי
 45 התבוננות זו, ימשיך, את
 46 ענין היראה לכל הפחות,
 47 במוחו ובמחשבתו,
 48 וביראה זו יתאפשר לו
 49 ללמוד תורה ולקיים
 50 מצוות; יראה זו - אומר
 51 רבנו הזקן - נקראת בכלל
 52 "יראה תתאה", ומשמשת כהקדמה לתורה ולמצוות, שכדי
 53 ללמוד תורה ולקיים מצוות באופן שנקרא "עבודה" - נחוצה
 54 יראה זו. וְהֵנָּה, כְּמָה שְׁנִתְבָּאָר לְעֵיל בְּעֵינֵי יְרָאָה תְּתָאָה, -
 55 שהיא היראה הנדרשת לקיום תורה ומצוות, ואשר כל יהודי
 56 יכול להגיע אליה, על ידי התבוננתו איך הקב"ה "עומד" עליו
 57 וכו' - וְיִבֵּן הַיָּמִם מַה שְׁכָתוּב בְּגִמְרָא: עַל פְּסוּקֵי: "וְעָתָה
 58 יִשְׂרָאֵל מַה ה' אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל מְעַמְךָ כִּי אִם לְיְרָאָה אֵת ה'
 59 אֱלֹהֶיךָ" - שואלת הגמרא: "אִמָּו יְרָאָה מְלִתָּא זִוְטְרֵתִי
 60 הִיא? - וכי יראה היא דבר קטן? שהרי הפסוק אומר שזאת
 61 בלבד ("כי אם") דורש הקב"ה מכל אחד מישראל, כאילו הוא
 62 דבר קטן וקל. והגמרא עונה: אִין, לְנִיבֵי מִשָּׁה מְלִתָּא זִוְטְרֵתִי

46 הדבר בהקב"ה מאשר בבני אדם: ה"מדע", ה"יודע" וה"ידוע" 46
 47 בבן אדם, הם שלשה דברים נפרדים - "מדע" - כוח-ההבנה
 48 המביא אותו להבין את הדבר; "יודע" - נפש האדם המבין ויודע
 49 על ידי כוח-ההבנה; "ידוע" - הדבר שהוא מבין ויודע; ואילו,
 50 הקב"ה "הוא המדע, הוא
 51 היודע והוא הידוע" הוא
 52 עצמו, הוא החכמה או
 53 הדעת, הוא עצמו, הוא
 54 מי שידע, והוא עצמו,
 55 הוא מה שהוא יודע. כך -
 56 ה"דעת" שלמעלה, היא
 57 דבר אחד עם הקב"ה.
 58 ובבחינת דעת זו,
 59 מושרשת נשמתו של
 60 משה רבנו. ועל ידי
 61 שיהודי מקבל את ענין
 62 הדעת מנשמת משה רבנו
 63 - "מוגה" אצלו אלקות,
 64 שיהיה באפשרותו לדעת
 65 ולהרגיש אלקות.

66 וכשיהודי משתמש בכוח הדעת, לדעת ולהרגיש אלקות - איך
 67 הקב"ה עומד עליו ומביט במעשיו וכו' - קל לו לעורר בקרבו
 68 יראה מהקב"ה. ברם, עד כאן למדנו על מה שכל אחד
 69 מישראל מקבל ממשה רבנו, הרועה שמפרנס וממשיך בחינת
 70 הדעת בבני ישראל. להלן יוסבר, שיש "יתר על כן", ענין נעלה
 71 יותר במה שמקבלים ממשה רבנו, והוא - בחכמים ובמנהיגים
 72 שבכל דור, ישנם "ניצוצין" - ניצוצות - מנשמת משה רבנו
 73 ("ניצוץ" הוא הרי חלק מהשלהבת, לא הארה בלבד שאיננה
 74 חלק מהמאור. כך - שהניצוצות מנשמת משה רבנו שנמצאים
 75 בחכמי ומנהיגי הדור - הם חלק מנשמת משה רבנו) ועינים הוא
 76 ללמד את העם "דעת", שידעו גדולת ה', ושידיעה זו תביא
 77 אותם לעבוד את הקב"ה בלב שלם. ובלשון ה"תניא": **וְעוֹד
 78 זֹאת יִתֵּר עַל כֵּן, - יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר לְמַדְנוּ - יִשְׁנוּ בְּמַה שֶׁמִּקְבְּלִים
 79 מִנְשַׁמַּת מֹשֶׁה רַבְּנוּ: כָּכֵל דּוֹר וְדוֹר יוֹרְדִין נִיצוּצֵי מִנְשַׁמַּת
 80 מֹשֶׁה רַבְּנוּ עֲלֵי-יְהוָה שְׁלֹם וּמִתְלַבְּשִׁין בְּגוֹף וְנֶפֶשׁ שֶׁל חֲכָמֵי
 81 הַדּוֹר עֵינֵי הָעֶדָה,** - מנהיגי העדה. שלכן נקרא חכם בגמרא
 82 בשם משה: "משה שפיר קאמרת"⁴, מפני שבחכם ובגדול הדור,
 83 מלוּבש ניצוץ מנשמתו של משה רבנו - ולא רק בנפש החכמים
 84 מתלבשים ניצוצות ממשה רבנו, אלא גם בגופם⁵. ולכן אומרים
 85 חסידים שאדם אינו מסוגל לרוות את צמאונו מלהסתכל על
 86 רבי, כי גם בגופו של רבי, מלוּבש ניצוץ ממשה רבנו.
 87 התלבשות זו של הניצוצות - מביאה את "חכמי הדור" ו"עיני
 88 העדה": **לְלַמֵּד דַּעַת אֶת הָעָם, וְלִידַע גְּדוּלַת ה', וְלַעֲבֹדוֹ
 89 בְּלֵב וְנֶפֶשׁ,** - "דעת" זו וידיעת גדולת ה', מביאים את האדם,
 90 לעבוד את הקב"ה במלוא הלב והנשמה - **כִּי הָעֲבוֹדָה**

1 ובלשון התניא: **אֵלָּא הָעֵינָן הוּא, כִּי כָּל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ מִבֵּית
 2 יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בָּהּ מִבְּחִינַת מֹשֶׁה רַבְּנוּ עֲלֵי-יְהוָה שְׁלֹם, כִּי הוּא
 3 - משה רבנו, מְשַׁבְּעָה רוּעִים³ - שכל אחד מהם מפרנס את
 4 בני ישראל בחיות ואלקות מבחינתו הוא: אברהם - מבחינת
 5 חסד ואהבה שלו, וכך
 6 הלאה, הַמְּמַשִּׁיכִים חַיִּית
 7 וְאֱלֹהוֹת לְכָל־לוֹת 1
 8 נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׁלֵכֵן - 2
 9 הֵם, נִקְרָאִים בְּשֵׁם 3
 10 "רוּעִים", - כְּמוֹ רוּעָה 4
 11 הַמִּפְרֵנֵס אֶת צֵאֲנוּ וּבִכָּךְ 5
 12 מִכְּנִיֵס בֵּהֶם חַיִּית, כִּךְ 6
 13 מִפְּרִנְסִים שִׁבְעַת הַרוּעִים 7
 14 אֶת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּחַיִּית 8
 15 וְאֱלֹקוֹת. חֲסִידִים מִסְפָּרִים, 9
 16 שֶׁרַבְּנוּ הִזְקֵן הֵתַעֲכַב כִּאֵן 10
 17 שְׁבוּעוֹת רַבִּים וְחֹשֵׁב אִם 11
 18 לְכַתּוֹב "חַיִּית אֱלֹקוֹת" 12
 19 (בְּלִי ו' הַחִיבוּר) - 13
 20 שֶׁהַרוּעִים מִמְּשִׁיכִים חַיִּית**

21 של אלקות, או "חיות ואלקות" (עם ו' החיבור). שהרועים
 22 ממשכיכים חיות ואלקות, והחליט לכתוב "חיות ואלקות". "חיות"
 23 - היינו אהבת ה' ויראת ה', כי הן מכניסות חיות בקיום התורה
 24 והמצוות, ו"אלקות" - ענין הביטול, להיות בטל אל הקב"ה.
 25 ו"שבעת הרועים" הם הם שממשכיכים "חיות ואלקות" לנשמות
 26 ישראל. **וּמֹשֶׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו שְׁלֹם הוּא כָּל־לוֹת כָּלָם,** - משה
 27 רבנו כולל את כל הרועים, **וְנִקְרָא יְעִיָּא מְהִימְנָא,** הרועה
 28 הנאמן. **דְּהֵינּוּ שְׁמִמְשִׁיךְ בְּחִינַת הַדַּעַת לְכָל־לוֹת יִשְׂרָאֵל לִידַע**
 29 - שתהיה להם ידיעה והכרה, **אֶת ה',** - כלומר שהאלקות
 30 "תיקלט" ביהודי, שירגיש אלקות. **כָּל אֶחָד כְּפִי הַשְּׁנַת
 31 נְשָׁמוֹתוֹ,** - עד כמה ששכלו מבין ומשיג אלקות - "ייקבעו"
 32 הדברים בקרבו וירגיש אותם, **וְשָׂרְשָׁה לְמַעְלָה,** - ולפי רום
 33 שורש נשמתו למעלה; מי שנשמתו באה משורש עליון יותר -
 34 "נקבעת" אצלו אלקות בצורה טובה יותר, ואילו מי שנשמתו
 35 באה משורש נמוך יותר - ה"קביעה" אצלו קטנה יותר, ויניקתה
 36 - ולפי יניקת נשמתו, **מְשַׁרְשׁ נְשָׁמוֹת מֹשֶׁה רַבְּנוּ עֲלֵי-יְהוָה שְׁלֹם,**
 37 - אם יניקתו משורש נשמת משה רבנו, גדולה או פחותה יותר,
 38 הַמְּשַׁרְשָׁת - נשמת משה רבנו, **בְּדַעַת הָעֲלִיּוֹן שְׁפַעְשָׁר
 39 סְפִירוֹת וְאֲצִילוֹת, הַמִּיחַדוֹת בְּמֵאֲצִילֵן בְּרוּךְ-הוּא,** - כמו
 40 שאומרים ביחס ל"נברא", שהקב"ה הוא ה"בורא" שברא את
 41 ה"נברא", כך אומרים ביחס ל"נאצל" (על ענין ש"מעולם
 42 האצילות") שהקב"ה האציל אותו, כלומר, גילה והפריש אותו.
 43 שכן, "אצילות" פירושה: האצלה והפרשה מאור אי־סוף ברוך-
 44 הוא, **שְׁהוּא -** הקב"ה המאציל, **וְדַעַתוֹ אֶחָד וְהוּא -** הקב"ה,
 45 **הַמְּדַע כּו'. -** היודע והידוע - כפי שנתבאר בפרק ב', ששונה

3. אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף, דוד. 4. שבת קא, ב ועוד. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועוד יותר בזה - שמדייק הסדר 'בגוף ונפש' - שלא נאמר שההתלבשות בגוף היא לא באופן ישר, כ"א ע"י שמתלבשת מקודם בנפש החכמים, אלא - בלא ממוצע דנפשם, וע"ד דווגמת שהי' במשה, ניצוץ מרע"ה מלוּבש ישר בגוף החכם [וכוזה יומתק דקרי ל"י משה - גם מצד הגוף]."

25 הנקראים "סופרים", וממה שלומדים בספרים, אלא העקר הוא
 26 להעמיק דעתו - את ה"דעת" העצמית שלו, בענינים של
 27 גדולת ה', ולתקוע מחשבתו בענינים של גדלות ה' בחזק
 28 ואמין הלב והמת, עד שתהא מחשבתו מקשרת בה'
 29 בקשר אמין וחזק, כמו
 30 שהיא - המחשבה,
 31 מקשרת בדבר גשמי
 32 שרואה בעיני בשר
 33 ומעמיק בו מחשבתו, -
 34 כלומר מחשבתו תהיה
 35 קשורה בה' באותה מדה
 36 שהיא קשורה בחפץ גשמי
 37 אותו הוא רואה בעיניו,
 38 שאז הוא קשור חזק
 39 באותו דבר ואינו יכול
 40 להינתק ממנו - כך צריכה

ליקוטי אמרים

הפיצה ולעתיד הוא אומר ולא ילמדו איש את רעהו
 לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי וגו' אך עיקר
 הדעת אינה הידיעה לבדה שידעו גדולת ה' מפי
 סופרים ומפי ספרים אלא העיקר הוא להעמיק דעתו
 בגדולת ה' ולתקוע מחשבתו בה' בחזק ואומין הלב
 והמות עד שתהא מחשבתו מקושרת בה' בקשר
 אמין וחזק כמו שהיא מקושרת בדבר גשמי שרואה
 בעיני בשר ומעמיק בו מחשבתו כנודע שדעת הוא
 לשון התקשרות כמו והאדם ידע וגו'

מחשבתו להיות קשורה באלקות, על ידי התעמקותו בענין של
 גדולת ה'. כנודע שדעת הוא לשון "התקשרות", כמו -
 שכתוב: "והאדם ידע וגו'". - "ידע" (דעת), במובן של
 "התקשרות", כלומר: "דעת" משמעה, לדעת באופן של להיות
 מקושר; וגם בענין ה"דעת" באלקות, לא די בידיעת אלקות
 בלבד - אם כי גם בכך יש משום מצוה: לדעת גדלות הבורא
 - אלא נדרשת ההתקשרות באלקות, על ידי התעמקות
 48 ה"דעת" בעניני גדלות ה'.

1 שכלב - אהבת ה' ויראת ה' שביהודי, היא לפי הדעת, -
 2 בהתאם למדת הבנתו וידיעתו את גדלות ה', כמו שכתוב:
 3 "דע את אלהי אביך - ועל ידי כך, ועבדו בלב שלם
 4 ונפש חפצה", - כלומר: ה"עבדו בלב שלם ונפש חפצה"
 5 תלוי ב"דע את אלקי
 6 אביך", בידיעת והבנת
 7 גדלות ה', דבר זה לומדים
 8 בני ישראל מחכמי הדור,
 9 שיש בהם ניצוצות ממש
 10 רבנו. ולעתיד - ורק
 11 לעתיד לבוא, הוא
 12 אומר: "ולא ילמדו
 13 איש את רעהו לאמר
 14 דעו את ה' כי כולם
 15 ידעו אותי וגו'". -
 16 אומר הקב"ה. כל זה יהיה

רק לעתיד לבוא, ואילו כיום זקוקים ל"רבי" שילמד לדעת
 18 ולהבין גדלות ה', כדי להגיע על ידי כך לעבוד את הקב"ה בלב
 19 ובנשמה, באהבת ה' וביראת ה'. ענין זה מה שמקבלים ממש
 20 רבנו על ידי חכמי הדור (הניצוצות ממש רבנו) - הוא ענין
 21 פנימי, השפעה פנימית בעבודת ה'. אך עקר הדעת - המביאה
 22 לעבוד את ה' "בלב שלם ונפש חפצה", אינה הידיעה לבדה,
 23 שידעו גדולת ה' מפי סופרים ומפי ספרים, - ממה
 24 שלומדים את עניני גדלות ה' מפי החכמים והמנהיגים,

יום שלישי כ"ה ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 118, וכח זה ומדה זו... עד עמ' ס, שומעת כו'.

67 יגיעה, אף הגדולה ביותר, שהרי כיצד יכול נברא להבין
 68 ולהרגיש "בורא"? כיצד יכולה נפש המלובשת בגוף, להרגיש
 69 אלקות ולהיות קשורה באלקות(!)? אך, גם בשישנם כוח זה ומדה
 70 זו, נדרשת יגיעה עצומה, כפולה ומכופלת: האחת - היא

ליקוטי אמרים

וכח זה ומדה זו
 לקשר דעתו בה' יש בכל נפש מבית ישראל בניקתה
 מנשמת משרע"ה רק מאחר שנתלכשה הנפש בגוף
 צריכה ליגיעה רבה ועצומה כפולה ומכופלת.
 האחת היא יגיעת בשר לבמש את הגוף ולהכניעו שלא
 יחשיך על אור הנפש כמש"ל בשם הזהר דגופא דלא
 סליק ביה נהורא דנשמתא מבמשין ליה והיינו על ידי
 הרהורי תשובה מעומק הלב כמ"ש שם. והשנית
 ד"גופא דלא סליק ביה נהורא דנשמתא מבמשין ליה", -
 גוף שלא חדר בו אור הנשמה - מבטשין אותו, והיינו על-ידי
 הרהורי תשובה מעמק הלב, כמו שנתבאר שם - שעל

71 יגיעת בשר, - יגיעה
 72 המסירה את ההפרעות
 73 שמצד הגוף, לבמש את
 74 - לשבור את גסות
 75 וחומריות הגוף ולהכניעו
 76 שלא יחשיך על אור
 77 הנפש, - שאור הנפש,
 78 שהוא יכולת הנפש להבין
 79 ולהרגיש אלקות, יוכל
 80 להאיר, כמו שנתבאר
 81 לעילי בשם הזהר
 82 ד"גופא דלא סליק ביה נהורא דנשמתא מבמשין ליה", -
 83 גוף שלא חדר בו אור הנשמה - מבטשין אותו, והיינו על-ידי
 84 הרהורי תשובה מעמק הלב, כמו שנתבאר שם - שעל

49 וכח זה ומדה זו לקשר דעתו בה', - שיהיה באפשרותו של
 50 יהודי, לקשר את "דעתו" בעניני אלקות, שלא זו בלבד שיבין
 51 אותם, אלא שגם ירגיש אלקות, שאז הוא קשור באלקות - הרי
 52 כוח זה ומדריגה זו, יש בכל נפש מבית ישראל, בניקתה
 53 - על ידי שהיא מקבלת
 54 באופן של יניקה,
 55 מנשמת משה רבנו
 56 עליוהשלוש. - שעל-
 57 ידייזה מקבלת הנפש כוח
 58 זה ומדה זו, שתוכל
 59 להרגיש אלקות ולהיות
 60 קשורה באלקות, רק
 61 מאחר שנתלכשה הנפש
 62 בגוף, צריכה ליגיעה
 63 רבה ועצומה כפולה
 64 ומכופלת. - כדי ש"תונח" בה אלקות ושתהיה קשורה
 65 באלקות. ואם כי אמנם הכוח לכך מקבלת הנפש על ידי יניקתה
 66 מנשמת משה רבנו (שכן, בלעדי כוח זה, לא היתה תועלת בשום

45 לנחיתותה של נפש זו בטבעה, **הַמְמַאָּה בְּחַמַּת נְעוּרִים**, -
 46 שאז, קשה לה עוד יותר, להרגיש אלקות במחשבתה, מפני
 47 **שְׁהַעֲוֹנוֹת מְבַדִּילִים כּוֹ' [כְּמוֹ שְׂכָתוֹב בְּסֵפֶר הַסִּדְרִים] סִימָן**
 48 **לח.**] - שהעוונות המבדילים בין יהודי להקב"ה, מפריעים לו

49 להגיע בקלות ליראת ה'.
 50 **וּמְבַלְמִקוֹם, בְּקִשִּׁי**
 51 **וּבְחִיָּקָה, שְׁתַּחֲוֶה מֵאֵד**
 52 **מִחֲשַׁבְתּוֹ בְּאִמּוֹן וַיְגִיעָה**
 53 **רְבָה וְעַמְּק גְּדוּל,**
 54 **לְהַעֲמִיק בְּגְדֻלַּת ה' שְׁעָה**
 55 **גְּדוּלָּה - שְׁעָה אֲרוּכָה, -**
 56 **כְּפִי שֶׁאֵמַר הֲרֵבִי מוֹהַרֵי"צ**
 57 **נ"ע באחת משיחותיו,**
 58 **ש"שעה גדולה" משמעה**
 59 **גם: שעה היום ושעה מחוץ**
 60 **וכך הלאה, שעל ידי**
 61 **שהוא חוזר ומתעמק**
 62 **באותו ענין יום יום, הרי אז**
 63 **- בְּדֹאֵי תִגַּע אֵלָיו עַל-**
 64 **כָּל־פְּנִים הִירָאָה תִתְאַה**
 65 **הַנּוֹפְרָת לְעֵיל, - מוֹרָא**
 66 **מִהֲקֵב"ה, שִׁמְנַע אוֹתוֹ**
 67 **מִלְעֲשׂוֹת דְּבַר נֶגֶד רְצוֹנוֹ**
 68 **שֶׁל הַקֵּב"ה. [על דבריו**
 69 **אלה של רבנו הזקן, שגם**
 70 **נפש שפלה כזו, וגם אם**

71 **בנוסף לכך עוונותיה מבדילים בינה לבין הקב"ה - בכל זאת,**
 72 **בהתאמצות יתירה והתעמקות גדולה בגדלות ה' - תגיע בודאי**
 73 **גם "נפש שפלה" זו ל"יראה תאה" על-בלי-פנים - מעור כ"ק**
 74 **אדמו"ר שליט"א: "שמכך גם מובן, שבודאי תגיע גם - ועוד**
 75 **לפני זה - להסרת ההבדלה מהעוונות המבדילים - כלומר:**
 76 **לחזור בתשובה עליהם"¹¹. וְכִמוֹ שֶׁאֵמַר רַ'ן¹²: "נְגַעְתִּי**
 77 **וּמִצְאָתִי - תְּאֲמִין". - יגיעה - עוזרת. ובהסברת הרבי**
 78 **שליט"א, שיגיעה עוזרת לא רק להשגת ענין שלפי ערך היגיעה**
 79 **- כמו השכר שאדם מקבל לפי ערך העבודה שעשה - אלא**
 80 **יגיעה עוזרת, ש"מצאתי": הוא מוצא מציאה, שאיננה כלל לפי**
 81 **ערך היגיעה שיגע בכך. וְכִדְבָרֵי¹³: - וכמו שכתוב לגבי**
 82 **"יראה", שהביקוש והיגיעה ביחס ליראה - מן ההכרח שיעור:**
 83 **"אם תִּבְקֶשְׁנָה - את היראה, כְּכִסֵּף וְכַמְטוֹמִים תַּחֲפֹשְׁנָה**
 84 **- אִז תִּבְיֵן יְרֵאת ה'", פִּרוּשׁ בְּדָרְךְ שֶׁמַּחֲפֵשׂ אָדָם מְטוֹמִין**
 85 **וְאוֹצֵר הַמְטוֹמִין בְּתַחֲתִיּוֹת הָאָרֶץ, שְׁחוֹפֵר אַחֲרָיו בִּיגִיעָה**
 86 **עֲצוּמָה - בהיותו בטוח, שהאוצר טמון באותו מקום - לא**
 87 **יתעייף וימשיך ביגיעתו עד למציאת המטמון, כִּן צָרִיךְ לְחַפֵּר**
 88 **בִּיגִיעָה עֲצוּמָה, לְגִלּוֹת אוֹצֵר שֶׁל יְרֵאת שָׁמַיִם, הַצִּפּוֹן**

1 ידי הרהורי תשובה מעומק הלב, מחלישים את חומריות וגסות
 2 הגוף, ואז מוחדר בו "נהורא דנשמתא" - אור ואש הנשמה. זהו
 3 סוג אחד של יגיעה, הנקרא "גיעת בשר", המביא להרחקת
 4 הפרעות שמצד הגוף. וְהַשְּׂנִית - היא יגיעת הַנֶּפֶשׁ, - כדי
 5 לגלות כוחות הנפש,
 6 **שְׁלֵא תִכְבֵּד עָלֶיהָ**
 7 **הַעֲבֹדָה לִיגַע**
 8 **מִחֲשַׁבְתּוֹ, לְהַעֲמִיק**
 9 **וְלַחֲבוּנֵן בְּגְדֻלַּת ה' ³**
 10 **שְׁעָה גְּדוּלָּה רְצוּפָה. - ⁴**
 11 **שבדרך כלל קשה מאוד ⁵**
 12 **להתעמק שעה ארוכה ⁶**
 13 **בענין של אלקות; כִּי ⁷**
 14 **שְׁעוֹר שְׁעָה זו - ⁸**
 15 **הנדרשת להתעמק בענין ⁹**
 16 **אלקי, כדי לעורר על ידי ¹⁰**
 17 **כך בקרבן אהבת ה' או ¹¹**
 18 **יראת ה', אינו שְׁעָה בְּכָל ¹²**
 19 **נְפֶשׁ, - ישנם כאלה ¹³**
 20 **שנדרש מהם זמן רב יותר, ¹⁴**
 21 **וישנם כאלה שנדרש מהם ¹⁵**
 22 **זמן פחות יותר; וְשׁ נֶפֶשׁ ¹⁶**
 23 **זָכָה בְּמַכְעָה, שְׁמִיד ¹⁷**
 24 **שְׁמִתְבוֹנֶנֶת בְּגְדֻלַּת ה' - ¹⁸**
 25 **יגיע אליה - מיד, הִירָאָה ¹⁹**
 26 **וּפְחַד ה', כְּמוֹ שְׂכָתוֹב**

27 **בְּשִׁלְחוֹן עֲרוֹר; אֲרַח חַיִּים סִימָן א': "בְּשִׁתְבוֹנֵן הָאָדָם**
 28 **שֶׁהַמֶּלֶךְ הַגְּדוֹל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,**
 29 **אֲשֶׁר "מֵלֶא כָּל הָאָרֶץ בְּבוֹדוֹ", עוֹמֵד עָלָיו וְרוֹאֵה בְּמַעֲשָׂיו**
 30 **- מִיָּד יִגַּע אֵלָיו הִירָאָה כו". - וכפי שמסיים שם,**
 31 **שהתבוונות זו תביא לו הכנעה ובושה מהקב"ה. דבר זה אמור**
 32 **להיות במי ששוכנת בו נפש עדינה, ולכן הוא אמר: "מיד יגיע**
 33 **אליו היראה" - שבלי כל יגיעה, אלא מיד יתעורר בו רגש**
 34 **היראה מהקב"ה, מבלי שיצטרך אף להקדיש משך זמן**
 35 **להתבוונות; וְשׁ נֶפֶשׁ שְׁפֵלָה בְּמַכְעָה וְתוֹלְדָתָהּ, מְפֻקֵּד**
 36 **הַצָּבָה מְפַרְרָנוֹת תַּחֲתוֹנוֹת דְּעֵשֶׂר כְּפִירוֹת דְּעֵשֶׂיהָ, - שהוא**
 37 **העולם התחתון ביותר, וב"עולם העשיה" עצמו, באה נפשו,**
 38 **מהמדריגות התחתונות ביותר שבעשר הספירות שבו, ושלכן**
 39 **נפש זו בטבעה, היא "נפש שפלה", שענין אלקי אינו "מונח" בה,**
 40 **וְלֹא תוֹכַל לְמַצֵּא בְּמַחֲשַׁבְתָּה - את הָאֱלֹהוֹת, כִּי-אִם**
 41 **בְּקִשִּׁי וּבְחִיָּקָה¹⁰, - לנפש זו דרושה, יגיעה רבה, כדי להתעמק**
 42 **במחשבתה במשך שעה ארוכה, שתוכל לעורר בקרבה התגלות**
 43 **של הארה אלקית, ש"חונח" בה ענין אלקי, עד כדי כך שתרגיש**
 44 **בענין האלקי ויעורר בה יראה מהקב"ה. וְכִפְרָט אִם - בנוסף**

10. "לשון הספר חסידים, וכן לקמן" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזהו מה שאדמו"ר בשו"ע שלו מדה"ת - שבה הענינים מבוארים - גם בגילוי - בפרטיות ובפני' יותר - מוסיף על הכתוב בש"ע "הנ"ל בתניא, והועתק במהד"ק דשו"ע אדה"ז": ואם לא יגיע אליו מיד יעמיק הרבה וכו' וגם ישוב בתשובה שלימה... שהם המונעים מהגיע כו". 12. מגילה י, ב. 13. משלי ב, ד-ה.

28 האמורה, לידי מעשה כבחינת יראת חטא, - שירא לעשות
 29 חטא, להיות "סור מרע" במעשה דבור ומחשבה - שלא
 30 יעשה, לא ידבר ולא יחשוב את מה שאסור, צריך לגלותה את
 31 היראה, ממצפוני בינת הלב שלמעלה מהזמן, להביאה
 32 לבחינת מחשבה ממש
 33 שפמת, להעמיק בה
 34 מחשבתו משך זמן מה
 35 ממש, עד שתצא
 36 פעלתה מהפח אל
 37 הפעל ממש, - שכוח
 38 הפועל שבאותה יראה,
 39 שהיתה מקודם רק
 40 "בכוח", מוסתרת בנפש -
 41 תבוא עתה לידי ביטוי
 42 ול"פועל", ולפעול בנפשו
 43 ובגופו של האדם; דחינו
 44 להיות "סור מרע ועשה
 45 טוב" במחשבה דבור
 46 ומעשה, מפני ה' הצופה
 47 ומביט ומאזין ומקשיב
 48 ומבין אל כל מעשהו, ובוחר בליותיו ולבו, - כלומר:
 49 רעיונותיו הפנימיים. ומשום כך, ימנע את עצמו מלעשות עבירה
 50 איזו שהיא וישתדל בעשיית טוב. וכמאמר רז"ל: "הסתכל
 51 - בעיני השכל, בשלשה דברים בו" - ואין אתה בא לידי
 52 עבירה: עין - של הקב"ה כביכול, רואה ואין שומעת בו".
 53 - ההתבוננות איך הקב"ה רואה ושומע את כל מעשיו - תימנע
 54 אותו מלעבור עבירה;

1 ומסתר כבינת הלב של כל אדם מישראל, - ומכיוון
 2 שהאוצר של יראת שמים, נמצא בוודאי בתעלומות הלב
 3 היהודי, ב"בינת הלב" - אין לו לאדם מישראל, לחדול
 4 ממאמצים בלתי נלאים לחפור ולחפש התגלות האוצר של
 5 יראת שמים, שהיא -
 6 "בינת הלב" של אדם
 7 מישראל,
 8 ומדרגה שלמעלה
 9 מהזמן, - הרי שלא שייך
 10 כלל לומר שבשעה
 11 מסויימת אין באפשרותו
 12 להגיע אליה, שבשעה
 13 מסויימת האוצר לא נמצא
 14 - שכן, היא הרי בחינה
 15 ומדרגה שלמעלה מן
 16 הזמן, והיא היראה
 17 הפקיעית המסתרת
 18 הנזכרת לעיל. אלא, אם
 19 היראה היא טבעית
 20 ונמצאת תמיד בקרבו של
 21 כל אדם מישראל, לשם מה, איפוא, עליו להודק לפעולות
 22 שונות של התעמקות ה"דעת" בגדולת ה', כדי להגיע ל"יראה"?
 23 - אומר על כך רבנו הזקן להלן, כי מכיוון שיראה זו מוסתרת
 24 בלב, ולכן אין בכוחה להשפיע במה שנוגע למעשה בפועל,
 25 שימנע מעשיית עבירה - לפיכך זקוק האדם לפעולות שונות,
 26 כדי לגלות יראה זו, ושיהיה בכוחה להשפיע בדברים הנוגעים
 27 למעשה. ובלשון ה"תניא": רק שפדי שתבא - היראה

ליקוטי אמרים

הצפון ומוסתר בבינת הלב של כל אדם מישראל שהיא
 בחי' ומדרגה שלמעלה מהזמן והיא היראה הטבעית
 המסותרת הנ"ל רק שכדי שתבא לידי מעשה בבחי'
 יראת חטא להיות סור מרע במעשה דבור ומחשבה
 צריך לגלותה ממצפוני בינת הלב שלמעלה מהזמן
 להביאה לבחי' מחשבה ממש שבמוח להעמיק בה
 מחשבתו משך זמן מה ממש עד שתצא פעולתה
 מהכח אל הפועל ממש דהיינו להיות סור מרע ועשה
 טוב במחשבה דבור ומעשה מפני ה' הצופה ומביט
 ומאזין ומקשיב ומבין אל כל מעשהו ובוחר כליותיו
 ולבו וכמאמר רז"ל הסתכל בשלשה דברים בו' עין
 רואה ואוזן שומעת בו'

יום רביעי כ"ו ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' ס, וגם כי אין לו... עד עמ' 120, כנ"ל פ"ב:

71 ב"ראיה" וב"שמיעה" למעלה - לא קיימים כלל אתם
 72 חסרונות והגבלות שבראיה ובשמיעה הגשמיות - למעלה קיימת
 73 רק המעלה והשלימות שבראיה ובשמיעה; שכן, כל דבר של
 74 "שלימות" שישנו בנברא - ישנו בודאי בבורא, רק הוא, -
 75 ה"ראיה" וה"שמיעה"
 76 למעלה, ומה שהכל גלוי
 77 וידוע למעלה, הוא על-
 78 דרך-משל, כמו אדם
 79 הידע ומרגיש בעצמו
 80 כל מה שנעשה ונפעל
 81 באחד מכל רמ"ח
 82 אבריו, כמו קר או חם,
 83 - בהשפעתם של קור
 84 וחום על כל אחד מאברי גוף האדם, שהוא יודע אותם וחש
 85 בהם, ואפילו חם שבצפרני רגליו, על-דרך-משל, אם
 86 נכנה באור, - כשאדם נוטל את צפורניו אין הוא חש בכאב

55 ונם כי אין לו - להקב"ה כביכול, דמות הגוף - כיצד,
 56 איפוא, שייך הענין של "עין" ו"אוזן" למעלה, אברים השייכים
 57 לחושי וצוירי הגוף? - אלא, הרי אדרבה - אכן, משום כך
 58 הכל גלוי וידוע לפניו, יותר שאת לאין קץ מראית העין
 59 ושמיעת האין על-דרך-
 60 משל, - כלומר: בשעה
 61 שאומרים שלמעלה לא
 62 קיים כלל דמות וצויר של
 63 "גוף" - הכוונה היא,
 64 שלמעלה לא קיימים
 65 ההגבלות והחסרונות
 66 הנובעים מן הגוף; ולמשל:
 67 העין הגשמית מוגבלת
 68 לראות דברים גשמיים בלבד, ולא עצמים רוחניים; כוח הראיה
 69 של העין, מוגבל בשטח וזקוק לאור וכדומה. באותה מדה ישנם
 70 הגבלות וחסרונות גם בחוש השמיעה של האוזן הגשמית. ואילו

ביחס לחיות האלקית שבנבראים - יוסבר להלן שבנקודה זו
 אין המשל דומה לנמשל. שכן, החיות האלקית המחיה את
 העולם - אינה מתפעלת מהעולם, ואין העולם וכל המתרחש
 בו גורם בה שום שינוי. ובלשון ה'תניא': **רַק שְׁמִשְׁלָה זֶה -**
שֶׁל הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, אֵינִי
אֵלָא לְשִׁבְרָתָא דְּהַאזֵּן,
 - להקל על האוזן ועל
 הרעיון של האדם, "לקלוט", כיצד אפשר
 לדעת דבר מבלי לראותו
 בעיניים ולשמעו באזניים,
אֲבָל בְּאֵמַת אֵינִי הַמְּשַׁל
 - של הנפש והגוף,
 דומה לנמשל - של
 אלקות ועולם, כִּלְלֵי, כִּי
נֶפֶשׁ הָאָדָם, אִפְלוּ
הַשְּׂכֵלִית וְהַאֱלֹהִית,
היא מתפעלת
ממאורעי הגוף ויצערו,
מחמת התלבשותה -
 של הנפש השכלית
 והאלקית, **מִמַּשׁ בְּנֶפֶשׁ**
הַחַיִּוִּית הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּגוֹף
מִמַּשׁ, - הנפש החיונית,
 המחיה את הגוף,

מלובשת ממש ומאחדת עם הגוף, ובה מלובשת הנפש
 השכלית והאלקית. **אֲבָל הַקְּדוּשׁ־בְּרִוְךְ־הוא -** כביכול, **אֵינִי**
מִתְּפַעֵל חֲסִדִּים וְשִׁלּוּם מִמַּאֲוָרְעֵי הָעוֹלָם וְשִׁנּוּיָיו, וְלֹא
מִתְּפַעֵל עֲצָמוֹ, - הקב"ה אינו מתפעל ממצאות (מדות
 ועצמות)¹⁵ העולם, ואין מציאות זו פועלת שינוי ח"ו בהקב"ה,
שְׂכֵלָם - כל העולמות והאירועים שבהם, **אֵינִן פּוֹעֲלִים**
בּוֹ - בהקב"ה, **שׁוּם שִׁנּוּי חֲסִדִּים וְשִׁלּוּם. -** לא בהקב"ה ולא
 באחדותו, אלא, כשם שהיה יחיד ומיוחד לפני שברא את
 העולמות, כך הוא יחיד ומיוחד גם אחרי שבראם. **וְהִנֵּה, כִּדְרֵי**
לְהַשְׂבִּיל זֶה הַיָּמִב בְּשִׁבְלָנוּ, - כיצד אין העולם פועל שינוי
 בבורא, **כִּבְר הַאֲרִיכּוֹ חֲכָמֵי הָאֵמַת -** בעלי תורת הקבלה,
בְּסִפְרֵיהֶם, אֲדָּ כֹל יִשְׂרָאֵל מֵאֲמִינִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים - הם
 מאמינים בהיותם בנים לאבות שהאמינו בקב"ה, **כִּלְי שׁוּם**
חֲקִירַת שְׂכָל אֲנוּשֵׁי, וְאֲוִמְרִים¹⁶: "אֵתָהּ הוּא עַד שְׂלֵא
נִבְרָא הָעוֹלָם וְכוּ", - "ואתה הוא משנברא העולם", בלי
 שום שינוי כלל, כלומר, יהודים מאמינים באמונה שלימה,
 שאין העולם פועל שום שינוי בבורא, **כִּבְנִיבְרָא לְעִיל פֶּרֶק ב:**

1 כלל, ואילו כשנכוות הצפרניים באש - מרגיש האדם בכאב;
 2 **וְכֵן מְהוּתָם וְעֲצָמוּתָם -** של האברים עצמם - חש האדם
 3 בהם. לפני כן למדנו שאדם יודע ומרגיש בכל המתרחש
 4 באבריו, ואילו כאן אנו לומדים שהוא חש את האברים עצמם,
 5 **וְכָל מָה שְׂמִתְּפַעֵל -**
 6 ומשתנה, **בְּהֶם¹⁵ יוֹדֵעַ -**
 7 האדם, **וּמְרִינֵשׁ בְּמַחוּ, -**
 8 הוא אינו צריך להשתמש
 9 לשם כך בעיניו ובאזניו,
 10 אלא הוא יודע וחס את
 11 המתרחש באבריו מעצמו.
 12 **וְכַעֲזֵן יוֹדֵעָה זֶה, עַל**
 13 **דְּרֵי־מְשַׁל, -** בדומה
 14 לידיעה זו למשל, **יוֹדֵעַ**
 15 **הַקְּדוּשׁ־בְּרִוְךְ־הוא -**
 16 **את כֹּל הַנֶּפֶשׁ בְּכָל**
 17 **הַנְּבִרָאִים, -** שבעולמות,
 18 **עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים,**
 19 **לְהִיּוֹת -** מפני שהם
 20 **כִּלְי מְשַׁפְּעִים -**
 21 מקבלים השפעתם
 22 וחיותם, **מִמֵּנִי יִתְּבַרְךָ,**
 23 **כְּמוֹ שְׂפֹתַי¹⁶: "כִּי**
 24 **מִמֶּךָ -** מהקב"ה, **הַכֹּל,"**
 25 - הרי, כשם שהמוח -

26 המקור שממנו נמשכת חיות לכל האברים - יודע ומרגיש בכל
 27 המתרחש באברים, כך, כביכול, יודע הקב"ה - בהיותו מקור
 28 חיותם וקיומם של כל הנבראים - בכל המתרחש בכל
 29 הנבראים; **וְזֶהוּ שְׁנֵאָמַר: ¹⁷"וְגַם כֹּל הַיְצוֹר לֹא נִכְחַד**
 30 **מִמֶּךָ," -** מפני שכל היצור הרי נוצר ממך, **וְכִמּוֹ שְׂפֹתַי**
 31 **הַרְמַב"ם -** על פי חקירה, **וְהַסְכִּימוּ לְזֶה חֲכָמֵי הַקְּבָלָה,**
 32 **כְּמוֹ שְׂפֹתַי הַרְמַב"ק -** רבי משה קורדובירו, **בְּפִרְדֵּם]**
 33 **שְׂבִידִיעַת עֲצָמוֹ כִּבְיָכוֹל - יוֹדֵעַ -** הקב"ה, **כֹּל הַנְּבִרָאִים**
 34 **הַנִּמְצָאִים מֵאֵמַת הַמַּצְאוֹ וְכוּ. -** מכיוון שהימצאותם של
 35 כל הנבראים באה מאמיתת הימצאו של הקב"ה, לכן יודע
 36 הקב"ה, כביכול, את כל הנבראים, על ידי שהוא יודע את
 37 עצמו. אך, כשאנו אומרים שהקב"ה יודע את כל הנבראים
 38 שהוא מחיה, באותה מדה שנפש האדם יודעת וחסה בנעשה
 39 באברים המקבלים חיותם ממנה - יכול להיות מקום לטעות
 40 ח"ו, לחשוב שכשם שהנפש לבושה בגוף ומשום כך היא
 41 מתפעלת ממקרי הגוף (שכן, "התלבשות" משמעה שהמלובש
 42 מתפעל ממי שהוא מלובש בו), - אותו דבר, ח"ו, גם למעלה

15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: " (1) זה כבר נאמר לפני זה. (2) בזה צ"ל ה'ל' נפעל. פ"י מתפעל - ראה ע"ב כמה פעמים. לולא דמסתפינא אפ"ל שכאן ט"ה וצ"ל: מהם (וקאי על האדם בכללותו). ואז יתאים למש"כ (רע"ב) שאין המשל דומה כלל". 16. דברי הימים-א כט, יד. 17. במוסף ראש השנה. 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מתאים למש"כ במשל (סע"א). [ההתהוות] אינה במשל כלל, כי אין הנפש בוראה הגוף. ולכן לא מדבר בזה גם בהנמשל לשוללן". 19. בתפילת שחרית.

יום חמישי כ"ז ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 120, והנה כל אדם... עד עמ' טא, ל"ח].

- 1 והנה, כל אדם מישראל, יהיה מי שיהיה, - באיזה מצב
2 ומדריגה שיהיה, כשיתבונן בזה שעה גדולה בכל יום,
3 איך שהקדושי־ברוך הוא מלא ממש את - העולמות
4 העליונים ואת העולמות התחתונים, ואת השמים ואת
5 הארץ ממש, - לא רק
6 את השמים והארץ
7 הרחניים, שהם הספירות¹
8 שלמעלה, אלא שמים²
9 וארץ גשמיים, "מלא"³
10 כל הארץ כבודו⁴
11 ממש, וצופה ומביט⁵
12 ובוהן בליוטיו ולבו -
13 רעיונותיו ורגשותיו⁷
14 הפנימיים, וכל מעשיו⁸
15 ודבריו, וכל צעדיו⁹
16 יספר - הקב"ה משגיח¹⁰
17 בפרטיות על כל אחד¹¹
18 ממעשיו ודיבוריו של¹²
19 האדם, וסופר ומונה את¹³
20 צעדיו - הרי כשיתעמק¹⁴
21 האדם בכל האמור - או¹⁵
22 תקבע בלבו היראה¹⁶
23 לכל היום בל, - גם¹⁷
24 בשעות שהוא עסוק בהן
25 בענינים אחרים ואין אז באפשרותו להתעמק בהאמור -
26 כשיחזור - מאוחר יותר במשך היום, ויתבונן בזה, אפילו
27 בהתבוננות קלה, - ולא בהתבוננות עמוקה שנדרשים לכך
28 זמן מיוחד ושימת לב, בכל עת²⁰ ובכל שעה, יהיה "סוד
29 מרע ועשה טוב" במחשבה דבור ומעשה, - הוא ימנע
30 מלעבור על לא־תעשה ויקיים כל מצות־עשה, במחשבה,
31 דיבור ומעשה, שלא למרות חס־ושלום עיני כבודו -
32 של הקב"ה, אשר "מלא כל הארץ", - הוא יפחד להמרות
33 את הקב"ה הרואה הכל, ולכן יהיה "סוד מרע ועשה טוב"
34 במחשבה, דיבור ומעשה. וכמאמר²¹ רבן יוחנן בן זכאי
35 לתלמידיו כנוצר לעיל. - בפרק מא; "יהי רצון שיהא מורא
36 שמים עליכם כמורא בשר ודם" - להימנע מעשיית רע. וְהוּ
37 שאמר הַתְּנוּכָה: - "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל
38 מעמך - כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל

ליקוטי אמרים

והנה

כל אדם מישראל יהיה מי שיהיה כשיתבונן בזה שעה גדולה בכל יום אך שהקב"ה מלא ממש את העליונים ואת התחתונים ואת הארץ ממש מלא כל הארץ כבודו ממש וצופה ומביט ובוהן כליותיו ולבו וכל מעשיו ודבריו וכל צעדיו יספור אזי תקבע בלבו היראה לכל היום כולו כשיחזור ויתבונן בזה אפילו בהתבוננות קלה בכל עת ובכל שעה יהיה סוד מרע ועשה טוב במחשבה דבור ומעשה שלא למרות ח"ו עיני כבודו אשר מלא כל הארץ וכמאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו כנ"ל ו"ש הכתוב כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו שהיא יראה המביאה לקיום מצותיו ית' בסוד מרע ועשה טוב. והיא יראה תתאה הנ"ל ולגבי משה דהיינו לגבי בחי' הדעת שבכל נפש מישראל האלהית מילתא זוטרתיה היא כנ"ל [שהדעת הוא המקשר מצופוני בינת הלב אל בחי' גילוי במחשבה ממש כידוע ל"ח]

- כלומר: ולגבי משה, דהיינו לגבי פחינת הדעת שבכל נפש מישראל האלהית, - שהיא בחינת משה שישנה "עמך", בכל אחד מישראל, מלתא זוטרתיה היא, - מהווה יראה זו, דבר קטן וקל, כנוצר לעיל - שכשיעמיק את דעתו בענינים המעוררים את היראה - יגיע בודאי ליראה זו - [שהדעת הוא המקשר מצופוני בינת הלב אל פחינת גילוי במחשבה ממש, - שיראת ה' שבתעלומות לבו של כל אחד מישראל - כפי שלמדנו, שבכל אחד מישראל ישנו אוצר חתום ומוסתר של יראת ה' - תתגלה במחשבה ממש, שירגיש את היראה במחשבה, שאז היא פועלת בדיבור ובמעשה, כידוע לידע־חן] - חכמה נסתרה, תורת הקבלה. בדברו על היראה שצריכה להיות ליהודי מהקב"ה, אמר רבנו הזקן, שהיא צריכה להיות "בעומד לפני המלך", כי הקב"ה הרי נמצא בכל מקום ומביט ומסתכל במעשיו וכו'.

20. לכאור' אין הכרע אם "בכל עת וכו'" מוסב למע' כשיחזור ויתבונן כו' או למטה שבכל עת וגו' יהי' סוד מרע וגו' אך מזה שבפרק י"ד מזכיר זה בנוגע להיות בינוני ומבאר שזה במעשה דבור ומח' לכאור' מסתבר שגם כאן הכוונה שמוסב למטה. 21. ברכות כח, ב. 22. דברים י, יב.

יום שישי כ"ח ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סא, ועוד זאת יזכור... עד עמ' 122, כמ"ש במ"א:

46 אפשר גם לראות איך שהעולם ונבראיו בטלים לחיות האלקית,
47 שבמהלך "צבא השמים" ממזרח למערב, מתבטאת השתחוויתם
48 וביטולם להקב"ה, כי השכינה היא במערב. (וגם נראה בראית
49 העין, שהם בטלים לאורו ותברך - כיצד ובמה זה נראה?
50 בהשתחוויתם כל יום
51 כלפי מערב בשקיעתם,
52 - שהם שוקעים בצד

מערב, כמאמר רז"ל²³
על פסוק: "וצבא
השמים לך משתחווים" -
שהשכינה במערב,
ונמצא - יוצא הרי,
יתירה מזו, שלא רק בשעת
שקיעתם הם בטלים, אלא,
הלוכים כל היום כלפי
מערב הוא דרך
השתחוויה ובטול.

53 מערב, כפי שהדבר מובא
54 שכן, כפי קביעותם של
55 הריח והכוכבים,
56 כל אחד באופנו, היה צריך
57 להיות הלוכים ממערב
58 למזרח, והילוכם כל היום
59 ממזרח למערב, ושקיעתם
60 בערב במערב - הרי זה
61 להיפך מטבעם, אלא - דבר זה נובע ממה שהשכינה במערב. -
62 שכן, בקביעותן של ארבע הרחות, בשורשן בספירות העליונות,
63 - מערב הוא ב"מלכות", שהיא "שכינה" - מקור חיותם של
64 הנבראים - ומכיון שנפשו של כל אחד מהנבראים האמורים,
65 בטלה למקורה - הרי זה מתבטא בגופו, בהילוכו לצד מערב, בו
66 נמצאת השכינה. הרי, שגם ראייתה של העין האנושית, רואה
67 את ביטולם של הנבראים לחיות האלקית. והנה, גם מי שלא
68 ראה את המלך מעולם, ואינו מכירו כלל, אף-על-פי-כן
69 בשנכנסם לחצר המלך - ו"ששם אינו המקום בו עומד המלך
70 בגילוי לגמרי, שם לא מקום כסא המלך וכו' (בנמשל - עולם הזה
71 שצ"ל ראיות שיכריחו השתחווה וביטול למלך) - הערת כ"ק
72 אדמו"ר שליט"א, ודואה שרים רבים ונכבדים משתחווים
73 לאיש אחד - בחיצוניותו - הנכנס אין רואה חילוק" - הערת
74 כ"ק אדמו"ר שליט"א, תפל עליו אימה ופחד - כך גם ראיית
75 הנבראים הגדולים - צבא השמים - בעמדם בביטול לפני הקב"ה
76 - יש בכוח ראייה זו לעורר יראה ופחד מהקב"ה. למדנו הרי בפרק
77 זה, שכשם שהדבר במשל של מלך בשר ודם, כך הדבר גם
78 בנמשל, שעל ידי הראיה בעיני בשר את הנבראים, יודעים
79 שנמצאת בהם החיות האלקית המחיה אותם, ודבר זה מביא
80 ליראה מהקב"ה. ברם, לכאורה אפשר לשאול: כשמסתכלים על

1 אך, נשאלת השאלה: כשאחד עומד לפני מלך, הרי לא זו
2 בלבד שהמלך רואה אותו, אלא גם הוא מצדו רואה את
3 המלך, וראיה זו מעוררת בו יראה ופחד מהמלך, ואילו
4 בנמשל שונה הדבר, שהרי, אכן, המלך, הקב"ה, רואה אותו,
5 אבל הוא, האדם, אינו
6 רואה את המלך,
7 הקב"ה?! - יוסברו
8 הדברים להלן, שקיים
9 ענין נוסף שבכוחו לעורר
10 בו את היראה, כי קיים
11 גם כאן הענין של ראיית
12 המלך כביכול, והוא:
13 ראיית השמים והארץ
14 וכל הברואים שהקב"ה
15 מחיה אותם - יש בה
16 משום ראיית החיות
17 האלקית המחיה אותם,
18 ובלשון ה"תניא":

19 ועוד זאת - דבר נוסף,
20 יזכר, כי כמו שבמלך
21 בשר ודם עקר היראה -
22 מפני המלך, היא - באה
23 מפנימיותו וחיותו - של
24 המלך, ולא מגופו, שהרי
25 בשישן - המלך, אין
26 שום יראה מנגנון - למרות שגופו הוא אותו גוף שיש למלך
27 בשעה שהוא ער, אלא, מפני שהיראה היא מפנימיותו וחיותו של
28 המלך, ובשעה שהוא ישן, פנימיותו וחיותו הן בהעלם - לכן, לא
29 קיימת אז היראה מפניו. מכך מובן - שעיקר היראה מהמלך -
30 כשהוא ער - בא מפנימיותו וחיותו. והנה פנימיותו וחיותו -
31 של המלך, אין נראה לעיני בשר, רק בעיני השכל - השכל
32 יודע ומבין שבגוף זה ישנן פנימיותו וחיותו של המלך, על-ידי
33 ראית עיני בשר בגופו ולבושיו, - של המלך, שיודע שחיותו
34 מלבש בתוכם, - בראותו בעיניו הגשמיות את גופו ולבושיו של
35 המלך, רואות עיני שכלו את פנימיותו וחיותו של המלך - וזה
36 מעורר את היראה מראיית המלך. ואם בן - הרי שגם בנמשל,
37 לא רק שהמלך, הקב"ה, רואה אותו, וזה פועל בו את היראה
38 מהקב"ה, אלא גם, ככה ממש יש לו ליראה את ה', על-ידי
39 ראית עיני בשר בשמים וארץ וכל צבאם, אשר אור
40 אין-סוף פרוץ הוא מלבש בהם לחיותם. - ועל ידי ראיית
41 העולם וברואיו בעינים גשמיות, יש בידי עיני-השכל של יהודי
42 לראות את החיות האלקית המחיה אותם - ודבר זה יעורר בו את
43 רגש היראה, באותה מדה שפועלת עליו ראיית המלך. הגהה*:
44 בהגהה הבאה, מסביר רבנו הזקן, שעל ידי ראיית השמים והארץ
45 וכו', רואים לא רק שישנה בהם חיות אלקית המחיה אותם, אלא

ליקוטי אמרים

ועוד זאת יזכור כי כמו

שבמלך בשר ודם עיקר היראה היא מפנימיותו וחיותו
ולא מגופו שהרי כשישן אין שום יראה ממנו. והנה
פנימיותו וחיותו אין נראה לעיני בשר רק בעיני
השכל על ידי ראית עיני בשר בגופו ולבושיו שיודע
שחיותו מלוכש בתוכם וא"כ ככה ממש יש לו ליראה
את ה' ע"י ראית עיני בשר בשמים וארץ וכל
הגה"ה

(וגם נראה בראית העין שהם
בטלים לאורו ית' בהשתחוויתם כל
יום כלפי מערב בשקיעתם כמארו"ל
ע"פ וצבא השמים לך משתחווים
שהשכינה במערב ונמצא הילוכם
כל היום כלפי מערב הוא דרך
השתחוויה וביטול ותנה גם מי
שלא ראה את המלך מעולם ואינו
מכירו כלל אעפ"כ שנכנסם לחצר
המלך ורואה שרים רבים ונכבדים
משתחווים לאיש א' תפול עליו
אימה ופחד):

71 להיפך מטבעם, אלא - דבר זה נובע ממה שהשכינה במערב. -
72 שכן, בקביעותן של ארבע הרחות, בשורשן בספירות העליונות,
73 - מערב הוא ב"מלכות", שהיא "שכינה" - מקור חיותם של
74 הנבראים - ומכיון שנפשו של כל אחד מהנבראים האמורים,
75 בטלה למקורה - הרי זה מתבטא בגופו, בהילוכו לצד מערב, בו
76 נמצאת השכינה. הרי, שגם ראייתה של העין האנושית, רואה
77 את ביטולם של הנבראים לחיות האלקית. והנה, גם מי שלא
78 ראה את המלך מעולם, ואינו מכירו כלל, אף-על-פי-כן
79 בשנכנסם לחצר המלך - ו"ששם אינו המקום בו עומד המלך
80 בגילוי לגמרי, שם לא מקום כסא המלך וכו' (בנמשל - עולם הזה
81 שצ"ל ראיות שיכריחו השתחווה וביטול למלך) - הערת כ"ק
82 אדמו"ר שליט"א, ודואה שרים רבים ונכבדים משתחווים
83 לאיש אחד - בחיצוניותו - הנכנס אין רואה חילוק" - הערת
84 כ"ק אדמו"ר שליט"א, תפל עליו אימה ופחד - כך גם ראיית
85 הנבראים הגדולים - צבא השמים - בעמדם בביטול לפני הקב"ה
86 - יש בכוח ראייה זו לעורר יראה ופחד מהקב"ה. למדנו הרי בפרק
87 זה, שכשם שהדבר במשל של מלך בשר ודם, כך הדבר גם
88 בנמשל, שעל ידי הראיה בעיני בשר את הנבראים, יודעים
89 שנמצאת בהם החיות האלקית המחיה אותם, ודבר זה מביא
90 ליראה מהקב"ה. ברם, לכאורה אפשר לשאול: כשמסתכלים על

42 שיבוא בפועל במעשה (בציור, עשיית כלים וכו'). הרי, שגם
 43 בנמשל ישנם שני הענינים: המלך, הקב"ה, רואה אותו, וגם הוא
 44 רואה את המלך כביכול, שעל ידי הסתכלותו בנבראים, הוא
 45 רואה ויודע את החיות האלקית המחיה אותם. הערת כ"ק
 46 אדמו"ר שליט"א: "הנ"ל
 47 מועיל רק שתהי' היראה
 48 כמדת ההתבוננות שלו
 49 וכמדה שהשכל שלו
 50 "מושל" בו ומנהיגו. ועוד:
 51 ענין ההתבוננות בשכל -
 52 הרי לא תמיד יכול כל
 53 אחד להיות בדרגה של
 54 התבוננות שכלית וכו'
 55 (ראה נז, א: שגם במוחו
 56 ומח' אינו מרגיש שום
 57 יראה ובושה) - ואילו
 58 יראת ה' צריכה הרי להיות
 59 תמיד, ולכן ממשיך רבנו
 60 הזקן ומסביר 'וגם
 61 להיות...' וְגַם לְהִיּוֹת

ליקוטי אמרים

להיות קבוע בלבו ומוחו תמיד אשר כל מה שרואה
 בעיניו השמים והארץ ומלואה הכל הם לבושים
 החיצונים של המלך הקב"ה וע"י זה יזכור תמיד על
 פנימיותם וחיותם וזה נכלל ג"כ בלשון אמונה שהוא
 לשון רגילות שמרגיל האדם את עצמו כמו אומן
 המאמן ידיו וכו'. וגם להיות לזכרון תמיד לשון חז"ל
 קבלת עול מלכות שמים שהוא כענין שום תשים
 עליך מלך כמו"ש במ"א וכו' כי הקב"ה מניח את
 העליונים והתחתונים ומייחד מלכותו עלינו וכו' ואנחנו
 מקבלים וכו' וזהו ענין ההשתחוואות שבתפלת י"ח
 אחר קבלת עול מלכות שמים בדבור בק"ש לחזור
 ולקבל בפועל ממש במעשה וכו' כמו"ש במ"א:

לְזַכְּרוֹן תְּמִיד - גם בלי התבוננות בתחילה, אלא מצד האמונה
 הטהורה, יש לזכור את לשון חז"ל "קְבַלְתָּ עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם",
 שְׁהוּא כְּעֵינָן "שׁוּם תְּשִׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ"²⁵, - כך צריך כל אדם
 מישראל לשים על עצמו את הקב"ה למלך, לקבל על עצמו עול
 מלכותו של הקב"ה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר וְכוּ', - וזה מה
 שרבנו הזקן אומר בתחילת פרק מ"א, ש"אף שלא תפול עליו
 אימה ופחד בהתגלותו לכו", כפי שאכן באה יראה זו בהתגלות
 מצד השכל וההתבוננות - "ישים" את הקב"ה למלך על עצמו,
 ויקבל על עצמו עול מלכות שמים; ובהתאם לנאמר שם, נמצא
 ענין זה באמת בכל אדם מישראל, מצד טבע הנשמה שלא
 להמרות את מלך מלכי המלכים, ומשום כך זה יכול להיות תמיד.
 כִּי הַקְדוֹשׁ-שֶׁבְּרוּךְ-הוּא מְנִיחַ אֶת - הנבראים של העולמות
 הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים - כלומר: אין הם תכלית הכוונה של
 הבריאה, וּמְנִיחַ מַלְכוּתוֹ עֲלֵינוּ - בני ישראל, וְכוּ', וְאַנְחָנוּ
 מִקְבָּלִים וְכוּ', - על עצמנו עול מלכות שמים. וְזֶהוּ עֵינָן
 הַהִשְׁתַּחֲוּאוֹת שֶׁבַתְּפִלַּת י"ח - "שמונה עשרה", אַחֵר קְבַלְתָּ
 עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּדָבוּר בְּקִרְיַת שְׁמַע, - כשאומרים 'ה'
 אלקינו ה' אחר" וכו', לְחֹזֵר וּלְקַבֵּל - על עצמו שוב, פִּפְעַל
 מְקוּשׁ - עול מלכות שמים, על ידי בְּמַעֲשֵׂה וְכוּ', - וזהו
 המשמעות של ההשתחוואות - הביטול להקב"ה, המתבטא
 בתנועה מעשית של השתחוואה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר:

1 גופו של מלך בשר ודם, רואים בבירור שזהו גופו של המלך, ועל
 2 ידי כך רואה עין-השכל את החיות של המלך, ואילו בנבראים
 3 שבעולם, מכוסה החיות האלקית בכל כך הרבה לבושים, שיתכן
 4 הדבר שמתכלים עליהם, ובשעת מעשה לא יודעים שהם הם
 5 הלבושים לחיות האלקית
 6 המלוּבֶשֶׁת בהם? ממשיך
 7 רבנו הזקן להסביר, שבכך
 8 על האדם להתרגל,
 9 שבשעה שהוא מסתכל על
 10 הנבראים שבעולם - יזכור
 11 מיד, שהם מהווים לבושים
 12 חיצוניים בלבד לחיות
 13 האלקית המחיה אותם,
 14 ועל ידי כך - לראות את
 15 החיות האלקית שבעולם.
 16 ובלשון ה"תניא": וְאִיךָ
 17 שְׁהוּא עֲלֵי-יְדֵי הַתְּלַשְׁוֹת
 18 בְּלְבוּשֵׁי רַבִּים - החיות
 19 האלקית המחיה את
 20 הנבראים, מלוּבֶשֶׁת
 21 בלבושים רבים המכסים עליה, וכשמתכלים על הנבראים, לא
 22 רואים שאלה הם לבושים של החיות האלקית - הַרְי אֵין הַבְּדֵל
 23 וְהַפְּרֵשׁ כֻּלָּל בְּיַרְאֵת מֶלֶךְ בְּשַׂר וְדָם, בֵּין שְׁהוּא עֵרִם,²⁴ וּבֵין
 24 שְׁהוּא לְבוּשׁ לְבוּשׁ אַחֵר, וּבֵין שְׁהוּא לְבוּשׁ בְּלְבוּשֵׁי רַבִּים.
 25 אין זה משנה במדת היראה שמפניו, כי העיקר הוא הידיעה
 26 שהמלך נמצא כאן, ידיעה זו מעוררת את היראה. כך גם בענינו,
 27 כשיתרגל האדם בכך, שבהסתכלותו על נבראי העולם, יזכור
 28 שהם מהווים לבושים לחיות האלקית - זה יעורר בו את היראה.
 29 אֵלֶּא הַעֲקָר הוּא הַהֲרַגְל, לְהַרְגִיל דַּעְתוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ תְּמִיד,
 30 לְהִיּוֹת קְבוע בְּלִבּוֹ וּמוֹחוֹ תְּמִיד, אֲשֶׁר כָּל מַה שְׁרֹאֵה בְּעֵינָיו,
 31 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וּמְלֵאָה, הַכֹּל הֵם לְבוּשֵׁי הַחִיצוֹנִים שֶׁל
 32 הַמֶּלֶךְ הַקְדוֹשׁ-שֶׁבְּרוּךְ-הוּא, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֹּר תְּמִיד עַל
 33 פְּנִימְיוֹתָם וְחַיּוּתָם. - של נבראים אלה, שהן אלקות - וזה יעורר
 34 בו יראה מהקב"ה. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולכאורה קשה
 35 שבפרק ל"ג נתבאר שהתבוננות זו היא ענין האמונה וכן בפרק זה
 36 עצמו (ס, ב): ישראל מאמינים בו - ואיזה קישור להבנה ואמונה,
 37 וה"ה אדרבה שוללים זה את זה (כשמבין אין צורך באמונה בו) -
 38 ומתריך: וזה נכלל... "וזה נכלל גם כן בלשון "אמונה", שְׁהוּא
 39 - המלה אמונה, לְשׁוֹן "רְגִילוּת", שֶׁמְרַגֵּל הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ,
 40 כְּמוֹ אֲוִמָן הַמְאֲמֵן יָדָיו וְכוּ'. - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 41 "שיודע אותה בנפשו, יש לו כשרון זה, אלא שצריך לאמן ידיו,

יום שבת קודש כ"ט ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 122, פרק מג והנה... עד עמ' סב, אין חכמה.

86 התחונה שביראה. בפרק מ"ג, אותו אנו מתחילים ללמוד, יסביר רבנו
 87 הזקן את שתי המדריגות שביראה: "יראה תתאה" - יראה תחתונה -
 88 ו"יראה עלאה" - יראה עליונה. שבכך תוסבר גם הסתירה שבמשנה,

83 פְּרָק מִג. בפרק הקודם הוסבר, שהיראה שעליה אומרים שכל אחד
 84 מישראל יכול להגיע אליה - הרי זו היראה הנוגעת לקיום המצוות,
 85 ב"סור מרע ועשה טוב", והיא הנקראת "יראה תתאה", המדריגה

48 הרגלים, המדריגה התחתונה ביותר ב"חיות הקודש", הן למעלה
 49 מכל המדריגות שלמטה מהן, וכן השתלשלות כל העולמות
 50 למעלה מעלה עד רום המעלות – בכל האמור, מתבונן
 51 האדם, ויש לו השגה והבנה בחיות האלקית המחיה את כל
 52 העולמות והמדריגות
 53 האמורות, ומחבתו זו
 54 בגדלות ה' באה היראה
 55 שלו, הנקראת בחינת
 56 "גדלות". ברם, אם כך,
 57 מדוע, איפוא, נקראת
 58 יראה זו בשם "יראה
 59 תתאה", הרי היא באה
 60 מתוך השגתו בגדלות ה'?
 61 – אלא, מסביר רבנו הזקן,
 62 היא נקראת "יראה
 63 תתאה" מחמת שהיא באה
 64 מהבנת החיות האלקית
 65 המלוּבשת בעולמות,
 66 בחינת "ממלא כל עלמין".
 67 חיות אלקית זו מוסתרת

ליקוטי אמרים

פרק מג והנה על יראה תתאה זו שהיא לקיום מצותיו ית' בבחי' סור מרע ועשה טוב אמרו אם אין יראה אין חכמה ויש בה בחי' קטנות ובחי' גדלות דהיינו כשנמשכת בחי' יראה זו מההתבוננות בגדולת ה' דאיהו ממלא כל עלמין ומהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה וכו' ובין רקיע לרקיע כו' רגלי החיות כנגד כולן וכו' וכן השתלשלות כל העולמות למעלה מעלה עד רום המעלות אעפ"כ נקרא יראה זו יראה חיצונית ותתאה מאחר שנמשכת מהעולמות שהם לבושים של המלך הקב"ה אשר מסתתר ומתעלם ומתלבש בהם להחיותם ולקיימם להיות יש מאין וכו' רק שהיא השער והפתח לקיום התורה והמצות. אך היראה עילאה ירא בשת ויראה

68 בעולמות, באופן כזה, שהעולמות יוכלו להרגיש את עצמם
 69 כ"יש", כדבר ממשי, אלא שהוא בטל לחיות האלקית המחיה
 70 אותו. ולכן מעוררת התבוננות זו באדם רק בחינת יראה וביטול
 71 היש – ולא ביטול במציאות, ומשום כך נקראת יראה זו בשם
 72 "יראה תתאה". ובלשון ה"תניא": אף-על-פי-כן נקראת יראה
 73 זו יראה חיצונית ותתאה, – יראה תחתונה, מאחר שנמשכת
 74 מהעולמות, – מההשגה וההבנה בגדלות ה' שמיצד העולמות,
 75 שהחיות האלקית מחיה אותם, שֶׁהֵם – העולמות הם, לְבוּשִׁים
 76 שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲשֶׁר מְסַתֵּר וּמְתַעַלֵּם
 77 וּמְתַלְבֵּשׁ בָּהֶם לְחַיּוּתָם וּלְקִיּוּמָם לְהוֹיֵת יֵשׁ מֵאֵין וְכוּ'. –
 78 לפני שהם נוצרו, הם היו "אין", הם לא היו בנמצא, ואחרי
 79 שנבראו, נהיו בבחינת "יש", דבר שמרגישים במציאותו – ובאופן
 80 כזה מחיה חיות אלקית זו את הנבראים שהיא מתלבשת בהם,
 81 שיוכלו להרגיש את עצמם ל"יש", ו"יש" זה בטל לחיות
 82 האלקית; ממילא מעוררת ההתבוננות האמורה רק יראה
 83 בבחינת "ביטול היש", ולא ביטול מוחלט במציאות, כפי שישנו
 84 ביראה עילאה, רק שֶׁהִיא – "יראה תתאה" זו, היא הַשְּׁעָר
 85 וְהַפְּתָח לְקִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. – שכן, כאמור, מביאה
 86 היראה תתאה (תחתונה) לקיום תורה ומצוות. ועל בחינת יראה
 87 זו, אומרים חכמינו ז"ל: "אם אין יראה – אין חכמה", שראשית
 88 דבר מן ההכרח שתהיה יראה, ורק לאחר מכן יכולה להיות
 89 "חכמה" – קיום תורה ומצוות. אֲךֵּ הַיְרָאָה עֵלְאָה – היראה
 90 העליונה, הנקראת יֵרָא בְּשֵׁת, – יראה הבאה מהבושה
 91 שמתביישים מגדלות ה', כמי שמתבייש ובטל לגמרי מפני אדם
 92 גדול וצדיק בדורו, שאין זה בא מחיצוניותו והתפשטותו של
 93 האדם הגדול בדורו והצדיק – כפי שהיראה היא מפני מלך,
 94 למשל, שהפחד מהמלך בא מחיצוניותו והתפשטותו של המלך

1 שהנה אומרים רבותינו ז"ל "אם אין חכמה אין יראה" – שבתחילה מן
 2 ההכרח שתהיה "חכמה" ורק לאחר מכן יכולה להיות "יראה", ואילו מיד
 3 לאחר-יזה אומרים חכמינו ז"ל להיפך: "אם אין יראה אין חכמה" –
 4 שבתחילה באה ה"יראה" ורק לאחריה באה ה"חכמה"? אלא – מסביר
 5 רבנו הזקן – חכמינו ז"ל
 6 מדברים על שתי מדריגות של
 7 יראה: "אם אין יראה – אין י
 8 חכמה" – הכוונה למדריגה
 9 התחתונה של יראה, "יראה
 10 תתאה", שבהעדר יראה זו, אי
 11 אפשר שתהיה "חכמה" –
 12 קיומן של תורה ומצוות,
 13 המתואר במלה "חכמה" (כי,
 14 הרי "תכלית חכמה – תשובה
 15 ומעשים טובים"). "אם אין
 16 חכמה – אין יראה" – הכוונה
 17 למדריגה העליונה של יראה,
 18 "יראה עילאה", וביחס לדרגה
 19 זו של יראה, מן ההכרח
 20 שיהיה לפניה, קיומן של תורה

21 ומצוות, ורק לאחר מכן אפשר להגיע למדריגה העליונה יותר של יראה
 22 – "יראה עילאה". בהמשך הפרק, יסביר רבנו הזקן, שגם ב"אבה" ישנו
 23 שתי מדריגות כלליות.
 24 וְהֵנָּה עַל יְרָאָה תְּתָאָה זו, – שבפרק הקודם הוסבר, שכל אחד
 25 מישראל יכול להגיע אליה, שֶׁהִיא – נדרשת, לְקִיּוּם מִצְוֹתָיו
 26 יְתִרְבֶּה בְּבַחֲנֵית "סור מרע – להימנע מלעבור על לא-
 27 תעשה, וְעֲשֵׂה טוֹב", – ולקיים כל מצוות-העשה, הרי על יראה
 28 זו אָמְרוּ: – חכמינו ז"ל: "אם אין יראה אין חכמה". – אין
 29 קיומן של תורה ומצוות, (המתואר במלה "חכמה"); שכן, כדי
 30 לקיים תורה ומצוות, מן ההכרח שתהיה יראה זו, וְיֵשׁ בָּהּ –
 31 במדריגה זו של ה"יראה", בְּחִינַת קְטָנוּת וּבְחִינַת גְּדוּלָּת. – גם
 32 ב"יראה תתאה" – יש שתי בחינות: יראה שהיא בבחינת
 33 "קטנות", כי אין היא נוצרת על ידי הבנה והתבוננות בגדלות ה',
 34 אלא רק על-ידי שהוא מעורר בקרבו את היראה שבטבע כל
 35 אחד מישראל על ידי התעמקותו בענינים המעוררים את
 36 היראה; ויראה שהיא בבחינת "גדלות", כי יראה זו, באה
 37 מההתבוננות בגדלות ה', שיכולים להבין מהעולמות. דְּהֵינּוּ, –
 38 מתי מתוארת היראה בתור בחינת "גדלות"? – בְּשֵׁנְמִשְׁכָּת
 39 בְּחִינַת יְרָאָה זו – כשהיראה התחתונה נמשכת ונוצרת באדם,
 40 מִתְּהַבּוֹנְנוֹת בְּגְדוּלַת ה', – הנראית מהחיותו את העולמות
 41 והנבראים, דְּאִיהוּ מְמַלֵּא כָּל עֲלְמִין, – הקב"ה ממלא את כל
 42 העולמות, הוא מחיה אותם באופן שהחיות האלקית מתלבשת
 43 בהם, וחיות זו מותאמת לפי כל עולם וכל נברא שהיא מחיה,
 44 כך שבמדריגה עליונה יותר של עולם או נברא, מלוּבֶשֶׁת
 45 מדריגה עליונה יותר של חיות, וְ"מְהַאֲרֵץ לְרַקִּיעַ מְהַלֵּךְ ת"ק
 46 – חמש מאות, שָׁנָה וְכוּ', וּבֵין רַקִּיעַ לְרַקִּיעַ כו', – שוב מהלך
 47 של חמש מאות שנה, רְגְלֵי חַיּוּת כְּנֶגֶד כָּל וְכוּ'"; –

48 של אור - שכן קיים ונראה אז רק המקור, השמש עצמה - כך
 49 גם בטלים כל הנבראים במציאות במקורם, שהוא "דבר הוי"
 50 המהווה אותם "מאין ליש". התבוננות זו מעוררת באדם, שגם
 51 התבטלותו להקב"ה, תהיה בבחינת "ביטול במציאות". ואל
 52 יוציא אדם עצמו
 53 מהכלל, - של כל
 54 הנבראים, שהוא מבין
 55 שהם בטלים במציאות
 56 להקב"ה, כלומר - שגם
 57 גופו ונפשו ורוחו
 58 ונשמתו בטלים
 59 במציאות בדבר ה', -
 60 המהווה את הגוף והנפש,
 61 והרוח והנשמה שלו,
 62 ודבורו ותפירתו מיוחד
 63 במחשבתו בו, -
 64 ומחשבתו היא הרי דבר
 65 אחד אתו יתברך, הרי
 66 שהביטול הוא לא רק
 67 כלפי דבר ה', אלא
 68 הביטול הוא ביטול
 69 במציאות להקב"ה עצמו.
 70 ובנוסף לעיל [פרק כ

71 וכן] באריכות בדרך-משל מנפש האדם, שדבור אחד
 72 מדבורו ומחשבתו בלא ממש בו. - לעומת כוח הדיבור
 73 שבאדם, שמכווח מסוגל הוא לדבר דיבורים בלי סוף, לא תופס
 74 דיבור אחד מקום כלל, ובדאי שאין דיבור אחד תופס מקום
 75 כלל לגבי כוח המחשבה, שהוא מקור הדיבור (שכן, אדם מדבר
 76 מה שהוא מהרהר קודם במחשבה); ועל-אחת-כמה וכמה שאין
 77 הדיבור תופס מקום כלל לגבי כוח השכל או המדות שהם מקור
 78 המחשבה (שאדם מהרהר בענין שעוררו המדות, או במה
 79 שהשכל מבין); ודאי, ודאי הדבר שאין לדיבור ערך ומקום
 80 כלל לגבי עצם הנפש (שכוח השכל או המדות הוא רק כוח
 81 שלה). ההבדל מתבטא בכך, שהדיבור שהוציא אדם מפיו, הרי
 82 הבל הדיבור, נבדל ממקורו, ונראה כדבר בפני עצמו. ואילו
 83 למעלה, הרי דיבורו של הקב"ה, הבורא את הנבראים, אינו
 84 נבדל חס-ישלום מהקב"ה עצמו, שנמצא בכל מקום, ובאותו
 85 דיבור נמצא גם מקורו של הדיבור, כך מובן עוד יותר,
 86 שהדיבור, שהוא מקור הבריאה, הוא בתכלית הביטול והיחוד
 87 להקב"ה, וממילא - הבריאה כולה בטלה במציאות ממש
 88 להקב"ה. וזהו שאמר הקטובי: "הן יראת ה' היא חכמה".
 89 - שכן כאמור, יראה עילאה היא ביטול במציאות - אותו ענין
 90 של "חכמה", שגם תוכנה הוא ביטול במציאות. אך אי אפשר
 91 להשיג ליראה וחכמה זו, אלא בקיום התורה והמצוות,
 92 על-ידי יראה תתאה החיצונית, וזהו שכתוב: "אם אין
 93 יראה אין חכמה". - שבתחילה מן ההכרח שתהיה "יראה
 94 תתאה", וקיום תורה ומצוות שהיא מביאה לו, ורק לאחר מכן

1 המתבטאות בשלטונו על אורחיו (וככל שגדולה יותר
 2 התפשטות מלכותו, בהיותו מלך על מדינה גדולה יותר או על
 3 כמה מדינות - כך גדולה יותר היראה מפניו); על דרך זה היא
 4 גם היראה האמורה, הבאה מהתבוננות ב"לבושים"
 5 ובהתפשטות אלקות
 6 בעולמות, שלכן היא
 7 נקראת "יראה תתאה",
 8 מפני שאין היא מעוררת
 9 בושה והתבטלות מלאה,
 10 כפי שמעוררת ההכרה
 11 במעלתו של אדם גדול
 12 בדורו וצדיק, שאין זה
 13 מצד חיצוניותו
 14 והתפשטותו, כי-אם
 15 מה"עצם" שלו,
 16 וההתבטלות כלפיו היא
 17 כזו שהוא חש את עצמו
 18 כאפס לעומתו, ומתבייש
 19 מגדולתו. כך גם נקראת
 20 יראה עילאה בשם, "ירא
 21 בושת" - יראה הבאה
 22 מבושה בפני גדולתו של
 23 הקב"ה, לא כפי שהיא

24 מופיעה בגלוי בעולמות. ויראה - זו היא פנימית, שהיא
 25 נמשכת מפנימית האלהות שבתוך העולמות - כשיש
 26 לאדם הכרה בפנימיות ועצמות האלקות, שלמעלה מהתפשטות
 27 בעולמות, שלגבי החיות האלקית שלמעלה מהעולמות -
 28 בטלים העולמות לגמרי, ב"ביטול המציאות" (ולא רק "ביטול
 29 היש") - מעוררת בו הכרה זו - ביטול במציאות, שהוא "יראה
 30 עילאה", על-ידי - על מדריגה זו של יראה, אמרו: - חכמינו ז"ל:
 31 "אם אין חכמה אין יראה", - בתחילה מן ההכרח שתהיה
 32 "חכמה" ורק לאחר מכן יכולה להיות "יראה". דחכמה היא
 33 כ"ח מ"ה" - ענינו של ביטול המתבטא במלה "מה", כמו
 34 שכתוב: "ונחנו מה", שזהו "ביטול במציאות", "והחכמה מאין
 35 תמצא", - ולכן חכמה היא אין וביטול, ו"איוהו חכם
 36 הרוצה את הנולד", פרוש שרואה כל דבר איך נולד
 37 ונתתו מאין ליש, בדבר ה' ורוח פיו ותפירתו, כמו
 38 שכתוב: "וכרוח פיו כל צבאם". ואי לזאת, - שרק ב"דבר
 39 ה'" נבראו כל הנבראים מ"אין", הרי השמים והארץ וכל
 40 צבאם - כלומר, כל הנבראים, בטלים במציאות ממש - לא
 41 ביטול היש, שישנו דבר אלא שהוא בטל, כי-אם ביטול
 42 במציאות ממש, בדבר ה' ורוח פיו, וכלא ממש חשיבי -
 43 ונחשבים הם ככלום ממש, ואין ואפס ממש, כבטול אור וזיו
 44 השמש - כשהם נמצאים פגוף השמש עצמה, - בשעה שאור
 45 השמש נמצא מחוץ לגוף השמש, הוא בגדר מציאות של אור
 46 וזיו; ואילו כשאור השמש נמצא בגוף השמש, הוא בטל לגמרי
 47 במקורו (גוף השמש) וחדל לגמרי מלהתקיים במציאות ממשית

7 והתבוננותו, לא היה מגיע אף פעם למדריגה זו שבאהבה;
8 המדריגה השניה באהבה היא, זו שאדם מגיע אליה על ידי
9 התבוננותו בגדלות ה'. המדריגה הראשונה נקראת "אהבה
10 רבה", והמדריגה השניה – "אהבת עולם", כי היא באה על ידי
11 התבוננות בגדלות ה' שאדם מבין מעניני העולם, מהחיות
12 האלקית המחיה את העולם. ובלשון ה"תניא":

1 אפשר לו לאדם להגיע ל"חכמה" – ל"ראה עילאה" וביטול
2 במציאות. להלן, ממשיך רבנו הזקן ומסביר, שגם באהבה ישנן
3 שתי מדריגות כלליות: המדריגה העליונה באהבה, היא זו
4 שבאה אליו כמתנה מלמעלה – בשעה שאדם הוא בשלימות
5 במדת היראה, ניתנת לו מלמעלה המדריגה העליונה של
6 אהבה בדרך מתנה. ואילו האדם עצמו, על ידי השגתו

המשך ביאור למסכת כתובות ליום רביעי עמ' א

41 'וְלִשְׁנוֹ הַבַּיִת אֶת בְּנֵיכֶם, וְלִשְׁנוֹא' הֵינּוּ עַל עֶסְקֵי שְׂוֹא – מחמת
42 שמשקרים בנדרים, שנודרים ולא מקיימים.

* * *

43 הגמרא מביאה מחלוקת רבי מאיר וחכמים באשה הנודרת ואינה
44 מקיימת: תניא בברייתא, הִיָּה רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, כָּל הַיּוֹדֵעַ בְּאִשְׁתּוֹ
45 שְׁנוֹדְרָת וְאִינָה מְקַיְיֶמֶת, יִתֵּן זֹאת עַל יַדֵּי שִׁחְזוֹר וְיִדְרֶנָּה.
46 לפני שתביא הגמרא את סיוע הברייתא, תמהה הגמרא: 'יִדְרֶנָּה' –
47 אם הוא מדיירה, כְּמֵאִיר מְתַקֵּן לָהּ – איזו תקנה יש בכך. מתרצת
48 הגמרא: אֵלֶּא כִּךְ כּוֹנֵנֵת רַבִּי מֵאִיר, יִחְזוֹר הַבֶּעַל וְיִקְנִיטָנָה – יצטרנה
49 בדברים, כְּדֵי שֶׁתִּדְוֹר כְּפִינּוּ, וְיִפְרֵד לָהּ אֶת נִדְרָהּ.
50 מביאה הגמרא את סיוע הברייתא: אָמְרוּ לּוֹ חַכְמִים לְרַבִּי מֵאִיר,
51 אֵין אָדָם דֵּר עִם נְחֵשׁ כְּכַפִּיפָה – בתוך סל אחד, שבשעה שלא ישמר
52 ממנו ישכנו, וכמו כן אין אדם חפץ לדור עם אשה שאינה מקיימת
53 את נדריה אף שיש לו תקנה כדברך, משום שלא בכל עת הוא
54 מרגיש בנדריה ויבא לידי מיתת בניו.

55 הגמרא מביאה ברייתא שיש בה מחלוקת רבי יהודה וחכמים,
56 בדומה למחלוקת הקודמת: תניא, הִיָּה רַבִּי יְהוֹדָה אֹמֵר, כָּל הַיּוֹדֵעַ
57 בְּאִשְׁתּוֹ שְׁאִינָה קוֹצֶה לּוֹ חֵלָה, לֹא יִגְרֶשְׁנָה, אֲלֵא יִחְזוֹר וְיִפְרִישׁ
58 אַחֲרֶיהָ חֵלָה מִן הַעִיסָה. אָמְרוּ לּוֹ חַכְמִים, אֵין אָדָם דֵּר עִם נְחֵשׁ
59 כְּכַפִּיפָה, ואף כאן הוא עשוי לשכוח מלהפריש אחריה, ויכשל
60 באיסור.

61 הגמרא מבארת האם רבי מאיר ורבי יהודה חולקים זה על זה.
62 אמרת הגמרא: מֵאֵין דְּמֵתֵינִי לָהּ אֶהָא – רבי יהודה ששנה את
63 תקנתו בענין הפרשת חלה, שהוא ענין מצוי ושכיח ובכל זאת לא
64 חשש לתקלה, כָּל שֶׁשָּׁן אַחֲדָה – כל שכן שהוא סובר תקנה זו בענין
65 נדרים, שאינו ענין מצוי כל כך. אָבֵל מֵאֵין דְּמֵתֵינִי אֶהָא – אולם רבי
66 מאיר, ששנה את תקנתו בענין נדרים, יש לומר שדווקא בנדרים
67 סבור הוא שיש לתקן כך, משום שנדר אינו דבר מצוי, אָבֵל הָא –
68 אולם הפרשת חלה, שדבר מצוי הוא, וְיִמְנִין דְּמֵקְרִי – פעמים עשוי
69 לקרות שהבעל ישכח להפריש אחריה, וְאָבֵל – ויאכל דבר
70 איסור, ולכן לא תיקנו שיהא מפריש אחריה.

* * *

72 שנינו במשנה: 'וְאִיזוּהִי דַת הַיְהוּדִית, וְיִצְאָה וְרֵאשָׁה פְּרוּעָה'. מקשה
73 הגמרא: והרי אשה היוצאת ורֵאשָׁה פְּרוּעָה, עבירה דאורייתא היא,
74 והרי זה בכלל דַת משה'. מוכיחה הגמרא שזהו איסור תורה;
75 דְּכַתִּיב בַּפֶּרֶשׁת סוּטָה (במדבר ה יח) 'וְפָרַע אֶת רֵאשׁ הָאִשָּׁה, וְתָנָה דְּכִי
76 רַבִּי יִשְׁמַעֵאל, מִפְּסוּק זֶה לְמַדְנָה אֲזַהֲרָה לְבָנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִצְאוּ
77 כְּפִרְעֵה רֵאשׁ, שֶׁכֵּן מִכָּר שֶׁחֶבְהֵן הִיָּה פּוֹרַע אֶת רֵאשׁ הָאִשָּׁה מוֹכֵחַ
78 שַׁעַד עֵתָה הִיָּה רֵאשָׁה מְכּוּסָה.
79 מתרצת הגמרא: מְדַאֲוִרֵיתָא,

1 ממשיכה הגמרא לבאר את המשנה: 'וְיִשְׁמַעֵאלוּ נְדָה'. שואלת
2 הגמרא אף כאן: הִיָּבֵי דְּמֵי, אֵי יִדְעָה בָּהּ שְׁהִיא נְדָה, נְפִרוּשׁ. ואי דלא
3 יָדַע, אִם כֵּן נְסֻמוּךְ עֵינָהּ – יסמוך על דבריה שהיא טהורה, ומנין
4 לו ששימשו נדה. מוכיחה הגמרא שיכול הבעל לסמוך על אשתו
5 בזה: דְּאָמְרֵי רַבִּי חִינָּא בְּרַבִּי מֵאִיר, אָמְרֵי שְׁמוּאֵל, מֵנִין לְנְדָה שְׁפּוֹפְרַת
6 לְעִצְמָהּ שֶׁבַע נְקִיִּים וּבַעֲלָה יִכּוֹל לְהֵאמְרָהּ, שְׁנֵאמְרֵי (ויקרא טו כח)
7 'וְסִפְרָה לָּהּ שְׁבַעַת יָמִים, וּמֵהַמְלָחָה לָּהּ' דרשו חכמים שתספור
8 לְעִצְמָהּ, ואין לבעל להרהר אחריה.

9 משיבה הגמרא: לֹא צְרִיכָא, באופן דְּאָמְרָה לִיה לְבַעֲלָה, פְּלוּנֵי חֶכְם
10 מֵיָהֵר לִי אֶת הַדָּם – אמר שהוא דם טהור. וְאִזְלֵי שְׁיִלְיָה – והלך
11 הבעל ושאל את החכם, וְאִשְׁתַּבַּח שְׁיִקְרָא – ונמצא ששיקרה
12 לבעלה.

13 מביאה הגמרא ביאור נוסף: וְאִיבְעִית אִימָא, כְּדָרְבִּי יְהוֹדָה, דְּאָמְרֵי רַב
14 יְהוֹדָה אִשָּׁה שְׁהוֹחֶקָה נְדָה בְּשִׁבְיֹתֶיהָ – שראוה שכנותיה שהיא
15 לבושה בבגדי נדותה, ואמרו זאת לבעל, ואילו האשה עצמה
16 אמרה לבעלה שהיא טהורה ושימש עמה, כְּעֵלָה לֹזְקָה עֲלֶיהָ מֵשׁוּם
17 נְדָה, כִּיּוֹן שְׁלִבִישַׁת בְּגָדִים אֵלּוּ נַחֲשַׁבַת כְּרֵאִיָּה גְמוּרָה לְנִדְוֹתָה וְהִיָּה
18 לו לפרוש ממנה, וּבּוֹדָה עוֹסֶקֶת מִשְׁנֵיתֵנוּ, שראוה שכנותיה לובשת
19 בגדי נדות ולבעלה אמרה טהורה אני ושימשה עמו, ולאחר
20 ששימשה עמו נודע לו שהוחזקה כנדה.

* * *

21 עוד שנינו במשנה: 'וְלֹא קוֹצֶה לָהּ חֵלָה'. שואלת הגמרא: הִיָּבֵי דְּמֵי,
22 אֵי יִדְעָה הַבֶּעַל שֶׁלֹּא נִטְלָה חֵלָה מֵעִיסָה זו, נְפִרוּשׁ – ימנע
23 מלאוכלה, ואי דלא יָדַע, אִם כֵּן מֵנָא יָדַע עֵתָה שֶׁחֶבְשִׁילָה אֹתוֹ.
24 משיבה הגמרא: לֹא צְרִיכָא, דְּאָמְרָה לִיה אִשְׁתּוֹ, פְּלוּנֵי הַנְּבֵל – אומן
25 הלש עיסת אחרים בשכר, תִּיָּקֵן לִי אֶת הַעִיסָה – הפריש ממנה
26 חלה, וְאִזְלֵי שְׁיִלְיָה, וְאִשְׁתַּבַּח שְׁיִקְרָא – ונמצא ששקר היו דבריה.

* * *

27 שנינו במשנה בכלל העוברות על דַת משה: 'וְנֹדְרָת וְאִינָה
28 מְקַיְיֶמֶת'. מבארת הגמרא מדוע החמירו בדינה של אשה זו יותר
29 מלבשר עבירות, שאם אינן שייכות לבעל אינה נחשבת כעוברת
30 על דַת: מֵשׁוּם דְּאָמְרֵי מַר, כְּעֵזֵן נְדָרִים – שאדם נודר ואינו מקיים,
31 כְּנִים מְתִים, שְׁנֵאמְרֵי (קהלת ה ט) 'אֵל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לְחַטִּיא אֶת בְּשָׂרְךָ
32 וְגו' וְאֵל תֵּאמַר לְפִנֵּי הַמֶּלֶאךֶּ כִּי שִׁגְגָה הִיא לְמַה יִּקְצֹף הָאֱלֹהִים עַל
33 קוֹלְךָ וְחָבַל אֶת מַעֲשֵׂה יְדִיךָ, וְדַרְשׁוּ חַכְמִים, וְאִיזוּ הֵן 'מַעֲשֵׂה דִּיּוּ'
34 שֶׁל אָדָם, הִיָּו אֹמְרֵי כְּפִינּוּ וְכַנּוּתֵיּוֹ, וְעַל כֵּךְ נִאמַר שֶׁמַּחֲמַת שֶׁאִדָם
35 חוֹטֵא בְּפִיָּה, מַחֲבֵל ה' אֶת מַעֲשֵׂה יְדִיּוֹ, וְהֵינּוּ שְׁבִינֵי מְתִים, וְכִיּוֹן
36 שֶׁאִשָּׁה זו שְׁנוֹדְרָת וְאִינָה מְקַיְיֶמֶת גּוֹרַמַת מִיתָה לְבִנְיָהֶם, יִכּוֹל
37 בַעֲלָה לְהוֹצִיאָה לְלֹא כְּתוּבָה. רַבִּי נְחֻמִּין אָמְרֵי, מִהָכָא – מִפְּסוּק זֶה
38 יֵשׁ לְלַמּוֹד שְׁבִינֵי שֶׁל אָדָם מְתִים מַחֲמַת נְדָרִים, שֶׁנִּאמַר (ירמיה ב י)

יום רביעי כג ניסן, אסרו חג [בחול"ל], שמונה לעומר ה'תש"ג
יום ראשון

שיעורים. חומש: אחרי מות, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קח-קיב.
תניא: והנה כל . . . סא לי"ח.

עס איז פאראן דער ענין וואָס אַחש"פ איז דער גילוי פון משיח, וואָס איז שייך לכל ישראל. פסח איז דאָך דער מדלג און ליל שמורים, און בכלל הערט זיך חרות'דיק, און נאָכדעם פאלט מען אריין אין וועלט, איז דאָס איז דער גילוי פון משיח, דער תוקף וואָס עס גיט אז מ'זאָל קענען געהן אין וועלט.

יִשְׁנֹו הָעֲנִיָּן שְׁאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח הוּא גִלּוּי שֶׁל מְשִׁיחַ, שְׁשִׁיף לְכָל יִשְׂרָאֵל. פֶּסַח הוּא הָרִי הַמְדֻלָּג לְלֵיל שְׁמוּרִים. וּבְכָלֵל, הַהֲנַהֲגָה הַיָּא שֶׁל בֶּן חוּרִין, וְאַחַר מִפְּנֵי נֹפְלִים לְעֲנִיָּי הָעוֹלָם – הָרִי זֶה הוּא הַגִּלּוּי שֶׁל מְשִׁיחַ, הַתְקַף הַנִּתָּן כְּדִי לְאַפְשֵׁר הַהֲלִיכָה בְּעוֹלָם.

יום חמישי כד ניסן, תשעה לעומר ה'תש"ג
יום שני

שיעורים. חומש: אחרי מות, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קיג-קיח.
תניא: ועוד זאת . . . סא ידיו וכו'.

בוהגים שאין מברכים שהחינו בימי ספירת העומר.

לא טוב האָבען מיר אלע. שעיר לעזאזל איז געווען אן עבודה אין בית המקדש. ווי באַלד א נברא איז דאָ לא טוב, דארף מען עס אוועקשיקען אין ארץ גזרה.

'לא טוב' יש לַכְּלוֹנו. שְׁעִיר לְעִזְאֹזֵל הָיָה עֲבוּדָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. מִכִּיּוֹן שְׁנַפְּנֹבְרָא יִשְׁנֹו 'לא טוב', יש לשלחו לַאֲרֶץ גִּזְרָה.

יום ששי כה ניסן, עשרה לעומר ה'תש"ג
שלישי

שיעורים. חומש: אחרי מות, ששי עם פירש"י.
תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.
תניא: וגם להיות . . . כמ"ש במ"א.

הַעֲבוּדָה הַיָּא בְּכָל אָדָם לְפִי מַהוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ. מִי שִׁישׁ בְּיָדוֹ לְנֶקֶב מְרַגְלִיּוֹת אוֹ לְלִטְשׁ אֲבָנִים טוֹבוֹת וְעוֹסֵק בְּעֲבוּדַת מְלָאכָת אֲפִית לָחֶם – וּמוֹכֵן דְּגַמַּת כָּל זֶה בְּעֲבוּדָה – הָגַם שֶׁהִיא עֲבוּדָה וּמְלָאכָה הַנִּצְרָכָת בְּמָאד, בְּכָל זֶה לְחִטָּא יַחֲשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא.

יום רביעי כו ניסן, יא לעומר ה'תש"ג
שבת

מברכים ראש חודש איר. אַמִּירַת כָּל הַתְּהִלִּים בְּהַשְׁכָּמָה.
יום התנודות. הַפְּטוּרָה: הָלוֹא כְּבָנֵי כְּשִׁיִּים.

שיעורים. חומש: אחרי מות, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.
תניא: פרק מג. והנה . . . 124 לקמן.

משיחת אאמו"ר: חסידות מאַנט אז ורחץ את בשרו במים ולבשם. ד. ה. די השכלה פון חסידות מוז אויסוואַשען דעם בשר, און אראַפשווייניקען דעם את בשרו, את הטפל

היום יום . . .

לבשרו, די אלע רגילותן, וועלכע בשר מאַכט, און דאן קען מען ערשט אַנטאָן די בגדי קדש. מחשבת ודבור חסידות והנהגתם של חסידים בהתבוננות קודם התפלה בגדי קדש הם, דאָס איז בגדים וועלכע מען האָט געגעבען מן הקדש, אבער דער ורחץ במים את בשרו דאָס דארף מען אליין. לבושי הנפש דאָס גיט מען מלמעלה, אָבער אַפּוואַשען דעם טפל וואָס ווערט פון בשריות און דעם בשר אליין מאַכען פאר א בשר קדש, דאָס איז נאָר בכח עצמו. און דאָס מאנט חסידות, און אויף דעם האָט רבינו הגדול געהאַט מסירות נפש. ער האָט געעפּענט דעם צנור פון מס"נ אויף עבודת ה' בתפלה, זיין צוגעבונדען צו עצמות א"ס, חסידות שטעלט אוועק א חסיד פנים אל פנים צו עצמות א"ס.

משיחת אַדני אָבי מורי וְרַבִּי [הַרש"ב]: חסידות תּוֹכַעַת שׁוֹרְחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמִים וּלְבָשֵׁם". זאת אומרת: השְׂכֵלֶת הַחֲסִידוֹת בְּהִכָּרַח שְׁתַּרְחֵץ הַבֶּשֶׂר, וְתִשְׁטַף אֶת הַ"אֵת בְּשָׂרוֹ", אֶת הַטָּפֶל לְבָשָׂרוֹ, כָּל הַהִרְגָּלִים שֶׁהַבֶּשֶׂר מְרַגֵּל, וְרַק אִזּוֹ אֶפְשָׁר כָּבֹד לְלַבֵּשׁ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ. מְחַשְׁבֵּת וְדַבּוּר חֲסִידוֹת, וְהַנְּהַגְתָּם שֶׁל חֲסִידִים בְּהִתְבּוֹנְנוֹת קֹדֶם הַתְּפִלָּה, "בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם"; אֵלּוֹ בְּגָדִים שֶׁנִּתְּנוּ מִן הַקֹּדֶשׁ. אֲךָ אֶת הַ"וֹרְחֵץ בְּמִים אֶת בְּשָׂרוֹ", יֵשׁ לַעֲשׂוֹת לְבַד. לְבוּשֵׁי הַנֶּפֶשׁ נִתְּנִים מִלְּמַעְלָה, אֲךָ רְחִיצַת הַטָּפֶל שֶׁנוֹצֵר מֵהַבְּשָׂרִיּוֹת, וְלִהְפֹךְ אֶת הַבֶּשֶׂר לְבֶשֶׂר קֹדֶשׁ – זֶהוּ רַק בְּכַח עֲצָמוֹ. וְזֹאת תּוֹכַעַת הַחֲסִידוֹת, וְעַל כֵּן הִיְתָה לְרַבְּנוֹ הַגְּדוֹל מְסִירוֹת נֶפֶשׁ. הוּא פָּתַח אֶת צְנוּר מְסִירוֹת הַנֶּפֶשׁ עֲבוּר עֲבוּדַת ה' בְּתַפְלָה, כְּדֵי לִהְיוֹת קְשׁוּרִים לְעֲצָמוֹת אֵין-סוּף. חֲסִידוֹת מְצִיבָה חֲסִיד פְּנִים אֶל פְּנִים מוֹל עֲצָמוֹת אֵין-סוּף.

ה'תש"ג

כז ניסן, יב לעומר

יום ראשון

יום
חמישי

שיעורים. חומש: קדושים, פ' ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קכ"קלד.
תניא: והנה בחי' . . . לי"ח.

דְּבָרִים הַמְתָּרִים, אִם עוֹשֶׂה אוֹתָם לְהִנָּאֵתוּ – הֵם רַע גְּמוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבְּנוֹ [הַזֵּקֵן] נִשְׁמַתוֹ-עַדָּן (תְּנִיָּא פֶּרֶק ז). לְפִי דְקִדְשׁ עֲצָמָךְ בְּמִתָּר לָךְ. צְרִיךְ לְהַכְנִיס קִדְשָׁהּ בְּדְבָרִים הַמְתָּרִים שֶׁיְהִיָּה בְּהֵם תְּכִלִּית שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת יִרְאֵת שְׁמַיִם וּמַדּוֹת טוֹבוֹת.

ה'תש"ג

כח ניסן, יג לעומר

יום שני

יום
שישי

שיעורים. חומש: קדושים, שני עם פירש"י.
תהלים: קלה-קלט.
תניא: פרק מד. והנה כל . . . סג צפרא כו'.

הַחֲסִידִים שְׁאַלּוּ אֶת אֲדַמוֹר הַזֵּקֵן: אֵיזָה עֲבוּדָה נְעִלִית יוֹתֵר, אֶהְבֵּת ה' אוֹ אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל? וַיַּעַן: אֶהְבֵּת ה' וְאֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל שְׁתִּיחֶן כְּאַחַת חֲקוּקוֹת בְּנִשְׁמַתוֹ רוּחוֹ וּנְפִשׁוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. וּמִקְרָא מְלֵא דְבַר הַכְּתוּב: "אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם, אָמַר ה'", הֲרִי דְגְדוּלָה אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל, דְּאוֹהֵב מֵהַ שֶׁהָאוֹהֵב אוֹהֵב.

שבת קודש

יום שלישי

כט ניסן, יד לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, שלישי עם פירש"י.
תהלים: קמ"קמד.
תניא: ואהבה רבה . . . 126 טבע.

הַקְדַּמַת הַ"לְקוּטֵי תוֹרָה" עַל ג' פְּרָשִׁיּוֹת =סֵפֶר דְּרוּשֵׁי חֲסִידוֹת עַל שְׁלֹשׁ הַפְּרָשִׁיּוֹת הָרֵאוּשׁוֹת (שַׁבְּתוֹרָה). "לְהִבִּין עֲנִינַן נַפְשׁ הָאֱלֹקִית, הִנֵּה כְּתִיב לֹא תֹאכְלוּ", הוּא מֵאָמֵר שְׁאָמְרוּ רַבְּנֵינוּ הִזְקֵן לַפְּנֵי הַ"צִּמְח צֶדֶק", וְחֲזָרוּ הַ"צִּמְח צֶדֶק" לַפְּנֵינוּ, וַיֹּאמֶר רַבְּנֵינוּ הִזְקֵן: נוּ, הִטְעַמְהָ? וַיִּכְתַּב הַ"צִּמְח צֶדֶק" הַנִּחָה עִם הַגְּהוֹת בְּמִקְרָא. רַבְּנֵינוּ הִגִּיחַ הַהֲנַחָה, וַיִּצְווּ לְהַכְנִיס הַהֲגָהוֹת בְּפָנִים מֵאָמֵר. עַל פִּי הַצִּעַת אֲדֹנָי אַבִּי מוֹרֵי וְרַבֵּי הָרַש"ב בְּחֶרֶוּ בְּמֵאָמֵר זֶה בְּתוֹר הַקְּדָמָה לְהַ"לְקוּטֵי תוֹרָה."

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' א

<p>17 נקראים סמדר. 18 "וְתִקַּח לֹא תִבֶּת גֹּמֵא וּתְחַמְרָה בַּחֲמֵר וּבּוֹצֵת וּתְשֵׂם בָּהּ אֶת הַיֶּלֶד", 19 שואלת הגמרא, מַאי שְׁנָא – מדוע הניחתו בנזמא, הרי גופו ישתמר 20 יותר בשאר עצים חזקים יותר. מתרצת הגמרא, אָמֵר רַבִּי אֱלֵעָזָר, 21 מִיִּכְּן יֵשׁ לְהַבִּיא רֵאִיָּה לְצַדִּיקִים שְׁמֻמוֹנִים חָכִיב עֲלֵיהֶן יוֹתֵר מִנוֹשָׁן 22 – ולכן השתמשה בדבר זול. וְכָל כֶּף לְפָה – מדוע חביב עליהם 23 ממונם מגופם, לְפִי שְׂאִין פּוֹשְׁמִין וְדִיָּהֵן כְּגוֹל. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר 24 נַחֲמָנִי אָמֵר, הִטְעַם שְׁלֻקָּה גּוּמָא, לְפִי שֶׁהוּא דְּבַר רַבִּי, שְׁיִכּוֹל 25 לְעַמּוֹד – להחזיק מעמד אם תיתקל התיבה בְּפָנֵי דְּבַר רַבִּי וּכְפָנֵי 26 דְּבַר קִשָּׁה, שֶׁהֵרֵךְ, כְּשֶׁנִּתְקַל בְּאֵבָן חוֹזֵר לֹאחֻרָיו וְלֹא נִשְׁבַּר. וְמָה 27 שְׁכַתּוּב וְיִתְחַמְּרָה בְּחֵמֶר וּבְצִפְתָּ, תִּנָּא, טַחוּ אֶת הַתִּיבָה בְּחֵמֶר 28 מְבַפְּנִים, וְזֹפֶת מְבַחוּץ וְלֹא מְבַפְּנִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרִיחַ אוֹתוֹ צַדִּיק 29 יֵרִיחַ רֵעֵה שֶׁל הוֹפֵת. 30 "וְהִשֵּׂם בָּהּ אֶת הַיֶּלֶד וְהִשֵּׂם בְּסוּף עַל שֵׁפֶת הַיְאֹר", מְבֹאֵר 31 הַגְּמָרָא מֵהוּ סוּף זֶה, רַבִּי אֱלֵעָזָר אָמֵר, הִנִּיחָה אוֹתוֹ בֵּינֵם סוּף. רַבִּי 32 שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמֵר</p>	<p>1 מְעִיָּקְרָא – שלושה חודשים לפני שהחזירה פעם שניה. נמצא 2 שילדה בסוף הששה חדשים מהליקוחין השניים, ולכן יכלה להצפינו 3 עוד שלשה חדשים לפי שלא חשדו בה שתלד עד שיעברו תשעה 4 חדשים מנישואיה. שואלת הגמרא על מה שנאמר וְלֹא יִכְלֶה עוֹד 5 הַצִּפְיָנוּ, אָמַי, הרי כמו שהצפינה אותו שלשה חודשים הַצִּפְיָנִיה 6 וְתִזְוִיל – תמשיך להצפינו. ומישבת, אָלָא – הטעם שלא יכלה 7 להצפינו, לְפִי שְׁכָל הַיֶּבֶט דִּהוּוּ שְׁמַעֵי מְצַרְאֵי דְּמִתְוִלִיד יְנוּקָא – 8 כשהיו המצרים שומעים שנוולד תינוק לישראל, היו מגלים את 9 התינוק על ידי שְׁמַמְטוּ יְנוּקָא הָתֵם – היו מביאים לשם תינוק אחר, 10 כִּי הִיבֵי דְּלִישְׁמַעִינְהוּ וּמַעֲוִי (בְּהַרְהוּ) – כדי שהתינוק של ישראל 11 ישמע אותו ויבכו, ולכך לא יכלה להצפין עוד את משה מחשש 12 שיגלהו כן. וכמו דְּכֵתִיב אֶחָזוּ לָנוּ שׁוֹעֲלִים שׁוֹעֲלִים כְּמִנִּים 13 מִחִבְלִים כְּרַמִּים וְגו', כלומר, בת קול אומרת למי הים בשעה 14 שהכניסו המצרים לתוכם, טטביעו את השועלים – דהיינו התינוקות 15 המצרים, שהם היו מחבלים את הכרמיים בעוד כרמנו סמדר – שעל 16 ידם היו מגלים את התינוקות של ישראל, שבעוד שהם קטנים ורכים</p>
--	---

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעה עשר לעומר עמ' ב

<p>17 וּמִשְׁמַנְהָ – ומשמע שהקומץ הוא ממקום שיש בו ריבוי שמן. 18 עוד מְבֹאֵר בְּבֵרִייתָא וְנוֹתְנָה לְתוֹךְ כְּלֵי שֶׁרֶת וּמִקְדָּשׁוֹ בְּכֵלֵי שֶׁרֶת. 19 שואלת הגמרא לְמָה לִּי הַנִּיחוּ שׁוֹב בְּכֵלֵי שֶׁרֶת שִׁיקְדְּשׁוּ הָא קְדִישָׁה 20 קְדָא וְיִמְנָא – הרי כבר נתקדשה כל המנחה בהנחתה בְּכֵלֵי שֶׁרֶת 21 להיות קדושה בקדושת הגוף. עונה הגמרא מִיָּדֵי דִּהְוָה אָדָם – 22 עושים כן משום שדין הקומץ כדין דם הבהמה הוא, דָּם אָף עַל גַּב 23 דְּקַדִּישֵׁתִיהּ סָפִין כְּצוּרָא בְּהֵמָה, הִדְר מְקַדֵּישׁ לִיהּ בְּכֵלֵי שֶׁרֶת, 24 כֵּשֶׁם שְׁלַגְבֵי הָדָם – אף שכבר התקדש בשעת השחיטה על ידי הסכין, 25 שהוא כלי שרת, מכל מקום צריך לחזור ולקבל את הדם בְּכֵלֵי שֶׁרֶת 26 כדי לקדשו שנית, הֵבֵא נְפִי לֹא שְׁנָא – אף קומץ המנחה דינו כן 27 שצריך לחזור ולקדשו אף שכבר קדש בְּכֵלֵי. 28 עוד מְבֹאֵר בְּבֵרִייתָא וּמְלַקֵּט אֶת לְבוֹנְתָהּ וְנוֹתְנָה עַל גַּבֵּי. מְבֹאֵר 29 הַגְּמָרָא שְׁלֵמְדוּ כֵּן מִדְּכֵתִיב וְיֹאֵת כָּל הַלְּבֹנָה אֲשֶׁר עַל הַמִּנְחָה – 30 דהיינו שהלבונה נמצאת על המנחה, כלומר על הקומץ העומד 31 להקטרה, שהרי מקטירי הקומץ והלבונה יחד. וּמַעֲלָהוּ</p>	<p>1 הכלי במזבח. שואלת הגמרא וְאֵימָא הֵבֵי נְפִי – מנין לתנא של 2 הברייתא שהדין כן, אולי באמת צריך להגיש את המנחה עצמה אל 3 קיר המזבח. ומשיבה, אָמֵר קְרָא וְהִקְרִיבָה אֶל הַבַּחֵן וְגו' וְהִגִּישָׁה 4 אֶל הַמִּזְבֵּחַ/ הוֹקֵשָׁה הַגֶּשֶׁת הַכֹּהֵן לְמִזְבֵּחַ לְהַקְרִיבַת הַבְּעֵלִים לְכַהֵן, 5 מָה הַקְרִיבָה אֲצֵל בַּחֵן בְּכֵלֵי אָף הַגֶּשֶׁת אֲצֵל מִזְבֵּחַ בְּכֵלֵי. – שכשם 6 שנתנית המנחה לכהן הוא בְּכֵלֵי, אף הגשת הכהן למזבח יעשה בְּכֵלֵי. 7 עוד מְבֹאֵר בְּבֵרִייתָא וּמְסַלֵּק אֶת לְבוֹנְתָהּ לְצַד אַחֵר. מְבֹאֵר 8 הַגְּמָרָא שְׁעוּשָׁה כֵּן כִּי הִיבֵי דְּלֹא הַקְמוּץ בְּהַדֵּי מִנְחָה – כדי 9 שכשיקמוץ את המנחה לא יטול בקומצו משהו מן הלבונה, כִּדְרֵי 10 קָמִץ וְעֵלָה כְּדוֹ צָרוֹר אוֹ גִּרְרָא מִלֵּחַ אוֹ קוֹרֵט לְבוֹנָה פְּסוּל – אם 11 נתערב בקומץ המנחה משהו מהלבונה המנחה פְּסוּלָה, מִפְּנֵי 12 שהקומץ צריך להיות שלם מסולת המנחה, וכשיש בו משהו לבונה 13 חסר בו סולת כשיעור הלבונה. 14 עוד מְבֹאֵר בְּבֵרִייתָא וְקוּמִץ מִמְּקוֹם שְׁנִתְרַבָּה שְׁמֻנָה. שואלת 15 הַגְּמָרָא מִנָּלָן שֶׁהָדִין כֵּן, ומשיבה, דְּכֵתִיב וְקוּמִץ מִשֶׁם מֵלֹא קִמְצוּ 16 מִסְּלֵתָהּ וּמִשְׁמַנְהָ, וְכֵן נֹאמֵר וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת אוֹכְרֹתָהּ מִנִּירְשָׁה</p>
--	--

איסור 'אמירה לנכרי' בזריעת כלאים יום ראשון כ"ג ניסן ה'תשע"ה

וכן פסק הרמב"ם (הל' איסורי ב פט"ז ה"ג) "אסור לומר לגוי לסרס בהמה", וכפי שפירש ה'מגיד משנה' "דבכל המצוות איכא שבות דאמירה לגוי". ומדוע אם כן מותר לומר לגוי לזרוע כלאי זרעים?

ומבאר הט"ז (י"ד סי' רצ"א סק"א): איסור אמירה לנכרי קיים רק באיסורים שהם 'חובת הגוף', ואילו איסור כלאי זרעים אינו 'חובת הגוף' שהרי אינו נוהג אלא בארץ ישראל.

ועוד הקשה הראב"ד: בנוסף לכך שאסור לזרוע כלאי זרעים, אסור גם לקיימם בשדה, ואם כן יש לאסור אמירה לגוי לזרועם, שהרי יש איסור בדבר משום מקיים כלאים, וגם אולי יבוא הישראל לנכש את הזרעים ולהשקותם, ונמצא שמקיים אותם בידיים?

ותירץ ה'פרישה' (י"ד שם סק"ב): האיסור לקיים כלאים הוא רק כאשר נזרעו באיסור, אבל באומר לגוי לזרוע כלאי זרעים, שלדעת הרמב"ם אין בו איסור – לדעתו מותר אף לקיימם בשדה.

הלכות כלאים פרק א, הלכה ג: ומת' לומר לנכרי לזרוע לו כלאי זרעים. ואסור לאדם לקיים כלאי זרעים בשדהו. וכתב הטור (יורה דעה סי' רצ"ח), שלדעת הרמב"ם מותר לומר לגוי לזרוע כלאי זרעים אפילו בשדה של ישראל.

והראב"ד השיג והקשה: אמנם התירו לומר לגוי לזרוע כלאי הכרם, אבל היה זה בחוץ-לארץ ומנין לנו להתיר אף בארץ ישראל?

ותירץ מהר"י קורקוס: איסור כלאי הכרם חמור יותר ואסרוהו חכמים אף בחוץ-לארץ (להלן פ"ה ה"ג) ואילו כלאי זרעים מותרים בחוץ-לארץ, ולדעת הרמב"ם כשם שהתירו לומר לגוי לזרוע כלאי הכרם בחוץ-לארץ אף שאסור לישראל לעשות זאת, כך התירו לומר לגוי לזרוע כלאי זרעים שאסורים רק בארץ ישראל.

ועוד הקשה הראב"ד: הגמרא (בבא מציעא ז, א) מסתפקת האם איסור 'אמירה לנכרי' הוא רק בדיני שבת שעונשם סקילה או שהאיסור קיים גם באיסורי לאו. והספק נפשט לחומרא, היינו שאיסור אמירה לנכרי הוא גם בשאר לאוין.

מעשים ומחשבות יום שני כ"ד ניסן ה'תשע"ה

מיוחד שאדם אינו יכול לאסור את פירות חברו ("לא תזרע כרמך כלאים - כרמך ולא של אחר"), ולולי זאת היינו אומרים שביכולתו לאסור, והוא כי עיקר האיסור בכלאים אינו מחמת המחשבה והרצון אלא מצד עצם מציאות התערובת, רק שאם בדעתו לעקור את הנטיעה אין היא מוגדרת כתערובת, ונמצא ששורש האיסור הוא בעצם התערובת ואילו המחשבה היא תנאי, ולכן יש להתייחס לכך כאל דבר התלוי במציאות שבזה האדם יכול לאסור דבר של חברו (אילו לא המיעוט מהפסוק), אך התוספות סוברים שמאחר ולמעשה אין האיסור חל ללא דעתו של האדם, הרי זה בכלל 'אין אדם אוסר דבר שאינו שלו' (רבי עקיבא איגר, הגהות לשו"ע א"ח רנ"ג, ב).

ולגבי הנוטל קדרה של חברו בשבת שלא על-מנת להחזירה: לדעת הר"ש נאסרת בחזרה, כי עצם נטילת הקדירה היא האוסרת והמחשבה היא רק תנאי, אך לדעת התוספות מאחר ומכל-מקום האיסור תלוי במחשבה, כיון שאין אדם יכול לאסור קדירה שאינה שלו, מותר להחזירה (רע"א שם).

הלכות כלאים פרק ה, הלכה ח: ואין אדם מקדש דבר שאינו שלו. לפיכך, המסבך גפנו על גבי תבואתו של חברו – קדש גפנו ולא נתקדשה התבואה.

הנוטל קדרה מעל האש בשבת אסור להחזירה, אלא אם כן היתה דעתו להחזיר מלכתחילה. ויש לדון, לפי המבואר בהלכה זו שאין בכוח אדם לאסור דבר שאינו שלו, מה הדין בראובן שהסיר את קדירת שמעון מהאש בשבת שלא על-מנת להחזירה – האם מותר להחזירה או אסור?

והנה, הקשו ראשונים: הרי השופך חלב לתוך תבשיל בשר של חברו בוודאי נאסרה התערובת, ומדוע בכלאים 'אין אדם מקדש דבר שאינו שלו'?

ותירצו התוספות (יבמות פג, ב ד"ה אין): באיסור התלוי במעשה, בוודאי שאדם אוסר גם דבר שאינו שלו, אך איסור כלאים תלוי במחשבה, כי כאשר אינו רוצה בקיומם של הכלאים אינם נאסרים, ואין אדם יכול לאסור על ידי מחשבתו דבר שאינו שלו.

אך הר"ש (כלאים פ"ז מ"ה) סובר שלגבי כלאים יש לימוד

מחיצת הכרם שנפרצה יום שלישי כ"ה ניסן ה'תשע"ה

(ולא בעל השדה) לתקן את הפרצה, כי כיון שהרחקת ארבע אמות בין הכרם לשדה נקבעה משום שהן נצרכות לעבודת הכרם, לכן בעל הכרם הוא האחראי לאיסור כלאים ואם אינו מונע את הכלאים הרי הוא כ'מוזיק' (תוספות, בבא קמא קב, ד"ה אומר).

ורק כאשר "נתייאש ממנה (בעל הכרם) ולא גדרה - הרי

הלכות כלאים פרק ז, הלכה יז: מחיצת הכרם שנפרצה – אומרים לו 'גדר'. גדרה ונפרצה – אומרים לו 'גדר'. נתייאש ממנה ולא גדרה – הרי זה קדש.

שדה תבואה הסמוך לכרם ואין ביניהם ארבע אמות, צריך לעשות ביניהם מחיצה גבוהה עשרה טפחים כדי שלא יהיו כלאים. ואם נוצרה פרצה במחיצה, חייב בעל הכרם

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קט

הימנעותו מלגדור את הכרם נאסרה התבואה.
והקשה ה'מרכבת המשנה': מדוע השמיט הרמב"ם את
הסיום 'וחייב באחריותו'?

ותירץ:
מחלוקת תנאים היא (כלאים פ"ז מ"ד) אם אדם יכול לאסור
דבר שאינו שלו, והגמרא (ב"ק ס"ט) האומרת שבעל הכרם
חייב לשלם סוברת כדעה שיכול לאסור דבר שאינו שלו,
אך הרמב"ם פסק (לעיל פ"ה ה"ח) שאין אדם אוסר דבר שאינו
שלו, ולכן כאשר בעל הכרם נמנע מלגדור - 'קידש' את
כרמו, אך לא את התבואה של חברו, ולא שייך לומר 'חייב
באחריותו'. ורק כאשר גם שדה התבואה היא שלו 'קידש'
גם את התבואה.

זה קידש", אבל אם היה מתעסק בבניית הגדר, אף שלא
הספיק לגמור, והתבואה הוסיפה וגדלה מבלי חציצה בין
השדה והכרם - הרי היא מותרת, כי בתורה נאמר "לא
תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה אשר תזרע", ומכאן
שרק כאשר הזריעה היא לדעתו ולרצונו של הזורע,
נאסרים הגידולים, אך כאשר הוא משתדל למנוע את
גידול הכלאים ואין זה לרצונו, אינם נאסרים (תוס' שם ד"ה
נתייאש).

ובגמרא (ב"ק ס"ט) אמרו שאם בעל הכרם לא גדר את המחיצה
שנפרצה "ובתוך כך הוציא הזרע אחד מן המאתיים" (רש"י שם)
- 'הרי זה קידש וחייב באחריותו', היינו בעל הכרם חייב
לשלם את דמי התבואה לבעליה (מדין 'גרמי'), כי על ידי

לפני עור' - אימתי? יום רביעי כ"ו ניסן ה'תשע"ה

את העבירה מרצונו, אך כאן מדובר במלביש את חברו
בבגד כלאים בעל-כורחו, ולכן המלביש עובר על 'לפני עור'
אף אם הלה היה יכול ללבוש את בגד הכלאים בעצמו שהרי
ללא הכפייה לא היה עושה זאת, ולכן כתב הרמב"ם
'המלביש את חברו כלאים' ולא 'המושיט לחברו בגד
כלאים', כדי ללמד שהלבישו בעל-כורחו (רי"ח שדה ע"ז ס"ט).
ויש שתמהו על כך: הרי הרמב"ם כותב שגם הלושב
לוקה, ואם הלבישוהו בעל-כורחו למה לוקה?
ולכן מבארים באופן אחר: המושיט כוס יין לנזיר אינו
עושה את גוף האיסור, אלא מושיט ליד הנזיר והנזיר שותה
בעצמו, ובאופן כזה אינו עובר על 'לפני עור' אלא כאשר
בלעדיו לא היה השני יכול לחטוא, אך כאשר מלביש את
חברו בגד כלאים, הוא בעצמו עושה את גוף האיסור
והמכשול, ולכן עובר בכל אופן (דברי מלכיאל א' ח"מ ק).

הלכות כלאים פרק י, הלכה לא: המלביש את חברו
כלאים: אם היה הלושב מוזהר - הלושב לוקה, והמלביש עובר
משום ולפני עור לא תתן מכשול.

בגמרא (ע"ז ג, ב) מבואר שהמושיט כוס יין לנזיר עובר על
'לפני עור' לא תתן מכשול' רק כאשר הנזיר לא היה יכול
להגיע ליין בכוחות עצמו, כגון שעומדים בשני צדי הנהר
ואין הנזיר יכול לעבור את הנהר ולקחת את היין, אך אם
הנזיר יכול להגיע ליין בכוחות עצמו, אין המושיט עובר על
'לפני עור'.

ולפי זה צריך ביאור: מדוע פסק הרמב"ם שהמלביש את
חברו בבגד כלאים עובר על 'לפני עור', מבלי לחלק בין אם
הלה יכול ללבוש את הבגד בכוחות עצמו או לא?
ויש המבארים: החילוק האמור בין מקרה שבו העובר
יכול לעשות זאת בעצמו או לא, הוא רק כאשר הוא עושה

הנחל שמחלק את השדה יום חמישי כ"ז ניסן ה'תשע"ה

שאינו ראוי לזריעה (כפירוש הרשב"ם) - והלשון "אע"פ
שאינו מושג" מתפרש שאין בו מים כלל, אלא מדובר
בקרקע יבשה שאינה ראויה לזריעה (דרך אמונה, מתני"ע פ"ג, ביה"ל
ד"ה והיה).

ושיעור רוחב אמת המים שמחלקת את השדה לשניים
הוא רוחב המונע קצירת "מה שבשני צדדיה כאחת". וכתב
ה'כסף משנה' שאמת המים מחלקת את השדה רק כאשר
העומד בצידה האחד יכול לקצור באותה עת גם בצידה
השני, אבל אם היא רחבה יותר, אף שאפשר לקצור בשני
הצדדים כאחת אם יעמוד באמצע אמת המים - הרי היא
מפסיקה ומחלקת את השדה לשניים. ואילו הרי"ק קורקוס
מפרש (כפירוש הרע"ב במשנה ס"ט) שאמת המים מחלקת רק
"כשהיא רחבה כל כך עד שהעומד באמצע אינו יכול לקצור
מכאן ומכאן", אבל אם יכול לקצור משני הצדדים כאחד
(בעומדו באמצע, אף שבעומדו בצדי אמת המים לא יוכל
לעשות זאת) - אין אמת המים מחלקת והרי זו שדה אחת.

הלכות מתנות עניים פרק ג, הלכה ב: היה נחל בתוך
השדה, אף על פי שאינו מושג, או אמת המים, שאינו יכול
לקצור מה שבשני צדדיה כאחת... הרי זה בשתי שדות, ונתן
פאה מצד זה לעצמו ומצד זה לעצמו.

יש מפרשים שהנחל המפסיק בין שני צדדי השדה כדי
להחשיבה כשתי שדות שצריך להשאיר פאה לכל אחת, הוא
'נחל איתן' המוזכר לענין עגלה ערופה (דברים כ"א, ד). והכוונה
ל"קרקע קשה מלא צרורות ואבנים שאין ראוי לזריעה"
(רשב"ם ב"ב נ"ה, א. ד"ה הנחל). ויש שפירשו שהכוונה לנחל
השופע מים (ר"ש פאה פ"ב מ"א).

ומלשון הרמב"ם שכתב "נחל בתוך השדה אע"פ שאינו
מושג... הרי זו כשתי שדות" (וכן הוא לשון הירושלמי),
רצה ה'משנה ראשונה' (פאה ס"ט) להוכיח שמדובר בנחל של
מים, ו"אע"פ שאינו מושג" היינו שיש מים בנחל אך אינם
זורמים ומושכים, אלא מכונסים ועומדים.
אך יש לדחות ולומר שגם הרמב"ם מתכוין לנחל איתן

כפייה על הצדקה

יום שישי כ"ח ניסן ה'תשע"ה

ויש לומר שדין הקדמת הקרוב לאחרים הוא לכתחילה אך לא ניתן לכפות על כך, ואילו על עצם חיוב הצדקה אין בדינו לכפות, כי יתכן שנתן במקומו לעני אחר (שעורי רבי שמואל ב"ב א, קצב).

ועוד יש לומר מדוע גובים דוקא בפניו:

אמרו בגמרא (חולין קי, ב) שכל מצות-עשה שמתן שכרה כתוב בצידה אין בית-דין כופים עליה, ולפי זה גם בצדקה אין לכפות מצד המצות-עשה שהרי מתן שכרה מפורש בה - 'כי בגלל הדבר הזה יברכך', אלא רק מצד הלאו: 'לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך'.

והנה, מלשון הרמב"ם לעיל (ה"ב) משמע שהלאו אמור רק כשהעני נמצא לפניו ומבקש ואינו נותן לו ('הרואה עני מבקש והעלים עיניו ממנו עבר בלא-תעשה'), ומאחר והכפייה היא רק מצד הלאו, ניתן לכפות רק באופן שיש לאו, היינו כאשר נמצא לפניו ומסרב לתת לעני המבקש (שעורי ר"ש שם, קצג).

הלכות מתנות עניים פרק ז, הלכה י: מי שאינו רוצה לתן צדקה... בית דין כופין אותו... ויורדין לנכסיו בפניו ולוקחין ממנו מה שראוי לו לתן.

יש לעיין: מדוע כתב הרמב"ם 'יורדין לנכסיו בפניו' וכי אם אינו נמצא אין גובים מנכסיו?

ואמנם לדעת הב"ח (י"ד רמח, א) כוונת הרמב"ם להיפך: לא זו בלבד שגובים כאשר אינו נמצא אלא אפילו בפניו גובים, למרות שהיה מקום לחשוב שאם הוא נמצא לפניו ממתנינים שמה יתרצה לתת מדעתו.

אך לדעת הש"ך (שם סק"ד) וה'קצות החושן' (סק"א) כוונת הרמב"ם היא שגובים מנכסיו דוקא בפניו, כי כאשר אינו לפניו יתכן שנתן צדקה במקום שבו הוא נמצא ואין לנו לגבות מנכסיו (קצוה"ח שם).

ועדיין יש לדון: קיימים מצבים שבהם הוא חייב לתת צדקה דוקא לעני הנמצא כאן, כגון שהוא קרובו וקודם לאחרים ('הקרוב קרוב קודם'), ואם כן יש לגבות מנכסיו אפילו אם נתן צדקה לעני אחר במקום אחר!

אמירה לגבוה כמסירה להדיוט - גם בצדקה שבת קודש כ"ט ניסן ה'תשע"ה

העניים (אבקת רוכל סי' פג).

וה'אבני נזר' (י"ד סי' שטו) הביא מתשובות הרמ"א (סי' מה) שבצדקה אין אומרים 'אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט' ולכן, הנודר כסף לצדקה ומת אין חובה על היורשים לקיים נדרו (אף שהנודר עצמו חייב בחייו לקיים דבריו משום נדר) ואין אמירתו כמסירה להדיוט. אך ב'שלחן ערוך' (י"ד סי' רנח סי"ג) כתב, שגם בצדקה 'אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט'. וכן מבואר שם (סי' רנט ס"ה) בדברי הרמ"א שהנודר לצדקה חייבים גם היורשים לתת את הכסף לעניים, ורק אם נדר בלשון שיש להסתפק בו אם כוונתו לתת - נקראים היורשים מוחזקים ואין להוציא מהם ממון מספק.

וסכים 'אבני נזר': 'לדינא, ודאי כפסקי רמ"א נקטינן, ולא כתשובותיו'. וכן פסקו הסמ"ע (ח"מ סי' ריב סק"ט) והש"ך (שם סי' סו סק"ב בשם הריטב"א) שהמקדיש לעניים הקנה להם באמירתו.

הלכות מתנות עניים פרק ח, הלכה א: הצדקה הרי היא בכלל הנדרים. לפיכך, האומר: הרי עלי סלע לצדקה, או הרי סלע זו צדקה - חייב לתנה לעניים מיד.

מהפסוק 'מוצא שפתיך תשמור כאשר נדרת... בפניך' למדים שהנודר ליתן צדקה חייב ליתנה מיד (ר"ה ו, א). ודייקן ראשונים מדברי הגמרא (בבא קמא לו, בראה ר"ף שם ותוס' שם ד"ה יד) שבנדרי צדקה לעניים, זכו העניים בכסף באמירה בלבד, כמו בהקדש ש'אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט' (כלומר, החפץ נקנה להקדש באמירה כשם שהדיוט קונה במסירה). אמנם, אם הכסף עדיין לא בא לידו לא זכו בו העניים, ורק אם אמר 'הרי עלי לתת לצדקה כאשר הכסף יגיע לידי' - חייב לתת כשיגיע לידו משום נדר (ראה ה"ל ערכים וחומים פ"ו הל"ב).

וכן דעת הרמב"ם כאן, שרק כסף שברשות הנודר נקנה לעניים על ידי דיבורו, אבל אם אינו ברשותו, לא זכו בו

אגרות קודש

ב"ה, ב' אייר, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

נהניתי לקרות בסיום מכתבם אשר בר"ח אייר מתחיל בנו יוסף יצחק שי' ללמוד בחדר. וידוע מאמר המדרש תנחומא עה"פ בשנה הרביעית יהי' גוי קדש הילולים ועיין ג"כ ה"ל תלמוד תורה לרבנו הזקן בתחלתו ויהי' מהשי"ת שיגדל לבן חמש למקרא לבן עשר וכו' כפסק תוה"ק והוא וזוגתו שיחיו ירוו מכל יו"ח שיחיו רוב נחת חסידותי.

בברכה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – כ"ג כ"ט ניסן ה'תשע"ה

יום ראשון כ"ג ניסן ה'תשע"ה

הלכות ערכין וחרמין

פרק נשמיני

1 א. בתמשה עשר באדר בית דין נפנין² לתפש ולבדק
2 על צרכי צבור³ ועל עניגי ההקדשות⁴. ובדקין עליהן
3 ודורשין וחרמין, ופודים את ההקדשות ואת החרמין⁵.
4 וגובין את הערכין ואת הדמים⁶ מכל החיב בהן, כדי
5 שיהיה כל העם עתיד לתן תרומת השקלים⁷ לחזק את
6 בית אלהינו.
7 ב. אין פודין את ההקדשות אלא בשלשה בקיאי⁸.
8 וכן כשגובין מטלטלין שמשפנין מחיבי ערכין -
9 שמין אותן בשלשה⁹. וכשמעריכין בהמה וכיציא בה
10 משאר מטלטלין¹⁰ - שמין אותה בשלשה. אבל
11 כשמעריכין את הקרקעות¹¹, או אם הזקקו לגבות ערכי
12 אדם מן הקרקע שלו¹² - אין מעריכין אותן אלא
13 בעשרה ואחד מהן כהן, שהרי בהן כתוב בפירוש¹³.
14 וכן האומר: דמי עלי, או דמי פלוני עלי, או דמי יד

18 או רגלי עלי, כששמין אותו פמה הוא שנה או פמה
19 דמי ידו או רגלו - שמין בעשרה ואחד מהן כהן¹⁴.
20 ג. כשפודין ההקדשות מיד ההקדש, בין שהיו קרקעות
21 או מטלטלין - מכריזין עליהן בפני כל הבאין לפדות¹⁵.
22 אמר אחד: הרי הן שלי בעשר סלעים, ואמר אחד
23 בעשרים, ואמר אחד בשלשים, ואמר אחד בארבעים,
24 ואמר אחד בחמשים, חזר בו של חמשים לבדו -
25 ממשפנין מנכסיו עשר ונותנין אותן ההקדשות לזה
26 שנתן ארבעים. ונמצא ההקדש נוטל חמשים, עשר מזה
27 וארבעים מזה. חזר בו אחרי כן של ארבעים - ממשפנין
28 מנכסיו¹⁶ עשר, ונותנין את ההקדש לבעל השלשים. וכן
29 עד הראשון. חזר בו הראשון שנתן עשר - מכריזין על
30 ההקדש פעם שניה ומוכרין אותו. אם נפדה בפחות
31 מעשר - נפרעין משל בעל העשר את המותר.
32 ד. במה דברים אמורים¹⁷? כשחזרו זה אחר זה¹⁸; אבל
33 חזרו פלן פאחד - משלשין ביניהם בשנה¹⁹. כיצד? אמר
34 הראשון: הרי הוא שלי בעשר, ואמר השני בעשרים,
35 ואמר השלישי בארבע ועשרים, וחזר בו השלישי
36 והשני פאחד - נותנין אותו לראשון בעשר, וממשפנין

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) בט"ו באדר בית-דין נפנה לבדוק על צרכי ציבור ועל עניגי ההקדש, סדר מכירת ההקדש וההבדל בזה בין מטלטלין לקרקעות, שהבעלים קודמים לכל אדם בפדיית ההקדש, המקדיש או המחזיק בו, החילוק בין קרקע ארץ-ישראל לקרקע חוץ-לארץ לענין חרמים, שאסור להקדיש כל ממונו, והמפורז ממונו במצוות אל יפזר יותר מחומש נכסיו, לעולם יכלול אדם דבריו במשפט, אפילו בדברי תורה. (2) מתפנים. (3) כגון לדון דיני ממונות ודיני נפשות ופדיית ערכים וחרמים והקדשות ועוד. "ויוציאים שלוחי בית דין להפקיר את הכלאיים ופודים את השבויים ואת הערכין ואת החרמים ואת ההקדשות ... ושורפים את הפרה ... ומציינים על הקברות שמיחו גשמים את ציונם כדי שיפרשו מהם הכהנים, שכל אלו צרכי רבים הם". (4) שאם הקדיש איש את ביתו או שאר נכסיו קודש לה' הרי יש לפדותם מידי הגזבר, והדמים יפלו לבדק הבית. (5) כשאמר על נכסיו חרם הם לשמים, או חרם הם לבדק הבית, שהם נופלים לבדק הבית. אבל אם אמר חרם סתם - הרי הם לכהנים ואינם נפדים לעולם, אלא ניתנים מתנה לכהנים. (6) אם אמר דמי עלי נתחייב ליתן דמיו כעבד הנמכר בשוק ודמיו לבדק הבית. (7) יחד עם מחצית השקל הניתנת אף היא באותו פרק זמן, לשם קניית קרבנות הצבור, שהם קדשי מזבח. כלומר, כסף הערכין והדמים יחד עם תרומת מחצית השקל, יחזקו את בית אלוקינו לכל צרכיו. (8) שמאים מומחים. (9) שלא יטעו בהערכתם. (10) שהוקדשו לבדק הבית ועומדים לפדיון. (11) שהוקדשו, כגון שדה מקנה, או שדה אחוזה בזמן שבטלו היובלות. (12) כגון שאין לו כסף, וממשכנים אותו מהם. (13) ועשרה כוהנים כתובים שם: שלושה בערכים, ושלושה בהקדשת בהמה, וארבעה בהקדש בית וקרקעות. ומתוך שהשלמת מניין עשר היא בקרקעות, דין הערכתם בעשרה. ובכל זאת אין צורך שיהיו כולם כוהנים, כי הכהן הראשון הוא לגופו, והשאר אינם אלא מיעוט אחר מיעוט ו"אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות". ובתוספות שם העירו שיצטרפו להיות אחד עשר, שהרי אין עושים בית דין שקול (זוגי) ויוסיפו עליהם עוד אחד לצרכי הכרעה. (14) מפני ששמים אותו כעבד הנמכר בשוק, ועבד (כנעני) הושווה לקרקעות ככתוב "והתנחלתם אותם לבניכם ... לרשת אחוזה". (15) אבל כשממשכנים חייבי ערכים ודמים ומוכרים את מטלטליהם אין מכריזים. (16) אף על פי שלא התחייב אלא כדיבור, אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. ולדעת ה"מגיד משנה" בהלכות מכירה פרק ט' הלכה ב, אין זה אלא מדברי חכמים בלבד, שאין זה כנדר גמור, ומן התורה אין הקדש נקנה אלא בנתינת כסף, ככתוב "ויסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו". (17) שכל החוזר מפסיד את כל מה שהוסיף על קודמו, ואין הקודם משתתף עמו בהפסד. (18) שבשעה שחזר בעל החמישים עדיין לא חזר בו בעל הארבעים נמצא שאינם שייכים זה לזה. (19) חולקים ביניהם בשווה. הואיל ובעל השלושים ובעל הארבעים הסכימו לבעל החמישים בחוזה נעשו כולם שותפין בהפסד ומשלשים ביניהם בשווה.

1 מִנְכָסֵי הַשְּׁנִי בְשָׁבַע וּמִנְכָסֵי שְׁלִישֵׁי בְשָׁבַע²⁰; וְנִמְצָא
 2 הֶהְקַדְשׁ גֹּבֵה אֲרָבַע וְעֶשְׂרִים. וְכֵן אִם תָּזְרוּ שְׁלֹשֶׁתָן
 3 כְּאַחַת וְנִמְכַר הֶהְקַדְשׁ בְּשָׁלֹשׁ - מִמִּשְׁכָּנֵי מִנְכָסֵי כָּל
 4 אֶחָד מִשְׁלֹשֶׁתָן שְׁבַע סְלָעִים. וְכֵן עַל הָרֶף זֶה לְעוֹלָם²¹.
 5 ה. הַבְּעָלִים²² קוֹדֵמִין לְכָל אָדָם²³, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מוֹסִיפִין
 6 חֲמִשָּׁ²⁴. וְאִין מוֹסִיפִין חֲמִשׁ עַל עֲלוּיָן²⁵ שֶׁל שְׂאֵר
 7 הַפְּוִדִים, אֲלֵא עַל מַה שֶּׁנִּתְּנוּ הֵם תְּחִלָּה. כִּיצַד? אָמְרוּ
 8 הַבְּעָלִים: הֲרִי זֶה שֶׁלָּנוּ בְּעֶשְׂרִים, וְכֹא אֶחָד וְאָמַר: הֲרִי
 9 הוּא שְׁלִי בְּעֶשְׂרִים - הַבְּעָלִים קוֹדֵמִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
 10 מוֹסִיפִין חֲמִשׁ וְנִתְּנִין חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים. כֹּא אֶחָד וְאָמַר:
 11 הֲרִי הוּא שְׁלִי בְּאַחַת וְעֶשְׂרִים, אִם שִׁתְּקוּ הַבְּעָלִים וְלֹא
 12 הוֹסִיפוּ כְּלוֹם - מוֹכְרִין אוֹתָהּ לָהֶם בְּחֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים²⁶;
 13 וְאִם הוֹסִיפוּ הַבְּעָלִים עַל עֶשְׂרִים וְאַחַת אֶפְלוּ פְּרוּטָה
 14 אַחַת - הֲרִי אֵלּוּ נִתְּנִין שֵׁשׁ וְעֶשְׂרִים וּפְרוּטָה אַחַת: אַחַת
 15 וְעֶשְׂרִים וּפְרוּטָה שֶׁנִּתְּנוּ מֵעֶצְמָן, וְחֲמִשׁ שֶׁהֵן חֲבִיבִין בּוֹ
 16 מִשּׁוּם חֲמִשׁ הַמֵּתָן שֶׁנִּתְּנוּ תְּחִלָּה. וְכֵן אִם כֹּא הַשְּׁנִי
 17 וְאָמַר: הֲרִי הוּא שְׁלִי בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם, וְכֹא שְׁלִישֵׁי
 18 וְאָמַר בְּעֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ, וְכֹא רִבְעִי וְאָמַר בְּעֶשְׂרִים
 19 וְאַרְבַּע, וְכֹא חֲמִישֵׁי וְאָמַר בְּעֶשְׂרִים וְחֲמִשׁ, וְהוֹסִיפוּ הֵן
 20 עַל הָעֶשְׂרִים וְחֲמִשׁ אֶפְלוּ פְּרוּטָה אַחַת - כּוֹפִין אוֹתָן

לִתֵּן שְׁלִישִׁים וּפְרוּטָה: חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים וּפְרוּטָה שֶׁנִּתְּנוּ
 מֵעֶצְמָן, וְחֲמִשׁ מִחֲמִשׁ שֶׁהֵן חֲבִיבִין בּוֹ. לְפִי שְׂאִין
 הַבְּעָלִים מוֹסִיפִין חֲמִשׁ עַל עֲלוּיָן שֶׁל זֶה, אֲלֵא חֲמִשׁ מַה
 שֶּׁנִּתְּנוּ תְּחִלָּה מוֹסִיפִין עַל מַה שֶּׁנִּתְּן הָאֶחָד, אִם רָצוּ²⁷.
 ו. בְּמַה דְּבָרִים אָמְרוּ²⁸? שְׁלֵא שָׁמוּ הֶהְקַדְשׁ שְׁלֹשָׁה
 מִמְּחִין; אֲבָל אִם שָׁמוּ אוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה מִמְּחִין וְאָמְרוּ שֶׁהוּא
 שְׁוֵה מַה שֶּׁנִּתְּן הָאֶחָד²⁹, וְהוֹסִיפוּ הַבְּעָלִים עַל עֲלוּיָן
 אֶפְלוּ פְּרוּטָה אַחַת - הֲרִי הֵן מוֹסִיפִין חֲמִשׁ עַל עֲלוּיָן
 שֶׁל אֶחָד, וְנִתְּנִין אַחַת וּשְׁלִישִׁים וְדִינָר וּפְרוּטָה³⁰.
 ז. הֲרִי שְׁלֵא נָשׁוּם הֶהְקַדְשׁ, וְנִתְּנוּ הַבְּעָלִים תְּחִלָּה
 עֶשְׂרִים, וְכֹא אַחַר וְנִתְּן חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים, וְשִׁתְּקוּ הַבְּעָלִים
 וְלֹא הוֹסִיפוּ כְּלוֹם - הַבְּעָלִים קוֹדֵמִין, שְׂאֵף הֵן חֲבִיבִין
 לִתֵּן חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים מִפְּנֵי הַחֲמִשׁ. כֹּא אַחַר וְנִתְּן שֵׁשׁ
 וְעֶשְׂרִים³¹ - הוּא קוֹדֵם³². וְאִם רָצוּ הַבְּעָלִים וְהוֹסִיפוּ
 אֶפְלוּ פְּרוּטָה - נִתְּנִין אַחַת וּשְׁלִישִׁים וּפְרוּטָה³³, כְּמוֹ
 שֶׁבְּאַרְנוֹ. וְעַל הָרֶף זֶה לְעוֹלָם³⁴.
 ח. אִין מִקְדִּישִׁין וְלֹא מִעֲרִיכִין וְלֹא מִחֲרִימִין³⁵ בְּזִמְן
 הַזֶּה, שְׂאִין שֵׁם מִקְדָּשׁ בְּחֲטָאֵינוּ כְּדִי לְחַזֵּק אֶת בְּדֻקָּו³⁶.
 וְאִם הִקְדִּישׁ אוֹ הִעֲרִיף אוֹ הִחֲרִים: אִם הִתְּנָה בְּהֵמָה -
 נֹעֵל דָּלַת בְּפָנֶיהָ עַד שֶׁתָּמוּת מֵאֲלֵיהָ³⁷; וְאִם הָיוּ פְּרוֹת

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

20) שאלה השניים חזרו כאחד ונעשו שותפים בהפסד. (21) ולדעת רש"י וכן דעת הראב"ד משלשים ביניהם בדרך אחרת, באופן שהראשונים הנמוכים נשכרים ושניים האחרונים מפסידים. כיצד? מכרם גזבר בחמשה סלעים נמצאו פחותים ארבעים וחמשה סלע, יתן בן החמישים עשרה שלו לברו, ומעשרה של בן הארבעים יתן החצי, ששניהם נתרצו בהם, ומעשרה של בן השלושים יתן השליש, ובן ארבעים - שליש, ובן שלושים - שליש, ששלושתם שלשים אמרו (שיש בכלל חמישים - שלשים), והעשרה של בן העשרים יתנו בין ארבעתם (חלק כחלק), ובחמישה שפחתו מבן העשרה, יתנו חמשתם, באופן שהמרבח משתתף בחזרת הממעיט, ואין הממעיט משתתף בחלק המרבח. והשווה כתובות צג. מי שהיה נשוי שלוש נשים ומת, כתובה של זו מנה, ושל זו מאתיים, ושל זו שלוש מאות ואין שם אלא שלוש מאות דינר, של מנה נוטלת חמישים, ושל מאתיים - מנה, ושל שלוש מאות - מנה וחמישים, כל אחת לפי מעותיה. ודעת רבינו הואיל ואמרו בגמרא "משלשין ביניהם" על כורחך, שמשותפים בהפסד בשווה, כי זוהי משמעות לשון "משלשין" חולקים בשווה. (22) שהקדישו את החפץ. (23) בפדיונו. (24) רביע הקרן, שהוא חומש מבחוץ. אבל אחרים הפודים אינם מוסיפים חומש, נמצא כשיפדוהו אחרים יפסיד הקדש חומש. (25) העלאת המחיר. (26) אבל אין מוסיפים חומש על הסלע האחד ועשרים שהעלו האחרים. (27) אבל אם בא שיש ואמר בעשרים ושש והבעלים לא רצו להוסיף כלום על בעל העשרים ושש, הוא קודם. וסובר רבינו שמה ששנינו במשנה "אמר אחד הרי היא שלי בעשרים ואחת הבעלים נותנים עשרים ושש" אינו אלא כשהוסיפו הבעלים על עשרים ואחת, פרוטה אחת, אבל אם שתקו אינם נותנים אלא עשרים וחמש, והם קודמים בגלל החומש. אבל לדעת רש"י והראב"ד אם אמר אחד עשרים ואחד (לאחר שהבעלים אמרו עשרים) אפילו לא רצו הבעלים, נותנים על כורחם עשרים ושש, כי אי אפשר לתת לאחרים בעשרים ואחד משום הפסד החומש, נמצאו בעלים נותנים אותו סלע שהוסיף זה, ועשרים וחמישה שלהם וכן בכלום. עד עשרים ושש, שאז האחרים קודמים מפני תוספת סלע. (28) שאין מוסיפים חומש על עליו אחרים. (29) שאמר עשרים וחמשה סלע. (30) שחלק רביעי (שהוא החומש מבחוץ) מעשרים וחמשה סלע עולה לשישה סלעים ודינר. שהוא רביעי הסלע, נמצאו שלושים ואחד סלע ודינר ופרוטה. ופרוטה שהוסיף מדעתו אין בה חומש, שכל "שאינו בחומשו פרוטה אינו מוסיף עליו חומש". (31) והבעלים שתקו. (32) שהרי הוא מוסיף סלע על סכום הבעלים. (33) עשרים ושישה ופרוטה שנתנו מעצמם, וחמישה - החומש שהם חייבים בו. (34) "ראמרו בעלים פרוטה". ומפרש רבינו: אחר שהוסיפו אחרים הוסיף הוא עליהם פרוטה, נמצא שקבל על עצמו מה שהציעו אחרים ועוד פרוטה. (35) חרמי שמים, שהם לבדק הבית אבל חרם סתם הרי הוא לכהנים. (36) ואם הקדיש בהמה למזבח, אין לנו מזבח להקריבה. ולהשהותה עד שיפול בה מום אי אפשר, משום תקלה, שמא ייהנה בה בינתיים, בגיזתה ועבודתו בה. (37) מחמת רעבון.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון כ"ג ניסן - ספר הפלאה - הלכות ערכין ק"ג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 או כסות או פלים - מניחין אותן עד שירקבו; ואם היו
 2 מעות או פלי מתכות - ישליכן לים המלח³⁸ או לים
 3 הגדול כדי לאבדן.
 4 ט. הקדיש או החרים עבד שנכנס למצות³⁹ - פודהו
 5 וילכו דמיו לים המלח, פשאר דמים וערכין של זמן
 6 הזה⁴⁰. ואם היה עבד עובד פוכבים ומזלות - לא
 7 מעלין⁴¹ ולא מורדין⁴².
 8 י. מתר לפדות ההקדשות בזמן הזה לכתחלה ואפלו
 9 בפרוטה⁴³, ומשליך אותה לים המלח. וחקמים דנו
 10 שיפדה בארבעה זוזים או קרוב לזה, כדי לפרסם הדבר.
 11 אבל בזמן המקדש - לא יפדה לכתחלה אלא בשויו,
 12 כמו שבארנו.
 13 יא. מי שהחרים בזמן הזה מטלטלין סתם⁴⁴ - הרי אלו
 14 נתנין לפהנים הנמצאין באותו מקום⁴⁵. אבל אם החרים
 15 שדה בארץ ישראל סתם או שהחרימה לפהנים - אינה
 16 חרם; שאין שדה חרמים נוהג אלא בזמן שהיכל
 17 נוהג⁴⁶. החרים לפהנים קרקע בחוץ לארץ, ואפלו בזמן
- 18 הנה - הרי הוא כמטלטלין בארץ ישראל ותנתן
 19 לפהנים⁴⁷.
 20 יב. אף על פי שההקדשות והחרימין והערכין מצות⁴⁸,
 21 וראוי לו לאדם להנהיג עצמו בדברים אלו כדי לכהן
 22 יצרו⁴⁹ ולא יהיה פילי⁵⁰, ויקיים מה שצונו נביאים: כבוד
 23 את ה' מהונף; אף על פי כן, אם לא הקדיש ולא העריף
 24 ולא החרים מעולם - אין בכך פלים. הרי התורה העידה
 25 ואמרה: וכי תחידל לנדר לא יהיה בך חטא⁵¹.
 26 יג. לעולם לא יקדיש אדם ולא יחריס כל נכסיו.
 27 והעושה כן - עובר על דעת הכתוב. שהרי הוא אומר:
 28 מפל אשר לו - ולא כל אשר לו, כמו שבארנו חכמים.
 29 ואין זו חסידות, אלא שטות, שהרי הוא מאבד כל
 30 ממונו ויצטרף לבריות, ואין מרחמין עליו. ובהוה וכיוצא
 31 בו אמרו חכמים: חסיד שוטה⁵² - מפלל מבלי עולם⁵³.
 32 אלא כל המפזר ממונו במצות - אל יפזר יותר מחמש⁵⁴.
 33 ויהיה כמו שצונו נביאים מכלל דבריו במשפט, בין
 34 בדברי תורה בין בדברי עולם⁵⁵. אפלו בקרבנות שאדם

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(38) מקום שאין אנשים מצויים שם. והוא הדין לשאר נהרות אם ישחוק תחילה את המעות והכלים. והראב"ד מעיר, כל זה כשאינו רוצה לפדותם. אבל אם ירצה לפדותם פודם בפרוטה ויוליכה לים המלח, ולדעת הכסף משנה גם רבינו יודה לזה. אלא שרבינו העתיק הברייתא כלשונו, כדרכו בהרבה מקומות. (39) עבד כנעני שנמכר לישראל ומלו רבו והטבילו לשם עבדות הריהו חייב במצוות כנשים. (40) "עבד נכרי מאי". וסובר רבינו שהבעיית שם מכוונת גם לעניין לקיחת עבדים מן הנכרים וגם לעניין הקדשתם, ושם סיכמו שעבד ישראל (כלומר, שנכנס למצוות) חל עליו הקדש ופודהו, כדי שיוכל ליהנות ממנו. (41) מן הבור אם נפל לתוכו אלא מניחו וימות. (42) לבור, להמיתו בידים, כדין כל הגויים עובדי עבודה זרה. ולפיכך עבד זה אינו פודהו ואסור ליהנות ממנו כהקדש, ואם מת - מת. (43) כשמואל האומר: "הקדש שווה מנה, שחיללו על שווה פרוטה - מחולל" ואף על פי שלכתחילה אין פודים על פרוטה, אין זה אלא בזמן שהמקדש קיים, משום הפסד בית המקדש, אבל בזמן הזה שאין לנו מקדש, אפילו לכתחילה. (44) שלא אמר: לשמים, או: לבדק הבית, וסתם חרם הוא לכהנים. (45) ואפילו בחוץ לארץ. (46) שנאמר "והיה השדה בצאתו ביובל ... כשדה החרם" הרי שאין שדה חרם אלא בזמן שהיובל נוהג. ולדעת הראב"ד אין השדה ניתנת לכהנים, אבל עדיין היא קדושה לשמים, בקדושת בדיק הבית, שמכיוון שהחרמים ניתנים לכהנים שבמשמר, ועכשיו אין משמר לא נתכוון זה אלא לשמים, אולם רבינו סובר שאין כאן חרם כלל, לא לשמים ולא לכהנים, כמשמעות הפשוטה של לשון הברייתא: "אין שדה חרמים נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג" ובהשוואה לעבד עברי השנוי שם ש"אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג" ועל כורחך שאינו נוהג כלל. (47) "מקרקעי דחוץ לארץ כמטלטלי דארץ ישראל דמי" (=דומים). אין קניינם יציב, וסופינו לנטשם ולעלות לארץ הקודש. וכתב הטור בחושן משפט סימן צה, שיש גאונים הסוברים שקרקעות שבחוץ לארץ הואיל ועומדים למכירה, יש להם דין מטלטלין, ונשבעים עליהם ויש להם דין אונאה, אולם הראב"ד סובר, שאין זה אלא לעניין ערכין וחרמים, אבל לעניין אונאה ושבועה הרי הם כקרקעות שבארץ ישראל. (48) "רבי יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם". (49) בחולין שם, מבואר שאין רבי יהודה מתיר לידור אלא לנדר, לומר: הרי זה עולה, אבל לידור ולומר הרי עלי עולה, אסור שמא ייכשל ולא יקיים את נדרו, נמצא שאסור להעריך, שהרי הערכים הם נדר? אולם אדם, שרוצה לכוון דעותיו, מותר לו לידור, וזהו שציין רבינו: "כדי לכוף יצרו", וכגון שמרגיש בעצמו שהוא כלי, וכיוצא בזה כתב רבינו "שאי הכשרים נודרים בדרך אסור וכעס" משמע מזה, שאם נתכוון לתקן דעתו ואופיו הקמציני - מותר ומצוה לו לידור. (50) קמציני, שחס על כל פרוטה משלו. (51) מכאן, ש"כל הנודר אף על פי שמקיימו נקרא חוטא". אולם ב"נדר הקדש" כבר כתב רבינו "נדר הקדש מצוה לקיימם ... שנאמר, נדר לה' אשלם". (52) ראה אשה טובעת בנהר, אמר, אסור להסתכל בה ולהצילה - זהו חסיד שוטה; ובירושלמי אמרו: "איזהו חסיד שוטה? ראה תינוק מבעבע בנהר אמר לכשאחלוץ תפילי אצילנו, אם כשהוא חולץ תפיליו הוציא זה [=התינוק] את נפשו". (53) מחריבי עולם. וכן בפירוש המשנה לרבינו בסוטה שם: "מבלי עולם או מבלי עולם, - שאלה הדברים מפסידים מציאות האדם". (54) שנאמר "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" שני עישורים - הרי הם חומש, ובשולחן ערוך פסק: חומש זה - שנה ראשונה מהקרן, מכאן ואילך חומש שהרוויח בכל שנה. וראה ברמ"א שם, שבשעת מותו יכול אדם ליתן צדקה כל מה שירצה. (55) תלמיד חכם מכלכל דבריו במשפט ... וזן את אנשי ביתו כפי ממונו והצלחתו, ולא יטריח על עצמו יותר מדאי.

הלכות פלאים

- 20
 21 יש בכללן חמש מצות לא תעשה, וזה הוא פ'טן: (א)
 22 שלא לזרע זרעים פלאים¹. (ב) שלא לזרע תבואה או
 23 ירק בפ'טם². (ג) שלא להרביע בהמה פלאים³. (ד) שלא
 24 לעשות מלאכה בכלאי בהמה בפ'חד⁴. (ה) שלא ללבש
 25 פלאים⁵.
 26 ובאור מצות אלו בפ'קנים אלו:
 27 **פ'ק ראשון**
 28 א. הזרע שני מיני זרעים פ'אחד בארץ יש'ראל -
 29 לוקה², ש'נאמר: ש'דך לא תזרע פלאים.
 30 ב. ו'אחד הזרע או המנכ'ש או המ'חפה, כ'גון ש'היתה
 31 ח'טה אחת וש'עורה אחת או פול א'חד וע'דשה א'חת
 32 מ'נחין על הארץ וח'פה אותן בע'פר, בין ב'ידו בין ב'רגלו
 33 בין בכלי⁴ - ה'רי זה לוקה. ו'אחד הזרע בארץ או
 34 בע'צין נקוב⁵; א'כל הזרע בע'צין שאינו נקוב - מ'פין
 35 אותו מ'כת מ'רהות⁶.
 36 ג. אסור לזרע פלאים⁷ ל'נכרי⁸. ומ'תר לומר ל'נכרי לזרע
 37 לוי פלאי זרעים. ואסור לאדם לקיים פלאי זרעים
 38 בש'דהו¹⁰, אלא עוק'נן. ואם ק'מן - אינו לוקה¹¹. ומ'תר

- 1 ח'יב ב'הן ה'רי ח'סה תורה על המ'מון וא'מרה ש'יביא כ'פי
 2 מ'סת י'דו⁶, קל וח'מר ל'דברים שלא נתח'יב ב'הן אלא
 3 מ'חמת נ'דרו שלא י'נדר אלא כ'ראוי לו; ש'נאמר: איש
 4 כ'מתנת י'דו כ'ב'פת ה' אלהי'ך א'שר נתן ל'ך⁷.
 5 ס'ליקו להו ה'לכות ע'רכין וח'רמין ב'סיע'תא ד'שמ'יא
 6 נ'גמר ס'פר הפ'ל'אה, ומ'נן פ'רקיו ש'לשה וא'ר'בעים
 7 פ'רקים: ה'לכות ש'בועות - ש'נים ע'שר פ'רקים. ה'לכות
 8 נ'דרים - ש'לשה ע'שר פ'רקים. ה'לכות נ'זירות - ע'שרה
 9 פ'רקים. ה'לכות ע'רכין וח'רמין - ש'מנה פ'רקים.
 10 ת'הי. י'דך לע'ז'ני, כ'י פ'קנ'דיך כ'ח'רתי

ספר שביעי והוא ספר זרעים

- 11
 12 ה'לכותיו ש'בע. ו'זהו ס'דור'ן:
 13 א. ה'לכות פלאים.
 14 ב. ה'לכות מ'תנות ע'ניים.
 15 ג. ה'לכות ת'רומות.
 16 ד. ה'לכות מ'עשרות.
 17 ה. ה'לכות מ'עשר ש'ני ו'נטע ר'בעי.
 18 ו. ה'לכות ב'פורים וש'אר מ'תנות כ'הנה ש'בג'בולין.
 19 ז. ה'לכות ש'מטה ו'יובל.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(56 קצבת יכולתו. 57) והכתוב מדבר בקרבנות עולות ראייה ושלמי חגיגה, שחייב אדם להביא בשלוש רגלים, ומצוותם בהתאם לעושרו אשר ברכו ה'. (1) "והוא אמרו יתעלה: שדך לא תזרע כלאים (ויקרא יט, יט)" (ספר המצוות לא-תעשה (רטו). ובכלל זה הרכבת האילן (להלן הלכה ה, וספר המצוות שם (רטז)). (2) "שהזהירנו מזרוע תבואה בכרם, וכך שאר ירקות, וזה המין מן הכלאים יקרא "כלאי הכרם", והוא אמרו יתעלה: לא תזרע כרמך כלאים (דברים כב, ט)" (שם (רטז)). (3) "והוא אמרו יתעלה: בהמתך לא תרביע כלאים (ויקרא, שם)" (שם (ריו)). (4) "והוא אמרו: לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו (דברים כב, י)" (שם (ריח)). (5) "והוא אמרו יתעלה: "לא תלבש שעטנו (שם, יא)" (שם, מב). (1) יבאר כמה מינים יזרע ויהיה כלאים. והזרוע בעצין שאינו נקוב. אם אסור לזרוע כלאים לנכרי או לקיימם הישראל בשדהו. אם נוהג כלאים בחוצה לארץ או בזרעים שאינם ראויים למאכל אדם. ואם מותר לזרוע זרעים וכלאי אילן כאחת. כלאי אילנות. ושהזרוע נין נחלקין לג' חלקים. (2) כמבואר בקידושין לט. ובבכורות נד. שהוא אסור מן התורה (ודעת רש"י בשבת פד: ובבכורות שם: שכלאי זרעים אינם אסורים אלא מדרבנן, ועיין תוספות שם, ושם - משנה-למלך). ובחוצה לארץ אין שום אסור אפילו מדרבנן (להלן הלכה ג). (3) תולש עשבים רעים כדי שיצמחו האחרים יפה (רש"י מועד קטן ב:), והיא תולדה של זרוע (כרב יוסף שם). ומה שפסק רבינו בפרק ח מהלכות שבת הלכה א, שמנכש הוא תולדה של חורש (כדעת רבה שם) - שם מדובר שכוונתו לייפות את הקרקע (כסף-משנה שם הלכה ב). (4) במכות כא: אמרו שהמחפה בכלאים בעת הליכתו חייב, הרי שהמחפה ברגלו חייב, והיינו מחפה ברגלו או בכלי (הגר"א יורה-דעה סימן רצו ס"ק ד). (5) שהוא כאילו זרע בארץ (כלאים פרק ז משנה ח). ושיעור הנקב כדי שיצא בו שרש קטן (כסף-משנה, וכן מפורש בפרק ה מהלכות תרומות הלכה טו). (6) שמדברי סופרים נחשב כזריעה בארץ (מנחות ע.ג). (7) היינו כלאי זרעים (וראה להלן מקורו). ואילו בכלאי הכרם, ראה להלן פרק ה הלכה ה. (8) היינו בשדהו של גוי בארץ ישראל, שאין קנין לגוי בארץ ישראל להפקיעה מקדושתה (פ"א מהלכות תרומות הלכה י, ועיין תוספות עבודה זרה סד. ד"ה אין עודרין). ומקור הלכה זו בירושלמי סוף מסכת ערלה: "אין עושין עם הגוי בכלאים בארץ, בין בכלאי הכרם בין בכלאי זרעים". (9) כלומר, בשדהו של גוי ולצורך הגוי, שאף-על-פי שאמירה לנכרי אסורה בין במלאכות שבת (פרק ו מהלכות שבת הלכה א) ובין באיסורים אחרים (פרק טז מהלכות איסורי ביאה, הלכה יג. ופרק יג מהלכות שכירות הלכה ג) - אין זה אלא באומר לנכרי לעשות איסור בשביל הישראל, שכן כתב רבינו שם: "אסור לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת" (הלכות שבת שם): "אסור לומר לגוי לסרס בהמה שלנו" (הלכות איסורי ביאה שם) ו"אמר לגוי חסום פרתו ודוש בה - אסור" (הלכות שכירות שם), אבל לומר לגוי לעשות בשביל הגוי - אין איסור. ועיין תוספות בבא מציעא צ. ד"ה חסום. וראה בכסף-משנה בשם ר"י קורקוס. ועיין עוד להלן פרק ח הלכה יג. (10) כלאים פרק ח משנה א: "כלאי זרעים אסורים מלזרוע ומלקיים". ואמרו בירושלמי כלאים פרק ח הלכה א: "הכל מודים (גם חכמים החולקים על ר' עקיבא הסובר "מקיים כלאים לוקה") באסור שהוא אסור". ועיין במשנה-למלך שהעיר ממה שאמרו בבבלי עבודה זרה סד. "לרבנן אף קיומי שפיר דמי". (11) בירושלמי שם: "הכל

- 1 לְיִשְׂרָאֵל¹² לְזֶרַע כְּלָאֵי זְרָעִים בְּיָדוֹ בְּחֻצָּה לְאֶרֶץ. וְאִפְלוּ
 2 לְעָרֵב הַזְּרָעִים לְכַתְּחֻלָּה¹³ וּלְזֶרַעַן בְּחֻצָּה לְאֶרֶץ - מִתֵּר.
 3 וּדְבָרִים אֵלוֹ דְּבָרֵי קְבֻלָּה¹⁴.
 4 ד. אֵין אִסוּר מִשּׁוּם כְּלָאֵי זְרָעִים אֲלֵא הַזְּרָעִים¹⁵ הָרְאוּיִין
 5 לְמֵאֲכַל אָדָם¹⁶; אֲבָל עֲשָׂבִים הַמָּרִים וְכִיּוּצָא בְּהֵן מִן
 6 הַעֲקָרִין שְׂאִינָן רְאוּיִין אֲלֵא לְרַפּוּאָה וְכִיּוּצָא בְּהֵן - אֵין
 7 בְּהֵן מִשּׁוּם כְּלָאֵי זְרָעִים.
 8 ה. כְּלָאֵי הָאֵילָנוֹת - הָרִי הֵם בְּכָלֵל מַה שְׁנֶאֱמַר: שְׂדֵךְ
 9 לֹא תִזְרַע כְּלָאִים¹⁷. בְּיַצֵּד? הַמְרַפֵּיב אֵילָן¹⁸ בְּאֵילָן, כְּגוֹן
 10 שֶׁהַרְפִּיב יַחֲוֹר שֶׁל תְּפוּחַ בְּאַתְרוּג אוֹ אֶתְרוּג בְּתַפּוּחַ¹⁹ -
 11 הָרִי זֶה לֹקֵה מִן הַתּוֹרָה כָּכֵל מְקוּם, בֵּין בְּאֶרֶץ בֵּין
 12 בְּחֻצָּה לְאֶרֶץ. וְכֵן הַמְרַפֵּיב יִרַק בְּאֵילָן²⁰ אוֹ אֵילָן בְּיִרַק
 13 - לֹקֵה כָּכֵל מְקוּם.
 14 ו. וְאִסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַנִּיחַ לְנִכְרֵי שְׂרִפִּיב לוֹ אֵילָנוֹת

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מודים באסור שהוא אסור. בשלא קיים על ידי מעשה, אבל אם קיים על ידי מעשה, לוקה, כהדא דתניא המחפה בכלאים לוקה". (12 קידושין לט. 13) שם: כלאי הכרם שבארץ אסורים בהנאה, בחוצה לארץ גזרו בהם רבנן, כלאי זרעים שבארץ אינם אסורים בהנאה, בחוצה לארץ לא גזרו רבנן. וכן כתב רבינו להלן פרק ה הלכה ד. (14) שם אמרו: "בהמתך לא תרביע כלאים, שדך לא תזרע (ויקרא יט, יט). מה בהמתך בהרבעה, אף שדך בהרבעה (=הרכבת האילן). ומה בהמתך נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ, אף שדך נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ (ראה להלן הלכה ה), ואלא הא כתיב שדך, ההוא למעוטי זרעים שבחוצה לארץ". והחילוק הזה באותו הפסוק, שלענין הרכבת האילן למדו מהרבעה שאסורה גם בחוצה לארץ, ולענין כלאי זרעים למדו מ"שדך" למעט חוצה לארץ, - הוא מדברי קבלה, שכך קיבלו חכמים איש מפי איש עד משה רבינו מפי הגבורה. (15) היינו הדבר הנצמח מהזרעים. ובגוף הגרעינים הנזרעים, אם צריכים להיות ראויים למאכל אדם, לא נתברר כאן. וראה להלן פרק ח הלכות ג"ה, לענין כלאי הכרם. (16) יש מפרשים ש"מאכל אדם" לאו דוקא, אלא הוא-הדין למאכל בהמה, ולא בא למעט אלא עשבים מרים ועיקרים של רפואה. והא ראיא, שהרי שנינו (כלאים פרק א משנה א) "החטים והזונין, אינם כלאים זה בזה". ואמרו על זה בירושלמי שם: "הא עם השעורים כלאים כו' שכן מקומות מקיימין אותן ליונים" (וכן הוא בתרומות פרק ב משנה ו שהזונין אינם אוכלו. וכן כתב רבינו להלן פרק ה הלכה יח), שאם רוב העם מקיימים לבהמה, הרי זה כלאי הכרם (ר"י קורקוס וכסף-משנה). ויש אומרים ש"מאכל אדם" דוקא, ואילו במאכל בהמה אין דין כלאים, והם מחלקים בין בכלאי זרעים לכלאי הכרם, שבכלאי הכרם שאסורים גם באכילה והנאה, גזרו גם על מאכל בהמה. ובכלאי זרעים שאינם אסורים אלא בזריעה, ומותרים באכילה והנאה - לא גזרו. וראיה לדבריהם: הרי דבר שהוא לרפואה, ודאי אין בו כלאי זרעים כמפורש כאן, ואילו בכלאי הכרם גם בדבר שהוא לרפואה יש בו משום כלאי הכרם, כמפורש שם, ואם כן על-כרחנו שיש וחילוק בין כלאי זרעים לבין כלאי הכרם (מראה הפנים שם). אלא שהדברים אינם עולים בקנה אחד עם דברי הירושלמי שם גבי זונים (ועיין שם בדברי מראה הפנים, שאף הוא נדחק בזה). (17) בקידושין לט. למדו זה מההיקש של "שדך לא תזרע כלאים" לבהמתך לא תרביע כלאים. מה בהמתך בהרבעה, אף שדך בהרכבה. וראה בספר המצוות לא-תעשה רטו. (18) כלאים פרק א משנה ז. (19) נראה שרק באילני מאכל יש איסור הרכבה (וראה למעלה הלכה ד). אולם בירושלמי (כלאים פרק א הלכה ז) מפורש שאין מרכיבין עץ סרק על גבי עץ מאכל. וראה במשנה ראשונה שם. (20) משנה שם, כדעת חכמים ולא כרבי יהודה. ובמשנה שם אמרו גם "אין מביאין כו' ירק בירק", ורבינו השמיט דבר זה. ועיין כסף-משנה ורדב"ז, ועדיין צריך עיון. (21) לפי שהגוי מצווה על הרכבת האילן (פרק י מהלכות מלכים הלכה ו, וכדעת ר' אליעזר בסנהדרין ס). ואם הישראל מניח לו להרכיב אילנות כלאים, עובר משום "ולפני עור" (משנה-למלך). (ויותר מסתבר לפרש שאיסורו מטעם מקיים, שכשם שכלאי זרעים אסורים מלקיים (למעלה הלכה ג), כן אסור לקיים הרכבת האילן (וכן מפורש ביורה-דעה סימן רצה סעיף ז), ואם מניח לגוי להרכיב הוא מקיים). (22) תוספתא פרק א. (23) קידושין שם. (24) כלאים פרק ח משנה א. (25) שדין הרכבת האילן כדין כלאי זרעים, שהרי היא בכלל "שדך לא תזרע כלאים", כמפורש למעלה הלכה ה (כסף-משנה). (26) ראה ביאור הגר"א ליו"ד שם, סעיף-קטן כא. (27) כן הוא בכלאים שם: "אסורים מלזרוע ומלקיים, ומותרים באכילה". (28) תוספתא פרק ב, וירושלמי פרק א הלכה ד. (29) מכאן ועד סוף הפרק, היא כהקדמה וביאור למינים שיבואו בפרקים הבאים (כסף-משנה). (30) הכוונה למה ששנינו בכלאים פרק ב משנה ב: "במה-דברים-אמורים תבואה בתבואה", ראה להלן פרק ב הלכה ג. (31) נדרים נה. (32) משנה שם, ולהלן בדברי רבינו שם. (33) כן כתב רבינו גם בפרק ה מהלכות חמץ ומצה הלכה א, ולא כו' יוחנן בן נורי (ברכות לז). האומר: "אורז מין דגן הוא". (34) הנקרא בערבי כשכא"ש (פירוש המשניות לחלה פרק א משנה ד). (35) בלשון ערבי מא"ש (פירוש המשניות לכלאים פרק א משנה א).

35 וְהַשְׁלִישִׁי מִהֶן הוּא הַנִּקְרָא זֶרְעוּנֵי גִנָּה, וְהֵן שְׂאֵר זֶרְעוּנֵי
 36 שְׂאֵינָן רְאוּיִין לְמַאֲכֵל אָדָם³⁶, וְהַפְּרִי שֶׁל אוֹתוֹ הַזֶּרַע
 37 מְאֻכֵל אָדָם, כְּגוֹן זֶרַע הַבְּצָלִים וְהַשּׁוּמִין וְזֶרַע הַחֲצִיר³⁷
 38 וְהַקֶּצֶח³⁸ וְזֶרַע לֶפֶת³⁹ וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן. וְזֶרַע פֶּשֶׁתָּן - הֲרִי
 39 הוּא בְּכֻלָּל זֶרְעוּנֵי גִנָּה⁴⁰. כְּשִׁיזְרְעוּ כָּל מִינֵי זֶרְעוּנִים אֵלוֹ
 40 וַיִּצְמְחוּ - נִקְרָא הַצִּמּוּחַ כְּלוֹ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִפְרַח הַזֶּרַע
 41 דְּשֵׂא⁴¹, וְנִקְרָא יִרְקוֹת⁴².
 42 וַיֵּשׁ מִזֶּרְעוּנֵי גִנָּה זֶרְעוּנִים שֶׁדִּרְכָן לְזֶרַע מִהֶן שְׂדוֹת,
 43 כְּגוֹן הַפֶּשֶׁתָּן⁴³ וְהַחֲרָדֵל⁴⁴, וְאֵלוֹ הֵן הַנִּקְרָאִים מִיַּגֵּי
 44 זֶרְעִים. וַיֵּשׁ מִזֶּרְעוּנֵי גִנָּה זֶרְעוּנִים שְׂאֵינָן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם
 45 לְזֶרַע מִהֶם אֲלָא עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת⁴⁵ קְטַנּוֹת, כְּגוֹן הַלֶּפֶת
 46 וְהַגִּזְזוֹן וְהַתְרָדִים וְהַבְּצָלִים וְהַכֶּסֶבֶר וְהַכֶּרְפֶּס וְהַמְרוֹר
 47 וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן, וְאֵלוֹ הֵן הַנִּקְרָאִים מִיַּגֵּי יִרְקוֹת.
 48
 49 ז. הַזֶּרַע שֶׁדָּהוּ מִיֵּן מִן הַמִּינִין, וְכִשְׁיִצְמַח רָאָה בּוֹ
 50 כְּלָאִים: אִם הָיָה הַמִּין הֶאֱחָד אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה
 51 בַּשָּׂדֶה - הֲרִי זֶה יִלְקֹט עַד שִׁימְעֻטְנוּ; מִפְּנֵי מִרְאֵית הָעֵינַי, וְ
 52 שִׁמְא יֵאמְרוּ כְּלָאִים זֶרַע בְּכַנּוּהָ. בֵּין שֶׁהָיָה הַמִּין הֶאֱחָד
 53 שִׁצְמַח תְּבוּאָה וְקִטְנִית בְּתְבוּאָה וְקִטְנִית, אוֹ זֶרְעוּנֵי גִנָּה
 54 בְּתְבוּאָה וְקִטְנִית וְכִיּוֹצֵאֵי גִנָּה. וְאִם הָיָה הַצִּמּוּחַ פְּחוֹת
 55 מִכֵּן - אֵינּוּ צָרִיף לְמַעֲטוֹ.
 56 ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁיֵּשׁ מִקּוֹם לַחֲשָׁד; אֲבָל
 57 בְּזִמְן שֶׁהִדְבָּרִים מִרְאִין שְׂאֵינָן זֶה מִדְּעִתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַשָּׂדֶה,
 58 אֲלָא מְאַלְיָהוּן עֵלוֹ - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְמַעֲט.
 59 ט. כִּיצַד? כְּגוֹן תְּבוּאָה שֶׁעָלוּ בָּהּ סְפִיחֵי אֶסְטִיס, וְתִלְתָּן
 60 שֶׁזֶרְעָה לְמַאֲכֵל אָדָם שֶׁעָלוּ בָּהּ מִיַּגֵּי עֲשָׂבִים; שֶׁזֶה
 61 מִפְּסִיד הוּא. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.
 62 י. וּבְמָה יִזְדַּע שֶׁהַתְּלָתָן זְרוּעָה לְמַאֲכֵל אָדָם? כְּשֶׁהָיְתָה
 63 זְרוּעָה עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת וְלָהּ גְבוּל סָבִיב. וְכֵן מִקּוֹם
 64 הַגְּרָנוֹת שֶׁעָלוּ בָּהּ מִיַּגֵּי הַרְבֵּה - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ
 65 לְעַקֵּר; שֶׁהֲרִי הַדְּבָר יְדוּעַ שְׂאֵינּוּ רוּצָה שִׁיִּצְמַח צִמּוּחַ
 66 בְּמִקּוֹם הַגְּרָנוֹת. וְאִם הִסִּיר מִקְּצֵתָן - אוֹמְרִין לוֹ: עֵקֶר
 67 הַכֹּל חוּץ מִמֵּין אֶחָד; שֶׁהֲרִי גְלַה דְּעִתּוֹ שְׂרוּצָה בְּקִיּוּם
 68 הַשָּׂדֶה.
 69 יא. אֵין נוֹטְעִין יִרְקוֹת בְּתוֹךְ סֵדֵן שֶׁל שְׂקָמָה וְכִיּוֹצֵא

1 וְהַשְׁלִישִׁי מִהֶן הוּא הַנִּקְרָא זֶרְעוּנֵי גִנָּה, וְהֵן שְׂאֵר זֶרְעוּנֵי
 2 שְׂאֵינָן רְאוּיִין לְמַאֲכֵל אָדָם³⁶, וְהַפְּרִי שֶׁל אוֹתוֹ הַזֶּרַע
 3 מְאֻכֵל אָדָם, כְּגוֹן זֶרַע הַבְּצָלִים וְהַשּׁוּמִין וְזֶרַע הַחֲצִיר³⁷
 4 וְהַקֶּצֶח³⁸ וְזֶרַע לֶפֶת³⁹ וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן. וְזֶרַע פֶּשֶׁתָּן - הֲרִי
 5 הוּא בְּכֻלָּל זֶרְעוּנֵי גִנָּה⁴⁰. כְּשִׁיזְרְעוּ כָּל מִינֵי זֶרְעוּנִים אֵלוֹ
 6 וַיִּצְמְחוּ - נִקְרָא הַצִּמּוּחַ כְּלוֹ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִפְרַח הַזֶּרַע
 7 דְּשֵׂא⁴¹, וְנִקְרָא יִרְקוֹת⁴².
 8 וַיֵּשׁ מִזֶּרְעוּנֵי גִנָּה זֶרְעוּנִים שֶׁדִּרְכָן לְזֶרַע מִהֶן שְׂדוֹת,
 9 כְּגוֹן הַפֶּשֶׁתָּן⁴³ וְהַחֲרָדֵל⁴⁴, וְאֵלוֹ הֵן הַנִּקְרָאִים מִיַּגֵּי
 10 זֶרְעִים. וַיֵּשׁ מִזֶּרְעוּנֵי גִנָּה זֶרְעוּנִים שְׂאֵינָן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם
 11 לְזֶרַע מִהֶם אֲלָא עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת⁴⁵ קְטַנּוֹת, כְּגוֹן הַלֶּפֶת
 12 וְהַגִּזְזוֹן וְהַתְרָדִים וְהַבְּצָלִים וְהַכֶּסֶבֶר וְהַכֶּרְפֶּס וְהַמְרוֹר
 13 וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן, וְאֵלוֹ הֵן הַנִּקְרָאִים מִיַּגֵּי יִרְקוֹת.
 14
 15 א. זֶרַע שֶׁנִּתְעַרְבַּ בּוֹ זֶרַע אַחֵר, אִם הָיָה אֶחָד מֵעֲשָׂרִים
 16 וְאַרְבָּעָה, כְּגוֹן סָאָה שֶׁל חֲטִימִים שֶׁנִּתְעַרְבָּה בְּעֲשָׂרִים
 17 וְשֶׁלֹּשׁ סָאָה שֶׁל שְׂעוּרִים - הֲרִי זֶה אִסוּר לְזֶרַע אֵת
 18 הַמְעַרְב, עַד שִׁימְעֻט אֵת הַחֲטִינִין אוֹ יוֹסִיף עַל הַשְּׂעוּרִים.
 19 וְאִם זֶרַע - לוֹקָה.
 20 ב. וְכֵל שֶׁהוּא כְּלָאִים עִם הַזֶּרַע - מְצֻטְרָף לְאֶחָד
 21 מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה. כִּיצַד? עֲשָׂרִים וְשֶׁלֹּשׁ סָאָה שֶׁל חֲטִימִים
 22 שֶׁנִּתְעַרְבַּ בָּהּ שְׁנֵי קִבִּין שְׂעוּרִים וְשְׁנֵי קִבִּין עֲדָשִׁים וְשְׁנֵי
 23 קִבִּין פּוּלִים - הֲרִי זֶה לֹא יִזְרַע הַכֹּל, עַד שִׁימְעֻט סָאָה
 24 שֶׁל תְּעַרְבָּת וְיָכַר מִקְּצֵתָהּ אוֹ יוֹסִיף עַל הַחֲטִימִים;
 25 שֶׁהַשְּׂעוּרִים וְהַעֲדָשִׁים וְהַפּוּל - כְּלָם כְּלָאִים עִם הַחֲטִימִים.
 26 ג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁנִּתְעַרְבוּ מִיַּגֵּי תְבוּאָה זֶה
 27 בְּזֶה אוֹ מִיַּגֵּי קִטְנִיּוֹת זֶה בְּזֶה, אוֹ שֶׁנִּתְעַרְבָּה תְּבוּאָה
 28 בְּקִטְנִיּוֹת אוֹ קִטְנִיּוֹת בְּתְבוּאָה; אֲבָל זֶרְעוּנֵי גִנָּה שֶׁנִּתְעַרְבַּ
 29 אֶחָד מִהֶן בְּתְבוּאָה אוֹ בְּקִטְנִיּוֹת - שְׂעוּרָן אֶחָד מֵעֲשָׂרִים
 30 וְאַרְבָּעָה מִמֶּה שְׂזוּרְעִין בְּבֵית סָאָה מֵאוֹתוֹ הַמִּין. אִם
 31 נִתְעַרְבַּ בְּסָאָה שֶׁל תְּבוּאָה אוֹ קִטְנִית - לֹא יִזְרַע עַד
 32 שִׁימְעֻט אוֹ יוֹסִיף עַל הַתְּבוּאָה.
 33 ד. כִּיצַד? חֲרָדֵל שֶׁנִּתְעַרְבַּ בְּתְבוּאָה, וְהֲרִי הַחֲרָדֵל זְרוּעִין
 34 מִמֶּנּוּ קֵב בְּכָל בֵּית סָאָה, אִם נִתְעַרְבַּ מִמֶּנּוּ אֶחָד מֵעֲשָׂרִים

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(36) למה שאמרו בכלאים פ"ב שם, ולהלן פרק ב הלכה ג. (37) הוא כרתי, ראה להלן פרק ג הלכה ג. (38) ראה להלן פרק ב מהלכות תרומות הלכה ג, וצריך עיון). (39) (ראה להלן פרק ג הלכה ו). (40) לפי המשנה בכלאים שם, וראה להלן שם הלכה ה. ובפרק טז מהלכות מכירה הלכה ב כתב רבינו, שרוב בני אדם קונים אותה לזריעה, ורק מקצת בני אדם אוכלים אותה. (41) וראה להלן פרק ה הלכה יט, שדשאים הם כלאים בכרם. (42) כוונתו למה ששנינו בכלאים פרק ה משנה ה "הנוטע ירק בכרם", ושם משנה ו "הרואה ירק בכרם" - שאין הכוונה לירק דווקא, אלא גם למיני הזרעונים כל זמן שלא ניכר הזרע (ביאור הגר"א ליו"ד סימן רצז, ס"ק יב). (43) ראה להלן פרק ג הלכה יח. (44) ראה להלן שם, וצריך עיון. וראה גם בפרק ג מהלכות מתנות עניים הלכה יא, וצריך עיון. (45) ראה להלן פרק ד הלכה ט. (1) יבאר זרע שנתערב בו זרע אחר. הזרע שדהו מן המינין וכשצמח ראה בו כלאים. הטומן אגודת לפת וצנון וכיוצא בה תחת גפן וכו'. שדה שהייתה זרועה וקצר הזרע ונשארו העיקרין בארץ אם יזרע בה מין אחר. בא' באדר משמיעין על הכלאים ובט"ו בו יוצאין שלוחי בית דין לבדוק אם אין כלאים בשדות.

31 **יום שני כ"ד ניסן ה'תשע"ה**
 32 **פָּרָק שְׁלִישִׁי**
 33 א. יש מינין בְּזָרְעִין שִׁהְיָה הַמִּין הָאֶחָד נִפְרָד לְצוּרוֹת
 34 הַרְבֵּה, מִפְּנֵי שְׁנֵי מְקוֹמוֹת² וְהַעֲבוּדָה³ שְׁעוּבָדִין הָאֶרֶץ,
 35 עַד שֶׁנֶּאֱמָר כְּשֵׁנִי מִיָּנִין. וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין דּוֹמִין זֶה לְזֶה,
 36 הוֹאִיל וְהֵן מִין אֶחָד - אֵינָן כְּלָאִים זֶה בְּזֶה.
 37 ב. וְיֵשׁ בְּזָרְעִים שְׁנֵי מִיָּנִין שֶׁהֵן דּוֹמִין זֶה לְזֶה⁴ וְצוּרַת
 38 שְׁגִיחָה קְרוּבָה לְהִיּוֹת צוּרָה אַחַת, וְאֵף עַל פִּי כֵן, הוֹאִיל
 39 וְהֵן שְׁנֵי מִיָּנִין - הָרִי אֵלּוּ אֲסוּרִים זֶה עִם זֶה.
 40 ג. כִּיצַד? הַחֲזֵרָה עִם חֲזֵרַת גְּלִים⁵, וְהַעֲלָשִׁין עִם עֲלָשִׁי
 41 שְׂדֵה⁶, וְהַכְּרָשִׁין עִם כְּרָשִׁי שְׂדֵה⁷, הַכְּסָבָר עִם כְּסָבָר
 42 הָרִים⁸, וְחַדְלָל⁹ עִם חַדְלָל מְצָרִי, וְדִלְעַת הַמְצָרִית עִם
 43 דִלְעַת הַרְמוּצָה - אֵינָן כְּלָאִים זֶה בְּזֶה. וְכֵן הַחֲטִיץ עִם
 44 הַזְּוִינִין¹⁰, וְהַשְּׁעוּרִים עִם שְׁבֹלֶת שְׁוֹעֵל¹¹, וְהַפְּסָמִין¹² עִם
 45 הַשִּׁיפוּן¹³, וְהַפּוֹל עִם הַסְּפִיר, וְהַפְּרָקָן עִם הַטַּפְּחָה¹⁴,
 46 וְפוֹל לְכֵן עִם הַשְּׁעוּרִים, וְהַקְּשׁוֹת עִם הַמְּלַפְפוֹן, וְהַכְּרוּב
 47 עִם הַתְּרוּבָתוֹר¹⁵, וְהַתְּרָדִין עִם הַלְּעוֹנִין - אֵינָן כְּלָאִים זֶה
 48 עִם זֶה. אַבְל הַצָּנוֹן עִם הַנְּפוּסִין, וְהַחְדָּל עִם הַלְּפָסוֹן,
 49 וְדִלְעַת יְנוּת עִם דִלְעַת מְצָרִית אוֹ עִם דִלְעַת הַרְמוּצָה,
 50 אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִים זֶה לְזֶה - הָרִי אֵלּוּ כְּלָאִים זֶה בְּזֶה.
 51 ד. וְכֵן בְּאֵילָן שִׁישׁ שְׁנֵי מִיָּנִין שְׂדוּמִין זֶה לְזֶה בְּעֵלִין
 52 אוֹ בְּפִרוֹת, הוֹאִיל וְהֵן שְׁנֵי מִיָּנִין - הָרִי אֵלּוּ כְּלָאִים.
 53 כִּיצַד? הַתַּפּוֹת עִם הַחֲזָרָה¹⁶, וְהַפְּרָסְקִין¹⁷ עִם הַשְּׂקָדִים,
 54 וְהַשִּׁזְפִּין¹⁸ עִם הָרִימִין, אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לְזֶה -
 55 הָרִי הֵן כְּלָאִים זֶה בְּזֶה. אַבְל הָאֲגָסִים עִם הַקְּרוּסְטְמִלִים,
 56 וְהַפְּרִישִׁים עִם הַעֲזָרְדִין - אֵינָן כְּלָאִים זֶה בְּזֶה.
 57 ה. וְכֵן אִם יֵשׁ שָׁם זָרְעִים וְאֵילָנוֹת אַחֲרוֹת, אֵף עַל פִּי
 58 שֶׁהֵן שְׁנֵי מִיָּנִין בְּטַבְּעוֹן, הוֹאִיל וְעֵלִין שֶׁל זֶה דּוֹמִין
 59 לְעֵלִין שֶׁל זֶה אוֹ פְּרִי שֶׁל זֶה דּוֹמָה לְפְרִי שֶׁל זֶה דְּמִיּוֹן

1 בַּה. הַטּוֹמֵן אֲגַדַּת לְפֶת וְצָנוֹן וְכִיּוּצָא בָּהּ תַּחַת הָאֵילָן,
 2 אֲפִלוּ תַּחַת הַגֶּפֶן, אִם הָיוּ מְקַצֵּת הָעֵלִין מְגֻלִין - אֵינּוּ
 3 חוֹשֵׁשׁ; שֶׁהָרִי אֵינּוּ רוּצָה בְּהַשְׂרָשְׁתּוֹ. וְאִם אֵינָן אֲגַדָּה,
 4 אוֹ שְׂלֵא הָיוּ הָעֵלִין מְגֻלִין - חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם כְּלָאִים.
 5 יב. שְׂדֵה שֶׁהִיָּתָה זְרוּעָה, וְקָצַר הַזֶּרַע וְנִשְׂאָרוֹ הָעֵקָרִין
 6 בְּאֶרֶץ, אֵף עַל פִּי שְׂאִין מוּצִיאִין צְמַח אֲלָא אַחַר כְּמָה
 7 שְׁנַיִם - לֹא יִהְיֶה זֹרַע בְּאוֹתָהּ שְׂדֵה מִין אַחַר עַד שֶׁיַּעֲקֹר
 8 הָעֵקָרִין.
 9 יג. הִיָּתָה שְׂדֵהוֹ זְרוּעָה חֲטִים, וְנִמְלַף לְזָרְעָה שְׁעוּרִים
 10 קָדָם שִׁיֻּצְמָחוּ הַחֲטִים - יִמְתִּין לָהּ עַד שִׁיֻּפְסְדוּ הַחֲטִים
 11 וְיִתְלִיעוּ בְּאֶרֶץ כְּמוֹ שְׁלֶשֶׁה יָמִים, אִם הִיָּתָה שְׂדֵהוֹ רוּה,
 12 וְאַחַר כֵּן יִהְיֶכָה בְּמַחְרָשָׁה וְיִזְרַע הַמִּין הָאַחֵר. וְאֵינּוּ
 13 צָרִיף לְהַפִּף אֶת כְּלָה עַד שְׂלֵא תִשְׂאָר חֲטָה שְׂלֵא נִעְקָרָה,
 14 אֲלָא חוֹרֵשׁ אֶת הַשְּׂדֵה בְּדָרְף שְׁחוֹרְשִׁין אוֹתָהּ קָדָם
 15 הַמְּטָר כְּדִי שְׁתִּרְוֶה.
 16 יד. צְמָחוּ הַחֲטִים וְאַחַר כֵּן נִמְלַף לְזָרְעָה שְׁעוּרִים -
 17 יִהְיֶה וְאַחַר כֵּן יִזְרַע. וְאִם הוֹרִיד בְּהִמְתּוֹ לְתוֹכָהּ
 18 וְקִרְסָמָה אֶת הַצְּמַח - הָרִי זֶה מִתָּר לְזָרַע שָׁם מִין אַחֵר.
 19 טו. בְּאֶחָד בְּאֶדָר מְשִׁמְעִין עַל הַכְּלָאִים, וְכָל אָדָם יוּצָא
 20 לְגַנְתּוֹ וְלִשְׂדֵהוֹ וְיִמְנְקִין אוֹתָן מִן הַכְּלָאִים. וּבְחַמְשָׁה עָשָׂר
 21 בּוֹ יוּצָאִים שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין וְיִמְנְקִים לְבָדֵק.
 22 טז. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ עוֹקְרִין וּמְשִׁלִּיכִין, וְהָיוּ בְּעֵלִי בְּתִים
 23 שְׂמַחִים שְׂמֻנְקִין לְהֵן שְׂדוּתִיהֶן. הַתְּקִינוּ שִׁיְהִיו מִפְּקִירִין
 24 אֶת כָּל הַשְּׂדֵה שִׁיֻּמְצָאוּ בּוֹ כְּלָאִים. וְהוּא שִׁיֻּמְצָאוּ בָּהּ
 25 מִין אַחַר אֶחָד מֵאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים; אַבְל פְּחוֹת מִכֵּן - לֹא
 26 יִגְעוּ בָּהּ.
 27 יז. וְחוֹזְרִין שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין בְּחִלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד הַפְּסַח
 28 לְרֵאוֹת הָאֶפֶל שִׁיֻּצָּא. וְכְּלָאִים שֶׁהִנְצוּ - אֵין מִמֵּתִינִים
 29 לְהֵן, אֲלָא יוּצָאִין עֲלֵיהֶן מִיָּד וּמִפְּקִירִין אֶת כָּל הַשְּׂדֵה,
 30 אִם יֵשׁ בָּהּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר שיש מינין בזרעים אחד נראה כשנים, או איפכא, וכן באילן. אין הולכים בכלאים אלא אחר מראית העין. כמה מרחיקין בין שני זרעים שהם כלאים. הייתה שדהו זרועה ירק וביקש לזרוע ירק אחר בצדה. הייתה שדהו זרועה חטים ורצה לזרוע בתוכה ירק. הייתה שדהו זרועה חטים אם מותר לחבירו לזרוע בצדן שעורים. והפסק בין שני המינין בור או ניר או גפה או דרך. הייתה שדהו חטים ושל חבירו שעורים אם מותר לזרוע תלם פשתן בצד חטים שלו. ודין אם הייתה שדהו ושדה חבירו זרועה תבואה, אם יזרע ביניהם חרדל. (2) ולפיכך יש להם שם לזרע כזו: כוסבר הרים, חרדל מצרי ודלעת מצרית. (3) כמו "דלעת רמוצה" על שם שטומנים אותה ברמץ, הוא אפר חם מפני שטעמה מר ואינה ראוייה לאכילה בלי הטמנה זו. (4) במשנה כלאים: "אף על פי שדומין זה לזה כלאים זה בזה". (5) והן "חסא גנית וחסא הררית". (6) יש עולשין של פרס ועולשין של מדבר. (7) כרשין הם כרתים, וזהו החציר הנזכר בתורה. ויש כרתי של גינה וכרתי של מדבר. (8) במשנה שם: "כסבר עם כסבר שדה". "גני ומדברי". והוא זרע גד הנזכר בתורה. (9) חרדל המדינה. (10) והוא מין ממני החיטה, וישתנה בארץ בתכונתו וטבעו. ועל כן נקרא זונין מעין היציאה מדרך היושר, כמו ליבם הזונה. (11) שעורים מדבריות. (12) חיטה מדברית. (13) מין ממני החיטים המדבריות. (14) גרגרים לבנים עגולים קשים להשתבר, וטבעו קרוב לטבע השעורים, וקראוהו הרופאים: קרטומין. (15) כרוב מדברי שקלחיו דקים. (16) תפוח יערי. ומשליכים פרוי לחזירים. (17) וכשהם קטנים, בתחילת צאתם, דומים לשקדים. (18) בירושלמי מפרש: הנוטע זיתים ורימונים יחד יוצאים שזיפים.

מתוך מהדורת וגשל

- 1 גדול, עד שיגראו בשני גוין ממיין אחד - לא תששו להן
2 לכלאים זה עם זה; שאין הולכין בכלאים אלא אחר
3 מראית העין.
- 4 ו. כיצד? הלפת¹⁹ עם הצנון - אינן פלאים זה בזה,
5 מפני שפריהן שוין. והלפת עם הנפוס - אינן פלאים זה
6 בזה, מפני שהעלין שלהן שוין. אבל צנון עם הנפוס,
7 אף על פי שהעלין דומין זה לזה והפרי דומה לפרי -
8 הרי אלו פלאים, הואיל וטעם פרי זה רחוק מטעם פרי
9 זה ביותר. וכן כל פיצא באלו.
- 10 ז. כמה מרחיקין בין שני מיני זרעים שהן פלאים זה
11 עם זה? כדי שיהיו נראים מבדלין זה מזה. אבל אם
12 נראין שנוזעו בערבוביא - הרי זה אסור.
- 13 ח. ושעורין רבים יש בהרחקה הזאת, הכל לפי גדל
14 השדה הנזרעת ולפי רב העלין ושלוח היונקות²⁰.
- 15 ט. כיצד? שדהו שהיתה זרועה מין תבואה, ובקש
16 לזרע בצדה מין תבואה אחרת בשדה אחת - מרחיק
17 ביניהן בית רבע²¹. והוא כעשר אמות וחמש אמה²² על
18 עשר אמות וחמש אמה מרבע. בין מן האמצע בין מן
19 הצד²³. ואם לא היה ביניהן פשעור הזה - אסור; ואינו
20 לוקה עד שיהיו קרובין בתוך ששה טפחים.
- 21 י. היתה שדהו זרועה ירק, ובקש לזרע בצדה שדה ירק
22 אחר, אפלו דלעת - מרחיק בין שתי השדות ששה
23 טפחים על ששה טפחים מרבע. בין מן הצד בין מן
24 האמצע. ופחות משעור זה - אסור; ואינו לוקה עד
25 שיהיו קרובין בתוך טפח²⁴.
- 26 יא. היתה אחת משתי השדות זרועה תבואה, והשניה
27 שבצדה ירק או דלעת - מרחיק ביניהן בית רבע.
- 28 יב. כמה דברים אמורים שצריך להרחקה בשעורין

- 29 הללו? בין שתי שדות²⁵; אבל אם היתה שדהו זרועה
30 ירק, ורצה לזרע בצדה שורה של ירק ממיין אחר - דיו
31 לעשות בין השדה ובין השורה תלם אחד, ארכו ששה
32 טפחים בלבד ורחבו כעמק²⁶.
- 33 יג. היתה שדהו זרועה תבואה, ורצה לזרע בתוכה
34 שורה של ירק, אפלו שורה של דלועין שעלין שלהן
35 ארכים ומסתכנין - מרחיק ביניהן ששה טפחים. ואם
36 נמשכו העלים של דלעת ונכנסו לתבואה ונסתכבו בה
37 - יצקו מן התבואה שלפני הדלעת עד שלא יתערבו
38 העלין. ואין צריך לומר, שאם זרע שורה ממיין זה
39 ושורה ממיין אחר - שדיו להיות ביניהן תלם אחד²⁷,
40 כמו שיתבאר.
- 41 יד. הרחיק²⁸ בין שני המינין הרחקה הראויה להן,
42 והיה מין זה נוטה על גבי מין זה, בין שננטה תבואה
43 על התבואה או ירק על גבי ירק, או ירק על התבואה
44 או תבואה על הירק - הכל מתר, שהרי הרחיק כשעור.
45 חוץ מדלעת יונית, שהיא נמשכת הרבה. לפיכך, אם
46 נטתה - יצקו מלפניה, כמו שבארנו.
- 47 טו. היה בין שני המינים בור²⁹ או ניר³⁰ או גפה³¹ או
48 דרך³², או גדר שהוא גבוה עשרה טפחים, או תריץ
49 שהוא עמק עשרה טפחים ורחב ארבעה, או אילן שהוא
50 מסף על הארץ הוא³³, או סלע שהוא גבוה עשרה
51 טפחים ורחב ארבעה³⁴ - הרי זה מתר לסמוך המין
52 האחד לצד אחד מאלו, והמין האחר לצד השני. הואיל
53 ואחד מכל אלו מבדיל ביניהן, הרי הן נראים מבדלין
54 זה מזה.
- 55 טז. כמה דברים אמורים שצריך הרחקה או דבר
56 המבדיל? בשזרע בתוך שדהו; אבל אם היתה שדהו

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(19) [אף על פי שהלפת היא משאר זרעונים שאינם נאכלים, ובזרעים כאלה אין איסור כלאים כלל - הרי כתב רבינו שכל זמן שלא ניכר הזרע היא בכלל ירק]. (20) הענפים הרכים. (21) והוא מקום שזרעים בו רובע הקב תבואה, ושיעורו אחד מעשרים וארבעה בסאה, שהרי הסאה שישה קבים. (22) דקדק לכתוב "כעשר", וכן כתב בפירוש המשנה: "בית רובע עשר אמות וחומש על עשר אמות וחומש בקירוב". מפני שאין החשבון מדוייק, שהרי עשר אמות וחומש על עשר אמות וחומש אינן אלא מאה וארבע אמות ועוד אחד מעשרים וחמש באמה. ואילו בית רובע, הוא מאה וארבע אמות ושני שלישי אמה בקירוב. (23) כלומר, אין צורך להפסק של בית רובע שבכל אורך השדות, אלא במקום אחד: או באמצע או מן הצדדים. (24) ירושלמי שם: "באיסור - שישה על שישה, ללקות - טפח". (25) שיעור השדה לא נתבאר, ובעניין פאה אמרו ששיעורו, של שדה קטנה הוא חמישים אמה על רוחב שתי אמות. ובעניין חלוקת שותפין אמרו ששיעורה כדי זריעת סאה וחצי. (26) "ורוחב מלואו", וכתב רבינו בפירוש המשנה: "צריך להיות רוחב החפירה ההיא כפי עומקה. והוא מה שאמר מלואו, רוצה לומר מלא התלם ואפילו יהיה עומקו אמה", ונראה שעמקו אינו פחות מטפח. (27) שהרי שני המינים, שורות בודדות ולא שדות. [וכן מפורש בתוספתא "היו לו שתי שורות אחת זרועה חטים ואחת זרועה שעורים, מותר לעשות ביניהן תלם להיות זורע אחת חיטה ואחת שעורה"]. (28) "תבואה נוטה על גבי תבואה, וירק על גבי ירק, תבואה על גבי ירק, ירק על גבי תבואה - הכל מותר". (29) מקום שאינו חרוש וזרוע. ויש אומרים, שצריך שיהא בית רובע. והרדב"ז מפרש: בור חפור בקרקע ושיעורו כמו חריץ עמוק עשרה ורוחב ארבעה. (30) מקום חרוש. (31) גדר אבנים סדורות בלי טיט. (32) סתם דרך ארבע אמות רוחב. (33) הוא שידבקו ענפיו לארץ. והרע"ב פירש שאינו גבוה מן הארץ שלושה טפחים. (34) יש מפרשים, שרוחב זה הוא עובי. ואף על פי שגדר עביו כל שהוא, כנ"ל - בסלע שלא נעשה בידי אדם לשם גדר, החמירו.

- 1 זרועה חטים - מתר לחברו לזרוע³⁵ בצדה שעורים.
 2 שנאמר: שדף לא תזרע כלאים - אין האסור אלא
 3 שיזרע שדהו כלאים; שלא נאמר: הארץ לא תזרע
 4 כלאים³⁶. ולא עוד, אלא אפלו זרע בתוך שדהו שעורים
 5 סמוך לחטים, ומשך זרע השעורים עד שסמכו לשדה
 6 חברו שהיא זרועה שעורים - הרי זה מתר, מפני שנראו
 7 השעורים שבתוך שדהו שהן סוף שדה חברו.
 8 יז. היתה שדהו זרועה חטים, ושדה חברו בצדה זרועה
 9 חטים³⁷ - מתר לו לזרע תלם אחד של פשתן בצד חטים
 10 שלו סמוך לשדה חברו. שהרואה יודע שאין דרך העם
 11 לזרע תלם אחד של פשתן, ולא נתכונן זה אלא לבודק
 12 שדהו אם ראויה היא לזרע פשתן אם לא, ונמצא מזרע
 13 להשתתה³⁸. לפיכך³⁹ אסור לזרע מין אחר בין שתי
 14 שורות אלו שהן ממין אחד עד שירחיק בתוך שלו⁴⁰.
 15 יח. היתה שדהו⁴¹ ושדה חברו שבצדה זרועין שני מיני
 16 תבואה⁴² - לא יזרע ביניהם חרדל וחריע אפלו תלם
 17 אחד, מפני שהעם זורעים מאלו תלם אחד⁴³. אבל אם
 18 היו שתי השדות זרועין שני מיני ירקות - מתר לזרע
 19 ביניהן חרדל או חריע. שמתר להקיף חרדל או חריע
 20 לכל מין, חוץ מן התבואה, מפני שאינן מזיקין אותה⁴⁴.
 21 וכן אם היתה זוית⁴⁵ של זרע זה נוגעת בצלע של זרע
 22 האחר בתוך שדהו - הרי זה מתר, מפני שהן נראין
 23 מבדלין זה מזה. ואין צריך לומר, אם היתה זוית של
- 24 זרע זה נוגעת בזוית של זרע האחר; מפני שהן נראין
 25 כסוף שדה⁴⁶ שנגע בסוף שדה⁴⁷, שהוא מתר בלא
 26 החרקה ולא הבדלה, כמו שבארנו.
- 27 **פָּרֶק רְבִיעִי**
- 28 א. מתר לזרע שתי שורות זו בצד זו של קשואין, ושתי
 29 שורות בצדן של דלועין³, ושתי שורות של פול המצרי⁴,
 30 ותלם בין כל מין ומין⁵. אבל לא יזרע שורה אחת של
 31 קשואין ושורה אחת של דלועין⁶ ושורה אחת של פול
 32 המצרי, אף על פי שהתלם מבדיל בין כל מין ומין; מפני
 33 שמינין אלו עלים של הן ארפין ונמשכין ומסתכין, ואם
 34 יזרע שורה בצד שורה - יתערב הכל⁷, ונראו כגזרעין
 35 בערבוביא.
- 36 ב. היתה שדהו זרועה⁸ מין ממיני ירקות, ובקש לזרע
 37 בתוכה שורות שורות של דלועין - עוקר מן הירק מקום
 38 שזרע בו שורה של דלועין ומבדיל בינה ובין הירק
 39 בתלם⁹, ומניח מן הירק רחב שתיים עשרה אמה ועושה
 40 שורה שניה של דלועין, ומבדיל בינה ובין הירק בתלם,
 41 וכן עד מקום שיצא בין כל שתי שורות של
 42 דלועין שתיים עשרה אמה¹⁰. אבל פחות מכן - אסור,
 43 מפני העלין שמסתכין מכן ומפן בירק שביניהם,
 44 ונראה הכל כאלו נזרע בערבוביא.
- 45 ג. היתה שורה של דלעת זרועה, אפלו דלעת יחידית¹¹,

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(35) "שלו חטים ושל חבירו מין אחר, מותר לסמוך לו מאותו המין". (36) למד כן רבינו ממה שנאמר בספרא פרשת קדושים בעניין הרבעת בהמה: "אין לי אלא בהמתך כו' בהמת אחרים מניין? תלמוד לומר את חוקתי תשמרו" ואילו בכלאי זרעים לא אמרו כן, הרי ש"שדך" ממעט של אחרים. (37) השמיענו רבינו בזה, שאף על פי ששתי השדות ממין אחד, ונראה כאילו זרוע פשתן באמצע שדהו, שזה בוודאי אסור - ובכל זאת התיירו. וכל שכן שמותר לזרוע פשתן בסוף שדהו, כשאין לחבירו שדה במקום זה. (38) ובזרוע להשחתה אין איסור כלאים. (39) וכל ההיתר הוא מפני שהכל יודעים שזהו כזרוע להשחתה, בשאר מינים שאין לומר כן - אסור. (40) אבל לצד חברו מותר לסמוך. (41) כן פירש רבינו מה שאמרו שם פרק ב משנה ה: "אין סומכין לשדה תבואה חרדל וחריע, אבל סומכין לשדה ירקות חרדל וחריע". (42) אף כאן השמיענו, שאפילו בשני מיני תבואה אסור לזרוע ביניהם חרדל וחריע, וכל שכן אם הם מין אחד, שבוודאי יחשדוהו שזרוע באמצע שדהו. (43) למעלה פרק א הלכה ט כתב, שחרדל דרכו להזרוע שדות, וצריך עיון. (44) כלומר, החרדל והחריע אינם מזיקים לתבואה, ודרך העם לזרוע תלם אחד בין שני מיני תבואה, ולפיכך אסור. אבל בין שני מיני ירקות, שהחרדל והחריע מזיקים להם, מותר, שוודאי לא נתכוון אלא לברוק שדהו. (45) שם משנה ז: "היה ראש תור חטים נכנס בתוך של שעורים מותר". (46) של האחד. (47) של בעל זרע אחר. (1) יבאר אם מותר לזרוע ב' שורות של קשואים זו בצד זו וב' ממין אחד ותלם באמצע. התלם או אמת המים שהם עמוקים טפח, כמה מינין זרוע בה. רצה לעשות שדהו משר או קרחת מכל מין, ומה בין קרחת למשר. מיני ירקות שדרך לזרוע מהם מעט מעט. ערוגות ששה על ששה. הרוצה למלאות גינתו מיני ירקות ולא ירחיק ביניהם. (2) כלאים פרק ג משנה ד. (3) שהרי הקישואין והדלועין הם כלאים זה בזה, כמו שנראה להלן הלכה ה, וכו' יהודה ור' שמעון ולא כו' מאיר בתוספתא כלאים פרק א הלכה א. וראה ב'תוספות' רבינו ידידיה, תלמיד ר"י מפריש, למועד קטן חלק א עמ' כ הערה 7. (4) אף-על-פי שלענין כלאי הכרם אינו כלאים, ראה להלן פרק ה הלכה יט, מפני שאינו ירק אלא מין זרעים - נראה שבכלאי זרעים אסור אפילו זרעים, ולא רק ירק, וראה למעלה פרק ה הלכה ט, ופרק ג הלכה ו. (5) במשנה לא נזכר תלם, אבל למדו רבינו ממה שנאמר למעלה פרק ג הלכה יב שבשורה צריך להרחיק שיעור תלם. ועיין ר"ש, ותוספות לשבת פה: דיבור-המתחיל איתיביה. (6) משנה שם. (7) כן הוא בשבת שם. (8) שם משנה ו, כדעת חכמים. (9) ראה למעלה הלכה א. (10) ורוחב שני התלמים לא חשוב, מפני שאין לו מידה מסוימת. ראה למעלה פרק ג הלכה יב, שרוחבם כעומקם, ועוד שאינם מפולשים, שהרי אין אורכם אלא ששה טפחים בלבד, כמפורש שם, וראה בר"י קורקוב. (11) שם משנה ז: "ולדלעת יחידית נותנים לה בית רובע".

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ובא לזרע בצדקה תבואה - מרחיק בית רבע; שְׁהִי
2 נמשכו עליה והחזיקה מקום גדול. וכל דבר שיהיה
3 בתוף בית רבע¹² שמרחיקין בין שני המינין - עולה מן
4 המדה, כגון הקבר והסלע¹³ וכיוצא בהן¹⁴.
5 ד. התלם¹⁵ או אמת המים שהן עמקים טפח¹⁶ - זורעין
6 לתוכו שלשה מיני זרעים: אחד על שפת התלם מן,
7 ואחד מן, ואחד באמצע.
8 ה. ומתן לנטע¹⁷ שני מינין בתוף גמא אחת, ואפלו
9 קשות ודלעת¹⁸. והוא שיהיה מין זה נוטה מעל שפת
10 הגמא לכאן והמין האחר נוטה לצד השני, ונראו נבדלין
11 זה מזה¹⁹. וכן אם נטע²⁰ ארבעה מינין בתוף הגמא
12 והפךין לארבע רוחותיה - הרי זה מתן.
13 ו. הרופה לזרע²¹ שדהו משר²² משר מכל מין ומין -
14 מרחיק בין²³ כל משר ומשר שתי אמות על שתי אמות,
15 ומצר והולך עד שלא ישאר ביניהן בסוף המשר אלא
16 כל שהוא; שהרי הן נראין שלא נזרעו בערבוביא²⁴.
17 ז. רצה לעשות שדהו²⁵ קרחת²⁶ קרחת מכל מין ומין -
18 לא יעשה בתוף כל בית סאה יתר על תשע קרחות, כל
- 19 קרחת מהן בית רבע²⁷; ונמצא רחוק בין קרחת וקרחת
20 קרוב לעשר אמות פחות רביע²⁸, שכל בית סאה
21 חמשים על חמשים²⁹.
22 ח. ומה בין המשר לקרחת? שהמשר ארוך³⁰ והקרחת
23 מרבעת³¹.
24 ט. מיני ירקות³² שאין דרוך בני אדם לזרע מהם אלא
25 מעט מעט, כמו שבארנו³³ - מתן לזרע מהם³⁴ אפלו
26 חמשה מינין בתוף ערוגה אחת שהיא ששה טפחים על
27 ששה טפחים³⁵. והוא שיזרע ארבעה מינין בארבע
28 רוחות הערוגה ואחד באמצע, וירחיק בין מין ומין כמו
29 טפח ומחצה³⁶, כדי שלא ינקו³⁷ זה מזה. אבל יותר על
30 חמשה מינין - לא יזרע, אף על פי שמרחיק ביניהם³⁸;
31 לפי שמינין הרבה בערוגה כזו הרי הן כנטועין
32 בערבוביא³⁹.
33 י. במה דברים אמורים? בערוגה שהיא בתוך⁴⁰ ואין
34 שם זרע חוצה לה; אבל ערוגה בין ערוגות - אסור
35 לזרע בה חמשה מינין; שאם יזרע בכל רוח מערוגה זו
36 ובכל רוח מערוגותיה שסביבותיה - יראה הכל

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(12 שם פרק ב משנה י. 13) שאינו גבוה עשרה ורחב ארבעה, שאם הוא גבוה עשרה ורחב ארבעה, מפסיק הוא בפני עצמו, כמפורש למעלה פרק ג הלכה טו, ועיין ר"ש שם. (14 כגון נקעים מלאים מים, אף-על-פי שאינם ראויים לזריעה (בבא בתרא קג.), ראה בר"ש ורע"ב. (15 כלאים פרק ג משנה ב. 16) ראה למעלה פרק ג הלכה יב, שאורך התלם ששה טפחים ורחבו כעמקו - טפח, וראה בחזון-איש. ואף-על-פי שבלי תלם, שיעור הרחקה טפח ומחצה (להלן הלכה ט) - אם יש תלם הקילו אפילו בטפח, וראה להלן הלכה יב שכן הוא בגבול. (17 שם משנה ה. 18) במשנה שם: "נוטע אדם קישות ודלעת בתוך הגומא" ומפרש רבינו: אפילו קישות ודלעת "שעליהם מתפשטים ומסתככים" (פירוש המשנה שם, וראה למעלה פרק ג הלכה יג). (19) כתב הרא"ש: "בתי כלאים החבאו ממני, ונסתרו מעיני, ונסתרו ממני עיקרי יסודותיה, היאך מותר לזרוע מיני זרעונים שהם כלאים בגומא אחת, והא תנן סוף פרק קמא הזורע חטה ושעורה כאחד הרי זה כלאים בשביל שהגומא עמוקה טפח, כל-שכן שנראה כחבוש, וצריך עיון". והר"י קורקוס הסביר: "שאינן כלאים אסורים אלא בזרע ככוונה לזרוע כלאים... אבל וכו' בהא דגומא שאינו זורען בבת אחת ככוונת כלאים (אלא להטותם זה לצד זה וזה לצד זה) אינו חשוב כלאים". (20) ירושלמי שם פרק ג סוף הלכה ד. (21) שם פרק ב משנה ו. (22) מקום ארוך (פירוש המשנה), כלומר, ערוגה ארוכה, ומישר מלשון שורה (מלאכה שלמה), וראה להלן הלכה ת. (23) ירושלמי שם פרק ב הלכה ד: "רבי זירא בשם ר' חייה, רובה עושה שתי אמות על שתי אמות ומיצר והולך אפילו כל שהוא". (24) כן הוא גם בזרוע שורה לצד שדה (למעלה פרק ג הלכה יב), שאין צורך בתלם מפולש בין המינים, עיין שם. (25) שם משנה ט. (26) חלק מן הארץ מרובע (פירוש המשנה). ש"מקרח את שדהו ממין הזרוע בו לזרוע בו ממין אחר" (רא"ש, ועיין ראב"ד וכסף-משנה). (27) שהוא כעשר אמות וחומש על עשר אמות וחומש (למעלה פרק ג הלכה ט). ועיין שם בהערות. (28) אין זה מדוייק. ובפירוש המשנה כתב: "תשע אמות ושלוש חמישיות וחצי חומש". (29) שהם ביחד אלפיים וחמש מאות אמה. (30) והוא רק שורה אחת, ובשורה די בהרחקת שתי אמות על שתי אמות בראש השורה. (31) וזו היא שדה, ולפיכך צריכים להרחיק יותר. (32) שם פרק ג משנה ב: "כל מין זרעים אין זורעים בערוגה, וכל מין ירקות זורעין בערוגה", ופירש שם: "הירקות יזרעו מהם מעט, ועל כן הן נזרעות ערוגות, ומיני זרעים שזרעו מהם שדה גדולה - אין זורעין אותה ערוגות". (33) למעלה פרק א הלכה ט. (34) שם משנה א. (35) משנה שם. (36) שזהו שיעור יניקה של זרעים. ואף-על-פי ששרשיהם מתפשטים שלשה טפחים (בבא בתרא יז.) - אינם יונקים אלא טפח ומחצה בלבד (ר"ש שם). ולא חששו אלא שלא יינק כל מין מעיקרו של המין האחר, אבל מה שהם יונקים כל אחד מהיניקה של האחר לא איכפת לנו, ולפיכך אין צריך להרחיק שלשה טפחים בין שני המינים, אלא טפח ומחצה בלבד (כסף-משנה). ונראה מדברי רבינו, שאין כאן היתר על-פי "ראש תור" (ראה למעלה פ"ג הי"ח), אלא צריך הרחקה טפח ומחצה. ומסתבר כי רבינו פסק "אין ראש תור בערוגה" (שבת פה:); בין מערוגה ובין בתוך הערוגה עצמה (ראה חזון-איש). והציוור לפי זה הוא: (37) בשבת פה. "וקים להו לרבנן דחמשא (זרעים) בשיתא (טפחים) לא ינקי מהדר". (38) טפח ומחצה. (39) כן הוא בתוספות שם דיבור-המתחיל וקים. (40) מימרא של רב שם.

34 טז. מכל אלו הדברים נתבאר לך, שבזמן שיש בין שני
35 המינין הרחקה הראויה להם כדי שלא יינקו זה מזה -
36 אין חוששין למראית העין, כמו שבארנו⁶³; ובזמן
37 שיראו מבדלים זה מזה⁶⁴ - אין חוששים ליניקתן אפלו
38 הן זה בצד זה, כמו שנתבאר עתה.

פרק חמישי

40 א. הזרע שני מיני תבואה או שני מיני ירקות עם זרע
41 הכרם - הרי זה לוקה שתיים: אחת משום שדך לא
42 תזרע בלאים, ואחת משום לא תזרע פרמך בלאים.
43 ב. ואינו לוקה משום זרע פלאי הכרם עד שיזרע בארץ
44 ישראל חטה ושבועה וחרצן במפלת יד. וכן אם חפה
45 אותם בפער - לוקה. וכן אם זרע שני מיני ירק וחרצן
46 או זרע אחד ירק וזרע אחד מין תבואה וחרצן במפלת
47 יד - הרי זה לוקה.

48 ג. ואינו חייב מן התורה אלא על קנבוס ולוף וכיוצא
49 בהן מזרעים שנגמרים עם תבואת הכרם, אבל שאר
50 הזרעים אסורים מדבריהם. וכן אסור מדבריהם לזרע
51 פלאי הכרם בחוצה לארץ.

52 ד. ולמה אסרו פלאי הכרם [בחוצה לארץ ולא אסרו
53 פלאי זרעים]? מפני שפלאי הכרם חמורין הם, שאם
54 נזרעו בארץ ישראל - הרי הן אסורין בהנאה, וכיון שהן
55 אסורין בהנאה בארץ אסור לזרען בחוצה לארץ.
56 ה. ואין עוֹדְרִין עם הנכרי בכלאים, אבל עוקרין עמו,
57 כדי למעט התפלה.

58 ו. אין אסור משום פלאי הכרם אלא מיני תבואה ומיני
59 ירקות בלבד; אבל שאר מיני זרעים - מתר לזרעם
60 בכרם, ואין צריך לומר שאר אילנות.

61 ז. אסור לזרע ירקות או תבואה בצד הגפנים או לטע
62 גפן בצד הירק או תבואה. ואם עשה כן, אף על פי
63 שאינו לוקה - הרי זה קדש, ונאסרו שניהם בהנאה,
64 הירק או התבואה או הגפנים, ושוֹרְפִין את שניהן;
65 שְׁנֵאֵמַר: פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע. ואפלו הקש של

1 כמערב⁴¹. ואם הטה⁴² עליו שבועה זו לזרע וזרע
2 שבועה שבועה מכאן, עד שיראו מבדלים - מתר.
3 וכן אם עשה תלם⁴³ בין כל ערוגה וערוגה - מתר.
4 יא. ואסור לזרע⁴⁴ חוץ לערוגה בלא תלם ובלא נטיה
5 ואפלו כנגד הקרנות של ערוגה שאין בהן זרע⁴⁵; וגרה
6 שְׁמָא יזרע ארבעת המינין בארבע זויות ערוגה⁴⁶, ויזרע
7 מינין אחרים חוצה לה כנגד הזויות, ונמצא הכל
8 כמערב.

9 יב. היתה הערוגה ששה על ששה והיה לה⁴⁷ גבול⁴⁸
10 גבוה טפח⁴⁹ ורחב טפח⁵⁰ סביב - מתר לזרע בה אפלו
11 שמונה עשר מינין, שלשה על כל גבול וגבול וששה
12 באמצע⁵¹, וירחיק בין כל מין ומין טפח ומחצה⁵². ולא
13 יזרע ראש הלפת⁵³ בתוך הגבול, שְׁמָא ימלאה⁵⁴.
14 יותר⁵⁵ על זה - לא יזרע.

15 יג. ואסור לזרע בערוגה מיני זרעים⁵⁶ בענין זה, מפני
16 שהן נראין בלאים. אבל מיני ירקות, הואיל ואין הרך
17 בני אדם לזרע מהן אלא מעט מעט - הרי זה מתר, כמו
18 שבארנו⁵⁷.

19 יד. גבול שהיה גבוה טפח⁵⁸ וזרע בו מינין הרבה כמו
20 שבארנו, ונתמעט מטפח מאחר שזרע⁵⁹ בו - כשר,
21 שהיה כשר מתחלתו⁶⁰.

22 טו. הרוצה למלא⁶¹ כל גנתו מיני ירקות רבים ולא
23 ירחיק ביניהם - עושה כל הגנה ערוגות מרבעות, אפלו
24 ששה על ששה, ועושה בכל ערוגה חמשה עגולין,
25 ארבעה בארבע רוחותיה ואחד באמצע, וזרע מין בכל
26 עגול, וזרע ארבעה מינים אחרים בארבעה קרנות
27 ערוגה. נמצאו תשעה מינין בכל ערוגה והן נראין
28 מבדלין זה מזה. ואינו מפסיד אלא מה שבין העגולין
29 בלבד, שהוא מניחו חרב כדי שיראו העגולין מבדלין
30 מן הקרנות ומבדלין זה מזה. ואם רצה שלא יפסיד
31 כלום: אם היו העגולין זרועים שתי - זרע מה שביניהן
32 ערב, ואם היו זרועין ערב - זרע מה שביניהן⁶² שתי,
33 כדי שיראו מבדלין.

(41) כן היא לפי מסקנת הגמרא (שם): שאף אם אינו ממלא את הקרנות אסרו, שמא ימלא את הקרנות (כסף-משנה). וראה להלן ה"א. (42) שם לדעת שמואל. וראה למעלה פ"ג ה"ה. (43) כרב אסי שם. (44) שם. (45) כמו הצירוף הזה: (46) כמו הצירוף הזה: (47) כלאים פרק ג משנה א. (48) גדר קטן. (49) משנה שם. (50) שבת פה. (51) כר' יהודה במשנה שם. (52) ראה למעלה הלכה ט. (53) שעליו גדולים (וראה למעלה פ"א ה"ט). (54) בכלאים שם: "מפני שהוא ממלאהו", ועיין ר"י קורקוס. (55) משמונה עשר מינים, וראה למעלה הלכה ט. (56) שם משנה ב. (57) בהלכה ט. (58) משנה שם. וגם רחבו היה טפח (למעלה הלכה יב). (59) ואם נתמעט הגבול קודם שזרעו, אסור לזרוע מין אחר. (60) שמתחילה היה הפסק, ואין כאן משום מראית עין. (61) מימרא של ר' יוחנן בשבת פה: (62) מימרא של רב אשי שם. (63) בהלכה ט. (64) ראה למעלה הלכה ה, ובפרק ג הלכה טו והלכה יח. (1) יבאר הזרע ב' מיני תבואה או ירקות עם זרע הכרם. בכמה מינין חייב מן התורה בכלאי הכרם. ואם נוהג בחוצה לארץ. המסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו והרואה כלאים בכרם חבירו. הרוח שעקרה פאת הגפן ושלחה אותה על התבואה. מאימתי תבואה או ירק מתקדשין. והמקיים דבר שכמוה מקיימין העם באותו מקום. איזהו נקרא ירק. והרואה ירק בכרם ואמר: כשאגיע אליו אלקטנו. ואם אסור להעביר עציץ נקוב בתוך הכרם.

46 בימי הקר - אסור לזרע בצדה גרן או תבואה; ואם זרע
 47 - לא קדש. וכן הזרע בעציץ שאינו נקוב המנח בכרם -
 48 לא קדש, ומכין אותו מפת מרדות. אבל עציץ נקוב - הרי
 49 הוא כפארץ.
 50 יז. הנה עובר בכרם ונפלו ממנו זרעים, או שיצאו עם
 51 הזבלים או עם המים, או שהיה זרע או זורה בשדה לכן
 52 וסערתו הרוח לאחוריו ונפלו הזרעים בכרם, וצמחו -
 53 הרי זה לא נתקדש; שנאמר: אשר תזרע - וזה לא זרע.
 54 וחיב לעקר כשיראה; ואם קימן - הרי זה קדש. סערתו
 55 הרוח לפניו ורואה הזרעים שנפלו לכרם - הרי זה
 56 כזרע. וכיצד יעשה? אם צמחו העשבים - והפכם
 57 במחרשה ודיו. ואם מצאן שנעשו אביב - ינפץ אותו
 58 אביב כדי להשחיתו, שהכל אסור בהנאה. ואם מצאה
 59 שנעשית דגן - הרי זו תשרף. ואם ראה אותן וקימן
 60 - הרי אלו ישרפו עם הגפנים הסמוכות להן.
 61 יח. הרואה בכרם עשב שאין דרוך בגי אדם לזרעו, אף
 62 על פי שהוא רוצה בקיומו לבהמה או לרפואה - הרי
 63 זה לא קדש, עד שיקים דבר שפמזהו מקימן רב העם
 64 באותו מקום. כיצד? המקים קוצים בכרם בערב,
 65 שרוצים בקוצים לגמליהם - הרי זה קדש.
 66 יט. הארוס והקיסוס ושושנת המלך ושאר מיני זרעים
 67 - אינן כלאים בכרם. הקנבוס והקנרס וצמר גפן - הרי
 68 הן כשאר מיני ירקות ומקדשים בכרם. וכן כל מיני
 69 דשאים שעולין מאליהן בשדה - הרי הן מקדשין
 70 בכרם. ופול המצרי - מין זרעים הוא ואינו מקדש.
 71 הקנים והנרד והאטרין - מיני אילן הן ואינן כלאים
 72 בכרם.
 73 כ. זה הפלל: כל המוציא עליו מעקרו - הרי זה ירק,
 74 וכל שאינו מוציא עליו - הרי זה אילן. והצלף - אילן
 75 לכל דבר.
 76 כא. הרואה ירק בכרם ואמר: כשאגיע לו אלקטנו -
 77 מתר. הגיע לו ועבר מעליו ואמר: כשאחזור לו אלקטנו,
 78 אם שעה עד שהוסיף אחד ממאתים - הרי זה קדש.
 79 כב. וכיצד משערין שעור זה? רואין, אם נחתף ירק זה
 80 או מין תבואה זה מן הארץ, בכמה זמן ייבש. הגע
 81 בעצמך שייבש עד שלא תשאר בו לחה במאה שעה,
 82 אם נשתהה בארץ משהגיע לו חצי שעה - הרי הוסיף
 83 במאתים לאסור; ואם שעה פחות מחצי שעה - מתר.
 84 כג. אסור לעבר בעציץ נקוב שזרע בו ירק בתוף
 85 הכרם. ואם הניחו תחת הגפן ונשתהה שם בארץ כדי
 86 להוסיף אחד ממאתים - הרי זה קדש.
 87 כד. בצל שנטעו בכרם, ואחר כך נעקר הכרם, ואחר
 88 כך צמחו בצלים מן העקר הנטוע, אף על פי שרבו
 89 הגדולים על עקרו במאתים - הרי אותו העקר באסור;
 90 שאין גדולי התר מעלין את העקר האסור.

1 תבואה והעצים של גפנים האלו - אסורין בהנאה
 2 ושורפין אותם. ולא יסיק בהן תנור וכירים ולא יבשל
 3 בהם בעת שרפתן.
 4 ח. אחד הנוטע ואחד המקיים, כיון שראה כלאים צמחו
 5 בכרמו והניחם הרי זה קדש. ואין אדם מקדש דבר
 6 שאינו שלו. לפיכך, המספך גפנו על גבי תבואתו של
 7 חברו - קדש גפנו ולא נתקדשה התבואה. ספך גפן
 8 חברו על תבואתו - קדש תבואה ולא קדש גפן חברו.
 9 ספך גפן חברו על תבואת חברו - לא קדש אחד מהן.
 10 ומפני זה, הזרע פרמו בשביעית - לא קדש.
 11 ט. הרואה כלאים בכרם חברו וקימן - הרי זה הרואה
 12 אסור בהנחתו, וכל אדם מתרין בהן. ואלו קימן בעל
 13 הכרם - הנה מקדש אותן לכל אדם, כמו שבארנו.
 14 י. האנס שזרע כלאים בכרם חברו: אם נשתקעו
 15 הבעלים, אף על פי שלא נתאשו - הרי זה קדש מן
 16 התורה; ואם לא נשתקעו הבעלים, אף על פי שנתאשו
 17 - אינו מקדש אלא מדברי סופרים.
 18 יא. הרוח שעקרה פירות הגפן ושלחה אותן על
 19 התבואה - יגדל אותן מיד. ואם ארעו אנס ולא סלקן -
 20 הרי אלו מתרין ולא נתקדשו.
 21 יב. אנס שזרע הכרם - כשיצא האנס יקצר הזרע מיד,
 22 ואפלו בחלו של מועד. ואם לא מצא פועלים - יוסיף
 23 להן עד שליש בשכרן. בקשו ממנו יותר מכן או שלא
 24 מצא פועלים - הרי זה מבקש בנחת וקוצר. ואם
 25 נשתהה הזרע עד שהגיע לעונת שיקדש - הרי זה יקדש
 26 ויאסרו שניהם.
 27 יג. מאימתי תבואה או ירק מתקדשין? משישרישו.
 28 ענבים - משיעשו כפול הלכן. שנאמר: המלאה הזרע
 29 אשר תזרע ותבואת הכרם - עד שיוזרע זה ויהיה זה
 30 תבואה. אבל תבואה שיבשה כל צרפה וענבים שבשלו
 31 כל צרפן - אינן מתקדשות. [כיצד? תבואה שיבשה כל
 32 צרפה ויבא ונטע גפן בתוכה, וכן ענבים שבשלו כל
 33 צרפן וזרע תבואה או ירק בצדן, אף על פי שזה אסור
 34 - אינן מתקדשות].
 35 יד. כרם שלא הגיעו ענביו להיות כפול הלכן אלא עדן
 36 הן בסור, וזרע בתוכו ירק או תבואה והשרישו - הרי זה
 37 לא קדש. ואף על פי כן, קונסין אותו ואוסרין הזרע;
 38 אבל הבסור - מתר. ואם עקר הזרע קדם שיעשו הענבים
 39 כפול הלכן - הרי זה מתר בהנחה. מקצתן נעשו כפול
 40 הלכן ומקצתן לא נעשו: את שנעשו - נתקדשו, ואת
 41 שלא נעשו - מתרין.
 42 טו. ענבים שנעשו כפול הלכן וזרע בצדן תבואה או
 43 מיני ירקות, ולקט הזרע קדם שישריש - הרי זה מתר
 44 בהנאה. ואם השריש - אסור.
 45 טז. גפן שיבשו העלין שלה ונפלו, כדרך שתיבש הגפן

יום שלישי כ"ה ניסן ה'תשע"ה

פרק שני

21 אמות בארץ כל השורה של פָּרָם. ואם זרע בצד גֶּפֶן
22 יחידית - אינו מקדש מן הזרע אלא ששה טפחים לכל
23 רוח.
24 ד. ילדה פחות מטפח - אינה מקדשת את הזרעים.⁹
25 במה דברים אמורים? בשמים כנגד שמים ואחת יוצאה
26 זנב¹⁰; אבל אם היה כל הפרם פן - הרי זה מקדש¹¹.
27 ה. שתי גנות זו על גב זו: התחתונה עשויה פָּרָם -
28 זרע את העליונה עד שהוא מגיע לאויר עשרה טפחים
29 קרוב לפָּרָם; שאויר עשרה טפחים סמוך לפָּרָם או לגפן
30 יחידית - אסור לזרע¹² בו זרעים. ואם היתה העליונה
31 עשויה פָּרָם - הרי זה זרע את התחתונה עד שהוא
32 מגיע למטה משלשה טפחים מעקר הגפנים.
33 ו. מי שהיתה שדהו זרועה ירק או תבואה, ונמלך לטע
34 בה גפנים - הופך את הזרעים במתורשה¹³ ואחר כך
35 נוטע, ולא יטע ואחר כך יחפף. היתה נטועה גפנים,
36 ונמלך לזרע בה זרעים - משרש את הגפנים ואחר כך
37 זרע את הזרעים. ואם רצה לקץ את הגפנים עד שלא
38 ישאר מהן אלא פחות מטפח סמוך לארץ - הרי זה
39 מתור לזרע¹⁴ ואחר כך יחזר וישרש את הנשאר בארץ
40 מן הגפנים.
41 ז. המבריק¹⁵ את הגפן בארץ, אפלו הכריכה בתוף

1 א. הזרע ירק או תבואה בכרם, או המקימו עד
2 שהוסיף במאתים² - הרי זה מקדש מן הגפנים
3 שסביבותיו שש עשרה אמה³ לכל רוח. עגלות⁴ ולא
4 מרבעות. ורואין כל העגול שרחבו שמים ושלשים אמה
5 כאלו הוא פלו מלא ירק⁵, וכל גפן שתהיה בתוף עגול
6 זה - נתקדשה עם הירק, וכל שחוץ לעגול - אינן
7 מתקדשות.
8 ב. במה דברים אמורים? כשהיה בין שפתי העגול
9 הנה ובין שורות הגפנים שחוצה לו יותר על ארבע
10 אמות; אבל אם היה ביניהם ארבע אמות מצמצמות או
11 פחות - רואין את העגול כאלו הגיע לשורה הסמוכה
12 לו, וכאלו רחב העגול ארבעים אמה; ורואין, כל גפן
13 שתפל בתוף עגול זה של ארבעים אמה - הרי היא
14 מתקדשת.
15 ג. במה דברים אמורים? בזרע או מקים תוף הפרם;
16 אבל הזרע חוץ לכרם וסמוך לו - הרי זה מקדש שתי
17 שורות⁸ של גפנים הסמוכות לזרע בארץ כל הזרע, ויתר
18 ארבע אמות חוץ לזרע, ומתקדש מן הזרע רחב ארבע

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר הזרע ירק או תבואה בכרם או המקימו. ודין כמה גפנים יקדש. מי שהיה שדהו ירק או תבואה ונמלך לטע בה גפנים או איפכא. המבריק את הגפן בארץ והזרע תחת מותר האפיפירות. המותר זמורה מאילן לאילן. (2) בכרם שהיה מקודם, אבל הירק או התבואה, שנזרעו עכשיו באיסור - נאסרו מיד בהשרשה. (3) אף על פי שהזרע ירק או תבואה סמוך לכרם אינו מקדש אלא שתי שורות: השורה הסמוכה והשורה שלפנים הימנה - בזרע בתוך הכרם וגפנים סביב לה, החמירו, ונתנו לו דין של קרחת הכרם שדינו בשש עשרה אמה. (4) וראה בפרק י"ב מהלכות שבת הלכה יח, שלעניין שבת חושבים אותן מרובעות, ויש שם הוספה של אמה ושלושה חומשי אמה, כפי הכלל ש"כל אמה ברבוע - אמה ושני חומשין באלכסון". (5) מקור דברים אלו בירושלמי "שתהא האמצעית עגולה ירק". (6) כלומר, חוץ לעגול הנ"ל, שמידתו שלוששים ושתיים על שלוששים ושתיים. (7) למד זאת רבינו ממה שנאמר שם במשנה: "הנוטע ירק בכרם או מקיים הרי מקדש ארבעים וחמישה גפנים. אימתי, בזמן שהיו נטועות על ארבע ארבע או על חמש חמש". וכשהן נטועות על חמש אמות אין שם אלא שלוששים ושבע גפנים. ומתוך זה הכריע שגם הגפנים שחוץ לעגול, אם אינן רחוקות אלא ארבע אמות בלבד, הן נאסרות. (8) כדעת בית הלל. (9) רש"י (שם) פירש, שהמדובר בשאר מיני זרעים שאינם אסורים אלא מדרבנן וכשהגפנים פחותים מטפח לא גזרו חכמים. אבל בקנבוס ולוף שהם אסורים מן התורה - אסור גם בילדה פחות מטפח, ולדעת ר"י קורקוס, כן היא דעת רבינו שהעתיק לשון הגמרא: "אינה מקדשת את הזרעים". והכסף משנה והרדב"ז כתבו, שכיוון שרבינו לא חילק בין זרעים לזרעים, נראה שאפילו קנבוס ולוף, שהם אסורים מן התורה, אינם מתקדשים על ידי ילדה פחות מטפח. (10) שדינים ככרם קטן. [והנה בגמרא (סוטה שם) אמר עור ר' אליעזר בן יעקב: "ילדה פחותה מטפח חייבת בערלה כל שנותרה כו' והני מילי שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב" וכתב רבינו בפרק י מהלכות מעשר שני הלכה יט: "ילדה פחותה מטפח חייבת בערלה", ומכיון שכאן בהלכות כלאים לא כתב רבינו "בנטיעה אחת או בשתיים כנגד שתיים וכו'", נראה מדבריו שילדה פחותה מטפח אין דינה ככרם, אף על פי שיש בה שיעור אילנות בכרם, אבל מדין גפן יחידית אינה יוצאה, ויש להרחיק שישה טפחים לפחות, כדין זרע על יד הגפן]. (11) שאז נחשב הוא ככרם. (12) אבל אינו נאסר. (13) לפי מה שכתב רבינו למעלה פרק ב הלכה יג צריך גם התלעה לפני ההיפוך. (14) [ואף על פי שילדה פחותה מטפח כתב רבינו שאם כל הכרם כן הרי זה מקדש, וראה למעלה שכתבנו שם שמה שכתב "אינה מקדשת" היינו בתורת כרם, אבל בתורת גפן יחידית היא מקדשת - כאן כיוון שקצץ עד פחות מטפח, גילה דעתו שאינו רוצה בכלאים, ולפיכך מותר]. (15) והוא שיטמינה בארץ. כלומר: כל הגפן טמונה בארץ, ואין ערבוביא למעלה. ולדעת הרא"ש לא אסרו אלא במבריק, שכבר היה שם אילן על הענף, אבל הרכבת שרשים בשרשים אינה אסורה. אבל דעת רבינו שגם הרכבת שרשים בשרשים אסורה. [וראה שם שכתבנו שלדעת רבינו נקטו "המבריק" לרבותא, שאפילו

- 1 הדלעת שִׁבְשֵׁבָה וְנִעְשֶׂת כְּסִילוֹן אוּ בְתוֹךְ סִילוֹן שֶׁל
 2 חֲרָשׁ¹⁶: אִם הָיָה הָעֶפֶר עַל גְּבֵה שְׁלֹשָׁה טַפְחִים אוּ יוֹתֵר
 3 - הָרִי זֶה מִתֵּר לְזֶרַע עַל גְּבֵה; וְאִם הָיָה עַל גְּבֵה פְּחוֹת
 4 מִזֶּה - אָסוּר לְזֶרַע עַל גְּבֵה, וּמִתֵּר לְזֶרַע בְּצִדָּהּ¹⁷.
 5 ח. הַבְּרִיכָה בְּסֻלְעָה¹⁸, אִף עַל פִּי שְׂאִין עֶפֶר עַל גְּבֵה אֲלֵא
 6 שְׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת - מִתֵּר לְהִבְיֵא זֶרַע עָלֶיהָ. בְּמָה דְּבָרִים
 7 אֲמוּרִים? שְׂאִין עֶקֶר הַגֶּפֶן נִרְאָה¹⁹; אֲבָל אִם נִרְאָה²⁰ -
 8 צְרִיף לְהַרְחִיק שֵׁשָׁה טַפְחִים לְכָל רוּחַ וְאַחַר כֵּן יִזְרַע,
 9 כְּמוֹ שֶׁמִּרְחִיק מִכָּל גֶּפֶן יַחֲדִית שֶׁלֹּא הִבְרָכָה, כְּמוֹ
 10 שִׁתְּבָאָר.
 11 ט. הַמְּבָרִיף שֶׁלֹּשׁ גֶּפְנִים וְעִקְרֵיהֶם נִרְאִין: אִם יֵשׁ
 12 בִּינֵיהֶן²¹ מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנֶה²² - הָרִי אֵלּוּ
 13 מִצְטָרְפִין לְשָׂאֵר גֶּפְנִים הַעוֹמְדוֹת²³, וּכְאֵלוּ לֹא
 14 הִבְרִיכִין²⁴; וְאִם לֹאוּ - אֵינֶם מִצְטָרְפוֹת.
 15 י. הֵיוּ פְּחוֹת מִשְׁלֹשׁ²⁵ - אֵין מִצְטָרְפִין²⁶, אֲלֵא מִרְחִיק
 16 מֵהֶן שֵׁשָׁה טַפְחִים²⁷ לְכָל רוּחַ וְזוֹרַע.
 17 יא. כָּל הַזּוֹרַע תַּחַת הַשְּׂרִיגִים²⁸ וְהַעֲלִין הַיּוֹצֵאִין מִן
 18 הַגֶּפֶן - הָרִי זֶה קָדֵשׁ, וְאִף עַל פִּי שֶׁהִזְרַע רְחוּק מֵעֶקֶר
 19 הַגֶּפֶן כְּמָה אַמּוֹת.
 20 יב. הַדְּלָה²⁹ אֵת הַגֶּפֶן עַל מִקְצַת אַפְסֵירוֹת³⁰ - לֹא יִזְרַע
 21 תַּחַת מוֹתֵר הָאֶפְסֵירוֹת, וְאִף עַל פִּי שְׂאִין עָלֶיהֶן לֹא
 22 עֲלִין וְלֹא שְׂרִיגִים. וְאִם זֶרַע, הוֹאִיל וְאֵין הִזְרַע תַּחַת סִכּף
 23 הַגֶּפֶן - הָרִי זֶה מִתֵּר. וְכֵן אִם הַדְּלָה³¹ הַגֶּפֶן עַל מִקְצַת
 24 בְּדִישׁ³² אֵילָן שְׂאִינוֹ עוֹשֶׂה פְּרוֹת, כְּגוֹן הָאֶרֶז וְהַבְּרוֹשׁ.
- 25 אָבָל אִם הַדְּלָה עַל מִקְצַת אֵילָן מֵאָכַל - הָרִי זֶה מִתֵּר
 26 לְזֶרַע תַּחַת בְּדֵי הָאֵילָן שֶׁלֹּא נִמְשְׁכוּ עָלֶיהֶן שְׂרִיגֵי הַגֶּפֶן;
 27 שְׂאִין אָדָם מִבְּטָל אֵילָן מֵאָכַל וְעוֹשֶׂה אֶפְסֵירוֹת לְגֶפֶן.
 28 וְאִם נִמְשְׁכוּ הַשְּׂרִיגִים אַחַר שֶׁזֶרַע וְסִכְכוּ עַל הַזֶּרַע - הָרִי
 29 זֶה מִתְּזַיֵּר לְמָקוֹם אַחֵר.
 30 יג. הַזּוֹרַע תַּחַת מוֹתֵר הָאֶפְסֵירוֹת אוּ תַּחַת מוֹתֵר אֵילָן
 31 שְׂאִינוֹ עוֹשֶׂה פְּרוֹת³³, וְנִמְשְׁכוּ שְׂרִיגֵי הַגֶּפֶן וְסִכְכוּ עַל
 32 הַזֶּרַעִים - הָרִי זֶה אָסוּר לְקַיְמָו³⁴ אוּ לְהַחְזִיר הַשְּׂרִיגִים.
 33 אֲלֵא כִּיִּצַד עוֹשֶׂה? עוֹקֵר הַזֶּרַע.
 34 יד. קְנִים הַיּוֹצֵאִין מִן הָעֵרִיס³⁵ וְחֵס עָלֶיהֶן לְפִסְקֵן כְּדֵי
 35 שֶׁלֹּא יִשְׁחִית הָאֶפְסֵירוֹת³⁶ - הָרִי זֶה מִתֵּר לְזֶרַע³⁷
 36 תַּחֲתֵיהֶן. וְאִם הַיְחִים³⁸ כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ עָלֶיהֶן הַשְּׂרִיגִים
 37 וְהַעֲלִין הַיּוֹצֵאִין - הָרִי זֶה אָסוּר לְזֶרַע תַּחֲתֵיהֶן.
 38 טו. פְּרָח³⁹ הַיּוֹצֵא מִן הָעֵרִיס אוּ מִן הַדְּלִית⁴⁰ - רוֹאֵין
 39 אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ מִשְׁקֵלֶת תְּלוּיָהּ בּוֹ עַד הָאֶרֶץ, וְאָסוּר לְזֶרַע
 40 תַּחֲתֵיו. וְכֵן הַמוֹתֵחַ וְזוֹרָה מֵאֵילָן לְאֵילָן - אָסוּר לְזֶרַע
 41 תַּחֲתֵיהָ.
 42 טז. קָשֶׁר חֶבֶל אוּ גְמִי בְּזַמְזוּרָה, וְקָשֶׁר הָרֵאשׁ הָאֶחָד
 43 בְּאֵילָן - הָרִי זֶה מִתֵּר לְזֶרַע תַּחַת הַחֶבֶל⁴¹. וְאִם מִתַּחַת
 44 חֶבֶל זֶה כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ עָלָיו הַשְּׂרִיגִים וְהָעֵלִים - הָרִי הוּא
 45 כְּאֶפְסֵירוֹת, וְאָסוּר לְזֶרַע תַּחֲתֵיו.
 46 **פֶּרֶק שְׁבִיעִי**
 47 א. הֵבֵא לְזֶרַע² בְּצִד הַכֶּרֶם - מִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת³

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

במבריך ענפים יש חשש של הרכבה, וכל שכן בשרשים שהם רכים יותר, אולם במבריך לא אסרו אלא בגפן, שענפיה רכים, אבל בשאר אילנות שענפיהם קשים לא אסרו. (16) אבל בסילון של מתכת אין השרשים עוברים. (17) ברייתא בבבא בתרא יט: "אבל זורע את הצדדין אילך ואילך", שאין השרשים מתפשטים לצדדים, לא השרשים של התבואה, ולא השרשים של הגפן. (18) משנה שם. ובפירושו שם כתב: "סלע היא הקרקע הקשה". וכן הוא בירושלמי שם שבסלע רך אסור, מפני שהשרשים מפעפעים ועוברים. (19) שהוברכה הגפן כולה. (20) שהוברכה רק זמורה. (21) בין הגפנים האלו, וכן ביניהם לבין השורה השנייה של הגפנים. (22) שזהו שיעור המרחק בין הגפנים להחשיבים ככרם. (23) להיחשב ככרם. הראב"ד כתב: "כי מצטרפות שאמרו חכמים, אפילו אין שם יותר הן מצטרפות להיות כרם, שהן נידונות כשש גפנים, שהעיקר כגפן וראש הבריכה היוצא ממנה, "גפן אחרת". וכן פירש הרשב"ם בבבא בתרא פג. אבל לפי זה לא יתיישב מה בין שלוש לשתיים, הרי אם ישנה גפן אחת היוצאת בזנב, יצטרפו גם שתיים לכרם, ולכן פירש רבינו באופן אחר. (24) [כלומר, אף על פי שאמרו בכלאים שם: "הארכובה שבגפן אין מודדין לה אלא מן העיקר השני" כלומר, מסוף הארכובה שנמשכה אל הארץ, ולא מעיקר הגפן - זה אינו אלא לחומרא, אבל לא לקולא, ולפיכך מצטרפות כאן הגפנים האלו אל השורה שעל ידה ואינן בטלות לגבי ההברכות שלהן]. (25) כן נראה במשנה ששינוי "המבריך שלוש גפנים", הרי שפחות מכן - לא. (26) [אל השורה הסמוכה, אלא בטלות לגבי ההברכות שלהן]. (27) כההרחקה מגפן יחידית. (28) הענפים. (29) הגביה. (30) "ואותם הקנים וכיוצא בהם, שעשה מהם מטה או שבכה והדלה עליהם את נוף הגפן, הם הנקראים אפיפירות". (31) "וכן המדלה על מקצת אילן סרק". (32) ענפי. באילן נקראו בדים. ובגפן נקראו שריגים. (33) שרינו כאפיפירות. (34) משנה שם: "ואם הלך החדש אסור" שכיוון שבתחילה זרע באיסור - קנסוהו לעקור. (35) היא אפיפירות שלמעלה. (36) חמל עליהם לכרות אותם שלא יתקלקל העריס. (37) שאינן חשובות בכלל האפיפירות אלא אם כן הייתה מחשבתו לדלות עליהם הענפים הצומחים. (38) כן הוא במשנה שם: "עשאו כדי שיהלך עליהן החדש אסור". (39) והוא מלשון "הפרחה הגפן". (40) הוא הגפן בלא עריס. (41) כיוון שאין מחשבתו להעלות עליו את השריגים. (1) יבאר הזורע תבואה בצד הכרם או בצד גפן יחידית. שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאת זנב. כרם החרב באמצעו ונשאר שלם מכל סביביו. דין מחול הכרם ודין מחיצה הראויה להפסיק בין כרם לירק. חצר קטנה שנפרצה במילואה לגדולה. שומרת או בית שבכרם אם זורעין בתוכו ירק. (2) כלאים פ"ו משנה א ופ"ד משנה ה. (3) במשנה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ה ניסן - ספר זרעים - הלכות כלאים קכה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מעקרי הגפנים⁴ וזרע. ואם גפן יחידית היא - מרחיק
 2 ממונה ששה טפחים⁵ וזרע. היתה שורה אחת⁶ של
 3 גפנים זו בצד זו, אפלו הן מאה - אין זה פרום, אלא
 4 כגפן יחידית, ומרחיק מן השורה ששה טפחים וזרע.
 5 היו שתי שורות⁷ - הרי אלו פרום, וצריך להרחיק ארבע
 6 אמות מכל צד ואחר כך יזרע.
 7 ב. וכמה יהיה בכל שורה? שלש גפנים⁸ או יותר. במה
 8 דברים אמורים? בשעה בין כל גפן וגפן מארבע אמות
 9 עד שמונה אמות⁹; אבל אם היה בין שתי השורות
 10 שמונה אמות חוץ ממקום הגפנים עצמן¹⁰ - הרי אלו
 11 כמבדלות זו מזו ואינן פרום אהד, ואינו מרחיק אלא
 12 ששה טפחים מכל שורה. וכן אם היה ביניהן פחות
 13 מארבע - הרי אלו כגפן אחת¹¹, ומרחיק ששה טפחים
 14 לכל רוח.
 15 ג. היו שלש שורות¹², אף על פי שיש ביניהן פחות
 16 מארבע - הרי אלו פרום, ורואין את האמצעיות כאלו
 17 אינן¹³. וכן¹⁴ אם היו שלש שורות¹⁵ ובין כל שורה
 18 ושורה שמונה אמות או יותר - הרי זה זרע בין
 19 השורות¹⁶.
 20 ד. לפיכך, הנוטע את פרומו מתחלה¹⁷ והרחיק בין כל

- 21 שורה ושורה שמונה אמות - מתר להביא זרע בתוכו,
 22 ומרחיק מכל שורה ששה טפחים¹⁸ בלבד. אבל אם זרע
 23 חוצה לו - צריך להרחיק משורה החיצונה ארבע אמות
 24 כשאר הפרטים¹⁹. ואין דין בין השורות של זה הפרט
 25 כפרם שחבר באמצע²⁰, שהרי מתחלה נטען מרחקין.
 26 ה. היתה בשדה זו²¹ שורה אחת של גפנים ובשדה
 27 חברו שורה אחת כנגדה קרובה לה, אף על פי שמפסיק
 28 ביניהן דרך היחיד או דרך הרבים²² או גדר שהוא נמוך
 29 מעשרה טפחים²³ - הרי אלו מצטרפות²⁴ להיות שתיקה
 30 פרום. והוא שיהיה ביניהן פחות משמונה²⁵.
 31 ו. נטע שורה אחת בארץ ושורה²⁶ אחת במדרגה: אם
 32 גבוהה המדרגה מן הארץ עשרה טפחים - אינם
 33 מצטרפין²⁷; פחות מכן - מצטרפין.
 34 ז. הנוטע חמש גפנים²⁸ שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאת
 35 זנב²⁹ - הרי זה נקרא פרום קטן³⁰ וצריך להרחיק מהן
 36 ארבע אמות לכל רוח. אבל אם נטעין³¹ שתיים כנגד
 37 שתיים ואחת באמצע³², או שלש בשורה זו ושתיים
 38 כנגדן³³ בשורה שניה - אינם פרום, ואינו מרחיק מהן
 39 אלא ששה טפחים³⁴ לכל רוח.
 40 ח. פרום שחבר³⁵, אם יש בו ללקט עשור גפנים לכל

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(פ"ו שם): "נותנים לו עבודתו". ואמרו בבבא בתרא יח. "ארבע אמות שאמרו, כדי עבודת הכרם". כלומר, כדי החרישה סביב הכרם, שכל השטח הזה שייך לכרם ובטל אליו. (4) כלאים שם, וראה להלן פ"ח הלכה ג. (5) שם ובפ"ג משנה ז. (6) כבית-הלל שם פ"ד משנה ה. (7) שם. וראה להלן בהלכה הסמוכה. (8) ירושלמי שם הלכה ג. "על דעתיה דבית-הלל אוסר שלש כנגד שלש", והן שתי שורות שאמרו בית-הלל במשנה שם. וכן אמרו במקומות אחרים (ביצה יד: ויומא פז). שאין שורה פחות משלשה (כסף-משנה). ומה שהצריכו (להלן הלכה ז) שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב, אין זה אלא בחמש גפנים שהוא כרם קטן (להלן שם), אבל ביותר מחמש אין צורך באחת יוצאת זנב ('תוספות יום-טוב') בכלאים שם). (9) שם פ"ד משנה ח ופ"ה משנה ב. (10) ירושלמי שם פ"ד הלכה ו (כסף-משנה). (11) שאפילו חכמים החולקים על ר' שמעון (פ"ה שם) ואומרים "כרם שהוא נטוע על פחות פחות מארבע אמות [הרי זה] כרם" - אין זה אלא מפני ש"רואין את האמצעיות כאילו אינן" (שם), וזה לא שייך אלא בשלש שורות (ראה להלן הלכה ג), אבל בשתי שורות לא, שהרי אם נראה שורה אחת כאילו אינה, לא תישאר אלא שורה אחת ואינה כרם ('תוספות יום-טוב' שם). (12) שם, כחכמים ולא כר' שמעון, וראה למעלה הלכה הקודמת. (13) שכל העומד ליעקר כעקור דמי. (והמדובר באופן שאין שמונה אמות בין שתי השורות הקיצוניות, ראה למעלה הלכה ב. ועיין בשנות-אליהו שם, ולהלן הלכה ד). (14) זה מוסב על מה שכתב בהלכה ב בשתי שורות, שאם היה בין שורה לשורה שמונה אמות, אין זה כרם. (15) שם פ"ד משנה ט, כר' מאיר ור' שמעון מפני שרב פסק כמותם הלכה למעשה (ירושלמי שם הלכה ו), ולא כדעת תנא-קמא שם משנה ח. וכן כתב רבינו בפירושו המשנה שם, שהלכה כרבי מאיר (ור' שמעון). (16) בהרחקת ששה טפחים, כמבואר להלן הלכה ד. (17) משנה שם. (18) כגפן יחידית. (19) מקור דברי רבינו ממה שאמרו בירושלמי פ"ו סוף הלכה ב: "כרם גדול שנטעו שמונה על שמונה, אין לו מחול" (הובא להלן הלכה ג) - משמע שרק מחול אין לו, אבל יש לו דין כרם לענין אחר, והיינו להרחקה בחוצה לו (מראה הפנים שם, וכן כתב הגר"א בבאורו ליו"ד סימן רצ"ו, ס"ק נד). ויש אומרים שמקורו ממה שאמרו בירושלמי פ"ד הלכה ו "אמר רבי לעזר החמירו תוכו יותר מחוצה לו", וגרס להיפך: "החמירו חוצה לו יותר מתוכו" (חזון-איש). (20) ששיעור ההרחקה הוא שש עשרה אמה (להלן הלכה יא). (21) שם משנה ז. (22) כלומר, שביל הרבים שרחבו פחות משמונה אמות (הראב"ד). וכן כתב רבינו להלן בסוף ההלכה. אבל להלן פ"ג מהלכות מתנות עניים הלכה ג כתב רבינו, ששביל הרבים הוא פחות משש עשרה אמה, וצ"ע. (23) שאין הגדר מפסיק אלא אם גבוה עשרה טפחים, וראה למעלה פ"ג הלכה טו. (24) "כדי שיהיה אסור לזרוע ביניהם, ויהיה הכל כרם וירחיק ארבע אמות מהן כמו שביארנו, ואף-על-פי שהוא אחד בתוך שלו ואחד בתוך של חבריו" (פירושו המשנה). (25) ראה למעלה. (26) כרבי אליעזר שם פ"ו משנה ב, שאין עליו חולק (כסף-משנה). (27) ראה למעלה פ"ו הלכה ה. (28) שם פ"ד משנה ו. (29) בצורה זו: וכן היו כל הכרמים בארץ ישראל ('תוספות יום-טוב'). וראה להלן הלכה ט. (30) ראה להלן הלכה יג. (31) במשנה שם. (32) כזה: (33) כזה: (34) כמו מגפן יחידית. (35) שם פ"ה משנה א.

- 1 בית סָאָה³⁶ וְיִהְיוּ נְטוּעוֹת שְׂתִימִים כְּנֶגֶד שְׂתִימִים³⁷ וְאַחַת
 2 יוֹצְאָה זָנֵב, אוֹ יֵשׁ בּוֹ לִכְנֹן שֶׁלֹּשׁ כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ³⁸ - הָרִי זֶה
 3 נִקְרָא כָרֶם דְּלֹשׁ³⁹, וְאַסוּר לְזָרַע בְּכָלוֹ.
 4 ט. כָּרֶם שְׂאִינּוֹ נְטוּעוֹ⁴⁰ שוֹרוֹת שוֹרוֹת אֲלֵא מְעַרְבָב: אִם
 5 יֵשׁ בּוֹ לִכְנֹן שְׂתִימִים כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ⁴¹ - הָרִי זֶה כָּרֶם; וְאִם
 6 לֹא - אֵינּוֹ כָּרֶם, אֲלֵא דִיּוֹ הִלְחִיק שֶׁשָּׂה טְפָחִים מְפֹל
 7 גֶּפֶן וְגֶפֶן וְזוֹרַע.
 8 י. הֵיוּ הַעֲקָרִים מְכֻנְיָן⁴² וְהַנוֹף אֵינּוֹ מְכֻנֵּן - הָרִי זֶה
 9 כָּרֶם; הַנוֹף מְכֻנֵּן וְהַעֲקָר אֵינּוֹ מְכֻנֵּן - אֵינּוֹ כָּרֶם. הֵיוּ
 10 דְקוֹת⁴³ וְאֵינֶן מְכֻנְנוֹת, הַעֲבוּ וְהָרִי הֵן מְכֻנְנוֹת - הָרִי זֶה
 11 כָּרֶם. פִּיצֵד הוּא יוֹרֵעַ⁴⁴ אִם הֵן מְכֻנְנוֹת - מְבִיא חוּט
 12 הַמֶּדָּה וּמוֹתַח מְזוּ לְזוֹ.
 13 יא. כָּרֶם שְׁחָרֵב בְּאֲמָצְעוֹ⁴⁵ וְנִשְׂאָר שֶׁלֶם מְכֹל סְבִיבּוֹ:
 14 אִם יֵשׁ בְּקֶרְחַת⁴⁶ שְׁבִאֲמָצְעוֹ שֶׁשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה⁴⁷ - הָרִי
 15 זֶה מֵרְחִיק מֵעַקְרֵי הַגְּפָנִים אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ⁴⁸ וְזוֹרֵעַ
 16 בְּאֲמָצְעַת הַקֶּרְחַת; וְאִם אֵין בָּהּ שֶׁשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה - הָרִי
 17 זֶה לֹא יֵבִיא זָרַע לְשֵׁם; וְאִם הִבִּיא, הוּאִיל וְהִרְחִיק אַרְבַּע
 18 אַמּוֹת לְכָל רוּחַ מִן הַגְּפָנִים שֶׁל כָּרֶם - הָרִי זֶה לֹא
 19 קָדֵשׁ⁴⁹.
 20 יב. וְכֵן מְקוּם שֶׁנִּשְׂאָר פְּנוּי בְּלֵא גְפָנִים בֵּין סוֹף הַכָּרֶם
- 21 וּבֵין הַגְּדָר שְׁלוֹ, וְהוּא הַנִּקְרָא מְחֹל הַכָּרֶם⁵⁰: אִם יֵשׁ בּוֹ
 22 שְׂתִימִים עֲשָׂרָה אַמָּה⁵¹ - מֵרְחִיק מִן הַגְּפָנִים אַרְבַּע אַמּוֹת
 23 וְזוֹרַע אֶת הַשְּׂאָר.
 24 יג. הֵיךְ בּוֹ פְחוֹת⁵² מִשְׂתִּימִים עֲשָׂרָה אַמָּה - לֹא יֵבִיא זָרַע
 25 לְשֵׁם; וְאִם הִבִּיא, הוּאִיל וְהִרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת - הָרִי זֶה
 26 לֹא קָדֵשׁ⁵³. בְּמָה דְבָרִים אַמּוּרִים? בְּכָרֶם גְּדוּל⁵⁴; אֲבָל
 27 בְּקֶטֶן⁵⁵ - אֵין לוֹ מְחֹל, אֲלֵא מֵרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת מִסּוֹף
 28 הַגְּפָנִים וְזוֹרַע עַד הַגְּדָר. וְכֵן כָּרֶם גְּדוּל שֶׁהֵיךְ בֵּין כָּל
 29 שוֹרָה וְשוֹרָה שְׂמוּנָה אַמּוֹת⁵⁶ אוֹ יָתֵר - אֵין לוֹ מְחֹל.
 30 יד. הֵיךְ הַגְּדָר⁵⁷ הַמְּקִיף אֶת הַכָּרֶם פְּחוֹת מֵעֲשָׂרָה
 31 טְפָחִים, אוֹ שֶׁהֵיךְ גְּבוּהוֹ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְאֵין בּוֹ רַחֵב
 32 אַרְבַּעַת טְפָחִים⁵⁸ - אֵין לוֹ מְחֹל⁵⁹, אֲלֵא מֵרְחִיק מִסּוֹף
 33 הַגְּפָנִים אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרַע עַד הַמְּחִיצָה. אֲפֹלוֹ הֵיךְ בֵּין
 34 הַגְּפָנִים וּבֵין הַמְּחִיצָה אַרְבַּע אַמּוֹת וּמְחִיצָה - זוֹרַע אֶת
 35 חֲצֵי הָאֲמָה.
 36 טו. גְּדָר שֶׁהוּא גְבוּהוֹ⁶⁰ עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְכֵן חֲרִיץ שֶׁהוּא
 37 עֶמֶק עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרַחֵב אַרְבַּעָה - הָרִי זֶה מֵתָר לְטַעַם
 38 כָּרֶם בְּצִדוֹ מִכָּאן וּיְרִקוֹת בְּצִדוֹ מִכָּאן. אֲפֹלוֹ מְחִיצָה שֶׁל
 39 קְנִיִּים⁶¹, אִם אֵין בֵּין קְנֵיהֶם לְחֻבְרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים⁶² - הָרִי
 40 זֶה מְבַדֵּלֵת בֵּין הַכָּרֶם וְהַיֵּרֶק כְּגֹדֵר.

(36 בית זרע סאה תבואה, דהיינו חמשים אמה על חמשים אמה. (37 במשנה: ונטועות כהלכתן (כלומר, שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאת זנב). (38 היינו שתי שורות של שלש שלש גפנים, ראה למעלה הלכות א"ב (כסף-משנה). (39 משנה שם. (40 שם. (41 (הרדב"ז כתב שהכוונה לשתיים כנגד שתיים ואחת יוצאת זנב, שלמעלה הלכות ז"ח, אבל יותר מסתבר כי הכוונה לאופן זה: והיינו "שתיים כנגד שלש". שאף-על-פי שחרם שתיים ואחת יוצאת ז"ח, אבל יותר מסתבר זנב (למעלה הלכה ח), במדולדל שאינו חרב החמירו יותר. ויתכן, כי זוהי כוונת הר"י קורקוס, אלא שנפלו טעויות סופר בדבריו). (42 בתוספתא כלאים פ"ג וירושלמי שם. (43 תוספתא וירושלמי שם. (44 שם ושם. (45 כלאים פ"ד משנה א. (46 "שם מקום חלק אשר נעקרו ממנו אילנות, והוא נגזר ממלת קרח" (פירוש המשנה שם). (47 [ראה למעלה פ"ו הלכה א, שבוזרע באמצע הכרם שדינו בשש עשרה אמה כמו כאן (עיין בתפארת ישראל שם פ"ה משנה ה) חשבו את האמות עגולות ולא מרובעות]. (48 במשנה: "נותנים לה עבודתה, וזרע את המותר". ועבודת הכרם היא ארבע אמות. (49 שם פ"ז משנה ג: "אלו אוסרין ולא מקדשין מותר חרבן הכרם". (50 משנה פ"ד שם. "והוא מקום הפנוי מן הכרם שאין שם גפנים, והוא כו' מענין מחילה, עזיבת הדבר" (פירוש המשנה). (51 כבית-הלל במשנה שם. והחשבון של שתיים עשרה אמה, כך הוא: ארבע אמות שעל יד הכרם נותנים לעבודת הכרם, והן בטלות לגבי הכרם, ארבע אמות שעל יד הגדר נדרשות לרושא (=דריכת הרגלים) לחיזוק הגדר ובטלות אליו (ראה בפירוש הרא"ש שם משנה ג) ואינן מצטרפות לשטח שאחרי ארבע אמות של עבודת הכרם בכדי שלא יבטלו לכרם, ואם נשאר עוד ארבע אמות באמצע שהוא מקום חשוב בפני עצמו, אינן בטלות לגבי הכרם, ואם הן פחות מארבע אמות, הן בטלות לגבי הכרם. ואסור לזרוע בהן (עירובין גג.). (52 משנה שם. (53 שם פ"ז משנה ג. (54 שלש כנגד שלש כנגד שלש, כלומר שלש שורות של שלש גפנים בכל שורה (ירושלמי שם פ"ד הלכה א - כסף-משנה). (55 שתי שורות של שלש גפנים (ירושלמי שם). ועל-אחת-כמה- וכמה שחרם הנטוע שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאת זנב שוודאי נקרא כרם קטן, ראה למעלה הלכה ז. (56 שם פ"ז הלכה ב: "כרם גדול שנטען שמנה על שמנה, אין לו מחול", וראה למעלה. (57 שם פ"ד משנה ג: "איזה הוא גדר? שהוא עשרה טפחים וחרין שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה", והיא שנויה לענין מחול (רדב"ז וביאור הגר"א ליו"ד סימן רצו ס"ק ס"ג, וראה בפירוש הרא"ש שם). והכסף-משנה מציין לתוספתא (תחילת פ"ד) "העושה מחיצה לכרם גבוהה עשרה ורחבה ארבעה, ביטל ארבע אמות שבכרם". (58 תוספתא שם. וגם במשנה שם, יש לפרש שרחב ארבעה מוסב גם על חריץ וגם על גדר, וראה למעלה פ"ג הלכה טו. (59 שגדר כזה אינו זקוק לארבע אמות דוושא (=דריסת רגלים) לחיזוק. (60 שם פ"ב משנה ח, לענין כלאי זרעים, והוא-הדין לכלאי הכרם. (61 שם פ"ד משנה ד. (62 "שכל פחות משלשה טפחים כלבוד דמי, רוצה לומר שהוא כמחובר, ודבר זה הלכה למשה מסיני" (פירוש המשנה שם).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ה ניסן - ספר זרעים - הלכות כלאים קז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 טז. גדר המבדיל בין פרים וירק שנופרץ עד עשר אמות
 2 - הרי זה כפתח⁶³ ומתר; היתה פרוצה יותר מעשר -
 3 כנגד הפרצה אסור⁶⁴ עד שירחיק מן הגפנים כשעור.
 4 נפרצו בו פרוצות רבות⁶⁵: אם היה העומד כפרוץ⁶⁶ -
 5 הרי זה מתר פאלו אין שם פרוצה; היתה פרוץ מרבה על
 6 העומד - לא ירע כנגד כל המקומות הפרוצים⁶⁷ עד
 7 שירחיק כשעור.
 8 יז. מחצת הפרים⁶⁸ שנופרצה⁶⁹ - אומרים לו⁷⁰ גדר⁷¹.
 9 גדרה ונפרצה⁷² - אומרים לו גדר⁷³. נתאש מפנה ולא
 10 גדרה - הרי זה קדש⁷⁴.
 11 יח. בית⁷⁵ שחציו מקרה⁷⁶ וחציו אינו מקרה, וגפנים
 12 נטועות בצד זה - מתר לזרע ירקות בצד האחר; שהרי
 13 פי תקרה⁷⁷ פאלו ירד וסתם, ונעשה ביניהן כמחיצה⁷⁸.
 14 ואם השנה את קרוי⁷⁹ - אסור⁸⁰.
 15 יט. חצרי⁸¹ קטנה שנופרצה במלואה⁸² לגדולה, והיו
 16 הגפנים בגדולה - אסור לזרע בקטנה⁸³. ואם זרע -
 17 הזרעים אסורין⁸⁴, והגפנים מתריין⁸⁵. היו הגפנים בקטנה

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(63 משנה שם. 64 שם. 65) שהן פחותות מעשר אמות ויתרות על שלשה טפחים (ר"ש שם). (66 כרב פפא בעירובין טו: 67) וכנגד העומד מותר, אם הוא רחב ארבעה טפחים (ר"ש במשנה כלאים שם). (68 תוספתא כלאים פ"ג, והובאה בבבא קמא ק. ובבא בתרא ב. 69) וכשהיתה המחיצה קיימת, היה ירק זרוע בצדה. (70 בבבא קמא ובבא בתרא שם: "אומר לו גדור", בלשון יחיד, שהניזק בעל הירקות מתרה בבעל הכרם שלא יזיקו ולא יאסור את הירקות שלו שהוא המזיק, שההרחקה היא בגלל עבודת הכרם שלו, אבל רבינו שלא העתיק את סוף הברייתא, וחייב באחריותו, לפי שאינו מדבר בכרם של אחד וירק של אחד, אלא שניהם של אחד (ראה להלן) - כתב "אומרים לו", כלומר: בית הדין (ראה למעלה פ"ב הלכה טו) אומרים לו. שאם לא אמרו לו ולא התרו בו - לא קידש, שוודאי אינו מרוצה בכלאים, וראה למעלה פ"ה הלכה כא שאם אינו מרוצה מהכלאים, אינו נאסר כלל, ועיין רמב"ן בקונטרס דינא דגרמי. 71) שלא יהיה כלאים בכרמו. 72) פעם שנית. 73) היינו שמזכירים לו עוד הפעם, אולי אינו יודע מזה. 74) אם הוסיף מאתים אחרי הןדעו. וראה בתוספות בבא קמא שם: ד"ה אומר, ובתוספות בבא בתרא שם. בברייתא שם מדובר בכרם של אחד ובירק של אחר, לפי שהיא סוברת "אדם אסור דבר שאינו שלו", ולפיכך מסיים בה "וחייב באחריותו", אבל רבינו פסק "אין אדם מקדש דבר שאינו שלו" (למעלה פ"ה הלכה ח) והוא מדבר בכרם וירק של אחד, ולפיכך השמיט מה שאמרו "וחייב באחריותו" (חזון-איש). 75) ברייתא בעירובין צג. 76) מכוסה בתקרה. 77) חור התקרה לצד הפתוח. 78) לענין כלאים. וראה בתוספות שם ד"ה חציו. 79) שקיה כל הבית (רש"י שם). 80) לזרוע, אלא-אם-כן הרחיק (רש"י שם). (ואף-על-פי שמעשר אינו נוהג באילן שנטעו בתוך הבית, משום שנאמר בו (דברים יד, כב) "עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה" - שדה ולא בית (ירושלמי ערלה פ"א סוף הלכה ב) ובשביעית נסתפקו (שם) אם נוהגת בדבר הגדל בבית, משום שנאמר (ויקרא כה, ב) "ושבתה הארץ", והכל בכלל. או אינה נוהגת, משום שנאמר (שם, ד) "שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור", הרי שגם מ"כרמך" יש למעט בית - יתכן כי כשם שבמעשרות שבבית חייבים מדרבנן (להלן פ"א מהלכות מעשרות הלכה י), כמו כן בכלאים - חייבים מדרבנן. 81) עירובין צג. וכגירסת רש"י והרא"ש במשנה שם. 82) לרחבה שלא נשאר כלום מן הכותל, לצדדים. 83) לפי שהקטנה בטלה לגבי הגדולה. ואף-על-פי שהרחיק ארבע אמות מן הגפנים, אסור, מפני שהקטנה משמשת כפתחה של גדולה, וכולה כפתח אחד הוא (רש"י שם). 84) שהגדולה, שבה הגפנים, מושכת אצלה את הקטנים, והרי זה כלאים (גמרא שם). 85) שאין הקטנה מושכת את הגדולה אצלה, ואין בכח הזרעים שבקטנה לאסור הגפנים שבגדולה. 86) שהגדולה מובדלת מן הקטנה, כמבואר להלן. 87) ולגבי הגדולה הוא נראה מבחוץ ושוה מבפנים, ונידון כלחי. עיין שם ט: ובפ"ז מהלכות שבת הלכה כב. 88) כלאים פ"ה משנה ג. 89) שהוא רשות בפני עצמו. 90) פתוח מחוץ לכרם. 91) והחריץ - רשות אחרת. 92) למעלה פ"ה הלכה ח, ופ"ו הלכה יא. וראה להלן הלכה כב. 93) אלא שתום מצד אחד, שהכרם מקיפו משלש רוחות (ר"ש שם). 94) כחכמים במשנה שם. וראה להלן שם בדין שומרה. 95) כלומר, מקום החריץ הפנוי מגפנים. 96) שהוא ככרם שחרב באמצעותו, שמרחיק מעיקרי הגפנים ארבע אמות וזרוע, כמבואר למעלה הלכה יא. 97) שם פ"ד משנה ב, ולא כר' יהודה האומר: "איזה הוא מחול הכרם (=שמותר בשתיים עשרה אמה, ראה למעלה הלכה יב) בין שני הכרמים", אלא כחכמים הסוברים "כי מה שיש בין שני הכרמים, דינו כדין הכרם שחרב מאמצעו (=שצריך שש עשרה אמה) -" פירוש המשנה שם. 98) שם פ"ה משנה ג. והוא מקום גבוה, יעמוד שם הצופה לשמור הכרם (פירוש המשנה שם). 99) במשנה שלפנינו שם: "וזרעים

20

פֶּרֶק שְׁמִינִי

21 א. הגִּפְּנִים שֶׁגָּדְלוּ כְּרִיתָן, וְהָרִי הַשְּׂרִיגִים וְהָאֲשְׁכּוֹלוֹת
22 שֶׁלֹּהֶן מְשֻׁלְכִין בְּאֶרֶץ - הֵן הַנִּקְרָאִין פָּרֶם. אֲבָל הַעוֹשָׂה
23 כְּמוֹ מִטָּה אוֹ כְּמוֹ שֶׁבְכָה גְבוּהָה מֵעַל הָאֶרֶץ, כְּדִי שִׁיְהִי
24 הָאֲשְׁכּוֹלוֹת וְהַשְּׂרִיגִים נִמְשָׁכִין עָלֶיהָ, וְהַגְּבִיָּה נוֹף
25 הַגִּפְּנִים מֵעַל הָאֶרֶץ עַל אוֹתָהּ הַמִּטָּה וְהִדְלָה אוֹתוֹ - הָרִי
26 זֶה נִקְרָא עָרִיס. וְאוֹתָם הַקְּנִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן שֶׁעֲשָׂה מִהֵן
27 מִטָּה אוֹ שֶׁבְכָה וְהִדְלָה עָלֶיהֶן אֶת נוֹף הַגִּפְּנִין - הֵן
28 הַנִּקְרָאִים אֲפִיפְיּוֹת. וְדִינֵיהֶן אַחֲרֵים יֵשׁ בְּעָרִיס.
29 ב. הַנּוֹטֵעַ שׁוֹרָה אַחַת שֶׁל חֲמֵשׁ גִּפְּנִים אוֹ יֵתֵר וְעָרֶסָן
30 עַל גְּבִי כְּתֵל גְבוּהָ עֲשָׂרָה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, אוֹ שֶׁנּוֹטֵעַן בְּצַד
31 חֲרִיץ עִמָּק עֲשָׂרָה וְרֻחַב אַרְבָּעָה - הָרִי אֵלּוּ נִקְרָאִין
32 עָרִיס. וְצָרִיף לְהַרְחִיק מִן הָעָרִיס אַרְבַּע אַמּוֹת וְאַחַר כֵּן
33 יִזְרַע, כְּדֶרֶךְ שֶׁמֵּרְחִיק מִן הַכֶּרֶם.
34 ג. וּמַהֵיכֵן מוֹדְדִין? מֵעַקֵּר הַגֶּדֶר שֶׁעָרֶסָן עָלָיו. בִּיצֵד?
35 הַרְחִיק אֶת הַשׁוֹרָה שֶׁל גִּפְּנִים מִן הַכְּתֵל אִמָּה, וְנִמְצָא
36 הָעָרִיס מִן הַגִּפְּנִים לְכַתֵּל - מוֹדֵד מִן הַכְּתֵל אַרְבַּע אַמּוֹת
37 וְזוֹרַע, וְנִמְצָא בֵּין הַזֶּרַע וּבֵין עַקְרֵי הַגִּפְּנִים חֲמֵשׁ אַמּוֹת.
38 וְאִם בָּא לְזַרְעַ מִצַּד הַגִּפְּנִים - מֵרְחִיק מֵעַקְרֵי הַגִּפְּנִים

1 הַשְּׂרִיגִין נוֹגְעִין בָּהֶן¹⁰⁰, כְּדִי שֶׁלֹּא יִרְאֶה יֵרֶק בְּתוֹךְ הַכֶּרֶם
2 מְלֻמְעָלָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמַרְבַּעַת¹⁰¹; אֲבָל אִם
3 הֵיטָה הַשׁוֹמְרָה עֲגֻלָּה¹⁰² - צָרִיכָה שִׁיְהִיָּה בְּתוֹכָהּ חֲלָל
4 אַרְבָּעָה טַפְחִים, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה מְפֻלְגָת מִן הָאֶרֶץ, וְצָרִיכָה
5 עֲפָרָה¹⁰³ עַל רֹאשָׁהּ מְלֻמְעָלָה שֶׁלֹּשָׁה טַפְחִים.
6 כג. הַבֵּית שֶׁבְּפָרֶס¹⁰⁴: אִם הֵיָה יוֹתֵר מְשֻׁלְשָׁה¹⁰⁵ טַפְחִים
7 עַל שֶׁלֹּשָׁה טַפְחִים עַד אַרְבָּעָה¹⁰⁶ - זוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ יֵרֶק;
8 וְאִם הֵיָה פָחוֹת מְשֻׁלְשָׁה עַל שֶׁלֹּשָׁה - הָרִי הוּא כְּסֻתּוֹם
9 וְאִין זוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ.
10 כד. גִּפְּנִין יְחִידִית¹⁰⁷ שֶׁהֵיטָה נְטוּעָה בְּתוֹךְ הַנֶּקֶע¹⁰⁸ אוֹ
11 בְּתוֹךְ הַחֲרִיץ - מֵרְחִיק מִמֶּנָּה שִׁשָּׁה טַפְחִים לְכָל רוּחַ
12 וְזוֹרַע אֶת כָּל הַחֲרִיץ, כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשָׂה בְּמִישׁוֹר. וְאִם הֵיָה
13 עִמָּק עֲשָׂרָה¹⁰⁹ וְהֵיָה רֻחַב שֶׁפֶת הַחֲרִיץ לְמַעַלָּה אַרְבָּעָה
14 - אֲסוּר לְזַרְעַ בְּתוֹכוֹ אִף עַל פִּי שֶׁהַרְחִיק שִׁשָּׁה¹¹⁰.
15 כה. וְכֵן גִּפְּנִין יְחִידִית שֶׁהֵיטָה מְקַפֶּת גֶּדֶר גְבוּהָ עֲשָׂרָה¹¹¹
16 וְרֻחַב אַרְבָּעָה - לֹא יִזְרַע בְּכָל הַמְחִיצָה וְאִף עַל פִּי
17 שֶׁהַרְחִיק שִׁשָּׁה. וְאִם הַרְחִיק שִׁשָּׁה וְזוֹרַע - לֹא קָדַשׁ¹¹².
18 וְכִמָּה יִרְחִיק לְכַתֵּחַלָּה וְיִזְרַע? אַרְבַּע אַמּוֹת¹¹³ לְכָל רוּחַ,
19 וְאַחַר כֵּן יִזְרַע שָׂרָר הַחֲרִיץ אוֹ שָׂרָר הַמְּקוֹם הַמְּקַף גֶּדֶר.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

בתוכה, ובכתי" מינכן: "בראשה". ואף-על-פי שבחריץ שהוא עמוק עשרה רוחב ארבעה ואינו מפולש, לא התירו אלא אם יש בו שש עשרה אמה (למעלה הלכה כ) - בשומרה שהיא גבוהה וניכרת, הקילו (רע"ב שם). (100) כלומר בשומרה. וכן כתב בפירושו המשנה שם, על מה שאמרו: "ואם היה שער כותש אסור": "שער כותש הוא שיהיו ענפי גפנים מחוברים בראש המקום ההוא ונוגעים בו. וכותש, רוצה לומר שיהיו ענפי גפנים מחוברים לקרקע השומרה". ועיין ר"ש שם שהעיר על שינוי הלשון במשנה, שכאן אמרו: "שער כותש", בפ"ד משנה ז אמרו: "אם ערסן למעלה", ולפי דברי רבינו יש הבדל ביניהם, שבערסן פירש: "אסף ענפי זאת עם זאת, ועשה מהם עריס אחת". ואילו שער כותש אינו אלא נוגע בשומרה. וראה בפאה פ"ב משנה ג, ובפ"ג מהלכות מתנות עניים הלכה יט, רצ"ע. (101) ירושלמי שם. שהואיל ורחבה ארבעה מכל צד, הרי הוא מקום חשוב בפני עצמו, אף אם אין חלל ארבעה טפחים בתוכה, ומותר לזרוע בראשה (פני משה שם). (102) ובדבר העגול, נתמעט הרוחב מן הצדדין. ועיין רדב"ז. (103) בעגולה, אבל במרובעת אין צריך אף עפר שלשה טפחים על ראשה, שהיא רשות בפני עצמה, ומותר לזרוע בה בכל אופן (ירושלמי שם). (104) שם פ"ה משנה ד. "והבית שבכרם זורעים בתוכו". (105) ירושלמי שם. והר"ש פירשו באופן אחר. (106) [בכ"י שביד מעשה רוקח, ובכ"י אברבנאל ובדרפוס רומי, חסרות שתי המלים "עד ארבעה". וכן הוא בשו"ע י"ד סימן רצו סעיף נג, ועיין שם בבאור הגר"א סוף ס"ק עא. ולפי נוסחתנו היה צריך להשלים ולתקן כדלהלן: משלים עד ארבעה וזורעין וכו'". וכן הוא בירושלמי שם: "משלשה ועד ארבעה היא מתניתין, פחות משלשה כסתום, משלשה ועד ארבעה משלים ארבעה וזרוע מיד". וזהו פירושו: "משלשה ועד ארבעה משלים", כלומר אם החלל בבית ועל גבי הקרקע, הוא יותר משלשה טפחים, שאינו כסתום וכלבוד, משלים, כלומר חוקק באדמה ומשלים לארבעה טפחים (ראה למעלה הלכה כב), שכיון שיש שלשה טפחים חלל על גבי הקרקע, אפשר להשלים עד ארבעה על-ידי-זה שיחפור בתוך הקרקע, אבל אם אין שם שלשה טפחים למעלה על גבי הקרקע, שהוא כסתום וכלבוד, אינו יכול להשלים על ידי חפירה בתוך הקרקע]. (107) משנה שם. (108) "חפירה יתקבצו שם המים. וכבר זכרתי לך פעמים רבות שעבודת הגפן ששה טפחים, והודיענו שאף-על-פי שתהיה כלאים עם הגפן בחפירה אחת, הוא מותר כשיהיה בין הזרעים ששה טפחים" (פירושו המשנה שם). (109) נלמד מן התוספתא פ"ד המובאת בהלכה הסמוכה (ביאור הגר"א שם ס"ק עב, ומשנה ראשונה שם). (110) עד שירחיק ארבע אמות, כדלהלן בהלכה הסמוכה. (111) תוספתא פ"ד: "העושה מחיצה לגפן עמוקה (בכ"י עהפורט, "גבוהה" = גבוהה) עשרה ורחבה ארבעה, ביטל ששה טפחים שבגפן. ומכאן למד רבינו למה שכתב בהלכה הקודמת. (112) כמו במחול הכרם למעלה הלכה יג (הגר"א שם ס"ק עד). ראה בפ"ז משנה ג. (113) בתוספתא שם: "רבן גמליאל ובית דינו, התקינו שיהו מרחיקין ארבע אמות מעיקר הגפנים לגדר". וכן נלמד מדברי ר' יוסי במשנה (שם), שאמר על הגפן הנטועה בגת, שמרחיק ארבע אמות וזורע, והוא-הדין לדעת חכמים באופן שהיה החריץ עמוק עשרה רוחב ארבעה (כסף-משנה). (1) יבאר איהו עריס ופסקי עריס וכמה מרחיקים מהם. גפן שעלה העץ שלה מן הארץ מעט ונעקר וחזר ונמשך, כיצד מודדין. זרע ירק או תבואה וצמחה ואח"כ סיכך עליה הגפן. מדות כלאים אם שוחקות אם מצומצמות, וכלאי בהמה ובגדים. סוריא וחוצה לארץ לעניין כלאים.

- 1 ארבע אמות, שנמצא רחוק מן הכתל חמש אמות. ועל
2 דרך זו דנין בכל ערים.
- 3 ד. אחד הבונה את הגדר ואחר כך נטע או שנטע ואחר
4 כך עשה הגדר, הואיל וערסן - הרי זה ערים. נהרס
5 הגדר או נסתם החריץ - אין כאן ערים, אלא הרי כל
6 השורה כגפנים יחידים.
- 7 ה. ערים שחבר אמצעו ונשתירו בו חמש גפנים בצד
8 הגדר מכאן וחמש גפנים בצד הגדר האחר מנגדן -
9 זהו הנקרא פסקי ערים. אם יש ביניהן שמונה אמות
10 ואחד מששים באמה - הרי זה מרחיק מכל שורה ששה
11 טפחים וזרע; והוא שלא יזרע תחת האפיקרות, כמו
12 שבארנו.
- 13 ו. הנה ביניהן שמונה אמות בצמצום - הרי זה לא יזרע
14 לשם. ואם ורען, הואיל והרחיק מכל שורה ששה טפחים
15 - הרי זה לא קדש. ואם אין שם גדר - מרחיק מכל שורה
16 ששה טפחים וזרע; שאין כאן לא ערים ולא פסקי ערים.
17 חזר ובנה הגדר - חזר ערים למקומו, וחזרו פסקי ערים
18 למקומן.
- 19 ז. גנה קטנה שהיא מקפת גדר, וערס את הגפנים סביב
20 לה מבחוץ על כל כותליה: אם יש בה מלא בוצר וסלו
21 מכאן ומלא בוצר וסלו מכאן, הואיל והיא מקפת גדר
22 - זרעין בתוכה ירקות; ואם אין [בה] כשעור הנה -
23 אין זרעים בתוכה, מפני שנואָה הכל פערים אחד ורק
24 בתוכו.
- 25 ח. גפנים שהיו זרועים במדרגה גבוהה והערים שלֵהן
26 יוצא ומסכף על השדה: אם עומד בארץ ובוצר את כלו
27 - רואין כל המקום שסתם הערים כאלו הוא מקום עקרי
28 הגפנים, ואוסר ארבע אמות בשדה לכל רוח משפת
29 הערים; ואם אינו יכול לבצר עד שיעלה במדרגה או
30 בסלם - אין אסור לזרע אלא תחת הערים בלבד.
- 31 ט. שני כותלים הסמוכין זה לזה והגפנים נטועים
32 בזוויות ביניהם, והערים יוצא עם הכותלים מתוך הקרן
33 וכלה - מרחיק מעקרי הגפנים כשעור וזרע במקום
34 הכלה שאין עליו ערים. ואף על פי שהזרע מכון בין
- 35 שני הכותלים שביניהן הערים, הואיל והרחיק כשעור -
36 הרי זה זרע בין הכותלים.
- 37 י. גפן שעלה העץ שלה מן הארץ מעט ואחר כך נעקם
38 ונמשך על הארץ וחזר ועלה כמו ארכבה, כשמודדין
39 בין הגפן ובין הזרע ששה טפחים או ארבע אמות -
40 אין מודדין אלא מסוף הארכבה, לא מעקר הגפן
41 הראשון.
- 42 יא. כבר בארנו, שאף על פי שמרחיק בין הזרע ובין
43 הגפן כשעור, צריך להזהר שלא תסכף הגפן על הירק או
44 יסכף הירק על הגפן. זרע ירק או תבואה וצמחה, ואחר
45 כך סכף עליה את הגפן - הקשין מתרין, והדגן ידלק. היו
46 שרשי הגפן יוצאין לתוף הארבע אמות שבין הכרם
47 והתבואה - יעקר. היו שרשי התבואה יוצאין לתוף
48 הארבע אמות - מתר.
- 49 יב. כל ההרחקות והשעורין האמורין בכלאים - באמה
50 בת ששה טפחים שוחקות. ולא יצמצם במדות
51 הכלאים, שאין מצמצמים אלא להחמיר.
- 52 יג. כל השעורין האלו שמרחיקין בין הגפנים והתבואה
53 או הירק - אינן אלא בארץ ישאל או בסוריא; אבל
54 בחוצה לארץ - מתר לזרע בצד הגפנים בתוף הכרם
55 לכתחלה. ולא אסרו בחוצה לארץ אלא לזרע שני מיני
56 ירק או תבואה עם התרען במפלת יד. ואם אמר לתינוק
57 נכרי לזרע לו בחוצה לארץ - מתר. אבל לא יאמר
58 לנכרי גדול, שלא יתחלה בישאל.
- 59 יד. ואף על פי שמותר לזרע הירק בצד הכרם בחוצה
60 לארץ, הרי אותו הירק הזרוע שם אסור באכילה ואפלו
61 בחוצה לארץ. והוא שיראה אותו לוקט ומוכר; אבל
62 ספקו - מתר, כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות.

יום רביעי כ"ו ניסן ה'תשע"ה

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

- 65 א. המרכיב זכר על נקבה שאינו מינו², בין בכהמה בין
66 בחיה ובעוף³, ואפלו במיני חיה שפנים⁴ - הרי זה לוקה

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר המרכיב זכר על בהמה שאינו מינו. וסימני פרדות שמותר לזווגן. הילודין מן הכלאים אם מותרין בהנאה, ואם מותרים בהרכבה. העושה מלאכה בשני מיני בהמה או חיה. היושב בעגלה שמושכין אותה כלאים. בהמת פסולי המוקדשין.
(2) אפילו שניהם ממין טהור. ודווקא בשאינו מינו, אבל מין במינו, כגון שור שחור על גבי פרה לבנה - מותר. ולמדו כן מכלאי בגדים שתפרו בהם שני מינים "לא תלבש שעטנו צמר ופשתים". (3) והנה בתורה לא נאמר אלא "בהמתך לא תרביע כלאים" ולא נזכרו חיה ועופות. אבל חכמינו ז"ל אמרו: "אחד שור ואחד כל בהמה כו' לכלאים וכו' וכן חיה ועוף" ולמדו כן בגזירה שווה "בהמתך" - "בהמתך" משבת, שכשם שבשבת נתרבו גם חיה ועוף שנאמר "לא תעשה כל מלאכה וגו' ושורך וחמורך וכל בהמתך", - "וכל בהמתך" מרבה כל מיני בעלי חיים, כמו כן לעניין כלאים. (4) "המרביע שני מינים שבים לוקה". ולמדו כן בגזירה שווה "למינהו" - "למינהו", נאמר "למינהו" ביבשה ונאמר "למינהו" בים, ללמדך שכשם שביבשה יש איסור כלאים, כמו כן יש בים. וצריך לומר ש"מיני חיה" שכתב רבינו אינו מין חיה בלבד אלא כוונתו לנפש חיה, והכל בכלל.

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מן התורה בכל מקום, בין בארץ בין בחוצה לארץ;⁵
 2 שגאמר: בהמתך לא תרביע פלאים. ואמר בהמה חיה
 3 ועוף שלו או של חברו.⁶ ואינו לוקה עד שיכניס בידו
 4 כמכחול בשפופרת;⁷ אבל אם העלים זה על זה בלבד
 5 או שעוררן בקול⁸ - מפני אותו מפת מרדות.⁹
 6 ב. מתר להכניס שני מינין לטהר אחד. ואם ראה אותם
 7 רובעים זה את זה - אינו זקוק להפרישן. ואסור
 8 לישראל לתן בהמתו לעובד פוכבים להרביעה¹⁰ לו¹¹.
 9 ג. מי שעבר והרביב בהמתו¹² פלאים - הרי הנוולד
 10 מהם מתר בהנאה¹³. ואם היה מין טהורה עם מין
 11 טהורה¹⁴ - מתר באכילה¹⁵, כמו שבארנו במאכלות
 12 אסורות.
 13 ד. שני מיני בהמה או חיה שדומין זה לזה, אף על פי
 14 שמתעברין זה מזה ודומין זה לזה, הואיל והם שני
 15 מינין - הרי הם פלאים ואסור להרביבן. פיצד? הדאב
 16 עם הכלב, והכלב הפפרי¹⁶ עם השועל, והצבאים¹⁷ עם
 17 העזים, והיעלים¹⁸ עם הרחלים, והסוס עם הפפרד¹⁹,
 18 והפפרד עם החמור, והחמור עם הערוד²⁰, אף על פי
 19 שדומין זה לזה - הרי הן פלאים זה בזה.
- ה. מין שיש בו מדברי וישובי, כגון שור הפר²¹ עם
 22 השור²², והרמף²³ עם הסוס - מתר להרביבן זה עם זה,
 23 מפני שהן מין אחד. אבל אלו עם אלו בר - פלאים זה
 24 בזה. מפני שהאנו (ביתאי) ביציו מבפנים, ואנו בר -
 25 ביציו מבחוץ, מפלל שהם שני מינין. והכוי - פלאים
 26 עם החיה ועם הבהמה; ואין לוקין עליו, מפני שהוא
 27 ספק²⁴.
 28 ו. הילודים מן הפלאים: אם היו אמותיהן מין אחד²⁵
 29 - מתר להרביבן זה על זה; ואם היו שני מינין²⁶ - אסור
 30 להרביבן זה על זה, ואם הרביב - לוקה²⁷. וכן אם
 31 הרביב זה הנוולד²⁸ אפלו על מין אמו²⁹ - לוקה³⁰.
 32 פיצד? פירד שאמו חמור - מתר להרביבו על פירדה
 33 שאמה חמור³¹, ואסור להרביבו³² אפלו על החמור;
 34 אבל פירד שאמו סוס - אסור להרביבו³³ על פירדה
 35 שאמה חמור. וכן כל פיצא בזה. לפיכך, הרוצה
 36 להרביב פירד על פירדה או למשף בשתי פירות - בודק
 37 בסימני אונים וזנב וקול; אם דומין זה לזה - בידוע
 38 שאמן ממין אחד ומתירן.
 ז. כל העושה מלאכה בשני מיני בהמה או חיה כאחד,

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(5) שהרי אינה מן המצוות התלויות בארץ. (6) ספרא פרשת קדושים פרק ד הלכה יד "בהמת אחרים על בהמת אחרים מניין? תלמוד לומר את חוקותי תשמורו". (7) כך קבלו חכמים שלא אסרה התורה אלא אם האדם עושה מעשה ההרבעה בידיו ממש. (8) עוררם בקול להרבעה. [ואף על פי שבחרישה בכלאים אמרו: "הנהיגם בקול - לוקה" שהקפידה התורה גם אם אין האדם עושה מעשה החסימה בידו, וגם המנהיג בקול עובר על הלאו של "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", אלא שיש סברא לומר כי זהו לאו שאין בו מעשה, ואין לוקים עליו - בזה אמרו כי בקולו הוא עושה מעשה, וחייב מלקות, אבל בהרבעה לא אסרה התורה אלא בעושה מעשה, אבל בלי מעשה אינו עובר על הלאו]. (9) שאסור מדרבנן. וראיה לכך ממה שהתירו להכניס מין ושאינו מינו לדיר, ולא אמרו שמותר גם להעלות זה על זה. (10) באינו מינה. (11) כלומר, בשביל הישראל, ואיסורו משום "אמירה לנכרי שבות". [אבל להרבעה בשביל הגוי אין איסור אמירה לנכרי שבות. ואף על פי שהגוי מזהיר על רביעת בהמה באינו מינה - כאן מדובר, כנראה, באופן שאומר לו להרביע על ידי העלאה זה על זה, בלי מעשה של "כמכחול בשפופרת", שבישראל אינו אסור מן התורה אלא מדרבנן, ובגוי לא שייך איסור דרבנן. אבל אם אומר לו להרביע במעשה, עובר על לפני עיוור לא תיתן מכשול, אפילו אם אומר לו להרביעו בשביל הגוי. (12) המדובר בשני מינים טמאים. (13) אבל באכילה לא, שהרי הם טמאים. (14) כגון בהמה עם חיה. (15) "בהמתך לא תרביע כלאים וכו'" מה בהמתך היוצא ממנה מותרת כו' מדאסור רחמנא כלאים לגבוה (=לרקבן), מכלל דלהדיוט שרי (=מותר אף באכילה). (16) כלב הציד מיוחס לכפר. (17) עפריים. (18) הם מין חיה. (19) נולד מן הסוס והחמור. (20) חמור מדברי. (21) השור המדברי. (22) לפי ששניהם מין בהמה. (23) מין ממיני הסוסים ונזכר במגילת אסתר "בני הרמכים". (24) אם הוא מין חיה או מין בהמה. (25) וכן אבותיהם מין אחד. (26) וגם אבותיהם שני מינים. (27) זה לא ייתכן אלא אם נפסוק שבוודאי "אין חוששין לזרע האב", אבל אם זה ספק - אינו לוקה. שהרי אם וודאי הוא שחוששין לזרע האב - מותר לכתחילה, כמו שאמרו בחולין עט. לדעת חנניה, שכל הפרדות מין אחד הם. ואם כן קשה כאן כמה קושיות: א. איך כתב בסמוך "וכן אם הרכיב זה הנוולד אפילו על מין אמו לוקה", הרי שם אמרו שאם אין חוששין לזרע האב מותרים לכתחילה, שהרי אמותיהם שוות, ואיך כתב רבינו שאסור ולוקה. ב. הרי שם אמרו במסקנא, שספק הוא אם חוששין לזרע האב או לא. ג. הרי בפרק י"ב מהלכות שחיטה הלכה י"א פסק רבינו שספק הוא אם חוששין לזרע האב או לא. לכן נראה שיש להגיה גם כאן וגם בסמוך, כדלהלן: "ואם הרכיב [אינו] לוקה, וכן אם הרכיב זה הנוולד אפילו על מין אמו [אינו] לוקה". ולפי זה פסק רבינו כמסקנת הגמרא שם, וכמו שפסק בהלכות שחיטה שם, שספק הוא אם חוששין לזרע האב או לא. ולפיכך בשני מינים אסור שמא אין חוששין לזרע האב, ואינו לוקה שמא חוששין. ואם הרכיבו על מין אמו אסור שמא חוששין לזרע האב, ואינו לוקה שמא אין חוששין. (28) מסוס וחמורה. (29) חמור הבא מחמור וחמורה. (30) צריך להיות: "אינו לוקה", כמבואר למעלה. (31) ממה נפשך: אם אין חוששין לזרע האב הרי הם מין אחד מצד האם, ואם חוששין לזרע האב, הרי כל הפרדות מין אחד, כנ"ל. (32) אין כאן אלא איסור בלבד מחמת ספק, אבל אינו לוקה, כנ"ל. (33) ואינו לוקה, כנ"ל.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי כ"ו ניסן – ספר זרעים – הלכות כלאים קלא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 וְהָיָה אֶחָד מֵהֶן מִן טְהוֹרָה וְהַשְּׂנִי מִן טְמֵאָה³⁴ - הָרִי
 2 זֶה לֹקֵה בְּכָל מְקוֹם³⁵; שְׁנֵאמַר: לֹא תִחַרֵּשׁ בְּשׂוֹר
 3 וּבַחֲמֹר יִחְדּוּ. אֶחָד הַחֹרֵשׁ אוֹ הַזּוֹרְעַ³⁶ אוֹ הַמוֹשֵׁף בָּהֶם
 4 עֲגָלָה אוֹ אֶבֶן כְּאֶחָד³⁷, אוֹ הַנְּהִיגִים כְּאֶחָד וְאֶפְלוּ בְּקוֹל
 5 - לֹקֵה; שְׁנֵאמַר: יִחְדּוּ - מִכָּל מְקוֹם³⁸. אֲבָל הַמְּזוֹרְגִין³⁹
 6 - פְּטוּר, עַד שְׂיַמְשֵׁף אוֹ יְנַהִיג.
 7 ח. אֶחָד שׂוֹר וְחֲמֹר וְאֶחָד כֹּל שְׂנִי מִיָּנִין שְׁאֶחָד טְמֵא
 8 וְאֶחָד טְהוֹר, בֵּין בְּהֵמָה עִם בְּהֵמָה כְּחִזְרִי⁴⁰ עִם הַכֶּבֶשׂ,
 9 אוֹ חִיָּה עִם חִיָּה כְּחֲמֹר עִם הַפִּיל, אוֹ חִיָּה עִם בְּהֵמָה
 10 כְּכִלְבִּי⁴¹ עִם הָעֵז אוֹ צְבִי עִם הַחִזִּיר וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם - עַל
 11 כֹּל אֵלוֹ לֹקֵה מִן הַתּוֹרָה; שְׂחִיָּה בְּכִלְל בְּהֵמָה⁴² הִיא,
 12 כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ בְּהֵלְכוֹת מֵאֲכִלוֹת אֲסוּרוֹת. אֲבָל מִדְּבָרֵי
 13 סוּפְרִים⁴³, שְׂנִי מִיָּנִין שֶׁהֵן כְּלָאִים בְּהַרְבֵּעָה - אֲסוּרִים
 14 לְחַרֵּשׁ בָּהֶן כְּאֶחָד וּלְמַשְׁכֵּן וּלְהַנְהִיגֵן. וְאִם עָשָׂה בָּהֶן
 15 מְלָאכָה כְּאֶחָד אוֹ מִשֵּׁף אוֹ הַנְּהִיג - מִכֵּין אוֹתוֹ מִמַּת
 16 מְרִדוֹת. וְאֲסוּר לְהַנְהִיג בְּהֵמָה מִן הַיְבֻשָּׁה עִם חִיָּה
 17 שְׂבִיִם, כְּגוֹן עֵז עִם שְׂבוּט⁴⁴; וְאִם עָשָׂה - פְּטוּר⁴⁵.
 18 ט. עֲגָלָה שֶׁהָיָה מוֹשְׁכִין אוֹתָהּ כְּלָאִים - הַיּוֹשֵׁב בְּעֲגָלָה
- 19 לֹקֵה, וְאִף עַל פִּי שְׂלֵא הַנְּהִיג; שְׂיַשִּׁיבְתוּ גוֹרְמַת
 20 לְבֵהמָה שְׂתַמְשֵׁף הָעֲגָלָה. וְכֵן אִם הָיָה יוֹשֵׁב אֶחָד
 21 בְּעֲגָלָה וְאֶחָד מִנְהִיג - שְׂנִיָּהֶן לֹקֵין. וְאֶפְלוּ מֵאָה
 22 שְׂהַנְהִיגוּ כְּלָאִים כְּאֶחָד - כֶּלֶן לֹקֵין.
 23 י. מִתֵּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאֶדָם וּבְבֵהמָה אוֹ חִיָּה כְּאֶחָד,
 24 כְּגוֹן אֶדָם שְׂחֹרֵשׁ עִם הַשׂוֹר אוֹ מוֹשֵׁף עֲגָלָה עִם חֲמֹר
 25 וְכִיּוֹצֵא בְּזָה; שְׁנֵאמַר: בְּשׂוֹר וּבַחֲמֹר יִחְדּוּ - לֹא בְּאֶדָם
 26 וְחֲמֹר אוֹ בְּאֶדָם וְשׂוֹר.
 27 יא. בְּהֵמַת פְּסוּלִי⁴⁶ הַמְּקַדְשִׁין, אִף עַל פִּי שֶׁהִיא גוֹף
 28 אֶחָד, עֲשָׂאָה הַכְּתוּב כְּשֵׁנִי גוֹפִין. מִפְּנֵי שֶׁהִתְהַ קִדְשׁ⁴⁷,
 29 וְנִעְשָׂת⁴⁸ כְּקִדְשׁ וּכְחַל מְעַרְבִין זֶה בְּזָה⁴⁹, וְנִמְצְאָת בְּהֵמָה
 30 זֶה בְּבֵהמָה טְמֵאָה עִם הַטְּהוֹרָה הַמְעַרְבִין כְּאֶחָד. הָרִי
 31 הוּא אוֹמֵר: וְאִם כֹּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יִקְרִיבוּ
 32 מִמֶּנָּה קֶרְבָּן לַי'. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמֹדוֹ, שְׂאִינוּ מִדְּבָר אֶלָּא
 33 בְּפִסּוּלֵי הַמְּקַדְשִׁין⁵⁰. לְפִיכֵף, הַחֹרֵשׁ בְּשׂוֹר פְּסוּלִי
 34 הַמְּקַדְשִׁין אוֹ הַמְּרַבֵּעַ - הָרִי זֶה לֹקֵה מִשׁוּם כְּלָאִים.
 35 וְאֲסוּר זֶה מִדְּבָרֵי קִבְלָה.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(34) בכלאים פרק ח משנה א-ב: "כלאי בהמה וכו' ואינם אסורים אלא מלהרביע, בהמה עם בהמה וחיה עם חיה, בהמה עם חיה וחיה עם בהמה, טמאה עם טמאה וטהורה עם טהורה, טמאה עם טהורה וטהורה עם טמאה אסורין לחרוש ולמשוך ולהנהיג". ומפרשה רבינו שם: "כשאמר כלאי בהמה אינם אסורים אלא מלהרביע (=כלומר, אבל לחרוש מותר) אמר שאינו זה אלא לבהמה עם בהמה וכו'. אבל בהמה טמאה עם טהורה וטהורה עם טמאה יש בה תוספת על איסור ההרבעה, והוא: שהם אסורים לחרוש ולמשוך ולהנהיג וכו' וזה עניין שאמר הכתוב לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", רוצה לומר: לעניין הרבעה שנאמר "בהמתך לא תרביע כלאים" כל שהם שני מינים הרי הם בכלל כלאים ואפילו שניהם טהורים, אבל בחרישה לא פרט הכתוב אלא באופן שאחד טמא ואחד טהור - "שור וחמור", וכן הוא בתוספתא שם פרק ה: "לא יקשור סוס לפרד ופרד לחמור וחמור לערוד כו' אם עשה כן כו' וחכמים פוטרין". (35) אפילו בחוצה לארץ. שכל מצוה שאינה תלויה בארץ, נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ. (36) בספרי פרשת כי תצא: "לא תחרוש, אין לי אלא חורש, מניין לרבות את הדש וכו' תלמוד לומר יחדיו מכל מקום". (37) בפירושו המשנה שם כתב רבינו: "ואמרו שעניין יחדיו, רוצה לומר לחבר ביניהם וליחדם על איזה דרך שיהיה, או לחרישה וזולתה. (38) [זה מוסב על זורע ומושך ומנהיג, וכדברי הספרי (שהובא למעלה) שמ"יחדיו" למדו שחרישה לא דווקא]. (39) ברייתא בבבא מציעא שם. ופירש רש"י: "המזווג שור וחמור לקרון ולא הנהיג בהם". (40) חזיר הוא מין בהמה. (41) שהוא מין חיה. (42) בבא קמא נד: ושם למדו כלאים דחרישה בגזירה שווה "שור" - "שור" משבת, מה שור האמור בשבת גם עוף בכלל, אף כלאים כן. וכן הוא בספרי שם: "מניין לרבות שאר בהמה וחיה ועוף כיוצא בשור, תלמוד לומר לא תחרוש". ורבינו השמיט כאן "עוף". (43) שהרי אמרו בבבא קמא שם "אחד השור ואחד כל בהמה". כלומר, מזה משמע שגם כששניהם טהורים או שניהם טמאים הם בכלל האיסור, ולדעת רבינו זה אינו אלא מדברי סופרים. (44) בעיא היא שם נה. אם יש בזה איסור כלאים או מכיוון שאינם יכולים להתחבר, שהרי העז לא ייכנס לים והדג לא ייצא ליבשה. ולא נפשטה הבעייתא. (45) מאחר שלא נפשטה הבעייתא, אינו לוקה מספק. ורוצה לומר פטור ממכת מרדות, שהרי גם העז וגם השבוט שניהם ממין טהור. (עיי' שבת ק"ט. וקידושין מא. "רבא מלח שיבוטא" ובחולין קט: אסר לנו חזיר - התיר לנו מוח של שיבוטא), ומן התורה אינו חייב מלקות אלא במין אחד טהור ומין אחד טמא. (46) כלומר, פסולי המוקדשין שנפדו. (47) לפני שפדו אותה. וצריך עיון למה הוצרך רבינו לכתוב כן, הלא גם בלי זה הוא כלאים, כמו שמבאר להלן: שיש בו תורת חולין ותורת קדשים]. (48) לאחר פדיון. (49) כלומר, חולין, שמתורת באכילה מחוץ לפתח אהל מועד, וקודש שאסורה בגיזה ועבודה כקדשים. וכן כתב רש"י במכות שם. וטעם זה מספיק, לדעת רבינו, רק בהרבעה שאסורה אפילו בשני מינים טהורים, אבל בחרישה הוצרך רבינו להא דלהלן. (50) הוצרך רבינו לכך לשיטתו שאין איסור חרישה בכלאים אלא במין טהור ומין טמא. ולפי זה אין בכור בעל מום בכלל זה, שהרי עליו לא אמרו שהוא בכלל בהמה טמאה שהרי הוא אינו טעון פדיון ולא העמדה והערכה. אבל לעניין הרבעה, שאסור מן התורה אפילו בשני מינים טהורים, גם בכור בכלל, שהרי גם הוא מעורב קודש וחול.

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

9 ב. רחל בת עז - צמרה אין לוקין עליו⁹ משום פלאים,
10 אכל אסור הוא מדבריהם¹⁰ מפני מראית העין. פיון
11 שנתחבר הצמר עם הפשתן צד חבור בעולם - הרי זה
12 פלאים מן התורה. כיצד¹¹? צמר ופשתים שטרפן¹² זה
13 עם זה וישע אותן¹³ ועשה מהן לבדין¹⁴ - הרי אלו
14 פלאים¹⁵. טרפן וטוה אותן¹⁶ כאחד וארג בגד¹⁷ מטוי
15 זה - הרי זה פלאים.
16 ג. תפר בגד¹⁸ צמר בשל פשתן, ואפלו תפרן

1 א. אין אסור בכלאי בגדים אלא צמר² ופשתן בלבד³,
2 שנאמר: לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. ויש
3 בכרפי הים⁴ כמו צמר שגדל על האבנים שבים
4 המלח⁵, תבניתו כתבנית הנהב, והוא רך ביותר, וכלף
5 שמו. ואסור עם הפשתן⁶ מפני מראית העין, שהוא
6 דומה לצמר רחלים. וכן השירים והכלף⁷ אסורין מפני
7 מראית העין⁸.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר כלאי בגדים שאינו אלא בצמר ופשתים בלבד. צמר רחל בת עז אם יש בה משום כלאים. קשר גדיל של צמר בגדיל של פשתן. הכלאים אם יש להם שיעור. והקנבוס והפשתן שטרפן זה בזה. כלאי בגדים אם יכול לעשותן ולמוכרם או לישב עליהם. מנעל שהוא כלאים. ותופרי כסות אם תופרין כדרך. אין אסור כלאים אלא בגדים שהם דרך חימום. בגד צמר שחיברו עם בגד פשתן בתכיפה אחת. הלוקח כלי צמר מן הגוי, והרואה כלאים של תורה על חבירו בשוק. ודין המלביש את חבירו כלאים. וכהן שלבש בגדי כהונה שלא בשעת עבודה. (2) צמר רחלים ואילים, שרק הם נקראים צמר סתם, שנאמר (מלכים ב ג, ד) "ומאה אלף אילים צמר" (ירושלמי כלאים פ"א הלכה א), וראה להלן הלכה ו. (3) כלאים פ"ט משנה א. (4) שבת כ: (5) וראה בפ"ב מהלכות ציצית הלכה ב, שכתב רבינו "ים המלח". וכוונתו לים הגדול שמימיו מלוחים, וכן גם בפירושו למשנה כלים פט"ו משנה א. ובסוף פירושו לשישה סדרי משנה הביא "ים המלח", וכוונתו כנ"ל לים הגדול. ועיין ב"מעדני יום טוב" לרא"ש הלכות כלאי בגדים סימן ז אות י. (6) הואיל והשירים (= המשי) והכלף אסורים זה בזה (כלאים שם משנה ב, והובא להלן), מפני שהכלף דומה לצמר ושירים דומה לפשתן, קל-וחומר שיש לאסור כלף עם הפשתן עצמו. ולפי זה, הוא הדין שירים עם צמר עצמו אסור (כסף-משנה ורדב"ז). והיום שהמשי מצוי בינינו ומכירים אותו, אין בו משום מראית העין, ומותר עם הצמר (שו"ע יו"ד סימן רצח סעיף א בשם הרא"ש). (7) משנה שם. (8) מפני שאחד מהמינים (= הוא השיריים) חלק כמו הפשתים, והשני (= הכלף) יש בו יבשות, והוא שעיר כמו הצמר (פירוש המשנה). (9) בכורות יז. ושם למדו כן מהיקש של צמר לפשתים, "מה פשתים שלא נשתנה, אף צמר שלא נשתנה", וזה נשתנה. (10) ממה שאמרו שם "אין לוקין עליו", למד רבינו שמדרבנן אסור משום מראית העין, כמו שיריים וכלף שלמעלה (כסף-משנה). ועז שנולד מרחל שצמרו אינו דומה כלל לצמר רחלים, אינו אסור כלל (ר"י קורקוס). (11) דעת רבינו שאו שוע, או טווי או נוז, ראה להלן, והוא מונה אותם כולם. (12) כלומר, ערבם ביחד. (13) סרקם במסרק והחליקם, "איש חלק" (בראשית כז, יא) תרגם אונקלוס: "גבר שעיע" (רע"ב). וסובר רבינו כדעת רש"י בנדה סא: ששוע היינו צמר ופשתים ביחד. (14) [אף-על-פי שהם שוע, ודעת רבינו ששוע בלבד הוא כלאים מן התורה, ראה להלן, הוצרך לעשיית לבדים, שאם לא עשה לבדים אינם "בגד", והתורה אמרה (ויקרא יט, יט) "ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך". וכן מפורש בספרא (פ' קדושים פרק ד הלכה יח): "ובגד כלאים, מה תלמוד לומר, לפי שנאמר לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו, יכול לא ילבש גיזי צמר ואניצי פשתן, תלמוד לומר בגד, אין לי אלא בגד, מניין לרבות את הלבדים, תלמוד לומר שעטנז, דבר שהוא שוע טווי ונוז". כלומר, מכיון שאסרה תורה או שוע או טווי או נוז, על-כרחנו שלבדים בכלל בגד, שהרי מדבר שהוא שוע בלבד, ואינו טווי, אי-אפשר לעשות אלא לבדים]. (15) כלומר, כלאים מן התורה. וכן הוא בכלאים פ"ט משנה ט: "לבדים אסורים מפני שהם שועים". והראב"ד השיג: "לבדים אינם מן התורה, שאין טוויין אלא שוע בלבד". וכן כתב רבינו בפירוש המשנה: "שלא יהיו כלאים עד שיהיו נחברים אלו שלשה הענינים כולם (כלומר, שוע טווי ונוז), וכל מה שאינו כך הוא כלאים מדברי סופרים, וזו הלכה פסוקה באמת ואין בו ספק, וכן אמרו בגמרא, ואם מצאת לאחד דבר חולק על מה שאמרת לך, אל יכנס בלבך ספק, שהוא שכח ההלכה ההיא האמורה בגמרא נדה (סא):". אבל שוב חזר בו רבינו, וכתב במהדורה שניה שם: "כך אמרו מקצת הגאונים, וזה אצלי מאמר בלתי אמיתי, אלא שכל אחד מהם (= או שוע או טווי או נוז) כלאים של תורה, ומה שנזכר בגמרא נדה (שם) והלכתא כמר זוטרא, שאמר: עד שיהיה שוע טווי ונוז, אינו לשון התלמוד, אבל הוא לשון איזה מפרש" (רדב"ז), וכן הוא בכסף-משנה, וראה במשנה עם פירוש המשנה הוצאת במברגר, וכן הוא בהגהות לפירוש המשנה דפוס ניאפולי כ"ו שכטר (הגר"ש ליברמן במבוא להלכות הירושלמי להרמב"ם ז"ל עמ' ז). (16) [כלומר, ערבם וטוה אותם, אבל לא שע אותם, ועיין כסף-משנה]. (17) כן הוא שם משנה ח: "אין אסור משום כלאים אלא טוה וארוג, שנאמר לא תלבש שעטנז, דבר שהוא שוע טווי ונוז". (ואף-על-פי שלדעת רבינו: "כל אחד מהם (= או שוע או טווי או נוז) כלאים של תורה" (ראה למעלה), הוצרך כאן לאריגה, שבלי אריגה אין זה "בגד", ראה למעלה בדברי הספרא, וראה בהלכה הסמוכה). (18) [למעלה מנה רבינו דין שוע ודין טווי, וכאן כתב דין נוז. שנוז הוא או ארוג או שזור, וכשם ששוע הכוונה שגם הצמר לחוד וגם הפשתים לחוד הם שועים, והם גם שועים ביחד. וכמו כן טווי, הכוונה שגם הצמר עצמו וגם הפשתים עצמם טוויים כל אחד וגם טוויים ביחד. כמו כן גם נוז, היינו שגם הצמר וגם הפשתן שניהם לעצמם הם נוז, והם גם נוז ביחד. וזה לא יתכן אלא בחוט שזור של צמר וחוט שזור של פשתים שחיברם יחד או בגד ארוג של צמר ובגד ארוג של פשתים שתפרם יחד. אבל האורג חוט של צמר שאינו שזור, בפשתים - אינו כלאים, שהרי הצמר אינו נוז. וראיה ממה שאמרנו למעלה שטווי אינו כלאים אלא אם ארג, ואם כן למה לנו הטווייה, הרי הוא כלאים מצד האריג שהוא "נוז", אלא על-כרחנו שאינו נוז אלא אם כל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ו ניסן - ספר זרעים - הלכות כלאים קלג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 בְּמִשְׁיָוִי¹⁹, או שֶׁתִּפְרַר בְּגֵד צִמְרָה בְּחוּטֵי פִשְׁתָּן²⁰ או בְּגֵד
 2 פִּשְׁתִּים בְּחוּטֵי צִמְרָה, או קָשֶׁר חוּטֵי צִמְרָה בְּחוּטֵי פִּשְׁתִּים
 3 או גְּדִלָן, אֶפְלוּ נִתְּנָה²¹ צִמְרָה וּפִשְׁתִּים בְּשֶׁק או בְּקֶפֶה²²
 4 וּכְרָכָן²³ - הָרִי אֵלוּ כְּלָאִים. וְאֶפְלוּ קָשֶׁר גְּדִיל שֶׁל צִמְרָה
 5 בְּגְדִיל שֶׁל פִּשְׁתָּן, אִף עַל פִּי שֶׁהֲרֻצְעָה²⁴ בְּאִמְצָעָה²⁵, וְכֵן
 6 אִם כָּפַל בְּגָדֵי צִמְרָה וּפִשְׁתָּן וּקְשָׁרָן - הָרִי אֵלוּ כְּלָאִים.
 7 שְׁנֵאמַר: צִמְרָה וּפִשְׁתִּים יִחַדּוּ - מִכֹּל מְקוֹם²⁶, כִּינּוּן
 8 שְׁנֵתְאֲחָד נֶאֱסַר.
 9 ד. וּמִנֵּיין שְׁכָל אֶסוּרִין אֵלוּ שֶׁל תּוֹרָה? שֶׁהֲרִי הֲצַרְף
 10 הַפְּתוּב לְהִתִּיר כְּלָאִים בְּצִיצִית, כְּמוֹ שֶׁלְּמַדוּר²⁷ מִפִּי
 11 הַשְּׂמוּעָה שֶׁלֹּא נִסְמְכָה פְּרֻשֶׁת כְּלָאִים לְפִרְשֵׁת צִיצִית²⁸
 12 אֶלֶּא לְהִתִּיר כְּלָאִים בְּצִיצִית, וְהִצִּיצִית חוּטִין קְשׁוּרִין
 13 בְּלִבָּד הֵן²⁹, מִכָּלֵל שֶׁחֲבוּר כֵּן שֶׁלֹּא בְּמִקוֹם מִצְוָה אֶסוּר
 14 מִן הַתּוֹרָה, שְׂאִינוּ מִמַּעַט בַּתּוֹרָה דְּבָר שֶׁהוּא אֶסוּר
 15 מִדְּבָרֵי סוּפְרִים.
 16 ה. הַכְּלָאִים אֵין לוֹ שְׁעוֹר, אֶפְלוּ חוּט³⁰ כֹּל שֶׁהוּא שֶׁל
 17 צִמְרָה בְּבִגְד גְּדוּל שֶׁל פִּשְׁתָּן³¹ או שֶׁל פִּשְׁתָּן בְּצִמְרָה -
 18 אֶסוּר.
 19 ו. צִמְרָה רְחֵלִים³² וְצִמְרָה גְּמֵלִים וְכִיּוּצָא בּוֹ³³ שֶׁשֶׁרְפָן זֶה
 20 בְּזֶה וְטָוֶה מִהֵן טָוִי³⁴: אִם הִיָּה הַחֲצִי מִן הַרְחֵלִים³⁵ -
- 21 הָרִי הַכֹּל בְּצִמְרָה רְחֵלִים, וְהָרִי הוּא כְּלָאִים עִם הַפִּשְׁתָּן³⁶;
 22 וְאִם הִיָּה הָרֵב מִן הַגְּמֵלִים - מִתָּר לְעָרְבוּ עִם הַפִּשְׁתָּן,
 23 מִפְּנֵי שְׁצוּרַת הַכֹּל צוּרַת צִמְרָה גְּמֵלִים, וְאֵין חוּשְׁשִׁין
 24 לְנִימוֹת שֶׁל צִמְרָה הַמְעַרְבִין בֵּהֶן, מִפְּנֵי שְׂאִינָן חוּטֵי
 25 צִמְרָה³⁷.
 26 ז. לְפִיכָף, עוֹרוֹת הַכְּבָשִׁים שְׁעוֹשִׁין מֵהֶן בְּגָדִים, אִף עַל
 27 פִּי שֶׁתּוֹפְרִין אוֹתָן בְּפִשְׁתָּן - מִתָּרִין, וְאֵין חוּשְׁשִׁין
 28 לְנִימוֹת שֶׁל צִמְרָה, אִף עַל פִּי שְׁנִכְרְכוּ בְּכֹלֵל חוּט
 29 הַפִּשְׁתָּן³⁸ שֶׁתִּפְרָו בוֹ, שֶׁהֲרִי בְּטָלוּ בְּמַעוּטָן³⁹.
 30 ח. וְכֵן הַקְּנָבוֹס⁴⁰ וְהַפִּשְׁתָּן שֶׁשֶׁרְפָן זֶה בְּזֶה: אִם רֵב מִן
 31 הַקְּנָבוֹס - מִתָּר לְאַרְג הַטָּוִי מִהֵן עִם חוּטֵי צִמְרָה; וְאִם
 32 הִיּוּ מִחֻצָּה לְמַחֲצָה - אֶסוּר.
 33 ט. הַעוֹשָׂה בְּגָדֵי⁴¹ כֹּל צִמְרָה גְּמֵלִים או צִמְרָה אֲרָנְבִים או
 34 קְנָבוֹס, וְאַרְג בוֹ חוּט שֶׁל צִמְרָה מִצַּד זֶה וְחוּט שֶׁל פִּשְׁתָּן
 35 מִצַּד זֶה - הָרִי זֶה אֶסוּר מִשׁוּם כְּלָאִים⁴².
 36 י. בְּגֵד צִמְרָה שְׁנִפְרָם⁴³ - מִתָּר לְפָרֶף⁴⁴ אוֹתוֹ בְּחוּטֵי
 37 פִּשְׁתָּן. וְקוֹשֶׁר⁴⁵, אֶבֶל לֹא יִתְּפֵר.
 38 יא. לּוֹבֵשׁ אֶדָם בְּגָדֵי צִמְרָה⁴⁶ וּבְגָדֵי פִּשְׁתָּן וְחוּגֵר עֲלֵיהֶם
 39 מִבְּחוּץ⁴⁷, וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא יִכְרָף⁴⁸ אֶת הַמְּשִׁיחָה וְיִקְשֶׁר בָּהּ
 40 בֵּין כְּתִפּוֹ.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

חוט וחוט של הצמר והפשתים שזורים, או שהם בגד ארוג וחיבורם, כנ"ל (וראה להלן הלכה ז שמדרבנן אסור אפילו אינם שזורים כל אחד ואחד לבדו, כיון שארגם ביחד). וגם המשנה מנתה כל שלשת הדברים הנ"ל: שוע, וטווי ונוז: "אין אסור משום כלאים אלא טווי ואריג" (פ"ט משנה ח) - היינו טווי. "לבדים אסורים מפני שהם שועים" (שם משנה ט) - היינו שוע. "פיו של צמר (= חגורה קטנה של צמר) בשל פשתן, אסור מפני שהם חוזרין כאריג וכו' לא יקשור סרט של צמר בשל פשתן לחגור בו את מתניו" (שם) - הרי נוז, וראה בביאור הגר"א ליו"ד סימן ש סק"א. (19) נלמד ממה שאמרו שם במשנה: "לא יקשור סרט של צמר בשל פשתן כו' אף-על-פי שהרצועה באמצע" (הובא להלן בדברי רבינו). (20) תוספתא כלאים פ"ה. (ולפי מה שכתבנו למעלה, צריך לומר שהחטים היו שזורים). (21) שם משנה י: "השק והקופה מצטרפין לכלאים". וצריך לומר, שהמדובר בבגד צמר ובבגד פשתים, וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. (22) סל קטן. (23) כלומר שחיברם. (24) של עור, ראה בפירוש המשנה שם. (25) שם משנה ט. (26) ספרי פ' תצא שם. (27) יבמות ד. (28) שנאמר (דברים כב, י"ב) "לא תלבש שעטני צמר ופשתים יחדיו, גדילים תעשה לך". (29) מנחות לט. [והם שזורים, כמפורש בספרי סוף פרשת שלח, תוספות נדה סא: ד" שוע]. (30) [שזור, כמבואר למעלה]. (31) בנדה שם: "בגד שאבד בו כלאים (היינו שאבד החוט ואינו ניכר), לא ימכרנו לגוי". ובתוספות שם הקשו: יבטל החוט ברוב? ותירצו שלא שייך ביטול ברוב אלא כשהאסור מעורב בהיתר, אבל כלאים ששניהם היתר ונאסרים ע"י תערובת, כך אסור המרובה כמו המועט. (אבל לדעת רבינו, גם צמר בפשתים מתבטל (ראה להלן הלכה ו), וכאן אינו בטל מפני שחוט חשוב הוא, וראה בתוספות עבודה זרה ס"ה: ד"ה הבגד). (32) כלאים פ"ט משנה א. (33) צמר של ארנבים (להלן הלכה ט). ואין לך כלאים אלא בצמר של רחלים ואילים בלבד, ראה למעלה הלכה א. (34) באופן שכל חוט וחוט מעורב מצמר רחלים וצמר גמלים. אבל אם עירב חוט של צמר רחלים בתוך חוטי צמר גמלים, ואחר-כך עירב בהם חוטי פשתן - אסור, שהחוט חשוב הוא אינו בטל (להלן בסוף ההלכה, וכן הוא בכס"מ בשם התוספתא פ"ה, וראה בתוספתא כפשוטה שם). (35) משנה שם. (36) אם כל חוט וחוט שזור (ראה למעלה הלכה ג), וראה להלן הלכה ז, שמדרבנן אסור אפילו אם אינם שזורים כל אחד ואחד, כיון שארגם יחד. (37) אלא כל חוט וחוט מעורב מצמר רחלים וצמר גמלים, ואילו חוט צמר - אינו בטל, ראה למעלה. (38) אף-על-פי שאין כאן לא שוע (ביחד), לא טווי (ביחד), ולא נוז כל אחד לחוד (ראה למעלה הלכה ג - אסור מדרבנן, כיון שהם נוז (=שזורים) ביחד, ועיין ראב"ד. (39) כיון שאין כאן חוט של אסור (ראה למעלה הלכה ו). וכאן למדנו רבינו שגם בכלאים, שהם תערובת היתר והיתר, יש ביטול, ולא כדעת התוספות בנדה סא: (הובא למעלה הלכה ה), ועיין ראב"ד. (40) כלאים שם. ואינו כלאים עם הצמר. (41) תוספתא כלאים פרק אחרון. (42) ראה למעלה הלכה ג "אף-על-פי שהרצועה (= של עור) באמצע". ועיין רש"י שם. (43) שנקרע. תוספתא סוף כלאים. (44) לחבר. (45) היינו שמחבר שני ראשי הקרעים, וכורך החוט סביבם וקושרו על גביהם, שכיון שיכול להוציא שני ראשי הקרעים בלא התרת הקשר, אין זה חיבור (ש"ך יורה-דעה סימן ש ס"ק ד בשם הרא"ש). (46) תוספתא שם. (47) שם. (48) בדפוס רומי, ובכ"י אברבנאל: "יטרוף", וכן הוא בעוד כתב-יד. וכן הוא בתוספתא שם (לפי הרא"ש נדה פ"ט הלכות

- 1 **יב.** כלאי בגדים - מתר לעשותם ולמכרם⁴⁹, ואין אסור
 2 אלא ללבשן בלבד או להתפסות בהן⁵⁰. שגאמר: לא
 3 תלבש שעטנז, ונאמר: לא יעלה עליך; העליה שהיא
 4 דרך לבישה⁵¹ - אסור, אבל עליה שאין דרך לבישה,
 5 כגון אהל שהוא כלאים - מתר לישב תחתיו⁵². וכן מתר
 6 מן התורה לישב על מצעות של כלאים⁵³; שגאמר: לא
 7 יעלה עליך - אבל אתה מצינו תחתיה. ומדברי סופרים,
 8 אפלו עשר מצעות זו על גבי זו והתחתון שבהן כלאים
 9 - אסור לישב על העליון, שמא תכרך נימא⁵⁴ על בשרו.
 10 **יג.** במה דברים אמורים? ברפין, כגון יריעות ושמלות;
 11 אבל בקשין⁵⁵ שאינן נכרין, כגון פרים וכסתות⁵⁶ - מתר
 12 לישב ולהסב עליהן, והוא שלא יהיה בשרו נוגע בהם⁵⁷.
 13 **יד.** וכן הפרכת⁵⁸ שהיא כלאים: אם היתה רפה -
 14 אסורה, שמא יסמך לה השמש ותעלה על בשרו; ואם
 15 היתה קשה שאינה נכרכת - מתרת⁵⁹.
- 16 **טו.** מנעל שהוא כלאים⁶⁰ ואין לו עקב⁶¹ - מתר ללבשו
 17 לה; שעור הרגל קשה הוא⁶², ואינו נהנה כשאר עור
 18 הגוף⁶³.
- 19 **טז.** תופרי⁶⁴ כסות⁶⁵ - תופרין כדרךן⁶⁶, ובלבד שלא
 20 יתפנו⁶⁷. בחמה מפני החמה⁶⁸ ובגשמים מפני
 21 הגשמים⁶⁹. והצנועין תופרים בארץ. וכן מוכרין⁷⁰ כסות⁷¹
 22 - מוכרין כדרךן⁷², ובלבד שלא יתפנו בחמה שיצאל להם
 23 הפלאים שעל כתפן מן החמה, ולא יתפנו בגשמים
 24 להתחמם בו. והצנועין מפשילין במקל לאחוריהן.
 25 **יז.** לא יקח אדם ביצה⁷³ כשהיא חמה בכגד כלאים,
 26 שהרי הוא נהנה בכלאים מפני החמה⁷⁴ או מפני
 27 הצנה⁷⁵. וכן כל פיוצא בזה.
 28 **יח.** לא ילבש אדם כלאים ערא⁷⁶, ואפלו על גבי
 29 עשרה בגדים⁷⁷ שאינו מהנהו כלום⁷⁸, ואפלו להכריח
 30 את המכס⁷⁹. ואם לבש כן - לוקה⁸⁰.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

כלאי בגדים סימן כ). והיינו שלא יערב את שתי המשיחות של שני הבגדים, ויקשרם ביחד, באופן שאינו יכול לפשטם אחד אחד, אלא לאחר שיתיר את הקשר (רא"ש שם, וראה בתוספתא כפשוטה). (49) כלאים פ"ח משנה א. (50) אסור משום העלאה, כדלהלן. (51) יבמות ד: (52) ירושלמי סוף כלאים: "אהלים אין בהן משום כלאים" (כסף-משנה). וכן הוא בתוספתא כלאים סוף פרק ה. (53) יומא ט. (54) של כלאים, ויש נימים גסים וגדולים כגון של גלופקין ומחמתת במקומה (רש"י ביצה יד:). (55) יומא שם. (56) כלאים פ"ט משנה ב: "הכרים והכסות אין בהם משום כלאים", והיינו לשבת עליהם, הואיל והן קשות, לא גזרו בהם שמא תיכרך נימא על בשרו. אבל להתכסות בהם אסור (עיי' בתוספות ביצה טו. ד"ה אלא בקשין). (57) כלאים שם. שאם בשרו נוגע בהם, יש לחשוש שמא תיכרך (תוספות יום-טוב' שם). [ומדברי רבינו להלן (הלכה טו) נראה שאין זה משום חשש שמא תיכרך אלא שבנוגע בבשרו החמירו חכמים, כיון שהוא נהנה מן הכלאים]. (58) ביצה יד: (59) שם טו. (60) כלאים פ"ט משנה ז: "ומנעל של זרד, אין בו משום כלאים" וכתב שם רבינו בפירושו: "ומנעל של זרד היא דמות מנעל שנותנים תחת כף הרגל". ובביצה טו. "אמר רב פפא, ערדלין אין בהם משום כלאים". ופירושו הגאונים (רא"ש נדה פ"ט שם) "כנגד העקב של רגל, יש עושין אותו של צמר וקורין אותו נמטי, אין בהם משום כלאים לפי שהעקב קשה ואינו מתחמם". וראה להלן. (61) ה'תוספות יום-טוב' (שם) כתב "שכצל ואין לו אלא עקב". זה מתאים למה שפירש רבינו במשנה שם, ולמה שכתוב שפירושו הגאונים, ראה למעלה. ועיי' בביאור הגר"א ליו"ד סימן שא ס"ק יח שכתב שהגהתו של ה'תוספות יום-טוב' נכונה. (62) כדברי הגאונים, ראה למעלה, ואף הנעל קשה (הגה ביו"ד שם סעיף ג). (63) [כלומר, אף-על-פי שבכרים וכסות שהם קשים, אמרו (למעלה הלכה יג) "והוא שלא יהיה בשרו נוגע בהם" - כאן בנעלים שגם הרגל קשה ואינו נהנה - מותר, וראה למעלה שם]. (64) כלאים שם משנה ו. (65) שיש בה כלאים. (66) שמניחים הבגדים על ירכותיהם לתפרם. (67) שהעלאה לא אסרה תורה אלא אם נהנה, ולמדו כן (יבמות ד: מ"לא תלבש", שסתם לבישה יש בה הנאה. אבל לבישה עצמה אסורה אפילו בלי הנאה, ראה להלן הלכה יח ובכסף-משנה שם. (68) להגן על הירכיים מן החום. (69) כי דבר שאינו מתכוון, מותר לכתחילה (שבת כט:). ואף-על-פי שב"פסיק רישיה ולא ימות" הלכה היא שאסור (ראה בפ"א מהלכות שבת הלכה ו) - בהנאה אין הדבר כן, שאם אינו מתכוון להנאה, אין זו הנאה (ר"ן הובא במלאכת שלמה שם). (70) שם משנה ה. ויש להעיר שבמשנה שם שנו תחילה דין מוכרי כסות, ואחר-כך דין תופרי כסות, ועיי' במלאכת שלמה שם שכתב שסדר המשנה הוא בדרך "לא זו אף זו". (71) שיש בה כלאים. (72) ששם על כתפיו הראות לקונים. (73) ירושלמי כלאים שם הלכה ב. (74) שמונעו מלכוות בביצה, והוא מכוין לכך (רבינו אליהו מלונדריש). (75) שהבגד מתחמם מהביצה ומחמם את היה, ואף זה, כשמתכוין לכך. (76) כלאים שם משנה ב: "אין ערא לכלאים". (77) שם. (78) [ואף-על-פי שאמרו (יבמות שם) "דאי כתב רחמנא לא יעלה עליך, הוה-אמינא כל דרך העלאה אסר רחמנא, ואפילו מוכרי כסות (כלומר, הצנועים המפשילים במקל לאחוריהם, כן הוא בירושלמי כלאים פ"ח הלכה א, ועיי' שם בתוספות ישי'ם) כתב רחמנא לא תלבש שעטנז, דומיא דלבישה דאית ביה הנאה" - לא אמרו כן אלא ללמוד על העלאה, שאינה אסרה אלא אם נהנה, ולמדו כן מפני שסתם לבישה יש בה הנאה, אבל לא באו ללמד כן על לבישה עצמה, שגם באופן שאין בה הנאה, כגון הלוכש על גבי עשרה בגדים - גם כן היא בכלל לא תלבש, ואסור (ועיי' כסף-משנה, וראה להלן הלכה כה). אבל עדיין לא יתיישב מה שאמרו בבבא קמא קיג. שלדעת האומר דבר שאינו מתכוין מותר, מותר ללבוש כלאים להבריח את המכס, והלא גם בלי הנאה אסור, ואיו כוונה צריך כאן?]. (79) כדי לעבור בו את השער שנוטלים בו המכס, לפי שאינם מקבלים מכס מבגדים שאדם לבוש בהם. והמדובר במוכס שאין לו קצבה, שאם במוכס שיש לו קצבה, הרי אסור משום גזילה (פ"ה מהלכות גזילה ואברה הלכה יא). ואף כאן האיסור מחמת הלבישה, ואף-על-פי שאינה להנאה. ראה למעלה. (80) משום

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ו ניסן - ספר זרעים - הלכות כלאים קלה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יט. אין אסור משום פלאים אלא בגדים שהן הָרָךְ
 2 חמום⁸¹, כגון הפתגת והמצנפת והמכנסים והאבנט
 3 והשמלה ובגדים שמתפין בהן את השוקים ואת הידים
 4 וכיוצא בהם. אבל צלצולי⁸² קטנים שעושים אותן העם
 5 בבית יד שלהן לצרר בהן מעות או תבלין⁸³,
 6 וסמרטוט⁸⁴ שמניחין עליו רטיה או מלוגמא או
 7 אספגנית⁸⁵ וכיוצא בהן - הרי אלו מתרין, אף על פי
 8 שבשורו נוגע בהן, שאין הָרָךְ חמום בכך.
 9 כ. ציץ של עור⁸⁶ או משי וכיוצא בהן שתלה בו חוטי
 10 צמר וחוטי פשתן מדלדלין על פני האדם כדי להפריח
 11 הזבובין⁸⁷ - אין בו משום פלאים, שאין הָרָךְ חמום
 12 בכך⁸⁸.
 13 כא. המנהיג בהמות ומכניס חבלים⁸⁹ לתוף ידו, מהן
 14 פשתים ומהן צמר - הרי זה מתר ואף על פי שכוּרְכָן
 15 על ידו. אבל אם קשרן בלן - נעשו פלאים ואסור לו
 16 לְכַרְכֵן על ידו.
 17 כב. מטפחות שמקנחין בהן את הידים⁹⁰, ומטפחות
 18 שמספגין⁹¹ בהן הפלים והקרקעות, (ומטפחת ספר
 19 תורה)⁹², ומטפחות ספרים⁹³ - אסורים משום פלאים,
 20 שהרי הידים נוגעות בהן והן נכרכין על היד תמיד
 21 ומתחממין.
 22 כג. אותות⁹⁴ שעושים הכובסין⁹⁵ והגרדין⁹⁶ בגדים כדי
 23 שיהא כל אחד מפיר את שלו, אם היתה אות של צמר
- 24 בפשתן או פשתן בצמר - הרי זה אסור, אף על פי
 25 שאינו חשוב אצל⁹⁷.
 26 כד. בגד צמר⁹⁸ שחברו עם בגד פשתן בתכיפה אחת
 27 - אינו חבור⁹⁹ ואין זה פלאים. קבץ¹⁰⁰ שני ראשי
 28 החוט בקתד¹⁰¹ או שתכף שתי תכיפות¹⁰² - הרי זה
 29 פלאים.
 30 כה. מתר לעשות מן הכלאים תכריכין למת¹⁰³, שאין
 31 על המתים מצוה¹⁰⁴. ולעשות ממנו מרדעת¹⁰⁵ לחמור¹⁰⁶
 32 ויושב עליה¹⁰⁷, והוא שלא יהיה בשורו נוגע בה¹⁰⁸. ולא
 33 יניח מרדעת זו¹⁰⁹ על כתפו¹¹⁰, אפלו להוציא עליהן את
 34 הזבל.
 35 כו. המת והבהמה¹¹¹ שהיו מלבשין פלאים - מתר
 36 לנשאן¹¹² על כתפו.
 37 כז. בגד צמר¹¹³ שאבד בו¹¹⁴ חוט¹¹⁵ של פשתן, או בגד
 38 פשתן שאבד בו חוט של צמר - הרי זה לא ימכרנו
 39 לנכרי, שמא ימכרנו¹¹⁶ הנכרי לישאל. ולא יעשנו
 40 מרדעת לחמור¹¹⁷, שמא ימצא אותו אחר ויקרענו מעל
 41 המרדעת וילבשנו, שהרי אין הכלאים נכר בו¹¹⁸. וכיצד
 42 תקנת¹¹⁹ בגד זה? צובעו, שאין הצמר והפשתים עולים
 43 בצבע אהד, ומיד הוא נכר לו ושומטו. ואם לא נכר -
 44 הרי זה מתר; שמא נשמטו¹²⁰ והלך לו, שהרי בדיק ולא
 45 מצאו. וכבר בארנו בהלכות ביאות אסורות¹²¹, שכל
 46 אסור ספקות מדברי סופרים, ולפיכך הקלו בספק¹²².

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

"לא תלבש שעטנז" (81 ביצה טו. 82 חגורות. 83 שם. 84) תוספתא וירושלמי סוף כלאים. (85) מיני תחבושת. (86) היא "אסטמא" שנזכרה בשבת נז: (כסף-משנה). (87) כן מפרש רבינו "כליא פרוחי" בגמרא שם. (88) ראה ברש"י (שם) שפירש שאין בה כלאים משום שאינו טווי, ובתוספות שם בשם ריב"א משום שהוא דבר קשה. (89) שם נד. (90) הן "מטפחות ידים" שבמשנה (כלאים פ"ט משנה ג) וכן אלעזר שפסקו בירושלמי כמותו. (91) במשנה שם: "ומטפחות הספג". (92) בדפוס רומי ליתא, וראה להלן. (93) לפי הנוסחא שבדפוס רומי ש"מטפחת ספר תורה" חסר כאן, מסתבר שיש לקרוא כאן: "ספרים", והיינו מטפחות ספרות (ראה בפירושו רבינו שם), והם אחד משלושת הדברים (=מטפחות הידים, מטפחות הספרים, מטפחות הספג) שנחלקו בהם חכמים ורבי אלעזר, והלכה כרבי אלעזר (ראה למעלה), ואילו מטפחות הספרים (=המגלחים) שבסוף המשנה, שהם מלבוש גבר על הגוף, לא נחלקו בהם חכמים, ולדברי הכל נאסרו משום כלאים (ראה ברע"ב שם), ולכן השמיטו רבינו, וראה בר"י קורקוס וברב"ז. (94) שם משנה י. (95) כובסי בגדים. (96) האורגים. (97) כלומר, אצל בעל הבגד. והיה מקום לסברא שייבטל בבגד (ראה למעלה הלכה ז) - השמיענו שאסורים משום כלאים, שכיון שהוא ניכר - אינו בטל בתערובת. (98) משנה שם. (99) שאינו בר קיימא, שהרי כשימשיכו אדם הוא מתפרד מיד, ראה בפירושו המשנה שם. (100) משנה שם. (101) וקשרם (רע"ב). (102) אפילו לא קיבץ ראשיהם (כסף-משנה). ויש אומרים שאינו כלאים אלא אם קשר שני ראשי החוט, כמו שאמרו לענין שבת, ראה פ"י מהלכות שבת הלכה ט (ר"ש). ויש מחלקים בין מלאכת שבת שאינו כלאים אלא על מלאכה המתקיימת, לבין כלאים שאיסורו בחיבור אף-על-פי שאינו מתקיים (רדב"ז). (103) שם משנה ד. (104) כר' יוחנן בנדה סא: (ולולא טעם זה היה אסור. ואף-על-פי שאין המת נהנה מן הבגד - הרי דעת רבינו שלבישת כלאים אסורה אפילו בלי הנאה, ראה למעלה הלכה יח, ועיין תוספות שם, ור"ש כאן). (105) אוכף. (106) כלאים שם. (107) מפני שהוא קשה, וקשים מותר לישב עליהם (למעלה הלכה יג). (108) נלמד ממה שאמרו בכרים וכסתות (למעלה שם). (109) משנה שם. (110) שכל העלאה אסורה. ואין זה דבר שאינו מתכוין (ראה למעלה הלכה טז), שהרי רוצה הוא בלבישה זו ונהנה ממנה, שאינו מתלכלך בזבל. (111) תוספתא סוף כלאים. (112) [שאינו מתכוין להנאה, והרי זה כמוכרי כסות, ראה למעלה הלכה טז]. (113) פסחים מ: (114) שנארג בו ואינו ניכר (רש"י בפסחים שם). (115) ראה למעלה הלכות ר"ז שרק חוט, שהוא חשוב, אינו בטל. (116) פסחים שם. (117) שם. (118) אבל אם הכלאים ניכרים בו, עושים אותו מרדעת לחמור, כמבואר למעלה (תוספות שם). (119) נדה סא: (120) שם. (121) פרק יח הלכה יז. (122) ראה בכסף-משנה לפ"ט מהלכות טומאת מת הלכה יב.

- 1 כח. הלוֹקֵחַ כְּלֵי צִמְרָא¹²³ מִן הַנְּכָרִי - צָרִיךְ לְבַדְקוֹ יָפָה
2 יָפָה, שְׂמָא הֵן תְּפוּרִין בְּפִשְׁתָּן.
3 כט. הַרְוָאָה כְּלָאִים¹²⁴ שֶׁל תּוֹרָה¹²⁵ עַל חֲבָרִים¹²⁶, אֶפְלוּ
4 הֵיךְ מִהַלֵּךְ בְּשׂוּק - קוֹפֵץ לוֹ וְקוֹרְעוֹ עָלָיו מִיָּד¹²⁷. וְאֶפְלוּ
5 הֵיךְ רְבוּ¹²⁸ שְׁלֵמָדוֹ חֲכָמָה. שְׂאִין כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת דּוֹחָה
6 אֶסוּר לֹא תַעֲשֶׂה הַמְּפָרֵשׁ בַּתּוֹרָה¹²⁹. וְלָמָּה נִדְחָה בְּהֶשֶׁב
7 אֲבָדָה¹³⁰? מִפְּנֵי שֶׁהוּא לֹא שֶׁל מִמּוֹן¹³¹. וְלָמָּה נִדְחָה
8 בְּטִמְאָת מֵת¹³²? הַוְאִיל וּפְרֵט הַפְּתוּב וְלֹאחֲתוֹ¹³³. מִפִּי
9 הַשְּׂמוּעָה לְמָדוּ: לֹאחֲתוֹ אֵינוֹ מִשְׂמָא, אֲבָל מִשְׂמָא הוּא
10 לְמַת מְצוּה. אֲבָל דְּבַר שְׂאֶסוּרוֹ מִדְּבָרֵיהֶם - הֲרִי הוּא
11 נִדְחָה מִפְּנֵי כְבוֹד הַבְּרִיּוֹת¹³⁴ כְּכֹל מְקוֹם. וְאָף עַל פִּי
12 שְׂכָתוּב בַּתּוֹרָה: לֹא תִסּוּר מִן הַדְּבָר, הֲרִי לֹא זֶה נִדְחָה
13 מִפְּנֵי כְבוֹד הַבְּרִיּוֹת. לְפִיכָף, אִם הֵיךְ עָלָיו שֶׁעֲטָנוֹ שֶׁל
14 דְּבָרֵיהֶם - אֵינוֹ קוֹרְעוֹ עָלָיו בְּשׂוּק, וְאֵינוֹ פּוֹשֵׁט בְּשׂוּק,
15 עַד שְׂמָגִיעַ לְבֵיתוֹ. וְאִם הֵיךְ שֶׁל תּוֹרָה - פּוֹשֵׁטוֹ מִיָּד.
- 16 ל. הַלּוֹבֵשׁ כְּלָאִים אוֹ הַמְתַּכְפֶּסֶה בּוֹ - לּוֹקֵה¹³⁵. הֵיךְ
17 לְבוֹשׁ¹³⁶ בְּכְלָאִים כָּל הַיּוֹם כְּלוּ - אֵינוֹ לּוֹקֵה אֶלָּא אַחַת.
18 הוֹצִיא רֵאשׁוֹ¹³⁷ מִן הַבְּגָד וְהַחֲזִירוֹ, הוֹצִיא רֵאשׁוֹ
19 וְהַחֲזִירוֹ¹³⁸, אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא פִשֵׁט הַבְּגָד כְּלוּ¹³⁹ - הֲרִי
20 זֶה חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים שֶׁהוּא
21 חֵיב אַחַת כָּל הַיּוֹם? פְּשָׁהֲתוֹ בּוֹ הַתְּרָאָה אַחַת; אֲבָל
22 אִם הֲתָרוּ בּוֹ וְאָמְרוּ לוֹ: פִּשֵׁט פִּשֵׁט¹⁴⁰, וְהוּא לְבוֹשׁ בּוֹ,
23 וְשָׂקָה כְּדִי לְפִשֵׁט וְלִלְבֹשׁ אַחַר שֶׁהֲתָרוּ בּוֹ - הֲרִי זֶה חֵיב
24 עַל כָּל שֶׁהֵיךְ וְשֶׁהֵיךְ¹⁴¹ שֶׁהֲתָרוּ בּוֹ עָלָיָה וְאָף עַל פִּי
25 שֶׁלֹּא פִשֵׁט.
26 לא. הַמְלַבֵּשׁ אֶת חֲבָרוֹ כְּלָאִים: אִם הֵיךְ הַלּוֹבֵשׁ מִזִּיד
27 - הַלּוֹבֵשׁ לּוֹקֵה¹⁴², וְהַמְלַבֵּשׁ עוֹבֵר מִשּׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא
28 תִתֵּן מִכְשָׁל¹⁴³; וְאִם לֹא יָדַע הַלּוֹבֵשׁ שֶׁהַבְּגָד הוּא
29 כְּלָאִים, וְהֵיךְ הַמְלַבֵּשׁ מִזִּיד - הַמְלַבֵּשׁ לּוֹקֵה¹⁴⁴,
30 וְהַלּוֹבֵשׁ פְּטוּר.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(123) ראה בכלאים פ"ט משנה ז. (124) ברכות יט: (125) האסורים מדברי תורה. כן נראה בסוגיא שם. (126) [בגמרא שם: "המוציא כלאים בבגדו, פושטן אפילו בשוק", אבל בכ"י פריז שם: "הרואה כלאים בבגדו של חברו". וכן הוא שם כ. לפי פירוש הגאונים (אוצר הגאונים שם עמ' 84) במעשה של רב אדא בר אהבה, שראה כותית שלבשה כרבלתא, קם וקרעה ממנה, שכרבלתא זו היא בגד שיש בו שעטנז, הרי שגם בבגד חבירו קורעו ופושטו. אבל יש אומרים שבבגד חבירו אינו קורע, מכיון שחבירו אינו יודע והוא שוגג (הרא"ש בנדה פ"ט הלכות כלאי בגדים סימן ו), וראה בפירושי רבינו אליהו מלונדריש עמוד ב הערה [23]. (127) שכל רגע ורגע הוא עובר על איסור לבישת כלאים. (128) למדו רבינו, ממה שאמרו בברכות שם: "פושטו אפילו בשוק. מאי טעמא, אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ד', כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב", הרי שגם רבו בכלל זה (כסף-משנה ורדב"ז). (129) אבל איסור דרבנן נדחה (ברכות שם). (130) שכתוב בו "לא תוכל להתעלם", ועל זקן שאינו לפי כבודו, נאמר "והתעלמת", ואינו חייב להשיב האבירה, והלאו נדחה מפני כבוד הבריות (שם). (131) וניתן למחילה (שם), וראה בתוספות שבועות ל: ד"ה אבל. (132) שכהן מיטמא למת מצוה. (133) ברכות כ. ופירש"י שם: "דמעיקרא כשנכתב לא-תעשה דטומאה, לא על מת מצוה נכתב, כשם שלא נכתב על הקרובים". וכן כוונת רבינו (אור שמח). ושם שאלו עוד: "וליגמר מינה (כלומר: נלמד ממה שעושה פסח מיטמא למת מצוה, ומבטל הקרבת פסחו) שב ואל-תעשה שאני", כלומר ביטול הקרבת הפסח אינו אלא ב"שב ואל-תעשה", ואילו כלאים לובש על גופו ב"קום ועשה". ורבינו השמיט זאת. [אבל צריך עיון בדברי רבינו: כיון שלא דיבר אלא על מת מצוה שהוא ב"קום ועשה", ולא דיבר כלל על עושה פסח, למה הביא הפסוק "ולאחותו", הלא טומאה לכהן כמת מצוה (מבלי ביטול קרבן פסח) נלמד מהפסוק "לאחיו", עיין רש"י שם]. (134) ברכות שם. (135) משום לא תלבש. (136) משנה במכות כא. (137) כן מפרש רבינו, מה שאמרו (שם כא): "מחוי רב אחא בריה דרב איקא עיולי ואפוקי" (כסף-משנה). (138) ובכל פעם התרו בו (כסף-משנה). [ורבינו אליהו מלונדריש (פירושי רבינו אליהו מלונדריש ופסקיו עמ' ג) כתב: אף-על-פי שלא התרו בו אלא אחת, ועיין שם הערה 45]. (139) כלומר, אף-על-פי שבשעה כדי לפשוט וללבוש אינו חייב אלא-אם-כן היה שהות לפשוט כולו וללבושו - כל זה אינו אלה בשהה לחוד ולא עשה מעשה, אבל אם עשה מעשה והוציא ראשו - חייב, אף-על-פי שלא פשט כולו. (140) במשנה שם: "אמרו לו אל תלבש אל תלבש, והוא פושט ולובש, חייב על כל אחת ואחת", אולם בסוגיא שם, אמר רב אשי לאו דוקא פושט ולובש, אלא אפילו שהה כדי לפשוט וללבוש חייב, וכן פסק רבינו. לפיכך כתב בהתראת העדים: "אמרו לו פשוט פשוט". (141) ואף-על-פי שלא עשה מעשה בכל פעם, חייב הוא על כל התראה והתראה - מאחר שהיה בידו לתקן להסיר האיסור מעליו, בכל פעם שמתרים בו, חשוב כעושה מעשה הליבישה, וכן כתב הריטב"א שם בשם התוספות, והביא ראייה מהסוגיא בברכות כ. (שהבאנו למעלה הלכה כט) שמה שאינו פושט בגד כלאים וממשיך להתכסות בו, הרי הוא "קום ועשה". (142) שהיה לו לפשוט מיד, ושהייה חשובה כליבישה אף-על-פי שלא עשה מעשה, ולפיכך לוקה כמו שביארנו בהלכה הקודמת. ועוד שהוא כמסייע למלביש, שמזמין לו את עצמו להלבישו ומסייע כעושה מעשה (כסף-משנה). (143) ועל לאו זה אינו לוקה, שהוא לאו שבכללות. והמלביש אינו לוקה על "לא תלבש" קרי "לא תלביש", כדלהלן, - שלעולם אין לוקין על פסוק זה אלא מלקות אחת: כשלוקה הלוֹבֵשׁ - אינו לוקה המלביש, ורק כשאין הלוֹבֵשׁ לוקה, כגון בשוגג, - לוקה המלביש, כדלהלן (כסף-משנה). (144) משום "לא תלבש", קרי "לא תלביש". [וימקור דברי רבינו בתוספתא מכות פרק ג (הוצאת צוקר מנדל עמ' 244"32): "המלביש את חבירו כלאים המטמא את הנזיר אף-על-פי שהמלביש מזיד (חייב - כצ"ל) והמטמא מזיד (חייב) פטור, אם היה לובש מזיד ומטמא (= ומיטמא) מזיד (חייב פטור) (היו) שניהם (שוגגין) (פטור) (פטורין)". כן צריך להגיה בתוספתא

38 אחת בשדה - הרי זה לא יקחנה; שגאמר: ושכחת עמר
39 בשדה, לא תשוב לקחתו. עבר ולקחו, אפלו טחנו
40 ואפאו - הרי זה נותנו לעניים; שגאמר: לגר לתום
41 ולא למנה יהיה - זו מצות עשה. הא למדת, שכלן מצות
42 לא תעשה הנפק לעשה הן, ואם לא קים עשה שבהן
43 - לוקה.

44 ו. כשם שהשכחה בעמרים, כך היא בקמה. אם שכח
45 מקצת הקמה ולא קצרה - הרי זו לעניים. וכשם
46 שהשכחה בתבואה וכיוצא בה, כך יש שכחה לאילנות
47 כלן; שגאמר: כי תחבט זיתך לא תפאר אתריך, והוא
48 הדין לשאר האילנות.

49 ז. נמצאת למד, שארבע מתנות לעניים בפרס: הפרט
49 והעוללות והפאה והשכחה. ושלש מתנות בתבואה:
50 הלקט והשכחה והפאה. ושנים באילנות: השכחה
51 והפאה.

52 ח. כל מתנות עניים אלו - אין בהן טובת הנגה
53 לבעלים, אלא העניים באין ונוטלין אותן על כרחן של
54 בעלים. ואפלו עני שבישראל - מוציאין אותן מידו.

55 ט. כל גר האמור במתנות עניים - אינו אלא גר צדק.
56 שהרי הוא אומר במעשר שני: ובא הלוי והגר; מה
57 הלוי בן ברית, אף הגר בן ברית. ואף על פי כן, אין
58 מונעין עניי עובדי כוכבים ומזלות ממתנות אלו, אלא
59 באין בכלל עניי ישראל ונוטלין אותן, מפני דרכי
60 שלום.

61 י. נאמר במתנות עניים: לעני ולגר תעזב אתם - כל
62 זמן שהעניים תובעין אותן. פסקו העניים לבקש ולחזור
63 עליהם - הרי הנשאר מהן מתר לכל אדם; שאין גופו
64 קדוש פתורמות. ואינו חייב לתן להן דמיהן; שלא נאמר
65 בהן 'ונתן לעניים', אלא 'תעזב אתם'. ואינו מצוה לעזב
66 אותן לחיה ולעופות, אלא לעניים, והרי אין עניים.

67 יא. מאימתי מתרין כל אדם בלקט? משיפנסו
68 המלקטים שניים וילקטו אחר מלקטים הראשונים
69 ויצאו. מאימתי מתרין כל אדם בפרט ובעוללות?
70 משיהלכו העניים בפרס ויבואו. הנשאר אחרי כן - מתר
71 לכל אדם. מאימתי מתרין כל אדם בשכחה של זיתים?
72 בארץ ישראל, אם שכח אותה בראש הזית - הרי זה
73 מתר בה מראש חדש פסלו, שהוא זמן רביעה שניה
74 בשנה אפילה. אבל צבורי זיתים ששכחן תחת האילן -

75 הרי זה מתר בהן משיפסקו העניים מלחזור אתריהן.
76

1 לב. כהנים שלבשו¹⁴⁵ בגדי כהנה שלא בשעת עבודה,
2 אפלו במקדש - לוקין, מפני האבנט שהוא כלאים¹⁴⁶;
3 ולא התרו בו אלא בשעת עבודה, שהיא מצות עשה,
4 פביצית.

5 סלקו להו הלכות כלאים בסיעמא דשמאי.

הלכות מתנות עניים

6 יש בכללן שלש עשרה מצות. שבע מצות עשה, ושש
7 מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) להניח פאה. (ב)
8 שלא יכלה אותה. (ג) להניח לקט. (ד) שלא ילקט
9 הלקט. (ה) לעזב עוללות הפרס. (ו) שלא יעולל הפרס.
10 (ז) לעזב פרט הפרס. (ח) שלא ילקט פרט הפרס. (ט)
11 להניח שכחה. (י) שלא ישוב לקחת השכחה. (יא)
12 להפריש מעשר לעניים. (יב) לתן צדקה כמסת יד. (יג)
13 שלא יאמץ לבבו על העניים.
14 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

17 א. הקוצר את שדהו - לא יקצר את כל השדה בלה,
18 אלא יניח מעט קמה לעניים בסוף השדה; שגאמר: לא
19 תכלה פאת שדך בקצרה. אחד הקוצר ואחד התולש.
20 וזה שמניח הוא הנקרא פאה.

21 ב. וכשם שמניח בשדה, כך באילנות. כשאוסף את
22 פרותיהן - מניח מעט לעניים. עבר וקצר את כל השדה
23 או אסף כל פרות האילן - לוקח מעט ממה שקוצר או
24 ממה שאסף ונותנו לעניים; שנתנתו מצות עשה,
25 שגאמר: לעני ולגר תעזב אתם. ואפלו טחן הקמה ולשו
26 ואפאו פת - הרי זה נותן ממנו פאה לעניים.

27 ג. אבד כל הקציר שקוצר או נשרף קדם שנתן הפאה
28 - הרי זה לוקה; שהרי עבר על מצות לא תעשה, ואינו
29 יכול לקים עשה שבה שנתק לו.

30 ד. וכן בלקט, כשקוצר ומאלם - לא ילקט השבילים
31 הנופלות בשעת הקציר, אלא יניחם לעניים; שגאמר:
32 ולקט קצירך לא תלקט. עבר ולקטן, אפלו טחן ואפה
33 - נותן לעניים; שגאמר: לעני ולגר תעזב אתם. אבדו
34 או נשרפו אחר שלקטן קדם שנתן לעניים - לוקה.

35 ה. וכן בפרט שנפרט מן הענבים בשעת הבצירה, וכן
36 בעוללות; שגאמר: וכרמך לא תעולל, ופרט פרמך לא
37 תלקט, לעני ולגר תעזב אתם. וכן המעמר ושכח אלמה

הנ"ל (ע"פ כתבייד עהרפורט ווינה ודפוס ראשון), ראה בפירושי ר' אליהו מלונדריש עמ' ד הערה [65]. (145) ערכין ג: ושם מבואר שאפילו במקדש לוקין על כלאים שלא בשעת עבודה (כסף-משנה). (146) ראה בפ"ח מהלכות כלי המקדש הלכות א-ב. (1) יבאר שמצוה להניח פאה לעניים בסוף השדה או האילן. ודין אם עבר וקצר כל השדה ואסף כל פירות האילן. המעמר ושכח אלומה בשדה. ואם שכח מקצת קמה. מתנות עניים אלו אם יש בהן טובת הנאה לבעלים. ודין גר האמור במתנות עניים. ומאימתי מותרין כל אדם בלקט שכחה ופאה ועוללות. מתנות עניים אלו אם נוהגות בחוצה לארץ. וכמה שיעור הפאה.

27 **יום חמישי כ"ז ניסן ה'תשע"ה**
 28 **פָּרָק שְׁנִי**
 29 א. כָּל אֶכֶל, שְׂגִדוּלְיוֹ מִן הָאָרֶץ, וְנִשְׁמֵר, וְלִקְיָטוֹ כָּלוּ
 30 כְּאֶחָת, וּמְכַנְיָסִין אוֹתוֹ לְקִיּוֹם - חֵיב בְּפֶאֱהָ; שְׁנַאֲמַר:
 31 וּבְקֶצֶרְכֶם אֵת קֶצֶיר אֲרֻצְכֶם.
 32 ב. כָּל הַדּוֹמָה לְקֶצֶיר? בְּחֻמֵּשׁ דְּרָכִים אֵלוֹ - הוּא שְׁחֵיב
 33 בְּפֶאֱהָ. כְּגוֹן הַתְּבוּאָה וְהַקְטָנוֹת וְהַחֲרוּבִין וְהַגְּזוּזִין
 34 וְהַשְּׂקָדִים וְהַרְמוּנִים וְהַעֲנָבִים וְהַזֵּיתִים וְהַתְּמָרִים בֵּין
 35 יְבֻשִׁים בֵּין רְבִים,³ וְכֹל כִּיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ.⁴ אֲבָל אֶסְטִיס⁵
 36 וּפּוּצָה וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן - פְּטוּרִין, מִפְּנֵי שְׂאִינָן אֶכְלָם.⁶ וְכֵן
 37 כְּמַהֲיִן וּפְטוּרִיּוֹת - פְּטוּרִין, מִפְּנֵי שְׂאִינָן גְּדוּלְיָהֶן מִן הָאָרֶץ
 38 כְּשֶׁאֵר פְּרוֹת הָאָרֶץ.⁷ וְכֵן הַהֶפְקֵר - פְּטוּר, שְׂאִינָן לוֹ מִי
 39 שִׁישְׁמָרְנוּ, שֶׁהָרִי הוּא מִפְּקָר לְכֹל. וְכֵן הַתְּאָנִים - פְּטוּרִין,
 40 מִפְּנֵי שְׂאִינָן לְקִיטָתָן כְּאֶחָת, אֲלֵא יֵשׁ בְּאֵילָן זֶה מָה
 41 שִׁישְׁמָר הַיּוֹם יֵשׁ בּוֹ מָה שִׁישְׁמָר לְאַחַר כְּמָה יָמִים. וְכֵן
 42 יֵרֵק - פְּטוּר, שְׂאִינָן מְכַנְיָסִין אוֹתוֹ לְקִיּוֹם. הַשְּׂוֹמֵם
 43 וְהַבְּצָלִים - חֵיבִין בְּפֶאֱהָ, שֶׁהָרִי מִיבָשִׁין אוֹתָן וּמְכַנְיָסִין
 44 אוֹתָן לְקִיּוֹם. וְכֵן הָאֲמָהוּת⁸ שֶׁל בְּצָלִים, שֶׁמְנִיחִין אוֹתָן
 45 בְּאָרֶץ לְקַח מִהֵן הַזֶּרַע - חֵיבוֹת בְּפֶאֱהָ. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא
 46 בְּהֵן.
 47 ג. קֶרֶק כָּל שֶׁהוּא⁹ - חֵיבֵת בְּפֶאֱהָ, וְאֶפְלוֹ הֵיחָה שֶׁל
 48 שְׁתִּפְּיָן; שְׁנַאֲמַר: קֶצֶיר אֲרֻצְכֶם - אֶפְלוֹ שֶׁל רְבִים.
 49 ד. שְׂדֵה שְׂקָצְרוּהָ נְכָרִים לְעֶצְמוֹן¹⁰, או שְׂקָצְרוּהָ לְסִטִּים,
 50 או קְרִסְמוּהָ¹¹ נְמָלִים, או שְׂבִרְתָּהּ הַרוּחַ אוּ בְהֵמָה - הָרִי
 51 זֶה פְּטוּרָה מִן הַפֶּאֱהָ;¹² וְשְׁחֹבֵת הַפֶּאֱהָ בְּקַמְהָ¹³.

1 **יב.** כָּל זְמַן שִׁישׁ לְעֵנִי לְטַל שְׂכַחַת הַזֵּיתִים הַמְּנַחֵת
 2 בְּאָרֶץ תַּחַת הָאֵילָנוֹת - נוֹטֵל, וְאֵף עַל פִּי שְׂפָכָר הַתֵּר
 3 כָּל אָדָם בְּשַׂכְחָה שְׂבָרָאשׁ הָאֵילָן. וְכֹל זְמַן שִׁישׁ לוֹ לְטַל
 4 שְׂכַחָה שְׂבָרָאשׁ הָאֵילָן - נוֹטֵל, וְאֵף עַל פִּי שְׂעֲדִין אֵין
 5 לוֹ שְׂכַחָה תַּחְתּוֹ.
 6 **יג.** מִתְּנוֹת עֲנִיִּים שְׂבִשְׂדָה שְׂאִין הַעֲנִיִּים מְקַפְּדִים
 7 עֲלֵיהֶן - הָרִי הֵן שֶׁל בְּעַל הַשְּׂדָה, וְאֵף עַל פִּי שְׂעֲדִין לֹא
 8 פְּסָקוֹ הַעֲנִיִּים מִלְּחֹזֵר עַל מִתְּנוֹתֵיהֶם.
 9 **יד.** כָּל מִתְּנוֹת הַעֲנִיִּים הָאֵלוֹ אֵינָן נוֹהֲגוֹת מִן הַתּוֹרָה
 10 אֲלֵא בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּתוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת. הָרִי הַכְּתוּב
 11 אוֹמֵר: וּבְקֶצֶרְכֶם אֵת קֶצֶיר אֲרֻצְכֶם, כִּי תִקְצֹר קֶצֶירְךָ
 12 כְּשֶׁדָּדָךְ. וְכִכָּר נִתְפָּרֵשׁ בְּגִמְרָא, שֶׁהַפֶּאֱהָ נוֹהֲגַת בְּחוּצָה
 13 לְאָרֶץ מַדְבָּרֵיהֶם. וְיִרְאָה לִי, שֶׁהוּא הַדִּין לְשֶׁאֵר
 14 מִתְּנוֹת עֲנִיִּים אֵלוֹ, שֶׁכֵּלֵן נוֹהֲגוֹת בְּחוּצָה לְאָרֶץ
 15 מַדְבָּרֵיהֶם.
 16 **טו.** כְּמָה הוּא שְׁעוֹר הַפֶּאֱהָ? מִן הַתּוֹרָה אֵין לָהּ שְׁעוֹר.
 17 אֶפְלוֹ הַנֵּיחַ שְׂבִלַת אַחַת - יֵצֵא יְדֵי חוֹכְתּוֹ. אֲבָל
 18 מַדְבָּרֵיהֶם אֵין פְּחוֹת מְאֻחָד מְשֻׁשִׁים, בֵּין בְּאָרֶץ בֵּין
 19 בְּחוּצָה לְאָרֶץ. וּמוֹסִיף עַל הָאֻחָד מְשֻׁשִׁים לְפִי גְדֵל
 20 הַשְּׂדָה, וְלִפִּי רֵב הַעֲנִיִּים, וְלִפִּי בְרַכַּת הַזֶּרַע. כִּיּוֹצֵא?
 21 שְׂדֵה שֶׁהִיא קְטָנָה בְּיוֹתֵר, שְׂאֵם הַנֵּיחַ מִמֶּנָּה אֻחָד
 22 מְשֻׁשִׁים אֵינּוּ מוֹעִיל לְעֵנִי - הָרִי זֶה מוֹסִיף עַל הַשְׁעוֹר.
 23 וְכֵן אִם הָיוּ הַעֲנִיִּים מְרַבֵּין - מוֹסִיף. וְאִם זֶרַע מְעַט
 24 וְאֶסְפָּה הַרְבֵּה, שֶׁהָרִי נִתְבָּרֵךְ - מוֹסִיף לְפִי הַבְּרָכָה. וְכֹל
 25 הַמוֹסִיף עַל הַפֶּאֱהָ - מוֹסִיפִין לוֹ שְׂכָר. וְאֵין לְתוֹסֶפֶת
 26 זֹאת שְׁעוֹר.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר כל הדברים שחייבין בפאה. וכמה שיעור הקרקע שיהיה חייב בפאה ודין שחיוב הפאה בקמה. הקוצר שדהו קודם שתוגמר או המקדיש שדהו והיא קמה. גוי שקצר שדהו ואח"כ נתגייר. ואם שוכרים פועלים נכרים לקצור. באיזה מקום מן השדה מניחים הפאה. ואם הפועלים מוזהרים להניחם. פאת דברים הנקצרים, אם קוצרים אותם העניים. ואם מחלקים אותם או בוזזין אותה. ודן בכמה עתות ביום מחלקין הפאה. והעני שנטל מקצת הפאה וזרקה על השאר. (2) בספרא שם: "מה קציר מיוחד שהוא אוכל ונשמר (שסתם קציר הוא כן - ר"ש פאה שם), וגידולו מן הארץ, ולקישתו כאחת ומכניסו לקיּוּם" (שסתם קציר מתבשל ביחד ומכניסו לקיּוּם - שם). (3) כדעת חכמים בירושלמי, שגם רוטבי תמרים (=תמרים רכים) חייבים בפאה שאף הם נגמרים כאחת, ולא כדברי ר' יוסי בן רבי יהודה שם הפוטרם מפאה מפני שאינם נלקטים כאחת. (4) [במשנה ובספרא שם נזכר גם אוג ולפי שהאוג שביהודה הוא מהקלים שבדמאי שחזקתם מן ההפקר, השמיטו רבינו בכדי שלא להאריך ולפרט, באוג שאינו מן ההפקר, שהרי ההפקר פטור מפאה, וכללו בכלל "כל כיוצא באלו"]. (5) [בשבת סח. אמרו: "אוכל למעוטי ספיחי סטיס". אבל בכתב יד אוקספורד שם חסרה המלה ספיחי, וכן הוא בפירוש רבינו לתלמוד מסכת שבת. וסובר רבינו שרק סטיס אינו אוכל, אבל הספיח שלו הוא אוכל. ומקור דבריו ממה ששינוי בכלאים פרק ב משנה ה: "תבואה שעלה בה ספיחי אסטיס", הרי שהוא אוכל, שאם לא כן אין בו משום כלאים כלל, שצריך שיהא מאכל אדם]. (6) והם מיני צבעים. (7) כלומר, אף על פי שגדלים הם מן הארץ - אינם יונקים מן הארץ כשאר אילנות. (8) הבצלים השמורים לזרע. (9) וכדעת רבי עקיבא, ש"שדך" משמע אפילו שדה כל שהוא. ובירושלמי שואל: הגע עצמך שהייתה שבולת אחת, עד שלא קצרה - אין כאן חיוב, משקצר אין כאן שיעור? ומתוך שהיה קלח אחד ובו ה' שבלים. (10) ירושלמי שם: "מתניתא כשקצרוה לעצמן, אבל קצרוה לישראל חייבת". ובספרא פרשת קדושים: "ובקצרכם פרט לשקצרוה גויים, מיכן אמרו נכרי שקצר שדהו ואחר כך נתגייר פטור מן הלקט והשכחה והפאה". ואם כן "קצרוה גויים לעצמן" כאן, הוא מה שהביא רבינו להלן הלכה ט "גוי שקצר שדהו ואחר כך נתגייר וכו'". (11) כמו כרסמוה, והוא מעניין כריתה. (12) שאמר הכתוב בחיוב הפאה ובקוצרכם שנהיה אנחנו הקוצרים. (13) כלומר, אף על פי שאם לא נתן פאה מן הקמה, מפריש מן העמרים, היינו דווקא כשנתחייב בקמה, אבל כאן שבקמה פטור - אינו מתחייב

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ז ניסן - ספר זרעים - הלכות מתנות עניים קלט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ה. קצר חציה וקצרו הלסטים חציה שנסאר - הרי זו
 2 פטורה; שהחייב בחצי שקצרו הלסטים¹⁴. אבל אם
 3 קצרו הלסטים חציה וחרו הוא וקצר השאר - נותן פאה
 4 כשעור מה שקצרו¹⁵. קצר חציה ומכר חציה - הלוקח
 5 נותן פאה (לכלל¹⁶). קצר חציה והקדיש חציה - הפודה
 6 מיד הגזבר נותן פאה לכלל¹⁷. קצר חציה והקדישו¹⁸ -
 7 מניח מן הנשאר פאה הראויה לכלל¹⁹.
- 8 ו. פרה שהיה בו צור²⁰ ממנו ענבים למכר בשוק²¹,
 9 ובדעתו שיניח השאר לגת לרדף אותו: אם היה בו צור
 10 לשוק מכאן ומכאן - הרי זה נותן פאה למה שבו צור לגת
 11 כפי הנשאר²²; ואם היה בו צור לשוק מרוח אחת בלבד
 12 - הרי זה נותן פאה מן הנשאר כפי הראוי לכל הכרם;
 13 הואיל ובצר מרוח אחת - אינו כבו צור עראי, מעט מכאן
 14 ומעט מכאן, שהוא פטור. וכן כל הקוטף מלילות²³
 15 מעט מעט ומכניס לביתו, אפילו קטף בן כל שדהו -
 16 פטור מן הלוקט ומן השכחה ומן הפאה.
- 17 ז. הקוצר כל שדהו קדם שתגמר²⁴ ועדין לא הביאה
 18 שליש - הרי זו פטורה²⁵. ואם הגיעה לשליש - חייבת.
 19 וכן בפרות האילן²⁶, אם נגמרו שליש גמירתן - חייבת.
 20 ח. המקדיש שדהו והיא קמה - חייבת בפאה²⁷. קצרה

- 21 הגזבר ואחר כך פדאה - פטורה; שבשעת חיוב הפאה
 22 הייתה קדש, שאינו חייב בפאה²⁸.
- 23 ט. נכרי שקצר שדהו ואחר כך נתגיר - הרי זו פטורה
 24 מן הפאה ומן הלוקט ומן השכחה, אף על פי שאין
 25 השכחה אלא בשעת העמור²⁹.
- 26 י. אין שוכרין פועלים נכרים לקצר, מפני שאין
 27 בקיאים בלוקט ופאה³⁰. ואם שכר וקצרו את פלה³¹ -
 28 הרי זו חייבת בפאה³².
- 29 יא. בעל הבית שקצר כל שדהו ולא הניח פאה - הרי
 30 זה נותן מן השבלים פאה לעניים, ואינו צריך לעשר.
 31 ואם נתן להם רב הקציר³³ משום פאה - הרי זה פטור
 32 מן המעשרות. וכן אם דש ועדין לא זרה³⁴ - נותן להם
 33 הפאה קדם שיעשר³⁵. אבל דש וזרה ברחת ובמזרה
 34 ונמר מלאכתו - מעשר³⁶ ונותן להם מן הפרות
 35 המעשרין שעור הפאה הראויה לאותה שדה³⁷. וכן
 36 באילנות.
- 37 יב. אין מניחין³⁸ את הפאה אלא בסוף השדה, כדי
 38 שיהיו עניים יודעין מקום שיבואו לו³⁹. וכדי שתהיה
 39 נכרת לעובדים ולשבים ולא יחשדו⁴⁰. ומפני הרמאים,
 40 שלא יתכנן לקצר הכל ואומר לאלו שרואים אותו קוצר

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

אחר כך. (14) "שחובת הפאה בקמה". (15) "נותן פאה ממה שקצר". (16) ובפירוש המשנה שם כתב: "כשידע הלוקח שקצרו חציה נתחייב בלא ספק לתת כל הפאה שמחוייבת לתת לאותה שדה, לפי שאין לו רשות למכור מתנות הקדוש-ברוך-הוא, ולפיכך יהיה כאילו לא מכר לו אלא מה שנשאר בשדה אחר הוצאת הפאה שנתחייבה אותה השדה". (17) יוציא הפאה כולה מן החצי שפדה. (18) כלומר, את החצי הזה שקצר. (19) מפני שחובת הפאה בקמה וחייב הפאה על מה שקצר - בנשאר. (20) "כרם המדל נותן מן המשואר על מה ששייר, והמחליק מאחת יד נותן מן המשואר על הכל". וכתב רבינו בפירושו שם: "וכרם המדל, כרם מדולדל, גזור ממלת דל, והוא שיבצור מקצתו וימכור ויעזוב הנשאר לדרוך או לייבש, אמר שחייב לתת פאה מן השארית הנשארת כפי מה שנשאר לא כפי הכרם כולו, וזה כשיבצור הענבים מכל צד מצידי הכרם, אבל כשיבצור מצד אחד ומכר והניח הנשאר, ייתן ממה שנשאר, פאה המחוייבת לכל הכרם, וזהו פירושו מה שאמר המחליק מאחת יד, רוצה לומר הבורר או הקוצר מצד אחד". (21) אבל מדל לבית נותן מן המשואר על הכל. כלומר, המדל לשוק הרי הוא כבו צור עראי מעט מעט, כדלהלן. אבל מדל לבית לעשותו גורן הכל מצטרף והרי זו בצירת קבע. (22) לפי שהוא כבו צור עראי. (23) תוספתא פרק א: "המקטף ומכניס לביתו אפילו כל שדהו, פטור מן הלוקט ומן השכחה ומן הפאה". ומפרשה רבינו משום בצירה עראית ולא משום שקטיפה אינה כקצירה שהרי בדברים שדרכם בקטיפה חייבים בפאה. (24) שתתבשל. (25) שאינה קצירה. (26) ושיעור שליש גמירתן נאמר לענין מעשרות. (27) שבשעת חובתה, היינו קצירתה, הייתה ביד הדיוט. (28) שכשם שממעטים קצירת גויים מהפסוק "ובקוצרכם" - "פרט לשקצרוה גויים", כמו כן ממעטים קציר הקדש. (29) כחכמים הפוטרים, וטעמם בירושלמי: "כתיב ושכחת עומר בשדה ושכחת קמה (כלומר, מן המלה "בשדה" למדו לרבות שכחת קמה), את שיש לו שכחת קמה יש לו שכחת עומרין, את שאין לו שכחת קמה, אין לו שכחת עומרין". (30) ולא יניחו לעניי ישראל ליטול לקט ופאה. [נהנה בתוספתא וירושלמי שם לא נזכר אלא "לקט", ורבינו הוסיף גם "פאה", והשמיט "שכחה", מפני שפאה ולקט תלויים בקוצרים. אבל בשכחה, אם שכחו הפועלים ולא שכחו בעל השדה אינה שכחה, ואם ישכח גם בעל השדה, עליו לברר, אם שכחו גם הפועלים יעזוב אותה לעניים]. (31) [כלומר, אף על פי שקצרו את כולה והישראל לא קצר כלום בכל זאת חייבת בפאה]. (32) היינו מן העמרין. (33) ולא כל הקציר, ש"העושה כל שדהו פאה אינה פאה". ומה שאמרו בנדרים "שאם רצה לעשות כל שדהו פאה - עושה", היינו לאחר שהתחיל לקצור ו"כל שדהו" לאו דווקא. (34) לא פיזור ברוח את המוץ מן הזרעים. (35) שלפני גמר המלאכה לא חלה עליו חובת המעשר. (36) שכבר חלה עליו חובת מעשר מן השדה. (37) ואינו מנכה שיעור המעשר שנתן. (38) דברי ר' שמעון: "מפני ארבעה דברים לא ייתן אדם פאה אלא בסוף מפני גזל העניים, ומפני ביטול עניים, ומפני מראית העין ומפני הרמאין". (39) שלא יהו עניים יושבין ומשמרין כל היום ואומרים עכשיו הוא נותן פאה, עכשיו הוא נותן פאה". וזה הוא "ביטול עניים", האמור בכל המקורות הנ"ל. (40) שלא יהו עוברין ושבין אומרים ראו היאך פלוני שקצר את שדהו ולא הניח ממנו פאה". וזהו "מפני מראית העין" האמור שם.

- 1 סוף השדה: בתחלת השדה הנחתה. ועוד, שלא ישמר
 2 שעה שאין שם אדם ויניחנה ויתננה לעני הקרוב לו.⁴¹
 3 עבר והניח הפאה בתחלת השדה או באמצעה - הרי זו
 4 פאה.⁴² וצריך שניח בסוף השדה כשעור הפאה
 5 הראויה למה שנשאר בשדה אחר שהפריש את
 6 הראשונה.
 7 יג. בעל הבית שנתן פאה לעניים, ואמר לו: תן לנו
 8 מצד זה, ונתן להם מצד אחר - זו פאה. וכן בעל
 9 השדה שהפריש פאה ואמר: הרי זו פאה וגם זו,⁴³ או
 10 שאמר: הרי זו פאה וזו⁴⁴ - הרי שתיהן פאה.
 11 יד. אסור לפועלים לקצר⁴⁵ את כל השדה, אלא מניחין
 12 בסוף השדה כשעור הפאה. ואין לעניים בה פלוגתא עד
 13 שפירשנה בעל הבית מדעתו⁴⁶. לפיכך, עני שראה פאה
 14 בסוף שדה - אסור לגע בה משום גזל עד שידע לו
 15 שהיא מדעת בעל הבית.
 16 טו. הפאה של תבואה וקטניות וכיוצא בהן מזרעים
 17 הנקצרים, וכן פאת הפרס והאלנות⁴⁷ - נתנת במחבר
 18 לקרקע. והעניים בוזזין⁴⁸ אותה בגדם, ואין קוצרין
 19 אותה במגלות⁴⁹ ואין עוקרין אותה בקרדמות, כדי שלא
 20 יכח איש את רעהו. רצו העניים לחלקה ביניהם⁵⁰ - הרי
 21 אלו מחלקין⁵¹. אפלו תשעים ותשעה אומרים לחלק,
 22 ואחד אומר לבו - לזה האחד שומעין, שאמר בהלכה.
 23 טז. פאה של דלית⁵² ושל דקל, שאין עניים מגיעין לבו
 24 אותה אלא בספנה גדולה - בעל הבית מוריד אותה
 25 ומחלק אותה בין העניים. ואם רצו פלן לבו אותה

- 26 לעצמן - בוזזין. אפלו תשעים ותשעה אומרים לבו,
 27 ואחד אומר לחלק - שומעין לאחד, שאמר בהלכה,
 28 ומחביבין בעל הבית להוריד ולחלק ביניהן.
 29 יז. בשלש עתות ביום⁵³ מחלקין את הפאה לעניים
 30 בשדה או מניחין אותם לבו: בשחר, ובחצי היום,
 31 ובמנחה⁵⁴. ועני שבא שלא בזמן זה - אין מניחין אותו
 32 לטל. כדי שיהיה עת קבוע לעניים שיתקבצו בו פלן
 33 לטל. ולמה לא קבעו לה עת אחת ביום? מפני שיש
 34 שם עניות מניקות, שצריכות לאכל בתחלת היום. ויש
 35 שם עניים קטנים, שאין נעורין בבקר ולא יגיעו לשדה
 36 עד חצי היום. ויש שם זקנים, שאינם מגיעין עד
 37 המנחה.
 38 יח. עני שנטל מקצת הפאה וזרק על השאר⁵⁵, או
 39 שנפל עליה, או שפרש טליתו עליה - קונסין אותו
 40 ומעבירין אותו ממנה⁵⁶, ואפלו מה שנטל לזכחין אותו
 41 מידו⁵⁷ ונתן לעני אחר⁵⁸. [וכן בלקט וכן בעמר
 42 השכחה].
 43 יט. מי שלקח את הפאה⁵⁹ ואמר: הרי זה לאיש פלוני
 44 העני, אם עני הוא זה שלקח - מתוך שזוכה בו⁶⁰
 45 לעצמו זכה בו לאותו פלוני; ואם עשיר הוא - לא זכה
 46 לו, אלא יתננה לעני שנמצא ראשון.
 47 כ. בעל הבית שהניח פאה לעניים אלו העומדים לפניו,
 48 וכא עני אחר מאחוריו ונטלה - זכה בה; שאין אדם
 49 זוכה בלקט שכחה ופאה וסלע של מציאה עד שייגע
 50 לידו⁶¹.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(41) זהו "מפני גזל עניים". (42) כלומר, הרי היא לעניים ופטורה מתרומות ומעשרות. פאה פרק א משנה ג: "נותנין פאה מתחילת השדה ומאמצעה". ולמדו שם בירושלמי ממה שנאמר "לקצור" - "אפילו יש לו כמה לקצור. (43) בנדרים ו: אמרו שפשוט הדבר שכיוון שאמר "וגם זו", שוודאי היא פאה. (44) כיוון שלא אמר "וגם זו", אין זו אמירה מפורשת לפאה, אלא הרי היא כיד (=רמז בעלמא), והסתפקו שם אם יש יד לפאה כמו לקרבנות, או לא. ופסק רבינו לחומרא בספק ממון עניים. (45) כי יד פועל כיד בעל הבית וחלה עליהם חובת לא תכלה פאת שדך. (46) ש"אין פאה אלא שיש להם שם", היינו צריך לקרוא לה שם פאה. (47) שאינם גבוהים ביותר, ואין סכנה בעלייה עליהם. (48) חוטפים וקוטפים. ולמדו כן בספרא שם מ"תעזוב" - "הנח לפניהם והם יבזבו". (49) בחרמשים. (50) היינו שבעל הבית יחלק ביניהם. (51) למד כן ממה שנאמר שם במשנה א: "אפילו תשעים ותשעה אומרים לחלק ואחד אומר לבו, לזה שומעין שאמר כהלכה" מכלל שאם כולם אומרים לחלק - מחלקין ביניהם. (52) שם. גפן מודלה על גבי כותל גבוה. (53) לא פחות ולא יותר. (54) היינו מנחה קטנה. (55) בכוננה לקנות על ידי זה את השאר. ואין זה אלא טעות מצידו של העני כי לפי האמת אין זה קניין כלל. (56) זה מוסב על "נפל עליה" ו"פירש טליתו עליה". (57) זה מוסב על נטל מקצת הפאה וזרק על השאר. והנה במשנה שם: "נטל מקצת פאה וזרקה על השאר אין לו בה כלום" ובתוספתא פרק ב הלכה א נוסף לזה: "ר' מאיר אומר קונסין אותו ונטלין הימנו זו וזו". וסבור רבינו כי ר' מאיר לא בא לחלוק על דברי התנא הראשון אלא לפרש דבריו, וכן כתב בפירוש המשנה. ואף לדברי האומרים שר' מאיר חולק על דברי תנא קמא יש מקום לפסקו של רבינו לפי מה שפסק בפרק ג מהלכות בכורות הלכה ד כר' מאיר בעניין בכור שנשחט שלא על פי מומחה, הרי ש"הלכה כר' מאיר בגזירותיו ובקנסותיו". (58) ואין בעל השדה יוצא ידי חובתו בעזיבה אלא צריך ליתן. (59) שם משנה ט: "מי שלקט את הפאה ואמר הרי זו לאיש פלוני עני ר' אליעזר אומר זכה לו, וחכמים אומרים יתננה לעני הנמצא ראשון". ופירשה עולא במסכת בבא מציעא, כשהיה המלקט עשיר שאסור לו ללקט לעצמו, אבל עני, שרשאי ללקט לעצמו, זוכה גם לאחרים. ופסק רבינו כחכמים ולפי פירושו של עולא. (60) כלומר, מתוך שיכול לזכות בו. (61) כלומר, עד שיקנה באחד מדרכי הקניין.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

20 שֶׁהַפְּסִיק בְּהַ זֶרַע אַחֲרָיִם¹⁸, בְּגוֹן שֶׁהִיָּה חֲטִים מִכָּאן וְחֲטִים
21 מִכָּאן וְשֶׁעוֹרִים בְּאִמְצָעוֹ¹⁹, אוֹ שֶׁקָּצַר בְּאִמְצָעָה, אֲפָלוּ
22 קִדְּם שֶׁתְּבִיא שְׁלִישׁ²⁰, וְחָרַשׁ מְקוֹם שֶׁקָּצַר - הָרִי זֶה
23 נִפְסַקְתָּ לְשִׁמְי שְׂדוֹת. וְהוּא שֶׁהִיָּה רַחֵב כָּל אֶחָד מֵאלוֹ
24 כְּשֶׁלֶּשֶׁה תִּלְמִים²¹ שֶׁל פְּתִיחַ²², וְהוּא פְּחוֹת מִבֵּית רִבְעֵי²³.
25 בְּמָה דְּבָרִים אֲמורִים? בְּשֶׁדָּה קִטְנָה, שֶׁהִיא חֲמִשִּׁים אֲמָה
26 עַל שְׁמֵי אֲמוֹת²⁴ אוֹ פְּחוֹת; אֲבָל אִם הִיָּתָה יִתְרָה עַל זֶה
27 - אֵין הַבּוֹר אוֹ הַנִּיר מִפְּסִיקָה לְשִׁמְי, אֲלָא אִם כֵּן הִיָּתָה
28 בּוֹ רַחֵב בֵּית רִבְעֵי; אֲבָל זֶרַע אַחֵר כָּל שֶׁהוּא - מִפְּסִיק
29 בְּהַ²⁵.
30 ה. אֲכָלָה גּוֹבֵאִים²⁶ אוֹ קִרְסֻמוֹהַ נְמִלִים בְּאִמְצָעָה, אִם
31 חָרַשׁ מְקוֹם שֶׁאֲכָלוּ - הָרִי זֶה מִפְּסִיק.
32 ו. הַזֶּרַע בְּהַר²⁷ שֶׁאֵינוֹ בְּלוֹ שָׁוָה, אֲלָא יֵשׁ בּוֹ תִּלְמִים
33 גְּבוּהִים וּמְקוֹמוֹת מְקוֹמוֹת עֲמֻקּוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ
34 יָכוֹל לְחָרַשׁ אוֹתוֹ בְּלוֹ וּלְזַרְעוֹ כְּאַחַת, אֲלָא נִחְרַשׁ הַמְּקוֹם
35 הַגְּבוּהַ בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ וְהַנְּמוּף בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ - הָרִי זֶה כְּשֶׁדָּה
36 אַחַת, וּמִנֵּיחַ פְּאָה אַחַת בְּסוֹף הַהַר עַל כָּל הַהַר.
37 ז. מְדַרְגוֹת שֶׁהֵן גְּבוּהוֹת²⁸ עֲשָׂרָה טַפְחִים - נוֹתֵן פְּאָה
38 מִכָּל אַחַת וְאַחַת. וְאִם הִיוּ רְאִשֵׁי שׂוֹרוֹת

1 א. אֵין מִנִּיחִין² אֶת הַפְּאָה מִשְׂדָּה עַל חֲבָרְתָּה. בִּיצַד?
2 הֵיוּ לוֹ שְׁמֵי שְׂדוֹת - לֹא יִקָּצַר אֶת הָאַחַת כְּלָה וְיִנִּיחַ
3 בְּשִׁנָּה פְּאָה הָרְאוּיָה לְשִׁמְיָהּ. שְׁנֵאמַר: לֹא תִכְלָה פְּאָת
4 שְׂדֵךְ בְּקִצְרֵךְ - שְׁנֵינִי בְּכָל אַחַת וְאַחַת פְּאָה הָרְאוּיָה
5 לָהּ³. וְאִם הֵנִיחַ מִשְׂדָּה עַל חֲבָרְתָּה - אֵינָה פְּאָה⁴.
6 ב. הִיָּתָה שְׂדָהוּ וְרוּעָה כְּלָה מִיֵּן אֶחָד, וְהִיָּה נֶחַל בְּתוֹךְ
7 הַשְּׂדָה⁵, אִף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מוֹשֵׁף, אוֹ אֲמַת הַמַּיִם⁶, שֶׁאֵינוֹ
8 יָכוֹל לְקָצַר מֵה שֶׁבִּשְׁנֵי צְדָדֶיהַ כְּאַחַת⁷, וְהוּא שֶׁתְּהִיָּה
9 מוֹשְׁקָת⁸ וּקְבוּעָה⁹ - הָרִי זֶה כְּשִׁמְי שְׂדוֹת, וְנוֹתֵן פְּאָה
10 מִצַּד זֶה לְעֲצָמוֹ וּמִצַּד זֶה לְעֲצָמוֹ.
11 ג. וְכֵן אִם הִיָּה מִפְּסִיק דְּרָף הִיָּחִיד¹⁰ שֶׁהוּא רַחֵב אֲרַבְעַ
12 אֲמוֹת¹¹, אוֹ דְרָף הַרְבִּים הַרְחֵב שֶׁשׁ עֲשָׂרָה אֲמָה¹². אֲבָל
13 שְׁבִיל¹³ הִיָּחִיד וְהוּא פְּחוֹת מֵאַרְבַּע¹⁴, אוֹ שְׁבִיל הַרְבִּים
14 פְּחוֹת מֵשֶׁשׁ עֲשָׂרָה אֲמָה: אִם הִיָּה קְבוּעֵי¹⁵ בִּימוֹת הַחֲמָה
15 וּבִימוֹת הַגְּשָׁמִים - מִפְּסִיק; וְאִם אֵינוֹ קְבוּעֵי בִּימוֹת
16 הַגְּשָׁמִים - אֵינוֹ מִפְּסִיק, אֲלָא הָרִי הוּא כְּשֶׁדָּה אַחַת.
17 ד. הִיָּה¹⁶ מִפְּסִיק בְּהַ אֲרָץ¹⁷ בּוֹרָה, שֶׁאֵינָה זְרוּעָה וְלֹא
18 חְרוּשָׁה, אוֹ אֲרָץ נִירָה, וְהִיא שֶׁנִּחְרְשָׁה וְלֹא נִזְרָעָה, אוֹ

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר אם מניחין פאה משדה אחת לחברתה. ההפסק שעושה השדה כשתי שדות, והזורע בין האילנות. הזורע שדה מין אחד בשתי גרנות או ב' מינין בגורן א'. האחין שחלקו או השותפין שקצרו חצי השדה ואח"כ חלקו. המוכר מקומות משדהו. ושנים שחלקו אילן. שדה חרובין וזיתים. והבוצר מקצת כרם להקל מעל הגפן. 2) פאה פ"ב משנה א. 3) כן הוא בספרא פרשת קדושים (פרק א הלכה יא) "שדך, לחייב על כל שדה ושדה", עיין ר"ש בפירושו שם. וכן הוא בירושלמי שם: "שנאמר שדך, ובלבד שלא יוציא משדה לחברתה". 4) כן הוא בירושלמי שם: "הפריש פאה משדה לחברתה - לא קדשה". 5) במשנה שם: "ואלו מפסיקין לפאה, הנחל והשלולית". ובירושלמי שם: "שלולית כל שהיא מושכת, נחל אף-על-פי שאינו מושך". ומכאן דברי רבינו שנחל הוא נהר. ועיין ר"ש ורא"ש שם. 6) שם משנה ב. 7) כלומר, "כשיהיה בצד אחד, לא יוכל לשלוח ידו ולקצור בצד אחר" (פירוש המשניות שם). והיינו כר' יהודה שם, ולא כסתם משנה א שאמרו שלולית (דהיינו אמת המים - רע"ב שם) מפסקת בכל ענין. 8) כן הוא בירושלמי שם: "שלולית כל שהיא מושכת, נחל אע"פ שאינו מושך". ואמת המים היינו שלולית, כמבואר למעלה. 9) כן הוא בירושלמי (פ"ב הלכה ב) "תני, אמת המים הקבועה הרי זו מפסקת". ונראה שפירוש קבועה, היינו שיש בה מים גם בימות החמה וגם בימות הגשמים כבהלכה הסמוכה. 10) שם משנה א. 11) כן הוא בבבא בתרא צט: 12) שם. 13) פאה שם. 14) כן מפרש רבינו "שביל" שבמשנה שם, שהוא פחות מרחבו של דרך: פחות מארבע אמות בשביל היחיד, ופחות משש עשרה אמה בשביל הרבים. ונאף-על-פי שדרך של יחיד אינו אלא ארבע אמות בלבד - אין לתת לשביל של רבים, שהוא פחות משש עשרה אמה, דין של "דרך היחיד" על-כל-פנים - "מפני שהרבים יש להם דרכים רבים מלבד זו, ואסור שיניחוהו ולא יעברו עליו" (לשון רבינו בפירוש המשנה שם), ולפיכך אין לו דין דרך אלא אם הוא רחב שש עשרה אמה, אבל בפחות מכאן יש לו דין שביל בלבד (ראה להלן בשביל צריך להיות קבוע), לעומת דרך היחיד ש"אין לו דרך אחרת והוא הולך ושב עליה תמיד" (פירוש המשנה שם), שיש לה דין דרך אף-על-פי שאינה רחבה אלא ארבע אמות בלבד. 15) משנה שם. ובירושלמי שם מפורש, שגם בשביל הרבים צריך שיהא קבוע, וכדברי רבינו. 16) משנה שם. 17) בדפ' רומי: "שדה". 18) שם. 19) [המדובר כשאין כאן צורך להרחיק משום כלאים (ראה בפ"ג מהלכות כלאים), שאם יש צורך להרחיק משום כלאים, הרי ההרחקה היא כשיעור בית רובע (שם הלכה ט), ואם-כן יש כאן הפסק יותר משיעור ארץ בורה (ראה להלן ששיעור הפסק ארץ בורה, היא פחות מבית רובע) וראה ב"משנה ראשונה"]. 20) כלומר, אם הביאה שליש שחייבת בפאה (למעלה פ"ב הלכה ז), בוודאי שחייב בפאה מפסיק (ירושלמי פ"ב הלכה א, לדעת ר' מאיר אפילו בלי חרישה) אלא אפילו אם לא הביאה שליש, שאינה חייבת עוד בפאה (למעלה שם) - גם כן מפסקת, כיון שחרש (ראה בכסף-משנה, בפאת השולחן, ובתוספתא כפשוטה לפאה פ"א עמ' 44. 43). 21) ירושלמי שם. 22) תלמים שעושים בתחילת החרישה בפתיחתה (פירוש הרא"ש). 23) כן נראה בירושלמי שם (רדב"ז). ושיעור בית רובע הוא כעשר אמות וחומש אמה על עשר אמות וחומש אמה מרובע (פ"ג מהלכות כלאים הלכה ט). 24) ירושלמי שם. 25) כדעת רב שם, ועיין בכסף-משנה. 26) תוספתא פאה פ"א, וירושלמי שם. 27) פאה פ"ב משנה ב: "וכל ההרים אשר במעדר יעדורן, אף-על-פי שאין הבקר יכול לעבור בכליו, הוא נותן פאה לכל". וכפירושו שם בפירוש המשנה. 28) תוספתא שם.

קמב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ז ניסן - ספר זרעים - הלכות מתנות עניים

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מערבים²⁹ - נותן מאחת על הכל. היו פחות מעשרה,
- 2 אף על פי שאין ראשי השורות מערבין - נותן מאחת
- 3 על הכל³⁰. היה סלע³¹ על פני כל השדה: אם עוקר
- 4 הוא³² את המחרשה מצד זה ונתנה מצד זה - מפסיק,
- 5 ואם לאו - אינו מפסיק.
- 6 ח. הזרע שנה³³ שיש בה אילנות, אף על פי שהיא
- 7 מלבנות מלבנות³⁴ בין האילנות ואין כל הזרע מערב -
- 8 נותן פאה אחת³⁵ לכל השדה; שדבר ידוע ששדה אחת
- 9 היא, ומפני מקום האילנות נחלק הזרע.
- 10 ט. במה דברים אמורים? בשדה האילנות כל עשרה
- 11 בתוך בית סאה³⁶; אבל אם היו כל עשרה אילנות בותר
- 12 מבית סאה - הרי זה נותן פאה מכל ומלבן³⁷;
- 13 שהרי האילנות מרחקים הרבה, ולא מפני האילנות זרע
- 14 מלבנות מלבנות.
- 15 י. וכן מלבנות הבצלים³⁸ שבין הירק³⁹ - נותן פאה
- 16 אחת⁴⁰ לכל הבצלים, ואף על פי שהירק מבדיל
- 17 ביניהן⁴¹ ומשימם מלבנות מלבנות.
- 18 יא. שדה שפלה זרועה מין אחד⁴², וכיון שהתחילו בה
- 19 מקומות ליבש⁴³ עקר או תלש מה שייבש מפאן ומפאן⁴⁴,
- 20 עד שנשארו הלח מפרך מלבנות מלבנות מרחקות זו מזו:
- 21 אם היה דרך בני אדם שם לזרע מאותו המין ערוגות
- 22 ערוגות, כגון שבת או חרדל⁴⁵ - הרי זה מניח פאה מכל
- 23 מלבן ומלבן; שהרואה אומר: ערוגות ערוגות נזרעו.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

29 שם. כלומר, המדריגות עולות בשיפוע מסביב להר, ונמצאות ראשי השורות של התבואה, מעורבים (תוספתא כפשוטה). וראה פאה פ"ג משנה א. (30) בירושלמי שאלו: הרי עוקר הוא את המחרשה מצד זה ונתנה לצד אחר, והרי זה כסלע דלהלן. ויתכן כי רבינו סבור כי סלע שעל פני כל השדה חמור ממדריגות (כסף-משנה ורדב"ז). אבל צריך עיון, מאין שאב מקורו לפסוק נגד הירושלמי. (31) ירושלמי שם הלכה ב. (32) אם צריך לעקור כשחורש. (33) פאה שם. (34) הן ערוגות מרובעות, דומות לרפוס שעושים בו הלבנים (פיה"מ שם). כלומר, הזרעים מחולקים מלבנות מלבנות. (35) כבית-הלל שם. (36) ירושלמי על המשנה שם. (37) כן גירסת רבינו בירושלמי שם, היפך מגירסתנו. ועיין בכסף-משנה. (38) שם פ"ג משנה ד. (39) [והם זרועים באופן שאין איסור מחמת כלאים]. (40) כחכמים במשנה שם. (41) יירק הוא זרע אחר, והוא מפסיק כמבואר למעלה הלכה ד - כאן זה הפסק, שדבר ידוע ששדה אחת היא, ומפני מקום הירק נחלק הזרע, כמו שכתב רבינו למעלה הלכה ח באילנות. (42) ודין הוא שנותן פאה אחת על הכל. (43) שם משנה ב. (44) ירושלמי שם הלכה א. (45) "שבת מלשון לעז אניט, ובלשון ערב אל-שבת. וחרדל בלשון ערב אל-חרדל, ובלשון לעז שינאפרי. שמנהג אדם לזרוע אותן פרודות בערוגות" (פירוש המשנה שם). (וצריך עיון, שכאן כתב רבינו שחרדל דרכו להזרע ערוגות ערוגות, ואילו בפ"א מהלכות כלאים הלכה ט כתב, שחרדל דרכו להזרע שדות - אור פני מלך). (46) שם. כחכמים, ולא כרבי עקיבא. (47) שנותן פאה אחת לכל, ובכלל זה גם מן הלח על היבש. (48) ירושלמי שם, ועיין כסף-משנה. שכיון שהיבש הוא בתחילת השדה מצד זה ומצד זה, אין זה נראה כשתי שדות, שכן נוהג להתחיל בקצירה בתחילת השדה (פני משה שם). (49) שאין דרך להתחיל בקצירה מאמצע השדה, וזה נראה כשתי שדות (שם). (50) שם משנה ג: "המחליק בצלים לחים". (51) "לאו באותן שהן מין ירק, דירק לא מיחייב בפאה (למעלה פ"ב הלכה ב), אלא באותן שהם זרעים, כדתנן בפ"ג דכלאים (משנה ב): אפונין השופין מין זרעים, אפונין הגמלנים מין ירק" (ר"ש שם, ועיין שם בפירוש המשנה לרבינו). (52) שאף מי שסובר שלח ויבש הם מין אחד, מודה הוא ששוק וגורון הם שני מינים ('תוספות יום-טוב'). (53) שם פ"ב משנה ה. (54) המדובר כשעבר וקצר כל השדה, ונותן פאה מן התלוש (משנה ראשונה). (55) כיון שהם מין אחד. (56) פאה שם. (57) "יש ממיני חטים גסים ויש דקים, ויש מהם ירוק ויש מהם אדום" (פירוש המשנה שם). (58) הכל תלוי בגרנות. (59) שם משנה ו. (60) לפני הבצירה. שם פ"ג משנה ה. (61) שלכל אחד ואחד קוראים בו "שדך" (ר"ש שם). (62) לפני הקצירה (רדב"ז). (63) שהרי שותפים חייבים בפאה (למעלה פ"ב הלכה ג). (64) ירושלמי שם הלכה ד. (65) לפי שחובת הפאה בקמה (למעלה שם ה"ד), והרי זה כ"קצר חציה ומכר חציה". ש"הלוקח נותן פאה לכל", ולא המוכר (שם הלכה ה), וראה להלן.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ז ניסן - ספר זרעים - הלכות מתנות עניים קמג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 בלבד⁶⁶. תזרו וּנְשַׁתְּפוּ⁶⁷ וְקָצְרוּ הַחֲצִי הָאֶחָד
 2 בְּשִׁתְּפוֹת⁶⁸ - כָּל אֶחָד מֵהֶן מִפְּרִישׁ מִחֲלָקוֹ שֶׁבִּקְמָה עַל
 3 חֶלֶק חִבְרוֹ שֶׁבִּקְמָה⁶⁹, אֲבָל לֹא עַל הַחֲצִי שֶׁנִּקְצָר⁷⁰.
 4 י.ז. שְׂדֵה שְׁהִינֵעַ חֲצִי⁷¹ עַד שְׁלִישׁ וְחֲצִי⁷² לֹא הִגִּיעַ,
 5 וְהִתְחִיל וְקָצַר בַּחֲצִי שְׁהִינֵעַ חֲצִי⁷³, וְאַחַר כֵּן הִבִּיֵּא
 6 פְּלֵה שְׁלִישׁ, וְאַחַר כֵּן גָּמַר הַחֲצִי הָרִאשׁוֹן⁷⁴ שְׁהִינֵעַ
 7 בְּתַחֲלָה - מִפְּרִישׁ מִן הָרִאשׁוֹן⁷⁵ עַל הָאֲמָצְעִי⁷⁶, וּמִן
 8 הָאֲמָצְעִי עַל הָרִאשׁוֹן⁷⁷ וְעַל הָאֲחֵרוֹן⁷⁸.
 9 יח. הַמּוֹכֵר⁷⁹ מְקוֹמוֹת מְקוֹמוֹת⁸⁰ מִשְׂדֵּהוּ לְאֲנָשִׁים
 10 הַרְבֵּה, אִם מְכַר כָּל הַשְּׂדֵה - כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן פָּאָה
- 11 אַחַת מִחֲלָקוֹ⁸¹ שְׁלֶקַח. וְאִם הִתְחִיל בְּעַל הַשְּׂדֵה לְקַצֵּר⁸²
 12 וּמְכַר מִקְצָת⁸³ וְשִׁיר מִקְצָת - בְּעַל הַשְּׂדֵה נוֹתֵן פָּאָה
 13 הָרִאשׁוֹה לְכָל; שֶׁכִּינֵן שֶׁהִתְחִיל לְקַצֵּר נִתְחַיֵּב בְּכָל. וְאִם
 14 מְכַר תְּחִלָּה⁸⁴ - מִפְּרִישׁ הַלּוֹקֵחַ עַל מֵה שְׁלֶקַח, וּבְעַל
 15 הַשְּׂדֵה עַל מֵה שְׁשִׁיר.
 16 יט. שְׂדֵה אֵילָן⁸⁵ - אֵין מִפְּסִיק בֵּה אֲלֵא גֵדֵר גְּבוּהָ⁸⁶
 17 הַמְּבַדֵּיל בֵּין הָאֵילָנוֹת. אֲבָל אִם הִיָּה הַגֵּדֵר מְבַדֵּיל
 18 מִלְמַטָּה, וְהַבְּדִים וְהַפְּאֵרוֹת מְעַרְבִין⁸⁷ מִלְמַעְלָה וְנוֹגְעִין
 19 בַּגֵּדֵר⁸⁸ עַל גְּבוּ - הָרִי זֶה כְּשֵׂדֵה אַחַת וְנוֹתֵן פָּאָה לְכָל.
 20 כ. שְׁנַיִם שְׁלֶקַח⁸⁹ אֵילָן⁹⁰ אֶחָד - נוֹתֵן מִמֶּנּוּ פָּאָה

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(66) [אף-על-פי שלגבי המוכר, אמרנו ש"אינו מפריש כלום", שהוא כ"קצור חציה ומכר חציה" (ראה למעלה) - לגבי הלוקח אנו אומרים שהובר הדבר למפרע שהקמה שנפל בחלקו, היה שלו מתחילה, והקציר שנפל בחלקו של הראשון היה שלו, ואינו דומה ל"קצור חציה ומכר חציה", לפי שאין כאן שום מכירה. וטעמו של דבר נראה, לפי שדין "ברירה" (= הובר הדבר למפרע) אינו מוחלט אצלנו, אלא מוטל בספק, ולפיכך אמרו (ביצה לח.), שבדבר שהוא מן התורה - "אין ברירה" (ראה להלן פ"ז מהלכות מעשר הלכה א). ובדבר שהוא מדרבנן - "יש ברירה" (ראה בפ"ח מהלכות יום-טוב הלכה כ). ואף-על-פי ש"ספק לקט לקט" (להלן פ"ד הלכה ט), וכן כל ספק במתנות עניים - לחומרא, וחייב (למעלה שם הלכה יג) - כשהספק נפל בין שני בני אדם, כל אחד מדחהו אל השני: בעל הקמה אומר לו: לך לבעל הקציר, לפי ש"אין ברירה", והרי זה כ"קצור חציה ומכר חציה", ש"הלוקח נותן פאה לכל", ובעל הקציר מדחהו אל בעל הקמה, לפי ש"יש ברירה", וחייב בעל הקציר להפריש על חלקו, וראה בר"י קורקוס, בכסף-משנה וב"אור פני מלך" [67] ירושלמי שם (ועייני ר"י קורקוס, כסף-משנה, רדב"ז ו"אור פני מלך"). והיינו בין בקציר ובין בקמה. (68) ושוב חלקו, וכל אחד לקח חצי בקציר וחצי בקמה, ראה כסף-משנה. (69) אין הכוונה שכל אחד חייב ליתן שיעור פאה שלם לקמה הנ"ל, אלא הכוונה שהוא יכול לתת על חלק חבירו, שמכיון שקצרה בשותפות, אף-על-פי שאח"כ חלקוה, אין כאן שתי שדות אלא שדה אחת. (70) שכיון שנפטר בחלוקה הראשונה - אינו חוזר ומתחייב (כסף-משנה). [ואף-על-פי שכשחזרו ונשתתפו עכשיו, יכולים העניים לומר לשניהם: חלקנו אצלכם - כיון שחזרו וחלקו - כל אחד מדחהו שוב אצל השני, כנ"ל]. (71) ירושלמי שם. (72) שעדיין אינה חייבת בפאה (למעלה פ"ב הלכה ז), [וראה להלן פ"ה הלכה ט]. (73) כלומר, רביע מכל השדה. ונתחייב החצי הזה כולו על שני חצייו (= רביעיו), אבל החצי השני של השדה, שעדיין לא הגיע לשליש, לא נתחייב בקצירה זו, וראה להלן. (74) כלומר, קצר גם את הרביע הנ"ל שהניחו ולא קצרו מקודם. ועכשיו כיון שגם החצי השני של השדה, שמקודם לא הגיע לשליש, הגיע עכשיו לשליש - נתחייב הוא על ידי הקצירה של הרביע הנ"ל. (75) היינו הרביע שקצר בתחילה (ר"י קורקוס). (76) היינו הרביע השני שקצרו אחר-כך, ששני רבעים אלה הם שדה אחת. (77) על הרביע הראשון, שהם שדה אחת, כנ"ל, עכשיו לשליש. שהרי קצירת הרביע האמצעי חייב בפאה את החצי האחרון, ואף הם שדה אחת. (78) היינו החצי השני של השדה, שעכשיו הגיע לשליש. שכיון שבעת קצירת האמצעי (= הרביע השני) הגיע לשליש בישול, ונתחייב בפאה על ידו - הם שדה אחת. ובכ"י נוסף: "אבל לא מן הראשון על האחרון" (מעשה רוקח, וכן הוא בדפוסים עתיקים, וכן הגיה מהר"י אבוהב). והמקור בירושלמי שם: "אבל אינו מפריש מן הראשון על הראשון", כלומר, מן הראשון שבצד זה על הראשון שבצד זה, דהיינו האחרון (ר"י קורקוס). שכיון שהאחרון הזה היה פטור כשהתחילו לקצור הרביע הראשון, הרי הם כשתי שדות (ר"י קורקוס). (79) פאה פ"ג משנה ה: "המוכר קלחי אילן בתוך שדהו". (80) לדעת רש"י (חולין קלח). המדובר כשהלוקחים לא קנו קרקע אלא קלחים בלבד, וראה להלן. (81) כן כתב שם בפירוש המשנה: "ומה שאמר נותן פאה מכל אחד ואחד, חוזר על הלוקח". אבל רש"י (חולין שם) מפורש: "נותן לוקח פאה מכל אילן ואילן, ואין אחד מהם פוטר חבירו, הואיל ואין השדה שלו, שאם היתה שדה שלו היה נותן מאחד על כולן". ולדעת רבינו, המדובר כשמכר גם הקרקע, ראה למעלה. (82) כרב חסדא בחולין שם. (83) כרבי יהודה במשנה שם, המפרש דברי תנא-קמא. (84) לפני קצירה. (85) פאה פ"ב משנה ג. (86) במשנה שם: "ואינו מפסיק לאילן אלא גדר", ולא פורש כמה גבהו של הגדר, אבל בספרא פ' קדושים (פרק ב הלכה ג) מפורש: "ואינו מפסיק לאילן אלא גדר שהוא גבוה עשרה טפחים", וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. וכן מפורש לענין כלאים (כלאים פ"ד משנה ג) "איזה הוא גדר שהוא גבוה עשרה טפחים". ומכיון שכאן לא פירש רבינו כן, נראה שאף-על-פי שסתם גדר הוא, אמנם, עשרה טפחים, והוא מפסיק בין אילן לאילן לענין פאה, כשם שהוא מפסיק לכלאים - אין זה אלא אם אין הבדים והפארות מעורבין למעלה (ובאופן זה מדובר בספרא שם), אבל אם הבדים והפארות מעורבים למעלה, אין הגדר הזה מפסיק. ולכן כתב רבינו סתם: "גדר גבוה המבדיל בין האילנות". (87) ראה למעלה פ"ז מהלכות כלאים הלכה כב, וב"אור פני מלך" כאן, וצ"ע. (88) במשנה: "שער כותש אינו מפסיק", ופירש רבינו שם: "שער כותש הוא הבדים והפארות, ירצה לומר ענפי האילנות שהיו נוגעין בגדר ומשולחין עליו, ואז יהיה כמחובר, ואמרו בגמרא: כעלי במכתשת ענינו שינטו הפארות על הקיר". (89) שם פ"ג משנה ה. (90) מהאילנות החייבים בפאה, כמבואר למעלה פ"ב הלכה ב.

- 1 אחת⁹¹. לקח זה צפונו וזה דרומו - זה נותן פאה לעצמו
2 וזה נותן פאה לעצמו⁹².
- 3 **כא.** החרובין⁹³, כל שאדם עומד בצד חרוב זה וחרבו
4 עומד בצד חרוב זה⁹⁴ ורואין זה את זה⁹⁵ - הרי הן
5 כפולין⁹⁶ שדה אחת, ופאה אחת לכלן. היו שני הצדדין
6 רואין את האמצעיים ואין הצדדים רואין זה את זה -
7 מפריש מצד אחד מן הראשונים על האמצעיים, ומן
8 האמצעיים על הראשונים; אבל לא יפריש מצד זה על
9 הצד האחר.
- 10 **כב.** היתים⁹⁷, כל מה שיש מהן ברוח אחת מרוחות
11 העיר⁹⁸, כגון זיתים שיש במערב העיר כלן או במזרח
12 - הרי הן כשדה אחת, ופאה אחת לכלן.
- 13 **כג.** הבוצר⁹⁹ את מקצת פרמו ומכאן ומכאן כדי להקל
14 מעל הגפן עד שימצאו שאר האשכולות רוח ויוסיפו -
15 הוא הנקרא מדל. וכבר בארנו¹⁰⁰, שהבוצר מרוח אחת
16 - אינו מדל, ולפיכך נותן מן הנשאך פאה הראויה
17 לכל¹⁰¹, ואף על פי שבוצר לשוק. אבל אם הדל למכר
18 בשוק - אינו נותן פאה לזה שהדל¹⁰². הדל להביא
19 בבית¹⁰³ - נותן מן הנשאך שהניח לדרך פאה אחת
20 הראויה לכל.
- 21 **פרק רביעי**
- 22 **א.** איזהו לקט? זה הנופל מתוך המגל בשעת קצירה
23 או הנופל מתוך ידו לשמקבץ השבליים ויקצר. והוא
24 שיהיה הנופל שבלת אחת או שתיים; אבל אם נפלו
25 שלש כאחד - הרי שלשתן לבעל השדה. והנופל מאחר
26 המגל או מאחר היד, אפלו שבלת אחת - אינה לקט.
27 **ב.** היה קוצר בידי בלא מגל, הנופל מתוך ידו - אינו
28 לקט. אבל התולש דברים התולשים אותם, הנופל
29 מתחת ידו - לקט. היה קוצר או תולש דבר שדרכו
30 להתלש, ואחר שקצר מלא זרועו או תלש מלא קמצו
- 31 הכהו קוץ ונפל מידו על הארץ - הרי זה של בעל
32 הבית.
- 33 **ג.** היה קוצר ונשארה שבלת אחת שלא נקצרה ונקצר
34 כל שסביבותיה: אם היה ראשה מגיע לקמה שבצדה
35 ויכולה להקצר עם הקמה - הרי היא של בעל השדה;
36 ואם לאו - הרי היא של עניים.
- 37 **ד.** היו שתי שבולות זו בצד זו, הפנימית יכולה להקצר
38 עם הקמה, והחיצונה יכולה להקצר עם הפנימית ואינה
39 יכולה להקצר עם הקמה - הפנימית נצלת ומצלת את
40 החיצונה. שהרי היא כנופלת מתוך המגל, ואף על פי
41 שעדין לא נקצרה. והשבליים שבקש - הרי הן של בעל
42 השדה.
- 43 **ה.** הרוח שפזרה את העמרים ונתערב קציר של בעל
44 השדה עם הלקט - אומדין את השדה כמה לקט היא
45 ואינה לעשות ונותן לעניים, מפני שדה אנס. וכמה הוא
46 שעור זה? ארבעה קבין תבואה לכל בית כור.
- 47 **ו.** לקט שנפל לארץ ולא לקטוהו עניים, וכא בעל
48 השדה והגדיש את הקציר שלו על הארץ - כיצד הוא
49 עושה? מפנה הגדיש שלו כלו למקום אחר, וכל
50 השבליים הנוגעות בארץ - כלן לעניים. מפני שאין אנו
51 יודעים אי זו היא מהם שהיתה לקט, וספק מתנות
52 עניים - לעניים; שנגמר: תעזב - הנח לפניהם משלה.
53 **ז.** ולמה אין אומדין אותה ויתן לעניים מה שראויה
54 לעשות לקט? מפני שעבר והגדיש על הלקט, קנסוהו.
55 ואפלו היה שוגג, ואפלו היה הלקט שעורים והגדיש
56 עליו חטין, ואפלו קרא לעניים ולא באו, אפלו
57 הגדישוהו אחרים שלא מדעתו - כל הנוגעות בארץ הרי
58 הן לעניים.
- 59 **ח.** הצריך לרביץ את שדהו קדם שילקטו העניים לקט
60 שבה: אם הוקו מרבה על הפסד הלקט - מתר לרביץ;
61 ואם הפסד הלקט מרבה על הפסדו - אסור לרביץ. ואם

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

91 ששניהם שותפין באילן. 92 כיון שאינם שותפים, וחלקו של כל אחד ואחד מסוים בפני עצמו. 93 שם פ"ב משנה ד. וראה בפ"א מהלכות מעשר שני הלכה ג, שיש הבדל בין חרובי צלמונה שאינם ראויים למאכל רוב האדם, ואינם מחויבים במעשר אלא מדרבנן, לבין שאר החרובין שחייבים במעשר מן התורה. ונראה שכן גם לענין פאה, שהרי כלל אחר בשניהם, ראה בפאה פ"א משנה ד, ובמעשרות פ"א משנה א. 94 "והטעם בחרובין, מפני שהם גבוהים הרבה ומסובכים, כדתנן (ב"ב כד): בחרוב ובשקמה חמשים אמה" (ראב"ד). 95 "והראב"ד מפרש שהאדם עומד בראש חרוב זה, ורואה החרוב שבצד אחר. 96 בדפוס רומי, כשדה. 97 פאה פ"ב מ"ד. 98 לא מרוחות העולם, עיין בירושלמי שם ה"ג. ויתכן כי הלכה למשה מסיני היא, לחלק בין זיתים לשאר האילנות (משנה ראשונה). 99 שם פ"ג משנה ג. 100 למעלה פ"ב הלכה ו. 101 משנה שם. 102 שן: "נותן מן המשואר על מה ששיר". 103 ירושלמי שם. כלומר, מביאו לבית ודורך אותם, ואין זה עראי (רדב"ז). 1 יבאר איזהו לקט. והרוח שפזרו עומדין ועירבן עם הלקט. והמרבין שדהו קודם שילקטו עניים. זרעים הנמצאים בחורי הנמלים ושבולת של לקט שנתערבה בגדיש. ודין אם ישכור הפועל על מנת שילקט בנו אחריו. מי שאינו מניח לעניים ללקט, או המרבין ארי בשדהו. המפקיר את הלקט עם נפילת רובו. ואי זהו פרט ואי זהו עוללות ואיזהו כתף ואיזהו נטף. כרם שכולו עוללות. ומאמתי העניים זוכין ליקח פרט העוללות. ודין המקדיש כרמו עד שלא נודעו העוללות. גוי שמכר כרמו לישראל לבצור. מי שהיו לו חמשה גפנים ובצרם לתוך ביתו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ח ניסן - ספר זרעים - הלכות מתנות עניים קמה

מתוך מהדורת וגשל

41 ואין לה פתף - הרי היא של בעל הפך; ואם ספק -
 42 לעניים.
 43 יח. אי זו היא פתף? פסיגין המחברות בשדרה זו על
 44 גפי זו. נטף? ענבים המחברות בשדרה ויורדות. והוא
 45 שיהיו כל הענבים שבעוללות נוגעין בפס דו. ולמה
 46 נקרא שמו עולל? מפני שהוא לשאר האשכולות בעולל
 47 לאיש.
 48 יט. ואין בעל הבית חייב לבצר העוללות ולתנן לעניים,
 49 אלא הן בוצרין אותן לעצמן. וגרגר יחידי - הרי היא
 50 עוללת.
 51 כ. זמורה שהיה בה אשכול ובארכבה של זמורה
 52 עוללת: אם נקוצה עם האשכול - הרי היא של בעל
 53 הפך, ואם לאו - הרי היא לעניים.
 54 כא. פךם שפלו עוללות - הרי הוא לעניים; שגאמר:
 55 וכרמך לא תעולל - אפלו פלו עוללות. ואין הפרט
 56 והעוללות נוגעין אלא בפךם בלבד.
 57 כב. אין העניים זוכין לקח פרט ועוללות עד שיתחיל בעל
 58 הפךם לבצר פךמו; שגאמר: וכי תבצר פךמך לא תעולל.
 59 וכמה יבצר ויהיו זוכין בקח? שלשה אשכולות שהן עושין
 60 רביע.
 61 כג. המקדיש פךמו עד שלא נודעו העוללות - אין
 62 העוללות לעניים; ואם משנודעו העוללות - העוללות
 63 לעניים, ויתנו שבר גדולם להקדיש.
 64 כד. הזומר את הגפן אחר שנודעו העוללות - הרי זה
 65 זומר פדרכו; וכשם שכורת האשכולות, כך כורת
 66 העוללות.
 67 כה. נכרי שמכר פךמו לישאראל לבצר - חייב בעוללות.
 68 ישאראל ונכרי שהיו שתפים בכרם - חלקו של ישאראל
 69 חייב, ושל נכרי פטור.
 70 כו. בן לוי שנתנו לו מעשר טבל ומצא בו עוללות -
 71 נותנן לעני. ואם נקוצת עם האשכול - יש לו לעשות
 72 תרימת מעשר על מקום אחר.
 73 כז. מי שהיו לו חמש גפנים ובצרם לתוף ביתו: אם
 74 לאכל ענבים - פטור מן הפרט ומן השכחה ומן הרבעי,
 75 וחייב בעוללות; ואם בצרן לעשות יין - חייב בכל, אלא
 76 אם בן שיר מקצתן.

יום שישי כ"ח ניסן ה'תשע"ה

פרק חמישי

77 א. העמר ששכחוהו פועלים ולא שכחו בעל השדה?
78
79

1 קבץ את כל הלקט והניחו על הגדר עד שיבוא העני
 2 ויטלנו - הרי זה מדת חסידות.
 3 ט. זרעים הנמצאים בחורי הנמלים: אם היו החורים
 4 בתוף הקמה - הרי הוא של בעל השדה, שאין לעניים
 5 מתנה בתוף הקמה; ואם היו במקום שנקצר - הרי זה
 6 של עניים, שמא מן הלקט גרוהו. ואף על פי שנמצא
 7 שחור - אין אומרים: הרי זה משנה שעברה; שספק
 8 הלקט - לקט.
 9 י. שבלת של לקט שנתעברה בגדיש - הרי זה מפריש
 10 שתי שכולות ואמר על אחת מהן: אם הלקט היא זו
 11 - הרי היא לעניים, ואם אינה לקט - הרי המעשרות
 12 (שהיא) שחייבת בהן שבלת זו קבועים בשבלת שניה;
 13 וחזור ומתנה בן על שבלת שניה, ונותן אחת מהן לעני
 14 והאחרת תהיה מעשר.
 15 יא. לא ישכר אדם את הפועל על מנת שילקט בנו
 16 אחריו. אבל האריסין והחקירין והמוכר קמתו לחברו
 17 לקצר - ללקט בנו אחריו. ויש לפועל להביא אשתו
 18 ובניו ללקט אחריו, ואפלו שכרו לטל חצי הקציר או
 19 שלישו או רביעו בשכרו.
 20 יב. מי שאינו מניח את העניים ללקט, או שהוא מניח
 21 אחד ומונע אחד, או שמסיע את אחד מהן על חברו -
 22 הרי זה גוזל את העניים.
 23 יג. ואסור לאדם להרביץ ארי וכיוצא בו בתוף שדהו,
 24 כדי שיראו העניים ויברחו. היו שם עניים שאינן ראוין
 25 לטל לקט: אם יכול בעל הבית למחות בינן - ממחה;
 26 ואם לאו - מניחן, מפני דרכי שלום.
 27 יד. המפקיר את הלקט עם נפילת רבו - אינו הפקר;
 28 מאחר שנשר רבו, אין לו בו רשות.
 29 טו. אי זהו פרט? זה גרגר אחד או שני גרגרים
 30 הנפרטים מן האשכול בשעת הבצירה. נפלו שלשה
 31 גרגרים בבת אחת - אינו פרט.
 32 טז. היה בוצר וקרת את האשכול והסבף בעליו ונפל
 33 לארץ ונפרט - אינו פרט. היה בוצר ומשליף לארץ,
 34 כשפנה האשכולות, אפלו חצי אשכול הנמצא שם -
 35 הרי הוא פרט. (וכן אשכול שלם שנפרט שם - הרי הוא
 36 פרט). והמניח את הכלכלה תחת הגפן בשעה שהוא
 37 בוצר - הרי זה גוזל את העניים.
 38 יז. אי זו היא עוללת? זה אשכול הקטן שאינו מצבה,
 39 כאשכול שאין לו פתף ואין ענביו נוטפות זו על זו,
 40 אלא מפזרות. יש לה פתף ואין לה נטף, או יש לה נטף

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר העומר ששכחוהו בעלים ולא פועלים, או איפכא. ודין עשה עמריו לתוך שדה חבירו ושכח שם עומר. הנוטל עומר ראשון ושלישי ושכח הרביעי, או שדה שעומריה מעורבבין ושכח. ודין הקוצר בלילה או הסומא. ותבואה שקצרוה אגודות קטנות. שנים שהתחילו לקצור מאמצע השורה זה פנוי לצפון וזה לדרום ושכחו לפניהם ולאחריהם. המפנה אלומות ממקום למקום ושכח. שתי כריכות המובדלות זו מזו אם הן שכחה. היו כל העומרים קב קב ואחד מד' קבין ושכחו. שכח אילן בין האילנות, מסויים או בלתי מסויים. היה כל שדהו זית נטופה. זית העומד באמצע השורות לבדו. איזהו שכחה בעריס. והמפקיר כרמו והשכים וזכה בו. 2) המדובר כשבעל השדה זוכהו גם עכשיו. ובאופן ששכחו אחר כך - יש

קמו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ח ניסן - ספר זרעים - הלכות מתנות עניים

מתוך מהדורת וגשל

- 1 שְׂכָחוּ בַעַל הַשְּׂדֵה וְלֹא שְׂכָחוּהוּ פּוֹעֲלִים, שְׂכָחוּהוּ אֵלּוּ
2 וְאֵלּוּ וְהָיוּ שָׁם אַחֲרֵים עוֹבְרִין וְרוֹאִין אוֹתָן בַּעַת
3 שְׂשָׂכָחוּהוּ - אֵינָה שְׂכָחָה³, עַד שְׂשִׂשָׂכָחוּהוּ כָּל אָדָם⁴.
4 וְאִפְלוּ עִמָּר הַטְּמוּן⁵, אִם נִשְׁפַּח - הָרִי זֶה שְׂכָחָה.
5 ב. הִיָּה בַעַל הַשְּׂדֵה בְּעִיר וְאָמַר: יִדְעֵ אֲנִי שֶׁהַפּוֹעֲלִים
6 שְׂשָׂכָחוּ עִמָּר שְׂבַמְקוֹם פְּלוּנִי, וְשְׂכָחוּהוּ⁶ - הָרִי זֶה שְׂכָחָה⁷.
7 וְאִם הִיָּה בַּשְּׂדֵה וְאָמַר כֵּן, וְשְׂכָחוּהוּ⁸ - אֵינָה שְׂכָחָה.
8 שֶׁשְׂשָׂכָחוּ מַעֲקָרוֹ⁹ בַּשְּׂדֵה - הוּא הַשְּׂכָחָה¹⁰; אָבֵל בְּעִיר,
9 אִפְלוּ זְכוּר וְלִבְסוּף שְׂכּוּחַ - הָרִי זֶה שְׂכָחָה¹¹; שְׂנֶאֱמַר:
10 וְשְׂכָחָתָ עִמָּר בַּשְּׂדֵה - וְלֹא בְּעִיר¹².
11 ג. עִמָּדוֹ הָעֲנִיִּים בְּפִינֵי¹³ אוֹ חִפּוּהוּ בְּקִשׁוֹ¹⁴ וְהוּא זוֹכֵר
12 אֶת הַקֶּשׁ¹⁵, אוֹ שֶׁהֲחִזִּיק בּוֹ לְהוֹלִיכּוֹ לְעִיר וְהִנִּיחוֹ
13 בַּשְּׂדֵה¹⁶ וְשְׂכָחוּ - אֵינּוּ שְׂכָחָה¹⁷. אָבֵל אִם נָטְלוּ¹⁸
14 מִמְּקוֹם לְמִקּוֹם¹⁹, אִף עַל פִּי שֶׁהִנִּיחוֹ סְמוּךְ לַגֶּפֶה²⁰ אוֹ
15 לַגְּדִישׁ אוֹ לַבָּקָר אוֹ לַפְּלִימִים²¹, וְשְׂכָחוּ - הָרִי זֶה שְׂכָחָה.
16 ד. נָטַל עִמָּר לְהוֹלִיכּוֹ לְעִיר וְהִנִּיחוֹ עַל גְּבֵי חֲבָרוֹ וְשְׂכָחוּ
- אָת שְׂנֵינֵן: אִם זָכַר הָעֲלִיּוֹן²² קָדָם שִׂפְגַע בּוֹ - אֵין
הַתַּחֲתוֹן שְׂכָחָה, וְאִם לֹא - הַתַּחֲתוֹן שְׂכָחָה²³.
ה. עִפּוֹ עִמָּרֵי בְרוּחַ חֲזָקָה לְתוֹף שְׂדֵה חֲבָרוֹ וְשְׂכָחַ שָׁם
עִמָּר - אֵינוֹ שְׂכָחָה; שְׂנֶאֱמַר: קָצִירָךְ בְּשְׂדֵךְ. אָבֵל אִם
פְּזוּר²⁴ הָעִמָּרִים בְּתוֹף שְׂדֵהוּ וְשְׂכָח - הָרִי זֶה שְׂכָחָה.
ו. הַנּוֹטֵל עִמָּר רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי וְשְׁלִישִׁי וְשְׂכָח הֶרְבִּיעִי: אִם
הִיָּה שָׁם שְׂשִׂישׁ²⁵ - אֵין הֶרְבִּיעִי שְׂכָחָה עַד שִׂישׁטֵל
הַחֲמִישִׁי²⁶; וְאִם הָיוּ חֲמִשָּׁה בְּלִבְדוּ²⁷ - מִשִּׂישָׁהָ כְּדִי
לְטַל הַחֲמִישִׁי²⁸ הָרִי הֶרְבִּיעִי שְׂכָחָה.
ז. שְׁנֵי עִמָּרִים מְעַרְבְּבִין וְשְׂכָח אֶחָד מֵהֶן - אֵינָה
שְׂכָחָה²⁹ עַד שִׂישׁטֵל אֶת כָּל סְבִיבוֹתָיו.
ח. הַלוֹחֵף³⁰ וְהַשּׁוֹם וְהַבְּצָלִים וְכִיּוּצָא בֵּהֶן, אִף עַל פִּי
שִׁהֵן טְמוּנִין בְּאֶרְצָן³¹ - יֵשׁ לָהֶן שְׂכָחָה. הַקּוֹצֵר בְּלִילָה
וְשְׂכָח קִמְהָ³², אוֹ שֶׁעִמָּר בְּלִילָה וְשְׂכָח עִמָּר, וְכֵן הַסּוּמָא
שְׂשָׂכָח - יֵשׁ לָהֶן שְׂכָחָה³³. וְאִם הִיָּה הַסּוּמָא אוֹ הַקּוֹצֵר
בְּלִילָה מִתְּפִינָן לְטַל אֶת הַגֶּסֶם³⁴ - אֵין לוֹ שְׂכָחָה³⁵. וְכָל

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

הבדל בין עומד בעיר לבין עומד בשדה. (3) כששכחוהו פועלים ולא שכחו בעל השדה, שנאמר "קצירך - ושכחת", שבעל הקציר ישכת. וכששכחוהו בעל השדה ולא שכחוהו פועלים, שנאמר "כי תקצור - ושכחת", שהקוצר ישכת. וכששכחוהו אלו ואלו [=הפועלים ובעל השדה] ורואים אותו אחרים, אינה שכחה, שדרך בני אדם להזכיר לאחרים דבר ששכחו. (4) כן הוא בתוספתא פרק ג (לפי נוסחת כתב-יד וויין וכתב-יד בעל פני משה): "אפילו אחרים עוברים בדרך וראו את העומר ששכחוהו אין שכחה". ומפרשה רבינו בששכחוהו גם פועלים וגם בעל השדה. (5) כחכמים, ולא כר' יהודה. ולמדו כן ממה שנאמר (שם) "ושכחת עומר בשדה", "בשדה לרבות את הטמון". שהם מפרשים, "בשדה": בתוך השדה. (6) צריך-להיות: "ושכחהו", כלומר, בעל השדה שכח אותו אחר כך. (7) כיוון שסוף סוף שכחוהו שניהם. (8) אף כאן צריך להיות: "ושכחהו", כלומר, בעל השדה. (9) כלומר, לפני ששכחוהו הפועלים. (10) אבל זכור בעת ששכחוהו הפועלים, שמיד זכתה לו שדהו, אינו שכחה, אף על פי ששכח הוא אחר כך. (11) שכיוון שאינו עומד בצד שדהו, שאינה משתמרת, לא זכתה לו. ומכיוון שאחרי כן שכח גם הוא הרי זו שכחה. (12) כלומר, בשדה - שכוח מעיקרו הרי זו שכחה, אבל זכור ולבסוף שכוח אינה שכחה, ואילו בעיר - אפילו זכור ולבסוף שכוח הרי זו שכחה. ואין לומר שגזירת הכתוב שבשדה יש שכחה ובעיר אין שכחה כלל, שהרי הכתוב אומר (שם): "לגר ליתום ולאמנה יהיה", ואמרו חז"ל (שם) "יהיה - לרבות שכחת העיר". (13) [=והסתירו לן] ועל ידי זה באו לידי שכחה. (14) ומתוך זה באו לידי שכחה. (15) שבאופן זה נגרמה השכחה על ידי החיפוי, ואינה שכחה. אבל אם שכח גם את הקש הרי זו שכחה. שיש שכחה בטמון. (16) כן מפורש בסוטה שם "אפילו בשדה נמי". (17) שכיוון שהחזיק בו להוליכו לעיר - זכה בו. (18) וכדברי ר' אליעזר ור' אלעזר בן עזריה בירושלמי שם, שבאופן זה נחלקו בית שמאי ובית הלל שם, ולדעת בית הלל - הרי זו שכחה, והלכה כבית הלל. (19) היינו שלא החזיק בו ולא גילה בדעתו שהעומר לא יהיה בו שכחה, אלא הניחו סתם ממקום למקום, לפיכך יש בו שכחה, אבל בבבא ראשונה שהחזיק בו להוליכו לעיר, שגילה בדעתו שהעומר לא יהיה בו שכחה, אם שכחו אחר כך אינו שכחה. (20) גפה הוא שער המגולה, והוא ממלת יגיפו הדלתות. (21) כלי חרישה. (22) ירושלמי שם: "ר' זעירא אומר בזוכר את העליון" ואף על פי שהדברים אמורים שם לדעת רבי שמעון - כיוון שהירושלמי כרך דברי ר' זעירא עם דברי ר' יונה על מה שאמר "עמדו עניים בפניו או שחיפוהו בקש הרי זה אינו שכחה": "אתיא דר' זעירא כר' יונה, דר' יונה אמר בזוכר את הקשין, כן ר' זעירא אמר בזוכר את העליון". וטעמו של דבר, כמו למעלה בחיפוהו בקש, שאם זכר את העליון נמצא שהתחתון נשכח על ידי גרמא של העליון, שכיסהו. (23) אבל העליון, לעולם אינו שכחה מאחר שנטלו להוליכו לעיר. (24) בעיא שם ונפשטה. (25) ואם כן נשאר שלוש עמרים. (26) שכיוון שנטלו ודילג על הרביעי הרי היא שכחה, אבל אם לא נטל החמישי, ייתכן כי לא דלג כלל על הרביעי ולא שכחו אלא חילק עבודתו שורות שורות: בתחילה שלושה שהם שורה מצד זה, ואחר כך שלושה מצד שני. (27) שלא נשאר בצד שני רק שניים שאינם מהווים שורה, ואין סברא שיתחיל מצד שני כדלעיל בשלושה. (28) כלומר, משדלג על הרביעי והלך לחמישי זהו הזמן המוכיח על שכחה. (29) שמחמת הערבוביא לא נראה העומר, והרי זו שכחה מחמת דבר אחר. אבל צריך עיון הרי יש שכחה בטמון? (30) והוא מין ממיני הבצלים. (31) "רוצה לומר: הנאכל מהן מתחתית לארץ". (32) שהחשיכה גרמה לו לשכוח. (33) ואינם דומים לעמדו עניים בפניו שאין זה שכחה, מפני שדבר אחר גרם לו לשכוח - אבל כאן שידוע שעכשיו לילה ושהוא סומא, בוודאי בדק יותר. (34) הגדולים. (35) לקטנים, הואיל ולא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ח ניסן - ספר זרעים - הלכות מתנות עניים קמז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 האומר: הריני קוצר על מנת מה שאני שוכח אני אטל
 2 - יש לו שְׂכָחָה; שְׂפָלַהּ הַמִּתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה³⁶
 3 - תִּנְאוּ בְּטַל³⁷.
 4 ט. תבואה שֶׁקָּצְרָה³⁸ עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה³⁹ לְהֵאכִילָהּ
 5 לְבַהֲמָה, וְכֵן אִם קָצְרָה אֲגָדוֹת קְטַנּוֹת⁴⁰ וְלֹא עֲשָׂאָהּ
 6 עֲמָרִים, וְכֵן הַשּׁוּמִים וְהַבְּצָלִים שֶׁתִּלְשֵׁן אֲגָדוֹת קְטַנּוֹת
 7 לְהַמְכֵר לְשׁוּק וְלֹא עֲשָׂאן עֲמָרִים לְהַעֲמִיד מִהֵן גֶּרֶן - אֵין
 8 לָהֶם שְׂכָחָה⁴¹.
 9 י. הַקּוֹצֵר שֶׁהִתְחִיל לְקַצֵּר מֵרֵאשׁ הַשּׁוּרָה וְשָׂכַח לְפָנָיו
 10 וּלְאַחֲרָיו: שֶׁל אַחֲרָיו - שְׂכָחָה, וְשֶׁלִּפְנָיו - אֵינוֹ שְׂכָחָה;
 11 שְׁנֵאִמַר: לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ - אֵינוֹ שְׂכָחָה עַד שֶׁיַּעֲבֹר
 12 מִמֶּנּוּ וַיִּנְיַחְנוּ לְאַחֲרָיו. זֶה הַכֹּל: כֹּל שֶׁהוּא בְּבַל תָּשׁוּב
 13 - שְׂכָחָה, וְכֹל שֶׁאֵינוֹ בְּבַל תָּשׁוּב - אֵינוֹ שְׂכָחָה.
 14 יא. שְׁנַיִם שֶׁהִתְחִילוּ לְקַצֵּר מֵאֲמֻצֵּעַ הַשּׁוּרָה, זֶה פָּנָיו
 15 לְצַפּוֹן וְזֶה פָּנָיו לְדָרוֹם, וְשָׂכַחוּ לְפָנֵיהֶם וּלְאַחֲרֵיהֶם:
 16 שֶׁלִּפְנֵיהֶם - שְׂכָחָה⁴², מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֵן זֶה שֶׁלִּפְנָיו
 17 הוּא לְאַחֲרָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ⁴³; וְהַעֲמָר⁴⁴ שֶׁשָּׂכַחוּהוּ
 18 לְאַחֲרֵיהֶן בְּמָקוֹם שֶׁהִתְחִילוּ מִמֶּנּוּ - אֵינוֹ שְׂכָחָה, מִפְּנֵי
 19 שֶׁהוּא מְעַרְבַּ עִם הַשּׁוּרוֹת שֶׁמֶן הַמְזֻרָח לְמַעַרְב, וְהֵן
- 20 מוֹכִיחִין עָלָיו שֶׁאֵינוֹ שְׂכָחָה⁴⁵. וְכֵן הַשּׁוּרוֹת שֶׁל עֲמָרִים
 21 שֶׁפָּנּוּ אוֹתָן לְגֶרֶן, וְהִתְחִילוּ שְׁנַיִם מֵאֲמֻצֵּעַ שׁוּרָה, וְשָׂכַחוּ
 22 עֲמָר בְּאֲמֻצֵּעַ בֵּין אַחֲרֵיהֶן - אֵינוֹ שְׂכָחָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
 23 בְּאֲמֻצֵּעַ הַשּׁוּרָה שֶׁמֶן מְעַרְב לְמִזְרָח, שֶׁעֵדִין לֹא הִתְחִילוּ
 24 בָּהּ, וְהִיא מוֹכַחַת עָלָיו שֶׁאֵינוֹ שְׂכָחָה.
 25 יב. הַקּוֹצֵר⁴⁶ וְאֵלֶם אֲלֻמוֹת אֲלֻמוֹת, וּפְנֵה אֲלֻמוֹת - וְהֵן
 26 הַנִּקְרָאִין עֲמָרִים - מִמָּקוֹם זֶה לְמָקוֹם אַחֵר, וּמִמָּקוֹם
 27 הַשְּׁנַיִ לְמָקוֹם הַשְּׁלִישִׁי⁴⁷, וּמִמָּקוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְגֶרֶן, וְשָׂכַח
 28 הַעֲמָר בְּשִׂעָה שֶׁפָּנָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם: אִם פָּנָה הָעֲמָרִים
 29 לְמָקוֹם שֶׁהוּא גָּמַר מִלֵּאכָה וְשָׂכַחְסָם - יֵשׁ לוֹ שְׂכָחָה,
 30 וְכִשְׁפָּנָה⁴⁸ מִמָּקוֹם שֶׁהוּא גָּמַר מִלֵּאכָה לְגֶרֶן - אֵין לוֹ
 31 שְׂכָחָה⁴⁹; וְאִם פָּנָה הָעֲמָרִים לְמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ גָּמַר מִלֵּאכָה
 32 וְשָׂכַח - אֵינוֹ שְׂכָחָה, וְכִשְׁפָּנָה מִמָּקוֹם שֶׁאֵינוֹ גָּמַר
 33 מִלֵּאכָה לְגֶרֶן - יֵשׁ לוֹ שְׂכָחָה.
 34 יג. אֵי זֶהוּ מָקוֹם שֶׁהוּא גָּמַר מִלֵּאכָה? זֶה מָקוֹם שֶׁדַּעְתּוֹ
 35 לְקַבֵּץ כָּל הָעֲמָרִין שֶׁם וְלִדְרוֹשׁ אוֹתָן שָׁם⁵⁰ אוֹ לְהוֹלִיכֵן
 36 שָׁם לְמָקוֹם גְּדִישׁ שֶׁהוּא הַגֶּרֶן⁵¹. וּמִמָּקוֹם שֶׁאֵינוֹ גָּמַר
 37 מִלֵּאכָה הוּא הַמָּקוֹם שֶׁמִּקְבָּצִין בוֹ הָעֲמָרִים כְּדִי לְעֲשׂוֹת
 38 מִהֵן אֲלֻמוֹת גְּדוּלוֹת כְּדִי לְהוֹלִיכֵן לְמָקוֹם אַחֵר.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

כיוון לקצור, ואין כאן "כי תקצור קצירך". (36) שאמרה: "כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו". (37) [המדובר בתבואה שיש קוצרים אותה גם לבהמה, והוא קצרה לאדם, אבל פירש בתנאו שהוא קוצר להאכיל לאדם, על מנת שגם מה שישכח יהיה שלו, ואם תיפסק ההלכה שהשכוח הוא לעניים, אינו קוצר לאדם אלא להאכיל לבהמה, שאינה קצירה ואינה מחייבתו בשכחה, ועל זה אמרו שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה, שהרי אם השכחה היא שלו, הרי זו קצירה לאדם, כמו שאמר. וזה לא ייתכן כי התורה אמרה שאם קצר ושכח הרי זו שכחה והיא לעניים. (38) שם משנה י: "תבואה שנתנה לשחת וכו' אין להן שכחה". ופירש שם רבינו: "כבר בארנו, שחת הוא הגז הקצור לאכילת סוסים". ובירושלמי (שם הלכה ז): "לא סוף דבר ניתנה אלא אפילו נזרעה למאכל אדם, ואחר כך נמלך וקצרה להאכיל לבהמה אין לה שכחה. (39) כלומר, לא נגמרה לגמרי, אבל כבר הביאה שליש בישולה, שאם לא כן - אינה קציר כלל. (40) במשנה שם: "או לאלומה", ופירש רבינו שם: "ולאלומה הוא עומרים [קטנים], והעניין ההוא שיקצצה כולה ויחלוק אותה לאלומות [ולא] יקבוץ מן האלומות ההם עומרים [גדולים], כי האלומות כשיתקבצו נעשים עומרים". (41) שהרי הוקשה שכחת קמה לשכחת קציר, (שנאמר: "כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה", מה קציר שאין אחריו קציר אף עומר שאין אחריו עומר), ודרך הקוצרים לקצור לגורן, וכל שאינו עושה כן - אינו שכחה. (42) אף על פי שיחיד הקוצר ושכח לפניו - אינו שכחה. (43) ששניים אלו מוטל עליהם קצירת השדה, והרי הם כאיש אחד, וכיוון שאם היה בא ליטול מה ששכח חברו, היה צריך לחזור לאחוריו - קוראים אנו בו "לא תשוב לקחתו". ולפי זה מה שאמרו בסוף המשנה שם "זה הכלל כל שהוא בכל תשוב שכחה", זה מוסב גם על הבבא הראשונה כשיחיד שכח לאחוריו, וגם על הבבא השנייה כששניים שכחו לפניהם. (44) צריך-להיות: ו"הקמה" (רדב"ז). (45) כן הוא במשנה (גד) שם: "ראשי שורות, העומר שכנגדו מוכיח - ואלו הן ראשי שורות: שניים שהתחילו מאמצע השורה, זה פניו לצפון וזה פניו לדרום, ושכחו לפניהם ולאחריהם כו' ואת שלאחריהם אינו שכחה". הרי שהטעם שלאחריהם אינו שכחה הוא מפני שהעומר שכנגדו מוכיח, שכיוון שהם שניים, לא מסתבר לומר ששניהם שכחו את העומר האמצעי, אלא וודאי הניחיהו בכוונה כדי שתהיה שורה ממזרח למערב. וראייה לכך מזה שלא התחילו זה מתחילת צפון וזה מתחילת דרום, אלא בכוונה עשו כן, והעומר שביניהם אינו שכוח כלל. (46) שם פרק ה משנה ח: "המעמר לכובעות ולכומסאות לחררה ולעומרים, אין לו שכחה, ממנו ולגורן יש לו שכחה. המעמר לגדיש יש לו שכחה, ממנו ולגורן אין לו שכחה. זה הכלל: כל המעמר למקום שהוא גמר מלאכה יש לו שכחה, ממנו ולגורן אין לו שכחה. למקום שאינו גמר מלאכה אין לו שכחה. ממנו ולגורן יש לו שכחה, שאין שכחה אלא בעימור שאין אחריו עימור. (47) כן מפרש רבינו מה שאמרו במשנה (שם) "לכובעות ולכומסאות לחררה" שהם מקומות שמביאים לשם את התבואה. (48) כלומר, אם נמלך לפנותה מכאן לגורן - נתברר שכאן לא היה מקום שהוא גמר מלאכה. (49) כלומר, זה שנשכח בעת שהולך למקום הוזה כיוון שעתה נתברר שלא פינה למקום שהוא גמר מלאכה, אלא זה שמפנה מכאן לגורן הרי הוא שכחה. (50) ואינו מכוון לעימור חדש. (51) רוצה לומר, שדעתו שהמקום הזה יהיה גם גדיש וגם גורן.

קמח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ח ניסן - ספר זרעים - הלכות מתנות עניים

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יד. שְׁתֵּי פְּרִיכוֹת⁵² הַמְּבַדְלֹת⁵³ זוּ מִזֶּה - שְׂכָחָה, וְשָׁלַשׁ
2 - אֵינָן שְׂכָחָה. שְׁנֵי עֲמָרִים הַמְּבַדְלִין זֶה מִזֶּה - שְׂכָחָה,
3 וְשָׁלֹשָׁה - אֵינָן שְׂכָחָה.
4 טו. שְׁנֵי צִבּוּרֵי זֵיתִים וְחֻרובֵין הַמְּבַדְלִין זֶה מִזֶּה -
5 שְׂכָחָה, וְשָׁלֹשָׁה - אֵינָם שְׂכָחָה. שְׁנֵי הַצִּנִּי פִּשְׁתָּן⁵⁴ -
6 שְׂכָחָה, וְשָׁלֹשָׁה - אֵינָם שְׂכָחָה.
7 טז. שְׁתֵּי גִפְנִים, וְכֵן בְּשֶׁאֵר הָאֵילָנוֹת⁵⁵ שְׁנֵים הַמְּבַדְלִין
8 זֶה מִזֶּה - שְׂכָחָה, וְשָׁלֹשָׁה - אֵינָן שְׂכָחָה. שְׁנֹאֲמָר: לְעִנִּי
9 וְלָגֵר תַּעֲזֹב אֹתָם - אֶפְלוּ הֵיוּ שְׁנֵים, אֶחָד לְעִנִּי וְאֶחָד
10 לָגֵר.
11 יז. הֵיוּ כָּל הַעֲמָרִים שֶׁל קֶבֶב קֶבֶב וְאֶחָד שֶׁל אַרְבַּעַה קֶבֶבִין
12 וְשָׂכָחוּ - הֲרִי זֶה שְׂכָחָה⁵⁶; יָתֵר עַל הָאֲרַבְּעָה - אֵינֹ
13 שְׂכָחָה⁵⁷. וְכֵן אִם הֵיוּ שֶׁל שְׁנֵי שְׁנֵי קֶבֶבִין וְאֶחָד יָתֵר עַל
14 שְׁמוֹנֶה קֶבֶבִין - אֵינֹ שְׂכָחָה⁵⁸.
15 יח. הַעֲמָר שֵׁישׁ בּוֹ סֹאתִים⁵⁹ וְשָׂכָחוּ - אֵינֹ שְׂכָחָה;
16 שְׁנֹאֲמָר: וְשְׂכָחָה עֲמָר בְּשָׂדֵה - וְלֹא גְדִישׁ. אֵף עַל פִּי
17 שְׂכָלָן סֹאתִים סֹאתִים⁶⁰. שְׂכַח שְׁנֵי עֲמָרִים, אֵף עַל פִּי
18 שֵׁישׁ מִשְׁנִיָּהֶן סֹאתִים⁶¹ - הֲרִי אֵלוֹ שְׂכָחָה⁶². וְכֵן יִרְאֶה
19 לִי, שֶׁהֵן שְׂכָחָה אֶפְלוּ הֵיָה בְּשִׁנְיָהֶן יוֹתֵר מִסֹּאתִים⁶³.
20 יט. קָמַח שֵׁישׁ בֶּה סֹאתִים וְשְׂכָחָה⁶⁴ - אֵינֶה שְׂכָחָה⁶⁵.
21 אֵין בֶּה סֹאתִים⁶⁶ - רוֹאִין אֶת הַשְּׂבָלִים הַדְּקוֹת כְּאֵלוֹ הֵן
22 בְּרִיאֹת וְאֲרָכּוֹת, וְאֶת הַשְּׂדוּפּוֹת כְּאֵלוֹ הֵן מְלֵאוֹת, וְאִם
- 23 הֵיָתֵה רְאוּיָה (לְהֵיֹת) הַקָּמַח אַחַר אֲמָדָן זֶה לְעִשׂוֹת
24 סֹאתִים וְשְׂכָחָה - אֵינֶה שְׂכָחָה.
25 כ. שְׂכַח סֹאָה תְּבוּאָה עֲקוּרָה וּסֹאָה שְׂאֵינֶה עֲקוּרָה -
26 אֵינָן מְצַטְרְפִים⁶⁷, וְשִׁנְיָהֶם שְׂכָחָה. וְכֵן בְּשׁוּם וּבְכָצִילִים
27 וּבְפִרוֹת הָאֵילָן⁶⁸, אִם שְׂכַח מְקַצֵּתָן בְּקֶרְקַע⁶⁹ וּמְקַצֵּתָן
28 תְּלוּשׁ וּבְשִׁנְיָהֶם סֹאתִים - אֵינָן מְצַטְרְפִין, אֲלֹא שְׁנֵיהֶם
29 שְׂכָחָה.
30 כא. הַשׁוֹכַח עֲמָר בְּצַד הַקָּמַח⁷⁰ שְׂאֵינֶה שְׂכּוּחָה⁷¹ -
31 אֵינֶה שְׂכָחָה. שְׁנֹאֲמָר: כִּי תִקְצֹר וְשְׂכָחָה עֲמָר; עֲמָר
32 שְׂסָבִיבוֹתָיו קְצִיר⁷² - שְׂכָחָה, אֲבָל עֲמָר שְׂסָבִיבוֹתָיו
33 קָמַח - אֵינֶה שְׂכָחָה. וְכֵן אִם שְׂכַח קָמַח בְּצַד קָמַח
34 שְׂאֵינֶה שְׂכּוּחָה, אֶפְלוּ קִלְח אֶחָד⁷³ - הֲרִי זֶה מַצְלַת אֶת
35 הַשְּׂכּוּחָה, וְיִהְיֶה מִתֵּר לְקַחְתָּהּ. אֲבָל אִם שְׂכַח עֲמָר אוֹ
36 קָמַח בְּצַד עֲמָר שְׂאֵינֹ שְׂכּוּחַ, אֶפְלוּ הֵיָה בּוֹ סֹאתִים⁷⁴ -
37 אֵינֹ מְצִיל אוֹתָהּ, וְהֲרִי הַשְּׂכּוּחַ לְעִנִּים. אֵין קָמַח תְּבָרוּ
38 מַצְלַת עַל עֲמָר שְׁלוֹ, וְאֵין קָמַח שְׁעוּרִים מַצְלַת עַל עֲמָר
39 חֲטִים, עַד שֶׁתִּהְיֶה הַקָּמַח מִמֵּין הַעֲמָר.
40 כב. הַשׁוֹכַח אֵילָן בֵּין הָאֵילָנוֹת, אֶפְלוּ הֵיָה בּוֹ פְּמָה
41 סֹאִין פְּרוֹת⁷⁵, אוֹ שְׂשָׂכַח שְׁנֵי אֵילָנוֹת - הֲרִי הֵן שְׂכָחָה;
42 שְׁלֹשָׁה - אֵינָן שְׂכָחָה.
43 כג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאֵילָן שְׂאֵינֹ יָדוּעַ וּמְפָרֵס
44 בְּמָקוֹם⁷⁶, כְּגוֹן שֶׁהֵיָה עוֹמֵד בְּצַד הַגֵּת אוֹ בְּצַד הַפְּנִצָּה,

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(52) הן אגודות קטנות יותר מהעומרים. (53) שאם הן מחוברות גם שלוש הן כאחת והיא שכחה. (54) וכתב הרא"ש שם בפירושו: "הוצני פשתן כשעוקרים אותם הם כהוצני דקל. ולכן קרי ליה הוצני. ונראה לי דמיירי כשהוצני, שאז הוא מאכל אדם כדאייתא בראש המוכר פירות, אבל שאר פשתן לא שייך ביה שכחה". (55) לדעת הרשב"א גם בשכחה אינם חייבים אלא האילנות החייבים בפאה. (56) כבית הלל שם. ואף על פי שיכול לחלקו לקב קב ויהיו ארבעה עומרים, ואין שכחה אלא בשניים - כל זמן שלא חולקו, יש להם שכחה. (57) מזה שלא אמרו במשנה אלא ארבעת קבין הם שכחה, למד רבינו שיותר מארבעת קבים הם דבר מסויים ואינו שכחה. (58) נלמד ממה שלמעלה (בדין יתר על הארבעה). ועוד ראייה מן הירושלמי (שם סוף הלכה א) שלא הסתפקו אלא באופן שכל עומרי השדה של שני קבים ואחד של שמונת קבין - הרי שיותר משמונת קבים, אינה שכחה. ונראה מדברי רבינו, שאם אין בו אלא שמונת קבים, הרי זו שכחה. ומה שאמרו בירושלמי שם: "רבי יונה בעי" אין "בעי" בירושלמי כ"בעי" בבבלי, אלא "בעי" היינו שרוצה לומר כן, כלומר סובר כן. (59) הם שנים עשר קבים. הם כשבעה עשר קילו-גרם. (60) שהרי הוא כגדיש. (61) בכתב-יד מעשה רוקח נוסף: "הואיל ואין בכל אחד מהם סאתיים". (62) שאינם מצטרפים והרי הם עמרים ולא גדיש, וכדעת חכמים במשנה שם ולא כרבן גמליאל. (63) פשוט הוא, שגם אלה אינם גדיש, אלא עמרים. (64) כולה. (65) אף על פי ששכחת קמה נלמדה ממה שנאמר "בשדה" (=ושכחת עומר בשדה) - "לרבות את הקמה" ואין כאן לימוד למעט "גדיש" - למדו שכחת קמה משכחת עומר, שכשם שבעומר אמרו עומר ולא גדיש, כמו כן בקמה. (66) כלומר, אינה עושה סאתיים מחמת כחש השיבולים, אבל ראוייה היא לעשות סאתיים. (67) לשיעור סאתיים שאינו שכחה. (68) [במשנה שם: "וכן באילן", ורבינו שינה וכתב: "ובפירות האילן", לפי שיטתו להלן שבשוכח כל האילן, אפילו אם יש בו סאתיים הרי זו שכחה, לפיכך כתב, "ובפירות האילן", לומר שכאן מדובר כשהתחיל באילן, ושכח מקצת מפירותיו, שבאופן זה אם שכח סאתיים אין זה שכחה, ולא שכח את כל האילן]. (69) כלומר, מחוברים לקרקע. (70) שם פרק ו משנה ח: "הקמה (שלא שכחה) מצלת את העומר ואת הקמה, העומר אינו מציל לא את העומר ולא את הקמה". (71) יש אומרים שאפילו אם שכחה, אם יש בה סאתיים, שאינה שכחה, מצלת היא על העומר שבצידה. (72) שלא שכחה, שאם שכחה - כיוון שאינה מצלת עצמה, כל שכן שאינה מצלת אחרים. (73) שלא שכחו. (74) שדינו כגדיש אפילו שכחו אינה שכחה, ואף על פי כן אינו מציל את השכוח. (75) שאף על פי שבקמה ובעומרים אמרנו שאם יש בהם סאתיים, אינה שכחה - אין זה אלא בקמה ובעומרים, שסאתיים שלהם חשובים, אבל אילן שיש בו סאתיים אינו חשוב כל כך. (76) ידיעתו מפני הגבלת מקומו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ח ניסן - ספר זרעים - הלכות מתנות עניים קמט

מתוך מהדורת וגשל

- 22 וְלָמָּה אָמְרוּ⁹⁰ זֵית בְּלִבְדָּם? מִפְּנֵי שֶׁהִיא חֲשׂוּב בְּאַרְץ
23 יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן⁹¹.
- 24 כו. אֵיזוֹהוּ שְׂכָחָה? בְּעָרִיס⁹² - כֹּל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִפְשֹׁט
25 אֶת יָדוֹ וְלִטְלֹה⁹³. וּבְכָרִיס⁹⁴ - מִשְׁיַעֲבֹר מִן הַגֶּפֶן וּמִן
26 הַגֶּפְנִים⁹⁵ וַיִּשְׂכַּח אוֹתָהּ. בְּדָלִית וּבְדָקֶל⁹⁶ - מִשְׁיָרֵד
27 הַיִּמְנוֹנִי⁹⁷. וּשְׂאָר כָּל הָאֵילָנוֹת - מִשְׁיַפְנָה וַיִּלְךָ לוֹ. בְּמָה
28 דְּבָרִים אָמְרוּרִים? שֶׁלֹּא הִתְחִיל בּו⁹⁸; אֲבָל אִם הִתְחִיל
29 בּו⁹⁹ וּשְׂכָחוּ - אֵינָה שְׂכָחָה עַד שֶׁיִּבְצֹר אֶת כָּל סְבִיבָיו.
30 כז. הַמְּפָקִיר אֶת פְּרָמוֹ, וְהַשְּׂפִים בְּבִקְר וְזָכָה בּוֹ לְעֲצָמוֹ
31 וּבְצֵרוֹ - חֲזֵב בְּפָרֵט וּבְעוֹלָלוֹת וּבְשְׂכָחָה וּבְפִאָּה; שֶׁהָרִי
32 'שָׂדֶךְ' וְכַרְמֶךְ' אֲנִי קוֹרָא בּו¹⁰⁰, מִפְּנֵי שֶׁהִיא שְׁלֹוֹ וְהָרִי
33 הוּא שְׁלֹוֹ. אֲבָל אִם זָכָה מִן הַהֶפְקֵר בְּשָׂדֶה שֶׁל אַחֲרִים
34 - הָרִי זֶה פְּטוּר מִן הַכֹּל. וּבִינֵי כֶּף וּבִינֵי כֶּף - פְּטוּר מִן
35 הַמַּעֲשָׂרוֹת, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.
- 36 פָּרֵק שְׁשִׁי
- 37 א. מִתְּנַה אַחֲרַת שְׁשִׁית² יֵשׁ לְעֲנִיִּים בְּיַד הָאָרֶץ, וְהוּא
38 הַמַּעֲשֵׂר שֶׁנּוֹתְנִין לְעֲנִיִּים, וְהוּא הַנִּקְרָא מַעֲשֵׂר עֲנִי.
39 ב. וְזֶהוּ סֵדֶר תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת: אַחַר שֶׁקִּוְצֵר זֶרַע
40 הָאָרֶץ אוֹ אוֹסֵף פְּרִי הָעֵץ וְתִגְמַר מְלֵאכְתּוֹ³ מִפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ
41 אַחַד מִן הַחֲמִשִּׁים⁴, וְזֶהוּ הַנִּקְרָא תְּרוּמָה גְדוּלָּה⁵, וְנִתְּנָה
- 1 אוּ בְּמַעֲשֵׂי⁷⁷, כְּגוֹן שֶׁהִיא עוֹשָׂה זֵיתִים הַרְבֵּה, אוּ
2 בְּשִׂמּוֹ, כְּגוֹן שֶׁהִיא לוֹ שֵׁם יָדוּעַ, כְּגוֹן זֵית הַנְּטוּפָה בֵּין
3 הַזֵּיתִים, שֶׁהוּא נוֹטֵף שְׁמֵן הַרְבֵּה, אוּ הַשְּׂפָכְנִי⁷⁸ אוּ
4 הַבִּישְׁנִי⁷⁹; אֲבָל אִם הִיא בּוֹ אַחַד מִשְׁלֹשֶׁה דְּבָרִים אֵלוֹ
5 - אֵינוֹ שְׂכָחָה. שְׁנֵאָמַר: וְשְׂכָחָתָ עִמָּר בְּשָׂדֶה - עִמָּר
6 שֶׁאֵתָּה שׁוֹכַחוּ לְעוֹלָם וְאֵין אֵתָּה יוֹדֵעַ בּוֹ אֲלֵא אִם תָּשׁוּב
7 וְתִרְאַהּ; יֵצֵא זֶה, שֶׁאֵתָּה זׁכְרוֹ לְאַחַר זְמַן וְאֵף עַל פִּי
8 שֶׁלֹּא תִפְגַּע בּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ וּמִפְּרָסֵם.
9 כד. הִיא מְסִים בְּדַעְתּוֹ⁸⁰ - הָרִי זֶה כְּמִפְּרָסֵם וְיָדוּעַ. הִיא
10 עוֹמֵד בְּצַד הַדָּקֶל - הַדָּקֶל מְסִימוֹ⁸¹. הִי שְׁנִיחֵן זֵית
11 נְטוּפָה - זֶה מְסִים אֶת זֶה⁸². הִיתָה כֹּל שְׂדֵהוּ זֵית נְטוּפָה
12 וְשִׂכַח אַחַת מֵהֶן אוּ שְׂתִים - יֵשׁ לוֹ שְׂכָחָה⁸³. בְּמָה
13 דְּבָרִים אָמְרוּרִים? שֶׁלֹּא הִתְחִיל⁸⁴ בְּאֵילָן זֶה הַמְּפָרֵסֵם;
14 אֲבָל אִם הִתְחִיל בּוֹ וְשִׂכַח מִקְצָתוֹ - הָרִי זֶה שְׂכָחָה, וְאֵף
15 עַל פִּי שֶׁהוּא מְפָרֵסֵם⁸⁵. וְהוּא שֶׁהִיא הַנְּשֹׂאֵר בּוֹ פְּחוֹת
16 מִסְּאֵתִים; אֲבָל סְאֵתִים - אֵינָה שְׂכָחָה⁸⁶, אֲלֵא אִם כֵּן
17 שְׂכַח כֹּל הָאֵילָן⁸⁷, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.
- 18 כה. זֵית הָעוֹמֵד בְּאֲמֻצֵּה הַשּׁוּרוֹת לְבָדוֹ וְשִׁלֵּשׁ שׁוּרוֹת
19 שֶׁל זֵיתִים מְקִיפִין אוֹתוֹ מִשְׁלֹשׁ רוּחוֹתָיו, אֵף עַל פִּי
20 שֶׁאֵין בְּכָל שׁוּרָה מֵהֶן אֲלֵא שְׁנֵי זֵיתִים, שְׂכַח אֶת
21 הָאֲמֻצֵּעִי - אֵינוֹ שְׂכָחָה, שֶׁהָרִי הַשּׁוּרוֹת הַסְּתִירוּהוֹ⁸⁸.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

77 ידוע לרוב זיתיו או לרוב שמנו. (78) שהיה מוציא שמן הרבה, ועל כן פירושהו שפכוני, ועניינו שפרכת שמן לרוב נגזר ממלת שפך. (79) הזיתים ההם לא היו עושים שמן הרבה, על כן נקרא שמו בישני לקוח מבושה. (80) שהוא נחשב בעיניו של בעל האילן. (81) שם, שהרי הוא כעומד בצד הגת או בצד הפרצה וידוע במקום. (82) ואינם שכחה. (83) לפי שאז בטלה חשיבותם. (84) ושכחו כולו. (85) שכיוון שהתחיל בו בטלה חשיבותו, והרי זה דומה למה ששנינו בערלה פרק ג משנה ח, שאם נתפתחו החביות בטלה חשיבותן. (86) שכיוון שהתחיל בו ודאי יזכרנו. (87) שאפילו אם יש בו סאתיים - הרי זה שכחה, שכיוון שלא התחיל בו - עלול הוא לשכחו. (88) שהרי זה כמו חיפיהו בקש שאינו שכחה. אבל הדברים צריכים עיון: הרי יש שכחה בטמון כמפורש למעלה בהלכה א. ורק בחיפיהו העניים אינה שכחה, לפי שקנסום חכמים. (89) החכמים במשנה. (90) הלא הוא הדין בשאר אילנות. וזה מוסב על כל מה שלמעלה, על הלכות כגכה. (91) בזמן אדריאנוס שהחריב הזיתים. ולדעת רבי יוסי אין אז שכחה בזיתים - מאותו הטעם. (92) הוא הנוטע גפנים וערסם על גבי כותל גבוה. (93) פירושו: אם שכחה ועבר ממנה כל כך, שאם היה נזכר באותו מקום לא היה יכול לפשוט ידיו וליטלה. (94) במשנה: "וברגליות", ו"הם הגפנים השטוחים על הארץ, שהרגל נוגעת בהם כמו הכרמים כולם, והוא נגזר ממלת רגל". (95) היינו שתי גפנים שהן שכחה. (96) והיא גפן גדולה המודלית על גבי עצים גדולים או על גבי אילנות אחרים. (97) שכן היה הדרך לעלות עליו ולבצרו. (98) תוספתא שם. ולפי זה צריך לפרש בכל האמור למעלה "כל שאינו יכול לפשוט", "משיעבור", "משירד" - שבצר גפן אחרת, ועוד לא התחיל בזו. (99) שאז הוא עלול להיזכר בו יותר. (100) בבבא קמא שם למדו זאת ממה שכתוב "תעזוב" מיותר במתנות עניים לרבות המפקיר את כרמו וכו'. אבל זה אינו אלא לדעת חכמים אבל לר' ישמעאל דרשו "תעזוב" הנ"ל למי שעבר וקצר ולא עזב פאה שחייב ליתן אפילו לאחר אפייה. ולפיכך הוצרך ללמוד מ"שדך" ו"כרמך". (1) יבאר מעשר עני וסדר תרומות ומעשרות. שנת השמיטה שפטורה מכל המעשרות. בעל השדה שעברו עליו עניים והיה לו מעשר עני, כמה נותן לכל אחד. היה לו מעשר בגורן ורוצה ליתנו לעני קרובו או מיודעו. שני עניים שקבלו שדה באריסות, אם יקחו מעשר עני. המקבל שדה לקצור אם מותר בלקט שכחה ופאה ומעשר עני. המוכר שדהו קרקע ופירות והעני. ואם פורעים חוב ממעשר עני. (2) חוץ מחמש המתנות שנוכרו למעלה: לקט, שכחה, פאה, פרט ועוללות (רדב"ז). (3) אבל לפני גמר מלאכה אין תורמין לכתחילה (פ"ה מהלכות תרומות הלכות ד"ה). וראה בפ"ג מהלכות מעשרות הלכה ח ובהוספה שם). (4) היא תרומה בינונית (פ"ג מהלכות תרומות הלכה ב). (5) נקראת כן ביחס לתרומת מעשר, שאינה אלא אחד ממאה. וראה בספר המצוות (עשה קכו, והערה תקס).

- 1 לפהן. ועל זה נאמר בתורה: ראשית דגנך תירשך
 2 ויצהרך. ואחר כך מפריש מן השאר אחד מעשרה,
 3 וזהו הנקרא מעשר ראשון, ונותנו ללוי. ועל זה נאמר
 4 בתורה: פי את מעשר בני ישראל וגומר; ונאמר: ולבני
 5 לוי הנה נתתי את כל מעשר בישראל.
 6 ג. ואחר כך מפריש מן השאר אחד מעשרה, והוא
 7 הנקרא מעשר שני, והוא לבעליו, ואוכלין אותו
 8 בירושלים. ועליו נאמר: ואם גאל יגאל איש ממעשרו.
 9 ועליו נאמר: עשר תעשר ואכלת לפני יי אלהיך במקום
 10 אשר יבחר.
 11 ד. על הסדר הזה מפרישין בשנה ראשונה מן השבוע
 12 ובשנה וברביעית ובחמישית. אבל בשלישית ובששית
 13 מן השבוע, אחר שמפרישים מעשר ראשון מפריש מן
 14 השאר מעשר אחר ונותנו לעניים, והוא הנקרא מעשר
 15 עני. ואין בשתי שנים אלו מעשר שני, אלא מעשר עני.
 16 ועליו נאמר: מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר
 17 תבואתך בשנה היא והנחת בשערך ובא הלוי. ועליו
 18 נאמר: פי תכלה לעשר.
 19 ה. שנת השמיטה כלה הפקר, ואין בה לא תרומה ולא
- 20 מעשרות כלל, לא ראשון ולא שני ולא מעשר עני.
 21 ובחוצה לארץ, שאין בה שמטת קרקע - מפרישין
 22 בארץ מצרים¹⁵ ובעמון ובמואב¹⁶ מעשר ראשון¹⁷
 23 ומעשר עני¹⁸; מפני שהאצות אלו קרובות לארץ
 24 ישראל, כדי שיהיו עניי ישראל נסמכין עליה¹⁹
 25 בשביעית²⁰. והלכה למשה מסיני²¹, שיהיו מפרישים
 26 בארץ עמון ומואב מעשר עני בשביעית. אבל בארץ
 27 שנער²² - מפרישין בשביעית מעשר שני²³, כסדר רב
 28 השנים²⁴.
- 29 ו. מעשר ראשון שלקח הלוי - מפריש ממנו אחד
 30 מעשרה ונותנו לפהן, והוא הנקרא תרומת מעשר. ועליו
 31 נאמר: ואל הלויים תדבר.
 32 ז. בעל השדה שעברו עליו עניים, והיה לו שם²⁵ מעשר
 33 עני - נותן לכל עני²⁶ שיעברו עליו מן המעשר כדי
 34 שבעו²⁷; שנאמר: ואכלו בשערך ושבעו²⁸.
- 35 ח. כדי שבעו כמה? אם מן החטים²⁹ נותן - לא יפחת
 36 מחצי קב³⁰. ואם מן השעורים - לא יפחת מקב. ואם
 37 מן הפסמין³¹ - לא יפחת מקב³². ומן הגרורות³³ - לא
 38 יפחת מקב. ואם מן הדבילה³⁴ - לא יפחת ממסקל חמש

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

6) כן כתב גם בפ"א מהלכות מעשר הלכה א (עיין שם), ובפירוש המשנה בדמאי פ"ז משנה ד. (7) ראה בהלכות מעשר שם. (8) מן השמונים ושמונה הנותרים אחרי הפרשת תרומה גדולה ומעשר ראשון. (9) ראה גם בספר המצוות, עשה קכח. (10) משבע שנות השמיטה. (11) שנאמר "כי תכלה וגו' שנת המעשר" - "שאינן בה אלא מעשר אחד - מעשר ראשון ומעשר עני" (ראש השנה יב:). (12) וגומר: "את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר, ונתתה ללוי לגר ליתום ולאלמנה". (13) ספרי פרשת ראה (לדברים יד, כח). (14) פ"ד מהלכות שמיטה ויובל, הלכות כה-כו. (15) שהחכמים הראשונים התקינו שיהיו נוהגות בה תרומות ומעשרות (פ"א מהלכות תרומות הלכה א, והמקור בידיים פ"ד משנה ג). (16) שאף הן בכלל התקנה הנ"ל (הלכות תרומות וידים שם). והמדובר בעמון ומואב שלא טיהרו בסיחון, ושמעולם לא כבשום אף עולי מצרים, ובהן אין שמיטת קרקע נוהגת כלל, אבל עמון ומואב שטיהרו בסיחון וכבשום עולי מצרים - שמיטת קרקע נוהגת בהן מדרבנן, עיין הלכות שמיטה ויובל שם הלכות כז-כח. וחזרו בו רבינו כאן ממה שכתב בפירוש המשנה בידיים שם, שהמדובר בעמון ומואב של סיחון, ראה בפאת השולחן סימן כג ס"ק כז, והלכות תרומות שם. (17) במשנה שם לא נזכר אלא מעשר עני, אבל למדו רבינו מן הסברא שוודאי לא שינו משאר השנים, שבהן אין מעשר עני בלי מעשר ראשון, ועיין רדב"ז. (18) משנה שם, כדעת רבי טרפון, רבי ישמעאל ורבי יהושע, ודלא כר' אלעזר בן עזריה. (19) על כל ארץ וארץ מהארצות הנ"ל. (20) מדברי רבי טרפון שם. (21) במשנה שם: "מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי, ששמע מרבו ורבו מרבו עד הלכה למשה מסיני, שעמון מעשרין מעשר עני בשביעית". וכתב הר"ש שם שהלכה למשה מסיני לאו דוקא, שאין זה מן התורה, אלא כהלכה למשה מסיני. ועיין כסף-משנה. (22) היא בבל שנביאים תיקנו בה הפרשת תרומות ומעשרות (ידים שם, ופ"א מהלכות תרומות שם). (23) לפי שהיא רחוקה מארץ ישראל. (24) משנה שם. (25) בשדה. וראה להלן יב בדין מעשר עני המתחלק בבית. (26) אף-על-פי שמעשר עני שבגורן אין בו טובת הנאה לבעלים, והעניים באים ונוטלים בעל-כרחו (להלן הלכה י) - אינו כפאה שהעניים בוזים אותה (למעלה פ"ב הלכה טו), אלא בעל הבית מניח ומחלק להם, שהרי לא נאמר בה "תעזוב" כמו בפאה, אלא "והנחת", וכן לשון הגמרא (נדרים פד:): "במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות" (וכן לשון רבינו להלן הלכה י) - הרי שאף הוא מתחלק (משנה ראשונה). (27) ירושלמי פאה פ"ח הלכה ד, על משנה ה שם. וכן הוא בספרי פר' כיתבוא (לדברים כו, יב) היינו כדי שביעה של יום אחד - שתי סעודות, כדלהלן (תפארת ישראל). (28) [כן הוא בירושלמי ובספרי שם. אבל ודאי הכוונה לפסוק אחר בדברים (יד, כט) "בשעריך ואכלו ושבעו" המדבר במעשר עני שבשדה. ואילו הפסוק בדברים כו, יב "ואכלו בשעריך ושבעו" מדבר במעשר עני שבבית. וכן צריך לומר גם להלן הלכה יב. ועיין משנה ראשונה]. (29) משנה פאה שם. (30) הקב הוא ארבעה לוגים, והלוג ארבע ביצים, נמצא הקב עשרים וארבע ביצים, וחצי קב שתיים עשרה ביצים, ואחרי שינכה מזון שתי סעודות, כדלהלן (עירובין פב:). (31) חיטה מדברית, והיא מחמשת מיני דגן (פירוש המשנה שם). (32) במשנה שם: "קב וחצי כוסמין". וצ"ע. (33) תאנים יבשים (פירוש המשנה שם). (34) תאנים הנדבקים זה עם זה עד שנעשו גוף אחד (שם).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ח ניסן - ספר זרעים - הלכות מתנות עניים קנא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 וְעֹשְׂרִים סְלֻעִים³⁵. וְאִם מִן הַיָּיִן - לֹא יִפְחַת מִחֻצֵי לֶגֹּ. וְאִם
2 מִן הַשֶּׁמֶן - לֹא יִפְחַת מִרְבִּיעֵית³⁶. וְאִם מִן הָאֲרֶז - רִבַּע
3 הַקֶּבֶץ³⁷. נִתֵּן לוֹ יֶרֶק - נוֹתֵן לוֹ מִשְׁקָל לְטָרָא³⁸, וְהוּא
4 מִשְׁקָל חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים דִּינָר. מִן הַחֲרוּבִין - שְׁלֹשָׁה
5 קֶבִיצִים³⁹. מִן הָאֲגוּזִים - עֶשְׂרֵה⁴⁰. מִן הָאֶפְרֹסִקִין - חֲמִשָּׁה.
6 מִן הָרְמוּנִים - שְׁנַיִם. אֶתְרוֹג - אֶחָד. וְאִם נִתֵּן לוֹ מִשְׁאֵר
7 הַפְּרוֹת - לֹא יִפְחַת מִכְּדֵי שִׁמְכָרִים וְיִקַּח בְּדַמְיָהֶן מִזֶּזֶן
8 שְׁתֵּי סַעֲדוֹת⁴¹.
9 ט. הָיָה לוֹ דָּבָר מוּעָט⁴² וְהָעֲנִיִּים מְרַבִּין וְאִין בּוֹ כְּדֵי
10 לִתֵּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּשֶׁעוֹר - נוֹתֵן לְפָגִיחָם וְהֵן מִחֻלְקִין
11 בִּינֵיהֶם.
12 י. וּמַעֲשֵׂר עֲנִי הַמִּתְחַלֵּק בְּלֶגֶן - אִין בּוֹ טוֹבַת הַנְּאָה
13 לְבַעֲלִים⁴³, אֲלֵא הָעֲנִיִּים בְּאִים וְנוֹטְלִין עַל כְּרָחוּ. וְאֶפְלוּ
14 עֲנֵי שְׂבִיטָאֵל - מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיְדוֹ⁴⁴. אֲכָל הַמִּתְחַלֵּק
15 בְּבֵית - יֵשׁ לוֹ טוֹבַת הַנְּאָה לְבַעֲלִים⁴⁵ וְנוֹתְנוֹ לְכָל עֲנֵי
16 שְׂרִיטָה⁴⁶.
17 יא. הָיָה לוֹ מַעֲשֵׂר בְּגֶרֶץ⁴⁷ וְרָצָה לִתְנוֹ לְעֲנֵי קְרוּבוֹ אוֹ
- מִיְדָעוּ - יֵשׁ לְהַפְרִישׁ מִחֻצָּה לִתְנוֹ לוֹ, וְהִחֲצִי מִחֻלְקוֹ
לְכָל עֲנֵי שְׂבִיעֵבֵר כְּשֶׁעוֹר שְׂאֲמָרְנוּ.
יב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׂאִינוֹ נוֹתֵן לְעֲנֵי אֲלֵא כְּדֵי
שְׂבִיעֵ? בְּשֻׁדָּה⁴⁸; אֲכָל אִם הָיָה הַמַּעֲשֵׂר בְּבֵית - מִחֻלְקוֹ
לְכָל הָעֲנִיִּים אֶפְלוּ כְּזֵית כְּזֵית⁴⁹. שְׂאִינוֹ מִצְוָה לִתֵּן כְּדֵי
שְׂבִיעֵ אֲלֵא בְּשֻׁדָּה, שְׂהָרֵי אִינוֹ מוֹצֵא שֵׁם לְקַח; שְׂנֶאֱמַר:
וְאֶכְלוּ בִשְׂעָרֶיךָ וְשְׂבִיעוּ⁵⁰.
יג. בְּאוֹיִם⁵¹ אִישׁ וְאִשָּׁה לְבֵית⁵² - נוֹתְנִין לְאִשָּׁה תַּחֲלָה
וּפּוֹטְרִין אוֹתָהּ וְאַחַר כֶּף נוֹתְנִין לְאִישׁ. אֵב וּבְנוֹ⁵³, אִישׁ
וְקְרוּבוֹ, שְׁנֵי אַחִין, שְׁנֵי שְׂתָפוּיִן, שְׂהָיָה אֶחָד מֵהֶן עֲנֵי -
נוֹתֵן לוֹ הָאֶחָד מַעֲשֵׂר עֲנֵי שְׂלֹשִׁים⁵⁴.
יד. שְׁנֵי עֲנִיִּים⁵⁵ שְׂקָבְלוּ שְׁדָה בְּאַרְסוֹת⁵⁶ - זֶה מִפְרִישׁ
מַעֲשֵׂר עֲנֵי מִחֻלְקוֹ וְנוֹתְנוֹ לְחֲבָרֵי⁵⁷, וְכֵן חֲבָרוּ מִפְרִישׁ
מִחֻלְקוֹ וְנוֹתֵן לוֹ.
טו. הַמְּקַבֵּל שְׁדָה לְקַצְרוֹ⁵⁸ - אֲסוּר בְּלִקֵּט שְׂכָחָה וּפְאָה
וּמַעֲשֵׂר עֲנֵי. אִימְתִי? בְּזִמְן שְׂקָבְלָהּ מִמְּנוֹ לְקַח חֵלֶק כָּל
הַשְּׂדָה, כְּגוֹן שְׂנֵתֵן לוֹ שְׁלִישָׁה אוֹ רִבְעִיָה בְּשֻׁכְרוֹ⁵⁹. אֲכָל

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

35) במשנה שם: "מנה דבלה" והיינו הך, כי המנה היא מאה דינרים, והסלע ארבעה דינרים, נמצא מנה עשרים וחמשה סלעים. 36) של לוג (פירוש המשנה). 37) ירושלמי. 38) ירושלמי. וכן בבבלי עירובין כט. 39) ירושלמי. 40) ירושלמי ובבלי עירובין שם, וכן נזכרו שם ושם אפרסקים, רימונים ואתרוג. 41) משנה שם. וראה בשולחן-ערוך אורח-חיים סימן תט סעיף ז. שלענין עירובי תחומין חושבים לכל אחד ואחד לפי מונו. 42) שם משנה ו. 43) לפי שנאמר בו (דברים יד, כח) "והנחת", ולא נאמרה בו נתינה (נדרים פד:). 44) כן הוא בתוספתא פאה פ"ב (הוצאת ליברמן עמוד 84 72 לפי כתב-יד עהרפורט) והיינו שאין לעני זכות לתתו לעני אחר למען יחזיק לו טובה. אבל במתחלק בבית, יכול ליתן לכל מי שירצה, וראה להלן. 45) חולין קלא. שנאמר בו (שם כו, יב): "ונתתי ללוי לגר וגו'" (נדרים שם). 46) ואי אפשר להוציא מידו בעל-כרחו. ומה שאמרו בחולין שם: "ואפילו עני שבישראל מוציאין אותו מידו", אין פירושו כמו למעלה, אלא כמו שפירשו שם קלא: שאין העני לוקח לעצמו את המעשר-עני, אלא נותנו לעני אחר. וזה נכלל במה שכתב רבינו להלן הלכה יד (תוספתא כפשוטה). 47) במשנה שם: "היה מציל, נוטל מחצה ונותן מחצה", וכפירושו של רבי יונה בירושלמי שם, כשיש לו מעשר עני יותר מכשיעור. וכן כתב בפירושו המשנה שם. 48) תוספתא פאה פ"ד (הוצאת ליברמן עמוד 65 5). 49) שמעשר עני המתחלק בתוך הבית כתוב בו נתינה, ואין נתינה פחות מכוזת (כריתות ו: ופ"א מהלכות כלי המקדש הלכה י - משנה-למלך). ובתוספתא שם: "נותן כל שהוא", וכל שהוא לאו דוקא, שהרי צריך כזית, אלא בא להוציא שיעור שביעה (משנה-למלך). 50) [ראה למעלה הלכה ז הערה כז, כי הכוונה לפסוק בדברים יד, כט: "והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו" המדובר במתחלק בגורן. אבל עדיין קשה, למה לא נתחייב גם במתחלק בתוך הבית לתת כדי שביעה, שהרי גם בו נאמר "ואכלו בשעריך ושבעו". ועיין במשנה ראשונה לפ"ח משנה ה]. 51) יבמות ק. 52) כן מפורש שם "ובמקום שחולקין, נותנין לאשה תחילה ופוטרין אותה, מאי קאמר? הכי קאמר: מעשר שני המתחלק בתוך הבית (כן גרס הב"ח) נותנין לאשה תחילה. מאי טעמא משום זילותא" שבשנתה של אשה מרובה (פכ"א מהלכות סנהדרין הלכה ו). [ונראה שאין בשנתה מרובה אלא כשבאה לבית, אבל בשדה (כשמצויים בה בני אדם ואין חשש לייחוד) אינה בושה כל כך, וכן נראה במאירי שם]. 53) קידושין לב. תוספתא מעשר שני פרק ד, וירושלמי פאה פ"ה הלכה ד. 54) אף-על-פי שלעצמו אסור לו לקחת מעשר עני שלו, ולמדו כן בגזירה-שוה "לגר-לגר": נאמר בלקט (ויקרא יט, י) "לא תלקט, לעני ולגר תעזוב אותם" שמכאן למדו "לא תלקט לעני" שהעני עצמו לא ילקט את שלו (גיטין יב, ב) כמו כן מעשר עני שנאמר בו (דברים כו, יב) "לגר", אסור לעני לקחת מעשר עני שלו (חולין קלא:). 55) פאה פ"ה משנה ה. 56) "ופירוש אריסות השותפות בתבואת הארץ, ושם השותף בענין שהוא אריס, והוא שיקח הארץ לעבוד אותה ולהתעסק בעניניה" (פירוש המשניות). 57) אבל מחלקו אסור, שהאריס נעשה כבעל הבית, והעני מוזהר על שלו (חולין וגיטין שם). 58) פאה שם. 59) שנעשית השדה כולה ברשותו ובחזקתו, לפיכך אסור (פירוש המשנה שם). וכרבי יהודה שם, שאמר בלשון אמיתי, ולפרש דברי חכמים בא (כסף משנה).

- 1 אם אָמר לוֹ בעל הַשְּׂדֵה: שְׁלִישׁ מֵה שְׂאֵמָה קוֹצֵר בְּלֶבֶד
2 הוא שְׁלֶף אוֹ רִבְעֵי מֵה שְׂתַקְצֹר - הָרִי זֶה אֵין לוֹ כְּלוּם
3 עַד שִׁיקְצֹר⁶⁰, וּבִשְׁעַת הַקְּצִיר הוּא עֲנִי, לְפִיכֶךָ מִתֵּר
4 בְּלֶקֶט שְׂכַחָה וּפֶאֱה. וְאָסוּר בְּמַעֲשֵׂר עֲנִי; שְׂאִין מִפְּרִישֵׁין
5 מַעֲשֵׂר עֲנִי אֵלָא אַחַר שְׁקֵצֵר, וְהָרִי זָכָה בְּחֻלְקוֹ שְׁקֵצֵר⁶¹.
6 טז. הַמוֹכֵר אֶת שְׂדֵהוֹ⁶² קָרַקַע וּפְרוֹת⁶³ וְהָעֲנִי⁶⁴ - הָרִי
7 זֶה מִתֵּר בְּלֶקֶט שְׂכַחָה וּפֶאֱה וּמַעֲשֵׂר עֲנִי שְׁלָה. וְהַלּוֹקַח
8 אָסוּר בְּהֵן, אֵף עַל פִּי שְׁעֲדִין לֹא נִתֵן דְּמִים⁶⁵. וְאֵפְלוּ
9 לְנֵה הַדְּמִים וּלְקַחָה⁶⁶ - הָרִי זֶה אָסוּר בְּמַתְנֹת עֲנִיִּים.
10 יז. מַעֲשֵׂר עֲנִי⁶⁷ - אֵין פּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ מְלֻנָּה⁶⁸, וְאֵין
11 מְשַׁלְּמִין מִמֶּנּוּ אֶת הַתְּגֻמּוּלִין⁶⁹; אֲכַל מְשַׁלְּמִין⁷⁰ מִמֶּנּוּ
12 דְּבַר שֶׁל גְּמִילוֹת חֻסְדִּים⁷¹. וְצָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר
13 עֲנִי⁷². וְאֵין פּוֹדִין בּוֹ שְׁבוּיִים⁷³, וְאֵין עוֹשִׂין בּוֹ
14 שׁוֹשְׁבֵינּוֹת⁷⁴, וְאֵין נוֹתְנִין מִמֶּנּוּ דְּבַר לְצַדִּיקָה, וְנוֹתְנִין
15 אוֹתוֹ לְחֻבֵר עִיר בְּטוֹבַת הַנְּאָה⁷⁵. וְאֵין מוֹצִיאִין⁷⁶ אוֹתוֹ
16 מִהָאָרֶץ לְחוּץ לְאָרֶץ, שְׁנֵאֲמַר: וְהִנְחַתָּ בְּשַׁעֲרֶיךָ, וְנֵאֲמַר:
17 וְאֲכַלְוּ בְּשַׁעֲרֶיךָ וְשָׁבְעוּ.
18 **פֶּרֶק שְׁבִיעִי**
19 א. מַצּוֹת עֲשֵׂה לִתֵּן צַדִּיקָה לְעֲנִיִּים, כְּפִי מֵה שְׁרָאוֹי לְעֲנִי,
20 אִם הֵיְתָה יַד הַנּוֹתֵן מְשֻׁגָּת. שְׁנֵאֲמַר: פֶּתַח תִּפְתַּח אֶת
21 יָדְךָ לוֹ. וְנֵאֲמַר: וְהִחֲזַקְתָּ בּוֹ גֵר וְתוֹשֵׁב וְחֵי עִמָּךְ. וְנֵאֲמַר:
22 וְחֵי אַחֶיךָ עִמָּךְ.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(60 כלומר, לאחר הקצירה. 61) ומוזהר על שלו. 62) שם משנה ו: "המוכר את שדהו, המוכר מותר והלוקח אסור".
63) ירושלמי על המשנה שם: "כשמכר לו שדהו וקמתה, אבל אם מכר לו קמה ושייר לו שדה, זה אני קורא שדך, ואצל זה אני קורא קצירך", כלומר, שניהם אסורים. וראה למעלה פ"ד הלכה יא. 64) שאם לא כן, אסור אף-על-פי שאינו בעל השדה. 65) אלא קנה אותה בחזקה בלבד (ראה בפ"א מהלכות מכירה הלכה ח והערה לא, שחזקה בלבד קונה בלי נתינת מעות) וזקף עליו הדמים במלוה, שאם לא כן אלא כבר נתן דמים עבור השדה, הרי הוא עשיר ובוודאי אסור בלקטי שכחה ופאה ומעשר עני. 66) שאף באופן זה אינו עשיר, כיון שחייב לאחר, אותם הדמים. וראה להלן פ"ט הלכה יג.
67) תוספתא פאה פ"ד (הוצאת ליברמן עמ' 59 51) כגירסת כתב-יד הברפורט. 68) כלומר, העני אינו רשאי לפרוע בו חובו, שלא ניתן לו אלא לצרכו בלבד, ראה בפ"ז מהלכות זכיה ומתנה, כמו שכתב הראב"ה (הובא באור-זרוע הלכות צדקה סימן יא) [וראה בהלכות זכיה ומתנה שם הלכה יד והערה נוספת נו, ובפ"ג מהלכות עבדים הלכה טו והערה קיג].
69) שאם חברו נתן לו מעשר עני, והוא מחזיר לו עכשיו כתשלום טובה (תוספתא כפשוטה). 70) בכתבי יד תימן "משלחין" (תוספתא כפשוטה). וכן הוא בתוספתא שם. וכן הוא להלן בפ"ו מהלכות שמיטה ויובל הלכה י. וראה בפ"ג מהלכות מעשר שני הלכה כא. 71) כלומר, נותנו לעני אחר בתור חסד, ובלוי ציפיה לתשלום גמול. 72) שיידע שאינו מצפה ממנו לתשלום גמול (פאת-השלוחן בשם בית-יוסף). ועוד שיידע שלא להוציאו מהארץ לחוצה לארץ, כדלהלן. וראה בהלכות מעשר שני שם, ובהלכות שמיטה ויובל שם. 73) שלא ניתן אלא לצרכו של העני, כנ"ל. 74) שהכוונה שגם חברו יחזיר לו שושבינות (הלכות זכיה ומתנת שם הלכה ב) [ואף-על-פי שרק במעות הדין כן, ולא בפירות (עיין שם הלכות ב"ט) - אין זה אלא בעשיר הנותן, אבל עני הנותן אף בפירות דעתו למתנת על-מנת להחזיר, ראה שם הלכה טו והערה נוספת נז]. 75) כלומר, נותנים אותו לרב העיר כמתנה ואין זה בויון התורה, אבל לשלוח לו צדקה גנאי הוא לו (אור-זרוע שם סימן כו, וראה ברדב"ז והגר"א ביו"ד סימן רנא ס"ק כג). 76) ספרי פר' ראה (לדברים כו, יב). 1) יבאר שמצות-עשה ליתן לעני צדקה כפי מה שראוי לעני. ודין לעולם לא ימנע אדם עצמו משלישית השקל. ואם בודקין אחר העני. אם מפרנסין ומכסין עני גויים עם עניי ישראל. עני המחזיר על הפתחים, והעובר ממקום למקום. עני שאינו רוצה ליקח צדקה, ומי שאינו רוצה ליתן. אם פוסקין צדקה על יתומים. וגבאי צדקה אם לוקחים מהנשים. עניי ביתו קודמים לעניי עירו. והאומר תנו מאתיים וזו לבית הכנסת.

35 יג. עני שהוא קרובו - קודם לכל אדם. עניי ביתו
 36 קודמין לעניי עירו. עניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת.
 37 שגאמר: לאחיד לעניך ולאבניך בארץך.
 38 יד. מי שהלך בסחורה ופסקו עליו אנשי העיר שהלך
 39 שם צדקה - הרי זה נותן לעניי אותה העיר. ואם היו
 40 רבים ופסקו עליהן צדקה - נותנין, וכשבאין - מביאין
 41 אותה עמהן ומפרנסין בה עניים עירם. ואם יש שם חבר
 42 עיר - יתנוה לחבר עיר, והוא מחלקה כמו שיראה לו.
 43 טו. האומר: תנו מאתים דינר לבית הכנסת, או תנו
 44 ספר תורה לבית הכנסת - יתנו לבית הכנסת שהוא רגיל
 45 בו. ואם היה רגיל בשנים - יתנו לשניהן. האומר תנו
 46 מאתים דינרין לעניים - יתנו לעניי אותה העיר.

יום ש"ק כ"ט ניסן ה'תשע"ה

פרק שמיני

47 א. הצדקה הרי היא בכלל הנדרים. לפיכך, האומר:
 48 הרי עלי סלע לצדקה, או הרי סלע זו לצדקה - חיב
 49 לתנה לעניים מיד. ואם אחר - עבר בכל תאחר; שהרי
 50 בידו לתן מיד, ועניים מצויין הן. אין שם עניים -
 51 מפריש ומניח⁵ עד שימצא עניים. ואם התנה שלא יתן
 52 עד שימצא עני - אינו צריך להפריש⁶. וכן אם התנה
 53 בשעה שגנר בצדקה או התנדב אותו שיהיו הגבאין
 54 רשאים לשנותה ולצרפה בזקב⁷ - הרי אלו מתרין.
 55 ב. המתפס בצדקה - חיב, כשאר הנדרים. כיצד?
 56 אומר: הרי סלע זו כזו - הרי זו צדקה. המפריש סלע
 57 ואמר: הרי זו צדקה, ולקח סלע שניה ואמר: וזו - הרי
 58 שניה צדקה, ואף על פי שלא פריש⁸.
 59 ג. הנודר צדקה ולא ידע כמה נדר - יתן עד שיאמר
 60 לא לכה נתכונתי⁹.
 61 ד. אהד האומר 'סלע זו צדקה', או האומר 'הרי עלי
 62 סלע לצדקה' והפרישו, אם רצה לשנותו באחר¹⁰ -
 63 מתר. ואם משהגיע ליד הגבאי - אסור לשנותו. ואם
 64 רצו הגבאים לצרף¹¹ הפעות ולעשותן דינרין - אינן

1 הוא. ואם היו מפירין אותו - מכסין אותו לפי כבודו
 2 מיד, ואין בודקין אחריו.
 3 ז. מפרנסין ומכסין עניי עובדי פוכבים ומלוח עם עניי
 4 ישראל, מפני דרכי שלום. ועני המחזר על הפתחים -
 5 אין גזקין לו למתנה מרבה, אבל נותנין לו מתנה
 6 מועטת. ואסור להחזיר את העני ששאל ריקם, ואפלו
 7 אתה נותן לו גרוגרת אחת; שגאמר: אל ישב דף נכלם.
 8 ח. אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מפני אהד
 9 הנמכר בפונדיון כשהיו החטים ארבע סאין בסלע.
 10 וכבר בארנו כל המדות. ואם לן - נותנין לו מצע לישון
 11 עליו, וכסת לתן תחת מראשותיו, ושמן וקטנית. ואם
 12 שבת - נותנין לו מזון שלש סעודות, ושמן וקטנית, ודג
 13 וירק. ואם היו מפירין אותו - נותנין לו לפי כבודו.
 14 ט. עני שאינו רוצה לקח צדקה - מערימין עליו ונותנין
 15 לו לשם מתנה או לשם הלוואה. ועשיר המרעיב את
 16 עצמו ועינו צרה בממונו שלא יאכל ממנו ולא ישתה -
 17 אין משגיחין בו.
 18 י. מי שאינו רוצה לתן צדקה או שיתן מעט ממה
 19 שראוי לו - בית דין כופין אותו ומכין אותו מפת
 20 מרדות עד שיתן מה שאמרוהו לתן. ויורדין לנכסיו
 21 בפניו ולוקחין ממנו מה שראוי לו לתן. וממשכנין על
 22 הצדקה, ואפלו בערבי שבתות.
 23 יא. אדם שוע שהוא נותן צדקה יותר מן הראוי לו, או
 24 שמצר לעצמו ונותן לגבאים כדי שלא יתבייש - אסור
 25 לתבעו ולגבות ממנו צדקה. וגבאי שמכלימו ושואל
 26 ממנו - עתיד להפרע ממנו; שגאמר: ופקדתי על כל
 27 לחציו.
 28 יב. אין פוסקין צדקה על יתומים ואפלו לפדיון
 29 שבויים, ואף על פי שיש להם ממון הרבה. ואם פסק
 30 הדין עליהם כדי לשום להן שם - מתר. גבאי צדקה
 31 לוקחין מן הנשים ומן העבדים ומן התינוקות דבר
 32 מועט, אבל לא דבר מרבה; שחזקת המרבה גנבה או
 33 גזל משל אחרים. וכמה הוא מועט שלהן? הכל לפי
 34 עשר הבעלים ועניותן.

1 יבאר שהצדקה היא בכלל הנדרים, והמתפס בצדקה. הנודר צדקה ולא ידע כמה נדר, ואם מותר לשנות הנדבה. אם מקבלין צדקה מן הגוי בפרהסיא. וגוי שנדר לבדק הבית. אין לך מצוה רבה כפדיון שבויים, וקודמת לכל דבר. אם פודין השבויים ביותר משוויין. ואם מבריחין אותם. עבר שנשבה וישראל שבוי שנעשה מומר למצוה אחת. יתום ויתומה שבאו להשיאם מי קודם למי. באשה שקודמת לאיש לכל דבר, ובאנשים מי קודם למי. (2) לשון נדר בקרבנות, והיינו "אמר ולא הפריש". (3) לשון נדבה בקרבנות, והיינו הפריש ולא הקריב. (4) "כי תדור נדר - לא תאחר לשלמו". (5) שאף על פי שאינו יכול לקיים הנתינה, יקיים לפחות את ההפרשה. והרי עבירת "בל תאחר" יש בין אמר ולא הפריש ובין הפריש ולא נתן. (6) שתנאו קיים. (7) שאלמלא התנה, אינם רשאים. (8) וזו לצדקה, הרי זו צדקה משום יד, שכיוון שאמרו שם: "אם תמצא לומר יש יד לצדקה", נפשטה הבעיא. (9) למד כן ממשנה בפרק בתרא דמנחות קו: שאם אמר: "פרשתי (נדרתי זהב למקדש) ואיני יודע מה פירשתי, יהא מביא עד שיאמר לא לכה נתכונתי", והוא הדין לנדרי צדקה. (10) כלומר: ללוות סלע זה ולפרוע אחר במקומו, אבל לשנותו למצוה אחרת אסור. (11) "גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק פורטין וכו'". הרי שרק אם אין להם עניים מותר לפרוט, אבל אם יש להם עניים אסור.

- 1 רשאיין¹²; אלא אם אין שם עניים לחלק - מצרפין
 2 לאחריהם, אבל לא לעצמן¹³.
 3 ה. ה'ה לעניים הנאה בעכוה המעות ביד הגבאי פדי
 4 לעשות¹⁴ לאחריהם לתן - הרי אותו הגבאי מתר ללוות
 5 אותם המעות של עניים ופורע; שהצדקה אינה פהקדש
 6 שאסור להנות בו.
 7 ו. מי שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת - אסור
 8 לשנותה. ואם לדבר מצוה - מתר לשנותה¹⁵, אף על פי
 9 שלא נשתקע שם בעליה מעליה, אלא אומרים: זו
 10 המנורה או נר של פלוני. ואם נשתקע שם הבעלים
 11 מעליה - מתר לשנותה אפלו לדבר הרשות¹⁶.
 12 ז. במה דברים אמורים? בשקה המתנדב ישראל; אבל
 13 אם ה'ה עובר פוכבים ומזלות - אסור לשנותה אפלו
 14 לדבר מצוה עד שישתקע שם בעליה מעליה¹⁷; שמה
 15 יאמר העובר פוכבים ומזלות: הקדשתי דבר לבית
 16 הכנסת של יהודים ומכרוהו לעצמן.
 17 ח. עובר פוכבים ומזלות שהתנדב לדרך הבית - אין
 18 מקבלין ממנו לכתחלה; ואם לקחו ממנו - אין מחזירין
 19 לו¹⁸. ה'ה הדרך מסים, כגון קורה או אבן - מחזירין
 20 לו, פדי שלא 'הא להן דבר מסים במקדש; שגאמר: לא
 21 לכם ולנו וגומר¹⁹. אבל לבית הכנסת - מקבלין מהן
 22 לכתחלה²⁰. והוא שאמר: פדעת ישראל הפרשתי. ואם
 23 לא אמר - טעון גניזה, שמה לבו לשמים²¹. ואין
- 24 מקבלין מהם לחומת ירושלים²² ולא לאמת המים
 25 שבה; שגאמר: ולכם אין חלק וזכרון בירושלים²³.
 26 ט. אסור לישראל²⁴ לטל צדקה מן העובדי פוכבים
 27 ומזלות פפרהסיא. ואם אינו יכול לחיות בצדקה של
 28 ישראל, ואינו יכול לטלה מן העובדי פוכבים ומזלות
 29 בצעוה - הרי זה מתר. ומלף או שר²⁵ מן העובדי
 30 פוכבים ומזלות ששלח ממון לישראל לצדקה - אין
 31 מחזירין אותו לו, משום שלום מלכות²⁶; אלא נוטלין
 32 ממנו, וינתן לעניי עובדי פוכבים ומזלות בסתר, פדי
 33 שלא ישמע המלף²⁷.
 34 י. פדיון שבויים קודם²⁸ לפרנסת עניים ולכסותן. ואין
 35 לף מצוה גדולה כפדיון שבויים, שהשבוי הרי הוא
 36 בכלל הרעבים והצמאים והערפים ועומד בספנת
 37 נפשות²⁹. והמעלים עניו מפדיונו - הרי זה עובר על
 38 לא תאמץ את לבך ולא תקפץ את דך, ועל לא תעמד
 39 על דם רעך³⁰, ועל לא ירדנו בפרך לעיניך³¹. ובטל
 40 מצות פתח תפתח את דך לו, ומצות וחי אחיך עמך,
 41 ואהבת לרעך כמוך³², והצל לקחים לפנות, והרבה
 42 דברים פאלוי³³. ואין לף מצוה רבה כפדיון שבויים.
 43 יא. אנשי העיר שגבו מעות לבגן בית הכנסת, ובה
 44 להן דבר מצוה³⁴ - מוציאין בו המעות. קנו אבנים
 45 וקורות - לא ימכרום לדבר מצוה, אלא לפדיון שבויים.
 46 אף על פי שהביאו את האבנים וגדרום³⁵, ואת הקורות

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(12 שמא יחסרו, ולפירוש רש"י שמא יפרטו ויקנו הדינרים ביוקר. (13 שמא יחשדום שהחסירו מעט בצירוף או שפרטו בזול. (14 לכוף. שאומר להם שאין לו מעות לחלק לעניים. (15 והיינו דווקא בני העיר. אבל הגבאי אסור לשנות. (16 כן נראה בסוגיית הגמרא שם: "גוי שהתנדב וכו' משנשתקע כו" מותר. למאי? אילימא לדבר הרשות - אפילו ישראל נמי", הרי שאם נשתקע מותר גם לדבר הרשות. (17 ואז מותר אפילו לדבר הרשות. (18 כן מפרש רבינו מה שאמרו שם: "תני חדא גוי שהתנדב נדבה לבדק הבית מקבלין הימנו, ותניא אידך אין מקבלין - לא קשיא הא בתחילה הא בסוף". (19 "לבנות בית לאלוקינו". (20 אפילו דבר מסויים. לפי שמהפסוק "לא לכם ולנו", אין ללמוד אלא לבית המקדש בלבד. וכן הוא בברייתא שם: "גוי שהתנדב קורה וכו' בודקין אותו אם אמר כדעת ישראל הפרשתיה וכו' ואם לאו - טעונה גניזה, שמא בלבו לשמים" ומכיוון שקורה היא דבר מסויים, כמבואר למעלה, על כרחנו שכאן אין המדובר בבית המקדש אלא בבית הכנסת. (21 לשם הקדש, שאסור בהנאה. (22 וברור הדבר כי דינם כדין בדין הבית, שלכתחילה אין מקבלין מהם שום דבר, ובדיעבד מחזירים דבר מסויים, ודבר שאינו מסויים אין מחזירים. (23 רבינו קיצר הפסוק, כי שם נאמר: "ולכם אין חלק וצדקה וזיכרון בירושלם". (24 בסנהדרין כו: "אמר רב נחמן אוכלי דבר אחר פסולים לעדות. הני מילי בפרהסיא אבל בצניעה לא, ובפרהסיא נמי לא אמרן אלא דאיפשר ליה לאיתונוי (=לקבל ממנו מזון) בצניעה וקא מבזי נפשיה בפרהסיא, אבל לא איפשר ליה (=לקבל בצניעה) - חיותיה הוא (=פרנסתו היא)". ופירשו שם ש"דבר אחר" הוא קבלת צדקה מן הגוי, ולא רק היחידים אסורים בזה, אלא גם גבאי צדקה אין להם לקבל מהגויים, ורק משום שלום מלכות מותר. (25 שם. במעשה של איפרא הורמיו אמו של שבור מלכא. (26 אבל אלולא זה אסור משום שנאמר "ביבש קצירה תשברנה", כלומר, כשתכלה זכות הצדקה של הגויים יישברו. (27 ויקפיד. אבל רש"י שם יא. דיבור המתחיל דלא סיימוה, כתב שבמעות המתחלקות לעניים אין גניבת דעת, שאף הם יודעים שישראל רגילים לפרנס עניי נכרים כמו שאמרו: "מפרנסין עניי גויים עם עניי ישראל". (28 סברת רבינו היא, מאחר שהשבוי הוא בכלל הרעבים והצמאים וגם עומד בסכנת נפשות. (29 שם: "שבי קשה מכולם דכולהו איתנהו ביה", שהוא ביד הגוי לעשות בו כל חפצו, אם למות, אם לחרב, אם לרעב. (30 שעומד בסכנת נפשות. (31 כי בשבי מעבידים אותו בעבודת פרך. (32 שהוא כולל המצוות שבין אדם לחברו. (33 כמו: "הלא פרוס לרעב לחמך ... כי תראה ערום וכסיתו", ועוד. (34 שם ג: "לא ליסתור אינש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי - משום פשיעותא" שמא יארע אונס ויפשעו ולא יבנו אחרת - "גבו זוזי ומחתי מאי (=גבו כספים והם מונחים למטרה זו מה הדין)? דילמא מיתרמי מילתא דמצוה ומפקי להו". (35 [אולי צריך להיות "וגררום", כעין "ופסלום" שלהלן].

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ט ניסן - ספר זרעים - הלכות מתנות עניים קנה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ופסלום, ויהתקינו הכל לבגנן - מוכרין הכל לפדיון
 2 שבויים בלבד. אבל אם בנו וגמרו - לא ימכרו את בית
 3 הכנסת³⁶, אלא יגבו לפדיון מן הצבור.
 4 יב. אין פודין את השבויים בפתר על דמיהן³⁷, מפני
 5 תקון העולם, שלא יהיו האויבים רודפין אחריהם
 6 לשבותם³⁸. ואין מבריחין את השבויים, מפני תקון
 7 העולם³⁹, שלא יהיו האויבים מכבדין עליהן⁴⁰. את העל
 8 ומרבים בשמירתן.
 9 יג. מי שמכר עצמו ויגיו לעובדי כוכבים ומזלות, או
 10 שלוה מהן ושבו אותן או אסרוהו בהלואתן: פעם
 11 ראשונה ושניה - מצוה לפדותן, שלישית - אין פודין
 12 אותן. אבל פודין את הנשים לאחר מיתת אביהן⁴¹. ואם
 13 בקשונה להרגו - פודין אותו מידם אפלו אחר כמה
 14 פעמים.
 15 יד. עבד שגשבה⁴², הואיל וטבל⁴³ לשם עבדות וקבל
 16 עליו מצות - פודין אותו בישראל שגשבה. ושבו
 17 שמהיר לעבדות כוכבים ומזלות, ואפלו למצוה אחת,
 18 כגון שהיה אוכל נבלה להכעיס וכיוצא בו - אסור
 19 לפדותו⁴⁴.
 20 טו. האשה קודמת לאיש להאכיל⁴⁵ ולכסות ולהוציא
 21 מבית השבי; מפני שהאיש דרכו לחזר, לא האשה,
 22 ובשפתה מרבה. ואם היו שניהם בשביה ונתבעו שניהן

- 23 לדבר עברה⁴⁶ - האיש קודם לפדות, לפי שאין דרכו
 24 לכה.
 25 זז. יתום ויתומה שבאו להשיא אותן - משיאין האשה
 26 קדם לאיש, מפני שבשפתה של אשה מרבה. ולא יפתחו
 27 לה ממשקל ששה דינרים ורביע דינר⁴⁷ של כסף טהור.
 28 ואם יש בכיס של צדקה - נוטנין לה לפי כבודה.
 29 יז. היו לפנינו עניים הרבה או שבויים הרבה, ואין
 30 בכיס כדי לפרנס או כדי לכסות או כדי לפדות את כלן
 31 - מקדימין את הפהן ללוי, ולוי לישראל, וישראל
 32 לחלל⁴⁸, וחלל לשתוקי⁴⁹, ושתוקי לאסופי⁵⁰, ואסופי
 33 לממזרי⁵¹, וממזר לנתיני⁵², ונתיני לגר, שהנתיני גדל עמנו
 34 בקדשה⁵³. וגר קודם לעבד משחרר, לפי שהיה בכלל
 35 ארור⁵⁴.
 36 יח. במה דברים אמורים? בשיהו שניהן שוין בתקמה;
 37 אבל אם היה פהן גדול⁵⁵ עם הארץ וממזר תלמיד
 38 חכם⁵⁶ - תלמיד חכם קודם. וכל הגדול בתקמה⁵⁷ -
 39 קודם את חברו. ואם היה אחד מהן רבו או אביו, אף
 40 על פי שיש שם גדול מהן בתקמה - רבו או אביו שהוא
 41 תלמיד חכם⁵⁸ קודם לזה שהוא גדול מהם בתקמה.
 42

פרק תשיעי

- 43 א. כל עיר שיש בה ישראל - תביין להעמיד² מהם

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(36) כן הוא שם: שדירתו של אדם אין מוכרין לפדיון שבויים, ולא שיש איסור בדבר שהרי ספר תורה שקדושתו גדולה מקדושת בית הכנסת, התיירו למכרו לפדיון שבויים, אלא שכיוון שאפשר לגבות פדיון מן הצבור, אין למכור את בית הכנסת, ואולם, אם אין אפשרות לגבות מן הצבור, מוכרים אותו. (37) ושמים אותם כעבד הנמכר בשוק. (38) כפי הלשון השנייה שם: "דלא ליגרבו ולייתו טפיי". ולא משום דוחק הציבור כפי הלשון הראשונה שם. ולפי זה אפילו אם בא אחד מן הקרובים לפדותו יותר מכדי דמיו, אין מניחים לו. וכן נראה בכתובות נב. באשה שנשבת, שאין הבעל פודה אותה אלא בכדי דמיה. (39) כדעת תנא קמא ואפילו אם אין כאן אלא שבוי אחד. (40) היינו על שבויים אחרים. (41) שלא יוטמעו בין הגויים וילמדו מעשיהם, אבל בחיי אביהם, הוא שומר עליהם. (42) שם לו: "כשם שמצוה לפדות בני חורין כך מצוה לפדות את העבדים". (43) לאחר שמל. (44) שהוא אפיקורוס, ומצוה להרגו. (45) שם שנינו: "האיש קודם לאשה להחיות ולהשיב אבדה והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציא מבית השבי". ובברייתא בכתובות אמרו: "יתום ויתומה שבאו להתפרנס מפרנסין את היתומה ואחרי כן מפרנסין את היתום, מפני שהאיש דרכו לחזר על הפתחים ואין אשה דרכה לחזור על הפתחים", הרי שכסות במשנה היא לא דווקא. והוא הדין מזונות ו"להחיות", היינו באופן שיש סכנת נפשות ואז האיש קודם. (46) במשנה שם: "בזמן ששניהם עומדים בקלקלה", האשה לזנות והאיש למשכב זכור. (47) "ולא יפתחו לה מחמישים זוז", כלומר, חמישים דינרים. (48) חלל הוא זה שנולד מאיסור כהונה, כגון כהן שנשא גרושה, חללה וזונה. וקדימה זו של ישראל לחלל ושתי הקדימות שלאחריה: חלל לשתוקי ושתוקי לאסופי, לא נזכרו במשנה, אבל חידשם רבינו מדעתו וכן כתב בפירושו המשניות שם. ובטעם קדימת ישראל לחלל כתב שם: "לפי שבת חלל פסולה לכהונה ובת ישראל כשרה לכהונה". (49) "שמכיר את אמו ואינו מכיר את אביו ודאי". (50) שנאסף מן השוק ואינו מכיר לא את אביו ולא את אמו. (51) "לפי שהממזר ודאי והאחרים (=השתוקי והאסופי) ספק". (52) נתין הוא מן הגבועונים שנתנם יהושע לחוטבי עצים ושואבי מים ודוד גזר עליהם ואסרם לבוא בקהל ישראל. והטעם מבואר בברייתא הוריות שם: "זה בא מטיפה כשרה וזה בא מטיפה פסולה". (53) שהרי אבות אבותיו נתגיירו. (54) לפני שנשחרר כשהיה עבד, ועבד הוא בכלל ארור, שנאמר "ארור כנען, עבד עבדים יהיה לאחיו". (55) שהוא קודם לכהן הדיוט. (56) כן הוא במשנה שם. וכנראה שרק ממזר תלמיד חכם שבא מטיפה כשרה, קודם לכהן גדול עם הארץ, אבל נתין שבא מטיפה פסולה - לא. (57) כן נראה בהוריות יד. ששאלו: "סיני (=בקי) ועוקר הרים (=חריף) הי מינייהו עדיף". (58) שבאופן זה הוא קודם אפילו לרבו. (1) יבאר שבכל עיר שיש בה ישראל מעמידין גבאי צדקה. ודין תענית שמחלקים בו מעות לעניים. הקופה בכמה נגבית ובכמה מתחלקת. ודין גבאי צדקה אם רשאי לפרוש זה מזה. ואם מצא הגבאי מעות בשוק, אם מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה. מי שישב במדינה ל' יום כופין אותו ליתן צדקה. מי שהיה בידו מעות והרי הן עליו חוב. מי מקבל מן הקופה ומן התמחוי. מי שהיה הולך ממקום למקום ותמו לו המעות. מי שהיו לו בתים שדות וכרמים אם מחייבים אותו למכור. (2) סנהדרין יז: "כל עיר שאין בה עשרה דברים הללו וכו' וקופה של צדקה - אין תלמיד-חכם

28 מחסורו לשבת. והתמחוי נגבה בשלשה, שאינו דבר
29 קצוב¹⁷, ומתחלק בשלשה.
30 ו. התמחוי¹⁸ נגבה בכל יום, והקפה - מערב שבת
31 לערב שבת. והתמחוי - לעני עולם, והקפה לעני
32 אותה העיר בלבד.
33 ז. רש"אין בני העיר¹⁹ לעשות קפה תמחוי, ותמחוי
34 קפה, ולשנותן לכל מה שיצרו מצרכי צבור²⁰, ואף על
35 פי שלא התנו בן בשעה שגבו. ואם היה במדינה²¹ חכם
36 גדול, שהכל גובין על דעתו²² והוא יחלק לעניים כפי
37 מה שיראה - הרי זה רשאי לשנותן לכל מה שיראה לו
38 מצרכי צבור.
39 ח. גבאי צדקה אין רש"אין לפרש²³ זה מזה בשוק, אלא
40 כדי שיהיה זה פורש לשער וזה פורש לחנות וגובין²⁴.
41 ט. מצא הגבאי מעות בשוק²⁵ - לא יתנם לתוך כיסו²⁶,
42 אלא לתוך ארנקי של צדקה, וכשיגיע לביתו יטלם.
43 י. היה הגבאי נושה²⁷ בחבירו מנה, ופרעו בשוק - לא
44 יתנם לתוך כיסו²⁸, אלא לתוך ארנקי של צדקה,
45 וכשיגיע לביתו יטלם. ולא ימנה מעות הקפה שנים
46 שנים²⁹, אלא אחד אחד, מפני החשד³⁰; שנאמר:
47 והייתם נקים מני ומישראל³¹.
48 יא. גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק³² - מצרפין
49 המעות דינרין³³ לאחרים, אבל לא לעצמן³⁴. גבאי
50 תמחוי³⁵ שאין להם עניים לחלק - מוכרים לאחרים,
51 ואין מוכרים לעצמם. ואין מחשבים בצדקה³⁶ עם גבאי
52 צדקה, ולא בהקדש עם הגזברים; שנאמר: אף לא
53 יחשב אתם הכסף הנתן על ידם, כי באמונה הם עשים.
54 יב. מי שישב במדינה³⁷ שלשים יום - כופין אותו לתן

1 גבאי צדקה, אנשים ידועים³ ונאמנים⁴, שיהיו מחזירין
2 על העם מערב שבת לערב שבת ולוקחין מכל אחד
3 ואחד מה שהוא ראוי לתן ודבר הקצוב עליו. והן
4 מחלקין המעות מערב שבת לערב שבת, ונותנין לכל
5 עני ועני מזונות המספיקין לשבעה ימים. וזו היא
6 הנקראת קפה.
7 ב. וכן מעמידין גבאין שלוקחין בכל יום יום מכל
8 חצר וחקר פת ומיני מאכל או פרות או מעות ממי
9 שמחנוד לפי שעה, ומחלקין את הגבוי לערב בין
10 העניים, ונותנין לכל עני ממנו פרנסת יומו. וזה הנקרא
11 תמחוי⁶.
12 ג. מעולם לא ראינו ולא שמענו בקהל מישראל שאין
13 להן קפה של צדקה; אבל תמחוי - יש מקומות שנהגו
14 בו, ויש מקומות שלא נהגו בו⁷. והמנהג הפשוט היום,
15 שיהיו גבאי הקפה מחזירין בכל יום ומחלקין מערב
16 שבת לערב שבת⁸.
17 ד. בתעניות מחלקים מזונות לעניים. וכל תענית⁹
18 שאכלו העם ולנו ולא חלקו צדקה לעניים - הרי אלו
19 כשופכי דמים¹⁰, ועליהם נאמר בקבלה: צדק ילין בה,
20 ועתה מרצחים. במה דברים אמורים? בשלא נתנו להן
21 הפת¹¹ והפרות שאוכלים בהם הפת, כגון תמרים
22 וענבים¹²; אבל אם אחרו המעות או החטים¹³ - אינן
23 כשופכי דמים.
24 ה. הקפה אינה נגבית אלא בשנים¹⁴, שאין עושים
25 שורה על הצבור כמון פחות משנים. ומתחילת האמין¹⁵
26 לאחד המעות של קפה. ואינה נחלקת אלא בשלשה¹⁶,
27 מפני שהיא כדניי ממונות, שנותנים לכל אחד די

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

רשאי לדור בתוכה". (3) בירושלמי קידושין פ"ד הלכה ה: "מנין לרבות שוטרי הרבים וגבאי צדקה (= שלא יהיו אלא מן המיוחסין) וכו' תלמוד-לומר מקרב אחיך תשים עליך מלך, כל שתמניהו עליך, לא יהא אלא מן הברורין שבאחיך" (אור פני מלך). (4) בבא בתרא י: "לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה, אלא אם-כן ממונה עליה כרבי חנינא בן תרדיון" - פירוש: נאמן כמותו (תוספות שם ד"ה אלא, ולהלן פ"י הלכה ח). (5) שם ח: (6) שם. (7) כן נראה בסנהדרין שם, שער שאין בה קופה של צדקה אסור לתלמיד-חכם לדור בתוכה, ולא מנו גם "תמחוי" (אור פני מלך, וראה להלן בסמוך בדברי הרדב"ז). ועיין להלן הלכה יב. (8) שהרי רשאים בני העיר לעשות תמחוי קופה, כמבואר להלן הלכה ז (רדב"ז). (9) סנהדרין לה. (10) שנמצאו העניים רעבים, שהרי נשענו על כך (רש"י שם). (11) שם. (12) שם. שהם דברים המוכנים לסעודה ועליהם סמכו העניים, ולא הכינו דברים אחרים. (13) שם. שעל זה לא סמכו העניים לסעודתם אחרי התענית. (14) בבא בתרא שם. ואינה צריכה שלשה, לפי שהיה ידוע כמה סכום שעל כל אחד ליתן, ואין כאן דין (תוספות שם). (15) שם. (16) שם. (17) כן הוא בברייתא שם: "תמחוי נגבית בשלשה ומתחלקת בשלשה, שגבויה וחלוקה שוים", וכפירוש התוספות שם. (18) שם. (19) שם. (20) לדעת רבינו תם (בתוספות שם ד"ה ולשנותה) מותר לבני העיר לשנות אפילו לדבר הרשות. (21) (כלומר, בעיר, ועיין מגילה ב: וראה להלן הלכה יב). (22) בבא בתרא ט. מעשה של רב אשי. (23) שם ח: שלא יאמרו זה הגובה יחיד, דעתו לגנוב (רש"י שם). (24) ובלבד שייראו שניהם כאחד (שם). (25) גמרא שם. (26) שלא יאמרו: מעות של צדקה הוא גונב (רש"י שם). (27) גמרא שם. (28) משום חדש, כנ"ל. (29) שם. (30) שלא יאמרו: שתיים הוא נוטל, ואינו מונה אלא אחת (רש"י שם). (31) יתכן כי זה מוסב לכל מה שלמעלה. (32) גמרא שם. (33) פורטים המעות הקטנות לדינרים, שהם גדולים יותר. וראה למעלה פ"ח הלכה ד. (34) פן יחשדום שפורטים בזול. (35) בבא בתרא שם. (36) שם ט. כלומר, אין מבקשים מהם דין-וחשבון מהכספים שחילקו. (37) כן הוא שם ח. לפי כתב-יב מינכן וכתב-יד פריז "שלשים יום לקופה, שלשה חדשים לתמחוי", וכן הביא מהר"ק שורש יז (ראה ברדב"ז) בשם שני ספרים בגמרא שם. וכן הוא ברי"ף וביד רמ"ה. וכן הוא בתוספתא פאה פ"ד

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ט ניסן - ספר זרעים - הלכות מתנות עניים קנז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 צְדָקָה לְקַפָּה עִם בְּנֵי הַמְדִינָה. יֵשֵׁב שָׁם שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים
 2 - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְתֵן הַתְּמָחוּי. יֵשֵׁב שָׁם שְׁשָׁה חֳדָשִׁים -
 3 כּוֹפִין אוֹתוֹ לְתֵן צְדָקָה בְּפִסּוֹת שְׁמֹכְסִים בַּה עֲנִי הָעִיר³⁸.
 4 יֵשֵׁב שָׁם תְּשַׁעָה חֳדָשִׁים - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְתֵן צְדָקָה
 5 לְקַבּוּרָה שְׁקוֹבְרִין בַּה אֶת הָעֲנִיִּים, וְעוֹשִׂין לָהֶם כָּל צָרְכֵי
 6 קַבּוּרָה.
 7 י.ג. מִי שֵׁשׁ לוֹ מִזוֹן שְׁתֵּי סְעֻדוֹת³⁹ - אֲסוּר לוֹ לְטַל מִן
 8 הַתְּמָחוּי⁴⁰. הָיָה לוֹ מִזוֹן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה סְעֻדוֹת - לֹא יִטַּל
 9 מִן הַקֶּפֶה⁴¹. הָיָה לוֹ מֵאֲתִים זוֹ⁴², אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ נוֹשֵׂא
 10 וְנוֹתֵן בָּהֶם, [אוֹ שֵׁשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים זוֹ וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן
 11 בָּהֶם]⁴³ - הָרִי זֶה לֹא יִטַּל לְקַט שְׂכָחָה וּפְאָה וּמַעֲשֵׂר
 12 עֲנִי. הָיָה לוֹ מֵאֲתִים חֶסֶר דִּינָר, אֶפְלוֹ אֶלְפָּה⁴⁴ נוֹתֵנִין לוֹ
 13 כְּאֶחָד - הָרִי זֶה מִתֵּר לְקַח⁴⁵. הָיָה בְּיָדוֹ⁴⁶ מְעוֹת וְהָרִי הֵן
 14 עָלָיו חוֹב⁴⁷ אוֹ שֶׁהָיָה מִמְשַׁכְּנִים לְכַתְּבָת אֶשְׁתוֹ⁴⁸ - הָרִי
 15 זֶה מִתֵּר לְקַח.
 16 י.ד. עֲנִי שֶׁצָּרָהּ יֵשֵׁב לוֹ חֶצֶר וּכְלֵי בֵּית, אֶפְלוֹ הָיָה לוֹ כָּלֵי
 17 כֶּסֶף וּכְלֵי זָהָב - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ⁴⁹ לְמַכֵּר אֶת בֵּיתוֹ וְאֶת
 18 כָּלֵי תְּשִׁמִּישׁוֹ, אֲלֵא מִתֵּר לְקַח, וּמִצְנָה לְתֵן לוֹ⁵⁰. בְּמָה
 19 דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּכָלֵי אֲכִילָה וּשְׁתֵּי⁵¹ וּמְלָבוֹשׁ וּמִצְעוֹת

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(הוצאת ליברמן עמ' 75 82) לענין קופה, שדי בשלשים יום, והובאה בירושלמי בבא בתרא פ"א הלכה ד. והטעם בזה מפני שהקופה מוכרחת יותר מן התמחוי, שאין לך מקום שאין בו קופה, ויש מקומות שלא נהגו בתמחוי. ראה למעלה הלכה ג (כסף משנה למעלה הלכה ו. 1) (38) [גם כאן פתח במדינה וסיים בעיר, כי היינו הך. וראה למעלה הלכה ז. (39) פאה פרק ח משנה ז. (40) הואיל ושתי סעודות הוא מאכל ליום אחד, לא יקח מן התמחוי שיחלקו בכל יום (פירוש המשניות). (41) שיקבצו בכל שבוע, שיש שלש סעודות בשבת, ואחת עשרה בימים הנשארים, שתי סעודות בכל יום, אחת ביום ואחת בלילה, מלבד ערב שבת סעודה אחת ביום, וסעודת מוצאי-שבת לא יצטרך אליה בשביל שאכל במנחה יום השבת, והוא השלמת שלש סעודות של שבת (פירוש המשניות). (42) שם משנה ח. (43) נוסף לפי ספרים אחרים, והוא שם במשנה ט. ואמרו שם בירושלמי שחמשים העושים (ריוח) טובים מן מאתים (חסר פירוטה) שאינם עושים. (44) שם. (45) כיון שבעת הניתנה אין לו מאתים וזו. (46) משנה שם. (47) שהוא חייב לאחרים, ומשמע שאינם ממושכנים, ורק בכתובה אמר ממושכנים. ואילו במשנה שם אמרו: "היו ממושכנים לבעל חובו או לכתובת אשתו, הרי זה יטול", הרי שאפילו בבעל-חוב צריך שיהיו ממושכנים. וצריך עיון. [אבל דברי רבינו בנויים על יסוד הסוגיא בכתובות פו. שדין בעל-חוב לגבות ממעות, ודין האשה לגבות כתובתה מקרקע, וראה בפ"ז מהלכות אישות הלכה ד, ולפיכך כתב ממושכנים רק באשה ולא בחובן]. (48) שעשה אותם אפותיקי, שתגבה רק מהם (ט"ז ב"ד סימן רנג ס"ק ג). (49) פאה שם משנה ח. (50) שהרי אדרבה, אם אין לו, שוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו (למעלה פ"ז הלכות ג"ד). (51) דברים שהגוף נהנה מהם, שכיון שנתרגל בכלים חשובים, אינו יכול להסתגל לפחותים מהם, והם מאוסים עליו (כתובת סח.). (52) שמגרדים בה במרחץ, שבזה לא שייך לומר שמגרדת פשוטה מאוסה. (53) לכתוש בו חיטים. ואף בו אין טענת מיאוס. (54) שם. (55) שם, לדעת רב פפא. (56) אלא הוא מתפרנס מן היחידים ולא מיד הגבאי, אז אין מחייבין אותו למכור כליו אלא יטול. (57) כלומר, שמתפרנס מקופה של צדקה שבא לידי גבאי. וכן פירש הרי"ף שם. (58) פאה פ"ה משנה ד. (59) שם, כחכמים. (60) ברייתא בבבא קמא ז. לפי דעת הרי"ף שם (כסף-משנה). (61) שאינו דר בהם, שהרי אין מחייבים אותו למכור ביתו. כמפורש בפאה פ"ח משנה ח, ראה למעלה הלכה יד (תוספות בבא קמא שם ד"ה מי שהיו). (62) ושנים יותר ממאתים וזו, ראה להלן, שכן מוכח בגמרא שם, לפי נוסחת הרי"ף, ולכן הסמך רבינו הלכה זו להלכה הקודמת "בעל הבית שהיה מהלך וכו'", לפי שגם כאן מדובר בעשיר שהוא עני באותה שעה (רדב"ז). (63) כדעת רבה (שם ז:). (64) לפי שלא יספיק הקונה לזרעם בחורף זה (רש"י שם). (65) לפי שיכול להספיק לחרוש ולזרוע בתחילת החורף (שם). (66) ולהפסיד. (67) כלומר, נותנים לו מעשר עני עד חצי השיווי של נכסיו, שאף אם ימכור נכסיו בחצי המחיר אינו מפסיד כלום, שהרי השלימו לו במעשר עני, שכן אדם מוכר לפעמים בחצי המחיר, אבל לא בפחות מזה. ובדעת הרי"ף יש מפרשים שנותנים לו מעשר עני בלי מדה ושוי, עד הזמן שיוכל למכור נכסיו בחצי המחיר. (68) כנוסחת הרי"ף שם: "אי דזול ארעתא דכולי עלמא, ודיליה נמי זולא בהדיהו, אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה (הר שמדובר בששוים יותר ממאתים וזו), ואלא דאייקור ארעתא דכולי עלמא, ודיליה אידי דעייל ונפיק אזוזי זלא ארעיה, אפילו טובא נמי ליספו לה". והשמיט רבינו את הבבא הראשונה, באופן שהזלו השדות - לפי

- 1 יח. עני שגבו לוי⁶⁹ כדי להשלים מחסורו והותרו על
 2 מה שהוא צריך - הרי המותר שלו. מותר עניים -
 3 לעניים. מותר שבויים - לשבויים. מותר שבוי - לאתו
 4 שבוי. מותר מתים⁷⁰ - למתים⁷¹. מותר המת⁷² -
 5 ליורשיו⁷³.
 6 יט. עני שנתן פרוטה⁷⁴ לתמחוי או פרוטה לקפה -
 7 מקבלים ממנו; ואם לא נתן - אין מחיבין אותו לתת⁷⁵.
 8 נתנו לו בגדים חדשים והחזיר להן את השקין⁷⁶ -
 9 מקבלין ממנו; ואם לא נתן - אין מחיבין אותו לתת.
פרק עשירי
 10
 11 א. תיבין אנו להזהר במצות צדקה יותר מכל מצות
 12 עשה. שהצדקה סימן לצדיק זרע אברהם אבינו;
 13 שנאמר: כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו לעשות
 14 צדקה. ואין פסא ישראל מתכוונן ודת האמת עומדת
 15 אלא בצדקה; שנאמר: בצדקה תכונני. ואין ישראל
 16 נגאלין אלא בצדקה; שנאמר: ציון במשפט תפדה,
 17 ושביה בצדקה.
 18 ב. לעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ואין דבר רע ולא
 19 הזק נגלל בשביל הצדקה; שנאמר: והיה מעשה
 20 הצדקה שלום. כל המרחם - מרחמין עליו; שנאמר:
 21 ונתן לה רחמים ורחמך והרבה. וכל מי שהוא אכזרי
 22 ואינו מרחם - יש לחוש ליחסו; שאין האכזריות מצויה
 23 אלא בעובדי כוכבים ומזלות, שנאמר: אכזרי המה ולא
 24 ירחמו. וכל ישראל והגלוה עליהם - כאחים הם,
 25 שנאמר: בנים אתם ליי אלהיכם; ואם לא ירחם האח
 26 על האח - מי ירחם עליו? ולמי עניי ישראל נושאין
 27 עיניהן? הלעובדי כוכבים ומזלות ששונאין אותן
 28 ורודפין אתריהן?! הא אין עיניהן תלויות אלא
 29 לאחיהן.
 30 ג. כל המעלים עיניו מן הצדקה - הרי זה נקרא בליעל,
 31 כמו שנקרא עובד עבודת כוכבים ומזלות בליעל.
 32 ובעבודת כוכבים הוא אומר: יצאו אנשים בני בליעל;
 33 ובמעלים עיניו מן הצדקה הוא אומר: השמר לה פן
 34 יהיה דבר עם לבבך בליעל. ונקרא רשע, שנאמר:
 35 ורחמי רשעים אכזרי. ונקרא חוטא, שנאמר: וקרא עליך
 36 אל יי והיה כף חטא. והקדוש ברוך הוא קרוב לשועת
 37 עניים, שנאמר: שועת עניים אתה תשמע. לפיכך צריך
 38 להזהר בצעקתם, שהרי ברית פרוטה להם; שנאמר:
 39 והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

שפשוט הוא, שאינו נוטל מעשר עני (כסף-משנה). (69) שקלים פ"ב משנה ה. (70) שגבו לצורך מת סתם והותרו. (71) לקבורת אחרים. (72) גבו לצורך קבורת מת זה והותרו. (73) משנה שם, כדעת תנא-קמא. (74) תוספתא פאה פ"ד. (75) שמה שאמרנו למעלה (פ"ז הלכה ה), שאפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן צדקה, אין זה אלא כשיש לו כדי פרנסתו. אבל אם אין לו, אינו חייב ליתן (ש"ך יו"ד סימן רנג ס"ק יא). (76) הבגדים הישנים שנשחקו. (1) יבאר שחייבין אנו להזהר במצות הצדקה יותר מכל המצות. ודין המעלים עיניו מן הצדקה או הנותנה בסבר פנים רעות. יבאר שיש שמונה מעלות בצדקה זו למעלה מזו. ושירחק האדם עצמו ואל יצטרך לבריות. ומי שאינו צריך ליטול ומרמה את העם.

24 יח. לעולם ידחק אדם עצמו ויתגלגל בצער ואל יצטרף
25 לבריות ואל ישליף עצמו על הצבור. וכן צווי חכמים
26 ואמרו: עשה שביתה חל ואל תצטרף לבריות. ואפלו
27 היה חכם ומכבד והעני - יעסק באמנות, ואפלו באמנות
28 מגולת, ולא יצטרף לבריות. מוטב לפשט עור בהמות
29 נבלות, ולא יאמר לעם: חכם גדול אני, כהן אני,
30 פרונסויני. וכך צווי חכמים. גדולי החכמים היו מהם
31 חוטבי עצים ונושאי הקורות ושואבי מים לגנות ועושי
32 הפרזל והפחמים, ולא שאלו מן הצבור, ולא קבלו מהם
33 כשנתנו להם.
34 יט. כל מי שאינו צריך לטל ומרמה את העם ונוטל -
35 אינו מת מן הזקנה עד שיצטרף לבריות. והרי הוא
36 בכלל ארור הגבר אשר יבטח באדם. וכל מי שצריך
37 לטל ואינו יכול לחיות אלא אם כן נוטל, כגון זקן או
38 חולה או בעל יסורין, ומגיס דעתו ואינו נוטל - הרי זה
39 שופך דמים, ומתחייב בנפשו, ואין לו בצער אלא
40 חטאות ואשמות. וכל מי שצריך לטל, וצער ודחק את
41 השעה ותייה חיי צער כדי שלא יטריח על הצבור - אינו
42 מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו. ועליו ועל כל
43 פיוצא בזה נאמר: ברוך הגבר אשר יבטח ביה.
44 סלקו להו הלכות מתנות עניים בסיעמא דשמאי

1 ומפשילין לאחוריהן, ובאין העניים ונוטלין, כדי שלא
2 יהיה להן בושה.
3 יא. פחות מזה - שיתן לו כדו קדם שישאל.
4 יב. פחות מזה - שיתן לו אחר שישאל.
5 יג. פחות מזה - שיתן לו פחות מן הראוי בסבר פנים
6 יפות.
7 יד. פחות מזה - שיתן לו בעצב.
8 טו. גדולי החכמים היו נוהגין פרוטה לעני קדם כל
9 תפלה ואחר כך מתפללין; שגאמר: אני בצדק אהנה
10 פניך.
11 טז. הנותן מזונות לכניו ולבנותיו הגדולים שאינו חיב
12 במזונותיהן, כדי ללמד הזכרים תורה ולהנהיג הבנות
13 בדרך ישרה ולא יהיו מבוזות; וכן הנותן מזונות לאביו
14 ולאמו - הרי זה בכלל הצדקה. וצדקה גדולה היא,
15 שהקרוב קודם. וכל המאכיל ומשקה עניים ויתומים על
16 שלחנו - הרי זה קורא אל יי ויענהו ומתענג; שגאמר:
17 אז תקרא ויני יענה.
18 יז. צווי חכמים, שיהיו בני ביתו של אדם עניים
19 ויתומים במקום העבדים. מוטב לו להשתמש באלו,
20 ויהנו בני אברהם יצחק ויעקב מנכסיו, ולא יהנו בהם
21 זרע הם. שכל המרבה עבדים - בכל יום יום מוסיף
22 חטא ועון בעולם; ואם יהיו עניים בני ביתו - בכל
23 שעה ושעה מוסיף זכיות ומצות.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ג ניסן ה'תשע"ה

62 ג. המפלה כליו [מנכה בגדיו מכינים] בשבת - מולל
63 [משפוש באצבעותיו] את הכנים, וזרקן; ומתר להרג
64 את הכנים בשבת, מפני שהן מן הזעה.
65 ד. תיה נרמש שהם נושכין וממיתין ודאי - כגון זבוב
66 שבמצרים, וצרעה שבנינוה, ועקרב שבחדיב, ונחש
67 שבארץ ישראל, וכלב שוטה בכל מקום - מטר להרגן
68 בשבת, כשיראו. ושאר כל המזיקין - אם היו רצין
69 אחריו, מטר להרגן; ואם היו יושבין במקומן או בורחין
70 מלפניו, אסור להרגן; ואם דרסן לפי תמו בשעת הליוכו
71 ותרגן, מטר.
72 ה. המפשיט מן העור כדי לעשות [לכסות] קמיע [קלף
73 עם שמות הקודש לסגולה ורפואה], חייב. וכן המעבד מן
74 העור כדי לעשות קמיע, חייב. ואחד המעבד, ואחד
75 המולח - שהמליחה, מין עבוד הוא. ואין עבוד באכלין.
76 וכן המוחק מן העור כדי לעשות קמיע, חייב. ואיזה הוא
77 מוחק? זה המעביר שער או הצמר מעל העור אחר
78 מיתה, עד שיחליק פני העור.
79 ו. המפרק [מפריד] דוכסוסטוס [- העור החיצוני] מעל
80 הקלף [- העור הפנימי] - הרי זה תולדת מפשיט, וחייב.

יום ראשון כ"ג ניסן ה'תשע"ה 45

הלכות שבת 46

פרק יא 47

48 א. השוחט, חייב. ולא שוחט בלבה, אלא כל הנוטל
49 נשמה לאחד מפל מיני תיה ובהמה ועוף ודג ושרץ -
50 בין בשחיטה, בין בנחירה [דקירה] בין בהכיה - חייב.
51 החונק את החי עד שימות, הרי זה תולדת שוחט;
52 לפיכך, אם העלה דג מספל של מים, והניחו עד שמת
53 - חייב משום חונק; ולא עד שימות, אלא כיון שיבש
54 בו כסלע בין סנפיריו - חייב, שעדין אינו יכול לחיות.
55 הושיט ידו למעי בהמה, ודלדל עבר שבמעיה [ניתקו
56 מחיבורן] - חייב.
57 ב. רמשים שהן פרוין ורבין מוזר ונקבה, או נהוין מן
58 העפר כמו הפרעושין - ההורג אותן, חייב בהורג בהמה
59 ותייה; אבל רמשים שהותן מן הגללים ומן הפרות
60 שהבאישו וכיוצא בהן - כגון תולעים של בשור
61 ותולעים שבתוף הקטניות - ההורגן, פטור.

46 כְּתִילֵי זָוִית, אוּ בְשָׁנֵי דְפֵי פִּנְקָס [הסמוכים], וְהֵן נִהְגִּין זֶה
47 עִם זֶה - חֲזָב.
48 יב. לֶקַח גֹּוִיל [עור מעובד] וְכִיּוֹצֵא בוּ, וְכֹתֵב עָלָיו אוֹת
49 אַחַת בְּמִדְיָנָה זוֹ, וְהֵלֶךְ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְכֹתֵב אוֹת שְׁנֵי
50 בְּמִדְיָנָה אַחֶרֶת בְּמַגְלָה אַחֶרֶת - חֲזָב; שֶׁבְזִמְנֵן שֶׁמְקַרְבֵּן,
51 נִהְגִּין זֶה עִם זֶה, וְאֵינָן מְחַסְרִין מַעֲשֵׂה לְקַרִּיבְתָּן.
52 יג. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת - אֵף עַל פִּי שְׁקוֹרִין מִמֶּנָּה תִּכְּבֵּה
53 שְׁלֵמָה, פְּטוּר. כִּיצַד? כְּגוֹן שֶׁכָּתַב מִסָּמָן, וְהֵלֵךְ קוֹרִין אוֹתָהּ
54 מַעֲשֵׂר, אוּ שֶׁכָּתְבָהּ בְּמִקּוֹם מְנִיחַ [מספר], שֶׁהָרִי הִיא כְּמִי
55 שֶׁכָּתַב אַרְבָּעִים - הָרִי זֶה פְּטוּר. הַמְגִיבָה אוֹת אַחַת, וְעָשָׂה
56 אוֹתָהּ שְׁתַּיִם - כְּגוֹן שֶׁחֲלַק גַּג הַחֵית, וְנִעְשָׂה שְׁנֵי זַיְנִין
57 - חֲזָב. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.
58 יד. הַכּוֹתֵב בְּשִׂמְלָלוֹ, אוּ לְאַחַר יָדוֹ, בְּרִגְלוֹ, בְּפִיו,
59 וּבְמִרְפָּקוֹ - פְּטוּר. אִשֵּׁר שֶׁכָּתַב בִּימִינוֹ, שֶׁהִיא לוֹ כְּשִׂמְלָלוֹ
60 כָּל אֲדָם - פְּטוּר; וְאִם כָּתַב בְּשִׂמְלָלוֹ, חֲזָב. וְהַשּׁוֹלֵט
61 בְּשֵׁתֵי יָדָיו בְּשָׂוֶה, וְכֹתֵב בֵּין בִּימִינוֹ בֵּין בְּשִׂמְלָלוֹ - חֲזָב.
62 קָטָן אוֹחֵז בְּקִלְמוֹס, וְגָדוֹל אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב - חֲזָב;
63 גָּדוֹל אוֹחֵז בְּקִלְמוֹס, וְקָטָן אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכֹתֵב - פְּטוּר.
64 טו. אֵין הַכּוֹתֵב חֲזָב - עַד שֶׁיִּכְתֹּב בְּדָבָר הַרוֹשֵׁם וְעוֹמֵד
65 [- מְחַקִּים], כְּגוֹן דִּיּוֹ, וְיִשְׁחוֹר, וְסִקְרָה, וְקִמּוֹס, וְקִלְקִנְתוֹס,
66 וְכִיּוֹצֵא בְּהֵם; וְיִכְתֹּב עַל דָּבָר שֶׁמְתַקֵּם הַכֶּתֵב עָלָיו, כְּגוֹן
67 עוֹר, וְקֶלֶף, וְיִנְיָר, וְעֵץ, וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן. אֲבָל הַכּוֹתֵב בְּדָבָר
68 שֶׁאֵין רְשוּמוֹ עוֹמֵד, כְּגוֹן מִשְׁקֵין וְמִי פְרוֹת, אוּ שֶׁכָּתַב
69 בְּדָיו וְכִיּוֹצֵא בוּ עַל עֲלֵי יְרִיקוֹת וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד
70 - פְּטוּר. אֵינוֹ חֲזָב - עַד שֶׁיִּכְתֹּב בְּדָבָר הַעוֹמֵד, עַל דָּבָר
71 הַעוֹמֵד; וְכֵן אֵין הַמּוֹחֵק חֲזָב - עַד שֶׁיִּמְחַק כֶּתֵב הַעוֹמֵד,
72 מֵעַל דָּבָר הַעוֹמֵד.
73 טז. הַכּוֹתֵב עַל בְּשָׂרוֹ - חֲזָב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹר; אֵף עַל
74 פִּי שֶׁחֲמִימוֹת בְּשָׂרוֹ מַעֲבֵרֶת הַכֶּתֵב לְאַחַר זַמֵּן, הָרִי זֶה
75 דוֹמָה לְכֶתֵב שֶׁנִּמְחַק. אֲבָל הַמְשַׁרֵּט עַל בְּשָׂרוֹ צוֹרֵת כֶּתֵב,
76 פְּטוּר. הַקּוֹרֵעַ עַל הַעוֹר כֶּתֵבֵינִית כֶּתֵב, חֲזָב מִשּׁוּם כּוֹתֵב;
77 הַרוֹשֵׁם עַל הַעוֹר כֶּתֵבֵינִית כֶּתֵב, פְּטוּר. הַמַּעֲבִיר דִּיּוֹ
78 [שְׁחוֹר] עַל גְּבֵי סִקְרָא [דִּי אָדוּם] - חֲזָב שְׁתַּיִם; אַחַת
79 מִשּׁוּם כּוֹתֵב, וְאַחַת מִשּׁוּם מוֹחֵק. הַעֲבִיר דִּיּוֹ עַל גְּבֵי דִּיּוֹ,
80 וְסִקְרָא עַל גְּבֵי סִקְרָא, אוּ סִקְרָא עַל גְּבֵי דִּיּוֹ - פְּטוּר.
81 יז. רוֹשֵׁם, תּוֹלְדֵת כּוֹתֵב הוּא. כִּיצַד? הַרוֹשֵׁם רִשְׁמִין
82 וְצוֹרוֹת בְּכַחַל [מִכְחוּל הַעִין] וּבְשֵׁשׁ [צַבַּע אָדוּם] וְכִיּוֹצֵא
83 בְּהֵן, כְּדָרְךָ שֶׁהַצִּירִין רוֹשְׁמִין - הָרִי זֶה חֲזָב מִשּׁוּם כּוֹתֵב;
84 וְכֵן הַמּוֹחֵק אֶת הַרְשׁוּם [עַל מִנְתָּה] לְחֶקֶן - הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת
85 מוֹחֵק, וְחֲזָב. הַמְשַׁרְטֵט [קו] כְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת תַּחַת
86 אוֹתוֹ שְׁרִטוּט, חֲזָב. חֲרָשֵׁי [- נִגְרִין] הַעֲצִים שֶׁמַּעֲבִירִין
87 חוּט שֶׁל סִקְרָא [פֶּס אָדוּם] עַל גְּבֵי הַקּוֹרָה כְּדִי שֶׁיִּסָּר
88 בְּשָׂוֶה - הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת מְשַׁרְטֵט; וְכֵן הַגְּבִילִים [מִסְתַּתִּי
89 אַבְנִים] שֶׁעוֹשִׂין כֵּן בְּאַבְנֵים כְּדִי שֶׁיִּפְצֹל הָאָבֶן בְּשָׂוֶה.
90 וְאַחַד הַמְשַׁרְטֵט בְּצַבַּע, אוּ בְּלֹא צַבַּע - הָרִי זֶה חֲזָב.

1 הַדוֹרֵס עַל הַעוֹר בְּרִגְלוֹ עַד שֶׁיִּתְקַשֶּׁה, אוּ הַמְרַכְכוֹ בְּיָדוֹ
2 וּמוֹשְׁכוֹ וּמְשׁוּהָ אוֹתוֹ כְּדָרְךָ שֶׁהַרְצָעִין עוֹשִׂין - הָרִי זֶה
3 תּוֹלְדֵת מַעֲבָד, וְחֲזָב. הַמּוֹרֵט נוֹצֵה מִן הָאֲבָרָה [כִּנּוּף
4 הָעוֹף] - הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת מוֹחֵק, וְחֲזָב. וְכֵן הַמְמַרֵס רְטִיָּה
5 [תַּחְבוּשׁת] כָּל שֶׁהוּא, אוּ שְׁעוּנָה, אוּ זַפֵּת, וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן
6 מְדַבְּרִים הַמְתַּמְרָחִין, עַד שֶׁיִּחְלִיק פְּנִים [- פְּנִיהֵם] - חֲזָב
7 מִשּׁוּם מוֹחֵק. וְכֵן הַשֶּׁף בְּיָדוֹ עַל הַעוֹר הַמְתוּחַ בֵּין
8 הָעַצְמוֹדִים, חֲזָב מִשּׁוּם מוֹחֵק.
9 ז. הַמְחַתֵּף מִן הַעוֹר כְּדִי לַעֲשׂוֹת קָמִיעַ, חֲזָב; וְהוּא
10 שֶׁיִּתְפָּנֵן לְמִידַת אֲרָכּוֹ וּמִדַּת רַחְבּוֹ, וְיִחַתֵּף בְּכֻנָּה - הוּא
11 שֶׁהִיא מְלֹאכָה; אֲבָל אִם חֲתַף דְּרָךְ הַפֶּסֶד [הַשְּׁחַתָּה], אוּ
12 בְּלֹא כְּוִנָּה לְמִידָתוֹ, אֲלֹא כְּמַתְעַסֵּק [בְּלִי כּוּוּנָה] אוּ
13 כְּמַשְׁחֵק - הָרִי זֶה פְּטוּר. וְהַקּוֹמֵט אֶת הַכְּנָף [חוֹתֵךְ רֵאשׁוֹ
14 הַקְּשָׁה] - הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת מַחַתֵּף, וְחֲזָב. וְכֵן הַמְגַרֵד רֵאשֵׁי
15 כְּלוֹנוֹסוֹת [קַרְשִׁים] שֶׁל אֲרוֹ, חֲזָב מִשּׁוּם מַחַתֵּף. וְכֵן כָּל
16 חֲתִיכָה שֶׁיִּחַתֵּף חֲרָשׁ [נִגְרִין] הָעֵץ מִן הָעֲצִים [שֶׁדָּרְכוּ
17 לְחַתוֹךְ], אוּ חֲרָשׁ מַתְכֵת מִן הַמַּתְכוֹת - חֲזָב מִשּׁוּם
18 מַחַתֵּף. הַנוֹטֵל קִיסֵם שֶׁל עֵץ מִלְּפָנָיו, וְקִטְמוֹ [עֲשֵׂאוֹ חַד]
19 לְחֻצוֹת בוּ שְׁנֵי אוּ לְפָתַח בוּ אֶת הַדֶּלֶת - חֲזָב.
20 ח. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רְאוּי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה - כְּגוֹן תְּבָן,
21 וְעֲשָׂבִים לְחִים, וְהַצִּיץ [עֲלֵי הַתַּמְרִין], וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן - מְתָר
22 לְקִטְס אוֹתָן [לְחוֹתְכֵם בֵּיד] בְּשִׁבְתָּ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בְּהֵן תַּקֵּן
23 כְּלִים. וּמְתָר לְקִטְס עֲצֵי בְּשָׂמִים לְהַרְיִחַ בְּהֵן, וְאֵף עַל פִּי
24 שֶׁהֵן קָשִׁים וְיִבְשִׁין; וּמְפַשֵׁחַ [שׁוֹבֵר] מֶהֵן כָּל שִׁירְצָה, בֵּין
25 שֶׁפִּשַׁח עֵץ גָּדוֹל, בֵּין שֶׁפִּשַׁח עֵץ קָטָן.
26 ט. הַכּוֹתֵב שְׁתֵּי אוֹתוֹת [אוֹתִיּוֹת], חֲזָב. וְהַמּוֹחֵק כֶּתֵב עַל
27 מְנַת לְכַתֵּב בְּמִקּוֹם הַמּוֹחֵק שְׁתֵּי אוֹתוֹת, חֲזָב. הַכּוֹתֵב אוֹת
28 אַחַת גָּדוֹלָה בְּשְׁתַּיִם, פְּטוּר; מוֹחֵק אוֹת אַחַת גָּדוֹלָה, וְיִשׁ
29 בְּמִקּוֹמָה כְּדִי לְכַתֵּב שְׁתַּיִם - חֲזָב. כֶּתֵב אוֹת אַחַת
30 וְהַשְּׁלִים [סִיִּים] בָּהּ אֶת הַסֶּפֶר, חֲזָב. הַכּוֹתֵב עַל מְנַת
31 לְקַלְקֵל הַעוֹר - חֲזָב; שֶׁאֵין חֵיבוֹ עַל מְקוֹם הַכֶּתֵב, אֲלֹא
32 עַל הַכֶּתֵב; אֲבָל הַמּוֹחֵק עַל מְנַת לְקַלְקֵל, פְּטוּר. נִפְלָה
33 דִּיּוֹ עַל גְּבֵי סֶפֶר וּמְחַק אוֹתָהּ, נִפְלָה שְׁעוּנָה עַל גְּבֵי
34 הַפִּנְקָס [לוֹחַ רְשִׁימוֹת] וּמְחַק אוֹתָהּ - אִם יִשׁ בְּמִקּוֹמָה
35 כְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת, חֲזָב.
36 י. הַכּוֹתֵב אוֹת כְּפוּלָה פְּעַמִּים וְהוּא שֵׁם אֶחָד [- בַּעַל
37 מִשְׁמַעוֹת], כְּמוֹ [רַר תָּת גַּג] [דַּד תַּת גַּג רַר שַׁשׁ סַס חַח]
38 - חֲזָב. וְהַכּוֹתֵב בְּכָל כֶּתֵב וּבְכָל לְשׁוֹן - חֲזָב, וְאֲפִלוּ
39 מְשֻׁנֵי סְמִינּוֹת [בִּי טוּגֵי דִין].
40 יא. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת סְמוּף לְכֶתֵב, אוּ כֶּתֵב עַל גְּבֵי כֶּתֵב
41 [כּוֹתֵב עַל אוֹתִיּוֹת שֶׁכִּבְּרָתוֹת], הַמְתַּפְּנֵן לְכַתֵּב חֵית
42 וְכֹתֵב שְׁנֵי זַיְנִין, וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה מְשַׁאֵר אוֹתִיּוֹת,
43 הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת בְּאֲרָץ וְאוֹת אַחַת בְּקוֹרָה שֶׁהָרִי אֵין
44 נִהְגִּין [נִקְרְאִים] זֶה עִם זֶה, אוּ שֶׁכָּתַב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בְּשְׁנֵי
45 דְּפֵי פִּנְקָס וְאֵין נִהְגִּין זֶה עִם זֶה - פְּטוּר; כֶּתֵבֵן בְּשְׁנֵי

יום שני כ"ד ניסן ה'תשע"ה

פֶּרֶק יב

46 אין בית דין מצוין עליו להפרישו. ובדלקה התיירו
 47 לומר: 'כל המכבה אינו מפסיד'.
 48 ח. ההוצאה מרשות לרשות, מלאכה מאבות המלאכות
 49 היא. ואף על פי שדבר זה, עם כל גופי תורה, מפי
 50 משה מסיני נאמרו - הרי הוא אומר בתורה: "איש
 51 ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש, ויפלא
 52 העם מהביא"; הא למדת, שההבאה - 'מלאכה' קורא
 53 אותה. וכן למדו מפי השמועה, שהמעביר ברשות
 54 הרבים מתחלת ארבע לסוף ארבע - הרי הוא כמוציא
 55 מרשות לרשות, וחיב.
 56 ט. אין המוציא מרשות לרשות חיב, עד שיוציא
 57 כשעור המועיל, מרשות היחיד לרשות הרבים, או
 58 מרשות הרבים לרשות היחיד; ויעקר מרשות זו, ויניח
 59 ברשות שניה. אבל אם עקר ולא הניח, או הניח ולא
 60 עקר, או שהוציא פחות מפשעור - פטור. וכן המעביר
 61 מתחלת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים - אינו חיב
 62 עד שיעקר כשעור מצד זה, ויניחו בצד אחרת.
 63 י. הזורק מרשות לרשות, או המושיט - הרי זה תולדת
 64 מוציא, וחיב. וכן הזורק או המושיט מתחלת ארבע
 65 לסוף ארבע - הרי זה תולדת מוציא, וחיב. והזורק
 66 פלאחר יד [שלא כדרך], פטור.
 67 יא. המוציא מקצת החפץ מרשות משתי רשות אל
 68 [רה"א או רה"ד] לרשות שניה - פטור, עד שיוציא את כל
 69 החפץ בלוי, מרשות זו לרשות זו. קפה שהיא מלאה
 70 חפצים, אפלו מלאה [גרעין] חרדל, והוציא רבה
 71 מרשות זו לרשות זו - פטור, עד שיוציא את כל הקפה.
 72 וכן כל הדומה לזה. שהכלי משים [- מחשיב] כל שיש
 73 בו כחפץ אחד.
 74 יב. המוציא בין בימינו, בין בשמאלו, בין בתוף חיקו,
 75 או שצא במעות צוררין לו בסדינו - חיב, מפני
 76 שהוציא פדרף המוציאין. וכן המוציא על כתפו - חיב,
 77 אף על פי שהמשאוי למעלה מעשרה ברשות הרבים;
 78 שכן הנה משא בני קהת במשכן למעלה מעשרה,
 79 שנאמר: "בכתף ישאוי"; וכל המלאכות, ממשכן לומדין
 80 אותן.
 81 יג. אבל המוציא לאחר ידו [שלא כדרך], בפיו,
 82 ובמרפקו, באזנו, ובשערו, ובכיס שתפור בבגדו ופי
 83 הכיס למטה, בין בגד ובגד, כפי בגדו, במנעלו,
 84 ובסנדלו - פטור, שלא הוציא פדרף המוציאין.
 85 יד. המוציא משאוי על ראשו - אם הנה משאוי בכו, או
 86 כגון שק מלא או תבה ומגדל [ארו] וכיוצא בהן, שהוא
 87 משים על ראשו ותופש בגדו - חיב; שכן דרף
 88 המוציאין, ונמצא כמוציא על כתפו או בגדו. אבל אם
 89 לקח חפץ קל, כגון שהניח בגד או ספין או ספר על
 90 ראשו, והוציאו, והוא אינו אחז בגדיו - הרי זה פטור;
 91 שלא הוציא פדרף המוציאין, שאין דרף רב העולם

1
 2
 3 א. המבעיר כל שהוא, חיב; והוא שיהא צריך לאפר;
 4 אבל אם הבעיר דרך השחתה - פטור, מפני שהוא
 5 מקלקל. והמבעיר גדישו של חברו, או השורף דירתו -
 6 חיב, אף על פי שהוא משחית; מפני שכונתו להנאם
 7 משונאו, והרי נתקרה [נתיישבה] דעתו ושכחה חמתו,
 8 ונעשה כקורע על מתו או בחמתו, שהוא חיב, וכחובל
 9 בחברו בשעת מריבה - שכל אלו מתקנין הן אצל יצרן
 10 הרע. וכן המדליק את הגר או את העצים, בין להתחמם
 11 בין להאיר - הרי זה חיב. המחמם את הפרזל כדי
 12 לצרפו [לחזקו] במים - הרי זה תולדת מבעיר, וחיב.
 13 ב. המכבה כל שהוא, חיב. אחד המכבה את הגר, ואחד
 14 המכבה את הגחלת של עץ. אבל המכבה גחלת של
 15 מתכת, פטור; ואם נתפון לצרף - חיב, שכן לוטשי
 16 הפרזל עושים, מחמין את הפרזל עד שיעשה גחלת,
 17 ומכבין אותו במים כדי לחסמו; וזה הוא לצרף,
 18 שהעושה אותו חיב, והוא תולדת המכבה. ומתור לכבות
 19 גחלת של מתכת ברשות הרבים, כדי שלא יזקו בה
 20 רבים. הנותן שמן לתוף הגר הדלוק, חיב משום מבעיר;
 21 והמסתפק [נוטל] מן השמן שבנר, חיב משום מכבה.
 22 ג. דלקה שנפלה בשבת - המכבה אותה מפני אבוד
 23 המזון, חיב; שאין אבוד המזון דוחה שבת, אלא
 24 אבוד נפשות. לפיכך, יצאו בני אדם כדי שלא ימותו,
 25 ויניחו האש תלהט, ואפלו שורפת כל המדינה בלה.
 26 ד. ומתור לעשות מחיצה בכל הכלים, בין מלאים בין
 27 ריקנים, כדי שלא תעבר הדלקה. אפלו כלי חרש
 28 חדשים מלאים מים - עושין מהן מחיצה, אף על פי
 29 שונדיא מתבקעין ומכבין; שגם כבוי, מתור. וכופין
 30 קערה על גבי הגר, בשביל שלא תאחז בקורה.
 31 ה. תבה שדה [תיבה קטנה] ומגדל [ארו] שאחז בהן
 32 האור - מביא עור גדי וכיוצא בו מדברים שאין האור
 33 מלהטת אותן, ופורשו על הקצה שעדין לא נשרף, כדי
 34 שלא תעבר לו האש.
 35 ו. טלית שאחז בה האור, פושטה ומתכסה בה; ואם
 36 כבתה, כבתה. וכן ספר תורה שאחז בו האור, פושטו
 37 וקורא בו; ואם כבה, כבה. ונותן מים מן הצד שעדין
 38 לא נתלית בו האור; ואם כבתה, כבתה. שכח גר דלוק
 39 על גבי הטבלה, נוער את הטבלה והוא נופל; ואם
 40 כבה, כבה; אבל אם הניחו מבערב - אף על פי שכבה,
 41 אסור לטלטלו.
 42 ז. נכרי שבא לכבות - אין אומרים לו 'כבה' ואל
 43 תכבה, מפני שאין שבידתו עלינו. אבל קטן שבא
 44 לכבות, אין שומעין לו - והוא, שיהיה עושה על דעת
 45 אביו [מבין שהיבוי להנאת אביו]; אבל מדעת עצמו,

45 ב. ידו של אדם, חשוכה לו בארבעה על ארבעה;
46 לפיכך, אם עקר החפץ מיד אדם העומד ברשות זו,
47 והניחו ביד אדם אחר העומד ברשות שניה - חייב. וכן
48 אם היה עומד באחת משתי רשויות אלו, ופשט ידו
49 לרשות שניה ועקר החפץ ממנה, או מיד אדם העומד
50 בה, והחזיר ידו אליו - חייב; ואף על פי שלא הניח
51 החפץ במקום שהוא עומד בו, הואיל והוא בידו, הרי
52 הוא כמנח בארץ.

53 ג. היה אוכל ויצא מרשות לרשות, וחשב להוציא
54 האכל שבפיו מרשות לרשות - חייב; מפני שמחשבתו
55 משימה פיו [מחשיבה את -] מקום, אף על פי שלא
56 הוציא כדרך המוציאין. וכן מי שהיה עומד באחת
57 משתי רשויות אלו, והשתין מים או רקק [ירק] ברשות
58 שניה - חייב; שהרי עקר מרשות, והניח ברשות שניה,
59 ומחשבתו עושה אותו כאלו עקר מעל גבי מקום. היה
60 עומד ברשות זו, ופי אמה ברשות שניה, והשתין בה -
61 פטור.

62 ד. היה עומד באחת משתי רשויות, ופשט ידו לרשות
63 שניה, ונטל משם מים מעל גבי גמה מלאה מים,
64 והוציאן - חייב; שהמים בלן, כאלו הן מנחין על הארץ.
65 אבל אם היה כלי צף על גבי המים, ופרות על גבי
66 הכלי, ופשט ידו ולקח מן הפרות, והוציא - פטור;
67 שהרי לא נחו הפרות על גבי הארץ, ונמצא שלא עקר
68 מעל גבי מקום ארבעה. ואין צריך לומר, אם היו
69 הפרות צפין על פני המים, והוציאן - שהוא פטור. וכן
70 אם היה שמן צף על גבי המים, וקלט מן השמן,
71 והוציא - פטור.

72 ה. כבד אמרנו, שאין המוציא מרשות לרשות חייב, עד
73 שיעקר ויניח; אבל אם עקר ולא הניח, או הניח ולא
74 עקר - פטור. לפיכך, מי שהיה עומד באחת משתי
75 רשויות, ופשט ידו לרשות שניה וחפץ בידו, ונטלו אחד
76 ממנו; או שנתן אחד לידו חפץ, והחזיר ידו אליו
77 [כלפי עצמו] - שניהם פטורים; מפני שזה עקר, וזה
78 הניח.

79 ו. כמה דברים אמורים? בשתייה ידו למעלה
80 משלשה; אבל אם היתה ידו בתוך שלשה סמוך לארץ
81 - הרי זה כמי שהניח בארץ, וחייב.

82 ז. היה עומד באחת משתי רשויות אלו, ופשט חברו ידו
83 מרשות שניה, ונטל חפץ מיד זה העומד ברשות זו,
84 והכניסו אצלו; או שהוציא חפץ מאצלו, והניחו ביד
85 זה העומד - זה העומד לא עשה כלום, שהרי חברו נתן
86 בידו, או נטל מידו; וחברו חייב - שהרי עקר והניח.

87 ח. היה עומד באחת משתי רשויות אלו, ונתן חברו חפץ
88 בידו או על גביו, ויצא באותו החפץ לרשות שניה,
89 ועמד שם - חייב; מפני שעקירת גופו בחפץ שעליו,
90 כעקירת החפץ מאותה רשות; ועמידתו באותו החפץ,

1 להוציא החפצין מנחין על ראשיהן. המעביר חפץ
2 מתחלת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים - אף על פי
3 שהעבירו למעלה מראשו, חייב.

4 טו. מתר לאדם לטלטל ברשות הרבים, בתוך ארבע
5 אמות על ארבע אמות שהוא עומד בצדן; ויש לו
6 לטלטל בכל המרבע הזה. ובאמה שלו מודדין לו; ואם
7 היה ננס באבריו, נותנין לו ארבע אמות כבינונית של
8 כל אדם. ומפי הקבלה [ממשה רבינו] אמרו, שנה
9 שנאמר בתורה "שבו איש תחתיו" - שלא יטלטל חוץ
10 למרבע זה; אבל במרבע זה, שהוא כמדת ארץ האדם
11 כשיפשט ידיו ורגליו - בו בלבד יש לו לטלטל.

12 טז. היו שנים, מקצת ארבע אמות של זה לתוך ארבע
13 אמות של זה - מביאין ואוכלין באמצע, ובלבד שלא
14 יוציא זה מתוך שלו לתוך של חברו; ואם היו שלשה,
15 והאמצעי מקבל ביניהם [ד' אמותיו הם בין ח' האמות
16 שלהם] - הוא מתר [לאכול] עמהם והם מתרין עמו,
17 ושנים החיצונים אסורים זה עם זה.

18 יז. לפיכך, מתר לאדם לעקר חפץ מרשות הרבים,
19 ולתנו לחברו שעמו בתוך ארבע אמות; וכן חברו
20 לחברו האחר שבצדו, אפלו הן מאה; ואף על פי
21 שהחפץ הולך כמה מילין בשבת - מתר, מפני שכל
22 אחד מהם לא טלטל אלא בתוך ארבע אמות שלו.
23 יח. הואיל ויש לו לאדם לטלטל בכל המרבע שהוא
24 ארבע אמות על ארבע אמות, נמצא מטלטל בארץ
25 אלכסונו של מרבע זה, חמש אמות ושלשה חמשי
26 אמה. לפיכך, אין המעביר או הזורק ברשות הרבים
27 חייב, עד שיעביר חוץ לחמש אמות ושלשה חמשי
28 אמה. וכל מקום שאמרנו 'מתחלת ארבע לסוף ארבע',
29 או 'המעביר ארבע אמות חייב' - הוא מתחלת האלכסון
30 של ארבע אמות, עד סופו; ואם העביר פחות מזה,
31 פטור.

32 יט. נמצא כאן שלש מדות. כיצד? העוקר חפץ מרשות
33 הרבים ממקום זה, והניחו במקום אחר ברשות הרבים
34 - אם היה בין שני המקומות עד ארבע אמות, הרי זה
35 מתר; היה ביניהן יתר מארבע אמות ועדין הן בתוך
36 חמש אמות ושלשה חמשי אמה, פטור; היה ביניהן
37 חמש אמות ושלשה חמשי אמה בשנה - הרי זה חייב,
38 שהרי העביר החפץ חוץ לאלכסונו של מרבע.

יום שלישי כ"ה ניסן ה'תשע"ה

פרק יג

41 א. אין המוציא מרשות לרשות או המעביר ברשות
42 הרבים חוץ לארבע אמות חייב, עד שיעקר מעל גבי
43 מקום שיש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או
44 יתר, ויניח על גבי מקום שיש בו ארבעה על ארבעה.

47 לארבע אמות - פטור, כאלו נצקו אחר וקבלו; שאין
 48 ההנחה הגמורה, אלא שינוח החפץ במקום שהיה לו
 49 לנוח בשעת עקירה.
 50 טז. הזרק מרשות היחיד לרשות היחיד, ורשות הרבים
 51 באמצע - אף על פי שעבר החפץ באויר רשות הרבים,
 52 פטור; והוא, שיעבר למעלה משלשה טפחים; אבל אם
 53 עבר בפחות משלשה סמוך לארץ, ונח על גבי משהו -
 54 אף על פי שנגעק או נתגלגל, ויצא החפץ לרשות
 55 היחיד האחרת - הרי הוא כמי שנשאר עומד ברשות
 56 הרבים, ולפיכך חייב. וכן הזרק מרשות הרבים לרשות
 57 הרבים, ורשות היחיד באמצע - פטור; ואם עבר החפץ
 58 בפחות משלשה סמוך לארץ, ונח על גבי משהו - אף
 59 על פי שחזר ונתגלגל, ויצא לרשות הרבים השניה -
 60 הרי הוא כמי שנשאר עומד ברשות היחיד, ולפיכך
 61 חייב.
 62 יז. המעביר ארבע אמות ברשות הרבים זו עם רשות
 63 הרבים השניה - חייב; מפני שארבע אמות בשתי רשות
 64 הרבים מצטרפים, מפני שלא נח החפץ ברשות
 65 שביניהן.
 66 יח. המושיט מרשות היחיד לרשות היחיד, ורשות
 67 הרבים באמצע - חייב, ואפלו הושיט למעלה מאויר
 68 רשות הרבים [למעלה 10 טפחים]; שכן היתה עבודת
 69 הלויים במשכן - מושיטין את הקרשים מעגלה לעגלה,
 70 ורשות הרבים בין שתי העגלות, וכל עגלה ועגלה
 71 לרשות היחיד היא.
 72 יט. במה דברים אמורים? בשהיו שתי רשות היחיד
 73 בארץ רשות הרבים, כמו שהעגלות מהלכות ברשות
 74 הרבים, זו אחר זו; אבל אם היו שתי הרשות בשני
 75 צדי רשות הרבים - אף המושיט מרשות היחיד זו
 76 לרשות היחיד שפנגדה, פטור.
 77 כ. שכח ופשט ידו והיא מלאה פרות, והוציאה מחצר
 78 זו להכניסה לחצר שבצדה, ונזכר קדם שיכניס, והרי
 79 ידו תלויה באויר רשות הרבים - מתר להחזירה אליו
 80 לחצרו; אבל להכניסה לאותה חצר שניה, אסור, כדי
 81 שלא יעשה מחשבתו שחשב בשעת שגגה. ואם הוציא
 82 ידו במזיד, הרי זה אסור להחזירה אצלו; אלא קנסו
 83 אותו, שתהא ידו תלויה עד שתחשף.
 84 כא. המתפונן לזרק שמונה אמות ברשות הרבים, ונח
 85 החפץ בסוף ארבע - חייב; שהרי נעשה שיעור המלאכה,
 86 ונעשת מחשבתו - שהדבר ידוע, שאין זה החפץ מגיע
 87 לסוף שמונה, עד שיעבר על כל מקום ומקום מפל
 88 השמונה. אבל אם נתפונן לזרק ארבע, ונח החפץ בסוף
 89 שמונה - פטור; לפי שנוח במקום שלא חשב שתעבר
 90 בו, וכל שכן שתנוח; לפיכך, אם חשב בעת זריקה,
 91 שינוח החפץ בכל מקום שיצאה - חייב.
 92 כב. זרק לתוך ארבע אמות, ונתגלגל חוץ לארבע אמות

1 כהנחת החפץ בקרקע שעמד בה. לפיכך, אם יצא
 2 בחפץ שבידו, או על גביו, ולא עמד ברשות שניה, אלא
 3 חזר ונכנס והוא בידו - אפלו יצא ונכנס כל היום פלו,
 4 עד שיצא היום - פטור; לפי שעקר ולא הניח. ואפלו
 5 עמד לתקן המשאוי עליו, עדין פטור הוא - עד שיעמד
 6 לנוח.
 7 ט. וכן מי שהיתה חבילתו על כתפו - רץ בה אפלו כל
 8 היום, ואינו חייב עד שיעמד; והוא, שהיה רץ בה; אבל
 9 אם הלך מעט מעט - הרי זה כעוקר ומניח, ואסור.
 10 לפיכך, מי שקדש עליו היום, ונחבילתו על כתפו - רץ
 11 בה עד שיגיע לביתו, וזריקה שם כלאחר יד.
 12 י. עקר חפץ מרשות הרבים, והלך בו פחות מארבע
 13 אמות ועמד, וחזר והלך פחות מארבע אמות ועמד -
 14 אפלו כל היום פלו - מתר. במה דברים אמורים?
 15 בשעמד לנוח; אבל אם עמד לתקן משאו, הרי זה
 16 כמהלך, וכשיעמד חוץ לארבע האמות, חייב; והוא
 17 שיעמד חוץ לארבע אמות לנוח, אבל אם יעמד לתקן
 18 משאו, עדין הוא כמהלך, ואינו חייב עד שיעמד לנוח
 19 חוץ לארבע האמות.
 20 יא. היה קנה או רמח וכיוצא בו מנח על הארץ,
 21 והגביה הקצה האחד, והיה הקצה השני מנח בארץ,
 22 והשליכו לפניו, וחזר והגביה הקצה שהיה מנח
 23 והשליכו לפניו על הרף, זו, עד שהעביר החפץ במה
 24 מילין - פטור; לפי שלא עקר החפץ פלו מעל גבי
 25 הארץ. ואם משף החפץ וגררו על הארץ מתחלת ארבע
 26 לסוף ארבע - חייב; שהמגלגל, עוקר הוא.
 27 יב. עקר חפץ מזוית זו להניחו בזוית אחרת [באותו
 28 בית], שנמצאת זו העקירה עקירה המתרת, ונמלך
 29 בדרך, והוציאו לרשות שניה - פטור; מפני שלא היתה
 30 עקירה ראשונה לכך, ונמצאת כאן הנחה בלא עקירה.
 31 וכן העוקר חפץ והניחו על חברו כשהוא מהלך, ובעת
 32 שיצאה חברו לעמד, נוטלו מעל גבי חברו - הרי זה
 33 פטור; שהרי יש כאן עקירה בלא הנחה.
 34 יג. הזרק חפץ מרשות לרשות, או מתחלת ארבע לסוף
 35 ארבע ברשות הרבים, וקדם שינוח קלטו [תפסו] אחר
 36 בידו, או קלטו פלג, או נשרף - פטור; מפני שאין זו
 37 הנחה שנתפונן לה. לפיכך, אם נתפונן בשעת זריקה לכך
 38 - חייב.
 39 יד. הזרק חפץ מרשות לרשות, והיה קשור בחבל
 40 ואגרו [- תופס אותו] בידו - אם יכול למשך החפץ
 41 אצלו, פטור; שהרי אין כאן הנחה גמורה, ונמצא כמי
 42 שעקר ולא הניח.
 43 טו. הזרק, ונחה בתוך ידו של חברו - אם עמד חברו
 44 במקומו וקבלה - הזרק חייב, שהרי עקר והניח; ואם
 45 נעקר חברו ממקומו וקבלה - פטור. זרק, ורץ הזרק
 46 עצמו אחר החפץ, וקבלו בידו ברשות אחרת, או חוץ

מתוך מהדורת חזק

45 והבקעה, בין בימות החמה בין בימות הגשמים - כל
46 אלו פרמלית הן.

47 ה. אויר הפרמלית, הרי היא כפרמלית עד עשרה
48 טפחים; ולמעלה מעשרה באויר הפרמלית, הרי הוא
49 מקום פטור. לפיכך, מעל פני המים שבימים ושבתות
50 - עד עשרה טפחים באויר, הן פרמלית; ולמעלה
51 מעשרה, מקום פטור. אבל כל העמק המלא מים, הרי
52 הוא פקוקע עבה.

53 ו. בור שבכרמלית - הרי הוא כפרמלית, אפלו עמק
54 מאה אמה ורחב מאה אמה. רשות הרבים שהיתה עליה
55 תקרה, או שאין ברחבה שש עשרה אמה - הרי היא
56 כפרמלית. אצטבה [ספסל] שבין העמודים ברשות
57 הרבים, הרי היא כפרמלית; וצדי רשות הרבים,
58 כפרמלית. אבל בין העמודים - הואיל ורבים דורסין
59 ביניהן, הרי הן רשות הרבים.

60 ז. איזה הוא מקום פטור? מקום שיש בו פחות
61 מארבעה על ארבעה, וגבהו שלשה עד לרקיע; שכל
62 פחות משלשה, הרי הוא פארוץ. אפלו קוצים וברקונים,
63 או גלים ברשות הרבים, גבהן שלשה, ואין בהן
64 ארבעה על ארבעה - הרי הן מקום פטור. וכן חריץ
65 שאין בו ארבעה על ארבעה, ועמקו משלשה עד
66 התהום, וכן מקום המקף שאין בו ארבעה על ארבעה,
67 אפלו היה ארכו אלף מיל, ורחבו ארבעה פחות שעורה,
68 וגבהו משלשה ומעלה - הרי זה מקום פטור. וכן אויר
69 רשות הרבים או אויר פרמלית, למעלה מעשרה - הרי
70 הוא מקום פטור.

71 ח. מקום שיש בגבהו תשעה טפחים מצמצמות -
72 במדויק, לא פחות ולא יתר, ברשות הרבים - הרי הוא
73 ברשות הרבים; ואין משגיחין על מדת ארכו ומדת
74 רחבו, בין רחב בין קצר; מפני שרבים מכתפין [נשענים]
75 עליו. אבל אם היה יתר על תשעה או פחות - אם היה
76 בו ארבעה על ארבעה או יתר, הרי הוא פרמלית; ואם
77 אין בו ארבעה על ארבעה, הרי הוא מקום פטור.

78 ט. גג הסמוך לרשות הרבים, בתוך עשרה טפחים -
79 הואיל ורבים מכתפין עליו, אסור לטלטל בגג, עד
80 שיעשה לו סלם קבוע להתירו. עמוד ברשות הרבים,
81 גבוה עשרה ורחב ארבעה - הרי זה רשות היחיד. נעץ
82 בגבהו יתד כל שהוא, אפלו אינה גבוהה שלשה -
83 הואיל וראוי לתלות ביתד ולהשתמש בו, הרי זה
84 ממעטו ונעשה פרמלית, ואין מודדין לו אלא מן היתד
85 ולמעלה. ואפלו מלאהו פלו יתדות, הרי זה נתמעט
86 גבהו, שהרי תולין באותן היתדות ומשתמשים בהן.

87 י. חרי רשות היחיד [שבכותל], הרי הן ברשות היחיד;
88 אבל חרי רשות הרבים - אינם ברשות הרבים, אלא הרי
89 הן כפי מדתן. פיצד? חר בצד רשות הרבים - אם יש
90 בו ארבעה על ארבעה וגבוה עשרה, הרי זה רשות

1 - פטור. ורק חוץ לארבע אמות, ונתגלגל [על ידי הרוח,
2 בחודה] לתוך ארבע אמות - אם נח על גבי משהו חוץ
3 לארבע אמות ואחר כך נתגלגל ונכנס, חייב; ואם לא
4 נח כלל, הרי זה פטור.

יום רביעי כ"ו ניסן ה'תשע"ה

פרק יד

7 א. איזו היא רשות הרבים? מדברות וערים ויבשות,
8 ודרכים המפלשין להן [פתוחים לרח"ו משני עבריהם];
9 ובלבד שיהיה רחב הדרך שש עשרה אמה, ולא תהיה
10 עליו תקרה. ואי זו היא רשות היחיד? תל שגבוה
11 עשרה טפחים, ורחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים
12 או יתר על פן; וכן חריץ שהוא עמק עשרה, ורחב
13 ארבעה על ארבעה או יתר על פן. וכן מקום שהוא מקף
14 ארבע מחיצות, גבהן עשרה, וביניהן ארבעה על
15 ארבעה או יתר על פן, אפלו יש בה כמה מילין, אם
16 הקף לדידה, כגון מדינה המקפת חומה שדלתותיה
17 ננעלות בלילה; ומבואות שיש להן שלשה פתלים ולחי
18 [קרום] ברומ רביעית; וכן חצר ודיר [מקום מגודר לצאן]
19 וסהר [שטח מגודר] שהקפו לדידה - כלן רשות היחיד
20 גמורה הן.

21 ב. אפלו בלים, כגון ספינה או מגדל [ארוון] של עץ
22 וכורת וכיוצא בהן - אם יש בהן ארבעה על ארבעה
23 בגבה עשרה, או יתר על זה - הרי הן רשות היחיד
24 גמורה.

25 ג. עבי הפתלים של רשות היחיד, כרשות היחיד
26 [מק"ו:]; לאחרים [- המוקפים ממנו] עושה מחיצה,
27 לעצמו לא כל שכן?! אויר רשות היחיד, כרשות
28 היחיד; ורשות היחיד, אוירה כרשות היחיד עד לרקיע.
29 אבל אויר רשות הרבים - אינו כרשות הרבים, אלא עד
30 עשרה טפחים; ולמעלה מעשרה באויר רשות הרבים,
31 מקום פטור הוא.

32 ד. ארבע רשיות לשבת: רשות היחיד, ורשות הרבים,
33 וכפרמלית [- מקום שאינו רח"ו ואינו רח"ד], ומקום פטור.
34 איזו היא פרמלית? תל שיש בו ארבעה על ארבעה או
35 יתר על פן, וגבהו משלשה ועד עשרה; שהפרמלית
36 אינה תופשת אלא עד עשרה, ואין רחבה פחות
37 מארבעה על ארבעה; וכן חריץ שיש בו ארבעה על
38 ארבעה או יתר על פן, ועמק משלשה עד עשרה; וכן
39 מקום שהקף בארבע מחיצות, גבהן משלשה ועד
40 עשרה, וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על פן; וכן
41 קרן זוית [פינה] הסמוכה לרשות הרבים, והוא המקום
42 שמקף שלש מחיצות, והרוח הרביעית רשות הרבים,
43 כגון מבוי שאין לו לחי [קרום בצד הפתח] או קורה
44 [למעלה מקצה לקצה] ברומ רביעית; וכן הימים,

47 וְזָרַק מְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְנָח עַל גְּבִיּוֹ - חֲטָב; שְׂרֻשּׁוֹת
 48 הַיְחִיד עוֹלָה עַד לְרִקְיעַ. אֵילָן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּרֻשּׁוֹת
 49 הַיְחִיד, וְנוֹפוֹ נוֹטֵה לְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְזָרַק וְנָח עַל נוֹפוֹ -
 50 פְּטוּר; שְׂאִין הַנוֹף הוֹלֵךְ אַחֵר הַעֶקֶר.
 51 יח. נֶעֶץ קָנָה בְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וַיִּבְרָאשׁוּ טְרַסְקָל [- סל],
 52 וְזָרַק וְנָח עַל גְּבִיּוֹ - פְּטוּר; שְׂאִין רֻשּׁוֹת הַרְבִּים, אֵלֶּא
 53 עַד עֲשָׂרָה. הַזּוֹרֵק אַרְבַּע אַמּוֹת בְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְנָח
 54 [נַדְבַק] הַחֲפֵץ בְּכֹתֵל, כְּגוֹן שֶׁזָּרַק חֵלֶב אוֹ בָצֵק, וְנִדְבַק
 55 בְּכֹתֵל - אִם נִדְבַק לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים - כְּזוֹרֵק
 56 בְּאֵוִיר, שֶׁלְּמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה בְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים מְקוּם פְּטוּר
 57 הוּא; נִדְבַק לְמִטָּה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים - כְּזוֹרֵק בְּאַרְצָן,
 58 וְחֲטָב. זָרַק לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה, וְנָח בַּחֹר כֹּל שֶׁהוּא - פְּטוּר.
 59 יט. זָרַק קָנָה אוֹ רִמַּח אוֹ מְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד, וְנִתְקַע בְּרֻשּׁוֹת
 60 הַרְבִּים כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד - פְּטוּר; שְׂהָרִי מְקַצְתוֹ בְּמְקוּם
 61 פְּטוּר. זָרַק כְּלִי מְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד לְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְהָיָה
 62 אוֹתוֹ כְּלִי גְדוֹל, וַיֵּשׁ בוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה בַּגֹּבַהּ עֲשָׂרָה
 63 - פְּטוּר; מִפְּנֵי שֶׁכְּלִי זֶה רֻשּׁוֹת הַיְחִיד גְּמוּרָה, וְנִמְצָא
 64 כְּמוֹצִיא מְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד לְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד.
 65 כ. בּוֹר תִּשְׁעָה בְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְעָקַר חֲלָיָה [גוש עפר]
 66 מִקְרַקְעִיתוֹ וְהִשְׁלִימוֹ לְעֲשָׂרָה - אֵף עַל פִּי שֶׁעֲקִירַת
 67 הַחֲפֵץ וְעֲשִׂית הַמְּחִיצָה בְּאֵין בְּאַחַת, פְּטוּר; מִפְּנֵי שֶׁלֹּא
 68 הִיָּתָה הַמְּחִיצָה עֲשָׂרָה בְּתַחֲלָה. הָיָה הַבוֹר עֲשָׂרָה,
 69 וְהִשְׁלִיף לוֹ חֲלָיָה, וּמֵעַטּוֹ מֵעֲשָׂרָה - פְּטוּר, שְׂהָרִי הַנִּחַת
 70 הַחֲפֵץ וְסְלוּק הַמְּחִיצָה בְּאֵין בְּאַחַת.
 71 כא. הַזּוֹרֵק דֶּף [של עץ], וְנָח עַל גְּבִי יְתוּדוֹת בְּרֻשּׁוֹת
 72 הַרְבִּים, וְנִעְשָׂה רֻשּׁוֹת הַיְחִיד - אֶפְלוֹ הָיָה כְּלִי עַל גְּבִי
 73 הַדֶּף, פְּטוּר; שְׂהָרִי עֲשִׂית הַמְּחִיצָה עִם נִיחַת הַכְּלִי בְּאֵין
 74 בְּאַחַת.
 75 כב. בּוֹר שֶׁהוּא עֵמֶק עֲשָׂרָה וְרַחֵב שְׁמוֹנֶה בְּרֻשּׁוֹת
 76 הַרְבִּים, וְזָרַק מִחֲצֵלַת מְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְחִלְקָה הַבוֹר
 77 בְּרַחֲבוֹ לְשָׁנִים - פְּטוּר; שְׂהָרִי עִם הַנִּחַת הַכְּלִי בְּטָלוֹ
 78 הַמְּחִיצוֹת, וְנִעְשָׂה כֹּל מְקוּם מֵהֵן פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה עַל
 79 אַרְבָּעָה.
 80 כג. בּוֹר בְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים עֵמֶק עֲשָׂרָה וְרַחֵב אַרְבָּעָה, מְלֵא
 81 מַיִם, וְזָרַק לְתוֹכוֹ חֲפֵץ, וְנָח עַל גְּבִי הַמַּיִם - חֲטָב, שְׂאִין
 82 הַמַּיִם מְבַטְלִין הַמְּחִיצוֹת; הָיָה מְלֵא פְרוֹת, וְזָרַק לְתוֹכוֹ
 83 - פְּטוּר, שְׂהָרִי מֵעַטּוֹ הַפְּרוֹת אֵת שְׁעוּרוֹ.
 84 כד. רָקַק [ביצת] מַיִם שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים,
 85 וְרַבִּים מִהֶלְכִין בוֹ - אִם אֵין בְּעֵמְקוֹ עֲשָׂרָה טְפָחִים, הָרִי
 86 הוּא כְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, בֵּין שְׂהֵיָה רַחֵב אֶפְלוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת,
 87 בֵּין שֶׁלֹּא הָיָה בְּרַחֲבוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים, שְׂהָרִי [- שא] רֵב
 88 הָעֵם מְדַלְגִין עָלָיו, וְאֵין מִהֶלְכִין בְּתוֹכוֹ - [כ"ו] הוֹאִיל
 89 וְאֵין בְּעֵמְקוֹ עֲשָׂרָה, הָרִי הוּא רֻשּׁוֹת הַרְבִּים. וְאִם יֵשׁ
 90 בְּעֵמְקוֹ עֲשָׂרָה אוֹ יִתֵּר, הָרִי הוּא כְּרַמְלִית כְּשֶׂאֵר הַמַּיִם
 91 - וְהוּא שֵׁישׁ בְּרַחֲבוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים אוֹ יִתֵּר עַל כֵּן,
 92 שְׂאִין כְּרַמְלִית פְּחוּתָהּ מֵאַרְבָּעָה.

1 הַיְחִיד; וְאִם אֵין גְּבוּהַ עֲשָׂרָה, הָרִי זֶה כְּרַמְלִית. וְאִם אֵין
 2 בוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, הָרִי זֶה מְקוּם פְּטוּר; וְהוּא,
 3 שְׁגֻבוּהַ שְׁלֹשָׁה - שְׁכַל פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה, הָרִי הוּא כְּאַרְצָן.
 4 יא. רֻשּׁוֹת הַיְחִיד וּמְקוּם פְּטוּר, מִתֵּר לְטַלְטֵל בְּכֵלָן;
 5 אֶפְלוֹ הָיָה אַרְךָ כֹּל אַחַת מִשְׁתִּיהֵן כַּמָּה מִיָּלִין, מִטַּלְטֵל
 6 בְּכֹלָה. אֲבָל רֻשּׁוֹת הַרְבִּים וְהַכְּרַמְלִית - אֵין מִטַּלְטֵלִין
 7 בֵּהֵן אֵלֶּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת; וְאִם הַעֲבִיר, אוֹ הוֹשִׁיט, אוֹ
 8 זָרַק חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת - בְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, חֲטָב.
 9 וּבְכַרְמְלִית - פְּטוּר; שְׂאִסוֹר הַכְּרַמְלִית מִדְּבָרֶיהֶם
 10 [מִדְּרַבְּנָן], מִפְּנֵי שֶׁהִיא דוּמָה לְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, שְׂמָא
 11 תִּתְחַלֵּף בְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים. לְפִיכָף, אִם לֹא הָיָה צְרִיף לְגוּף
 12 הַהוֹצָאָה, כְּגוֹן שֶׁהַעֲבִיר קוֹץ בְּכַרְמְלִית כְּדִי שֶׁלֹּא יִזְקוּ
 13 בוֹ רַבִּים - הָרִי זֶה מִתֵּר, וְאֶפְלוֹ הַעֲבִירוֹ כַּמָּה אַמּוֹת; וְכֵן
 14 כֹּל כְּיוֹצֵא בְּזֶה.
 15 יב. כְּשֶׁם שֶׁמִּתֵּר לְטַלְטֵל בְּכֹל מְקוּם פְּטוּר - כֵּן מִתֵּר
 16 לְהַכְנִיס מִמֶּנּוּ לְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד אוֹ לְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְאֵין
 17 צְרִיף לִדְמֵר לְכַרְמְלִית; וּמוֹצִיאֵין לוֹ מְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד
 18 וּמְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְאֵין צְרִיף לִדְמֵר מִן הַכְּרַמְלִית.
 19 יג. כְּשֶׁם שְׂאִסוֹר לְטַלְטֵל בְּכֹל הַכְּרַמְלִית - כֵּן אִסוֹר
 20 לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ לְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד אוֹ לְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, אוֹ
 21 לְהַכְנִיס לְכַרְמְלִית מְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד אוֹ מְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים;
 22 וְאִם הוֹצִיא אוֹ הַכְנִיס, פְּטוּר.
 23 יד. הַמוֹצִיא מְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד לְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד, אוֹ מְרֻשּׁוֹת
 24 הַרְבִּים לְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְכַרְמְלִית בְּאַמְצַע - פְּטוּר; וְכֵן
 25 הַמוֹשִׁיט אוֹ הַזּוֹרֵק מִזוֹ לְזוֹ, וְכַרְמְלִית בְּאַמְצַע - פְּטוּר.
 26 הַמוֹצִיא חֲפֵץ מְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים לְכַרְמְלִית וְהַנִּיחוֹ שָׁם,
 27 וְחֹזֵר וְעָקַר מִכְּרַמְלִית וְהַכְנִיסוֹ לְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד, אוֹ
 28 שֶׁהוֹצִיאוֹ מְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד לְכַרְמְלִית וְהַנִּיחוֹ שָׁם, וְחֹזֵר
 29 וְעָקַר מִכְּרַמְלִית וְהוֹצִיאוֹ לְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים - הָרִי זֶה
 30 פְּטוּר.
 31 טו. הַמוֹצִיא מְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד לְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְעֹבֵר עַל
 32 מְקוּם פְּטוּר בִּינֵיהֶן בְּהִלְכָתוֹ - חֲטָב, שֶׁהַמְּהַלֵּךְ אֵינוֹ
 33 כְּעוֹמֵד; וְאֵין צְרִיף לִדְמֵר, כְּזוֹרֵק שֶׁעֹבֵר הַחֲפֵץ בְּמְקוּם
 34 פְּטוּר - שְׂאִינוֹ חָשׁוּב כְּמִי שֶׁנָּח שָׁם. הָיָה עוֹמֵד בְּמְקוּם
 35 פְּטוּר, וְנִטַּל חֲפֵץ מְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד, אוֹ מֵאֲדָם הַעוֹמֵד שָׁם,
 36 וְהַנִּיחוֹ בְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, אוֹ בְּיַד אֲדָם הַעוֹמֵד שָׁם -
 37 פְּטוּר; וְכֵן אִם הַכְנִיס מְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים לְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד,
 38 וְעֹמֵד בְּמְקוּם פְּטוּר - פְּטוּר.
 39 טז. עוֹמֵד בְּרֻשּׁוֹת הַרְבִּים גְּבוּהַ עֲשָׂרָה וְרַחֵב אַרְבָּעָה,
 40 וְאֵין בְּעָקְרוֹ אַרְבָּעָה, וְאֵין בַּגֹּבַהּ הַקָּצֵר שְׁלֹשָׁה -
 41 הָרִי הוּא רֻשּׁוֹת הַיְחִיד; וְאִם זָרַק מְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְנָח
 42 עַל גְּבוֹ - חֲטָב. תַּל הַמִּתְלַקֵּט [- מִיתַמֵּד ל-] גֹּבַהּ עֲשָׂרָה
 43 טְפָחִים מִתּוֹף [שבטיסו ב-] אַרְךָ אַרְבַּע אַמּוֹת, הָרִי הוּא
 44 רֻשּׁוֹת הַיְחִיד; וְאִם זָרַק מְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים, וְנָח עַל גְּבוֹ -
 45 חֲטָב.
 46 יז. נֶעֶץ קָנָה בְּרֻשּׁוֹת הַיְחִיד, אֶפְלוֹ גְּבוּהַ מְאֹד אִמָּה,

יום חמישי כ"ז ניסן ה'תשע"ה

פרק טו

45 הזיו שבשני צדדי החלון - אסור להשתמש, מפני זה
46 שתחתיו שחלק רשות לעצמו.
47 ז. כל זיו היוצא על אור רשות הרבים שמתר
48 להשתמש עליו - כשהוא משתמש בו, אין נותנין עליו
49 ואין נוטלין ממנו אלא כלי חרש וזכוכית וכיוצא בהן,
50 שאם יפלו לרשות הרבים, ישברו; אבל שאר כלים
51 ואכלין - אסור; שמא יפלו לרשות הרבים, ויביאם.
52 ח. שני בתים בשני צדי רשות הרבים - זורק מזו לזו
53 למעלה מעשרה; והוא, שיהיו שניהם שלו, או שיהיה
54 ביניהם ערוב; ואפלו בגדים וכלי מתכות, מתר לזרק.
55 ואם היו זה למעלה מזה ולא היו בשנה - אסור לזרק
56 בגד וכיוצא בו, שמא יפלו ויביאם; אבל כלי חרש
57 וכיוצא בהן, זורק.
58 ט. בור [מים] ברשות הרבים, וחלון על גביו [בכותל
59 שלידין] - הבור וחליתו [עפר שבספת הבור] מצטרפין
60 לעשרה, וממלאין ממנו [מהחלון] בשבת. במה דברים
61 אמורים? בשניה סמוך לכתל בתוך ארבעה טפחים,
62 שאין אדם יכול לעבר שם. אבל אם היה מפלג - אין
63 ממלאין ממנו, אלא אם כן היתה חליתו גבוהה עשרה,
64 שנמצא הדלי כשצא מן החליה, יצא למקום פטור.
65 י. אשפה ברשות הרבים גבוהה עשרה, וחלון על גבה
66 - שופכין לה מים בשבת. במה דברים אמורים?
67 באשפה של רבים, שאין דרכה להפנות; אבל של
68 יחיד - אין שופכין עליה; שמא תתפנה, ונקצאו
69 שופכין פדרכן ברשות הרבים.
70 יא. אמת [תעלת] המים שהיא עוברת בחצר - אם יש
71 בגבהה עשרה טפחים, ובדרכה ארבעה או יתר על כן
72 עד עשר אמות - אין ממלאין ממנה בשבת, אלא אם
73 כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בכניסה
74 ובציאה [של התעלה]; ואם אין בגבהה עשרה, או
75 שאין בדרכה ארבעה - ממלאין ממנה בלא מחיצה.
76 יב. היתה בדרכה יתר מעשר אמות - אף על פי שאין
77 בגבהה עשרה, אין ממלאין ממנה עד שיעשה לה
78 מחיצה; שכל יתר על עשר פרצה היא, ומפסדת
79 המחיצות [נחשבים כאינם]. ומה הוא לטלטל בכל
80 החצר? אם נשאר מצד הפרצה פס [עמוד להיכר] מכאן
81 ופס מכאן בכל שהוא, או פס רחב ארבעה טפחים
82 מרוח אחת - מתר לטלטל בכל החצר, ואין אסור אלא
83 למלאת מן האמה בלבד. אבל אם לא נשאר פס כלל
84 - אסור לטלטל בכל החצר, שהרי נפרצה חצר לים
85 שהיא פרמלית [מקום שאינו רה"י ואינו רה"ר].
86 יג. והיאך מעמידין את המחיצה במים? אם היתה
87 למעלה מן המים - צריך שיהיה טפח מן המחיצה יורד
88 בתוך מים; ואם היתה המחיצה פלה בתוך מים - צריך
89 שיהיה טפח ממנה יוצא למעלה מן המים, כדי שיהוא

1
2
3 א. עומד אדם ברשות הרבים, ומטלטל ברשות היחיד
4 פלה. ועומד ברשות היחיד, ומטלטל ברשות הרבים,
5 ובלבד שלא יוציא חוץ לארבע אמות; ואם הוציא -
6 פטור, מפני שהוא ברשות אחרת. וכן עומד אדם
7 ברשות היחיד, ופותח [דלת במפתח] ברשות הרבים;
8 ברשות הרבים, ופותח ברשות היחיד. בהמה שהיתה
9 בחוץ, וראשה בפנים - אוכסין [מאכילין] אותה; ובגמל
10 - עד שיהא ראשו ורבו בפנים, האיל וצנארו ארף.
11 ב. לא יעמד אדם ברשות היחיד, וישתה ברשות
12 הרבים; ברשות הרבים, וישתה ברשות היחיד; אלא אם
13 כן הכניס ראשו ורבו, למקום שהוא שותה. במה דברים
14 אמורים? בשניה שותה בכלים נאים שהוא צריך להם
15 - גזרה, שמא יוציאם; אבל אם היו כלים שאינם נאים,
16 שאינו צריך להם, או שהיה הבור בכרמלית, אף על פי
17 שהכלים נאים - מכניס ראשו בלבד ושותה במקומו,
18 ואף על פי שלא הכניס ראשו ורבו.
19 ג. עומד אדם ברשות הרבים, וקולט [מקבל בכלי] מן
20 האויר מן המים המקלחין מן הצנור או מן הכתל,
21 ושותה; ובלבד שלא יגע בצנור או בכתל, ויקלט מעל
22 גבם. ואם נגע - אם היה מקום שנגע בו למעלה
23 מעשרה, בפחות משלשה סמוך לגג - הרי זה אסור,
24 שנמצא כעוקר מעל הגג שהוא רשות היחיד; וכן אם
25 היה בצנור ארבעה על ארבעה, בין שהיה הצנור בתוך
26 עשרה בין שהיה למעלה מעשרה, וקלט ממנו מים -
27 הרי זה אסור. ולמה אינו חייב? מפני שלא נחו מים,
28 אלא הרי הן נוחלין והולכין.
29 ד. זיו [בליטה] שלפני החלון יוצא באויר שעל רשות
30 הרבים - אם היה למעלה מעשרה טפחים - מתר
31 להשתמש עליו, שאין רשות הרבים תופסת אלא עד
32 עשרה טפחים; לפיכך מתר להשתמש בכל הכתל, עד
33 עשרה טפחים התחתונים.
34 ה. במה דברים אמורים? בשניה זיו אחד יוצא באויר;
35 אבל אם היו יוצאין בכתל שני זיוין, זה למטה מזה -
36 אף על פי ששניהם למעלה מעשרה - אם יש בזיו
37 העליון שלפני החלון רחב ארבעה על ארבעה, אסור
38 להשתמש עליו, מפני שהוא רשות בפני עצמו, והזיו
39 שתחתיו רשות אחרת, ואסרו זה על זה; שאין שתי
40 רשויות משתמשות ברשות אחת.
41 ו. אין בעליון ארבעה, ואין בתחתון ארבעה - משתמש
42 בשניהם, וכן בכל הכתל, עד עשרה טפחים התחתונים.
43 היה בתחתון ארבעה, ובעליון אין בו ארבעה - אינו
44 משתמש בעליון, אלא כנגד חלונו בלבד; אבל בשאר

47 לרשות הרבים; אלא שופך חוץ לביב, והן יורדין
48 לביב.
49 יט. במה דברים אמורים? בימות החמה; אבל בימות
50 הגשמים, שופך ושונה ואינו נמנע, שסתם צנורות
51 מקלחין הן, ואדם רוצה שיבלעו המים במקומן. הנה
52 שופך על פי הביב, והמים יוצאין לכרמלית - הרי זה
53 מתר, ואפלו בימות החמה; שלא גזרו על כחו
54 בכרמלית. לפיכך, מתר לשפך על כהל הספינה, והן
55 יורדין ליבם.
56 כ. לא ימלא [מים] מן הספינה [ביים], אלא אם כן עשה
57 מקום ארבעה על ארבעה יוצא מן הספינה על היבם.
58 במה דברים אמורים? בשעה בתוך עשרה; אבל אם
59 היה למעלה מעשרה מן היבם, מוציא זיו כל שהוא
60 וממלא, שהרי דרך מקום פטור ממלא; ואינו צריך לזיו
61 זה אלא משום הכר.
62 כא. הקורא בספר [קודש העשוי כמגילה] בכרמלית,
63 ונתגלגל מקצת הספר לרשות הרבים ומקצתו בידו -
64 אם נתגלגל חוץ לארבע אמות, הופכו על הפתח ומניחו
65 [למנוע ביזוי הקודש]; וגזרה, שמה ישמט בלו מידו,
66 ויעבידנו ארבע אמות. נתגלגל לתוך ארבע אמות -
67 גוללו אצלו; וכן אם נתגלגל לרשות היחיד - גוללו
68 אצלו. היה קורא ברשות היחיד, ונתגלגל לרשות
69 הרבים - אם נח בה, הופכו על הפתח; ואם לא נח,
70 אלא היה תלוי באויר רשות הרבים ולא הגיע לארץ -
71 גוללו אצלו.
72 כב. המעביר [מפנה] קוץ כדי שלא יזקו בו רבים - אם
73 היה ברשות הרבים, מוליכו פחות פחות מארבע אמות;
74 ואם היה בכרמלית - מוליכו פדרכו אפלו מאה אמה.
75 וכן מת שהסריח ונתבזה יתר מדי, ולא יכלו שכנים
76 לעמד עמו - מוציאין אותו מרשות היחיד לכרמלית.
77 היורד לרחץ ביבם, כשהוא עולה - מנגב עצמו, שמה
78 יעביר מים שעליו ארבע אמות בכרמלית.

יום שישי כ"ח ניסן ה'תשע"ה

פרק טז

81 א. מקום שלא הקף לדינה [למגורים] אלא שיהיה
82 תשמישו לאויר [להנות מאויר] - כגון גנות ופרדסים,
83 וכגון המקיף מקום מן הארץ לשמרו, וכיוצא בהן - אם
84 יש בגובה המחיצות עשרה טפחים או יתר, הרי הוא
85 כרשות היחיד לחיב המוציא והזרק והמושיט ממנו
86 לרשות הרבים, או מרשות הרבים לתוכו. ואין
87 מטלטלין בכלו, אלא אם כן יש בו בית סאתים [מפורט
88 להלן הלכה ג] או פחות; אבל אם היה בו יתר על בית
89 סאתים, אסור לטלטל בו אלא בארבע אמות בכרמלית.
90 ב. וכן עמוד שגבוה עשרה ורחב בית סאתים, מטלטלין

1 המים שבחצר מברלין; אף על פי שאין המחיצה מגעת
2 עד הקרקע, הואיל ויש בה עשרה טפחים, הרי זו
3 מתרת. ולא התירו מחיצה תלויה, אלא במים בלבד;
4 מפני שאסור הטלטול במים מדבריהם - הקלו
5 במחיצתו, שאינה אלא כדי לעשות הכר.
6 יד. אמת המים העוברת בין החצרות, והחלונות
7 פתוחות אליה - אם אין בה כשעור [עומק עשרה ורחב
8 ארבעה], משלשלין דלי מן החלונות וממלאין ממנה
9 בשבת. במה דברים אמורים? בשאינה מפלגת מן
10 הכהל שלשה; אבל אם היתה מפלגת שלשה, אין
11 ממלאין ממנה, אלא אם כן היו פסין [עמודים] יוצאין
12 מן הכתלים מכאן ומכאן, שנמצאת האמה כאלו היא
13 עוברת בתוך החצר.
14 טו. כצוטרפה [מרפסת] שהיא למעלה מן היבם, וחלון
15 בתוכה על גבי המים - אין ממלאין ממנה [מהמרפסת]
16 בשבת, אלא אם כן עשו מחיצה עשרה טפחים גבוהה
17 על גבי המים כנגד החלון שבצוטרפה, או תהיה
18 המחיצה יורדת מן הצוטרפה כנגד המים, ורואין
19 אותה כאלו ירדה ונגעה עד המים. וכשם שממלאין
20 מזו שעשו לה מחיצה, כך שופכין ממנה על היבם -
21 שהרי על הכרמלית הן שופכין.
22 טז. חצר שהיא פחותה מארבע אמות על ארבע אמות
23 - אין שופכין בתוכה מים בשבת, מפני שהן יוצאין
24 לרשות הרבים במהרה. לפיכך צריך לעשות גמה
25 מחזקת סאתים בתוך החצר, או ברשות הרבים בצד
26 החצר, כדי שיהיו המים נקבצין לתוכה, וצריך לבנות
27 עליה כפה [כיסוי בצורת קשת] מבחוץ, כדי שלא תראה
28 העוקה [הגומא] הזאת מרשות הרבים. והחצר
29 והאכסדרה [מרפסת], מצטרפין לארבע אמות; וכמה
30 הוא המקום שמחזיק סאתים? חצי אמה על חצי אמה
31 ברום שלשה חמשי אמה.
32 יז. היתה העוקה פחותה מסאתים - שופכין לה מלואה
33 [עד שתתמלא]; היתה סאתים - שופכין לה אפלו ששים
34 סאה של מים, ואף על פי שהמים תגברו ויצוצו מעל
35 הגמה לחוץ. במה דברים אמורים? בימות הגשמים,
36 שהחצרות מתקלקלות [מתלכלכות] וסתם צנורות
37 מקלחין, ולא גבואו הרואים לומר שנה משתמש והמים
38 יוצאין מכחו לרשות הרבים. אבל בימות החמה - אם
39 היתה מחזקת סאתים, אין שופכין לה אלא סאתים;
40 היתה פחותה מסאתים, אין שופכין לה כל עקר.
41 יח. ביב [חריץ באדמה] ששופכין לו מים, והם נזחלין
42 והולכין תחת הקרקע ויוצאין לרשות הרבים, וכן צנור
43 ששופכין על פיו מים, והן נזחלין על הכהל
44 ויורדין לרשות הרבים - אפלו היה ארץ הכהל או ארץ
45 הדרך שתחת הארץ מאה אמה, אסור לשפך על פי
46 הביב או על פי הצנור, מפני שהמים יוצאין מכחו

46 אם הרחיק מן הכתל שלשה, ועשה מחיצה - מעט; 47 פחות משלשה - לא עשה כלום.

48 ט. טח את הכתל בטיט - אף על פי שאינו יכול [הטיט] 49 לעמד [להתקיים] בפני עצמו, הרי זה מעוט. הרחיק מן 50 התל שלשה, ועשה מחיצה - הועיל; עשה מחיצה על 51 שפת התל - אינו מועיל; שהעושה מחיצה על גבי 52 מחיצה, אינו מועיל. נבלעה מחיצה הפתוחה, והרי 53 העליונה קמת - הואיל ונעשת העליונה לשם דירה, 54 והרי אין שם נראה אלא היא - הרי זה הועיל, ומתיר 55 לטלטל בכלה.

56 י. רחבה שאחורי בתים, יתרה על בית סאתים - אין 57 מטלטלין בה אלא בארבע אמות, ואפלו היה פתח 58 הבית פתוח לתוכה; ואם פתח הפתח לשם, ואחר כך 59 הקיפה - הרי זו כמקפת לדירה, ומתיר לטלטל בכלה.

60 יא. רחבה הפתוחה למדינה [לעיר] מצד אחד, ומצד 61 אחד פתוחה לשביל המגיע לנהר - עושה לה [מניח] 62 לחי [קדש] מצד המדינה, ויהיה מתיר לטלטל בכלה, 63 ומתוכה למדינה, ומן המדינה לתוכה.

64 יב. יחיד ששבת בבקעה, ועשה מחיצה סביב לו - אם 65 יש בה עד בית סאתים, מתיר לטלטל בכלה; ואם היתה 66 יתר על בית סאתים, אינו מטלטל בה אלא בארבע 67 אמות. וכן אם היו שנים. אבל שלשה ישראלים או יתר 68 עליהן ששבתו בבקעה - הרי הן שירה, ומתיר להן 69 לטלטל בכל צרפן, אפלו כמה מילין; והוא שלא ישאר 70 מן המחיצה שהקיפו, בית סאתים פנוי בלא כלים; אבל 71 אם נשאר בית סאתים פנוי בלא כלים, ולא היו צריכין 72 לו - אסורים לטלטל בכל המחיצה, אלא בארבע אמות. 73 ואין הקטן משלים לשיירה.

74 יג. שלשה שהקיפו כדי צרפן וקנו שביתה [שנקלעו שם 75 משהעריבו], ואחר כך מת אחד מהן - הרי הם מתירין 76 לטלטל בכלה; קנו שנים שביתה ביתר מבית סאתים, 77 ואחר כך בא להם שלישי - אסורין לטלטל אלא בארבע 78 אמות, כשהיו קדם שיבוא זה; שהשביתה [בערב שבת] 79 היא הגורמת [להחשב שיירה], לא הדיורין [שניתוספו 80 בשבת].

81 יד. שלשה מקומות המקפין שלא לשם דירה זה בצד 82 זה ופתוחים זה לזה, שנים החיצונים רחבים והאמצעי 83 קצר, שנמצאו לשנים החיצונים פסין [עמודים 84 המשמשים כמחיצה] מכאן ומכאן, והיה יחיד בזה ויחיד 85 בזה ויחיד בזה - נעשו כשיירה, ונותנין להן כל צרפן. 86 היה האמצעי רחב ושנים החיצונים קצרים, שנמצא 87 האמצעי בפסין משני רוחותיו - הרי הוא מבדל משנים 88 החיצונים; לפיכך, אם שבת יחיד בזה ויחיד בזה ויחיד 89 בזה - אין נותנין להן כל צרפן, אלא כל אחד ואחד יש 90 לו בית סאתים במקומו. היה יחיד בזה ויחיד בזה

1 על פלו; היה רחב על בית סאתים, אין מטלטלין בו 2 אלא בארבע אמות. סלע שבבים - היה גבוה פחות 3 מעשרה - מטלטלין מתוכו לים, ומן הים לתוכו; שהכל 4 פרמלית. היה גבוה עשרה - אם רחבו מארבעה טפחים 5 עד בית סאתים, הואיל ומתיר לטלטל בכלו, אין 6 מטלטלין לא מתוכו לים, ולא מן הים לתוכו. היה יתר 7 מבית סאתים - אף על פי שהוא רשות היחיד, הואיל 8 ואסור לטלטל בו אלא בארבע אמות כפרמלית, הרי זה 9 מתיר לטלטל מתוכו לים, ומן הים לתוכו; שזה דבר 10 שאינו מצוי הוא, ולא גזרו בו.

11 ג. כמה היא בית סאה? חמשים אמה על חמשים אמה; 12 נמצא בית סאתים, מקום שיש בשבורו [חשבונן] חמשת 13 אלפים אמה. וכל מקום שיש בו כמדה הזאת - בין 14 שהיה מרבע שהוא שבעים ושירים [- חמש שביעיות] על 15 שבעים ושירים, בין שהיה עגל, בין שאר הצורות - הרי 16 זה נקרא 'בית סאתים'.

17 ד. מקום שלא הקף לדירה שיש בו בית סאתים - אם 18 היה ארכו פי שנים ברחבו כדי שיהיה מאה על חמשים 19 פחצר המשפן, מתיר לטלטל בכלו; אבל אם היה ארכו 20 יתר על שנים ברחבו אפלו אמה אחת, אין מטלטלין 21 בו אלא בארבע אמות; שלא עשו בית סאתים 22 שתשמישו לאויר כשאר החצרות, אלא מחצר המשפן. 23 ה. מקום שהקף שלא לשם דירה - אם פרוץ בו פרצה 24 יתר על עשר אמות בגובה עשרה טפחים, וגדר בה לשם 25 דירה - מתיר לטלטל בכלו; ואפלו פרוץ אמה וגדרה 26 לשם דירה, ופרוץ [אחד זמן] אמה וגדרה לשם דירה, עד 27 שהשלימה ליתר מעשר - מתיר לטלטל בכלו, אף על 28 פי שיש בו כמה מילין.

29 ו. מקום יתר מבית סאתים שהקף לדירה - אם נזרע 30 רבו - הרי הוא כגנה, ואסור לטלטל בכלו. נזרע מעוטו 31 - אם נזרע ממנו בית סאתים, מתיר לטלטל בכלו; ואם 32 היה המקום הזרוע יתר מבית סאתים, אסור לטלטל 33 בכלו. נטע רבו - הרי הוא כחצר, ומתיר לטלטל בכלו. 34 נתמלא מים, אפלו היו עמקים הרבה - אם היו ראויין 35 לתשמיש, הרי הם כנטעים ומתיר לטלטל בכלו; ואם 36 אינן ראויין, אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות.

37 ז. מקום שהקף שלא לשם דירה שיש בו בית שלש 38 סאין, וקרו [עשו תקרה] בו בית סאה - קרויו מתירו; 39 שפי תקרה [כאילו -] יורד וסותם. נפרץ במלאו לחצר, 40 ונפרצה חצר כנגדו - חצר מתרת כשהיתה; והתקרה 41 [המקום שהוקף] אסור כשהיה, שאין אויר החצר מתירו. 42 ח. היה יתר מבית סאתים, וכא למעטו באילנות - אינו 43 מעוט. בנה בו עמוד בצד הכתל גבוה עשרה, ורחב 44 שלשה או יתר - הרי זה מעוט; פחות משלשה - אינו 45 מעוט, שכל פחות משלשה פלבוד [- כמחובר] הוא. וכן

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שבת קודש כ"ט ניסן - ספר זמנים - הלכות שבת קסט

מתוך מהדורת חזק

47 מתר לטלטל בה באותה שבת; והוא, שתעשה שלא
 48 לדעת המטלטל. אבל אם נתפון אדם לזו המחיצה
 49 שתעשה בשבת כדי לטלטל בה, אף על פי שעשה
 50 אותה העושה בשגגה, וכן אם נעשת במזיד, אף על פי
 51 שלא נתפון זה לטלטל בה - הרי זה אסור לטלטל בה.
 52 כג. מתר לעשות מחיצה של בני אדם בשבת, שיעמד
 53 זה בצד זה, ובלבד שלא ידעו אלו העומדין שבשביל
 54 לעשותן מחיצה העמדו; ולא יעמיד אותם אדם שהוא
 55 רוצה להשתמש במחיצה זו, אלא יעמיד אותם אחר
 56 שלא לדעתו.
 57 כד. אילן שהוא מסוף על הארץ [ענפיו נוטים לארץ מכל
 58 צד] - אם אין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים -
 59 ממלא בין בדיו [ענפיו] ועליו תבן וקש וכיוצא בהן,
 60 וקושרין בארץ, עד שיעמד ברוח מצויה ולא יתנדנד,
 61 ומטלטל תחת בלו; והוא שיהיה תחתיו עד בית
 62 סאתים; אבל אם היה יתר מבית סאתים - אין מטלטלין
 63 תחתיו אלא בארבע אמות, מפני שתחתיו, מקום שלא
 64 הקף לדידה הוא.

יום שבת קודש כ"ט ניסן ה'תשע"ה

פרק יז

65 א. מבוי [מקום המוביל בני החצר לרשות הרבים] שיש
 66 לו שלשה כתלים, הוא הנקרא 'מבוי סתום'; ומבוי
 67 שיש לו שני כתלים בלבד זה פגוד זה, והעם נכנסין
 68 ברוח זו ויוצאין בשפנגדה - הוא הנקרא 'מבוי מפלש'.
 69 ב. היאך מתירין [בטלטול] מבוי הסתום? עושה לו
 70 ברוח רביעית לחי [קרוש] אחד, או עושה עליו קורה
 71 [למעלה], ודיו. ותחשב אותה קורה, או אותו לחי, כאלו
 72 סתם רוח רביעית, ונעשה רשות היחיד ויהיה מתר
 73 לטלטל בכלו; שדין תורה, בשלש מחיצות בלבד מתר
 74 לטלטל, ומדברי סופרים היא הרוח הרביעית, ולפיכך
 75 די לה בלחי או קורה.
 76 ג. והיאך מתירין מבוי מפלש? עושה לו צורת פתח
 77 מפאן, ולחי או קורה מפאן. ומבוי [מפולש] עקם
 78 [מפולש], תורתו [דינו] כמפלש.
 79 ד. מבוי שהוא שנה [ישר] מתוכו ומדרון [שיפוע] -
 80 לרשות הרבים, או שנה לרשות הרבים ומדרון לתוכו -
 81 אינו צריך לא לחי ולא קורה, שהרי הוא מבדל מרשות
 82 הרבים.
 83 ה. מבוי שצדו אחד פלה לים, וצדו אחד פלה לאשפה
 84 של רבים - אינו צריך כלום; שאשפה של רבים אינה
 85 עשויה להתפנות, ואין חוששין שמה יעלה הים שרטון
 86 [תיבש שפתו].
 87 ו. מבוי מפלש שהיה פלה [מסתיים] לאמצע רחבה
 88 [חצר שאחורי הבתים] של רבים - אם לא היה מכון כנגד

1 ושנים באמצעי, או שנים בזה ושנים בזה ואחד
 2 באמצעי - נותנין להן כל צרכן.
 3 טו. כל מחיצה שאינה יכולה לעמד ברוח מצויה, אינה
 4 מחיצה; וכל מחיצה שאינה עשויה לנחת [לעמוד זמן
 5 רב], אינה מחיצה; וכל מחיצה שאינה עשויה אלא
 6 לצניעות בלבד, אינה מחיצה. וכל מחיצה שאין בגובהה
 7 עשרה טפחים או יתר, אינה מחיצה גמורה; גדור [תל
 8 אדמה] חמשה ומחיצה חמשה, מצטרפין.
 9 טז. כל מחיצה שיש בה פרוץ מרבה על העומד, אינה
 10 מחיצה. אבל אם היה פרוץ פעומד [בשווה] - הרי זו
 11 מתרת; ובלבד שלא יהיה באותן הפרצות פרצה שהיא
 12 יתר על עשר אמות. אבל עשר אמות, הרי היא כפתח.
 13 ואם היה לפרצה זו צורת פתח, אף על פי שיש בה
 14 יתר מעשר, אינה מפסדת המחיצה - והוא, שלא יהא
 15 הפרוץ מרבה.
 16 יז. במה דברים אמורים? בזמן שהפרצות משלשה
 17 טפחים ומעלה; אבל אם היו הפרצות, כל פרצה מהן
 18 פחותה משלשה - הרי זו מתרת, ואף על פי שהפרוץ
 19 מרבה על העומד; שכל פחות משלשה, הרי הוא בלבד
 20 [כמחובר].
 21 יח. ביצד? הרי שהקיף בקנים, ואין בין קנה לחברו
 22 שלשה טפחים, או שהקיף בחבלים, ואין בין חבל
 23 לחברו שלשה טפחים - הרי זו מחיצה גמורה, אף על
 24 פי שהיא [מונחים לאורך] שתי בלא ערב [י-רוחב], או
 25 ערב בלא שתי. וצריך שיהיה גבה הקנה עשרה, או
 26 שיהיה מן הארץ עד סוף עבי החבל העליון עשרה אם
 27 הקיף בחבלים - שאין מחיצה פחותה מעשרה. וכל
 28 השעורין האלו, הלכה למשה מסיני הן.
 29 יט. 'צורת הפתח' האמורה בכל מקום - היא אפלו קנה
 30 וכיוצא בו מפאן, וקנה מפאן, וקנה על גביהן; גבה שני
 31 הלחיים [הקנים שמהצדדים] - עשרה טפחים או יתר,
 32 והקנה וכיוצא בו שעל גביהם - אף על פי שאינו נוגע
 33 בשני הלחיים אלא יש ביניהן כמה אמות, הואיל וגבה
 34 הלחיים עשרה, הרי זו צורת פתח. וצורת פתח שאמרו
 35 - צריכה שתהא בריאה [חזקה דיה] לקבל דלת, אפלו
 36 דלת של קש.
 37 כ. פתח שצורתו כמה [כקשת] - אם יש בארץ רגלי
 38 הכפה עשרה טפחים, הרי זה צורת פתח; וצורת פתח
 39 שעשה אותה מן הצד [סמוך לכותל לא באמצע] - אינה
 40 כלום; שאין דרך הפתחים להיות בקרן זוית, אלא
 41 באמצע.
 42 כא. בכל עושין מחיצה - בין בכלים, בין באבנים, בין
 43 באדם; אפלו בבהמה, ושאר מיני חיה ועוף - והוא
 44 שיהיה כפותים [קשורים], כדי שלא יגודר.
 45 כב. מחיצה העומדת מאליה, הרי זו כשרה. ומחיצה
 46 הנעשית בשבת, הרי זו מחיצה. ואם נעשת בשגגה -

47 והוא שְׁתֵּהֵיגָה בְּרִיאָה [חזקה] לְקַבֵּל אֲרִיחַ, שֶׁהוּא חֲצִי
 48 לְבִנְהָ שֶׁל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים עַל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. וּמַעֲמִידֵי
 49 [תומכי ה-] קוֹרָה, צְרִיכִין שִׁיְהִיו בְּרִיאִין כְּדֵי לְקַבֵּל קוֹרָה
 50 וְחֲצִי לְבִנְהָ.
 51 יד. כִּמָּה יִהְיֶה פֶתַח הַמְּבֹוֹי, וְיִהְיֶה דֵי לְהַכְשִׁירוֹ בְּלַחֵי
 52 או קוֹרָה? גְּבָהוּ, אֵין פְּחוֹת מֵעֶשְׂרָה טְפָחִים, וְלֹא יִתֵּר
 53 עַל עֶשְׂרִים אָמָה; וְרַחְבּוֹ, עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת. בְּמָה דְּבָרִים
 54 אָמּוּרִים? שְׁלֹא הִיָּה לוֹ צוּרַת פֶּתַח; אָבֵל אִם הִיָּה לוֹ
 55 צוּרַת פֶּתַח - אֶפְלוּ הִיָּה גְבוּהַ מְאֹה אָמָה, או פְּחוֹת
 56 מֵעֶשְׂרָה, או רַחֵב מְאֹה אָמָה - הֲרִי זֶה מִתֵּר.
 57 טו. וְכֵן אִם הִיָּה בְּקוֹרָה שֶׁל מְבֹוֹי כִּיּוֹר [קישוט] וְצִיּוֹר,
 58 עַד שִׁיְהִיו הַכֹּל מִסְתַּכְּלִין בָּהּ - אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא לְמַעְלָה
 59 מֵעֶשְׂרִים אָמָה, כְּשֶׁרָה; שֶׁהַקוֹרָה מְשׁוּם הֶכֶר עֲשׂוּיָה,
 60 וְאִם הִיָּתְהָ לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים, אֵינָה נִפְרָת; וְאִם יֵשׁ בָּהּ
 61 צִיּוֹר וְכִיּוֹר - מִסְתַּכְּלִין בָּהּ, וְנִמְצָא שֵׁם הֶכֶר.
 62 טז. מְבֹוֹי שֶׁהִיָּה גְבָהוּ מִן הָעָרֶץ עַד מְרַקְעֵית קוֹרָה
 63 עֶשְׂרִים אָמָה, וְעָבִי הַקוֹרָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים - כְּשֶׁרָה;
 64 הִיָּה גְבָהוּ יִתֵּר מֵעֶשְׂרִים, וְכֹא לְמַעֲטוֹ בְּקוֹרָה שְׂמַנִּיחַ
 65 אוֹתָהּ לְמִטָּה - צְרִיף לְהִיּוֹת בְּרַחֲבָהּ סִפְתָּה. הִיָּה גְבָהוּ
 66 פְּחוֹת מֵעֶשְׂרָה - חוֹקֵק בּוֹ [חופר בקרקע] מִשָּׁף אֲרַבְעַ
 67 אַמּוֹת עַל אֲרַבְעַ אַמּוֹת, וּמַעֲמִיק [בקרע] כְּדֵי לְהַשְׁלִימוֹ
 68 לְעֶשְׂרָה.
 69 יז. נִפְרָץ בּוֹ פְּרָצָה מִצְדוֹ כְּלָפִי רֵאשׁוֹ [סמוך ללחי] או
 70 [הקורה] - אִם נִשְׂאָר עוֹמֵד בְּרֵאשׁוֹ פֶּס רַחֵב אֲרַבְעָה
 71 טְפָחִים, מִתֵּר; וְהוּא שְׁלֹא תִהְיֶה הַפְּרָצָה יִתֵּר עַל עֶשֶׂר.
 72 וְאִם לֹא נִשְׂאָר פֶּס אֲרַבְעָה - אֲסוּר, אָבֵל אִם כֵּן הִיָּתְהָ
 73 הַפְּרָצָה פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה; שְׁכָל פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה, כְּלָבוֹד
 74 הוּא.
 75 יח. נִפְרָץ הַמְּבֹוֹי בְּמֵלוֹאוֹ [כל הדופן] לְחֲצַר, וְנִפְרָצָה
 76 חֲצַר כְּנִגְדוֹ לְרִשׁוֹת הַרְבִּים - הֲרִי זֶה אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
 77 מְבֹוֹי מְפֹלֵשׁ; וְהַחֲצַר - מִתֵּר; שֶׁהַחֲצַר שְׂרָבִים בּוֹקְעִין
 78 [עוברים] בָּהּ וְנִכְנָסִין בּוֹ וְיוֹצְאִין בּוֹ, הֲרִי הִיא רִשׁוֹת
 79 הַיְחִיד גְּמוּרָה.
 80 יט. מְבֹוֹי שֶׁהִיוּ לוֹ שְׂבִילִים מִצְדוֹ זֶה וְשְׂבִילִים מִצְדוֹ
 81 הָאֲחֵר, שְׁנִמְצָאוּ מְפֹלֵשִׁין לְרִשׁוֹת הַרְבִּים - אֵף עַל פִּי
 82 שֶׁאֵינֶן מְכַנְיִין זֶה כְּנִגְדוֹ זֶה, הֲרִי כָל אֶחָד מֵהֶן מְבֹוֹי
 83 מְפֹלֵשׁ. וְכִיצַד מְכַשִּׁירֵן? עוֹשֶׂה צוּרַת פֶּתַח לְכָל אֶחָד
 84 וְאֶחָד מִן הַשְּׂבִילִים שֶׁבִצַּד הָאֶחָד, וְכֵן לְפִתַּח הַגְּדוּל,
 85 וְעוֹשֶׂה לְכָל הַשְּׂבִילִים שֶׁבִצַּד הַשְּׁנַיִ לַחֵי או קוֹרָה.
 86 כ. מְבֹוֹי שֶׁצִּדּוֹ [דופן] אֶחָד אַרְף וְצִדּוֹ הַשְּׁנַיִ קָצֵר, מְנִיחַ
 87 אֵת הַקוֹרָה כְּנִגְדוֹ הַקָּצֵר. הַעֲמִיד לַחֵי בְּחֲצֵי הַמְּבֹוֹי -
 88 מִחֲצֵי הַמְּבֹוֹי הַפְּנִימִי שֶׁהוּא לְפָנִים מִן הַלַּחֵי, מִתֵּר
 89 לְטַלְטֵל בּוֹ; וְהַחֲצֵי הַחִיצוֹן שֶׁהוּא חוּץ מִן הַלַּחֵי, אֲסוּר.
 90 כא. מְבֹוֹי שֶׁהוּא רַחֵב עֶשְׂרִים אָמָה - עוֹשֶׂה פֶּס גְבוּהַ
 91 עֶשְׂרָה טְפָחִים בְּמִשָּׁף אֲרַבְעַ אַמּוֹת, שֶׁהוּא שְׁעוֹר מִשָּׁף
 92 [אורך] הַמְּבֹוֹי, וּמַעֲמִידוֹ בְּאֲמָצַע - וְנִמְצָא כְּשֶׁנִּי

1 פֶּתַח הַרַחֲבָה - הֲרִי זֶה כְּסֻתּוֹם, וְאֵין צְרִיף מִצַּד הַרַחֲבָה
 2 כְּלוּם. אָבֵל אִם הִיָּה כְּלָה לְצַדֵּי הַרַחֲבָה, אֲסוּר. וְאִם
 3 הִיָּתְהָ שֶׁל יְחִיד - אֵף לְאֲמָצַעָה אֲסוּר; פְּעָמִים בּוֹנֵה מִצַּד
 4 אֶחָד, וְנִמְצָא כְּלָה לְצַדָּה שֶׁל רַחֲבָה.
 5 ז. אֵין הַמְּבֹוֹי נִתֵּר בְּלַחֵי או קוֹרָה, עַד שִׁיְהִיו בְּתִים
 6 וְחֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת לְתוֹכוֹ, וְיִהְיֶה אֲרָכּוֹ מֵאֲרַבְעַ אַמּוֹת
 7 וְמַעְלָה, וְיִהְיֶה אֲרָכּוֹ יִתֵּר עַל רַחְבּוֹ; אָבֵל מְבֹוֹי שֶׁאֲרָכּוֹ
 8 כְּרַחְבּוֹ, הֲרִי הוּא כְּחֲצַר, וְאֵינוֹ נִתֵּר אֲלֹא בְּשִׁנֵּי לְחִיָּים
 9 מְשִׁנֵּי רוּחוֹתָיו כָּל לַחֵי בְּמִשְׁהוֹ, או בְּפֶס [קרוש] רַחֵב
 10 אֲרַבְעָה מְרוּחַ אַחַת.
 11 ח. חֲצַר שֶׁאֲרָכָה יִתֵּר עַל רַחֲבָה - הֲרִי הִיא כְּמְבֹוֹי,
 12 וְנִתְרַת בְּלַחֵי או קוֹרָה. וּמְבֹוֹי שֶׁאֵין בְּתִים וְחֲצֵרוֹת
 13 פְּתוּחוֹת לְתוֹכוֹ, כְּגוֹן שְׁלֹא הִיָּה בּוֹ אֲלֹא בֵּית אֶחָד או
 14 חֲצַר אַחַת, וְכֵן מְבֹוֹי שֶׁאֵין בְּאֲרָכּוֹ אֲרַבְעַ אַמּוֹת - אֵינוֹ
 15 נִתֵּר אֲלֹא בְּשִׁנֵּי לְחִיָּים, או בְּפֶס אֲרַבְעָה.
 16 ט. מְבֹוֹי שֶׁאֵין בְּרַחְבּוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - אֵינוֹ צְרִיף לֹא
 17 לַחֵי וְלֹא קוֹרָה, וּמִתֵּר לְטַלְטֵל בְּכָלוֹ; שְׁכָל פְּחוֹת
 18 מִשְׁלֹשָׁה, הֲרִי הוּא כְּלָבוֹד [כמחובר]. מְבֹוֹי שֶׁהַכְּשִׁירוֹ
 19 בְּקוֹרָה - אֵף עַל פִּי שֶׁמִּתֵּר לְטַלְטֵל בְּכָלוֹ כְּרִשׁוֹת הַיְחִיד,
 20 הַזּוֹרֵק מִתּוֹכוֹ לְרִשׁוֹת הַרְבִּים, או מְרִשׁוֹת הַרְבִּים לְתוֹכוֹ
 21 - פְּטוּר, שֶׁהַקוֹרָה מְשׁוּם הֶכֶר הִיא עֲשׂוּיָה. אָבֵל אִם
 22 הַכְּשִׁירוֹ בְּלַחֵי - הַזּוֹרֵק מִתּוֹכוֹ לְרִשׁוֹת הַרְבִּים, או
 23 מְרִשׁוֹת הַרְבִּים לְתוֹכוֹ - חֵיב, שֶׁהַלַּחֵי הֲרִי הוּא כְּמִחִיצָה
 24 בְּרוּחַ רְבִיעֵית.
 25 י. שְׁנֵי כְּתִלִים כְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְהָעַם עוֹבְרִים בֵּינֵיהֶם -
 26 כִּיצַד מְכַשִּׁיר בֵּינֵיהֶם? עוֹשֶׂה דְּלָתוֹת מִכָּאן וְדְּלָתוֹת
 27 מִכָּאן, וְאֲחֵר כֶּף יַעֲשֶׂה בֵּינֵיהֶם רִשׁוֹת הַיְחִיד. וְאֵינוֹ צְרִיף
 28 לְנַעַל הַדְּלָתוֹת, אָבֵל צְרִיף שִׁיְהִיו רֵאוּיוֹת לְהַנְעֵל; הִיוּ
 29 [הדלתות] מְשַׁקְעוֹת בְּעֶפֶר, מִפְּנֵי אוֹתָן וּמִתְקַנְנֵן לְהַנְעֵל.
 30 אָבֵל צוּרַת פֶּתַח, או לַחֵי וְקוֹרָה - אֵינֶן מוֹעִילִין בְּהַכְּשִׁיר
 31 לְרִשׁוֹת הַרְבִּים.
 32 יא. מִתֵּר לְטַלְטֵל מְבֹוֹי תַּחַת הַקוֹרָה, או בֵּין הַלְּחִיָּים.
 33 כִּמָּה דְּבָרִים אָמּוּרִים? בְּשֶׁהִיָּה סְמוּךְ לְרִשׁוֹת הַרְבִּים;
 34 אָבֵל אִם הִיָּה סְמוּךְ לְכְרַמְלִית [מקום שאינו רה"י ואינו
 35 רה"ר] - אֲסוּר לְטַלְטֵל תַּחַת הַקוֹרָה, או בֵּין הַלְּחִיָּים, עַד
 36 שִׁיעֶשֶׂה לַחֵי אַחַר לְהַתִּיר תוֹף הַפֶּתַח; שֶׁהֲרִי מְצָא מִין
 37 אֵת מִינוֹ [הכרמלית את הכרמלית], וְנִעוֹר [נהיה
 38 ככרמלית].
 39 יב. כִּפֵּל עוֹשִׂין לְחִיָּים - אֶפְלוּ בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים,
 40 וְאֶפְלוּ בְּאֲסוּרֵי הַנִּיָּה. עֲבוּדָה זָרָה עֲצָמָה או אֲשֵׁרָה,
 41 שֶׁעֲשֶׂה אוֹתָהּ לַחֵי - כְּשֶׁרָה; שֶׁהַלַּחֵי עָבִיו כָּל שֶׁהוּא. גְּבָה
 42 הַלַּחֵי, אֵין פְּחוֹת מֵעֶשְׂרָה טְפָחִים; רַחְבּוֹ וְעָבִיו, כָּל
 43 שֶׁהוּא.
 44 יג. כִּפֵּל עוֹשִׂין קוֹרָה, אָבֵל לֹא בְּאֲשֵׁרָה, לְפִי שִׁישׁ לְרַחֵב
 45 הַקוֹרָה שְׁעוֹר, וְכָל הַשְּׁעוֹרִין אֲסוּרִים מִן הָאֲשֵׁרָה. וְכֵן
 46 רַחֵב הַקוֹרָה, אֵין פְּחוֹת מִסִּפְתָּה. וְעָבִיָּה - כָּל שֶׁהוּא;

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שבת קודש כ"ט ניסן - ספר זמנים - הלכות שבת קעא

מתוך מהדורת חזק

47 כז. באר [שהוא רשות היחיד שבתוך רה"ר] שְׁעֵשָׂה לָהּ
48 שְׁמוֹנָה פְּסִין [עמודים] מאַרְבַּע זְוִיּוֹת, שְׁנֵי פְּסִין דְּבוֹקִין
49 בְּכָל זְוִיַּת -] כְּדֵי לְהַתִּיר שְׂאִיבַת מִים לְהַשְׁקוֹת בַּהֲמָה -
50 הָרִי אֵלּוּ כְּמַחֲצֵהָ -] כְּדֵי לְהַתִּיר שְׂאִיבַת מִים לְהַשְׁקוֹת
51 בַּהֲמָה; וְאַף עַל פִּי שֶׁהַפְּרוּץ מְרַבֵּה עַל הָעוֹמֵד בְּכָל רוּחַ
52 וְרוּחַ, הוֹאִיל וְאַרְבַּע הַזְוִיּוֹת עוֹמְדוֹת, הָרִי זֶה מִתָּר
53 לְמִלְאֵת מִן הַבוּר וּלְהַשְׁקוֹת לְבִהְמָה [בַּמְתַּחַם הַפְּסִים].
54 וְכַמָּה יִהְיֶה גְבוּהַ כָּל פֶּסַח מִהֵן? עֲשֶׂהָ טְפָחִים; וְרַחְבּוֹ,
55 שֵׁשָׁה טְפָחִים; וְיָבִין כָּל פֶּסַח וּפֶסַח, כְּמֵלֵא שְׁתֵּי רַבְקוֹת
56 [קַבּוּצוֹת] שֶׁל אַרְבַּע אַרְבַּע בָּקָר, אַחַת נִכְנָסֶת וְאַחַת
57 יוֹצֵאָה - שְׁעוֹר רַחֵב זֶה, אֵין יֵתֵר עַל שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה
58 וְשִׁלְשׁ.
59 כח. הִיָּה בַּמָּקוֹם אֶחָד מִן הַזְוִיּוֹת, אוֹ בְּכָל זְוִיַּת
60 מְאַרְבַּעֶתָן, אָבִן גְּדוּלָּה, אוֹ אֵילָן, אוֹ תֵל הַמִּתְלַקֵּט
61 [הַמְתַּרְוֹמֵם] עֲשֶׂהָ [טַפְּחִים] מִתּוֹף אַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ
62 תְּבִילָה שֶׁל קִנִּים - רוֹאִין: כָּל שְׂאֵלוֹ יִחַלַּק יֵשׁ בוֹ אַמָּה
63 לְכָאן וְאַמָּה לְכָאן בְּגִבְהָ עֲשֶׂהָ, גְדוּן מִשׁוֹם זְוִיַּת שְׁנֵי
64 בָּה שְׁנֵי פְּסִין. חֲמִשָּׁה קִנִּים, וְאֵין בֵּין זֶה לְזֶה שְׁלֹשָׁה,
65 וְיֵשׁ בִּינֵיהֶם שֵׁשָׁה טְפָחִים לְכָאן וְשֵׁשָׁה טְפָחִים לְכָאן -
66 גְּדוּנִים מִשׁוֹם זְוִיַּת שְׁנֵי בָּה שְׁנֵי פְּסִין.
67 כט. מִתָּר לְהַקְרִיב אַרְבַּע הַזְוִיּוֹת הָאֵלּוּ לְבָאָר - וְהוּא
68 [שִׁיחָה מִסְפִּיק מִקוּם לְכַר], שֶׁתִּהְיֶה פָּרָה רֹאשָׁה וְרַבָּה
69 בְּפָנִים מִן הַפְּסִין וְשׁוֹתָה; אֵף עַל פִּי [וְחַאֲת בַּתְּנַאי שְׁזוּהוּ
70 מִצַּב שְׂאִינוֹ מִתְעַרֵּב בְּכוּחַ, כְּלוּמֵר -] שְׁלֵא יֵאֲחַז רֹאשׁ
71 הַבִּהְמָה [בְּכוּחַ] עִם הַפְּלִי שְׁבוֹ הַמַּיִם [כְּדֵי לֹא לִפְשֹׁר
72 לֵה לְסוּתוֹ. וְאִז, בַּמִּצַּב שְׂאִינוֹ מִתְעַרֵּב -], הוֹאִיל וְרֹאשָׁה
73 וְרַבָּה בְּפָנִים, מִתָּר, וְאֶפְלוֹ לְגִמְלָה [שְׁצוּאָרוֹ אֲרוּךְ]. הֵיוּ
74 קְרוֹבִים יוֹתֵר מִזֶּה - אֲסוּר לְהַשְׁקוֹת מִהֵן, אֶפְלוֹ לְגִדֵּי
75 שֶׁהוּא פְּלוֹ נִכְנָס לְפָנִים. וּמִתָּר לְהַרְחִיק כָּל שֶׁהוּא [אִיזָה
76 מִרְחַק שִׁירָחָה], וּבִלְבָד שֶׁיִּרְבֶּה בְּפָסִים פְּשׁוּטִין [עַמּוּדִים]
77 שְׁמִנִּיחִין אוֹתָן בְּכָל רוּחַ וְרוּחַ [=כֹּל הַצְּדִידִים], כְּדֵי שְׁלֵא
78 יִהְיֶה [הַמְרוּחוֹ ש] בֵּין פֶּסַח לְחִבְרוֹ יֵתֵר עַל שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה
79 אַמָּה וְשִׁלְשׁ.
80 ל. לֹא הִתִּירוּ [אֵת הָעֵצָה שֶׁל הַצַּבֵּת] הַפְּסִין הָאֵלּוּ
81 [שֶׁסְּבִיבֵי הַבָּאָר], אֲלֵא בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וּלְבִהְמַת עוֹלֵי
82 רְגִלִים בְּלָבָד - וְהוּא, שִׁיחָה בְּאָר מֵיִם חַיִּים שֶׁל רַבִּים.
83 אֲבָל אָדָם - יֵרֵד לְבָאָר וְיִשְׁתָּה, אוֹ יַעֲשֶׂה לוֹ מַחֲצֵהָ
84 מִקֶּפֶת לְבָאָר גְּבוּהָה עֲשֶׂהָ טְפָחִים, וְיַעֲמֵד בְּתוֹכָהּ
85 וְיִדְלֶה וְיִשְׁתָּה. וְאִם הִיָּה הַבָּאָר רַחֵב הַרְבֵּה, שְׂאִין אָדָם
86 יָכוֹל לִירֵד בּוֹ - הָרִי זֶה יִדְלֶה וְיִשְׁתָּה בֵּין הַפְּסִין [בַּמְתַּחַם
87 הַפְּסִים].
88 לא. וְכֵן בּוֹר הַרְבִּים וּבְאָר הַיְחִיד, אֶפְלוֹ בְּאַרץ יִשְׂרָאֵל
89 - אֵין מְמַלְאִין מִהֵן, אֲלֵא אִם כֵּן עָשׂוֹ לְהֵן מַחֲצֵהָ
90 גְּבוּהָה עֲשֶׂהָ טְפָחִים.
91 לב. הַמְּמַלֵּא לְבִהְמָתוֹ בֵּין הַפְּסִין, מְמַלֵּא וְנוֹתֵן בְּכָלִי
92 [בְּדִלֵי ש] לְפָנֶיהָ [לְצוּרֵךְ שְׁתִּיחָה]; וְאִם הִיָּה אַבּוּס [מִתּוֹן]

1 מְבוֹאוֹת, שְׁנֵי בְּפֶתַח כָּל אֶחָד מֵהֵן עֲשֶׂה אַמּוֹת. או
2 מְרַחֵק שְׁתֵּי אַמּוֹת מִכְּאֵן, וּמַעֲמִיד פֶּסַח שְׁלֹשׁ אַמּוֹת,
3 וּמְרַחֵק שְׁתֵּי אַמּוֹת מִכְּאֵן, וּמַעֲמִיד פֶּסַח שְׁלֹשׁ אַמּוֹת -
4 וְנִמְצָא פֶתַח הַמְּבוֹי עֲשֶׂה אַמּוֹת, וְהַצְּדִין הָרִי הֵן
5 כְּסִתּוּמִין, שְׁתֵּי עוֹמְדֵי מְרַבֵּה עַל הַפְּרוּץ.
6 כב. לְחֵי הַבוּלֵט מְדַפְּנוֹ שֶׁל מְבוֹי, בְּשָׂר; וּלְחֵי הָעוֹמֵד
7 מְאֵלִיו - אִם סָמְכוּ עָלָיו מִקֶּדֶם הַשַּׁבָּת, בְּשָׂר. וּלְחֵי
8 שֶׁהוּא נִרְאֶה מִבְּפָנִים לְחֵי, וּמִבְּחוּץ אֵינוֹ נִרְאֶה לְחֵי, אוֹ
9 שֶׁהִיָּה נִרְאֶה מִבְּחוּץ לְחֵי, וּמִבְּפָנִים נִרְאֶה שֶׁהוּא שׁוּה
10 וּכְאֵלוֹ אֵין שֵׁם לְחֵי - הָרִי זֶה גְדוּן מִשׁוֹם לְחֵי. לְחֵי
11 שֶׁהִגְבִּיחָה מִן הַקְּרָקַע שֶׁלְשָׁה טְפָחִים, אוֹ שֶׁהִפְלִיגוּ
12 [הַרְחִיקוּן] מִן הַכֶּתֵל שְׁלֹשָׁה - לֹא עֲשֶׂה פְּלוֹם; אֲבָל
13 פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה טְפָחִים - בְּשָׂר, שֶׁכָּל פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה
14 פְּלוֹד [כְּמַחוּבָר]. לְחֵי שֶׁהוּא רַחֵב הַרְבֵּה - בֵּין שֶׁהִיָּה
15 רַחְבּוֹ פְּחוֹת מִחֲצֵי רַחֵב הַמְּבוֹי, בֵּין שֶׁהִיָּה רַחְבּוֹ כְּחֲצֵי
16 רַחֵב הַמְּבוֹי - בְּשָׂר, וְגְדוּן מִשׁוֹם לְחֵי; אֲבָל אִם הִיָּה
17 יֵתֵר עַל חֲצֵי רַחֵב הַמְּבוֹי, גְדוּן מִשׁוֹם עוֹמֵד מְרַבֵּה עַל
18 הַפְּרוּץ.
19 כג. קוֹרָה שְׁפָרַשׁ עָלֶיהָ מַחְצָלֶת - הָרִי בְּשִׁלָּה, שְׁתֵּי
20 אֵינָה נִפְרָת; לְפִיכֹף, אִם הִיָּתֵה הַמַּחְצָלֶת מִסְּלֶקֶת מִן
21 הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים אוֹ יֵתֵר, אֵינָה מַחֲצֵהָ. נַעֲץ שְׁתֵּי
22 יִתְדוֹת בְּשְׁנֵי כְּתֵלֵי מְבוֹי מִבְּחוּץ, וְהַנִּיחַ עָלֵיהֶן הַקוֹרָה
23 - לֹא עֲשֶׂה פְּלוֹם; שְׁצִירָף לְהִיּוֹת הַקוֹרָה עַל גְּבֵי הַמְּבוֹי,
24 לֹא סְמוּךְ לוֹ.
25 כד. קוֹרָה הַיּוֹצֵאָה מִכֶּתֵל זֶה, וְאֵינָה נוֹגַעַת בְּכֶתֵל הַשְּׁנַיִם,
26 וְכֵן שְׁתֵּי קוֹרוֹת, אַחַת יוֹצֵאָה מִכֶּתֵל זֶה וְאַחַת יוֹצֵאָה
27 מִכֶּתֵל זֶה, וְאֵין מַגִּיעוֹת זוֹ לְזוֹ - פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה, אֵין
28 צִרְיָף לְהִבְיֵא קוֹרָה אַחֲרָת; הִיָּה בִּינֵיהֶן שְׁלֹשָׁה, צִרְיָף
29 לְהִבְיֵא קוֹרָה אַחֲרָת.
30 כה. וְכֵן שְׁתֵּי קוֹרוֹת הַמִּתְאַיְמוֹת [צַמּוּדוֹת], לֹא בּוֹזוּ כְּדֵי
31 לְקַבֵּל אֲרִיִם וְלֹא בּוֹזוּ כְּדֵי לְקַבֵּל אֲרִיִם - אִם יֵשׁ בְּשִׁתֵּיהֶן
32 כְּדֵי לְקַבֵּל אֲרִיִם, אֵינוֹ צִרְיָף לְהִבְיֵא קוֹרָה אַחֲרָת. הֵיוּ
33 אַחַת לְמִטָּה וְאַחַת לְמַעְלָה - רוֹאִין אֵת הָעֲלִיוֹנָה כְּאֵלוֹ
34 הִיא לְמִטָּה, וְאֵת הַתַּחְתּוֹנָה כְּאֵלוֹ הִיא לְמַעְלָה; וּבִלְבָד
35 שְׁלֵא תִהְיֶה עֲלִיוֹנָה לְמַעְלָה מִעֲשָׂרִים, וְלֹא תַחְתּוֹנָה
36 לְמִטָּה מִעֲשָׂרָה; וְלֹא יִהְיֶה בִּינֵיהֶן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים,
37 כְּשֶׁרוֹאִין אוֹתָן שִׁירְדָה זוֹ וְעֵלְתָה זוֹ כְּכּוֹנֵה [מַכּוּוֹנוֹת זוֹ
38 לְצַד זוֹ -], עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ זוֹ בְּצַד זוֹ.
39 כו. הִיָּתֵה הַקוֹרָה עֲקָמָה [וְנוֹטָה מִחוּץ לְמַבּוּי], רוֹאִין
40 אוֹתָהּ כְּאֵלוֹ הִיא פְּשׁוּטָה [יִשְׂרָחָה]; עֲגֵלָה, רוֹאִין אוֹתָהּ
41 כְּאֵלוֹ הִיא מְרַבַּעַת - אִם הִיָּה בְּהִקְפָּה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים,
42 יֵשׁ בָּהּ רַחֵב טַפַּח. הִיָּתֵה הַקוֹרָה בְּתוֹף הַמְּבוֹי, וְעֲקָמָה
43 חוּץ לְמְבוֹי, אוֹ שֶׁהִיָּה עִקָּמָה לְמַעְלָה מִעֲשָׂרִים, אוֹ
44 לְמִטָּה מִעֲשָׂרָה - רוֹאִין: כָּל שְׂאֵלוֹ יִנְטֵל הָעֵקוּם, וְיִשְׂאָרוּ
45 שְׁנֵי רִאשֵׁיהָ, אֵין בֵּין זֶה לְזֶה שְׁלֹשָׁה - אֵינוֹ צִרְיָף לְהִבְיֵא
46 קוֹרָה אַחֲרָת; וְאִם לֹאוֹ, צִרְיָף לְהִבְיֵא קוֹרָה אַחֲרָת.

מתוך מהדורת חזק

23 מחיצה שנוצשת בשבת, שמה מחיצה. מבוי שנוטלה
 24 קורתו או לחיו בשבת - אסור לטלטל בו, אף על פי
 25 שנופרץ לכרמלית.
 26 לה. אכסדרה [מבנה שאינו במחיצות מלאות] בבקעה -
 27 מתר לטלטל בכלה, ואף על פי שהיא שלש מחיצות
 28 ותקרה; שאנו רואין כאלו פי תקרה ירד וסתם רוח
 29 רביעית. והזרק מרשות הרבים לתוכה - פטור, כזורק
 30 למבוי סתום שיש לו קורה. בית או חצר שנופרץ קרן
 31 זוית שלה בעשר אמות, הרי זה אסור לטלטל בכלן;
 32 אף על פי שכל פרצה שהיא עד עשר אמות פתוח,
 33 אין עושין פתח בקרן זוית. ואם היתה שם קורה
 34 מלמעלה על ארץ הפרצה - רואין אותה [כאילו -]
 35 שירדה וסתמה, ומתר לטלטל בכלן.
 36 לו. האצבע שמשערין בה בכל מקום, היא רחב הגודל
 37 של יד; והטפח, ארבע אצבעות. וכל אמה האמורה בכל
 38 מקום, בין בשבת בין בסכה וכלאים - היא אמה בת
 39 ששה טפחים. ופעמים משערין באמה בת ששה טפחים
 40 דחוקות זו לזו, ופעמים משערין באמה בת ששה טפחים
 41 שוחקות [אינו דבוקות] ורווחות; וזה וזה, להחמיר.
 42 כיצד? משך [אורך] מבוי, בארבע אמות שוחקות;
 43 ונכהו, עשרים אמה עצבות [דחוקות]; רחב הפרצה,
 44 עשר אמות עצבות. וכיוצא בהן, לענין סכה וכלאים.

1 גדול להאכלת הבהמה [- ראשו [חלקו] נכנס לבין
 2 הפסים, והיה [האבוס] גבוה עשרה ורחב ארבעה
 3 [שנהפך לרשות משל עצמו] - לא ימלא ויתן לפניה [את
 4 הדלי], שמה יתקלקל האבוס, ויוציא הדלי לאבוס, ומן
 5 האבוס לקרקע רשות הרבים; אלא ממלא ושוף [בתוך
 6 האבוס], והיא שותה מאליה.
 7 לג. הזורק מרשות הרבים לבין הפסין, חייב; הואיל
 8 ויש בכל זוית וזוית מחיצה גמורה שיש בה גבה עשרה
 9 [ושטח שהוא -] ויתר מארבעה על ארבעה, והרי הרבוע
 10 נכר ונראה - נעשה כל שביניהם רשות היחיד; ואפלו
 11 היה בבקעה, ואין שם ביניהם באר - שהרי בכל רוח
 12 ורוח פס מפאן ופס מפאן. ואפלו היו רבים בוקעין
 13 [הולכים] ועוברין בין הפסין - לא בטלו המחיצות,
 14 והרי הן כחצר שהרבים בוקעין בה; והזורק לתוכו,
 15 חייב. ומתר להשקות הבהמה ביניהן, אם היה שם
 16 ביניהן באר.
 17 לד. חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין - מתר
 18 לטלטל מתוכה לבין הפסין, ומבין הפסין לתוכה; היו
 19 שתי חצרות, אסורין עד שיערבו [ערוב חצרות]. יבשו
 20 המים [שבבור] בשבת - אסור לטלטל בין הפסין; שלא
 21 נחשבו מחיצה לטלטל בתוכן אלא משום המים. באו
 22 לו [לבאר] מים בשבת - מתר לטלטל ביניהן; שכל

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ג-כ"ד ניסן ה'תשע"ה

62 יום שני כ"ד ניסן ה'תשע"ה
 63 מצות לא תעשה רטו.
 64 המצוה הרט"ז — האזהרה שהזרנו מלזרוע
 65 תבואה בכרם, וכן שאר ירקות. ומין זה מן-הכלאים
 66 נקרא: פלאי הכרם, והוא אמרו יתעלה: "לא-תזרע פרמך
 67 כלאים" (דברים כב, ט). ולשון ספרי (פרשת דברים כב, ט):
 68 "לא-תזרע פרמך כלאים" — מה אני צריך, והלא כבר
 69 נאמר: "שדך לא-תזרע כלאים", וזה כולל בלי ספק
 70 הכרם והזרעים? אמרו: מלמד שכל-המקום כלאים
 71 בכרם — עובר בשני לאוין. ודע שאין פלאי הכרם
 72 אסורים מן-התורה אלא בארץ ישראל, והזרעם בארץ
 73 ישראל — לוקה מלקות דאורייתא. ובתנאי שזרע חטה
 74 ושעורה ותרין (= גידולי הכרם) במפלת יד (בבת אחת).
 75 ומדרבנן אסור לזרעם גם בחוצה לארץ, והזרע בחוצה
 76 לארץ חטה ושעורה ותרין (= גידולי הכרם) במפלת יד
 77 — לוקה מדרבנן. אבל הרבכת אילן לוקין עליה
 78 בכל-מקום, והאזהרה על כף נכללת בכלל אמרו: "שדך

45 יום ראשון כ"ג ניסן ה'תשע"ה
 46 מצות לא תעשה קיא. רטו.
 47 המצוה הקי"א — האזהרה שהזרנו מלפדות סתם
 48 תרמי הארץ גם-כן, והוא אמרו "לא ימכר ולא יגאל"
 49 (ויקרא כז, כח). ולשון ספרא: "לא יגאל לבעלים, מה-
 50 יעשה בו? כשדה החרם לכהן תהיה אחזתו", יכול
 51 אף-על-פי שפרש לשם? תלמוד לומר: "הוא". וכבר
 52 נתבאר דיני מצוה זו, כלומר: שדה תרמין במסכת ערכין
 53 (כח:). ושם נתבאר שסתם תרמין לכהנים. ושם אמרו:
 54 "תרמי כהנים אין להם פדיון אלא נתנים לכהנים
 55 בתרומה".
 56 המצוה הרט"ו — האזהרה שהזרנו מלזרוע
 57 פלאים, והוא אמרו יתעלה: "שדך לא-תזרע כלאים"
 58 (שם יט, יט), וכלאי זרעים אלו אין אסור לזרעם אלא
 59 בארץ ישראל, והזרעם שם — חייב מלקות דאורייתא;
 60 ובחוצה לארץ — מתר. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
 61 במסכת פלאים.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – יום שלישי-חמישי כ"ה-כ"ז ניסן

קעג

מתוך מהדורת חזק

42 המצוה ה'ר"י — האזהרה שהזהרנו מלקצור כל-
 43 הזרוע, אלא יניח ממנו שארית לעניים בפאת השדה,
 44 והוא אמרו יתעלה: "לא תכלה פאת שדך בקצריך" (שם)
 45 כג, כב), ולא יזה נפק לעשה, לפי שאם עבר וקצר
 46 פלי-הזרוע, יתן לעניים כשעור הפאה מן-הקציר, והוא
 47 אמרו יתעלה: "לעני ולגר תעזב אתם" (שם) כמו שבארנו
 48 במצות עשה (מצות עשה קב — לעיל). והפאה חובה גם
 49 לאילן כמו שהיא חובה לשדה. ומצוה זו חובה מן-
 50 התורה בארץ ישראל בלבד. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
 51 במסכתא שחברה לה ("פאה").

יום חמישי כ"ז ניסן ה'תשע"ה

מצות עשה קכא. מצות לא תעשה ריא.

מצות עשה קכג. מצות לא תעשה ריב.

55 המצוה הקכ"א — הצווי שנוצטוינו להניח את-הלקט
 56 (שבלים הנופלות בשעת הלקט) והוא אמרו: "ולקט קצריך
 57 לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם" (ויקרא כג, כב), וגם זה
 58 לאו (לא תעשה ריא) שנתק לעשה, כמו שנתבאר במסכת
 59 מכות (טז): לגבי פאה. וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו
 60 במסכת פאה (פרק ד). ודין תורה, שלא תהא נוהגת אלא
 61 בארץ.

62 המצוה ה'רי"א — האזהרה שהזהרנו מלקחת
 63 השבלים הנופלות בשעת הקצירה, אלא ינחו לעניים,
 64 והוא אמרו יתעלה: "ולקט קצריך לא תלקט" (שם). וגם
 65 זה נפק לעשה (מצות עשה קכא), כמו שבארנו בפאה.
 66 וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת פאה (פרק ד משנה י).

67 המצוה הקכ"ג — הצווי שנוצטוינו להניח לעניים
 68 את-השאירות הנשארות בכרם בשעת בציר פרותיו, והן
 69 הנקראות עוללות (אשכול קטן שיחסו הגדול בעולל-תינוק),
 70 וגם בהן אמר הכתוב: "לעני ולגר תעזב אתם" (שם יט,
 71 י), אחר שהזכיר את-העוללות. וכבר נתבאר דיני מצוה
 72 זו במסכת פאה (פרק ז). ואינה נוהגת מן-התורה אלא
 73 בארץ.

74 המצוה ה'רי"ב — האזהרה שהזהרנו מלכלות את-
 75 הכרם בשעת בצירתו (לא לבצור את העוללות), והוא אמרו
 76 יתעלה: "וכרמך לא תעולל" (שם), אלא ינחו האשכולות
 77 הקיצוניות (העוללות נמצאות בקצה) — לעניים. אבל אין
 78 דבר זה בשאר האילנות ואפלו הדומים לכרם (זוהי אזהרה
 79 יחודית בכרם), לפי שהאזהרה באמרו: "כי תחבט זיתך לא
 80 תפאר אתריך" (דברים כד, כ) היא שלא יקח את-השכחה
 81 ומן-הזית נלמד הדין (אך ורק) בשכחה לשאר האילנות.
 82 וגם זה (הלאו של "עוללות") נפק לעשה. וכבר נתבאר דיני
 83 מצוה זו במסכת פאה (פרק ז משנה ד).

1 לא-תזרע פלאים". וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו
 2 במסכת פלאים.

יום שלישי כ"ה ניסן ה'תשע"ה

מצות לא תעשה ריז. ריח.

5 המצוה ה'רי"ז — האזהרה שהזהרנו מלהרביע
 6 (להכליא לצורך גידול צאצאים) פלאי (שני מיני) בהמה,
 7 והוא אמרו: "בהמתך לא-תרביע פלאים" (ויקרא יט, יט),
 8 ואם הרביע בהמה — לוקה, ובתנאי שירכיב בידו אבר
 9 הנזכר בנזקה במכחול בשפופרת, ובפרוש אמרו (בבא
 10 מצינא צא). בנואפים (שאינן נסקלן אלא): עד שיראו
 11 פשהם מנאפין, ובכלאים: עד שיכניס במכחול
 12 בשפופרת, ואז לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק
 13 ח' מפלאים.

14 המצוה ה'רי"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות
 15 מלאכה בכלאי בהמה ביחד, והוא אמרו: "לא-תחרש
 16 בשור-ובחמר יחדו" (דברים כב, י). ואם עשה בהם
 17 מלאכה, גזון שחרש בהם או דש או הנהיגם יחד —
 18 לוקה, שגאמר "יחדו" הכונה בזה שלא יאחדם ביחד
 19 בשום מלאכה מן-המלאכות. מן-התורה אינו חייב מלקות
 20 אלא על שני מינים: שאחד מהם בהמה טהורה והאחר
 21 בהמה טמאה כשור וחמור, שאם חרש בהם או משך או
 22 הנהיג — לוקה; אבל מדרבנן לוקה על כל-שני מינים
 23 שיהיו. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ח' מפלאים.

יום רביעי כ"ו ניסן ה'תשע"ה

מצות לא תעשה מב.

מצות עשה קכ. מצות לא תעשה רי.

27 המצוה המ"ב — האזהרה שהזהרנו מללבוש בגד
 28 הארוג מצמר ופשתים כמו שהיו לובשים כמרי עבודה
 29 וזה באותו הזמן, והוא אמרו יתעלה: "לא תלבש
 30 שעטנז" (דברים כב, יא). וזה מפרסם היום אצל נזירי
 31 הקבטים המצרים. העובר על לאו זה — חייב מלקות;
 32 וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת פלאים (פרק ט) וגם
 33 בשבת (נד) ובסוף מכות (כ).

34 המצוה המשלמת ק"כ — הצווי שנוצטוינו להניח
 35 פאה (קצה בשדה) מן-התבואה והפרות וכיוצא בהן והוא
 36 אמרו יתעלה: "תעזב אתם" (ויקרא יט, י) אחר שהזכיר
 37 הפאה. וכבר נתבאר בגמרא מכות (טז), שהפאה היא
 38 לאו שנתק לעשה. הלאו — הוא אמרו: "לא תכלה פאת
 39 שדך" (לא תעשה רי): והעשה — הוא אמרו (בהמשך):
 40 "לעני ולגר תעזב אתם". וכבר נתבאר דיני מצוה זו
 41 במסכת פאה. ודין תורה, שלא תהא נוהגת אלא בארץ.

45 שֶׁהִפְרִיט וְהִלָּקֵט וְהִשְׁכְּחָה וְהִעוֹלְלוֹת כָּל-אֶחָד מֵהֶם הוּא
 46 לְאוֹ שֵׁישׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה, וְאֶפְשָׁר בּוֹ (בהם) מֵה שְׂאֵפְשָׁר בַּפֶּאֶה
 47 מֵעֵינַן קִימוֹ וְלֹא קִימוֹ (צורת קיום העשה או אי-קיומו) או
 48 בִטְלוֹ וְלֹא בִטְלוֹ (צורת בטול אפשרות קיום העשה או אי
 49 ביטולו). לְפִי שֶׁהִפְתּוּב שְׂמֻמּוֹ לְמַדְנוּ לַפֶּאֶה שֵׁישׁ בָּהּ קִיּוֹם
 50 עֲשֵׂה הוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לְעֵנִי וְלִגְר תַּעֲזֹב אֹתָם" —
 51 וְזֶה נֶאֱמַר בַּפֶּאֶה וּבִלְקֵט וּבִפְרִיט וּבְעוֹלְלוֹת. אָמַר: "לֹא-
 52 תִּכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ. וְלִקֵּט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקֵט, וְכִרְמֶךָ לֹא
 53 תַּעוֹלֵל וּפְרִיט פְּרֶמֶךָ לֹא תִלְקֵט לְעֵנִי וְלִגְר תַּעֲזֹב אֹתָם".
 54 וְאָמַר עוֹד בְּעֵמֶר הַשְּׂכָחָה: "לֹא-תִשׁוּב לְקַחְתּוֹ לִגְר לִיתוּם
 55 וְלֹא-לִמְנָה יִהְיֶה". וְכִיּוֹן שְׂמֻצְאָנוּ לְשׁוֹן הַגְּמֵרָא שֶׁהִפְאָה
 56 הִיא לֹא שֶׁנִּתְקַּץ לַעֲשֵׂה וְלִמְדוֹ עַל עֲשֵׂה שְׂבָה מִמֶּה
 57 שְׂאָמַר: "לְעֵנִי וְלִגְר תַּעֲזֹב אֹתָם", מִשְׁמַע שְׂכָל-אֵלוֹ
 58 חִמְּשֵׁת הַלְאִוִּין לְאוֹ שֶׁנִּתְקַּץ לַעֲשֵׂה, וְכָל-זְמַן שְׂקִיָּם עֲשֵׂה
 59 שְׂבָה — אֵינוֹ לוֹקָה, כְּמוֹ שְׂזוֹכְרֵנוּ; וְאִם נִבְצַר מִמֶּנּוּ קִיּוֹם
 60 עֲשֵׂה שְׂבָה — לוֹקָה. וְכָל-זְמַן שְׂאֵפְשָׁר לוֹ לְקִיּוֹמוֹ,
 61 אֶף-עַל-פִּי שְׂלֵא קִיּוֹמוֹ עִתָּה — אֵינוֹ לוֹקָה, אֲלֵא נִצְוָהוּ
 62 לְקִיּוֹמוֹ בְּלֶבֶד עַד שְׂגִדַּע שְׂכָבָר אִי אֶפְשָׁר וְשָׁעֵבֵר עַל הַלְאוֹ
 63 וְלֹא נִשְׁאַרָה שׁוּם אֶפְשָׁרוֹת לְקִיּוֹם עֲשֵׂה שָׁבוּ — (רק) אֲזַ
 64 לוֹקָה. וְדַע עֵינַן זֶה וְהִבְיָנוּהוּ.

65 **יום שבת קודש כ"ט ניסן ה'תשע"ה**
 66 **מצות עשה קל. קצה.**

67 **מצות לא תעשה רלב.**
 68 **המצוה הק"ל** — הַצְּוִי שְׂנֻצְטוּיָנוּ לְהַפְרִישׁ מֵעֵשֶׂר
 69 עֵנִי כָּכָל-שָׁנָה שְׁלִישִׁית מִן-הַשְּׂמִטָּה, וְגַם בְּשְׁלִישִׁית אֲחֵרֵי
 70 הַשְּׁלִישִׁית, — כְּלוּמַר: בְּשִׁשִּׁית מִן — הַשְּׂמִטָּה, וְהוּא
 71 אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂר
 72 תְּבוּאָתְךָ וְגו'" (דברים יד, כח). וְגַם זֶה אֵינָה חוֹבָה
 73 מִן-הַתּוֹרָה אֲלֵא בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל וּכְבָר נִתְבְּאַרוּ דֵּינֵי מִצְוָה
 74 זֹאת בְּמִסְכַּת פֶּאֶה (פרק ח) וּבְמִסְכַּת דְּמַאי (פרק ד) וּבְמִסְכַּת
 75 מַעֲשָׂרוֹת. וְכַמֶּה עֵינַנִּים מִמֶּנָּה מִפְּזָרִים בְּמִקוּמוֹת מִסְפָּר
 76 מִשְׁאַר מִסְכַּתוֹת זְרָעִים וּמִסְכַּת מְכַשִּׁירִין (סוף פרק ב) וְיָדִים
 77 (פרק ד משנה ג).

78 **המצוה הקצ"ה** — הַצְּוִי שְׂנֻצְטוּיָנוּ לִתֵּן צְדָקָה
 79 וְלַחֲזֹק הַחֲלָשִׁים וְלִהְרַחֵיב לֵהֶם. וּכְבָר בֵּא הַצְּוִי עַל מִצְוָה
 80 זֹאת בְּלִשׁוֹנוֹת שׁוּנִים, אָמַר: "פֶּתַח תִּפְתַּח אֶת-יָדְךָ" (שם טו,
 81 ח), וְאָמַר: "וְהִחַזַּקְתָּ בּוֹ גֵר וְתוֹשֵׁב וְחֵי עִמָּךְ" (ויקרא כה,
 82 לה), וְאָמַר: "וְחֵי אֲחִירְךָ עִמָּךְ" (שם, לו), הַכֹּנֶה כָּכָל-
 83 הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה הִיא אַחַת, וְהִיא: שְׂנֻכְלֵל עֵינַנִּי וְנִתְמַכְּנוּ
 84 דֵּי מַחְסוּרוֹ. וּכְבָר נִתְבְּאַרוּ דֵּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּמִקוּמוֹת שׁוּנִים,
 85 רַבִּם בְּכַתְּבוֹת (סז) וּבְתַרְא (בבא בתרא טז), וּבֵא בְּקִלְיָה,
 86 שְׂאֵפְלוֹ עֵנִי הַמְתַּפְּרָנֵס מִן הַצְּדָקָה חֵיב בְּמִצְוָה זֹאת, כְּלוּמַר:
 87 הַצְּדָקָה לְמִי שְׂנֻמוֹף מִמֶּנּוּ אוֹ לְמִי שְׂכַמוּהוּ — אֶפְלוֹ
 88 בְּדָבָר מוֹעֵט.

1 **יום שישי כ"ח ניסן ה'תשע"ה**
 2 **מצות עשה קכד. מצות לא תעשה ריג.**
 3 **מצות עשה קכב. מצות לא תעשה ריד.**

4 **המצוה הקכ"ד** — הַצְּוִי שְׂנֻצְטוּיָנוּ לְהִנִּיחַ לְעֵנִים
 5 מֵה-שְׂנֻשָׁר וּנְפֵל מִן-הַעֲנֻכִּים בְּשַׁעַת הַבְּצִיר, וְהוּא אָמְרוּ:
 6 "וּפְרִיט פְּרֶמֶךָ לֹא תִלְקֵט לְעֵנִי וְלִגְר תַּעֲזֹב אֹתָם" (ויקרא
 7 יט, י), וּכְבָר נִתְבְּאַרוּ גַם דֵּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּמִסְכַּת פֶּאֶה (פרק
 8 ו) וְאֵינָה נוֹהֶגֶת מִן-הַתּוֹרָה אֲלֵא בְּאַרְצֵי.
 9 **המצוה הרי"ג** — הַאֲזַהֲרָה שֶׁהַזְּהַרְנוּ מִלְאַסּוֹף אֶת-
 10 הַגְּרָגְרִים הַנּוֹפְלִים מִן-הַפָּרֶם בְּשַׁעַת הַבְּצִירָתוֹ, אֲלֵא יִנְחוּ
 11 לְעֵנִים, וְהוּא אָמְרוּ: "וּפְרִיט פְּרֶמֶךָ לֹא תִלְקֵט" (שם), וְגַם
 12 זֶה נִתְקַּץ לַעֲשֵׂה. וּכְבָר נִתְבְּאַרוּ דֵּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּמִסְכַּת פֶּאֶה
 13 (פרק ז משנה ג).

14 **המצוה הקכ"ב** — הַצְּוִי שְׂנֻצְטוּיָנוּ לְהִנִּיחַ עֵמֶר
 15 הַשְּׂכָחָה (אלומות ואגודות שנשכחו בשדה), וְהוּא אָמְרוּ
 16 יִתְעַלֶּה: "וְשִׁכַחְתָּ עֵמֶר בְּשָׂדֶה לֹא-תִשׁוּב לְקַחְתּוֹ לִגְר
 17 לִיתוּם וְלֹא-לִמְנָה יִהְיֶה" (דברים כז, יט), זֶה שְׂאָמַר "לִגְר
 18 לִיתוּם וְלֹא-לִמְנָה יִהְיֶה", — הוּא הַצְּוִי לְהִנִּיחוֹ וְהוּא
 19 הַעֲשֵׂה, כְּמוֹ שְׂאָמַר בְּלִקֵּט וּפֶאֶה "תַּעֲזֹב אֹתָם", שֶׁהוּא
 20 הַעֲשֵׂה כְּמוֹ שְׂבִאָרְנוּ (מצוות עשה קכ"א), וְגַם זֶה אֵינָה
 21 נוֹהֶגֶת מִן-הַתּוֹרָה אֲלֵא בְּאַרְצֵי. וּכְבָר נִתְבְּאַרוּ גַם דֵּינֵי
 22 מִצְוָה זֹאת בְּמִסְכַּת פֶּאֶה (פרק ה ופרק ו).

23 **המצוה הרי"ד** — הַאֲזַהֲרָה שֶׁהַזְּהַרְנוּ מִלְקַחַת עֵמֶר
 24 הַשְּׂכָחָה, וְהוּא אָמְרוּ: "וְשִׁכַחְתָּ עֵמֶר בְּשָׂדֶה לֹא-תִשׁוּב
 25 לְקַחְתּוֹ" (שם), וְכֵן הַשְּׂכָחָה נוֹהֶגֶת לְכָל בֵּין בְּתוּבָאָה בֵּין
 26 בְּאִילָן. וְגַם זֶה נִתְקַּץ לַעֲשֵׂה, שְׂאִם עֵבֵר וּלְקַחְתָּה — חֵיב
 27 לְהִחְזִיר לְעֵנִים, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לִגְר לִיתוּם
 28 וְלֹא-לִמְנָה" (שם, כא). וּכְבָר נִתְבְּאַרוּ דֵּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּמִסְכַּת
 29 פֶּאֶה. וְדַע שְׂכָלֵל הוּא אֲצִלְנוּ: שְׂכָל-מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֵׂה
 30 שֵׁישׁ בָּהּ (אפשרות לקיום עשה, כְּשִׁקִּים =כל זמן שניתן
 31 לקיים) עֲשֵׂה שְׂבָה — אֵינוֹ לוֹקָה; וְאִם לֹא יִקְיָמֵנוּ —
 32 לוֹקָה, כְּגוֹן הַפֶּאֶה — שְׂאִם קִצְרָה (=לעניים) לֹא תִתְחַיֵּב
 33 מִלְקוֹת בְּזְמַן שִׁיקְצַר אֲלֵא יְכוּל לִתְנֶה שְׂכָלִים. וְכֵן אִם דָּשׁ
 34 אֶת-הַחֲטִיָּם וְטָחָנָן וְלָשָׁן — נוֹתֵן מִן-הַבֶּצֶק שְׁעוֹר מֵה-
 35 שֶׁהִנָּה חֵיב בּוֹ מִן-הַפֶּאֶה. אֲבָל אִם אָרַע שְׂאֲבָדוֹ אוֹתָן
 36 הַחֲטִיָּם לְגַמְרֵי אוֹ שְׂנֻשְׁרָפוּ — הִרִי זֶה לוֹקָה, בֵּינָן שְׂלֵא
 37 קִיָּם עֲשֵׂה שְׂבָה; כָּל-שִׁפְן אִם בִּטְלוֹ בְּיָדוֹ, כְּגוֹן שְׂאֲכַל אֶת
 38 כָּל-אוֹתָן הַחֲטִיָּם עַד גְּמִירָא. וְאֵל תַּחֲשׁוּב שְׂאֲמַרְם בְּגַמְרָא
 39 מִכּוֹת (טז): "אֲנִי אֵין לָנוּ אֲלֵא זֹאת (שילוח הקן) וְעוֹד
 40 אֲחֵרָת" (מצב שבו שייך לבטל בוחן את העשה הניתק ללאו —
 41 ועל ידי כך להתחייב מלקות), וְנִתְקַיֵּם (ומתברר שם בגמרא)
 42 שְׂאוֹתָה הַ"אֲחֵרָת" הִיא הַפֶּאֶה (אל תחשוב) שְׂמֻשְׁמַע שְׂלֵא
 43 יִהְיֶה דִין זֶה אֲלֵא בַּפֶּאֶה בְּלֶבֶד — לֹא, אֲלֵא עֵינַן "אֲחֵרָת"
 44 רְצוּנוֹ לומר: הַפֶּאֶה וְכָל-מֵה-שְׂדִינּוּ כְּדִין הַפֶּאֶה. לְפִי

1 הַמְצִינָה הָרַל"ב — הָאֲזִיקָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְהַפְנֵעַ
 2 מִלְתֵּת צְדָקָה וְרוּחָה לְעֲנִיִּים מֵאַחֲרֵינוּ אַחֲרֵי שֶׁנִּדְעַתְּ דָּחַק
 3 מִצָּבֶם וְשִׁישׁ לָנוּ יִכְלַת לְתַמְּךָ בָּהֶם, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה:

4 "לֹא תֵאֱמַץ אֶת־לִבְכֶךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת־דָּדְךָ מֵאַחֲדֶיךָ
 5 הָאֲבִיּוֹן" (דברים טו, ז). וְזוֹ אֲזִיקָה מִלְהַתְנַהֵג בְּמִדַּת
 6 הַקְּמִצְנוּת עַד שֶׁנִּמְצַע מִלְתֵּת לְרֵאיוֹ לֹ.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום ראשון עמ' ב

1 אִין נוֹתְנִין לָהֶם אֱלָא שְׁקָל, וְיִקְבְּלוּ אֶת הַשָּׂאֵר מִן הַצְדָּקָה. וְאִם אָמַר
 2 הָאֵב, אִם מָתוּ בְנֵי יִירָשׁוּ אַחֲרֵיהֶם וְשִׂאֲנִים מִצִּאֲצִיאוֹ תִּתְּתֵיהֶם אֶת
 3 מַה שִּׂישָׁר מִנְכֶסֶךְ, הַדִּין הוּא שֶׁבִּין שְׁאֵמֵר לְהַנּוּ לְבִנֵי שְׁקָל בַּשַּׁבָּת,
 4 וּבִין שְׁאֵמֵר אֶל תִּתְּנוּ לָהֶם אֶלֶּא שְׁקָל בַּשַּׁבָּת, אִין נוֹתְנִים לָהֶם אֱלָא
 5 שְׁקָל, לִפִּי שְׂאִין לָנוּ לְהַפְסִיד אֶת הָאֲחֵרִים שְׂצִיזָה לָהֶם אֶת מִמוֹנָה,

6 וְהוֹאִיל וְעִשָּׂה אֶת הָאֲחֵרִים יוֹרְשִׁים תַּחְתֵּיהֶם, וְדַאי הִיָּה רְצוֹנוֹ
 7 שִׁיתְנוּ לְבִנּוֹ רַק שְׁקָל, כִּדִּי שְׂתִיפּוֹל יְרוּשָׁה גַם לְאֲחֵרִים הַבָּאִים
 8 תַּחְתָּם. וְשֹׂאֵל אוֹתוֹ זָקֵן אֶת אֵילֶפָא הֵיכֵן מִצִּינוּ מִקּוֹר לְדִין זֶה
 9 בַּמִּשְׁנָה.
 10 אָמַר לִיהֵ אֵילֶפָא, הָאֵ מְנִי – מִי הוּא הַתְּנָא בַּמִּשְׁנׁוֹת הַסּוֹבֵר כֵּן,

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שני עמ' ב

1 המפרנס על פיו נחשב כשלוחו, וכיון שהיא מודרת הנאה מבעלה,
 2 איך מותר לה ליהנות מהפרנס, שהוא שלוחו של הבעל.
 3 מתרצת הגמרא: והכי כן נראה עתה בדעתך, שיש
 4 דמיון בין הדברים, והרי תם, לגבי גט, קאמר שהשומע יכתוב,
 5 הרי שצויה בפירוש את השומע קולו שיכתוב גט, ולכן הוא נחשב
 6 כשלוחו ויכול לכתוב גט. אבל הַכָּא, מִי קָאָמַר – וכי אמר לאותו
 7 פרנס ש'ויו', הרי קָל תָּון אינו מפסיד קאָמַר, ובלשון זו אינו ממנהו
 8 שליח.
 9 מוסיפה הגמרא ומקשה: וכי מותר לומר לשון זו, ואין חוששים
 10 שיכשל באיסור נדר, והא אָמַר רַבִּי אָמִי, בְּדִלִיקָה שֶׁנִּפְלָה בַּשַּׁבָּת
 11 בביתו של ישראל, התיירו לו לומר קָל הַמְּכַבָּה אִינוּ מְפַסְדִּי כִּדִּי
 12 שישמע נכרי ולך ויכבה, ואף שאסור לומר לנכרי לעשות מלאכה
 13 בשבת, לא אסרו לומר לשון זו לגבי דליקה, כיון שאדם בהול על
 14 ממונו שלא ישרף, וחששו חכמים שאם לא נתיר לו להכריז כך,
 15 יכבה בעצמו את הדליקה. ולשון בְּדִלִיקָה שאמר רבי אמי,
 16 לְמַעוּבֵי מַאי – מה הוא בא למעט בכך, לֹא לְמַעוּבֵי כִּי הָאִי גְּוִינָא
 17 – האם אין כוונתו למעט אופן כגון זה בשאר איסורים, ובכלל זה
 18 שהמודר הנאה מחבירו ואסור לו להתפרנס ממנו, אינו רשאי
 19 לומר 'כל הון אינו מפסיד', מפני שנראה כשלוחו, וכיון שלא שייך
 20 כאן הטעם שאדם בהול על ממונו, לא התיירו, ואיך ניתן לומר
 21 שכונת המשנה להתיר לשון כזו.
 22 דוחה הגמרא: לֹא – אין כוונת רב אמי למעט שאר איסורי תורה,
 23 אלא לְמַעוּבֵי שְׂאֵר אִיסוּרִים דְּשֶׁבֶת דּוּקָא. שמתוך שאיסור שבת
 24 חמור הוא, לא התיירו חכמים לומר לשון זו אלא בדליקה, מפני
 25 שהוא בהול על ממונו, וחששו שיכבה בעצמו. אבל לגבי שאר
 26 איסורי תורה לא גזרו כלל, ובמודר הנאה מותר לומר לשון 'כל
 27 הון אינו מפסיד'.
 28 מקשה הגמרא: מְתִיב רַבָּה, שִׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה בְּנִדְרִים (ג), הַמּוֹדֵר
 29 הַנָּאָה מִתְּכִירוֹ, וְאִין לֹא לְמוֹדֵר מִה שִׂאֲבַל, וְרוּצָה הַמּוֹדֵר לַתֵּת לוֹ
 30 מֵאֲבָלִים, וְאִינוּ יִכּוֹל יִלְךְ הַמּוֹדֵר אֶצְלַת חֲנֻנֵי הַרְגִיל אֶצְלוֹ, וְיֹאמַר לוֹ
 31 דַּרְךְ רַמְיזָה, אִישׁ פְּלוֹנִי מוֹדֵר הַנָּאָה מִמֶּנִּי, וְאִינוּ יוֹדֵעַ מַה אֲעִשֶׂה לוֹ
 32 לְפָרְנָסוֹ, וְהוּא – הַחֲנֻנִי נוֹתֵן לוֹ לְמוֹדֵר מִזוֹנוֹת לְפָרְנָסְתוֹ, וְכָא
 33 הַחֲנֻנִי אַחַר כֵּךְ, אִם רְצוֹנוֹ בְּכַךְ, וְנִשְׁמַל הוֹרְצֵאוֹתֵינוּ מִנָּה – מִהַמּוֹדֵר.
 34 ויש לדייק, דְּהָכִי הוּא דְּשִׁירֵי – רק בלשון 'איני יודע מה אעשה לו'
 35 התיירו לומר, אֲבָל לומר 'קָל תָּון אִינוּ מְפַסְדִּי', לֹא התיירו לו לומר,

48 * * *

49 אגב שהביאה הגמרא חלק מהמשנה בנדרים, מביאה הגמרא כאן
 50 את כולה ומבארת אותה: גִּזְפָא, כִּךְ שִׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה בְּנִדְרִים (שם),
 51 הַמּוֹדֵר הַנָּאָה מִתְּכִירוֹ, וְאִין לֹא מַה יֵאָבֵל, הוֹלֵךְ הַמּוֹדֵר אֶצְלַת חֲנֻנֵי
 52 הַרְגִיל אֶצְלוֹ וְיֹאמַר לוֹ, אִישׁ פְּלוֹנִי מוֹדֵר הַנָּאָה מִמֶּנִּי, וְאִינוּ יוֹדֵעַ מַה
 53 אֲעִשֶׂה לוֹ לְפָרְנָסוֹ, הִרִי הוּא – הַחֲנֻנִי נוֹתֵן לוֹ, וְכָא וְנִשְׁמַל מִנָּה –
 54 מִהַמּוֹדֵר. וכן אם היה מוטל על המודר ביתו לַנְּזוּת, וְגִידֵרוֹ לְגִידוֹ,
 55 וְשִׂדְרוֹ לְקִצּוֹת, וְאִין לֹא מַעוֹת לְשִׁכּוֹר פּוֹעֲלִים, הוֹלֵךְ הַמּוֹדֵר אֶצְלַת
 56 פּוֹעֲלֵין הַרְגִילִין לְעַבּוֹד אֶצְלוֹ, וְיֹאמַר לָהֶן, אִישׁ פְּלוֹנִי מוֹדֵר הַנָּאָה
 57 מִמֶּנִּי, וְאִינוּ יוֹדֵעַ מַה אֲעִשֶׂה לוֹ לְסַיֵּעַ לוֹ בַּמִּלְאכְתוֹ, וְהֵן עוֹשִׂין עִמּוֹ
 58 בַּמִּלְאכְתוֹ, וְכָאִין וְנִשְׁמַלִים שְׂבָרֵן מִנָּה. וכן אם היו המודר והמודר
 59 מְחַלְבִּין בְּדָדֵךְ, וְאִין עִמּוֹ – עִם הַמּוֹדֵר מַה שִׂאֲבַל, נוֹתֵן הַמּוֹדֵר
 60 מִזוֹנוֹת לְאָדָם אַחֵר לְשׂוֹם מְתַנֵּה, וְהִלָּה – הַמּוֹדֵר נִשְׁמַל מִזוֹנוֹת מֵאוֹתוֹ
 61 אַחַר וְאִבְל, וּמוֹתֵר – רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן אֶף לְכַתְּחִילָה. וְאִם הִיוּ
 62 מֵהַלְכִים בְּדָרְךְ וְאִין שְׂם אָדָם אַחֵר לַתֵּת לוֹ בַּמִּתְנָה, מִנִּיתֵי הַמּוֹדֵר
 63 אֶת הָאוֹכֵל עַל גַּבִּי הַסֵּלַע אוֹ עַל גַּבִּי הַגֵּדֵר, וְיֹאמַר לְהִי מוֹשְׁקֵרִין
 64 לְכָל מִי שִׂיחַפּוּזִין, וְהִלָּה – הַמּוֹדֵר נִשְׁמַל וְאִבְל, וּמוֹתֵר הַדְּבַר
 65 לְכַתְּחִילָה. וְרַבִּי יוֹסֵפְ חוּלְק, וְיֹאמַר לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּדִּי לִיהֵנוֹת אֶת
 66 הַמּוֹדֵר.
 67 מְבֵאֵרֵת הַגְּמָרָא: אָמַר רַבָּא, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵפְ שִׂאֲסוֹר לְמוֹדֵר
 68 לְהַפְקִיר כִּךְ אֶת מֵאֲבָלָיו כִּדִּי שִׂיכּוּבָה בְּהֵם הַמּוֹדֵר. נוֹזְרָה הִיא שְׁגוּרוֹ
 69 חַכְמִים, מְשׁוּם

ביאורים למסכת סוטה דף ח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

58 **הַתָּם** כְּנִיָּמָא - הרי היא כבר נמצאת בבית דין הגדול שבלשכת
59 הגוית, שהרי שם איימו עליה. מתרצת הגמרא, דְּמִסְקִינָן לָהּ
60 וּמְחַתִּינָן לָהּ בְּדִי לְיִינְעָה - מעלים אותה ומורדים אותה כדי לייגעה,
61 כלומר שלאחר שהעלו אותה ואיימו עליה, הורידו אותה אל מחוץ
62 להר הבית כדי שתתיגע, ומתוך כך תודה אם זינתה. וכעין מה
63 שמצאנו לגבי עדים הבאים להעיד כדי להרוג אדם, דְּתֵנְיָא, רַבִּי
64 שְׁמֵעוֹן בְּן אֶלְעָזָר אֹמֵר, בֵּית דִּין מְפִיעִין אֶת הַעֲדִים הַבָּאִים לְהַעֲדִי
65 כְּדִי לְהַרוֹג אֹדָם, מְפָקוּם לְמָקוֹם - שאומרים להם לא כאן נקבל את
66 עדותכם אלא בחדר אחר וכן הלאה, בְּדִי שְׁתַּמְרָף דַּעְתָּן עֲלֵיהֶן,
67 וְיַחְזִירוּ בָהֶן - ומתוך כך יחזרו בהם מלהעיד אם הם שקרנים.
68 שנינו במשנה, שְׁשָׁם - בשער ניקנור מְשַׁקֵּין אֶת הַפּוֹטוֹת וּמְטַהְרִין
69 אֶת הַיּוֹלְדוֹת וּמְטַהְרִין אֶת הַמְצוֹרְעִין וְכוּ'. שואלת הגמרא, בְּשִׁלְמָא
70 סוֹמוֹת, מה שצריכות לעמוד בשער ניקנור, נלמד מדְּבַתִּיב בפרשת
71 סוטה "וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לְפָנָיו ה'" - ולפני ה' מתקיים על
72 ידי שעומדת בכניסה לעזרה, דהיינו בשער ניקנור. וּמְצוֹרְעִין נְמִי,
73 מה שצריכים לעמוד בכניסה לעזרה נלמד מדְּבַתִּיב בפרשת מצורע
74 "וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמְּטַהֵר וְגו' לְפָנָיו ה'". אֵלֶּא יוֹלְדַת מָאִי מַעְמָא
75 צְרִיכָה לְעוֹמַד בְּשַׁעַר נִיקְנוֹר, אֵילִימָא מְשוּם דְּאֶתְרִין וְקִינִימָא
76 אֶקְוִרְבִּינִיהוּ - אם נאמר שהטעם הוא משום שצריכות לעמוד ליד
77 הקרבן בשעת הקרבתו, וכְּדִתֵּנְיָא אֵין קְרַבְנָן שֶׁל אָדָם קְרַב אֵלֶּא
78 אִם בְּן עוֹמֵד עַל גְּבִי - שעומד סמוך לקרבנו בזמן הקרבתו, ולכן
79 היו עומדות היולדות בשער ניקנור. אִי הָבִי - אם כן, וְבִין וְזִבְוֹת נְמִי
80 - גם זב או זבה שמביאים את קרבן טהרתם יצטרכו לעמוד שם,
81 ואילו המשנה הזכירה רק יולדת. מיישבת הגמרא, אֵין הָבִי נְמִי -
82 אכן גם זבים וזבות צריכים לעמוד בשער ניקנור, מפני הטעם שאין
83 קרבנו של אדם קרב אלא אם כן עומד שם, וְתֵנְיָא חֲרָא מִיַּנְיִיהוּ נְקַמָּ
84 - אלא שהתנא הזכיר דוגמא אחת של מחוסר כפרה שצריך לעמוד
85 שם, ולכן הזכיר רק יולדת.
86 תֵּנָּה רַבְּנָן אֵין מְשַׁקֵּין שְׁתֵּי סוֹמוֹת פְּאָחַת - הנמצאות בעזרה ביחד,
87 בְּדִי שְׁלֵא יִהְיֶה לָהּ גַּם בְּחַבְרִיתָה - שיתכן שאחת מהן טמאה,
88 ומתוך שהתראה את השניה עומדת על דבריה ואומרת שהיא טהורה,
89 יתגבר עליה לבה לעשות כמותה, ולפיכך לא תודה שנבעלה. רַבִּי
90 יְהוּדָה אֹמֵר לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה - אין זה עיקר הטעם שלא
91 משקים שתי סוטות ביחד, אֵלֶּא אֲמַר קְרָא - נלמד מהפסוק "והשביע
92 אוֹתָהּ הַכֹּהֵן", שמשמע שבדוקים רק סוטה זו לְבָדָה. שואלת הגמרא,
93 וְתֵנָּה קְרָא שְׁלֵמָה זאת מסברא שלא יהיה לבה גס בחברתה, והרי
94 הַבְּרִיבִי אוֹתָהּ, ולמה לא למד זאת מהפסוק. מתרצת הגמרא, אכן
95 גם תנא קמא למד דין זה מהפסוק, אלא שהתֵּנָּה קְרָא בברייתא רַבִּי
96 שְׁמֵעוֹן הוּא, הַדְרִישׁ מַעַם דְּקְרָא - אשר דורש את טעמי התורה,
97 וְמָה מַעַם קְרָאמֵר - ומה שאמר את הסברא שלא יהיה לבה גס
98 בחברתה, הוא טעם לדברי התורה, מָה מַעַם הַתּוֹרָה שמשביע הכהן
99 אוֹתָהּ לְבָדָה, בְּדִי שְׁלֵא יִהְיֶה לָהּ גַּם בְּחַבְרִיתָה.
100 שואלת הגמרא, מָאִי בִּינְיִיחוּ - מה החילוק לדין בין רבי שמעון
101 שדרש את הטעם שאין משקים שתי סוטות ביחד לבין רבי יהודה שלא
102 דרש, ומשיבה, אֵיכָא בִּינְיִיחוּ יצא חילוק ביניהם לדין באופן שהסוטה
103 רוֹתֶת - מפחדת ורועדת מהבדיקה ואף על פי כן לא הודתה. לדעת
104 רבי שמעון שהטעם שאין משקים שתי סוטות יחד הוא כדי שלא יהיה
105 לבה גס, באופן זה הרי אנו רואים שאין לבה גס בה, ואם כן ניתן
106 להשקותה יחד עם סוטה אחרת. אך לדעת רבי יהודה שלא דרש טעם
107 התורה אלא זו גזירת הכתוב, לא ישקו אותם יחד אף באופן זה. מקשה
108 הגמרא, וְרוֹתֶת מִי מְשַׁקֵּין - האם אכן לדעת רבי שמעון, באופן
109 שהיא רותתת משקים שתי סוטות יחד, כיון שאין את החשש שהיא
110 לבה גס בה. וְהָא - והרי יש סיבה נוספת לומר שלא יהיו משקים שתי
111 סוטות יחד, שהרי כלל הוא בידינו שאֵין עוֹשִׂין מִצּוֹת חֲבִילוֹת
112 חֲבִילוֹת - אין מקיימים שתי מצוות יחד, כדי שלא יראה שעשיית
113 המצוות טורח עליו כמי שסוחב משא ורוצה להיפטר ממנו, וסיבה זו
114 שייכת אף באופן זה. וכְּדִתֵּנָּה אֵין מְשַׁקֵּין שְׁתֵּי סוֹמוֹת פְּאָחַת, וְאֵין

מְטַהְרִין שְׁנֵי מְצוֹרְעִין פְּאָחַת - לא מתעסקים בטהרת שני מצורעים
יחד, וְאֵין רוֹצְעִין באוונם של שְׁנֵי עֲבָדִים עבריים שאינם רוצים לצאת
לחופשי לאחר שש שנים בְּאָחַת, וְאֵין עוֹרְפִין שְׁתֵּי עֲגוֹלוֹת של עגלה
ערופה בְּאָחַת, לְפִי שְׁאֵין עוֹשִׂין מִצּוֹת חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת. הרי מגלה
שלא ניתן להשקות שתי סוטות ביחד משום שאין עושים מצוות חבילות
חבילות. מתרצת הגמרא, אֲמַר אֲבִי וְאִיתֵימָא - ויש אימרים שתיריך
זאת רַב כְּהֵנָּה, לֹא קָשִׁיא, כָּאֵן - הברייתא שאמרה שאין משקים שתי
סוטות יחד משום שאין עושים מצוות חבילות חבילות, דיברה בְּבִתּוֹן
אֲחֵר, שאם ישקה יחד נראה טורח עליו, כָּאֵן - שיטת רבי שמעון
שניתן לפעמים להשקות שתי סוטות יחד, נאמר קָשִׁי בְּהַנִּים - שכל
כזו ישקה סוטה אחרת, ולכן אינו נחשב לחבילות חבילות.
שנינו במשנה, וְהַכֹּהֵן אוֹחֵז בְּכַנְיָהּ וְכוּ' עד שהוא מגלה את לבה,
וסותר את שער. תֵּנָּה רַבְּנָן נאמר בתורה "וּפְרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה",
אֵין לִי אֵלֶּא רֹאשָׁה - שמורש בפסוק רק שגילה את ראש הסוטה,
גּוֹפָה מִנֵּין - מניין שמגלה גם את גופה עד כנגד הלב כפי שלמדנו
במשנה. וְלִמּוּד לֹמַר 'הָאִשָּׁה' - נלמד מהיתור שכתוב ראש
'האשה' ולא כתוב ופרע את ראשה. ממשכה הברייתא ושואלת, אִם
כֵּן מַה תְּלִמּוּד לֹמַר 'וּפְרַע אֶת רֹאשָׁה' - מה בא לרבות הייתור של
'את'. ומשיבה, יתור זה מְלִמָּה, שְׁהַכֹּהֵן סוֹתֵר אֶת שְׁעָרָה - שלאחר
שגילה את ראשה מוסיף וסותר את קשירת השער כדי להרבות
ביגוייה בכך ששערה מתפור.
שנינו במשנה, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר אִם הָיָה לָבָה נָאָה לֹא הִיָּה מְגַלְהוּ
וְכוּ'. לְמִימְרָא - עולה מדברי המשנה דְּרַבִּי יְהוּדָה חִישׁ לְהַרְהוֹרָא
- שחושש לכך שהרואים את הסוטה יתגרה יצרם ממנה, ולכן סובר
שאם היא נאה לא היו מגלים את בשרה. ואילו דְּרַבְּנָן לֹא חִישׁ -
אינם חוששים לכך, ולכן סוברים שגם אם היתה נאה היה מגלה את
גופה. מקשה הגמרא, וְהָא אֵיפְכָא שְׁמֵעִין לָהּ - שבברייתא להלן
אמרו להיפך, דְּתֵנְיָא לגבי היוצא להיירג בסקילה, הָאִישׁ שִׁירְצָא
לְהִיִּסְקָל, מְכַפֵּין אוֹתוֹ פְּרַק אֶחָד מִלְּפָנָיו - בחתיכת בד מלפניו כנגד
מקום הערווה, וְהָאִשָּׁה שְׁנֵי פְּרָקִים אֶחָד מִלְּפָנֶיהָ וְאֶחָד מִלְּאַחֶיהָ
ואת האשה היו מוסיפים לכסות בחתיכת בד גם מאחוריה, מְפָנִי
שְׁבּוּלָה עֲרוּה - שנראית ערוותה גם מאחור, אבל שאר גופם היה
ערום בשעה שנסקלים, דְּרַבִּי רַבִּי יְהוּדָה, וְהַכְּמִים אֹמְרִים הָאִישׁ
נִסְקָל עֲרוּם, וכדברי רבי יהודה, אבל וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְקָלַת עֲרוּמָה
אלא בבגדים. הרי שלרבנן חוששים שהרואים אותה ערומה יתגרה
יצרם בה ולכן נסקלת בבגדים, ואילו לרבי יהודה לא חוששים לכך
ולכן נסקלת ערומה, וזהו סתירה לשיטתם במשנתנו. מתרצת
הגמרא, אֲמַר רַבָּה הֵכָא - לגבי בסוטה מַעְמָא מָאִי - מה טעם דברי
רבי יהודה שחוששים שיתגרו ממנה, משום שְׁמָא אֶתִי לְאִתְרִינִי
וְכַאֲתִי - תיבדק ויתברר שהיא טהורה ולא תמות, וְיִתְגַּדֵּי בַּה פְּרָחִי
כְּהוֹנָה - ויש לחשוש שהכהנים שראו את גופה יתגרו ממנה, ולכן
סובר רבי יהודה שאם היא נאה אין לגלות את גופה. אבל הַתָּם -
ביוצאת להיסקל, הָא מְסַתְּלָא - הרי היא נסקלת ומתה, ולכן אין
לחשוש שיבואו הרואים להרהר בה. וְכִי תֵימָא אֶתִי לְאִתְרִינִי
כְּאִתְרִינִיתָא - ואם תאמר שאף שלא יתהירו בנסקלת, אך עדיין יש
לחשוש שמתוך שיראו אותה ערומה יתגרו באשה אחרת, יש להשיב
שאין לחשוש מכך, שהרי הָאֲמַר רַבָּא גְּמָרִי - מסורת בידי מרבתי,
דְּאֵין יִצְרַר הָרַע שׁוֹלֵט אֵלֶּא כְּמָה שְׁעִינִי רֹאוֹת - באותה אשה
שראה האדם, ולכן ביוצאת להיסקל שהיא מתה מיד לא חשש רבי
יהודה שיתגרו ממנה הרואים.
מקשה הגמרא, אֲמַר רַבָּא, דְּרַבִּי יְהוּדָה אֲדִרְבִּי יְהוּדָה קָשִׁיא דְּרַבְּנָן
אֲדִרְבְּנָן לֹא קָשִׁיא - וכי הסתירה שהקשתה הגמרא הייתה רק
בדברי רבי יהודה ולא בדברי רבנן, כלומר, אמנם תירץ רבה את
הסתירה בדברי רבי יהודה, אבל לא תירץ את הסתירה בדברי רבנן.
אֵלֶּא אֲמַר רַבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה אֲדִרְבִּי יְהוּדָה לֹא קָשִׁיא בְּדַשְׁנִין -
כמו שחילק רבה בין היוצאת להיסקל שהיא מתה מיד, לבין סוטה
שאם היא טהורה ותצא זכאית יבואו הרואים להתגרות בה.

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ח עמוד א

תוספות

רש"י

1 **ששם** משקן את הסוטות. בתוספתא (פ"ח) ענא' (מלס"ח ט) את אשר יחטא איש לרעהו
 2 ונשא בו אלה להאלותו ובא אלה לפני מנבחך בבית הזה וכו' להרשיע רשע
 3 וצבתה בטנה ולהצדיק צדיק ולת לו כצדקתו שנאמר ואם לא נטמאה האשה וטוהרה היאן
 4 ונקתה וטוהרה ורע היא עומדת מבפנים והכחן עומד מבחוץ שנאמר והעמיד הכחן את
 5 האשה לפני ה' האשה לפני ה' ואין כחן לפני ה':

6 **אין** משקן שתי סוטות כאחת. נראה לפרש
 7 שיעמיד שיתוך בעורה בבת אחת להשקותן
 8 אע"פ שאין שותות כאחת וכן רציעה ובתוספתא
 9 דפרה (פ"ח) תנא נמי אין שתי פרות נעשות כאחת
 10 משנעשית אפר מביא אחרת ושרופה על גבה
 11 ותימה וכי היה אוסר כבה"ג כשהוא לשותי שני זבחים
 12 כאחד כגון שני עולות או שני חטאות שיעמיד
 13 שניהן בעורה וישחוט א' ואחר כך ישחוט השני והא
 14 דאמר' בפ"ב דשחיטת חולין (ק"ט: כ"ט: ו) וכן תזכירו
 15 שלא היא א' שחוט שני זבחים מיירי שיתחך שני
 16 צוארין כאחד דאיכא איסור דאורייתא אבל כבה"ג
 17 לא מיירי התם ובפ' נערה המאורסה (מ"ט: ע"ג)
 18 נבדלים וכי נעמי שפר אדם לשתי נשים כאחד
 19 אותה דוקא לא או דווקא ופשיט להו מרבא:
 20 **איכא** בנייהו ורתתת. נראה דהוה מצי למימר
 21 איכא בנייהו אשה אחרת שאינה סוטה
 22 לר' שמעון מותר לר' יהודה אסור להעמיד אצלה
 23 שום אשה בשער נקנור דאמר בפרק טרף בקלפי
 24 (יומ"ט דף כ"ג) דפליגי נמי הכי רבי (יהודה) ורבי
 25 שמעון בקרא דהוציא אותה דכתיב גבי פרה
 26 ואמר איכא בנייהו חמור דלרבי (יהודה) דאמר
 27 אותה לבדה אסור להוציא עמה חמור.

28 **והא** אין עושין מצות חבילות. תימה מאי פריך
 29 והלא אין עושין מצות חבילות ליכא אלא
 30 איסור מדרבנן משום דמחזי עליה כמשא ואינוהו
 31 פליגי בקראי:

32 **כאן** בשני כהנים. רש"י פירש וכן גבי עבד בב"ד
 33 אחד ואדון אחד ותימה והא סתרת ב'
 34 מצורעין דמי לשני עבדים של שני בני אדם:
 35 **והבהן** אוהו בבגדיה. בפרק אלו הן הלוקין
 36 (מס"ק דף כ"ג) תניא נמי הכי חון הכנסת
 37 אוהו בבגדיו כו' ונראה משום דכתיב בו ונקלה
 38 מצוה לנולד בתוספתא (פ"ח) כהנים משולים
 39 גורלות וכל מי שנתלה בגורלו אפילו כ"ג יוצא
 40 ועומד בצד סוטה אוהו בבגדיה:

41 **אם** היה לבה נאה. אע"ג דגזירת הכתוב הוא
 42 שב ואל תעשה לאו מיעקר הוא כדאיתא פ'
 43 האשה רבה (יבמות ג):

44 **האיש** נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה.
 45 תימה מאי קשיא דרבנן אדרבנן והא
 46 מפרש טעמא בפרק נגמר הדין (פ"ה הלכות דף מ"ט)
 47 דכתיב אותו בלא כסותו ואין אותה בלא כסותה
 48 א"כ למה היה לנו לנולדה מאחר שהכתוב אומר
 49 שלא לנולדה אם היינו מנוולין אותה א"כ אנו
 50 עוקרין הכתוב בידים י"ל בין לר' יהודה בין לרבנן
 51 דאותו לא בא אלא למעט על הכסות שלו הילכך
 52 לרבנן לא שמענו מן התורה מה דינה והרשות ביד
 53 בית דין לעשות כמה שירצו ובגמרא מפרש במאי
 54 פליגי להכי קשיא דרבנן אדרבנן כיון דלא חישינן
 55 להרהורים היה לנו לנולדה משום יסור:

56 **ויתגרו** בה פרזי כהונה. תימה כיון דלאו זוכה לאנשים לראותה יתלו סדין של בוץ בינה לבין האנשים ויסתרו שערה כדאמר קרא ואי משום כון דמשקה אותה היפוך פניו לצד אחר
 57 דהכי הני בספרי בהדיא ופרע את ראש האשה סדין של בוץ פורש בינו לבין העם כון פונה לאחוריו ופוערה כדי לקיים בה מצות פריעה ולרבי יהודה נמי נעשה כך וי"ל לר'
 58 יהודה אם היו פורסין סדין בינה לבין האנשים לא היה ניוול כל כך בפני הנשים כמו באנשים שאין אשה בושה מפני חברותיה ולא יסורה **גמירי** אין יצר הרע שולט אלא במה שענינו
 59 ראות. מקשי מפרק אין דורשין (מ"ג: א) דאמר עריות בין בפניו בין שלא בפניו נפש יציריהו ולא קשיא מידי דהתם ה"פ מאחר שראה הערוה פעם אחת שוב מותרת אחריה לעולם אפי'
 60 שלא בפניה אבל מחמת שראה הנסקלת ערומה אינו מותרת אחר אחרת:

התם קנימא. בלשפת הגזית בראשית ש"אמנו עליה ב"ד הגדול. ולשפת הגזית בעורה
 היתה. חיציה בקדש וחיצה בלח כדאמר ביומא פרק שני (דף ס"ג: ו) ומהתינו לה. מפל דר'
 הבית לאחר ש"אמנו עליה. כ"י ל"ענה. ותדאן מן המים ותודה בשתרפה בצרתה. פסיעין
 היו את הערים. שמעידים עדות נפשות. ובשבדוקין אותן היו מסייעין אותן מפנה לפנה
 ומלשפה ללשפה: ל"פני ה'. והוא הפתח שבו דרך

6 בניהו ויציאיה לכל באי ענדה. אקורבנייהו.
 7 כשמקריבים את קרבן קניהם לטהרם באבילות
 8 קדשים. ומצוה על האדם שיעמוד וישמור על
 9 קרבנו. ונפקא לן בספרי מהשמרו להקריב לי
 10 במועדו (פ"מ ק"ח). ומי שיכול לכנס בענדה נכנס,
 11 ואלו שלא היו יכולים מפני שהיו מחפורות כפרה
 12 עומדות בחלל שער נקנור שלא נתקדשו: וכן
 13 וזבות נמי. כשמקריבין קרבניהם הן מחפור
 14 כפרה ואינן יכולין לכנס: שלא יהא לפה גם
 15 בכפרתה. שקמא האחת עומדת על בוריה ואינה
 16 מודה לומר טמאה אני. וחקרפה שהיא טמאה
 17 רואה את זו שאינה מודה וסובלת את בשהה
 18 ולבה מתגבר עליה לעשות כמו זו ואינה מודה:
 19 לא מן השם הוא זה. לא מן השעם שאמרת
 20 העקר הנאמר בדבר: אותה. והשביע אותה
 21 הפתח: ר"ש דהיי טעמי לקראי ב"ב"מ (דף ק"ט) דקא
 22 אמר לא תחבל בגו אלקמה בענדה נאמר ולא
 23 בעשירה. דטעם המקרא שאם אתה ממשכנה
 24 ואתה תיב להתחיר לה ואתה נכנס שחירת לטלו
 25 **מאי** בנייהו. בין רבי יהודה לרבי שמעון. אי
 26 משום לפה גם גה ואי משום גזירת הכתוב:
 27 **איכא** בנייהו. אשה שאנו רואים בה שהיא
 28 ורתתת מאימת המים ואינה מודה. למ"ד שלא
 29 יהא לפה גם בה זו אנו רואין שאין לפה גם בה
 30 למאן דלא דריש טעמא דקרא אלא גזירת
 31 הכתוב אין משקין עמה אחרת: ויתתת מי
 32 משקין. עמה אחרת. נהי דאין לפה גם בה
 33 האיכא משום עשית מצות חבילות כדתניא ב'
 34 חבילות חבילות. שנתראה כמי שהיו עליו
 35 למשאו ומהמר לקרס משאו: ככהן. הני
 36 חבילות. וכן לגבי עבדים בב"ד אחד ובאדון
 37 אחד: ופרעי. בכל מקום לשון גליה הוא. נושא
 38 מנין. כדתנן מגלה את לבנה: סותר את שערת.
 39 מרבה רודפים וסותר קליעתה: תיש להרהורא.
 40 שלא יתנו הרוואין את לבם בה: האיש מכסים
 41 אותו. כשנסקל: פריק אחר. חתיכת בגד מלקניו
 42 ושאר כל גופו ערום: שקלה ערוה. אחרונה
 43 ופניה. שבת הבשת נראה משני צדדין: הקא
 44 חיינו מעמא דר' יהודה. שקמא תצא מב"ד נראה.
 45 ששהורה המצא ולא יבדקה המים ויתגרו בה
 46 ויהיו רודפים אחריה כל ימיה: פרחי בקניה. נקט
 47 על שם שהיו מצינן בענדה יותר משאר העם:
 48 וכי תימא אתי לארצו באהרנייהו. על ידי
 49 שראו את זו ערומה מתגרה יצרים בנשים אחרות:
 50 גמירי. מסותרת בדי מרבותי דרבנן אדרבנן לא
 51 קשיא. בתמיה. דשינת רבי יהודה ולא חישית
 52 לשנויי דרבנן:
 53 **הכא**

התם קנימא. דמסקינן לה ומהתינו לה פרי לייגעה,
 דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר, בית דין מסייעין
 את העדים במקום למקום כדי שחפורין דעתן עליהן
 ויחזרו בהן: ששם משקין את הסוטות וכו': בשלמא
 סוטות, דכתיב והעמיד הכהן את האשה לפני ה'.
 מצורעין נמי, דכתיב והעמיד הכהן המסטה וגו'.
 אלא יולדת מאי מעמא, אילימא משום דאתיין וקנימין
 אקורבנייהו, דתניא אין קרבנו של אדם קרב אלא אם
 בן עומד על גביו, אי הכי ובין זכות נמי, אין הכי
 נמי ותנא חדא מינייהו נקט. תנו רבנן, אין משקין
 שתי סוטות כאחת, פרי שלא יהא לפה גם בכפרתה.
 רבי יהודה אומר, לא מן השם הוא זה, אלא אמר
 קרא אותה לבדה. ותנא קמא, הכתיב אותה, תנא
 קמא רבי שמעון היא דדריש טעם דקרא, ומה טעם
 קאמר, מה טעם אותה לבדה פרי שלא יהא לפה
 גם בכפרתה. מאי בנייהו, איכא בנייהו ורתתת.
 ורתתת מי משקין, והא אין עושין מצות חבילות
 חבילות, דתנן אין משקין שתי סוטות כאחת ואין
 מטהרין שני מצורעין כאחת ואין רוצעין שני עבדים
 כאחת ואין עורפין שתי עגלות כאחת לפי שאין עושין
 מצות חבילות חבילות. אמר אביי ואיתמא רב הונא,
 לא קשיא, כאן ככהן אחד, כאן בשני כהנים: והפכה
 אוהו בבגדיה: תנו רבנן ופרע את ראש האשה, אין
 לי אלא ראשה, וגופה מנין, תלמוד לומר 'האשה, אם
 כן מה תלמוד לומר ופרע את ראשה, מלמד שהכהן
 סותר את שערתה: רבי יהודה אומר אם היה לפה
 וכו': למימרא דרבי יהודה חייש להרהורא ורבנן לא
 חיישי, והא איכא שמעינן להו, דתניא האיש מכסין
 אותו פרק אחד מלפניו והאשה שני פרקים אחד
 מלפניה ואחד מלאחריה מפני שכולה ערוה דכרי רבי
 יהודה. והכמים אומרים האיש נסקל ערום ואין האשה
 נסקלת ערומה. אמר רבה, הכא מעמא מאי, שקמא
 תצא מבית דין וזכאית ויתגרו בה פרחי כהונה. התם
 הא מסתלקא, וכי תימא אתי לארצו באהרנייהו,
 האמר רבא, גמירי דאין יצר הרע שולט אלא
 במה ששעניו רואות. אמר רבא, דרבי יהודה אדרבי
 יהודה קשיא, דרבנן אדרבנן לא קשיא. אלא אמר
 רבא, דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא, ברשעין.
 דרבנן

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ח עמוד ב

תוספות

רש"י

1 **הָאָהָר** כַּךְ מְבִיא חֶבֶל הַמְצָרִי. בִּירוּשָׁלַיִם מִפְרֵשׁ חֶבֶל הַמְצָרִי וְכַפִּיפָה הַמְצָרִית בְּאֵין מִשְׁרֵי
2 הַלְשֵׁכָה כְּחוֹמַת הָעִיר וּמְגַדְלֶיהָ וְלֹא יִדְעָנָה אִי סוֹדֵר שֶׁנִּחְנַק בּוֹ וְסִיפָה שֶׁנִּהְיָה בּוֹ
3 דְּאִמְרִינָן פְּרָק גַּמְרָא דְרִין (מַסְנְיִין ק"ז ע"ב) דְּבִאן מִשְׁלַח צְבָרָא אִי פִירוּשׁוֹ נִמְי מִשְׁרֵי הַלְשֵׁכָה כִּי
4 דְּבִאן:
5 **תְּנִינָא** וְאִחַר כֵּךְ מְבִיא חֶבֶל הַמְצָרִי. וְלֹא יִדְעָנָה
6 מֵאִי פִשְׁטֵי מִהֲבֵא טַפִּי מֵהָא דְקִרְתִּינָא הִיא
7 חֲגֵרָה לֹו בְּצִלְצוּל דְּמִשְׁמַע דְּחֹבֶל מְצָרִי בְּעִינָן
8 מִשׁוּשׁ וְעַל כֵּרֶךְ לְכַתְחִילָה לְמַצְוָה בְּעִינָן אַבְל לֹא
9 דּוֹקָא לְעַכֵּב דְּהִיכָא כְּתִיב חֶבֶל הַמְצָרִי אִו שׁוֹם
10 קְשִׁירָה בְּתוֹרָה וְלִמָּה הִיא לֹו לְעַכֵּב מִיּוֹה הַמְדוּקָה
11 בְּפִירוּשׁ רִש"י לֹא קְשִׁיא מִיּוֹה דְּעִיֵּק דְּבִאָתוֹ
12 קַמְבִּיעֵי לִיָּה אִי מִשׁוּשׁ מִדָּה בְּמִדָּה דּוֹקָא חֶבֶל אִו
13 מִשׁוּשׁ שְׁמִיטָה בְּגִידִים הִואִיל וְצִרִיךְ לְקַשׁוֹר צִלְצוּל
14 לְקַשׁוֹר חֶבֶל כִּדִּי לְפִרְעָה מִמֶּנָּה מִיּוֹה הִיכָא דְּלִכְּתֵב
15 חֶבֶל הַמְצָרִי וְאִיכָא צִלְצוּל לֹא מִהֲדִרְנָא יוֹתֵר
16 מִדְּאִי בְּתֵר חֶבֶל:
17 **מִיּוֹם** שֶׁחָרַב בְּהַמִּיָּק וְכוּ'. וְהִיא דְּבִמִּן הַבֵּית
18 נִהְיָו דִּין ד' מִיּוֹת מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב בְּזַק בְּלֹא
19 עֵדִים וְחֲתֻרָאָה שֶׁלֹא וְהִיא יוֹרְדִין לְדוֹנָה בְּסִנְהֶדְרִין
20 כְּדָאִמַר ב'פ' אַחַד דִּינִי מִמְנוּתָה (ק"ז ע"ב) מִעֲשֵׂה רַבִּי
21 שֶׁמֵּעֵן בֵּן שֶׁטַח שֶׁהִיא בּוֹמֵן הַבֵּית דְּתַנַּי אִמַר רַבִּי
22 שֶׁמֵּעֵן בֵּן שֶׁטַח אִרְאָה בְּנִחְמָה אִם לֹא רִאִיתִי וְכו'
23 עַד שֶׁהִשְׁבִּיחוּ נַחֵשׁ וּמִקְשִׁינָן הִואִי בֵּר נַחֵשׁ הִוא
24 וְהַתְנִי רַבִּי חֵיִיא וְכוּ' אִלָּא הִיא דְּנִקְטָה מִיּוֹם שֶׁחָרַב
25 בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִלְּתָא נִקְטָה נִקְטָה דְּבִטְלוּ אִרְבַּע
26 מִיּוֹת לְגַמְרִי: **מִי** שֶׁנִּתְחַיֵּיב סְקִלָּה. מִקְשִׁי מִפְּרָק
27 הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵלִים (כ"ג ע"ב) דְּרַבִּי אֲלֵעָזָר
28 רַבִּי שֶׁמֵּעֵן הִוא תְּפִיס גַּבְיִי יוֹמָא חַד פִּנְעַ בְּהוֹרָא
29 כּוּבֵס אִמַר לְהוֹ תְּפִיסוּהוּ וְתַפְסוּהוּ (וּפְסוּהוּ) וְחִפְסוּהוּ
30 וְקַא בְּכִי אִמַר לֹו רַבִּי אֵל יֵרַךְ לֵךְ שְׁהוּא וּבְנֵי בַעֲלוּ
31 נַעֲרָה מֵאִוֶּרְסָה בְּיַחֲדָה וְהָה שֶׁנִּתְלַחַּה נִחְנַק אִמְנָאִי
32 לֹא פְרִיךְ הִואִי בֵּר הִכִּי הוּא בֵּר סְקִילָה הוּא אַבְל
33 לְפִרְש"י לֹא קְשִׁיא מִיּוֹה דְּפִירֵשׁ תְּחַם מִשׁוּם חֶבֶל
34 נִתְלַחַּה מִשׁוּם דְּכַל הַנְּסַקְלִין נִתְלַחַּח וְיֵשׁ לֹאִמַר דְּלֹא
35 דּוֹקָא נִקְטָה נּוֹפֵל מִן הַגַּג אִו חִיָּה דּוֹרְסוּתָה אִלָּא מֵעֵין
36 מִיּוֹתָה שֶׁנִּתְחַיֵּיב בָּהּ יוֹרֵג וְיֵשׁ מִפְּרִשְׁתִּים דְּבִנּוּ עַל
37 תְּחִילָה הִואִי לֹא בַעֲלוּהָ דְּמִיתוּתָה הִואִי בְּחֶנֶק
38 אַבְל קְשִׁיא לְרַבִּי מֵהָא דְּאִמַר בְּפִרְק אֲלוֹ חֵן הַגּוֹלִין
39 (מַסְנְיִין י"ג ע"ב) דְּרֵשׁ רֵשׁ לְקִישׁ הַיְלָלִים אִנְהָ לִידוֹ וְהָה
40 שֶׁהָרַג בְּמִידָה יוֹשֵׁב תַּחַת הַסּוּלָם וְהָה שֶׁהָרַג בְּשׁוּגַג
41 עוֹלָה וְנוֹפֵל הוֹרֵגוּ וְהָה לֹאִו בֵּר סְקִילָה הוּא
42 וְתִירֵץ אֲעִיג' דְּלֹאִו בֵּר סְקִילָה מִיּוֹה מִדָּה בְּמִדָּה
43 הִיא דּוֹרֵק עַל חֶבְרִי דְרִךְ יִרִידָה הוּא כְּדַכְּתִיב
44 (מַמְזִי ל"ג) וְיַפֵּל עֲלֵיו יְמוֹת וְאִלּוּ מִתִּים דְרִךְ יִרִידָה
45 וְאִם הָרַג בְּסִיף הַקְּדוֹשׁ בִּיָּה נִפְרַע מִחַם בְּעֵינָן
46 אַחֵר:

1 **וְנִתְחַיֵּיב** כַּךְ מְבִיא חֶבֶל הַמְצָרִי. בִּירוּשָׁלַיִם מִפְרֵשׁ חֶבֶל הַמְצָרִי וְכַפִּיפָה הַמְצָרִית בְּאֵין מִשְׁרֵי
2 הַלְשֵׁכָה כְּחוֹמַת הָעִיר וּמְגַדְלֶיהָ וְלֹא יִדְעָנָה אִי סוֹדֵר שֶׁנִּחְנַק בּוֹ וְסִיפָה שֶׁנִּהְיָה בּוֹ
3 דְּאִמְרִינָן פְּרָק גַּמְרָא דְרִין (מַסְנְיִין ק"ז ע"ב) דְּבִאן מִשְׁלַח צְבָרָא אִי פִירוּשׁוֹ נִמְי מִשְׁרֵי הַלְשֵׁכָה כִּי
4 דְּבִאן:
5 **תְּנִינָא** וְאִחַר כֵּךְ מְבִיא חֶבֶל הַמְצָרִי. וְלֹא יִדְעָנָה
6 מֵאִי פִשְׁטֵי מִהֲבֵא טַפִּי מֵהָא דְקִרְתִּינָא הִיא
7 חֲגֵרָה לֹו בְּצִלְצוּל דְּמִשְׁמַע דְּחֹבֶל מְצָרִי בְּעִינָן
8 מִשׁוּשׁ וְעַל כֵּרֶךְ לְכַתְחִילָה לְמַצְוָה בְּעִינָן אַבְל לֹא
9 דּוֹקָא לְעַכֵּב דְּהִיכָא כְּתִיב חֶבֶל הַמְצָרִי אִו שׁוֹם
10 קְשִׁירָה בְּתוֹרָה וְלִמָּה הִיא לֹו לְעַכֵּב מִיּוֹה הַמְדוּקָה
11 בְּפִירוּשׁ רִש"י לֹא קְשִׁיא מִיּוֹה דְּעִיֵּק דְּבִאָתוֹ
12 קַמְבִּיעֵי לִיָּה אִי מִשׁוּשׁ מִדָּה בְּמִדָּה דּוֹקָא חֶבֶל אִו
13 מִשׁוּשׁ שְׁמִיטָה בְּגִידִים הִואִיל וְצִרִיךְ לְקַשׁוֹר צִלְצוּל
14 לְקַשׁוֹר חֶבֶל כִּדִּי לְפִרְעָה מִמֶּנָּה מִיּוֹה הִיכָא דְּלִכְּתֵב
15 חֶבֶל הַמְצָרִי וְאִיכָא צִלְצוּל לֹא מִהֲדִרְנָא יוֹתֵר
16 מִדְּאִי בְּתֵר חֶבֶל:
17 **מִיּוֹם** שֶׁחָרַב בְּהַמִּיָּק וְכוּ'. וְהִיא דְּבִמִּן הַבֵּית
18 נִהְיָו דִּין ד' מִיּוֹת מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב בְּזַק בְּלֹא
19 עֵדִים וְחֲתֻרָאָה שֶׁלֹא וְהִיא יוֹרְדִין לְדוֹנָה בְּסִנְהֶדְרִין
20 כְּדָאִמַר ב'פ' אַחַד דִּינִי מִמְנוּתָה (ק"ז ע"ב) מִעֲשֵׂה רַבִּי
21 שֶׁמֵּעֵן בֵּן שֶׁטַח שֶׁהִיא בּוֹמֵן הַבֵּית דְּתַנַּי אִמַר רַבִּי
22 שֶׁמֵּעֵן בֵּן שֶׁטַח אִרְאָה בְּנִחְמָה אִם לֹא רִאִיתִי וְכו'
23 עַד שֶׁהִשְׁבִּיחוּ נַחֵשׁ וּמִקְשִׁינָן הִואִי בֵּר נַחֵשׁ הִוא
24 וְהַתְנִי רַבִּי חֵיִיא וְכוּ' אִלָּא הִיא דְּנִקְטָה מִיּוֹם שֶׁחָרַב
25 בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִלְּתָא נִקְטָה נִקְטָה דְּבִטְלוּ אִרְבַּע
26 מִיּוֹת לְגַמְרִי: **מִי** שֶׁנִּתְחַיֵּיב סְקִילָה. מִקְשִׁי מִפְּרָק
27 הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵלִים (כ"ג ע"ב) דְּרַבִּי אֲלֵעָזָר
28 רַבִּי שֶׁמֵּעֵן הִוא תְּפִיס גַּבְיִי יוֹמָא חַד פִּנְעַ בְּהוֹרָא
29 כּוּבֵס אִמַר לְהוֹ תְּפִיסוּהוּ וְתַפְסוּהוּ (וּפְסוּהוּ) וְחִפְסוּהוּ
30 וְקַא בְּכִי אִמַר לֹו רַבִּי אֵל יֵרַךְ לֵךְ שְׁהוּא וּבְנֵי בַעֲלוּ
31 נַעֲרָה מֵאִוֶּרְסָה בְּיַחֲדָה וְהָה שֶׁנִּתְלַחַּה נִחְנַק אִמְנָאִי
32 לֹא פְרִיךְ הִואִי בֵּר הִכִּי הוּא בֵּר סְקִילָה הוּא אַבְל
33 לְפִרְש"י לֹא קְשִׁיא מִיּוֹה דְּפִירֵשׁ תְּחַם מִשׁוּם חֶבֶל
34 נִתְלַחַּה מִשׁוּם דְּכַל הַנְּסַקְלִין נִתְלַחַּח וְיֵשׁ לֹאִמַר דְּלֹא
35 דּוֹקָא נִקְטָה נּוֹפֵל מִן הַגַּג אִו חִיָּה דּוֹרְסוּתָה אִלָּא מֵעֵין
36 מִיּוֹתָה שֶׁנִּתְחַיֵּיב בָּהּ יוֹרֵג וְיֵשׁ מִפְּרִשְׁתִּים דְּבִנּוּ עַל
37 תְּחִילָה הִואִי לֹא בַעֲלוּהָ דְּמִיתוּתָה הִואִי בְּחֶנֶק
38 אַבְל קְשִׁיא לְרַבִּי מֵהָא דְּאִמַר בְּפִרְק אֲלוֹ חֵן הַגּוֹלִין
39 (מַסְנְיִין י"ג ע"ב) דְּרֵשׁ רֵשׁ לְקִישׁ הַיְלָלִים אִנְהָ לִידוֹ וְהָה
40 שֶׁהָרַג בְּמִידָה יוֹשֵׁב תַּחַת הַסּוּלָם וְהָה שֶׁהָרַג בְּשׁוּגַג
41 עוֹלָה וְנוֹפֵל הוֹרֵגוּ וְהָה לֹאִו בֵּר סְקִילָה הוּא
42 וְתִירֵץ אֲעִיג' דְּלֹאִו בֵּר סְקִילָה מִיּוֹה מִדָּה בְּמִדָּה
43 הִיא דּוֹרֵק עַל חֶבְרִי דְרִךְ יִרִידָה הוּא כְּדַכְּתִיב
44 (מַמְזִי ל"ג) וְיַפֵּל עֲלֵיו יְמוֹת וְאִלּוּ מִתִּים דְרִךְ יִרִידָה
45 וְאִם הָרַג בְּסִיף הַקְּדוֹשׁ בִּיָּה נִפְרַע מִחַם בְּעֵינָן
46 אַחֵר:

1 **אִמַר רַב יוֹסֵף**, אִפְּ עַל גַּב דְּמִדָּה בְּטוּלָה, בְּמִדָּה לֹא בְּטוּלָה. דְּאִמַר רַב יוֹסֵף וְכוּ' הִיא דְּמִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אִפְּ עַל פִּי
2 שְׁבִטְלָה סְנִהֲדְרִי, אֲרַבְעָה מִיּוֹת לֹא בְּטוּלָה. וְהָה בְּטוּלָה, אִלָּא דִין אֲרַבְעָה מִיּוֹת לֹא בְּטוּלָה. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב סְקִילָה, אִו נּוֹפֵל מִן הַגַּג אִו חִיָּה
3 דּוֹרְסוּתוֹ. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב שְׁרִיפָה, אִו נּוֹפֵל בְּדִלְקָה אִו נִחַשׁ מִפִּישׁוֹ. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב הִרְגָה, אִו נִמְסַר לְמַלְכּוֹת אִו לִיסְטִין בְּאֵין עֲלוּי. מִי
4 שֶׁנִּתְחַיֵּיב תְּנִיקָה, אִו טוֹבַע בְּנִהֵר אִו מֵת בְּסִרְוִנְבִי. תְּנִיָּה הִיא רַבִּי אִמַר, מִנְּיָן שֶׁבְּמִדָּה שְׂאֵדָם מוֹדֵד בֵּה מוֹדֵד לֹו, שְׂאֵדָמָה 'בְּסִמְסִיפָה
5 בְּשִׁלְחָה תְּרִיבְנָה', אִין לִי אִלָּא סֵאָה, מִנְּיָן לְרַבּוֹת תְּרַקֵּב וְחִצֵּי תְרַקֵּב, קֵב וְחִצֵּי קֵב, רֹבַע וְחִצֵּי רֹבַע, תּוֹמָן וְעוֹבְלָא מִנְּיָן, תְּלִמּוּד לֹאִמַר
6 'כִּי כָל סֵאוֹן סֵאוֹן פְּרַעֲשִׁי'. וּמִנְּיָן שְׁכַל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מְצַמְרַפְתָּ לְחֻשְׁבוֹן גְּדוּל, תְּלִמּוּד לֹאִמַר 'אֲחַת לְאֲחַת לְמִצְוָה חֻשְׁבוֹן'. וְכוּ' מִצְוֵינוּ
7 בְּסוּטָה שְׁבִמְדָה שְׂמִדָה בֵּה מְדוּדוֹ לֵה, הִיא עֲמִידָה עַל פֶּתַח בֵּיתָה לְרִאִוֹת לֹו, לְפִיכָד בְּתוֹן מְעַמְדָה עַל שַׁעַר נִקְנִיר וּמִרְאָה קְלוּנָה
8 לְכָל. הִיא פְּרָסָה לֹו סוֹדְרִין נִאִין עַל רִאִשָּׁה, לְפִיכָד בְּתוֹן נּוֹפֵל בְּפָה מַעַל רִאִשָּׁה וּמִנְּיָנוּ תַּחַת רִגְלֶיהָ. הִיא קְשִׁטָּה לֹו פְּנִיָה, לְפִיכָד
9 פְּנִיָה

ביאורים למסכת סוטה דף ח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 מצרי מעבב, שדווקא בו היא מתגנה. פושטת הגמרא את הספק, 58 אָמַר לִיה - רב הונא לרב אבא, תניננה - למדנו במשנתנו, ואחר 59 כִּךְ מִכֵּיָא חֲבַל הַמְצַרִי וְקוֹשְׁרוֹ לֵה לְמַעְלָה מִדְּרִיחַ פְּרִי שְׁלֵא 60 וְשִׁמְטוּ בְּגִדֵיהֶּ מֵעֲלֵיהֶּ, הרי מפורש שהקשירה היא בשביל שלא יפלו 61 הבגדים, ואם כן כל חבל כשר ולא דווקא חבל מצרי. 62 שנינו במשנה, וְכָל הַרְוֵצָה לְרֵאוֹת בַּהּ יְרֵאָה וְכוּ' וכל הנשים 63 מותרות לראותה. מקשה הגמרא, הֲאֵל גּוֹפָא קָשְׁיָא - דברי המשנה 64 סותרים, אָמַרְתָּ - בתחילה אמרה המשנה שְׁכַל הַרְוֵצָה לְרֵאוֹת בַּהּ 65 רֵוָאָה, אֲלָמָא - משמע שלא שָׁנָא נְבָרִי וְלֹא שָׁנָא נָשִׁי - אין הבדל 66 בין אנשים לנשים, אלא לכולם מותר לראות את הסוטה בשעה 67 שמונולים אותה. ואילו וְהָרִד תִּנִּי - בהמשך המשנה למדנו שְׁכַל 68 הַנְּשִׁים מוֹתְרוֹת לְרֵאוֹתֶיהָ, ומשמע נָשִׁים אֵין - דווקא לנשים מותר 69 לראות את הסוטה, אבל אֲנָשִׁים לֹא. מתרצת הגמרא, אָמַר אַבְי 70 תְּרַבְּמָה - נפרש את דברי המשנה כך, מה שאמרה המשנה שכל 71 הרוצה לראות יראה, היינו אֲנָשִׁים - נאמר רק על נשים. דוחה 72 הגמרא, אָמַר לִיה רַבָּא לֵאבִי וְהָא בְּלֵי הַרְוֵצָה לְרֵאוֹת, בַּהּ רֵוָאָה 73 קְתַנִּי - אָמַר כתוב במשנה שכל מי שרוצה רואה, ומשמע שגם 74 אנשים. אֲלָא מתרצת הגמרא, אָמַר רַבָּא, אכן תחילת דברי המשנה 75 שְׁכַל הַרְוֵצָה לְרֵאוֹת בַּהּ רֵוָאָה, נאמרה על כולם לֹא שָׁנָא נְבָרִי וְלֹא 76 שָׁנָא נָשִׁי, ומסיפה המשנה, וְנָשִׁים חַיִּבוֹת לְרֵאוֹתֶיהָ - הנשים 77 שנמצאות בעזרה יש עליהם חיוב לראות את הסוטה בניוולה, לקיים 78 את מה שִׁנְאָמַר וְנִסְפְּרוּ כָּל הַנְּשִׁים וְלֹא תַעֲשִׂינָהּ בְּיַמְתְּכֶנָּה' - עלי 79 ידי שיראו הנשים מה עונשה לא יבאו לעשות את מעשיה, וכדלעיל. 80 לאחר שלמדנו במשנה הקודמת איך היו מנוולים ומכזבים את הסוטה, 81 באה המשנה והגמרא שלפנינו לבאר שהכל נעשה לה מדה כנגד 82 מדה. 83 משנה. בְּמִדָּה שֶׁאָדַם מוֹרְדָּה בַּהּ מוֹרְדִין לֹא - כשמענישין את האדם 84 משמים על עבירה שעבר, מתנהגים עמו באותה מדה שהוא התנהג 85 בעבירה. ולכן לגבי סוטה, שְׁהִיא קָשְׁיָה אֵת עֲצָמָה לְעֵבְרָה - 86 בשביל העבירה, למצוא חן בעיני הבעול, כנגד זה, הַמְקוֹם גְּוֹלָה - 87 התורה ציוותה לנוול אותה. וכן כיון שְׁהִיא גְּוֹלָה אֵת עֲצָמָה 88 לְעֵבְרָה - שישה בפתח הבית וגלתה את עצמה כדי שהבעול יראה 89 אותה ויעבור איתה עבירה, כנגד זה, הַמְקוֹם גְּוֹלָה עֲלֶיהָ - התורה 90 ציוותה שתהיה מגולה לעיני כל בשעה שמעמידים אותה בשער 91 ניקור. בְּרִדָּה הַתְּחִילָה בְּעֵבְרָה תְּחִילָה, ואחר כך הַבְּטָן - דרך 92 התשמיש הוא שהיך נהנה הראשון מהקירוב בשר לבעול, ואחר כך 93 הבטן. לְפִיכָּךְ מקללה הכהן שתלַקְהָ תִּרְדָּה תְּחִילָה וְאַחַר כִּךְ הַבְּטָן 94 שנאמר 'בתת ד' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה', וְשֶׁאֵר כָּל הַגּוֹף 95 לֹא פֹלֵט - ואף שאר אברי הגוף אינם נמלטים מן החולי והכאב 96 לאחר היך והבטן. 97 גמרא. אָמַר רַב יוֹסֵף, אֵף עַל גַּב הַמְּדָה בְּמִילָה - שפסקו להעניש 98 בארבעה מיתות בית דין, מכל מקום בְּמִדָּה לֹא בְּטִיל - עונש 99 כדוגמת אותה מיתה לא פסק, אלא מודדים משמיים לעוברי עבירה 100 שימותו במיתה שהתחייבו בה, וכדלחן. דָּאֵמַר רַב יוֹסֵף וְכֵן תִּנִּי 101 רַבִּי חֵימָא, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֵף עַל פִּי שֶׁבְּטִילָה סְנַהֲרִדִּי 102 ולא דנים עוד דיני נפשות, מכל מקום אֲרִבַּע מִיתוֹת לֹא בְּטִילוּ. 103 שואלת הגמרא, וְהָא בְּטִילוּ - הרי אין דנים כבר דיני נפשות. משיבה 104 הגמרא, אֲלָא דִין אֲרִבַּע מִיתוֹת לֹא בְּטִילוּ - דין שמים להעניש את 105 החוטא בארבע מיתות בית דין לא בטל, ולכן נענש במיתה דומה 106 להם, כגון, מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב סְקוּלָה - מי שעשה עבירה שהעונש עליה 107 היא סקילה, או נוֹפֵל מִן הַגַּג או הִיהָ דוֹחֶסְתָּה ומפילתו לארץ. מִי 108 שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׂרִיפָה, או נוֹפֵל בְּדִלְקָה וְנִשְׂרַף, או נָחַשׁ מִפִּישׁוֹ והארס 109 שורף אותו מבפנים ומת. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב חֲרִיגָה - סייף, או נָמְסַר 110 לְמַלְכוּת או לִישָׁטָן בְּאֵין וְלֹא, ודרכו להרוג בחרב. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב 111 חֲנִיקָה, או מוֹכַע בְּנָהָר וְנַחַק בְּחוּךְ הַמַּיִם, או מַת בְּסָרוּבֵי - על ידי 112 חולי גרון, ונחנק בחוליו.

1 הַרְבֵּנָן אֲדִרְבָּנָן נָמִי לֹא קָשְׁיָא הסתירה בין הדינים, שלעולם לא 2 חששו רבנן להרהור, אלא שְׁהָבָא - לגבי סוטה מְעַמָּא מֵאִי - הטעם 3 שמגלים את גופה, הוא מְשׁוּם שְׁנֵאמַר וְנִסְפְּרוּ כָּל הַנְּשִׁים' - ולכן 4 מצווה לביישה, כדי שיראו זאת הנשים ויקחו מוסר להתנהג 5 בצניעות ולא להביא את עצמם לידי חשד שזנו. אֵךְ הָתָם - לגבי 6 יוצאת להיסקל, אין צריך לביישה כדי שאחרות יקחו מוסר ולא ינהגו 7 כמותה, שהרי אֵין לָךְ יוֹסֵף גְּדוֹל מְנָה - שראות אותה כשהיא 8 נסקלת. וְכִי תִימָא לְעֵבִיד בַּהּ תְּרַתִּי - ואם תאמר שיראו גם שהיא 9 נהרגת וגם שמביישים אותה, אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה פַּר אַבּוּהָ, 10 אין עושים כן, משום שֶׁאָמַר קְרָא וְהִתְבַּרְתָּ לְרַעְךָ בְּמוֹף, ונלמד 11 מכאן שְׁפָרוּ לֹא - יש לברור ליוצא להיחרג מִיְתָה יָפָה - שלא 12 יתייבש כשממיתים אותו. 13 שואלת הגמרא, לִימָא דְרַב נַחְמָן תִּנְאִי הִיא - האם נאמר שהדין 14 שאמר רב נחמן שיש לברור לנהרג מיתה יפה, תלויה במחלוקת רבי 15 יהודה ורבנן לגבי היוצאת להיסקל. וזה טעם מחלוקתם, שרבנן 16 סוברים שיש לברור מיתה יפה ולכן סוברים שאין לאשה נסקלת 17 ערומה, ורבי יהודה חולק על דין זה ולכן סובר שנסקלת ערומה. 18 דוחה הגמרא, לֹא - דברי רב נחמן לא תלויים במחלוקת רבי יהודה 19 ורבנן, אלא רְבּוּלִי עֲלָמָא אֵית לְהוּ דְרַב נַחְמָן - שיש לברור ליוצא 20 להיחרג מיתה יפה, וְהָבָא בְּהָא קְמִפְלִגִי - אלא שנחלקו מה היא 21 המיתה היותר יפה לה, מַר סָבַר - רבנן סוברים, בְּיוֹזִינִיה עֲרִיף לִיה 22 מְפִי מְצַעְרָא דְנוֹפִיָּה - יותר חשוב לאשה שלא תתבזה משלא 23 תצטער, ולכן מעדיפה האשה להיסקל עם בגדים אף שזה יעכב את 24 המיתה ויגרם לה להצטער יותר, מאשר להתבזות ולהסקל כשהיא 25 ערומה, וממילא זו היא המיתה היפה לה. וְמַר - רבי יהודה סָבַר, 26 צַעְרָא דְנוֹפִיָּה עֲרִיף לִיה מְפִי מְבִיוֹזִינִיה - יותר חשוב לאשה שלא 27 תצטער משלא תתבזה, ולכן מעדיפה האשה להתבזות ולהיסקל 28 ערומה, מלהיסקל עם בגדים אשר יעכבו את המיתה ויגרמו לה 29 להצטער יותר. וממילא זו היא המיתה היפה לה. 30 שנינו במשנה, הִיתָה מְכּוּסָה לְכַנְסֵיהֶּם בְּשׁוּרִים וְכוּ'. תִּנְאִי - 31 למדנו בברייתא שאם הָיוּ גם בגדים שְׁחֹרִים נָאִים לָהּ, מְכּוּסִין 32 אֲוֵתָה בְּכַנְסִים מְכּוּסְרִים, בשביל שתתנוול ותתבזה. 33 שנינו במשנה, הָיוּ עֲלֶיהָ כְּלֵי יָהֵב וְכוּ' מעבירין ממנה כדי לנוולה. 34 שואלת הגמרא, מדוע הוצרכה המשנה לומר זאת, והרי זה פְּשִׁטָּא 35 שמסירים ממנה את התכשיטים, הַשְּׁתָא נוֹוִיל מְנוּוִיל לָהּ - שהרי 36 עושים מעשים לנוולה, הִנֵּי מִיפְעָא - וכי צריך לומר שמסירים ממנה 37 את התכשיטים כדי שלא תהיה מקושטת. מתרצת הגמרא. מָהוּ 38 דִּתִּימָא - היינו סוברים לומר שיש להשאיר עליה את התכשיטים 39 משום שְׁבִהְנִי אֵית לָהּ בְּיוֹזִן מְפִי - שאם יהיו עליה תכשיטים בזמן 40 שהיא ערומה עד כנגד ליבה ושערה מגולה ומפורז, יש בכך יותר 41 בזיון, וּבְדָאֵמְרֵי אִנְשֵׁי שְׁלִיחַ עֲרִמִיל וְכִיּוֹם מְסָאֲנִי - וכמו שדרך 42 האנשים לצחוק על מי שהולך ערום ולובש רק נעליים, כך אשה זו 43 כולה מנוולת והולכת עם תכשיטי זהב. קָא מְשַׁמַּע לָן - חידשה לנו 44 המשנה שמכל מקום יותר בזיון לה להיות בלי תכשיטי זהב. 45 שנינו במשנה, וְאַחַר כִּךְ מִכֵּיָא חֲבַל מְצַרִי וְקוֹשְׁרוֹ למעלה מדדיה 46 וְכוּ'. בְּעָא מִיְנִיה רַבִּי אָבָא מְרַב הוּנָא - שאל רב אבא את רב הונא, 47 חֲבַל הַמְצַרִי מָהוּ שְׁיַעֲבַב בְּסוּבָה - האם הקשירה חבל מצרי זה 48 מעכב את השקאת הסוטה, או שאם אין חבל מצרי יקשרו בחבל 49 אחר וישקו אותה. וצדדי הספק הם, האם הטעם לקשירה הוא מְשׁוּם 50 שְׁלֵא יִשְׁמְטוּ בְּגִדֵיהֶּ מֵעֲלֵיהֶּ הוּא - בשביל שלא ימשכו הבגדים 51 כלפי מטה לאחר שקרע אותם הכהן עד כנגד לבה, ולפי זה וּבְצִלְצוּל 52 קָמִין נָמִי סָנִי - בחבל קטן גם מספיק. או דִּילְמָא שהטעם לקשירה 53 הוא מְשׁוּם דָּאֵמַר מַר לַחֲלָן, שבמדה שאדם מודד מודדים לו, ולכן 54 כיון שְׁהִיא חֲתִירָה לֹא פְּצִלְצוּל - הסוטה חגרה בגד נאה להתנאות 55 בפני מי שנסתרה עמו, לְפִיכָּךְ בְּהוּן מִכֵּיָא חֲבַל הַמְצַרִי - שהוא גס 56 ועבה וְקוֹשְׁרֵי לָהּ לְמַעְלָה מְדִירָה כדי שתתבזה, ולפי טעם זה חבל

ביאורים למסכת סוטה דף ט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

47 הקדוש ברוך הוא אף שלא נאבדו מן העולם, וקשה על רבי חנינא
 48 בר פפא. וְכִי תִּימָא - ואם תאמר לתרץ, שהנך אָדוּר - האומה
 49 המצרית שהייתה בזמן משה נכחדה לגמרי, וְהִנֵּי אַחֲרֵינִי נִינְהוּ -
 50 והמכות השניות שניתנו, הם על אומות אחרות שהתיישבו אחר כך
 51 במצרים. דוחה הגמרא, וְהִתְנַיָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִנְיָמִין גַּר
 52 הַמְצַרִי הָיָה לִי חֶבֶר - היה לי חבר ומנימין שמו שהיה גר מצרי, והוא
 53 מְתַלְמְדֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וכך אָמַר מִנְיָמִין גַּר הַמְצַרִי על עצמו, אֲנִי
 54 מְצַרִי רֵאשׁוֹן - מצרי שהתגייר, וְנִשְׁאַתִּי מְצַרִית רֵאשׁוֹנָה - גיורת
 55 מצרית, אֲשִׁיא לְבָנֵי מְצַרִית שְׂנֵיָה - מצרית בת גרים, כְּדִי שִׁיחָה בֶן
 56 בְּנֵי מוֹתֵר לְבָא בְּקָהֶל - כדי שבני יהיה דור שלישי ומותר להינשא
 57 לכשרה. ומכך שמנימין היה מצרי האסור לבא בקהל, מוכח
 58 שהאומה המצרית עדיין קיימת בעולם, ולא נכחדה לגמרי כשהכח
 59 אותם ה'. אֵילָא מְסִיקָה הגמרא מכה לקושיא, אֵי אִיתְמַר הָכִי
 60 אִיתְמַר - אם נאמר הדברים, כך נאמר, אָמַר רַבִּי חִינְנָא בַר פֶּפְאָה,
 61 אֵין תְּקֻדָּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע מִן הַמְלָךְ שֶׁל הָאוּמוֹת, עַד שְׁעַת
 62 שְׁלֹוּחֵי - שנפסקת מלכותו, שְׁנַאמַר 'בְּסַאמְאָה בְּשַׁלְחָה תְּרִיבְנָה
 63 וְגו' ונדרש על מלך.
 64 אָמַיְמַר מִתְּנִי לְהָא דְרַב חִינְנָא בַר פֶּפְאָה אָהָא - אמימר למד את
 65 דברי רבי חנינא בר פפא כפי שהבינה הגמרא בתחילה, ומהפסוק
 66 שְׁלַחֲךָ, מֵאֵי דְכְּתִיב - מה כוונת הכתוב 'כִּי אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי
 67 וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְּלִיתֶם', ודרש רבי חנינא בר פפא כך, 'אֲנִי ה'
 68 לֹא שְׁנִיתִי' לֹא הִבִּיתִי לְאוּמוֹת וְשְׁנִיתִי לָהּ - שלא הכיתי אומה
 69 מאומות העולם וחזרתי שוב להכותה, אלא בשעה שאני מכה אותם
 70 אני מאבדם. ואילו 'אַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְּלִיתֶם' - את עם ישראל
 71 אני מכה ולא משמיד, וְהִינֵנוּ דְכְּתִיב 'חֲצִי אֲכַלְהָ פֶם' - בישראל,
 72 שְׁחֲצִי בְּלִין - מכותי כלות, אבל וְהֵן אֵינֵן בְּלִין.
 73 אָמַר רַב חִינְנָא, אֵין תְּקֻדָּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע מִן הָאָדָם -
 74 להענישו על חטאיו, עַד שְׁתַּתְּמַלֵּא סַאָתוֹ - שירבו עונותיו, שְׁנַאמַר
 75 'בְּמַלְאוֹת סַפְקוֹ יֵצֵר לוֹ וְגו'' - כאשר התמלאו רצונותיו ותאוותיו,
 76 יֵצֵר לוֹ - יבואו עליו הצרות והעונשים.
 77 דְרַשׁ רַבִּי חִינְנָא בַר פֶּפְאָה, מֵאֵי דְכְּתִיב 'רַנְנֵנוּ צְדִיקִים בַּה' לִישְׁרִים
 78 נְאוּהָ תְהִלָּה', אֵל תְּקִרֵי נְאוּהָ תְהִלָּה, אֵלָא נְוָה תְהִלָּה - ומתפרש
 79 הפסוק כך, רננו צדיקים במה שעשה להם ה', שרק ישירים ילהלוהו
 80 בנחה בתים שהם בנו. ומי הם הצדיקים, זֶה מִשָּׁה וְדָוִד שְׁלֹא שְׁלַמֹּו
 81 שׁוֹנְאִיהֶם בְּמַעֲשֵׂיהֶם, דְּוִד דְכְּתִיב 'שָׁבְעוּ בְּאָרְצוֹ שְׁעָרֶיהָ' - שבחה
 82 שערי ירושלים, מִשָּׁה, דְאָמַר מַר, מִשְׁבַּחְנָה מְקַדֵּשׁ רֵאשׁוֹן נִנְנוּ אֵהֶל
 83 מוֹעֵד קְרָשָׁיו קְרָסָיו וְכִרְסָיו וְעַמּוּדָיו וְאֲדָנָיו - ולא יכלו האויבים
 84 לקחת את המשכן שבנה משה ולהתהלל בו. שואלת הגמרא, דִּיקָא
 85 - היכן נגנו אהל מועד. ומשיבה, אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר אַבְיָה, תַּחַת
 86 מְחִילוֹת שְׁל הֵיבֵל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.
 87 תִּנְנוּ רַבְּנָן, סוּמְיָה נִתְנָה עֵינֵיהָ בְּמֵי שְׁאִינֹו רֵאשִׁי לָהּ - שנבעלה למי
 88 שאסור עליה באיסור אשת איש, סופה, שְׂמִיה שְׁבִיקְשָׁה לֹא נִיתַן לָהּ
 89 - שאסורה על הבעל לעולם. ומה שְׁבִידָה נְטִלוּהוּ מִמֶּנָּה - ואף
 90 נאסרה לבעלה שהייתה מותרת לו. ללמדך שְׁכַל תְּנוּתָן עֵינָיו בְּמָה
 91 שְׁאִינֹו שְׁלוֹ, מַה שְׁמַכְבֵּשׁ אֵין נוֹתֵינוּ לוֹ וְמַה שְׁבִידֹו נוֹטְלִין הִימְנוּ.

1 פְּנִיָה מוֹרִיקוֹת. הִיא בְּחֶלֶה לוֹ עֵינֵיהָ, לְפִיכָּה עֵינֵיהָ בּוֹלְמוֹת -
 2 שבזמן ששוחה את המים פניה מוריקות ועיניה בולטות. הִיא קְלָעָה
 3 לוֹ אֶת שְׁעָרָה - שקלעה את שערה בעבור הבעל בשביל להתנאות
 4 בפניה, לְפִיכָּה בְהֵן סוֹתֵר - פורע את שְׁעָרָה. הִיא הִרְאָתָה לוֹ
 5 בְּאֶצְבַּע - לרמוז לו שיבוא אליה, לְפִיכָּה צִיפּוֹרְנֵיהָ נוֹשְׂרוֹת. הִיא
 6 חֲנָרָה לוֹ בְּצִלְעוֹל - חגורה נאה, לְפִיכָּה בְהֵן מְבִיא חֶלֶל הַמְצַרִי
 7 וְקוֹשֵׁר לָהּ לְמַעְלָה מְדֻדֵיהָ. הִיא פְּשֻטָה לוֹ אֶת יְרִיכָה לַמַּעֲשֵׂה
 8 הַעֲבִירָה, לְפִיכָּה יְרִיכָה נּוֹפֶלֶת. הִיא קִיבְּלָתוֹ עַל כְּרִיסָה בַמַּעֲשֵׂה
 9 הַעֲבִירָה, לְפִיכָּה בְּמִנְיָ צֶכֶה - מתנפחת, כמו שכתוב 'וצבתה בטנה
 10 ונפלה ירכוה'. הִיא הַאֲבִילָתוֹ מְעַדְנֵי עוֹלָם בְּשִׁבִיל לַפְתוֹתוֹ לַעֲבִירָה,
 11 לְפִיכָּה קְרַבְנָה מְאֻכֵל בְּהֵמָה - שעורים. הִיא הַשְּׁקֵתָהּוּ יוֹן מְשִׁיבָה
 12 בְּכוֹסוֹת מְשִׁיבָהִים, לְפִיכָּה בְהֵן מְשַׁקָּה אוֹתָהּ מֵיַם הַיָּם בְּמִקְרָה
 13 שְׁל חֲרֶשׁ - בכלי חרס. הִיא עֲשֵׂתָהּ אֶת מַעֲשֵׂה הַעֲבִירָה פְּסֻטֵר, כִּנְגַד
 14 זֶה ה' שְׁהוּא 'לְשֵׁב פְּסֻטֵר עֵלְיוֹן' שֶׁם בַּה פְּנִים - מתפנה כדי להיפרע
 15 מִמֶּנָּה, כְּמוֹ שְׁנַאמַר 'וְעֵין נֹאף שְׁמָרָה נִשְׁפָּה לֹא תִשׁוּרֵנִי עֵין
 16 וְגו' וסתר פנים ישים" - שהנאף מצפה לחשכת הלילה לעבור את
 17 הַעֲבִירָה בַסֶּתֶר, וְה' שְׁהוּא יוֹשֵׁב בַסֶּתֶר יִשִׁים פְּנָיו לַהֲיַפְרַע מִמֶּנּוּ. דְּכָר
 18 אָחֵר - פירוש אחר איך מתקיים המדה כנגד מדה על כך שעשתה
 19 הַסוּטָה אֶת מַעֲשֵׂה הַעֲבִירָה בַסֶּתֶר, הִיא עֲשֵׂתָהּ פְּסֻטֵר, כִּנְגַד זֶה
 20 הַמְּקוֹם פִּירְסוּמָה בְּגִלְוֵי - שנתן לבב בעלה לקנאות לה ובכך
 21 מתפרסמים מעשיה, וכמו שְׁנַאמַר 'תִּכְפֹּסָה שְׁנֵאָה בְּמַשְׁאוֹן הַגִּלְוָה
 22 רָעוֹתוֹ בְּקָהֶל (וְגו')' - המכסה ומסתיר את מעשיו השנואים לה' על
 23 יְדֵי שְׁעוּשָׁה אוֹתָם בַּחֲשׁוֹךְ וּמִסֶּתֶר, סוּפוּ שְׁמַגְלָה ה' אֶת מַעֲשָׂיו הָרַעִים
 24 לְרַבִּים.
 25 הַבְּרִיתָא לַמְדָה מְפֻסְקִים בְּשִׁמְדָה שְׁאֵדָם מוֹדֵד מוֹדֵדִים לוֹ. שׁוֹאֵלָת
 26 הַגְּמָרָא, וְיִמְאָחַר דְּנִפְקָא לִיה מֵאֶחָת לְאֶחָת לְמַצָּא חֲשִׁבּוֹן - שכבר
 27 לַמְדָנוּ מְפֻסְקוֹ זֶה שְׁמַצְטֻרְפִים חֲחֻטָאִים לַחֲשׁוֹבֵן בְּשִׁבִיל לַהֲיַפְרַע, אִם
 28 כֵן הַפְּסוּק 'כִּי כָל סֹאזֵן סֹאזֵן בְּרַעֲשׁ' לְמָה לִי - בשביל מה נכתב, הרי
 29 אֵין בו צוּרֵךְ לַלְמַד עַל עֲבֵרוֹת קֻטְנוֹת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, לְכַמְדָּה -
 30 מְפֻסּוֹק זֶה לּוֹמְדִים שֶׁגַם עַל חֲטָאִים קֻטְנִים נַעֲנָשִׁים בְּמִדָּה כִּנְגַד מְדָה,
 31 שְׁהַעוֹנֵשׁ יְהִידָה כַעֲיֵן חֲחֻטָא. מְמַשִּׁיבָה הַגְּמָרָא לַהֲקַשׁוֹת, וְיִמְאָחַר
 32 דְּנִפְקָא לִיה מֵ'כִי כָל סֹאזֵן סֹאזֵן בְּרַעֲשׁ' שְׁמַעֲנִישִׁים בְּמִדָּה כִּנְגַד
 33 מְדָה, אִם כֵן 'בְּסַאמְאָה בְּשַׁלְחָה תְּרִיבְנָה' לְמָה לִי - בשביל מה
 34 נכתב, הרי אֵין בו צוּרֵךְ לַמְדָה כִּנְגַד מְדָה כְּפִי שְׁדַרְשָׁה מִמֶּנּוּ הַבְּרִיתָא
 35 בַתְּחִילָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, פְּסוּק זֶה הוֹצֵרֵךְ לְדַרְשׁ לְכַדְרֵךְ חִינְנָא בַר
 36 פֶּפְאָה, דְאָמַר רַבִּי חִינְנָא בַר פֶּפְאָה אֵין תְּקֻדָּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע מִן
 37 הָאוּמוֹת - אינו מעניש אומה עַד שְׁעַת שְׁלֹוּחֵיהָ - עד שמגיעה השעה
 38 שְׁנֵאֵבְדָה לַגְּמָרִי מִהַעוֹלָם, שְׁנַאמַר 'בְּסַאמְאָה בְּשַׁלְחָה תְּרִיבְנָה וְגו'
 39 - שְׁמַעֲנִישׁ אוֹתָם ה' עַל כֵּן הַעֲבֵרוֹת בְּשֵׁעָה שְׁמַשְׁלַח אוֹתָם לְאֲבָדוֹן.
 40 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא, אֵינִי - אֵיךְ נִיתַן לוֹמַר כֵּן, שְׁרַק בּוֹזֵן שְׁה' מְאֻבְדֵן
 41 מִהַעוֹלָם הוּא מַעֲנִישׁ אוֹתָם, וְהָאָמַר רַבָּא שְׁלֵשָׁה בּוֹסוֹת הָאֻמּוֹרוֹת
 42 בְּמַצְרַיִם - בְּחִלּוּמוֹ שֶׁל שַׁר הַמַּשְׁקִים, לְמָה - עַל מַה רּוֹמְזִים. כּוֹס
 43 יִסוּרִים אֶחָת, שְׁשֻׁשָׁת - שְׁשֵׁתָהּ מְצַרִים בְּיַמֵּי מִשָּׁה - עֶשְׂרֵת הַמְּכּוֹת
 44 וְקִרְיַעַת יִם סוּף בּוֹזֵן שִׁיאַוּ יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים. וְאַחַת, שְׁשֻׁשָׁת בְּיַמֵּי
 45 פְּרַעֲיָה נְבָה - שֶׁהִכָּה נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת מְצָרִים. וְאַחַת,
 46 שְׁעִיתִידָה לְשִׁתוֹת עִם חֲבָרְתֵיהָ - בִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ. וְנִמְצָא, שְׁהַעֲנִישִׁם

המשך ביאור למס' סוטה ליום אחד עשר לעומר עמ' ב

10 וְשׁוֹבֵב וְאֲדָרְוִין". שואלת הגמרא, וכי היה כלב בן חצרון, והרי
 11 נאמר בפסוק 'כלב בן יפנה'. מתרצת הגמרא, אביו היה חצרון, אלא
 12 שנקרא 'בן יפנה' על שם מעשיו, כלומר, הוּא בֶן שְׁפִינָה מְעַצָּת
 13 מְדַבְּלִים. שואלת הגמרא, וְאַבְיָה - עדיין קשה, והרי כלב בן קנו
 14 הוּא, דְכְּתִיב 'וַיִּלְבְּדָה עֲתֵנְיָאֵל בֶּן קִנּוּ אֶתִּי כְּלָב' - וכיון שהיה
 15 אחיו של עתניאל, נמצא שאף הוא בן קנו. מתרצת הגמרא, אָמַר
 16 רַבָּא חוּרְזִינּוּ דְקִנּוּ תְהוּ - כלב בן אשתו של קנו היה, ועתניאל היה
 17 אחיו מצד האם.

1 וְלֹוּיָהּ, הֵינּוּ אַחֲרָן וּמִשָּׁה שִׁיאַוּ מִיּוֹבְבֵד. וְיִמְאָן דְאָמַר שְׁעֵשָׂה לָהֶם
 2 כְּתִי מְלֻבְבוֹת, הִיָּה זֶה דָּוִד, שְׁהוּא נְפִי מְמַרְיָם קְאָתִי - יצא, דְכְּתִיב
 3 "וְהִתְמַת עֲזוּבָה - זו מרים שנצטרעה ונחשבה כמתה, (אֲשֶׁת כְּלָב)
 4 וַיִּקַּח לוֹ כְּלָב אֶת אֶפְרַת - לאחר שנתרפאת מצרעתה, חזר כלב
 5 ולקחה, וְתִלְדַּ לּוֹ אֶת חוּר" - הרי שנקראה מרים אפרת, וְכְּתִיב
 6 "וְדָוִד בֶּן אִישׁ אֶפְרַתִּי וְגו'", הרי שהיה דוד המלך מצאצאה מצד
 7 האם.
 8 מְבֹאֲרַת הַגְּמָרָא אֶת הַפְּסוּקִים בְּדַבְּרֵי הַיָּמִים בַּעֲנֵן כְּלָב. "וְכָלֵב בֶּן
 9 חֲצִרּוֹן הוֹלִיד אֶת עֲזוּבָה אִשָּׁה וְאֶת יְרִיעוֹת וְאֵלָה בְּנֵיהָ יִשְׂר

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ט עמוד א

רש"י

פניה מוריקות. הכי תני לקמן. אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות. הראתה לו באצבעותיה. רמזה לו לבא אצלה: מאכל בהמה. שעורים. במקורה של תרש. פותחה ומגזה שבכוסות: שם בה פנים. פנאי לפרע ממונה, ושמיני אני את פני ויחלף ס ונתתי (את) פני (ס) בלן לשון פונה אני מכל עסקי ועסקיני בהן: תפסה שגאה בפשאון. (שנאמר במשאון) המכסה דבר השוני למקום.

במשאון בחשך כמו שואה (ויזי ס) שעושה מעשיו בחשך: כי כל סאון. שבא ללמדנו שאף עברות קטנות נפרעות הימנו: לפה לי. מאחת לאחת נפקא: לכמה. ולמדנו שבמדה שמווד מודדין לו, הפרעון מעין החטא: שיוקה. אבודה מן העולם: נ' פוסות. בחלומנו של שר המשקים: בימי פרתה נכה. לבא נבוכדנצר מלך בבל להכות את ארץ מצרים: עם הכרותיה. לימות המשיח, אלמא לא נטרדה במכה ראשונה: וכי תימא הנך אודי. הראשונים בלו בלן ואלו מאמות אחרות היו שנתשבו בארץ מצרים: מצרי ראשון. הוא עצמו נתגזיר: אשיא לבני מצריה שניה. בת מצריה יצרת וגר מצרי שתנה היא שגאה לגירות בדי שיהא בן בני שלישי ויראי לשא בת ישראל, דכתיב (ויקרי ס) בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה' / שאם הייתי משיא לבני מצריה ראשונה היה בן בני שני מצד האם, דאמר ביבמות (דף פח) ובקדושין (דף סו) ויגים אשר יולדו להם הלק אחר פסולן, אלמא עדין מצרים הם, דאלו שאר אמות מקרין לבא בקהל מיד. מנימין לית ליה קא דאמר בכרכות (דף כח) שהעמונים והמצרים מקרין לבא בקהל שפכר עלה סתריב ובלבל את כל האמות, והכי נמי קתני בתר דהך מלקא בתוספתא דקדושין, אמר לו ר"ע מנימין טעית שפכר עלה סתריב ובלבל בו: אדא. מן המקרא הנה: חצי בליים. מכותי בלות: במלאות ספקו. כל רצונו: יצ' לו. תבאנו צרה: אלא נוה תהלה. על עסקי נוה בתיים שבנו יחללנוה: שלא שלטו שונאיהם בפעשה יריהם. להיות נהנים מהם: דוד דכתיב טבעו בארץ שעריה. לעיל מניה כתיב חשב ה' לחשדות חומת בת ציון, ועלה כתיב טבעו בארץ, ומצדת ציון היא עיר דוד וביתו דכתיב בספר שמואל (כ סו) וכשכאו צרים בימי צדקתו טבעו השערים, דלותו השערים שהיו של נחושת או של וספק וזקה, כדי שלא ישאם אויבים, ועצים לא נשאו אתם: מה שבקשה לא נתן לה. שאסורה לבעול: ומה שגורה נטלו המנה. אם שוהה מים מתה, ואם הודתה נאסרה לבעלה והפסידה בתקנתה:

נחש

לה, ואתם בני יעקב לא כליהם' היינו דכתיב 'חצי אכלה במ' חצי בלן והן אינן בלן. אמר רב המנונא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו, שנאמר 'במלאות ספקו יצר לו וגו'. דרש רבי חיינא בר פפא, מאי דכתיב 'רננו צדיקים בה' ליששים נאווה תהלה' אל תקרי נאווה תהלה אלא נוה תהלה, זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם בפעשהם, דוד דכתיב 'טבעו בארץ שעריה'. משה, דאמר מר, משנבנה מקדש ראשון נגנו אהל מועד קרשיו קרסו וברחיו ועמודיו ואדניו. היכא, אמר רב חסדא אמר אבימי, תחת מחילות של היכל. תנו רבנן, סוטה נתנה עיניה במי שאינו ראוי לה, מה שביקשה לא ניתן לה ומה שבידה נטלוהו ממנה, שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו נטליו הימנו.

תוספות

מנימין גר המצרי וכו'. מקשים מפרק תפלת השחר (כ"ט דף כח). דאמר בו ביום עמד יהודה גר עמוני לפניכם בבית המקדש ואמר להם מה אני לבא בקהל אמר לו ר"ג אסור אתה א"ל ר' יהושע מותר אתה א"ל ר"ג חלא כתיב לא יבא עמוני ומואבי אמר לו ר"י וכי עמון מואב במקומם הן יושבין חלא כבר עלה סתריב מלך אשור ובלבל

פניה מוריקות. היא כחלה לו עיניה, לפיכך עיניה בולטות. היא קלעה לו את שערך, לפיכך פהו סותר את שערך. היא הראתה לו באצבע, לפיכך ציפוריניה נזשרות. היא חגרה לו בצלצול, לפיכך פהו מביא חבל המצרי וקושר לה למעלה מדריה. היא פשמה לו את יריכה, לפיכך יריכה נופלת. היא קיבלתו על פריסה, לפיכך במנה צכה. היא האכילתו מעדני עולם, לפיכך קרפנה מאכל בהמה. היא השקתהו יין משופה בכוסות משופחים, לפיכך פהו משקה מים המרים במקורה של תרש. היא עשתה בפתה, לשב בסתר עליון שם בה פנים, שנאמר 'ועון נאף שמרה נשף לאמור לא תשוני עין וגו'. דבר אחר, היא עשתה בפתה, המקום פרוסה בגלוי שנאמר 'תפסה שגאה במשאון תגלה רעתו בקהל (וגו)'. ומאחר דנפקא ליה מאחת לאחת למצא השבון, 'כי כל סאון סאן ברעש' למה לי, לכמה. ומאחר דנפקא ליה מ'פי כל סאון סאן ברעש', 'בסאסאה בשלחה תריבנה' למה לי, לכדרב חיינא בר פפא דאמר רבי חיינא בר פפא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האומה עד שעת שילוחה שנאמר 'בסאסאה בשלחה וגו'. איני, והאמר רבא, שלשה פוסות האמורות במצרים למה, אחת ששנת בימי משה, ואחת ששנת בימי פרתה נכה, ואחת שעתידיה לשתות עם הכרותיה. וכי תימא הנך אודי והני אחריני ניהו, והתניא אמר רבי יהודה, מנימין גר המצרי היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא, אמר מנימין גר המצרי, אני מצרי ראשון ונשאתי מצריה ראשונה, אשיא לבני מצריה שניה כדי שיהא בן בני מותר לבא בקהל, אלא אי איתמר הכי איתמר, אמר רבי חיינא בר פפא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן המלך עד שעת שילוחו, שנאמר 'בסאסאה בשלחה תריבנה וגו'. אממור מתני להא דרב חיינא בר פפא אהא, מאי דכתיב 'כי אני ה' לא שנית ואתם בני יעקב לא כליהם', 'אני ה' לא שנית' לא הפיתו לאומה ושניתו לה, ואתם בני יעקב לא כליהם' חצי אכלה במ' חצי בלן והן אינן בלן. אמר רב המנונא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו, שנאמר 'במלאות ספקו יצר לו וגו'. דרש רבי חיינא בר פפא, מאי דכתיב 'רננו צדיקים בה' ליששים נאווה תהלה' אל תקרי נאווה תהלה אלא נוה תהלה, זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם בפעשהם, דוד דכתיב 'טבעו בארץ שעריה'. משה, דאמר מר, משנבנה מקדש ראשון נגנו אהל מועד קרשיו קרסו וברחיו ועמודיו ואדניו. היכא, אמר רב חסדא אמר אבימי, תחת מחילות של היכל. תנו רבנן, סוטה נתנה עיניה במי שאינו ראוי לה, מה שביקשה לא ניתן לה ומה שבידה נטלוהו ממנה, שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו נטליו הימנו.

ותימה מאי הוה מצי לתרץ דלא הוי מצי לתרץ למלך של אומה מדקאמר ואתם בני יעקב דמשמע אבל בני יעקב קאמר ובאומה שלימה מייירי:

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ט עמוד ב

תוספות

רש"י

נחש הקדמוני. נתן עינו בחיה וקא עליה, והיינו דכתיב (בראשית ט) הנחש השיאני, לשון תשמיש ונשואין הוא: נפלו היטני. קומה וקופה: יהא מלה. שלךך עשאו ערום מכל: אני אמרתי ויחף בקופה וקופה. מקללתו אתה למד, וכן כל אלה אתה למד מקללתו. קונו. נתן עינו בתאומה: יתרה שנולדה עם הבל, ששתי תאומות נולדו עמו, והיינו דכתיב (בראשית ט) את אחיו את הבל, שני אתים שני רבויים. קרה. על הכהנה ובלע: בלעם. בממונו של בלק לקלל את ישראל, ונהרג במדון שהלך לטול שבר עשרים וארבעה אף שפגלו מישראל בעצתו: דואנו. אביר הרועים ונדול שבתלמידים היה, ונתקנא בדרך שראוהו נבון דבר ואיש תאר ומראה פנים בהלכה בדכתיב (מלאכי טו) הנה ראיתי בן לויש בית הלחמי וגו', ואמר באגדה

1 וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עינו במה שאינו ראוי לו, מה שביקש לא נתנו לו ומה
2 שבידו נטלוהו ממנו, אמר הקדוש ברוך הוא אני אמרתי יהא מלךך על כל בהמה וחיה,
3 ועכשיו ארוך הוא מפל הבהמה ומפל חית השדה. אני אמרתי יהלך בקומה וקופה, עכשיו
4 על גחונו ילך. אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם, עכשיו עפר יאכל. הוא אמר אהרוג את
5 אדם ואשא את חיה, עכשיו איכה אשית בינך ובין האשה ובין ירעך ובין ירעה'. וכן מצינו
6 בקוץ וקרה ובלעם ודואג ואחיתופל וגו' ואבשלום ואדוניו ועוניהו והמן שנתנו עיניהם
7 במה שאינו ראוי להם, מה שביקשו לא ניתן להם, ומה שברדם נטלוהו מהם: בירך התחילה
8 בעבירה וכו'. מנא הני מילי, אילמא משום דכתיב 'בתת ה' את יריכך נפלת ואת במגד
9 צבה', והכתיב 'וצבתה במנה ונפלה ירכה'. אמר אב"י, כי לייט לייט התחילה רך והדר במן
10 לייט, ומיא כי ברכו, כי אורחיהו ברכו, במן ברישא והדר ירך. בקללה נמו פתיב לצבות
11 במן ולנפל ירך', שהוא דמודע לה פהו דבמן ברישא והדר ירך, שלא להוציא לעו על מים
12 הקרים: משנה. שמשון הלך אחר עינו לפיכך נקרו פלשתים את עינו, שנאמר 'ויאחזוהו
13 פלשתים וינקרו את עינו'. אבשלום נתנאה בשערו לפיכך נתלה בשערו, ולפי שפא על
14 עשר פלגשי אביו לפיכך נתנו בו עשר לונביות, שנאמר 'וסבו עשרה אנשים נשאי כלי
15 יואב'. ולפי שנגב שלש גבנות, לב אביו ולב בית דין ולב ישראל (שנאמר 'וינגב אבשלום
16 את לב אנשי ישראל') לפיכך נתקעו בו שלשה שבטים, שנאמר 'ויקח שלשה שבטים בכפו
17 ויתקעם בלב אבשלום'. וכן לענין הפוכה, מרים המתינה למשה שענה אחת, שנאמר 'ותחצב
18 אחתו מרחק', לפיכך נתעכבו לה ישראל ז' ימים במדבר, שנאמר 'והעם לא נסע עד האסף
19 מרים'. יוסף זכה לקבור את אביו ואין באהיו גדול ממנו, שנאמר 'ויעל יוסף לקבר את
20 אביו ויעלו עמו גם רכב גם פרשים'. מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה.
21 משה זכה בעצמות יוסף ואין בישראל גדול ממנו, שנאמר 'ויקח משה את עצמות יוסף
22 עמו'. מי גדול ממושה שלא נתעסק בו אלא המקום, שנאמר 'ויקבר אתו בגיא'. לא על
23 משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים, שנאמר 'יהלך לפניך צדקך כבוד ה' ואספך':
24 גמרא. תנו רבנן, שמשון בעינו מרד, שנאמר 'ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי
25 היא ישרה בעיני' לפיכך נקרו פלשתים את עינו, שנאמר 'ויאחזוהו פלשתים וינקרו את
26 עינו'. איני, והכתיב 'אביו ואמו לא ידעו כי מה היא'. כי אול, מיהא פתר ישותיה אול.
27 תניא רבי אומר, תחילת קלקולו בענה, לפיכך לקה בענה. תחילת קלקולו בענה, דכתיב
28 'אלך שמשון עותה וירא שם אשה זונה וגו', לפיכך לקה בענה, דכתיב 'ויירידו אותו ענתה'.
29 והכתיב 'ירד שמשון תמנתה', תחילת קלקולו מיהא בענה היה. 'ויהי אחרי כן ויאהב אשה
30 בגלל שורק ושמה דלילה, תניא רבי אומר, אילמלא (לא) נקרא שמה דלילה, ראויה היתה
31 שתקרא דלילה, דילדה את פהו, דילדה את לבו, דילדה את מעשיו. דילדה את פהו,
32 דכתיב 'ויסר פהו מעליו'. דילדה את לבו, דכתיב 'ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו'.
33 דילדה את מעשיו, דאוסתלק שכינה מנייה, דכתיב 'והוא לא ידע כי ה' סר מעליו'. 'ותרא
34 דלילה כי הגיד לה את כל לבו' מנא ידעה, אמר רבי חנין אמר רבי, ניפרין דברי אמת.
35 אב"י אמר, ידעה בו באותו צדיק דלא מפיק שם שמים לבטלה, בין דאמר 'זויר אלהים
36 אני' אמרה השתא ודאי קושטא קאמר. 'ויהי כי הציקה לו בדבריה כל היוםם ותאלצהו'
37 מאי 'ותאלצהו', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, בשעת גמר ביאה נשמטה מתחתיו. 'ועתה
38 השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא' מאי 'כל טמא', ותו עד השתא דברים
39 טמאים קאכלה, אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, דברים האסורים בגויה. 'ויבקע אלהים את
40 המכתש אשר בלחי', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, הוא אויה לדבר טמא, לפיכך נתלו
41 חיוו בדבר טמא. 'ותח ל רוח ה' וגו' אמר רבי חמא ברבי חנינא, חלה נבואתו של יעקב
42 אבינו, דכתיב 'יהי דן נחש עלי דרד'. 'לפעמו בכותנה דן' אמר רבי יצחק דבי רבי אמי,
43 מלמד שהיתה שכינה מקשקשת לפניו פווג, פתיב הכא 'לפעמו בכותנה דן', וכתיב התם
44 'פעמן ורימן'. 'בין צרעה ובין אשתאול' אמר רבי אסי, צרעה ואשתאול שני הרים גדולים
45 היו ועקרן שמשון וסחנן זה פוה. 'והוא יחל להושיע את ישראל' אמר רבי חמא ברבי חנינא,
החול

ביאורים למסכת סוטה דף ט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

55 וְכֵן מְצִינוּ בְּנֶחֱשׁ הַקְּדוּמֵי - הנחש הקדמון שנברא בבריאת העולם,
 56 שֶׁנֶּתַן עֵינָיו בְּמַה שְּׂאִינוּ רְאוּי לֹ - בחוה, ובא עליה, מַה שְּׂבִיקֵשׁ
 57 לֹא נִתְּנוּ לֹ - שאסור בה, ומה שְּׂבִירֹ - שהיה בקומה זקופה,
 58 וכדלהלן, נְטֹלוּהוּ מִמֶּנּוּ. אִמֵּר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲנִי אִמְרָתִי
 59 שֶׁנֶּחֱשׂוּ יְהִי מִלֶּךְ עַל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה, וְעִבְשֵׁיו - עונשו שארוד
 60 הוּא מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. אֲנִי אִמְרָתִי יִהְיֶה בְּקוּמָה
 61 זְקוּפָה, עִבְשֵׁיו, עַל נְחוּנוֹ יִלְךְ. אֲנִי אִמְרָתִי יְהִי מֵאֲכָלוֹ מֵאֲכָל
 62 אֲדָם, עִבְשֵׁיו, עִשָּׂר יֵאָכֵל, הוּא אִמֵּר אֲהַרֹג אֶת אֲדָם וְאִשָּׂא אֶת
 63 חַיָּה - הנחש חשב להרוג את האדם על ידי שיאכילו מעץ הדעת,
 64 ועל ידי כך יוכל לישא את חוה, עִבְשֵׁיו, אִיבָה אִשִּׁית בִּינֵךְ וּבִין
 65 הָאִשָּׁה וּבִין יִרְעֶךָ וּבִין יִרְעֶה - לא רק שלא תהיה אהבה בינו לבין
 66 האשה, אלא אף תהיה איבה ביניהם.
 67 וְכֵן מְצִינוּ בְּקֶזֶן - שנתן עיניו בתאומה הנוספת שנולדה עם הבל,
 68 וְקָרָה - בכהונה של אהרן, וסופו שנבלע באדמה. וּבְלֻעָם - בכסף
 69 שֶׁל בֶּלַק, וסופו שנהרג כשהלך לטייל את הכסף. וְדוּאָג - שקינא
 70 בְּדוֹד, וְאִחֵיתוּפָל - במלוכה, ומתו בקיצור ימים. וְגַחֲוִי - בממון נעמך,
 71 וּנְצַטְרַע. וְאֲבִשְׁלוּם - במלוכה, ונהרג. וְאֲדוּזְיָהוּ - באבישג, ונהרג.
 72 וְעוּזְיָהוּ - בכהונה גדולה, ונצטרע והפסיד גם את המלוכה. וְהַמֶּן.
 73 שְׂכַל אֵלֹה שֶׁנֶּתַנוּ עֵינֵיהֶם בְּמַה שְּׂאִינוּ רְאוּי לָהֶם, מַה שְּׂבִיקֵשׁוּ לֹא
 74 נִיתַן לָהֶם, וְמַה שְּׂבִירָם נְטֹלוּהוּ מֵהֶם.
 75 שְׁנֵינִי בְּמִשְׁנֵהוּ, בְּרוּךְ הַתְּחִילָה בְּעִבְרָה וְכו' לְפִיכָּךְ תִּלְקַח הִירָךְ
 76 תְּחִילָה וְאַחַר כֵּךְ הַבֶּטֶן. שׂוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, מֵאַ הֵי מִיָּלִי - מניין
 77 שְׁלוֹקָה הַסּוּטָה תְּחִילָה בִּירָךְ, אִילִּימָא מְשׁוּם דְּבִתְבִי - נלמד ממה
 78 שֶׁמְשִׁבַּע הַכּוּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לְפָנֵי שְׂשׂוּתָהּ וְאוֹמֵר, "בְּתַת ח' אֶת
 79 יְרִיכָךְ נִפְלֵת וְאֶת בְּמִנְהָ עֲבָה" - שקודם ירך ואחר בֶּטֶן, וְהַבְּתִיב -
 80 הִרִי אַחַר שְׂשׂוּתָהּ וְנִמְצָא שְׂזִינְתָהּ כְּתוּב "וְצִבְתָּהּ בְּמִנְהָ וְנִפְלְתָה
 81 יְרִיכָךְ" - נמצא שלוקה הבטן תחילה. מֵתַרְצַת הַגְּמָרָא, אִמֵּר אֲבִי כִי
 82 לְיִימֵי, לְיִימֵי תְּחִילָה יִרְךָ וְתִרְדַּר בְּטֶן לְיִימֵי - כאשר מקלל הכוהן את
 83 הָאִשָּׁה וּמְשִׁבִיעָהּ עַל מַה שִּׁיקְרָה לָהּ אִם יִמְצָא שְׂזִינְתָהּ, מְקַלְלָה
 84 תְּחִילָה עַל הִירָךְ וְאַחַר כֵּךְ עַל הַבֶּטֶן, וּמְשׁוּם שֶׁבִירָךְ הַתְּחִילָה
 85 בְּעִבְרָה. וּמֵיָא כִי בְּדָךְ, כִּי אֲוִרְחִייהוּ בְּדָךְ - אך כאשר המים
 86 בּוֹדְקִים אוֹתָהּ, הֵם בּוֹדְקִים לְפִי הַסֵּדֵר שֶׁנִּכְנָסִים לְגוּף, בְּטֶן בְּרִישָׁא
 87 וְתִרְדַּר יִרְךָ - קודם הבטן ואחר כך הִירָךְ. וְאִמְרָה הַמִּשְׁנָה שְׁלוֹקָה הִירָךְ
 88 תְּחִילָה, כִּיֹּן שֶׁהַקְּלָלָה הִיא תְּחִילַת הַפְּרֻעָנוֹת. שׂוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא,
 89 בְּקִלְלָה נְמִי - בַּפְּסוּק אַחַר בְּתִיב "לְצִבּוֹת בְּטֶן וְלִנְפֵל יִרְךָ" - הִרִי גַם
 90 בְּקִלְלָה מִצְאָנוּ שְׁקוּדֵם הַבֶּטֶן לּוֹקָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, הֵהוּא דְּמוֹדַע
 91 לָהּ בְּהֶן - בַּפְּסוּק זֶה מוֹדִיעַ הַכּוּהֵן לְסוּטָה, דְּבְטֶן בְּרִישָׁא וְתִרְדַּר יִרְךָ -
 92 שֶׁבְּפּוּעֵל, קוֹדֵם תִּלְקַח הַבֶּטֶן וְאַחַר כֵּךְ הִירָךְ, וְאִין פְּסוּק זֶה חֵלֵק
 93 מְהַקְּלָלָה. וּמְבִאֵרֶת הַגְּמָרָא, שְׂצִירָךְ לְהוֹדִיעַ לָהּ כֵּן, כִּדִּי שְׂלָא
 94 לְהוֹצִיא לְעוֹ עַל מִים הַמְּרִים - שִׂיאִמְרוּ שֶׁמָּה שְׂקָרָה לָהּ אִינוּ קְשׁוּר
 95 לְשִׁיתִית הַמִּים, מִפְּנֵי שְׂלָא נִגְרַם לָהּ עַל פִּי סֵדֵר דְּבִרְוִי.
 96 הַמִּשְׁנָה מְבִיאָה עוֹד מִקּוּמוֹת שֶׁעוֹנֵשׁ הוּא בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁחֲטָאוּ, וְכֵן
 97 לְטוֹבָה שֶׁמִּקְבָּלִים שְׂכַר מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה.
 98 מִשְׁנָה, שְׂמִשׁוֹן הֶלֶךְ אַחַר עֵינָיו - נִמְשַׁךְ אַחֲרֵי מִרְאָה עֵינָיו, לְפִיכָּךְ
 99 נִקְרָו פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו, שְׂנֵאֲמַר "וְיִאֲחִזְוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וְיִנְקְרוּ אֶת
 100 עֵינָיו. אֲבִשְׁלוּם נִתְּנָהּ בְּשַׁעְרֵי, לְפִיכָּךְ נִתְּלָה בְּשַׁעְרֵי - שֶׁהַסְּתַבָּךְ
 101 שַׁעְרֵי וְתַלְתָּה בְּאִילָן, וְאִזְ הִרְגוּ אוֹתוֹ. וְלִפִּי שְׂבָא אֲבִשְׁלוּם עַל עִשָּׂר
 102 פְּלִנְשֵׁי אֲבִיו לְפִיכָּךְ תִּתְּנוּ בּוֹ עִשָּׂר לִזְבֻּבוֹת - חֲנִיתוֹת, שְׂנֵאֲמַר
 103 "וְיִסְכּוּ עִשָּׂרָה אֲנָשִׁים נְשָׂאִי כְּלִי יוֹאֵב וְיֹכַח אֶת אֲבִשְׁלוּם." וְלִפִּי
 104 שְׂנֵגְב אֲבִשְׁלוּם שְׂלֵשׁ גְּבּוֹת, אֶת לֵב אֲבִיו וְלֵב בֵּית דִּין - שֶׁבִּשְׂב
 105 מִדּוֹד לְכַתּוּב לֹ שֶׁשְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁהוּא יִבְחַר בָּהֶם לִילּוּ אוֹתוֹ לְחַקְרֵי
 106 אֶת רִבְבוֹ דִּהּוּ צְרִיכִים לְבֹא עִמּוֹ, וְהֵלֶךְ אֲבִשְׁלוּם וְהִרְאָה זֹאת לְשֵׁנִים
 107 וְעוֹד שְׁנַיִם, עַד שֶׁאִסַּף מֵאֲתֵיב רֵאשִׁי סְטֵהֲרִין, וּבִכְךָ גַּב לֵב אֲבִיו וְלֵב
 108 בֵּית דִּין. וְלֵב יִשְׂרָאֵל (שְׂנֵאֲמַר) וְיִגְנֹב אֲבִשְׁלוּם אֶת לֵב אֲנָשִׁי

55 וְכֵן מְצִינוּ בְּנֶחֱשׁ הַקְּדוּמֵי - הנחש הקדמון שנברא בבריאת העולם,
 56 שֶׁנֶּתַן עֵינָיו בְּמַה שְּׂאִינוּ רְאוּי לֹ - בחוה, ובא עליה, מַה שְּׂבִיקֵשׁ
 57 לֹא נִתְּנוּ לֹ - שאסור בה, ומה שְּׂבִירֹ - שהיה בקומה זקופה,
 58 וכדלהלן, נְטֹלוּהוּ מִמֶּנּוּ. אִמֵּר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲנִי אִמְרָתִי
 59 שֶׁנֶּחֱשֵׁוּ יְהִי מִלֶּךְ עַל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה, וְעִבְשֵׁיו - עונשו שארוד
 60 הוּא מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. אֲנִי אִמְרָתִי יִהְיֶה בְּקוּמָה
 61 זְקוּפָה, עִבְשֵׁיו, עַל נְחוּנוֹ יִלְךְ. אֲנִי אִמְרָתִי יְהִי מֵאֲכָלוֹ מֵאֲכָל
 62 אֲדָם, עִבְשֵׁיו, עִשָּׂר יֵאָכֵל, הוּא אִמֵּר אֲהַרֹג אֶת אֲדָם וְאִשָּׂא אֶת
 63 חַיָּה - הנחש חשב להרוג את האדם על ידי שיאכילו מעץ הדעת,
 64 ועל ידי כך יוכל לישא את חוה, עִבְשֵׁיו, אִיבָה אִשִּׁית בִּינֵךְ וּבִין
 65 הָאִשָּׁה וּבִין יִרְעֶךָ וּבִין יִרְעֶה - לא רק שלא תהיה אהבה בינו לבין
 66 האשה, אלא אף תהיה איבה ביניהם.
 67 וְכֵן מְצִינוּ בְּקֶזֶן - שנתן עיניו בתאומה הנוספת שנולדה עם הבל,
 68 וְקָרָה - בכהונה של אהרן, וסופו שנבלע באדמה. וּבְלֻעָם - בכסף
 69 שֶׁל בֶּלַק, וסופו שנהרג כשהלך לטייל את הכסף. וְדוּאָג - שקינא
 70 בְּדוֹד, וְאִחֵיתוּפָל - במלוכה, ומתו בקיצור ימים. וְגַחֲוִי - בממון נעמך,
 71 וּנְצַטְרַע. וְאֲבִשְׁלוּם - במלוכה, ונהרג. וְאֲדוּזְיָהוּ - באבישג, ונהרג.
 72 וְעוּזְיָהוּ - בכהונה גדולה, ונצטרע והפסיד גם את המלוכה. וְהַמֶּן.
 73 שְׂכַל אֵלֹה שֶׁנֶּתַנוּ עֵינֵיהֶם בְּמַה שְּׂאִינוּ רְאוּי לָהֶם, מַה שְּׂבִיקֵשׁוּ לֹא
 74 נִיתַן לָהֶם, וְמַה שְּׂבִירָם נְטֹלוּהוּ מֵהֶם.
 75 שְׁנֵינִי בְּמִשְׁנֵהוּ, בְּרוּךְ הַתְּחִילָה בְּעִבְרָה וְכו' לְפִיכָּךְ תִּלְקַח הִירָךְ
 76 תְּחִילָה וְאַחַר כֵּךְ הַבֶּטֶן. שׂוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, מֵאַ הֵי מִיָּלִי - מניין
 77 שְׁלוֹקָה הַסּוּטָה תְּחִילָה בִּירָךְ, אִילִּימָא מְשׁוּם דְּבִתְבִי - נלמד ממה
 78 שֶׁמְשִׁבַּע הַכּוּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לְפָנֵי שְׂשׂוּתָהּ וְאוֹמֵר, "בְּתַת ח' אֶת
 79 יְרִיכָךְ נִפְלֵת וְאֶת בְּמִנְהָ עֲבָה" - שקודם ירך ואחר בֶּטֶן, וְהַבְּתִיב -
 80 הִרִי אַחַר שְׂשׂוּתָהּ וְנִמְצָא שְׂזִינְתָהּ כְּתוּב "וְצִבְתָּהּ בְּמִנְהָ וְנִפְלְתָה
 81 יְרִיכָךְ" - נמצא שלוקה הבטן תחילה. מֵתַרְצַת הַגְּמָרָא, אִמֵּר אֲבִי כִי
 82 לְיִימֵי, לְיִימֵי תְּחִילָה יִרְךָ וְתִרְדַּר בְּטֶן לְיִימֵי - כאשר מקלל הכוהן את
 83 הָאִשָּׁה וּמְשִׁבִיעָהּ עַל מַה שִּׁיקְרָה לָהּ אִם יִמְצָא שְׂזִינְתָהּ, מְקַלְלָה
 84 תְּחִילָה עַל הִירָךְ וְאַחַר כֵּךְ עַל הַבֶּטֶן, וּמְשׁוּם שֶׁבִירָךְ הַתְּחִילָה
 85 בְּעִבְרָה. וּמֵיָא כִי בְּדָךְ, כִּי אֲוִרְחִייהוּ בְּדָךְ - אך כאשר המים
 86 בּוֹדְקִים אוֹתָהּ, הֵם בּוֹדְקִים לְפִי הַסֵּדֵר שֶׁנִּכְנָסִים לְגוּף, בְּטֶן בְּרִישָׁא
 87 וְתִרְדַּר יִרְךָ - קודם הבטן ואחר כך הִירָךְ. וְאִמְרָה הַמִּשְׁנָה שְׁלוֹקָה הִירָךְ
 88 תְּחִילָה, כִּיֹּן שֶׁהַקְּלָלָה הִיא תְּחִילַת הַפְּרֻעָנוֹת. שׂוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא,
 89 בְּקִלְלָה נְמִי - בַּפְּסוּק אַחַר בְּתִיב "לְצִבּוֹת בְּטֶן וְלִנְפֵל יִרְךָ" - הִרִי גַם
 90 בְּקִלְלָה מִצְאָנוּ שְׁקוּדֵם הַבֶּטֶן לּוֹקָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, הֵהוּא דְּמוֹדַע
 91 לָהּ בְּהֶן - בַּפְּסוּק זֶה מוֹדִיעַ הַכּוּהֵן לְסוּטָה, דְּבְטֶן בְּרִישָׁא וְתִרְדַּר יִרְךָ -
 92 שֶׁבְּפּוּעֵל, קוֹדֵם תִּלְקַח הַבֶּטֶן וְאַחַר כֵּךְ הִירָךְ, וְאִין פְּסוּק זֶה חֵלֵק
 93 מְהַקְּלָלָה. וּמְבִאֵרֶת הַגְּמָרָא, שְׂצִירָךְ לְהוֹדִיעַ לָהּ כֵּן, כִּדִּי שְׂלָא
 94 לְהוֹצִיא לְעוֹ עַל מִים הַמְּרִים - שִׂיאִמְרוּ שֶׁמָּה שְׂקָרָה לָהּ אִינוּ קְשׁוּר
 95 לְשִׁיתִית הַמִּים, מִפְּנֵי שְׂלָא נִגְרַם לָהּ עַל פִּי סֵדֵר דְּבִרְוִי.
 96 הַמִּשְׁנָה מְבִיאָה עוֹד מִקּוּמוֹת שֶׁעוֹנֵשׁ הוּא בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁחֲטָאוּ, וְכֵן
 97 לְטוֹבָה שֶׁמִּקְבָּלִים שְׂכַר מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה.
 98 מִשְׁנָה, שְׂמִשׁוֹן הֶלֶךְ אַחַר עֵינָיו - נִמְשַׁךְ אַחֲרֵי מִרְאָה עֵינָיו, לְפִיכָּךְ
 99 נִקְרָו פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו, שְׂנֵאֲמַר "וְיִאֲחִזְוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וְיִנְקְרוּ אֶת
 100 עֵינָיו. אֲבִשְׁלוּם נִתְּנָהּ בְּשַׁעְרֵי, לְפִיכָּךְ נִתְּלָה בְּשַׁעְרֵי - שֶׁהַסְּתַבָּךְ
 101 שַׁעְרֵי וְתַלְתָּה בְּאִילָן, וְאִזְ הִרְגוּ אוֹתוֹ. וְלִפִּי שְׂבָא אֲבִשְׁלוּם עַל עִשָּׂר
 102 פְּלִנְשֵׁי אֲבִיו לְפִיכָּךְ תִּתְּנוּ בּוֹ עִשָּׂר לִזְבֻּבוֹת - חֲנִיתוֹת, שְׂנֵאֲמַר
 103 "וְיִסְכּוּ עִשָּׂרָה אֲנָשִׁים נְשָׂאִי כְּלִי יוֹאֵב וְיֹכַח אֶת אֲבִשְׁלוּם." וְלִפִּי
 104 שְׂנֵגְב אֲבִשְׁלוּם שְׂלֵשׁ גְּבּוֹת, אֶת לֵב אֲבִיו וְלֵב בֵּית דִּין - שֶׁבִּשְׂב
 105 מִדּוֹד לְכַתּוּב לֹ שֶׁשְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁהוּא יִבְחַר בָּהֶם לִילּוּ אוֹתוֹ לְחַקְרֵי
 106 אֶת רִבְבוֹ דִּהּוּ צְרִיכִים לְבֹא עִמּוֹ, וְהֵלֶךְ אֲבִשְׁלוּם וְהִרְאָה זֹאת לְשֵׁנִים
 107 וְעוֹד שְׁנַיִם, עַד שֶׁאִסַּף מֵאֲתֵיב רֵאשִׁי סְטֵהֲרִין, וּבִכְךָ גַּב לֵב אֲבִיו וְלֵב
 108 בֵּית דִּין. וְלֵב יִשְׂרָאֵל (שְׂנֵאֲמַר) וְיִגְנֹב אֲבִשְׁלוּם אֶת לֵב אֲנָשִׁי

ביאורים למסכת סוטה דף י עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 נקרא, שנאמר 'כי שמש וימנו ה' אלהים וגו' - כלומר שמש
 58 הוא אחד משמותיו של הקדוש ברוך הוא, ונקרא שמשון על שם זה.
 59 שואלת הגמרא, אלא מעתה - שנקרא ממש על שמו של הקדוש
 60 ברוך הוא, אם כן לא ימחה - יהיה אסור למחוק את המילה שמשון.
 61 עונה הגמרא, שמשון לא נקרא כך על שמו של הקדוש ברוך הוא,
 62 אלא כוונת רבי יוחנן, שנקרא כך לפי שהיה בו מעין שמו - תבנתו
 63 של הקדוש ברוך הוא, שמה הקדוש ברוך הוא מגין על כל
 64 העולם כולו, אף שמשון היה מגין בדורו על ישראל. ואמר רבי
 65 יוחנן, בלעם חיגר בגללו אחת היתה, שנאמר 'ויגדף שפי' - שפוף
 66 וחיגר בגללו האחת. שמשון חיגר בשתי רגליו היתה, שנאמר
 67 "שפיפן עלי ארצה" - שפיפה כפולה, שהיה חיגר בשתי רגליו.
 68 תנו רבנן, המשה בני אדם נבראו מעין דונמא של מעלה -
 69 שנשתנו בבריאתם לתפארת מיתר הברואים, וכוון - כל חמישה
 70 אלו, לקו בָּהֶן - באותם איברים. הברייתא מונה את החמשה בני
 71 אדם, שמשון, היה מעין דוגמה של מעלה בָּהֶן - בגבורתו. שאול,
 72 היה מעין דוגמה של מעלה בצוארו - שהיה צווארו נאה מאוד.
 73 אבשלום, היה מעין דוגמה של מעלה בשעריו - שהיה שערו עבה.
 74 צדקיהו, היה מעין דוגמה של מעלה בעיניו - שהיטיב לראות בהם
 75 יותר מהרגיל. אסא, היה מעין דוגמה של מעלה ברגליו - שהיה לו
 76 ברגליו כח עצום יותר משאר אדם. ומביאה הגמרא ראייה שכל אלו
 77 לקו במעלותיהם, שמשון לקה בכחו, דבתיב 'ויסר כחו מעליו'.
 78 שאול לקה בצוארו, דבתיב 'ויקח שאול את החרב ויפל עליה',
 79 הרי שנהרג בצוארו. אבשלום לקה בשעריו, בדבתיב 'למימר קמן
 80 - כפי שתבאר הגמרא להלן. צדקיהו לקה בעיניו, דבתיב 'ואת
 81 עיני צדקיהו עור'. אסא לקה ברגליו, דבתיב 'קם לעת וקנתו
 82 חלה את רגליו', ואמר רב יהודה אמר רב, מחלתו היתה שאחזתו
 83 פדגרא - סוג חולי הרגלים. אמר ליה זר וזמרא בריה דרב נחמן
 84 לרב נחמן, חיבי דמי פדגרא - מדי ההרגשה בחולי זה, אמר ליה
 85 הרגשתו היא כמחט הדוקרת בבשר החי. שואלת הגמרא, מנא ידע
 86 - מנין ידע רב נחמן שזוהי ההרגשה. ומשיבה, איכא דאמרי, מיחש
 87 הוה חש ביה - רב נחמן חלה בזה והרגיש את הכאב. ואיכא
 88 דאמרי, מרביה שמע ליה - כך קיבל מרבו. ואיכא דאמרי, "סוד
 89 ה' ליראי וזכריתו להודיעם" - ידע זאת רב נחמן ברוח קדשו.
 90 דרש רבא, מפני מה נענש אסא וחלה, מפני שעשה אנגריא -
 91 עבודת המלך, בתלמידי חכמים, שנאמר 'המלך אסא השמיע
 92 את כל יהודה אין נקי' - הזעיקו לבל יהיה מי מכולם נקי ונפטר
 93 מלבוא לשאת את אבני הרמה שבנה בעשא מלך ישראל. ומבארת
 94 הגמרא, מאי 'אין נקי', אמר רב יהודה אמר רב, אפילו חתן
 95 מלך יהודה וכלה מחוץ פה שנאמר בהם 'פק ימדה לבית שנה אחת',
 96 לא נפטרו מהכרות אסא, וכל שכן שלא פטר את התלמידי חכמים.
 97 הגמרא מקשה סתירה בפסוקים אודות העיר תמנת. בתיב 'ויבד
 98 שמשון תמנתה', משמע שתמנת היתה בעמק, ובתיב לגבי תמר,
 99 "הנה חמיר עליה תמנתה", משמע שהיתה על הר. מתרצת הגמרא,
 100 אמר רבי אלעזר, שמשון שנתנה בה - שהתגנה במעשה זה,
 101 שנשא שם אשה האסורה לו, מבנות פלשתים, בתיב ביה ירידה -
 102 נאמרה בו לשון ירידה. ואילו יהודה שנתעלה בה - שהתעלה
 103 במעשה זה, שהרי ממעשה זה נולדו פרץ וזרח שהעמידו מלכים
 104 ונביאים בישראל, בתיב ביה עליה - נאמרה בו לשון עליה. רבי
 105 שמואל בר נחמני אמר - מיישב באופן אחר, שתי תמנאות היו -
 106 שני מקומות נקראו תמנת, תרא בירידה ותרא פעליה - אחת מהם
 107 היתה ביירדה, ואחת מהם היתה בעליה. רב פפא אמר - מיישב
 108 באופן נוסף, תרא תמנה תואי - באמת היתה רק עיר אחת שנקראה
 109 תמנת, אלא שהיתה ממוקמת באמצע צלע הר, דאיתי מהאי גיסא
 110 - לבא מצד זה היתה זו ירידה, ודאיתי מהאי גיסא - ולבא מצד
 111 האחר, היתה זו עליה, כגון ורדוניה, ובי בארי, ושוקא דנרש.
 112 הגמרא מביאה פסוקים נוספים בענין תמר לדורשם. 'ותשב בפתח

1 כוונת הפסוק, שהוחל - בטלה שבועתו של אבימלך דבתיב "אם
 2 תשקר לי ולניני ולגבירי", - שנשבעו אברהם ואבימלך שלא ימשול
 3 אחד על ניניו ונכדיו של האחר, ובטלה השבועה מפני שהפלשתים
 4 עברו עליה תחילה.
 5 נאמר בפסוק, 'ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון ויגדל הנער
 6 ויברכהו ה'", שואלת הגמרא, במה ברכו. אמר רב יהודה אמר
 7 רב, שברכו באמתו, שהיתה אמתו כבני אדם - כשאר בני אדם,
 8 וירעו היה רב כנחל שומף.
 9 נאמר בבבאי שקודם שהפיל שמשון את הבית בו שהו הפלשתים
 10 ששבוהו, התפלל לה' שיהיה בעורו, הגמרא דורשת את תפילתו,
 11 'ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים זכרני נא וזכרני נא אף
 12 הפעם הוה ואנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים" - שאקבל
 13 שכר ניקור עיני האחת בעולם הזה על ידי שאנקם מפלשתים. אמר
 14 רב, אמר שמשון לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם זכור
 15 לי עשירים (ושתיים) שנה ששפמתי את ישראל ולא אמרתי לאחד
 16 מהם העבר לי מקל ממקום למקום, וכיון שלא לקחתי מהם אפילו
 17 שימוש קל כזה, נמצא שעיוורון עיני אינו כעונש על לקחת שוחה,
 18 ולכן יותן שכרי בעד זה להינקם מפלשתים.
 19 'ויהי שמשון וילבד שלש מאות שועלים', שואלת הגמרא, מאי
 20 שנא שועלים - מדוע צד דווקא שועלים. ומי שבת, אמר רבי איבו
 21 בר נגדי אמר רבי חייא בר אבא, אמר שמשון, זכא מי שחוזר
 22 לאחוריו - השועל, שכאשר צדים אותו אינו מרחיק לברוח אלא
 23 מסובב דרכו עקלקלות ובורח, ויפדע מפלשתים שחורו בשבועתו.
 24 תניא אמר רבי שמעון תחסי, בין בתיפיו - רוחב כתפיו של
 25 שמשון, ששים אמה היתה, שנאמר 'וישכב שמשון בעזה עד חצי
 26 הלילה, ויקם בחצי הלילה, ומצא את דלתות שער העיר נעולות,
 27 ויאחז בדלתות שער העיר ובשתי המזוזות - עמודי הפתח, ויקעם
 28 - ויעקם ממקומם עם הברית, וישם על בתיפיו ויעלם אל ראש
 29 ההר אשר על פני חברון', וגמרי - מסורת בידינו מרבותינו, דאין
 30 דלתות עזה פחותות מששים אמה רוחב.
 31 הגמרא מוסיפה לבאר פסוקים נוספים האמורים לגבי שמשון. 'ויהי
 32 טוחן כבית האסורים', אמר רבי יוחנן אין טוחניה אלא לשון
 33 עבירה, וכן הוא אומר - ומצינו לשון זה בפסוק 'תמחן לאחר
 34 אשתי'. מלמד - העבירה היא, שכל אחד ואחד מאנשי פלישתים
 35 הביא לו את אשתו לבית האסורים כדי שיבוא עליהן ועל ידי כן
 36 יותש כוחו, וכן יבני ששתעבר הויגנו ותלד בנים גיבורים כמותו.
 37 אמר רב פפא, הנינו דאמרי אינשי - זהו שאומרים הבריות, לפני
 38 כל אדם מביאים מה שהוא רגיל בו, קמי דרשי חמרא חמרי - לפני
 39 הרגיל בשתיית יין מביאים יין, קמי רבויא - לפני אדם עובד אדמה
 40 ועודר בגינות שרגיל לאכול ירק, גרידיא דובלא - מביאים סל מלא
 41 ירק. וכן שמשון, שהיתה דרכו להזדווג עם בנות פלשתים, גם בבית
 42 האסורים לא חסר לו הדבר.
 43 ואמר רבי יוחנן, כל אדם תמונה עם נשים, אשתו מוננת עליו -
 44 מונה עם אחרים, שנאמר 'אם נפתה לבי על אשה ועל פתח רעי
 45 ארבותי' - אם היה לבי נפתח מהיצר הרע על אהבת אשה, ואם
 46 ארבותי על פתח רעי לחזר אחר אהבת אשתו לזנות עמה, ובתיב -
 47 העונש על כך הוא הנאמר בפסוק הבא, ש"תמחן לאחר אשתי
 48 ועליה יברעון אחריו" - שתהיה אשתי שפחה בזויה הטוחנת
 49 בריחים, וישכבו עמה אחרים. והנינו דאמרי אינשי, זהו שאומרים
 50 הבריות, אייהו בן קארי - הוא עסוק בדלעת גדולה, ואיתתיהו בי
 51 בוציני - ואשתו עסוקה בדלעת קטנה, כלומר שניהם עסוקים באותו
 52 ענין.
 53 ואמר רבי יוחנן, שמשון דן את ישראל פאביהם שבשמים -
 54 במשפט צדק, שנאמר בברכת יעקב, 'דן דין עמו פאחד וגו'" -
 55 משבט דן יעמוד אדם שידון את ישראל כיהודי של עולם, ונאמר על
 56 שמשון. ואמר רבי יוחנן, שמשון על שמו של הקדוש ברוך הוא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף י עמוד א

רש"י

תוספות

החלל שבועתו של אבימלך, בטלה, לשון לא יחל דברו ומקנה לו, לפי שהם עברו על השבועה תחלה; כשה ברכו, כל ברכה שבמקרא לשון רבי הוא, דבר המורפה ומצוי בו שבע פוישין בלעזו. ומה ברכה נמצא בו, לא מצינו עשר בשמשון; שפרכו באמתו. להיות זרעו כנחל שוטף. למה שנתאדה נחמקו; נקם אחת משתי עיני. שכר אחת מעיני תן לי בנגמתי זו, ושכר האחרת לעולם הבא; שחזור לאחוריו. כשצדקו אותו אינו (מרחיק) לברוח אלא חזר עקלקלותו. שער העיר. בושערו עזה משתעי קרא; על כתפיו. כשיעור בתפיה קמי דשתי חמרא חמרא. לפני כל אדם מביאין מה שהוא רגיל בו, לפני שותיו יין מביאין יין; קמי רפוקא גירדיא דובלא. לפני עובד אדמה וחפור בגנות שרגיל לאכול ירק מביאין סל מלא ירק. דובלי מין ירק הוא; קארי ובוצני. מין אדמ הוא, אלא

אלא מעתה לא ימחה. תימה לרבי מאי שנא משלום דאמר בפ"ק דשבת (ק"ו:) אמר רב הגמנא משמיה דעילא אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ משום דשם גופיה איקרי שלום כדכתיב ויקרא לו ה' שלום ולא קא חשיב ליה במס' סופרים (פ"ו) בחדי שמות שאן נמחקין ונראה דתנא שיער ועדיף מחנן ורחום דאמר בפרק שבעת העדות (פסוקי ד"ה) דנמחק דלא אשכחן שקרא חקביה שמו כן חנון וחבא פריך אתא דקאמר על שמו של חקביה נקרא משמע דשמו נקרא כך והיינו דקא דחי אלא מעין שמו כמו חנון על שם שהוא חנון ומרחם על בריותיו.

נח

אלא מעתה לא ימחה. תימה לרבי מאי שנא משלום דאמר בפ"ק דשבת (ק"ו:) אמר רב הגמנא משמיה דעילא אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ משום דשם גופיה איקרי שלום כדכתיב ויקרא לו ה' שלום ולא קא חשיב ליה במס' סופרים (פ"ו) בחדי שמות שאן נמחקין ונראה דתנא שיער ועדיף מחנן ורחום דאמר בפרק שבעת העדות (פסוקי ד"ה) דנמחק דלא אשכחן שקרא חקביה שמו כן חנון וחבא פריך אתא דקאמר על שמו של חקביה נקרא משמע דשמו נקרא כך והיינו דקא דחי אלא מעין שמו כמו חנון על שם שהוא חנון ומרחם על בריותיו.

החלל שבועתו של אבימלך, דכתיב 'אם תשקר לי ולניני ולנכדי'. ויגדל הנער ויברכהו ה' במה ברכו, אמר רב יהודה אמר רב, שפרכו באמתו, אמרו כבני אדם, וזרעו כנחל שוטף. ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אליהם זכרני נא וזכרני נא אף תפעם הזה ואנקהו נקם אחת משתי עיני מפלשתים'. אמר רב, אמר שמשון לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם זכור לי עשרים (ושתיים) שנה ששפמתי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום. וילך שמשון וילכד שלש מאות שועלים מאי שנא שועלים, אמר רבי איבבו בר נגדי אמר רבי חייא בר אבא, אמר שמשון, יבא מי שחזור לאחוריו ויפרע מפלשתים שחזרו בשבועתן. תניא אמר רבי שמעון החסיד, בין כתיפיו של שמשון, ששים אמה הוה, שנאמר וישכב שמשון עד חצי הלילה, ויקם בחצי הלילה, ויאהז בדלתות שער העיר ובשתי המזוזות ויסעם עם הבריה, וישם על כתיפיו, ונמירי דאין דלתות עזה פחותות משישים אמה. ויהי טוחן לבית האסורים אמר רבי יוחנן, אין טחינה אלא לשון עבירה, וכן הוא אמר חסדן לאחר אשתו, מלמד שכל אחד ואחד הביא לו את אשתו לבית האסורים כדי שתתעבר הימנו. אמר רב פפא, היינו דאמרו אינשי, קמי דשתי חמרא, חמרא. קמי רפוקא, גירדיא דובלא. ואמר רבי יוחנן, כל המזונה, אשתו מונגת עליו, שנאמר אם נפתה לבי על אישה ועל פתח רעי ארבתיו וכתיב 'תמחן לאחר אשתו ועליה יכרעון אחריו', והיינו דאמרו אינשי, איהו בי קארי ואיתתיה בי בוציני. ואמר רבי יוחנן, שמשון דן את ישראל באביהם שבשמים, שנאמר דן ידיו עמו כאחד וגו'. ואמר רבי יוחנן, שמשון על שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא, שנאמר 'בי שמש ומגן ה' אליהם וגו'. אלא מעתה, לא ימחה. אלא, מעין שמו של הקדוש ברוך הוא, מה הקדוש ברוך הוא מגין על כל העולם כולו, אף שמשון מגין בדורו על ישראל. ואמר רבי יוחנן, בלעם חיגר ברגלו אחת הוה, שנאמר 'וילך שפי'. שמשון חיגר בשתי רגליו הוה, שנאמר 'שפיפן עלי ארז'. תנו רבנן, המשיה נבראו מעין דוגמא של מעלה, וכיון לקו בהן. שמשון בכחו, שאול בצוארו, אבשלום בשערו, צדקה בעיניו, אסא ברגליו. שמשון בכחו, ויסר כחו מעליו. שאול בצוארו, דכתיב 'ויקח שאול את החרב ויפל עליה'. אבשלום בשערו, כדבעינו למימר קמין. צדקה בעיניו, דכתיב 'ואת עיני צדקהו עור'. אסא ברגליו, דכתיב 'רק לעת זקנתו חלה את רגליו', ואמר רב יהודה אמר רב, שאחתו פדגרא. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן, היכי דמי פדגרא, אמר ליה כמחט בבשר החי. מנא ידע, איפא דאמרי, מיחש הוה חש ביה. ואיפא דאמרי, מרביה שמע ליה, ואיפא דאמרי, 'סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם'. דרש רבא, מפני מה נענש אסא, מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים, שנאמר 'והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי'. מאי אין נקי, אמר רב יהודה אמר רב, אפילו חתן מחדרו וכלה מוחפתה. כתיב 'וירד שמשון תמנתה', וכתיב 'הנה חמיון עליה תמנתה', אמר רבי אלעזר, שמשון שנתנגה בה, כתיב ביה ירדה. יהודה שנתעלה בה, כתיב ביה עליה. רבי שמואל בר נחמני אמר, שתי תמנאות היו, חדא בירידה וחדא בעליה. רב

החלל שבועתו של אבימלך, בטלה, לשון לא יחל דברו ומקנה לו, לפי שהם עברו על השבועה תחלה; כשה ברכו, כל ברכה שבמקרא לשון רבי הוא, דבר המורפה ומצוי בו שבע פוישין בלעזו. ומה ברכה נמצא בו, לא מצינו עשר בשמשון; שפרכו באמתו. להיות זרעו כנחל שוטף. למה שנתאדה נחמקו; נקם אחת משתי עיני. שכר אחת מעיני תן לי בנגמתי זו, ושכר האחרת לעולם הבא; שחזור לאחוריו. כשצדקו אותו אינו (מרחיק) לברוח אלא חזר עקלקלותו. שער העיר. בושערו עזה משתעי קרא; על כתפיו. כשיעור בתפיה קמי דשתי חמרא חמרא. לפני כל אדם מביאין מה שהוא רגיל בו, לפני שותיו יין מביאין יין; קמי רפוקא גירדיא דובלא. לפני עובד אדמה וחפור בגנות שרגיל לאכול ירק מביאין סל מלא ירק. דובלי מין ירק הוא; קארי ובוצני. מין אדמ הוא, אלא שאלו גודלים ואלו קטנים. כלומר במה שהוא עוסק היא עסקה. פתחה. ביהדודו של עולם במשפט צדק; שמש. לשון חומה. כמו ושומתי כדכוד שמשותף (שפ"ט) על שמו של חקביה. משמע שבנהו בשמו של חקביה משום מעין שמו. שאין שמש שם משמע, אלא מגן ומציל: שפי. אשלוויש"ש, כמו דשן מודוכתיה (ל"ז) דה מכו: שפיפון. שפייה כפוליה מעין דוגמא בו. נשתנו מן התחתונים לתפארתו ונסר כחו. לא מיינה ראייה אלא דכלן לקה שאול בצוארו. ויגבה מקל העגם משכמו (שפ"ט) ויפל עליה. מקום שהורגין בתרבו והיינו צואר. צדקה בעיניו. לא ידעא מנלן דשנתנה לשבח. וכן אסא ברגליו. אלא כן שמע מרבה פדגרא. שם חילי הוא שאורו ברגלים וקרא לו פדגרא; נענש אסא. לחלות אנגריא. עבודת המלה; השמיע את כל יהודה. חזעיקו, וישאו את אבני הקמה שהיה מלך ישראל בונה עליה פרך לבלתי תת יוצא ונא לאסא; חתן. שכתוב בו נקי יהיה לביתו וגו' וקדים כזה פתיב וזר שמשון תמנתה. אלקא תמנת בירידה, וכתיב עולה תמנתה אלקא עליה היא. ושמשון ויהודה תרוניהו בארץ ישראל הוה שנתנה בה. שנישא מנגות פלשתים האסורות לו; יהודה נתעלה. שששים נולדו פרץ וזרץ שהעמידו מלכים ונביאים בישראל; דאחי פהאי גיסא. שהיה מושבת באמצע שפוע ההר. הבא לה ואחי ההר ירד, הבא לה מרגלי ההר עולה; כגון ורדני ובי בארי ונשי. עיירות הן החיטבות בשפוע ההרים; מצפות לראותו. שהיו רגילין להתקבל שם וללון, והיה חביב עליהם; שנתנה עינים לדבריה. דוגמא ופתח התר נתנה לעצמה שאין עבירה בדרך; גיורת אני ואני עובדת כוכבים, וראיה לה; פנויה אני. ומתרת לכל אדם; ויחמא אני. ויהיה קטנה והשיאנו אמי ואחי ואין נשואין לער ואנון כלום לאסור עליו משום כולתו, ואין זכות לאם ולאחים להשיא קטנה אלא האב זוכה בה כדכתיב את בתי נתתי לאיש הזה וקדים נס. ולדבר סבירא לאו בתו של שם היה. שמשנת ששים ליצקב כולו שנותיו של שם, ועקב כפר היה יותר מן מאה ועשר; מהרה אני. מנהג; ונשע בו. להנהגות עובדים ושבים; פניק; ללון שם אורחים. ולשון אש"ל נוטריקון הוא, אבילה שתייה לזה; שהיה מאבילן ומשקן ואח"כ מלזה אותו; וישע אחלי אפניו. פסוק הוא ברגיל על אדמ מהמלכים: אלא

פפא אמר, חדא תמנה הוא, דאחי מוהאי גיסא - ירדה, ודאחי מוהאי גיסא - עליה, כגון ורדניא, ובי בארי, ושקא דגרש' ותשב בפתח עינים', אמר רבי אלכסנדר, מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של אברהם אבינו, מקום שכל עינים צופות לראותו. רבי חנין אמר רבי, מקום הוא ששמו עינים, וכן הוא אמר 'תפתח והעינים'. רבי שמואל בר נחמני אמר, שנתנה עינים לדבריה. בפתחיה, אמר לה, שמא נכרית את, אמרה ליה גיורת אני. שמא אשת איש את, אמרה ליה פנויה אני. שמא קיבל בך אביך קידושין, אמרה ליה ותומה אני. שמא כמאה את, אמרה ליה מהרה אני. וישע אשל בבאר שבע' אמר ריש לקיש, מלמד שעשה פרדם ונשע בו כל מיני מגדים. רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר פרדם וחד אמר פונדק, בשלמא למאן דאמר פרדם, היינו דכתיב 'וישע, אלא למאן דאמר פונדק, מאי וישע, כדכתיב 'וישע אחלי אפניו וגו'. ויקרא שם בשם ה' אל עולם, אמר ריש לקיש, אל תיקרי ויקרא, אלא

אלא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף י עמוד ב

תוספות

רש"י

1 אלא ויקריא. למד לבריות לקרות שם בשם ה' אל עולם: כיצד לאחר שאכלו ושתו. משלו
 2 היו עומדין לברכו לאברךהם, והוא אומר להם וכי משלי אכלתם: שפיתתה פניה בבית
 3 חמיה, ולא ראה אותה כל הימים שגדלה בביתו, לפיכך לא הכיר בה: אמרין, אבי של
 4 ישעיהו ואמצינה מלך יהודה אחים הוו ואמצינה מנרע דוד יהיה ואמזין אחיו נביא יהיה,
 5 אלקמא נביאים נפיק מנה: היא מתוצאת. הרי
 6 משמע לשון הוצאה בעל כרחיה, היא מוצאת
 7 משמע לשון מציאה סינטיה, חותמו ופתילים
 8 ומטה, שקא סמאל שהוא שר של אדום וריקון
 9 כדי שתשרף ולא יצא דוד ממנה המכה את
 10 אדום בגיאת מלח: ונת אלם רחוקים. על עסקי
 11 הרחקה שבעשו סינטיה רחוקים: לדוד מכתם.
 12 לאותה שהיתה ושהיא ראינה ועומדת לצאת
 13 ממנה דוד: שהוא קדי. עניו: ותם, תמים בדרךיה:
 14 מכתו תמה. מקום מילה שהוא ראוי למכה היה
 15 תם ושלם, שלא הצרך לחסור: דלא בשם
 16 שבקשנותו. קדם שפליך. קד בגדלתו. לאתר
 17 שפליך, ולשון מכתם שהיתה תמה מכתו
 18 מתחלתו ועד סופו, לא נחסר ענותנותו ולא
 19 נשחנתו והיא שלחה וני לאיש אשר אלה לו.
 20 ולא שלחה לו לאמר מנך אני יהיה ודרי סימנין
 21 שלה: ותימא לה מיסור. לשלח אמור לו שממנו
 22 אני יהיה ואפלו סימניו: ואל ילבין בו, אה זו נוח
 23 יהיה לה לשרף ואל תלבין פניו, לפיכך שלחה
 24 לו, אם יודה ויגלה הוא עצמו את הדבר ויגלה,
 25 ואם לאו תשרף ולא תגלה היא את הדבר: בהכר
 26 בשר. אל אבי דבר שצטער בו, ובחבר בשרוה:
 27 קנא ידע, שממנו היא מעברת, שמא אף אחרים
 28 באו עליה: ויאמר. בת קול אמרה: כבושים.
 29 דברים עלומים שנגזרו מלפני שצאנו מזו
 30 מלכים, ואי אפשר לצאת אלא מהודיה דכתיב
 31 (מלכות מט) גור ארצה יהודה: כבושים - דברי
 32 סתר, גזרת המלה, כמו בהדי כבשי דקדקשא
 33 בריך הוא למח לה, בכרכות קפי יי גבי חוקיה:
 34 כיון שידעה, שידע בה שהיא צדקת ולשם שמם
 35 נחבונה: ספון ימים לימים. משנה לשנה, שגזר
 36 עולם היה ומגלח אחת לייב חדש: דקריב רישיה
 37 לזבי גופיה. שהיה ראשו משלך רחוק מגופו
 38 וקריב: שלקח מקח רע לעצמו. והכי קאמר קרא,
 39 ואבשלום לקח לו את המצבה והשררה הזאת
 40 בחייו: והצב לו את מצבת אשר בעמק המלך:
 41 עצה צמקת. של הקביה שהוא מלך עולם שגזר
 42 על דוד כן במעשה בת שבע:
 43 הני

1 נוח לו לאדם שיפיל את עצמו לתוך כבשן האש. כדאמר בפ' הוהב (כ"ח דף ט"ז) כל היורדין
 2 לגיהנם עולין חוץ משלשה וחד מינייהו המלובן פני חברו ברבים ואומר נמי (ט"ז ע"ג)
 3 נוח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילבין פני חברו ברבים מנלן מרוד ונראה האי
 4 דלא חשיב ליה (פסחים דף ק"ג) בגדי ג' עבירות שאין עומדים בפני פקח נפש עבודת כוכבים
 5 וגילו ערות ושפיכות דמים משום דעבירות
 6 הלבנת פנים אינה מפורשת בתורה ולא נקט אלא
 7 עבירות המפורשות:
 8 יצאת בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים.
 9 בשלחי מסכת מכות (דף ט"ז) מסיק דחבי
 10 גמירי לה:
 11 דקרב רישא לגבי גופיה. תימה רבי מאיר
 12 דאמר בחלק (פסחים דף ק"ב) אבשלום
 13 אין לו חלק לעולם הבא איכ סבירא ליה דקרב
 14 רישיה לגבי גופיה ולא סבירא ליה דאייתה
 15 לעלמא דאתי מכל מקום אסקיה משבעה מדורי
 16 דגיהנם ואם כן אמאי לא חשיב ליה כהדי אחו
 17 ואחיה דאמר (ט"ז ע"ג) לא חייב ולא נידונין וי"ל
 18 דלא חשיב אלא מלכים:
 19 דאייתה: דעלמא דאתי. ואי קשיא הא אמרו
 20 בחלק (פסחים דף ק"ד) ברא מזכי אבא
 21 אבא לא מזכי ברא בדכתיב ואין מידי מציל אין
 22 אברום מציל את שמעאל ולא יצחק את עשו
 23 אבל הבן מציל את האב כגון אישיו שלא מנו
 24 את אמו וי"ל משום דאבשלום נטל את שלו
 25 בעולם הזה שדורג במיתה משונה הועילה לו
 26 תפלת אביו דומיא דיהוירקם דאמר התם שהיה
 27 כתוב על וגלגלתו זאת ועוד אחרת ונפרע ממנו
 28 לאחר מיתה לא מנו אותו ועוד אבשלום לא עבד
 29 עבודת כוכבים אינ מצי למימר הא דאמר אבא
 30 לא מזכי ברא היינו משום כבוד האב אין מונעין
 31 מלמנותו עם רשעים בלא תפלה אבל תפלה
 32 מועלת ודוד התפלל על אבשלום:
 33 ולעולם
 34 לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום רבי
 35 שמעון בן יוחי, נוח לו לאדם שפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים,
 36 מנלן מתמר. 'הכר נא' אמר רבי חמא ברבי חנינא, 'בהכר' בישור לאביו, 'בהכר' בישורוהו.
 37 'בהכר' בישור - 'הכר נא הפתנת בנד הוא', 'בהכר' בישורוהו - הכר נא למי. 'נא', אין 'נא'
 38 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה ממה הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממני. ויפר
 39 יהודה ויאמר צדקה ממני, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, יוסף
 40 שקדש שם שמים בסתר, זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא, דכתיב
 41 'עדות ביהוסף שמו', יהודה, שקדש שם שמים בפרהסיא, זכה ונקרא פולו על שמו של הקדוש ברוך הוא. פיון שהודה ואמר
 42 'צדקה ממני' יצתה בת קול ואמרה, אתה הצלת תמר ושני בניה מן האור, חייך שאני מציל בזכותך שלשה מבניך מן האור, מאן
 43 נינהו, חנינה מישאל ועוריה. 'צדקה ממני' מנא ידע, יצתה בת קול ואמרה, ממני יצאו כבושים. 'ולא יוסף עוד לדעתה' אמר שמואל
 44 סבא, חמוה דרב שמואל בר אמי משמיה דרב שמואל בר אמי, פיון שידעה שוב לא פסק ממנה, כתיב הכא 'ולא יוסף עוד לדעתה'
 45 וכתוב התם 'קול גדול ולא יסף': אבשלום נתנאה בשערו וכו': הנו רבנו, אבשלום בשערו מרר, שגאמר 'וכאבשלום לא היה איש
 46 יפה וגו' ובגלגלו את ראשו (וגו'), ויהיה מקץ ימים לימים אשר יגלח פי כבד עליו וגלגלו ושקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן
 47 המלך'. הנה, אבן שאנשי מבריא ואנשי ציפורי שוקלים בה. לפיכך נתלה בשערו, שגאמר 'ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד, ואבשלום
 48 רכב על הפרד, ויבא הפרד תחת שוכף האלה הגדולה, ויאהו [והחוק] ראשו כאלה ויתן בין השמים ובין הארץ והפרד אשר תחתיו
 49 עבר', [שקל ספסירא בעא למיפקסיה]. הנה רבי רבי ישמעאל, באותה שעה נבקע שאול מתחתיו. 'ורגו המלך, ויעל על גלית
 50 השער ויבך, וכה אמר בלכתו, בני אבשלום בני בני [אבשלום], מי יתן מותי אני תחתיד אבשלום בני בני'. 'המלך לאט את פניו,
 51 וזעק המלך קול גדול, בני אבשלום אבשלום בני בני', הני תמניא וימני בני' למת, שבעה דאסקיה משבעה מדורי גיהנם, ואידך,
 52 איפא דאמרי דקריב רישיה לגבי גופיה, ואיפא דאמרי דאייתה לעלמא דאתי. 'ואבשלום לקח ויצב לו בחייו' מאי 'לקח', אמר ריש
 53 לקיש שלקח מקח רע לעצמו. 'את מצבת אשר בעמק המלך וגו'', אמר רבי חנינא בר פפא, בעצה עמוקה של מלכו של עולם,
 44 דכתב

ביאורים למסכת סוטה דף י עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

55 ברמו, כדי שאם ירצה להודות, יגלה הדבר בעצמו, ואם לא, תישרף
56 ולא תגלה את הדבר.
57 בהמשך הפסוק נאמר, "ותאמר ה' ה'ר נא למי החתמת והפתילים
58 והמטה האלה, אמר רבי חמא ברבי חנינא, ב"ה'ר" ב"ישיר יהודה
59 לאביו דבר שגרם לו צער, וכנגד כך, ב"ה'ר" ב"ישירוהו - את
60 יהודה, ומבאר, ב"ה'ר" ב"ישיר לאביו, שכן אמר לו אודות יוסף ה'ה'ר
61 נא ה'תנת בנך הוא", ב"ה'ר" ב"ישירוהו, שאמרה לו תמר ה'ה'ר
62 נא למי החותמת ולמי הפתילים", שכשם שרימה את אביו על ידי
63 הכתנת וציערו לחשוב שנטרף יוסף, נענש אף הוא שרימתה אותו
64 תמר בכליו עד שיצטער לחפשה ולמוצאה. דורשת הגמרא את
65 המילה "נא", אין "נא" אלא לשון בקשה, ומבארת, שאמרה ליה
66 תמר ליהודה, אף אם תרצה לכפור באותו מעשה ובסימנים, לפי
67 שלא היו עדים, בבקשה מן ה' - מבקשת אני ממך, שאף על פי כן,
68 ה'ר פני בוראך היודע ועד בדבר, ואל תעלים עניך ממני.
69 בפסוק הבא נאמר, "וי'ר יהודה ויאמר צדקה ממני", היינו - זהו
70 דאמר רב חנין בר בינא אמר רבי שמעון חסידא, יוסף שקדש
71 שם שמים פסתר - בעמידתו בנסיון במעשה אשת פוטיפר, וזה
72 והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא, דכתיב
73 "עדות ביהוסף שמו", הרי שנתוספה לו האות ה'. ואילו יהודה,
74 שקדש שם שמים בפרהסיא - שהודה לדברי תמר ואמר "צדקה
75 ממני", וזה ונקרא בולו על שמו של הקדוש ברוך הוא. ומוסיפה
76 הגמרא לדרוש, כיון - לאחר שהודה יהודה ואמר "צדקה ממני",
77 יצתה בת קול ואמרה, איה הצלת את תמר ושני בניה מן האור
78 - מן האש, חייך שאני מציל וכוונתך את שלש מבניך מן האור,
79 מאן נינהו, חנניה מישאל ועזריה.
80 לאחר שראה יהודה את הסימנים, אמר 'צדקה ממני', שואלת
81 הגמרא, מאן ידע - מדיכן ידע יהודה שממנו הרתה, שמא אף
82 אחרים באו ומהם הרתה, ומשיבה, שיצתה בת קול ואמרה, ממני
83 יצאו כבושים - דברים עלומים ונסתרים אלו, שנגזר מלפני שיצאו
84 מתמר מלכים, והרי אי אפשר שיצאו מלכים אלא מיהודה, ולכן
85 סובב הדבר שיבוא עליה יהודה.
86 נאמר בהמשך הפסוק, "ולא יסף עוד לדעתה", אמר שמואל סבא,
87 חמה דרב שמואל בר אמי משמיה דרב שמואל בר אמי, כוונת
88 הפסוק, שכיין שידעה - מאחר שהכיר בה יהודה שהיא צדקת ולשם
89 שמים נתכוונה, שוב לא פסק ממנה - לא פסק מלבוא עליה, ומביא
90 ראייה לדבר, שבתבי הקא "ולא יסף עוד לדעתה" וכתבי התם -
91 במתן תורה, "את הדברים האלה דיבר ה' וגו' קול גדול ולא יסף"
92 - וכמו ששם הביאור הוא שלא פסק, כך כאן.
93 שנינו במשנה, אבשלום נתנאה בשערו וכו', תנו רבנן, אבשלום
94 בשערו מרד - חטא, שנאמר "ובאבשלום לא היה איש יפה וגו'
95 ויבגלוהו את ראשו (וגו')", והיה מקוץ ימים לימים אשר יגלח - עת
96 גילוחו היה פעם בשנה, כי כבר עליו ונלחו - ומפני שהיה כבד עליו
97 שערו לכן היה מגלחו, ושקל את שער ראשו - והיה שוקל את שער
98 ראשו, ועלה משקלו מאתים שקלים באבן המלך" - במשקל המלך.
99 תנא, 'אבן המלך' היא אבן שאנשי מבריא ואנשי ציפורי שוקלים
100 בה, ולפיכך - כיון שהתנאה אבשלום בשערו, נענש ונתלה בשערו,
101 שנאמר "ויקרא - ויודמן, אבשלום לפני עבדי דוד, ואבשלום רבב
102 על תפרו, ויבא תפרו תוך כדי מרוצתו, תחת שזף - הסתבכות
103 ענפי האלה הגדולה, ויאתו [ויחזק] ראשו באלה - ויסתבכו
104 שערותיו של אבשלום ונאחו ראשו באלה, ויתן בין השמים ובין
105 הארץ - נותר תלוי באויר, ותפרו אשר תחתיו עבר, ושקל
106 ספסריא - נטל אבשלום את חרבו, בעא למיפקיה - ורצה לחתוך
107 את שערותיו]. תנא דבי רבי ישמעאל, באותה שעה שהיה
108 אבשלום תלוי בין שמים וארץ נקע שאול - נפער הגיהנם

1 אלא וינקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו של הקדוש
2 ברוך הוא פסה כל עובר ושב - לימדם לקרות בשם ה'. ביצה,
3 לאחר שאכלו ושתו אורחיו של אברהם מהמאכל ומשתה שנתן
4 להם, ועמדו לברכו - להודות לו, אמר להם, וכי משלי אכלתם,
5 הרי משל אלהי עולם אכלתם, ואם כן הודו ושפחו וברכו למי
6 שאמר והיה העולם - להקדוש ברוך הוא, שברא את העולם
7 במאמרו.
8 הגמרא חוזרת לבאר פסוקים נוספים במעשה יהודה ותמר. נאמר
9 "ויראת יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה", שואלת הגמרא,
10 האם משום דכסתה תמר את פניה חשבה יהודה לזונה, והרי אין
11 הדרך הוונת לכסות פניהו. אמר רבי אלעזר, אין פירוש הפסוק
12 שחשבה לזונה משום שכסתה פניה בעת שראה אותה יהודה על אם
13 הדרך, אלא שכיון שפסתה פניה בבית חמיה - יהודה, ולא ראה
14 אותה בכל הימים שהיתה בביתו, לכן לא הכירה כשהיתה על אם
15 הדרך וחשבה לזונה. ומצינו שהיתה צנועה, דאמר רבי שמואל בר
16 נחמני אמר רבי יונתן, כל פלה שהיא צנועה בבית חמיה, וזכה
17 ויוצאין ממנה מלכים ונביאים. מנלן, מתמר, שבזכות צניעותה
18 בבית חמיה, זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים. מבארת הגמרא,
19 יצאו ממנה נביאים, דכתיב "וזון ישעיהו בן אמוץ", ואף מלכים
20 יצאו ממנה מרוד שהיה מזועה. ואמר רבי לוי, דבר זה מסורת
21 בדינו מאבותינו, שאמוץ אבי ישעיהו, ואמציח מלך יהודה, אחים
22 הוו - היו אחים, ואמציח היה מזוע דוד, ואמוץ אחיו היה נביא, הרי
23 שיצאו מתמר נביאים ומלכים.
24 נאמר בפסוק אודות הוצאת תמר לשריפה, "היא מוצאת והיא שלחה
25 אל חמיה לאמר וגו'". שואלת הגמרא, מדוע נאמר 'הוא מוצאת'
26 שמשנתמע לשון מציאה, היא מיתוצאת - שהוצאה בעל כרחא,
27 מיבעי ליה - הוה לפסוק לומר. אמר רבי אלעזר, אמרה התורה
28 'מוצאת' לדרשה, שלאחר שנמצאו סימניה - החותם, הפתילים
29 והמטה, שנתן לה יהודה, בא סמאל - שר של אדום, ויריחוק, כדי
30 שתישרף תמר ולא ייצא ממנה דוד העתיד להכות את אדום, וקא
31 גבריא אל וקריבן, לפי דברי רבי אלעזר, דורשת הגמרא את הפסוק
32 הבא על תמר. היינו דכתיב - זהו שכתוב, "למנצח על יונת אלים
33 רחוקים לדוד מכתם", אמר רבי יוחנן - מבאר כיצד דורשים את
34 הפסוק, 'על יונת אלים רחוקים' - שמשעה שנתרחקו סימניה של
35 תמר על ידי סמאל, נעשית תמר ביונה אילמת - שלא היה בפיה מה
36 להשיב. 'לדוד מכתם' - שיצא ממנה דוד שהיה מך - עניו, ותם
37 תמים בדרכיו לכל. דבר אחר - ביאור אחר, נקרא 'מכתם' לפי
38 שהיתה מפתו תמה - שמקום המילה הראוי למכה, היה תם ושלם
39 אצלו, מפני שגולד כשהוא מהול. דבר אחר, 'מכתם', שהיתה
40 מכתו - ענוותנותו, תמה, שמתחילתו ועד סופו לא נחסרה ענוותנותו
41 ולא נשתנתה, שששם ששקמנותו - לפני שמלך, הקמין דוד עצמו
42 אצל מי שגדול ממנו - אצל מפניבושת, כדי ללמוד תורה, כך גם
43 בגדולתו, לאחר שמלך, הקטין את עצמו כדי ללמוד תורה ממי
44 שגדול ממנו.
45 נאמר עוד בהוצאת תמר לשריפה, "והיא שלחה אל חמיה לאמר
46 לאיש אשר אלה לו אנכי הרה", שואלת הגמרא, מדוע תמר אמרה
47 לשליח שיאמר ליהודה 'לאיש אשר אלה לו', לרמז לו שהרתה
48 ממנו, ותימא ליה מימר - תאמר לשליח שייגר ליהודה בפירוש
49 שממנו היא הרה. מישבת הגמרא, אמר רב זוטרא בר מוביה אמר
50 - בשם רב, ואמרי לה - יש אומרים שאמר זאת רב תנא בר בינא
51 אמר - בשם רבי שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום
52 רבי שמעון בן יוחי, נוח לו לאדם שישפיל לתוך כבשן האש
53 ואל ילבין פני חבירו ברבים, מנלן, מהתמר - שהעדיפה להישרף
54 באש ובלבד שלא להלבין את פני יהודה, ולכן שלחה ואמרה לו כן

ביאורים למסכת סוטה דף יא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 זה אותו מלך. ואף שנאמר "אשר לא ידע את יוסף", ואם היה זה
58 אותו מלך, איך לא הכירוהו, הביאור שם הוא דהוה דמי במאן דלא
59 ידע ליה כלל - שמגורותיו לישראל היה נראה כאילו אינו מכיר את
60 כל הטובה שעשה יוסף למצרים.
61 "ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל". הנא, הוא - פרעה, התחיל
62 בעצה של השיעבוד תחילה, לפיכך לקח הוא תחילה. ומבאר
63 הגמרא, הוא התחיל בעצה תחילה, דכתיב "ויאמר אל עמו",
64 לפיכך לקח תחילה, דכתיב "ובכה ובצעקו ויבכו עבדיך יעלו
65 הצפרדעים" - הרי שהתחילה המכה בו.
66 "הכה נתחכמה לו", שואלת הגמרא, להם מיבעי ליה, שהרי דיבר
67 על כללות עם ישראל. ומשיבה, אמר רבי חמא ברבי חנינא, אמר
68 פרעה ליועציו, באו ונחכם למושיען של ישראל הקב"ה, לבקש
69 חכמה כנגדו כדי שלא יוכל להענישנו על שנהרגו את ישראל. אמרו,
70 במה נדונם - באיזו מיתה נמיתם ולא יוכל להענישנו ולהרגנו על
71 כך באותה מיתה, שהרי דרכו למדוד ולהעניש מדה כנגד מדה, אם
72 נדונם באש, בתיב "כי הנה ה' באש יבוא" וכתוב "כי באש ה'
73 נשפט וגו'", ואם כן יענישנו מדה כנגד מדה באש, ואם נמית אותם
74 בחרב, בתיב ["ובחרבו את כל בשר"]. אלא באו ונדונם במים
75 - גשליכם ליאור, שפבר נשבע תקדוש ברוך הוא שאינו מביא
76 מבול לעולם, שנאמר "כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי
77 נח וגו'", וממילא לא יוכל להענישנו מדה כנגד מדה במים. אולם הן
78 אינן יודעין, שעל כל העולם בולו אינו מביא מבול, אבל על
79 אויבה אחת הוא מביא, ואם כן יוכל להענישם במים. אי נמי - אף
80 אם אינו מביא מבול אפילו על אומה אחת, אך לא נשבע אלא שהוא
81 אינו מביא, אבל הן עצמם פאין ונפלין בתוכו - בתוך המים, ודבר
82 זה אינו כלול בשבועה, וכן הוא אומר - שנענשו במים, כמו שכתוב
83 "ומצרים נסים לקראתו". והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב
84 "כי ברבר אשר ודו עליהם", ודו' הוא מלשון ביטול, כלומר,
85 שפךנדרה שבישלו המצרים, שדנו את ישראל בהשכלת בניהם
86 ליאור, בה נתפסלו הם, שטבעו ונתבשלו בים סוף כבקדירה.
87 שואלת הגמרא, מאי משמע דהאי - מהיכן משמע לרבי אלעזר
88 ש'דו' לישנא דקדירה הוא, ומשיבה, דכתיב "וידו יעקב ניד" -
89 שיבשל יעקב תבשיל בקדרה.
90 כיון שהובא לעיל שטיבסו פרעה ועבדיו עצה להתחכם נגד מושיען
91 של ישראל, מביאה הגמרא מי היו היועצים בעצה זו.
92 אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי סימא, שלשה היו באותה
93 עצה של הבה נתחכמה לו, הם, פלעם ואיוב ויתרו. פלעם שניעין
94 לדונם במים, נהרג. איוב ששתק ולא מחה, נידון ב'ספורין'. ויתרו
95 שפדרה, ולא רצה ליעץ לעשות רע לישראל, וכן מפני שישבו
96 בלשכת הנזיות בעצת הסנהדרין ויעשו משפט ברשעים, שנאמר
97 "ומשפחות ספרים - חכמים בתורה, יושבי יעבץ - תלמידי יעבץ
98 שהיה אדם גדול בתורה, והיה שם משפחתם, תרעתיים - על שם
99 ששמעו תרועה בהר סיני, וכן על שם שהיו יושבים ודנים בשערי
100 ירושלים, שנקעתיים - ששמעו מצות אביהם, (סוכתיים) [שוכתיים]
101 - שהיו יושבים בסוכות, הנה תקינים - שהם בני הקני, הבאים
102 מחמת אבי בית רבב" - שנולדו מחמת, שהיה מבית רבב. וכתוב
103 "בני בני התן משה וגו'", הרי שהקני הם בניו של יתרו, וקראם
104 הנביא מרשפת סופרים", דהיינו סנהדרין, וכן "תרעתיים", דהיינו זקני
105 שער.
106 חזרת הגמרא לענין שיעבוד מצרים. נאמר בפסוק, "ונלחם בנו
107 ועלה מן הארץ", שואלת הגמרא, ועלינו מיבעי ליה, שהרי פחדם
108 של המצרים היה פן יגרשום ישראל, ויצטרכו הם לעלות מארצם.
109 מתרצת הגמרא, אמר רבי אבא בר כהנא, באדם שמקלל את
110 עצמו ותולה את קללתו בחבירו - שהתכוונו אכן שהם עצמם
111 יצטרכו לעלות, אלא שאמרן כן על ישראל.
112 "וישימו עליו שרי מים", שואלת הגמרא, עליהם מיבעי ליה -

1 דכתיב "הנני מקים עליך רעה מביקה", וכונת הפסוק, שאבשלום
2 לקח את דבר הקב"ה וגזירתו העמוקה לדוד במעשה בת שבע,
3 שנאמר לו "הנני מקים עליך רעה מביתך", והציב את אותה עצה
4 וקיימה, וגרם לאותה רעה שתיקרא על שמו, וזה הוא המקח הרע
5 שלקח לעצמו.
6 ביוצא ברבר אתה אומר, כעין דרשה זו יש לדרוש על הנאמר בעת
7 ששלח יעקב את יוסף לראות את שלום אחיו, ושעל ידי כן התגלגל
8 הדבר וירדו אבותינו למצרים, "וישלחהו מעמק חברון", אמר רבי
9 חנינא בר פפא, מהו מעמק חברון, בעצה עמוקה של אותו צדיק
10 אברהם, שקבור פתחון, דכתיב - בברית בין הבתרים, שאמר
11 הקב"ה לאברהם, "ידע ידע כי גר יהיה ורעך בארץ לא להם וגו'",
12 ועל ידי שנמכר יוסף למצרים וירדו אבותינו לשם, התקיים הדבר.
13 הגמרא חוזרת לבאר את הפסוק שהביאה לעיל אודות אבשלום. "כי
14 אמר אין לי בן", שואלת הגמרא, ולא הוה ליה בן - האם לא היו
15 לאבשלום בנים, וכתוב "ויולדו לאבשלום שלשה בנים ובת
16 אחת". מתרצת הגמרא, אמר רב יצחק בר אבדימי, אין הכוונה
17 שלא היו לו בנים, אלא שלא היה לו בן הגון - ראוי למלוכה, ולכן
18 חפץ להנציח את שמו לדורות על ידי המצבת. רב חסדא אמר,
19 מיישב באופן אחר, גמירי - מסורת בידינו מרבתינו, שכל השוהרף
20 את תבואתו של חבירו, נענש במדה כנגד מדה ואינו מניח בן
21 לירשו, ואיזה - אבשלום, קלייה לדיואב - שרף את תבואתו של
22 יואב, דכתיב "ויאמר אל עבדיו ראו חלכת יואב אל ידי ולו שם
23 שערים לכו והציתוהו באש, ויצתו עבדי אבשלום את החלקה
24 באש", ולכן לא ירשו בניו של אבשלום אותו.
25 שנינו במשנה וכן לענין הטובה מרים וכו', שאף לענין הטובה,
26 במדה שאדם מודד בה מודדין לו, וכמו שמצינו אצל מרים. שואלת
27 הגמרא, מי רמי - האם דומה הטובה שעשתה מרים לגמול שנמדד
28 לה, הרי התם - מה שהמתנה למשה, תדא שענתא - היה שעה
29 אחת, ואילו הקא - ההמתנה שהמתינו לה בעת שנצטרעה, היתה
30 שבועה יומי, נמצא שקיבלה הרבה מעבר למדה שמדרה. מתרצת
31 הגמרא, אמר אבוי, אימא - יש לבאר את המשנה, שולענין הטובה
32 אינו בן - אין מודדים לו באותה מדה שמדד כמו במדה רעה, אלא
33 ביותר ממה שמדד. אמר ליה רבא לאבוי, הא וכן לענין הטובה
34 קתני, ומשמע שכמו שלענין הרעה נמדד מדה במדה כמו כן לענין
35 הטובה, אלא אמר רבא - מיישב באופן אחר, הכי קתני, וכן לענין
36 הטובה - דבאותה מדה, הדמיון בין מדה טובה לרעה הוא, שכמו
37 שלענין הרעה מודד הקב"ה מדה כנגד מדה, כן ההנהגה היא גם לגבי
38 הטובה, ולעולם מדה טובה מרובה ממה שפונענות, אולם אין זה
39 דומה, שלענין הטובה מקבל האדם גמול יותר ממה שעשה, כיון
40 שמדה טובה מרובה ממידת פורענות.
41 נאמר לגבי מרים "ותתצב אחתו מרחוק", אמר רבי יצחק, פסוק
42 זה בולו - כל מילה בו, על שם שכינה נאמר, שהשכינה הנקראת
43 אחות לישראל - כיון שמצוייה עמם בגלות, היתה ניצבת שם.
44 מצינו לגבי השכינה את המילה "ותתצב", דכתיב "ויבא ה' ויתצב
45 וגו'". אחותו, דכתיב "אמר לחכמה אחתי את". מרחוק,
46 דכתיב "מרחוק ה' נראה לי". לרעת, דכתיב "כי אל רעות ה'".
47 מה, דכתיב "מה ה' אליהך שאל מעמך". יעשה, דכתיב "כי
48 לא יעשה ה' אלהים דבר", לו, דכתיב "ויקרא לו ה' שלום".
49 הגמרא מוסיפה לדרוש בפסוקים האמורים אודות שיעבוד ישראל
50 במצרים. "ויקם מלך חדש וגו'". נחלקו רב ושמואל בביאור כוונת
51 הפסוק, חד אמר, חדש ממש - התחלפה המלוכה ועמד מלך חדש
52 במצרים, וחד אמר שהיה זה אותו מלך ששלט קודם לכן במצרים,
53 אלא שנתחדשו גזירותיו - שחידש גזירות ופורעניות עליהם.
54 ומבאר הגמרא, מאן דאמר חדש ממש, למד זאת מדכתיב 'חדש',
55 ובפשוטו של מקרא. ומאן דאמר שנתחדשו גזירותיו, נימוקו הוא
56 דלא כתיב ויקם מלך מצרים וימלך תחתיו אחר, ולכן משמע שהיה

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יא עמוד א

רש"י

תוספות

1 ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות. וא"ת הא מצינו מדת פורענות גדולה ממדת
 2 טובה דכתיב איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה (נחיש ג) גבי מדת
 3 פורענות וגבי מדה טובה כתיב ורדפו מכם חמשה מאה (ויקרא טו) ו"ל דעדין גבי מדת
 4 פורענות מיירי ובורדיפה ולא ובורדינה ולא הכא דכתיב ורדפו מכם חמשה סיפא דקרא
 5 ונפלו איובים לפניכם לחרב. מספר הישר.

6 **מרים** המתנה למשה שעה אחת. לאו דוקא
 7 נקט שעה אלא שליש שעה או רביע
 8 דקתני בתוספתא מדה טובה מרובה ממדת
 9 פורענות על אחת חמש מאות אבל קשיא לרבי
 10 הוא במרגלים נפרע מהם יום לשנה יום לשנה אם
 11 כן היתה מרובה מדת פורענות ממדה טובה של
 12 מרים ועוד ב"ק דחגיגה (ק"ג ט"ז) דדרש רבי יוחנן
 13 אותו יום יום יירדשוך שכל העוסק בתורה אפילו
 14 יום אחד כאלו עוסק כל השנה כולה וכן במדת
 15 פורענות כתיב (מגילת י"ז) במספר הימים אשר
 16 תרחם את הארץ יום יום וגו' אלמא דכי הדיד נינהו:
 שדיתה

1 הגני מקים וגו'. הציב אבשלום אותה עצה וקמה מצבת דכריו של הקב"ה דכתיב
 2 לעולם ה' דכרך נצב (תהלים קט"ו). וקרא למצבת על שמו, גרם לאותה רעה שתקרא על
 3 שמו. וקרא לה יד אבשלום, כך היא נקראת: וישלחו מעמק הברזן. ביוסף משתעי קרא.
 4 כששלחו יעקב אצל אחיו, והוא תחלת סבת ירידת ישראל למצרים: של אותו צדיק
 5 שקבור בחרון. אפרהם: אינו כן. דיותר ממה
 6 שהוא מודד מודדים לו. דבאותה מדה. דונקא
 7 מעין אותו ענין. ומיהו יותר ממה שעשה
 8 משתלם. דמדה טובה מרבה בתשלומין ממדת
 9 פורענות: אמור להקמה. שהיא אצל הקב"ה
 10 ומפיו, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת
 11 ותבונה (תהלים ס"ג) ולא כתיב ונתת מלך מצרים
 12 וימלוך ותחיתו אחר: ונתתם למושיעו. לבקש
 13 לנו חכמה כנגדו: כמה נדונם. שלא יוכל לדון
 14 אותנו בו, שידענו מדרךיו שמדד מדה כנגד מדה
 15 לדוד המלוב לאנשי סדום: כי באש ה' נשפטם.
 16 וכן ישיב לנו גמול: שאלו. לשון ודו יעקב נוד
 17 (נפשינו כו) באותה עצה. דנתחבמה לו. וישבי
 18 וימלוך תלמיד יעקב, אדם גדול בתורה היה
 19 דכתיב (מ"ד ט) וקרא יעקב אלוהי ישראל
 20 ולאמרו אם פרך הברכני בתורה ותרביח את
 21 גבולי בתלמידים וגו' וקא אלהים את אשר
 22 שקל (מקרא ט"ז): תרעמים. מפרש בספרי, ששמעו
 23 תרועה בהר סיני. ל"א תרעמים על שם שהיו
 24 יושבים בשערי ירושלים: שמעתי. ששמעו
 25 מצות אביהם. דבבני ינדב בן רבב משתעי קרא
 26 וחס היה מבני בניו של יתרו דמפרש ואזיל חמה
 27 הקינים: סוכתים. על שם שהיו יושבים בסכות
 28 דכתיב (תהלים ט"ז) ונשב אגהלים, וקרי להו
 29 משפחת סופרים דהיינו סנהדרין, וכן תרעמים
 30 זקני שער: ועליו מן הארץ כבועי ליה. ירשנו
 31 מן הארץ, מאי ועלה, הלואי שיצאו שונאיהם
 32 ממצרים והואיל וראים מפניהם. מלפניו. כמין
 33 דפוס שבו עושין הלבנים שממלאין אותו טיט
 34 ומחליקין אותו והיא הלבנה ותלו לו לפרעה.
 35 דעליה קאי קרא ומיהו סליק, ויאמר אל עמו וגו'
 36 הבה נתחבמה לו וגו' ושימו עליו שרי מסיים:
 37 אכפנים. מקנא ואינו יכול לעשות מלאכה: שרי
 38 מסיים. דבר שמישים רדיו של שומה שמרגלין
 39 ומשימין לעבודה. אותו מלבן שתלו לו היה
 40 לישקאל רדיו של השמה: למען עניתי לפרעה.
 41 בשביל סבלותם דישקאל שיטו שכם לסבול:
 42 שמסכנות את בעליהן. שעל ידי אותן הערים
 43 ואותה עבודה נסתנו מצרים לטבע בים:
 44 שמסכנות. מדלדלות דכתיב ויגזלו את
 45 מצרים, ובשביל עבודה זו אירע להן. ולהיא
 46 לשקא לא נסתיין דאמר מר ביבמות כל העוסק
 47 בבגן מתמסקן. ומאן דגרים לה מתרגמינן לתר
 48 דרב ושמואל נמי אבל בנייניו של כל אדם
 49 מסכנות. פעמים שנופל מהבגן ומת. ממסכנות.
 50 שמביא את האדם לדיד ענייתו. דאמר מר כל
 51 העוסק בבגן מתמסקן: ראשון ראשון מתרוסס.
 52 כשהיו בנין קצת היה מתרוסס ונפלו, וחורין
 53 ובנין והוא נופל: פי תהום פולעו. נבלע כארץ:
 54 רוח הקדש בפשרתו. לישקאל ואומר למצרים
 55 אין מועיל לכם, בן ירבה תמיד וכן יפרוץ: וקצו
 56 היה דומה להן, כאלו עיניהם וגופם מלאים
 57 קוצים כראותם את ישראל פרים ורבים:
 כפרך

באש, ויצתו עבדי אבשלום את החלקה באש: וכן לענין הטובה מרים וכו': מי דמי, התם
 חדא שעתיא, הכא שבועה יומי. אמר אפי' אימא, ולענין הטובה אינו כן. אמר ליה רבא,
 הא וכן לענין הטובה קתני, אלא אמר רבא הכי קתני, וכן לענין הטובה, דבאותה מדה,
 ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות. [ותמצב אחתו מרחק] אמר רבי יצחק, פסוק זה
 כולו על שם שכניה נאמה, [ותמצב], דכתיב [ויבא ה' ויתעב וגו']. [אחותרו], דכתיב [אמר
 להקמה אחתי את]. 'מרחוק', דכתיב 'מרחוק ה' נראה לי'. 'לדעת', דכתיב 'פי אל דעות
 ה' / מה', דכתיב 'מה ה' אלהיך שאל מעמך'. 'יעשה', דכתיב 'פי לא יעשה [ה'] אלהים
 דבר'. 'לו', דכתיב [וקרא לו ה' שלום]: [ויקם מלך חדש וגו'] רב ושמואל, חד אמר חדש
 ממש וחד אמר שנתחדשו גזירותיו. מאן דאמר חדש ממש, דכתיב 'חדש', ומאן דאמר
 שנתחדשו גזירותיו, דלא כתיב [וימת וימלך]. 'אשר לא ידע את יוסף', הוה דמי כמאן
 דלא ידע ליה כלל. 'ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל' תנא, הוא התחיל בעצה תחילה,
 לפיכך לקח תחילה. הוא התחיל בעצה תחילה, דכתיב [ויאמר אל עמו], לפיכך לקח תחילה,
 דכתיב [ובכה ובעמך וכל עבדיך]. 'הבה נתחבמה לו', להם מיבעי ליה, אמר רבי חמא
 ברבי חנינא, באו ונתכם למושיעין של ישראל. כמה נדונם, נדונם באש, כתיב 'פי הנה ה'
 באש יבוא וכתוב 'פי באש ה' נשפט וגו'. כתרב, כתיב [ויכתבו את כל בשר]. אלא בואו
 ונדונם בפנים, שכבר נשבע הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבול לעולם, שנאמר 'פי מי נח
 זאת לי וגו', והן אינן יודעין, שעל כל העולם פולו אינו מביא, אבל על אופה אחת הוא
 מביא. אי נמו, הוא אינו מביא אבל הן באין ונפלין בתוכו, וכן הוא אומר 'מצרים נסים
 לקראתו', והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב 'פי בדבר אשר ודו עליהם' כדיריה שבישלו
 בה נתבשלו. מאי משמע דהאי 'ודו' לישנא דקדורה הוא, דכתיב [וידו יעקב נוד]. אמר רבי
 חייא בר אבא אמר רבי סימאי, שלשה היו באותה עצה, בלעם ואיוב ויתרו. בלעם שיעין
 יתרו, איוב ששתק, נידון ביסורין. יתרו שברח, וכו' מבני בניו שישבו בלשפת הנהות שנאמר
 [ומשפחות ספרים יושבי יעבך תרעמים שמעתיים (סוכתים) [שוכתים] כמה הקינים הנאים
 מחמת אבי בית רכב], וכתוב [ובני קיני חתן משה וגו']: [ונלחם בנו ועלה מן הארץ] ועלינו
 מיבעי ליה, אמר רבי אבא בר כהנא, באדם שמקלל את עצמו ותולה קללתו בחבירו. [וישימו
 עליו שרי מסיים] עליהם מיבעי ליה, תנא דבי רבי אלעזר ברבי שמעון, מלמד שהביאו מלבן
 ותלו לו לפרעה בצוארו, וכל אחד ואחד מישראל שאמר להם איסמנים אני, אמרו לו כלום
 איסמנים אתה יותר מפרעה. 'שרי מסיים' - דבר שמישים (לבנים). 'למען ענתו כסבלתם'
 [ענתם מיבעי ליה], למען ענתו לפרעה כסבלותם דישקאל. [יבן ערי מסכנות לפרעה] רב
 ושמואל, חד אמר שמסכנות את בעליהן וחד אמר שמסכנות את בעליהן. דאמר מר, כל
 העוסק בבגן מתמסקן. את פתם ואת רעמסם' רב ושמואל, חד אמר פיתום שקמה ולמה
 נקרא שקמה רעמסם, שראשון ראשון מתרוסס. וחד אמר רעמסם שקמה ולמה נקרא שקמה
 פיתום, שראשון ראשון פי תרום בולעו. [וכאשר יענו אותו בן ירבה וכן יפרץ] בן רבו וכן פרצו מיבעי ליה, אמר ריש לקיש, רוח
 הקדש מבשרתו [בן ירבה וכן יפרץ]: [ויקצו מפני בני ישראל] מלמד שהיו דומין בעיניהם כקוצים. [ויעברו מצרים את בני ישראל
 כפרך]

1 הגני מקים וגו'. הציב אבשלום אותה עצה וקמה מצבת דכריו של הקב"ה דכתיב
 2 לעולם ה' דכרך נצב (תהלים קט"ו). וקרא למצבת על שמו, גרם לאותה רעה שתקרא על
 3 שמו. וקרא לה יד אבשלום, כך היא נקראת: וישלחו מעמק הברזן. ביוסף משתעי קרא.
 4 כששלחו יעקב אצל אחיו, והוא תחלת סבת ירידת ישראל למצרים: של אותו צדיק
 5 שקבור בחרון. אפרהם: אינו כן. דיותר ממה
 6 שהוא מודד מודדים לו. דבאותה מדה. דונקא
 7 מעין אותו ענין. ומיהו יותר ממה שעשה
 8 משתלם. דמדה טובה מרבה בתשלומין ממדת
 9 פורענות: אמור להקמה. שהיא אצל הקב"ה
 10 ומפיו, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת
 11 ותבונה (תהלים ס"ג) ולא כתיב ונתת מלך מצרים
 12 וימלוך ותחיתו אחר: ונתתם למושיעו. לבקש
 13 לנו חכמה כנגדו: כמה נדונם. שלא יוכל לדון
 14 אותנו בו, שידענו מדרךיו שמדד מדה כנגד מדה
 15 לדוד המלוב לאנשי סדום: כי באש ה' נשפטם.
 16 וכן ישיב לנו גמול: שאלו. לשון ודו יעקב נוד
 17 (נפשינו כו) באותה עצה. דנתחבמה לו. וישבי
 18 וימלוך תלמיד יעקב, אדם גדול בתורה היה
 19 דכתיב (מ"ד ט) וקרא יעקב אלוהי ישראל
 20 ולאמרו אם פרך הברכני בתורה ותרביח את
 21 גבולי בתלמידים וגו' וקא אלהים את אשר
 22 שקל (מקרא ט"ז): תרעמים. מפרש בספרי, ששמעו
 23 תרועה בהר סיני. ל"א תרעמים על שם שהיו
 24 יושבים בשערי ירושלים: שמעתי. ששמעו
 25 מצות אביהם. דבבני ינדב בן רבב משתעי קרא
 26 וחס היה מבני בניו של יתרו דמפרש ואזיל חמה
 27 הקינים: סוכתים. על שם שהיו יושבים בסכות
 28 דכתיב (תהלים ט"ז) ונשב אגהלים, וקרי להו
 29 משפחת סופרים דהיינו סנהדרין, וכן תרעמים
 30 זקני שער: ועליו מן הארץ כבועי ליה. ירשנו
 31 מן הארץ, מאי ועלה, הלואי שיצאו שונאיהם
 32 ממצרים והואיל וראים מפניהם. מלפניו. כמין
 33 דפוס שבו עושין הלבנים שממלאין אותו טיט
 34 ומחליקין אותו והיא הלבנה ותלו לו לפרעה.
 35 דעליה קאי קרא ומיהו סליק, ויאמר אל עמו וגו'
 36 הבה נתחבמה לו וגו' ושימו עליו שרי מסיים:
 37 אכפנים. מקנא ואינו יכול לעשות מלאכה: שרי
 38 מסיים. דבר שמישים רדיו של שומה שמרגלין
 39 ומשימין לעבודה. אותו מלבן שתלו לו היה
 40 לישקאל רדיו של השמה: למען עניתי לפרעה.
 41 בשביל סבלותם דישקאל שיטו שכם לסבול:
 42 שמסכנות את בעליהן. שעל ידי אותן הערים
 43 ואותה עבודה נסתנו מצרים לטבע בים:
 44 שמסכנות. מדלדלות דכתיב ויגזלו את
 45 מצרים, ובשביל עבודה זו אירע להן. ולהיא
 46 לשקא לא נסתיין דאמר מר ביבמות כל העוסק
 47 בבגן מתמסקן. ומאן דגרים לה מתרגמינן לתר
 48 דרב ושמואל נמי אבל בנייניו של כל אדם
 49 מסכנות. פעמים שנופל מהבגן ומת. ממסכנות.
 50 שמביא את האדם לדיד ענייתו. דאמר מר כל
 51 העוסק בבגן מתמסקן: ראשון ראשון מתרוסס.
 52 כשהיו בנין קצת היה מתרוסס ונפלו, וחורין
 53 ובנין והוא נופל: פי תהום פולעו. נבלע כארץ:
 54 רוח הקדש בפשרתו. לישקאל ואומר למצרים
 55 אין מועיל לכם, בן ירבה תמיד וכן יפרוץ: וקצו
 56 היה דומה להן, כאלו עיניהם וגופם מלאים
 57 קוצים כראותם את ישראל פרים ורבים:
 כפרך

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יא עמוד ב

תוספות

רש"י

1 בפרק גפה רב. משכום בדברים ובשכר עד שהרגילום לעבודה: בפרקיה. בשכרן גוף ומתנים וזקוקה: ה"ג בעבודה קשה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן שהיו מחליפין וכו'.
 2 וזו היא קשה, שלא היו רגילים בכה: ולפאן דאמר. בפרק קמא בפה רב. האי בפרק בתרא ודאי פריכה היא דהבתיב וימררה וישפלות. בשמשויבן חסיר על גבי כירה קרי לה שפיתה:
 3 אחת של חמין. לרחוץ רגלי בעליהן בשדה: בין שפתים. בין מצרי השדות, מקומות צנועין. מצר גבול השדה ובה מכאן וחברו מכאן וחרץ באמצע: יונה. ישראל שנאמר יונתי תמתי
 4 (עי' וי עורתיך. לצאת ממני אפך: תחלתה. לשון חבלי יולדה (וי' ט"ז) בפרק. מנקה. משה. כמו שעושין לתנוקות לישב את אבריהם ולתקן, שתקמן מצער הלידה: לא כרת ששה.
 5 לא היה לה מילדת לחתוך טבור הולד: למשעי.

1 **שהיתה** פועה לולד. פירש רבינו תנאל
 2 לוחשת לחישה וירצא הולד כמו
 3 שעושים אלו עכשו באוני האשה:
 4 אחרים

1 **בפרק רבי אלעזר** אמר בפה רב, רבי שמואל בר נחמני
 2 אמר בפרקיה. וימררו את תייהם בעבודה קשה בחמור
 3 ובלבנים וגו' אמר רבא, בתחילה 'בחומר ובלבנים'
 4 ולבסוף 'ובכל עבודה בשדה'. 'את כל עבודתם אשר
 5 עבדו בהם בפרק' אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, שהיו מחליפין מלאכת אנשים
 6 לנשים ומלאכת נשים לאנשים. ולמאן דאמר נמי היום בפה רב, הכא ודאי בפרקיה. דרש
 7 רב עוריא, בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים. בשעה שהולכות
 8 לשאוב מים, תקדוש ברוך הוא מומן להם דנים קטנים בכדיהן, ושואבות מן הצה מים
 9 ומחצה דנים, ובאות ושופתות שתי קדירות, אחת של חמין ואחת של דנים, ומוליכות אצל
 10 בעליהן לשדה, ומרחיצות אותן וסכות אותן, ומאכילות אותן ומשקות אותן, ונוקקות להן
 11 בין שפתים, שנאמר 'אם תשקבון בין שפתים וגו'', בשכר 'תשקבון בין שפתים' וכו' ישראל
 12 לבית מצרים, שנאמר 'פנפי יונה נחפה כפסף ואברותיה בירקרק חרוין' וכיון שמתעברות,
 13 באות לבתיהם, וכיון שמגיע זמן מולדה, הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח, שנאמר
 14 'תחת התפוח עורתיך וגו'', ותקדוש ברוך הוא שולח משמי מרום מי שמשקיר ומשפיר
 15 אותן, כתיב זה שמשפיר את הולד, שנאמר 'ומולדותיו ביום הולדת אהך לא כרת שרף
 16 ובמים לא רחצת למשעי וגו''. ומלמט להן שני עגולין, אחד של שמן ואחד של דבש,
 17 שנאמר 'וינקהו דבש מסלע ושמן וגו'', וכיון שפודיון בהן מצרים באין לחוניהן, ונעשה להם
 18 גם ונבלעין פקרקע, ומביאין שוורים וחורשין על גבן, שנאמר 'על גבי חרשו חרשים וגו''.
 19 לאחר שהולכין, היו מבצבצין ויוצאין בעשב השדה, שנאמר 'רכבה בצמח השדה נתת'
 20 וכיון שמתגדלין באין עדרים עדרים לבתיהן, שנאמר 'ותרפי ותגדלי ותבאי בערי עדיים' אל
 21 תקרי 'בערי עדים', אלא 'בעדרי עדרים'. וכשנגלה תקדוש ברוך הוא על הים, הם הכיורוהו
 22 תחלה, שנאמר 'זה אלי ואנוהו'. ויאמר מלך מצרים למלדת העברית וגו' רב ושמואל, חד
 23 אמר אשה ובתה, וחד אמר פלה והמותה. מאן דאמר אשה ובתה, יוכבד ומרים. ומאן דאמר
 24 פלה והמותה, יוכבד ואלישבע. תניא כמאן דאמר אשה ובתה, דתניא, 'שפרה' זו יוכבד,
 25 ולמה נקרא שמה שפרה, שמשפיר את הולד. דבר אחר, 'שפרה' שפרו ורבו ישראל בבינה.
 26 פועה זו מרים, ולמה נקרא שמה פועה, שהיתה פועה (ומצויאה את הולד). דבר אחר,
 27 פועה, שהיתה פועה ברוח תקדוש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל.
 28 ויאמר בילדן את העבריות וגו' מאי אבנים, אמר רבי חנן, סימן גדול מסר להן. אמר להן,
 29 בשעה שכוונת לילד ירכותיה מצטננות פאבנים. ואית דאמר בדכתיב 'וארד בית היוצר
 30 והנה הוא עשה מלאכה על האבנים' מה יוצר זה, ירד מכאן וירד מכאן וסדן באמצע, אף
 31 אשה ירד מכאן וירד מכאן והולד באמצע. 'אם בן הוא והמתן אותו' אמר רבי חנינא, סימן
 32 גדול מסר להן, בן פניו למטה. בת פניה למעלה. 'ותיראן המלדת את האלהים ולא עשו
 33 כאשר דבר אליהן וגו'' להן מובע ליה, אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מלמד שתבען לדבר
 34 עבירה ולא נתבעו. 'ותחיון את הולדים' תנא, לא דיין שלא המותו אותן אלא שהיו מספיקות
 35 להם מים ומזון. 'ותאמרן המלדת אל פרעה כי לא כנשים וגו'' מאי 'חיות', אלימא חיות
 36 ממש, אטו חיה מי לא צריכה חיה אחריתי לאולודה, אלא אמרו לו, אויבה זו כתיב נמשלה,

1 יהודה 'גור ארוה', דן 'יהי דן נחש', נפתלי 'אילה שלחה', יששכר 'חמור גרם', יוסף 'בכור שור', בגימין 'ואב ימרף'. דכתיב ביה,
 2 כתיב ביה. ודלא כתיב ביה, כתיב ביה) "מה אמך לבאי בין אריות רבצה וגו'". 'יהי כי יראו המלדת את האלהים ויעש
 3 להם כתיים' רב ושמואל, חד אמר כתיי פהונה ולויה וחד אמר כתיי מלכות. מאן דאמר כתיי פהונה ולויה, אהרן ומשה. ומאן
 4 דאמר כתיי מלכות, דוד נמי ממרים קאתי, דכתיב 'ותמת עזובה (אשת כלב) וינקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור', וכתיב
 5 'דוד בן איש אפרתי וגו''. 'וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה ואת ירעואת ואלה בניה ישר ושוכב וארדון'. 'בן חצרון בן
 6 יבנה'. הוא בן שפנה מצעת מרגלים. ואפתי בן קנו הוא, דכתיב 'ויולדה עתניאל בן קנו אחי כלב'. אמר רבא, חורגו דקנו הוה.
 7 דיא

דיא

ביאורים למסכת סוטה דף יא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הכירוהו תחלה, כיון שכבר ראו את השכינה בעת לידתם, שנאמר
 "זה אלי - שראיתיו כבר, ואנוהו".
 ויאמר מלך מצרים למילדת העברית וגו', נחלקו רב ושמואל
 מי היו המילדות, חד אמר אשה וכתה, וחד אמר פלה וקמותה.
 מאן דאמר אשה וכתה, הן יוכרד ופרים בתה, ומאן דאמר פלה
 וקמותה, הן יוכרד ואלישבע אשת אהרן. תניא - בברייתא מבואר
 במאן דאמר אשה וכתה, דתניא, 'שפרה' זו יוכרד, ולמה נקרא
 שמה שפרה, שמשפרת את הולד - מיישרת איבריו. דבר אחר,
 'שפרה' שפרו ורבו ישראל בסימה. פועה זו מרים, ולמה נקרא
 שמה פועה, שהיתה פועה - משעשעת ושוחקת לולד. (וימוציאה
 את הולד). דבר אחר, פועה, שהיתה פועה - מדברת, ברוח
 הקודש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל.
 ויאמר בלדכן את העבריות וגו', שואלת הגמרא, מאי
 'אכנים', ומשיבה, אמר רבי חנן, סימן גדול מסר להן פרעה
 למיילדות, שעל ידי זה נעלו שהולכת האם ללדת, ולא תוכל
 להכחיש ולומר שהולד היה נפל, אמר להן, בשעה שכוונת האשה
 לילד ורכותיה מצטננות באכנים. ואית דאמר - יש מי שאמר
 שלפיכך נקרא המשבר שיוולדת עליו האשה 'אכנים', כדכתיב
 "וארד בית היוצר - אומן עושה חרס, והנה הוא עשה מלאכה על
 האכנים - כלי המיוחד לעשיית כלי חרס", כלומר, מה יוצר זה, ירד
 מכאן וירד מכאן, וסוף - עץ עבה שעליו מייצר ומעצב האומן את
 כלי החרס באמצע, אף אשה ירד מכאן וירד מכאן והולד
 באמצע.
 "אם בן הוא והמתן אתו", אמר רבי חנינא, סימן גדול מסר להן
 פרעה למיילדות, שיוכלו לראות מיד אם הולד בן או בת, ולא יוצרכו
 להגביהו ולבודקו, בן נולד כשפניו למטה - כדרך תמישו, בת
 פניה למעלה - כדרך תשמישה.
 "והיראן המילדת את האלהים ולא עשו באשר דבר אליהן וגו'",
 שואלת הגמרא, מדוע נאמר 'אלהין', להן מיכני ליה - היה לו לומר
 כלשון שנכתב בשאר הפרשה. אמר רבי יוסי רבי חנינא, מלמד
 שתבצען פרעה למיילדות לךר עבירה - לבוא עליהן ולא נתבעו -
 ולא הסכימו.
 "ותחייין את הילדים", תנא, מכך שלא נאמר 'ולא המיתו' את
 הילדים, אלא 'ותחייין', יש ללמוד שלא דייין שלא המיתו אותן
 המיילדות, אלא שהיו גם מספקות להם מים וזוון, ועל זה טען
 להן פרעה, לא די שלא המיתן אותן, אלא אתן אף מספקות להם
 מזון.
 "והאמרן המילדת אל פרעה כי לא בנשים כי חיות הנח וגו'",
 שואלת הגמרא, מאי 'חיות', אילימא חיות ממש - מיילדות, אמו
 חיה מי לא צריכה חיה אחריתי לאולודה - וכי מיילדת אינה
 זקוקה למיילדת אחרת שתיילד אותה. ומשיבה, אלא כך אמרו לו,
 אומה זו - ישראל בחיה נמשלה שאינה זקוקה למיילדת, וכן אומה
 זו יולדת תחת התפוח בסיוע מלאך משמים, ואף מספק לילדיהם שני
 עיגולי מזון שזוהם הם נזונים. מבארת הגמרא היכן נמשלו ישראל
 לחיה, יהודה, שנאמר 'גור ארית יהודה'. דן, שנאמר 'יהי דן
 נחש'. נפתלי, שנאמר 'נפתלי אילה שלהה'. יששכר, שנאמר
 "יששכר חמר גרם". יוסף, שנאמר 'בכור שור'. בנימין, שנאמר
 "בנימין זאב וסרה". דכתיב ביה בתיב ביה - מי מהשבטים שנכתב
 בו שנקרא בשם בהמה וחיה, הרי כתוב בו, ודלא בתיב ביה - ואף
 מי שלא כתוב לגביו בפירושו, בתיב (ביה) - הרי כל כנסת ישראל
 נמשלו לחיות, שנאמר 'מה אמך לבאי בין אריות רבצה וגו'".
 "ויהי בי יראו המילדת את האלהים ויעש להם בתיים", נחלקו רב
 ושמואל מה הם הבתיים שעשה להם, חד - אחד מהם אמר בתי
 בהונת ולויה - שבתיים היו כהנים ולוים, וחד אמר בתי מלכות,
 שהמלכות יצאה מצאצאיהם. מאן דאמר שעשה להם בתי בהונת

בפרך", מבארת הגמרא מהו 'בפרך', רבי אלעזר אמר בפה רך -
 משכו אותם בדבריה רכים ובשכר, עד שהרגילום בעבודה, רבי
 שמואל בר נחמני אמר בפריכה - העבדות בחזקה בעבודת פרך
 השוברת את הגוף והמותניים. "וימררו אותם חיהם בעבדה קשה
 כחמר ובלבנים וגו'", אמר רבא, בתחילה שיעבדום 'בחומר
 ובלבנים', ולבסוף 'ובכל עבדה בשדה', ולבסוף, 'את כל
 עבודתם', דהיינו בכל מיני עבודה. "את כל עבודתם אשר עבדו
 בהם בפרך", אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, ביאור
 הפסוק, שהיו מחליפין המצרים לישראל מלאכת אנשים לנשים
 ומלאכת נשים לאנשים. ומבארת הגמרא, ולמאן דאמר נמי התם
 - ואף רבי אלעזר המפרש את הפסוק ויעבדו מצרים וגו' בפרך -
 בפה רך, הקא ודאי - בפסוק זה יפרש שביאור המילה 'בפרך' הוא
 בפריכה, בעבודת פרך, שהרי במפורש נאמר כאן 'וימררו את
 חיהם'.
 דרש רב עזרא, בשכר נשים צדקניות שהיו פאותו הדור נגאלו
 ישראל מצרים קודם זמנם, ומה היה מעשיהם, בשעה שהולכות
 לשאוב מים, היה הקדוש ברוך הוא מומן להם דגים קטנים
 בכריהן, ושואבות בכדים מחצה מים ומחצה דגים, ובאות
 ושופתות - משיבות על גבי הכירה שתי קניירות, אחת של מים
 חמין, כדי לרחוץ רגלי בעליהן בשדה, ואחת של דגים, ומוליכות
 אותן אצל בעליהן לשדה, ונרחיצות אותן וסכות אותן,
 ומאכלות אותן ומשקות אותן, ונוקקות להן בין שפתים - בין
 מיצרי השדות, במקום צנוע, שנאמר "אם תשכבון בין שפתים
 וגו'", כלומר שהיו שוכבות ונוקקות לבעליהן בין גבולות השדה.
 מוסיפה הגמרא, בשכר 'תשכבון בין שפתים' - בשכר שלא נתנו
 נשים שבאותו הדור עיניהם למצוא חן באחרים להזיק להם, ונוקקו
 רק לבעליהן, וכו' ישראל לביות מצרים - זכו למציאת חן בעת
 שבאו לשאול כלי כסף וכלי זהב משכיניהם המצרים, ועל ידי כן בעת
 לביות מצרים, שנאמר בהמשך הפסוק, "בנפי יונה - כנפי של
 ישראל, המשולח ליונה, נחפה בכסף, מחופות בכסף, ואברותיה
 בירקרק חרוץ" - וכנפיה מחופות בזהב.
 ובין שמתעברות - לאחר שהיו מתעברות, היו פאות לבתיהם,
 ולא שימשו עוד, ובין שפניע זמן מולדתהן - זמן לידתהן, היו
 הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח, מפחד המצרים, שנאמר
 "תחת התפוח עוררתיה - לצאת ממעי אמך וגו'", והקדוש ברוך
 הוא היה שולח משמי מרום מי שמשמר אותן ומשפיר אותן - מלאך
 שמנקה ומעמיד את איבריהם, בחיה זו - כיוולדת שמשפרת את
 תולד, שנאמר 'ומולדותיהך - ההולדה שלך, ביום הולדת אתך -
 ביום שנולדת, לא ברת שרך - לא היו לך מיילדות לחתוך טבור
 הולד, ובמים לא רחצת למשעי' - ולא מי שירחץ במים כדי
 להחליק את הבשר וגו', והקדוש ברוך הוא סיפק כל הצרכים הללו.
 ומלמא להן המלאך שני עגולין - כעין ככרות עגולים, אחד של
 שמן - לסיכה, ואחד של דבש - להנקה, שנאמר "וינקהו דבש
 מסלע ושמן וגו'", ובין שפמירין בהן מצרים - וכיון שהיו
 המצרים רואים את התינוקות, היו פאין להוונן, ונעשה להם גם
 ונבלעין בפרקע, וסברו המצרים שהוא מעשה כשפים, ומביאין
 שוורים וחורשין על גבן, כדי שייכנסו בעומק, שאין הכשפים
 שולטים שם, שנאמר "על גבי חרשו חרשים וגו'". לאחר שהולכין
 המצרים, היו התינוקות מכבצין ויוציאן מהקרקע בעשב השדה,
 שנאמר "דבכה בצמח השדה נתתיה" - עשיתי לכם נס שהייתם
 גדלים מן הארץ כצמח השדה. ובין שמתגדלין אותם התינוקות,
 היו פאין עדרים עדרים - קבוצות קבוצות לבתיהן, שנאמר בהמשך
 הפסוק, "ותרבי ותגדלי ותבאי" - לבית אביך, פעדי עדרים" אל
 הקרי פעדי עדרים, אלא בפעדי עדרים, ובשנגלה הקדוש ברוך
 הוא לישראל על תם - בקריעת ים סוף, הם - אותם התינוקות,

ביאורים למסכת סוטה דף יב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

את אשתו, ובעקבותיו עמדו בולן וגירשו אף הם את נשותיהן.
 אמרה לו בתו מרים, אבא, קשה גזירתך - לגרש הנשים, יותר
 משל פרעה - שגור להשליך הבנים ליאור, שפרעה לא גזר אלא
 על הזכרים, ואתה גזרת שיגרשו את נשותיהם, ובכך גזרת כליה על
 הזכרים ועל הנקיבות. ועוד, שפרעה לא גזר אלא בעולם הזה -
 שהרי הנולדים שיומתו יחיו לעולם הבא, ואתה בגזירתך גרמת
 שיכלו בעולם הזה ולעולם הבא - שכיון שלא יולדו כלל, לא יחיו
 גם לעולם הבא. ועוד, שפרעה הרשע פסק מתקנימת גזירתו, פסק
 אינה מתקיימת - שהרי יתכן שהקב"ה לא יקיים הגזירה, ואילו
 אתה צדיק, ואם כן בודאי שגזירתך מתקיימת - שהקב"ה יקיימה,
 כמו שנאמר 'ותגור אמר יוסף לך'. שמע עמרם בקול בתו ועמד
 והתיר את אשתו, ובעקבותיו עמדו בולן והתירו אף הם את
 נשותיהן.
 שואלת הגמרא, מאחר שהתבאר שכוננת הפסוק שחזר ולקחה,
 מדוע נאמר 'ויקח' - שמשמעו ליקחין ראשונים, הרי 'ויקח' לבת
 לוי' מביעי ליה לכתוב, שהרי היתה אשתו מקודם. מתרצת הגמרא,
 אמר רבי יהודה בר זבנאי, נלמד מלשון 'ויקח', שעשה לו עמרם
 בליקוחין השניים כמעשה ליקוחין הראשונים, דהיינו, שהושיבה
 באפיון, ואהרו וקרים מרקדיו לפניו, ומלאכי השרת אמרו
 עליה 'אם הבנים שמחה', שואלת הגמרא, הרי נאמר שלקח את
 בת לוי', ואם כן קשה, וכי אפשר בת מאה ושלושים שנה הויה -
 האם יתכן לפרש שמדובר על הליקוחין השניים, שהיתה או יוכבד
 בת מאה ושלושים שנה, וקרי' לה - וקורא לה הכתוב 'בת' -
 שמשמע שהיתה ילדה, ולא קראה אשה. מביאה הגמרא מקור לכך
 שהיתה אז בת מאה ושלושים שנה, דאמר רבי חמא ברבי חנינא,
 נאמר כשירדו בני יעקב למצרים 'כל הנפש לבית יעקב הבאה
 מצרימה שבעים', ואף שמוני המפורטים בפסוקים שם אינו אלא
 שישים ותשע, הנפש השבעים זו יוכבד, שהורתה בדרך, ולדיתה
 בין החמות - כשנכנסו בני יעקב למצרים השלימה את מנין
 שבעים, שנאמר לגבי יוכבד, "אשר ילדה אתה ללוי במצרים",
 ומכך שנאמר 'אשר ילדה' משמע שרק לידתה היתה במצרים, אך
 ואין הורתה במצרים. ומאחר שנולדה ביום כניסתם למצרים, נמצא
 שכשחזר עמרם ולקחה היתה בת מאה ושלושים. מתרצת הגמרא,
 אמר רבי יהודה, נקראה בת לפי שגילוה בה סימני נעויות כבת.
 "ותהר האשה ותלד בן", שואלת הגמרא, מדוע אמר הכתוב 'ותהר'
 האשה? לאחר 'וילך איש יוסף וגו' והא הוה מיעבדא ביה תלתא
 ירחי מעיקרא - והרי היתה מעוברת במשה מהניסואין הראשונים,
 ודיה זה שלושה חודשים לפני שחזר ולקחה. מתרצת הגמרא, אמר
 רבי יהודה בר זבנאי, כתבה התורה את ההריון בסמוך ללידה
 ומקיש לידתה להורתה, כדי ללמד, שמה הורתה של יוכבד שלא
 בצער, אף לידתה שלא בצער, מכאן לנשים צדקניות כיוכבד,
 שלא היו בפיתקה של חנה - לא נגזר עליהם צער בהריון ובלידה,
 כפי שנגזר על חנה.
 כשנולד משה נאמר, 'ותרא אותו כי טוב הוא'. תניא, מהו הטובה
 שראתה בו רבי מאיר אומר, ראתה שטוב שמו של התינוק. רבי
 יהודה אומר שהוסיפו שם י-ה בשמו וזוכיה שמו, רבי נחמיה
 אומר, ראתה ברוח הקודש שתמיד להיות הגון לנביאות. אחרים
 אומרים, שנולד כשהוא מהול. וחכמים אומרים שבשעה שנולד
 משה נתמלא הבית בולו אור, ולמדו כן דפתיב הכא 'ותרא אותו
 כי טוב הוא', וכתבי התם בביאת העולם 'ירא אלהים את
 האור כי טוב', הרי שהאור נקרא טוב.
 "ותצפנהו שלשה ירחים", מבארת הגמרא, שיכלה להצפינו
 שלושה חדשים משום דלא מנו מצרים אלא משעה דאחרת -
 המצרים ספרו תשעה חודשים לעיבורה רק מיום שהחזירה עמרם
 בליקוחין השניים, אבל והיא הוה מיעבדא ביה - למעשה היתה
 מעוברת במשה מומן הניסואין הראשונים, ודיה זה תלתא ירחי

דיקא נמי - שלא היה כלב בנו של קנז, מדכתבי בכמה מקומות
 'כלב בן יפנה הקנז', ולא 'בן קנז' כמו שאמר על עתניאל, שמע
 מינה שלא היה בנו, אלא שהיה מאנשי ביתו של קנז.
 הגמרא חוזרת לפרש את הפסוק 'וכלב בן חצרון הוליד את עזובה
 אשה ואת יריעות, ואלה בניה ישר ושובב וארדון'. עזובה זו מרים,
 ולמה נקרא שמה עזובה, לפי שהכל עזובה מתחילתה - בתחילה
 כשהיתה חולנית מחמת צרעתה, עזובה כל בחורי ישראל ולא רצו
 לישא אותה. ושאלת הגמרא על הנאמר שכלב הוליד את עזובה
 שהיא מרים, וכי הוליד אותה, והלא מינסב הוה נסיב לה - הרי
 היא היתה אשתו ולא בתו. עונה הגמרא, אמר רבי יוחנן, כל
 הנושא אשה לשם שמים, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה, וכלב
 נשאה לשם שמים. וכן מה שנאמר שהוליד את יריעות, היינו
 שנשאה את מרים, ונקראה כן לפי שהיו פניה דומין ליריעות -
 מחמת חוליה היו פניה ירקקות בלי תואר אדמומית. ומה שנאמר
 בהמשך הפסוק 'ואלה בניה', דרשו אל תקרי 'בניה' - שאין אלו
 שמות בניה, אלא שמות של בנותיה - בעלה שנקרא כן שבנה אותה
 בניסואין ובנים כשאר נשים. וכוננת הפסוק, שנקרא 'אשר' על שם
 שישר את עצמו - לבל יטעה בטעות המרגלים. וכן נקרא 'שוכב'
 על שם ששיב - המידד את יצרו ולא השתתף בעצת המרגלים.
 וכן נקרא 'וארדון' על שם שרדה וכפה את יצרו שהסיתו לטעות
 בטעות המרגלים. ואיבא דאמרי שנקרא 'ארדון', על שהיו פניה
 של מרים לאחר שנתרפאה דומין לרד.
 עוד נאמר 'ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלאה ונערה',
 מבארת הגמרא מקרא זה על כלב ומרים, 'אשחור', זה כלב, ולמה
 נקרא שמו אשחור, כיון שהושיחורו פניו בתעניות - מחמת שקיבל
 על עצמו תעניות כדי שינצל מעצת המרגלים. וכן נקרא 'אבי', לפי
 שעשה לה - למרים באב - שדאג לרפואתה ולמוזנות הצריכים
 לחולה. ונקרא 'תקוע' לפי שתקע את לבו לאביו שבשמים - קיבל
 על עצמו שלא להיות בעצת המרגלים. מבארת הגמרא שמה
 שנאמר שלכלב 'היו שתי נשים' אין הביאור בפשוטו, אלא שעשה
 מרים בשתי נשים, כלומר ש'חלאה ונערה', לא חלאה ונערה
 הויה - לא היו שתי נשים שנקראו כן, אלא מרים עצמה בתחילה
 נקראת 'חלאה' - על שם חוליה שהיה בתחילה, ולבסוף נרפאה
 ונקראה 'נערה' - על שם תואר פניה שהיתה כנערה. עוד כתוב שם,
 "ובני חלאה צרת וצהר ואתנן", ודרשו אף מקרא זה על מרים,
 שנקראה 'צרת' על שם שעשית צרה ל'תחרותיה' - שהיו מקנאות
 ביופיה, וכן נקראה 'צהר' - על שם שהיו פניה מאירות ודומין
 בצהרם, ונקראה 'אתנן' לפי שכל הויה אותה מתאוה למשכב
 נשים ומוליד אתנן לאשתו שתשכב עמו.
 הגמרא חוזרת לבאר את הפסוקים בענין שיעבוד מצרים. נאמר
 בפסוק, 'ויצו פרעה לכל עמו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל
 הבת תחיון', אמר רבי יוסי ברבי חנינא, גזירה זו גזר פרעה אף
 על עמו גזר. ואמר רבי יוסי ברבי חנינא, שלש גזירות להשליך
 הנולדים ליאור גזר פרעה, בתחילה גזר על הנולדים לישראל ולא
 הושיב שומרים על כך, אלא סמך על המילדות ואמר להן 'אם בן
 הוא והמתן אותו'. ולבסוף - לאחר מיכן הושיב שומרים על הדבר
 ואמר להם 'כל הבן הילוד היארה תשליכוהו', אך עדיין לא גזר
 אלא על ישראל. ולבסוף כשאמר לו איצטגנינו שעדיין לא לקח
 מושעין של ישראל, אף על עמו גזר.
 "וילך איש מביית לוי ויוקח את בת לוי", שואלת הגמרא, להיכן הלך
 עמרם. דורשת הגמרא, אמר רב יהודה בר זבנאי, שהלך עמרם
 בעצת מרים בתו - שיעצה לו לקדשה בשנית. וכפי ששינו
 בברייתא, תנא, עמרם גדול הדור היה והכל נשמעים לדבריו, ולכך
 בין (שראה שאמר) [שגזר] פרעה הרשע על ישראל ש'כל הבן
 הילוד היארה תשליכוהו', אמר עמרם, וכי לשוא אנו עמלין
 בלידתם, שהרי ייהרגו לבסוף על ידי עבדי פרעה, ולכך עמד וגירש

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יב עמוד א

תוספות

רש"י

דיקא נמי דתנין קרא אחרינא כי משתעי בקבל לא קריה בן קנו בדכתיב בעתניאל אלא הקניו, מאנשי ביתו ומגדולי של קנו; עובד שהכל עובתו. שמתחלה חולנית היתה בדרךיה לה
היא ירעוה, ולקמן קרי לה נמי חלאה ועובדה, שעובדה כל בחורי ישראל מלשא אותה; ותא מיכ נקבה. בדכתיב וקמת עובדה וקח לו וגו' אלקמא אתתיה תנאי: לשם שמים. כגון זו
שהיתה חולה ונשא לה שמים, שברך באינה אחרון ומשה וראה אותם צדיקים, ורוב גנים דומין לאחי האם בבית ביש נוהלין (דף קי:). ליריעות. בלי תאר אדמומיות, דמחמת חליה היתה
ירקרת: בנייה. אלו שמות בעלה, שבנאה ועשאה מבנה כשאר נשים בשואבין ונשים, ישר ושובב וארדון; שישר את עצמו. מלשעות את טעות המרגלים; ששבב את עצמו. מעצמן, לשון
הבת השובבה ויקמו (לא), יזאנית ומורדת. ורבי

אחרים אומרים נולד כשהוא מהול. ומקשים
מדקאמר ר"מ טוב שמו מכלל דאחרים
לאו היינו ר"מ ובשלהי הוריות (דף יג) אמר דאסקה
לר"מ אחרים ובפ"ק דברכות (דף טו:) בגמרא מאימתי
קורין שמע בשחרית אפליגו ר"מ ואחרים וא"ר
שראה בקונטרס צרפת שממות שקיבל מאלישע
בן אבויה קבעום בשם אחרים מפני שהיה שמו אור
אבל שאר שמעות קבעום בשמו ולא מסתברא
דהא לרבי נתן אסקו יש אומרים ואית לך שכל
שמעותיו קבעו כך לר"מ נמי עשו כיוצא בו אלא
נראה ולאחר דאסקו אחרים חזר בו ואמר נולד
כשהוא מהול וכן כפי אמר דברכות:
חמר מבחין חפת מבפנים. פירש רבי בשם ר"ש
בר קלונימוס וזה הוה בתוך התיבה והחמר
היה מכסה את חזפת אבל מבחין לא יזיפה שלא
ירגישו כי הגומא דומה לקנה האור ולא יבחינו
התיבה בתוך קנה היאור:

דיקא נמי, דכתיב 'תקנו', שמע מינה. 'עובדה' זו מרים,
ולמה נקרא שמה 'עובדה' שהכל עובדה מתחילתה.
'הוליד' והלא מינסב הוה נסיב לה, אמר רבי יוחנן, כל
הנושא אשה לשם שמים, מעלה עליו הכתוב כאלו
ילדה. 'יריעות' שהיו פניה דומין ליריעות. 'ואלה בניה'
אל תקרי 'בניה' אלא 'בנייה'. 'ישר' שישר את עצמו.
'שובב' ששיבב את יצרו. 'וארדון' שרדה את יצרו,
ואיפא דאמרי על שהיו פניה דומין לורד. 'ואלשחור'
אבי תקוע היו שתי נשים חלאה וענרה, 'אלשחור',
וה כלב, ולמה נקרא שמו 'אלשחור' שהושחרו פניו
בתעניות. 'אבי', שנעשה לה פאב. 'תקוע' שתקע את
לבו לאביו שבשמים. 'היו שתי נשים' נעשה מרים
בשתי נשים, 'חלאה וענרה', לא חלאה וענרה הוא,
אלא בתחילה 'חלאה' ולבסוף 'ענרה'. 'ובני חלאה'
צרת וצחר ואתנן, 'צרת' שנעשית צרה לחברותיה, 'צחר'
שהיו פניה דומין כצחרים, 'אתנן'
אף על עמו גור. ואמר רבי יוסי ברבי חנינא, שלש גזרות גור.
בתחילה 'אם' בן הוא והמתן
אחיו, ולבסוף 'כל' הן תילוד היארה תשליכהו, ולבסוף אף על עמו גור. 'וילך איש מבית לוי'
להיות הלק, אמר רב יהודה בר יבנאי, שתלך בעצת בתו. תנא, עמרם גדול הדור היה, בין
(שראה שאמר) [שגור] פרעה הרשע 'כל' הן תילוד היארה תשליכהו, אמר לשואו אנו עמלון,
עמד וגירש את אשתו, עמדו פולן וגירשו את נשותיהן, אמרה לו בתו אבא, קשה גזירתך
יותר משל פרעה, שפרעה לא גור אלא על הזכרים ואמה גורת על הזכרים ועל הנקיבות,
פרעה לא גור אלא בעולם הזה ואמה בעולם הזה ולעולם הבא, פרעה הרשע ספק מתקיימת
גזירתו, ספק אינה מתקיימת. אתה צדיק, גודאי שגזירתך מתקיימת, שנאמר 'ותגור אמר וקם
לך'. עמד והחזיר את אשתו, עמדו פולן והחזירו את נשותיהן. 'ינחם', 'ינחור' מיבעי ליה,
אמר רבי יהודה בר יבנאי, שעשה לה מעשה ליקוחין, הושיבה באפריון, ואהרן ומרים מרקדו
לפניה ומלאכי השרת אמרו 'אם הבנים שמחה'. 'את בת לוי', אפשר בת מאה ושלושים שנה
היא, וקרי לה 'בת', דאמר רבי חמא ברבי חנינא, זו יוכבד, שהורתה בדרך, ולידתה בין
החומות, שנאמר 'אשר ילדה אתה ללוי במצרים', לידתה במצרים, ואין הורתה במצרים. אמר
רבי יהודה, שגולדו בה סימני נערות. 'ותמר האשה ותלד בן', והא הות מעברא ביה תלתא
ירחי מעיקרא, אמר רבי יהודה בר יבנאי, מניש לידתה להורתה, מה הורתה שלא בצער, אף
לידתה שלא בצער, מכאן לנשים צדקניות שלא היו בפיתקה של חנה. 'ותרא אתו פי טוב
הוא' תניא, רבי מאיר אומר, טוב שמו. רבי יהודה אומר, טוביה שמו. רבי נחמיה אומר, הגון
לנביאות. אחרים אומרים, נולד כשהוא מהול. וכתבם אומרים, בשעה שגולד משה נתמלא
בפית פולו אור, פתיב הקא 'ותרא אתו פי טוב הוא', וכתביבתם 'ירא אלהים את האור
פי טוב'. 'ותצפנהו שלשה ירחים', דלא מנו מצרים אלא משעה דאהדרה, והיא הות מעברא
ביה תלתא ירחי מעיקרא. 'ולא יכלה עוד הצפינו', אמאי, תצפינה ותיוול. אלא כל הויבא
דהו שמיני מצראי דמתיליד ינוקא, ממטו ונוקא התם, פי היכי דלישמעינהו ומעו (בהדרהו),
דכתיב 'אחוזו לנו שועלים שועלים קטנים וגו''. 'ותקח לו תבת גמא' מאי שנא גומא, אמר
רבי אלעזר, מיין לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מנופן, וכל כך למה לפי שאין פושטין
דיהן בגול. רבי שמואל בר נחמני אומר, דבר רף, שיכול לעמוד בפני דבר רך ובפני דבר קשה.
'ותחמרה בחמר ובזפת' תנא, חמר מפפנים, וזפת מבחין, כדי שלא ירחי אותו צדיק ריח רע.
'ותשם בה את הילד ותשם בסוף' רבי אלעזר אומר, ים סוף. רבי שמואל בר נחמני אומר,

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62

הם אהו לנו שועלים הקטנים המתבלים את
הכרמים בהיותם קמדי בעוד הפרי קטן; שחביב עליהן פוזון. שדמי מועטין. ואף על פי שהיה משתמר גופו יותר בשל עצים שקשים ונוקים; דבר רך. כזה הוא משתמר; וזה מן הכל,
לפי שהדבר הקשה כשהמים מוליכין אותו בחוקה הוא נתקל והוא נשבר, אבל דבר קל נתקל ונודער באבן לאחוריה ריח רע. על זפת:

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יב עמוד ב

תוספות

רש"י

1 אגם. של עצי ערבה וקנים דקין, והוא קנה וסוף דקרא, קנה קנים, סוף ערבה דקה: לרחוץ. לטבול שם לשם גרות: וכן הוא אומר וכו'. שהשב ומתקנה מעטנו קרוי רחויץ: לישן מיתה.
 2 כדמפרש ואזיל, שהיו ממחות בידה הצלתו של צדיק: דאמר מר. גבי שריבט הוהב דאחשורוש במסכת מגילה: בשני רשעים. דעוג מלך הבשן במסכת ברכות בתחלת פרק הראיה:
 3 שרפבתה. לשון דאישתרבוכי: שראתה עמו שכניה. והאי את לשון עם, כמו לא שלח יעקב את אחיו (נלחשוי מנז נער. גדול משמע: בעל כום. והוא לוי ונפסל בקול לעבודת השיר: ואין
 4 אחר נופל. לזאר, שאותו היום בטלו גורתם. וכי יאמרו אליכם. העובדי דרשו כמותנו אל האבות: המצפצפים והמקנים. נביא קרי לשון גנאי, שהם מצפצפין כעגורים ומקנים
 5 כיונים, מוציאין קול בגרונם ואין יודעין מה

1 **בשבילי** נצלתם כולכם. תימה אדרבה
 2 בשבילו נגורו הגזירות שראו
 3 אצטגניני פרעה יש לומר הוא היה הראשון
 4 המושלך לאור וגזירה ראשונה אם בן הוא והמתן
 5 אותו לא בשבילו היתה אלא משום ונלחם בנו
 6 ודרך אנשים להלחם: סרח

7 את התכה בתוך הסוף' פיון דהו דקא בעת לאצולי למשה, אמרו לה, גבירתנו, מנהגו
 8 של עולם מלך בשר ודם גזור גזירה, אם כל העולם כפולו אין מקיימין אותה, בניו וכני
 9 ביתו מקיימין אותה, ואת עוברת על גזירת אביה. בא גבריאל וחכמן בקרקע. ויתשלח את
 10 אמתה ותקחה' רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר ידה וחד אמר שפחתה. מאן דאמר ידה,
 11 דכתיב 'אמתה' ומאן דאמר שפחתה, מדלא פתיב ידה. ולמאן דאמר שפחתה, הא אמרת
 12 בא גבריאל וחכמן בקרקע. דשייר לה דרא, דלאו אורחא דבת מלכא למוקם להודיה. ולמאן
 13 דאמר ידה, ליכתוב ידה. הא קא משמע לן דאישתרובי אישתרבוכי, דאמר מר, וכן אתה
 14 מוציא באמתה של בת פרעה וכן אתה מוציא בשיני רשעים, דכתיב 'שיני רשעים שפרת'
 15 ואמר ריש לקיש אל תיקרי שפרת אלא שריבכתה. ויתפתח ותראהו את הילד' ותרא מיבעי
 16 ליה. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, שראתה שכניה עמו. והנה נער בכה' קרי ליה 'ילד' וקרי
 17 ליה 'נער', תנא, הוא ילד וקולו כנער, דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, אם כן עשיתו
 18 למשה רבינו בעל כום, אלא מלמד שעשיתה לו אמו חופת נעורים בתיבה, אמרה, שפא לא
 19 אופה לחופתו. ויתחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה' מנא ידעה, אמר רבי יוסי ברבי חנינא,
 20 שראתה אותו מהול. וה' אמר רבי יוחנן, מלמד שנתנבאה שלא מדעתה, וה' נופל ואין אחר
 21 נופל. והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב 'וכי יאמרו אליכם דרשו אל האבות ואל הירענים
 22 המצפצפים והמקנים', צופין ואינם יודעין מה צופין, מהגים ואינן יודעים מה מהגים. ראו
 23 שמושיעין של ישראל במים הוא לוקה, עמדו וגורו' כל הבן תילוד תיארה תשליכהו, פיון
 24 דשדייה למשה אמרו, תו לא חיונן כי ההוא סימנא, בטלו לגזירותיהו, והם אינן יודעין שעל
 25 מי מריבה הוא לוקה, דאמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב 'המה מי מריבה אשר רבו',
 26 'המה' שראו איצטגניני פרעה וטעו, והיינו דקאמר משה 'שש מאות אלף רגלי וגו'', אמר להן
 27 משה לישראל בשבילי, נצלתם כולכם. רבי חנינא בר פפא אמר, אותו היום עשרים ואחד
 28 בניסן היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתיד לומר
 29 שירה על הים ביום זה ילקה ביום זה. רבי אחא בר חנינא אמר, אותו היום ששה בסיון היה,
 30 אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתיד לקבל תורה כהר
 31 סיני ביום זה, ילקה ביום זה. בשלמא למאן דאמר בששה בסיון, משפחת לה ג' ירחי, דאמר
 32 מר, בשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד משה, ומשבעה באדר ועד ששה בסיון הלחא
 33 ירחי. אלא למאן דאמר בעשרים ואחד בניסן, היכי משפחת לה. אותה שנה מעוברת היתה,
 34 רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם. ויתאמר אחתו אל בת פרעה האלך וקראתי
 35 לך אשה מינקת מן העברית' ומאי שנא מעבריות, מלמד שהחזירוהו למשה על כל המצויות
 36 כולן ולא ינק. אמר, מה שעתיד לדבר עם השכינה, יינק דבר טמא, והיינו דכתיב 'את מי
 37 יורה דעה וגו'', למי יורה דעה ולמי יבין שמועה, לגמולי מחלב ולעתיקי משירים. ויתאמר לה בת פרעה לבי וגו'' אמר רבי אלעזר,
 38 מלמד שהלכה בוריות בעלמה. רבי שמואל בר נחמני אמר, 'העלמה' שהעלימה את דבריה. ויתאמר לה בת פרעה הילכי את
 39 הילד הזה' אמר רבי חמא ברבי חנינא, מתנבאה, ואינה יודעת מה מתנבאה, 'הילכי' הא שליכי. ואני אתן את שברך' אמר רבי
 40 חמא ברבי חנינא, לא דיין לצדיקים שמחזירין להן אבידתן, אלא שנותנין להן שברן. ויתקח מרים הנביאה אחות אהרן וגו'', אחות
 41 אהרן ולא אחות משה. אמר רב עמרם אמר רב, ואמרי לה אמר רב נתחן אמר רב, מלמד שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן,
 42 ואמרה

ביאורים למסכת סוטה דף יב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 המצרים הושלכו ליאור. ומשיבה, אמר רבי יוסי ברבי חנינא, כיון
58 שראתה אותו מהול הבינה כי מישראל הוא. ומה שנאמר 'זה',
59 אמר רבי יוחנן מלמד שנתנבאה שלא מדעתה, והמשמעות
60 בדבריה, ש'זה' - משה נזפל ליאור, ואין אחר נזפל ליאור מכאן
61 ואילך. והיינו דאמר - וזהו שאמר רבי אלעזר, לגבי נביאי עובדי
62 כוכבים, מאי דתיב "וכי יאמרו אליכם העובדי כוכבים דרשו
63 כמונו אל האבות ואל הידענים המצפצפים והמהנים" - שמכנים
64 את נביאיהם בלשון גנאי, 'מצפצפי' היינו שצופין - רואים שיש
65 סימן, ואינם יודעין מה צופין בסיומו זה, ומנהיגים היינו שמהנים -
66 מוציאים קול בגרונו, ואינן יודעים מה מהנים. ומבאר הגמרא
67 מדוע בטלה הגזירה, שבתחילה כשראו האיציטגנינים, שמושיעין של
68 ישראל פנים הוא לוקה - עתיד ללקות במים, עמדו ונזרו שכל
69 הבן הילוד תשליכהו, כדי שאכן ילקה ולא יוכל להושיעו.
70 ולכן כיון דשריית למשה - לאחר שהושלך משה ליאור, אמרו,
71 תו לא הוינן כי ההוא סימנא - איננו רואים יותר סימן זה, ובטלו
72 לגזירותיהו - בטלו את גזרת כל הבן הילוד היאורה תשליכהו. אך
73 מבאר הגמרא, שהם - האיציטגנינים אינן יודעין שאין פירוש
74 ראייתם שיענש במים, אלא שעל חטא מי מריבה הוא לוקה שלא
75 יכנס לארץ. וכמו דאמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דתיב 'המה'
76 מי מריבה אשר רבו, מהו 'המה', שמשמע שהם אלו שדובר בהם
77 כבר, אלא שראו איציטגניני פריעה שעתידי משה ללקות במים, ומעו
78 שסברו שיענש במים, אך פירוש ראייתם הנכון הוא, שעתידי ללקות
79 על חטא מי מריבה, וזהו 'המה' - הם המים שראו איציטגניני פריעה.
80 והיינו דקאמר משה - כיון שעל ידי משה בטלה הגזרה להשליך
81 הנולדים ליאור, לכן אמר משה 'יש מאות אלף רגלי העם אשר
82 אנכי בקרב וכו', מה שנאמר 'רגלי היינו שאמר להן משה לישראל
83 בשכילי, שכיון שהייתי במים סברו המצרים שכבר לקיטי ובטלו
84 גזירתם, ונצלתיכם בולכם מגזירתם.
85 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים באיזה יום הושלך משה ליאור.
86 רבי חנינא בר פפא אמר, אותו היום שהושלך משה ליאור
87 בעשרים ואחד בניסן היה, ולפיכך אמרו מלאכי השרת לפני
88 הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, וכי ראוי שמי שעתידי לומר
89 שירה על הים ביום זה - כ"א בניסן שהוא יום קריעת ים סוף, ולקה
90 ביום זה. רבי אחא בר חנינא אמר, אותו היום שהושלך משה
91 ליאור, בששה כסיון היה, ולפיכך אמרו מלאכי השרת לפני
92 הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתידי לקבל תורה מחר
93 סיני ביום זה, שהרי קבלת התורה הייתה בו' סיון, ולקה ביום זה.
94 שואלת הגמרא, בשלמא למאן דאמר שהושלך ליאור בששה
95 כסיון, אם כן משפחת לה ג' ירחי - מובן מה שנאמר בפסוק
96 שהצפינה אותו שלשה חודשים מיום לידתו עד שהשליכה אותו
97 ליאור, כיון דאמר מר, בשבעה באדר מת משה, ובשבעה באדר
98 נולד משה, ומשבעה באדר ועד ששה כסיון הם תלתא ירחי.
99 אלא למאן דאמר שהשליכהו ליאור בעשרים ואחד בניסן, היכי
100 משפחת לה, הרי מז' אדר עד כ"א ניסן הם פחות משלושה חודשים.
101 מתרצת הגמרא, אותה שנה שהושלך משה ליאור, שנה מעוברת
102 היתה - שהיו בה שני אדרים, ומשה נולד באדר ראשון, ומה שאמר
103 'ותצפנו שלשה חדשים, אינם ג' חדשים שלמים, אלא רובו של
104 ראשון - החודש הראשון היינו מז' אדר עד סוף אדר ראשון, ורובו
105 של אחרון - החודש השלישי היינו מא' ניסן עד כ"א ניסן, ואמצעי
106 שלם - החודש השני היינו כל חודש אדר ב'.
107 'והאמר אחרת אל בת פריעה האלד' וקראתי לה אשה מינקת מן
108 העברית ותיניק לך את הילד', שואלת הגמרא, ומאי שנא
109 מעבריות - מדוע אמרה לה שתביא לה מינקת דוקא מהעבריות,
110 שמשמע שלא חפצה בת פריעה שתינק מן המצרות. ומשיבה, מלמד
111 שהחזירוהו - תחילה סובבדו למשה על כל הנשים המצרות
112 בולין כדי שיניקו אותו, ולא ינק - לא הסכים ליניק, משום שאמר

1 הניחה אותו באגם - מקום שגדלים בו קנים דקים ועצי ערבה על
2 שפת הנהר, וסוף היינו עצי ערבה, ומצינו שנקראים כן פרכתיב
3 'קנה וסוף קמלו' - קנה היינו קנים, וסוף היינו ערבה דקה.
4 עוד כתוב 'ותרד בת פריעה לרחץ על היאר', אמר רבי יוחנן
5 משום רבי שמעון בן יוחי, פסוק זה מלמד שירדה בת פריעה
6 לרחוץ - להתנקות מגלולי אביה - שירדה לטבול לשם גירות. וכן
7 הוא אמר - מצינו שהשיבה מעוונות נקראת רחיצה, שנאמר 'אם
8 רחץ ה' את צאת בנות ציון וגו'. בהמשך הפסוק נאמר 'ונערתיה
9 הלבת על יד היאר וגו'', אמר רבי יוחנן אין הליכה זו אלא לשון
10 מיתה, וכפי שיתבאר שהמיתן גבריאל לפי שמיחו בה על שהצילה
11 את משה. וכן הוא אמר - מצינו במיתה לשון הליכה, שאמר עשו
12 'הנה אנכי הולך למות'. בהמשך נאמר 'ותרא את התבה בתוך
13 הסוף', אומרת הגמרא, כיון דתווי - ראו נערותיה של בת פריעה,
14 דקא פעו לאצולי למשה - שרוצה בתיה להציל את משה מן
15 היאור, מיתו בה ואמרו לה, נבירנתנו מנהנו של עולם הוא,
16 שכשמלך בשר ודם נזר זוירה, גם אם כל העולם בולו אין
17 מקיימין אותה, בניו ובני ביתו מקיימין אותה, ואת עוברת על
18 גזירת אביה שאמר להטביעם. כא המלאך גבריאל והכמן בקרקע
19 ומתו.
20 'ותשלח את אמתה ותקחה', נחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה מהי
21 'אמתה', חד - אחד מהם אמר שהושיטה ידה והביאה את התיבה
22 אליה, וחד אמר ששלחה את שפחתה להביא את התיבה. מבאר
23 הגמרא, מאן דאמר ידה, טעמו הוא משום דתיב 'אמתה', ופירש
24 כפשוטו שאמה היא יד. ומאן דאמר שפחתה, פירש כך מללא
25 פתיב ידה - אם כוונת הפסוק שהושיטה את ידה, היה לו לכתוב
26 'ידה' כלשון התורה בכל מקום, אלא מוכח שפירשו שפחה. שואלת
27 הגמרא, ולמאן דאמר ששלחה את שפחתה, קשה שהיא אמתה כא
28 גבריאל והכמן בקרקע ומתו, ואם כן כיצד שלחה שפחה. מתרצת
29 הגמרא, דשייר לה תרא - גבריאל השאיר לה שפחה אחת שלא
30 מתה, משום דלאו אורחא דבת מלכא למיקם להודה - אין דרכה
31 של בת מלך להתהלך לבדה, ושלחה את אותה שפחה. שואלת
32 הגמרא, ולמאן דאמר ששלחה את ידה, ליבתוב - שתכתוב
33 התורה ידה כלשון התורה בכל מקום. מתרצת הגמרא, תא קא
34 משמע לן - לכך נאמר 'אמה', להשמיענו דאישתריב אישתריבוי
35 - נעשה נס שהתארכה ידה לאמות הרבה כדי שתוכל להגיע לתיבה.
36 אמר מר לגבי שרוב שריטו של אחשוורוש, וכן אתה מוצא
37 שנעשה נס זה באמתה של בת פריעה שנתארכה, וכן אתה מוצא
38 בשני רשעים - שינוי של עוג מלך הבשן שנתארכה, דתיב 'שני
39 רשעים שפתי', ואמר ריש לקיש אל תיקרי שפתי אלא
40 שריבבתה - שהוארכו שינוי.
41 'ותפתח ותראהו את הילד', שואלת הגמרא, מדוע נאמרו
42 'ותראהו', הרי ותרא מיבעי ליה. ומשיבה, אמר רבי יוסי ברבי
43 חנינא, מה שנאמר 'ותראהו' אינו מתיחס לילד, אלא שראתה
44 שכנינה עמו. בהמשך הפסוק נאמר 'והנה נער בכה', שואלת
45 הגמרא, מדוע בתחילת הפסוק קרי ליה - נקרא משה 'ילד' שנאמר
46 'ותראהו את הילד', ואילו בהמשך וקרי ליה - נקרא משה 'נער',
47 ומשמע שהיה גדול. ומשיבה, תנא, הוא ילד וקולו כנער - לעולם
48 היה קטן באיבריו כילד, אך נקרא גם 'נער' לפי שהיה קולו חזק כשל
49 נער, דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, אם כן - לדברך שהיה
50 קולו כנער בילדותו, נמצא שקולו משונה משאר בני אדם, ועשיתו
51 להשבתו למשה רבינו שהוא לוי לבעל מום בקולו, ופסול הוא
52 לעבודת השיר. מתרצת הגמרא, אלא כך יש לפרש, מה שנקרא נער,
53 מלמד שעשיתה לו אמו חופת נעורים בהיותו פתיבה, כיון
54 שאמרה, שמא לא אוכה לחופתי - להשתתף בחופתו.
55 'ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה', שואלת הגמרא, מאן
56 ידעה - מהיכן ידעה בתיה שמילדי העברים הוא, הרי גם בני

ביאורים למסכת סוטה דף יג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

חלק זה. אמר להו עשיו, אם אכן מכרתי לכם זאת, הכו לי אינרתיא
 - הראו לי שטר המכירה על חלקי במערה. אמרו ליה בני יעקב,
 אינרתיא פארעא דמצרים היא - השטר נמצא במצרים. חשבו
 האחים ביניהם ומאן ניוול - מי ילך להביאו מארץ מצרים, והחליטו
 שניויל - ילך נפתלי, משום דקליל כי אילתא - הליכתה קלה
 ומזירה כשל איל. דכתיב נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר,
 ודרשו על כך, אמר רבי אבהו אל תקרי אמרי שפר, אלא אמרי
 ספר - שהביא את שטר המכירה ממצרים. ממשיכה הגמרא
 ואומרת, שבאותו זמן, חושים שהוא בריה דרן - בנו של דן בן יעקב,
 תמן הוה - היה שם בעת המכירה, ונקרין ליה אודניה - כבדו אחויו
 מלשמוע, אמר להו חושים לבני יעקב, מאי האי - מדוע אתם
 מתעבבים מלקבור את יעקב, ואמרו ליה קא מעבב האי - עמו
 מעבב אותנו עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים ויביא עמו את שטר
 המכירה של המערה. אמר להו חושים, ועד דאתי נפתלי מארעא
 דמצרים יהא אבי אבא מוטל בכדון. שקל - נטל חושים קולפא
 - מקל, פתייה - והכה בו ארשייה - על ראשו של עשו והרגו.
 ומחמת המכה נתרן - נשרו עיניה - עיניו של עשו, ונפלו על
 אפרעא - רגליו דיעקב. פתחינהו יעקב לעיניה - פתח יעקב את
 עיניו ואחיה - וחיה, והיינו דכתיב "ישמש צדיק כי הוה נקם,
 פעמיו ירחיק בדם הרשע", ולכך שמח יעקב שחזה בנקם שנקמו
 בעשו. ובאותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה, דכתיב למה
 אשפל גם שניכם יום אחו', ואף על גב דמיתתן של עשיו ויעקב
 לא ביום אחד הוא, מכל מקום נחשב ששכחלה את שניהם ביום
 אחד כיון שקבורתן מיהא ביום אחד הוא.
 נאמר ויעל יוסף לקבור את אביו, וכן בשעת חזרתו נאמר אחרי
 קברו את אביו, הרי שייחס הכתוב את קבורת יעקב ליוסף. שואלת
 הגמרא, כיצד הניחודו אחיו לטול לבדו את השם של קבורת
 אביהם, וכי נאי לא עסק ביה יוסף - אם לא היה יוסף מתעסק
 בקבורתו, אחיו לא הווי מעסקי ביה לקבורו. והכתיב וישאו אותו
 בניו אציה כנען, נמצא שאף שאר האחים התעסקו בקבורת יעקב,
 ואם כן מדוע נתנו לו שתיקרא הקבורה על שמו. מתרצת הגמרא,
 שאמרו שאר האחים, הניחו לו ליוסף להתעסק בקבורת יעקב יותר
 מאיתנו, מפני שקבודו כמלכים - כבודו של יעקב שיוסף שהוא מלך
 יתעסק בקבורתו, יותר מכהניושות - ממה שנתעסק בו אנו.
 שנינו במשנה, מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה כו',
 תנו רבנן, בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו, שקבל
 ישראל בולן נתעסקו בבינה מהמצרים, ששאלו מהם כלי כסף וכלי
 זהב, והוא - משה נתעסק במצות - העלאת ארוננו של יוסף,
 שנאמר חכם לב יקח מצות וגו'. ומנין היה יודע משה רבינו
 היכן יוסף קבור - שלקח משם עצמותיו, אמרו חז"ל, סרח בת
 אשר נשתירה מאותו הדור, והלך משה אצלה, אמר לה משה,
 כלום את יודעת היכן יוסף קבור, אמרה לו ארון של מתכת כבד
 עשו לו מצרים, וקבעוהו בנילום הנחר - הנחר שממנו כל ארץ
 מצרים שותה, ועשו כן בדי שיתכרבו בוכותו מימיו של הנחר. הלך
 משה ועמד על שפת נהר הנילוס, אמר לו, יוסף יוסף, הניע העת
 שנשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והניעה עת קיום
 השבועה שהשבעת את ישראל להעלותך לקבורה בארץ הקודש.
 אם אתה מרצה עצמך שנוכל לקיים שבועתך, מוטב, אך אם לאו,
 הרי אנו מנסין משבועתך, כיון שלא היתה השבועה אלא אם נוכל
 לקיימה. מיד צף ארוננו של יוסף על מי הנחר, ונטלו משה. ומבאר
 הברייתא, ואל תתמה היאך שיהיה ברול צף על המים, שהרי
 כתיב בתלמידי אלישע, ויהי האחד מפיל תקורה ואת הברול
 נפל אל המים וגו', אהה ארוננו והוא שאול ויאמר איש האלהים
 אנה נפל ויראהו את המקום ויקבץ עץ וישלך שמה ויצף
 הברול, הרי שאלישע הנביא הציץ את הברול על המים, משום
 שרצון יראיו יעשה. והלא - ולכן אין לתמוה על הדבר, שהרי

ואמרת מרים בנבואה, עתידה אמי שתלך בן שמושיע את
 ישראל. וכיון שנולד משה, נתמלא כל הבית בולא אור, והבינו
 כי אכן נולד מושיען של ישראל, עמד אביה עמרם, ונשקה על
 ראשה, ואמר לה, בתי נתקיימה נבואתיך שעתיד לילד לנו
 מושיען של ישראל. אך וכיון שהתלווה לאור, עמד אביה
 ומפחה - חבט על ראשה, ואמר לה, בתי היכן נבואתיך - משום
 שחשב שימות ביאור. והיינו דכתיב ונתצב אהו מרחק לדעה
 מה יעשה לו, דוקא היא עמדה לראותו היות היתה בטוחה
 שניצל, ועמדה שם כד לידע מה יהא בסוף נבואתה - מה יעלה
 בסופה.
 שנינו במשנה שיוסף זכה לקבור את אביו, וכו'. מבאר הגמרא
 עניני קבורת יעקב, ושואלת, מאי שנא מעיקרא - מדוע בתחילה
 כשעלו לקבור את יעקב, הקדימו את המצרים ליוסף ואחיו, דכתיב
 ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה וגו',
 והדר - ואחר כך נאמר "וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו". ומאי
 שנא ואילו לבסוף - בשעת חזרתם מהקבורה, הקדימו את יוסף
 ואחיו למצרים דכתיב תחילה וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו,
 והדר - ואחר כך נאמר "וכל העלם אתו לקבר את אביו" -
 דהיינו המצרים, כלומר להיפך מכפי שיצאו בתחילה. מתרצת
 הגמרא, אמר רבי יוחנן, בתחילה עד שלא ראו המצרים בכבודן
 של ישראל, לא נהגו בהן כבוד, ולכן הקדימו לצאת לפניהם,
 ולבסוף לאחר קבורת יעקב, שראו אז בכבודן, נהגו בהן כבוד,
 ונתנו להם להקדים ולחזור לפניהם. ומבאר הגמרא מהו הכבוד
 שראו בהם ישראל, דכתיב ויבאו עד גור האפר אשר בעבר הירדן
 ויספרו שם מספד גדול וכבד מאד, וגורן האטד משמעו שהיה גורן
 מאטד, וקשה וכי גורן יש לו לאטד - וכי דרך לאסוף אטדין
 ולעשות הימנו גורן. לכן אמר רבי אבהו, לא היה זה גורן מאטדים
 אלא שהמקום נקרא גורן האטד, מלמד שהקייפוהו בתרים לארוננו
 של יעקב, בגורן זה שמקיימים לו אטד של קוצים לשומרו מסביב,
 ומי הקיפוהו, שפאו בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה, וחלקו
 כבוד ליעקב, שתלו את כתריהם בארוננו. והמצרים שראו כבוד זה,
 החלו אף הם לנהוג כבוד בבניו. תנא, בולם - בני עשו ובני ישמעאל
 ובני קטורה, מתחילה למלחמה באו - להלחם בבני יעקב כדי שלא
 יקבר יעקב במערת המכפלה, אך כיון שראו את פתרו של יוסף
 תלויו בארוננו של יעקב, נמלו בולן בתריהו ותלאום בארוננו של
 יעקב. תנא, שלשים וששה בתרים נתלו בארוננו של יעקב.
 ויוספדו שם מספד גדול וכבד מאד. תנא מהו ההספד הגדול
 והכבד שנעשה, שאפילו הסוסים ואפילו החמורים נעצבו על
 פטירתו (מאילו מאילו).
 אומרת הגמרא, כיון שהגיעו למערת המכפלה לקבור את יעקב,
 אתא עשו, וקא מעבב - עיבב אותם מלקבורו שם, וכך אמר להן
 - לבני יעקב, הרי נאמר למרא קרית הארבע הוא חכרון, ואמר
 רבי יצחק הטעם שנקראת המערה קרית ארבע, לפי שאלו
 שנקברו בה ארבע זוגות היו, אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק
 ורבקה, יעקב ולאה. וכשמת יצחק נשארו שני קברים אותם ירשנו
 שנינו, וכיון שאיחו - יעקב, כפרה ללאה במערה בדידיה - בחלקו
 שקיבל בירושה, אם כן, האי - הקבר דפישי - שנותר, דידי - שלי
 הוא. אמרו ליה בני יעקב, הרי ובינתה - מכרת ליעקב את חלקי
 במערה שבעה שבמכרת את הבכורה. אמר להו עשיו, נהי דוביני
 כבירותא - אמנם מכרתי את חלק הבכורה, שלא אקבל פי שנים
 בירושה, אך פשיטותא - את חלק הפשוט שלי מי ופיני - האם
 מכרתי. אמרו ליה בני יעקב, אין - אכן מכרת אף את חלק
 הפשיטות במערה, דכתיב שאמר יעקב ליוסף "בקרבי אשר פריתי
 לי בארץ מצרים שמה תקברני", ואמר רבי יוחנן משום רבי
 שמעון בן יהוצבק, מה שנאמר רבינו, אין פירה אלא לשון
 מכירה, שכן ככרבי הים קורין למכירה בירה, נמצא שמכרת אף

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יג עמוד א

רש"י

1 מאי שנא מעקרא. דאקדמינהו למצרים מקמי אחי יוסף, ומאי שנא לבסוף דכתיב הוא
2 ואחיו והדר וכל העולם אתו. וכי. דרך לאסוף אטקין ולעשות מהן גרן: שפסקינן לו אמה.
3 גדר של קוצים: שלשים וששה בתרים. י"ב נשאים דישמעאל וכ"ג אלופים נמנו בעשו.
4 וא"ת כ"ה הן, תימן וקנז נמנו ב' פעמים. וא"ת קרח נמנו ב' פעמים. שני קרח הן, אחד
5 מבני אילוף ואחד מבני אהליבקה, ומ"מ ל"ה הן
6 וכתרו של יוסף הרי ל"ה: קא מעבב. שלא
7 יקברוהו שם: אמר. קרית ארבע שמה שאינה
8 מתוקנת אלא ד' וזגות. הא דא"ר יצחק לאו
9 מלתא דעשו היא אלא אמרא קאמר ליה למינר
10 טעמא דעובדא, דודאי בן הנה דבבדי עשו
11 שאינה מתוקנת אלא ח' קברים: איהו יעקב:
12 קברה ללאה ברדייה. בחלק המגיעו בדרכתיב
13 ושמה קברתי את לאה. וזינתיה. בשמכרת
14 הנכורה: נהי דזינתיה לכבודיה. ולא אטול פי
15 שנים אלא כמדה פשיטתא מי זביני. חלקי
16 בחלק פשוט לא מכרתי: א"ל אי. פשיטתיה נמי
17 זבנת חלקך במערה זו לגמרי, שפך אמר אבינו
18 בשעת מיתה אשר פריתי לי, ואין כירה אלא
19 לשון מכירה כמו ואפרה לי בחמשה עשר כסף
20 (וכפי ג' הבו אמתא. הווא שטר מכירה: יקרן
21 אודניה. כבודו אגונו משמוע: מאי האי. למה
22 אינכם קוברין אותה: שקול גולפיה. מקל, כמו
23 גולפי טובי קלע מאבימי בערבין וכו'. וכו'. ואי לא
24 איעסק ביה יוסף אחיו מי לא תרי מעשקי ביה.
25 כלומר היאך הניחיהו אחיו ליוסף לטול לו את
26 השם לבדו של קבורת אביהם, וכי פרקו מעליהן
27 העל ולא חשו לו, ואם לא נתעסק בו הוא הם
28 לא היו עסוקין בו, והכתיב וישאו אותו בניו.
29 אלמא אף הם היו עסוקין במשאו וקבורתו.
30 ומסקנא כתיב אתר קברו את אביו, תלה הכתוב
31 בו שהוא היה עקר הדין: אמרו. אחיו בינינו
32 הניחו לו להתעסק בו בנגד כלנו: כבודו. של
33 אבינו במקל יותר מבדידותו, שיוסף מלך הוא:
34 נתעסקו בניהו. של מצרים: כדי שיתברכו מיסיו.
35 תמיד לפי שאין ארץ מצרים שותה ממי נשמים
36 אלא שקלה עשויה אורים וחריצים מגילוס עד
37 סוף המדינה כמה פרסאות. נילוס עולה ומשקה
38 ומתברך וממלא אותן: אורים ומשקין מהן
39 השדות, והיינו דכתיב (תקני יו) והיה אם לא
40 יעלה מקל משפחות וגו'. לא עליהם יתיה הגשם,
41 ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא תבא וכאן
42 ולא עליהם, ואין כתיב כאן הגשם אלא ולא
43 עליהם יתיה אותו נהר שהן שותין ממנו. ויונתן
44 בן עוזיאל תרגם ולא עליהם תיסק נילוס: ויהי
45 האחד מפיל הקורה וגו'. בתלמידי אלשע כתיב
46 במלכים: והוא שאול השאילהו לו תלמידו של
47 משה. ולא שלמד מפיו. אלא תורתו של משה
48 למדו לאלהיה: בקבריהם של מלכים. בקברות של
49 מלכים. ולשון זני הוא:

ק"מ

1 סרח בת אשר נשתירה מאותו הדור. תימה והלא מכיר ויאיר בן מנשה נולדו בימי יעקב
2 והיו מבאי הארץ למה לא שלם משה וחס היו מבני בניו של יוסף י"ל שסוד
3 הגאולה נמסר לסרח כדאיאת בפירקי ר"א (פיק מח) וכיון שבא משה הלכו קני ישראל אצל
4 לפי שכבר נכשלו על ידי בני אפרים שיצאו שלשים שנה לפני הקץ ומבלו עתה בה ואמרה
5 להם מה לשון אמר לכם המושיע הזה אמרו לה
6 פקוד פקדתי אמרה להם א"כ הוא הוא לכך הלך
7 גם משה אצלה. מתוספת רבי:

סמלין

1 ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל.
2 וכוון שגולד משה, נתמלא כל הבית בולה אור, עמד
3 אביה, ונשקה על ראשה, אמר לה, בתי נתקיימה
4 נבואתיך. וכוון שהמילוחו ליאור, עמד אביה ומפחה על ראשה, אמר לה, בתי היכן נבואתיך,
5 והיינו דכתיב 'ותתצב אחתו מרחק לדעה מה יעשה לו', לידע מה יהא כסוף נבואתה: יוסף
6 וכה וכו': מאי שנא מעיקרא, דכתיב 'ועל יוסף לקבר את אביו וועלו אתו כל עבדי פרעה
7 וגו', והדר 'וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו'. ומאי שנא לבסוף, דכתיב 'וישב יוסף מצרימה
8 הוא ואחיו' והדר 'וכל העלים אתו לקבר את אביו'. אמר רבי יוחנן, פתחילה עד שלא ראו
9 בכבודן של ישראל, לא נהגו בהן כבוד. ולבסוף שראו בכבודן, נהגו בהן כבוד, דכתיב 'ויבאו
10 עד גרן האמדר' וכי גרן יש לו לאמדר, אמר רבי אבהו, כלמד שהקפוחו בתרים לארזו של
11 יעקב, בגרן זה שמקופים לו אמדר, שבאו בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה. תנא, פולס
12 למלחמה באו, כיון שראו פתרו של יוסף תלוו בארזו של יעקב, נטלו פולין בתריהן ותלאום
13 בארזו של יעקב. תנא, שלשים וששה פתרים נטלו בארזו של יעקב. וייספדו שם מספד
14 גדול וכבוד מאד' תנא, אפילו סוסים ואפילו חמורים (מאילו מאילו), כיון שהגיעו למערת
15 המכפלה, אתא עשו, קא מעבב. אמר להן 'ממרא קרית הארבע הוא חברון', ואמר רבי
16 יצחק 'קרית ארבע', ארבע וזגות היו, אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה.
17 איהו קברה ללאה ברדייה, והאי דפיש, דידי הוא. אמרו ליה, זבינתה. אמר להו, נהי דזביני
18 בברותא, פשיטתא מי זביני. אמרו ליה, אין דכתיב 'פקברי אשר פריתי לי' ואמר רבי יוחנן
19 משום רבי שמעון בן יהודה, אין פירה אלא לשון מכירה, שכן בכרפי הים קורין למכירה
20 'פירה'. אמר להו, הבו לי איגרתא. אמרו ליה, איגרתא בארעא דמצרים היא. ומאן ניזיל, ניזיל
21 נפתלי דקליל פי איגרתא, דכתיב 'נפתלי אלה שלחה הנתן אמרי שפר', אמר רבי אבהו, אל
22 תקרי 'אמרי שפר' אלא אמרי ספר. חושים בריה דרן, תמן הוה ויקרון ליה אודניה, אמר להו
23 מאי האי, ואמרו ליה קא מעבב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים, אמר להו ועד דאתי
24 נפתלי מארעא דמצרים, יהא אבי אבא מוטל בבזיון, שקל קולפא, מתייה ארישיה, נתרן עיניה
25 ונפלו אפרעא דיעקב. פתחיהו יעקב לעיניה ואחיו, והיינו דכתיב 'ישמח צדיק פי הוה נקם,
26 פעמיו ירחץ בדם הרשע'. באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה, דכתיב 'למה אשבל גם
27 שניכם יום אחד', ואף על גב דמיתתן לא ביום אחד הואי, קבורתן מיהא ביום אחד הואי.
28 ואי לא עסק ביה יוסף, אחיו לא הוה מעשקי ביה, והכתיב 'וישאו אותו בניו ארצה כנען'.
29 אמרו הניחו לו, כבודו במלכים יותר מבדידותו: מי לנו גדול מיוסף כו': תנו רבנן, בא
30 וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו, שכל ישראל פולין נתעסקו בפניה והוא נתעסק
31 במצות, שצאמר 'חכם לב יקח מצות וגו''. ומינן היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור, אמרו,
32 סרח בת אשר נשתירה מאותו הדור, הלך משה אצלה, אמר לה, כלום את יודעת היכן
33 יוסף קבור, אמרה לו, ארון של מתכת עשו לו מצרים, וקבעוהו בגילוס הנחר כדי שיתברכו
34 מימיו. הלך משה ועמד על שפת נילוס, אמר לו, יוסף יוסף, הגיע העת שגשבע הקדוש
35 ברוד הוא שאני גואל אתכם, והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל. אם אתה מראה עצמך
36 מוטב, אם לאו, הרי אני מנוקין משבעתך. מייד, צף ארזו של יוסף, ואל תחמה היאך ברזל

37 צף, שהרי פתיב 'והי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים וגו', אהה אדוני והוא שאול ויאמר איש האלהים אנה נפל
38 ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל. והלא דברים קל וחומר, ומה אלשע תלמידו של אליהו, ואלהיו תלמידו
39 של משה, צף ברזל מפניו. מפני משה רבנו, על אחת כמה וכמה. רבי נתן אומר, בקברניט של מלכים היה קבור, הלך משה ועמד
40 על קברניט של מלכים, אמר, יוסף, הגיע עת שגשבע הקדוש ברוד הוא שאני גואל אתכם, והגיעה שבועה שהשבעת את ישראל,
41 אם אתה מראה עצמך מוטב, ואם לאו, הרי אני מנוקין משבעתך, באותה שעה נודעו ארזו של יוסף, נטלו משה והביאו אצלו.
42 וכל אותן שנים שהיו ישראל בפחדר היו שני ארזות הללו, אחד של מת ואחד של שכניה, מהלכין זה עם זה, והיו עוברין ושבין
43 אומרים, מה טובן של שני ארזות הללו. אמרו, אחד של מת ואחד של שכניה. וכי מה דרבו של מת להלך עם שכניה. אמרו,

ק"מ

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יג עמוד ב

תוספות

רש"י

1 קים זה מה שכתוב בזה. אנדה זו מפורשת במכילתא בפרשת ויהי בשלח פרעה, כתיב בזה אנכי וכתוב בזה התחת אלהים אנכי, כתיב בזה לא יקרה לך וכתוב בזה האלהים אני ירא
2 לא תשא - חי פרעה, וזכור את יום השבת - וטבח טבח והקן, ואין זה אלא יום השבת, וכן הוא אומר והכינו את אשר יביאו, וכן כל עשרת הדברות, לא תשא את אחיך בלבך, לא
3 תקם ולא תחר, וחי אחיך עמך; ואי לא אייפסק ביה משה וכו'. כלומר דיאך הניחו ישראל למשה להתעסק בו לבדו, וכי לא חשו לשבועה, ואם לא נתעסק בו משה לא היה הם מתעסקין;
4 הכתיב וכו', אלקא לאתר שנפטר משה בערבות מואב נתעסקו בזה ישראל והעבירו את הידן; ותי אי לא היו מתעסקי ביה ישראל. לאתר שנפטר משה בניו מי לא היו מיעסקי ביה,
5 והיאך הניחו בניו את שאר העם להתעסק בו

6 סמליון אומר. פי ר"ח אית דאמרי מלאך
7 ואית דאמרי שם חכם. ערוך:
8 מפני

9 קיים זה כל מה שכתוב בזה. ואי לא עסיק ביה משה,
10 ישראל לא היו מיעסקי ביה, והכתיב ואת עצמות
11 יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם.

12 ותו, אי לא אייפסקו ביה ישראל, בניו לא היו מיעסקי ביה, והכתיב ויהיו לבני יוסף לנחלה.

13 אמרו, הניחו לו, כבודו במרוצים יותר מממועטין. ותו אמרו, הניחו לו, כבודו בגדולים יותר

14 מבקטנים. 'קברו בשכם' מאי שנא בשכם. אמר רבי הקא ברבי חנינא, משכם נבנהו, ולשכם

15 נחזיר אבידתו. קשו קראי אהרדי, כתיב ויבא משה את עצמות יוסף עמו, וכתוב ואת

16 עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל וגו'. אמר רבי הקא ברבי חנינא, כל העושה דבר ולא

17 גמרו, וקא אחר וגמרו, מעלה עליו הכתוב על שגמרו, כאילו עשא. רבי אלעזר אומר, אף

18 מורידין אותו מגדולתו, דכתיב ויהי בעת ההיא וירד יהודה. רבי שמואל בר נחמני אמר,

19 אף קובר אשתו ובניו, דכתיב ותמת בת שוע אשת יהודה וגו' וכתוב וימת ער ואונן.

20 אמר רב יהודה אמר רב, מפני מה נקרא יוסף עצמות בחייו, מפני שלא מוחה בכבוד אביו,

21 דקאמרי ליה 'עבדך איבניו', ולא אמר להו ולא מידי. ואמר רב יהודה אמר רב, ואיתימא

22 רבי הקא ברבי חנינא, מפני מה מת יוסף קודם לאחיו, מפני שהניחו עצמו ברבנות; ויוסף

23 הורד מצרימה' אמר רבי אלעזר, אל תיקרי 'הורד' אלא 'הוריר', שהוריר איצטמניני פרעה

24 מגדולתו. ויקנהו פוטיפר סרים פרעה' אמר רב, שקנאו לעצמו (בא גבריאל וסירוס) בא

25 גבריאל ופרעו, מעיקרא כתיב 'פוטיפר', ולבסוף 'פוטיפרע': מי לנו גדול ממושה וכו'; ויאמר

26 ה' אלי רב לך' אמר רבי לוי, בר'כ' בישר, בר'כ' בישוהו. ברב בישו, י'ב לכס', ברב

27 בישוהו, י'ב לך. דבר אחר, י'ב לך' רב יש לך, ומנו יהושע. דבר אחר, י'ב לך' שלא

28 יאמרו, הרב כמה קשה ותלמיד כמה סרבו, וכל כך למה, תנא דבי רבי ישמעאל, לפום

29 גמלא שיהנא; ויאמר אלהים בן מאה ועשרים שנה אנכי היום' שאין תלמוד לומר 'היום',

30 היום מלאו ימי ושנותי. ללמדך שהקדוש ברוך הוא משלים שנותיהם של צדיקים, כיום ליום

31 ומהדרש להרש, דכתיב את מספר ימיו אמלא'. לא אוכל עוד לצאת ולבוא, מאי לצאת

32 ולבוא, אולימא לצאת ולבא ממש, והכתיב ומושה בן מאה ועשרים שנה במתו לא נס להח',

33 וכתוב ועל משה מערבת מואב אל הר גבו', ותניא שמים עשרה מעלות היו שם ופסעו

34 משה בפסיעה אחת. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, לצאת ולבוא' בדברי

35 תורה, מלמד שנסתתמו ממנו שערי חכמה. וילך משה ויהושע ויתעצבו באהל מועד' תנא,

36 אותה שבת של דיו זוגי היתה, ניטלה רשות מזה וניתנה לזה. (ותניא) אמר רבי יהודה,

37 אימלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו. היכן משה מת, בחלקו של ראובן, דכתיב ויעל

38 משה מערבת מואב אל הר גבו', ונבו בחלקו של ראובן קיימא, דכתיב ויבני ראובן בנו וגו'

39 ואת נבו וגו', (נבו ששם מתו ג' גבאים משה ואהרן ומרים), והיכן משה קבור, בחלקו של

40 גד, דכתיב וירא ראשית לו וגו', ומחלקו של ראובן עד חלקו של גד כמה הוי, ארבעה

41 מילין. אותן ארבעה מילין מי הוליכו, מלמד שהיה משה מוטל בכנפי שכינה, ומלאכי השרת

42 אומרים 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל, והקדוש ברוך הוא אומר מי יקום לי עם

43 מרעים מי יתעצב לי עם פעלי און'. ושמואל אמר, מי כהחכם, ומי יודע פשר דבר'. ורבי יוחנן אמר, 'החכמה מאן תמצא'. ורב

44 נחמן אמר, 'וימת שם משה וגו'. סמליון אמר, וימת שם משה/ ספרא רבה דישאל. תניא רבי אליעזר הגדול אומר, שנים עשר

45 מיל על שנים עשר מיל, כנגד מחנה ישראל, בת קול משמע ואומר וימת משה' ספרא רבה דישאל. ויש אומרים לא מת משה,

46 כתיב וימת שם', וכתוב היום ויהי שם עם ה', מה להלן עומד ומשמש, אף כן אתו בני בארץ

47 מואב מול בית פעור' אמר רבי ברכיה, סימן בתוך סימן, ואפילו הכי ולא ידע איש את קברתו, וכבר שלחה מלכות הרשעה, אצל

ביאורים למסכת סוטה דף יג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 פוטיפר, ולבסוף - בפרשה הבאה, נוספה לשמו האות ע' ונקרא
58 פוטיפרע, והיינו משום שנעשה סריס.
59 שנינו במשנה, מי לנו גדול במשה וכו'. דורשת הגמרא את
60 הפסוקים שנאמרו בענין מיתת משה. נאמר "ויאמר ה' אלי רב לך
61 אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", אמר רבי לוי, לשון זה שאמר
62 רב לך' בא לדרוש, שכיון שבשעת מחלוקת קורח ועדתו, ברב
63 בישר - ענה להם בלשון רבי, לכן נענש בכך שברב' בישרוהו.
64 ומפרשת הגמרא, ברב בישר, היינו מה שאמר משה לקרח ועדתו,
65 רב לכם בני לוי, כלומר שדי לכם במה שיש לכם. וכיון שהקב"ה
66 מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, נענש באותו לשון וברב
67 בישרוהו, ולכן נאמר לו רב לך וגוי'. דבר אחר - באופן אחר
68 מתפרש לשון רב לך, רב יש לך, שהגיע זמן מלכותו, ומינו - ומיהו
69 אותו רב, יהושע, ולכך הגיע זמנו להיפטר מן העולם, שאין מלכותך
70 נוגעת במלכותו כמלא הינמה. דבר אחר, רב לך, מלשון די לך,
71 ביקשו הקב"ה שלא ירבה עוד בבקשה על זה, כדי שלא יאמרו
72 הוראים, הרב - הקב"ה, כמה קשה הוא, שאינו שומע לתלמידו,
73 ותלמיד - משה כמה סרסן הוא יתר על המידה. שואלת הגמרא,
74 וכל כך למה - מדוע באמת לא התקבלה תפילתו של משה שרצה
75 להיכנס לארץ ישראל. ומשיבה, תנא דבי רבי ישמעאל, לפום
76 גמלא שחינא - לפי כח הגמל מרבים את משאו, והרי זה משל, שאף
77 כאן לפי גודל צדקתו של משה הרבו לדקדק עליו.
78 "ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד
79 לצאת ולבא, וה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה". דורשת
80 הגמרא, אחר שכבר נאמר שהוא בן מאה ועשרים שנה, שאין
81 תלמוד לומר - מה הוצרך הכתוב לומר שוב היום', אלא יש
82 לדרוש מכך, שהיום מלאו ימי ושנותי שנעשיתי בן מאה ועשרים
83 שנה, כלומר שביום זה נולדתי. ללמדך שהקדוש ברוך הוא משלים
84 שננותיהם של צדיקים, מיום ליום ומחדש לחדש - שנפטרין מן
85 העולם באותו יום ובאותו חודש שבו נולדו, דכתיב 'את מספר
86 ימיו אמלא'. דורשת הגמרא מה שנאמר 'לא אוכל עוד לצאת
87 ולבוא, מאי הכוונה לצאת ולבוא, אילימא - אם תפרש שתשש
88 כוחו ואינו יכול עוד לצאת ולבוא ממש, יקשה, והכתיב 'ומשה בן
89 מאה ועשרים שנה פתוה לא נס לחה', ומתפרש שעד סוף ימיו לא
90 נס ממנו לחלוחית כוחו. וכן וכתוב 'ויעל משה מערבת מואב אל
91 הר נבו', ותניא - שנינו בברייתא ששתים עשרה מעלות היו שם
92 - בערבת מואב, ופסקין משה - את כולן בפסיעה אחת עד הר נבו,
93 הרי שהיה כוחו עמו. אלא אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי
94 יונתן, מה שנאמר 'לצאת ולבוא', היינו בדרך תורה, ומלמד
95 שנשתתמו ממנו שיערי חכמה, ולא יכל ללמוד תורה.
96 "וילך משה ויהושע ויתיצבו פאהל מועד", תנא, אותה שבת
97 שמת בה משה, של דיו זוני היתה - שני זוגות היו בה, משה בתחילת
98 היום ויהושע בסופו, ובאותה שבת ניפלה רשות מזה - ממשה,
99 וניתנה לזה - ליהושע.
100 (ותניא) אמר רבי יהודה, אילמלא המקרא דלהלן לגבי מקום
101 קבורת משה כתוב, אי אפשר היה לאמר - לומר דבר זה
102 מעצמנו. ומבאר, היכן משה מת, בעבר הירדן שהוא בחלקו של
103 ראובן, דכתיב בהמשך המקרא, 'ויעל משה מערבת מואב אל הר
104 נבו', ונבו הרי בחלקו של ראובן קיימא, דכתיב 'בני ראובן בנו
105 וגו' ואת נבו וגו', (נבו ששם מתו ג' נביאים משה ואהרן ומרים),
106 הרי שמיתתו היתה בחלקו של ראובן. והיכן משה קבור, בעבר
107 הירדן בחלקו של גד, דכתיב 'וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק
108 ספן וגו', הרי שנקבר בנחלתו של גד. ומחלקו של ראובן עד חלקו
109 של גד כמה - מרחק הוי, אביבקה מילין. שואלת הגמרא, את איתן
110 ארבעה מילין שמנחלת ראובן לנחלת גד, מי הזליבו, הרי לא
111 התעסקו ישראל בקבורתו. ומשיבה, מלמד, שהיה משה מופל
112 בכנפי שכינה, והשכינה חבירה אותו מחלקו של ראובן לחלקו של

1 קיים זה - יוסף, את כל מה שכתוב פה - בלוחות הברית, ולכן
2 ראו לו שישאו את ארונו לצד ארון הברית.
3 שנינו במשנה שמשה הוא זה שנתעסק בהעלאת ארונו של יוסף,
4 שואלת הגמרא, ואי לא עסיק ביה משה - וכי אם לא היה משה
5 מתעסק להעלות עצמותיו, ישראל לא הוו מיטעסקי ביה, וכי לא
6 חשו לקיים שבועתם שהשביעם יוסף לעשות כן. והכתיב לאחר
7 מיתת משה, "ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים
8 קברו בשכם", הרי מבואר שכל ישראל התעסקו בארונו של יוסף
9 וקברוהו, ומדוע נקראת קבורתו רק על שם משה. ותו - ועוד קשה,
10 מדוע הניחו בני יוסף לבני ישראל שיקברוהו, וכי אי לא מיטעסקו
11 ביה ישראל, בניו של יוסף לא הוו מיטעסקי ביה לקבורו, וכי לא
12 היה חביב עליהם, והכתיב בהמשך הפסוק ביהושע 'ויהיו לבני יוסף
13 לנתח' שקברוהו בנחלתם, הרי שהיה חביב עליהם, ואם כן מדוע
14 לא התעסקו הם בקבורתו, מתרצת הגמרא על השאלה האחרונה,
15 שאמרו בני יוסף בינם לבין עצמם, הניחו לו - לאבינו יוסף, ויתעסקו
16 בקבורתו בני ישראל, לפי שבבודו במוצאים יותר ממוצאים -
17 כבוד הוא לו שיתעסקו בקבורתו כל בני ישראל שהם מרובין, יותר
18 ממה שיתעסקו בו רק בניו שהם מועטים. ותו - משיבה הגמרא על
19 השאלה הראשונה, שכשהיה משה חי, אמרו בני ישראל, הניחו לו
20 ליוסף שיתעסק בקבורתו משה לבדו, לפי שבבודו בגדולים יותר
21 ממוצאים - כבוד הוא לו שיתעסק בקבורתו משה לבדו שהוא אדם
22 גדול יותר ממה שיתעסקו בו שאר ישראל שהן קטנים.
23 נאמר בפסוק "ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים
24 קברו בשכם", שואלת הגמרא, מאי שנא - מדוע קברוהו דוק
25 בשכם. אמר רבי הווא ברבי חנינא, משכב גבוהו - שמכרוהו
26 לישמעאלים, שהרי נאמר בפסוק שיעקב שלחו אל אחיו הרועים
27 בשכם, לכך אמרו ישראל, ולשכם נחזיר אבידתו - ושיבוהו
28 לקבורה.
29 שואלת הגמרא, קשו קראי אהררי - הפסוקים סותרים האחד את
30 השני, שבפסוק אחד כתיב 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו', הרי
31 שמשה הוא שהתעסק בהעלאתו במשך כל הארבעים שנה במדבר.
32 וכתוב - ואילו בפסוק אחר כתוב 'ואת עצמות יוסף אשר העלו
33 בני ישראל וגו', הרי שכל ישראל העלום. מתרצת הגמרא, אמר
34 רבי הווא ברבי חנינא, כל העושה דבר ולא נמרו, וכא אחר
35 ונמרו, מעלה עליו הכתוב - על זה שגמרו, כאילו הוא עשאו את
36 הדבר כולו. רבי אלעזר אמר, אף מן השמים מורידין אותו - את
37 זה שהתחיל ולא גמר מעשיו מגדולתו, דכתיב אצל יהודה אחר
38 מכירת יוסף, 'ויהי בעת ההיא וירד יהודה' - שירד מגדולתו, כיון
39 שהוא התחיל בהצלת יוסף ואמר לאחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו
40 ובסינו את דמו, והיה לו לגמור ולהצילו מיד אחיו ולהשיבו לאביו.
41 רבי שמואל בר נחמני אמר, עונשו של המתחיל ואינו גומר חמור,
42 שאף קורב את אשתו ובניו בחייו, דכתיב 'תקמת בת שוע אשת
43 יהודה וגו' וכתוב 'ומת ער ואונן', הרי מבואר שמתו אשתו ובניו.
44 אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נקרא יוסף עצמות פתיו -
45 שבשצויה את אחיו להעלות עצמותיו ממצרים, אמר 'העליתם את
46 עצמותי', והרי היה חי. מפני שלא מיתח בכבוד אביו, דקאמרי
47 ליה - שאמרו לו אחיו בדרתם למצרים 'עבדך אבינו', ולא אמר
48 להו ולא מדי - לא מיחה בהם על שקראו ליעקב עבד. ואמר רב
49 יהודה אמר רב, ואתימא רבי הווא ברבי חנינא, מפני מה מת
50 יוסף קודם לאחיו, מפני שהנהיג את עצמו ברפנות.
51 "ויוסף הווד מצרימה", אמר רבי אלעזר, אל תיקרי 'הווד' אלא
52 הוודי, שהוודי יוסף את איצטנני פרעה מגדולתן - שלא ידעו
53 לפתור את חלום פרעה כמותו. עוד נאמר, 'ויקנהו פוטיפר סריס
54 פרעה', אמר רב, שנקנאו - פוטיפר את יוסף מחמת יופיו לעצמו -
55 למשכב זכור. (בא גבריאל וסריס) בא גבריאל ופירעו - סירס
56 את פוטיפר סירוס מרובה. וההוכחה לכך היא, שמעיקרא כתיב

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 מספרך וגו', הרי שהסכים למות למענם. ומה שנאמר 'ואת פשעים
57 נמנה', היינו שנמנה עם מתי מדבר וראוי לו לחלוק אתם את
58 השכר, לפי שנמנה למות אתם במדבר, וזה היה בעבורם, כמו
59 שנאמר ויתעבר בי ה' למענכם. ומה שנאמר 'והוא המא רבים
60 נשא', שנשא על עצמו עון ישראל, בכך שכיפר על מעשה העגל.
61 ומה שנאמר 'ולפשעים יפניע', היינו שביקש רחמים על פושעי
62 ישראל שיחזרו בתשובה ויכופר להם עונותם, ואין לשון 'פניעה',
63 אלא אחת מלשונות התפלה, שנאמר 'ואתה אל תתפלל בעד
64 העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בו', הרי
65 שפגיעה אף היא מלשונות התפלה.

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

66 בפרשת סוטה נאמר 'והביא האיש את אשתו אל הכהן והביא את
67 קרבנה עליה', כלומר שמצוה על הבעל להביא את מנחת אשתו
68 סוטה, ומבאר המשנה את סדר הבאת מנחת סוטה ובמה חלוק דינה
69 משאר המנחות.
70 משנה. הנה הבעל מביא את קרבן מנחתה של אשתו לבית
71 המקדש, שנאמר 'והביא את קרבנה עליה', בתוך כפיפה מצרית -
72 בסל של נצרי דקל וזרדים הגדלים סביב הדקל, ונזננה על ידה של
73 האשה בהגיעו לבית המקדש כדי ליגעה.
74 ואלו הן החילוקים בין מנחת סוטה לשאר המנחות, כל המנחות,
75 תחילתן - כשמביא את המנחה מביתו וסופן - כשמביאים לעזרה
76 בכלי שרת - המנחה נתונה בכלי חשוב שראוי להיות כלי שרת, וזו
77 - מנחת סוטה תחילתה - כשמביאה מביתו, מביאה בכפיפה מצרית
78 - סל מנצרי דקל שאין ראוי לעשות ממנו כלי שרת, וסופה -
79 כשמביאה לעזרה לעשות בה סדר הקרבנות, לפני הקמיצה מניחה
80 בכלי שרת. כל המנחות מעונות שמן ולבונה - שנאמר ויצק
81 עליה שמן ונתן עליה לבונה, וזו אינה מעונה לא שמן ולא לבונה
82 - שנאמר 'לא יצוק עליו שמן ולא יתן עליו לבנה וגו'. כל המנחות
83 - מלבד מנחת העומר באות מן החמין - שנאמר 'סלת חטים
84 תעשה אותם, וזו באה מן השעורין - שנאמר 'עשירית האיפה קמח
85 שעורים. מנחת העומר אף על פי שבאה מן השעורין אינה דומה
86 למנחת סוטה, שהיא היתה באה גרש - מהמובחר ומנופה
87 שבשעורים, שהיו מנפים את הקמח בי"ג נפה עד שנעשה כעין סלת
88 חטים, וזו - מנחת סוטה באה קמח - מעורב הקמח עם קליפת
89 השעורה. רבן גמליאל אומר הטעם שמנחת סוטה באה מקמח
90 שעורים הוא, שבשם שמעשיה מעשה בהמה - שהפקירה עצמה
91 לתשמיש למי שאינו בן זוגה כך כרננה עשוי משעורים שהם מאכל
92 בהמה.
93 נמרא מבאר הגמרא תניא אבא חנין אומר משום רבי אליעזר
94 (ובל כף למה) מפני מה אמרה התורה להניח את המנחה על ידי
95 האשה, כדי שתהיה לסוטה יגיעה בהבאת הקרבן,
96 והטעם שרצתה התורה ליגעה הוא כדי שתחזור בה מחמת היגיעה
97 מדבריה ותודה שזינתה, ולא תיבדק על ידי המים המאררים שיגרמו
98 לה למות. ויש ללמוד מכאן, שאם ככה חסה תורה על עוברי
99 רצונו - שהרי חסה על האשה שזינתה ועברה על רצונו של מקום,
100 קל וחומר שחסה על עושי רצונו. ושאלת הגמרא וממאי שהטעם
101 שרצתה התורה שתחזור בה ולא תיבדק משום דחסה הוא, דילמא
102 רצתה התורה שתחזור בה כי היכי דלא יצטרכו להכין את המים
103 המאררים ותימחק מגילת שם ה' כתוב בה. עונה הגמרא, רבי
104 אליעזר אינו יכול ללמוד שעושים כן כדי שלא תימחק המגילה,
105 משום שקפבר

1 גמרא - מושל של בית פעור, ואמרו לו, הראנו היכן משה קבור.
2 ולא הצליחו למצוא מקום זה, כשעמדו למעלה, נדמה היה להם
3 שמקום קבורתו למטה, וכשעמדו למטה, נדמה היה להם שהוא
4 קבור למעלה. ואף שנחלקו לשתי ביות - קברות, אותן
5 שעומדים למעלה, היה נדמה להן מקום קבורתו למטה, ואותן
6 שעמדו למטה, נדמה היה להן שהוא קבור למעלה, לקיים מה
7 שנאמר במקרא 'ולא ידע איש את קברתו'. רבי המא רבי חנינא
8 אמר, אף משה רבינו בעצמו אינו יודע היכן הוא קבור, דבתיב
9 הקא - בפרשת קבורתו 'ולא ידע איש את קברתו', ובתיב התם
10 'וואת הקרבה אשר ברך משה איש האלהים', הרי שמשה נקרא
11 איש, וראיה שאף הוא לא ידע מקום קבורתו.

12 ואמר רבי המא רבי חנינא, אף שלא זכה ליכנס לארץ ישראל
13 בחייו, מפני מה לא העלו את עצמותיו לארץ ישראל כדרך שהעלו
14 את עצמותיו של יוסף, אלא נקבר משה אצל בית פעור. וביאר
15 שעשו כן כדי לכפר על מעשה - חטא של פעור, שחטאו בבנות
16 מואב. ואמר רבי המא רבי חנינא, מאי דבתיב 'אחרי ה'
17 אלהים תלכו', שמשמעותו ללכת בקרבת ה' וכי אפשר לו
18 לאדם להלך אחר שכניה, והלא כבר נאמר 'כי ה' אלהיך אש
19 אכלה הוא', ואם כן לא ניתן לילך אחריו. אלא כך היא כוונת
20 הפסוק, שצריך האדם להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא
21 - לנהוג כמדותיו. דהיינו מה הוא - הקביה מלביש ערומים,
22 דבתיב 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו בתנות עור וילבשם',
23 אף אתה התנהג כן והלבש ערומים. וכן כפי שהקדוש ברוך הוא
24 ביקר חולים, דבתיב בבואו לבקר את אברהם אחר מילתו 'ויקרא
25 אליו ה' באלוני אברם', אף אתה בפקר חולים. וכן מה הקדוש
26 ברוך הוא ניחם אבלים, דבתיב 'ויהי אחרי מות אברהם ויברך
27 אלהים את יצחק בנו' - שניחמו על אביו וברכו אלוקים ברכת
28 אבלים, אף אתה נחם אבלים. וכן מה הקדוש ברוך הוא קבר
29 מתים, דבתיב 'ויקבר אתו בני', אף אתה קבור מתים.

30 כיון שהזכירה הגמרא שהלביש הקב"ה את אדם חוזה בכתנות עור,
31 דנה הגמרא מהם הכתנות עור שהלבישם. נחלקו בזה רב ושמאל,
32 חד - אחד מהם אמר, שהיו מדבר הקא מן העור - צמר, וחד אמר
33 שהיה זה פשתן, ונקרא כן לפי שהוא דבר שהעור נהנה ממנו
34 שלובשים אותו מנוך לעור. דרש רבי שמלאי, התורה בתחלתה
35 עוסקת בגמילות חסדים, וסופה עוסק בגמילות חסדים, תחילתה
36 גמילות חסדים, שנכתב עשה הקב"ה חסד לאדם וחוה, דבתיב
37 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו בתנות עור וילבשם', וסופה
38 עוסקת בגמילות חסדים, דבתיב 'ויקבר אתו בני'.
39 דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאווה משה רבינו ליבנם לארץ
40 ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע מטובתה הוא
41 צריך. אלא כך אמר משה בתפלתו ובקשתו ליכנס לארץ, הרבה
42 מצות נצטוו ישראל, ואין מתקיימין - חלק מהן אלא בארץ
43 ישראל, לכך אבנס אף אני לארץ, כדי שיתקיימו המצוות כולן
44 על ידי. אמר לו הקדוש ברוך הוא, כלום מה שאתה מבקש לקיים
45 המצוות התלויות בארץ, אין זה אלא כבודי לקבל שכר עליהם, אם
46 כן מעלה אני עליך באילו עשיתם ותקבל שכר עליהם. שנאמר
47 'לכן אחלק לו רבים, ואת עצומים יחלק שלל, תחת אשר
48 הערה למות נפשו, ואת פשעים נמנה, והוא המא רבים נשא,
49 ולפשעים יפניע', ונדרש מקרא זה לגבי משה, 'לכן אחלק לו -
50 שכרו רבים', וכול - שמה תאמר שיהיה שכרו רק באחרונים, ולא
51 כראשונים - האבות, ולמוד לומר 'ואת עצומים יחלק שלל' -
52 שמתן השכר יהיה באברהם יצחק ויעקב, שהן עצומים בתורה
53 ובמצוות. ומה שנאמר 'תחת אשר הערה למות נפשו', הוא לפי
54 שפסר משה את עצמו למהר בעבור ישראל, שנאמר - לאחר
55 חטא העגל אמר משה, 'ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יד עמוד א

רש"י

1 גמטרא. מושל, כמה שאמר קומוס דוכוס ושלטון, וחרבו ריהטון קורטון גסטרא (נקטו קו
 2 לכו: ויברך אלהים את יצחק. נחמו על אביו וברכו ברכת אבליהם: דבר תפא מן העור. של
 3 צמר הוא: שהעור נהנה מפגו. של פשתן שאדם לובש סמוך לעורו: תחלתו גמילות חסדים.
 4 הלביש ערמנים: ולפושעים יפגני. בשביל פושעים הפגני: הערת. הריק:

1 **מפני** מה נקבר מול בית פנור כדי לכפר על מעשה פנור. ומדרש אגדה בכל שנה ושנה
 2 בעת שחטאו ישראל בבנות מואב באותו פרק בית פנור עלה למעלה כדי לקטרג
 3 ולהוכיח עון וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע שמישה רבינו שקעו בקרקע עד
 4 חוטמו וכל שעה שעולה חוזר ושקע למקום ששקעו משה רבינו. מתוספת רבי:

הדרן עלך המקנא

הדרן עלך המקנא

1 **היה** מביא את מנחתה הבעל, בדכתיב
 2 והביא את קרבנה עליה וגו' (מקד' טו)
 3 בפסוק מצרית. זה של יצחק דקל, ורדים שגדלין
 4 סביב הדקל: כרי ליענה. בגמרא מפרש טעמא:
 5 תחלתן וסופן. השתא משמע בשמביאה מביתו
 6 מביאה בכלי שרת לענדה: וסופה בכלי שרת.
 7 קדם קמיצה: כל המנחות טעונות שמן ולבונה.
 8 בדכתיב וצק עליה שמן ונתן עליה לבונה (ויקרא
 9 טו) ולקמיה פריך ותיקא מנחת חוטא: וזו אינה
 10 טעונה. דכתיב בה של יצחק עליה שמן וגו' (מקד'
 11 טו) פאת מן החסין. דכתיב סלת חטים תעשה
 12 אותם (שמו' טו): מנחת העפר באה מן שעורים.
 13 במסכת מנחות (ף סה) לפינן לה מקראי: פאה
 14 גרש. דכתיב גרש פרמל תקריב את מנחת
 15 בבגדיך (ויקרא טו) ובמסכת מנחות (ף טו) אמרין
 16 במנחת העפר הכתוב מדבר: גרש. בשעורים
 17 מברך שבו, מנפה ב"ג נפה כעין סלת חטים:
 18 קמה. הכל מעורב כמו שנטחן: גמ' וכל כך לפה.
 19 לקמה אנו טורחין ליענה: על עיקר רצונו. שאם
 20 נקמה עברה על רצונו של מקום ורצה שתודה
 21 שלא תיבדק: קסבר. האי תפא דאמר משום
 22 דקסה הוא:

1 **גמטרא** של בית פנור, הראנו היכן משה קבור. עמוד
 2 למעלה, נדמה להם למטה. למטה, נדמה להם
 3 למעלה. נחלקו לשתי ביהות, אותן שעומדים למעלה,
 4 נדמה להן למטה. למטה, נדמה להן למעלה, לקיים
 5 מה שנאמר 'ולא ידע איש את קברתו'. רבי תנאי
 6 ברבי חנינא אמר, אף משה רבינו אינו יודע היכן
 7 קבור, כתיב תפא 'ולא ידע איש את קברתו' וכתוב
 8 התם 'וזאת הקברכה אשר ברח משה איש האלהים'.
 9 ואמר רבי תנאי, ברבי חנינא, מפני מה נקבר משה
 10 אצל בית פנור, כדי לכפר על מעשה פנור. ואמר
 11 רבי תנאי ברבי חנינא, מאי דכתיב 'אחרי ה' אלהיכם
 12 תלכו', וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכניו, והלא
 13 כבר נאמר 'כי ה' אלהיך אש אכלה הוא, אלא להלך
 14 אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא. מה הוא מלביש
 15 ערומים, דכתיב 'ועש ה' אלהים לאדם ולאשתו
 16 פתנות עור וילבישם', אף אתה הלבש ערומים.
 17 הקדוש ברוך הוא ביקר חולים, דכתיב 'וירא אליו ה'
 18 באלוני ממורא', אף אתה ביקר חולים. הקדוש ברוך
 19 הוא נחם אבליים, דכתיב 'יהי אחרי מות אברהם
 20 ויברך אלהים את יצחק בגו', אף אתה נחם אבליים.
 21 הקדוש ברוך הוא קבר מתים, דכתיב 'ויקבר אתו

מביא

1 את סדר המנחה וסדר
 2 הפרשה מכוונין שהרי כך סדר הפרשה
 3 קינא לה ונטתרה מעלה האשה ומביא את
 4 מנחתה הכהן מביא פילי של חרס ונותן לתוכו
 5 חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר מעמיד
 6 האשה בשער נקנור ואוחז בבגדיה וסותר את
 7 שערה ונותן את המנחה על ידיה וביד הכהן מים
 8 המרים ומשביע ומתנה עמה וכתב את המגילה
 9 ומוחק ומשקה ונטל מנחתה מתוך כפיפה מצרית
 10 ונותן לתוך כלי שרת מניף ומניש קומץ ומקטיר
 11 ולא ידענו למה שינה התנא הסדר ואם סדר
 12 התנא דוקא או סדר הפרשה:

כדי

1 ליענה. שהרי היתה נתונה על ידה עד גמר
 2 כל הסדר כדי שתחזור ותודה ולא שיין
 3 למימר דרדיש טעמא דקרא אלא דיקא דנפקא לן
 4 מינה מידי דמריב מיניה וקרא טמנא כתיב וכולל
 5 הכל ואנו דורשין טעמא ואומרים זהו הטעם של
 6 פסוק הואיל וטעמו בשביל כך איבא דוקא כגון
 7 לא תחבל בגד אלמנה משמע בין עניה ועשירה
 8 וקאמר ר"ש טעמא דקרא שאם אתה ממשכן
 9 אותה אתה משיא לה שם רע בשכינותיה מתוך
 10 שאתה משיב לה העבטו ואמר עניה דוקא אין
 11 ממשכנין אותה (כ"ט דף קטו).
 12 אי

22 כגו', אף אתה קבור מתים: 'פתנות עור' רב ושמואל, חד אמר דבר תפא מן העור, וחד אמר דבר שהעור נהנה מפגו. דרש
 23 רבי שמלאי, תורה תחלתה גמילות חסדים, וסופה גמילות חסדים. תחלתה גמילות חסדים, דכתיב 'ועש ה' אלהים לאדם
 24 ולאשתו פתנות עור וילבישם', וסופה גמילות חסדים, דכתיב 'ויקבר אתו כגו'. דרש רבי שמלאי, מפני מה נהאיה משה רבינו
 25 ליפגם לארץ ישראל, וכי לאכול מפרה הוא צריך, או לשבוע מטובה הוא צריך. אלא כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל,
 26 ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ, כדי שיתקיימו כולן על ידי. אמר לו הקדוש ברוך הוא, כלום אתה כונן
 27 אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאלו עשיתם, שנאמר 'לכן אחלק לו ברבים, ואת עצומים יחלק שלל, תחת אשר הערה
 28 למות נפשו, ואת פשעים נמנה, והוא תפא רבים נשא, ולפשעים יפגני', לכן אחלק לו פרבים, יכול פאחרונים ולא פראשונים,
 29 תלמוד לומר 'ואת עצומים יחלק שלל' פאברהם יצחק ויעקב, שהן עצומים בתורה ובמצות. 'תחת אשר הערה למות נפשו',
 30 שפסר עצמו למותה, שנאמר 'אם אין מחני נא וגו''. 'ואת פשעים נמנה', שנמנה עם מתי מדבר. 'הוא תפא רבים נשא', שפיפר
 31 על מעשה העגל. 'ולפשעים יפגני', שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה, ואין 'פגניה' אלא תפלה, שנאמר 'ואתה
 32 אל תפלה בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי':

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

33 **מזנה**. היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית ונותנה על ידיה כדי ליענה. כל המנחות תחילתן וסופן בכלי שרת, וזו תחלתה
 34 בכפיפה מצרית וסופה בכלי שרת. כל המנחות טעונות שמן ולבונה, וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבונה. כל המנחות באות
 35 מן החסין וזו פאה מן השעורין. מנחת העומר אף על פי שבאה מן השעורין, היא היתה באה גרש, וזו פאה קמה. רבן גמליאל אומר, פשם
 36 שמעשיה מעשה בתמה כך קרבנה מאכל בתמה. **גמרא** תניא אבא חנין אומר משום רבי אליעזר, (וכל כך לפה) כדי ליענה כדי שתחזור
 37 בה. אם בכה חסה תורה על עוברי רצונו, קל וחומר על עושי רצונו. ומפוא משום דקסה הוא, דילמא כי חיכי דלא תימוחק מגילת, קסבר
 38 משקה

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יד עמוד ב

תוספות

רש"י

1 משום מגילה הא אימחקה. היה קשה לרבי האמר' לעיל (ף ז) דלאור (שנמחה)
 2 מגילת מאימין עליה שתשתה ונראה דעל כרחק אית לן למימר ד"א לית ליה איום
 3 שתשתה אפי' אחר מדיקת מגילה ומדלא פריך נהי דמשקה ואחר מקריבה אימא דלאור
 4 מדיקה לאלתר היה נוטל המנחה מעל ידה. ש"מ דפשיטא ליה דער שעת הקרבה היה
 5 מניחה על ידה אם כן למאן דאמר מאימין עליה
 6 שתשתה אית לן למימר דסבירא ליה מקריב
 7 מנחה ואח"כ שותה דכבר נקריבה:
 טעונה

1 משקה. המים ואח"כ מקריב מנחתה. ופולגתא היא בפרק היה נוטל (לקמן פ"ז ע"ג). ומיהו כל
 2 זמן שלא קריב מנחתה אינה נבדקת. דכתיב מזכרת עון, ואנ"ע פשתתה מניחין אותה
 3 בקדה כדי לנגעה ותודה, והשתא נדאי משום חסיון הוא. דאי משום מגילה הא אימחקה
 4 לה: לקלות. כעין סלים, אדם מביא מנחתו לעורה מתוך ביתו בקלותו וכו': ונתנה.
 5 בעורה בכלי שרת. קט"ד שצריך לתתה ע"מ כן
 6 שיהא דעתו שיקדשה הכלי: ופנישה. מגיע את
 7 הכלי לקרן מערבית דרומית. ולקמן יליף לה
 8 מקרא: ודיו. לקמן מפרש מאי היא תאמאי
 9 תיסק אדעתך ונדביע טפי: ומסלק הלבונה לצד
 10 אחי. בתוך הכלי עצמה. ולקמן מפרש טעמא
 11 דכלה מתניא: שנתרבה שמנה. מקום שהיא
 12 נבללת יפה בשמן: ונתנו לכלי שרת. שני. ולקמן
 13 מפרש טעמא: על גבי האשים. על האש: לתן
 14 לתובה. לתן לתוך השריפים: בכלים הראויין לכלי
 15 שרת. אם היה מקדשן. רבי. מוסל. ומנחתו
 16 ובמסכת סוטה יליף טעמא בפרק החילול (ף ז):
 17 בחשוכין. בכלי עץ וחשוכין הקריבוהו נא לפתחה.
 18 סיפא דקרא. הרצף או הישא קניו: אין מקדשין
 19 אלא פנינת. שדמותו כהן צריך שיתנו לשם
 20 קדש. וא"ת הרי מנחה קדשה ועומדת שהקדישה
 21 בפנה. קדשת פה אינה אלא קדשת דמים ואינה
 22 קדשת הגוף. ואינה נפסלת בטבול יום ובלינה.
 23 ואם נטמאת פנינת. קדשה בכלי קדשת
 24 הגוף ונפסלת בטבול יום ובלינה ואין לה פדיון.
 25 נתנה לקדשה. התורה הקריבוהו לתנו בכלי
 26 שרת כדי שיקדשנה הכלי ואפלו אינו מתבון
 27 לקר: ונתן עליה. הור שמן ולבונה ואין צריך
 28 בתוך לקר. דכתיב וצק עליה שמן וגו' והור
 29 והביאה אל בני אהרן וגו': וזאת תורת המנחה.
 30 כל המנחות במשמע: הקרב אותה בני אהרן וגו'
 31 יכול בפעור. יגיענה לדפן מערב של מזבח.
 32 דהיינו לפני ה': שהשתה במערב והמזבח בחצר.
 33 ל"ב אמה רחבו ממצע באמצע העזרה. וכן
 34 ההיכל ממצע באמצע העזרה זה מול זה ל"ב
 35 אמה היכל ובתליו. חלול כ' ובתליו ר' אמה עבי
 36 כהל צפוני וששה לכתל דרומי. נמצא מערבו
 37 של מזבח לפני ה'. דאין מפסיק כלום בינו לבין
 38 ההיכל. דאלו אולם שלפני ההיכל פתח הוא
 39 ורחבו עשרים אמה כהל חלול של היכל: כנגד
 40 הרה. כל מה שיכול לקרבו כלפי מערב. ובלבד
 41 שיהא שם קצת דרום משום אל פני המזבח. דאי
 42 לאו כנגד הרה ליבא לפני ה': כלל שדרי וזית
 43 ההיכל בלם כנגד וזית המזבח: ר' אלעזר אומר
 44 בו' דורשו למקרא בענין אחר, וקר דורשו. מתוך
 45 שנאמר לפני ה' אל פני המזבח: יכול יגשנה
 46 לאחד מן רצף למערב רצף לדומה: וה"ל לה
 47 בת"כ או לדומה של קרן אמרת. קר תשיבני
 48 כל מקום שאמה מוצא בו' דכיון דאפשר לקים
 49 את שניהם תו לא תוקמה רצף זה עושה רצף
 50 ומקטרו

1 משקה ואחר כך מקריב את מנחתה, דאי משום
 2 מגילה הא אימחקה לה: כל המנחות בו: ורמינהו,
 3 סדר מנחות ביצד, אדם מביא מנחה מתוך ביתו
 4 בקלותו של כסף ושל זהב ונתנה לתוך כלי שרת ומקדשה בכלי שרת, ונתן עליה שמנה
 5 ולבנתה ומוליכה אצל פה, וכהו מוליכה אצל מזבח ומגישה בקרן דרומית מערבית כנגד
 6 הורה של קרן, ודיו. ומסלק את הלבונה לצד אחד וקומץ ממקום שנתרבה שמנה, ונתנו
 7 לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת ומלקט את לבונתה ונתנה על גביו (ומעלה אותו לגבי
 8 מזבח) ומעלהו ומקטרו בכלי שרת ומולחו ונתנו על גבי האשים. קרב הקומץ, שרייה
 9 נאכלין ורשאין הפהנים ליתן לתוכה יין ושמן ודבש, ואין אסורין אלא מלחמין. קתני מיהא,
 10 בקלותו של כסף ובקלותו של זהב. אמר רב פפא, אימא בכלים הראויין לכלי שרת, מפלל
 11 דכפיפה מצרית לא חזיא. כמאן, דלא פרבי יוסי פרבי יהודה, דתניא כלי שרת שעשאן של
 12 עץ, רבי פוסל ורבי יוסי יהודה מכשיר. אפילו תימא רבי יוסי פרבי יהודה, אימר
 13 דאמר רבי יוסי פרבי יהודה בחשוכין, בפחותין מי אמר. וכי לית ליה לרבי יוסי פרבי יהודה
 14 'הקריבוהו נא לפתחה': ונתנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת: שמעת מינה, כלי שרת
 15 אין מקדשין אלא מועת. אימא, נותנה בכלי שרת לקדשה בכלי שרת: ונתן עליה שמנה
 16 ולבנתה: שנאמר ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה: ומוליכה אצל פה: דכתיב והביאה
 17 אל בני אהרן וגו': וכהו מוליכה אצל מזבח: דכתיב והגישה (אצל) [אל] המזבח: מגישה
 18 בקרן דרומית מערבית כנגד הורה של קרן ודיו. מנלו, דכתיב וזאת תורת המנחה הקרב
 19 אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח, ותניא, לפני ה', יכול במערב, תלמוד לומר 'אל
 20 פני המזבח'. אי אל פני המזבח, יכול בדרום, תלמוד לומר 'לפני ה''. הא ביצד, מגישה בקרן
 21 דרומית מערבית כנגד הורה של קרן, ודיו. רבי אלעזר אומר, יכול יגישה במערב של קרן
 22 או לדומה של קרן, אמרת כל מקום שאמה מוצא שני מקראות, אחד מקיים עצמו ומקיים
 23 דברי חבירו, ואחד מקיים עצמו ומכבול דברי חבירו, מניחין את שמקיים עצמו ומכבול חבירו,
 24 ותפסין את שמקיים עצמו ומקיים חבירו, כשאתה אומר 'לפני ה' במערב, ביטלתה אל פני
 25 המזבח' בדרום, וכשאתה אומר 'אל פני המזבח' בדרום, קיימתה 'לפני ה' במערב. הא ביצד,
 26 מגישה לדומה של קרן, והיכן קיימתה, אמר רב אשי, קסבר האי תנא, כוליה מזבח בצפון
 27 קאי. מאי ודיו, אמר רב אשי, איצטריך, סלקא דעתך אמינא, תיביעי הגשת מנחה גופה,
 28 קמשמע לן. ואימא הכי נמי, אמר קרא והקריבה אל הפה וגו' והגישה אל המזבח מה
 29 הקרבה אצל פה בכלי, אף הגשה אצל מזבח בכלי: ומסלק את לבונתה לצד אחד: פי היכי
 30 דלא תקמוץ בתרי מנחה, דרתנן קמץ ועלה בידו צרור או גרגר מלה או קורט לבונה פסול:
 31 וקומץ ממקום שנתרבה שמנה: מנלו, דכתיב מסלתה ומשמנה: מגרשה ומשמנה: ונתנו
 32 לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת: למה לי, הא קדשה חדא זמנא. מידי דהוה אדם, דם
 33 אף על גב דקדשתיה ספין בצואר בהמה, הדר מקדיש ליה בכלי שרת, הכא נמי לא שנא:
 34 ומלקט את לבונתה ונתנה על גביו: דכתיב וזאת כל תלבנה אשר על המנחה: ומעלהו

זה עושה אלא תפוס המקיים את שניהם: קיימתה לפני ה' במערב הא ביצד מגישה לדומה של קרן. וה"ל גב בת"כ. לדומה של קרן ולא בעי כנגד חדה: והיכן קיימתה. הלא חוץ
 לכנגד וזית ההיכל הוא: קסבר האי תנא. ר' אלעזר. כליה מזבח בצפון קאי. בחלק צפוני של עזרה. ולית ליה דמזבח מן כנגד ההיכל ובתליו. נמצא דרומו של מזבח כנגד אמצע
 פתח ההיכל, הלכך יגישה אל פני המזבח בדרום, ובלבד שיהא סמוך למערב. נמצא מקום את שניהם. וה"ל נמי אם היה מזבח משוך מעט מכנגד וזית דרומית ההיכל ולצפון שיהא
 דרומו של מזבח כנגד ההיכל היה מצי לקים את שניהם. דכנגד ההיכל קרניו היה לפני ה' ובלבד שיש סמוך לקרן דהיינו אצל מערב, והא נזקק למשמע מזה כליה מזבח בצפון קאי,
 משום דג מחלוקת הוה בדר זה, ר' יהודה אית ליה מזבח מן כנגד היכל ובתליו בפ"ק דיומא (ף טז), ור"א בן יעקב אית ליה כליה מזבח בדרום קאי, דאמר צפוני שהוא צד
 מכלום. ור' יוסי הגלילי אית ליה כליה מזבח בצפון קאי בנזקים בפ' קדשי קדשים (ף טז), הלכך לר"א דהקא דשמעי' ליה ע"כ דקאמר וזית דרומית של מזבח לפנים מכנגד וזית של
 היכל הוא. ופליג אדר"א ואדר"א בן יעקב. מוקמינן ליה בר' יוסי הגלילי דס"ל דכליה מזבח בצפון, ולא מוקמינן ליה במחלוקת רביעית: מאי ודיו. מאי תיסק אדעתיה ונדביע טפי: פתחה
 גופה. ולא הכלי שיהא בה אלא יכוף הכלי שיהא נוגע סתל למזבח: פסול. משום דהוה קמץ חסר: ככין. הוה כלי שרת דתנא ויטע ט"ז: כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן,
 וכפאן ואלך עבודתן מחבתן: הדר מקדש ליה בכלי. שמוקבל בכלי שרת בדכתיב וישם באגנות (שמות מו) וזאת כל תלבנה. גבי הקשרה כתיב, דמקטר קמץ ולבונה פי הדי:
 ה"נ

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 מוליכה אצל מופת, דכתיב 'והנישה (אצל) [אל] המזבח'.
 58 מבואר בברייתא מנישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של
 59 קרן ודיו. שואלת הגמרא, מנין שמקום הגשת המנחה הוא בחודה
 60 של קרן מערבית דרומית, עונה הגמרא, דכתיב 'וואת תורת
 61 המנחה תקרב אתה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח' - משמע
 62 שזו היא תורת כל המנחות. ותניא, לפני ה', יכול פמערב - אם היה
 63 כתוב רק 'לפני ה' היינו מפרשים שמנישה אל הקיר המערבי של
 64 המזבח, תלמוד לומר 'אל פני המזבח' - לכך נאמר 'אל פני
 65 המזבח', ופני המזבח הם בצד דרום ששם נמצא הכבש שעולים בו
 66 למזבח. אי אל פני המזבח יכול פדרום - ואם היה כתוב רק 'אל
 67 פני המזבח', היינו מפרשים שמנישה אל הקיר הדרומי של המזבח,
 68 תלמוד לומר 'לפני ה' - לכך נאמר 'לפני ה' הדיינו לצד המערב,
 69 הא פיצד - כיצד יתכן שינישה גם 'לפני ה' וגם 'אל פני המזבח',
 70 אלא שמנישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו -
 71 מגישה כנגד חודה של קרן דרומית מערבית, ובאופן זה נחשב
 72 שהגישה גם 'לפני ה' וגם 'אל פני המזבח'.
 73 מביאה הגמרא שרבי אלעזר אמר, כיון שנאמר גם 'לפני ה' וגם 'אל
 74 פני המזבח' יכול ינישה במערבה של קרן או לדרומה של קרן -
 75 היינו יכולים לומר שיכול להגישה להיכן שיחפוץ, או לצד מערב של
 76 הקרן ויקיים 'לפני ה' או לצד דרום ויקיים 'אל פני המזבח', אך אין
 77 זה נכון משום שאמרת - יש להשיב ולומר, שדוקא במקום שאי
 78 אפשר לקיים דין אחד משני הפסוקים - בזה צריך לומר שכונת
 79 התורה היא שיעשה אחד מהשנים, אך בכל מקום שאתה מוצא
 80 שני מקראות שאחד מקיים עצמו ומקיים דברי חבירו - שהדין
 81 שנאמר בפסוק אחד ניתן ליישבו גם עם מה שנאמר בו וגם עם מה
 82 שנאמר בפסוק השני, ואחד מקיים עצמו ומכביל דברי חבירו -
 83 ואילו הדין שנראה מהפסוק השני מתיישב עם מה שנאמר בו עצמו
 84 אך סותר את מה שנאמר בפסוק הראשון, מניחין את הדין שנראה
 85 מהפסוק השני שמקיים עצמו ומכביל חבירו, ותופסין את הדין
 86 שנאמר בפסוק הראשון שמקיים עצמו ומקיים חבירו. ולכן לגבי
 87 הגשת המנחה, בשאאתה אומר לפני ה' פמערב - אם נרצה לקיים
 88 רק את מה שנאמר בפסוק 'לפני ה' ולהגיש לצד מערב, בפיחתה
 89 'אל פני המזבח' פדרום לא נקיים כלל את מה שנאמר 'אל פני
 90 המזבח' שמשמע שצריך להגיש לצד דרום, ובשאאתה אומר 'אל פני
 91 המזבח' פדרום קנימתה לפני ה' פמערב - אך אם נקיים את מה
 92 שנאמר בפסוק 'אל פני המזבח' ונגיש לצד דרום, נקיים גם את מה
 93 שנאמר 'לפני ה' הדיינו לצד במערב, הא פיצד - להיכן יגיש ויקיים
 94 את שני הדינים, מנישה לדרומה של קרן - מגיש את המנחה לקיר
 95 הדרומי של המזבח ואין צריך שיהיה כנגד חודה. שואלת הגמרא
 96 והיכן קנימתה בזה את מה שנאמר 'לפני ה', והרי התבאר של"ב
 97 אמות של המזבח היו מכוונות כנגד היכל וקירותיו חזויות המזבח
 98 אינם מכוונות כנגד ההיכל, נמצא שלא קיים 'לפני ה'. מבארת
 99 הגמרא, אמר רב אשי קסבר הא תנא כוליה מופת בצפון קאי
 100 - רבי אלעזר סבר כשיטת רבי יוסי הגלילי, שכל ל"ב אמות המזבח
 101 היו בצפון העזרה, כלומר ששש עשרה אמות הדרומיות של המזבח
 102 בלבד היו כנגד חצויו הצפוני של ההיכל, נמצא שאף העומד בצד
 103 הקיר הדרומי של המזבח עומד כנגד ההיכל, ומגיש את המנחה לקיר
 104 הדרומי סמוך ביותר למערב, ובכך מקיים גם את מה שנאמר 'לפני
 105 ה' שהרי הוא כנגד ההיכל, וכן את 'אל פני המזבח' שהרי מגיש לצד
 106 דרום.
 107 שואלת הגמרא מאי כוונת הברייתא במה שאמרה ודיו - ומשמע
 108 שהינו סבורים שיש לו לעשות יותר. ומשיבה, אמר רב אשי,
 109 איצטריף - הברייתא הוצרכה לומר כן משום שקלא דעתך
 110 אמניא תיפעי הנשת מנחה גופה - היינו סבורים שאין די בהגשת
 111 הכלי עם המנחה למזבח אלא צריך לכוף את הכלי ולהקריב את
 112 סולת המנחה עצמה שתהיה נוגעת במזבח, קמשמע לן שדי בנגיעת

1 סדר בדיקת הסוטה הוא, שתחילה מוחים את מגילת סוטה אל
 2 המים ומשקה את המים, וגם לאחר שהשקה משאירים את המנחה
 3 על ידיה ואחר כך מקריב את מנחתה, ולכן הוכרח לומר שהטעם
 4 שרצתה התורה ליגעה כדי שתודה ולא תיבדק הוא משום שחסה
 5 עליה שלא תמות, דאי משום מנילה שלא תימחק, מדוע ממשיכים
 6 ליגעה הא כבר אפחיקא לה.
 7 כל המנחות כו'. מקשה הגמרא ורמינהו, שנינו בברייתא קרן
 8 מנחות פיצד, אדם מכיא מנחה מתוך ביתו בקלות - כעין סלים
 9 של כסף ושל זהב, ונתנה כשגניע לעזרה לתוך כלי שרת
 10 ומקדשה בכלי שרת - הבינה הגמרא שכשנותן את המנחה בכלי
 11 שרת צריך שתהיה דעתו שהכלי יקדשה, ונתן עליה בעל הקרבן
 12 שמנה ולבנותה ומוליכה אצל כהן, וכהן מוליכה אצל מופת
 13 החיצון ומנישה - שיגע הכלי בקרן דרומית מערבית כנגד חודה
 14 של קרן, ודיו די בכך. ומסלק הכהן את הלבונה שבתוך הכלי לצד
 15 אהד של הכלי, כדי שלא יתערב בקומץ חלק מן הלבונה, וקומץ -
 16 נוטל הכהן בקמיצתו מקום שנתרפה שמנה - ממקום שהמנחה
 17 בלולה היטב בשמן, ונתנה לתוך כלי שרת אחר ומקדשו בכלי
 18 שרת בשנית, ולהלן יתפרש טעם הדבר. ומלקט את לבנותה
 19 שנתורה בכלי הראשון ונתנה על גביו - על גבי הקומץ, (ומעלה
 20 אותו לגבי מופת) ומעלה - את הקומץ שהלבונה נתנה על גביו
 21 ומקדו בכלי שרת, ומולחו ונתנו על גבי האשים שעל המזבח.
 22 לאחר שקרב הקומץ, שרייה של המנחה שנתרו בכלי נאכלין
 23 לכהנים, ורשאין תהנין ליתן לתובה - לתוך השירים ון ושמן
 24 ודבש, ואין אסורין לעשות בשירי המנחה אלא מלחמן - לגרום
 25 להם שיחמיצו. מבארת הגמרא הקושיא מהברייתא, קתני מיהא,
 26 שהביאו את המנחה מבית בעל הקרבן בקלות של כסף ובקלות
 27 של זהב ורק לאחר הבאתה לעזרה הניחה בכלי שרת, ואילו במשנה
 28 מבואר שאף תחילתן בכלי שרת. מתרצת הגמרא, אמר רב פפא
 29 אימא בכלים הראויין לכלי שרת - אין כוונת המשנה שנותנה
 30 מתחילה בכלי שרת, אלא שנותנה בכלים הראויים לקדשן ולעשות
 31 מהם כלי שרת. מדייקת הגמרא, מפלל - משמע מהמשנה דכפיפה
 32 מצרית לא חוין - אינה ראויה להיות כלי שרת ולכן אין מביאין בה
 33 אלא מנחת סוטה. במאן, הלא ברבי יוסי ברבי יהודה - דין זה הוא
 34 כדעת רבי ולא כרבי יוסי ברבי יהודה, דתניא כלי שרת שעשאן של
 35 עץ, רבי פוסל ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר - והבינה הגמרא
 36 שהטעם שכפיפה מצרית אינה ראויה לכלי שרת הוא משום שעשויה
 37 מעץ וכרבי, לא לדעת רבי יוסי ברבי יהודה גם כפיפה מצרית ראויה
 38 לכלי שרת. דוחה הגמרא אפילו תימא שמשנתנו סוברת כרבי יוסי
 39 ברבי יהודה, מכל מקום כפיפה מצרית אינה ראויה לכלי שרת,
 40 אימא דאמר רבי יוסי ברבי יהודה בשחובין - שאף רבי יוסי ברבי
 41 יהודה לא הכשיר לכלי שרת אלא כלי עץ חשובים אך פפחותין מי
 42 אמר - וודאי לא סבר שעושים כלי שרת מדברים פחותים ובוזיים
 43 ככפיפה מצרית, שהרי מי לית ליה לרבי יוסי ברבי יהודה
 44 'הקריבוהו נא לפחתך' - וכי לא סבר רבי יוסי בר יהודה את הלימוד
 45 מהפסוק 'הקריבוהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך', שאין להביא
 46 קרבן מדברים פחותים.
 47 מבואר בברייתא ונתנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת. סברה
 48 הגמרא שכשמניח את המנחה בכלי שרת עליו להכונן שהכלי
 49 יקדשה, שמעת מינה כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת - ומוכח
 50 שכלי שרת אינם מקדשים את מה שבתוכם אלא אם כן הנותן
 51 מתכוון לכך. דוחה הגמרא, אימא כוונת הברייתא היא שנותנה
 52 בכלי שרת לקדשה בכלי שרת - הטעם שהצריכה התורה להניח
 53 את המנחה בכלי שרת, הוא כדי שתתקדש המנחה בכלי, אך אף אם
 54 אינו מתכוון שהכלי יקדשה הכלי מקדשה. ונתן עליה בעל המנחה
 55 שמנה ולבנותה, שנאמר ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה.
 56 ומוליכה אצל כהן, דכתיב 'והביאה אל בני אהרן וגו'. וכהן

ישעיה ה ט-טז

ט באזני יהוה צבאות אם לא פתים רבים לשמה יהיו גדלים וטובים מאין יושב: י פי עשרת צמדי כרם יעשו בת אחת וזרע חמר יעשה איפה: (ט) יא הוי משכימי בכקר שכר ירדפו מאחרי בנשף יין ידליקם: יב והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתייהם ואת פעל יהוה לא יפיטו ומעשה ידיו לא ראוי: יג לכן גלה עמי מבלידעת וכבודו מתי רעב והמונו צחה צמא: יד לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לכליחק וירד הדרה והמונה ושאוניה ועלו בה: טו וישח אדם וישפל איש ועיני גבהים תשפלנה: טז ויגבה יהוה צבאות כמשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה:

רש"י

עשו עצמם כאילו לא ראו את גבורותיו, ד"א לא קלסוהו שחירת יוצר אור ולא ערבית המעריב ערבים: (יג) מבלי דעת. לפי שהיה לבם בלי דעת: וכבודו מתי רעב. נכבדיו ימותו ברעב: צחה צמא. צמא כנגד רוב משתייהם: צחה. תרגום של צמאה: (יד) לכן הרחיבה. מדה במדה הם הרחיבו נפשם לבלוע מאכל ומשת' לרוב ופערו פה לבלוע אף שאול תרחיב נפשה לבלוע: ופערה. ופתחה: לבלי חק. באין סוף ולמה לבלי חק לפי שלא היה בידם של אלו חק וקצבה לתפנוקיהם: וירד. שם הדרה של ירושלים: ועלו בה. העלזים שבה: (טו) וישח. ויחלש תקוף גברין ולפי מדרשו זה הקב"ה שהם גרמו לו להראות כאיש נדהם וכן הוא אומר צור ילדך תשי (דברים ל"ב) ואומר בעצלתים ימך המקרה (קהלת ט): (טז) ויגבה ה' צבאות כמשפט. כשיעשה משפטים בהם יגבה שמו בעולם, כמשפט יושטיצ"א בלע"ז: והאל הקדוש. יתקדש בתוך הצדיקים הנשארים בכס:

(ט) באזני ה' צבאות. אמר הנביא שתי אזני שמעו כשנגזר עליהם גזירה מאת ה' ובשבעה אם לא על דבר זה בתים רבים לשמה יהיו ובתים גדולי' וטובים יהיו מאין יושב: (י) כי עשרת צמדי כרם. ומפני הרעב יגלו יושבי הבתים ואין יושב בה וגם זאת תהיה לכם מדה במדה על הקרבת השדה בשדה שגזלתם חלקו של מקום במעשר הארץ: עשרת צמדי כרם. (ארפינ"ט בלע"ז) ואומר אני כדי עבודת יום אחד בצמד בקר קרוי צמד: יעשו בת אחת. מדה אחת של יין, בת שלש סאין: וזרע חומר. בית כור שהיא שלשי' סאין של תבוא' יעשה איפה שלש סאין: (יא) מאחרי בנשף. לשתות יין בלילות: יין ידליקם. בוער במ: (יב) כנור ונבל. נימין יתרות יש נבל מן הכנור ולמה נקרא שמו נבל שמנבל כל מיני כלי זמר, במדרש תהלים: תוף. של עור הוא: וחליל. אבוב של קנה, (צלמיי"ל בלע"ז): ואת פועל ה' לא יביטו. וכאורייתא דה' לא אסתכלו: ומעשה ידיו לא ראו.

מצודת ציון

(י) צמדי. ענין זוג כמו צמד בקר (ש"א יא) ועבודת יום אחד בצמד בקר קרוי צמד כרם: בת. מדת הלח מחזקת ג' סאין: חומר. הוא כור מחזיק ל' סאין איפה מדת היבש מחזקת שלשה סאין: (יא) בנשף. בחשכת הלילה כמו נשף חשקי (לקמן כא): (יב) כנור ונבל תוף וחליל. הם שמות כלי נגון: (יג) מתי רעב. אנשי רעב: צחה. ענין יובש וצמאון כמו על צחית סלע (יחזקאל כד): (יד) ופערה. פתחה ביותר כמו פי פערתי (תהלים קיט): לבלי חוק. בלא קצבה: והמונה. המון עמה: ושאוניה. הוא כמו המונה וכפל הדבר במ"ש: ועלו. ענין שמחה: (טו) וישח. ענין כפיפה כמו שחו רעים לפני טובים (משלי יד):

מצודת דוד

(ט) באזני ה' צבאות. באזני אמר ה' צבאות ותחסר מלת אמר ומאליו יוכן: אם לא. הוא ענין לשון שבועה כאדם האומר אם לא יהיה כן אזי יהיה ענשי כך וכך ומגזם ואינו אומר וכן אם לא כאשר דמיתי (לקמן יד): בתים רבים וכו'. וכאומר הואיל וכן מה תועלת להם מה שלוקחים עוד מגבול החלשים: (י) כי עשרת וכו'. מקום עבודת עשרת וכו' יעשה בת אחת יין ומקום זרע חומר יעשה איפה אחת ובעבור הרעב יעזבו בתיהם וילכו להם וישארו שממה מבעליהן: (יא) משכימי בכקר. משכימים בבוקר ורודפים לבקש יין המשכר ומאחרים לשבת בערב לשתות הרבה עד אשר היין דולק ובוער בהם: (יב) והיה כנור וכו'. בידם היה הכנור וכו' לנגן בעת השתיה לתענוג וגם יין משתייהם היה בידם: פועל ה'.

אינם נותנים לב להסתכל פועל ה' שעל הכל יביא כמשפט: ומעשה וכו'. כפל הדבר במ"ש: (יג) מבלי דעת. על שמאנו לדעת דרכי המקום: וכבודו. אנשי הכבוד והחשובים יהי מתי רעב והמון העם ימותו בעבור יובש הצמאון ומלת מתי משמשת בשתים: (יד) הרחיבה. מדה במדה על שהרחיבו נפשם להתענג ביותר לכן תרחיב השאול נפשם לבלוע את הכל: הדרה. תפארת עדתם: בה. בהשאול ומוסב על וירד ור"ל הכל תרד אל השאול: (טו) וישפל איש. כפל הדבר במ"ש: ועיני גבוהים. העינים שהיו מגביהים להסתכל כלפי מעלה כדרך גסי הרוח: תשפלנה. להסתכל למטה כדרך השרוי בצרה וצער: (טז) ויגבה וכו'. כמשפט. כשיעשה משפט יתרומם ויתעלה שמו: נקדש בצדקה. יתקדש שמו במה שיעשה צדקה להכשרים שברור:

משלי טז

יז מים־גְּנוּבִים יִמְתְּקוּ וְלֶחֶם סִתְּרִים יִנְעַם: יח וְלֹא־יִדַע פִּירְפָּאִים שֵׁם בְּעַמְקֵי שְׂאוֹל קְרֵאִיהָ:

משלי י א-י

א מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶן חָכֵם יִשְׁמַח־אֵב וּבֶן פֶּסֶל תּוֹגַת אָמוֹ: ב לֹא־יִוְעִילוּ אוֹצְרוֹת רִשְׁעֵי וְצַדִּיקָה תִצְלֵל מִמּוֹת: ג לֹא־יִרְעִיב יְהוָה נֶפֶשׁ צַדִּיק וְהוֹת רִשְׁעִים יְהַדֵּף: ד רָאשׁ עֲשֵׂה כַּרְדֻּמִּיהַ וְיַד חַרוּצִים תַּעֲשִׂיר: ה אֲגַר בְּקוֹץ בֶּן מִשְׁפָּיל נִרְדָּם פִּקְצִיר בֶּן מִבִּישׁ: ו בִּרְכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק וּפִי רִשְׁעִים יִכְסֶה חֶמְס׃ ז זָכַר צַדִּיק לְבִרְכָה וְשֵׁם רִשְׁעִים יִרְקַב: ח חֶכֶם־לֵב יִקַּח מִצֹּת וְאוֹיֵל שְׁפָתָיו יִלְבֹּט: ט הוֹלֵךְ בְּתָם יִלְךְ בְּטַח וּמַעֲקֵשׁ דְּרָכָיו יוֹדֵעַ: י קָרַץ עֵץ וַיִּתֵּן עֲצָבַת וְאוֹיֵל שְׁפָתָיו יִלְבֹּט:

רש"י

משמע בתגרים: ויד חרוצים. ישרים שחרוצים דבר באמיתו ומשפטו בלא עולה: (ו) ופי רשעים יכסה חמס. החמס יכסה על פיהם ויהרגם: (ז) זכר צדיק לברכה. המזכיר צדיק מברכו: ושם רשעים ירקב. רקבון עולה בשמם שאין אדם חפץ להזכיר שמו והוא משתכח מאליו: (ח) חכם לב יקח מצות. משה רבינו שכל ישראל היו עוסקין בביות מצרים והוא היה עוסק במצות שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף וגו' (שמות יג): ואויל שפתים ילבט. ל' יגיעה ויש בספרי בפרשה ויהי העם כמתאוננים (במדבר יא) אמרו כמה נתלבטנו בדרך: (ט) ומעקש דרכיו יודע. ישבר ויתיסר כמו ויודע בהם את אנשי סוכות (שופטים ח): (י) קורץ עץ יתן עצבת. זה המסית אדם בקריצותיו לרעה:

מצודת ציון

(יז) ינעם. ענין מתיקות וערבות: (א) תוגת. מל' יגון ועצבון: (ג) והות. ענין שבר כמו יעוז בהותו (תהלים נד): יהדוף. ענין דחיפה כמו כהנדוף עשן (שם סח): (ד) ראש. עני כמו ראש ועושר (לקמן ל): כף. כף המאזנים: חרוצים. עניינו תנועה וזריזות כמו אז תחרץ (ש"ב ה): (ה) אוגר. ענין אסיפה כמו אגרה בקציר (לעיל ו): נרדם. מל' תרדמה והיא שינה עמוקה: (ח) ילבט. ענין עייפות וכשלון וכן ועם לא יבין ילבט (הושע ד): (ט) יודע. ענין שבירה כמו ויודע בהם אנשי סוכות (שופטים ח): (י) קורץ. ענין נדנוד ורמיזה כמו קורץ בעיניו (לעיל ז): מקור. מעין:

מצודת דוד

(יז) מים גנובים. הלא מים גנובים יותר ימתקו משאינם גנובים ולחם גנוב הנאכל במסתר הלא למאד ינעם ר"ל אין טעם ההיתר דומה לטעם האיסור ומדוע א"כ מנעת עצמך מהם: (יח) ולא ידע. הנמשך אחריה אין נתון לב לדעת כי שם הוא מקום הרפאים הם המתים שנרפו ונחלשו ע"י המיתה ר"ל הנמשך אחר התאוה הוא מעותד למות על ידה: בעמקי. בעומק הגיהנם ירדו הקרואים ממנה ובאים לה: (א) משלי שלמה. לפי שעד כה דבר בשבח התורה וכאילו היא תאמר אמריה ועתה חזר לדבר דבריו כאשר ייסר איש את בנו לכן נאמר שוב משלי שלמה כאילו הוא ספר אחר: ישמח אב. בראותו יושב במושב חכמים: תוגת אמו. כי הכסיל יתמיד

לשבת בית עם אמו ובכל עת רואה שטותו ועצבונה מרובה: (ב) אוצרות רשע. אוצרות הנאספות ברשע לא יועילו בעת בא יום הפקודה כי לא יפדה נפשו בממון: וצדקה. אבל הצדקה מצלת מן המיתה: (ג) לא ירעיב. כי מזמין לו די מחסורו: והות. השבר שהרשעים עושים הוא יהדף אותם ר"ל העבירה עצמה משלמת לו גמול רע: (ד) ראש. הכף רמיה עושה את האדם לרש ר"ל השוקל בכף רמיה לרמות הבריות יעני בעבור זה: ויד חרוצים. אבל היד של הזרזים המתנועעים וטורחים על מזונם ואין עסקיהם לרמות הנה היד ההיא תעשיר את בעליה: (ה) אוגר. ר"ל בן משכיל דרכו לאסוף גרנו בימי הקיץ ועושה כל דבר בזמנו: בן מביש. אבל הכסיל אשר כל דבר בושה נמצא בו דרכו להיות נרדם בעת הקציר ואין עושה שום דבר בזמנו: (ו) ברכות לראש צדיק. יבאו ברכות: יכסה חמס. החמס שעושים יכסה את פיהם למען יחנקו בה ר"ל העבירה עצמה נפרעת ממנו: (ז) זכר צדיק. וזכרון הצדיק היא לברכה כי בכל עת יזכרו בו יברכוהו: ירקב. על כי אין רצון הבריות לזכרו נשכח שמו כאילו נרקב: (ח) יקח מצות. יקחם בכל עת ולא יחדל מלקחת אבל האויל מייגע הוא השפתים לבד לומר הרבה ואין עושה מאומה: (ט) בתום. בתמימות לב: ומעקש. המעקש דרכיו ללכת ברמיה הוא ישבר ויודא: (י) קורץ עץ. המרמו בעין לעשות רעה למי אז דבר זה יתן עצבון בלב הנרמו עליו כי לא ישקוט עד יגמור הדבר הואיל ולא הוציא בשפתיו לא נח חמתו אבל אויל המדבר בשפתיו לעשות הרעה אז נעשה עיף ויגע מעשו' הדבר ההוא כי נח חמתו בגזום דבריו:

ה יצא הראשון מת, והשני חי — טהור. הראשון חי, והשני מת — טמא. רבי מאיר אומר: בשפיר אחד — טמא, בשני שפירים — טהור.

ו האשה שהיא מקשה לילד — מחתכין את הולד במעייה, ומוציאין אותו אברים אברים, מפני שחיה קודמין לחייו. יצא רבו — אין נוגעין בו, שאין דוחין נפש מפני נפש.

פ ר ק ש מ י נ י

א יש מביאין את הטמאה וחוצצין, מביאין את הטמאה ולא חוצצין, חוצצים ולא מביאים, לא מביאין ולא חוצצין. אלו מביאים וחוצצים: השדה, והתבה, והמגדל, פורת הקש, פורת הקנים, ובור ספינה אלכסנדריה, שיש להן שולים, והן מחזיקים ארבעים סאה בלח, שהם פורים ביבש; ויריעה, וסקרמא, וקמבלאי, וסדין, ומפין,

פירוש ברטנורא

ה יצא הראשון מת. הולד הראשון יצא מת והולד השני יצא חי: טהור. השני החי מטומאת מת, אם הוציאו המת מן הבית קודם לידת השני. דבעודו במעי אמו לא נטמא אף על פי שנפתח הקבר, דטהרה בלועה אינה מיטמאה: הראשון חי והשני מת טמא. ואע"פ שהוציאו החי מן הבית קודם שנולד המת. דמכיון שיצא החי נפתח הקבר ונטמא מיד, דסוף טומאה לצאת: בשפיר אחד טמא. כלומר אם יצאו שניהם כעין שפיר אחד שיצאו בבת אחת, טמא. שפיר, שלא שהולד נתון בה: בשני שפירין. כלומר כעין שני שפירין זה אחר זה, אפילו ראשון חי ושני מת, טהור. דסבר ר' מאיר אע"פ שנפתח הקבר אין מטמא עד שיצא לאור העולם. ואין הלכה כר' מאיר:

ו יצא רובו, של ולד. ומשיצא רוב ראשו שהוא משתצא פדחתו אין נוגעים בו: שאין דוחים נפש. הולד. מפני נפש. האשה:

א יש מביאין את הטמאה. שאם האהילו על הטמאה ואדם וכלים מביאין את הטמאה על האדם והכלים, ואע"פ שלא נגעו בטומאה: וחוצצים. אם הטומאה תחתיהן מצילין אדם וכלים שעל גבן, לפי שהן חוצצים בפני הטמאה. וכן אם טומאה על גב מבחין, מצילין כלים שתחתיהן: שידה. תיבה גדולה של עץ כמין ארון: תיבה. קמנה כעין שולחנים: מגדל. של עץ עשוי לאוצר: כוזרת הקש. קופות גדולות עשויות מקש או מערבה או כפות המרים: כוזרת הקנים. כמין סלים עשוין מקנים: ובור ספינה אלכסנדריה. הספינות הגדולות שמפליגים בהם בים הגדול, עושין בתוכן כלי גדול של עץ כמין בור שמשוימים בו המים המתוקן הראויין לשתיה: והן מחזיקים ארבעים סאה בלח. דכיון שהן גדולים במדה זו שוב אינן מקבלים טומאה, וחוצצים בפני הטומאה: פקורטיא. עור שלובשים העברנים בשעת מלאכתן: קמבלאי. עור שמציעין למטה ושוכבין עליו, וקורין לו בערבי נטע"ו: שהן עשוין אהלים.

משניות מבוארות — קהתי

להצילה, מפני שחיה קודמין לחייו — שכל זמן שלא יצא לאוויר העולם אינו נפש, וניתן להרגו ולהציל את אמו (דשי' סנהדרין עב, א). יצא רבו — של הולד, ואפילו משיצא רוב ראשו, היינו משיצאה פדחתו (נידה ג, ב). אין נוגעין בו — להרגו כדי להציל את אמו, שאין דוחין נפש — הולד, מפני נפש — האם.

הרמב"ם כותב (הל' רוצח א, טז): "אף זו מצוות לא תעשה שלא לחסו על נפש הרוצח. לפיכך הורו חכמים, שהעובר ברהיא מקשה לילד. מותר לחתוך העובר במעיה, בין בסט בין ביד. מפני שהוא כרוצח אחריה להרגה. ואם משתוציא ראשו, אין נוגעין בו. שאין דוחין נפש מפני נפש. והוא טבעו של עולם" (עיין תוספות רבי עקיבא איגר על משנתנו).

ב א ו ר מ ש נ ה א

יש מביאין את הטמאה — שאם האהילו על טומאת מת ועל אדם וכלים, הרי הם מביאים את הטומאה על האדם ועל הכלים, אף על פי שלא נגעו בטומאה, וחוצצין — בפני הטומאה שלא תבקע דרך מחיצותיהם או גגותיהם; מביאין את הטמאה ולא חוצצין — ויש חשוכים אוהלים להביא את הטומאה אבל אינם חוצצים בפני הטומאה; חוצצים ולא מביאים — ויש שחוצצים בפני הטומאה ואינם מביאים את הטומאה; לא מביאין ולא חוצצין — ויש שאינם חשוכים אוהלים, לא להביא את הטומאה ולא לחצוץ בפני הטומאה. אלו מביאים — את הטומאה, וחוצצים — בפני הטומאה: השדה — מין ארגו גדול, והתבה — שהיא קמנה משידה, והמגדל — ארון בצורת מגדל, פורת הקש — כמין סל גדול העשוי מקש, פורת הקנים — העשויה מקנים, ובור ספינה אלכסנדריה — ספינה גדולה מאלכסנדריה, ולה בור גדול של עץ, שבו מחזיקים מים מתוקים לשתיה, שיש להן — לכל הכלים הללו שנימנו לעיל, שולים — למטה, שיושבים עליהם, והן מחזיקים ארבעים סאה בלח — במשקים (כ-500 ליטר), שהם פורים — ששים סאה, ביבש — בדברים יבשים, כגון תבואה ופירות, שכל כלי מחזיק ביבש יותר מאשר בלח פי אחד וחצי על ידי הגודש; כלים גדולים אלו אינם מקבלים טומאה, והם חשוכים אוהלים, שמביאים

ב א ו ר מ ש נ ה ה

יצא הראשון מת, והשני חי — ילדה האשה תאומים, הולד הראשון יצא מת, והשני יצא חי, טהור — השני החי מטומאת מת, אם הוציאו את הולד המת מן הבית קודם שיצא השני, שבעודו במעי אמו לא נטמא מן הולד המת, אף על פי שנפתח הרחם, שאין דרך טומאה להיכנס; ועוד, שטהרה בלועה אינה מיטמאה (ברטנורא; ימלאכת שלח"ה). הראשון חי, והשני מת — אבל אם הולד הראשון יצא חי והשני יצא מת, טמא — הראשון החי, אף על פי שהוציאוהו מן הבית קודם שנולד המת, שמשנפתח הרחם לראשון יצא, מיד השני המת שבפנים טימא אותו, וסוף טומאה לצאת (הר"ם; ברטנורא). רבי מאיר אומר: בשפיר אחד — בזמן ששני הולדות בשפיר אחד, והוא כעין כיס שבו נתון הולד, טמא — הולד החי, ואפילו הראשון מת והשני חי, שסובר רבי מאיר: פתיחת הרחם הריהי כיצאה לאוויר העולם, וקודם פתיחת הרחם אין אנו אומרים, סוף הטומאה לצאת, שטומאה בלועה היא. הלכך בשפיר אחד הולד החי בכל אופן טמא, בין שיצא ראשון בין שיצא שני, כיון שבפתיחת הרחם על ידי הראשון אף השני נחשב כאילו כבר יצא לאוויר העולם; בשני שפירים — אבל אם שני הולדות בשני שפירים, שאינם יוצאים בפתיחת רחם אחת, אלא לכל אחד ואחד נפתח הרחם בפני עצמו, אפילו הראשון חי והשני מת, טהור — שהואיל וכשיצא החי עדיין לא נפתח הרחם של המת, ואף הוציאוהו מן הבית קודם פתיחת הרחם של המת, הלכך הוא טהור; ואף על פי שסוף הטומאה לצאת, מכל מקום אין לו לולד טומאה עד שיצא לאוויר העולם, שעד שלא יצא נקרא טומאה בלועה שאינה מטמאה. וכן אם הראשון מת והשני חי, השני טהור, שהואיל ולא נפתח הרחם של החי, טהרה בלועה היא, שאינה מיטמאה ("אליהו רבא"). ואין הלכה כרבי מאיר.

ב א ו ר מ ש נ ה ו

אגב המשנה הקודמת מובאת כאן משנה זו. האשה שהיא מקשה לילד — וחוששים שמא תמות, מחתכין את הולד במעייה, ומוציאין אותו אברים אברים — כדי

ומחצלת, שהן עשויון אהלים; ועדר בהמה טמאה וטהורה, ומכונות חיה ועוף, והעוף ששכן, והעושה מקום לבנה בשבלים; הארום, והקפוס, וירקות חמור, ודלעת יבנית, ואכלים טהורים. רבי יוחנן בן גוריון לא היה מודה באכלים טהורים, חוץ מן העגול של דבלה.

ב הזיוון, והגזריות, והשוככות, והשקיפים, והסלעים, והגהרים, והשננים, והסככות, והפרעות, שהן יכולים לקבל מעזיבה רפה, דברי רבי מאיר; וחכמים אומרים: מעזיבה בינונית. אלו הן הסככות? אילן שהוא מסך על הארץ. והפרעות? היוצאות מן הגדר.

ג אלו מביאין ולא חוצצין: השדה, והתבה, והמגדל, פורת הקש, פורת הקנים, ובור ספינה אלכסנדריה — שאין להם שולים, ואינן מחזיקים ארבעים סאה בלח, שהם פורים ביבש; ויריעה, וסקרטיא, וקטבליא, וסדין, ומפץ,

פירוש ברטנורא

נטוין כעין אוהל. ואע"ג דיריעה וסקרטיא וקטבליא וסדין ומפץ ומחצלת כלים ניהו ומקבלי טומאה, מכל מקום כשהן נטוין כאהלים חוצצים בפני טומאה, דאוהל אע"ג דמקבל טומאה חוצץ בפני הטומאה; ועדר בהמות. כשהן עומדות ולא מהלכות וראשו של זה בין רגליו של זה: ומכונות חיה ועוף. קני חיה ועוף. לשון מכון לשבתך (שמות ט"ו); והעוף ששכן. שהיה קשור על הכותל או על האילן; והעושה מקום לבנה בשבלים. שמחפה לשבלים מקום דומה לבית: הארום והקפוס ודלעת יבנית וירקות חמורים. כל אלו מיני ירקות שעלים שלהן רחבים: חוץ מן העיגול של דבילה. לפי שתחת צל עיגול של דבילה היו רגלים לישב יותר משאר אוכלים. והכי תניא בתוספתא. ואין הלכה כר' יוחנן בן גוריון:

ב הזיוון. עץ או אבן יחיד היוצא מן הכותל קרוי זיו: גזריות. כמו גזזטראות. בנין של אבנים או של עצים היוצא מן הכותל: והשוככות. של יונים: והשקיפים והסלעים. פירשנו לעיל סוף פרק ג'; גהרים. מין חורים שמשם בא האור. ויש מפרשים מין מערות וחוטים: והשננים. שני הסלע: מעזיבה רכה. כגון שעושים מערבה ומקנים ומשמים עליהם טיט מועט: מעזיבה בינונית. אבל אם אינן יכולים לסבול אלא מעזיבה רכה, אין מביאים את הטומאה ולא חוצצים. והלכה כחכמים: אילן המיפך. לשון סוככים בכנפיהם: והפרעות היוצאות מן הגדר. דרך גדר שנותנים בראשו קוצים וברקנים, ועודפים על הגדר ובלטים לחוץ. ופרעות, לשון גדל פרע:

ג ואין מחזיקים ארבעים סאה בלח. דכיון דמקבלי טומאה, אין חוצצין: שאין עשויון אהלים. אין נטועים כעין אוהל, אלא מרודדים על פי ארובה: מוסף

משניות מבוארות — קהתי

גוזזטראות, והשוככות — של יונים, והשקיפים — חורי הסלעים, והסלעים — נקיפי הסלעים, והגהרים — כעין חלונות שבכתלי המערה (תפארת ישראל); ויש מפרשים: מין מערות (ברטנורא), והשננים — שיני הסלע, והסככות, והפרעות — כמבואר להלן, שהן יכולים לקבל מעזיבה רכה — כגון שעושים מערבה ומקנים ונותנים עליהם טיט מועט (ברטנורא); דברי רבי מאיר. נתחממים אומרים: מעזיבה בינונית — שנותנים עליה טיט הרבה; אבל אם אינם חזקים אלא כדי לקבל מעזיבה רכה, אינם מביאים את הטומאה ואינם חוצצים בפני הטומאה (ברטנורא). ולפי הרמב"ם מביאים את הטומאה מדרבנן אבל אינם חוצצים. אלו הן הסככות? אילן שהוא מסך על הארץ — שענפיו סוככים על הארץ ועושים תחתם אוהל; והפרעות — ואלו הן הפרעות? היוצאות מן הגדר — אבנים או עצים הבולטים ויוצאים מן הגדר (מלשון "גדל פרע").

את הטומאה וחוצצים בפני הטומאה; ויריעה — שפרסוה כאוהל, וסקרטיא — עור העשוי להשתמש בו כסינור או כמפה לאכול עליו (עין כלים טו. ד). וקטבליא — שטיח של עור למצע המיטה, וסדין, ומפץ — אריג עשוי מגומא וכיוצא בו, ומחצלת — העשויה מקנים, שהן עשויון אהלים — נטוים כאוהלים, שאילו אינם עשויים אוהלים, הרי יריעה וסקרטיא וקטבליא וסדין ומפץ ומחצלת כלים הם ומקבלי טומאה, אבל כשהם נטוים כאוהלים, אף על פי שעדיין מקבלים טומאה, מכל מקום חוצצים הם בפני הטומאה. ועדר בהמה טמאה וטהורה — כשהבהמות נדחקות זו בזו, ראשה של זו בין רגליה של זו, ומכונות חיה ועוף — קני חיה ועוף (מלשון "מכון לשבתך"). ויש מפרשים, שעדר חיה ועוף נקרא "מכונות" (רמב"ם). ויש שאין גורסים "ועוף" (עין "תוספות יום טוב"); והעוף ששכן — ומאהיל בכנפיו ובגופו, להוציא עוף הפורח; ויש מפרשים, דווקא כשהוא קשור על כותל או על אילן (רמב"ם; ברטנורא). והעושה מקום לבנה בשבלים — האשה העוברת בשדה עושה מקום בין השיבלים להניח שם את בנה, והשיבלים מאהילות עליו לצל (עין במפרשים שמביאים פירושים אחרים); הארום, והקפוס, וירקות חמור, ודלעת יבנית — כל אלו מיני צמחים שהעלים שלהם ארוכים ורחבים, ומדובר כאן כשהם מחוברים (אירוס הוא צמח בעל פרחים יפים בני צבעים שונים ועלים מארכים, ובלע"ז נקרא אירוס: — קיטוס צמח מטפס הגדל בר בחרשי הגליל העליון; — ירקות חמור הם מין קישואים). ואכלים טהורים — שלא הוכשרו לקבל טומאה, ועשו מהם אוהל; כל אלו מביאים את הטומאה וחוצצים בפני הטומאה. רבי יוחנן בן גוריון לא היה מודה באכלים טהורים — שחשובים אוהלים, לפי שאין רגילים לעשות מהם אוהל, חוץ מן העגול של דבלה — תאנים דרוסות ודבוקות שהן עשויות בצורת עיגול, והיו רגילים להשתמש בהן כאוהל. ואין הלכה כרבי יוחנן בן גוריון.

באור משנה ב

משנתנו מוסיפה למנות אוהלים המביאים את הטומאה וחוצצים בפני הטומאה. היזיון — הבליטות היוצאות מן הכותל, והגזריות — כעין

יש מפרשים, שמחלוקת רבי מאיר וחכמים, בענין שיכולים לקבל מעזיבה רכה או מעזיבה בינונית, מוסבה על כל הדברים שנימנו לעיל ("כסף משנה" ענפי הרמב"ם הל' טומאת מת יג. ב. "סדרי טהרות"). ויש מפרשים, שאינה מוסבה אלא על הסככות והפרעות, והכוונה היא שהענפים של הסככות והבליטות של הפרעות סמוכים זה לזה עד שאפשר ליתן עליהם שכבת טיט רכה (דעת רבי מאיר). או שכבת טיט בינונית (דעת חכמים). והטיט לא יפול דרך האויר שביניהם, אז חשובים הם כאוהל להביא את הטומאה ולחצוץ בפני הטומאה (הראב"ד: ה"ש).

באור משנה ג

אלו מביאין — את הטומאה, ולא חוצצין — בפני הטומאה, לפי שמקבלים טומאה בתורת כלי ולא בתורת אוהל, וכל דבר המקבל טומאה בתורת כלי אינו חוצץ בפני הטומאה: השדה, והתבה, והמגדל, פורת הקש, פורת הקנים, ובור ספינה אלכסנדריה — כמו שבארנו כל אלו במשנה א, שאין להם שולים, ואינן — או אינן — מחזיקים ארבעים סאה בלח, שהם פורים ביבש — כלומר או שאינם מחזיקים ארבעים סאה, אף על פי שיש להם שוליים, שבכגון זה מקבלים טומאה בתורת כלים, ולפיכך אינם חוצצים בפני הטומאה; ויריעה, וסקרטיא, וקטבליא, וסדין, ומפץ, ומחצלת — כמו שבארנו במשנה א, שאינן עשויון

ומחצלת, שאינן עשויות אהלים; ובהמה ותי שמתו, ואכלים טמאים. מוסף עליהם תרחים של אדם. ד אלו חוצצים ולא מביאין: מסכת פרוסה, וחכילי המטה, והמשפלות, והפריגות שפחלונות. ה אלו לא מביאין ולא חוצצין: הזרעים והירקות המחברים לקרקע, חוץ מן הירקות שפגנו; וכפת הפרד, והשלה, והכפור, והגלד, והמלה, והדולג ממקום למקום, והקופץ ממקום למקום, והעוף הפורח, וטלית המנפנת, וספינה שהיא שטה על פני המים. קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה, כבש את האבן על גבי הטלית –

פירוש ברטנורא

עליהם הריחים של אדם. היינו ריחים רדי, שהן מיטלטלין ומקבלים טומאה. למעוטי ריחים של בהמה דלא מיטלטלין ולא מקבלי טומאה: **ד מסכת פרוסה.** חוטי השתי כמו שהן פרוסים בכלי האורג קודם שארג הבגד, אם היו פרוסים על פי ארובה שבין בית לעליה וטומאה תחתיה, מצלת על הכלים שלמעלה. אבל אם מאהלת על המת ועל הכלים אין מביאה את הטומאה, דלא חשיבא אוהל עד שתארג: והכילי המטה. הכלים של מטה כשהיא מסורגת: והמשפלות. קופות שמוציאים בהן את הזבל: והפריגות שפחלונות. סבכות שעושים בחלונות, חוצצים, שאין הטומאה עוברת לצד אחר. ובלכר שלא יהיה ככולן נקב כפותח טפח, שנקב פותח טפח מביא את הטומאה:

ה ירקות שמנו. הגן רתגן בריש פירקין, אירוס וקיסוס וירקות חמורים ודלעת וינתי. והגהו במחבורים. דאי בתלושים, או בשהוכשרו לקבל טומאה, לא חייצו, דדבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה. ואי בשלא הוכשרו, היינו אוכלים טהורים: **כפת הברד.** חתיכת הברד. לשון משלך קרחו כפתים (ההלים קמ"ו). אי נמו, ברד העשוי ככיפה. ארקול"ט בלע"ז: **והכפור.** מים הנוזלים ויורדים שקפאו: גלד. מי נהרות קופאים: **והמלה.** כל הגי אין מביאים ולא חוצצים. לפי שהן נימוחים ואינם מתקיימים: **דולג.** בהמה וחיה. וקופץ, באדם. ויש אומרים, דולג וקופץ תריוויהו באדם, אלא דולג שרגלו אחת מונחת בארץ ודולג בשניה, וקופץ, בשתי רגליו: **והטלית המנפנת.** שמינפתה הרוח ועומדת באויר כמו קובת: **כבש את האבן על גבי הטלית.** שהיתה אבן מונחת בקצה אחד של טלית והניף הרוח הקצה השני ונעשה כמין אוהל: **מביאה את הטומאה.** אם האהילה על המת ועל הכלים מביאה את הטומאה

משניות מבוארות – קהתי

הם מונחים על פי ארובה שבין בית לעלייה או סותמים חלון שבין חדר לחדר, וטומאת מת באחד מהם, הרי הם חוצצים בפני הטומאה, ובלכר שלא יהיה בהם נקב של טפח על טפח, שנקב טפח על טפח מעביר את הטומאה.

באור משנה ה

אלו לא מביאין ולא חוצצין — שאינם חשובים אוהל כלל: **הזרעים והירקות המחברים לקרקע** — שכן בתלושים כבר שנינו לעיל, שאם לא הוכשרו לקבל טומאה, מביאים את הטומאה וחוצצים, ואם הוכשרו לקבל טומאה מביאים ולא חוצצים, אבל במחבורים, אף על פי שאינם מקבלים טומאה, אינם חשובים כלל אוהל, לפי שאינם מתקיימים בימות החמה ובימות הגשמים (דמב"ט), או משום שאינם חזקים לעמוד בפני הרוח (תוספות סוכה יג, ב; "סדרי שהרות"). **חוץ מן הירקות שפגנו** — במשנה א: האירוס, הקיסוס, ירקות חמור ודלעת וינתי, שמביאים את הטומאה וחוצצים, לפי שמתקיימים תמיד (דמב"ט), או משום שהם חזקים כאילן ואין הרוח מזיזם, והרי הם אוהל המתקיים; **וכפת הפרד** — חתיכת הברד, **והשלה, והכפור** — הטל הקפוא, **והגלד** — הקרח, **והמלה** — כל אלו אינם מביאים את הטומאה ולא חוצצים, לפי שנמסים ואינם מתקיימים; **והדולג ממקום למקום** — ברגל אחת מעל לטומאה, **והקופץ ממקום למקום** — בשתי הרגליים. ויש מפרשים, שדולג וקופץ היינו הך, אלא שבחיה שייך לשון דולג, ובאדם שייך לשון קופץ (הר"ש); **והעוף הפורח, וטלית המנפנת** — שהניפתה הרוח ועומדת באויר, והיא מאהילה על הטומאה, **וספינה שהיא שטה על פני המים** — ויש טומאה במים תחתיה ("סדרי שהרות"); כל אלו אינם אוהל המתקיים, ולכן אינם מביאים את הטומאה ואינם חוצצים. **קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה** — שלא תתנענע לכאן ולכאן, **כבש את האבן על גבי הטלית** — שהניח אבן על קצות הטלית והניף הרוח את הקצה השני ונעשה כמין אוהל, **מביאה את הטומאה** — שאם האהילה על המת ועל הכלים מביאה את הטומאה על הכלים (עיני "משנה אחרונה", שהוא הדין שחוצצת, אבל בעל "תפארת ישראל" כותב, שהדין שמביאה את הטומאה הוא משום חומרה, אבל על כל פנים אינה חוצצת). **רבי יוסי אומר: הבית שבספינה, אינו מביא את הטומאה** — רבי יוסי מדבר בספינה שהיא שטה על פני המים, ובא ללמד,

אהלים — שאינם נטיים כאוהלים, אלא מתוחים בלבד, ואין להם שיפוע ולא כתלים ("מלאכת שלמה"), או שהם מרודדים על פי ארובה (ברטנורא; ועיני "תפארת ישראל"). **ובהמה ותי שמתו** — שטמאות הן משום נבלות, **ואכלים טמאים** — כלומר שהוכשרו לקבל טומאה; כל אלו אינם חוצצים בפני הטומאה, והואיל ומקבלים טומאה כחורת כלים אם כחורת אוכלים. **מוסף עליהם** — על אלו שנימנו לעיל, שהם היפוכים של המנויים במשנה א, **התרחים של אדם** — הריחיים של ידי שאדם טוחן בהם, והם מיטלטלים ממקומם ומקבלים טומאה, לפיכך אינם חוצצים בפני הטומאה. אבל הריחיים של בהמה, שהם כבדים, ואינם מיטלטלים, חוצצים בפני הטומאה, והואיל ואינם מקבלים טומאה.

בענין "בהמה וחיה שמתו" כותב בעל "תפארת ישראל", שנראה לו, כי הלשון "שמתו" כולל גם על ידי שחיטה ונחירה, שממה נפשך: אם הבהמה או החיה טמאה היא, הרי בין בשחיטה ובין בנחירה טמאה משום נבילה; ואם טהורה היא, הרי בנחירה נבילה היא, ואם נשחטה, הרי הוכשרה בשחיטה לקבל טומאה; ואם כן, בכל אופן אין מן הדין שיהוצרו. וזהו שנקט התנא לשון מיתה, ששייך בין במתה מאליה ובין על ידי נחירה או שחיטה. ולמה לא נקט התנא גם עוף שמתו? נראה הטעם, לפי שאין בו טומאת נבלות כלל, בין שהוא עוף טהור בין עוף טמא, אלא שנבלת עוף טהור מטמא אדם בבית הבליעה. ואף על פי שיש בעופות ענין קבלת טומאת אוכלין, מכל מקום אין צורך לנקוט "עוף שמתו" שכן עוף טהור שמת הוא בכלל "אוכלים טמאים". מאחר שמקבל טומאה בלא הכשר. ועוף טמא שמת הוא בכלל "אוכלים טהורים", לפי שאין בו שום טומאה בלא הכשר, ולכן אף חוצץ ("תפארת ישראל"; "משנה אחרונה").

באור משנה ד

אלו חוצצים — בפני הטומאה, **ולא מביאין** — את הטומאה: **מסכת פרוסה** — מסכת חוטי השתי המתוחים בכלי האריגה קודם שיארג הבגד, אם היתה פרוסה על פני ארובה שבין בית לעלייה וטומאה תחתיה, הרי היא מצלת על הכלים שבעלייה, אבל אם היא מאהלת על המת ועל הכלים, אינה מביאה את הטומאה על הכלים, שאינה חשובה אוהל עד שתארג (ברטנורא). **וחכילי המטה** — חבלים המסורגים שנותנים בתחתית המיטה, **והמשפלות** — קופות מסורגות שמוציאין בהן את הזבל, **והפריגות שפחלונות** — רשתות שעושים בחלונות; כל אלו, כיון שהם מנוקבים, אם הם מאהילים על הטומאה ועל הכלים, אינם מביאים את הטומאה על הכלים; אבל אם

מביאה את הטמאה. רבי יוסי אומר: הבית שבספינה – אינו מביא את הטמאה. ושתי חביות, ובהן פשני חציי זיתים, מקפות צמיד פתיל, ומנחות פתוך הבית – הן מהורות, והבית טמא. נפתחה אחת מהן – היא והבית טמאים, ונחברתה מהורה. וכן שני חדרים שהן פתוחין לבית.

פ ר ק ת ש י ע י

א פורת שהיא פתוך הפתח ופיה לחוץ, פנית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ, כל שהיא פנגד הנית,

פירוש ברטנורא

על הכלים: הבית שבספינה. כגון שהבית בראש הספינה ומהליל על הכלים שבספינה ועל המת שבים בשעה שהיא מהלכת. פירוש אחר, הבית שבספינה ואינו יכול לעמוד ברוח מצויה, אפילו האהיל על המת והכלים שבספינה אינו מביא את הטומאה, דלא חשיב אהיל. ואין הלכה כר' יוסי:

וכשני חצאי זיתים. חצי זית בון וחצי בון: הבית טמא. דאין צמיד פתיל מציל על הטומאה שתחתיו שלא תמא הבית, ואע"פ שהן בשתי חביות, הואיל ושתייהן בבית מצטרפים לכשיעור לטמא הבית. והחביות מהורות, דאין טומאת חצי זית שבחברתה נכנסת לחוכה הואיל ומוקפת צמיד פתיל: וכן שני חדרים שהן פתוחים לבית. ודלתותיהן געולות, וחצי זית בחדר זה וחצי זית בחדר זה. הבית טמא, דסוף טומאה לצאת, וחדרים מהורים דאין דרך טומאה ליכנס:

א כוורת. שיש לה שוליים, ומחוקת ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש שאינה מקבלת טומאה, ומוטה על צדה בתוך הפתח ומקצתה בחוץ ומקצתה בבית: ופיה לחוץ. ושוליה לפנים: כזית מן המת נתון תחתיה. מבחוץ: כל שהוא כנגד הית. אם היתה תחתיה וכלים על גבה כנגדו, או היתה על גבה

משניות מבוארות – קהתי

גם אי אלה פירושים אחרים ונציין את נקודות התורה שבהם. אף כאן בהקדמתנו לפרק, נתעכב קצת על נושא הפרק, והוא ה"מורות". לדעת רוב המפרשים הכוונה היא לכוורת דבורים העשויה מעץ או מקנים, וכגון שהיא מחוקת ארבעים סאה בלח, שאינה מקבלת טומאה. אבל לפי פירוש זה אין עניני הפרק מתיישבים יפה, ורובו הקשיות והסתירות, כפי שעוד נבאר בהמשך הדברים ובשולי משנה יב. מכאן מפרש הראב"ד, שמדובר כאן בכוורת של חרס. אבל יש תמיהם על פירושו, מאחר שאין מוצאים בכל התלמוד כוורת של חרס. אף הגר"א מפרש כרוב המפרשים, שמדובר כאן בכוורת של עץ, אלא בכגון שאינה מחוקת ארבעים סאה בלח, שהרי במחוקת ארבעים סאה שנינו לעיל (ח, א), שתשובה אהיל וחוצצת בפני הטומאה, ואילו בפרקנו שני, שאם היא שלמה, הרי היא חשובה כלי ואינה חוצצת בפני הטומאה (עיי' "משנה אחרונה" לעיל ח, א). ברם, בעל "מעייני יהושע" שואל הרבה גם על ביאורו של הגר"א בשאר העניינים הקשים של הפרק, והוא מפרש את פרקנו בדרך מיוחדת על יסוד התוספתא, ועל פי כללים ברורים המבוססים על המשנה, התוספתא, התלמוד והראשונים, והרי ביאורו בענין הכוורת: הכוורת היא כלי העשוי להחזקת דבורים לעשות דבש, והיא חלולה ועגולה, ולה שני שוליים: מצד אחד שוליים קבועים ושלימים (שהם התחנות). ומצד שני שוליים העשויים להכניסם ולסלקם ואינם קבועים בה (שם טו תהורות). יש עושים את הכוורת מקש או מקנים, ויש עושים אותה מעץ, ויש עושים אותה מטיט מגובל ומייבשים אותה בחמה, ואין צורפים אותה בכבשן, שהואיל ואין תשמישה באש, ואף אין מחזיקים בתוכה דברים המחלחלים בה, אינה צריכה צירוף, והוא הנקרא בלשון המשנה כלי אדמה. וכל מקום שנוסקת המשנה בכוורת העשויה מקש או מקנים, הריהי נוקטת במפורש: כוורת הקש או כוורת הקניס. אולם כשהיא עוסקת בכוורת של עץ או של אדמה הריהי נוקטת "כוורת" סתם, ולפי הענין יש להבין, שאם מדובר בכוורת המקבלת טומאה, הכוונה היא לכוורת של עץ, ואם מדובר בכוורת שאינה מקבלת טומאה, הרי הכוונה היא לכוורת של אדמה. ואמנם פרקנו כולו עוסק בכוורת שאינה מקבלת טומאה, ומכאן שהיא כלי אדמה או כלי ארנים. כן לפי פירוש, שמדובר כאן בכוורת שאינה מחוקת ארבעים סאה בלח, שאם לא כן הרי חשובה היא אהיל. כמו שכבר בארנו לעיל בפירושו של הגר"א; ורק במשנה יב מתחיל התנא לדבר במפורש על כוורת המחזיקה ארבעים סאה. יש מעירים, שאמנם נכונה דעתו של בעל "מעייני יהושע" שמדובר כאן בכוורת של אדמה, אלא שאין הכרח לפרש, שכוורת סתם היינו העשויה להחזקת דבורים, אלא אפשר לפרש שהוא כמין סל גדול, שמחזיקים בה תבואה בבית (השלמות לר"ח אלבק; האמות מהדורת גולדברג). על כל פנים, כפי שכבר הקדמנו לעיל, אנו מבארים לפי "מעייני יהושע", שמדובר כאן בכוורת של אדמה, ודווקא בכגון שאינה באה במידה, היינו שאינה מחוקת ארבעים סאה בלח.

שאם הבית שבראש הספינה מאהיל על הכלים שבספינה ועל המת שבים, דינו כספינה, שאינו מביא את הטומאה על הכלים; פירוש אחר: אפילו הבית מאהיל על המת ועל הכלים שבספינה, וכגון שהבית אינו יכול לעמוד ברוח מצויה של הים, אינו מביא את הטומאה על הכלים, שהואיל ואינו אהיל המתקיים אינו חשוב אהיל (הר"ש; ברטנורא). ברם, חכמים סוברים, שאין הבית בטל לגבי הספינה (לפי פירוש א), או שכל דבר שיכול לעמוד ברוח מצויה של היבשה חשוב אהיל המתקיים, ולכן הבית שבספינה מביא את הטומאה (עיי' "תפארות ישראלי"; "סודי סהרות"). ואין הלכה כרבי יוסי.

ב א ו ר מ ש נ ה ו

שתי חביות – של חרס, ובהן פשני חציי זיתים, מקפות צמיד פתיל – בכל חבית כחצי זית מן המת, והן מוקפות צמיד פתיל, ומנחות פתוך הבית – ושתי החביות מונחות בתוך הבית, הן מהורות – החביות מהורות, שהרי כל אחת אין בתוכה שיעור טומאה כדי לטמאה, ואף אין הטומאה שבחברתה נכנסת לתוכה כדי להצטרף לשיעור טומאה, והואיל והיא מוקפת צמיד פתיל, והבית טמא – שאין צמיד פתיל מציל על הטומאה שבתוכו מלטמא את הבית, וכיון ששתי החביות בתוך הבית הרי שני חצאי הזיתים מצטרפים לכשיעור לטמא את הבית. נפתחה אחת מהן – אחת מהחביות, היא והבית טמאים – שהטומאה שבבית חוזרת ונכנסת לחבית הפתוחה, ונחברתה מהורה – לפי שהיא מוקפת צמיד פתיל, ואין בה אלא כחצי זית. וכן שני חדרים שהן פתוחין לבית – ופתחיהם געולים, וכחצי זית מן המת בכל אחד מן החדרים, הבית טמא. שסוף הטומאה לצאת לבית, והחדרים מהורים. שהרי בכל חדר אין בו שיעור טומאה, והטומאה שבבית אינה חוזרת ונכנסת לחדרים, שאין דרך הטומאה להיכנס.

ב א ו ר מ ש נ ה א

פרק זה כולל כמה עניינים סתומים וקשים, וכל המפרשים נתחבטו בפירושו ונכנסו הרבה דחקים, ואף הניחו כמה וכמה דברים בצריך עיון. מכאן עמדנו בפני בעייה קשה, כיצד לבאר את הפרק הזה, מבלי להיכנס להבדלי השיטות השונות וישוב הקשיים שבו, העלולים לבלבל את הלומד ולמנוע ממנו את הבנת עניני הפרק לאשורם. ואף על פי שדרכנו תמיד להביא בביאורנו גם הבדלי דעות ושיטות, מכל מקום כאן לא יכולנו לנקוט דרך זו, כי לפנינו פרק שלם, שיש לבאר תחילה את כולו בדרך אחידה ובשיטה עקבית, כדי שיתפס יפה על ידי הלומד בכל היקף עניינו והבדלי הלקותיו. לפיכך מצאנו לנכון לבאר את הפרק לפי דרכו הסלולה של בעל "מעייני יהושע", המפרש את פרקנו על יסוד כללים ברורים בהלכות כלים ואוהלים, ואידך זילו גמורו, לכו ועיינו בשאר כל הפירושים ותוסיפו דעת. – מכל מקום בשולי אותן המשניות שעניניהן קשים ומתפרשים בדרכים שונות, נביא

בְּנֵי תָּת – כגון כוורת של אדמה, שאינה מקבלת טומאה, כמו שבארנו לעיל, שהיא פתוך הפתח – של הבית, ומונחת על צידה, ופיה לחוץ – לצד חוץ, ולא לצד הבית, ואף מקצת הכוורת מונחת בחוץ, פנית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ – תיבת "מבחוץ" מוסבה גם על תחתיה, כלומר שהכזית מן המת מונח מחוץ לבית, ולא תחת תקרת הבית, אלא שהוא נתון תחת הכוורת, והרי זו טומאה רצוצה, שכן מדובר כאן בכגון שאין הכוורת גבוהה מן הארץ טפה, או שהכזית מן המת נתון על גבי הכוורת, שאף בכגון זה דינה כטומאה רצוצה, שהואיל והכוורת כלי טהור, שאינו מקבל

תַּחְתִּיתָּהּ וְגַבְהָ — טָמֵא. וְכָל שְׂאִינֵי כְּנֶגֶד הַיּוֹת, תּוֹכָהּ וְהַבֵּית — טָהוֹר. בְּבֵית — אֵין טָמֵא אֶלָּא הַבֵּית. בְּתוֹכָהּ — הַכֹּל טָמֵא.

ב הַיּוֹת גְּבוּהָהּ מִן הָאָרֶץ טַפַּח, טָמֵאָה תַּחְתִּיתָּהּ, אוּ בְּבֵית, אוּ עַל גְּבָהּ — הַכֹּל טָמֵא, אֶלָּא תּוֹכָהּ. בְּתוֹכָהּ — הַכֹּל טָמֵא.

ג בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְנֵי שֶׁהָיָה בְּלִי מְחַלְחֶלֶת. הַיּוֹת פְּחוּתָהּ וּפְקוּקָהּ בְּקֶשׁ, אוּ אֶפְסוּזָה; אִיזוּ הָיָה אֶפְסוּזָה?

פירוש ברטנורה

וכלים תחתיה כנגדו: תחתיה וגבה טמא. אבל מה שבתוכה טהור. דאע"פ שהכוורת מצלת על מה שבתוכה, אינה מצלת על מה שתחתיה וגבה כנגד היות של טומאה. דעל מה שבתוכה דין הוא שתציל, דאפילו מונחת באוהל המת מצלת בצמיד פתיל, כיון שאינה מקבלת טומאה, אבל מה שתחתיה ושעל גבה אינה מצלת כיון דכלי היא, כדתנן לעיל פרק ו' אדם וכלים נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר: וכל שאינו כנגד היות תוכה והבית טהור. הכי קאמר, כלים שתחתיה וגבה שאינן כנגד היות של טומאה, ותוכה כלומר כלים שבתוכה ואפילו הן כנגד היות, וכלים נמי שבבית, הכל טהור: בבית אין טמא אלא הבית. אם הכוית בבית אין טמא אלא הבית, אבל הכלים שבתוך הכוורת טהורים, דפיה לחוץ: בתוכה הכל טמא. אם הכוית בתוך הכוורת, הכל טמא. דבכוורת שהיא נקובה מן הדפנות בפותח טפח עסקנו, כדבעינו למימר לקמן [משנה ג], אלא שהנקבים פקוקים בקש ואין הסתימה מהורקת, ודרך הנקבים יוצאה הטומאה לבית כיון דלא מהרק, ואפילו כלים שתחתיה ושעל גבה מבחוץ טמאים, דכיון שהוית בתוכה רואין אותה כאילו היא מלאה טומאה, ואין כלי מציל על מה שתחתיו ועל גביו. אבל כשהטומאה בבית, אמרן לעיל דאין טמא אלא הבית, שאין הטומאה נכנסת בכוורת דרך נקבים אע"פ שיש בהן פותח טפח הואיל והן פקוקים, ודרך פיה אינה נכנסת שהרי פיה לחוץ:

ב הַיּוֹת גְּבוּהָהּ מִן הָאָרֶץ טַפַּח. דַּעֲבָשׁוּ יֵשׁ תַּחְתִּיהּ אוֹהֵל מַפַּח: הַכֹּל טָמֵא. דַּמְבִּיאָה טוּמְאָה לְבֵית כִּיּוֹן דַּגְבוּהָהּ מַפַּח, וְכִלִּים שְׁעַל גְּבַהּ אִפִּילוּ שְׁלֵא כְּנֶגֶד הַטּוּמְאָה נְמִי טָמֵאִין וְאִפִּילוּ חֲחוּץ, דַּתַּחְתִּיהּ כְּמֵאֵן דְּמִלֵּיא טוּמְאָה. וְאֵין מְצַלַּת עַל גְּבַהּ דְּאֵין כְּלִי מְצִיל. וְכֵן אִם טוּמְאָה בְּבֵית נְמִי הַכֹּל טָמֵא מֵהָיָה טַעֲמָא, דַּאוּהֵל הַבֵּית מְבִיא טוּמְאָה לַתַּחְתִּיהּ וְאֵין מְצַלַּת עַל גְּבַהּ. וְאִם טוּמְאָה עַל גְּבַהּ, כִּיּוֹן דְּאֵין מְצַלַּת עַל מַה שַּׁתַּחְתִּיהּ, רוֹאִים תַּחְתִּיהּ כְּמֵאֵן דְּמִלֵּיא טוּמְאָה, הַלֵּכךְ מַה שְּׁבִבֵית וְמַה שַּׁתַּחְתִּיהּ וְמַה שְׁעַל גְּבַהּ הַכֹּל טָמֵא: אֶלָּא תּוֹכָהּ. כְּלוּמַר הַכֹּל טָמֵא חוּץ מִמָּה שַּׁבְּתוֹכָהּ שְׁטַהוֹר:

ג בְּזִמְנֵי שֶׁהָיָה בְּלִי, שְׁלֵא נִפְתַּחַהּ וְלֹא נִתְבַּטְּלָה מִתּוֹרַת כְּלִי: מְחַלְחֶלֶת. שֶׁהַדְּפָנוֹת נִקְוּוֹת בְּפוּתַח טַפַּח. שְׂרָגִילִים לְעִשׂוֹת נְקִיבִים בְּדְפָנוֹת הַכוּוֹרֶת כְּדִי שִׁיכְנְסוּ הַדְּבָרִים וְיֵצְאוּ, וְעַמּוּסִים שֶׁהַנְּקִיבִים פְּקוּקִים בְּקֶשׁ אֶלָּא דַּהֲפַקְק לֹא מִיְהָרָק: הַיּוֹת פְּחוּתָהּ. שֶׁנִּפְתַּחַהּ וְנִתְבַּטְּלָה מִתּוֹרַת כְּלִי: וּפְקוּקָהּ בְּקֶשׁ. בְּמִקּוּם הַפְּחוּתָהּ. וְהַדְּפָנוֹתֶיהָ שְׁלִימוֹת שְׂאִינֵי מְחַלְחֶלֶת: אוּ אֶפְסוּזָה. אוּ אִפִּילוּ אֵין דְּפָנוֹתֶיהָ שְׁלִימוֹת אֶלָּא שְׂאִפּוּזָה. כְּלוּמַר סְתוּמָה בְּמִקּוּם שֶׁהָיָה מְחַלְחֶלֶת וְאֵין בַּהּ חֲלָחֹל

משניות מבוארות – קהתי

שיש תחתיה אוהל של טפח על טפח, טָמֵאָה תַּחְתִּיתָּהּ — תחת הכוורת, ואפילו בחלק שבחוץ, או בְּבֵית — או אם הטומאה בבית, או על גְּבָהּ — על גבי הכוורת, ואפילו בחוץ, הַכֹּל טָמֵא — כל שבבית וכל שתחתיה וכל שעל גבה; שאם הטומאה תחתיה, והואיל ויש שם אוהל של טפח על טפח, הרי הוא מביא את הטומאה לכל שתחתיה וממנה לבית ומכל שתחתיה לכל שעל גבה, הואיל ואין הכוורת חוצצת בפני הטומאה; ואם הטומאה בבית, הרי הטומאה עוברת לתחתיה, ומתחתיה לעל גבה; ואם הטומאה על גבה, הרי היא כאילו מונחת תחתיה, ותחתיה נעשה אוהל לטמא כל שתחתיה וכל שבבית, וכן כל שעל גבה, אֶלָּא תּוֹכָהּ — חוץ מן הנמצא בתוך הכוורת שהוא טהור, שכן הכוורת מצלת על מה שבתוכה, והואיל והיא כלי טהור, בדומה לכלי חרס המוקף צמיד פתיל באוהל המת. בְּתוֹכָהּ — אם כוית מן המת בתוך הכוורת, הַכֹּל טָמֵא — כמו שבארנו בסוף המשנה הקודמת.

ב א ו ר מ ש נ ה ג

בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים — מה ששינו במשנה א ובמשנה ב? **בְּזִמְנֵי שֶׁהָיָה בְּלִי מְחַלְחֶלֶת** — כלומר בכוורת שיש בה שני תנאים: א. שהיא כלי. היינו שהיא שלמה ואינה פחותה; ב. שהיא מחולחלת. היינו שהיא רפויה ואינה דבוקה לצדי הפתח (למחולחלת). שבכגון זה דינה כמו ששינו במשניות א-ב, שהואיל והיא שלמה, אינה חוצצת בפני הטומאה, והואיל והיא מחולחלת, אינה מצלת עם דפנות אוהלים, ואין לה דין אוהל לחצוץ בפני הטומאה; מכאן, שאם יש שני התנאים הללו, דינה שהיא כלי, והיא מביאה את הטומאה ואינה חוצצת בפני הטומאה, שכלים נעשים אוהלים לטמא אבל לא לטהר, אלא שעל עצמה היא מצלת, והואיל והיא כלי אדמה, וטהורה מלקבל טומאה (ימעיני יהושע). הַיּוֹתָהּ — הכוורת, פְּחוּתָהּ — שנפלה ממנה חתיכה, ובטלה ממנה תורת כלי, והרי היא נעשית אוהל אף לחצוץ בפני הטומאה, וּפְקוּקָהּ בְּקֶשׁ — במקום הפחיתה, שלא תיכנס הטומאה לתוכה, וכגון שהפחתה הוא טפח, או אֶפְסוּזָה — היינו כוורת שלמה שלא נפחתה, אלא שהיתה דבוקה והרוקה לצדי הפתח,

טומאה, והרי כלים אינם חוצצים בפני הטומאה, לפיכך נעשית הטומאה כאילו היא מונחת למטה, תחת הכוורת, והרי שאף זו טומאה רצוצה: **כָּל שֶׁהָיָה כְּנֶגֶד הַיּוֹת, תַּחְתִּיתָּהּ וְגַבְהָ טָמֵא** — כל הנמצא תחת הכוורת או על גבה כנגד הכוית מן המת, הרי זה טמא, שטומאה רצוצה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ומטמאה כל מה שכנגדה; וְכָל שְׂאִינֵי כְּנֶגֶד הַיּוֹת — כל מה שאינו כנגד היות מתחתיה או על גבה מבחוץ, תּוֹכָהּ — כלומר וכל תוכה של הכוורת, אפילו מה שכנגד היות, וְהַבֵּית — וכן הבית, טָהוֹר — כל שאינו ננגד היות טהור. משום שטומאה רצוצה אינה אלא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כנגדה, אבל אינה מתפשטת לצדדים; תוכה טהור. שהואיל והכוורת אינה מקבלת טומאה, מפני שהיא כלי אדמה, אין הטומאה נכנסת לתוכה, והרי היא ככלי חרס טהור, המוקף צמיד פתיל ומונח באוהל המת, שאף על פי שמוקף טומאה, מכל מקום כל מה שבתוכו טהור, הלכך אף כאן כל מה שבתוך הכוורת טהור, אף מה שכנגד הטומאה הרצוצה שתחתיה; והבית טהור — שהרי הטומאה מונחת מחוץ לבית. **בְּבֵית** — אם היה כוית מן המת בבית, אֵין טָמֵא אֶלָּא הַבֵּית — אבל מה שבתוך הכוורת טהור, והואיל ופיה לחוץ, וכן אין הטומאה עוברת למה שתחתיה מבחוץ, כיון שאין הכוורת גבוהה מן הארץ טפח, ואף כל מה שעל גבה מבחוץ טהור, שהרי אין על גבה מבחוץ אוהל להמשיך לשם את הטומאה מן הבית (רמב"ם: "סודי טהורות"). **בְּתוֹכָהּ** — אם כוית מן המת נתון בתוך הכוורת, הַכֹּל טָמֵא — הכוורת מלאה טומאה, והיא מביאה את הטומאה תחתיה ועל גבה ולכל הבית. לפי שאין הכוורת חוצצת בפני הטומאה, מאחר שהיא כלי, ואין כלים, אפילו הטהורים מלקבל טומאה, נעשים אוהל לטהר, אבל מביאה היא את הטומאה; הלכך הדופן העליונה נעשית אוהל להביא את הטומאה על כל מה שתחתיה, אבל אינה חוצצת בפני הטומאה, והטומאה עוברת לכל מה שעל גבי הכוורת ולכל הבית.

ב א ו ר מ ש נ ה ג

הַיּוֹתָהּ גְּבוּהָהּ מִן הָאָרֶץ טַפַּח — אם הכוורת שבתוך הפתח, ששינו עליה במשנה הקודמת, היתה גבוהה מן הארץ טפח, והרי

כָּל שְׂאֵין לָהּ טַפַּח מִמָּקוֹם אֶחָד; בְּיָת מִן הַמֵּת נִתֵּן תַּחְתֶּיהָ — פִּנְגְּרוֹ עַד הַתְּהוֹם טָמֵא; עַל גִּבָּה — פִּנְגְּרוֹ עַד הָרִקְעַ טָמֵא. בְּבֵית — אֵין טָמֵא אֶלָּא הַבֵּית. בְּתוֹכָהּ — אֵין טָמֵא אֶלָּא תוֹכָהּ.
ד הַיְתָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, טָמֵאָה תַּחְתֶּיהָ, אוּ בְּבֵית — תַּחְתֶּיהָ וְהַבֵּית טָמֵא, תוֹכָהּ וְגִבָּה טְהוֹר. בְּתוֹכָהּ — אֵין טָמֵא אֶלָּא תוֹכָהּ. עַל גִּבָּה — פִּנְגְּרוֹ עַד הָרִקְעַ טָמֵא.

פירוש ברטנורא

טפח: כנגדו עד התהום טמא. וכל השאר טהור. דכיון דלאו כלי הוא חשוב כוהלו להציל תוכה ועל גבה: על גבה. אם כוית מן המת נתון על גבה: כנגדו עד הרקיע טמא. וכל השאר טהור, דמצלת תוכה ותחתיה. כיון דלאו כלי היא: בבית. אם כוית מן המת בבית: אין טמא אלא הבית. וכל השאר טהור, דפיה לחוץ: בתוכה. אם כוית מן המת בתוכה: אין טמא אלא תוכה. וכל השאר טהור. דאין טמא אלא לבית כיון דאינה מחולחלת ופיה לחוץ. ומצלת נמי על מה שתחתיה ועל גבה, כיון דלאו כלי היא:

ד תחתיה והבית טמא. דמביאין טומאה מזה לזה: תוכה טהור. מה שבפנים, כיון דפיה לחוץ. וגבה נמי טהור, דמצלת על מה שבחוץ כיון דלאו כלי היא: בתוכה. אם הטומאה בתוכה: אין טמא אלא תוכה. וכל השאר טהור:

משניות מבווארות – קהתי

ברם, לפי פירוש "מעייני יהושע" (כמו שבארנו המשנה), הכל מתיישב היטב. ולהרחבת הסבר הענין נביא את דברי בעל "מעייני יהושע" בערותיו לפתיחתו לפרקנו:

"אמנם למען דעת ביאור התוספתא באופן פשוט, נתחקה נא על ביאור המלות "מחולחלת" ו"אפוצה" הנזכרות במשנה, באופן שיטכס עם זה פירוש התוספתא, שפירשה אותן להלכה.

מחולחלת היינו שמונח איזה דבר בדבר אחר, אבל הוא רפוי ואינו מהודק בו, מתענע וקרב ליפול. ושרשו בלשון הקודש "חול", מלשון "החללה", לפי שאינו עומד על עמדו בחזק אלא רותת. ובלשון המשנה (כלים י, ג): "מגופת החבית המחולחלת", כלומר שאינה מהודקת; "היו צורות מחולחלים בתוכו" (מקוואות ד, ג), ופירש הרב מברטנורא: מתגלגלים בתוך בית הקיבול, שאינם מהודקים בו, אף על פי שנתמלא מהם, אלא מתענעים אילך ואילך (משון ותתחלחל המלכה). והו ביאור "מחולחלת".

וביאור "אפוצה" הוא היפך זה, שהדוקה היטב בחלל; אפוצ היינו הידוק וחיבור. וכן כותב הר"ש, שבתוספתא פרק ו ופרק יא מוכח, שאפוז הוא ידבק והידוק. ובירושלמי (שבת פרק ג): "או באפוצה". ופירש "קרבן העדה" שם, שהפתילה דחוקה בתוך הנר וסותמת הנקב שבנר. ומבואר ביותר בירושלמי (שם פרק יז הלכה ו): "האבן שבקרויה, אם ממלאין בה ואינה נופלת, ממלאין בה, כיון שהיא אפוצה לה כגופה היא".

ומעתה יצא לנו הביאור מפולש בתוספתא הנזכרת, שפירשה כמה יאה שיעור הפילוש (הריווח המפולש בין הכוורת למחוזות הפתוח) במשך היקף הכלי מבחוץ בינו לבין ההיקף הפנימי של כותל החלל. וביארה התוספתא, שאם משך ההיקף הוא בסך הכל טפח באורך, וגם הפילוש מפורז נפסק בארבע רוחותיה, ועל ידי צירוף יש שם סביב אורך טפח, ואינם מכונים זה כנגד זה, אז היא מחולחלת. וכן אפילו משך הפילוש שארכו טפח מפורז בשתי רוחות אבל הם מכונים זה כנגד זה, אז גם כן נקראת מחולחלת. אבל כשהפילוש אינו מחזיק טפח, אפילו במקום אחר, אז נקראת אפוצה. ויהיה לפי זה באור הפיסקה שבמשנתנו: "איזוהי אפוצה? כל שאין לה טפח ממקום אחד" — אפילו ממקום אחד, שכשהפילוש מפורז במקומות רבים היא יותר מחולחלת ממקום אחד, אף שיהיה ארכו שווה בסך הכל שבניהם".

באור משנה ד

הַיְתָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח — אם הכוורת, הפחותה ופקוקה בקש או אפוצה, היתה גבוהה מן הארץ טפח; ומכל מקום אפשר שתהא אפוצה, כגון שהכותל שבו חלל הפתח מקיף גם מתחת הכוורת, ותחת היקף הכותל יש בו פותח טפח, שמביא הטומאה לבית (מעייני יהושע). טָמֵאָה תַּחְתֶּיהָ — תחת הכוורת בחוץ, או בְּבֵית — או שהטומאה מונחת בבית, תַּחְתֶּיהָ וְהַבֵּית טָמֵא — שהואיל ויש תחתיה אוהל של טפח על טפח, הרי זה מביא את הטומאה מזה לזה, וגם לתחתיה שמחוץ לבית; תוֹכָהּ וְגִבָּה טְהוֹר — שהדופן התחתונה חוצצת בפני הטומאה, שלא תיכנס לתוכה, הלכך תוכה טהור; וכן מה שעל גבה מחוץ לבית טהור, שהכוורת חוצצת. ברם, מה שעל גבה מבפנים הוא בכלל הבית, וטמא. בְּתוֹכָהּ — כוית מן המת נתון בתוך הכוורת, אֵין טָמֵא אֶלָּא תוֹכָהּ — אבל תחתיה ועל גבה והבית טהורים, כמו שבארנו הטעם במשנה הקודמת, לפי שדפנות

שכגונן זה היא מצלת עם דפנות אוהלים, ונמצאת גם חוצצת בפני הטומאה; אֵיזוֹ הִיא אֶפּוּצָה — כלומר כמה הוא שיעור הריווח שיכול להישאר בין הכוורת וצירי הדלת, שעדיין תיקרא "אפוצה"? כָּל שְׂאֵין לָהּ טַפַּח מִמָּקוֹם אֶחָד — כלומר שאין הריווח (הפילוש) מחזיק באורך היקפו שבין הכוורת לחלל הפתח שיעור טפח. ופירוש "ממקום אחד", שאפילו הפילוש הוא במקום אחד ואינו מפורז במקומות רבים, אם אין בו אורך טפח, הרי היא נקראת "אפוצה" (מעייני יהושע). ויש מפרשים: כל שאין בשום מקום מרחק של טפח בין הכוורת לדפנות (רוח"א); באחד משני התנאים הללו (פחותה או אפוצה) הדינים הם כדלקמן: בְּיָת מִן הַמֵּת נִתֵּן תַּחְתֶּיהָ — שטומאה רצוצה היא, פִּנְגְּרוֹ עַד הַתְּהוֹם טָמֵא — שבוקעת ויורדת היא; אבל אינה בוקעת ועולה, אף על פי שטומאה רצוצה היא, לפי שהכוורת יש לה דין אוהל וחוצצת בפני הטומאה, הלכך מה שעל גבה טהור; עַל גִּבָּה — אם כוית מן המת נתון על גבה, פִּנְגְּרוֹ עַד הָרִקְעַ טָמֵא — שבוקעת היא ועולה, אבל אינה בוקעת ויורדת, לפי שהכוורת חוצצת, הלכך מה שתחתיה טהור; בְּבֵית — אם הטומאה מונחת בבית, אֵין טָמֵא אֶלָּא הַבֵּית — כמו שבארנו במשנה א. בְּתוֹכָהּ — אם כוית מן המת נתון בתוך הכוורת, אֵין טָמֵא אֶלָּא תוֹכָהּ — אבל תחתיה ועל גבה והבית טהורים, לפי שדפנותיה מפסיקות בין הטומאה שבתוכה לבין מה שלמעלה או שלמטה או לבין הבית, משום אוהל, אם הכוורת פחותה ופקוקה, או משום דפנות אוהלים אם היא אפוצה. ברם, ראוי לדעת, שאף על פי שדין טומאה תחתיה ודין טומאה שבתוכה שווים, שהכוורת חוצצת בפניה, מכל מקום יש הבדל ביניהם, שכשהטומאה תחתיה, והואיל והיא טומאה רצוצה, מה שהכוורת חוצצת משום אוהל הרי זה משום שיש לה שתי דפנות למעלה מהטומאה, מה שאין כן בזמן שיש לה רק הדופן התחתונה בלבד, כגון שהיא עומדת על שוליה, ופיה פתוחה למעלה, אין היא חוצצת בפני הטומאה, אף על פי שיש לה דין אוהל, אבל כשהטומאה בתוכה, והואיל ויש בפנים חלל של טפח על טפח, ואינה רצוצה, אף דופן אחת דיה לחצוץ בפני הטומאה שלא תתפשט מחוצה לה (מעייני יהושע).

בביאור הלשונות "מחולחלת" ו"אפוצה" שבמשנתנו נאמרו פירושים שונים ומשונים: יש מפרשים: מחולחלת — נקובה, שכן הדרך לעשות נקבים בדפנות הכוורת, כדי שייכנסו הדבורים ויצאו, ופעמים שהנקבים פקוקים בקש רפוי; אפוצה — היינו סתומה במקום שהיא מחולחלת, ואין בה לחלול טפח (הר"ש: ברטנורא). ויש מפרשים: מחולחלת — שחללה קיים; אפוצה — שחללה אטום וסתום בקש, שכיון שסתומה הרי היא כאבן (רמב"ם). — הגר"א מפרש: מחולחלת — שנקבה בשוליה שלצד הבית נקבים הרבה (כפירוש הר"ש); אפוצה — שנקבה בשוליה נקבים גדולים יותר ממה שדרך לעשות בה, ונמצא שאינה ראויה לשימושה ככוורת.

אבל בתוספתא שנו: "איזו היא מחולחלת? כל שיש לה טפח מארבע רוחותיה ומשתי רוחותיה זו כנגד זו: איזוהי אפוצה? כל שאין לה טפח מרוח אחת". ולפי כל הפירושים שהבאנו קשה ליישב את דברי התוספתא. ואמנם כל המפרשים מתלבטים קשה בביאור התוספתא.

ה בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמְן שְׁפִיחָה לַחוּץ. הֲיָה פִּיחָה לְפָנִים, וְכֹזֵית מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבַהּ מִבְּחוּץ, כֵּל שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַיּוֹת, תַּחְתֶּיהָ וְגַבָּהּ – טָמֵא. וְכֵל שְׂאִינוֹ כְּנֶגֶד הַיּוֹת, תּוֹכָה וְהַפִּית – טָהוֹר. כְּתוּבָה אוֹ כְּפִית – הַפֵּל טָמֵא.

ו הֵייתָ גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, טָמְאָה תַּחְתֶּיהָ, אוֹ כְּפִית, אוֹ כְּתוּבָה, אוֹ עַל גְּבַהּ – הַפֵּל טָמֵא.

פירוש ברטנורה

ה הִיחָ פִּיחָ לְפָנִים. שהיתה מוטת על צדה ושוליה לחוץ ופיה בפנים. והשתא מיירי בזמן שהיא כלי מחולחלת ואינה גבוהה מן הארץ טפח. ואין חילוק בין פיה לחוץ לפיה לפנים, אלא דפיה לחוץ קתני לעיל בבית אין טמא אלא הבית, והכא דפיה לפנים קתני הכל טמא, משום דנכנסת טומאה דרך פיה: ו היתה גבוהה. לעיל דפיה לחוץ קתני טומאה תחתיה או בבית [או על גבה, הכל טמא אלא תוכה], והכא דפיה לפנים, הכל טמא:

משניות מבוארות – קהתי

טהור, שאינו מקבל טומאה, וכיון שהטומאה מחוץ לבית אין הטומאה נכנסת לבית. **כְּתוּבָה אוֹ כְּפִית** — אם כזית מן המת נתון בתוך הכוורת או בבית, **הַפֵּל טָמֵא** — שאם הטומאה בתוכה, הריהי נכנסת דרך פיה מן הכוורת לבית, והדופן העליונה שיש תחתיה פותח טפח נעשית אוהל, ומביאה את הטומאה לכל מה שתחתיה, דהיינו תוכה, ולכל מה שתחת הכוורת ולמעלה מהכוורת, שכלי אינו חוצץ, הלכך הכל טמא; וכן כשהטומאה בבית נכנסת הטומאה מהבית לכוורת, וכולה נעשית אוהל להביא את הטומאה אבל לא לחצוץ בפני הטומאה.

ב אור משנה ו

הֵייתָה — הכוורת העומדת בפתח ופיה לפנים, **גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח** — שיש חלל של טפח תחתיה, **טָמְאָה תַּחְתֶּיהָ** — תחת הכוורת שמחוץ לבית, **אוֹ כְּפִית** — או שהיתה הטומאה בבית, **אוֹ כְּתוּבָה** — בתוך הכוורת, **אוֹ עַל גְּבַהּ** — על גבי הכוורת שמחוץ לבית, **הַפֵּל טָמֵא** — החידוש כאן לגבי משנה ב, שאם היתה טומאה תחתיה או בבית או על גבה, אפילו תוכה טמא, הואיל ופיה לפנים, שכוין שהבית טמא הרי הטומאה נכנסת מהבית לתוך הכוורת דרך פיה.

הכוורת חוצצת בפני הטומאה. **עַל גְּבַהּ** — אם כזית מן המת נתון על גבה בחוץ, **כְּנֶגֶדוֹ עַד הֶרְקִיעַ טָמֵא** — אבל כנגדו ולמטה טהור, שהכוורת חוצצת.

ב אור משנה ה

במשניות א-ד עסקנו בכוורת שהיא בתוך הפתח ופיה לחוץ. ולמדנו שיש הבדל בין כוורת שהיא כלי ומחולחלת לכוורת שהיא פחותה ופקוקה בקש או אפוצה. ארבע המשניות הבאות ה-ה עוסקות בכוורת שהיא בתוך הפתח ופיה לפנים.

בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים — מה ששינוי במשניות א-ד? **בְּזִמְן שְׁפִיחָה לַחוּץ** — כשפי הכוורת היה לצד חוץ. הֲיָה פִּיחָה לְפָנִים — היה פי הכוורת לצד הבית, **וְכֹזֵית מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבַהּ מִבְּחוּץ** — שהיתה טומאה רצוצה תחת הכוורת שמחוץ לבית או שכזית מן המת נתון על גבי הכוורת שמחוץ לבית, שאף זו טומאה רצוצה, כמו שבארנו במשנה א, **כֵּל שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַיּוֹת, תַּחְתֶּיהָ וְגַבָּהּ טָמֵא** — שהטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ומטמאה כל מה שכנגדה, ואין הכוורת חוצצת בפניה, הלכך כל שכנגד היות למעלה מן הכוורת ולמטה ממנה טמא. **וְכֵל שְׂאִינוֹ כְּנֶגֶד הַיּוֹת, וְכֵן תּוֹכָה וְהַפִּית טָהוֹר** — לפי שאין הטומאה מתפשטת לצדדים. וכוורת מצלת על עצמה, שהיא כל שבתוכה טהור, הואיל והיא כלי

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שלישי עמ' א

27 אמרו כר, ולא שיחיד חולק על שלשה, **אִימָא** – תשנה כר, **רַבִּי**
28 **מֵאִיר וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמְרִים הִיא נִתְּנָה, רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמְרִים**
29 **הִיא נוֹתָה, אִמְנָם לִפִּי זֶה נִמְצָא שְׂרָבִי מֵאִיר סוֹבֵר שֶׁהִיא נִתְּנָה**
30 **ואילו במשנה שנינו ש'הוא נותן, וכלל הוא בידינו שסתם משנה**
31 **כרבי מאיר, וצריך לומר דהא סתמא – סתם משנה זו, דלא כרבי**
32 **מֵאִיר.**
33 הגמרא ממשיכה ומקשה על דעת שמואל, המבאר את משנתינו
34 באופן שהאשה נדרה ובעלה קיים את הנדר. שנינו במשנה: המדיר
35 את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין, יוציא ויתן כתובה.
36 רבי יוסי אומר, בעניות שלא נתן קצבה, ובעשירות שלשים יום.
37 מקשה הגמרא: וכי סבר רבי יוסי שבעניות שלא נתן קצבה לנדרו
38 יוציא ויתן כתובה, והרי כיון שלדעת שמואל מדובר באופן שהיא
39 נדרה והוא קיים, **אֶלְמָא** – מוכח מכאן שלדעת רבי יוסי **פַּעַל מִצִּי**
40 **מִפֶּר** – הבעל יכול להפר לאשתו נדרי קישוט, ולכן חייב
41 בכתובתה, כיון שלא הפר את הנדר אלא קיימו. **וְרַבִּינְהוּ** – וקשה
42 על כך ממה ששינונו במשנה בנדרים (עט). **אֵלּוּ דְּבָרִים** – נדרים
43 **שֶׁהַפֶּעַל מִפֶּר לֵאשְׁתּוֹ, דְּבָרִים שֵׁשׁ בְּהֵן מִשּׁוּם עֵינָיו נִפְשׁ, כְּגוֹן אִם**
44 **אֶרְחֵץ – קונם עלי הנאת רחיצה אם ארחץ, ושבועה שלא ארחץ,**
45 **או אִם לֹא אֶרְחֵץ – שבועה שלא ארחץ. וכן אִם אֶתְקַשְׁט – קונם**
46 **עלי הנאת קישוט אם אתקשט עד זמן פלוני, ושבועה שלא**
47 **אתקשט, או אִם לֹא אֶתְקַשְׁט – שבועה שלא אתקשט, הרי יש בהם**
48 **משום עינוי נפש. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֵין נִדְרִים אֵלּוּ נִחְשָׁבִים נְדָרֵי עֵינָיו**
49 **נִפְשׁ, ואין הבעל מפר אותם, שהרי אפשר לה בלא רחיצה וקישוט.**
50 **אלא מפרש רבי יוסי, ואלו הן נדרי עינוי נפש, הנודרת שלא אוכל**
51 **בְּשֶׁר וְשָׂלָא אֶשְׁתָּה יוֹ, וְשָׂלָא אֶתְקַשְׁט**

1 אופן זה שנינו בהמשך המשנה, **רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר, רַק פְּעֻנִית הַדִּין כֵּךְ**
2 **וּכְשֵׁלָא נִתְּן קַצְבָּה לְאִיסוּרוֹ, וּמוֹכַח שֶׁאֵף רַבִּי יוֹסִי סוֹבֵר כִּתְנָא שֶׁל**
3 **מִשְׁנֵיתֵינוּ, שִׁיּוּצִיא וִיתֵן כְּתוּבָה, מִשּׁוּם שֶׁבִּכְךָ שֶׁלֹּא הִפֵּר לָהּ אֵת**
4 **נִדְרָה הוּא נִתֵּן אֲצַבַּע בֵּין שִׁינָיָה, וְאִם נִהְפֹּךְ אֵת הַגִּירְסָא בְּרִייתָא**
5 **נִמְצָא שֶׁלְדַעַת רַבִּי יוֹסִי הִיא נִתְּנָה אֲצַבַּע בֵּין שִׁינָיָה.**
6 **הַגְּמָרָא מְשַׁנָּה אֵת הַגִּירְסָא בְּרִייתָא בְּאוֹפֵן אַחֵר: אִימָא – יֵשׁ**
7 **לְגֵרוֹס בְּרִייתָא בְּמִקּוּם רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִים הוּא נִתְּנָה,**
8 **רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמְרִים הוּא נוֹתָה, רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר**
9 **אוֹמְרִים הִיא נִתְּנָה, וְנִמְצָא שֶׁגַּם רַבִּי מֵאִיר וְגַם רַבִּי יוֹסִי סוֹבְרִים**
10 **שֶׁהוּא נוֹתֵן אֲצַבַּע בֵּין שִׁינָיָה, וּכְמוֹבָאֵר בְּמִשְׁנֵיתֵנוּ שֶׁלְדַבְרֵי שְׁנֵיהֶם**
11 **יוֹצִיא וִיתֵן כְּתוּבָה.**
12 **מִמְשִׁיכָה הַגְּמָרָא וּמְקַשָּׁה אֵף לְגִירְסָא זֶה: וְכִי אִפְשֵׁר לִזְמַר דְּכָרְךָ רַבִּי**
13 **יְהוּדָה 'הִיא נִתְּנָה, כְּפִי הַגִּירְסָא כַּעַת בְּרִייתָא, וְהִתְנֵן בְּמִשְׁנֵיתֵנוּ,**
14 **הַמְדִיר אֵת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא תִטְעוּם אֶחָד מִכֹּל הַפִּירוֹת, יוֹצִיא וִיתֵן**
15 **כְּתוּבָה, וְלִפִּי שְׂמוּאֵל מְדוּבָר בְּאוֹפֵן שְׁנֵיהֶם הִיא הוּא קִיִּים לָהּ,**
16 **וְעַל זֶה שֶׁשֵּׁנוּ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר, כִּיִּשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְרָה אִשְׁתּוֹ, יוֹם אֶחָד,**
17 **וְקִיִּים – אִינוֹ צָרִיךְ לְגַרְשָׁה, אֵךְ אִם עִבְרוּ שְׁנֵי יָמִים, יוֹצִיא וִיתֵן**
18 **כְּתוּבָה, וּמוֹכַח שֶׁאֵף רַבִּי יְהוּדָה סוֹבֵר שֶׁהוּא נוֹתֵן אֲצַבַּע בֵּין שִׁינָיָה,**
19 **וְלִכְּן חֵיִיב בְּכְתוּבָתָהּ, וְאִילוֹ בְּרִייתָא מְבוֹאֵר שֶׁלְרַבִּי יְהוּדָה 'הִיא**
20 **נִתְּנָה אֲצַבַּע בֵּין שִׁינָיָה.**
21 **הַגְּמָרָא מִתְרַצֵּת שִׁישׁ לְגֵרוֹס בְּרִייתָא בְּאוֹפֵן אַחֵר: אִימָא – תִּשְׁנָה**
22 **בְּרִייתָא כֵּךְ, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמְרִים הוּא נוֹתָה,**
23 **כְּמוֹבָאֵר בְּמִשְׁנֵיתֵנוּ שֶׁשְׁלֹשָׁם סוֹבְרִים כֵּךְ, וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמַר הִיא**
24 **נִתְּנָה.**
25 **וּמִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא בְּאוֹפֵן נוסֵף: וְאִם תִּמְצָא לִזְמַר – וְאִם תִּדְרֹק**
26 **לִזְמַר שְׁבִרִיתָא זֶה זִוְיָ זִוְיָ קִתְּנִי – זִוְג תְּנָאִים אִמְרוּ כֵךְ זִוְג תְּנָאִים**

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

דף עה עמוד א. דברים נוספים שירדו עם המן: בתרומת המשכן נאמר (שם לו ג) 'וְהָם הָבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נִדְבָה בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר. מֵאֵי בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר' - מדוע נאמר פעמיים, אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, אֵת הַנִּדְבָה הֵבִיאוּ מִדְּבַר שְׂיָרֵד לָהֶם עִם הַמֶּן שְׁנֵי מֵאוֹת בּוֹ (שם טז כא) וְלִקְטוּ אוֹתוֹ בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר, מִלֵּמַד שְׂיָרֵד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֲבָנִים מִזְבֹּחוֹת וּמִרְגְּלֵיזֵית עִם הַמֶּן וּמֵהֶם נִתְּנוּ לְעֹבֹדֵת הַמִּשְׁכָּן. וְכֵן יֵשׁ לְדֹרוֹשׁ מֵהַפְּסוּק (שם לה כז) 'וְהַנְּשָׂאִים הֵבִיאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם, תְּנָא - וּשְׁנֵינוּ בְּבִרְיֵיתָא, נְשִׂאִים מִמֶּשׁ - עֲנָנִים הֵבִיאוּם עִם יְרִידַת הַמֶּן, וְכֵן הוּא אֹמֵר - וְכֵן מִצְאָנוּ לְשׁוֹן נְשִׂאִים בְּעֲנָנִים כְּמוֹ שְׁנֵי מֵאוֹת (מִשְׁלֵי כה יד) 'נְשִׂאִים וְרוּחַ וְנֶשֶׁם אֵין'.

הגמרא ממשיכה לבאר את פסוקי המן: 'וְהָיָה מַעֲמֹו מַעֲמֹו לְשֵׁר הַשָּׁמֶן, אָמַר רַבִּי אֶבְיָהוּ, לְשֵׁד' מִלְשׁוֹן שְׂדִיִּים, מֵהַ שֵׁד זֶה הַיְנֹק מִזְעֵם בְּהַ פְּמָה מַעֲמִים - לְפִי מָה שֶׁהָאֵם אוֹכֵלֶת מִשְׁתַּנָּה טַעַם הַחֵלֶב, אִף הַמֶּן כָּל זְמַן שִׁישְׂרָאֵל אוֹכְלִין אוֹתוֹ מִצְאִין בּוֹ פְּמָה מַעֲמִים. אֵיבָא דְאֶמְרֵי, לְשֵׁד מִמֶּשׁ, מֵהַ שֵׁד זֶה מִתְּהַפֵּךְ [-מִשְׁתַּנָּה צִבְעוֹן] לְכַמָּה גְּוֹנִין אִף הַמֶּן מִתְּהַפֵּךְ לְכַמָּה מַעֲמִים. 'וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לָכֶם בְּעֶרְבַּ בְּשָׂר לֶאֱכֹל וְלָהֶם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְע' (שְׁמוֹת טז ח), תְּנָא מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה, בְּשָׂר שְׂשָׂאֵלוֹ שְׁלֹא כְהוֹנֵן - שְׁהָרִי הִיא לְהֵם מִקְנֵה רֶבִי, נִיתֵן לָהֶם שְׁלֹא כְהוֹנֵן - בְּשַׁעַת עֶרֶב שְׁאִינָה נֹחַה לְהַכִּין סְעוּדָה, דָּף עַה עֵמוֹד ב: אֲבֵל לָהֶם שְׂשָׂאֵלוֹ כְהוֹנֵן, שְׁהָרִי אֵי אֲפֻשֶׁר לְהַתְקִיִּים בְּלַעֲדֵיו, נִיתֵן לָהֶם כְהוֹנֵן - בְּבוֹקֶר שִׁישׁ שְׁהוֹת לְהַכִּינוֹ.

מִכָּאֵן - מִמָּה שִׁירֵד הַשְּׁלִיב בְּעֶרֶב, לְמַדָּה תּוֹרָה דְרָף אֶרֶץ שְׁלֹא יֵאָכֵל אֶדָם בְּשָׂר אֶלָּא בְּלֵילָה, כְּדֵי שֶׁתְּהִיָּה אֲכִילַתוֹ בְּיוֹם קֶלֶה מִבְּלִילָה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהָאֵמַר אֶבְיָהוּ (לְעִיל ע"א) הָאֵי מָאֵן דְאֵית לִיהַ סְעוּדָתָא לֹא לְאֲכִילָה אֶלָּא בִּימְמָא - מִי שִׁישׁ לוֹ סְעוּדָה לְאֲכוֹל, לֹא יֵאָכֵלְנוּ אֲלָא בְּיוֹם, כְּדֵי שִׁירָאָה אֵת מֵאֲכֹלוּ וְיִשְׁבַּע. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: כְּעִין יִמְמָא קָא אֶמְרִינָן - כּוֹנֵת אֲבִי שִׁיאֲכֹל לְאוֹר הַאֲבוּקָה, שְׁהוּא כְעִין יוֹם. אָמַר רַב אֶהָא בַּר יַעֲקֹב, בְּתַחֲלָה הָיוּ יִשְׂרָאֵל דּוֹמִין בְּתַרְגּוּמֵי שְׁמִנְקֶרֶן בְּאִשְׁפָּה - אוֹכֵלִים מַעֲט בְּלֹא קְבִיעוּת, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה וְקָבַע לָהֶם זְמַן סְעוּדָה בְּבוֹקֶר וּבְעֶרֶב.

הַגְּמָרָא מֵיִשְׁבַּת סְתִירָה בֵּין שְׁנֵי פְסוּקִים הָאֲמוּרִים בְּעוֹנֵשׁ מִתְלוֹנְנֵי הַשְּׁלִיב: בַּפְּסוּק אֶחָד נֹאמַר (בַּמְדַּבֵּר יא לג) 'הַבְּשָׂר עוֹדְנָו בֵּין שְׁנֵיהֶם וְגו' וְיָף ה' בְּעַם, לְמַדְנוּ שְׁנַעֲנֵשׁוּ מִיָּד, וְכִתְיִב בַּפְּסוּק אַחַר (שם יא כ) שֶׁאֲכֹלוּ מִן הַשְּׁלִיב 'עַד תְּחַדֵּשׁ יָמִים'. הָא בְּיַצֵּד מִתְקִיִּימִים שְׁנֵי הַמְקִרָאוֹת, אֲלָא בִּינְוִנִים לְאֶלְתֵּר מֵתוֹ, וְרַשְׁעִים מַצְטַעְרִין וְהוֹלְכִין עַד תְּחַדֵּשׁ יָמִים.

דף עה עמוד א. שירדו להן אבנים מונבות. הביאו נדבה ממה שמוצאין בבקר בבקר כשיוצאין ללקוט את המן שנאמר וילקטו אותו בבקר בבקר: נשיאים ממש. עננים היו: שר זה תינוק מוצא בו כל מיני טעמים. שהאם אוכלת: דף עה עמוד ב: לחם ששאלו כהוגן. שאי אפשר להיות בלא לחם: ניתן להם כהוגן. בבוקר שיש שהות להכינו: בשר שאלו שלא כהוגן. מתוך כרס מלאה שהרי מקנה רב היה להם: שלא כהוגן. ירד להם עם חשיכה שעה שאינה ראויה לתקן אותה עד שעת הסעודה: כעין יממא. באור האבוקה: וקבע להם זמן סעודה. בבקר ובערב: שירד להם דבר שמעון שחיטה. ומלמד שהשליב דבר שטעון שחיטה היה: וזבחת כאשר צויתך. ולא מצינו בתורה ציווי הזבחה היאך מכאן אתה למד שנמסרו לו הלכות שחיטה על פה: משמיחין. השליב היה עשוי לפניהן על הארץ משטיחין ליטריד"ש בלעז: לחם יפה לבחורים ושמן לזקנים ודבש לתינוקות כתיב שמן כטעם לשד השמן ואין זה לשון שומן אלא לשון שמן לפיכך טעמו נקוד למעלה ומ"ם שלו נקוד פתח קטן ולפי שהוא סוף פסוק נהפך השי"ן לינקד בקמץ גדול:

הַגְּמָרָא דּוֹרֶשֶׁת הַכְּתוּבִים בְּעִנֵּין הַשְּׁלִיב: 'וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׁטוּחִ' (שם יא לב), אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, אֵל תִּקְרִי 'וַיִּשְׁטְחוּ' אֶלָּא 'וַיִּשְׁטְחוּ' מִלֵּמַד שְׁנִתְחַיְבוּ שׁוֹנְאֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁחִיטָה עַל שֶׁשָּׂאֵלוּ שְׁלִיב שְׁלֹא כְהוֹנֵן.

'שְׁטוּחִ', תְּנָא מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה אֵל תִּקְרִי 'שְׁטוּחִ' אֶלָּא 'שְׁחוּטִ', מִלֵּמַד שְׂיָרֵד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל עִם הַמֶּן דְּבַר שְׁמַעוֹן שְׁחִיטָה, כְּלוּמַר הַשְּׁלִיב הוּא מִמִּין הַטַּעוֹן שְׁחִיטָה. אָמַר רַבִּי, וְכֵי מִכָּאֵן אֵתָּה לְמַד שֶׁשְּׁלִיב טַעוֹן שְׁחִיטָה, כְּלוּמַר וְכֵי צִרִיךְ 'דְּרַשׁ' לְכַךְ, וְהָלֹא בְּכָר נֹאמַר (תְּהִלִּים עח כז) 'וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם בְּעַפְר שָׂאֵר וּכְחוֹל (הַיָּם) [יָמִים] עוֹף בְּנֶף', וְלַמְדָנוּ שֶׁהַשְּׁלִיב מִיֵּן עוֹף הוּא, וְתִנְיָא בְּבִרְיֵיתָא שְׁעוֹף חַיִּיב שְׁחִיטָה מִן הַתּוֹרָה, רַבִּי אוֹמֵר, מִמָּה שְׁנֹאמַר (דְּבָרִים יב כא) 'וְזָבַחַת בְּאִשֶּׁר צִוִּיתְךָ' וְלֹא מִצְאָנוּ בְּתוֹרָה כִּיצַד הִיא הַזְּבִיחָה, מִלֵּמַד שְׁנִצְטַוָּה מֹשֶׁה הַלְכוֹת שְׁחִיטָה בַּעַל פֶּה, עַל הוֹשָׁט וְעַל תְּקִנָּה - שֶׁהֵם סִימְנֵי הַצּוּוּאָר, וְעַל כֵךְ שְׁדֵי בְּשִׁיטַת רוֹב סִימָן אֶחָד פְּעוּף, וְעַל כֵךְ שֶׁצִּרִיךְ לְשַׁחֵט רוֹב שְׁנַיִם [-סִימָנִים] בְּבִהְמָה. אֶלָּא מָה תִּלְמוּד לְזִמְרָה 'שְׁטוּחִ', מִלֵּמַד שְׂיָרֵד לָהֶם הַמֶּן מִשְׁמִיחִין מִשְׁמִיחִין - בְּצוּרָה שְׁטוּחָה עַל פְּנֵי הָאָרֶץ, וְלֹא בַּמְפוּזָה. הַגְּמָרָא מְבַאֵרֶת אֵת סְתִירַת הַפְּסוּקִים בְּעִנֵּין הַמֶּן: בְּתִיב שֶׁהֵמֶן הִיא 'לָחֶם' (שְׁמוֹת טז ד), וְכִתְיִב - וּבִמְקוֹם אַחַר הַכְּתוּב מִכְּנָה אוֹתוֹ (בַּמְדַּבֵּר יא ח) 'שָׁמֶן', וְכִתְיִב בּו עוֹד (שְׁמוֹת שם לא) 'בְּצִפְיַחַת בְּרַבֵּשׁ', וְכִיצַד יִכּוֹל הַמֶּן לְהִיטֵר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שׁוֹנִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, הַמֶּן הִשְׁתַּנָּה לְכָל אָדָם כְּפִי מָה שֶׁרָאָה לוֹ, לְנַעֲרִים לָחֶם, לְזָקֵנִים שָׁמֶן, לְתִינוּקוֹת דְּבֶשׁ.

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' ב

1 הקב"ה, וכי פה שעתיד לידבר עם השכינה, ויגן דבר טמא –
 2 מאשה שאכלה דברים טמאים, והתינוק טועם בחלבה את הדברים
 3 הטמאים. וכיון שלא רצה לינוק מהן, אמרה לה מרים, האלך ואקרא
 4 לאשה מן העבריות שתניקו. והיינו דבתיב "את מי יורה דעה
 5 ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב וגו'", ומבארת הגמרא, למי יורה
 6 דעה – למי לימד הקב"ה תורה, ולמי הוא יבין שמועה, לגמולי –
 7 למי שהבדיל עצמו ונגמל מחלב טמא, ולעתיקי – למי שהעתיק
 8 עצמו מן השדים טמאות.
 9 "והאמר לה בת פרעה לבי וגו'", אמר רבי אלעזר מזה שאמר
 10 'העלמה' מלמד, שהלכה מרים להביא לה מינקת פוריות בעלמה
 11 – כנערה שכל כוחה עליה. ורבי שמואל בר נחמני אמר מזה
 12 שנאמר 'העלמה' היינו שהעלימה את דבריה – שלא אמרה שהיא
 13 אחותו ומביאה את אם הילד.

המשך ביאור למס' סוטה ליום שלושה עשר לעומר עמ' ב

1 גד, והוא דבר שאלמלא היה מוכח כן מהפסוקים, אי אפשר היה
 2 לאומרו מעצמו.
 3 אומרת הגמרא, ומלאכי השרת אומרים בהספידים את משה, שעליו
 4 נאמר "צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל". והקדוש ברוך הוא
 5 אומר על משה אחר פטירתו, "מי יקום לי עם מרעים מי יתניב
 6 לי עם פעלי און" – מי יקום עתה להוכיח המרעים במעשיהם,
 7 להוכיחם לשמי. ושמואל אמר שהספידו הקב"ה כך, "מי כהחכם,
 8 ומי יודע פשר דבר" – מי יהיה כמשה לפשר בינם לאביהם
 9 שבשמים כמותו. ורבי יוחנן אמר שהספידו הקב"ה באומרו,
 10 "החכם מאין תמצא", לאחר פטירתו של משה. ורב נחמן אמר
 11 הספדו של הקב"ה היה באומרו 'וימת שם משה עבד ה' וגו',
 12 שמתת משה היא העדר גדול לדורו. סמליון – שם חכם אמר,
 13 שהספדו היה באומרו "וימת שם משה", שהיה ספרא רבה
 14 ד'ישראל. עוד דרשו על כך, תנאי רבי אליעזר הגדול אומר, שיעור

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח אייר, תשכ"ב

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"ג עוסק בצ"צ מו"ה יעקב שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ז ניסן בקשת ברכה פ"ג שיקרא בעת רצון על הציון הקי של כ"ק
 מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ויהי רצון שיבשר טוב בעניניהם.

ובעמדנו ביום המחבר חדש הגאולה וחדש זיו, יהי רצון שיהי הנ"ל בעיני כאו"א בתוככי כלל
 ישראל.

בברכה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

מזי"ט על הולדת הנכדה שתליט"א. כן תי"ח על הבשו"ט מהצלחת הטיפול הרפואי של זוגי
 שתליט"א.

המשך ביאור למס' סוטה ליום השמיני לעומר עמ' ב

10 ומשיבה, תלמוד לומר 'אחת לאחת למצא חשבון' - חטא לחטא
 11 מצטרף לחשבון שיבוא.
 12 ממשיכה הברייתא, וכן מצינו בסוטה שבמדה שמדרת, בה מדרו
 13 לה - שנעשה לפי הדרך שחטאה. היא עמדה על פתח ביתה
 14 ליראות לו - להראות לו, לפיכך בהן מעמידה על שער נקנוד שבו
 15 היו מנוולים אותה ופראה קלונה לכל. היא פרסה לו - בעבורה,
 16 להתנאות בפניו, סודרין נאין על ראשה, לפיכך בהן נוטל כפה -
 17 צעף המכסה את ראשה מעל ראשה, ומניחו תחת גוליה. היא
 18 קשטה לו פניה, לפיכך

1 תניא, היה רבי אומר מנין - מה המקור לדבר שבמדה שאדם מודר
 2 בה מודרין לו, ומשיב, שנאמר 'בסאמא בשלחה תריבנה'.
 3 שואלת הברייתא, אין לי אלא סאה - עבירה גדולה, מנין לרבובת
 4 תרקב - חצי סאה וחצי תרקב, קב וחצי קב, רובע וחצי רובע,
 5 תומן ועיבלא - משקלות קטנים יותר, מנין שגם על עברות קטנות
 6 מעניש ה' באותה מדה. ומשיבה, תלמוד לומר 'כי כל סאון סאן
 7 ברעש' ונלמד מ'כל' שאפילו מדה קטנה. שואלת הברייתא, ומנין
 8 שקבל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול - שאם לא נפרעו
 9 מהאדם על חטאו, לא יתרו לו אלא מצטרף לחשבון בעתיד.

המשך ביאור למס' סוטה ליום התשיעי לעומר עמ' ב

17 כשהלך למות מצמא, נעשה לו הנס על ידי לחי החמור שהוא דבר
 18 טמא.
 19 דורשת הגמרא את הפסוק על שמשון 'ותחל רות ה' לפעמו במחנה
 20 דן בין צרעה ובין אשתאול וגו'. אמר רבי חמא ברבי חנינא, חלתה
 21 - התקיימה נבואתו של יצחק אבינו, דכתיב שהתנבא יעקב 'הי ין
 22 נחש עלי דרך' - והולך על שמשון שהיה משבט דן. 'לפעמו במחנה
 23 דן', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי מלמד שהיתה שכינה
 24 מקשקשת לפניו - מלווה אותו כוונג - כמו פעמון הקשור לאדם,
 25 ונלמד מכך שכתוב חמא - אצל שמשון 'לפעמו במחנה דן, וכתוב
 26 התם - לגבי המעיל של כהן גדול 'פעמן ורימון'. בין צרעה ובין
 27 אשתאול, אמר רבי אפי צרעה ואשתאול שני הרים גדולים היו
 28 - כך שם של ההרים, וצקן שמשון ופתחן זה בזה.
 29 דורשת הגמרא את דברי המלאך על שמשון, 'והוא יחל להושיע
 30 את ישראל מיד פלשתים', מהו הלשון 'יחל', אמר רבי חמא ברבי
 31 חנינא

1 שמים. 'ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו' - דלילה
 2 הציקה לשמשון ואילצה אותו לומר לה במה כוחו, שואלת הגמרא,
 3 מאי 'ותאלצהו' - איך אילצה אותו. ומשיבה אמר רבי יצחק דבי
 4 רבי אמי, בשעת נמר ביאה - שתאות האדם גדולה, נשקמה
 5 מתחתיו שלא יוכל לסיים את המעשה, ואז אילצה אותו לומר לה.
 6 כשהתגלה המלאך למנוח ואשתו לבשר להם שילד להם בן, הוזיר
 7 את אשת מנוח ואמר לה, 'ועתה השמרי נא ואל תשתי וין ושכר
 8 ואל תאכלי כל טמא כי הנך הרה וילדת בן', שואלת הגמרא, מאי
 9 כל טמא - מה הם הדברים הטמאים שהוזיר אותה לא לאכול, והו
 10 עד השתא דברים טמאים קאכלה - ועוד יש להקשות, וכי עד
 11 עכשיו היא אכלה דברים טמאים. משיבה הגמרא, אמר רבי יצחק
 12 דבי רבי אמי, דברים האסורים בניור - שלא רק מיין תשמר, אלא
 13 אפילו ממים ששרו בין, וכדומה. 'ויבקע אלהים את המכתש אשר
 14 בלחי' - נעשה לשמשון נס בשעה שהיה צמא מאד, ומלחי החמור
 15 יצאו מים, אמר רבי יצחק דבי רבי אמי הוא אינה לדרב טמא -
 16 שמשון חשק להינשא לנכרית, לפיכך נתלו חיוו בדבר טמא - לכן

המשך ביאור למס' סוטה ליום העשירי לעומר עמ' ב

11 ומישובת, שבקה - שבע פעמים, דאסקיה - שהעלה דוד על ידי כך
 12 משבקה מדורי גיהנם, וארדך - והפעם הנוספת, איכא דאמרי
 13 דקריב רישיה לגבי גופיה - שהיה ראשו מושך רחוק מגופו, ועל
 14 ידו אמירתו "בני" קירב דוד את ראשו לגופו. ואיכא דאמרי
 15 דאיתניה לעלמא דאתי - שעל ידי כך הביאו לעולם הבא.
 16 נאמר בפסוק, 'ואבשלום לקח ויצב לו כחזיו את מצבת אשר בעמק
 17 המלך וגו', שואלת הגמרא, מאי 'לקח', אמר ריש לקיש שלקח
 18 אבשלום מקח רע לעצמו. וממשיכה הגמרא לדרוש לפי זה את סוף
 19 הפסוק, 'את מצבת אשר בעמק המלך וגו'', אמר רבי חנינא בר
 20 פפא, 'בעמק המלך' היינו בעצה עמוקה של מלכו של עולם,

1 מתחתיו, ולכן לא יכל לחתוך שערות ראשו כיון שהיה נופל
 2 בשאול.
 3 הגמרא מוסיפה לבאר את המשך הפסוקים האמורים במות אבשלום.
 4 כאשר הודיעו לדוד אודות מות בנו, נאמר בפסוק 'וירגזו - ויחרד,
 5 המלך, ויעל על עלות השער - על עליית שער העיר, ויבה ובה
 6 אמר בלבבו, בני אבשלום בני בני [אבשלום], מי יתן מותי אני
 7 תחתיו - הלוואי והייתי אני מת במקומך, אבשלום בני בני'. ונאמר
 8 עוד שם, 'המלך לאט - כיסה את פניו, ויעק המלך בקול גדול,
 9 בני אבשלום אבשלום בני בני', שואלת הגמרא, הני תמניא בני'
 10 - שמונת הפעמים שאמר דוד את המילה "בני", למה - מדוע אמרם.

המשך ביאור למס' סוטה ליום שלושה עשר לעומר עמ' א

10 לאו, הרי אנו מנוקין משבועתך, באותה שעה נודעו ארזנו של
 11 יוסף והכיר משה שהוא ארזנו, נטלו משה והביאו אצלו.
 12 וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר בדרך עלייתם לארץ כנען,
 13 היו שני ארזנות הללו, אחד של מת - ארזנו של יוסף, ואחד של
 14 שכינה - ארון הברית שבו היו הלוחות, מהלכין זה עם זה, והיו
 15 עוזרין ושכינן שראו זאת זה לצד זה אומרים, מה מינן של - מה
 16 הם שני ארזנות הללו, אמרו להם ישראל, ארון אחד הוא של מת,
 17 ואחד של השכינה. חזרו ושאלו, וכי מה, דרבו של מת להלך עם
 18 ארון שבו השכינה לצידו. אמרו להם ישראל,

1 הדברים קל וחומר, ומה אלישע שהיה תלמידו של אליהו,
 2 ואליהו היה תלמידו של משה, שהרי תורתו של משה לימד
 3 לאלהיו, ומצינו שצף הפרול מפניו, מפני משה רבינו על אחת
 4 כמה וכמה.
 5 רבי נתן אומר, לא היה הארון מונח בנילוס, אלא בקברניט -
 6 בקברות של מלכים היה קבור, הלך משה וצמד על קברניט של
 7 מלכים - במקום קברותיהם, ואמר, יוסף, הניע עת שנשבוע תקדוש
 8 ברוך הוא שאני נושא אתכם, והניעה זמן קיום השבועה שהשבועת
 9 את ישראל להעלות עצמותיך, אם אתה מראה עצמך מוטב, ואם

61 מוציאים עישור נכסים, כל שכן שאם הנכסים ביד הבנות עצמן,
62 שתגבה השניה את חלקה תחילה, ורק בשאר הירושה יחלקו שזה
63 בשוה.
64 מסיימת הגמרא את ראייתה: **וְאִם אֵיתָא** – ואם כך הוא הדבר,
65 שרבי יוחנן לא שמע את דברי רבי שמוציאים מנכסים משועבדים
66 לפרנסה, מדוע קיבל את דברי רבי חנינא שמוציאים לפרנסה,
67 **נִימָא לֵיהּ** – היה לרבי יוחנן להשיב לרבי חנינא, **מָאן אִמְרָה** – ובי
68 מי אמר לחידוש זה, שמוציאים לפרנסה מהלקוחות, שמכחו אתה
69 דוחה את דברי. אלא ודאי רבי יוחנן שמע שרבי סובר שמוציאים
70 מנכסים משועבדים לפרנסה, ואף על פי כן נחלק עליו וסבר שאין
71 מוציאים, ולכן גם לא חזר בו רבי יוחנן מדינו, שאם ירשו שתי
72 הבנות את אחיהן אין השניה גובה מהירושה עישור נכסים, והיינו
73 כיון שקושיית רבי חנינא עליו היתה מדברי רבי שמוציאים
74 מהלקוחות לפרנסה, שרבי יוחנן עצמו חולק עליהם.
75 דוחה הגמרא את הראיה: **וְדִלְמָא לְעוֹלָם לֹא שְׂמִיעַ לֵיהּ** – שמא
76 באמת בתחילה לא שמע רבי יוחנן את דברי רבי, ולכן אמר שאין
77 מוציאים מלקוחות לפרנסה ומוזנות, **וְכִי שְׂמִיעַ לֵיהּ** – ואחר ששמע
78 אותם, **קָבִיל** – קיבל את דבריו וחזר בו, ואף הוא סובר שמוציאים,
79 ולכן לא אמר לרבי חנינא 'מָאן אמרה'. ואף על פי כן לא חזר בו
80 רבי יוחנן מדינו, שאם ירשו הבנות את אחיהם אין השניה נוטלת
81 עישור נכסים, והיינו כיון **דְּשִׂאנֵי הָתָם** – שונה הדין שם, באופן
82 שמת האח והבנות ירשוהו, **דְּאִיכָא רְוּוּהּ בֵּיתָא** – שיש בנכסים
83 שנשארו בידן ריוח גדול, יותר מעישור נכסים, ואין סיבה לומר
84 שהבת תקבל עישור נכסים. מה שאין כן בהוצאה מלקוחות, דכיון
85 שתיקנו חכמים עישור נכסים לבת, יכולה לגבות זאת אף
86 מלקוחות.
87 מקשה הגמרא: **אִמְר לֵיהּ רַב יוֹסֵף לְרַב אֲשֵׁי, אֲלֵא מַעְתָּה** – לדברך,
88 שאם יש לבת ממון, זו סיבה שלא תיטול מהירושה עישור נכסים,
89 מה יהיה הדין באשה שאֲשַׁפְתָּהּ – מצאה מציאה **פְּעֻלְמָא, דְּאִיכָא**
90 **רְוּוּהּ בֵּיתָא** – שיש לה מהמציאה ריוח גדול, האם **הָכִי נָמִי** – גם
91 בזה נאמר דתתבטל תקנת חכמים ולא **הִבִּינֵן לָהּ** – ואין נותנים לה
92 עִישוּר נְכָסִים, והרי לא מצאנו סברא כזאת. **אִמְר לֵיהּ רַב אֲשֵׁי, אֲנָא**
93 **אֲנִי, כְּשִׁבִיאֲרֵתִי אֶת טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן שְׂאִינָה מִקְבֵּלֶת עִישוּר**
94 **נְכָסִים מִשּׁוּם רְוּוּהּ בֵּיתָא, מַהֲנֵי נְכָסֵי קְאָמִינָא** – אמרתי את דברי
95 רק באופן שהריוח בא לה מנכסי אביה, אבל אם יש לה רוח
96 מנכסים אחרים, מקבלת עישור נכסים.

* * *

98 הגמרא דנה בגדר חובת הבנים היורשים לתת עישור נכסים
99 לבנות: **אִמְר אֲמִימַר, פֶּת הַמִּקְבֵּלֶת עִישוּר נְכָסִים מֵהָאֲחִיִּים בְּתַקְנַת**
100 **חַכְמִים, יוֹרְשֵׁת הָיְוָא** – יש לה דין יורשת באותו עישור נכסים,
101 ואין דינה כבעלת חוב על נכסי אחיה. הגמרא מבארת את הנפקא
102 מינה מכך: **אִמְר לֵיהּ רַב אֲשֵׁי לְאֲמִימַר, הָאֵם כּוּוֹנְתָךְ לּוֹמַר דְּאִילוּ**
103 **פְּעֵי לְפִלּוֹקָה פּוֹזוּי** – שאם רוצים האחים לסלקה מנכסי האב על
104 ידי שישלמו לה ממון בשווי עישור נכסים, **הָכִי נָמִי דְּלֵא מְצִי**
105 **לְפִלּוֹקָה** – האם אכן אינם יכולים לסלקה במעות, אלא היא יכולה
106 לתבוע שיתנו לה דווקא מהקרקעות, כיון שהיא יורשת ממנו,
107 וכמו שאין אחד היורשים יכול לסלק את אחיו מהירושה במעות.
108 **אִמְר לֵיהּ אֲמִימַר, אִין** – אכן כך הדין, שאין האחים יכולים לסלקה
109 במעות, אלא אם רצונה בקרקעות, חייבים לתת לה מהם.
110 המשך רב אשי ושאל את אמימר: **אִי פְּעֵי לְפִלּוֹקָה בְּהוּא אֲרַעָא** –
111 אם רוצים האחים לסלקה בקרקע אחת השהו כעשירית הנכסים,
112 והיא רוצה לישול עשירית מכל קרקע וקרקע, **הָכִי נָמִי דְּלֵא מְצִי**
113 **מְסַלְקָ לָהּ** – האם אכן אינם יכולים לסלקה בקרקע אחת. **אִמְר לֵיהּ**
114 **אֲמִימַר, אִין, שְׂדִינָה כִּירוֹשַׁת גְּמוּרָה, וְאִי אֲפֻשֶׁר לְסַלְקָה בְּקַרְקַע**
115 **אֲחָת, כֶּשֶׁם שִׁיּוּרֵשׁ אִינוּ יְכוּל לְסַלֵּק אֶת אַחִיו בְּקַרְקַע אֲחָת.**
116 **רַב אֲשֵׁי חֵלַק עַל דִּין זֶה וְאִמְר, פֶּת הַנּוֹטֵלֶת עִישוּר נְכָסִים, פְּעֻלַת חוֹב**
117 **הָיְוָא** – היא נחשבת כבעלת חוב על אחיה, ולא כיוורשת, ויכולים
118 לסלקה מהירושה במעות, או בקרקע אחת.

1 הגמרא דנה האנים גובים מנכסים משועבדים לצורך מזון ופרנסת
2 הבנות. מספרת הגמרא: **תְּלָה לֵיהּ רַב לְרַבִּי שְׂאֵלָה זֶה פְּנֵי חַמִּי** – רב
3 כתב לרבי איגרת שלומים, ותלה בין השורות של אותה איגרת
4 שאלה זו, **ה'אחין ששיעקרו את נכסי אביהם, מהו, האם הבנות**
5 **גובות מהלקוחות או לא.** בשעה שהגיעה האיגרת לרבי, **הָוָה יְתִיב**
6 **רַבִּי חֲנִינָא קָמֵיהּ** – ישב רבי חנינא לפני רבי. **אִמְר לֵיהּ רַבִּי חֲנִינָא**
7 **מַה הוּא סְפִיקוֹ שֶׁל רַב, הָאֵם רַק בְּאוּפֵן שְׂמִיקְרוּ הָאֲחִים אֶת הַנְּכָסִים,**
8 **אִם מוֹצִיאֹת הַבְּנוֹת מֵהַלְקוּחוֹת, אִי אֲפִילוּ אִם הָאֲחִים רַק מְשַׁבְּנו**
9 **אֶת הַנְּכָסִים לְמַלְוָה תְּמוּרַת הַלּוֹאָה, הַסְּתַפֵּק רַב אִם יְכוּלוֹת הַבְּנוֹת**
10 **לְגַבּוֹת מֵהֶם. אִמְר לֵיהּ רַבִּי, מָאן נִפְקָא מִיָּה דְּבַר, מִזֶּה הִיא סְפִיקוֹ**
11 **שֶׁל רַב, הִיא לַעֲנֵן גְּבוּיִן אִין חִילוֹק, אֲלֵא בִין שְׂמִיקְרוּ וּפְנֵי שְׂמִישְׁבְּנו**
12 **הַדִּין הוּא שְׂמוֹצִיאִין מְנַכְסִים מִשּׁוֹעֲבָדִים לְפְרִנְסָה [גְּדוּנָא] שֶׁל**
13 **הַבְּנוֹת, וְאֲפִילוּ מִמָּה שֶׁמְכָרוּ, וְאִין מוֹצִיאִין לְמוֹזְנוֹת, וְאֲפִילוּ מְנַכְסִים**
14 **מִמוֹשְׁכָּנִים.**
15 מבררת הגמרא: **וְרַב, שְׂשַׁלַּח אֶת הַשְּׂאֵלָה, מְדוּעַ כָּתַב לְשׁוֹן**
16 **סְתוּמָה, הִיא אִי מְכָרוּ קְמִיפְעִיא לֵיהּ** – אם הסתפק בנכסים מכורים,
17 **נְכַתוּב לֵיהּ 'הָאֲחִים שְׂמִיקְרוּ'. וְאִי מְשַׁבְּנו קָא מִיפְעִיא לֵיהּ, נְכַתוּב לֵיהּ**
18 **'הָאֲחִים שְׂמִישְׁבְּנו'.** מפרשת הגמרא: **רַב, תְּרוּוּיְהוּ קְמִפְעִיא לֵיהּ** –
19 **הַסְּתַפֵּק בְּשְׁנֵי הַדְּבָרִים, בִּין בְּמַכְרוּ וּבִין בְּמִשְׁכָּנו, וְסָבַר, אִי בְּתִיבְנָא**
20 **לֵיהּ** – אם אכתוב את שאלתי במקרו בלבד, אזי, **הָא נִיחָא אִי שְׂלַח**
21 **לִי רַבִּי שֶׁהַדִּין הוּא דְּמוֹצִיאִין, יִפְשְׁטוּ לִי שְׁנֵי הַסְּפִיקוֹת, שֶׁהִיא אִם**
22 **מוֹצִיאִים מִלְּקוּחוֹת אִף שֶׁזָכוּ בְּקַרְקוֹת לְגַמְרִי, כֹּל שְׂבָן שְׂמוֹצִיאִים**
23 **בְּמִשְׁבְּנו, שְׂאֵל זֶכֶה הַמְלוּה בְּנְכָסִים. אִךְ אִי שְׂלַח לִי רַבִּי שְׁבַמְכָרו**
24 **אִין מוֹצִיאִין, אֲפֵתִי [עֲדִיין] בְּאוּפֵן שֶׁל מְשַׁבְּנו קְמִיפְעִיא לֵי – יִשְׂאֵר**
25 **סְפִיקוֹ קִיִּים, שֶׁהִיא יִתְכֵן שֶׁרַק מִלְּקוּחוֹת אִין מוֹצִיאִים, אֲבָל מֵהַמְלוּה**
26 **שֶׁהִקְרַע רַק מִשּׁוֹעֲבָדֵת לוֹ, מוֹצִיאִים. וְאִי בְּתִיבְנָא לֵיהּ בְּשִׂאֲלֵתִי**
27 **אוּפֵן שְׂמִישְׁבְּנו, אִי, אִי שְׂלַח לִי דְּאִין מוֹצִיאִים, עַל אִף שֶׁהַנְּכָסִים**
28 **אֵינֶם שְׂיִיבִים לְגַמְרִי לְמַלְוָה, יִפְשְׁטוּ לִי אִף הַסְּתַפֵּק הַשְּׁנַי, דְּכָל שְׂבָן**
29 **שְׂבַמְכָרו אִין מוֹצִיאִים. אִךְ אִי שְׂלַח לִי בְּתִשׁוּבְתוֹ שְׁבַמְשַׁכְנו**
30 **מוֹצִיאִין, אֲפֵתִי מְכָרו קָא מִיפְעִיא לֵי** – עדיין ישאר ספקי באופן
31 שמכרו את הנכסים ממנו, האם דווקא במשכון, שאין הקרקע
32 שייכת לגמרי למלוה, מוציאים מידו, אבל מלקוחות אין מוציאים,
33 או שגם מלקוחות מוציאים. לכן סבר רב, **אֲכַתוּב לֵיהּ אֶת שִׂאֲלֵתִי**
34 **בְּלִשׁוֹן 'שִׂיעֲבָדוּ' דְּשְׂמִיעַ הָכִי וְשְׂמִיעַ הָכִי** – שמשמעות לשון זו
35 היא גם מכירה וגם משכון, ורבי פירט לי בתשובתו את דין שניהם
36 אם שוה הוא, אם שיש חילוק ביניהם.
37 הגמרא מביאה דעה החולקת לכאורה על רבי: **וְרַבִּי יוֹחָנָן אִמְר,**
38 **אֲחֵד זֶה וְאֲחֵד זֶה** – בין לפרנסת הבנות ובין למוזנותיהן, **אִין מוֹצִיאִין**
39 **מְנַכְסִים מִשּׁוֹעֲבָדִים.**
40 מסתפקת הגמרא: **אִיפְעִיא לָהּ, לְרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִמַר אִין מוֹצִיאִין, לֹא**
41 **שְׂמִיעַ לֵיהּ הָא דְּרַבִּי** – האם לא שמע כלל את דברי רבי, שאמר
42 שמוציאים לפרנסה, **וְאִי שְׂמִיעַ לֵיהּ** – אם היה שומע את דבריו הָוָה
43 **מְקַבֵּל לֵיהּ** – היה מקבל מודה לדבריו. **או דְּלִמָּא, שְׂמִיעַ לֵיהּ לְרַבִּי**
44 **יוֹחָנָן שֶׁרַבִּי סוֹבֵר שְׂמוֹצִיאִים, וְלֹא מְקַבֵּל לֵיהּ** – ולא קיבל את
45 דבריו, אלא חלק עליו ואמר שאין מוציאים.
46 הגמרא מנסה לפשוט את הספק: **הָא שְׂמִיעַ דְּאֲחֵתָהּ, מִי שְׂמִיעַ, וְהַיְוִיחַ**
47 **שְׂתֵי בְּנוֹת וּבִן אֶחָד, שֶׁהָבֵן יוֹרֵשׁ אֶת כָּל הַנְּכָסִים וְהַבְּנוֹת נוֹטְלוֹת**
48 **מִמֶּנּוּ עִישוּר נְכָסִים, וְקִרְדָּה הַבַּת הִרְאִישׁוּנָה וְנִישְׂאֵת וְנִשְׂמָלָה עִישוּר**
49 **נְכָסִים, וְלֹא הַסְּפִיקָה הַשְּׂנֵינָה לְגִבּוֹת עִישוּר נְכָסִים עֲבוּר עֲצֻמָּה עַד**
50 **שְׂמִיעַ הָבֵן, וְלֹא הִנִּיחַ בְּנִים, וִירְשׁוּ אוֹתוֹ שְׁתֵּי אַחִיוֹתָיו, וִישׁ לְדוֹן עֵתָה**
51 **הָאֵם הַבַּת הַשְּׂנֵינָה נוֹטֵלֶת עִישוּר נְכָסִים מִלְּבַד חֵלְקָה בִּירוֹשָׁה, או**
52 **שְׂכִיּוֹן שֶׁנִּשְׁלַח לָהּ עֵתָה עִיקַר הִירוֹשָׁה נוֹטֵלֶת בָּהּ רַק אֶת חֵלְקָה**
53 **שֶׁהוּא שוה לחלק אחותה, ואין לה עישור נכסים. וְאִמְר רַבִּי יוֹחָנָן,**
54 **הַדִּין הוּא שְׂשִׁנְיָה וְיִתְרָה** – הפסידה את חלקה בעישור נכסים, כיון
55 שבנכסי הירושה שברשות האחות עצמן אין דין של עישור
56 נכסים. **אִמְר לוֹ רַבִּי חֲנִינָא קוֹשִׂיא עַל דְּבַרְיוֹ, הִיא גְּדוּלָה מִזֶּה** – דבר
57 גדול מזה **אִמְרוּ לְגַבִּי עִישוּר נְכָסִים, שְׂמוֹצִיאִין לְפְרִנְסָה אֲפִילוּ מִיד**
58 **הַלְקוּחוֹת, וְאִין מוֹצִיאִין מֵהַלְקוּחוֹת לְמוֹזְנוֹת, וְאֵת אֲמֵרֵת שְׂנֵינָה**
59 **וְיִתְרָה** – והיאך אתה אומר שאם ירשו הבנות עצמן את הנכסים
60 הפסידה השניה את עישור נכסיה, והרי אם מיד הלקוחות

1 תלה ליה רב לרבי בני חימי – שלח לו אגרת שלומים, ותלה שאלה זו בין השטים.
 2 הוה יתיב רבי חימי קמיה – דרבי בשבאת שאלה זו לפני. אמר ליה – רבי חימי: מאי
 3 שיעבדו דקא מיבעי ליה, מכרו או משכנו? דמשמע הכי ומשמע הכי – והוא כשישיב
 4 תשובתו יפרש אם שניהם שוים לו או לא (אם) יש חילוק ביניהן, ומדו אמר על שניהם. אחר
 5 זה ואחר זה אין מוציאין – אחד לפרנסה ואחד
 6 למוזנות. עדי שמת הבן – ונפלה הירושה לפני
 7 הבנות. ויתרה – עישור נכסים, ולא אמרינן
 8 תיטול עישור נכסים תחלה כמו שנטלה זה,
 9 ואחר כך יחלוק. אלא זו שקדמה ונשאת –
 10 זכתה. ובת על הבת אין לה עישור נכסים, שהרי
 11 שתיקן שוות בירושה. גדולה מווי – שאפילו
 12 שיעבדו אחין את הנכסים, יפה כח פרנסה
 13 לטרוף לקוחות, וזו שהנכסים בעין, אמרת
 14 ויתרה? נימא ליה מאן אמרה – אלא לאו
 15 שמיע ליה ולא קבלה. ומשום הכי לא הדר נמי
 16 מאה דכי יחלוק. אלא זו שקדמה ונשאת –
 17 מעיקרא, וכי שמעה – קיבלה. וכי אותביה
 18 רבי חנינא, כבר הוה שמיע ליה וקיבלה, ומשום
 19 הכי לא אמר ליה מאן אמרה. ושאיני התם – הא
 20 דלא הדר ביה ממאי דאמר שניה ויתרה. משום
 21 רווח ביתא – שהרי נשתכרה הרבה, שנטלת
 22 חצי הירושה. יורשת היא – עישור נכסים
 23 שתקנו לה. בתורת ירושה תקינו לה. אין –
 24 באמת לא מצו לסלוק בווז, ולא בחדא ארעא.
 25 שאם רוצה – נטלת חלקה מכל קרקע וקרקע,
 26 ואין יכולין להקנות לה חלקה במקום אחד.
 27 בעלת חוב היא – ומצי לסלוק בווז, או
 28 בחדא ארעא. למינבא בינונית ושלא בשבועה
 29 כ' – אי בעלת חוב דאבא דריא – אינה גובה
 30 אלא מן הדבוריה, ואינה נפרעת אלא בשבועה
 31 שלא נטלה מנכסים הללו כלום, דקיימא לן
 32 (גיטין מחב). אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן
 33 הדבוריה, ואין נפרעים מהן אלא בשבועה. ואי
 34 בעלת חוב שלחן – אין כאן בא ליפרע מנכסי
 35 יתומין. רב אשי מזה, ומת רב סמא בנו בחיי,
 36 וכשבאת בתו ליפרע נטלה מחלקו של מר בר
 37 רב אשי שהיה קיים. בינונית שלא בשבועה.
 38 אלמא: בעלת חוב דאדחי הויא. ומכריה דרב סמא
 39 ויכווית – לפי שבעלת חוב של אביו היתה,
 40 שהיה אחיה. כי אתאי הויא איתתא – אשה
 41 אחת באת לפני רבי נחמיה, שהיה לה ליטול
 42 עישור נכסים במקומה של רבה בר רב הונא,
 43 ובקשה ממנו לשלוח לו דבר מאתו, שישתדל
 44 בדינה. ואצטריבאל – מושב אמת הרחיים כמות
 45 שוק. ומקרקעי חשיב להו. מעמילא דביתי –
 46 שכירות הבתים ממקרקעי קא אתי. הוה יתיב רב
 47 ששת קמיה – כשבא השליח לפניו, ואיקפד רב
 48 הונא על דקרייה הונא חברין. אמר ליה – רב
 49 הונא לרב ששת. זיל אימא ליה – בלשון גנאי,
 50 כאשר אמר לך. ובשמתא – תהיה, אם לא
 51 תאמר בלשון זה. ענן ענן – מדיכך אתה אמר
 52 להגבותה, ממקרקעי או אפילו ממשלטלי ועוד
 53 שאלה אחרת השיבני. מאן יתיב בי מרויחא
 54 ביישא – מי מיסב בבית אבל בראש הקרואים.
 55 כשהיו מסובים בסעודה היה ניכר מסיבתו מי
 56 הוא הראש, והגדול מיסב במטה אחת לראש
 57 השולחן, ושני לו במטה אחרת למטה הימנ.
 58 אמר ליה מר רבה – אתה, ורב הונא רבך.
 59 ולפייו אמר לו כך, שלא יכעוס עליו על
 60 שנעשה שליח דבר, ומראוהו פנים שעל כרחו נעשה שליח לךך.

1 תלה ליה רב לרבי בני חימי – שלח לו אגרת שלומים, ותלה שאלה זו בין השטים.
 2 הוה יתיב רבי חימי קמיה – דרבי בשבאת שאלה זו לפני. אמר ליה – רבי חימי: מאי
 3 שיעבדו דקא מיבעי ליה, מכרו או משכנו? דמשמע הכי ומשמע הכי – והוא כשישיב
 4 תשובתו יפרש אם שניהם שוים לו או לא (אם) יש חילוק ביניהן, ומדו אמר על שניהם. אחר
 5 זה ואחר זה אין מוציאין – אחד לפרנסה ואחד
 6 למוזנות. עדי שמת הבן – ונפלה הירושה לפני
 7 הבנות. ויתרה – עישור נכסים, ולא אמרינן
 8 תיטול עישור נכסים תחלה כמו שנטלה זה,
 9 ואחר כך יחלוק. אלא זו שקדמה ונשאת –
 10 זכתה. ובת על הבת אין לה עישור נכסים, שהרי
 11 שתיקן שוות בירושה. גדולה מווי – שאפילו
 12 שיעבדו אחין את הנכסים, יפה כח פרנסה
 13 לטרוף לקוחות, וזו שהנכסים בעין, אמרת
 14 ויתרה? נימא ליה מאן אמרה – אלא לאו
 15 שמיע ליה ולא קבלה. ומשום הכי לא הדר נמי
 16 מאה דכי יחלוק. אלא זו שקדמה ונשאת –
 17 מעיקרא, וכי שמעה – קיבלה. וכי אותביה
 18 רבי חנינא, כבר הוה שמיע ליה וקיבלה, ומשום
 19 הכי לא אמר ליה מאן אמרה. ושאיני התם – הא
 20 דלא הדר ביה ממאי דאמר שניה ויתרה. משום
 21 רווח ביתא – שהרי נשתכרה הרבה, שנטלת
 22 חצי הירושה. יורשת היא – עישור נכסים
 23 שתקנו לה. בתורת ירושה תקינו לה. אין –
 24 באמת לא מצו לסלוק בווז, ולא בחדא ארעא.
 25 שאם רוצה – נטלת חלקה מכל קרקע וקרקע,
 26 ואין יכולין להקנות לה חלקה במקום אחד.
 27 בעלת חוב היא – ומצי לסלוק בווז, או
 28 בחדא ארעא. למינבא בינונית ושלא בשבועה
 29 כ' – אי בעלת חוב דאבא דריא – אינה גובה
 30 אלא מן הדבוריה, ואינה נפרעת אלא בשבועה
 31 שלא נטלה מנכסים הללו כלום, דקיימא לן
 32 (גיטין מחב). אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן
 33 הדבוריה, ואין נפרעים מהן אלא בשבועה. ואי
 34 בעלת חוב שלחן – אין כאן בא ליפרע מנכסי
 35 יתומין. רב אשי מזה, ומת רב סמא בנו בחיי,
 36 וכשבאת בתו ליפרע נטלה מחלקו של מר בר
 37 רב אשי שהיה קיים. בינונית שלא בשבועה.
 38 אלמא: בעלת חוב דאדחי הויא. ומכריה דרב סמא
 39 ויכווית – לפי שבעלת חוב של אביו היתה,
 40 שהיה אחיה. כי אתאי הויא איתתא – אשה
 41 אחת באת לפני רבי נחמיה, שהיה לה ליטול
 42 עישור נכסים במקומה של רבה בר רב הונא,
 43 ובקשה ממנו לשלוח לו דבר מאתו, שישתדל
 44 בדינה. ואצטריבאל – מושב אמת הרחיים כמות
 45 שוק. ומקרקעי חשיב להו. מעמילא דביתי –
 46 שכירות הבתים ממקרקעי קא אתי. הוה יתיב רב
 47 ששת קמיה – כשבא השליח לפניו, ואיקפד רב
 48 הונא על דקרייה הונא חברין. אמר ליה – רב
 49 הונא לרב ששת. זיל אימא ליה – בלשון גנאי,
 50 כאשר אמר לך. ובשמתא – תהיה, אם לא
 51 תאמר בלשון זה. ענן ענן – מדיכך אתה אמר
 52 להגבותה, ממקרקעי או אפילו ממשלטלי ועוד
 53 שאלה אחרת השיבני. מאן יתיב בי מרויחא
 54 ביישא – מי מיסב בבית אבל בראש הקרואים.
 55 כשהיו מסובים בסעודה היה ניכר מסיבתו מי
 56 הוא הראש, והגדול מיסב במטה אחת לראש
 57 השולחן, ושני לו במטה אחרת למטה הימנ.
 58 אמר ליה מר רבה – אתה, ורב הונא רבך.
 59 ולפייו אמר לו כך, שלא יכעוס עליו על
 60 שנעשה שליח דבר, ומראוהו פנים שעל כרחו נעשה שליח לךך.

1 תלה ליה רב לרבי בני חימי: מהו?
 2 הוה יתיב רבי חימי קמיה: אמר ליה: מכרו או
 3 משכנו? אמר ליה: מאי נפקא מינה? בין מכרו בין
 4 משכנו – מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למוזנות.
 5 ורב, אי מכרו קמיעניא ליה – נכתוב ליה מכרו, אי
 6 משכנו קא מיפעיא ליה – נכתוב ליה משכנו? רב
 7 תרנייהו קמיעניא ליה, וסבר: אי פתיבנא ליה מכרו,
 8 הא ניחא אי שלח לי דמוציאין – כל שפן משכנו, אי
 9 שלח לי אין מוציאין – אפתי משכנו קמיעניא לי, אי
 10 פתיבנא ליה משכנו, אי שלח לי דאין מוציאין – כל
 11 שפן מכרו, אי שלח לי מוציאין – אפתי מכרו קא
 12 מיפעיא לי. אכתוב ליה שיעבדו, דמשמע הכי ומשמע
 13 הכי. ורבי יוחנן אמר: אחר זה ואחר זה אין מוציאין.
 14 איפעיא להו: לרבי יוחנן, לא שמיע ליה הא דרבי, ואי
 15 שמיע ליה – הוה מקבל ליה, או דלמא שמיע ליה
 16 ולא מקבל ליה? תא שמע, דאתמר: מי שמת והניח
 17 שתי בנות וכן, וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים,
 18 ולא הספיקה שניה לנבות עד שמת הבן, אמר רבי
 19 יוחנן: שניה ויתרה. אמר רבי חנינא: גדולה מווי אמרו:
 20 מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למוזנות, ואת אמרת
 21 שניה ויתרה?! ואם איתא – נימא ליה מאן אמרה.
 22 ודלמא לעולם לא שמיע ליה, וכי שמיע ליה קביל. ושאיני התם – דאיכא רווח ביתא. אמר
 23 ליה רב ימר לרב אשי: אלא מעתה, אשפחה מציאה בעלמא, דאיכא רווח ביתא – הכי נמי
 24 דלא יהבינן לה עישור נכסים?! אמר ליה: אלא רווח ביתא מהני נכסי קאמינא. אמר אמיר:
 25 בת יורשת הויא. אמר ליה רב אשי לאמימר: אילו בעי לסלוקה בווזי – הכי נמי דלא מצי
 26 לסלוקה? אמר ליה: אין, אי בעי לסלוקה בחדא ארעא – הכי נמי דלא מצי מסלק לה? אמר
 27 ליה: אין. רב אשי אמר: בת – בעלת חוב הויא. ואף אמיר הדר ביה. דאמר רב מנימוי בריה
 28 דרב נחמיה, הוה קאמינא קמיה דאמימר, ואתאי האי איתתא לקמיה, דהות קא פעיא עישור
 29 נכסים. וחזיתיה לדעתיה, דאי בעי לסלוקה בווזי – הווי מסלק לה. דשמעי מאחי דהווי קאמרי
 30 לה: אילו הוה לן וווי – סליקנא בווזי, ואישתיק ולא אמר להו ולא מדי. והשתא דאמרת
 31 בעלת חוב הויא, דאבא או דאחי? למאי נפקא מינה? למינבא לבינונית שלא בשבועה,
 32 ויכווית בשבועה. מאי? תא שמע, דרבינא אנביה לברתיה דרב אשי מפור בריה דרב אשי
 33 בינונית ושלא בשבועה, מפריה דרב סמא בריה דרב אשי ופזרית בשבועה. שלח ליה רב
 34 נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בר רב הונא וזמא מנהרדעא: פי אתיא הא איתתא לקמד –
 35 אנבה עישור נכסים אפילו מאצטריבאל. אמר רב אשי: פי הוינן פי רב כהנא הוה מניבין
 36 אפילו מעמילא דביתי. שלח ליה רב ענן לרב הונא: הונא חברין, שלם! פי אתיא הא איתתא
 37 לקמד – אנבה עישור נכסי. הוה יתיב רב ששת קמיה, אמר ליה: זיל אימא ליה, ובשמתא
 38 יהא מאן דלא אמר ליה: ענן ענן! ממקרקעי או ממשלטלי, ומאן יתיב בי מרויחא ביישא?
 39 אול רב ששת לקמיה דרב ענן, אמר ליה: מר – רבה, ורב הונא – רביה דרבה, ושמותי שמית
 40 מאן דלא אמר ליה, ואי לאו דשמית – לא הוה קאמינא: ענן, ענן! ממקרקעי או ממשלטלי,
 41 ומאן יתיב בי מרויחא ביישא? אול רב ענן לקמיה דמר עוקבא, אמר ליה: חזי מר יתיב שלח
 42 לי רב הונא: ענן ענן, ועוד מרויחא דשלח לי [לא דענא] מאי ניהו? אמר ליה: אימא לי איזי

1 **אמר** רב נחמן ינחם כתיב - ואף על גב דקרין ינחם - מכל מקום דרשין הכי: מדלא כתיב
2 מנחם - דליבא למיטעי, ובתיב ינחם, דאיכא למיקרי ינחם אף על גב דלא קרין הכי
3 - איכא למדרש שהמתנחם מושיבין בראש לנחמו. ופירוש הקונטרס דרוק. **אמר** רבא
4 הלכתא כו' - לעיל (נא,א) פירשו דבזמן הזה כולוהו ממטלטלי.

5 **המשליש** מעות לבתו - פירש בקונטרס:

6 והיא אומרת נאמן עלי לאור
7 שנשאת. לא דק, דבגמרא מסקין דליבא בין רבי
8 מאיר ובין רבי יוסי אלא גדולה מן האירוסין.
9 **ובי** אינה אלא שדה - ור"מ סבר דאינה יכולה
10 למוכרו. **אילימא** קטנה מן הנשואין איכא
11 ביניהו - פירוש: אף קטנה מן הנשואין. אבל הא
12 ודאי גדולה מן האירוסין נמי איכא ביניהו,
13 דלרבי מאיר יעשה שליש מה שהושלש בידה,
14 ולרבי יוסי הרושות בידה, כדתנן במתניתין.
15 **קטנה** דלאו בת זביני היא - ולכא למימר
16 דסיפא איצטרך לקטנה מן הנשואין,
17 דאפילו מן הנשואין לא תמכור. דאם כן הוה ליה
18 למיתני בהדיא: אבל קטנה, אפילו מן הנשואין -
19 לא תמכור. אבל לרבי מאיר דמוקמא למתניתין
20 בחסורי מיסורא - אתי שפיר, דקאי אבמה
21 דברים אמורים כו', דמדבר בהדיא בנשואין.
22 **הא** מני רבי מאיר היא דאמר מצוה לקיים דברי
23 המת - אבל לרבי יוסי ליה ותימה אי
24 לית ליה, למה ליה למימר "לא היא אלא שדה",
25 ולמיתלי טעמא בהאי? תיפוק ליה משום דלית
26 ליה מצוה לקיים דברי המת! ושמא דלרבי דרבי
27 מאיר קאמר.

הא

20 **שהושלש בידו, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר:** הגדולה, בין מן הנשואין ובין מן האירוסין
21 הרושות בידה. **קטנה, בין מן הנשואין בין מן האירוסין - יעשה השליש מה שהושלש**
22 **בידו. מאי בינייהו? אילימא קטנה מן הנשואין איכא ביניהו, דרבי מאיר סבר הרושות בידה,**
23 **ואתא רבי יוסי למימר אפילו מן הנשואין נמי, גדולה - אין, קטנה - לא. אימא סיפא:**
24 **אבל בקטנה - אין מעשה קטנה פלוס. הא מאן קתני לה? אילימא רבי יוסי - הא מרישא**
25 **שמעתי מיה, דאמר רבי יוסי: וכי אינה אלא שדה, והיא רוצה למוכרה - הרי היא מוכרה**
26 **מעשיו. גדולה דבת זביני - אין, קטנה דלאו בת זביני היא - לא! אלא רבי מאיר היא**
27 **וחסורי מיחסרה והכי קתני: יעשה השליש מה שהושלש בידו, במה דברים אמורים - מן**
28 **האירוסין, אבל מן הנשואין - הרושות בידה. במה דברים אמורים - בגדולה, אבל בקטנה**
29 **אין מעשה קטנה פלוס. אלא, גדולה מן האירוסין איכא ביניהו. איתמר, רב יהודה אמר**
30 **שמואל: הלכה פרבי יוסי. רבא אמר רב נחמן: הלכה פרבי מאיר. אילפא תלא נפשיה**
31 **באיסקריא דמכותא. אמר: איכא דאתי דאמר לי מילתא דבי רבי חיאי ורבי אושעיא ולא**
32 **פשיטנא ליה ממתניתין - נפילא מאסקריא, וטבענא. אתא ההוא סבא, תנא ליה: האומר**
33 **"תנו שקל לבני בשבת" וראוין ליתן להם סלע - נותנין להם סלע. ואם אמר "אל תתנו**
34 **להם אלא שקל" - אין נותנין להם אלא שקל. ואם אמר "אם מתו ירשו אחריהם תחתיהם"**
35 **- בין שאמר "תנו", בין שאמר "אל תתנו" - אין נותנים להם אלא שקל. אמר ליה: הא מני**
רבי

1 **גופא דעובדא - תחלת הדברים, מה לשון שלחתי לז: ינחם כתיב - אין לך לומר פתח**
2 **בשום אות אלא אם כן אלף או ה' סמוכין לו, או על פי הקנדה שתחתיה והיא באה**
3 **במקום אות, כאילו כתוב ינחם. וכיון שלא כתיב כאן אלף, על כרחך על פי מסורת**
4 **הכתב אתה קורא ינחם, והוה המנחם עצמו, כלומר: כאבל המתנחם. מר וזח - מי שנפשו**
5 **מרה, ודעתו זחה ומעותקה מעליו. נעשה שר**
6 **לפרושים - לגדולים הבאים לנחמו. משנה**
7 **המשליש מעות לבתו - מסר מעות ביד שליח**
8 **לצורך בתה, לקנות שדה או נדוניה לכשתנשא.**
9 **והיא אומרת - לאחר שנשאת. נאמן בעלי עלי**
10 **- שלא יעבכם לעצמו, תנם לו והוא יקנה לי**
11 **שדה כשארצה. יעשה שלישי כו' - יקנה השדה,**
12 **ואין שומעין לה. דמצוה לקיים דברי המת. וכי**
13 **אינה אלא שדה - וכי מה תועלת לו לקנות?**
14 **אפילו אין כאן מעות, אלא כבר נקנה השדה**
15 **והיא רוצה למוכרה - הרי היא מכורה, הלכך**
16 **שומעין לה. במה דברים אמורים - בגמרא**
17 **מפרש מאן קתני לה. במה דברים אמורים -**
18 **ששומעין לה. גמרא מן הנשואין הרושות בידה**
19 **- שאף האב לא עלה בדעתו למוסרם ביד**
20 **שליש אלא עד שתנשא, ומשנשאת הבעל זכאי**
21 **לאכול פירות. מאי בינייהו - בהי פליגי,**
22 **בגדולה או בקטנה. דרבי מאיר סבר הרושות**
23 **בידה - דהאי דקאמר רבי מאיר מן הנשואין**
24 **הרושות בידה - אפילו בקטנה נמי אמר. אימא**
25 **סיפא - דמתניתין. הא מרישא שמעינן מינה -**
26 **דלא אמר רבי יוסי שומעין לה אלא בגדולה,**
27 **מדקא מייתי טעמא למילתיה: וכי אינה אלא**
28 **שדה והיא רוצה למוכרה - אלמא בגדולה**
29 **הראויה למכור שדות קאמר. אלא רבי מאיר -**
30 **ועל כרחך, כי אמר בבבביתא נמי: מן הנשואין**
31 **הרושות בידה - בגדולה אמר, ולא בקטנה. אלא**
32 **גדולה מן האירוסין איכא ביניהו - דקאמר רבי**
33 **מאיר מן האירוסין יעשה שליש שלישותו,**
34 **ואפילו היא גדולה. וקא אמר ליה רבי יוסי: כיון**
35 **דגדולה היא - שומעין לה. הלכה פרבי מאיר**
36 **- טעמא משום דמצוה לקיים דברי המת.**
37 **אילפא - שם חכם. תלא נפשיה - גופא**
38 **דעובדא במס' תענית. משום דאתבחרו לרבי**
39 **יותנן ברישא כשהלך אילפא בסחורה, כי אתא**
40 **אמרו ליה: אי הוה יתיב מר וגריס, לא מר הוה**
41 **מליך! אול תלא נפשיה באיסקריא דמכותא -**
42 **בכלונסות ארזים שתולים בה ילון הספינה.**
43 **מכותא - ילון. אמר כל מאן דאתי כו' - גופא**
44 **כלומר, אף על פי שהלכתי בסחורה, לא שבחתי**
45 **תלמודי, ויש בידי לתקן כל הבריות שסידרו**
46 **רבי חיאי ורבי אושעיא ונתוספתא שלהן -**
47 **אמינא לזן סמך במשנתנו של התלמוד שסדר**
48 **רבי. ולהכי נקט רבי חיאי ורבי אושעיא - לפי**
49 **שהן עיקר, כדאמרין בעלמא: כל מתניתא דלא**
50 **מתיתא בי רבי חיאי ורבי אושעיא - לא תותבו**
51 **מינה בני מדרשא. תנא ליה - שנה לפני**
52 **ברייתא זו, ושאלו למצוא לה סמך במשנה שסדר רבי. שקל - חצי סלע. וראוין - שאינן נותנין בפחות. ונותנים להם סלע - דאי הוה ידע שיתייקרו המזונות ויצטרכו לסלע - לא**
53 **הוה אמר. אל תתנו - הרי מיחה בידם, ולא עשאו יורשים אלא בענן זה. אם מתו - בלא בנים. אין נותנין לזן אלא שקל - שאין לנו להפסיד את הבאים אחריהם. והואיל ועשה**
54 **את האחרים יורשים אחריהם - והאי דיוקא שקל קאמר, כדי שתפול ירושה אחריהם לאותן אחריהם. הא מני - היכא דאמר להו אל תתנו להם אלא שקל - אין נותנין להם אלא**
55 **שקל. ואף על גב דסוף סוף כולוהו נכסי דידו ויגורו - לא יתיבין להו בקוטן אלא שקל בשבת, והמותר זוננו מן הצדקה. ולכא לאקשויי עלה הא דאמר בפרק "נערה" לא כל כמיניה**
56 **שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הצבור - דהתם הוא דאמר אל תקברוהו מנכסיו, ונכסי דידיה ניגורו - הלכך לא צייתין ליה לקבורו מן הצדקה כדי להעשיר את בניו. אבל הכא**
57 **- נכסי לאו דיחמי ניגורו, כי אם לפי צוואתא.**

כתובות דף סט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) ר"ט

55 שְׁהוּשְׁלֵשׁ בְּיָדוֹ, דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, אִין חִילוּק בֵּין
56 אִירוֹסִין לְנִישׁוּאִין, אַלֵּא בֵּין גְּדוּלָה לְקַטְנָה, שְׁהַגְדוּלָה, בֵּין מִן
57 הַנְּשׁוּאִין וְבֵין מִן הָאִירוֹסִין הִרְשׁוּת בְּיָדָהּ, וְנוֹתְנִים אֵת הַמַּעוֹת
58 לְבַעֲלָהּ, שְׁהִי אַף אִם הִיא הַשְּׁלִישׁ קוֹנָה שְׂדֵה הִיתָה הֵבֵת יְכוּלָה
59 לְמוֹכְרָה, וְכַמְבּוּאֵר בְּמִשְׁנָה. אַךְ אִם הֵבֵת קְטַנָּה, בֵּין מִן הַנְּשׁוּאִין בֵּין
60 מִן הָאִירוֹסִין יַעֲשֶׂה הַשְּׁלִישׁ מֵהַ שְׁהוּשְׁלֵשׁ בְּיָדוֹ, מִשׁוּם שְׁאִין מַעֲשֶׂה
61 קַטְנָה כְּלוּם.
62 נִמְצָא שִׁישׁ אַרְבַּעָה אִפְרָא בְּבֵרִיתָא. קַטְנָה וְגְדוּלָה, מִן הָאִירוֹסִין
63 וּמִן הַנִּישׁוּאִין. וְהַתְּבָאֵר בְּבֵרִיתָא מַה סוּבֵר רַבִּי יוֹסִי בְּכָל אַחַד
64 מֵאַרְבַּעַת הָאוֹפְנִים, אַמְנַם בְּדַבְרֵי רַבִּי מֵאִיר הִתְבָּאֵר רַק שְׂדֵהָ
65 סוּבֵר שִׁישׁ חִילוּק בֵּין אִירוֹסִין לְנִישׁוּאִין, אַךְ לֹא הִתְבָּאֵר אִם אִמֵּר
66 כֵּן דוּוּקָא בְּגְדוּלָה אוֹ אִף בְּקַטְנָה. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: מֵאִי בְּיַנְיָהּ –
67 בְּאִיזָה אוֹפֵן נַחֲלָקוּ רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסִי, בְּגְדוּלָה, אוֹ אִף בְּקַטְנָה,
68 אִילֵּימָא – אִם נִאֵמַר שְׁגַם קְטַנָּה מִן הַנְּשׁוּאִין אִיכָא בְּיַנְיָהּ, שְׂאֵף בּוּה
69 נַחֲלָקוּ. דְּרַבִּי מֵאִיר קָבֵר, כִּיּוֹן שְׁהִיא נְשׂוּאָה, אִף שְׁהִיא קַטְנָה,
70 הִרְשׁוּת בְּיָדָהּ לֹמַר לִיתְנָם לְבַעֲלָהּ, וְאִתָּא – וּבֵא רַבִּי יוֹסִי לְמִימָר,
71 אִפִּילוּ מִן הַנְּשׁוּאִין נְמִי, גְּדוּלָה אִין – אִכּוּן שׁוּמַעִים לָהּ, אַבְל קְטַנָּה,
72 לֹא אִם כֵּן יִקְשָׁה, אִיכָא סִיפָא – אַמּוֹר וּפְרַשׁ אֵת הַסִּיפָא שֶׁל
73 הַמִּשְׁנָה, 'בְּמַה דְּבֵרִים אַמּוֹרִים, בְּגְדוּלָה, אַבְל בְּקַטְנָה, אִין מַעֲשֶׂה
74 קְטַנָּה בְּלוּם, וְלִדְבַרְיָךְ, הָא מֵאִן קְתַנֵּי לָהּ – כֻּלָּל זֶה, מִי שְׁנֵאוּ,
75 אִילֵּימָא רַבִּי יוֹסִי, הַסוּבֵר שֶׁבְּקַטְנָה לְעוֹלָם אִין שׁוּמַעִים לָהּ, הָא כְּבֵר
76 מְרִישָׁא שֶׁל דְּבַרֵי רַבִּי יוֹסִי שְׂמַעְתָּ מִינָה דִּין זֶה, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי
77 בְּרִישָׁא, וְכִי אִינָה אֵילָא שְׂדָה וְהִיא רוּצָה לְמוֹכְרָה, הִרִי הִיא מְכוּרָה
78 מַעֲבָשֵׁי, וּמְבּוּאֵר בְּדַבְרֵיו, שְׂרַק גְּדוּלָה, דְּכַתֵּי וְכִינֵי – שְׁהִיא רְאוּיָה
79 לְמוֹכֵר, אִין – אִכּוּן שׁוּמַעִין לָהּ, אַבְל קְטַנָּה, דְּלֵאוּ פִתּוּ וְכִינֵי הִיא,
80 שְׁהִי אִין מְכִירַת קַטְנָה מוֹעִילָה, לֹא – אִין שׁוּמַעִין לָהּ. אֵילָא נְצַטְרַךְ
81 לֹמַר שֶׁהַסִּיפָא שֶׁל הַמִּשְׁנָה מְדַבְרֵי רַבִּי מֵאִיר הִיא, וְחִסְפוּרֵי מִתְפָּרָא
82 וְהָכִי קְתַנֵּי – וְיֵשׁ חֲסֵרוֹן בְּדַבְרֵי הַמִּשְׁנָה וְכֵן יֵשׁ לְשׁוֹנוֹתָה, 'הַמִּשְׁלִישׁ
83 מַעוֹת לְבִתּוֹ הִיא אוֹמֵרַת נֶאֱמַן בְּעַלֵי עַלֵי, יַעֲשֶׂה הַשְּׁלִישׁ מֵהַ
84 שְׁהוּשְׁלֵשׁ בְּיָדוֹ. בְּמַה דְּכָרִים אַמּוֹרִים שְׁאִין שׁוּמַעִין לָהּ, מִן הָאִירוֹסִין,
85 אַבְל מִן הַנְּשׁוּאִין, הִרְשׁוּת בְּיָדָהּ. בְּמַה דְּכָרִים אַמּוֹרִים שִׁישׁ חִילוּק בֵּין
86 אַרוּסָה לְנְשׂוּאָה, בְּגְדוּלָה, אַבְל בְּקַטְנָה, אִפִּילוּ מִן הַנִּישׁוּאִין אִין
87 מַעֲשֶׂה קְטַנָּה בְּלוּם, וְעַל כֻל פְּנִים מוּכַח מִהַמִּשְׁנָה שְׁאִינָם חוֹלְקִים
88 בְּקַטְנָה מִן הַנִּישׁוּאִין, אַלֵּא בּוּה לְדַבְרֵי הַכֵּל אִין שׁוּמַעִים לָהּ, כִּיּוֹן
89 שְׁאִין מַעֲשִׂיהָ כְּלוּם. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: אֵילָא וּדְאִי רַק גְּדוּלָה כֵּן
90 הָאִירוֹסִין אִיכָא בְּיַנְיָהּ, שְׁלִדַעַת רַבִּי מֵאִיר אִין שׁוּמַעִין לָהּ, כִּיּוֹן
91 שְׁעֵדִיין לֹא נִישְׂאָה, וְלְרַבִּי יוֹסִי שׁוּמַעִין לָהּ, כִּיּוֹן שְׁהִיא גְּדוּלָה. אַבְל
92 בְּקַטְנָה, בֵּין מִן הָאִירוֹסִין וְבֵין מִן הַנִּישׁוּאִין, לְדַבְרֵי הַכֵּל אִין שׁוּמַעִים
93 לָהּ. וּבְגְדוּלָה מִן הַנִּישׁוּאִין, לְדַבְרֵי הַכֵּל שׁוּמַעִים לָהּ.
94 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַחְלוּקַת בְּעַנְיַן הַהִלְכָה בְּמַחְלוּקַת זֶה: אִיתְפָּר, רַב
95 יְהוּדָה אָמַר בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל, הִלְכָה בְּרַבִּי יוֹסִי, שְׁגְדוּלָה מִן הָאִירוֹסִין
96 הִרְשׁוּת בִּידָהּ. וְרַבָּא אָמַר בְּשֵׁם רַב נְחֻמִּי, הִלְכָה בְּרַבִּי מֵאִיר, שְׁאִין
97 שׁוּמַעִים לָהּ.

98
99 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֶׂה בְּנִידוּן שֶׁל מִשְׁנֵתֵינוּ: הַאֲמוּרָא אִילֵּימָא, תְּלָא
100 נְפִישָׁה בְּאִיִּסְקְרָא דְּמְכוּתָא – הַעֲמִיד אֵת עַצְמוֹ עַל גְּבִי הַמְּקוֹלוֹת
101 הַגְּבוּהִים שְׁתוֹלִים עֲלֵיהֶם אֵת מִפְּרָשֵׁי הַסְּפִינָה, וְאָמַר, אִיכָא דְּאִתֵּי
102 דְּאָמַר לִי – אִם יֵשׁ מִי שִׁיבּוּא וְיֹאמַר לִי מִיְלָתָא דְּבִי – בְּרִיתָא
103 שְׁנִסְדְּרָה בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ שֶׁל רַבִּי הִיָּא וְרַבִּי אוֹשְׁעֵינָא, וְלֹא פְּשִׁימְנָא
104 לִיָּה מְפִתְנִיתִין – וְלֹא אוֹכַל לְהַרְאוֹת לוֹ שְׁדִין זֶה כְּבֵר הִתְבָּאֵר
105 בְּמִשְׁנָה, נְפִילָנָא מְאִסְקְרָא וּמְכַעֲנָא – אִפִּילוּ עַצְמִי מְכַאן וְאִטְבַּע
106 בִּים. אִתָּא הִיא קְבָא – בֵּא זְקֵן אַחַד וְתָנָא לִיָּה – שְׁנָה לוֹ בְּרִיתָא
107 זֶה, הָאִמֵּר תְּנִי שְׂקָל לְכַנֵּי בְּשִׁבְתָּ – אַדָּם שֶׁהַפְּקִיד מְמוּנוֹ אֵצֶל נֶאֱמַן
108 וְצִוִּיהָ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא אַחַר מוֹתוֹ יִתֵּן לְבָנָיו הַקְּטַנִּים שְׂקָל אַחַד לְכָל שְׁבוּעַ
109 לְצַרְכֵיהֶם, וְלִפִּי שֶׁהִתְיַקְרוּ הַמְּזוּנוֹת רְאוּיִן לִיתֵן לָהֶם פְּלַע, שְׁהוּא
110 שְׁנֵי שְׂקָלִים, לְצַרְכֵיהֶם, וְנִתְּנִין לָהֶם פְּלַע, כִּיּוֹן שְׂאֵם הִיא הָאֵב יוֹדַע
111 שְׂכָךְ יְהִיָּה, הִיא קוֹצֵב לָהֶם סְלַע. וְאֵם אָמַר הָאֵב אֵל תְּתִנּוּ לָהֶם אֵילָא
112 שְׂקָל בְּשַׁבַּת, הִרִי שֶׁהַקְּפִיד שְׁלֵא יִתְּנוּ לָהֶם בְּשׁוּם אוֹפֵן יוֹתֵר מִשְׂקָל,

1 גּוּפָא דְּעוֹבְדָא חִיבֵי הוּהוּ – כִּיצַד הִיָּה גּוֹף הַמַּעֲשֶׂה, מַה שְׁלַחַת לוֹ
2 תַּחֲלִילָה שְׁמַחְמַת כֵּן הַשִּׁיב לָךְ כֵּךְ. אָמַר לִיָּה רַב עֲנֵן, הָכִי וְהָכִי הוּהוּ
3 מַעֲשֶׂה – כֵּךְ וְכֵךְ הִיָּה הַמַּעֲשֶׂה, שְׁכַתְּבִיתִי לוֹ 'הוֹנָא חֲבֵרִין'. אָמַר לִיָּה
4 מֵר עוֹקְבָא, גְּבִרָא דְּלֹא יָדַע מֵאִי נִיְהוּ מְרוֹזְחָא – אַדָּם שְׁאִינוּ יוֹדַע מַה
5 פִּירוּשׁ הַמְּלָא 'מְרוֹזְחָא', שְׁלָח לִיָּה לְרַב הוֹנָא לְשׁוֹן 'הוֹנָא חֲבֵרִין', הִרִי
6 אֵינְךָ רְאוּי לְהִקְרָא חֲבִירוֹ שֶׁל רַב הוֹנָא, וְלִכּוֹן הַקְּפִיד עֲלֵיךְ.
7 מְבַאֲרַת הַגְּמָרָא: וּמֵאִי – מַה הִיא בֵּאמַת לְשׁוֹן 'מְרוֹזְחָא', הֵינֵינוּ אַבְל,
8 דְּכַתְּבִית בְּנְבוּאוֹת יִרְמִיָּה (ירמיה טו ה) 'כִּיָּה אָמַר ה' אֵל תְּבּוּא בֵּית מְרוֹזְחָא וְגו'
9 וְאֵל תִּלְךְ לְסְפוּד וְאֵל תִּגְדַּל לְהֶם', שְׁאֵמַר ה' לִירְמִיָּה שֶׁלֵּא יִנְחַם אֵת
10 אַבְלֵי יִשְׂרָאֵל. הִרִי שְׁלִשׁוֹן 'מְרוֹזְחָא' מִתְּפַרְשַׁת כֻּלְפֵי אַבְל.
11 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִימְרָא בְּעַנְיַן זֶה: אָמַר רַבִּי אֶבְהוּ, מִנְיָן לְאַבְל שְׂמִיכָב
12 בְּרָאשׁ, שְׂנַאֲמַר בְּדַבְרֵי אִיּוּב כְּשִׁסְפַר אֵת רוּב גּוּדְלוֹ וְכַבּוּדוֹ שְׁהִיָּה
13 בְּתַחֲלִילָה (אִיּוּב טז כה), אַבְחַר דְּרַבְּכָם – הֵייתִי בּוּחֵר בְּאִיזָה דֶּרֶךְ לִיכּוֹ,
14 וְאֶשְׁבֵּ רֵאשׁ – הֵייתִי יוֹשֵׁב בְּרֵאשׁ הַמְּסוּבִים, וְאֶשְׁבֵּן בְּמִלְךְ בְּגִידוֹ,
15 כְּאֶשְׁרֵי אַבְלִים יִנְחַם' – וְיִשְׁבַּתִּי בְּמִקּוּם שְׂאֵבִלִים יוֹשְׁבִים כְּשֶׁהֵם
16 מִתְּנַחֲמִים, הִרִי שְׁהֵאֲבַל יוֹשֵׁב בְּרֵאשׁ. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: הִרִי מִלְשׁוֹן
17 'יִנְחַם' שְׁאֵמַר אִיּוּב, אַחֲרֵיהֶם מְשַׁמַּע – נִרְאָה שְׁכוּנוֹתוֹ שְׁאֵדָם אַחַר,
18 הַמְּנַחֵם אֵת הָאֲבַל, הוּא הַיּוֹשֵׁב בְּרֵאשׁ. מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: אָמַר רַב
19 נְחֻמִּי בְּרִ יִצְחָק, 'יִנְחַם' כְּתִיב, שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב בְּמִקּוּם שְׁשֵׁם הָאֲבַל
20 מְנַחֵם, וְהֵינֵינוּ בְּרֵאשׁ.
21 מֵר זִמְרָא אָמַר, מְהָקָא – מְפַסּוּק זֶה נִלְמַד שְׂאֵבֵל מִסִּיב בְּרֵאשׁ,
22 שְׁנֵאֲמַר (עמוס ו ז) 'יִסֵּר מְרוֹזְחָא סְרוּזִים', וְהֵינֵינוּ, מִי שְׁהוּא 'מְרוֹזְחָא' –
23 שְׁדַעְתּוֹ מֵרָחַק וְזוּחָה עֲלָיו וְאִינָה מִיּוֹשְׁבַת, דְּהֵינֵינוּ אַבְל, יַעֲשֶׂה שְׂר
24 לְסְרוּזִים – לְגְדוּלִים הַבָּאִים לְנַחְמוֹ, שְׁהוּא יוֹשֵׁב בְּרֵאשׁ.

25
26 הַגְּמָרָא פּוֹסְקַת אֵת הַהִלְכָה בְּעַנְיַן גְּבִית מְזוּנוֹת וּפְרַנְסָה: אָמַר רַבָּא,
27 הִלְכָתָא – הַהִלְכָה הִיא, שְׁגִבִית דְּבֵרִים אֵלוֹ נַעֲשִׂית רַק מְסַתְרָקְעֵי,
28 וְלֹא מְסַתְרָקְעֵי, בֵּין לְעַנְיַן גְּבִית מְזוּנָה, וְבֵין לְעַנְיַן גְּבִית הַכְּתוּבָה שֶׁל
29 הָאֲלַמְנָה מִהִיתוּמִים, וְבֵין לְגְבִית הַפְּרִנְסָה שֶׁל הַבְּנוֹת לְנִישׁוּאִין.

משנה

30
31 הַמִּשְׁנָה מְבַרְרַת אֵת דִּין הִיתוּמָה שְׂאֵבִיהָ הַשְּׁלִישׁ עֵבּוּרָה מַעוֹת
32 לְצוֹרֵךְ מְסוּיָם: הַשְּׁלִישׁ – הַמוֹסֵר לְאִפּוֹטְרוֹפּוֹס מַעוֹת לְצוֹרֵךְ בְּתוֹ,
33 לְקַנוֹת לָהּ בְּהֵם שְׂדֵה אוֹ נְדוּנִיא לְכַשְׁתִּינְשָׂא, וְמַת הָאֵב, וְהִיא
34 –(הַבְּתוֹ) אוֹמֵרַת נֶאֱמַן בְּעַלֵי עַלֵי שְׁלֵא יַעֲכַב אֵת הַמַּעוֹת לְעַצְמוֹ אֵלֵא
35 יִקְנֵה לִי שְׂדֵה לְכַשְׂאֲרָצָה, וְרוּצוֹנִי שִׁימְסֵרוּ לוֹ הַמַּעוֹת עִתָּהּ, אִין
36 שׁוּמַעִין לָהּ, אֵלֵא יַעֲשֶׂה הַשְּׁלִישׁ מֵהַ שְׁהוּשְׁלֵשׁ בְּיָדוֹ – יַעֲשֶׂה אֵת
37 הַדְּבַר שְׁעֵבּוּרוֹ הַשְּׁלִישׁ בִּידוֹ הַמַּעוֹת, וְהֵינֵינוּ קְנִיתִי שְׂדֵה עֵבּוּר
38 הַבְּתוֹ. מִשׁוּם מְצוּוָה לְקִיִּים דְּבַרֵי הַמֵּת, דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי
39 אָמַר, יִתֵּן הַשְּׁלִישׁ אֵת הַמַּעוֹת לְבַעַל כְּרַצְוֵן הָאִשָּׁה, כִּיּוֹן שְׁאִין כֻּל
40 תּוֹעֵלַת בְּכָךְ שְׁלֵא יִשְׁמַע לָהּ, וְכִי אִינָה אֵילָא שְׂדָה – הִרִי אִף אִם כְּבֵר
41 קָנָה הַשְּׁלִישׁ שְׂדֵה, וְהִיא רוּצָה לְמוֹכְרָה וְלַתֵּת לְבַעֲלָהּ אֵת הַמַּעוֹת,
42 הִרִי הִיא מְכוּרָה מַעֲבָשֵׁי – יְכוּלָה לְמוֹכְרָה מִיד, וְנִמְצָא שְׁאִין
43 תּוֹעֵלַת בְּקְנִיתִי הַשְּׂדֵה כְּדִי לְקִיִּים אֵת דְּבַרֵי הַמֵּת. מְסִיִּימַת הַמִּשְׁנָה:
44 בְּמַה דְּכָרִים אַמּוֹרִים שְׁנוֹתְנִים לְבַעֲלָהּ אֵת הַמַּעוֹת, בְּבֵת גְּדוּלָה, אַבְל
45 בְּבֵת קְטַנָּה, אִין שׁוּמַעִין לָהּ. לִפִּי שְׁאִין מַעֲשֶׂה קְטַנָּה בְּלוּם.

גמרא

47
48 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִיתָא בְּעַנְיַן זֶה שֶׁל מַחְלוּקַת רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסִי:
49 תְּנִי רַבִּינָן, הַשְּׁלִישׁ מַעוֹת בִּיד נֶאֱמַן לְחַתְּנֵי – עֵבּוּר חַתְּנָה, לִיָּה מִתֵּן
50 שְׂדָה לְבִתּוֹ, וְמַת הָאֵב, וְהִיא אוֹמֵרַת יִתְּנֵנוּ הַמַּעוֹת לְבַעֲלָהּ, אִם אִמְרָה
51 כֵּן מִן הַנְּשׁוּאִין – אַחַר שְׁנִישְׂאָתָה. הִרְשׁוּת בְּיָדָהּ, וְנוֹתְנִים אֵת הַמַּעוֹת
52 לְבַעֲלָהּ, כִּיּוֹן שְׁהָאֵב עַצְמוֹ הַתְּכוּיִן שִׁיהִיו הַמַּעוֹת בִּיד הַשְּׁלִישׁ רַק
53 עַד הַנִּישׁוּאִין, שְׁהִיָּה אַחַר כֵּךְ זְכָאֵי הַבַּעַל לְאֲכּוֹל אֵת פִּירוֹת
54 הַנְּכִסִּים. אַבְל אִם אִמְרָה כֵּן מִן הָאִירוֹסִין, יַעֲשֶׂה הַשְּׁלִישׁ מֵהַ

פרק שביעי - המדיר

51 פרק זה עוסק בתחילתו בדין המדיר את אשתו מליהנות לו,
 52 ובכללותו הוא מתחלק לארבעה חלקים: א. המדיר את אשתו,
 53 מתי חייב להוציאה וליתן לה כתובה, ומתי יכול לקיימה. ב. מי הן
 54 הנשים היוצאות בלא כתובה. ג. דין קדושי טעות או נישואי טעות.
 55 ד. מי הם האנשים שכופין אותם להוציא נשותיהם.
 56 משנה המדיר את אשתו מליהנות לו, כלומר, שאסר עליה כל
 57 הנאה הבאה ממנו, עד שלשים יום שהנדר קיים, יעמיד
 58 פְּרָנָם - אדם שיפרנסנה, וְתָר מִכֶּן - אך אם איסור הנאתו עליה
 59 נמשך יותר משלשים יום, יוציא - חייב לגרשה ויתן לה כתובה,
 60 ואינו יכול להשאירה תחתיו ולפרנסה על ידי פרנס.
 61 רבי יהודה חולק ואומר, בְּיִשְׂרָאֵל - אדם שאינו כהן, שאסר הנאתו
 62 על אשתו, אם אסרה חֲדָשׁ אַחֵר, יְקִיִּים, וְשָׁנִים - אולם אם אסרה
 63 חדשים, יוציא ויתן כתובה. אך בְּבֵהוּן המדיר את אשתו מליהנות
 64 ממנו, נותנים לו יותר זמן, כיון שחוששים שיתחרט על גירושיו,
 65 ולא יוכל לשוב ולהחזירה, ולפיכך שָׁנִים - אם אסרה חדשים,
 66 עדיין יְקִיִּים, וְרַק אם אסרה שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים, יוציא ויתן כתובה.
 67 דין נוסף: המדיר את אשתו שלא תטעום מין אַחֵר מִכֶּל מִיַּיִן הַפְּרִיזוֹת,
 68 יוציא ויתן כתובה. רבי יהודה חולק אף כאן ואומר, בְּיִשְׂרָאֵל, אם
 69 הנדר נשאר יום אַחֵר, יְקִיִּים, וְשָׁנִים - אם הנדר נמשך יומיים, יוציא
 70 ויתן כתובה. ובבֵּהוּן, שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה, שָׁנִים -
 71 יומיים, וְיָקִיִּים, ורק אם הנדר נמשך שְׁלֹשָׁה יָמִים, יוציא ויתן כתובה.
 72 המדיר את אשתו שלא תתקשט בְּמִין אַחֵר מִכֶּל הַמִּינִין שֶׁל קִשׁוּי
 73 הנשים, יוציא ויתן כתובה. רבי יוסי אומר, דין זה, שיוציא ויתן
 74 כתובה, נאמר בְּנָשִׁים עֲנִיּוֹת, שאינן רגילות להתקשט, ובאופן שלא
 75 נָתַן קֶצֶבָה לנדרה עד מתי נאסר קישוט זה עליה, אך אם קצב זמן
 76 לנדרה, נמתין עד אותו הזמן. ובעשירות הרגילות להתקשט,
 77 השיעור הוא שְׁלֹשִׁים יוֹם, ואם אסרה יותר משלשים יום, יוציא
 78 ויתן כתובה.

* * *

גמרא

81 שנינו במשנה: 'המדיר את אשתו מליהנות לו, עד שלשים יום
 82 יעמיד פרנס'. מקשה הגמרא: וְכִיִּין דְּמִשְׁעָבֵד לָהּ - מאחר והבעל
 83 משועבד לאשתו מעת שנשאא ליתן לה מזונות, היכי מצי מדיר לָהּ
 84 - כיצד הוא יכול להדירה ולאסור עליה את הנאתו, כָּל בְּמִינָה
 85 דְּמִשְׁעָבֵד לָהּ לְשִׁיעְבֻדָּה - וכי יש ביכולתו להפקיע ולבטל את
 86 שעבודו על ידי נדרו, וְהִתְנָן - והרי שנינו במשנה בנדרים (פה),
 87 אשה שנדרה ואמרה לבעלה כֹּונָם שְׂאִינִי עוֹשֶׂה לְפִידָּה - כל מלאכה
 88 שאני עושה תהיה אסורה עליך, אִינוּ צִרְיָה לְהַפֵּר את נדרה, מכיון
 89 שהיא משועבדת לו לעשיית מלאכות, ואינה יכולה להפקיע את
 90 שעבודה על ידי נדר. אֶלְמָא - מוכח מכאן, דְּכִיִּין דְּמִשְׁעָבֵד לָהּ -
 91 מאחר והאשה משועבדת לבעלה לענין מלאכה, לֹא כָּל בְּמִינָה
 92 דְּמִשְׁעָבֵד לָהּ לְשִׁיעְבֻדָּה - אין בכוחה להפקיע את שעבודו, ואם כן
 93 הָכֵא נָמִי - אף במשנתינו, כִּיִּין דְּהַבְעֵל מִשְׁעָבֵד לָהּ - לאשתו,
 94 למזונותיה, לֹא כָּל בְּמִינָה דְּמִשְׁעָבֵד לָהּ לְשִׁיעְבֻדָּה, ואילו במשנה
 95 מבואר שנדרו חל, ולכן אמרה המשנה שיעמיד פרנס, ולא
 96 יפרנסנה בעצמו.
 97 מתרצת הגמרא: אֶלְמָא, מִתּוֹךְ שִׁיכּוּל הַבְעֵל לֹמַר לָהּ - לאשתו, צִיא
 98 מְעַשֶׂה יְדִיךָ בְּמִזְוֹנוֹתֶיךָ - אין אני מפרנסך, ואיני נוטל ממך את
 99 מעשה ידיך, אלא תתפרנסי מהם,
 100
 101

1 רְבִי מְאִיר הִיא, דְּאָמַר בּמִשְׁנַתֵּינוּ (טז) שאם אמר האב לשליש
 2 לקנות שדה לבתו, והיא רוצה שינתנו המעות לבעלה, אין
 3 שומעים לה, כיון שמוציאה לְקָנִים דְּבָרֵי הַמֵּת, ועל פי זה שנינו
 4 בברייתא שאם רצון האב שינתנו להם רק שקל ולא יותר, נוהגים
 5 כרצונו.
 6 הגמרא פוסקת את ההלכה שלא כדברי הברייתא: אָמַר רַב הֲסָדָא,
 7 אָמַר מֵר עֻקְבָא, הִלְכְתָא - כך היא ההלכה, כִּיִּין שְׂאָמַר הָאב תְּנוּ
 8 שקל לבני בשבת, וְכִיִּין שְׂאָמַר הָאב אֵל תְּתֵנוּ לבני אלא שקל
 9 בשבת, נִוְתְּנִין לָהֶם כָּל צוּרְבָם, ואף יותר משקל.
 10 מקשה הגמרא: הָא קְיָיְמָא לָן - הרי מקובל בידינו שהלכה כְּרַבִּי
 11 מְאִיר, דְּאָמַר מְצִינָה לְקָנִים דְּבָרֵי הַמֵּת, ומדוע כאן אין מקיימים את
 12 ציוויו. מתרצת הגמרא: הִנֵּי מִיָּלִי - דבר זה, שמקיימים את דברי
 13 האב כפשוטם, הוא רק בְּמִלִּי אַחֲרֵינְתָא - בדברים אחרים, אֲבָל
 14 בְּהָא - בדבר זה, של סיפוק צורכי בניו, מִינָה נִחָא לֵיהּ - נוח לאב
 15 והוא רוצה שינתנו להם יותר כדי צורכם, ולא התכוין שימעטו
 16 במזונותיהם, וְהָא דְּאָמַר הָבִי - והטעם שאמר האב שלא ינתנו להם
 17 יותר משקל, לְדַוְוִינְהוּ הוּא דְּאָתָא - בא לזרזם שיחזרו אחר
 18 מזונותיהם ולא יסמכו על הממון שהוא מוריש להם.

* * *

19 הגמרא מביאה פסק הלכה נוסף הנלמד ממשנתנו: תֵּנֵן הָתָם -
 20 שנינו במסכת גיטין (טז) הַפְּעוּטוֹת - תינוקות בגיל שמונה או תשע
 21 שנים היודעים בטיב משא ומתן, מִקְחָן מִקְחָן וּמִמְכָּרָן מְכָרָה,
 22 בְּמַטְלָמְלִים - יכולים לקנות ולמכור מטלטלים, וְאָמַר רַבְרָב, לֹא
 23 שָׁנוּ דִין זה אֶלָּא באופן שְׂאִין שֶׁם אֶפְסָרוּפּוֹם המטפל בבכסים,
 24 שבאופן כזה תקנו חכמים שיוכלו הקטנים עצמם לעסוק במקח
 25 וממכר, כדי שיוכלו להתפרנס, אֲבָל אם יֵשׁ שֶׁם אֶפְסָרוּפּוֹם, אִין
 26 מִקְחָן מִקְחָן וְאִין מִמְכָּרָן מְכָרָה, לפי שהאפטרופוס דואג לכל
 27 צרכיהם.
 28 מבררת הגמרא: מְאִיר - מהיכן נלמד דין זה. מבאר הגמרא:
 29 מְדַקְדְּגֵי בּמִשְׁנַתֵּינוּ שאם השליש האב מעות עבור בתו ביד
 30 אפטרופוס, והבת רוצה שינתנו המעות לבעלה, בגדולה שומעים
 31 לה, כיון שאף אם היתה השדה ברשותה היתה יכולה למכרה,
 32 אבל בקטנה אין שומעים לה, לפי שאין מְעַשֶׂה קְטַנָּה כְּלוּם, ומוכח
 33 שכיון שיש אדם ממונה על הממון, אין שומעים לקטנה.
 34 דוחה הגמרא: וְדִלְמָא תִּיכָא דְּאִיבָא שְׂלִישׁ שְׂאִינִי - שמא במקום
 35 שיש שלישי, שונה הדין ממקום שיש אפטרופוס, לפי שבשליש
 36 ניתנו לו המעות עבור דבר מסוים דווקא, לקנות שדה לאשה, ולכן
 37 אינו יכול לשנות וליתן את המעות לבעלה, אבל במקום שיש
 38 אפטרופוס שנתמנה לטובת היתומים, אין במקח וממכר של
 39 היתומים שנינו מרצון המת, שהרי כשם שהם מוכרים לצורך
 40 מזונותיהם, כך יכול האפטרופוס למכור.
 41 הגמרא חוזרת ומעמידה את הראיה: אִם כֵּן שְׁדִין הַמִּשְׁנָה הוּא
 42 דווקא בשליש ולא באפטרופוס, לִיתְנֵי בּמִשְׁנָה אֲבָל בְּקְטַנָּה מְעַשֶׂה
 43 שְׂלִישׁ מַה שְׁהוֹשְׁלֵשׁ בְּדוּ, כדי שיובן שטעם המשנה הוא מחמת
 44 שהושלשו המעות לשם כך, מְאִי - מדוע נאמר במשנה 'אִין מְעַשֶׂה
 45 קְטַנָּה כְּלוּם', אלא שְׁמַע מִינָה - יש ללמוד מלשון זו דְּאִפְסָרוּ
 46 בְּעֻקְבָא, במקום שיש אפטרופוס, שהוא דומה לשליש, אין
 47 הפעוטות יכולים לקנות ולמכור, כיון שלא הוצרכו חכמים לתקן
 48 להם כן.

הדרן עלך מציאת האשה

כתובות. מציאת האשה – פרק ששי דף ע עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רכא
 רש"י תוספות

1 רבי מאיר – דמתניתין היא. דאמר: יעשה שליש מה שהושלש בידו. מינה ניהא ליה
 2 – שיתנו להן כל צורך. לורוינהו – שיחזרו אחד מזונותיהן, ושלא יהו רעבתנין.
 3 הפעוּטות – תינוקות בני תשע ושמונה, כדאמרין ב"הניזקין". כפפולמי – דווקא.
 4 אבל במקרקעי – לא, עד שיביאו שתי שערות, או עד שהא בן עשרים. אפטרופוס
 5 – שמינהו אבי יתומים, או בית דין. מרקתני
 6 – במתניתין. שאני הכא דאיכא שליש –
 7 שנשתלש לבך, ופירשו לו מה יעשה בהן. אבל
 8 אפטרופוס – אינו אלא לעשות צורכי יתומים
 9 לכל הצריך, והרי אם מכרו אלו הפעוטות –
 10 אין זה שנינו מצות המת, שאף האפטרופוס
 11 ימכור לצורך מזונותיהם. אם כן – דשליש
 12 דווקא. וטעמא, לפי שפירשו לו לקנות שדה
 13 – ליתני: יעשה שליש בו. דאפילו בעלמא –
 14 במקום אפטרופוס, דמי קצת לשליש.

הדרן עלך מציאת האשה

15 **משנה** המדיר את אשתו מליהנות לו –
 16 אין הגאון תשמישו נאסר עליה, דהא משועבד
 17 לה. הלכך, בשביל תשמיש אין לנו לכופו
 18 להוציא וליתן כתובה. והגאון מנונה. בגמרא
 19 פריך: והא משועבד לה? יעמיד פרנס – שלח
 20 שפירסנה. בישראל – אם ישראל הוא, שיכול
 21 להחזיר את גרושתו. ובבבלי – שאם יגרשנה
 22 לא יוכל להחזירה, ושמא סופו יתחרט, יתנו
 23 ליה רבנן זימנא טפי. אחד מכל הפירות –
 24 קונם פרי פלוני עלי, והוא קיים לה. שלא
 25 תתקשט באחד מכל המינין – קונם בושם
 26 פלוני עלי, והוא קיים לה. בעניות שלא נתן
 27 קצבה – באשה עניה, אם לא נתן קצבה
 28 לדבר עד מתי אסרו עליה – הוא דיוציא
 29 ויתן כתובה. אבל אם נתן קצבה – תמתין עד
 30 אותו זמן. ובגמרא מפרש עד כמה היא קצבתה.
 31 ובעשירות – שרגילות לבך. עד שלשים יום
 32 – אם לא אהירה יותר – אין כופין להוציא.
 33 **גמרא** וכוון דמשועבד לה – למונות. נעשה

הדרן עלך מציאת האשה

15 **המדיר** את אשתו מליהנות לו, עד שלשים יום
 16 – יעמיד פרנס, יתר מיפן – יוציא ויתן
 17 כתובה. רבי יהודה אומר: בישראל, חדש אחד –
 18 לקיים, ושנים – יוציא ויתן כתובה. בבל, שנים –
 19 לקיים, ושלושה – יוציא ויתן כתובה. המדיר את אשתו
 20 שלא תמעות אחד מכל הפירות – יוציא ויתן כתובה.
 21 רבי יהודה אומר: בישראל, יום אחד – לקיים, ושנים
 22 – יוציא ויתן כתובה. ובבל, שנים – לקיים, ושלושה –
 23 יוציא ויתן כתובה. המדיר את אשתו שלא תתקשט
 24 באחד מכל המינין – יוציא ויתן כתובה. רבי יוסי אומר: פעניות – שלא נתן קצבה, ובעשירות
 25 – שלשים יום. **גמרא** וכוון דמשועבד לה – היכי קוצי מדיר לה? כל פמיניה דמפקע לה
 26 לשיעבודיה? והתנן: "קונם שאני עושה לפיך" – אינו צריך להפר, אלמא, פיון דמשועבדא
 27 ליה – לאו כל פמיניה דמפקע ליה לשיעבודיה, הכא נמי, פיון דמשועבד לה – לאו כל
 28 פמיניה דמפקע לה לשיעבודיה! אלמא, מתוך שכול לומר לה "צאי מעשה ידך כמזונותיך"
 נעשה

תני להו בהדי הגך שכופין להוציא (כתובות ע"א) ויש לומר: דלא תני במתניתין אלא כגון מוכה שחין ובעל פולפוס, דאתין ממילא, אבל הגך דאתיא כפיה וידוהו על ידי פשיעת הבעל
 – לא קתני. ומקמי ומצד וברסי דקתני, אפילו נעשו אחר שנשאו – ניהא, שאינם מתכוונים להקניט ולצער האשה. ועוד יש להביא ראייה דיוציא משמע כפיה, דמדמר בסוף "הבא על
 – בבמת" (יבמות ס"ב). עובדא הוה בני כנישתא בקיסרי קמיה דרבי יוחנן, ואמר: יוציא ויתן כתובה. ומשמע דהם דכייפין ליה. ותימה: אמאי לא חשיב לה להדיא דבאה מתמת טענה הדי
 הגך שכופין להוציא, דהתם אינו פושע בה – דמה הוא יכול לעשות שהוא עקף? ויש לומר: משום דקתני סיפא בין שהיו עד שלא נשאו בין משנשאו, ולא שיך לומר סבורה הייתי שאני
 יכולה לקבל. ורוביהו מיתרצי בהאי שניאו. ורבינו חננאל הביא מירושלמי דכל הגך יוציא דמתניתין אין כופין. והכי איתא התם: אמר שמואל אין מעשין אלא לפסולות, אמר רבי שמואל:
 תנינא, המדיר את אשתו מליהנות כו' שמענו שמרציא. שמענו שכופין? ופסק רבינו חננאל: משם שמע מינה – שאין כופין אלא היכא שמפרש בהדיא "כופין". אבל היכא דאמר רבנן "יוציא",
 אומרים לה כבר הייבין חכמים להוציא, ואם לא תוציא – מותר לקרות עברינא. אבל לכפותו – לא. ולקמן גבי האומר "איני ון ואיני מפרנס", לרבינו חננאל גרסין בהדיא: "כופין אורו,
 ויוציא ויתן כתובה". והדיא ד"החולץ" דחורין אצל גדול למיכפיה כבנס או לפטור – היינו לפי שמונה ממנה כל ענייני אישות. בין תשמיש המטה בין מזונות. אבל משום תשמיש המטה
 לחודה, או משום מזונות – לא. והדיא דסוף "הבא על יבמת" – התם משמע דלכפותו אמר, דכשבא מעשה לפניו צוה להם להוציא. ויותר נראה דכופין בכל דהו כדפירש רבינו יצחק. אלא
 דירושלמי קסבר ששיך כפיה במילי, אבל לדידן דקיימאן לן דבדברים לא יסור עבד – על כרחך איירי בשוטי, בין דלשון יוציא משמע כפיה היכא דנעשה לה עולה ומיהו, אין לבקו שום
 אדם לגרש ולעשות מעשה עד שנמצא ראייה ברורה, דהא אמרינן דגט מעושה בישראל שלא כדון – פסול, ואין להחזיר אשת איש מספק.

15 **הכא** נמי כיון דמשועבד לה כו' – ואם תאמר: ולוקי כגון דתלינהו למונותיה בתשמיש המטה, דאמר "אסר תשמישך עלי אם אונק" ויש לומר: דאם כן (אפילו) שמואל דאמר לקמן
 אפילו בסתם יתומין, שמא ימצא פתח לגרוד – מכל מקום לא היה ליה למימר יתר מיפן יוציא ויתן כתובה, אלא לאור שלשים תנהו, ותאסר לבית הלל שבת אחת, ולבית שמאי
 שתי שבתות. וכדאי גוונא פריך לקמן אמאי דמשני "כגון דתלינהו לקישוטיה בתשמיש המטה", וליכא נמי למימר כגון דאמר: יאסר הגאון תשמישך עלי מעכשיו אם תנהו מיני – דאו
 אסורה ליהנות, דהא לרב יהודה דאמר בפרק שני נדרים (ד"ב). קונם עיני בשניה היום אם אישן למחר, שלא יישן היום פן יישן למחר, הכא נמי – אסור לשמש שמא תנהו, דבתנאי לא
 מיוחדר איניש כדמפרש התם. ואפילו לרב נחמן דאמר התם מיוחדר – הכא מודה דאשה לא מיוחדר, כיון שלא נדרה. ובתוספות הרב רבינו יוסף, שפירש לפני רבינו שמואל מנחתו כבוד,
 פירש: דלקמן דווקא מוקי דתלניהו לקישוטיה בתשמיש המטה, דקתני "המדיר אשתו שלש מעשים ולא קטני" המדיר מקישוטי, משמע שפיר שמדירה מתשמיש מפני שלא התקשט. אבל
 הכא דקתני "המדיר מליהנות", מתקשט שמחזנא ממש מדירה.

60 הגמרא מתרצת באופן נוסף כיצד חל הנדר על מזונות אשתו, אף
 61 שהוא משועבד לזונה: איבעית אימא, משנתינו עוסקת באופן
 62 שהדירה בשהיא ארוסה.
 63 מקשה הגמרא: ארוסה מי אית לה מזוני, וכי ארוסה יש לה מזונות,
 64 הרי אין הבעל חייב לזונה אלא משעת נישואין ואילך, ומדוע
 65 אמרה המשנה שצריך להעמיד פרנס. מתרצת הגמרא: משנתינו
 66 עוסקת בארוסה שהגיע זמן הנישואין שתיקנו לה חכמים, ועכב
 67 הבעל ולא נשא, וכדתנן במשנה לעיל (נא), הגיע הזמן ולא נשא,
 68 אוכלות משלו – משל הבעל, והמאורסות לכהן אף אוכלות
 69 בתריסה, אמנם באופן זה אין הבעל חייב במזונותיה אלא מדרבנן,
 70 וכיון שזמן התורה הוא פטור ממזונותיה, חל נדרו, אך הואיל
 71 וחייבוהו חכמים לזונה, יעמיד פרנס.
 72 שואלת הגמרא: ולפי תירוץ זה, מאי שנא עד שלשים יום, שלא
 73 יוציא אלא יעמיד פרנס, ואילו לאחר יותר משלשים יום יוציא
 74 ויתן כתובה. משיבה הגמרא: עד שלשים יום, עבד שליח שליחותיה
 75 – עושה השליח את שליחותו, טפי – יותר מכך לא עבד שליח
 76 שליחותיה – אינו עושה שליחותו כראוי אלא ברוע פנים, והיא
 77 מתביישת ומצטערת, וכיון שאי אפשר על ידי פרנס, יוציא ויתן
 78 כתובה.
 79 תירוץ נוסף כיצד חל נדרו: ואיבעית אימא, משנתינו עוסקת באופן
 80 שהדירה בשהיא ארוסה, וכיון שבאותו זמן לא היה חייב במזונותיה,
 81 חל נדרו, ואחר כך נישאת והתחייב במזונותיה, אך לא פקע בכך
 82 הנדר, ולכן מעמיד לה פרנס.
 83 מקשה הגמרא: אם מדובר בהדירה כשהיא ארוסה ונישאת, מדוע
 84 הוא חייב לזונה, הא סברה וקבלה – הרי ידעה שלא יוכל לזונה
 85 אחר הנישואין, וכשנישאת לו הסכימה לכך שלא יזון אותה,
 86 ומדוע אמרה המשנה שעליו להעמיד פרנס.
 87 מתרצת הגמרא: כיון דאמרה, כסברה אני שאני יכולה לקבל –
 88 קודם הנישואין סברתי שאוכל להתקיים באופן כזה, על אף נדרו
 89 שלא אהנה ממנו, ועכשיו אני רואה שאני אני יכולה לקבל זאת,
 90 ועל דעת כן לא מחלתי על מזונותי.
 91 דוחה הגמרא: אימר דאמרין הני – הנידון שלגביו אמרנו שיכולה
 92 האשה לומר טענה מעין זו, הוא רק לגבי מומין, שאם נישאה
 93 לבעל שיש בו מומין, יכולה לטעון אחר הנישואין שסברה שתוכל
 94 לחיות עמו ועתה היא רואה שאינה יכולה ורצונה שיגרשנה, אבל
 95 לענין מזוני, שבעלה הדירה הנאה ואינו יכול לזונה, מי אמרין הני
 96 – וכי אפשר לומר כן, שחשבה שתוכל לחיות ללא מזונות, והרי
 97 ידעה שאינה יכולה, וכיון שהסכימה להנשא, מחלה על מזונותיה.
 98 מסיימת הגמרא: אלא, כיון שנדחה תירוץ זה, מתוודתא ברשנא
 99 מעיקרא – ברור שהתירוץ האמיתי הוא כפי שתירצנו בתחילה.

100 שנינו במשנה: 'המדיר את אשתו מליהנות לו, עד שלשים יום
 101 יעמיד פרנס'. מקשה הגמרא: ופרנס, לאו שליחותיה קא עבד – וכי
 102 פרנס זה הנותן מזונות לאשה, אינו עושה את שליחותו של הבעל,
 103 וכיון ששלוחו של אדם כמותו, אסור לה להנות אף מפרנס זה,
 104 שהוא שלוחו של הבעל, והבעל עובר בכך על נדרו.
 105 מתרצת הגמרא: אמר רב הונא, אין כוונת המשנה שיעמיד פרנס
 106 מסוים שיוזן אותה בשליחותו, אלא מדובר באומר 'כל הון את
 107 אשתי אינו מפסיד את כספי', וכונתו לרמוז שהוא ישלם לו את
 108 הוצאותיו, אך אינו מתחייב על כך, ואחד מהשומעים יזון אותה
 109 ויטול מהבעל את הוצאותיו.
 110 מקשה הגמרא: וכי אמר הני לאו שליחותיה קעבד – וכי אם אמר
 111 לשון 'כל הון אשתי' אין המפרנס נחשב כשלוחו, והתנן
 112 במשנה בגיטין (סא), מי שהיה מושלף בבור, וחושש שימות וצטרך
 113 אשתו להתייבם, ואמר, כל השומע את קולי יכתוב גט לאשתו,
 114 ושמעו בני אדם את קולי, הרי אלו יכתבו גט ויתנו לאשתו. וכיון
 115 שאי אפשר לכתוב גט אלא בציורי הבעל, מוכח שאמרה כזו
 116 נחשבת כמינוי שליחותו, ואף כאן באומר 'כל הון אשתי' הרי
 117 המשך בעמוד קעה

1 גם כשמדירה מליהנות לו נעשה באומר לה – אנו מפרשים את
 2 כוונתו כאילו אמר לאשתו, צאי מעשה ידך במזונותיך, שבודאי
 3 על דעת כן הדירה, ולכן הנדר חל.
 4 מקשה הגמרא: אם אנו מפרשים כך את כוונת נדרו, יש להקשות,
 5 ואם איתא להא דרב הונא אמר רב – אם נכון הוא דינו של רב הונא
 6 בשם רב, דאמר רב הונא אמר רב, אף שתיקנו חכמים שתהא
 7 האשה ניוזנת מנכסי הבעל, וכנגד זה יטול הבעל את מעשה ידי
 8 האשה, יכולה אשה שתאמר לבעלה 'איני ניוזנת ואיני עושה', ואם
 9 כן קשה, לגבי אשה שאמרה לבעלה קונם שאני עושה לפיך – מה
 10 שאני עושה היא אסור עליך בנדרו, אמאי שנינו במשנה (נדרים פה)
 11 שכיון שהיא משועבדת לו אין הנדר חל ואינו צריך להפר, למה –
 12 נאמר, מתוך שאשה יכולה לומר לבעלה 'איני ניוזנת ואיני עושה'
 13 כרב הונא, אף כשאמרה 'קונם שאני עושה לפיך' הרי זה נעשה
 14 כמי שאומרת לו 'איני ניוזנת ואיני עושה', ויחול הנדר, וכמו שאמרנו
 15 לגבי בעל שאמר לאשתו 'קונם שאין את נהנית לי'.
 16 מתרצת הגמרא: אלא, לא תימא נעשה – אל תאמר כתירוץ
 17 הראשון שאפילו אם לא אמר כן בפירוש נעשה כאומר כן, אלא
 18 משנתינו עוסקת באומר לה בפירוש 'צאי מעשה ידך במזונותיך',
 19 וכיון שאינו חייב לפרנסה, יכול להדירה שלא תיהנה ממנו.
 20 מקשה הגמרא: אי הני – אם כן, שמשנתינו עוסקת באומר לאשתו
 21 'צאי מעשה ידך במזונותיך', ואינו חייב לפרנסה, פרנס' למה לה
 22 – מדוע אמרה המשנה שיעמיד לה פרנס לפרנסה, הרי אינו חייב
 23 לזונה. מתרצת הגמרא: משנתינו עוסקת באופן דלא ספקה – שאין
 24 במעשה ידיה מספיק כדי לזונה כפי צורכה, ולכן חייב הבעל
 25 להעמיד פרנס להשלים לה את מזונותיה.
 26 ממשיכה הגמרא ומקשה: אי מדובר בלא ספקה, הדר קושין
 27 לדוכתיה – חזרה קושיתנו הראשונה למקומה, כיון שהוא
 28 משועבד להשלים לה את צרכיה, כיצד הוא יכול להפקיע שעבוד
 29 זה על ידי נדרו. מתרצת הגמרא: אמר רב אשי, משנתינו עוסקת
 30 במספקת לדברים גדולים – שיש במעשה ידיה מספיק עבור עיקר
 31 אכילתה, כגון לחם וקטניות, ולכן חל נדרו, ואינה מספקת לדברים
 32 קטנים – לדברים הטפלים לאכילתה, כגון בשר ודגים, ולכן עליו
 33 להעמיד פרנס לדברים אלו.
 34 מקשה הגמרא: הני – אותם דברים קטנים, שחל עליהם נדרו ולכן
 35 עליו להעמיד לה פרנס, הני דמי – באיזה אופן מדובר, אי דניגלה
 36 בהו – אם היא רגילה בהם מבית אביה, הא רגילה בהו – הרי רגילה
 37 היא בהם, ומשועבד הוא לתת לה כל צרכיה ואינו יכול להדירה
 38 מהם. ואי לא רגילה בהו מבית אביה, פרנס למה לה, והרי אין
 39 הבעל חייב ליתנם לה.
 40 מבאר הגמרא: לא צריקא – לא הוצרכה המשנה לומר שיעמיד
 41 לה פרנס לדברים קטנים אלא באופן דניגלה בבית נשא – שהיתה
 42 רגילה בהם בבית אביה, ומכל מקום קא מניגלא בהדיה – הסכימה
 43 האשה לוותר לו ולהסתפק עמו שלא לאכול דברים קטנים, אף
 44 שזמן הדין היה חייב לזונה אף בדברים אלו, ולכן בשעה שהדירה
 45 חל הנדר על דברים אלו, אמנם לאחר שחל הנדר ואינה אוכלת
 46 עמו, ואין די במעשה ידיה לדברים אלו, חייב להעמיד לה פרנס
 47 עבורם, משום דאמרה ליה, עד האי דנא דלא אדרתו, – עד עתה
 48 שלא הדרת אותי הנאה ממך, נגילגלא בהדך – הסכמתי למחול לך
 49 ולהתפרט עמך בדברים גדולים בלבד, השתא דאדרתו – אבל
 50 עתה שהדרת אותי, לא מצינא דאניגלא בהדך – אין ברצוני למחול
 51 עליהם, ולכן עליו להעמיד לה פרנס עבורם.
 52 שואלת הגמרא: ומאי שנא עד שלשים יום – מדוע אמרה המשנה
 53 שרק אם הדירה עד שלשים יום יקיים, ואם הדירה יותר משלשים
 54 יום יוציא ויתן כתובה. משיבה הגמרא: עד שלשים יום שהנדר
 55 קיים, לא שמיני בה אינשי – לא ישמעו בני אדם שהיא מתפרנסת
 56 על ידי אחר, ולא יולא בה מילתא – ואין בזה זלזול עבודה, אך טפי
 57 – יותר משלשים יום, שמיני בה אינשי – ישמעו על כך בני אדם,
 58 ויולא בה מילתא – זלזול הוא עבודה, שניזונת על ידי אחר, ולכן
 59 יוציא ויתן כתובה.

ממוזנות, דאָפּשָׁר בְּפָרְנִס שִׁירְפִּנְטָה כּל שְׁלִשִׁים יוֹם, אִימָא – היה 57
 אפשר לומר שרוב מודה ליה לשמואל, שיקיים שלשים יום, שמא 58
 ימצא פתח לנדרו. וכן אי איתמר פְּהָא – אם היו חולקים רק 59
 במשנתנו, באופן שהדירה ממוזנת, היינו יכולים לומר שדווקא 60
 בְּהָא קְאָמַר שְׁמוּאֵל שאף שהדירה בסתם תמתין שלשים יום, מְשׁוּם 61
 דְּאִפְשָׁר בְּפָרְנִס, אֲבָל בְּהַיָּא שהדירה מתשמיש, שאי אפשר 62
 בפרינס, אִימָא מוּדָה לִיה לְרַב שאם הדירה בסתם יוציא מיד, צְרִיבָא 63
 – לכן הוצרכו לחלוק בפירוש בשתי המשניות. 64
 הגמרא מקשה ממשנתנו על שמואל: תַּנְן במשנתנו, הַמְדִיר אֶת 65
 אִשְׁתּוֹ שְׂלֵא תַעְיֹב מִן אַחַר מֵינֵי הַפִּדּוּת שבעולם, יוציא – 66
 עליו לגרשה לאלתר, וַיִּתֵּן לָהּ בְּתוּבָה, ואין ממתנינים לו שלשים 67
 יום. ולכאורה קשה מדוע ברישא ממתנינים לו שלשים יום, ואילו 68
 כאן אין ממתנינים לו, וּפְשָׁלְמָא לְרַב, ניתן לבאר ולחלק, שְׂפָאן – 69
 בספא, מדובר שהדירה בְּתָתִם, ללא קיצבת זמן, ולכן יוציא מיד, 70
 וּכְאֵן – ברישא, מדובר בְּקַפְשָׁא בנדרו שאוסרה רק לשלשים יום, 71
 ולכן ממתנינים לו שלשים יום. אֵלָא לְשְׁמוּאֵל, שאינו מחלק ביניהם, 72
 אלא סובר שגם בנודר סתם ממתנינים שלשים יום, שמא ימצא 73
 פתח לנדרו, קְשִׁימָא, מדוע ברישא ממתנינים לו שלשים יום ובסיפא 74
 מוציא לאלתר. 75
 מתרצת הגמרא: אמנם באופן שהבעל הדיר את אשתו, ממתנינים 76
 שלשים יום שמא ימצא לה פתח, אך הֲכָא בְּמֵאֵי עֲסָקִינָן – כאן, 77
 בספא, מדובר בְּגוֹן שְׁנֵדָה הֵיא שְׂלֵא תִהְיֶה מאחד הפירות, וְקִיִּים 78
 לָהּ אִיהוּ – הבעל קיים את נדרו, ולכן אין סיבה להמתין שלשים 79
 יום, שהרי הבעל אינו יכול להפר את הנדר של אשתו לאחר 80
 שקיימו, והאשה ודאי אינה רוצה להחזיר את הנדר, שאם היתה 81
 רוצה להחזירו לא היתה תובעת שיגרשנה ויתן לה כתובה, ולכן 82
 יוציא מיד ויתן כתובה. 83
 מוסיפה הגמרא ומבארת מדוע באופן כזה, שהיא הנודרת, יש לה 84
 כתובה: וְקָפְרָ רַבִּי מְאִיר – תנא קמא של משנתנו ושהרי סתם 85
 משנה רבי מאיר, שאף שהיא זו שאסרה את הפירות על עצמה, 86
 מכל מקום כשאשה נודרת ובעלה מקיים לה, הוא נחשב כנודֵן 87
 אֲצַבֵּעַ בֵּין שְׁנֵינָהּ, כלומר, הוא זה שגרם לכך שהנדר יתקיים, בכך 88
 שלא הפירו, וכאילו שהוא אסרה בפירות, ועליו להוציאה וליתן 89
 לה כתובה. 90
 שואלת הגמרא: וְכִי קָפְרָ רַבִּי מְאִיר שאם קיים הבעל את נדרה של 91
 אשתו הרי הוא נחשב כנודֵן אֲצַבֵּעַ בֵּין שְׁנֵינָהּ, וְהֵתִיב בברייתא, 92
 הַאִשָּׁה שְׁנֵדָה בְּנֹזֵר – שתהא נזירה, וְשָׂמַע בְּעֻלָּה את נדרה ולא 93
 הִפָּר לָהּ, וחלה עליה הנזירות, רַבִּי מְאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אומרים, הֵיא 94
 נִתְנָה אֲצַבֵּעַ בֵּין שְׁנֵינָהּ, כלומר, היא גרמה לעצמה איסורי נזירות, 95
 וּלְפִיקָה, אם מתחילה רָצָה הַבַּעַל לְהַפֵּר, קודם שיעבור יום שמעו, 96
 יִפָּר, ואם אינו רוצה להפר אלא קיים לה, וְאִמַר אִי אִפְשִׁי הַאִשָּׁה 97
 נִדְרָנִית – איני יכול לגור עם אשה שנודרת נדרים, וברצוני לגרשה, 98
 הרי זו תִּצָּא שְׂלֵא בְּתוּבָה. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי אֱלֵעָזָר אומרים, הוּא נוֹתֵן 99
 אֲצַבֵּעַ בֵּין שְׁנֵינָהּ, כיון שעליו להפר את הנדר, וּלְפִיקָה אִם רָצָה 100
 הַבַּעַל לְהַפֵּר יִפָּר, ואם לא הפר אלא קיים את נדרה וְאִמַר אִי אִפְשִׁי 101
 בְּאִשָּׁה נִדְרָנִית וברצוני לגרשה, הרי זה יוציא, וַיִּתֵּן בְּתוּבָה. הרי 102
 שמברייתא זו מוכח שדעת רבי מאיר שבאופן שהאשה נדרה 103
 ובעלה קיים לה, היא נתנה אצבע בין שנייה, ומפסידה כתובתה, 104
 ואיך העמיד שמואל את משנתנו, שסתמא כרבי מאיר, שיוציא 105
 ויתן כתובה מפני שהוא נוֹתֵן אצבע בין שנייה. 106
 מתרצת הגמרא: אִיפּוּךְ – יש להפוך גירסת הברייתא את שיטות 107
 התנאים, שרַבִּי מְאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אומרים 'הוא נוֹתֵן אצבע בין 108
 שנייה, וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי אֱלֵעָזָר חולקים ואומרים 'היא נתנה אצבע בין 109
 שנייה'. 110
 ממשיכה הגמרא ומקשה אף לפי הגירסא ההפוכה בברייתא: וְכִי 111
 אפשר לומר דְּקָפְרָ רַבִּי יוֹסִי ש'היא נתנה אצבע בין שנייה', כפי 112
 שיוצא לפי הגירסא ההפוכה, וְהֵתִיב בספא של משנתנו, המדיר 113
 את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין, יוציא ויתן כתובה, 114
 ולדברי שמואל מדובר שהיא נדרה והבעל קיים את נדרה, ועל 115

מְעַשָּׂה דְבֵית חוּרוֹן, המובא במשנה בנדרים (מח), באחד שהיה אביו 1
 מודר הנאה ממנו, וכשהשיא את בנו רצה הן שאביו יאכל עמו 2
 בסעודת הנישואין, ולכן הקנה לחבירו את החצר והסעודה, כדי 3
 שיתן לאביו לאכול. הלך חבירו ואמר, אם שלי הם הרי הם 4
 מוקדשים לשמים. אמר לו, כלום נתתם לך בשביל שתקדישם 5
 לשמים. אמרו חכמים, כיון שלא נתנם לו במתנה גמורה, שהרי לא 6
 נתן לו רשות להקדישם, לא חלה המתנה כלל, ואסור לאביו 7
 ליהנות מהסעודה. ומחמת כן אף שמעיקר הדין ההפקר חל יוצא 8
 האוכל מרשות המדיר, יש לגזור שלא יאכל אדם את חבירו 9
 המודר הנאה ממנו על ידי הפקר, שמא ירש בדבריו שלא הפקיר 10
 לכל העולם אלא רק למודר הנאה, ונמצא שעבר על נדרו. 11

* * *

שנינו במשנה: המדיר את אשתו מליהנות לו, עד שלשים יום 13
 יעמיד פרנס, יתר מיכן יוציא ויתן כתובה. רַבִּי יְהוּדָה אומר, 14
 בְּיִשְׂרָאֵל הָרִשׁ אַחַד קִיִּים וְכִי וּשְׁנִים יוציא ויתן כתובה. בכהן, שנים 15
 יקיים ושלשה יוציא ויתן כתובה. 16
 תמחה הגמרא: דברי רבי יהודה, היינו כדברי תַּנְאֵי קַמָּא, שהרי אף 17
 תנא קמא אמר 'עד שלשים יום יעמיד פרנס' ואילו מדברי רבי 18
 יהודה משמע שהוא חולק על תנא קמא אף בדינו של ישראל. 19
 מתרצת הגמרא: אִמַר אַבְי, רבי יהודה 'בְּהֵנָּה' אֵתָא לְאִשְׁמוּעִינָן – 20
 בא לחדש את דין הכהנת, ששני חודשים יקיים, ושלשה יוציא ויתן 21
 כתובה, אך לגבי ישראל באמת אינו חולק על תנא קמא, ולדברי 22
 שניהם עד שלשים יום יקיים. 23
 תירוך נוסף: רַבָּא אָמַר, הָרִשׁ מְלֵא וְהָרִשׁ חָסַר אִיבָא בְּיַנְיָהוּ – 24
 מחלוקתם היא אף בישראל, שלדעת תנא קמא נותנים לו שלשים 25
 יום, שזהו זמן חודש מלא, ולרבי יהודה נותנים לו חודש חסר, 26
 והיינו עשרים ותשעה יום, וביום השלשים יוציא ויתן כתובה. 27

* * *

שנינו במשנה: המדיר את אשתו מליהנות לו, עד שלשים יום 29
 יעמיד פרנס, יתר מיכן יוציא ויתן כתובה. הגמרא מביאה מחלוקת 30
 אמוראים בביאור המשנה: אִמַר רַב, לֹא שָׁנוּ במשנה שעד שלשים 31
 יום יעמיד לה פרנס, ואינו צריך להוציא מיד, אֵלָא בְּקַפְשָׁא – 32
 שפירש בנדרו שמדירה רק לשלשים יום, וכיון שאחרי אותו זמן 33
 תהיה מותרת בהנאתו, יכול לקיימה. אֲבָל בְּנֹדֵר סְתָתִם, ולא קצב 34
 לה זמן מסוים, יוציא לְאֵלְתֵרָא [מיד] וַיִּתֵּן בְּתוּבָה, כיון שאף אחר 35
 אותם שלשים יום תהיה אסורה בהנאתו, ואין טעם להמתין לאותו 36
 זמן, אלא יוציא מיד ויתן לה כתובתה. וְשְׁמוּאֵל נחלק וְאָמַר, אִפְּשִׁילָא 37
 כשהדירה בְּתָתִם, לֹא יוציא עד שיעברו שלשים יום, שְׂמָא יִמְצָא 38
 באותם ימים פֶּתַח לְנִדְרוֹ, ויִלְךְ אצל חכם שיתירנו. 39
 שואלת הגמרא: מדוע הוצרכו רב ושמואל להשמיענו מחלוקתם 40
 במשנה זו, וְהָא אִפְּלִגְנָו בֵּיהּ תְּרָא זִמְנָא – והרי כבר נחלקו פעם 41
 אחת במחלוקת דומה, דְּתַנְן במשנה לעיל (אס), הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ 42
 מִתְשַׁמֵּשׁ הַמִּטָּה, בית שְׂמָא אומרים, עד שְׁתֵּי שָׁבְתוֹת [שני 43
 שבועות] יקיים, ויתר על כן יוציא ויתן כתובה. וְבֵית הַלֵּל אומרים, 44
 שָׁבַת אַחַת [שבו אחד] יקיים, יתר על כן יוציא ויתן כתובה. 45
 וְאִמַר רַב, מְחֻלְקֵת זו היא רק בְּקַפְשָׁא בנדרו שתאסר עליו רק 46
 לשבת אחת או רק לשתי שבתות, אֲבָל אם הדירה בְּתָתִם, יוציא 47
 לְאֵלְתֵרָא וַיִּתֵּן בְּתוּבָה. וְשְׁמוּאֵל אָמַר, אִפְּשִׁילָא כשהדירה בְּתָתִם נְמִי לֹא 48
 יוציא מיד, אלא יקיים שבת אחת או שתי שבתות, שְׂמָא בִּנְתִיִּים 49
 וְיִצְאָא פֶּתַח לְנִדְרוֹ, וניתן ללמוד ממחלוקת זו, שאף במשנתנו 50
 יחלקו רב ושמואל, ומדוע הוצרכו לחלוק בפירוש אף כאן. 51
 משיבה הגמרא: צְרִיבָא – הוצרכו רב ושמואל לחלוק בפירוש 52
 בשתי המשניות, דְּאִי אִיתְמַר בְּהַיָּא – אם היו חולקים רק לעיל, 53
 לגבי המדיר את אשתו מתשמיש המטה, היינו סבורים שדווקא 54
 בְּהַיָּא – באותה משנה קְאָמַר רַב שאם הדירה סתם יוציא מיד, 55
 מְשׁוּם דְּתִשְׁמִישׁ לֹא אִפְשָׁר בְּפָרְנִס, אֲבָל בְּהָא – במשנתנו, שהדירה 56

כתובות. המדיר - פרק שביעי דף עא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רכה רש"י

1 מעשה דבית חורון - בנדרים בפרק "השופתין". היינו תנא קמא - דאיהו נמי שלשים
2 יום קאמר. במפרש - שפירש שלשים יום הוא דלא כפינן ליה להוציא, אלא עימד פרנס:
3 משום דאיכא צערא דתרווייהו - לא גרסינן. יוציא ויתן כתובה - לאלתר. שנדרה היא
4 - ומה יש לו עוד להמתין? אי ניהא לה לדידה למישקל כתובתה ומיפק - לא תבקש
5 פתח לנדרה. אבל היכא דאדרה איהו, כגון
6 מלידתו לו - ימתין שמוא ימצא פתח לנדרה.
7 וקסבר רבי מאיר הוא - שקיים, נתן אצבע בין
8 שיניה והשיבה, לפיכך יתן כתובה, וסתם
9 מתניתין רבי מאיר היא. אם רצה הבעל -
10 מתחילה להפר - יפר. ואם - לא רצה, וקיים
11 לה, ואמר: אי אפשי בו, בעניות שלא נתן קצבה
12 - יוציא ויתן כתובה. אלמא הוא נותן, דהא
13 בנדרה היא וקיים הוא אוקימתא למתניתין. הכי
14 גרסינן: והא תנן רבי יהודה אומר בישראל יום
15 אחד יקיים - גבי שלא תטעום, דאוקימתא
16 בנדרה היא וקיים הוא, וקאמר רבי יהודה יום
17 אחד - יקיים, יתר מיכן - יוציא ויתן כתובה.
18 אלמא בעל מצי מיפר - נדרי קישוט, מדקסינן
19 ליה כתובה על שקיימו. אם ארתיך אם לא ארתיך
20 - בנדרים מפרש לה, דאמר: תיאסר הנאת
21 רחיצה עלי אם ארתיך, ושבועה שלא ארתיך. וכן
22 אם אתקשט - תיאסר הנאת קישוט עלי אם
23 בבשמים אתקשט עד זמן פלוני. אם לא אתקשט
24 - שבועה שלא אתקשט. אין אלו נדרי עיני
25 נפש - ואין הבעל מיפר, דלעונת נפש כתיב
בבגדי

1 שלא תטעום אחד מכל הפירות - לאו בכל פירות מדיר לה - דאם כן לא היה חיל, דאי
2 אפשר לה לקיים, כדאמרין בריש פרק שני נדרים (ד,ב) דכי אמר קונם עיני בשינה
3 סתם - לא חיל נדר למיסר שינה. אלא שלא תטעום במין אחד שבפירות, כדאמרין
4 בתוספתא דאפילו לא טעמה מין זה מעולם. אבל למאי דסלקא דעתך דאדרה איהו, ותלנתו
5 בתשמיש המטה - חל אפילו הידיה מכל פירות,
6 כיון דאפשר לה לאכול וליאסר בתשמיש המטה,
7 כי יהיא דשלוה נדרים (פ,ט) דאמר: תיחסר כל
8 הנאות דעלמא עלי בוי, ושריקה טינא שלא ידנה
9 מן העולם - אלמא חל הנדר.
10 רבי יהודה היינו תנא קמא - ב"החולץ" (יבמות
11 מה,ב) פירש רבינו יצחק: הדרש דקרא
12 שלשים יום, כדדרשין תוס': יד - שלשים, ימים
13 - שלשים, ובנויר (ה,ה) ושם נמי אמרין: ואימא
14 שלשים יום, כדכתיב "עד חדש ימים". אבל
15 בדרבנן - לא הוי חסר, כדאמרין בפרק
16 "אין נערכין" (ערכין ט,ב) ובפרק קמא דראש
17 השנה (י,ב), רבן שמעון בן גמליאל אומר רצו -
18 חדש, רצו - שלשים. וקשה: דהבא פריך: היינו
19 תנא קמא! ואביי נמי דאמר: כהנת אתא
20 לאשמעינן - אית ליה הדרש שלשים יום! ואומר
21 רבינו יצחק: דהבא משום דבעי למימר "ובכנת
22 שנים יקיים" - נקט חדש. ושלש חדשים
23 דהבכנת, ותשעה חדשים דמבעות דהוו חדשים
24 דשלשים יום - משום דטורח הוא לפרש ולומר
25 תשעים יום ומאתיים ושבעים יום, נקט חדשים.
26 ועוד יש לומר: דאפילו בלישנא דרבנן הוי חדש
27 שלשים היכא דלא מוכח, אבל היכא דמוכח -
28 שאנן.
29 אי נמי בהא קאמר שמואל דאיכא צערא
30 דתרווייהו - הכי גרסינן לה בכל הספרים.
31 אף על גב דכבר אצרכיניהו שפיר מצריכותא
32 קמייתא, מכל מקום בן דרך התלמוד שעשה שתי
33 צרכיות לשני האמוראים כביש לו. ובקונטרס
34 לא גרס ליה, ובפרק "אף על פי" (כתובות טא,א)
35 לא גרס ליה בשום ספר. בשלמא לרב כאן
36 בסתם כו - וסלקא דעתך בדחלה בתשמיש,
37 דאמר: יאסר הנאת תשמישך עלי אם תטעום
38 מאותו המין.
39 שנדרה היא וקיים לה הוא - פירש בקונטרס:
40 ומה יש לו עוד להמתין? אי ניהא לה
41 למישקל כתובה ולמיפק - לא תבקש עוד פתח
42 לנדרה, ותמהה לפירושו: דנאי פריך לקמן.
43 ותתקשט ותיאסר, אי לבית שמאי כו, הואיל
44 וכבר תירצנו דבנדרה היא לא שייך המתנה
45 ונראה לרבינו יצחק: דהשתא לא מיירי בדחלתיה
46 בתשמיש, אלא שנדרה הנאה באחד מכל מיני
47 פירות כל זמן שהיא תחתיו. דאם נדרה לעולם,
48 אם כן מה תרויח במה שיוציא? אף על גב דבנדר
49 של תשמיש ממתנת, בנדר של פירות - אינה

18 הפירות - יוציא ויתן כתובה. בשלמא לרב, כאן - בסתם, כאן - במפרש. אלא לשמואל
19 קשיא! הךא כמאי עסקינן - כגון שנדרה היא, וקיים לה איהו. וקסבר רבי מאיר: הוא נותן
20 אצבע בין שיניה. וסבר רבי מאיר הוא נותן אצבע בין שיניה? והתניא: האשה שנדרה
21 בנזיר, ושקע בעלה, ולא הפר לה, רבי מאיר ורבי יהודה אומרים: היא נתנה אצבע בין
22 שיניה, לפיכך, אם רצה הבעל להפר - יפר, ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית - תצא
23 שלא בכתובה. רבי יוסי ורבי אלעזר אומרים: הוא נותן אצבע בין שיניה, לפיכך אם רצה
24 הבעל להפר - יפר, ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית - יוציא ויתן כתובה! אפוד: רבי
25 מאיר ורבי יהודה אומרים: הוא נותן, רבי יוסי ורבי אלעזר אומרים: היא נתנה. וסבר רבי
26 יוסי היא נתנה? והתנן, רבי יוסי אומר: בעניות - שלא נתן קצבה! אימא רבי מאיר ורבי
27 יוסי אומרים: הוא נותן, רבי יהודה ורבי אלעזר אומרים: היא נתנה. וסבר רבי יהודה היא
28 נתנה? והתנן, רבי יהודה אומר: בישראל, יום אחד - יקיים! אימא: רבי מאיר ורבי יהודה
29 ורבי יוסי אומרים: הוא נותן, ורבי אלעזר אומר: היא נתנה. ואם תמצא לומר: זוגי זוגי
30 קתני! אימא: רבי מאיר ורבי אלעזר אומרים: היא נתנה, רבי יהודה ורבי יוסי אומרים: הוא
31 נותן, והא סתמא דלא פרבי מאיר. וסבר רבי יוסי בעניות שלא נתן קצבה, אלמא: בעל
32 מצי מיפר. ורמינהו: אלו דברים שהבעל מיפר: דברים שיש ביה עיני נפש: "אם ארתיך"
33 "אם לא ארתיך" "אם אתקשט" "אם לא אתקשט". אמר רבי יוסי: אין אלו נדרי עיני
34 נפש, ואלו הן נדרי עיני נפש: "שלא אוכל בשר", ו"שלא אשתה יין", ו"שלא אתקשט
בבגדי

1 יכולה לסובל אפילו יום אחד. ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית תצא בלא כתובה - והא דתנן בפרקין (כתובות עב,א): נדרת ואינה מקיימת - תצא בלא כתובה. אבל מקיימת - לא -
2 דני מילי בשאר נדרים, אבל נדרים שיש בהן עיני נפש, אפילו מקיימת - יוצאה בלא כתובה. דיש דחלוק בין אותם נדרים לשאר, כדאמרין לקמן, גבי כנסה על מנת שאין עליה נדרים.
3 בעניות - שלא נתן קצבה - ועל כרחך מתניתין לשמואל בנדרה היא וקיים לה הוא. דאי בהדירה הוא - הא קאמר שמואל: ימתין עד שימצא פתח לנדרה. אימא רבי מאיר ורבי אלעזר
4 אומרים היא נתנה אצבע כו - הקשה רבינו תוס': דהבא אית ליה לרבי מאיר היא נתנה, ולהכי יוציא בלא כתובה. ולקמן (עב,א) תניא, רבי מאיר אומר: כל הידוע באשתו שנדרת
5 ואינה מקיימת - יקניטנה, כדי שתודר לפניו ויפר לה. אמרו לו: אין אדם רע עד נחש בכפיפה אחת. פירוש: ולכן יוציא בלא כתובה. משמע דלרבי מאיר לא יוציא, ואם יוציא - יתן כתובה!
6 ולקמן מגיה רבינו תם בשני ברייתות "רבי יהודה", דתרווייהו חד תנא קתני להו, מדקאמר לקמן: מאן דמתני האה - כל שכן אהא. ואין נראה, דלא הויעל כלום; דאת הסוגיא אליבא דשמואל,
7 אבל לרב - אין צריך להגיה דברייתא, וטביר רבי מאיר ורבי יהודה היא נתנה. ונראה לרבינו יצחק: מודה רבי מאיר דאם יוציא כשבייל כו - דלא יתן כתובה. אלא משום דלתא דפליגי
8 עליה - מצוה להוציא, דעד כאן לא קא מיבעיא לן בסוטה בפרק "ארוסה" (כה,א) בעוברת על דת אם אסור לקיימה או לא, אבל כששטא למצוה לגרשה. וקאמר רבי מאיר: אם הוא רוצה
9 יכול לעכבה על ידי תקנה זו. רבי יוסי אומר אין אלו נדרי עיני נפש - משמע הכא דרדחצה וקישוט לא הוי עיני נפש לרבי יוסי, אפילו נדרה לכמה ימים. וכן נראה לרבינו שמעון בן
10 אברהם, מדקתני סיפא: ואלו הן נדרי עיני נפש. ואי רדחצת עולם הוי נדרי עיני נפש - הנה ליה למנעק רדחצת וקישוט. ולא גרס בריש פרק בתרא דנדרים (פ,א). ורבי יוסי נזיל דיומא לא
11 שמה נזיל, דמשמע - הא רדחצת עולם הוי עיני. ומתוך סוגיא דהתם אי אפשר לגרוס כן, ואין להאריך כאן. איך אלו נדרי עיני נפש - ולא גרס ואלו הן נדרי עיני נפש שלא אוכל
12 בשר ושלא אשתה יין, דמשנה היא בפרק בתרא דנדרים (עט,ב). והתם גרסינן: ואלו הן נדרי עיני נפש אמרה קונם פירות העולם עלי. וליכא למימר דרך דמייחא הכא ברייתא היא ולא
13 משנה, דכיון דמצא למפרך ממתניתין - לא שביק מתניתין ומייחא ברייתא. ה"כ גרסינן: רבי יוסי אומר אין אלו נדרי עיני נפש, משום עיני נפש הוא דאין מיפר. אבל מיפר הוא משום
14 דברים שבניו לבניה.

1 הניחא לרב אדא בר אבהו דאמר בעל מופר, אלא לרב הונא בר, פירוש "משום עיני נפש
2 הוא דאינו מיפר": הא דקאמר רבי יוסי "אין אלו נרדי עיני נפש" - לא שלא יוכל הבעל
3 להפר, אלא שאינו מיפר משום נרדי עיני נפש, אלא מיפר הוא משום דברים שבינו לבניה.
4 היתם מפרש דנפקא מינה: דאי מיפר משום עיני - נפש מיפר בין לעצמו בין לאחרים, אין
5 בהם עיני נפש: לעצמו מיפר, לאחרים - לא

6 מיפר. ופריך: הניחא לרב אדא בר אבהו דאמר
7 בעל מופר. כן נמצא בספר ישן, וכן איתא בגדרים
8 (פא.א) ולא כספרים, שכתוב להפר. ופליגי רב
9 אדא בר אבהו ורב הונא אליבא דרבי יוסי,
10 דאמר: אין אלו נרדי עיני נפש, אם מיפר משום
11 דברים שבינו לבניה. ורב אדא בר אבהו אמר:
12 מיפר, ודריצה וקישוט הוו דברים שבינו לבניה.
13 ורב הונא לא חשיב להו דברים שבינו לבניה, שלא
14 מצינו שיעל כו'. מלמד שיהגבל מיפר דברים שבינו
15 בדברים שבינו לבניה, פירוש: בקישוט השמישי את
16 השער. הניחא למאן דאמר כו', דאם כן הוה
17 משמע דפליגי אם בעל מופר בדברים שבינו
18 לבניה אם לאו. וליתא, ולא נחלק אדם מעולם
19 על כך שלא יפר בעל דברים שבינו לבניה,
20 דברייתא היא בריש פרק בתרא דנדרים (עט.ב),
21 דמיפר. ומפיק לה מדכתיב, "בין איש לאשתו בין
22 אב לתור" - מלמד שהגבל מיפר דברים שבינו
23 לבניה. והכא נמי מסיק בדתלמוד לקישוטיה
24 בתשמיש המטה. ותשמיש המטה הוי דברים
25 שבינו לבניה. כדמוכח (בשמעטא) ובמשנהו
26 בתרייתא דנדרים (צ.ב).

27 **בגון** דתלמודו לקישוטיה בתשמיש המטה -
28 ואם תאמר: ואמאי לא מוקי לה דתלמודו
29 באיסור פירות שבעולם? ולא יוכל להקשות:
30 "ותתקשט ותאסר, אי לבית שמאי כו!" ונראה
31 לרבינו שמשון בן אברהם: משום דאכתי הוה קשה
32 ליה - דתתקשט ותאסר לרבי יהודה יום אחד.
33 **ולא** תתקשט ולא תיאסר - פירוש: והכי מצי
34 מיפר? אבל לא פריך: אמאי יוציא ויתן
35 כתובה. הוואיל ויכולה לסבול שלא תתקשט -
36 דאם כן לרב נמי תיקשי. **ותתקשט** ותיאסר
37 אי לבית שמאי כו' - דבשלמא עד השתא,
38 דסלקא דעתך שיש עיני בקישוט, ולא תלמוד
39 בתשמיש - יוציא לאלתר ויתן כתובה, שאין לה
40 להמתין כלל ולמנוע מקישוט.

41 **אבל** הכא דנדרה איהו כו' - ואם תאמר:
42 וימתן, שמא ימצא פתח להקמתו
43 דנשאלים על ההקם, כדאמרין בשילחי "נערה
44 המאורסה" (נדרים עט.א), ואומר רבינו יצחק
45 דאין נשאלק על ההקם אלא ביום שמנו שאמר
46 לה: קיים ליכיל, אבל אם עבר יום שמנו, שאינו
47 יכול להפר מחמת שהחריש לה - אינו יכול
48 לשאלו עוד. ואפילו אם תמצא לומר שיכול
49 לשאלו, אתי שפיר: דודאי כשהחריה הוא,
50 תמתין לבית הלל שבת אחת, שאין קשה לה
51 להמתין - דסברה דהשתא מירתח רתח ולאחר
52 מיכן יתפייס, אבל הכא, דסברה מיסנא סני. ואינה
53 סברה שיתפייס עוד - לא תקנו חכמים שתמתין,
54 הוואיל וקשה לה. **לבי** חדש לא גרסינן "שלשה",
55 דאם כן הוה דייק עלה בגמרא כדדייק גבי רגל. **כאן**

56 ברדופה כאן בשאינה רדופה - פירש רבינו תנאל: דרגל ראשון היא רגילה לילך ולהגיד שבה בית אביה, ורגל שני אינה רדופה
57 כל כן, אף על פי שעדיין רדופה "רגל אחד יקיים" - היינו ברדופה ברגל ראשון, שלא הלכה עדיין בשום פעם אחר להגיד שבהו; והא דקמינן שנים יקיים -
58 בשאינה רדופה, כלומר ברגל שני או שליש של חופה, שאינה רדופה, אף על פי שעדיין לא הגידה שבהו - הוואיל ואיחרה מללכת רגל ראשון. ואתי שפיר דהא גרסינן בכל הספרים "דכתיב",
וגרסינן נמי "ואמר רבי יוחנן, ולפירוש הקונטרס לא גרס "דכתיב" ולא גרס נמי "ואמר רבי יוחנן" אלא "אמר רבי יוחנן". רבינו תם.

1 **בגנדי צבעונים** - גנאי ובוזין הוא לה ומתנגה עליו. **הכא במאי עסקינן** - קישוט
2 דמתניתין דהכא. **דבדרים שבינו לבניה** - סם המשיר את השער. **בעפר פיר** - בעפר
3 חור שהוא גדל שם. כלומר: בדבר שהוא רגיל בו, בקי הוא להשמר - שאינו מוקה. פיר
4 כמו פירא דכורז (כתובות עט.א) = גומא. **אלא הכא במאי עסקינן** דתלמודו לקישוטיה
5 בתשמיש - ומשום הכי מצי מיפר, ודלמא
6 מתקשטת, ומיתסרא הגאת תשמישו עליה.
7 כופה ומשמשו - שאינה יכולה לאסור עצמה
8 עליו. אבל יכולה לאסורו עליה, שתהא היא
9 מודרת ולא הוא, כגון הגאת תשמישו עליה -
10 דצריך הוא להפר, שלא יאכילנה דבר האסור
11 לה. ולא התקשט ולא תאסר - לרבי יוסי, כיון
12 דאמר אין אלו נרדי עיני נפש, היאך יכול
13 להפר? ואי משום דתלמודו בתשמיש - לא
14 תתקשט ולא תיאסר. אם כן קרו לה מנוולת -
15 וכי מבזז - מקשטא. אשתכת דנדר זה אוסרה
16 עליו. לפיכך יכול להפר משום דברים שבינו
17 לבניה. ותתקשט ותאסר אי לבית שמאי -
18 אמאי יוציא לאלתר ויתן כתובה, ותתקשט
19 ותאסר? והוה ליה כמדיר את אשתו מתשמיש
20 המטה. ותנן בפרק "אף על פי": לבית שמאי שתי
21 שבתות. ולבית הלל שבת אחת הני פילי -
22 שיש לו זמן, שמא ימצא פתח לנדר - היבא
23 דאדרה איהו. אבל היבא דנדרה איהו ואישיה
24 - ולא היפר - אינה יכולה לגור אצלו כלל,
25 ואפילו עד שתאסר על ידי קישוט. דסברה:
26 מיסנא סני לי. וכמה קצבה - כלומר, אם נתן
27 קצבה, עד כמה לא כפייתן ליה להוציא? נהנית
28 מריח קשוטיה - שתתקשט פתח הנדר.
29 **משנת** כשתן בעיר אחת - דרך בתם ללכת
30 אצלם ברגלים. רגל אחד - מציא מוקמא
31 אנפשה, שלשה - לא מציא מוקמא. ובגמרא
32 פריך: הא שנים, מאי? שנועל בפניה - בגמרא
33 מפרש. מחמת דבר אחד - בגמרא מפרש.
34 שתאמרי לפלוני - בגמרא מפרש. שתהא
35 ממלאה ומערה - בגמרא מפרש. **גמרא סיפא**
36 - דקתני שלשה יוציא, הא שנים יקיים - אתאן
37 לכהנת. רדופה - לילך לבית אביה תמיד -
38 שנים יוציא. שאינה רדופה - שנים יקיים.
39 דכתיב - לא גרסינן. איני - לשון אישות
40 ונישואין. ככלה בבית חמיה - שכבר ניסת, וגם
41 לבה בבעלה, ואינה בושה הימנו.
איכא

1 **בבגדי צבעונין**. **הכא במאי עסקינן** - **בדברים שבינו**
2 **לבניה**. הניחא למאן דאמר דברים שבינו לבניה הבעל
3 מיפר, אלא למאן דאמר אין הבעל מיפר - מאי
4 איכא למימר? דאתמר: דברים שבינו לבניה. רב
5 הונא אמר: הבעל מיפר, רב אדא בר אבהו אמר:
6 אין הבעל מיפר, שלא מצינו שיעל שמת בעפר פיר!
7 אלא הכא במאי עסקינן - בגון דתלמודו לקישוטיה
8 בתשמיש המטה. דאמרה: יאסר הגאת תשמישך עלי
9 אם אתקשטו. כדאמר רב פהנא, דאמר רב פהנא:
10 "הגאת תשמישי עליך" - כופה ומשמשותו, "הגאת
11 תשמישך עלי" - יפר, לפי שאין מאכילין לאדם
12 דבר האסור לו. ולא תתקשט ולא תאסר! אם כן
13 קרו לה מנוולת. ותתקשט ותאסר, אי לבית שמאי
14 - שתי שבתות, אי לבית הלל - שבת אחת! הני
15 מילי - היכא דאדרה איהו, דסקרה: מירתח רתח
16 עילואי, והשתא מותרב דעמיה. אבל הכא דנדרה
17 איהו, ושתיק לה - סברה: מדאישתק - מיסנא הוא
18 דסני לי. "רבי יוסי אומר פעניות שלא נתן קצפה".
19 וכמה קצבה? אמר רב יהודה אמר שמואל: שנים
20 עשר חדש. רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עשר
21 שנים. רב חסדא אמר אבימי: רגל - ששן בגות
22 ישאל מתקשמות ברגל. "ובעשיות שלשים יום".
23 מאי שנא שלשים יום? אמר אביי: ששן אשה חשוכה
24 נהנית מריח קשוטיה שלשים יום. **משנת** המדיר
25 את אשתו שלא תלך לבית אביה, בזמן שהוא עמה
26 בעיר, חודש אחד - יקיים, שנים - יוציא ויתן כתובה.
27 ובזמן שהוא בעיר אחרת, רגל אחד - יקיים, שלשה
28 - יוציא ויתן כתובה. המדיר את אשתו שלא תלך
29 לבית האביל או לבית המשטה - יוציא ויתן כתובה,
30 מפני שנועל בפניה. ואם היה מוען משום דבר אחר
31 - רשאי אמר לה: על מנת שהאמרי לפלוני מה שאמרת לי, או מה שאמרת לי, או
32 שתהא ממלאה ומערה לאשפה - יוציא ויתן כתובה. **גמרא** הא גופא קשיא: אמרת: רגל
33 אחד יקיים, הא שנים - יוציא ויתן כתובה, איכא סיפא: שלשה יוציא ויתן כתובה, הא
34 שנים - יקיים! אמר אביי: סיפא אתאן לכהנת, ורבי יהודה היא. רבה בר עולא אמר: לא
35 קשיא; פאן - ברדופה, פאן - בשאינה רדופה. "אז הייתי בעיניו פמוצאת שלום". אמר
36 רבי יוחנן: ככלה שנמצאת שלמה בבית חמיה, ורדופה לילך ולהגיד שבה בבית אביה.
37 "והיה ביום ההוא נאום ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי". אמר רבי יוחנן: ככלה
38 בבית חמיה, ולא ככלה בבית אביה. "המדיר את אשתו וכו'". בשלמא לבית המשטה -
איכא

1 המדיר
2

כתובות דף עא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) רכז

60 דבאופן זה סְבַרְהּ האשה, אמנם מִיִּרְתַּח רַחַח עֵילָאָן – היה כבעס
61 עלי ולכן נדר, וְהִשְׁתָּא מוֹתֵיב דְעֵתִיה – אך עתה נתיישרה דעתו
62 וחוזר בו מנדרו, ומתמצית להיות עמו. אִכְלָה הָאָא – במשנתנו,
63 שמדובר בְּדִרְבָּה אִיהִי וְשִׁתִּיק לָהּ – שהיא נדרה והוא שתק ולא הפר
64 לה את הנדר, הרי אין זה משום כעס, ולכן סְבַרְהּ האשה,
65 מִרְאִישִׁתָּךְ – מכך שהוא שותק ונח לו בקיום הנדר, זו ראייה דמִיכְנָא
66 הוא דְפָנֵי לִי – שהוא שונא אותי, ואף קודם שיחול הנדר אינה
67 יכולה לדור עמו, ולכך יוציא מיד.

* * *

68 שנינו במשנה: המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין
69 יוציא ויתן כתובה, רַבִּי יוֹסִי אָמַר, בְּעֵנִיּוֹת שְׂלֵא נִתְּן קַצְבָּה,
70 ובעשירות שלשים יום. ומבואר בדברי רבי יוסי בעשירות אם נתן
71 קצבה, אינו מוציא ונותן כתובה. מבררת הגמרא: וְכַמָּה היא
72 הקַצְבָּה, שאם הדירה לזמן זה אין כופים אותו להוציאה. מבארת
73 הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל, שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ, אֵךְ אִם
74 הדירה יותר מזמן זה, יוציא ויתן כתובה. רַבָּה בַר בַּר חִנָּה אָמַר
75 בשם רַבִּי יוֹחָנָן, עֶשְׂרֵי שָׁנִים, ואם הדירה ליותר מכך, יוציא ויתן
76 כתובה. רַב הִסְדָּא אָמַר בשם אֲבִימִן, רַגְלָא – אם הנדר הוא רק עד
77 שיגיע הרגל, יקיים, אך לא ברגל עצמו, שְׁכָן גְּנוֹת וְשִׁיבָא
78 מְתַקְּשֹׁת בְּרַגְלָא.
79 מבארת הגמרא את המשך דברי רבי יוסי: 'בְּעֵשְׂרֵי שָׁלְשִׁים יוֹם',
80 מבררת הגמרא: מָאי שְׁנָא שְׁלִישִׁים יוֹם – מדוע שיעור הזמן של
81 העשירות הוא שלשים יום. מבארת הגמרא: אָמַר אֲבִי, שְׁכָן אִשָּׁה
82 הַשְׂוִיבָה בעשירות נְהִיגָת מְרִית קְשׁוּמִיָּה שֶׁנִּתְקַשְׁטָה לפני הנדר,
83 שְׁלִישִׁים יוֹם, ובאותו זמן אין לה צער מחמת הנדר.
84

משנה

85 משנתנו מביאה דינים נוספים באדם המדיר את אשתו: הַמְדִיר אֶת
86 אִשְׁתּוֹ שְׂלֵא תִלְךְ לְבֵית אֲבִיהָ, כִּךְ הוּא הַדִּין, כִּינָן שְׁהוּא – אביה, דר
87 עָמָה בְּאוֹתָה עִיר, אִם הַדִּירָה חוּדָשׁ אַחַד, וְכַיִּים, כִּינָן שִׁיבֹולָה
88 להעמיד עצמה שלא תלך לבית אביה זמן כזה, אך אם הדירה
89 שָׁנַיִם – שני חודשים, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה, שאינה יכולה לעמוד זמן
90 כזה בלא לילך לבית אביה. וְכַיִּין שְׁהוּא דר בְּעִיר אַחֶרָה, ודרך הבת
91 ללכת ברגלים לבית אביה, אִם הַדִּירָה שְׂלֵא תִלְךְ רַגְלָא אַחַד, וְכַיִּים.
92 שְׁלֵשָׁה רַגְלִים, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה.
93 דינים נוספים: הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ שְׂלֵא תִלְךְ לְבֵית הָאָבִל לַנְּחָם
94 אבלים, או שלא תלך לבית אֲמִתָּהּ, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה, מִפְּנֵי
95 שְׁנוּעֵל בְּפָנֶיהָ, שאף אזורים לא יביאו אליה בזמנים אלו. וְאִם הָיָה
96 בעלה מוֹעֵן שֶׁהַדִּירָה כִּךְ מִשּׁוּם דְּבַר אַחֵר, כִּגוֹן שִׁישׁ שֶׁם בְּנֵי אָדָם
97 פּרוּצִים, רְשָׁאֵי. אָמַר לָהּ הַבַּעַל לֵאשְׁתּוֹ, הִרִי אֶת מוֹדֶרֶת הַנָּאָה עַל
98 מְנַת שְׁהַאֲמִרִי לְפָלוּנִי מַה שְׁאֲמַרְתִּי לִי אוּ מַה שְׁאֲמַרְתִּי לָךְ, כְּלוּמַר
99 אִם לֹא תֵאמְרִי לוֹ הִרִינִי מְדִירָךְ, אוּ שֶׁהַדִּירָה שְׁתֵּהָא מְמִלָּאָה וְעַמְרָה
100 – ושופכת לְאִשְׁפָּה, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה.
101

* * *

גמרא

102 שנינו במשנה: המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה וכו', בזמן
103 שהוא בעיר אחרת, רגל אחד יקיים, שלשה יוציא ויתן כתובה.
104 מקשה הגמרא: הָא גֵּוְפָא קִשְׁיָא – משנה זו קשה מצד עצמה, שהרי
105 בתחילת דברך אֲמַרְתָּ שאם הדיר אותה רגל אחד, וְכַיִּים, ומשמע,
106 הָא שְׁנַיִם – אבל אם הדירה שני רגלים יוציא ויתן כְּתוּבָה, ואם כן
107 אִמְיָא סִיפָא, שם שנינו שְׁלֵשָׁה רַגְלִים יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה, ומשמע,
108 הָא שְׁנַיִם וְכַיִּים.
109 מתרצת הגמרא: אָמַר אֲבִי, הִרִישָׁא וְהִסְפִּיא אִינַם עוֹסְקִים בְּאוֹתוֹ
110 עֵינֵךְ, אלא הרישא עוסקת באשת ישראל, ובה אכן יש לדייק שרק
111 רגל אחד יקיים, אבל שני רגלים יוציא ויתן כתובה. ובסִיפָא, אֲתָנָן
112

1 כְּבִנְדִי צְבָעוֹנִין, משום שהיא מתגנה עליו אם לא תלבש בגדים
2 אלו. ואם כן קשה, מדוע אמר רבי יוסי במשנתנו שבעל שלא הפר
3 לאשתו נדרי קישוט יוציא ויתן כתובה, והרי לדבריו אין זה נדר
4 של עינוי נפש, ואינו יכול להפירו כלל.

5 מתרצת הגמרא: הָאָא פְּמָאי עֶסְקִינָן – באיזה קישוט עוסקת
6 המשנה, בְּקִישׁוּט שְׁהוּא מְדַבְּרִים שְׁבִינֵי לְבִינָה, והיינו בהסרת
7 השיער באותו מקום על ידי סם, שבוזה אף לרבי יוסי הבעל יכול
8 להפר, וכיון שקיים לה, יוציא ויתן כתובה.

9 מקשה הגמרא: הֲנִיחָא – תירוץ זה נח ומוכן רק לְמָאן דְאָמַר דְבְרִים
10 שְׁבִינֵי לְבִינָה הַבַּעַל מִיפֵר, כלומר, לדעת הסובר שאף לרבי יוסי
11 האומר בנדרים לגבי קישוט שאין בנדר זה משום עינוי נפש, מכל
12 מקום יכול הבעל להפירו מחמת שהוא נדר שבינו לבינה, אִלָּא
13 לְמָאן דְאָמַר שְׁלִרְבִי יוֹסִי אֵין הַבַּעַל מִיפֵר נִדְרָא כְּלָל, ואינו נחשב
14 דבר שבינו לבינה, מָאי אִיכָא לְמִיפֵר בִּישׁוּב הַקּוּשִׁיא, כלומר,
15 מדוע אמרה משנתנו שהבעל מיפר לה נדרי קישוט. ומביאה
16 הגמרא מי הם החולקים בזה: דְאֲתַמַּר, דְבְרִים שְׁבִינֵי לְבִינָה – נידון
17 זה, האם לרבי יוסי נדר זה של מניעת קישוט של הסרת השיער
18 נחשב כדבר שבינו לבינה או לא, רַב הוּנָא אָמַר, הַבַּעַל מִיפֵר, כִּינָן
19 שֶׁמְנִיעַת קִישׁוּט זֶה מוּנַעַת תְּשׁוּמִישׁ. וְרַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה אָמַר, אֵין
20 הַבַּעַל מִיפֵר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין הַבַּעַל מְקַפֵּיד בְּכֵךְ, כִּינָן שְׂרַגְלֵי בְּהָ, ואין
21 בזה משום מניעת תשמיש, כְּמוֹ שְׂלֵא מְצִינֵי שׁוּעֵל שְׁמַת עַל יַד
22 שִׁיתַקַל בְּעַפְּרָא פִּיר – בעפר חפירתו שהוא דר בה תמיד, כיון שהוא
23 רגיל בו ונזהר. ולדברי רב אדא בר אבהו קשה, מדוע אמר רבי
24 יוסי במשנתנו שאם נדרה שלא תתקשט וקיים לה בעלה יוציא
25 ויתן כתובה וכפי שביאר שמואל את המשנה, והרי כיון שלרבי
26 יוסי אין בנדר זה משום עינוי נפש ולא משום דברים שבינו לבינה,
27 אין הבעל יכול להפירו, ומדוע הוא חייב בכתובתה.

28 מתרצת הגמרא: אִלָּא, משנתנו עוסקת בכל קישוט, וְהָאָא פְּמָאי
29 עֶסְקִינָן – וכאן שאמר רבי יוסי שהבעל יכול להפר נדרי קישוט
30 מדובר, כְּגוֹן דְהִלְיָנְהוּ וְשִׁתְּלַתְהוּ – לקישוּמִיָּה בְּתִשְׁמִישׁ הַמַּפָּה, והיינו
31 באופן דְאֲמַרְהִי, וְאִם הֵנָּת תְּשִׁמִּישְׁךָ עַלִי אִם אֲתִקְשַׁם, וכיון שאם
32 תתקשט יאסר עליה תשמיש המטה, שהוא לדברי הכל דבר שבינו
33 לבינה, יכול הבעל להפר לה את הנדר, שתוכל להתקשט ולאו
34 תאסר עליו בתשמיש. ומבארת הגמרא מדוע לולא הפרתו חל
35 נדרה: כְּדָאֲמַר רַב כְּהֵנָא, דְאָמַר רַב כְּהֵנָא, הַאֲוֹמַרְתָּ לְבַעְלָהּ הֵנָּת
36 תְּשִׁמִּישִׁי תֹאסַר עֲלֶיךָ, בּוֹפָה הַבַּעַל וְכַיִּין שְׁמַתְהוּ אֵף לֹלָא הַפְּרָה, כִּינָן
37 שהיא משועבדת לו לענין תשמיש, ואינה יכולה להפקיע את
38 שיעבודה על ידי נדר, אבל האומרת לבעלה הֵנָּת תְּשִׁמִּישְׁךָ
39 תֹאסַר עֲלֶיךָ, נדרה חל, וְיָפֵר – צריך להפר לה. והטעם שנדרה חל
40 אף שהיא משועבדת לו, לְפִי שְׁאֵין מְאִבְלִין לְאָדָם דְבַר הַאֲסוּר לוֹ,
41 ואף כאן כיון שאם תתקשט תאסר עליה הנאת תשמישו, צריך
42 להפר לה.

43 מקשה הגמרא: מדוע נדר זה נחשב כנדר שבינו לבינה, והרי
44 תלתה את איסור התשמיש בכך שתתקשט, ואם כן, לָא תִתְקַשְׁט
45 וְלֹא תֹאסַר, ומדוע יכול הבעל להפר את נדרה קודם שנאסרה.
46 מתרצת הגמרא: אִם כֵּן שְׂלֵא תִתְקַשְׁט, קְרוּ לָהּ – יקראו לה
47 חברותיה כְּגוֹלְתָן וְכַיִּין – מלובלכתן, ומחמת כך בודאי תתקשט ותאסר
48 בתשמיש, ולכן מתחילה יכול הבעל להפר לה משום דברים שבינו
49 לבינה.

50 לבקשה הגמרא: אם האמור במשנתנו שהבעל מפר לה מדובר
51 כשתלתה את התשמיש בקישוט, מדוע הבעל מוציא מיד ונותן
52 כתובה, והרי מבואר במשנה לעיל (אס) שאפילו אם הדירה בעלה
53 מתשמיש אינו מוציאה מיד, וְאֵף כֵּאֵן נֹאמַר שֶׁתִּתְקַשְׁט, וְתֹאסַר,
54 ונמתין לה את הזמן האמור במשנה שם, או לְבֵית שְׂמָאי, יִמְתִּין שְׁתֵּי
55 שָׁבָתוֹת, וְאִי לְבֵית הִלֵּל, יִמְתִּין שָׁבַת אַחַת, שְׁמָא בִּינְתִינִים יִמְצָא פִתּוּחַ
56 לְנִדְרוֹ, ומדוע אמרה המשנה שיוציא מיד.

57 מתרצת הגמרא: הֵטַעַם שֶׁל הַמְּשַׁנָּה לְעֵיל שֶׁמְמַתִּינִים שֶׁבֶת אַחַת
58 או שתי שבתות, הֲנִי מִלִּי – זה רק הִיכָא דְאֲדַרְבָּה אִיהוּ – באופן
59 שהבעל הוא שהדירה, ואנו ממתנינים לו שְׁמָא יִמְצָא פִתּוּחַ לְנִדְרוֹ,

56 ביאור אחר בדברי המשנה: בְּמִתְנֵי תָנָא – בברייתא שנו,
 57 שכונת המשנה שאמר לה שְׂתַמְלֵא עֲשֶׂרָה בְּדֵי מִים וְתַעֲרָה לְאִשְׁפָּה,
 58 ואף בזה יוציא ויתן כתובה.
 59 מקשה הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְשִׁמּוּאֵל, שפירש את המשנה שתהא
 60 ממלאה ונופצת הדין מובן, שְׂמִשּׁוּם הָכִי יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָהּ, וכמו
 61 שנתבאר, שאין לה לשמוע לו בדבר זה. אֲלָא לְמִתְנֵי תָנָא, מֵאֵי נִפְקָא
 62 לָהּ מִיָּגָה – מה איכפת לה בדבר זה, תַּעֲרָבִיד – תעשה כן, שתמלא
 63 מים ותשפכם לאשפה, שהרי בכל דבר שאין בו איסור צריכה
 64 האשה לעשות את רצון בעלה, ומדוע יוציא ויתן כתובה. מתרצת
 65 הגמרא: אָמַר רַבָּה פַּר פַּר תְּנָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִפְּנֵי שְׁנֵרְאִית
 66 בְּשׂוּמְפָה אִם תַּעֲשֶׂה כֵן, ומתביישת בכך, ולכן חייב להוציאה וליתן
 67 לה כתובה.

* * *

68 הגמרא מביאה דברים נוספים שאם הדיר הבעל את אשתו מהם,
 69 יוציא ויתן כתובה: אָמַר רַב כְּהֵנָּא, בַּעַל הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ שְׂלֵא
 70 תִּשְׁאֵל ו-שלא תקח בהשאלה מאחרים, וכן אם הדירה שְׂלֵא
 71 תִּשְׁאֵל לאחרים משלו נְפֶה וּבְכֶרֶה, וְרִיתִים וְתַנּוּר הַמְטַלְטֵלִין, יוֹצִיא
 72 וְיִתֵּן כְּתוּבָהּ, מפני שבהנהגות אלו הוא מְשִׁיאָה – גורם שיהיה לה
 73 שֵׁם רַע בְּשִׁבְיֵנוּתֶיהָ, שיאמרו שהיא צרת עין.
 74 מסייעת הגמרא לדין זה מברייתא: תִּנְיָא נְמִי הָכִי, הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ
 75 שְׂלֵא תִּשְׁאֵל וְשְׂלֵא תִּשְׁאֵל נְפֶה וּבְכֶרֶה רִיתִים וְתַנּוּר, יוֹצִיא וְיִתֵּן
 76 כְּתוּבָהּ, מִפְּנֵי שְׂמִשְׁיָאָה שֵׁם רַע בְּשִׁבְיֵנוּתֶיהָ, אומרת הברייתא דין
 77 נוסף: וְכֵן הוּא שְׁנֵדְרָה שְׂלֵא תִּשְׁאֵל וְשְׂלֵא תִּשְׁאֵל נְפֶה וּבְכֶרֶה וְרִיתִים
 78 וְתַנּוּר, וְכֵן אִם נִדְרָה שְׂלֵא תִּשְׁאֵל נְפֶה וּבְכֶרֶה נְפֶה וּבְכֶרֶה, תִּצְאָה שְׂלֵא
 79 בְּכֶרֶה, מִפְּנֵי שְׂבִיבָה הוּא מְשִׁיאָתָּה שֵׁם רַע בְּשִׁבְיֵנוּתֶיהָ.
 80

משנה

81 משתינו מלמדת על אופנים בהם מפסידה האשה את כתובתה:
 82 וְאֵלּוּ נְשִׁים יוֹצֵאוֹת שְׂלֵא בְּכֶרֶה – בעלה מגרש אותה ואינו חייב
 83 בכתובתה, אשה תַּעֲרָבִיד עַל דַּת מִשָּׁה – על מצוות הכתובות או
 84 רמזות בתורה, וכן העוברת על דת יהודית – שעוברת על מנהגי
 85 צניעות שנהגו בהם בנות ישראל, אף שאינם חיובים מן התורה.
 86 מבארת המשנה: וְאִיזוּ הֵיא דַּת מִשָּׁה, כגון, שְׂמִאֲכִילָתוֹ מֵאֵכֶל שְׂאִינוּ
 87 מְעוּשָׁר בְּלֹא יְדִיעַתָּה, וּמְשִׁמְשָׁתוֹ נְדָה שְׂלֵא בִידִיעַתָּה, וְלֹא קוֹצֵה
 88 ו-אינה מפרישהו לָהּ חֶלֶה מִן הַעִיסָה, ומכשילה את בעלה. וכן
 89 הַנּוֹדְרָת נִדְרֵי וְאִיזוּתָּהּ אֲתוּנָה, וְאִיזוּתֵי דַּת יְהוּדִית, כגון שְׂוִיאָהּ
 90 לרשות הרבים וְרִאשָׁה פְּרֻעָה – שערותיה מגולות, וְמוֹזָה צִמֵּר
 91 בְּשׂוּקִי, וּמְדַבְּרָת עִם כָּל אָדָם.
 92 המשנה מביאה דין נשים נוספות המפסידות כתובתן: אֲבָא שְׂאִיל
 93 אֲזִינָא, אִף אִשָּׁה תִּקְלָלָת יוֹלְדֵיהּ בְּפִנּוּי – מקללת את הורי בעלה
 94 בפני בעלה, תצא בלא כתובה. רַבִּי מְרְפָּן אֲזִינָא, אִף תִּקְלָלָת
 95 וְאִיזוּתֵי קוֹלְנִית, לְבָשָׁהּ מְדַבְּרָת בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ, וּשְׂכִינָהּ שׂוּמְעִין קוֹלָהּ.
 96

* * *

גמרא

97 שנינו במשנה: מְעוּשָׁר שְׂאִינוּ מְעוּשָׁר הֵרִי הִיא בְּכֹלל הַעוֹבֵרֶת עַל
 98 דַּת מִשָּׁה, ולפיכך תצא בלא כתובה. שואלת הגמרא: הֵיכִי דְמִי –
 99 באיזה אופן שייך דין זה, והרי ממה נפשך, אִי הָדַע הַבַּעַל שְׂזוּהוּ
 100 דְבַר אִיסוּר, יִמְנַע וְלֹא יֵאָכְלֵנוּ. וְאִי דְלֹא יָדַע זֹאת שֶׁבִּשְׁעַת
 101 אֲכִילָתוֹ, אִם כֵּן מִנָּא יָדַע – מנין הוא יודע עתה שזיה זה מאכל
 102 שאינו כשר, שמחמת כן הוא רוצה להוציאה ללא כתובה. משיבה
 103 הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא הוצרך דין זה להאמר אלא באופן דְאִמְרָה
 104 לִיה אִשְׁתּוֹ, פְּלוּנִי בְּהֵן תִּיָּבֵן לִי אֶת הַכְּרִי בַּהֲפֵרְשַׁת תְּרוּמוֹת
 105 וּמַעֲשֵׂרוֹת, וְאִזְוִיל שְׂוִילִיה – והלך הבעל ושאל את הכהן, וְאִשְׁתַּבַּח
 106 שְׂיָרְכָא – ונמצא ששיקרה לבעלה.
 107
 108

* * *

1 אִיבָא נֹעֵל פְּגִינָה – יש בכך משום נעילת דלת של שמחה בפניה,
 2 שנמנעת ממנה השמחה, אֲלָא כשהדיר אותה שלא תלך לְבֵית
 3 הָאָבִל, מֵאֵי נֹעֵל פְּגִינָה אִיבָא – מדוע יש בכך משום נעילת דלת
 4 שאינה יכולה לעמוד בו.
 5 מתרצת הגמרא: תָּנָא – שנינו בברייתא ביאור טעם נעילת הדלת,
 6 מפני שאם לא תלך לבית האבל, לְמַחֵר ו-לאחר זמן היא מְתָה,
 7 וְאִין כָּל כְּרִיָּה סוֹפְרָה, כשם שכשמותו אחרים היא לא באה לביתם
 8 של האבלים נחמם ולגמול עמהם חסד. וְאִיבָא דְאִמְרֵי – ויש
 9 ששנו בברייתא, למחר היא מתה ואִין כָּל כְּרִיָּה סוֹפְרָה – קוברת,
 10 כשם שהיא לא גמלה חסד עם אחרים.
 11 מביאה הגמרא ברייתא בענין זה: תִּנְיָא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אֲזִינָא, מֵאֵי
 12 דְבִתְיָב – מה הוא פירוש הפסוק (קהלת א) 'טוֹב לְלֶכֶת אֶל בֵּית אָבִל
 13 מִלֶּכֶת אֶל בֵּית מִשְׁתָּה כְּאִשֶׁר הוּא סוֹף כָּל הָאָדָם, וְהָחִי וְתָן אֶל לְבוֹ,
 14 מִבְּאֵר רַבִּי מֵאִיר אֶת סוֹף הַפְּסוּק, מֵאֵי וְהָחִי וְתָן אֶל לְבוֹ, דְכָרִים שְׂל
 15 מִיתָה, שִׁיתֵן לְבוֹ לְכַך שֶׁאִף הוּא יִצְטָר לְדַבְּרִים אֵלּוֹ כְּשִׁימוֹת, וְאֵל
 16 יֵרַע בְּעֵינָיו לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם הַמֵּתִים, וכדרך שהוא נהג בחייו כן
 17 ינהגו עמו לאחר מיתתו, דְסַפֵּר, יִסְפְּדוּנִיה – מי שספד לאחרים
 18 יספידוהו כשימות הוא. דְכָבֵר, וְיִקְרְוִנִיה – מי שקבר אחרים
 19 כשמתו, יקברו אותו. דִּידֵל, וְדִלּוּנִיה – מי שהרים את קולו בבכי
 20 ובמספד על אחרים שמתו, ירימו אחרים קולם בבכי כשימות.
 21 דְלִוְאִי, וְלִוְנִיה – מי שליוה את מיטתם של אחרים מבית האבל
 22 לבית הקברות, ילוו אותו. דְטָעֵן, וְיִטְעֲוִנִיה – מי שנשא את מיטתם
 23 של אחרים בהלוותם, ישאו אחרים את מיטתו כשימות. ולכן יש
 24 לאדם ליתן אל לבו בעודו חי, להספיד ולהתעסק בקבורתם של
 25 אחרים.

* * *

26 שנינו במשנה: וְאִם הָיָה טוֹעֵן מְשׁוּם דְכָר אַחֵר, רְשָׁאִי. מבררת
 27 הגמרא: מֵאֵי דְכָר אַחֵר – מהו הדבר שמחמתו רשאי הבעל
 28 להדירה שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה. מבארת
 29 הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׂמּוּאֵל, כגון שטוען שהדירה מְשׁוּם
 30 כְּנֵי אָדָם פְּרוּצִין שְׂמִינּוּן שֵׁם.
 31 מוסיפה הגמרא: אָמַר רַב אִשִּׁי, לֹא אֲמָרִן שִׁיכּוּל לְהַדִירָה בְּטַעֲנָה
 32 שְׂמִצִּיִּים שֵׁם פְּרוּצִים, אֲלָא דְאִיתְחַק – במקום שהחזק לנו הדבר,
 33 שיש שם בני אדם פרוצים, אֲבָל אִם לֹא אִיתְחַק, לֹא כָּל כְּמִינִיה –
 34 אִין בְּכַחוּ לְהַדִירָה מִחֲמַת טַעֲנָה זו, אלא יוציא ויתן כתובה.
 35

* * *

36 שנינו במשנה: וְאִם אָמַר לָהּ עַל מְנַת שְׂתֵאמְרֵי לְפִלוּנִי מַה שֶׁאִמַּרְתָּ
 37 לִי אוּ מַה שֶׁאִמַּרְתִּי לָךְ וְכוּ', יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָהּ. תמזה הגמרא:
 38 וְתִיבָא – שתאמר לפלוני מה שצויה לה בעלה, ומה איכפת לה
 39 בכך, ומדוע אנו אומרים שיוציא ויתן כתובה. משיבה הגמרא:
 40 אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׂמּוּאֵל, כוונת המשנה שהבעל רוצה שתאמר
 41 לפלוני דְכָרִים שְׂל קְלוּן – בויון, והיינו דברי שחוק וקלות ראש
 42 שדיברו הבעל ואשתו בעניינים שבינו לבניה, ואינה חייבת
 43 להתבונן ולעשות כן, וכיון שהדירה אם לא תעשה כן, יוציא ויתן
 44 כתובה.
 45

* * *

46 שנינו במשנה: 'או (שהדיר אותה) שְׂתַהּא מְלִאָה וּמְעָרָה לְאִשְׁפָּה,
 47 יוציא ויתן כתובה'. תמזה הגמרא: וְתַעֲרָבִיד – תעשה כרצונך
 48 שתמלא ותשפוך לאשפה, ומדוע יוציא ויתן כתובה. משיבה
 49 הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׂמּוּאֵל, אִין כוונת המשנה כפשוטה
 50 שהדירה לעשות סתם מעשה מילוי ושפיכה, אלא לשון נקיה היא,
 51 וכוונת המשנה שהדירה שְׂתַמְלֵא וְנוֹפְצָת – שלאחר שתשמש עמו
 52 וימלא רחמה זרע, תרוץ ברגליה ותנפץ את הזרע, כדי שלא יקלוט
 53 ולא תתעבר ממנו, ובדבר כזה אין לה לשמוע לו, אלא יוציא ויתן
 54 כתובה.
 55

איכא נועל בפניה - דלת של שמחה ופיקוח צער. סופנה - קוברה. כשם שלא גמלה
חסד, כך לא יגמלו עמה. דיספר - יתן אל לבו שאף הוא יספרוהו, ואל ידע לו אם נהג
כן. דידל - הרים קולו בכבי ובמספר. דלואי - ליהא את המטה מבית האבל לקבר. שתחא
ממלאה ונופצת - לאחר שתשמש וימלא רחמה שכבת זרע, תרוץ ברגליה ותנפצנה.

שלא יקלט ותתעבר. ריחיים ותנור -
המטלטלין. משנה דת יהודית - שנהגו בנות
ישראל, ואף על גב דלא כתיבא. וטווח בשוק -
בגמרא מפרש. כמברכת בתוך ביתה - מפרש
בגמרא. היכי דמי - דהאבילתה. אי
דידע - כשאכל. נפרוש - ולא יאכל. מנא ידע
- מי אמר לו אחרי כן, שהוא בא להוציאה.
החזקה נדה בשכינותיה - שראיה לובשת בגדי
נדות, ולבעלה אמרה טהורה אני, ושמשתי
בשלה לוקה - אם התרו בו. וכי האי גונא
משתכח לה למתניתין, דלאחר שתשמש
הדיעהוהו שכנותיה שהחזקה נדה. בניס פתים
- בפרק "במה מדליקין" (שבת לבב), יליף
מ'חבל את מעשה ידיך. ידרינה - משמע,
בעצמה קונם עלך דבר פלוני. יחווה ויקנישנה -
אין לו להוציאה, אלא כך יתקנה. בכפיפה -
בתוך סל אחד, שכשלא ישמר ישבנו. אף זה יבא
לידי שתקלקלנו. מאן דמתני לה אהא - דרבי
יהודה. דמי תקנתא אהא - כל שכן אנדרימי,
דלא שכיח. דאורייתא הוא - ואמאי לא קרי
לה דת משה? אהרהר - מדעבדין לה הכי
לנולה מדה בגדי מדה, כמו שעשתה להתנאות
על בועלה, מכלל דאסור. אי נמי, מדכתיב
"זפרע" - מכלל דההוא שעתא לאו פרועה
הות, שמע מינה אין דרך בנות ישראל לצאת
פרועות ראש. וכן עיקר.

המדיר את אשתו שלא תשאל בו - תימה: דעל כרחק לא מיירי הבא בנדרה היא וקיים
לה הוא, דהא קתני סיפא: "וכן היא שנדרה". ואיהו לא מצי לאדורה אלא אם כן
תלה בתשמישו, ואם כן לשמואל למה יוציא לאלתר? ותשאל, ותאסר לבית הלל שבת אחתו
יש לומר: דלעולם שלא תלה בתשמישו אלא כגון שאסר על עצמו הנאת שאילתה, ואינה
יכולה בשביל זה לשאל. ולא תשאל - שאסר
הנאת בלוי, שלא תוכל להשאלם.

איך נועל בפניה, אלא לבית האבל - מאי נועל
בפניה איכא? תנא: למחר היא מתה ואין פל בריה
סופרה. ואיכא דאמרי: אין פל בריה סופנה. תניא,
היה רבי מאיר אומר: מאי דכתיב "טוב ללכת אל
בית אבל מלכת אל בית משתה פאשר הוא סוף
פל האדם ותחי יתן אל לבו" - מאי "ותחי יתן אל
לבו" - דברים של מיתה; דספר - יספוגיה, דקבר
יקברוגיה, דידל - ידלוגיה, דלואי - ילוגיה, דטען
- יטענוגיה. "ואם היה טוען משום דבר אחר רשאי".

מאי דבר אחר? אמר רב יהודה אמר שמואל: משום
בני אדם פרוצין שמצויין שם. אמר רב אשי: לא
אמרן אלא דאיתחוק, אכל לא איתחוק - לא פל
במנינה. "ואם אמר לה על מנת שתאמרי", ותימא!
אמר רב יהודה אמר שמואל: דברים של קלון. "או
שתהא ממלאה ומערה לאשפה". ותעביד! אמר
רב יהודה אמר שמואל: שתמלא ונופצת, פמתניתא
תנא: שתמלא ועשרה בדי מים ותערה לאשפה.
בשלמא לשמואל - משום הכי יוציא ויתן פתובה.
אלא למתניתא - מאי נפקא לה מינה? תיעביד!
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מפני שגזרית
בשומה. אמר רב כהנא: המדיר את אשתו שלא

תשאל ושלא תשאל נפה וכברה וריחים ותנור -
בשכינותיה. תניא נמי הכי: המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאל נפה וכברה,
ריחים ותנור - יוציא ויתן פתובה, מפני שמשיאה שם רע בשכינותיה. וכן היא שגדרה
שלא תשאל ושלא תשאל נפה וכברה וריחים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבניו -
תיצא שלא בכתובה, מפני שמשיאתו שם רע בשכיניו. משנה ואלו יוצאות שלא בכתובה:
העוברת על דת משה ויהודית. ואיוו היא דת משה - מאבילתו שאינו מעושה, ומשמשותו
נדה, ולא קוצה לה חלה, ונודרת ואינה מקיימת. ואיווהי דת יהודית - יוצאה וראשה
פרוע, וטווח בשוק, ומדברת עם כל אדם. אכא שאול אומר: אף המקללת וילדיו בפניו.
רבי טרפון אומר: אף תקולנית. ואיווהי קולנית - לכשהיא מדברת בתוך ביתה ושכיניה
שומעין קולה. גמרא "מאבילתו שאינו מעושה". היכי דמי? אי דידע - נפרוש, אי דלא
ידע - מנא ידע? לא צריכא, דאמרה ליה: פלוני כהן תיקן לי את הכרי. ואזיל שיליה,
ואשתמח שיקרא. "ומשמשותו נדה". היכי דמי? אי דידע בה - נפרוש, אי דלא ידע -
נסמוף עליוה. דאמר רב חיננא בר כהנא אמר שמואל: מנין לנדה שסופרת לעצמה -
שנאמר: "וספרה לה שבעת ימים" לה - לעצמה! לא צריכא, דאמרה ליה: פלוני חכם
מיהר לי את הדם, ואזל שיליה ואשתמח שיקרא. ואיפגית אימא, פדרב יהודה. דאמר

רב יהודה: החזקה נדה בשכינותיה - בעלה לוקה עליה משום נדה. "ולא קוצה לה חלה". היכי דמי? אי דידע - נפרוש,
אי דלא ידע - מנא ידע? לא צריכא דאמרה ליה: פלוני נבל תיקן לי את העיפה. ואזיל שיליה ואשתמח שיקרא. "ונודרת
ואינה מקיימת". דאמר ר' פנאי: נדרים בניס מתים, שנאמר: "אל תתן את פיך לחטאי את בשך וגו'", ואיוו הן מעשה ידיו
של אדם - היו אומר בניו ובנותיו. רב נחמן אמר, מהכא: "לשווא הביתי את בניכם". לשוא - על עסקי שוא. תניא, היה רבי
מאיר אומר: פל תידע באשתו שנודרת ואינה מקיימת - יחזור וידינה. ידינה? במאי מתקן לה? אלא, יחזור ויקניטנה בדי
שתדור בפניו, ויפר לה. אמרו לו: אין אדם דר עם נחש בכפיפה. תניא, היה רבי יהודה אומר: פל תידע באשתו שאינה
קוצה לו חלה - יחזור ויפריש אחריה. אמרו לו: אין אדם דר עם נחש בכפיפה. מאן דמתני לה אהא - פל שפן אהך,
אכל מאן דמתני אתך, אכל הא - זימנין דמקרי ואכיל. "ואיווהי דת יהודית יוצאה וראשה פרוע". ראשה פרוע דאורייתא
היא, דכתיב: "ופרע את ראש האשה", ותנא דבי רבי ישמעאל: אהרהר לבנות ישראל שלא יצאו פרוע ראש! דאורייתא -
קלחה

כמוהו ורד כנגד פניה - רבינו תנאל פירש טוהו ורד: עמור אדם היא טוהו - שיפול על פניה מהדורותיו, והוה עזות מצח ופריצות.

ואלא בחצר - פירשו: אפילו בלא קלחה נמי אין בה משום פריעת ראש, שאם לא כן לא הנהיג בת לאברהם אבינו. וילדינו בפני מולדיו - לא מבעיא בפני בעל,

כדקתני במתניתין, אלא בפני מולדיו - הדיינו בניו של בעל - לא תקלל אביו של בעל בפניהם. ויש מפרשים: וילדיו בפני מולדיו - זקנו של בעל בפני הבעל, כי היכי דניחוי דווקא "בפניו", דמתניתין. ולא היא, דהא מפרש רבה דאמרה: ניכליה אריא לסבא באפי בריה - משמע בריה דבעל. על מנת שאין עליה נדרים בו - תימא לרבינו יצחק: מאי איריא על מנת? אפילו בסתם נמי, דהא בפרק "אף פי" (כתובות נו.ג) גורין שלא תאכל ארוסה בת ישראל בתרומה, גזירה משום סימפון ויש לומר: ולרב דאמר בגמרא קדישה על תנאי וכנסה סתם - צריכה הימנו גט, נקט "קדישה על תנאי" משום סיפא: לאשמעינן דאף על גב דקדישה על תנאי - בעיא גט. ולשמואל נמי גט "על מנת", למימרא דבכל ענין אינה מקודשת, אפילו כנסה ואחר כך סתם, כדאמרין בגמרא. ועוד יש לומר: דנדי דשירי בה סימפון, אפילו בקדישה סתם, ולא תאכל בתרומה, מכל מקום צריכה גט מדבריהם, או מדאורייתא מספק. ומיהו, כתובה לית לה לכולי עלמא, אפילו קדישה סתם. כדתיבא לעיל: ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית - תצא שלא בכתובה. ואפילו מאן דפליג - לא פליג אלא משום דקסבר: הוא נתן אצבע בין שניה, הא לאו הכי - מודה דאין לתן כתובה. והא דנקט במתניתין "וכנסה" הוא הדין אפילו לא כנסה בעיא גט, אלא נקט "כנסה", דאפילו הכי לית לה כתובה. ולרב דמוקי לה סיפא בקדישה על תנאי וכנסה סתם - הוא הדין דאפילו קדישה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה. אלא נקט קדישה על תנאי לאשמעינן דאפילו הכי כתובה הוא דלא בעיא, הא גיטא - בעיא. ואם תאמר: לפי מאי דפרישית קדישה סתם צריכה גט, מאי שנא דבנמצאת אילנות אינה צריכה גט? דתנן בריש יבמות (ב.ב.) "כולן שבנמצא אילנות - צרותיהם מותרות". משמע דאפילו מדרבנן לא בעיא גט? דאי בעיא גט, אפילו מדרבנן - לא היתה צרחה מותרת, אלא חולצת ולא מתיבמת. מדי דהוה אכל היכולה למאן ולא מיאנה, דצרחה חולצת ולא מתיבמתו וצריך לחלק בין מום דאילנות לשאר מומין. והא דמשמע ב"השולח" (גיטין נו.ג) דאילנות צריכה גט, דתנן: "המוציא אשתו משום אילנות לא חיזור", וטעמא משום קלקלא. ואם לא היתה צריכה גט - מה מועיל מה שאמר לא חיזור? הא מקולקלת היא אם הוציאה בלא גט! הוה מיידי בספק אילנות, שלא היה להם כח לברר אם הם סימנין גמורים אם לאו, הלכך צריכה גט מספק, ומכל מקום אין לה כתובה - דמספיקא לא מפקינן ממזנא. תדע, דאי בודאי

קלחה - סל שיש לו מלמטה בית קבול להולמו בראשו, ובית קיבול למלמעלה לתת בו פלך ופשותן. הוי - לשון מקשה. אם כן - דבחצר יש בה משום פריעה. ודרך מבוי - דלא שכיחי רבים. כמוהו ורד כנגד פניה - טוהו בכפה על ירכה, וחוט מתרדר כנגד פניה של מטה. שריתיה - השליכתהו. במקללת וילדיו בפני מולדיו - כלומר, "בפניו" דמתניתין לא תימא לפניו ממש, אלא אפילו מקללת אביו של בעל בפני בנו של בעל. ופי' כנגד אפרים ומנשה וגו' - ופסוק זה יהא לך סימן על משנתניו, לזכור על ידו, דבפניו דמתניתין - ולא תימא בפניו ממש, אלא בפני בנו קאמר, והוי כאילו בפניו. אפרים ומנשה וגו' - בני בניו כבניו. אמר רבה - לפירוש מילתיה דרבי יהודה, כגון דאמרה: ניכליה אריא לסבא, חמיה. כאפי בריה - בפני בנו של בעל אומרת כן. על עסקי תשישי - כשמדבר עמה על עסקי עונה, מריבה עמו ומשמעת לשכניו, והוא בוש בדבר. ונשמע קולה - שתשישי קשה לה, וצועקת. נבי מומין - בשילדי פירקון. משנה כנסה סתם - בגמרא מפרש אי קאי ארישא, אהך קדישה על תנאי, או מילתא באפי נפשה. מומין הפוסלין כבהנים - בבכורות קתני להו. גמרא כי האי גונא - משנה זו שורה בקדושין בפרק "האיש מקדש", ומאי שנא דסתמה רבי תרי זימני? הא - דמכילתין דהבא בכתובות קאי, איצטרך ליה למתניא משום כתובות. כדקתני סיפא: תצא שלא בכתובה. תנא קדושין - רישא דמתניתין "אינה מקודשת". אבו כתובות - אידי דנקטה משום כתובות. שלא תאכל בשר - דהוי עינוי נפש, ומתנה עליו. ארישא - דאתני בודה. אסיא - וקסבר: סיפא דמתניתין מילתא באפי נפשה, וקדישה סתם וכנסה סתם קאמר. קדישה על תנאי - שאין עליה נדרים.

קלחה שפיר דמי. דת יהודית - אפילו קלחה נמי אסור. אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: קלחה אין בה משום פרוע ראש. הוי בה רבי וירא: היכא? אילימא בשוק - דת יהודית היא, ואלא בחצר - אם כן לא הנהיג בת לאברהם אבינו שיששבת תחת בעלה? אמר אביי ואיתמא רב פהנא: מחצר לחצר, ודרך מבוי. "ומוה בשוק". אמר רב יהודה אמר שמואל: במראה ורעותיה לבני אדם. רב חסדא אמר אביי: כמוהו ורד כנגד פניה. "ומדברת עם כל אדם". אמר רב יהודה אמר שמואל: במשחקת עם בחורים. אמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הוה קאילנא בתריה דרב עוקבא, חיותיה להיחא ערבא. דהוה יתבה, קא שדיא פילכה ומוה ורד כנגד פניה. בין דחיותינן, פסיקתיה לפילכה שדיתיה, אמרה לי: עולם, הב לי פלך! אמר רב עוקבא מילתא. מאי אמר בה? רבינא אמר: "מוה בשוק" אמר בה. רבנן אמרי: "מדברת עם כל אדם" אמר בה. אבא שאול אומר: אף המקללת וילדיו בפניו. אמר רב יהודה אמר שמואל: במקללת וילדיו בפני מולדיו. וסימניו: "אפרים ומנשה פראובין ושמעון יהיו לי". אמר רבה, דאמרה ליה: ניכליה אריא לסבא, באפי בריה. "רבי טרפון אומר: אף הקולנית". מאי קולנית? אמר רב יהודה אמר שמואל: במשמעת קולה על עסקי תשישי. במתניתא תנא: במשמעת בחצר זו, ונשמע קולה בחצר אחרת. וניתנייה גבי מומין במתניתין! אלא מחזורתא פדשין מעיקרא. משנה המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים, ונמצאו עליה נדרים - אינה מקודשת. פנסה סתם ונמצאו עליה נדרים - תצא שלא בכתובה. על מנת שאין בה מומין, ונמצאו בה מומין - אינה מקודשת. פנסה סתם ונמצאו בה מומין - תצא שלא בכתובה. כל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים. גמרא ותנן נמי גבי קדושין פי האי גונא! הכא פתובות איצטרך ליה - תנא קדושין אפנו פתובות. תנא פתובות איצטרך ליה - תנא פתובות אפנו קדושין. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחנן: באלו נדרים אמרו - שלא תשתה יין, ושלא תתקשט בבגדי צבעונים. תנא נמי הכי: באלו נדרים אמרו - דברים שיש בהן עינוי נפש: שלא תאכל בשר, ושלא תשתה יין, ושלא תתקשט בבגדי צבעונים. הוי בה רב פפא: אהייא? אילימא ארישא, בין דקא קפיד - אפילו כל מילי נמי. אלא אסיפא. רב אשי אמר: לעולם ארישא, ומידי דקפדי בה אינשי - הוה קפדיה קפידא, מידי דלא קפדי בה אינשי - לא הוי קפדיה קפידא. איתמר, קדישה על תנאי וכנסה סתם. רב אמר: צריכה הימנו גט, ושמואל אמר: אינה צריכה הימנו גט. אמר אביי:

לא

לא תנאי - שאין עליה נדרים. לא

אילנות איירי - היאך יכול לקלקלה? דלעולם לא יהיו לה בנים, ודאי אילנות אין לה רפואה, דהא יוצאה בלא חליצה. ואם היה לה רפואה - היתה צריכה חליצה, כמו סריס חמוה, דתנן "היערל" (יבמות ע.ט.) דחולץ וחולצת לאשתו, שכן מתרפאין באלכסנדריא של מצרים. והא דתנן לקמן (ק.ב.) "המנאנת והשניה והאילנות אין להן לא כתובה כו'", ואית לן למדקי: כתובה הוא דלא בעיא, הא גיטא - בעיא. כדדייק בגמרא אמתניתין דהבא. איבא למימרי דמשום שניה נקט "אין לה כתובה", לדקדק: הא גיטא - בעיא. דהא על ברחך ממאנת לא בעיא גט. ועיל: דהא דדייק בגמרא: כתובה הוא דלא בעיא כו' - היינו משום דקתני ברישא אינה מקודשת, וסיפא נקט תצא שלא בכתובה. ועוד: דאמתניתין שייך לדקדק דגיטא בעיא. מדלא נקט אינה צריכה גט, דהוה שמעינן דכל שכן דאין לה כתובה, אבל התם קתני: "לא כתובה ולא פירות ולא בלאות", ואי הוה תני אינה צריכה גט - לא הוה שמעינן מינה דאין לה לא פירות ולא בלאות. להכי ליבא למדק דהתם. הא גיטא בעיא.

אלא אסיפא - וסבר רב פפא כשמואל, דמוקי סיפא בקדישה סתם וכנסה סתם. ומידי דקפדי אינשי הוי קפידא - נראה דהיינו כשהתנה סתם: על מנת שאין עליה נדרים, ולא פירש איזה נדר. דהתם קאמר רב אשי: "דלא קפדי אינשי לא הוי קפדיה קפידא". אבל אם פירש בהדיא "על מנת שאין עליך נדר חו" - דאי יכול להתנות בכל נדרים, אפילו לא קפדי בהו אינשי.

לא

לא

כתובות דף עב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) רלא

69 בברייתא שנינו, במשפשת מיטתה בבית שפחצור זו, ונשמע קולה
70 כפחצור אחרת, שצועקת מפני שהתשמיש קשה לה. דוחה הגמרא:
71 הרי דבר זה אינו עבירה, אלא חסרון בגופה, ואם כן נתינתה – יש
72 לשנותו נמי מומין המצויים בנשים, המנויים במתניתין – במשנה
73 להלן, שמחמת כן הן יוצאות ללא כתובה, ולא במשנתנו העוסקת
74 באשה העוברת על דת. אלא מתורתא פדושין מעיקרא – ברור
75 הדבר שפירוש ה'קולנית' הוא כפי שיארנו מתחילה, ואילו דברי
76 הברייתא אמורים לגבי מומים המצויים באשה.

משנה

67 משנתנו מבררת את דינו של המגרש את אשתו מחמת מומים
68 שבה, או מחמת נדרים שיש עליה, האם הוא חייב בכתובתה:
69 המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים, ונמצאו עליה נדרים
70 – לאחר הקדושין התברר שיש עליה נדרים שנדרה קודם לכן,
71 אינה מקודשת, שהרי לא התקיים התנאי. אך אם פנסה – נשאה
72 סתם, שלא אמר לה תנאי כלשהו שעל מנת כן הוא נושאה,
73 ונמצאו עליה נדרים, אין הקדושין בטלים מאליהם, אלא תצא בגט,
74 אך שלא בכתובה – אין לה כתובה.

75 דין נוסף: המקדש את האשה על מנת שאין בה מומין, ולאחר
76 שקידשה נמצאו בה מומין שהיו בה קודם הקדושין, אינה מקודשת,
77 שהרי לא התקיים התנאי. אך אם פנסה סתם ונמצאו בה מומין,
78 תצא בגט, אך שלא בכתובה. ומפרשת המשנה באיזה מומים
79 נאמרו דינים אלו: כל המומין הפוסלין בכהנים מלעבוד עבודה
80 בבית המקדש, פוסלין בנשים כאמור במשנה.

גמרא

81 שואלת הגמרא: והנן נמי נפי קדושין פי האי גוונא – הרי גם
82 במסכת קידושין שנינו משנה זו, ומדוע שנאה רבי פעמים. משיבה
83 הגמרא: הנה – כאן, בתובות איצטריבא ליה – הוצרך רבי ללמדנו
84 את דין הכתובה, שאם כנסה סתם ונמצאו בה מומין או נדרים
85 יוצאת בלי כתובה, לפי שענינה של המסכת הוא דיני הכתובה,
86 והנא קדושין אטו כתובות – שנה רבי אגב כך את תחילת
87 הדברים, שאם לא התקיים תנאו בטלו הקדושין. ואילו הנה, במסכת
88 קדושין, קדושין איצטריבא ליה, ללמד שאם התבטל התנאי
89 התבטלו הקדושין, והנא כתובות אטו קדושין.

90 הגמרא מבארת באיזה נדרים עוסקת המשנה: אמר רבי יוחנן משום
91 רבי שמעון בן יהוירבב, באלו נדרים אמרו את הדין של המשנה, אם
92 נדרה שלא תאכל בשר, ושלא תשתה וו, ושלא תתקשט בכנדי
93 צבעונים, שבנדרים אלו יש עינוי נפש, והיא מתנגה בכך על בעלה.
94 מסייעת לכך הגמרא מברייתא: תניא נמי הכי, באלו נדרים אמרו,
95 דברים שיש בהן עינוי נפש, כגון שא לא תאכל בשר, ושלא תשתה וו,
96 ושלא תתקשט בכנדי צבעונין.

97 הויה בה רב פפא – רב פפא נשא ונתן בביאור שמועה זו, אהיה –
98 על איזה דין של המשנה אמרו כן, אילימא ארישא, שהמקדש אשה
99 על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת,
100 ועל זה אמרו שזהו דווקא בנדרים אלו שיש בהם עינוי נפש, אם
101 כן יקשה, מדוע דווקא בנדרים אלו אינה מקודשת, ביון דקא קפיד
102 – מאחר והקפיד המקדש והתנה שלא יהיו עליה נדרים כלל,
103 אפילו כל מילי נמי – אף אם היו עליה נדרים אחרים יש לו הקפדה,
104 והקדושין בטלים. אלא, שמועה זו נאמרה אסיפא, שאם כנסה
105 סתם ונמצאו עליה נדרים אין לה כתובה, וזהו דווקא בנדרים אלו
106 שיש בהם עינוי נפש.

107 ביאור אחר במשנתנו: רב אשי אמר, לעולם שמועה זו נאמרה
108 אפילו ארישא, שאם קידשה בתנאי בטלו הקדושין, ואף דין זה

1 קלתה, שפיר דמי – די בכך שתצא בסל קלוע המונח על ראשה,
2 אף ששערותיה נראות מתוך הנקבים, אולם מצד מנהגי דת
3 יהודית, אפילו בקלתה נמי אסור, עד שתכסה עצמה ברדיד.

4 הגמרא מביאה נידון בענין זה: אמר רבי אפי, אמר רבי יוחנן, קלתה
5 – אשה המכסה ראשה בקלתה, אין בה משום איסור פרוע ראש.
6 הויה בה רבי וירא – התקשה רבי וירא בדין זה, היכא – היכן הותר
7 לאשה לצאת בקלתה, אילימא בשוק – ברשות הרבים, הרי דת
8 יהודית היא – הרי נאסר הדבר מצד דת יהודית. ואלא כפחצור,
9 שאין בני אדם מצויים שם, ומשמע שלא קלתה אינה רשאית
10 ללכת בחצר, אם כן לא הנתת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת
11 בעלה, כיון שרוב הנשים הולכות בחצרין בלא כיסוי כלל ואף לא
12 בקלתן. מתרצת הגמרא: אמר אפי, ואיתיליא רב פהנא, דברי רבי
13 יוחנן נאמרו, באשה העוברת מחציר לחצר, ועושה כן דרך מכוני –
14 מקום שאין רבים עוברים בו, ולפיכך רשאית היא לצאת בו
15 בקלתה, אך כיון שיש בו מעט אנשים אינה רשאית לצאת בפריעת
16 ראש ממש.

17 מבארת הגמרא את המשך המשנה: 'ומוזה בשוק'. מבארת
18 הגמרא: אמר רב יהודה, אמר שמואל, המשנה עוסקת באשה
19 המרצה את ויעותיה לבני אדם, ששורולי בגדיה רחבים, ובשעה
20 שהיא מגביהה את ידיה נופלים השרוולים ומתגלים זרועותיה.
21 פירוש נוסף: רב חסדא אמר בשם אבימי, פשוה חוטים על גבי
22 יריכה, ויר – ומתרדד החוט עד פנייה של מטה, והעושה כך
23 בפני בני אדם הרי זו דרך פריצות, ויוצאת בלא כתובה.

24 עוד שנינו במשנה: 'ומדרגת עם כל אדם'. מבארת הגמרא: אמר
25 רב יהודה, אמר שמואל, היינו במשחקת עם פחוריה – מטיילת
26 עמהם ומדברת דברי בטלה.

27 מביאה הגמרא מועשה בענינים אלו: אמר רב הנה, וימא
28 תדא – פעם אחת, הנה קאזיליא בתריה דרב עוקבא – הייתי מולך
29 אחרי רב עוקבא, הויתיה לההיא ערבא ראיית לאותה ישמעאלית
30 דהויה יתבה קא שריא פילבה – שהייתה יושבת וטווה בפלך, ומוזה
31 חוט, ויר – והתרדד החוט כנגד פניה של מטה. ביון דהויתין –
32 כשראתה אותי, פסקיתיה פילבה – ניתקה את הפלך מהחוט,
33 ושרייתיה – והשליכה אותו מלפניה והלאה, ואמרה לי, עולם –
34 בחור, הנה לי את הפלך, ועשתה כך כדי להכנס עמו בדברים
35 להרגילו אצלה. אמר רב רב עוקבא מילתא – כשראה זאת מר
36 עוקבא אמר על מעשיה דבר מה שהיא דוגמא לדין של משנתנו.
37 מבררת הגמרא: מאי אמר רב, כלומר, לאיזה דין דימה אותה.
38 משיבה הגמרא: רבינא אמר, 'מוזה בשוק' אמר רב, והיינו כאותה
39 שהוזכרה במשנה שתצא בלא כתובה. רבנן אמרי, 'מדרגת עם כל
40 אדם' אמר רב.

41 עוד שנינו במשנה: 'אבא שאול אומר, אף המקללת יולדיו בפניו'.
42 מבארת הגמרא: אמר רב יהודה, אמר שמואל, דין זה אינו דווקא
43 כשמקללת את אבי בעלה בפני בעלה, אלא אף במקללת (יולדיו)
44 (יולדיו) – הורי בעלה, בפני (מולדיו) (מולדיו) – בפני בנו של
45 בעלה, כיון שלא חששה לכבוד חמיה ובעלה. וסימניה – והסימן
46 לכך שהמשנה עוסקת אף באופן זה, מהפסוק של דברי יעקב
47 אבינו, אפרים ומנשה בראובן ושמעון יהיו לי' (בראשית מח ה),
48 שהחשיב את בניו כאילו הם בניו, ואף כאן, כוונת המשנה אף
49 לאשה שמקללת את הורי בעלה בפני בנו, שדינה כאלו קיללה
50 אותם בפני בעלה. אמר רב, כוונת דברי רבי יהודה הם, כגון
51 דאמרה ליה, ניכליה אריא – יאכל האריה לסקא, והיינו את חמיה,
52 ואמרה כן באפי קריה – בפני בנו של בעלה, נכדו של הסב.
53 עוד שנינו במשנה: 'דבי מרפוז אומר אף תקולנית'. מבארת הגמרא:
54 מאי קולנית. אמר רב יהודה, אמר שמואל, באשה המשמעת קולה
55 – רבה עם בעלה בקול על עסקי תשמיש, ודבריה נשמעים לשכניה,
56 והוא מתבייש בדבר.

57 הגמרא מביאה ביאור נוסף בפירוש 'הקולנית': במתניתא תנא –

31 **בְּהֵימָא קְאָמְר רַב שַׁאֲיִן אַדָּם עוֹשֶׂה בְּעֵילְתוֹ בְּעֵילְת זְנוּת, מְשׁוּם**
 32 **דְּלִיבָא תְנָאָה** – שהרי לא היה כל תנאי בקדושו, וכל אדם יודע
 33 שֶׁמֶן הַתּוֹרָה אֵין קִידוּשִׁי קִטְנָה כְּלוּם, וְלִכֵּן וּדְאִי שִׁמְשֵׁהגְדִילָה הוּא
 34 מִתְכוּיִן לְקִדְשָׁה בְּבִיאָתוֹ, כְּדִי שְׁלֵא תְהִיָּה בְּעֵילְתוֹ בְּעֵילְת זְנוּת.
 35 **אֲבָל בְּהָא** – בקידשה על תנאי וכנסה סתם, **דְּאִיבָא תְנָאָה** –
 36 שקידשה בתנאי שאין עליה נדרים, **אִימָא מוֹדִי לִיה לְשִׁמּוּאֵל** –
 37 היינו סבורים לומר שיודה בזה לשמואל שאינו מתכוין לחזור
 38 ולקדשה בביאתו, כיון שאינו מעלה בדעתו שיש עליה נדרים,
 39 שהרי הוא התנה את קידושה בכך שאין עליה נדרים וכיון שהיא
 40 נישאת לו הוא סבור שקיימה את תנאו.
 41 ממשׂיכָה הַגְמָרָא וּמְבֹאֲרָת: **וְאִי אֲתָמְר בְּהָא** – ואם היתה נאמרת
 42 מחלוקתם רק בדין קידשה על תנאי וכנסה סתם, היינו סבורים
 43 שדווקא **בְּהָא קְאָמְר שְׁמוּאֵל** שאין כוונתו לקדשה שוב בביאה,
 44 ללא תנאי, כיון שאינו מעלה בדעתו שיש עליה נדרים, אלא הוא
 45 סבור שהיא קיימה את תנאו ואין עליה נדרים, **אֲבָל בְּתָךְ** – בקטנה
 46 שהגדילה ונשאת, **אִימָא מוֹדִי לִיה לְרַב** – שמא נאמר שהוא מודה
 47 לרב, שאינה צריכה גט משני, כיון שהראשון ידע שאין קדושי
 48 קטנה מועילים, ובודאי התכוין לחזור ולקדשה בביאה לאחר
 49 שהגדילה. **צְרִיכָא** – לכן הוצרכו לחלוק בפירוש בשני המקומות.
 50 הגמרא מקשה ממשנתינו על שמואל, האומר שאם קדשה בתנאי
 51 וכנסה סתם אינה צריכה ממנו גט: **תִּנְן בְּמִשְׁנֵיתֵינוּ, פְּנִסָּה סְתָם**
 52 **וְנִמְצְאוּ עֲלֶיהָ נְדָרִים תִּצְאָא שְׁלֵא בְּכַתוּבָהּ**. ויש לדייק, **כְּתוּבָהּ הוּא**
 53 **דְּלֵא בְּעֵינָא** – רק כתובה אינה מקבלת, **הָא גִּיטָא בְּעֵינָא** – אך לגט
 54 זקוקה היא ממנו, כיון שחלו הקדושין, **וּמֵאִי לָאוּ** – האם אין דין זה
 55 עוסק באופן שקידשה על תנאי ופְּנִסָּה סְתָם, וכמו הרישא העוסקת
 56 באופן שקידשה על תנאי, ואם כן **תִּיבְתָא דְשְׁמוּאֵל** – קשה מכאן
 57 על דברי שמואל, האומר שאם קדשה על תנאי וכנסה סתם אינה
 58 צריכה ממנו גט, כיון שאינו מוחל על תנאו ולא חלו הקדושין
 59 כלל.

1 **לֹא תִימָא מְעַמִּיָּה דְרַב** – אל תאמר שטעמו של רב האומר שאם
 2 קדשה על תנאי וכנסה סתם הרי היא מקודשת, הוא משום שפיון
 3 **שְׁפָנְסָה סְתָם**, ללא הזכרת התנאי, **אֲחֻלִּי אֲחֻלִּיה לְתְנָאָה** – הוכיח
 4 בזה שמחל את תנאו שהתנה בעת הקדושין, וכוונתו לחזור
 5 ולקדשה בביאה ללא שום תנאי, ולפי סברא זו נמצא שיש לה גם
 6 כתובה, **אֵלָא מְעַמָּא דְרַב** הוא **לְפִי שְׁאֵין אֲרָם עוֹשֶׂה בְּעֵילְתוֹ בְּעֵילְת**
 7 **זְנוּת**, ורק מחמת כן הוא מתכוין לקדשה בביאתו ללא תנאי, אך
 8 לגבי חיוב הכתובה לא מחל את תנאו, וכוונתו היא שאם יהיו
 9 עליה נדרים, לא יתחייב בכתובתה, וכפי שהתנה מתחילה.
 10 שואלת הגמרא: אם טעמו של רב הוא משום שאין אדם עושה
 11 בעילתו בעילת זנות, **הָא פְּלִגִּי בְּה דְרַב וְיִמְנָא** – הרי כבר חלקו רב
 12 ושמואל בדבר זה פעם אחת, **דְּאֲתָמְר, קְמִנָּה שְׁלֵא מִיִּמְנָה** – יתומה
 13 קטנה שהשיאה אחיה ואמה בקטנותה, שתקנו חכמים שיועילו
 14 קדושין אלו, אך בידה למאן בהם ולבטלם ויוצאת ללא גט,
 15 **וְהַגְדִּילָהּ**, ובא עליה בעלה בגדלותה, ואחר כך מיאנה וקְמִנָּה
 16 **וְנִישְׂאָת לְאָדָם אַחֵר**. **רַב אָמַר, אֵין צְרִיכָה גִט מְשֵׁנִי**, כיון שאנו
 17 אומרים שכשהגדילה תחת בעלה הראשון התכוין לקדשה
 18 בביאתו, שהרי הוא יודע שמן התורה אין קידושה של קטנה
 19 כלום, ואינו עושה בעילתו בעילת זנות, ונמצא עתה שקדושה
 20 קדושי גדולה המועילים מן התורה, וקדושי השני לא תפסו כלל,
 21 ולכן אינה צריכה ממנו גט. **וְשְׁמוּאֵל אָמַר, צְרִיכָה גִט מְשֵׁנִי**, כיון
 22 שאין אומרים בנידון זה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות,
 23 אלא כל הבוועל על דעת קדושין הראשונים הוא בוועל, וכיון
 24 שקידושו הראשונים היו מדרבנן, ולא חזר וקדשה קדושין
 25 דאורייתא, חלו קדושי השני. וכיון שכבר נחלקו רב ושמואל בנדון
 26 זה, האם אדם עושה בעילתו בעילת זנות, מדוע שבו ונחלקו
 27 בפירוש גם בנדון של משנתינו, שכקידשה על תנאי וכנסה סתם.
 28 משיבה הגמרא: **צְרִיכָא** – הוצרכו רב ושמואל לחלוק בפירוש
 29 בשני המקרים, משום **דְּאִי אֲתָמְר בְּהֵיא** – אם היתה מחלוקתם
 30 נשנית רק לגבי קטנה שהגדילה ונשאת, היינו סבורים שדווקא

אגרות קודש

ב"ה, ב' אייר, ה'תשכ"ב
 ברוקלין, נ. י.

הרה"ח וו"ח אי"א נו"מ וכו'
 מוה"ר חיים דב ש"י המוכנה ד"ר מנטל

שלום וברכה!

בנועם הנני לאשר קבלת ספרו "סטאדיס אין דהי היסטארי אוו דהי סנהדרין". ואף שלא
 הי' הזמן גרמא לעיין בו אפילו בחפזה, אמרתי לאשר קבלתו, ובפרט אשר גם בהשקפה ראשונה ניכר
 שהשקיע בו רוב עמל.

ועל דרך זה, מענין לענין באותו ענין, תקותי שמשקיע עמל רב גם במושפעי, בפרט שלאחרונה
 קבלתי ידיעות אשר המצב בנוגע להשקפת עולם בין הנוער בסביבתו דורש תיקון רב, ובעיקר השגחה
 מעולה. כמובן אין זו אלא שמועה, אבל מוצאה ממקור שע"ע אפשר הי' לסמוך עליו.

וכיון שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, הרי ביחד עם התפקיד והאחריות נותנים
 מלמעלה כוחות מתאימים, ורק שצריך להוציאם מהכח אל הפועל. ויהי רצון שיעשה בזה מתוך חיות
 והתלהבות, וכדרישת תורת החסידות בכל עניני קדושה.

ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, כמה פעמים ככה, ויהי רצון שיראה ברכה גם בעניניו
 הפרטיים, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה.

1 לא תימא - קסבר רב אחולי לתנאיה, וכתובה בעי למיתב לה אם מגרשה. אלא טעמא
 2 דרב - לענין גט, דקסבר אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ובעל לשם קידושין, ואפילו
 3 ימצא עליה נדרים. אבל לענין ממונא - בתנאיה קאי, שאם ימצא עליה נדרים - תצא
 4 בלא כתובה. קמנה - יתומה. שלא מיאנה - בקטנותה. והגדילה - ובא עליה, ואחר כך
 5 מיאנה, ועמדה וניסת. אין צריכה גט משני -
 6 דכי גרלה בא עליה לשם קדושין, יודע הוא
 7 שאין קידושי קטנה כלום. צריכה גט משני -
 8 דכל הבעל על דעת קדושין הראשונים בעל.
 9 ואף על גב דמודה שמואל שאסורה לשני,
 10 דמשנה שלמה היא (נדה נבא) דאין הבת
 11 ממואנת משהביאה שתי שערות - גט מיהא
 12 בעיא מיניה; דהא דאמר רבנן גדולה לא
 13 ממואנת - מדרבנן הוא. ורב סבר: דאורייתא
 14 היא, משום דכי בעיל משתגדל - לשם קדושין
 15 בעיל. דליכא תנאה - והכל יודעין שאין
 16 במעשה קטנה כלום, וגמר ובעל לשם קדושין.
 17 דאיכא תנאה - וסבר הוא שתקיים תנאה,
 18 דהואיל ומינסבא ליה - אין עליה נדר, ולא
 19 מסיק אדעתיה לבעול לשם קדושין, דאינו חפץ
 20 באשה נדרנית. בהא קאמר שמואל - דכיון
 21 דאתני - אתנאי סמך, דאינו חפץ בגדרנית.
 22 מאי לאו קידשה בו' - וסיפא אירשא קאי.
 23 וקאמר: כתובה הוא דלא בעיא, דלענין ממונא
 24 לא אחיל תנאי. אבל גיטא - בעיא, דלשם קדושין בעל. דאי משתבח עלה נדרים - לא
 25 תהא בעילתו זנות, כרב.

לא

אלעזר, דאמר לקמן: המקדש על תנאי ובעל - דברי הכל צריכה הימנו גט, דאין תנאי בנשואין. ונראה דצריך להגיד: "אמר רבי" רבינו יודוח בן נתן; דאי גרסינן "אמר שמואל" - תקשי ליה מנכנסה לחופה ולא נבעלה, דלעולא אמר רבי אלעזר בלא בעל סבר שמואל דיש תנאי. והא דאמר בשילוח "האשה רבה" (יבמות צה, ב) גבי פלוגתא דרב ושמואל, דיבמה חרי היא כאשת איש, דקאמר אביי לחד לישנא דשמואל אדרבי יצחק נפחא קאי, דמפרש מילתיה דרבי יוסי משום דאין תנאי בנשואין - לא משום דלא מהני תנאה קאמר, אלא משום דאין רגילות שיהיו נשואין מתבטלין מחמת תנאי שהיה בקדושין. דרגילות הוא, או שידע וימנע מלישא, או גמרי ומחלי ולא הדרי בשעת נשואין. וכן צריך לפרש על כרחין הא דקאמר שמואל תהם: אינה כאשת איש - דבקדושין איירי. ובקדושין דכולי לעלמא מורו דיש תנאי. דהרב רבינו חיים מפרש גם הדיא דבית שמאי בענין זה. והכי פירש: לפי שאין תנאי בנשואין - פירוש: אין רגילות שיתבטלו נשואין מחמת שום תנאי. ואי אמרת נשואה תמאן - אתי למימר יש תנאי בנשואין - בתמיה. פירוש: וכי יעלה על לב אדם לומר שמחמת תנאי מתבטלו הא אין רגילות ומחמת קידושי קטנות נמי לא ידעי, אלא יאמרו דאשת איש יוצאה בלא גט. ואם תאמר: היכי סלקא דעתין למימר דכנסה בלא בעל דאחולי אחליה לתנאיה, וצריכה גט; כיון דקדישה על תנאי שאין עליה נדרים, הווי עליה נדרים, אם כן אינה מקודשת, ומה מועיל אפילו ימחול התנאי ואחר כך, אם לא יחזור ויקדשה; ומיהו, אי חופה קונה - ניהא. ואפילו אם תמצוי לומר דחופה אינה קונה - מצוינו למימר דבשעת קדושין היה דעתו לכוך, שאם יכניסה לבסוף - היא מחולא חננאי.

אלא טעמא דרב משום דאין אדם בו' - צריך לפרש שמחמת כך נתכוין לקדש בבעילה. דאם נפרש דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות, ולפיכך מחול דתנאי וחלו קדושי כסף - אם כן נמי פריך: והא איפליגי בה חזא זימנא: דהתם מקודשת לפי שבעל לשם קידושין, והבא מקודשת מחמת קדושין הראשונים; ונראה, דלרב אפילו קדשה על תנאי ובכנסה על תנאי, הואיל ובעל - צריכה גט. וממקשה לרבה לקמן מההיא דהריני בועליך על מנת כו', משמע דאי הווי פליגי בטעות אשה אחת - הווי ניהא ליה דפליגי בפלוגתא דרב ושמואל, אף על פי שהתנה בשעת בעילה. ולא עביד תנאי לסתור הקידושין אלא משום כתובה. והא איפליגי בה חזא זימנא - תימה: והא תרווייהו צריכי, דאי איתמר קמייתא - הווי אמינא דהא דאמר רב צריכה גט - היינו מספק; דלא ידענא אי בעל לשם קידושין. ואם קידשה אחר - דלמא משני נמי הווי צריכה גט. ואי איתמר בתרייתא - הווי אמינא דהא דקאמר שמואל צריכה גט משני - היינו מספק, ומראשון נמי צריכה גט מדאורייתא, דשמואל לשם קידושין בעלו ואומר רבינו יצחק, דהכי פריך: והא איפליגי בה חזא זימנא, ואמאי איפליגי בה בשני מקומות; דבחד מתנה הוי מצי לאשמעינן, והכי הווי ליה למימר: קידשה על תנאי ובעל, רב אמר: צריכה גט מראשון ולא משני, ושמואל אמר: אינה צריכה גט מראשון אלא משני. ואם ברוך בתרייתא לימא: והגדילה ועמדה ונישאת; רב אמר: אינה צריכה גט משני, וצריכה גט מראשון. ושמואל אמר: צריכה גט משני, ואינה צריכה גט מראשון מן התורה, אבל מדרבנן צריכה. ושמואל אמר צריכה גט משני - והא דתנן ביבמות בפרק "בית שמאי" (קטא, ג) גבי מת בעלה של גדולה, אמר רבן גמליאל: אם מיאנה - מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא (א) משום אחות אשה. ומפרש בגמרא, דטעמא דרבן גמליאל דהוי ליה במקדש אחות יבמה, דנפטרה יבמה והלכה לה, והוי שגדולה אצלו ובעל כמו שקדשה, ולשמואל בסתמא אינו בועל לשם קידושין - צריך לומר דהתם מפרש בהדיא שבעל לשם קידושין. ועוד אומר רבינו יצחק: דהתם, כיון דיבמתו ואשתו שתיקן לפניה, אפילו בסתמא בועל לשם קידושין, כדי לדחות יבמתו ממנו, דבאשתו ניהא ליה מיבמתו. ואיסורא לא עביד, דרבן גמליאל סבר אין יזקה. ומיהו קשה: דתקשי לשמואל מדרבנן דרבי אלעזר כשהחזירה כשהיא קטנה וגדולה אצלו, דבסתמא בועל לשם קידושין וליכא לאוקמוא כשפרש שבעל לשם קידושין - דאם כן לא הווי פריך מינה מדי לקמן לרבה, אלא על כרחין - כשבעל סתם. דלא מצוינו לאוקמוי כשפרש; דאם כן - היינו החזירה כשהיא גדולה ואומר רבינו יצחק: דשמואל סבר ליה כרבי שמעון בן חזקיה, דאמר לקמן: אם בעלו - לא קנו. אי נמי, כרבי ישמעאל דאמר לקמן (עד, א) שמואל משום רבי ישמעאל: והיא לא נתפשה בו'. בההיא קאמר רב דליכא תנאה - ביבמות בפרק "בית שמאי" (קיא, א) מצריך לזו איפכא. והכי איתא תהם: דאי איתמר בהא - בהדיא קאמר רב, משום דאיכא תנאה, וכיון דבעל - אחולי אחליה לתנאיה. פירוש: משום דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות אית לן למימר דאחליה לתנאיה, והדי בדעתו שחולו קידושי כסף, אבל בהא, דליכא בעילת זנות, שהי' יש שם קידושין דרבנן - אימא מודה לשמואל. ואין לתמוה על מה שלשם סבירא הפוכה, דאליבא דרבי אלעזר דאמר לקמן (עד, ב) דמקדש על תנאי ובעל דברי הכל צריכה הימנו גט - אית לן למימר סברא דהתם. דאף על גב דמודה שמואל דאין אדם בועל בו' והוי קידושין דרבנן - אפילו הכי פליגי אדרב בקטנה שלא מיאנה, והיינו - משום דלא שייך התם בעילת זנות, הואיל ואיכא קידושין דרבנן. ותיובתא דשמואל - ואף על גב דכרבי ישמעאל רביה סבירא ליה - מכל מקום אין לו להניח סתם דמתניתין משום רבי ישמעאל.

1 לא תימא טעמא דרב כיון דכנסה סתם אחולי אחליה לתנאיה - פירש בקונטרס: והיא לה
 2 כתובה. וקשה לרבינו יצחק: דאם כן מאי קאמר לא תימא? פשיטא דלא מצי למימר
 3 הכי, דהא תנן בהדיא במתניתין: כנסה סתם תצא בלא כתובה; ונראה דלאו פירכא היא,
 4 דהוה מצי לאוקמוי מתניתין בשלא בעל. והבא בבעל קאמר, דאחולי אחיל לתנאיה. ורבינו
 5 יצחק פירש: לא תימא טעמא דרב כיון דכנסה, אף
 6 על גב דלא בעל אחליה לתנאיה, ותהא צריכה
 7 גט. ומיהו, כתובה ודאי ליה לה, כדתנן במתניתין.
 8 אלא טעמא דרב משום דאין אדם בועל בעילתו
 9 בעילת זנות. ופליגא אעולא אמר רבי אלעזר,
 10 דאמר לקמן דבעל מודו כולי' עלמא דצריכה גט,
 11 ולא פליגי רב ושמואל אלא בשלא בעל. ואם
 12 תאמר: דהבא משמע דלשמואל אדם בועל
 13 בעילת זנות, ויש תנאי בנשואין. וקשה: דיבמות
 14 בפרק "בית שמאי" (קדא, תנן) בית שמאי אומרין
 15 אין ממאנין אלא ארוסות, ואמרין בגמרא: אמר
 16 רב יהודה אמר שמואל: מאי טעמא דבית שמאי
 17 - לפי שאין תנאי בנשואין, ואי אמרת נשואה
 18 תמאן - אתי למימר יש תנאי בנשואין. אלמא
 19 סבר שמואל דאין תנאי בנשואין; דבית הלל נמי
 20 לא פליגי אלא משום דסבירא דליכא למיגור,
 21 דמידע ידעי דנשואי קטנה דרבנן ניהו. אבל הא
 22 מורו - דאין תנאי בנשואין; ורבינו יודוח בן נתן
 23 מגיה תהם: אמר רב יודוח אמר רב. ואומר רבינו

יצחק: שלא התעל כלום לרבה, דאמר לקמן דבטעות אשה אחת דברי הכל אינה צריכה גט. אלמא לרב נמי יש תנאי בנשואין. ועוד, דהתם פריך: ככנסה לחופה ולא נבעלה מאי איכא למימר? ומשני: לפי שאין תנאי בחופה. ותיריך רבינו יצחק: דאביי לא הוה מפרש טעמא דבית הלל משום דמידע ידעי כו' אלא משום דיש תנאי בנשואין. וסוגיא דהתם כעולא אמר רבי

הלל משום דמידע ידעי כו' אלא משום דיש תנאי בנשואין. וסוגיא דהתם כעולא אמר רבי תיבא: דאמר רב יודוח בן נתן; דאי גרסינן "אמר שמואל" - תקשי ליה מנכנסה לחופה ולא נבעלה, דלעולא אמר רבי אלעזר בלא בעל סבר שמואל דיש תנאי. והא דאמר בשילוח "האשה רבה" (יבמות צה, ב) גבי פלוגתא דרב ושמואל, דיבמה חרי היא כאשת איש, דקאמר אביי לחד לישנא דשמואל אדרבי יצחק נפחא קאי, דמפרש מילתיה דרבי יוסי משום דאין תנאי בנשואין - לא משום דלא מהני תנאה קאמר, אלא משום דאין רגילות שיהיו נשואין מתבטלין מחמת תנאי שהיה בקדושין. דרגילות הוא, או שידע וימנע מלישא, או גמרי ומחלי ולא הדרי בשעת נשואין. וכן צריך לפרש על כרחין הא דקאמר שמואל תהם: אינה כאשת איש - דבקדושין איירי. ובקדושין דכולי לעלמא מורו דיש תנאי. דהרב רבינו חיים מפרש גם הדיא דבית שמאי בענין זה. והכי פירש: לפי שאין תנאי בנשואין - פירוש: אין רגילות שיתבטלו נשואין מחמת שום תנאי. ואי אמרת נשואה תמאן - אתי למימר יש תנאי בנשואין - בתמיה. פירוש: וכי יעלה על לב אדם לומר שמחמת תנאי מתבטלו הא אין רגילות ומחמת קידושי קטנות נמי לא ידעי, אלא יאמרו דאשת איש יוצאה בלא גט. ואם תאמר: היכי סלקא דעתין למימר דכנסה בלא בעל דאחולי אחליה לתנאיה, וצריכה גט; כיון דקדישה על תנאי שאין עליה נדרים, הווי עליה נדרים, אם כן אינה מקודשת, ומה מועיל אפילו ימחול התנאי ואחר כך, אם לא יחזור ויקדשה; ומיהו, אי חופה קונה - ניהא. ואפילו אם תמצוי לומר דחופה אינה קונה - מצוינו למימר דבשעת קדושין היה דעתו לכוך, שאם יכניסה לבסוף - היא מחולא חננאי.

אלא טעמא דרב משום דאין אדם בו' - צריך לפרש שמחמת כך נתכוין לקדש בבעילה. דאם נפרש דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות, ולפיכך מחול דתנאי וחלו קדושי כסף - אם כן נמי פריך: והא איפליגי בה חזא זימנא: דהתם מקודשת לפי שבעל לשם קידושין, והבא מקודשת מחמת קדושין הראשונים; ונראה, דלרב אפילו קדשה על תנאי ובכנסה על תנאי, הואיל ובעל - צריכה גט. וממקשה לרבה לקמן מההיא דהריני בועליך על מנת כו', משמע דאי הווי פליגי בטעות אשה אחת - הווי ניהא ליה דפליגי בפלוגתא דרב ושמואל, אף על פי שהתנה בשעת בעילה. ולא עביד תנאי לסתור הקידושין אלא משום כתובה. והא איפליגי בה חזא זימנא - תימה: והא תרווייהו צריכי, דאי איתמר קמייתא - הווי אמינא דהא דאמר רב צריכה גט - היינו מספק; דלא ידענא אי בעל לשם קידושין. ואם קידשה אחר - דלמא משני נמי הווי צריכה גט. ואי איתמר בתרייתא - הווי אמינא דהא דקאמר שמואל צריכה גט משני - היינו מספק, ומראשון נמי צריכה גט מדאורייתא, דשמואל לשם קידושין בעלו ואומר רבינו יצחק, דהכי פריך: והא איפליגי בה חזא זימנא, ואמאי איפליגי בה בשני מקומות; דבחד מתנה הוי מצי לאשמעינן, והכי הווי ליה למימר: קידשה על תנאי ובעל, רב אמר: צריכה גט מראשון ולא משני, ושמואל אמר: אינה צריכה גט מראשון אלא משני. ואם ברוך בתרייתא לימא: והגדילה ועמדה ונישאת; רב אמר: אינה צריכה גט משני, וצריכה גט מראשון. ושמואל אמר: צריכה גט משני, ואינה צריכה גט מראשון מן התורה, אבל מדרבנן צריכה. ושמואל אמר צריכה גט משני - והא דתנן ביבמות בפרק "בית שמאי" (קטא, ג) גבי מת בעלה של גדולה, אמר רבן גמליאל: אם מיאנה - מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא (א) משום אחות אשה. ומפרש בגמרא, דטעמא דרבן גמליאל דהוי ליה במקדש אחות יבמה, דנפטרה יבמה והלכה לה, והוי שגדולה אצלו ובעל כמו שקדשה, ולשמואל בסתמא אינו בועל לשם קידושין - צריך לומר דהתם מפרש בהדיא שבעל לשם קידושין. ועוד אומר רבינו יצחק: דהתם, כיון דיבמתו ואשתו שתיקן לפניה, אפילו בסתמא בועל לשם קידושין, כדי לדחות יבמתו ממנו, דבאשתו ניהא ליה מיבמתו. ואיסורא לא עביד, דרבן גמליאל סבר אין יזקה. ומיהו קשה: דתקשי לשמואל מדרבנן דרבי אלעזר כשהחזירה כשהיא קטנה וגדולה אצלו, דבסתמא בועל לשם קידושין וליכא לאוקמוא כשפרש שבעל לשם קידושין - דאם כן לא הווי פריך מינה מדי לקמן לרבה, אלא על כרחין - כשבעל סתם. דלא מצוינו לאוקמוי כשפרש; דאם כן - היינו החזירה כשהיא גדולה ואומר רבינו יצחק: דשמואל סבר ליה כרבי שמעון בן חזקיה, דאמר לקמן: אם בעלו - לא קנו. אי נמי, כרבי ישמעאל דאמר לקמן (עד, א) שמואל משום רבי ישמעאל: והיא לא נתפשה בו'. בההיא קאמר רב דליכא תנאה - ביבמות בפרק "בית שמאי" (קיא, א) מצריך לזו איפכא. והכי איתא תהם: דאי איתמר בהא - בהדיא קאמר רב, משום דאיכא תנאה, וכיון דבעל - אחולי אחליה לתנאיה. פירוש: משום דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות אית לן למימר דאחליה לתנאיה, והדי בדעתו שחולו קידושי כסף, אבל בהא, דליכא בעילת זנות, שהי' יש שם קידושין דרבנן - אימא מודה לשמואל. ואין לתמוה על מה שלשם סבירא הפוכה, דאליבא דרבי אלעזר דאמר לקמן (עד, ב) דמקדש על תנאי ובעל דברי הכל צריכה הימנו גט - אית לן למימר סברא דהתם. דאף על גב דמודה שמואל דאין אדם בועל בו' והוי קידושין דרבנן - אפילו הכי פליגי אדרב בקטנה שלא מיאנה, והיינו - משום דלא שייך התם בעילת זנות, הואיל ואיכא קידושין דרבנן. ותיובתא דשמואל - ואף על גב דכרבי ישמעאל רביה סבירא ליה - מכל מקום אין לו להניח סתם דמתניתין משום רבי ישמעאל.

1 אדם יודע שאין קידושין בו - דף צריכותהו אי מי למימר לעיל כי פרך: והא איפליגו בה
 2 חדא זימנא. והא הכא בדטעות אשה אחת דמי בו - תימה לרבינו יצחק: כיון
 3 דמדמי קידושין קטנה לטעות, אם כן, תקשי ליה נמי ברייתא דלעיל, ד'זוכן קטן שקדוש'
 4 דפליגי, אף על גב דהוי בטעות אשה אחת! ויש לומר: דקטן שקדוש נזחא ליה, כיון דאין
 5 קידושין קטן כלום אפילו מדרבנן - ובעל לשם
 6 קדושין. אבל קידושין קטנה דרבנן, דמי טפי
 7 לקידושין בתנאי. אבל תימה: לפי מאי שאינו יודע
 8 עתה שום חילוק בין קידוש על תנאי לקידושין
 9 קטנה - תקשי ליה דרב אדרב, דאמר לעיל גבי
 10 קטנה שלא מיאנה דבעל לשם קידושין, אף על גב
 11 דהוי בטעות אשה אחת! ושמא לא שמיע ליה
 12 דהווא פלוגתא דקטנה שלא מיאנה.

1 אבן - אינה מקודשת. קידושיה סתם וכנסה סתם. אבל קידושיה על תנאי
 2 וכנסה סתם - הכי נמי דלא בעיא גיטא? אדתני
 3 המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים,
 4 ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת, ליתני: כנסה
 5 סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת, וכל שכן
 6 הא! הכי נמי קאמר: המקדש את האשה על מנת
 7 שאין עליה נדרים, וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים

8 - אינה מקודשת. קידושיה סתם וכנסה סתם - תוצא שלא בכתובה. כתובה הוא דלא בעיא,
 9 הא גיטא - בעיא. ומאי שנא כתובה דלא בעיא - דאמר: אי אפשי באשה נדרנית, אי הכי
 10 גט נמי לא תיבעי! אמר רבה: צריכה גט מדבריהם. וכן אמר רב חסדא: צריכה גט מדבריהם.
 11 רבא אמר: תנא ספוקי מספקא ליה; גבי ממונא - לקולא, גבי איסורא - לחויורא. אמר רבה:
 12 מחלוקת במעוה שתי נשים, אבל במעוה אשה אחת - דבדרי הכל אין צריכה הימנו גט. אמר
 13 ליה אבוי: והא מתניתין דמעוה אשה אחת היא, וקמחבינן תיובתא מיניה! אלא, אי אתמר
 14 הכי אתמר: אמר רבה: מחלוקת במעוה אשה אחת פעין שתי נשים, אבל במעוה אשה אחת
 15 גירדתא - דבדי הכל אינה צריכה הימנו גט. איתביה אבוי: קידושיה במעוה, ופחות משה
 16 פרוטה, וכן קטן שקדוש, אף על פי שישלח סבלונות לאחר מיכן - אינה מקודשת, שפחמת
 17 קדושין הראשונים שלה. ואם בעלו - קנו. רבי שמעון בן יהודה משיב רבי ישמעאל אמר:
 18 אם בעלו - לא קנו. והא הכא, דמעוה אשה אחת היא, ופליגי! מאי לאו מעוה נדרים? לא,
 19 מעוה פחות משה פרוטה. פחות משה פרוטה בהדיא קתני לה: קידושיה במעוה, ופחות
 20 משה פרוטה! פרושי קא מפרשי: קידושיה במעוה ביצר? כגון שקדושיה בפחות משה פרוטה.
 21 במאי קא מפליגי? מר סבר: אדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משה פרוטה, וגמר ובעל
 22 לשם קדושין. ומר סבר: אין אדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משה פרוטה, וכי קא
 23 בעל - אדעתא דקדושין הראשונים בעל. איתביה: "הריני בועליך על מנת שירצה אבא" -
 24 אף על פי שלא רצה האב - מקודשת. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: רצה
 25 האב - מקודשת, לא רצה האב - אינה מקודשת. והא הכא, דכי מעוה אשה אחת דמי,
 26 ופליגי! התם בהא קמפליגי, מר סבר: על מנת שירצה האב - על מנת שישתוק האב, והא
 27 שתיק ליה. ומר סבר: על מנת שיאמר אבא "הן" - והא לא אמר אבא "הן". איתביה: מודים
 28 חכמים לרבי אליעזר בקמנה שהשיאה אביה ונתגדרשה, והיא יתומה בתי האב, והחזירה -
 29 שחולצת ולא מתיבמת, כפני שגירושיה גירושין גמורין, ואין חזרתה חזרה גמורה. במה דברים
 30 אמורים - שגירושיה פשהיא קמנה והחזירה פשהיא קמנה. אבל גירושיה פשהיא קמנה והחזירה
 31 פשהיא גדולה, או שהחזירה פשהיא קמנה וגדלה אצלו, ומת - או חולצת או מתיבמת.
 משום

לכנס לאה, ובנסה סתם, ונמצאת רחל. וקשיא לי: נהי נמי דנתכין לבעול לשם קידושין, הא לאו לרחל איכין, ואמאי צריכה גט? קידושיה במעוה - קא סלקא דעתך טעות נדרים,
 כדמפרש ואזיל. קמן - אין קדושין כלום, דלא בר קידוח הוא - "כי יקח איש" כתיב. אף על פי ששלח סבלונות - אכולה קאי. סבלונות - מגדנות שהחוקן שולח לארוסתו. אינה
 מקודשת - ואף על פי ששלח משהגדיל. ולא אמרינן ניהוי סבלונות קידושין. לפי שמחמת קידושין הראשונים שלה, לשם סבלונות, ולא לשם קידושין. מאי לאו מעוה נדרים -
 שהנהגה עמה על מנת שאין עליה נדרים. והטעתו - שהיו עליה נדרים. וכל תנאי שיתנה. וקאמר תנא קמא: אם בעלו קנו. אלמא איכא למאן דאמר אפילו בתנאי לא
 בעיל איניש אדעתא דתנאה, דמסיק אדעתיה דלמא לא מיקים, והוא בעילת זנות. לא מעוה פחות משה פרוטה - דטעה בקדושין, דסבר שמקדשין בכך. ועלה קאמר. אם בעלו
 קנו - דאדם יודע שאין קדושין בפחות משה פרוטה, וגמר ובעל לשם קדושין. אבל בטעות תנאי - לא מסיק אדעתיה לבעול לשם קדושין. שסומך עליה: אם לא שתנאה קיים -
 לא היתה ניסת לי לחופה. במאי קמפליגי - לדידך דאמרת דלאו בתנאה פליגי, במאי פליגי גבי פחות משה פרוטה, מאי טעמא דרבי שמעון בכולו? רסנין: והא הכא טעוה אשה
 אחת היא. והא הכא דכי מעוה אשה אחת דמי - דוו שהטעתו - היא שהתנת עמו, ולא גרשה בינתיים, ואיכא למאן דאמר מקודשת. וטעמא מאי - לפי שאין אדם עושה בעילתו
 זנות, וגמר ובעל בלא שום תנאי. מודים חכמים לרבי אליעזר - ביבמת תנן: המגרשה את האשה והחזירה, ומת - מותרת ליבם, ורבי אליעזר אוסר. והתם מפרש טעמא דרבי אליעזר,
 דגור משום יתומה בחיי האב. והיא המפורשת כאן, שהורו לו חכמים בה. ונתגרשה - וקבל אביה גיטה. והיא יתומה בחיי האב - אף בחיי אביה היא ביתומה. לפי שיצאה מרשותו
 מנשואין הראשונים, ושוב אין לו זכות בה לקבל קידושיה. והחזירה - בקטנותה. ומעשה קטנה אינו כלום. שגירושיה גירושין גמורים - ונאסרה עליו איסור ברת, מחמת גרושת אחיו,
 שהתורה אמרה "ערות אחיך" וגו'. ואין חזרתה נמורה - לחזור ולהיות אשת אחיו במקום מצוה, להתייבם. או חולצת או מתיבמת - שחזרתה חזרה גמורה להיות אשת את.
 משום

כתובות דף עג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) רלה

מקשה הגמרא: אָמַר (ליה) אָבִי, וְהָא מְתִיבִין – והרי משנתנו
 ששנינו בה דין המקדש על מנת שאין עליה נדרים וכנסה בסתם,
 דְּמַעֲוֵת אִשָּׁה אַחַת הִיא, שהרי לא מצינו במשנה אשה נוספת,
 ומשמע שכנס את זו שקידש בתנאי, וְקָמוּתְבִינָן תְּיֻבְחָא מִיָּנֵי –
 והקשינו על שמואל מדין המשנה, כמבואר לעיל, שמבואר
 במשנה שאם כנס סתם לאחר שקידש בתנאי, צריכה גט, ושלא
 כשמואל שהתירה בלא גט, ואם בטעות אשה אחת לדברי הכל
 אינה צריכה גט, אם כן משנתנו קשה אף לדעת רב. ועל כרחק
 שהבינו בני הישיבה שרב ושמואל נחלקו אף בטעות אשה אחת.
 מבאר הגמרא את דברי רבה באופן אחר: אָלֵא, [א] אָתְמַר – אם
 רבה ביאר את מחלוקת רב ושמואל, הָכִי אָתְמַר – כך יש לומר
 שביאר, אָמַר רָבָה, מְחַלְּקֵת רַב וּשְׂמוּאֵל, במקדש על תנאי וכונס
 סתם, היא בְּמַעֲוֵת אִשָּׁה אַחַת פְּעִין שְׁתֵּי נָשִׁים – הנידון הוא באשה
 אחת, אך היא דומה לשתי נשים בכך שהיו בה שני מעשי קדושין,
 כלומר, שקידש אשה אחת בתנאי שאין עליה נדרים, וגירשה מן
 האירוסין, וחזר וקידשה וכנסה בסתם, ובוז נחלקו רב ושמואל,
 לדעת שמואל אנו אומרים שכונתו בקדושין השניים היתה על
 סמך התנאי שעשה בקדושה הראשונים, ואם היו עליה נדרים
 התבטלו הקדושין ואינה צריכה גט, ואילו רב סובר שהקדושין
 השניים נעשו ללא תנאי, ואף אם היו עליה נדרים, צריכה ממנו
 גט, אָכֵל בְּמַעֲוֵת אִשָּׁה אַחַת נִדְרָתָא – בלבד, כלומר, במעשה
 קדושין אחד ובאשה אחת, שקידשה על תנאי וכנסה סתם, ונמצאו
 עליה נדרים, דְּכָרִי הֵבֵל אִינְהוּ צְרִיכָה הֵימְנוּ גַם, משום שבודאי לא
 מחל על תנאו, וכנסה רק על דעת שיתקיים תנאו.
 מקשה הגמרא: אִיתְבִּיחַ אָבִי, שֵׁנִי בְּרִייתָא, קִדְּשָׁה בְּמַעֲוֵת
 וּלְהֵלֵךְ יְבוּאָר מַה הִיא הַטְעוּתָא, וְכֵן אִם קִדְּשָׁה בְּפָחוֹת מִשְׁוֹה
 פְּרוּטָה, שאין קדושי כסף קונים אלא בפרוטה או יותר, וְכֵן קָנְךָ
 פחות מכן שלש עשרה שנה ויום אחד שְׁקִדְּשָׁה אִשָּׁה, שאין קדושי
 קדושין, אָף עַל פִּי שְׁשַׁלַּח הַמַּקְדֵּשׁ בְּכָל־נִזְוֹת – מתנות שדרך ארוס
 לשלוח לארוסתו לְאַחֵר מִיָּנֵי – לאחר אותם קדושין שאינם
 מועילים, אִינְהוּ מְקַדְּשֵׁת, ואין אומרים שתתקדש בסבלונות אלו,
 אף שיש בהם יותר משוה פרוטה, ואף שענתה הוא גדול הראוי
 לקדש, מפני שְׂוֹדָאֵי מְחַמֵּת קְדוּשֵׁי הַרְאֻשׁוֹנִים שְׁלָהּ וְאִתָּם, ולא
 התכוין לקדשה בהם. ממשכבה הברייתא ואומרת: וּבְכָל אִתָּם
 קדושין שלא חלו, אִם פְּעֻלָּה לְאַחֵר מִכֵּן, קָנָה את האשה, ונעשית
 אשת איש גמורה, שבודאי נתכוונו לקדשה בביאה זו. רַבִּי שְׁמַעוֹן
 בְּן יְהוּדָה מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר, אף אִם פְּעֻלָּה לְאַחֵר מִכֵּן לֹא קָנָה,
 לפי שביאה זו היתה על דעת הקדושין הראשונים, שלא חלו.
 מסיים אביו את קשייתו: וְהָא הָכָא – והרי באופן הראשון
 שבברייתא, ש'קידשה בטעות', דְּמַעֲוֵת אִשָּׁה אַחַת הִיא – שהרי
 בברייתא נאמר שקידשה בטעות, ומשמע שקידש אותה פעם אחת
 וטעה בה, ומכל מקום פְּלִינֵי – נחלקו בזה חכמים ורבי שמעון בן
 יהודה, וּמַאי לֹא – האם אין כוונת הברייתא ב'קידשה בטעות'
 לְמַעֲוֵת נְדָרִים, והיינו שהתנה בקדושי שאין עליה נדרים, ואחר
 כך כנסה ללא תנאי, והתברר שיש עליה נדרים, ולדעת חכמים אם
 קדשה על תנאי וכנסה בביאתו בסתם, אנו אומרים שהתכוין
 לקדשה בביאתו ללא תנאי, וזהו שלא כדברי רבה, שבטעות אשה
 אחת גירדתא [שלא גירשה וחזרה וקידשה] לדברי הכל אין כוונתו
 לקדשה בביאתו, ואינה צריכה גט.
 דוחה הגמרא: לֹא – אם כוונת הברייתא לטעות נדרים, אלא
 לְמַעֲוֵת פָּחוֹת מִשְׁוֹה פְּרוּטָה – שטעה בנתינת כסף קדושה, ונתן לה
 פחות משוה פרוטה, שבזה ודאי כשבא עליה התכוין לחזור
 ולקדשה בביאתו, אבל באופן שקדשה בתנאי שאין עליה נדרים
 וכנסה סתם, ונמצאו עליה נדרים, אפשר לומר כדברי רבה
 שלדברי הכל אינה צריכה גט.
 תמחה הגמרא: הרי את האופן של 'פחות מִשְׁוֹה פְּרוּטָה' בְּהִדְרָא
 תִּמְחֵי לָהּ – בפירוש שנינו בברייתא, שהרי אמרה הברייתא 'קִדְּשָׁה
 בְּמַעֲוֵת אִשָּׁה אַחַת, כלומר, שקידש אותה בלבד בתנאי שאין עליה
 נדרים ונמצאו עליה נדרים, דְּכָרִי הֵבֵל אִין צְרִיכָה הֵימְנוּ גַם, שכיון
 שהתנה עמה שאין עליה נדרים, ודאי מקפיד הוא על תנאו, ולא
 כנסה אלא על דעת כן, ואין מי שסובר שכניסתה בסתם מוכיחה
 שמחל על תנאו.

דוחה הגמרא: לֹא – הסיפא העוסקת בכנסה סתם אינה המשך של
 האמור ברישא שקידשה בתנאי, אלא זהו אופן חדש, שְׁקִדְּשָׁה
 סָתָם וּבְנִסָּה סָתָם, ובוז הדין הוא שצריכה גט.
 ממשכבה הגמרא ומקשה: נמצא לדברך, שרק אם קידשה וכנסה
 בסתם צריכה גט, אָכֵל באופן שְׁקִדְּשָׁה עַל תְּנַאי וּבְנִסָּה סָתָם, הָכִי
 נִמְי דְּלֹא בְּעִיָּא נִימָא – האם אכן סוברת משנתנו שאינה צריכה גט,
 וכדעת שמואל, אם כן יקשה, אָתְרָנִי – עד ששנה התנא ברישא,
 'הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַל מִנַּת שְׂאִין עֲלֶיהָ נְדָרִים וְנִמְצְאוּ עֲלֶיהָ נְדָרִים'
 אִינְהוּ מְקַדְּשֵׁת, שזה פשוט לכאורה, שכיון שלא התקיים התנאי
 אינה מקודשת, ומשמע שאם היה כונסה בסתם היה התנאי בטל
 והיתה מקודשת, לִיתָנִי – היה על התנא לשנות 'המקדש את
 האשה על מנת שאין עליה נדרים, וּבְנִסָּה סָתָם, וְנִמְצְאוּ עֲלֶיהָ
 נְדָרִים אִינְהוּ מְקַדְּשֵׁת', שזהו חידוש גדול יותר, שאפילו שכנסה
 סתם מכל מקום התנאי קיים ומבטל את הקדושין, ומכך נלמד דְּכָל
 שְׁכֵן הָא – המקדש על תנאי וולא כנסה סתם, שאינה מקודשת.
 ומכך שלא שנה כן התנא, אלא נקט את האופן שקידשה על תנאי
 כדוגמא לאופן שאין הקדושין חלים, משמע שאם אחר כך כנסה
 סתם, חלו קדושי וצריכה גט, ושלא כדברי שמואל.
 מתרצת הגמרא: לדברי שמואל, הָכִי נִמְי קָאָמַר – אכן זו כוונת
 המשנה, וכך היא מתפרשת, הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַל מִנַּת שְׂאִין עֲלֶיהָ
 נְדָרִים, וּבְנִסָּה סָתָם, וְנִמְצְאוּ עֲלֶיהָ נְדָרִים, אִינְהוּ מְקַדְּשֵׁת, וכשיטת
 שמואל. ובסיפא נאמר קִדְּשָׁה סָתָם וּבְנִסָּה סָתָם, תִּצְאָ שְׁלֹא
 בְּתוּבָה, ועל זה אמרה המשנה שרק בְּתוּבָה הוּא דְּלֹא בְּעִיָּא – רק
 כתובה אינה נוטלת, ומשמע, הָא נִימָא בְּעִיָּא – אבל גט היא
 צריכה, כיון שחלו הקדושין, שהרי לא התנה בפירוש כלום.
 מקשה הגמרא: וְדַבְרֵי שְׂמוּאֵל, שהסיפא של המשנה עוסקת
 בכנסה סתם וקידשה סתם, מַאי שְׁנָא – במה שונה הוא דין בְּתוּבָה,
 דְּלֹא בְּעִיָּא – שאינה נוטלת, הרי זהו משום דְּאָמַר הַבַּעַל אִי אִפְשִׁי
 בְּאִשָּׁה נְדָרְנִית, ואף שלא התנה כן בפירוש, הרי זה כאילו התנה,
 ופטור מכתובתה, אִי הָכִי – אם כך, גַּם נִמְי לֹא תִיבְעֵי – גם גט נאמר
 שאינה צריכה, כיון שאינו רוצה אשה נדרנית, והרי זה מקח טעות,
 שהרי שמואל אינו סובר שכונתו לקדשה בביאה כדי שלא תהא
 ביאתו נזוּת.
 הגמרא מביאה שני תירוצים על קושיא זו: אָמַר רָבָה, אכן מעיקר
 דין התורה לא חלו הקדושין, והטעם שצְרִיכָה גַם, הוא מִדְּבַרְיָהֶם
 – מדרבנן. וְכֵן אָמַר רַב הִסְרָא, צְרִיכָה גַם מִדְּבַרְיָהֶם.
 תירוץ שני: רָבָא אָמַר, באמת אין חילוק כלל בין גט לכתובה, ואף
 לא מדרבנן, אלא שהתנא של משנתנו, סְפֻרִי מְסַפֵּק לִיה –
 הסתפק בנידון זה, האם סתם אדם אינו רוצה באשה נדרנית ולא
 חלו הקדושין, או שסתם אדם לא אכפת לו בכך וממילא יש לה
 אף כתובה, ומחמת ספק זה, גַּבִּי מְמַנָּא – לגבי חיוב תשלומי
 כתובה, פסק הגמרא לְקוּלָא, לפי שהמוציא מחבירו עליו הראיה,
 ומספק אינה גובה את כתובתה. ולְנִי אִיפְרָא – האם היא מותרת
 לאחרים ללא גט, פסק לְחוּמָא – שצריכה גט.
 הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו רב ושמואל: אָמַר רָבָה,
 מְחַלְּקֵת שֶׁנֶּחֱלַקוּ בֵּה רַב וּשְׂמוּאֵל לְעִיל (עב), במקדש אשה בתנאי
 שאין עליה נדרים, וכנסה סתם, האם היא צריכה גט, היינו בְּמַעֲוֵת
 הנעשית מתוך קידושי שְׁתֵּי נָשִׁים, כלומר, שקידש אשה אחת
 בתנאי שאין עליה נדרים, ואחר כך קידש אשה אחרת ללא תנאי
 כלל, ונמצא שהיה עליה נדרים, ובוז נחלקו רב ושמואל, האם
 גילו דעתו בקדושה הראשונה שהוא מקפיד על נדרים, מועיל גם
 לענין קדושי השנייה, שייחשב הדבר כאילו קידשה בתנאי שלא
 יהיו עליה נדרים, או שיתכן ששתיקתו בקדושי השנייה היא מחמת
 שהשנייה חביבה עליו יותר, ורוצה לקדשה אף ללא תנאי זה. אָכֵל
 בְּמַעֲוֵת אִשָּׁה אַחַת, כלומר, שקידש אותה בלבד בתנאי שאין עליה
 נדרים ונמצאו עליה נדרים, דְּכָרִי הֵבֵל אִין צְרִיכָה הֵימְנוּ גַם, שכיון
 שהתנה עמה שאין עליה נדרים, ודאי מקפיד הוא על תנאו, ולא
 כנסה אלא על דעת כן, ואין מי שסובר שכניסתה בסתם מוכיחה
 שמחל על תנאו.

60 ואינה צריכה ממנו גט.
 61 מתרצת הגמרא: אָמַר לִיה רב אחא בר יעקב, פַּר בִּי רב – תלמיד
 62 בית המדרש, שָׁפִיר קָא אָמַרְתָּ – האם סבור אתה שיפה אמרת
 63 בביאור טעמו של רבי יוחנן, שחליצה מוטעית כשרה מחמת
 64 שהחולץ מוחל על תנאו, ומכח זה הקשית על מה שאמרתי בשם
 65 רבי יוחנן שהמקדש בתנאי וכונס סתם אינה מקודשת, אין הדבר
 66 כן, אלא הטעם שחליצתו כשרה הוא מחמת דין בהלכות תנאים,
 67 מְבִיר – שהרי, כָּל תְּנַאי, מְהִיבָא לְמִינֵי – מהיכן למדנו שיש בכחו
 68 לבטל מעשה, מְתַנְאֵי פְּנֵי גַד וּבְנֵי רַאוּבֵן, שהתנה עמה משה רבינו
 69 שאם יעברו חלוצים לפני אחיה למלחמה בארץ כנען, יקבלו את
 70 ארץ הגלעד לנחלה, לפיכך כל התנאים צריכים להיעשות בדומה
 71 למעשה זה, ולכך תְּנַאָה דְאֶפְשָׁר לְקִיּוּמֶיהָ – תנאי, שהמעשה התלוי
 72 בו יכול להיעשות על ידי שְׁלִיחַ, כִּי הָתָם – כמו שהיה אצל בני גד
 73 ובני ראובן, שמשוה רבינו לא קיים בעצמו את נתינת ארץ הגלעד
 74 לבני גד ובני ראובן, אלא שלח את יהושע שיעשה זאת, רק בתנאי
 75 כזה הָיוּ תְּנַאֲיָה תְּנַאָה – תנאו חל, והטעם בכך, דכיון שיש לו כח
 76 לקיים את המעשה אף על ידי שליח, יכול הוא גם להטיל בו תנאי
 77 המבטל. אולם תנאי במעשה דלא אֶפְשָׁר לְקִיּוּמֶיהָ על ידי שְׁלִיחַ,
 78 אלא צריך לעשותו בעצמו כִּי הָתָם – בחליצה, לא הָיוּ תְּנַאָה – אין
 79 התנאי מועיל, כיון שאם אין המעשה בידו עד כדי שיכול למנות
 80 עליו שליח, אינו יכול גם להטיל בו תנאי המבטל את המעשה.
 81 וזהו טעמו של רבי יוחנן לגבי חליצה, דכיון שאין היבם יכול
 82 לשלוח שליח לחלוץ במקומו, אין החולץ יכול להטיל תנאי
 83 בחליצתו, ואף אם היתה כוונתו לחלוץ רק בתנאי שתתן לו האשה
 84 מאתים זה, אין התנאי קיים, אלא החליצה כשרה אף אם לא נתנה
 85 לו סכום זה, אך אין מבאין ראייה שאדם מוחל על תנאו, ולכן לגבי
 86 קדושין, שזהו דבר שיכול להיעשות על ידי שליח, מועיל תנאו,
 87 ואף שכנסה בסתם אנו אומרים שכוונתו היתה על דעת התנאי
 88 הראשון, ואם לא התקיים, אינה מקודשת.
 89 מקשה הגמרא: וְהָא קְדוּשֵׁי בִיאָה, דְּלֹא אֶפְשָׁר לְקִיּוּמֶיהָ על ידי שְׁלִיחַ
 90 כִּי הָתָם, והיה ראוי לומר שלא יועיל תנאו, ומכל מקום קָא הָיוּ
 91 תְּנַאָה – מועיל בהם תנאי, כמבואר בברייתא (לעיל עג) שהבועל
 92 אשה על מנת שירצה אביו בקדושו, אם לא רצה האב, אינה
 93 מקודשת. מתרצת הגמרא: הָתָם, הטעם שמועיל תנאו, מִשּׁוּם
 94 דְאִתְקוּשׁוּ הַיּוֹת לְהַדְרִי, והקשו כל הקניינים המועילים בקדושין
 95 זה לזה, וכיון שבקדושי כסף ושטר מועילה שליחות וממילא ניתן
 96 להטיל תנאי, אף בקדושי ביאה ניתן להטיל תנאי, אף שביאה
 97 עצמה אינה בתורת שליחות.
 98 הגמרא ממשיכה לדון בקדושי טעות: אָמַר רב עולא פַּר אַבָּא, אָמַר
 99 עולא, אָמַר רבי אלעזר, הַמְקַדֵּשׁ בְּמִלָּה – שהלוח ממון לאשה,
 100 ואחר כך אמר לה שתתקדש תמורת חוב זה שהוא מוחל לה,
 101 שלפי ההלכה אין קדושי חלים, וְעָלָא אוֹתָה אַחַר כֵּךְ בַּסְתָּם, או
 102 שקידש אשה על תְּנַאי, וְעָלָא בַּסְתָּם, ולא התקיים התנאי, או
 103 שקידש אשה בְּפָחוֹת מִשְׁנֵה פְּרוּשָׁה, וְעָלָא בַּסְתָּם, שבשלשת
 104 האופנים הללו לא הועיל מעשה הקדושין עצמו, מכל מקום לְדַבְרֵי
 105 הַכֹּל צְרִיכָה הִימְנוּ נְטָ, משום שלא עשה בעילתו בעילת זנות,
 106 והתכוין לקדשה בביאתו, ואף שמואל מודה בכך, ומחלוקת רב
 107 ושמואל היא באופן שנכנסה לחופה ולא נבעלה, שלדעת רב
 108 צריכה ממנו גט, ולדעת שמואל אינה צריכה ממנו גט.
 109 הגמרא מביאה דעת אמורא אחר, המחלק בין הנדונים: אָמַר רב
 110 יוסף פַּר אַבָּא, אָמַר רבי מנחם, אָמַר רבי אמי, הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה בְּפָחוֹת
 111 מִשְׁנֵה פְּרוּשָׁה, וְעָלָא צְרִיכָה הִימְנוּ נְטָ, משום שהתכוין לקדשה
 112 בביאתו. והוסיף ואמר: בְּהָא, הוּא דְלֹא מַעֲי – רק באופן זה אינו
 113 טועה לומר שחלו קידושי, כיון שהוא יודע שאין קדושין חלים
 114 בפחות משהו פרוטה, ומתכוין לחזור ולקדשה בביאה. אָכֵל בְּהֶנֶךָ
 115 – בשני האופנים האחרים, שקידשה בתנאי או קידשה במלוה, מַעֲי
 116 – עשוי אדם לטעות ולחשוב שחלו קדושו בתנאי, משום שהוא
 117 סבור שלא היתה נשאת לו אם לא קיימה את התנאי. ובמלוה,
 118 משום שאינו יודע שאי אפשר לקדש בחוב שיש לו על האשה,

1 מְשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמְרוּ, יבמה זו חוֹלְצָת וְלֹא מְתִיבָמָה, ואף שמדין
 2 התורה היא מותרת ביבום, כיון שהראשון החזירה כשהיא גדולה,
 3 מכל מקום מדרבנן היא אסורה ביבום גזירה משום זו שחזרה
 4 כשהיא קטנה ומת בעודה קטנה, שאינה אשתו גמורה ואסורה
 5 להתייבם משום גרושת אחיו. מסיימת הגמרא את קושייתה: וְהָא
 6 הָא – והרי בקטנה זו שגדלה אצלו ובא עליה כשגדלה, דְּבִמְעוּת
 7 אִשָּׁה אֶתָּה דְּפִי – שהיא דומה למקדש על תנאי וכונס בסתם,
 8 שאמר רבה שלדברי הכל כניסתה היא על דעת התנאי הראשון,
 9 ואף בזה כשבא עליה בגדלותה יש לומר שכוונתו היתה על דעת
 10 קדושיה הראשונים שהיו בקטנותה, ולא התכוין לחזור ולקדשה
 11 בגדלותה, וּפְלִגִי – ונחלקו בזה התנאים בברייתא, שרק לדעת רבי
 12 אליעזר חולצת ולא מתייבמת, אבל לדעת חכמים היא מתייבמת,
 13 והיינו מחמת שאנו תולים שהתכוין לקדשה בביאתו לאחר
 14 שגדלה, ושלא כדברי רבה שבאשה אחת לדברי הכל על דעת
 15 הקדושין הראשונים הוא בא עליה.
 16 מתרצת הגמרא: הָתָם נְטָי בְּהָא מְפִילְגִי – אף בברייתא זו, לגבי
 17 קטנה שגדלה תחת בעלה, נחלקו באותם סברות שנאמרו לעיל,
 18 מַר כְּבַר – חכמים טוברים שְׁאָרִם יוֹדַע שְׁמֵן הַתּוֹרָה אִין קִיּוּשֵׁי
 19 קְטַנָּה בְּלוּם, וכדי שלא תהא בעלתו בעילת זנות לאחר שגדלה,
 20 נְמַר בְּדַעְתּוֹ וְעָלָא לְשֵׁם קִיּוּשֵׁי, וכיון שהיא אשתו גמורה,
 21 מתייבמת לאחיו. וְמַר – ורבי אליעזר כְּבַר, אִין כל אָדָם יוֹדַע שְׁאִין
 22 קִיּוּשֵׁי קְטַנָּה בְּלוּם, ואף לאחר שגדלה, כִּי קָא בְּעָלָא, אֶדְעָתָא
 23 דְּקִיּוּשֵׁי הָרֵאשׁוֹנִים קָא בְּעָלָא, וכיון שלא היו קדושין חדשים לאחר
 24 שגדלה, וּמֵן הַתּוֹרָה אִינְהָ אִשְׁתּוֹ, הרי היא אסורה ביבום משום
 25 גרושת אחיו.
 26 הגמרא מביאה אמורא נוסף הסובר כרבה שבטעות אשה אחת
 27 לדברי הכל אינה צריכה גט: אָתְמַר נְטָי – שנינו כן בדעת אמורא
 28 נוסף, אָמַר רב אָבָא פַּר יַעֲקֹב, אָמַר רבי יוחנן, הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה עַל
 29 תְּנַאי, ולא התקיים תנאו, וְעָלָא [דְּכַרִּי הַכֹּל] אִינְהָ צְרִיכָה הִימְנוּ נְטָ,
 30 משום שאינו מתכוין לקדשה בביאתו, אלא בא עליה על דעת
 31 הקדושין הראשונים, וכיון שהם בטלים, אינה מקודשת כלל.
 32 הגמרא מקשה סתירה בדברי רבי יוחנן עצמו: אִיתִיבֵיהּ – הקשה
 33 רב אָבָא פְּרִיָה דְרַב אֵיקָא, פַּר אֶתְתִּיה – שהיה בן אחותו של רב
 34 אחא בר יעקב, שאמר שמועה זו בשם רבי יוחנן, שנינו בברייתא,
 35 חֲלִיצָה מוּטְעָה – שחולץ היבם מחמת שטעותו, בְּשִׁירָה, והותרה
 36 בכך היבמה להנשא למי שתרצה. ונחלקו אמוראים בביאור
 37 הברייתא, אִיזוּ הִיא חֲלִיצָה מוּטְעָה שהיא כשרה, אָמַר ריש לְקִישׁ,
 38 כָּל שְׂאֻמְרָא לוֹ הִדִּין לִיבֵם הַמְמַאֵן לְחַלּוֹץ לִיבְמִתּוֹ וּרְצָה לְכַוְנָה,
 39 חֲלוּץ לָהּ – עשה בה מעשה זה של חליצה, וְכַכָּךְ אֶתָּה בּוֹנֵסָה
 40 ותיעשה אשתך, שאפילו בטעות גדולה כזו שהתכוין לכונסה
 41 במעשה זה, מכל מקום החליצה כשרה ומתירה אותה לשוק. אָמַר
 42 רבי יוחנן לדחות את דברי ריש לְקִישׁ, הרי אִנִּי שׁוֹנֵה בְּהַמְשַׁךְ
 43 ברייתא זו, כִּין שְׁנַתְּבוּנָה הוּא לְהַתִּירָה בְּחִלְצָתוֹ וְלֹא נְתַבְּוּנָה הִיא
 44 להיות מותרת, וּבִין שְׁנַתְּבוּנָה הִיא לְהִיּוֹת מוֹתֵרָה בְּחִלְצָה זו, וְלֹא
 45 נְתַבְּוּנָה הוּא לְהַתִּירָה, חֲלִיצָתָה פְּסוּלָה, עַד שְׁתַּבְּוּנָה שְׁנִינָה לְחִלְצָה
 46 המתירה, וְאֵת אֶמְרָתָא שֶׁאֵפִילוֹ אִם הִטְעוּהוּ לומר שמעשה החליצה
 47 מכניסה לרשותו, חֲלִיצָתָה בְּשִׁירָה. אֵלָּא אָמַר רבי יוחנן, אִיזוּ הִיא
 48 חליצה מוטעית שהכשירה הברייתא, כָּל שְׂאֻמְרָא לוֹ הִדִּין, חֲלוּץ
 49 לָהּ עַל מְנַת שְׁתַּתֵּן לָהּ מֵאֵתִים זוּ, וסבר היבם שעל ידי מעשה
 50 החליצה היא התחייב לו בסכום זה, ובאמת אינה חייבת לשלם לו
 51 דבר, ומכל מקום הכשירה הברייתא את חליצתה. מסיים רב אחא
 52 בריה דרב איקא את קושייתו: אֵלְמָא – מוכח מדברי רבי יוחנן,
 53 שמכשיר חליצה כזו הגם שטעותו שיקבל ממון, שהוא סובר
 54 דְּבִין דְּעָבַד – שעשה מַעֲשֵׂה חֲלִיצָה בַּסְתָּם, ולא הזכיר בעשייתו
 55 את התנאי של קבלת הממון, אַחֲוֵלִי אַחֲוֵלִיהָ לְתַנְאִיהָ – שתיקתו
 56 מורה שמחל על תנאו וחלץ בכל אופן, הָא נְטָי – אף כאן,
 57 שכידוש בתנאי, כִּין דְּעָבַד אַחֲרֵי כֵן בַּסְתָּם, אַחֲוֵלִי אַחֲוֵלִיהָ לְתַנְאִיהָ
 58 – שתיקתו מוכיחה שמחל על תנאו, וכיצד אתה אומר בשם רבי
 59 יוחנן עצמו, שהמקדש בתנאי ובוועל בסתם, אין קדושין חלים כלל,

כתובות. המדיר – פרק שביעי דף עד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"

ממאנת

1 חמותו בר או שמיאנו. ואמאי? והא משכחת לה בקדשה על תנאי ולא בעל,
2 דאפילו רב מודה לאביה צריכה גטו ויש לומר: דאפילו מיהא אינה צריכה. אבל קשה:
3 דמשכחת לה בקדש על תנאי ובעל, לשמואל דאמר משום רבי ישמעאל, דאמר הכא
4 דממאנתו ויש לומר: דלשמואל ולרבי ישמעאל
5 נמי צרתה מותרת, אפילו אם לא מיאנה זאת
6 שהיא ערוה כשלא נודע לה הטעות. והא דקאמר: והא דקאמר:
7 ממאנת והולכת לה – היינו שאם נודע לה
8 הטעות יש לה למאן, דאם לא מיאנה ועמדה
9 אצל – מחלה התנאי. אי נמי: ממאנת לאו דוקא,
10 אלא אפילו בלא מיהא אינה כוללת אשתה, ואפילו
11 נודע לה הטעות. ורבינו יהודה בר נתן תירץ
12 ביבמות: דרבי ישמעאל איירי בקדושי טעות,
13 אבל בקדושי קטנות מודה דאינה ממאנת.
14 ומתניתין דיבמות לא מיירי אלא בקדושי קטנות.
15 וקשה: דבפרק "בא סימן" (נדה נבא) משמע
16 בהדיא דבקדושי קטנות נמי איירי רבי ישמעאל,
17 דאמר: חבריהו דרב כהנא סבור למיעבד עובדא
18 כרבי יוחזק, ואף על גב דנבעלה, דאמר: עד
19 שירבה השחור על הלכן, אמר להם רב כהנא: לא
20 כך היה מעשה בבתי של רבי ישמעאל שבאת
21 למאן בבית המדרש, ובנה מורכב על כתיפה,
22 ואותו היום החזירו ודברו של רבי ישמעאל בבית
23 המדרש ורבתה בכייה בבית המדרש, ואמרו: דבר
24 שאמר אותו צדיק יכשל בו ורעו. וליבא למימר
25 דלאו דוקא דבר שאמר אותו צדיק, אלא כעין
26 דבר שאמר אותו צדיק – דהא מסיק התם:
27 נמנו וגומר: עד מתי הבה ממאנת – עד שתיבא
28 שתי שערות. ומאי "נמנו וגומר" שייך כאן, כיון דרבי ישמעאל מודה בקדושי קטנות שאין
29 יכולה למאן, ופשיטא שבתו לא היתה יכולה למאן, ועל מה היו עומדין למאן? דאפילו רבי
30 יהודה דאמר עד שירבה השחור – מודה ורשכננה מורכב על כתיפה דאין יכולה למאן, דהא
31 אמרינן התם דמוהי רבי יהודה כשנבעלה ומיהו, יש לומר: דמתניתין בפרק קמא דיבמות
32 (בב.) דלא כרבי ישמעאל. אף על גב דאמרינן התם דבפלותא לא קמיירי – היינו אמנינא
33 דחשט עשרה נשים. ושמואל לא סבר כרבי ישמעאל אלא בקדושי טעות דוקא, ולהכי לא
34 פריך ליה מתניתין דיבמות, ולא מסתם מתניתין דנדה, דהנן עד מתי הבה ממאנת – עד
35 שתיבא שתי שערות. ובהדיא אית ליה לשמואל ב"מי שמת" (בבא בתרא קנא), דבדקין
36 למיאונין, לאפוקי מדרבי יהודה דאמר עד שירבה השחור. ובשילהי פרק "נושאין על
37 האנוסה" (יבמות קב), דאמרינן: משכחת לה בקדושי טעות כדבר יהודה אמר שמואל משום
38 רבי ישמעאל "חזיא לא נתפשה כו" – אין להוכיח דרבי ישמעאל איירי דוקא בקדושי
39 טעות, מדשביק קדושי קטנות דאיירי בהן התם מעיקרא. ונקט קידושי טעות. דרבי ישמעאל
40 איירי נמי בקדושי קטנות, כדמוכח בנדה (בבא). אלא משום דהדיא סוגיא קאי אמילתיה
41 דשמואל, דאמר התם לעיל: עשרה כהנים עומדים, ופירש בו'. ושמואל לא סבר כרבי ישמעאל אלא בקדושי טעות דוקא, כדפירשית – לכך נקט קידושי טעות. ואם תאמר: ולרבי אלעזר
42 דאמר לעיל דברי הכל צריכה הימנו גט. ואפילו בקדושי טעות – לא סובר כרבי ישמעאל, אם כן, היקיש לשמואל סתם מתניתין דהתם, דלא מצי לאוקמי מתניתין דהתם לא בקדושי קטנות
43 ולא בקדושי טעות לרבי אלעזר. ולעיל דוחקין לאוקמי סתם מתניתין כוותיה! ויש לומר בדוחק: דהוה מוקי לה כגון שפירש בהדיא שאינו בועל לשם קידושין. **חכם** עוקר הנדר מעיקרו
44 בר – אין לפרש דבלשון תליא מילתא, שהרי קדשה על מנת שאין בה מומין והיו בה מומין. דאם כן הלך הוא אצל הרופא וריפאו – אמאי אמר לקמן דמקדשת? אלא בקפידת המומין תלוי
45 הטעם, שאף עתה לאחר שנתרפאת היא נמאסת בעיניו כשחור שהיו בה מומין. אבל נדרים – ליבא קפידא. והאל ועוקרו למפרע. אבל אי לא היה עקר להו אלא מכאן ולהבא – היו נמי
46 קפידת עונש משעת הנדר עד שעת התרה. ודוקא הלכה אצל חכם והתירה קודם ידיעת הבעל. אבל לאחר ידיעת הבעל לא מהני להו היתר, כדקתני במתניתין: נמצאו עליה נדרים אינה
47 מקדשה. ולא מפליג בין בני היתר ללאו בני היתר. וטעמא – שעל מנת כן מקדשה שאם לא ירצה לבלט הקדושין מומת הנדרים – שיהו קדושין קיימין, והיבא ידיעת קודם שחותרו – הרי
48 מיד רוצה שיהיו מבוטלין, דשמא לא יהיה להם היתר, אבל היבא דהתרו קודם ידיעתה. הא לא רצה לבלטם מפני הנדרים – שאין עתה שום קפידא. **משום** שם רע לא יחזיר – אומר
49 רבינו יצחק: דמאן דמפרש ב"השולח" (גיטין מו, א) טעמא משום קלקולא – שבביל אותו קלקול לא יהא גט בטל ובניה ממורים. שהרי לא עשה תנאי בגט, כיון שלא התנה ולא כפל. ותודע
50 דליבא תנאי, דאי עשה תנאי – מאי טעמא דמאן דלא חייש לקלקולא? ועוד: דאם עשה תנאי – מה מועיל מה שאמרו דלא יחזיר? בכך לא יבטל התנאי! אלא דאי לא עשה לה תנאי נמור,
51 אלא שאמר לה: משום שם רע אני מוציאך, כדאמרינן התם, וליבא אלא לעו בעלמא. ולפי זה אין צריך טעם שבקונטרס, דכיון דאמר לא יחזיר – לא חיישין תו לקלקולא, כיון דלא חשש
52 לבדוק – בכל ענין מגרש לה. אלא, כיון דחשש ממורת ליבא – משום לעו נמי ליבא למחש, ודאי אם היה יכול להחזירה – היה לן לחשו פן יוציא לעו כדו להחזירה, אפילו ניסת כבר
53 – דסבור דמותרת לחזור לו, דשוגגת היא. אבל עתה, שאינו יכול להחזירה – למה יוציא לעו? וליבא למימר, דהכא – כיון דאמר משום שם רע אני מוציאך – גלי אדעתיה שאינו רוצה
54 שיהא גט אם אינו שם רע, כמו בובין ולא איצטרכו ליה חזי (כתובות צו, א). והואו דובין נכסה אדעתא למיסק לארץ ישראל (קידושין מט, ב), דסגי בגלוי דעת. דעל כרחק הכא בעינן תנאי,
55 ממשני התם: הא מני – רבי מאיר היא, דאמר בעינן תנאי כפול, והכא – כדלא כפליה לתנאיה. ומה שייך הכא תנאי כפול אי סגי בגלוי דעת? אלא דאי בעינן תנאי. ולרבי מאיר דבעינן
56 תנאי כפול – אפילו לעו ליבא, כיון דלא התנה ולא כפל.

1 הלכה – אחר קידושין אצל חכם. והתירה – מן הנדרים. **אצל רופא וריפא אותה** – מן
2 המומין. עוקר הנדר מעיקרו – שהרי פותח לה בחרטה: אדעתא דהכי מי קא נדרת? והיא
3 אומרת לה: לא. וחכם אומר לה: הרי הוא בא לך לידי כך – הילכך לאו נדר הוא, ומותר
4 לך. נמצא כמי שלא היה עליה בשעת קידושין. **מכאן ולהבא** – אבל עד עכשיו היו
5 עליה. נמצא שבשעת תנאי הקדושין הטעתה.
6 הכי גרסינן: והתנאי, **אצל חכם והתירה, אצל**
7 **רופא וריפא אותה, אצל רופא וריפא אותה** – וקשיא
8 חכם אחכם. **הא** – דקתני מקודשת – רבי מאיר
9 היא. **דאמר אדם רוצה** – אינו מקפיד אם תלך
10 אצל חכם. **אין אדם רוצה בו** – הילכך,
11 אדעתא דהכי לא קידשה. **משום נדר** – שהיתה
12 נדרנית. **לא יחזיר** – מפרש במסכת גיטין תרי
13 טעמי. איבא למאן דאמר: משום קלקולא; שאם
14 נתנה אומר יחזיר – שמא תלך ותנשא, ונמצא
15 שם רע שאינו שם רע, או נדר נעקר על ידי
16 חכם, ומקלקלה זה, ואומר: אילו הייתי יודע שכן
17 הוא – אפילו נתנתי לי מאה מנה לא הייתי
18 מגרשין. לפיכך אומרים לו: הוי יודע שהמוציא
19 את אשתו משום שם רע או משום נדר – לא
20 יחזיר, ואם חביבה היא עליך – לא תמחר
21 להוציאה. ואי אתי תו לקלקל – לא מהימן,
22 שהרי יודע שנאסרה עליו, ולא חש לבדוק את
23 הדבר. ואיבא למאן דאמר: כדי שלא יהו בנות
24 ישראל פרוצות בעריות ובנדרים, כל נדר שידעו
25 בו רבים – שגדרתו בפני עשרה. **לא יחזיר** –
26 קסבר, טעמא משום שלא יהו פרוצות בנדרים
27 הוא, וכי נדרה בפני רבים, וזהו נדר שאין לו
28 הפרה, כדאמרינן בגיטין, פרצה יותר מדאי –
29 קנסוה. **שלא ידעו בו רבים** – דיש לו הפרה – לא קנסוה. ודכי אמר התם, דרבי יהודה
30 לא חייש בנדר לקלקולא. **רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם** – שאין הבעל
31 יכול להפר – שאינו מדברים שבניו לבניה, ולא עיניו נפש. **לא יחזיר** – קסבר טעמא
32 משום קלקולא. הילכך, בהאי איבא קלקולא. דאומרה אילו הייתי יודע דחכם יכול להתירו
33 – לא הייתי מגרשין, דרוצה הייתי שתתבונה בבית דין ויתירו לך. **ושאינו צריך חקירת**
34 **חכם** – נדר שהבעל יכול להפר. יחזיר – דבהאי לא מצי לקלקלה, שהיה לו להפר ולא
35 הפר. **לא אכרו צריך** – חקירת חכם. **אלא מפני שאינו חכם** – שהצריך חקירת חכם
36 אין בו קלקול, דלאו כל כמניה לומר "אילו הייתי יודע", לפי שאין אדם רוצה שתתבונה
37 אשתו בבית דין. אלא מפני מה אסרוהו – מפני שאינו צריך, דיכול הוא לכחש ולומר:
38 לא הייתי יודע שאני יכול להפר. וגורו האי אטו האי. **מאי טעמא דרבי יהודה** – דאמר,
39 נדר שהודר ברבים אין לו הפרה.

ולא

כתובות דף עד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) רלט

44 עליו חכמים לישא אותה שוב, ואף שעדיין לא נישאת לאחר. וכן
 45 המוציא את אשתו משום שם רע – שיצא עליה לעז של זנות, לא
 46 יחזיר אותה לאחר מכן. ונאמרו בזה שני טעמים (גיטין מו). א. מחשש
 47 שמא לאחר שתינשא לאחר תתיר האשה את נדריה, או שיתברר
 48 שהלעז לא היה נכון, ויטעון הבעל שעל דעת כן לא היה מגרשה,
 49 ונמצא שהגט בטל ובניה מן השני ממורים, ולכן כשמגרשה מחמת
 50 דברים אלו מזהירים אותו מתחילה שלא יוכל להחזירה, ולכן לא
 51 ימחר לגרשה, ואם גירשה ידע שלא יוכל להחזירה אף אם יתברר
 52 שלא היה הדבר אמת. ב. כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות
 53 בעריות ובנדרים, קנסו את היוצאות מחמת דברים אלו, שלא יוכל
 54 בעלה להחזירה לעולם.
 55 רבי יהודה אומר, כל נדר שיעזו בו רבים – שנדרתו האשה בפני
 56 אנשים רבים, והוציאה הבעל משום כך, לא יחזיר אותה לאחר
 57 מכן, כיון שהוא סובר שהטעם בתקנה זו הוא כדי שלא יהיו בנות
 58 ישראל פרוצות בנדרים, ונדר שנידר בפני רבים אין לו הפרה, וכיון
 59 שנדרה נדר חמור כזה, קנסוה שלא יוכל בעלה להחזירה. אבל אם
 60 הוציאה הבעל מחמת שנדרה נדר שלא ידעו בו רבים – שלא
 61 נדרתו בפני אנשים רבים, יחזיר – רשאי לישא אותה שוב.
 62 רבי מאיר אומר, כל נדר שצריך חקירת חכם – שרק חכם יכול
 63 להתירו על ידי פתח וחרטה, ואין הבעל יכול להפר אותו, והיינו
 64 שאין זה נדר בדברים שבינו לבניה, ולא נדר של עיני נפש, לא
 65 יחזיר אותה, כיון שהוא סובר שטעם התקנה הוא כדי שלא
 66 יקלקלה הבעל לאחר שתנשא לאחר, ויאמר שאם היה יודע
 67 שיתירו את נדרה לא היה מגרשה. ואם נדרה נדר שאינו צריך
 68 חקירת חכם, אלא הבעל יכול להפירו, יחזיר – רשאי להחזירה,
 69 כיון שאינו יכול לטעון שלא היה מגרשה, שהרי היה יכול להפר
 70 את נדרה בעצמו, וכיון שאין חשש לעז, לא אסרו עליו להחזירה.
 71 (רבי אלעזר אומר, אהד נדר שצריך חקירת חכם, ואהד נדר שאינו
 72 צריך חקירת חכם, לא יחזיר). אמר רבי אלעזר לרבי מאיר, אדרבה,
 73 לא אסרו להחזירה כשהוציאה מחמת נדר שצריך חקירת חכם
 74 להתירו, אלא גזירה מפני נדר שאינו צריך חקירת חכם, שבו עיקר
 75 הטעם לאסור להחזירה, כיון שהבעל יכול לומר שאילו היה יודע
 76 שהוא עצמו יכול להפירו לא היה מגרשה, ויוציא לעז על הגט
 77 שנתן לה. ונמצא שנחלקו רבי מאיר ורבי אלעזר היכן יותר
 78 מסתבר לאסור עליו להחזירה, בנדר שצריך חקירת חכם, או בנדר
 79 שאינו צריך חקירת חכם.
 80 קודם שתבאר הגמרא את סברת המחלוקת של רבי מאיר ורבי
 81 אלעזר, השייכת לסוגייתנו, מבארת הגמרא את טעמו של רבי
 82 יהודה. שואלת הגמרא: מאי מעמא דרבי יהודה, שנדר שנידר בפני
 83 רבים אין לו הפרה, ומחמת כן קנסוה שלא יחזירוה בעלה. משיבה
 84 הגמרא: דבתיב בפסוק בענין הגבעונים, שהיו משבעה אומות
 85 שבארץ כנען שהצטוו ישראל להשמדם, והם הערימו על ישראל
 86 ולמר שבאו מארץ רחוקה,

1 מְמַאֲנָה, וְהוֹלֵכֶת לָהּ, וְנִמְצָא שִׁמְהָ שֶׁנִּבְעֵלָה לְאָדָם זָר אִינוּ נֹחֲשִׁים
 2 כְּזֹנוֹת, שֶׁהָיָה הַתְּבַרֵר שֶׁלֹּא הִיתָה אִשֶׁת אִישׁ. וְהֵינּוּ שֶׁלֹּא כְּדַבְרֵי
 3 עוֹלָא, הַמְצַרִּיךְ גַּט אֶף בְּקֹדֶשִׁין אִלוּ.

4 שנינו במשנה: 'המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים,
 5 ונמצאו עליה נדרים, אינה מקודשת וכו', על מנת שאין בה מומין
 6 ונמצאו בה מומין, אינה מקודשת'. מביאה הגמרא ברייתא בענין
 7 זה: 'תנו רבנן, אשה שהתקדשה על מנת שאין עליה נדרים, ונמצא
 8 שהיו עליה נדרים בשעת הקידושין, ואחרי הקדושין הולכה אצל
 9 חכם, והתירה – התיר לה את הנדרים שנדרה, מקודשת. אבל אשה
 10 שהתקדשה על מנת שאין בה מומין, ונמצא שהיו בה מומין בשעת
 11 הקדושין, ואחרי הקדושין הלכה אצל רופא ורפא אותה, אינה
 12 מקודשת.

13 מבררת הברייתא: מה בין התרת הנדר על ידי חכם, שעל ידי כך
 14 נחשב שהתקיים תנאו שלא יהיו עליה נדרים, לבין ריפוי המומין
 15 על ידי רופא, שאינו מועיל. מבארת הברייתא: חכם, עוקר את
 16 הנדר מעיקרו, ולאחר התרתו התברר שמעולם לא היה עליה נדר,
 17 והרי התקיים תנאו, שאף בשעת הקדושין לא היו עליה נדרים,
 18 ואילו הרופא אינו מרפא אלא מקנא ולהכא, ואף שעתה אין עליה
 19 מומין, מכל מקום לא התקיים תנאו, שהרי בשעת הקדושין היו בה
 20 מומין, ולכן אינה מקודשת.

21 הגמרא מקשה סתירה מברייתא זו לברייתא אחרת. מקשה
 22 הגמרא: והתניא בברייתא אחרת, האשה שנתקדשה על מנת שאין
 23 בה נדרים, ולאחר הקידושין הלכה אצל חכם והתירה, או אשה
 24 שנתקדשה על מנת שאין בה מומין, ואחר הקדושין הלכה אצל
 25 רופא ורפא אותה, אינה מקודשת. וזהו שלא כאמור בברייתא
 26 הקודמת, שהתרת חכם מועילה אף לאחר הקדושין.

27 מתרצת הגמרא: אמר רבא, לא קשיא, כיון שדין זה שנוי במחלוקת
 28 תנאים, הא – הברייתא הראשונה, הסוברת שהתרת החכם
 29 מועילה גם אם נעשתה לאחר הקדושין, סוברת כרבי מאיר, והא –
 30 הברייתא השניה, הסוברת שאינה מקודשת, סוברת כרבי אלעזר.
 31 ומבארת הגמרא: הא רבי מאיר, דאמר, אדם רוצה שתתבנה אשתו
 32 בבית דין, כלומר, אינו מקפיד על כך שתלך לחכם להתיר את
 33 נדריה, אף שיש בכך בזיון מועט, ולכן מועילה התרת החכם לקיום
 34 התנאי, משום שבאופן זה רצונו שיהולו הקידושין. והא רבי אלעזר,
 35 דאמר אין אדם רוצה שתתבנה אשתו בבית דין, ומקפיד על כך
 36 שאשתו לא תלך לחכם להתיר את נדריה, וכשקדשה על תנאי
 37 שאין עליה נדרים, כוונתו להתנות שלא יחולו הקדושין אפילו אם
 38 תלך לחכם כדי שיתירם, ולכן גם באופן זה אינה מקודשת.

39 הגמרא מביאה את המקור למחלוקת זו. מבררת הגמרא: מאי היא
 40 – היכן מצינו שנחלקו רבי מאיר ורבי אלעזר בסברא זו. דתני
 41 במשנה (גיטין מה), המוציא את אשתו בגט משום נדר – שהיתה
 42 נודרת הרבה, ואינו רוצה לדור עם אשה נדרנית, לא יחזיר – אסור

המשך ביאור למסכת כתובות ליום רביעי עמ' ב

7 והנישואין ללא תנאי: איתמר, קדשה על תנאי שאין עליה נדרים,
 8 ובגמרא פתם – ובשעת הנישואין לא הזכיר את תנאו. רב אמר, חלו
 9 קדושיה אף שיש עליה נדרים, וצריכה הימנו גט. ושמואל אמר, לא
 10 חלו הקדושין, ואינה צריכה הימנו גט.
 11 מבארת הגמרא את דברי רב: אמר אביי,

1 נאמר רק בנדריים אלו של עיני נפש, והטעם לכך, משום דמידי
 2 דקפדי בה אינשי – נדרים שדרך בני אדם להקפיד בהם, הוה
 3 קפדיה קפידא – קפידתו חשובה קפידא ומבטלת את הקידושין,
 4 אך מידי דלא קפדי בה אינשי, לא הו קפדיה קפידא, ואין הקדושין
 5 בטלים.
 6 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים באופן שהקדושין היו על תנאי,

60 איני רוצה בעל נדרך, ואף איני רוצה לשהות עמו ואם ידור שוב
 61 יגרשני, כיון דלא ניתא לי דאיתפס בקריביה – איני רוצה להאסר
 62 בקרובי, והיינו באביו ואחיו, שהם בני משפחה חשובה, ורצוני
 63 שיתבטלו הקדושין לגמרי.
 64 מתרצת הגמרא: האשה אינה יכולה לטעון טענה זו, משום דאיהי
 65 – האשה, אין יחוס המשפחה חשוב בעיניה, אלא ככל דהו ניתא
 66 לה – נוח לה לדור עם כל בעל שהוא, והיינו בדבריו דריש לקיש,
 67 דאמר ריש לקיש, דרך הנשים לומר משל זה, טב למיתב מן די –
 68 טוב יותר לשבת שנים יחד, עם כל בעל שהוא, מלמיתב ארמלו –
 69 מאשר לשבת לבד כאלמנה, ולכן אצלה לא שייכת טענה זו,
 70 שאינה רוצה להאסר בקרובי.

* * *

71
 72 אגב מימרא זו של ריש לקיש, מביאה הגמרא מימרות נוספות של
 73 האמוראים בענין זה שנח לאשה בכל בעל שהוא: אפי' אמה,
 74 אפילו אשה דישומשקמא נבא – שבעלה קטן במראהו כנמלה,
 75 מכל מקום פורסיה ביה תראתא רמי לה – מושיבה את כסאה בין
 76 השרות בנות החורין, כלומר, בין הנשים החשובות, כאומרת 'גם
 77 לי בעל כמותכן'. רב פפא אמר, דנפסא נבא – אשה שבעלה
 78 'מנפס', מנער את הצמר מפסולת, שאומנות מאוסה היא, מכל
 79 מקום תיקרייה פסיפי כבא ותיתבי – תקרא לו לשבת עמה על
 80 מפתן הבית לעיני כל, ואינה מתביישת בו. רב אשי אמר, אפילו
 81 אשה דקפסא נבא – שבעלה הוא ממשפחה שיש בה דופי ושמץ
 82 פסול, לא בעי – אינה מבקשת ממנו אפילו מלפחי – [עדישים] לבשל
 83 בקוריא – [קדרה], שהוא מאכל פשוט וקל להשיגו, ואין בו חסרון
 84 כיון כל כך, אלא רק רוצה שיקרא שמו עליה שהוא בעלה.
 85 מסיימת הגמרא ומבארת את הטעם בכך: תנא בברייתא, [וכן] –
 86 כל הנשים הנשואות לבעלים פחותים ופסולים, ובכל זאת מראות
 87 להם חיבה, אין זה אלא מפני שמזונות עם אחרים, ותולות כבעליהן
 88 את העובר שנתעברו מן הזנות, ולכן נוח להן להנשא אפילו
 89 לבעלים כאלו.

* * *

90
 91 שנינו במשנה: 'כל מומין שפוסלין וכו' בכהנים פוסלין בנשים'.
 92 הגמרא מביאה ברייתא בענין מומים נוספים הפוסלים באשה: תנא
 93 בברייתא, הוסיפו עליהן – על המומין שפוסלין בכהנים ובנשים,
 94 מומין נוספים הפוסלין רק בנשים, ויעה – אשה המזויעה תמיד,
 95 וישומא – כתם כהה בעור, וריח רע הנודף מהפה.
 96 מקשה הגמרא: והני, ככהני לא פסלי – וכי מומין אלו אינם פוסלין
 97 בכהנים, כפי שמשמע מהברייתא. והתנן במשנה (בבבא מצא) בענין
 98 מומין הפוסלין את הבהמה מקרבן, תתקן, ותחולא, ותמוהים. והתנן
 99 במשנה אחרת (שם מג), מומין אלו הפוסלין את הבהמה מקרבן, בין
 100 אם הן מומין קבועין שנשארים לעולם, ובין אם הן מומין עוקרין –
 101 שעשויים להתרפא, פסולין אף באדם – פוסלים הם אף את הכהן
 102 מלעבוד בבית המקדש. הרי שמוהם, שבכללו גם זיעה וריח
 103 הפה, פוסל בכהנים.
 104 מתרצת הגמרא: אמר רבי יוסי פרבי הנינא, לא קשיא, פאן,
 105 בברייתא שמשמע ממנה שאין הזיעה פוסלת את הכהנים, מדובר
 106 בזויעה עוקרת, ולכן אם לא הייתה עליו בשעת העבודה, עבודתו
 107 כשרה. ובאן, במשנה ששנינו בה שמוהם פסול לעבודה, היינו
 108 בזויעה שאינה עוקרת, אלא מצויה בו תמיד, אף בשעה שעובד
 109 בבית המקדש, ולכן עבודתו פסולה.
 110 תירוצו נוסף: רב אשי אמר, ויעה, ומוהם קא רמית – וכי בדעתך
 111 להקשות סתירה בין מום של זיעה המזוהר בברייתא לבין מום של
 112 מוהם המזוהר במשנה, והרי אין זה אותו המום, שמוהם היינו
 113 שגופו מסריח תמיד אף ללא זיעה, ולכן פוסל בכהנים, ואילו הוהם,
 114 בזיעה, לנפי בהנינים אינה פוסלת, כיון דאפשר לעקרה – להעבירה,
 115 בקנייחא דתמרא – ביין קחה וחמוץ, קודם שיעבוד בבית המקדש.
 116 וקרייה תפה נמי – וגם כן אפשר – יכול הכהן למונעה, על ידי דנקט

1 ולא הפום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה' (יהושע ט יח),
 2 והטעם שלא נשאלו הנשיאים על שבועתם, כיון שנשבעו להם
 3 בפני רבים, ושבועה או נדר שנעשו ברבים אין להם הפרה.
 4 מבררת הגמרא: וקמה הוא שיעור של 'רבים', שהנודר בפניהם אין
 5 לו הפרה. מביאה הגמרא מחלוקת: רב נחמן בר יצחק אמר, שלשה,
 6 שנאמר לגבי טומאת זבה (ויקרא טו כח) 'ואשה כי יזוב זוב דמה ימים
 7 רבים, וימים היינו שנים, שמיעוט לשון רבים היא שנים, ורבים'
 8 היינו שלשה ימים, הרי ששלשה מכונים רבים. רבי יצחק אמר,
 9 עשרה נחשבים רבים לענין נדר, שהרי בפסוק שממנו לומדים דין
 10 זה, 'עדה בתיב פה, שנשבעו להם נשיאי העדה, ולשון 'עדה'
 11 האמורה בכל מקום היא עשרה אנשים.

12 עתה מבארת הגמרא את מחלוקת התנאים השייכת לסוגייתנו:
 13 רבי מאיר אומר, כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר, רבי אלעזר
 14 אומר, אדרבה, לא אכרו צריך אלא מפני שאינו צריך, ומבררת
 15 הגמרא: קמפלגי – באיזו סברא נחלקו רבי מאיר ורבי
 16 אלעזר. מבארת הגמרא: לדברי שניהם טעם המשנה שלא יחזיר
 17 את אשתו הוא מחשש קלוקל, שלאחר שתינשא לאחר יאמר
 18 שאם היה יודע שניתן להתיר את הנדר לא היה מגרשה, רבי מאיר
 19 סבר, אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין, כלומר, אין אדם מקפיד
 20 על כך שאשתו הולכת לחכם שיתיר את נדריה, ולכן אם הוציא
 21 את אשתו מחמת נדרים שחכם יכול להתירם, יוכל לומר שאילו
 22 היה יודע זאת לא היה מגרשה, ומחשש שיתען כן תקנו חכמים
 23 שאינו יכול כלל להחזירה, אבל בנדר שהבעל עצמו יכל להפר,
 24 ולא הפר, אינו יכול לקלקלה, ולכן לא אסרו עליו להחזירה קודם
 25 שנשאת לאחר. ורבי אלעזר סבר, אין אדם רוצה שתתבזה אשתו
 26 בבית דין, ולכן בנדר שצריך חקירת חכם לא יוכל הבעל לטעון
 27 שאם היה יודע זאת לא היה מגרשה, כיון שאין אדם שחלך
 28 אשתו לחכם להתיר נדריה, וכיון שאין בנדר זה חשש קלוקל היה
 29 ראוי לומר שיכול להחזירה, אך גזרו גם בנדר זה, משום נדר שאינו
 30 צריך חקירת חכם, שבו יכול הבעל לומר שאם היה יודע שהוא
 31 יכול להפירו לא היה מגרשה. וזה המקור למה שאמר רבה לעיל

32 (עד) בישוב הסתירה בין הברייתות בענין מקדש אשה בתנאי שאין
 33 עליה נדרים, והלכה לחכם והתירן, שהברייתא האומרת שהיא
 34 מקודשת סוברת כרבי מאיר שאין אדם מקפיד על הליכת אשתו
 35 לחכם להתיר את נדריה, והברייתא האומרת שאינה מקודשת
 36 סוברת כרבי אלעזר, שאדם מקפיד על כך.

37 הגמרא מביאה עתה יישוב אחר לסתירה בין הברייתות, במקדש
 38 על תנאי שאין עליה נדרים, והיו עליה נדרים, והתירן החכם. רבא
 39 אמר, הך – בברייתא השניה, שבה נאמר שאם הלכה לחכם
 40 והתיר את נדריה אינה מקודשת, באשה השויבה – בת גדולים
 41 עסקינה, ואף לדעת הסוברים שאין הבעל מקפיד שתתבזה אשתו
 42 בבית דין, מכל מקום אינה מקודשת, משום דאמר הבעל, אף
 43 שהתירה את נדריה, מכל מקום איני רוצה באשה נדרנית, ואף
 44 איני רוצה להשהותה בינתיים ואם תידור אגרשנה, כיון דלא ניתא
 45 לי דאיתפס בקרובותיה – איני רוצה להאסר בקרובותיה, והיינו
 46 באמה ובאחיותיה, שהם ממשפחה חשובה, אלא רצוני שלא יחולו
 47 הקדושין כלל, ואוכל לשאת את אמה או אחיותיה. אך בברייתא
 48 הראשונה, האומרת שאם חכם התיר את נדריה חלו הקדושין,
 49 מדובר באשה ממשפחה רגילה, וכיון שעתה אין עליה נדרים חלו
 50 הקדושין, ואם תמשיך לידור יוכל לגרשה, ואין לו הפסד בדבר.

51 מקשה הגמרא על תירוצו זה: אי הכי – אם כך, שהברייתא עוסקת
 52 באשה חשובה, יש להקשות, בסיפא של ברייתא זו, דקתני בה,
 53 אכל הוא – האיש, שקידש אשה על מנת שאין עליו נדרים, ובאמת
 54 היו עליו נדרים, ולאחר הקדושין הלך אצל חכם והתירו, או
 55 שקדשה על מנת שאין בו מומין, והיו בו מומין, ולאחר הקדושין
 56 הלך אצל רופא, ורופא אותה, מקדשה. ואם מדובר באשה חשובה,
 57 ליתני – היה לתנא לומר גם בסיפא שלגבי תנאי של נדרים אינה
 58 מקדשת, ולימא – והיינו מבארים זאת, דהך אדם השוב עסקינה,
 59 דאף שהתיר את נדריה, מכל מקום אמה – יכולה האשה לטעון

כתובות. המדיר - פרק שביעי דף עה עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רמ"א

תוספות

רמ"א

1 ולא הכוס בני ישראל - בגבעונים כתיב. רמ"א אמר - הא דקתני אצל חכם והתירה -
 2 אינה מקודשת. באשה חשובה - בת גדולים. דאפילו למאן דאמר רוצה אדם שתכתובה
 3 אשתו בבית דין - הכא אמר: אי אפשר באשה נדרנית. וגט נמי לא ניהא לי למיתבא לה
 4 - דאתסר באמה ואחותה. ולא ניהא לי לדיהו קדושין. אבל הוא - אם אמר לה: על
 5 מנת שאין עלי מומין ונדרים. מן דו - גוף שנים.
 6 משל הדיוס הוא שהגשים אומרות: טוב לשבת
 7 עם גוף שנים, משבת אלמנה. דשומשמן נברא
 8 - משל הדיוס הוא - מי שבעלה קטן כגמלה.
 9 בורסיה כי הראתא רמ"א - כסאה בין השרות,
 10 בנות חורין, מושיבה. כלומר: גם לי בעל כמוכס.
 11 נפסא - מנספ צמר. ואומנות מאיסה היא.
 12 תיקרייה בספי נבא ותתיב - אינה בושה
 13 לקרות על מפתן הבית ליטב שם אצלו בפני
 14 הכל. קולמא - ממשפחת דופי. מלפחי -
 15 ערשים, שהוא מאכל קל, ואין חסרון כיוס כל
 16 כן, אינה שואלת דימנו, אך יקרא שמו עליה.
 17 וכולן מונות ותולות כבעליהן - כל אלו
 18 שבעליהן שפלים ומראות להם חבה - אינו
 19 אלא שמונות תחתיהן, וכשמתעברות הן תולות
 20 את העובר כבעל. ונוח להן באנשים כל שהן,
 21 לפי שמונות תחתיהן. הוסיפו עליהם - בנשים,
 22 שאין כבהנים. זיקה - זועה תמיד. שומא -
 23 וזורא"ה. הזקן והחולה והמיוזם - לגבי מומי
 24 בהמה תנן. וקא סלקא דעתך: זיעה וריח הפה
 25 דאדם בכלל מוזהב. זיעה אמוזום קא רמיה -
 26 לאו רומיא היא; מוזהב - גופו מסריח, ובאדם
 27 נמי פוסל. אבל זיעה דאדם - אינה פוסלת
 28 כבהנים, כדקתני: "הוסיפו עליהם". דאפשר
 29 לעברה בקיומה דתמא - בין קתה, כאייגרא
 30 בלע"ה, עד שיעבוד עבודתו. וריח הפה נמי כו'
 31 - אבל גבי אשה, שהוא מדבר עמה כל שעה,
 32 לא אפשר. בעומדת על פיהתה - ולעולם
 33 בשאין בה שער, ובקטנה. פדהתה - מצחה.
 34 ונעשה מקומו צלקת - שנשאר שם רושם
 35 משחייתה המכה. צלקת - צפנדור"א.
 36 ודוגמתה בשחיית חולין (קברא) גבי תנור כלי
 37 חרס, דצלקיה מצלק, למעלותא - והכי קאמר:
 38 נוי הוא לאשה שיהו דריה מנדבלים טפה. נבי
 39 מומין תניא - הך מתניתין גבי מומין תניא, דקא
 40 חשיב זיעה ושומא וריח הפה ושאר מומין, וטפח
 41 בין שני דדי אשה. וכמה - נוי לה. וכמה - ידו
 42 נסין (אחת) משל חברותיה וידא מום. ולציון
 43 יאמר - משום דאירי בה רבי מיישא נקוט לה.
 44 "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה". לתעיד לבא,
 45 כשתיקיים מקרא שכתבו: "הביאו את כל
 46 אחיכם מנחה לה' וגו', כל מקום שימצאו שם
 47 ישראל יאמרו העמים: זהו מבני ציון, זה יולד בה
 48 - נביאנו שם. ולציון - כמו "וישאלו אנשי
 49 המקום לאשתו" (בראשית כו) - על אשתו.
 50 אחד הנולד בה כו' - "איש" ו"איש" יתירא קא
 51 דריש. אחד הנולד בה, ואחד המצפה לראותה
 52 יקרא מבניה, וביאודו אצלה. והוא יכוננה עליון
 53 - הקב"ה יכוננה להיות עליון, למעלה על כל
 54 העולם. וחד מינייהו - מבני ארץ ישראל. עירף
 55 - פקחים וחרפים. משנה האב צריך להביא
 56 ראיה - אם בא לתבוע כתובה מן האירוסין מזה
 57 שממאן לקחתה. נכנסה לרשות הבעל - ניסת,
 58 והוא בא להוציאה בלא כתובה על מומין שבה.
 59 הבעל צריך להביא ראיה - עדים. וכולה מפרש
 60 בגמרא. כמה דברים אמורים - שהבעל יכול
 61 לטעון על המומין.

1 **א** הכי סיפא דקתני אבל הוא שהלך כו' - בדשלמא אי טעמא משום דאין אדם רוצה
 2 שתכתובה אשתו בבית דין - כבעל לא שייך זילותא לילך, שרגיל ללכת בבית דין כל
 3 שעה לצרכו. **כאן** בזיעה עוברת - שיכול להעבירה על ידי רחיצת מים. דאבתי לא ידע
 4 דאפשר לעבור בקיומה דתמא. דהויא לא פסלה כבהנים, שהעובדה לפי שעה הוא, אפשר
 5 שמרחיצה ועוברת. ואין לפרש "עוברת": שעשויה
 6 להתרפאות - דהכי נוקי תמניתין בשאינה
 7 עוברת; הא בין קבועין בין עוברין קתני ועוד יש
 8 לומר: דזיעה עוברת שעשויה להתרפאות, ואפילו
 9 לא העבירה - כשר לעבודה, דלא מאיסה כולי
 10 האי. ומזהה הו' דווקא זיעה שאינה עוברת. והא
 11 דקתני "בין קבועין בין עוברין" - אבל מומין
 12 דקתני התם קאי. דהכי פירושו בין קבועין ששנוין
 13 באותה משנה, בין עוברין ששנוין שם, כגון
 14 חזורה.
 15 **והכמים** אמורים במה דברים אמורים במומין
 16 שבסתר כו' - נראה לרבינו יצחק:
 17 דרבי מאיר לא פליג אמומין שבגלוי, דמודה דאין
 18 יכול לטעון - דראה וניפייס הוא, כדאמר סתמא
 19 להתלמד בגמרא. ועוד: דאי פליג אמומין שבגלוי
 20 - אם כן, משכחת לה סימפון בעברים במומין
 21 שבגלוי, לרבי מאיר. ולא פליג אלא ביש מוחא
 22 אבל

16 **דו** מלמיתב ארמלו. אבוי אמר: דשומשמןא גברא - כורסיה כי הראתא רמי לה. רב פפא
 17 אמר: דנפסא גברא - תיקרייה בספי נבא. ותתיב. רב אשי אמר: דקלקסא גברא - לא בעי
 18 מלפחי לקודרא. תנא: וכולן מונות ותולות כבעליהן. "כל מומין שפוסלין וכו'". תנא: הוסיפו
 19 עליהן זיעה ושומא וריח הפה. והני כבהני לא פסלי? והתנן: הזקן והחולה והמיוזם. והתנן:
 20 מומין אלו, בין קבועין בין עוברין, פסולין באדם! אמר רבי יוסי ברבי חנינא: לא קשיא; כאן
 21 - בזיעה עוברת. כאן - בזיעה שאינה עוברת. רב אשי אמר: זיעה אמזום קא רמית? היתם
 22 גבי כהנים - אפשר לעברה בקיומה דתמא. וימריה הפה נמי, אפשר דנקט פולפלא כפומיה
 23 ועבד עבודה. אבל גבי אשה לא אפשר. האי שומא היכי דמיא? אי דאית בה שער - הכא
 24 והכא פסלה, אי דלא אית בה שער - אי שומא גדולה היא - הכא והכא פסלה, אי שומא
 25 קטנה היא - הכא והכא לא פסלה. דתניא: שומא שמיש בה שער - הרי זה מום, אין בה
 26 שער: גדולה - הרי זה מום, קטנה - אין זה מום. ואיזוהי גדולה? פירש רבן שמעון בן
 27 גמליאל: עד פאיסר האיטלקין! אמר רבי יוסי ברבי חנינא: בעומדת על פדהתה, פדהתה?
 28 ראה וניפייס הוא! אמר רב פפא: בעומדת לה תחת כפה של ראשה, ווימנין דמתחויא,
 29 ווימנין דלא מתחויא. אמר רב חסדא: הא מילתא מנברא רבה שמעי לי, ומנו? רבי שילא:
 30 נשכה בלב ונעשה מקומו צלקת - הרי זה מום. אמר רב חסדא: קול עבה באשה הרי זה
 31 מום, שנאמר: "כי קולך ערב ומראך נאורה". תני רבי נתן ביראה: בין דדי אשה טפה. סבר
 32 רב אחא בריה דרבא קמיה דרב אשי למימר: טפח - למעלותא. אמר ליה רב אשי: גבי
 33 מומין תניא. וכמה? אמר אבוי: שלש אצבעות. תניא, רבי נתן אמר: כל אשה שדדיה נסין
 34 משל חברותיה - הרי זה מום. וכמה? אמר רבי מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי משמיה
 35 דרבי יהושע בן לוי: טפח. ומי איפא כי האי גוונא? אין, דאמר רבה בר בר חנה: אני
 36 ראיתי ערבא אחת שהפשלה דדיה לאחוריה, והניקה את גנה. "ולציון יאמר איש ואיש
 37 יולד בה והוא יכוננה עליון". אמר רבי מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי: אחד הנולד
 38 בה ואחד המצפה לראותה. אמר אבוי: וחד מינייהו עירף פתרי מינן. אמר רבא: וחד מינן,
 39 כי סליק להתם - עירף פתרי מינייהו. דהא רבי ירמיה, דכי הוה הכא - לא הוה ידע מאי
 40 קאמרי רבנן, כי סליק להתם - קרי לן בבלאי טפשא. משנה היו בה מומין ועודה בבית
 41 אביה - האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה היו בה מומין הללו, ונסתתפה שדהו. נכנסה
 42 לרשות הבעל - הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו, והיה
 43 מקחו מקח טעות, דברי רבי מאיר. והכמים אמורים: כמה דברים אמורים - במומין שבסתר,
 44 אבל

1 **אבל** במומין שבגלוה אין יכול לטעון - תימא; לרב, דמוקי כולה מתניתין כנסה ונמצאו
2 עליה נדרים בקדישה על תנאי: מה שייך לחלק בין מומין שבשטר למומין שבגלוה,
3 הואיל והתנה על מנת שאין בה מומין; ונראה לרבינו שמשון בן אברהם: דכשהתנה - לא
4 על מומין שבגלוה נתכבין - דארתן ראה ונתפייס, אלא על מומין שלא ראה נתכבין. וכשיש
5 נמי מרחץ באותה העיר - אית לן למימר שלא
6 התנה אלא על מומין שאין נבדקין על ידי מרחץ,
7 כגון ריח הפה ונכפה הקמיע וזמן. וקאי בין
8 ארשות האב בין ארשות הבעל. והכי קאמר: אינו
9 יכול לטעון - אפילו הביא הבעל ראייה, אינו
10 מועיל לו כלום. **הברא** - פירש רבינו הנגאל:
11 שבעה **מי** ששנה זו לא שנה זו - קשה: דאם
12 כן, אמאי נקט ברישא "עודה ברשות האב", וסיפא
13 "בנסה לרשות הבעל"? איפכא הוה ליה למייתי
14 - דהוה רישא רבותא טפי וסיפא רבותא טפיל
15 ואומר רבינו שמשון בן אברהם: דדוקא נקט הכי.
16 דכי דכי דפליגי רישא וסיפא בפלוגתא דרבן
17 גמליאל ורבי יהושע - הכי נמי פליגי בהכי: התנא
18 דרישא סבר דדוקא עודה בבית אביה צריך
19 להביא ראייה, אבל בנסה לרשות הבעל - אין
20 צריך להביא ראייה, דאפילו ביא הבעל עדים דעד
21 שלא התארתה חיה בה מומין הללו - כיון שנשאה
22 - חזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודק,
23 והאי ראה וניפייס הוא. ותנא דסיפא סבר: אף על
24 גב דבנסה לרשות הבעל, ואיכא למימר חזקה אין
25 אדם שותה בכוס כר - כשהביא הבעל ראייה חיי
26 מקחו מקח טעות - דאין אדם מתפייס במומין.
27 **אבל** היבא דליכא חזקה דממונא אויל בטר
28 חזקה דנפא - פירושו: אף על גב דאיכא חזקה
29 אחרת דנפא חזקת הגוף, כי הכא, דבליא חזקת
30 ממון יש חזקה אחרת - דהעמידנה בחזקת פניה.
31 דדוקא כי איכא חזקת ממון לא אלימא ליה חזקת
32 הגוף כנגד חזקת ממון, אבל היבא דליכא חזקת
33 ממון - אלימא ליה חזקת הגוף משאר חזקות.
34 דאי ליכא שום חזקה אחרת כנגדה - מאי אתא
35 לאשמעינן? פשיטא דראיל בטר חזקת הגוף, כיון
36 דאין דבר מכחישה! והדיא נמי דמייתי איכא
37 חזקה אחרת כנגדה, כמו שאפרש. ומיהו, תימא
38 לרבינו יצחק: דהיכי מצי למימר דאי לאו חזקת
39 ממון דהכא הוה אויל רבי יהושע בטר חזקת הגוף?
40 הוא חיי חזקת ממון במוקד תרתי - דאית לן למימר
41 העמידנה בחזקת פניה! וכי תימא: אדרבה, העמד
42 אותה בחזקת שלימה, השתא הוא דנעשה מום
43 - הרי מום לפניך! דכי האי הונא חשבינן תרתי
44 לריעותא גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר, דאמרינן
45 כל טהרות שנעשו על גביו למפרע, בין ברשות
46 היחיד בין ברשות הרבים - טמאות, משום
47 דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו, ואימור לא טבל. וכי תימא: העמד מקוה על חזקתו,
48 ואימור לא חסר - הרי חסר לפניך. ונראה לרבינו שמשון בן אברהם: דחזקת פניה לא
49 חשיבא ככל חזקת לגבי חזקת הגוף. **ספק** טמא - הקשה רבינו תם: מאי טעמא דרבנן
50 דאמרי טמא? אמאי לא אוילין בטר חזקה? דהא אמרינן בפרק קמא דחולין (י"ג): גנא דא
51 מילתא דאמור רבנן אוקי מילתא בטר חזקה - ומייתי לה מקרא? אומר רבינו תם: דהכא
52 מיירי בשנוקק לטמאה - שהיה בו נגע אחד שחזן או מכה קודם, והיה מוחלט ממנו, וקודם
53 שנטהר - נולד בו ספק, ואורח שנטהר מן הראשון לא נשאר בו אלא ספק זה. וכן משמע בשלח נזיר (ס"ה).
54 דהעמידנו בחזקת שלא היה בו נגע, אף על גב דאיכא חזקה דהעמידנו בחזקת טומאה כנגדה. והכי נמי הוה אמרינן לעיל אי לאו חזקה דממונא, ואם תאמר: היכי ליף מהתם? דשאני התם
55 דכתיב קרא, כדליף בסוף נזיר מילתהו או לטמא? דפתח בו הכתוב לטהרה תחילה! ויש לומר: דמהתם גמרינן. והא דלא אויל רבי יהושע בטר חזקה דגופא בראה מדברת ומעוברת בפרק
56 קמא (לעיל א"ג) - משום דמעלה עשו ביחוסין. **שער** לבן קודם לבהרת טהור - דרש מדכתיב "שער לבן בבהרת" - משמע שהבהרת קדמה. **אמר** רבה קידה וטיהר - רבנו תם גריס
57 "רבא", מהדיא ד"השוכר את הפועלים" (בבא מציעא פ"א) בעובדא דרבה בר נחמני. **רישא** כאן נמצאו כאן היו - ולא מצי למימר השתא העמד רשות האב על חזקתו - דהא איתרע
58 ליה, שנמצאו ברשותו. הילכך, אוילין בטר חזקת ממון. והיא אומרת משארסתני נאנסתי - דתם נמצאת ריעותא ברשות הבעל - שנשאה ולא מצא לה בתוליה, ולכך נאמנת לרבן גמליאל,
59 דלא איתרע חזקת רשות האב. ואיירי בענין שיכול לזכות שנאנסה תחת בעלה. דאי בענין שודאי לא נאנסה משנשאה, אף על גב שנכנסה לרשות הבעל - איתרע לה חזקת רשות האב,
60 והואיל דהיא ברשות אביה נאנסה.

1 אין יכול לטעון - ידיע ונתפייס. **גמרא** הבעל מהימן - דאמר: הואיל וספק הוא אם
2 הטעתו ואם לאו - העמד ממון על חזקתו. **מני רבי יהושע היא דאמר** - בפרק קמא,
3 היא אומרת: משארסתני נאנסתי, והוא אומר: עד שלא ארסתיך - לא מפיה אנו חזין,
4 שתהא נאמנת, אלא העמד ממון על חזקתו. ולא אוילין בטר חזקה דגופא, לומר: הואיל
5 וספק דידינו על שעת אירוסין מה היא - העמד
6 הגוף על חזקתו של קודם לכך, והרי נולדה
7 בתולה. והכא נמי, לא אמרינן העמד הגוף על
8 חזקתו, ובלא מומין נולדה. **אתאן** לרבן גמליאל
9 **דאמר** - התם: היא נאמנת, דחזקה דגופא
10 עדיפא. **הברא** - קשיא רישא לסיפא. מי ששנה
11 זו לא שנה זו - רישא לרבי יהושע, והוא הדין
12 לנכנסה לרשות הבעל. וסיפא לרבן גמליאל,
13 והוא הדין לעודה בבית אביה, שאין לנו טעם
14 לחלק בין עודה בבית אביה לנכנסה לחופה. לא
15 תימא רבי יהושע לא אויל בטר חזקה דגופא
16 כלל - אפילו במקום שאין חזקת ממון עומדת
17 נגדה לחכמישחיה. **היבא דאיכא חזקה דממונא** -
18 עומדת לנגדה, כי הכא. **טמא** - דהכי כתיב
19 קרא (ויקרא י"ג) "שער לבן בבהרת". **רבי יהושע**
20 **אומר** כהה - כדמפרש רבה. כהה טהור - הרי
21 הוא ככהה הנגע ממראהו, שהוא טהור. ומשם
22 רבי משה הירשן שמעת: רבי יהושע קידה.
23 מאי קידה? אמר רבה: קידה וטיהר. כלומר,
24 קידה בדבר, ונחלק עליהם וטיהר. וכאדם
25 שנקדו שניו על אדם שאין משגיח לדבריו. וכן
26 מצאתי בתורת כהנים: ורבי יהושע קידה וטיהר.
27 אלמא: העמד הגוף על חזקתו, ולא תטמאנו
28 ומספק. **רבא אמר רישא כאן נמצאו כאן היו** -
29 רבא מהדר לאקשאו כולה כרבן גמליאל,
30 דאוקמינן הלכתא כוותיה בפרק קמא. לעולם
31 חזקה דגופא עדיף, ורישא טעמא משום דכיון
32 דבבית אביה נמצאו המומין - איתרע חזקתיה
33 דאב, דאיכא למימר: כאן היו קודם אירוסין.
34 ובפרק קמא נמי פלוגתיהו בנכנסה לרשות
35 הבעל היא, ובה אמר רבן גמליאל דלא הורעה
36 חזקת אביה בכך. **משנתארסה** לא - אם הביא
37 הבעל ראייה שראו בה מומין הללו משנתארסה,
38 והיא עודה בבית אביה, לאו ראייה היא. ואי
39 טעמא משום כאן נמצאו כאן היו - הרי בבית
40 אביה נמצאו. אלא על כרחך רישא וסיפא
41 פליגי, ואפילו באו לדין בעודה בבית אביה -
42 אית ליה לתנא דסיפא דדייא נאמנת. **אמר** ליה
43 - לעולם רישא משום כאן נמצאו כאן היו הוא,
44 ומשנתארסה, משום דאיכא תרתי. והיבא
45 שהביא עדים שראו בה מומין הללו משנתארסה
46 בבית אביה - משום הכי לאו ראייה היא.
47 דאיכא תרתי ליפות כהה: חזא - העמד הגוף על חזקתו, ולא היו בה בשעת אירוסין,
48 שהכל חולף אחר אותה שעה. ואם תאמר הורעה החזקה - הואיל וכאן נמצאו - חזקה
49 אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודק. ואפילו כאן היו קודם קדושתו זה שהבטיסה
50 לחופה, וזו היא שתיית הכוס, ביודע שבדקה ונודע לו, וראה וניפייס.

דאיכא תרתי ליפות כהה: חזא - העמד הגוף על חזקתו, ולא היו בה בשעת אירוסין, שהכל חולף אחר אותה שעה. ואם תאמר הורעה החזקה - הואיל וכאן נמצאו - חזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודק. ואפילו כאן היו קודם קדושתו זה שהבטיסה לחופה, וזו היא שתיית הכוס, ביודע שבדקה ונודע לו, וראה וניפייס.

דאיכא תרתי ליפות כהה: חזא - העמד הגוף על חזקתו, ולא היו בה בשעת אירוסין, שהכל חולף אחר אותה שעה. ואם תאמר הורעה החזקה - הואיל וכאן נמצאו - חזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודק. ואפילו כאן היו קודם קדושתו זה שהבטיסה לחופה, וזו היא שתיית הכוס, ביודע שבדקה ונודע לו, וראה וניפייס.

כתובות דף עה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רמג

58 כן, אלא, כי לא אויל רבי יהושע פתר חזקה דגופא, היינו רק היבא
59 דאפיא – במקום שיש נגדה חזקה דממונא, משום שהוא סובר
60 שחזקת ממון עדיפה משאר חזקות, אכל היבא דלפיא – במקום
61 שאין חזקה דממונא, אויל רבי יהושע פתר חזקה דגופא להכריע
62 כמותה, ואף נגד חזקות אחרות. ומוכיח זאת רבא. דתניא בברייתא
63 לגבי נגעי גוף, שנתנה בהם התורה שני סימני טומאה, 'בהרת',
64 והיינו שהעור הפך להיות לבן, ומחמת כן נראה כעמוק משאר
65 העור, וכן שיהיה בתוך הנגע שתי שערות לבנות, הדין הוא שאם
66 הפתרת היתה קודם לשער לבן, נעשה האדם טמא מוחלט. אולם
67 אם השער לבן היה קודם לפתרת, האדם טהור, משום שאין זה סימן
68 טומאה. ואם היה טמא האדם מחמת נגע אחר, ואחר כך נולדו בו
69 סימנים אלו של בהרת ושער לבן, אך יש פסק איזה מהם קדם, הרי
70 הוא טמא מספק מחמת נגע זה, אף אחר שנטהר מנגעו הראשון,
71 כיון שמעמידים אותו על חזקתו שטמא הוא מחמת הנגע הראשון
72 שהיה בו. ורבי יהושע אומר, פהה. ומאי פהה? – מה כוונת רבי
73 יהושע באומרו שהנגע 'כהה', האם כוונתו שדינו כנגע שהוכחה
74 ממראיתו מארבעה מראות נגעים, שהוא טהור, או שכוונתו
75 שאמנם אינו כמראה הלבן שבהם, אך דינו ככהה שבהם, שהוא
76 טמא ודאי, ושלא כתנא קמא שמטמא רק מספק, ואמר רבה, כוונת
77 רבי יהושע פהה, וטהור, והיינו משום שמעמידים אותו על חזקת
78 הגוף, שלא היה נגע טמא במקום זה, ולכן תולים שבאה הבהרת
79 אחרי השער הלבן ואין זה סימן לנגע מוחלט. הרי שרבי יהושע
80 סובר שהולכים אחר חזקת הגוף להכריע בספיקות, ואף שיש כאן
81 חזקת טומאה המתנגדת לחזקת הגוף כאמור.
82 הגמרא חוזרת לקשייתה לעיל שדיני המשנה סותרים זה את זה.
83 מתרצת הגמרא באופן נוסף: רבא אמר, באמת אין הרישא והסיפא
84 חולקים, אלא כל המשנה שנויה כדעת רבן גמליאל שהלכה
85 כמותו, שחזקת הגוף עדיפה על חזקת ממון. והטעם ברישא, שאם
86 נמצאו בה מומין כשהיא ברשות האב, אין האב נאמן שהמומין
87 נולדו לאחר האירוסין, אף שחזקת הגוף מסייעת לו, משום שיש
88 חסרון בחזקת הגוף, שהרי פאן נמצאו ופאן היו, כלומר, כיון
89 שנמצאו בה המומים כשהיא ברשות אביה, אנו אומרים שכאן היו
90 קודם לכן, לפני האירוסין, ואין לה כתובה. ופיפא נמי, כיון
91 שנמצאו בה המומין אחר שנכנסו לרשות הבעל, אנו אומרים
92 שפאן נמצאו ופאן היו, כלומר, כיון שנמצאו ברשות בעלה, בזמן
93 שמעשי ידיה ומציאתה שלו, אין ראייה שנוולדו קודם לכן, ברשות
94 האב, אלא יתכן שנוולדו ברשות הבעל, וכיון יש להעמידה
95 על חזקת הגוף, שנוולדו בה המומים עתה, כשהיא ברשות הבעל,
96 ויש לה כתובה.
97 מקשה הגמרא: איתנייה אפי לרבא, כיצד אתה אומר שאם
98 נמצאו המומין ברשות האב אין חולכים אחר חזקת הגוף, אלא
99 אומרים שכאן נמצאו ופאן היו, והרי שנינו במשנתנו, נכנסה
100 לרשות הבעל ונמצאו בה מומין, הפעל לרביה לכהן לכהן שער
101 שלא תתארם היו בה מומין אלו, ויהיה מקחו מקח פועות. ויש לדייק,
102 שדווקא אם הביא הבעל ראייה שהיו בה המומין עד שלא תתארם,
103 אין – נפטר הבעל מכתובתה, אך אם הביא עדים שראו את המומין
104 משתתארם, לא – אינו נפטר, כיון שיתכן שנוולדו לאחר האירוסין,
105 ולדברי רבא קשה, אמאי – מדוע אין הבעל נפטר מכתובתה, ליפא
106 – נאמר גם כאן סברא זו, שפאן – ברשות האב נמצאו, שהרי אף
107 לאחר האירוסין היא ברשות אביה, ופאן היו – נולדו ברשות
108 אביה, קודם האירוסין. אלא ודאי שאין סברת 'כאן נמצאו כאן
109 היו' מריעה את כח חזקת הגוף, ויש לבאר את המשנה כתיורצו
110 של רבי אלעזר לעיל, שהרישא והסיפא של משנתנו לא נאמרו
111 כדעת תנא אחד, אלא הרישא כרבי יהושע והסיפא כרבן גמליאל,
112 שנחלקו האם חזקת הגוף עדיפה או חזקת ממון עדיפה, והדין
113 המבואר בסיפא של 'כנסה לרשות הבעל', היינו כרבן גמליאל
114 שחזקת הגוף עדיפה מחזקת ממון, ולכן אין עדי הבעל מועילים
115 כשהם מעידים שראו בה מומים לאחר האירוסין, כיון שחזקת
116 הגוף מכריעה שנוולדו המומים לאחר האירוסין.
117 מתרצת הגמרא: אמר ליה רבא, אין זו קושיא, ובאמת כשראו

1 אכל במומין שפגלויו שנמצאו בה, אינו יכול למעון שמקחו מקח
2 טעות, כיון שאם היו בה מומים אלו קודם האירוסין, בודאי ראה
3 אותם ועל דעת כן קידשה, ולכן אף אם יביא הבעל ראייה לדבריו,
4 בין בעודה בבית אביה ובין כשכנסה לרשותו, חייב בכתובתה.
5 מוסיפה המשנה: ואם יש פתחין פאוה העיר, אף על מומין שפפותר
6 אינו יכול למעון שמקחו מקח טעות, מפני שהוא בודקה פקרוכותיו
7 – על ידי שמבקש מקרובותיו לפני האירוסין שיבדקה במרחץ,
8 ואם נמצא שיש בה מומים, בודאי ידע על כך והתרצה בה.

* * *

נמרא

11 לעיל בפרק ראשון (ב) נחלקו תנאים בדיון של הנושא אשה
12 בחזקת בתולה ומצאה בעולה, והאשה אומרת שנאנסה לאחר
13 האירוסין ולא הפסידה כתובתה, ואילו הבעל טוען שמא נבעלת
14 לפני האירוסין והיה זה מקח טעות. רבן גמליאל סובר שהאשה
15 נאמנת, ורבי יהושע סובר שאינה נאמנת. וטעם מחלוקתם ולפי
16 הביאור השני בגמרא שם, שלדעת רבן גמליאל יש לאשה 'חזקת
17 הגוף' שנוולדה בתולה, וחזקה זו מסייעת לה שנאנסה בזמן
18 המאוחר ביותר, והיינו לאחר האירוסין. ואילו טעמו של רבי
19 יהושע הוא כיון שיש לבעל 'חזקת ממון' על כסף הכתובה שהיא
20 תובעת ממנו, ואין לחייבו ללא ראייה. הגמרא מבררת כדעת מי
21 סוברת משנתנינו.

22 שנינו במשנה: 'היו בה מומין ועודה בבית אביה, האב צריך להביא
23 ראייה שמשנתארסה היו בה מומין הללו ונסתחפה שדהו. הגמרא
24 מבררת כדעת מי סוברת משנתנינו. מדייקת הגמרא: מפפא –
25 הטעם שיש לאשה זו כתובה, הוא רק משום מדייקת [שמביא]
26 האב ראייה לדבריו, שנוולדו בה המומין לאחר האירוסין, הא – אבל
27 אם לא מדייק האב ראייה לדבריו, הפעל מדייקת – נאמן לטעון שהיו
28 בה המומין לפני האירוסין, וכיון שמקחו מקח טעות אין לה
29 כתובה, מני – כדעת מי נשנתה משנה זו, כרבי יהושע היא, דאמר
30 לעיל (ב) לגבי אשה שהתקדשה בחזקת בתולה ונמצאה בעולה,
31 'לא מפיה אנו תיין' – אין אנו מאמינים לטענתה שנאנסה לאחר
32 שהתקדשה, משום שחזקת ממון של הבעל עדיפה על חזקת הגוף
33 שיש לה, והוא הדין שבמשנתנו עדיפה חזקת הממון של הבעל על
34 חזקת הגוף של האשה, שהיא מחזקת כמי שנוולדה ללא מומין.
35 אמנם לפי זה קשה, אמאי – אמור ופרש את הסיפא של משנתנו,
36 אם נכנסה לרשות הבעל בנשואין, ורוצה הבעל להפטר מכתובתה
37 בטענה שהיו בה מומים אלו קודם האירוסין, הפעל צריך להביא
38 ראייה לכן, ומשמע, מפפא מדייקת הפעל ראייה – רק אם יביא הבעל
39 עדים שהיו בה מומים אלו קודם האירוסין יפטר מכתובתה, הא לא
40 מדייק – אבל אם לא יביא הפעל ראייה, האב מדייק שנוולדו בה
41 המומין לאחר האירוסין והבעל חייב בכתובתה, אהאן – באנו בדיון
42 זה לשיטת רבן גמליאל, דאמר שהאשה נאמנת בטענתה שנאנסה
43 תחת בעלה, ומשום שחזקת הגוף שיש לה עדיפה מחזקת הממון
44 של הבעל, ואף כאן האב נאמן לומר שנוולדו בה המומים לאחר
45 האירוסין מחמת חזקת הגוף שמסייעת לו, וחזקה זו עדיפה מחזקת
46 הממון של הבעל, ונמצא שדיני משנתנו סותרים זה את זה.

47 מתרצת הגמרא: אמר רבי אלעזר, תכרא – דיני משנה זו מקשים
48 ומשברים זה לזה, ולכן צריך לומר שמי ששנה זו, לא שנה זו, אלא
49 הדין הראשון, שבלא ראייה מפסידה האשה את כתובתה, היינו
50 כרבי יהושע, ואף אם היא בבית בעלה עליה להביא ראייה שנוולדו
51 בה המומים לאחר האירוסין. והדין השני, שללא ראייה חייב הבעל
52 בכתובתה, הוא כרבן גמליאל, ואפילו אם היא בבית אביה, על
53 הבעל להביא ראייה שהיו בה מומים אלו קודם האירוסין.
54 אגב שהוכיחה מחלוקת תנאים זו, מביאה הגמרא את ביאורו של
55 רבא בשיטת רבי יהושע, שחזקת ממון עדיפה על חזקת הגוף: אמר
56 רבא, לא תיפא – אל תאמר שרבי יהושע לא אויל פתר – אינו הולך
57 אחרי חזקה דגופא בלל, וכל חזקה אחרת מכריעה נגדה, אין הדבר

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שבת קודש עמ' א

פילפלא בפומיה - שישים לפל בפיו כדי להעביר את הריח, ועביר עבודה - ויעבוד כך בבית המקדש, אכל לנפי אשה, לא אפער - אין תקנה לזיעתה או לריח רע היוצא מפיה, שכן בעלה מדבר עמה בכל עת, ואינה יכולה לעשות כך כל הזמן.

שנינו בברייתא שגם שומא היא מום הפוסל בנשים ואינו פוסל בכהנים, הגמרא דנה באיזו שומא מדובר. מבררת הגמרא: האי שומא - שומא זו, הנחשבת כמום אצל האשה, היכי דמא - באיזו שומא מדובר, אי דאית בה שער - אם מדובר כשיש עליה שיער, הרי הקא והקא - בין בנשים ובין בכהנים פסקה. ואי דלא אית בה שער - ואם אין בה שיער, עדיין יקשה, אי שומא גדולה היא, הקא והקא - בין בנשים ובין בכהנים פסקה, ואי שומא קטנה היא, הקא אלו: דתניא בברייתא, בענין מומין הפוסלין בכהנים, שומא שיש בה שער, הרי זה מום, ואם אין בה שער, אם היא גדולה הרי זה מום, ואם היא קטנה אין זה מום. ואיזוהי גדולה, הפוסלת, פירש רבן שמעון בן גמליאל, עד שתהיה גדולה באיפר האימלקי ו-מטבע של כסף, וכיון שהתבאר במשנה (עב) שכל המומים הפוסלים בכהנים פוסלים בנשים, הרי אף לענין שומא הדין הוא כן, ואם כן קשה באיזו שומא אמרה הברייתא שהיא פוסלת רק בנשים ולא בכהנים.

מתרצת הגמרא: אמר רבי יוסי ברבי חנינא, הברייתא עוסקת בשומא העומדת על פדהקה ו-מצחוה של האשה, שהוא מקום גלוי, ולכן אף אם היא קטנה ואין בה שיער נחשבת למום הפוסל בה, ואילו בכהנים אין שומא כזו פוסלת.

תמדה הגמרא: פדהקה - אם מדובר בשומא שבמצחה, הרי ראיה וניפיים הוא - ודאי ראה הבעל את השומא, ואף על פי כן התפיס בה והסכים לשאתה, וכיצד הוא יכול לטעון שזה מקח טעות. מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, בעומדת לה השומא תחת פפה ו-הכיסוין של ראשה, ויומני דמתחויא - פעמים שהיא נראית, ויומני דלא מתחויא - ופעמים שאינה נראית, ויתכן שלא ראה את הבעל עד אחר הנשואין, ומכל מקום הוא מקפיד עליה, כיון שלפעמים היא נראית, ולכן היא נחשבת למום הפוסל את האשה.

הגמרא מביאה מומים נוספים הפוסלים באשה: אמר רב חסדא, הא מילתא, מנברא רבה שמעי לי - דין זה, מאדם גדול שמעתי, ומונו - ומי הוא, רבי שילא, שאמר כך, אשה שנשקה בלב ופצעה, ולאחר שהתרפא הפצע נעשה מקומו צלקת, הרי זה מום. בין נוסף: אמר רב חסדא, קול עכה פאשה, אם יש לאשה קול עבה דין הרגיל, הרי זה מום. שפאמר בי קולך ערב ומראך נאוד' (שהישב יד), הרי שדרך האשה שקולה ערב, ואם קולה עבה זהו מום.

הגמרא דנה במום נוסף שיש באשה: תני רבי נתן בבראית, בין דדי אשה יש רוחב טפת. סבר רב אחא בריה דרבא קמיה רב אשי למימר - רב אחא בנו של רבא ישב לפני רב אשי, וסבר שפירוש הברייתא הוא ששיעור טפה נחשב למעליותא - נוי הוא לאשה. אמר ליה רב אשי, ברייתא זו לנפי מומין תניא - היא נשנית, כהמשך לברייתא שהובאה לעיל, שזיעה וריח הפה הם מומים הפוסלים באשה. מבררת הגמרא: וקפה - מהו השיעור הראוי להיות בין דדיה, שהוא נוי לה. מבארת הגמרא: אמר אביי, רוחב שלש אצבעות.

ברייתא נוספת בענין זה: תניא בברייתא, רבי נתן אומר, כל אשה שדידה נסין ו-גדולים משל חברותיה, הרי זה מום. מבררת הגמרא: וקפה - מהו השיעור ההפרש בינה לבין חברותיה כדי שיחשב הדבר מום. מבארת הגמרא: אמר רבי מיישא בר בריה ו-בן בנו

דרבי יהושע בן לוי, משמיה דרבי יהושע בן לוי סבו, אם היו דדיה גדולים משל חברותיה טפת, זהו מום הפוסל בה. תמדה הגמרא: ומו אפא בי האי גוונא - וכי קיים מום כזה בנשים. משיבה הגמרא: אין - אכן, יש מציאות כזו. דאמר רבה בר בר חנה, אמי ראינו ערבא ו-ישמעאלית אחת, שהפשילה את דדיה לאחוריה, והניקה את בנה.

אגב דברי רבי מיישא בן בנו של רבי יהושע בן לוי, מביאה הגמרא מאמר נוסף משמו: נאמר בפסוק (ההלים פו ה), וליציון יאמר איש ואיש ילד פה והוא יבוננה עליו, כלומר, לעתיד לבא כשיתקיים הפסוק (ישעיה סו ט) ויהיאו את כל אחיכם מפל הגוים מנחה לה', שיביאו הגוים את עם ישראל מן הגולה לארץ ישראל, בכל מקום שימצאו שם אחד מישראל יאמרו, זה מבני ציון, נביאנו לשם, ואמר על כך רבי מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי, הטעם שנאמר בפסוק פעמיים 'איש', לרמוז שאחד הנולד פה - בציון, ואחד המצפה לראותה, על אף שלא נולד בה, שניהם ייקראו לעתיד לבא מבניה, ויביאום הגוים לציון.

הגמרא מביאה מאמר שבשב חכמי ארץ ישראל: אמר אביי, ונאף על פי שהושוו בני חוץ לארץ המצפים לראות את ציון לבני ארץ ישראל, היינו לענין זכותם לעתיד לבא, אך מכל מקום חד מינייהו עדיף פתרי מינן - אחד מחכמי ארץ ישראל שקול בביקחות ובחריפות כשנים מאתנו. חכמי חוץ לארץ. אמר על כך רבא, ומכל מקום, חד מינן בי פליק להתם - כאשר אחד מאתנו, חכמי חוץ לארץ, עולה לארץ ישראל, עדיף פתרי מינייהו - הרי הוא שקול כמו שנים מחכמי ארץ ישראל. וראיה לכך, דהא רבי ירמיה, שעלה מבבל לארץ ישראל, דבי הוה הקא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן - כשהיה כאן, בבבל, לא היה מבין היטב את דברי החכמים, והיה מרבה בשאלות, ובכל זאת בי פליק להתם - כשעלה לארץ ישראל, קרי לן 'בבליא ממשא' - כינה אותנו 'הבבלים הטיפשים', ואילו חכמי ארץ ישראל שהיו שם קודם אינם קוראים לנו כך, ומוכח שכשעולה אחד מחכמי בבל לארץ ישראל הרי הוא שקול כשנים מהם.

משנה

במשנה הקודמת (עב) התבאר שהמקדש אשה ללא תנאי, ונמצאו בה מומים, צריכה גט, אך אין לה כתובה. משנתנו עוסקת באשה שיש בה עתה מומים, ואין ידוע אם היו בה מומים אלו קודם הקדושין, או שנולדו בה לאחר הקדושין: נערה שנתקדשה לאיש בחזקת שלימה, ונמצא שהיו בה מומין, ועודה - בזמן שהיא עדיין ארוסה ונמצאת בבית אביה, והבעל טוען שמא היו בה מומים אלו קודם הקדושין, והטעתו, ואין לה כתובה, ואילו אביה אומר שנולדו בה המומים לאחר שהתקדשה, וכיון שבעת הקדושין כשהתחייב בכתובתה לא היו בה מומים אלו, הרי חל חיובו לגמרי, ואם הוא מגרשה אינה מפסידה כתובתה, הדין הוא שהאב צריך להביא ראיה בעדים, שמשנתארסה - שלאחר האירוסין היו - נולדו בה מומין הללו, ונסתתפה שדהו, כלומר, כאילו נשטפה שדהו של הבעל במים והוזקה, ואף כאן נולדו בה מומים והפסיד הבעל, ואינו יכול להפטר מכתובתה. ואם אין האב מביא ראיה לדבריה, פטור הבעל מכתובתה. אך אם נמצאו בה המומין לאחר שנכנסה לרשות הבעל בנשואין, הבעל צריך להביא ראיה בעדים שעד שלא נתארסה כבר היו בה מומין אלו, והתברר שהיה מקחו מקח טעות, ועל דעת כן לא התחייב בכתובתה, דברי רבי מאיר. והקמים אומרים, כפה דברים אומרים - אימתי יכול הבעל לטעון שהיו בה המומין לפני האירוסין, ומקחו מקח טעות, רק במומין שפסדת, שיכול הבעל לומר שלא ראה אותם קודם שנשאה.

35 סוברים, שכוונת הבעל שהתנה 'על מנת שירצה האב', לאו דווקא
 36 שיאמר בפירוש שהוא מתרצה, אלא על מנת שכלל הפחות ישתוק
 37 האב ולא ימחה, והא שתיק ליה - והרי שתק האב, ולכן היא
 38 מקודשת. וזר - ואילו רבי שמעון כבר, שמה שאמר המקדש 'על
 39 מנת שירצה האב' היינו על מנת שיאמר אבא הן' - שיאמר בפירוש
 40 שהוא מתרצה בקדושין אלו, והא - והרי לא אמר אבא הן, אלא
 41 רק שתק, וכיון שלא נתקיים התנאי לא חלו הקידושין.
 42 ממשיכה הגמרא ומקשה על רבה: איתבייה, שנינו במשנה ביבמות
 43 (ט) לגבי אדם שקידש אשה, וגירשה, וקידשה שוב, ומת בלא
 44 בנים, שמדין תורה מותר לאחיו לייבמה, ככל יבמה, ולדעת
 45 חכמים אף מדרבנן לא אסרו עליו לייבמה, ואילו לדעת רבי
 46 אליעזר גזרו בה משום יתומה בחיי האב המבוארת להלן. ועל
 47 משנה זו שנינו בברייתא, ומודים חכמים לרבי אליעזר, בקמנה
 48 שהשיאה אביה, ונתנרשה על ידי שקיבל אביה את גיטה, ונמצא
 49 שהיא כיתומה בחיי האב, כלומר, כמו שליתומה אין אב שיכול
 50 לקדשה, כך קטנה זו אינה ברשות אביה לענין קדושין, כיון
 51 שבקדושיה הראשונים כבר יצאה מרשותו, וכמו כן אינה יכולה
 52 לקבל קדושין בעצמה כיון שהיא קטנה, והחזירה המגרש בעודה
 53 קטנה, ומת בלא בנים, מודים בזה חכמים שהחזירה לאחי בעלה
 54 ולא מתקבצת לו, מפני שגירושיה שנתגרשה בתחילה גירושין גמורין
 55 הן, ואין חזרתה החזירה בעלה חזרה גמורה, שהרי התבאר שמן
 56 התורה היא כיתומה בחיי האב, ואף שחכמים תקנו שתוכל לקבל
 57 קדושין בעצמה, אין אלו אלא קדושין דרבנן, וכיון שמן התורה
 58 אינה אלמנת אחיו הזקוקה ליבום אלא גרושת אחיו האסורה על
 59 האחים, חולצת ואינה מתיבמת. ומבאר הברייתא, כמה דברים
 60 אמורים, שאף לדעת חכמים היא אסורה ביבום, כגון שגירשה
 61 בעלה בשתייה קמנה, והחזירה בשתייה קמנה, ומת כשהיא קטנה,
 62 שבוה מעולם לא התקדשה לו מן התורה, אבל אם גירשה בעלה
 63 בשתייה קמנה, והחזירה בשתייה גדולה, שקידושיה מן התורה, או
 64 שהחזירה בעלה בשתייה קמנה, ונדלה אצלו - נעשתה גדולה
 65 כשהיא תחתיו, ואנו אמורים שבדאי בא עליה לאחר שגדלה
 66 לשם קדושין, ולאחר מכן מת בעלה, כיון שחלו קדושיה מן
 67 התורה, ומת בעלה ללא בנים, או חולצת או מתקבצת, ככל אשה
 68 שמת בעלה ללא בנים.

1 יש לבאר את הברייתא, קידשה במעות, ביצה, כגון שקידשה
 2 בפחות משנה פרוטה.
 3 ממשיכה הגמרא ומקשה: לדברי רבה, שאם קידשה בתנאי וכנסה
 4 סתם לדברי הכל בטלו הקדושין, ואף שמחמת כן תהא ביאתו
 5 ביאת זנות, ודאי צריך לומר שטעמם של חכמים בברייתא שאם
 6 קידשה בפחות משנה פרוטה ובא עליה קנה, הוא כיון שידוע
 7 שהקדושין הראשונים לא חלו, וכוונתו לקדשה בביאתו, כדי שלא
 8 תהא ביאתו ביאת זנות, ואם כן כמאי קא מיפלגי - מה סברת
 9 מחלוקתם, ומה טעמו של רבי שמעון בן יהודה האומר שלא קנאה
 10 בביאתו.
 11 מתרצת הגמרא: מחלוקתם היא בדבר זה, מר סבר - חכמים
 12 סוברים, שכל אדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משנה פרוטה,
 13 ולא חלו קידושיו הראשונים, וכיון שהוא חפץ בקדושין אלו, נמר
 14 בדעתו ובעל לשם קדושין, ולכן קנאה. וזר - רבי שמעון בן יהודה
 15 סבר, אין כל אדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משנה פרוטה,
 16 וכי קא בעל - ולכן כשבא עליה, אדעתא דקדושין הראשונים בעל,
 17 וכיון שהקדושין הראשונים לא הועילו, ובביאתו לא התכוין לשם
 18 קדושין, אינה מקודשת.
 19 ממשיכה הגמרא ומקשה על רבה: איתבייה, שנינו בברייתא, אדם
 20 שאמר לאשה הריני בועליך על מנת שירצה אבא בקדושין אלו, אף
 21 על פי שלבסוף לא רצה האב, הרי זו מקודשת. רבי שמעון בן יהודה
 22 אומר משום רבי שמעון, אם רצה האב, מקודשת, ואם לא רצה האב,
 23 אינה מקודשת, שהרי לא התקיים תנאו. וסבר אביי שטעמם של
 24 חכמים שמקודשת אף אם לא התקיים התנאי הוא כיון שאין אדם
 25 עושה בעילתו בעילת זנות, וכוונתו לקדשה בביאתו אף אם לא
 26 יתקיים התנאי, ואם כן קשה, הא האב - הרי בביאת הקידושין
 27 שבברייתא זו, דכי מעית אשה אחת דמי שיש באן רק אשה אחת
 28 ומעשה קדושין אחד, וקידשה על תנאי ובא עליה, ואף על פי כן
 29 פלגי - נחלקו בזה, ואילו לדעת רבה במקום שקידשה על תנאי
 30 וכנסה סתם, לדברי הכל אינה מקודשת ואינה צריכה ממנו גט,
 31 כיון שעל דעת התנאי הראשון כנסה.
 32 מתרצת הגמרא: באמת לדברי הכל אין אדם חושש לבעילת זנות,
 33 וכדברי רבה, והתם - בברייתא זו, מחלוקתם היא באופן שהאב
 34 שתק, והא קמיפלגי - ובסברא זו נחלקו, מר סבר - חכמים

אגרות קודש

ב"ה, ב' אייר, ה'תשכ"ב
 ברוקלין, נ. י.

לכבוד מר מ. ברנשטין מנהל מחוזי לשירותי
 הדואר ת"א והמרכז

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו, ואתו הסליחה על איחור המענה שלי לרגלי הטרדות המרובות וחג הפסח.
 בנועם קראתי על דבר התענינותו האישית בהתפתחות כפר חב"ד, ועזרתו החשובה להתפתחות
 הדואר במקום. ובמיוחד נהייתי לראות מסגנון מכתבו שהתענינותו באה לא רק מצד חובתו הרשמית,
 אלא גם מתוך זיקה חיובית ואהדה לאנשי הכפר, השפקת עולמם ופעולותיהם, שזה מחזק תקותי שגם
 להבא יוסיף לתת נפשו בזה, ותבוא עליו ברכה.

בכבוד ובברכה.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שבת קודש עמ' ב

18 שהיו בה מומים קודם האירוסין, נפטר מכתובתה, ואם כן **הָכָא**
 19 **נָמִי** – אף כאן, באופן שהעדים מעידים שראו את המומים לאחר
 20 האירוסין, נאמר שמחמת 'כאן נמצאו כאן היו' מסתבר שנולדו
 21 המומים ברשות האב, קודם האירוסין, וכנגד החוקה שאין אדם
 22 שותה בכוס אלא אם כן בודקו, יש **חֻקָּה שְׂאִין אָדָם מִיַּפִּיִּים בְּמוֹמִין**,
 23 ומסתבר שלא בדקה כראוי.
 24 תירץ רבא וביאר לו את דבריו: **אֵלָא ודאי שהטעם במשנה הוא גם**
 25 **משום חזקת הגוף, וכמו שהתבאר לעיל, אלא שנוסף על כך טעם**
 26 **שאינ אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו, וממילא, באופן שיש**
 27 **עדים שהיו בה מומים אלו מִשְׁנַתְּאַרְסָה, חייב הבעל בכתובתה,**
 28 **מִשּׁוּם דְּאִיבָא תְּרִי – כיון שיש לאב שתי חזקות, חֻקָּה אחת היא**
 29 **הַעֲמֵד את הַגּוּף עַל חֻקָּתָו שנולדה שלימה, ורק עתה, לאחר**
 30 **האירוסין, נולדו בה מומים. והחוקה השניה, אפילו אם נאמר שהיו**
 31 **בה מומים קודם האירוסין, חֻקָּה אֵין אָדָם שוֹתֶה בְּכּוּס אֵלָא אִם בְּן**
 32 **בוֹדֵקוֹ, וְהָאִי – ובעל זה שנשאה אף שהיו בה מומים, רָאָה וְנִיפִיִּים**
 33 **הוּא. ופִּאִי אֶמְרַת – וכיצד רצונך לדחות חוקה זו, מחמת שיש**
 34 **כנגדה חֻקָּה שְׂאִין אָדָם מִיַּפִּיִּים בְּמוֹמִין, הֵי – הרי זה**

1 עדים שהיו בה מומים לאחר האירוסין היה ראוי לומר 'כאן נמצאו'
 2 כאן היו, ולהוכיח שנולדו בה המומים ברשות אביה, וקודם
 3 האירוסין, אך באופן זה, שהעדים ראו את המומים מִשְׁנַתְּאַרְסָה,
 4 יש סברא אחרת להוכיח שנולדו המומים לאחר האירוסין, מִשּׁוּם
 5 דְּאִיבָא לְמִימַר – שיש לומר בזה חֻקָּה, שְׂאִין אָדָם שוֹתֶה בְּכּוּס אֵלָא
 6 אִם בְּן בוֹדֵקוֹ, ומשל הוא, כלומר, אין אדם נושא אשה עד
 7 שיבדקנה היטב ממומים, וְהָאִי – ובעל זה, בודאי רָאָה וְנִיפִיִּים הוא
 8 – ראה את המומים קודם שנשאה, והתרצה בה והתחייב לה
 9 כתובה למרות מומיה, אלא שעתה הוא חוזר בו ורצונו לגרשה
 10 ולהפטר מכתובתה.
 11 חזר אביו והקשה לרבא: **אִי הָכִי, שחוקה זו מוכיחה בודאות**
 12 **שהבעל ידע שיש בה מומים והתפייס לישא אותה ולהתחייב**
 13 **בכתובתה, אף באופן שהביא הבעל עדים שהיו בה המומין עַד**
 14 **שְׁלֹא תִתְאַרְסְ, נָמִי – גם כן יתחייב בכתובתה, משום שבודאי ראה**
 15 **אותם והתרצה, ואילו מהמשנה משמע שאם יעידו עדים שהיו בה**
 16 **מומים אלו קודם האירוסין, פטור הבעל מכתובתה. אֵלָא ודאי**
 17 **אֶמְרִינָן, שיש חֻקָּה שְׂאִין אָדָם מִיַּפִּיִּים בְּמוֹמִין, ולכן כשיש עדים**

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז ניסן, תשי"ד
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

נתקבל מכתבו בצירוף הפני עבור בנו... שי ובטח לעת קבלת מכתבי זה כבר הוטב מצב בריאותו, ויודיע אודות זה.

והשי"ת יזכהו להפיץ אור תורה ומאור שבתורה בסביבתו, ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה להוסיף אור בגוי"ר,

- וכידוע אשר כל ההשפעות מלמעלה נקראים בשם אור, וכמבואר הטעם בכ"מ בדא"ח והיסוד במאמר רבנו הזקן להבין מרז"ל אוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, שנאמר באחרון של פסח בסעודת משיח, -

בהמצטרך לו ולכל ב"ב שיחיו הן בגשמיות והן ברוחניות.
 בברכה.

נ.ב. זה עתה נתקבל מכתבו, ות"ח על הבשו"ט מהטבת בריאות בנו שי.

ב"ה, כ"ז ניסן, תשי"ד
 ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר ישראל שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש ממנו עיי הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ בעל מרץ ובעל מדות וכו' מוה"ר ניסן שי המכונה ד"ר מינדעל, וכבקשתו הזכרתיו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לאריכות ימים ושנים טובות, וכבר ידוע ביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר בזה, טובות עם כל הפירושים.

ובודאי ישבר טובות אשר הימים והשנים הם טובים אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות.

אגרות קודש

ובמה שהעיר בענין מצות ציצית אם מקיים המצוה בכל שעה שמלוּבש בציצית או רק בשעה ראשונה וע"ד נטילת לולב.

הנה מובן הדבר גם ממה שנאמר וראיתם אותו וזכרתם, וכמו שהזכירה בכל עת מצוה היא הרי גם סיבתה היא הרא"י כן הוא, ומפורש הדבר בראשונים בספר היראה לרבנו יונה קרוב לתחלתו שכותב וז"ל: עיקר מצות ציצית ללבשו תמיד (כן הוא גירסת הגר"א בבאורו לשו"ע או"ח ריש סימן כ"ד וכן הוא גם דעתו של הגר"א, ראה שם).

ובפסקי דינים לאדמו"ר הצמח צדק או"ח סי' ב' ס"ק ז' משמע דעתו שבכל שעה זהו מצוה דאורייתא (ולא רק הידור דרבנן), וראה ג"כ בפירוש האבן עזרא במדבר ט"ו ל"ט שגם שם מוכח כן.

בברכה לאריכות ימים ושנים טובות.

ב"ה, כ"ז ניסן, תשי"ד
ברוקלין.

האברך הו"ח אי"א נוי"נ מו"ה חיים שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו מודיע אודות האסיפות של הבאי-סקאוט שמתקיימים בכותלי הישיבה ובמילא יכולים מורי הישיבה להשפיע עליהם במדה חשובה ולהתפלל עמהם וכו' ושואל דעתי אם להמשיך בזה.

הנה בכלל נכון הדבר ובלבד ובודאי אין נעשים באסיפתם בכותלי הישיבה ענינים שלא כדבעי, ואצ"ל שאין נעשים ענינים היפך השולחן ערוך.

אינו כותב במכתבו אם אין בזה ענין של תערובות ילדים וילדות, שבטח בקל יש להפרידם מתחלה לזמן היותן בכותלי הישיבה ואח"כ יומשך זה בודאי גם בדרך ממילא בהיותם בחוץ. ומובן מעצמו שבאופן המתאים יש ללמדם הענינים דמצות מעשיות ולהחדיר את הרעיון לילדים הישראלים אשר אי אפשר בלא"ה, והשי"ת יצליחו בכל הנ"ל...

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש וזוהי ימשיך תוספת ברכה והצלחה גם בעניניו הפרטים.

ב"ה, ב' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו משנים עשר לספירת העומר עם המוסגר בו אשר מוסג"פ הקבלה.

נהייתי ממה שלומד בהקונטרסים הנשלחים לו ובודאי ירבה בזה על להבא, ומוסגר פה שיחת חג הפסח תשי"ג מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע שנדפסה השנה עוד הפעם, ובודאי למותר לעוררו על המאמר רז"ל בפרקי אבות, במדות שבנותני צדקה שהתכלית הוא יתן ויתנו אחרים, ולכן בודאי יעשה צדקה בתוכן הקונטרסים הנשלחים לו שיפרסמם בסביבתו באופן המתאים, וכשיתרבה בבריאות הרוחניות בסביבתו יחזק השי"ת בריאות המתעסק בזה גם בגשמיות.

בברכה כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, צו א געזונטען זומער,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 א. מִתַּר לְבַקֵּר חוֹלִים בְּשֶׁבֶת וְלֹא יִבְקֹשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים פְּדִיָּה שְׂאוּמְרִים בְּחוֹל הַמְּקוֹם יִרְחֵם וְכוּ' שְׁעַל יְדֵי
- 2 בְּקִשְׁת רַחֲמִים יְעוֹרֵר בְּכִי וַיִּצְמְעוּ אֶלָּא צְרִיף לְהַרְחִיב דַּעְתָּם בְּדַבְרֵי תַנְחוּמִים שְׁלֵא יִצְמְעוּ בְּשֶׁבֶת
- 3 שְׂיֹאמַר שֶׁבֶת הִיא מְלֻזְעָק וּרְפוּאָה קְרוּבָה לָבֵא וּרְחֻמְיוּ מְרוּבִים וְשֶׁבֶתוֹ בְּשָׁלוֹם וַיֵּשׁ אוּמְרִים שְׂאִין צְרִיכִין
- 4 לוֹמַר וּרְחֻמְיוּ מְרוּבִים כּו' וְכֵן נִהְגוּ^א וְכֵן הִשְׁלִיחַ צְבוּר פְּשֻׁמְבְּרָה הַחוּלָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאוֹמַר מִי שְׂפִירָה כּו'
- 5 לֹא יֹאמַר הַמְּקוֹם יִשְׁלַח רְפוּאָה כּו' אֶלָּא יֹאמַר שֶׁבֶת הִיא^ב מְלֻזְעָק וּרְפוּאָה קְרוּבָה לָבֵא^א:

סימן רפז דיני ניהום אבלים וביקור חולים סעיף א

הלכתא רבתא

- א] וכן נהגו - משום שהוא לשון תחינה בשבת.²
 ב] שבת היא - גם ביום-טוב אומרים בנוסח המי-
 שבירך 'שבת היא מלזעוק'.³
 ג] קרובה לבא - על חולה מסוכן⁴ וכן על יולדת בתוך שבוע ראשון אומרים גם 'המקום ישלח רפואה כו',
 וגם 'שבת היא מלזעוק'⁵ וכו'.⁶

ציונים והוספות

- 1) להלן סימן רפח ס"ט דן לאסור משום בקשת צרכיו בשבת, וכתב שבמקום סכנת היום יכול לעורר לבקש עליו רחמים.
- 2) כף החיים בשם עולת תמיד, ועפ"י טעם זה יש לומר זאת בחולה מסוכן.
- 3) אפילו יו"ט שחל בחול, ואין אומרים יום-טוב הוא מלזעוק שגם יו"ט נקרא שבת, אבל בראש-השנה ויום-הכפורים אומרים הנוסח הרגיל לימי חול אף אם חל בשבת (שער הכולל פכ"ו ס"ד).
- 4) כדי סכנת היום - היינו שעלול למות היום.
- 5) קצות השלחן סימן פה בדה"ש ס"ק ב (ועד"ז בקונט' הסיודור סכ"ג): ואם הי' חולה מסוכן בו ביום וכן המקשה לילד מותר לברכם בשבת (סי' רפ"ח). וכתב המשנ"ב סי' רפ"ח שהיולדת בתוך שבוע ראשון ג"כ נראה להתיר, ומש"כ אדמו"ר בסי' רפ"ז שלא יאמר המקום ישלח רפואה

ב.

שולחן ערוך הלכות שבת - על פי לוח "רב יומי"

<p>13 והרי זה כאילו יוצא בטלית שאינה מצויצת כהלכתה שחייב
 14 חטאת מטעם זה כמו שיתבאר.</p> <p>15 ומכל מקום אם הוא קבוע בראש החגורה ועשוי (כעין
 16 זענק"ל לחגור בו יש מתירים לפי שאז הוא משמש
 17 להחגורה ובטל אצלה ואע"פ שאינו קבוע שם אלא בשבת
 18 בלבד) וכן נוהגין במקצת מדינות אלו אבל אם הוא קבוע
 19 באמצע החגורה אין שום היתר בעולם אלא אם כן הוא של
 20 כסף שאז עיקרו נעשית לתכשיט.</p> <p>21 וכן נדן של כסף שרגילין להתקשט בו מותר לצאת בו והוא
 22 שלא יהא בה סכין וכן תיק של בתי עינים (שקורין בריליין)
 23 אף שהוא עשוי מכסף לתכשיט אסור לצאת בו כשהבתי</p> | <p>1 ח...אבל אם הוא של ברזל או של נחושת אע"פ שתלאו
 2 שם לנוי כעין תכשיט אסור לצאת בו מטעם שיתבאר
 3 ועוד שכיון שדרך הוא כן לעשות המפתח מברזל ונחושת
 4 הרי עיקרו נעשית לתשמיש ומשוי הוא ואסור לצאת בו
 5 אפילו אם הוא מחובר וקבוע לעולם בחגורה או בשאר
 6 מקומות מבגדיו אפילו הוא קבוע שם בחוץ כל כך עד שאי
 7 אפשר להסירו משם לעולם בלי קלקול המקום שהוא קבוע
 8 בו שכיון שהוא עשוי לתשמיש בפני עצמו ואינו משמש
 9 כלום לאותו מלבוש שהוא קבוע בו אינו בטל לגבי אותו
 10 מלבוש והרי זה כאילו הוציאו בלבדו בלי אותו מלבוש
 11 ואע"פ שהמלבוש חשוב הרבה ממנו איננו טפל למלבוש
 12 בשביל כך כיון שאיננו צורך המלבוש ולא תשמיש המלבוש</p> |
|--|---|

צריך הוא למקלו ומותר לו לצאת במקלו כמו שיתבאר
הואיל והוא צורך הילוכו אלא עשיית קב זה הוא בשביל
שלא יהא נראה כחסר רגל אלא נכה רגל לפיכך כיון שאינו
צורך הילוכו (הרי הוא משוי) ואסור לצאת בו.

ואף שכל דבר שיש עליו תורת מלבוש מותר ללבשו ולצאת
בו אף שאינו צריך ללבושו לצורך הליכתו אלא לצורך אחר
וא"כ הוא הדין קב זה שהוא מנעל שלו למה לא יצא בו
אע"פ שאינו צורך הליכתו אלא להתחפש בו שלא יראה
חסר רגל לפי שקב זה אין עליו תורת מנעל כלל הואיל והוא
של עץ ואין נקרא מנעל אלא של עור כמו שיתבאר בסי'
תרי"ד.

ואף אם קב זה מחופה עור שאז יש תורת מנעל עליו כמו
שיתבאר שם ואעפ"כ לא יצא בו הקיטע שכיון שאין בו
אלא ראש שוקו חוששין שמא ישמט ממנו וישכח ויביאנו
בידו אלא אם כן עור החופה את הקב עודף ממנו ג"כ
למעלה מן הקב בענין שיוכל ללבוש עודף זה על שוקו
ולקשור שם עליו שלא יוכל להשמט ממנו).

אבל מי שאינו קיטע מותר לו לצאת במנעל של עץ (ואפילו
אינו מחופה עור כלל שכיון שהרגל נכנסת בו אין חוששין
שלא ישמט מעל רגלו) אע"פ שאינו יכול להדקו בחוזק
סביב רגלו וכל שכן שמותר לצאת במיני מנעלים המחופים
עור שקורין (פאנטיני"ש) אע"פ שיכולים להשתמט
מהרגלים במהרה שכיון שהרגל נכנסת בעור החופה אין
חוששין שישמטו לגמרי ויש מקומות שנוהגין להחמיר שלא
לצאת בהם לכתחלה אע"פ שמותר מן הדין אבל אם שכח
ויצא בהם אינו צריך להסירם מעל רגליו ברשות הרבים:

יג קיטע בשתי רגליו ומהלך על ארכבותיו ועל אורך
שוקיו ועושה לו סמוכות של עור או של עץ לאורך
שוקיו מותר לצאת בהם לפי שהם תכשיט שלו אבל קיטע
שיבשו וכורצו גידי שוקיו וארכבותיו ואינו יכול להלך
עליהם כלל אלא עושה לו כמין כסא נמוך ויושב עליו
וכשהוא מהלך נסמך בידי על ספסלים קטנים ועוקר גופו
מן הארץ ונדחף לפניו וחוזר ונה על אחוריו והכסא קשורה
לו מאחוריו ועושה לו סמוכות של עור או של עץ לראשי
רגליו התלויים שכשהוא נשען על ידיו ועוקר עצמו נשען גם
על רגליו קצת לפעמים כשיש לפניו קרקע גבוה אבל רוב
פעמים הן תלויין באויר ואין נוגעין לארץ לא יצא בסמוכות
אלו בשבת שכיון שהם תלויים ואינם מונחים על הארץ יש
לחוש שמא ישמטו מעל רגליו וישכח ויביאנו בידו אבל
בכסא שמאחוריו ובספסלים שבידי מותר לו לצאת שכיון
שאינו יכול ללכת מבלעדם הרי הם מנעליו (שכל גופו נסמך
עליהם).

וכן חיגר שאינו יכול לילך כלל בלא מקל מותר לצאת בו
אפילו אינו קשור לו אבל אם אפשר לו לילך קצת בלא מקל
ואינו נוטלו אלא להחזיק את עצמו שיוכל ללכת (בטוב)
יותר ולא יפול וכן זקן ההולך בביתו בלא מקל וכשיוצא
לחוץ נשען על מקלו מחמת תשוש כחו אסור לצאת בו
בשבת אפילו אם הוא זקן כל כך שמנענע גופו ומתיירא פן
יפול (שכיון שהולך בביתו בלא מקל אם כן אין צריך זה

עינים בתוכו לפי שאין הסכין והבתי עינים בטלים לגבי
הנדה והתיק אע"פ שהם של כסף מפני שהסכין והבתי עינים
הם עיקר שהרי אין אומרים נעשה סכין לנדה ובתי עינים
לתיק אלא נעשה נדה לסכין ותיק לבתי עינים:

ט לא יצא החייט במחט התחובה לו בבגדו אפילו באותן
מקומות שאין דרך שאר כל אדם לתחוב בהם לעולם
ואף הוא אינו תחוב שם אלא לסימן שיכירנו כל רואיהו
שהוא חייט וכן הנגר שנותן קיסם באזנו לסימן וכן הסורק
שנותן משיח[ה] בצווארו לסימן וכן כל שאר אומנים
שנותנים דבר מאומנתם לסימן לא יצאו בהם בשבת ואם
יצאו פטורין שאין זו הוצאה כדרכה כיון ששאר כל אדם
אינן מוציאין כן ואף האומנים אין דרכם להוציא בענין זה
אלא בשעה שרוצים להכריז על עצמם שהם אומנים ולא
בשאר פעמים:

י לא יצא הזב בכיס שעושה להצילו מזיבתו שלא יטנף
בה בגדיו ואם יצא חייב להאומרים שמלאכה שאינה
צריכה לגופה חייב עליה אבל להאומרים שמלאכה שאינה
צריכה לגופה פטור עליה כמו שנתבאר בסי' רע"ח אף זה
פטור לפי שאינו צריך כלל לגוף הכיס שמוציאו ואין לו
חפץ בגופו אלא שיצילנו מזיבתו אבל מכל-מקום אסור
מדברי סופרים כשאר מלאכה שאינה צריכה לגופה.

וכן אשה נדה המקשרת בגד לפנייה שלא תלכלך בגדיה בדם
נדותה אסורה לצאת בו אלא אם כן הוא סינר עשוי כעין
מלבוש מלפניה ומלאחריה כמו מכנסיים שלובשים לצניעות
אבל אם הוא מלאחריה בלבד אלא שקושרתו ברצועות
לפניה אין זה דרך מלבוש ואסור. במה דברים אמורים
כשמתכוונת בבגד זה להציל מטינוף בלבד שאז אינו נחשב
למלבוש אלא אם כן עשוי כעין מלבוש גמור אבל אם
מתכוונת בו להציל גופה מצער דהיינו שלא יפול הדם על
בשרה ויטייבש שם ונמצא מצערה הרי נעשה בגד זה
מלבוש גמור כשאר מלבושים שהם עשויים להגנת הגוף
ומותרת לצאת בו אף שאינו עשוי כעין מלבוש גמור:

יא אסור לאשה ליתן בגד על צעיפה מפני הגשמים שלא
ילכלכו הצעיף שכיון שמתכוונת בו להציל מטינוף
אינו נחשב מלבוש אבל אם מתכוונת שלא ירדו הגשמים
על בשרה ויצערה מותרת לפרוס בגד על ראשה אע"פ שעל
ידי זה ניצול הצעיף ג"כ מטינוף ואף כשמתכוונת בו להציל
מטינוף בלבד אם אינו מונח על ראשה בלבד אלא היא
מתעטפת בו ג"כ רוב גופה כדרך מלבוש ואע"פ שהוא בגד
עב וגס שאינו ראוי לה ולא היתה מתעטפת בו בלא
הגשמים מותרת לצאת בו אפילו הוא שק ויריעה וחמילה
(פירוש מיני בגדים גסים) וכן באיש וכל שכן שמותר לאיש
ליתן כובע על גבי כובע שעל ראשו מפני הגשמים כיון
שהוא דרך מלבוש ובלבד שיהיה עמוק על ראשו כמו
שיתבאר:

יב אין הקיטע שנקטעו רגליו יוצא בקב שלו דהיינו
שעושה כמין דפוס של רגל וחוקק בו מעט לשום ראש
שוקו בתוכו ואין עושה קב זה כדי להלך בו שהרי עכ"פ

46 להחזירה עליה כמו שיתבאר שם מותר להחזירה אפילו
47 ברשות הרבים כמו שמותר להחזיר ללבוש מלבושים שנפלו
48 מעליו ברשות הרבים וכן רטיה וכיוצא בה שנפלה ממכתה
49 ולא הגיע לארץ אלא נפלה על גבי כלי שמותר להחזיר על
50 גבי מכתו כמו שיתבאר שם מותר להחזיר אפילו ברשות
51 הרבים:

52 **כ** מותר לאגוד סמרטוט על הרטייה או על שאר דברים
53 שעל המכה ולצאת בו לרשות הרבים ויכול להתירו
54 ברשות הרבים ולחזור ולקשרו שם ואין חוששים כשמתירו
55 בידו ברשות הרבים שמא ישכח ויביאנו בידו מטעם
56 שיתבאר בסימן ש"ג אבל אסור לכוון חוט או משיחה על
57 גבי הרטייה או שאר דברים שעל המכה לפי שהחוט או
58 משיחה חשובים קצת ואינם בטלים לגבי רטיה כמו אגוד
59 של סמרטוט שאינו חשוב כלל כשמתירו מהרטייה שאינו
60 צריך לו עוד הרי הוא משליכו לארץ ולפיכך הוא בטל לגבי
61 הרטייה:

62 **כא** הבנים יוצאין בזגין של זהב הארוגים או תפורים להם
63 בכסותם לנוי אבל אם אינם ארוגים או תפורים אלא
64 תלויין ע"י קשר וכיוצא בזה אסורים לצאת בהם אע"פ שהם
65 בנים קטנים לפי שאין דרך לצאת בזגין אלא בני מלכים
66 וכיוצא בהם מבני עשירים גדולים ולשאר בנים הרי הוא
67 יוהרא ובני מלכים והעשירים משחקים עליהם על
68 שמתיהרים בדבר שאינן ראוין להם ויש לחוש שמא ישמע
69 אביו של זה ההולך בזגין שמשחקים עליו וילך ויסיר הזגין
70 מבנו כיון שאינן ארוגין ולא תפורים וישכח ויביאנו בידו
71 ברשות הרבים.

72 ואפילו כשהם ארוגים בכסותם לא ילכו בהם אפילו בבית
73 אלא כשאין בהם עינבל אבל אם יש בהם עינבל העשוי
74 להשמיע קול אסורים ללבשם בשבת שאסור להשמיע קול
75 של זוג העשוי לקשקש בו התינוק כמו שיתבאר בסי' של"ח
76 ושל"ט ואע"פ שכאן עושה זאת הקטן ואין אנו מצווים
77 להפריש הקטן מחלול שבת, מכל-מקום אסור ליתן לו
78 מלבוש זה שהזוג ארוג בו שהרי זה כמאכילו איסור בידים
79 עיין סי' שמ"ג.

80 אבל כשאין בו עינבל מותר אף לגדול לצאת בכסותו שהזוג
81 ארוג או תפור בו ואם הוא מבני מלכים או כיוצא בהם אף
82 אם תלוי בצוארו מותר לצאת בו ואין חוששין שמא יפסוק
83 ויפול ויביאנו בידו לפי שמן הסתם כל זוג של כסף או זהב
84 תוקעין אותו יפה בשלשלת שלא יפסוק אבל זוג של שאר
85 מיני מתכת אין כל אדם רשאי לצאת בו עד שיהיה ארוג או
86 תפור בכסותו שאף שאין לחוש בו שמא ישחקו עליו בני
87 מלכים וכיוצא בהם כיון שאין זה חשוב כלל ואין בו יוהרא
88 שדרך כל אדם לצאת בו מכל-מקום יש לחוש שמא יפסוק
89 ויפול ויביאנו בידו:

חלק ב סימן שא באיזה כלים מותר לצאת בשבת ובאיזה מהם
איסורים:

1 למקל שיסמוך עליו כל גופו וכל הליכתו אלא שמתחזק בו
2 בעת שמתיירא ליפול הרי זה כמשוי שנושא לצורך הליכתו
3 ואינו דומה למנעלים שכל גופו נסמך עליהם בכל הליכתו
4 ולכך מותר לצאת בהם אף אם אין עליהם שם מנעל כגון
5 של עץ שאינו מחופה (עור) וכן חולה שעמד מחליו אם
6 אפשר לו לילך (קצת) בלא מקל אסור לצאת בו ואם לאו
7 מותר וכן סומא לא יצא במקל שהרי אפשר לו לילך זולתו
8 ואינו נוטלו אלא לישר ולתקן פסיעותיו ואין צריך לומר
9 החשובים שנוהגים לילך במקל חשוב שבידם שאסורים
10 לצאת בו בשבת ואפילו ביו"ט אסורים לצאת בו (עיין סי'
11 תקכ"ב):

12 **יד** טוב ליהזר שלא לצאת בשבת כמו שהוא יוצא בחול
13 בלתי מלבוש או תכשיט אחד שיזכור על ידו שהיום
14 שבת ולא יבא לחללו:

15 **טז** מי שאסור וכבלים ברגליו מותר לצאת בהם מפני שהם
16 לו כמו מלבוש ואין חוששים שמא יפלו מעל רגליו
17 ויביאם בידו לפי שמן הסתם הם תקועים היטב שלא יברח:

18 **טז** אין יוצאין באנקטמין והוא כמין חמור שעושים
19 הליצנים ונראה כרוכב עליו והוא נושא והולך ברגליו
20 ולא בקשרים והם עצים גבוהים שיש בהם מושב לכף הרגל
21 והולכין בהם בטיט ולא בפרמי והם כעין צורות פרצוף
22 שנותנים על הפנים להפחיד התינוקות (שכל אלו משוי הם
23 ואינם מלבושים ותכשיטין) ואם יצא בהם פטור (שאינן זו
24 דרך הוצאה לרוב בני אדם):

25 **יז** אין יוצאין בתיבה או קופה או מחצלת ואפילו מפני
26 הגשמים אפילו שנתלבש בהם כמו במלבוש שכיין
27 שאין דרך להתלבש בהם לעולם הרי הן משוי אבל יוצאין
28 בשק ויריעה וחמילה דרך מלבוש מפני שדרך לצאת בהן
29 בשעת הגשמים ולכן אף שלא בשעת הגשמים שם מלבוש
30 עליהם:

31 **יח** יוצאין בפשתן סרוק וצמר מנופץ שנותנין על גבי
32 המכה בשבת כדי שלא יסרטו הבגדים את המכה מפני
33 שהם לו כמו מלבוש ובלבד שהוכנו מבעוד יום בענין שאין
34 בהם משום טלטול מוקצה על דרך שיתבאר בסי' ש"ח וכן
35 מותר לכוון סמרטוט על המכה שבידו או שבאצבעו ולצאת
36 בו לרשות הרבים (ואין חוששין למראית העין שיאמרו
37 שמתכוין להוציא הסמרטוט ולא בשביל המכה כרכו בידו):

38 **יט** ואין צריך לומר שמותר לצאת בספוג וחתוכות בגדים
39 דקים ישנים שעל המכה שהן מרפאים אותה והרי הן
40 לו כתכשיט וכן בקליפות שום ובצל ועלי גפנים ושאר עלים
41 המרפאים ובלבד שלא יתנם על גבי המכה בתחלה בשבת
42 אע"פ שאינו רוצה לצאת בהם לרשות הרבים לפי שגזרו
43 חכמים על כל דבר המרפא שלא ליתנו בתחלה בשבת משום
44 שלא יבא לשחוק סמנים בשבת כמו שיתבאר בסימן שכ"ח
45 אבל אם היה עליה מערב שבת ונפלה מעליה בשבת שמותר

40 ד"סובב כל עלמין" שלמעלה מגדר עולמות
 41 ונבראים ומבחינת ממלא כל עלמין, שלכן הוא
 42 מוליד בנפש רגש של התבטלות, כאדם שמתבטל
 43 בפני מי שמופלא ממנו (משא"כ התורה אינה
 44 מופלאת מן האדם, אלא אדרבה, היא נתפסת
 45 ומושגת בשכל האדם, שחודרת בתוך מציאותו).
 46 ונמצא ד"את שבתותי" הוא למעלה
 47 מ"מקדשי".

48 ולכן אמר, עם היות דשבתותי תשמרו, שהוא
 49 עליות בבחינת סובב כל עלמין, עם כל זה
 50 ומקדשי תיראו אני הוי'.
 51 וזהו שהכתוב מזהיר, דאע"פ ש"מקדשי" הוא
 52 למטה במדרגה מ"שבתותי", מכל-מקום "מקדשי
 53 תיראו".
 54 והטעם, לפי ש"אני הוי'".

55 פירוש, אני הוא עצמותו ית', הוא ממש הוי',
 56 שהוא מה שנמשך להיות ממלא כל עלמין,
 57 ביו"ד נברא העוה"ב כו', וכולא חד.
 58 להבנת קטע זה יש להקדים דברי הזהר (בכמה
 59 מקומות) בפירוש מצות אחדות ה' בדרך הסוד
 60 (וידעת גו' כי הוי' הוא האלקים גו') ש"רז"
 61 האמונה הוא, ששני השמות - הוי' ואלקים - כולא
 62 חד.

63 ומבאר כ"ק אדמו"ר הצמת-צדק, דשני השמות
 64 הוי' ואלקים הם שני האורות ד"סובב כל עלמין
 65 וממלא כל עלמין", והם "כולא חד", ש"מתייחדים
 66 ביחוד גמור", "כי גם הממלא הוא אלקותו ית'
 67 אלא שהוא מה שמאיר בצמצום כביכול, והסובב
 68 הוא מה שמאיר בבחינת בלי גבול כו', וזהו פירוש
 69 הזהר במצות היחוד על דרך [חכמת] האמת
 70 בהפלאת היחוד באור וחיות הנמשך ממנו ית'
 71 בעולמות, שאין עוד זולתו ב"ה, הוא המאיר
 72 בבחינת סובב הוא המאיר בבחינת ממלא, וגם
 73 שסובב [מאיר] בממלא" [היינו שאור הסובב מאיר
 74 בעולמות דרך אור הממלא, באופן ששני האורות
 75 מתאחדים ביחוד גמור].

76 וזהו גם פירוש הכתוב "ומקדשי תיראו (לפי
 77 ש)אני הוי'" - ובהקדם, דהנה שם הוי', אף שבדרך
 78 כלל הוא אור הסובב כל עלמין, מ"מ לפעמים

1 [והולך ומבאר הקשר והשייכות בין תורה למקדש;
 2 וכן מבאר מהו הקשר וההמשך בין שני הענינים
 3 שבכתוב - "את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו". ועוד
 4 מבאר את המשמעות של הפסוק, שמשמע שבא לומר
 5 ולהזהיר דאע"פ ש"את שבתותי תשמרו", מכל-מקום
 6 "ומקדשי תיראו". ולכאורה אינו מובן, למה יעלה על
 7 הדעת שמצד שמירת שבת א"צ לירא מן המקדש.
 8 וזהו שהולך ומבאר:]

9 והענין, כי התורה הוא המשכת אלקות בבחינת
 10 "פנימיות", כמו שבהמ"ק היה גילוי השכינה,
 11 והוא בחינת ממלא כל עלמין.
 12 על ידי התורה נמשך גילוי אלקות באדם
 13 בבחינת "פנימיות", היינו שהאור נתפס ונקלט
 14 בנפש האדם, שלכן נקראת התורה בשם "לחם
 15 ומזון הנפש", "כי כמו שהלחם הגשמי זן את הגוף
 16 כשמכניסו בתוכו וקרבו ממש ונהפך שם להיות דם
 17 ובשר כבשרו כו', כך בידעת התורה והשגתה
 18 בנפש האדם שלומדה היטב בעיון שכלו עד
 19 שנתפסת בשכלו ומתאחדת עמו והיו לאחדים,
 20 נעשה מזון לנפש וחיים בקרבה". ומאחר
 21 שאורייתא וקוב"ה כולא חד, הרי לא זו בלבד
 22 שחכמת התורה מתאחדת עם שכל האדם, אלא גם
 23 האור האלקי "מחיי החיים אין סוף ב"ה" שבתורה,
 24 נקלט בנפש האדם בבחינת פנימיות.

25 וזהו גדרו של האור הממלא כל עלמין, שהוא
 26 האור האלקי הנתפס ונקלט בעולמות בבחינת
 27 "פנימיות".

28 וכן גילוי אלקות בבית המקדש (שהתורה - ד'
 29 אמות של הלכה - באה במקומו) הוא גילוי בבחינת
 30 "פנימיות", שהרי ענינו של המקדש הוא "גילוי
 31 שכינה" ופירוש תואר "שכינה" הוא "על שם
 32 ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין להחיותן
 33 ולקיימן", וקאי על "ממלא כל עלמין", היינו האור
 34 המתלבש בעולמות בבחינת "פנימיות".

35 ונמצא שענין המקדש והתורה, חד הוא -
 36 המשכת אלקות בבחינת פנימיות, ממלא כל עלמין.

37 ושבת הוא העליות בבחינת סובב כל עלמין.
 38 אבל "שבת" - שענינה ביטול - אינה מגילוי
 39 בחינת ממלא כל עלמין אלא היא באה מצד הגילוי

41 ביטוי בענין התורה, שעלי' אמרו בזהר "אורייתא
42 מחכמה נפקת" (- התורה יוצאת ממדריגת החכמה,
43 היינו חכמה עילאה), שהדיוק בזה הוא "נפקת"
44 דייקא, היינו שהתורה מתגלה ויוצאת דרך בחינת
45 החכמה, אבל לא' שהיא נוצרה מבחינת חכמה
46 עילאה, כי "מקורה ושרשה הוא למעלה מעלה
47 מבחינת חכמה".

48 כי התורה היא פירוש וביאור המצות שהם רצון
49 העליון, תרי"ג מצות דאורייתא עם ז' מצות
50 דרבנן גימטריא תר"ך, בתר.
51 התורה באה לפרש ולבאר את מצוות התורה,
52 שהמצוות הן רצונו של הקב"ה, שרצונו יתברך הוא
53 בחינת ה"כתר" (סובב כל עלמין), וכנרמז בכך
54 שתרי"ג מצוות דאורייתא וז' מצוות דרבנן
55 בגימטריא תר"ך, אותיות "כתר".

56 ונמצא, שענינה של תורה אינו בחינת חכמה
57 לחוד, אלא בה מתאחדים ה"כתר" וה"חכמה" גם
58 יחד - שהמצוות שבתורה הן גילוי רצונו ית',
59 בחינת הכתר, וחכמת התורה (חכמתו ית') היא
60 פירוש וביאור המצוות, והיינו שעל-ידי התורה
61 נמשך אור אינ-סוף ב"ה (הכתר, הסובב כל עלמין)
62 בבחינת אור פנימי (החכמה, הממלא כל עלמין).

63 ולפי זה, הגילוי שבתורה הוא עוד יותר
64 מבשבת, שהשבת אינה אלא בבחינת "מקיף" - כי
65 "שבת הוא העליות בבחינת סובב כל עלמין" (-
66 ואור הסובב כל עלמין) כשאינו נמשך דרך "ממלא
67 כל עלמין" (מאיר רק בבחינת "מקיף", ומטעם זה,
68 ה"עליו" דשבת אינה נראית וניכרת באופן גלוי
69 בגשמיות העולם; משא"כ התורה נמשכת באדם
70 בבחינת "פנימיות", שהאור נתפס ונקלט במוח
71 האדם).

72 [וכן לענין "מקדשי" כפשוטו, שבכית המקדש
73 הי' גילוי הארת הסובב כל עלמין, ד"מה שבשבת
74 הוא בבחינת מקיף, הי' בביהמ"ק בבחינת גילוי
75 גמור, ועל כן הותרו כמה מלאכות בעבודת
76 הקרבנות בשבת" - כלומר: מאחר שהגילוי במקדש
77 הוא גבוה יותר מהגילוי דשבת, על כן אין השבת
78 דוחה עבודת המקדש].

79 והנה גבי מקדשי נאמר תירא, והטעם, כי לפי
80 שבחינת מקדשי הוא ההמשכה בבחינת גילוי
81 ואור פנימי, לכך נמשך מזה היראה מצד הגילוי:

1 מבואר ש"הוא האור הנמשך באור פנימי", היינו
2 אור הממלא כל עלמין, שזהו ענין ד' אותיות שם
3 הוי' שהן כנגד עשר ספירות עליונות שבהן מתקיים
4 ומתנהג העולם (- על ידי אור הממלא כל עלמין).

5 וכן אמרו רז"ל ביו"ד (משם הוי') נברא עולם
6 הבא ובה"א נברא עולם הזה, הרי שהשפע מד'
7 אותיות שם הוי' מתחלק לפי מדריגת העולמות,
8 שבעולם הבא מאיר ה"יוד", ובעוה"ז רק אות
9 ה"א, נמצא דהאור והשפע משם הוי' שבו נבראו
10 העולמות זהו האור ד"ממלא כל עלמין", שרק בו
11 יש חילוקי מדריגות (לפי העולמות והנבראים
12 שהוא מחי' ומקיים).

13 ועל זה אומר הכתוב "אני הוי' (וכוונת הוי'
14 כאן היא לממלא כל עלמין, כאמור), פירוש, "אני
15 - הוא עצמותו ית'", "והוא ממש הוי' - וכנ"ל,
16 ש"הוא המאיר בבחינת סובב והוא המאיר בבחינת
17 ממלא", דהם "כולא חד" (ולא שהם שני אורות
18 נפרדים ח"ו).

19 ולפיכך "ומקדשי תיראו", כי אע"פ "שהוא
20 הארה המתלבשת בעולמות שאינו מערך עצמות-
21 אינ-סוף", מכל-מקום "אני הוי', אני ממש הוא
22 הוי' וכולא חד, ולכן נקרא מקדשי, שלי ממש".

23 כלומר:

24 זה שנתבאר שהתורה והמקדש הם "בחינת
25 פנימיות, ממלא כל עלמין", הכוונה בזה, שעל ידם
26 נמשך אור הסובב בממלא כל עלמין, שהסובב מצד
27 עצמו הוא "אור מקיף" שאינו מאיר בנבראים
28 בבחינת "פנימיות", ואילו על ידי המקדש והתורה
29 נמשך אור הסובב בממלא (ובמילא נרגש האור
30 בפנימיות).

31 ועל כן "ומקדשי תיראו", דלא זו בלבד שאין
32 המקדש למטה מבחינת שבת, אלא אדרבה, במקדש
33 נמשך אור הסובב (שמאיר בשבת) גם בבחינת
34 פנימיות.

35 וזהו אורייתא מחכמה נפקת, פירוש נפקת היינו
36 התגלותה היא מחכמה, אבל מקור חוצבה הוא
37 למעלה מן החכמה.

38 ענין זה ד"אני הוי'" - שאין אור ה"ממלא"
39 נפרד ח"ו ממהותו ועצמותו ית', אלא "אני.. הוא
40 ממש הוי'" (והסובב מאיר בממלא) - בא לידי

8 לכך "וינועו גו", וכן בקריעת ים־סוף נאמר "וירא
9 ישראל גו" וייראו העם גו".
10 ולפיכך, מאחר שע"י התורה ("מקדשי") האור
11 האלקי מאיר "בקירוב" ובגילוי, שהאור נתפס באדם
12 בבחינת פנימיות (ולא נשאר "מקיף" מרחוק), על כן
13 נמשכת מזה יראה על האדם ("תיראו").

ד"ה את שבתותי תשמרו פרק טו

1 ע"פ הנ"ל יובן גם הטעם שגבי "מקדשי" נקט
2 "תיראו", כי רגש היראה בא דוקא כאשר הדבר
3 שיראים ממנו הוא בקירוב עד שרואים אותו, וכמו
4 במלך, דכל שהוא קרוב יותר לאנשי מדינתו יותר
5 תפול עליהם פחדו ואימתו, וכל שרחוקים יותר
6 ממנו לא יפחדו ולא יראו ממנו כ"כ.
7 וכך מצינו במתן תורה, דלפי ש"וירא העם"

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

13 בעוה"ז דוקא כמבואר במדרש וגם בס' הקבלה מוזכר
14 בחי' מיכאל זה הוא ענף החסד עליון דאצילות ולכן
15 נקרא כהנא רבה כידוע שכה"ג ברב חסד דע"י כו' וע"כ
16 ע"י דוקא נמשך האור להלביש לכל הנשמות בבחינת
17 מקיף דלבוש מל' דתו"מ שנקרא לבוש אשר לבש בו
18 המלך וסוס אשר רכב עליו כו' לכל נשמה ונשמה בפרט
19 אשר המלך חפץ ביקרה מלבישה בלבוש מל' כו' לפי
20 שזה שייך לענין שלמות היקר העליון דלבוש מל' כאשר
21 ניתן הלבוש והסוס כו' ע"י איש זה מיכאל כהנא רבה
22 משרי המלך כו' דוקא וד"ל. וזהו ונתון הלבוש והסוס
23 על יד איש כו' כי זהו יקר וכבוד הרבה יותר כשלבוש
24 מל' ניתן ע"י מיכאל כהנא רבה יותר מע"י זולתו כו':

שענר הפורים

1 (טו) והנה המן אמר עוד ונתון הלבוש והסוס על יד
2 איש משרי המלך הפרתמים דוקא והלבישו
3 את האיש כו' דפשוטו מובן דדבר זה שייך דוקא אל
4 הכבוד והיקר שיחפון המלך לעשות באיש שחפץ ביקרו
5 לבד מה שלבוש מל' והסוס כו' שילבש האיש הוא יקר
6 גדול אין זה שלמותו עדיין עד שילבישונו האיש משרי
7 כו' ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש כו' והענין הוא כי
8 האיש משרי המלך הפרתמים משמע שהוא הראש
9 והעליון משרי המלך הפרתמי' ולמעלה הוא השר
10 העליון מיכאל כהנא רבא שהוא שר של חסד העליון
11 בחינת כהנא רבא כו' שהוא המלביש לכל הנשמות
12 בג"ע בלבושי יקר שנעשה מכל מעשה המצות שעשו

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

12 שיתא דרגין לכורסי' כו' דכתיב וישב שלמה על כסא
13 הוי', והיינו שעשה שלמה את הכסא שלו בדוגמא
14 לכסא הוי' כו'. והנה מ"ש בזהר שית יומין לעילא
15 ושית יומין לתתא, וזהו ג"כ ענין שית תיבין דחיו"ע
16 שמע ישראל כו' ושית תיבין דחיו"ת ברוך שם כו',
17 וזהו מ"ש ששה משמותם על האבן האחת וששה
18 משמותם על האבן השנית כו', והנה בשית יומין
19 לעילא ובשית יומין דלתתא שביעאה עלייהו, שיש ב'
20 בחי' שבת וכמ"ש את שבתותי תשמרו שיש ב' בחי'
21 שבת, וזהו ג"כ מה שאמרו בירושלמי אלמלא שמרו
22 ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין, והיינו

1 אך הענין הוא דהנה כתיב וישב שלמה על כסא ה',
2 ופי' המפרשים היינו שכמו שכסא ה' שורה מסוף
3 העולם עד סופו כך שלמה ה' שליט מסוף העולם עד
4 סופו כו', ועו"ל ששלמה עשה הכסא שלו בדוגמא
5 לכסא הוי' דהנה כתיב בכסא שלמה שש מעלות לכסא,
6 וזהו כגוונא דלעילא, וכמו שיש ששה רקיעים ורקיע
7 השביעי שבו השכינה שורה וכמ"ש סולו לרוכב
8 בערבות בי"ה שמו שבערבות דייקא שהוא רקיע
9 השביעי שם השכינה שורה, וכך שלמה עשה את הכסא
10 בדוגמא של מעלה, וכמ"ש בזהר שית יומין לעילא
11 שביעאה עלייהו שית יומין לתתא שביעאה עלייהו,

1 שיש בשבת גופא ב' בחי' שבת, שבת עילאה ושבת
 2 תתאה כו', וזהו מ"ש ביום השביעי נתעלה וישב על
 3 כסא כבודו, שלכאורה מה שייך זה לכסא כבודו, אך

4 לפי הנ"ל יובן היטב והיינו לפי ששבת הוא בחי' כסא
 5 עצמו שלמעלה משית דרגין שהוא בחי' שביעאה
 6 עלייהו כנ"ל.

א' דשבעות תרטי"ז

אמר ריב"ל כשעלה משה למרום

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 **אמנם** בכדי להיות המשכת אה"ר דאהרן, הגם שהיא
 2 בעצם בלי גבול, מ"מ הנה אין נותנים זה לאדם
 3 כ"א לפי ערך אהבה הטבעית שבכח האדם ההוא
 4 להתגלות ע"י ההתבוננות בה' אחד כו', וכמארז"ל כל
 5 המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו, פי' אחד הוא
 6 ההתבוננות איך דכולא קמי' כלא חשיב, שהגם
 7 שנבראו ז"ר וארץ וד"ר, מ"מ הם בטלי' בתכלית לגבי
 8 או"א"ס ב"ה אלופו של עולם, כמשנ"ת ביטול הגשמיות
 9 לגבי הרוחניות בד"ה מי כמוכה, ועד"ז יובן בגבוה
 10 מעל גבוה עד המקור הא' שלא יש שום מציאות אמיתי
 11 זולתו ית'. וכאשר מאריך באחד פי' באריכות
 12 ההתבוננות, שלפי ערך האריכות לפ"ע זה יוצא אצלו
 13 האהבה הטבעית מהעלם אל הגילוי כו', אזי מאריכין
 14 לו ימיו, פי' יום הוא בחי' חסד כמ"ש יומם יצוה ה'
 15 חסדו, והיא בחי' אהבה דאברהם איש החסד, ופי'

16 מאריכי' לו ימיו שנמשך לו מבחי' א"א הוא בחי' ורב
 17 חסד שלמעלה מהחכ' כו'. אמנם מ"מ זהו דוקא
 18 כשמאריך באחד דוקא, היא בחי' האהבה דאברהם
 19 אוהבי כו'. וכמו"כ לענין היראה, אין נותנים לאדם
 20 בחי' יר"ע כ"א כאשר מייגע א"ע בבחי' יר"ת עכ"פ,
 21 ואז לפ"ע עבודתו ביר"ת נותנים לו בחי' יראה עילאה.
 22 וכמ"ש (מלאכי ב' ה') ואתנם לו מורא ויראני, הגם
 23 שפי' הפשוט הוא שויראני קאי על ואתנם לו מורא,
 24 וכמו שפי' רש"י, מ"מ י"ל שכאשר ויראני בבחי' יר"ת
 25 עכ"פ אז ואתנם לו מורא היינו בחי' יר"ע כו', וע'
 26 במצ"ד שפי' את אלה נתתם לו בעבור המורא שהי'
 27 בלבו, שכל מה שנתן לאהרן ראש השבט זהו מפני
 28 המורא שהי' בלבו. א"כ שפיר י"ל שענין נתינת יר"ע
 29 תלוי בהקדמת יר"ת, שלפ"ע היר"ת נותנים לו בחי'
 30 יר"ע, וז"ע ואהבת את לרבות היראה כו'.

בזאת יבוא אהרן

בס"ד. ש"פ אזורי. ל"ב.

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

1 וזהו שאומר האר"י ז"ל שאינו בהתחברות גדולה להיות
 2 בבחינת יחוד ממש כו', כלומר שהאחדות של אור
 3 הגבול עם אור הבלי-גבול היא לא מוחלטת לגמרי, ועל
 4 ידי זה שיש לקו שרש נפרד של אור הגבול, הרי הוא
 5 בבחינת קו המדה למדוד מדידת האורות דעשר ספירות
 6 להיות בבחינת מדה ושיעור כו'.
 7 כלומר, ב'עץ חיים' לא כתב בפירוש את הסיבה
 8 שהתבארה בפרק זה, שמדידת הספירות היא בגלל אור
 9 הקו שנאצל באופן של מדידה והגבלה, אלא השתמש
 10 בלשון "שהקו דק ולא בהתחברות גדולה", ועל זה
 11 מבאר הרבי נ"ע, שיש ב' אופנים לכאר זאת. באופן

12 הראשון הסיבה להתחלקות היא מצד הצמצום בלבד.
 13 והאופן הב' הוא שגם בשרש הקו (הספירות הגנוזות)
 14 אין ייחוד שלם עם הספירות אין קץ, אלא כמין כנף
 15 בלבד, ויש בו בהעלם מדידה של ספירות, אלא שלא
 16 ניכר כיון שמתכלל באור-אין-סוף. וזה הפירוש של
 17 המילים "ולא בהתחברות גדולה". ששרש אור הקו הוא
 18 לא בהתחברות שלמה עם האין-סוף ממש, ולכן הוא
 19 במהותו מדוד ומוגבל, אלא שזה לא ניכר עד
 20 שמתלבשים האורות בכלים ממש.
 21 נמצא אם כן, שכל המדידה של האורות הם מאור הקו
 22 שהוא בעצמו מדוד ומוגבל בשורשו באור-אין-סוף,

23 פעולה מעשית שהיא סימן להמשכת אור אין-סוף
24 שנמשך למטה על ידי אותו מעשה של המצוה.
25 וזהו גם כן שהמצוות נקראים עדות וכמו שדוד המלך
26 אומר⁴⁶ בדרך עדותיך ששתי. – כלומר שהוא שמח
27 שהולך בדרך המצוות, הקורא להם בפסוק זה
28 "עדותיך".
29 דהנה הסיבה שהמצוות נקראות עדות היא, כיון שעדות
30 שייך על דבר הנעלם, - כאשר יש צורך להעיד, הרי זה
31 סימן שיש כאן דבר שאינו ידוע, דכל מה שנראה ונגלה
32 לכולם הרי אין צריך על זה עדות, ואפילו על מילתא
33 דעבידא לגלויי (- דבר שעתידי להתגלות) אין צריך עדות
34 – כלומר לא רק על דבר גלוי באותה שעה אין צריך
35 עדות, אלא אפילו על דבר שבאותו רגע הוא סתום, אלא
36 שעתידי להתגלות בעתיד, גם על דבר כזה אין צורך
37 להעיד, כ"אם על דבר הסתום ונעלם צריכים עדות,
38 והיינו שהעדות מגלה את הדבר הנעלם בו.
39 וכמו כן הוא למעלה ענין העדות הוא לגלות כזו דרגה
40 שנעלמת לגמרי, בחינת אור אין-סוף סתימא דכל
41 סתימין (- נעלם מכל הנעלמים) שסתום ונעלם
42 מהשתלשלות ומתגלה על ידי העדות והן המצוות שהרי
43 הם רצון העליון הרי הם מגלים האור אין-סוף סתימא
44 דכל סתימין בו.

1 שהרי שורשו בספירות הגנוזות שגם שם יש התחלקות,
2 אלא שההתחלקות שם לא ניכרת מחמת דביקות
3 והתכללות הספירות הגנוזות בספירות אין קץ, כלומר
4 באור הבלי-גבול, אלא שלמרות שיש דביקות, אין זו
5 דביקות מוחלטת, אלא כמגמה בפני עצמה והשערה של
6 גבול, הדבוקה וכלולה בתוך אור הבלי-גבול.
7 ועל פי הנוכח לעיל יובן מה שכתוב ציון במשפט תפדה
8 - כאן חוזר הרבי נ"ע לבאר את הדיוקים שבהם פתח
9 את המאמר על פסוק זה: שעל זה הקשה – "הלא
10 הכוונה היא על כללות ישראל לא על יושבי ציון דוקא
11 ואם כן מהו אומר ציון דוקא. וגם מהו ענין ושביה
12 בצדקה דמשמע שזהו ענין אחר ממה שאמר קודם
13 וצריך להבין מהו. ולמה ציון במשפט תפדה ושביה
14 בצדקה".
15 דהנה ציון הוא לשון סימן – כפי שמקום בו טמון צדיק
16 נקרא "ציון" כי זה המקום הגשמי בעולם שמסמן איפה
17 טמון גופו של הצדיק, וכמו דברי הנביא בזמן ההליכה
18 לגלות⁴⁴ הציבי לך ציונים – כלומר עשו מעשים טובים
19 שיהיו עבורכם סימנים לדרך אבותיכם⁴⁵, ולא ישכחו
20 מכם כשתחזרו לארץ ישראל, דקאי על המצוות שהן
21 בחינת ציון וסימן על אור אין-סוף שלמעלה
22 מהשתלשלות בו, - כשיהודי עושה מצוה, הוא עושה

שבת פרשת דברים תער"ב

46. תהלים קיט, יד.

44. ירמיהו לא, כא.
45. ראה פירוש רש"י על פסוק זה.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים – קונטרסים חלק ב'

1 ע"י התפילה עולה ספירת המלכות מירידתה בבי"ע. קרבן בגימטריא ארך אפים. קרבנות
2 – במזבח החיצון, חיצוניות הלב. קטורת – במזבח הפנימי, פנימיות הלב. גורמים
3 להמתקת הגבורות. ועכשיו תפלה במקום קרבנות
4 וְהִנֵּה סִפְרֵי תְּמִלְכוֹת לְמַעַל נִקְרְאוּת גַּם בְּן "תְּפִלָּה",
5 וְכִמּוֹ שֶׁפְּתוּב "וְאֲנִי תְּפִלָּה", דְּקָאֵי עַל בְּחִינַת
6 מְלָכוֹת. וְהַטַּעַם הוּא, לְפִי דְּסִפְרֵי תְּמִלְכוֹת הוּא מְקוֹר
7 לְבְרִיאַת יִצְרָה עֲשִׂיהָ, וְכִמּוֹ שֶׁפְּתוּב "מְלָכוֹתָּךְ מְלָכוֹת
8 כָּל עֲלָמִים", דְּמְלָכוֹת דְּאֲצִילוּת נַעֲשֶׂה מְקוֹר לְבְרִיאַת
9 יִצְרָה עֲשִׂיהָ, שֶׁהוּא בְּחִינַת זֵיו וְהָאֲרָה בְּעֲלָמָא י, וְעַל
10 יְדֵי תְּפִלָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת נְהוּרָא תְּמַאָה דְּקָאֲרֵי תְּדִיר

11 לְנְהוּרָא עֲלָהּ י, נַעֲשֶׂה עֲלִית מְלָכוֹת לְאֲצִילוּת
12 מִירִדְתָּה לְבְרִיאַת יִצְרָה עֲשִׂיהָ, דְּזָהוּ גַּם בְּן הַתְּחַבְּרוֹת
13 הַהָאֲרָה וְזֵיו הַמְתַּפְּשֵׁט בְּעוֹלָמוֹת עִם עֲצָמוֹת אֹר
14 אֵין-סוּף שְׁלִמְעֵלָה מְגִדָּר עוֹלָמוֹת. וְכִנֵּה יוֹכֵן מֵה שְׁאֲמְרוּ
15 רְבוּתֵינוּ וְ"ל דְּתַפְלוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין תְּקַנּוּם, דְּהִקְרַבְנוֹת
16 הֵם רִיחַ נִיחוּחַ לְהוֹי". וְהַעֲנֵן הוּא, דְּהִנֵּה כְּתִיב "לְמַעַן
17 שְׂמִי אֲאָרִיךְ אִפִּי וְתַהֲלִתִּי אֲחַטֵּם לְךָ", וְאִיתָא בְּסִפְרֵים

יג. מזערית. יד. אור תחתון שקורא תמיד לאור עליון.

1 דְּקַרְבָּן בְּגִימְטְרִיא^{טו} אָרְךְ אִפְּיִם, וְהֵינּוּ דְּעַל יְדֵי הַקְּרָבָנוֹת
 2 הוּא הַהִמְשָׁכָה מִבְּחִינַת אָרְךְ אִפְּיִם, וְכַתִּיב "יִשְׁיִמוּ
 3 קְטוֹרֶה בְּאַפְּךָ", דְּעַל יְדֵי הַקְּטָרֶת נִמְשָׁךְ הַמְשָׁכָה
 4 מִבְּחִינַת אָרְךְ אִפְּיִם, דְּהֵנָּה הַשְׂתִּי עֲבוֹדוֹת דְּקַרְבָּנוֹת
 5 וְקְטָרֶת הִיוּ בְּשֵׁנֵי הַמְזַבְּחוֹת שְׂבִיבִית הַמְקַדָּשׁ, דְּהַקְּרַבֶּת
 6 הַקְּרָבָנוֹת הִיָּה בְּמִזְבֵּחַ הַנְּחֻשֶׁת שֶׁהוּא מְזַבֵּחַ הַחִיצוֹן,
 7 וְהַקְּטָרֶת הַקְּטָרֶת הִיָּתָה בְּמִזְבֵּחַ הַזֶּהָב שֶׁהוּא מְזַבֵּחַ
 8 הַפְּנִימִי. דְּבַעֲבוֹדַת הָאָדָם הֵם שְׁנֵי מִיָּנֵי עֲבוֹדָה, דְּעִנְיָן
 9 הַקְּרָבָנוֹת הוּא הַעֲבוֹדָה בְּחִיצוֹנִיּוּת הַלֵּב, וְעִנְיָן הַקְּטָרֶת
 10 הוּא הַעֲבוֹדָה בְּפְנִימִיּוּת הַלֵּב. וְזֶהוּ "רִיחַ נִיחּוּחַ לְהוֹי",
 11 דְּעַל יְדֵי הַעֲבוֹדָה בְּקַרְבָּנוֹת וְקְטָרֶת נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת רִיחַ
 12 שֶׁהוּא מְדַרְגָּה גְּבוּהָ, כִּי רִיחַ הוּא דְּרָךְ הַחֻטִּים שֶׁהִיא
 13 מְדַרְגָּה רְמָה וְנִשְׂאָה, וְזֶהוּ "יִשְׁיִמוּ קְטוֹרֶה בְּאַפְּךָ",
 14 דְּלַפְעָמִים כְּתִיב "עֲלֵה עֶשֶׂן בְּאַפּוֹ", שֶׁהֵם בְּחִינַת גְּבוּרוֹת
 15 קְשׁוֹת, וְ"יִשְׁיִמוּ קְטוֹרֶה בְּאַפְּךָ" וְהַקְּרָבָנוֹת הֵנָּה עַל יְדֵי
 16 זֶה נִמְתְּקִים הַגְּבוּרוֹת, וְזֶהוּ "לְמַעַן שְׂמִי אֶאֱרִיךְ אִפְּי",
 17 דְּ"שְׂמִי" הוּא בְּחִינַת מְלִכּוּת, דְּעַל יְדֵי הַקְּרָבָנוֹת נִמְשָׁךְ
 18 בְּחִינַת "אָרְךְ אִפְּיִם" לְהַמְתִּיק כָּל הַגְּבוּרוֹת, דְּזֶהוּ רִיחַ
 19 נִיחּוּחַ לְהוֹי. הֵנָּה עֲכָשׁוּ הַתְּפִלָּה בְּמִקּוֹם הַקְּרָבָנוֹת, דְּעַל
 20 יְדֵי הַעֲבוֹדָה דְּתְפִלָּה נִמְשָׁךְ בְּחִינַת "רִיחַ נִיחּוּחַ לְהוֹי",
 קוֹנְטֵרַס ב' נִסְתָּ"ש

טו. שוה במספרו ל.

ספר השיחות - ה'ש"ת-תש"א בלה"ק

דברים בקבלת הפנים בניו יורק, יום ג', ט', אדר שני, ש"ת

1 פותחין בברכה, השבח להשי"ת על שהציל אותנו
 2 והוציאנו מן המיצר אל המרחב.
 3 ההלכה היא¹, הרואה את חברו החביב עליו
 4 הרבה ושמח ונהנה בראייתו, עליו לברך שהחיינו
 5 וקיימנו והגיענו לזמן הזה.
 6 הרבי, בעל ה"תניא", כותב בהלכות ברכות
 7 הנהנין², שעל כל שמחה לבבית שהאדם חווה, עליו
 8 לברך.
 9 בנוסח הברכה האמורה קיים הבדל אם יש לבעל
 10 השמחה שותפים בטובה זו הגורמת לשמחת הלבב,
 11 או שאין לו שותפים.
 12 כשאין לבעל השמחה שותפים, נוסח הברכה הוא
 13 "שהחיינו". אם יש לו שותפים, נוסח הברכה הוא
 14 "הטוב והמטיב".
 15 בשמחת לבבי יש לי שותפים, והם אגודת חב"ד
 16 ועסקני הכלל, האישים שלקחו חלק גדול ביציאתנו,
 17 שלי ושל המשפחה יחיו, בעזה"י, מן המיצר אל
 18 המרחב, שבזכות אבותי הקדושים נ"ע, ישפיע להם
 19 השי"ת אושר בכל.
 20 מצער אותי מאד לשבש שמחת לבב זה של כל
 21 הנוכחים, ושמחת לבבי. אך הכאב הגדול והשבר של
 22 אחינו ואחיותינו המעונים בלי רחמנות, אינו נותן לי
 23 מנוח.

24 צעקת הכאב של אחינו ואחיותינו ובמיוחד של
 25 תלמידי הרבים מהישיבות בפולין, מלווה אותי בכל
 26 מקום הימצאי, ואינני יכול לתת מנוח לעצמי עד
 27 שיעזור השי"ת ויצילו אותם.
 28 בפגישתי הראשונה עם יהדות אמריקה הריני
 29 פונה בפנייתי הפנימית לעשות כל אשר ביכולתי,
 30 להציל מהגיהנום הפולני את תלמידי ישיבות תומכי
 31 תמימים ואת בני ישראל בכלל.
 32 אני נרגש מאד מהפגישה הלבבית שקהל עדת
 33 ישראל בניו-יורק כיבדו אותי, כל המשלחות
 34 המכובדות, נציג ראש העיר, אגודת האדמו"רים,
 35 אגודת הרבנים ומוסדי התורה, שלאמיתו של דבר
 36 היה עלי להתעכב בשבחה של כל משלחת חשובה
 37 לחוד, אלא בגלל טורח הציבור נאלץ אני לקצר. אני
 38 מודה לכולם ומברך אותם בהרבה אושר בכל.
 39 בפגישה לבבית זו רואה אני ברכת האלקים
 40 למצוא חן בעיני אלקים ואדם, לרצות בעזה"י לעזור
 41 לי בהמשכת עבודת הרבצת תורה ביראת שמים
 42 והעבודה הכללית שלי כמו עד עתה.
 43 כופל אני תודתי וברכתי, ישלח לנו השי"ת גואל
 44 צדק ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ ויוליכנו
 45 קוממיות לארצנו.
 46 ברוכים תהיו.

שיחות ה'ש"ת

מו"ה יעקב שי

גדול ומפורסם, מ"מ בהכרח שיהי לו עוזר מהבע"ב
ואנשי פשוטים.

והא לך מופת בענין זה. בא' המקומות בערי רוסיא,
ובאו לשם בעשענצעס, והי מספר הטובלות כארבעים עד
חמישי' לחדש ורובם מהבעשענצעס ואחדות מדיירי עיר
ההיא, ואח"כ נסעו הבעשענצעס למקומם, ובבית הטבילה
נכנסו יראי אלקי' לנהלה, ותתנהל בכבודות מפני גודל
ההוצאה, אמנם אחד השתדל ונתן עצמו על זה בריבוי
עצום, א' שאשה הצריכה למקוה, ניתן לה מקוה
ואמבטיא חנם בלי שום מחיר, ב' הרבה לדבר בחומר ענין
זה, ג' השתדל ע"י אמצעות מכירים ומכירות, וכעת ת"ל
סכום הטובלות בערך ק"ע לחדש כ"י, ומיום ליום
מתרבים, ורובם מדיירי העיר אשר לא ידעו מזה תחילה.
הבט וראה מה פעל ועשה האיש ההוא יברכהו השי"ת
בברכה משולשת בבני חייה ומזונא רויחא. ואין לשכוח כי
הי' לו הרבה עגמ"נ בזה מאלו המונעי' ומעכבים, ות"ל
עומד חזק ופועל ועושה והשי"ת יהי בעזרו.

ואתה הנך ת"ל בעיר ואם בישראל, יברכס השי"ת,
ואין לך ת"ל מניעות מחוץ המונעי' ומעכבים ח"ו בענינים
האלו, והנך יושב בחיבוק ידיים. ואם אמר תאמר כי אין
לך זמן, הלא השי"ק שלך הוא, בוא תבוא בבית המדרש
קודם הקריאה או אחר הקריאה ותעורר על דבר הגדלת
הת"ת, ע"ד הרחבת עניני הלימוד וכו', ואם אין לך שפה
ברורה וקטן אתה בעיניך, הלא תוכל להשיג איש מגיד או
מטיף ותעורר אותו כי הוא ידבר כזה.
והנה לא אדע מי הוא הרב שי' במחנם, בטח בנו של
הרה"ג הר"ח זצ"ל, שהוא בודאי גדול בתורה ויראת
אלקים, וכאשר תבוא איליו ותאמר כי הנך חפץ להיות
שמש וסרסור בענין זה כאמור, בודאי ידבר הוא בעצמו
ברבים, וכן תשיג איש המוכשר לדבר ולעורר, וכאשר
תעשה כן אז עליך לקוות להיות מקושר אל הרצון אשר
חפץ הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע
ויעזרך השי"ת.

מכתבך מדי' לח"ו נכון הגיעני, וגדלה שמחתי במאד
לשמוע כי ת"ל לומדי' בהבתי כנסיות ומדרש, וישנם
בהת"ת כששה מאות נערים יחיו וכן שיש ישיבה ת"ל (אך
אינו כותב כמה תלמידי' יחיו נמצאי' שם וחפצי לדעת
זאת, גם מי הוא הראש ישיבה).

אמת הדבר שאתה כותב שאינך ראוי לבוא אתם
בחליפות דברי', אמנם זה הוא רק כמו שאתה יודע
בעניניך הפרטים, והשי"ת יהי בעזרך ותתקן ויתן לך
השי"ת פרנסה טובה במנוחה שתוכל לקבוע עיתים
לתורה, וכל אשר אתה לומד יהי קבוע במוחך ולבך
ולקיים ולעשות בפו"מ.

אמנם זה כל האדם לפעול ולעשות בהגדלת התורה
והתעוררות בהחזקת היהדות וכו' בהמקום אשר גזרה
עליו ההשגחה העליונה שיהי שם.

והגד נא האם עיר ואם בישראל כבריסק יברכס
השי"ת יהיו בהת"ת רק כשש מאות נערים יחיו, הלא הי'
צריך להיות פי שלש וארבע, ובודאי ישנם נערים ההולכים
בטל, מאפס מקום, או חוסר אמצעים במה לשלם
להמורים, וסיבת הדבר הוא שאין מי שיעורר ויתן עצמו
על זה. ומזה אפשר לדון גם על שארי המוסדות כמו
הלימוד בהבתי מדרשים, וכן בהנוגע לטהרת המשפחה,
הואיל נא להודע כמה הן מספר הנשים תי' המבקרות את
בית הטבילה במשך חדש, ותראה כי יהי מספר שאינו
בערך הראוי להיות, וסיבת הדבר הוא לפי שאין מעורר
אשר יתן א"ע על זה, והאנשים דעכשיו ובפרט הנשים הם
עמי הארץ ואינם יודעים חומר דבר זה. ישנם שגם האנשי'
אינם יודעי', ומכ"ש הנשים, ואם יש מי המעורר הנה לבד
זאת אשר משיג איש בעל שפה ולשון אשר ידבר במקהלות
ברבים בענין זה, בשפה ברורה, אשר יבינו גם הנשים, הנה
עוד זאת הוא ממציא המצאות באופנים שוני' והשתדלות
אשר ילכו הנשי' לבית הטבילה, וגם במקום אשר יהי רב

פרק א' משנה ב

שְׁמַעוֹן הַצְּדִיק הָיָה מְשֻׁרֵי כְּנָסֶת הַגְּדוּלָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל גְּמִילוּת הַסְּדִים:

נקודות משיחות קודש

רבינו הזקן מבאר⁴ שלוש העמודים, הם כנגד שלושת האבות:

"גמילות-חסדים" כנגד אברהם אבינו שהיה גומל-חסדים, כדכתיב⁵, "ויטע אשל בבאר שבע", ופירשו רז"ל⁶ ש"אשל" ראשי תיבות אכילה, שתיה, לינה, שסיפק לעוברי אורח (ובלשון האורחות-צדיקים⁷, שאברהם "היה נדיב בנפשו, בגופו ובממונו").

"עבודה" - עבודת התפילה, שהיא עבודת הקרבנות, "תפילות כנגד תמידין תיקנום"⁸, כנגד יצחק אבינו שהיה "עולה תמימה".

"תורה" כנגד יעקב אבינו שענינו תורה, כמו שנאמר⁹, "ויקם עדות ביעקב, ותורה שם בישראל".

אלא שלכאורה לפי זה צריכה היתה המשנה למנות את שלושת הדברים שעליהם העולם עומד, בסדר הפוך - גמילות-חסדים, עבודה ורק לבסוף תורה (כפי סדר האבות)? ויש להוסיף ולחזק את השאלה: גם סדר עבודתו הפרטי של כל יהודי, בכל יום ויום, כולל את שלושת העמודים האלה, וגם שם הסדר הוא הפוך מהמפורט במשנה - תחילה גמילות-חסדים, שהרי לפני התפילה יש לתת צדקה לעני (כמאמר רז"ל¹⁰ "רבי אליעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי"), לאחר מכן התפילה עצמה ("עבודה") ורק אחר-כך בא שלב התורה (כמאמר רז"ל¹¹, "מבית-הכנסת לבית-המדרש")?!

ויש לומר שסדר ה"דברים" במשנתנו נובע מכך שמדובר על פעולתם בעולם - "העולם עומד". לכן מונה המשנה תחילה את עמוד התורה משום שבו מודגש עיקר הפעולה בעולם: התורה למרות היותה "בלי גבול"¹² בעצם, עם כל זה היא נקלטת ומתלבשת בשכל האדם. לא זו בלבד, אלא שבכוחה של התורה אף לשנות בפועל את המציאות בעולם, כדרשת רז"ל על הפסוק "לא-ל גומר עלי"¹³. זו הסיבה שמשנתנו מתחילה בעמוד התורה.

מפרשי המשנה¹ האריכו בתוכן החלוקה למספר שלשה דוקא. והביאור בזה על פי תורת החסידות הוא כך:

"העולם" שבמשנתנו אינו דוקא עולם הזה הגשמי, אלא הוא כולל גם את העולמות הרוחניים: בריאה, יצירה, עשייה. המרומזים בפסוק² "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". את התוכן של שלושת העולמות, ביאר הרמב"ן בתחילת פירושו על התורה: "בריאה" פירושה "הוצאת היש מאין.. והוא החומר הראשון, הנקרא היולי", "יצירה" הוא מה ש"ממנו המציא הכל והלביש הצורות" ו"עשייה" הוא מה ש"תקן אותם".

והנה, מכיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא"³, מובן, שלוש הדרגות הללו קיימות בתורה, וממנה הן השתלשלו בעולם. שלושת ענינים אלו בתורה, הם תורה, עבודה וגמילות חסדים. "עבודה" רומזת למחשבת האדם, שהרי בקרבנות נפסל הקרבן אפילו במחשבה בלבד, ו"תורה" עיקר המצוה היא בדיבור שהרי על הרהור בדי"ת אין מברכים ברכות התורה, וגמ"ח עיקרה במעשה.

ושלשת ענינים אלו מחשבה דיבור ומעשה, הם כנגד שלשת העולמות: בריאה, יצירה ועשייה. ש"מחשבה" הוא על דרך בריאה יש מאין, כי אותיות המחשבה לא היו במציאות נרגשת לפני ירידתם לכח המחשבה, ולכן מחשבה הוא כנגד עולם הבריאה. ואילו "דיבור" הוא שהאותיות שהיו כבר מקודם במחשבה, קיבלו עכשיו צורה בצאתם בה' מוצאות הפה, לכן דיבור הוא כנגד עולם היצירה. ו"מעשה" הוא כנגד עולם העשייה. ואם כן משלושת בחינות אלו שבתורה (מחדום"ע), השתלשלו שלושת העולמות. ומכיון שהכל תלוי בעבודת האדם. לכן צריך לעסוק בשלושת העמודים של תורה עבודה וגמ"ח, כדי לקיים את שלושת העולמות בריאה יצירה עשייה.

(ממאמר ד"ה כי תשא תשכ"ב)

(ספר השיחות תש"נ, כרך ב, עמ' 653)

(1) עיין דרך חיים למהר"ל. (2) ישעיה מג, ז. (3) זוהר חלק ב קסא, א. (4) לקוטי-תורה מטות דף פג, טור ד. (5) וירא כא, לג. (6) מדרש תהלים לו. (7) שער יז. (8) ברכות כו, ב. (9) תהלים עה, ב. (10) בבא-בבא י, א. (11) ראה ברכות סד, א. (12) "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" (איוב יא, ט). (13) תלמוד-ירושלמי כתובות פ"א ה"ב.

פרשת תזריע

יב * וידבר יהוה אל־משה לאמר: ב דבר אל־
 בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר
 וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה טמא:
 ג וביום השמיני ימול בשר ערלתו: ד ושלישים
 יום ושלישת ימים תשב בדמי טהרה בכל־קדש
 לא־תגע ואל־המקדש לא תבא עד־מלאת ימי
 טהרה: (ל) ה ואם־נקבה תלד וטמאה שבעים
 פנדתה וששים יום וששת ימים תשב על־דמי
 טהרה: ו ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת
 תביא כבש בן־שנתו לעלה ובן־יונה איתר
 לחטאת אל־פתח אהל־מועד אל־הכהן:
 ז והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקור
 דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה:
 ח ואם־לא תמצא ידה די שה ולקחה שת־יתרים
 או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת
 וכפר עליה הכהן וטהרה: פ (שדאל) יג * וידבר
 יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר: ב אדם כי־
 יהיה בעור־בשרו שאת או־ספחת או בהרת
 והיה בעור־בשרו לנגע צרעת והובא אל־אהרן
 הכהן או אל־אחד מבניו הכהנים: ג וראה הכהן
 את־הנגע בעור־הבשר ושער פנגע הפך א לבן
 ומראה הנגע עמק מעור בשרו גגע צרעת הוא
 וראהו הכהן וטמא אתו: ד ואם־בהרת לבנה
 הוא בעור בשרו ועמק איז־מראה מן־העור
 ושערה לא־הפך לבן והסגיר הכהן את־הנגע
 שבעת ימים: ה וראהו הכהן ביום השביעי והנה
 הנגע עמד בעינו לא־פשה הנגע בעור והסגירו
 הכהן שבעת ימים שנית: (ע"כ בחול) ו וראה הכהן
 אתו ביום השביעי שנית והנה פהה הנגע
 ולא־פשה הנגע בעור וטהרו הכהן מספחת
 הוא וכבס בגדיו וטהר: ז ואם־פשה תפשה
 המספחת בעור אחרי הראתו אל־הכהן

לטהרתו ונראה שנית אל־הכהן: ח וראה הכהן
 והנה פשתה המספחת בעור וטמאו הכהן
 צרעת הוא: פ ט גגע צרעת כי תהיה באדם
 והובא אל־הכהן: י וראה הכהן והנה שאת־
 לבנה בעור והיא הפכה שער לבן ומחית בשר
 חי בשאת: * צרעת נושנת הוא בעור בשרו
 וטמאו הכהן לא יסגרונו פי טמא הוא: יב ואם־
 פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את
 כל־עור הנגע מראשו ועד־רגליו לכל־מראה
 עיני הכהן: יג וראה הכהן והנה כסתה הצרעת
 את־כל־בשרו וטהר את־הנגע כלו הפך לבן
 טהור הוא: ד וביום הראות בו בשר חי וטמא:
 ט וראה הכהן את־הבשר החי וטמאו הבשר
 החי טמא הוא צרעת הוא: טא או כי ישוב
 הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל־הכהן:
 י וראהו הכהן והנה נהפך הנגע ללבן וטהר
 הכהן את־הנגע טהור הוא: פ ה ובשר כִּי־יהיה
 בו־בערו שחין ונרפא: ט ויהי במקום השחין
 שאת לבנה או בהרת לבנה אדמדמת ונראה
 אל־הכהן: ב וראה הכהן והנה מראה שפל
 מן־העור ושערה הפך לבן וטמאו הכהן גגע
 צרעת הוא בשחין פרחת: טא ואם א יראנה הכהן
 והנה איז־בה שער לבן ושפלה איננה מן־העור
 והיא כהה והסגירו הכהן שבעת ימים: טב ואם־
 פשה תפשה בעור וטמא הכהן אתו גגע הוא:
 טז ואם־תחתייה תעמד בהרת לא פשתה
 צרכת השחין הוא וטהרו הכהן: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות ח"ב ע' 70, ע"פ ביאורי החומש)

שמה של הפרשה - תזריע

ידוע ששמה של הפרשה מורה על תכנה. ולכאורה שמה של פרשתנו 'תזריע' - שמשמעותו 'צירת חיים חדשים' - הפוך מתכנה של הפרשה, המדברת - ברבה - בדיני מצורע, שעליו דרשו חז"ל "מצורע חשוב כמת".
 וההסבר לכך: הצרעת היא לא רק ענש שמגיע לאדם

בעון דבור לשון הרע, אלא יש בה תפקיד חיובי שנועד להרגיל את האדם להתרחק מדבור וספור לשון הרע. כך לאחרי שיטהר מהצרעת יוכל לפתח חיים חדשים, נקיים מלשון הרע. לכן שמה של הפרשה מורה על יצירת חיים חדשים, כי זוהי מטרתה האמתית של הצרעת - לזרע וליצור חיים חדשים.

שני כו' או בשׁר פי־יהיה בערו מכות־אש והיִתה מחית המכוה בהרת לבנה אדמדמת או לבנה: כו וראה אתה הכהן והנה נהפף שער לבן בפֿהרת ומראה עמק מן־העור צרעת הוא במכוה פֿרחה וטמא אתו הכהן נגע צרעת הוא: כז ואם יראה אתה הכהן והנה אין־בהרת שער לבן ושפלה איננה מן־העור והוא כהה והסגירו הכהן שבעת ימים: כח וראהו הכהן ביום השביעי אם־פשה תפשה בעור וטמא הכהן אתו נגע צרעת הוא: כט ואם־תחתיה תעמוד בהרת לא־פשתה בעור והוא כהה שאת המכוה הוא וטהרו הכהן פי־צרבת המכוה הוא: פ ואיש או אשה פי־יהיה בו נגע בראש או בזקן: פא וראה הכהן את־הנגע והנה מראהו עמק מן־העור ובו שער צהב דק וטמא אתו הכהן נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא: פב וכי־ראה הכהן את־נגע הנתק והנה אין־מראהו עמק מן־העור ושער שחר אין בו והסגיר הכהן את־נגע הנתק שבעת ימים: פג וראה הכהן את־הנגע ביום השביעי והנה לא־פשה הנתק ולא־היה בו שער צהב ומראה הנתק אין עמק מן־העור: פד והתגלח ואת־הנתק לא יגלח והסגיר הכהן את־הנתק שבעת ימים שנית: פה וראה הכהן את־הנתק ביום השביעי והנה לא־פשה הנתק בעור ומראהו איננו עמק מן־העור וטהר אתו הכהן וכבס בגדיו וטהר: פו ואם־פשה יפשה הנתק

בעור אחרי טהרתו: כו וראהו הכהן והנה פשה הנתק בעור לא־יבקר הכהן לשער הצהב טמא הוא: כז ואם־בעינו עמד הנתק ושער שחר צמחו בו נרפא הנתק טהור הוא וטהרו הכהן: ס ואיש או־אשה פי־יהיה בעור בשׁרם בהרת בהרת לבנת: כח וראה הכהן והנה בעור־בשׁרם בהרת פהות לבנת כהק הוא פרח בעור טהור הוא: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י עמ' 25)

כל הנגעים אדם רואה, חוץ מנגעי עצמו (נגעים ב, ה)

כלומר: כל הנגעים (ש)אדם רואה (ב)חוץ - (תרי זה) מנגעי עצמו. וכחורת הפעל־שם־טוב, שפאשר אדם רואה רע בזולתו, הרי זו הוכחה שאותו רע נמצא בו בעצמו, כי הזולת הוא כמו ראי (וזהו "כל הפוסל במומו פוסל"). וטעם הדבר הוא, כי מכיון שכל מארע הוא בהשגחה פרטית, מובן שהזמינו לו מלמעלה לראות את הרע בזולתו כדי שידע שרע זה נמצא בו, ועליו לתקנו.

שלישי מ ואיש פי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא: מא ואם מפאת פניו ימרט ראשו גבה הוא טהור הוא: מב וכי־יהיה בקרחת או בגפחת נגע לבן אדמדום צרעת פרחת הוא בקרחתו או בגפחתו: מג וראה אתו הכהן והנה שאת־הנגע לבנה אדמדמת בקרחתו או בגפחתו פמראה צרעת עור בשׁר: מד איש־צרוע הוא טמא הוא טמא וטמאנו הכהן בראשו נגעו: מה והצרוע אשר־בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל־שפם יעטה וטמא ו טמא יקרא: מו פל־ימי אשר הנגע בו וטמא טמא הוא פדר ישב מחוץ למחנה מושבו: ס והתבגר פי־יהיה בו נגע צרעת בכגד צמר או בכגד פשתים: מה או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור או בכל־מלאכת עור: מח והיה הנגע ירקרק ו או אדמדום בכגד או בעור או־בשתי או־בערב או בכל־כלי־עור נגע

צָרַעַת הוּא וְרָאָה אֶת־הַכֹּהֵן: ַ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהַסְגִיר אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים: ַ וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי כִּי־פָשָׁה הַנֶּגַע בְּפָגַד אֹי־בִשְׂתֵי אֹי־בַעֲרֹב אוֹ בְּעוֹר לְכֹל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה הָעוֹר לְמַלְאכָה צָרַעַת מִמְּאֵרַת הַנֶּגַע טָמֵא הוּא: ַ וְשָׂרַף אֶת־הַבֶּגֶד אוֹ אֶת־הַשֵּׂתִי | אוֹ אֶת־הָעֶרֶב בְּצֹמֵר אוֹ בַּפְּשָׁתִים אוֹ אֶת־כָּל־כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה בּוֹ הַנֶּגַע כִּי־צָרַעַת מִמְּאֵרַת הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף: ַ וְאִם יִרְאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה לֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע בְּפָגַד אוֹ בִשְׂתֵי אוֹ בַעֲרֹב אוֹ בְּכָל־כְּלֵי־עוֹר: ַ וְצוּהוּ הַכֹּהֵן וְכִבְּסוּ אֶת־אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע וְהַסְגִירוּ שִׁבְעַת־יָמִים שְׁנִית:

ס"ז פסוקים, בני"ה סימן

פרשת מצורע

יד « וידבר יהוה אל־משה לאמר: ַ זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל־הכהן: ַ ויצא הכהן אל־מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע־הצרעת מן־הצרוע: ַ וצוה הכהן ולקח למטהר שתי־צפרים חיות טהרות ועץ ארו ושני תולעת ואזב: ַ וצוה הכהן ושחט את־הצפור האחת אל־כלי־חרש על־מים חיים: ַ ואת־הצפר החיה יקח אתה ואת־עץ הארו ואת־שני התולעת ואת־האזב ומכל אותם ואת | הצפר החיה בדם הצפר השחטה על המים החיים: ַ והזהר על המטהר מן־הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את־הצפר החיה על־פני השדה: ַ וכבס המטהר את־בגדיו וגלח את־כל־שעריו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל־המחנה וישב מחוץ לאהל | שבעת ימים: ַ והיה ביום השביעי יגלח את־כל־שעריו את־ראשו ואת־זקנו ואת־גבת עיניו ואת־כל־שעריו יגלח וכבס את־בגדיו ורחץ את־בשרו במים וטהר: ַ וביום השמיני יקח שני־כבשים תמימים וכבשה אחת בתי שנתה תמימה ושלשה עשרנים סלת מנחה בלילה בשמן ולג אחד שמן: ַ והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואתם לפני יהוה פתח אהל מועד: ַ ולקח הכהן את־הכבש האחד והקריב אתו לאשם ואת־לֶג השמן

צָרַעַת הוּא וְרָאָה אֶת־הַכֹּהֵן: ַ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהַסְגִיר אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים: ַ וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי כִּי־פָשָׁה הַנֶּגַע בְּפָגַד אֹי־בִשְׂתֵי אֹי־בַעֲרֹב אוֹ בְּעוֹר לְכֹל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה הָעוֹר לְמַלְאכָה צָרַעַת מִמְּאֵרַת הַנֶּגַע טָמֵא הוּא: ַ וְשָׂרַף אֶת־הַבֶּגֶד אוֹ אֶת־הַשֵּׂתִי | אוֹ אֶת־הָעֶרֶב בְּצֹמֵר אוֹ בַּפְּשָׁתִים אוֹ אֶת־כָּל־כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה בּוֹ הַנֶּגַע כִּי־צָרַעַת מִמְּאֵרַת הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף: ַ וְאִם יִרְאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה לֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע בְּפָגַד אוֹ בִשְׂתֵי אוֹ בַעֲרֹב אוֹ בְּכָל־כְּלֵי־עוֹר: ַ וְצוּהוּ הַכֹּהֵן וְכִבְּסוּ אֶת־אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע וְהַסְגִירוּ שִׁבְעַת־יָמִים שְׁנִית:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"א נ' 236, ע"פ ביאורי

החומש)

אשה כי תזריע (יב, ב)

ירמז הכתוב על כנסת ישראל אשר מצינו שנקראת אשה . . אשה כי תזריע, פרוש: הוצעת מצוות ומעשים טובים (אור החיים)

כנסת ישראל נקראת בשם אשה של הקב"ה, שם זה מבטא את הקשר העצום בין ישראל לקב"ה, והוא מורה על התשוקה של האדם להתקרב לקב"ה, כשכל הדברים האחרים טפלים אצלו. במצב כזה יכול האדם להגיע למצב של 'כלות הנפש', שאיפה להתנתק מהגוף והעולם הזה הגשמי, ולהדבק בקב"ה.

על־כך אומר הפסוק "אשה כי תזריע": גם כאשר אדם נמצא במצב של "אשה", שכלו עסוק בלהתקרב לקב"ה, עליו להיות בכחינת "תזריע" - לעסוק בקיום המצוות הגשמיות והאמציות, כמו שזריעה כפשוטה היא בארץ, ורק כך היא מביאה לצמיחה.

רביעי ַ וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרָי | הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהֵנָּה לֹא־הִפָּךְ הַנֶּגַע אֶת־עֵינוֹ וְהַנֶּגַע לֹא־פָשָׁה טָמֵא הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרָפֵנוּ פָּחַתָּהּ הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ: ַ וְאִם רָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה כִּתְּהַ הַנֶּגַע אַחֲרָי הַכֹּהֵן אֶתוֹ וְקָרַע אֶתוֹ מִן־הַבֶּגֶד אוֹ מִן־הָעוֹר אוֹ מִן־הַשֵּׂתִי אוֹ מִן־הָעֶרֶב: ַ וְאִם־תִּרְאָה עוֹד בְּפָגַד אֹי־בִשְׂתֵי אוֹ בַעֲרֹב אוֹ

והניף אתם תנופה לפני יהוה: וישחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום הקדש פי כחטאת האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא: ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוף און המטהר הימנית ועל כהן ידו הימנית ועל כהן רגלו הימנית: ומן השמן יצק הכהן על כף הכהן השמאלית: והזה הכהן באצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית שבע פעמים לפני יהוה: ונתן הכהן מן השמן אשר על כפו על תנוף און המטהר הימנית ועל כהן ידו הימנית ועל כהן רגלו הימנית על מקום דם האשם: והגותר מן השמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר לכפר עליו לפני יהוה: ועשה את האחד מן התרים או מן בני היונה מאשר תשיג ידו: את אשר תשיג ידו את האחד חטאת ואת האחד עלה עליהמנחה וכפר הכהן על המטהר לפני יהוה: ואת תורת אשר כו נגע צרעת אשר לא תשיג ידו

בטהרתו: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 105)

עני שאמר קרבנו של מצרע זה עלי, והיה מצרע עשיר .
מביא . . קרבנות עשיר (רמב"ם)
כ"ק מו"ח אדמו"ר הציצ פעם ליהודי אחד לנדב את הוצאות ההדפסה של שו"ת ה'צמח צדק'. היהודי הבטיח, אף שלפי מצבו לא היה זה ביכולתו, ואז נתעשר וקנים הבטחתו. אמר הרבי, שהחלטה זו פתחה לו למעלה צנורות תדשים של פרנסה. ואף כאן: כאשר עני יוצא מגדרו ומשתדל עבור חברו העשיר - עוזרים לו מלמעלה לקנים את הבטחתו בעשירות.

שישי כ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: כי תבאו אל ארץ פנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתו נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם: וכא אשר לו תבית והגיד לכהן לאמר פנגע נראה לי בבית: ויצוה הכהן ופנו את הבית במים יבא הכהן לראות אתהנגע ולא יטמא כל אשר בבית ואחר כן יבא הכהן לראות

והניף אתם תנופה לפני יהוה: וישחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום הקדש פי כחטאת האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא: ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוף און המטהר הימנית ועל כהן ידו הימנית ועל כהן רגלו הימנית: ומן השמן יצק הכהן על כף הכהן השמאלית: וטבל הכהן את אצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני יהוה: ומיתר השמן אשר על כפו יתן הכהן על תנוף און המטהר הימנית ועל כהן ידו הימנית ועל כהן רגלו הימנית על דם האשם: והגותר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר וכפר עליו הכהן לפני יהוה: ועשה הכהן את החטאת וכפר על המטהר מטמאתו ואחר ישחט את העלה: והעלה הכהן את העלה ואת המנחה המזבחה וכפר עליו הכהן וטהר: פ

עליו הכהן וטהר: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי תורה, תזריע כב. ב. ע"פ ביאורי

החומש)

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב)
מספר ב' לקוטי תורה", שהצרעת רומזת למצב שבו פנימיותו של האדם היא טובה בתכלית, והרוע נמצא רק בחיצוניותו ("בעור בשרו"); וזוהי הסבה לכך שנגע הצרעת אינו מצוי בזמן הזה, שכן בימינו אין נמצא אנשים שפנימיותם היא טובה בתכלית ואין בה רע כלל.

חמישי כא ואם דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג שמן: וישתי תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו והיה אחד חטאת והאחד עלה: והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אל הכהן אל פתח אהל מועד לפני יהוה: ולקח הכהן את כבש

הצִרַעַת וְלִנְתָק: ^ה וּלְצִרְעַת הַבְּגָד וּלְבֵית: ^ו וְלִשְׂאֵת וְלִסְפַּחַת וּלְבַהֲרַת: ^ז לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטְּהוֹר וְזֹאת תוֹרַת הַצִּרְעַת: ^ח **טו** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: ^ט דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זָבֹב טָמֵא הוּא: ^י וְזֹאת תִּהְיֶה טִמְאָתוֹ בְּזָבֹב רַר בְּשָׂרוֹ אֶת־זָבֹבוֹ אוֹ־ הַחֲתוּם בְּשָׂרוֹ מִזָּבֹב טִמְאָתוֹ הוּא: ^{יא} כִּלְהַמְשֻׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הִזָּב יִטְמָא וְכִלְהַפְּלֵי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו יִטְמָא: ^{יב} וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^{יג} וְהַיֵּשֵׁב עַל־הַפְּלֵי אֲשֶׁר־יֵשֵׁב עָלָיו הִזָּב יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^{יד} וְהַנֹּגַע בְּבֶשֶׂר הִזָּב יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^{טו} וְכִי־יִרְק הִזָּב בְּפֶהוֹר וְכַסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^{טז} וְכִלְהַמְרַפָּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הִזָּב יִטְמָא: ^{יז} וְכִלְהַנֹּגַע כֹּל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהַנוֹשֵׂא אוֹתָם יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^{יח} וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע־בּוֹ הִזָּב וְיָדָיו לֹא־שָׁטַף בַּמַּיִם וְכַסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^{יט} וְכִלְיֵי־חַרֶשׁ אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ הִזָּב יִשְׁכַּר וְכִלְיֵי־עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם: ^כ וְכִי־יִטְהַר הִזָּב מִזָּבֹבוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וְכַסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהַר: ^{כא} וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תְרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה וְבָא | לְפָנָי יִהְיֶה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנֶּם אֶל־הַכֹּהֵן: ^{כב} וַעֲשֵׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן לְפָנָי יִהְיֶה מִזֹּבָב: ^{כג}

אֶת־הַבֵּית: ^א וְרָאָה אֶת־הַנֹּגַע וְהִגִּה הַנֹּגַע בְּקִירַת הַבֵּית שִׁקְעוֹרוֹת וְרַקְרַקַת אוֹ אֲדָמְדָמַת וּמְרֵאִיהֶן שֶׁפֶל מִן־הַקִּיר: ^ב וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבֵּית אֶל־פֶּתַח הַבֵּית וְהִסְגִּיר אֶת־הַבֵּית שִׁבְעַת יָמִים: ^ג וְשָׁב הַכֹּהֵן בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִגִּה פֶּשֶׁה הַנֹּגַע בְּקִירַת הַבֵּית: ^ד וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן וְחִלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֹּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^ה וְאֶת־הַבֵּית יִקְצַע מִבֵּית סָבִיב וְשִׁפְכוּ אֶת־הָעֶפֶר אֲשֶׁר הִקְצִו אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^ו וְלָקְחוּ אֲבָנִים אֲחֵרוֹת וְהִכְיָאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים וְעָפַר אַחַר יִקַּח וְטַח אֶת־הַבֵּית: ^ז וְאִם־יֵשׁוּב הַנֹּגַע וּפְרַח בְּבֵית אַחַר חֲלָץ אֶת־הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי הַקְּצוֹת אֶת־הַבֵּית וְאַחֲרֵי הַטּוּחַ: ^ח וּבָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִגִּה פֶּשֶׁה הַנֹּגַע בְּבֵית צִלְעַת מִמְּאֲרַת הוּא בְּבֵית טָמֵא הוּא: ^ט וְנָתַן אֶת־הַבֵּית אֶת־אֲבָנָיו וְאֶת־עֵצָיו וְאֶת כָּל־עֶפֶר הַבֵּית וְהוֹצִיא אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^י וְהָבֵא אֶל־הַבֵּית כָּל־יְמֵי הַסְּגִיר אֹתוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: ^{יא} וְהִשְׁכַּב בְּבֵית יִכַּסּ אֶת־בְּגָדָיו וְהָאֵכָל בְּבֵית יִכַּסּ אֶת־בְּגָדָיו: ^{יב} וְאִם־בָּא יָבֵא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִגִּה לֹא־פֶשֶׁה הַנֹּגַע בְּבֵית אַחֲרֵי הַטּוּחַ אֶת־הַבֵּית וְטַהַר הַכֹּהֵן אֶת־הַבֵּית כִּי נִרְפָּא הַנֹּגַע: ^{יג} וְלָקַח לְחֲטָא אֶת־הַבֵּית שְׁתֵּי צִפְרִים וְעֵץ אֲרָז וְשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאֹזֹב: ^{יד} וְשָׁחַט אֶת־הַצֶּפֶר הָאֶחָת אֶל־כְּלֵי־חַרֶשׁ עַל־מַיִם חַיִּים: ^{טו} וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֲרָז וְאֶת־הָאֹזֹב וְאֶת | שְׁנֵי הַתוֹלַעַת וְאֶת הַצֶּפֶר הַחַיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדָם הַצֶּפֶר הַשְּׁחוּטָה וּבַמַּיִם הַחַיִּים וְהִגִּה אֶל־הַבֵּית שִׁבְעַת פְּעָמִים: ^{טז} וְחִטָּא אֶת־הַבֵּית בְּדָם הַצֶּפֶר וּבַמַּיִם הַחַיִּים וּבַצֶּפֶר הַחַיָּה וּבְעֵץ הָאֲרָז וּבְאֹזֹב וּבְשְׁנֵי הַתוֹלַעַת: ^{יז} וְשָׁלַח אֶת־הַצֶּפֶר הַחַיָּה אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־פָּנֵי הַשֻּׁרָה וְכָפַר עַל־הַבֵּית וְטָהַר: ^{יח} וְזֹאת הַתּוֹרָה לְכָל־נֹגַע

~ נקודות משיחות קודש ~ (22קוטי שיחות כב עמ' 81)

בעל ראיה אחת (רשי" טו, לב)

לא פרש שהפגנה לבעל שתיים או שלש ראיות, שגזכר לעיל, כי דינו חמור יותר מדינו של בעל קרי, המופיע בכתוב לאחר מכן. אלא מפרש שהפגנה לבעל ראיה אחת,

שדינו כבעל קרי, ולפי זה הכתובים הם מן הקל אל הכבד: זב בעל ראיה אחת ובעל קרי - טמאת ערב. נדה - טמאת שבועה. זב בעל שתיים או שלש ראיות - חיוב ספירת שבועה נקיים. שוכב עם טמאה - אסור כרת.

הכהן לפני יהוה מזוב טמאתה: לא והזרתם את בני ישראל מטמאתם ולא ימתו בטמאתם בטמאם את משפני אשר בתוכם: זא את תורת הויב ואשר תצא ממנו שכבת זרע לטמאה-כה: ז והדרוה בנדתה והויב את-זובו לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם טמאה: פפפ

חצי קדיש

ותגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בתיכון ובזימיון ובחני דכל בית ישראל, בעללא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יחא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יחא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבחה, ויתפארה, ויתרום, ויתנשאה, ויתתדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא ברך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר-שיחות זכ"ב ע' 97. ע"פ ביאורי החומש)

פי תבאו אל ארץ כנען . . ונתתי נגע צרעת בבית ארץ ארצהכם (יד, לד)

בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של דוב בקירות פתייהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל-ידי הנגע נותן הבית ומוצאן (רש"י)

מבאר בחסידות שהמלה "אמורי" היא מלשון אמירה ודבור. לכן מצינו שדוקא בבתי האמוריים הופיעו נגעי צרעת, הבאים על עון דבור לשון הרע. אך עם זאת, דוקא בבתייהם היו טמונים "מטמוניות של דוב": ללמדנו שכח הדבור יכול להיות מנצל לדברים רעים, אך באותה מדה נתן לנצלו לדברים טובים. זוהי מטרת הנגעים, לא רק לכטל את הדבור הרע, אלא גם לגלות שאפשר להשתמש עם הדבור לדברים טובים (מטמוניות של דוב).

מפטיר לא והזרתם את בני ישראל מטמאתם ולא ימתו בטמאתם בטמאם את משפני אשר בתוכם: זא את תורת הויב ואשר תצא ממנו

שביעי זא ואיש פיתצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עדה ערב: ז וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וכבס במים וטמא עדה ערב: זא ואשה אשר ישכב איש אתה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עדה ערב: פ זא ואשה פיתתיה זכה דם יהיה זכה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה וטמא עדה ערב: ז וכל אשר תשכב עליו בנדתה וטמא וכל אשר תשב עליו וטמא: זא וכל הנגע במשכבה וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עדה ערב: ז וכל הנגע בכל בלי אשר תשב עליו וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עדה ערב: ז ואם על המשכב הוא או על הפלי אשר הוא ישבת עליו בנגעו וכו' וטמא עדה ערב: ז ואם שכב ישכב איש אתה ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים וכל המשכב אשר ישכב עליו וטמא: ז ואשה פיריון זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה או כיתזוב על נדתה פלימי זוב טמאתה בימי נדתה תהיה טמאה הוא: ז כל המשכב אשר תשכב עליו פלימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה וכל הפלי אשר תשב עליו טמא יהיה כטמאת נדתה: ז וכל הנגע כם וטמא וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עדה ערב: ז ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר: ז וביום השמיני תקח לה שתי תרים או שני בני יונה והביאה אותם אל הכהן אל פתח אהל מועד: ז ועשה הכהן אתה אחד חטאת ואתה אחד עלה וכפר עליה

פרושו של רש"י מוכא מן המדרש, אף שם נכתב בצורה שונה. במדרש נאמר שהכנענים הטמינו "ממונם", ואלו רש"י כתב "מטמוניות של זהב". עוד נכתב במדרש ש"כנענים הטמינו" ב"בתים ובשדות", ואלו רש"י ציין "קירות בתיהם" בלבד. ומהסבר לחלוק: רש"י עוסק אף ורק בפרוש הכתובים, ולא בספורי תנ"ל שאינם מפרשים את הכתוב. והיות שהפסוק כאן עוסק רק בעניני נגעי הבתים, רש"י לא מזכיר כלל את הטמנת הממון בשדות. לכן גם רש"י מדגיש שהטמינו "מטמוניות של זהב" ולא שאר ממונם, שכן קירות הבית הם מקום מצמצם מפדי להטמין ממון מסוג נחות, בכמות שתצדיק את הטרחה.

צ' פסוקים, עיר"ו סימן.

שְׁכַבְתָּ זֶרַע לְטִמְאֵה־כֶּהָ: 5. וְהִדְוָה בְּנִדְתָּהּ וְהוֹבֵ אֶת־זוֹכָו לְזֶכֶר וְלִנְקָה וְלֵאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־

טִמְאָה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר-שיחות חז"ב ע' 91. ע"פ ביאורי

החומש)

כי תבאו אל ארץ כנען . . ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אֶחְזֹקֶם (יד, לד)

בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוניים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל-ידי הנגע נותן הבית ומוצאן (רש"י)

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עין-חיים היא למחזיקים בה, ותמכה מאשר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. ארץ ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדדיקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחנות של הספר תורה.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

יח) ויאמר לו יהונתן, יהונתן בן שאול המלך אמר לדוד. מחר ה'חדש, מחר ראש ה'חדש. ונפקדת ב'יפקד מושבך, ונזכרו אותך כשחסר ממושבך יושב. יט) ושלשת תרד מאד, שלשה ימים תסתמר ותרד מאד בעמק להסתמר שם. ב'יום המעשה, ב'יום חל לנמרי, כלומר לפני ראש ה'חדש. פרוש אחר, ב'יום מעשה השבועה שנשבע שאול ליהונתן שלא ימית את דוד, שגם אז הסתמר דוד שם.

הפטרה לערב ראש חודש שחל בשבת

לשמו"ת ולקריאה בציבור שמואל א פרק כ

יח ויאמר לו יהונתן מחר ה'חדש ונפקדת ב'יפקד מושבך: יט ושלשת תרד מאד ובאת אל המקום אשר נסתרת שם ב'יום המעשה וישב שם. כ ויאני שלשת החצים צדה אורה לשלחלי למטרה: כא והנה לאמר זה אשלח אתי הנער ואני לו לך מצא אתי החצים הפסוק הזה יהיה ב'דוד אמר אמר לנער הנח החצים קרובים אלי מן הנה עברת מהם, קתני חס המין וכאן הוא אלי כ'שלום לך ואני דבר רע, ח'י יהיה נשבע לו: כב ואם פה אמר לעלם הנח החצים מן ה'הלאה להלן מקום עמדי, אז לך לדרוך וברח לך ב'י שלחך יהיה ונצלת במשנת ח': כג ואם מלך לך, ובר הנוכח והדבר אשר דברנו דברי הברית שברתנו אני ואתה הנח יהיה יהיה העד ביני וביןך עד עולם: כד ויפטר דוד בשירה ויהי ה'חדש וישב המלך אל הלחם לאכול: כה וישב המלך על מושבו מקום המיוחד לו לשבת בו כפעם א פעם אל מושב שאול מקור ויקם יהונתן וישב והשיב אבנר מצד אביו כי לא רצה להיות סמוך לאביו, שאם יקצוף עליו על דבר דוד, שאול ויפקד מקום דוד: כו ולא דבר לא שאל שאול מאומה ב'יום שהוא מודע לא פא דוד כי אמר מקרה הוא שראה קר בלתי טהור הוא כ'יילא טהור כי עדן לא ככל לקרו: כז ויהי ממחרת ראש ה'חדש ב'יום השני לחדש ויפקד מקום

יח) ויאמר לו יהונתן, מחר ה'חדש ונפקדת ב'יפקד מושבך מאין יושב בו: יט) ושלשת תרד מאד, שלשה ימים תסתמר ותרד מאד בעמק להסתמר שם. ב'יום המעשה ב'יום אשר נשבע שאול ליהונתן לכל המית את דוד וינשבת אצל האבן האול כי שם אמנאדי: כ) ויאני שלשת החצים צדה לצד האבן ההוא אורה פאלו אני מורה לשלחלי למטרה לצד אורה, לנער האבן אהיה מורה החצים. לשלח לי למטרה, שתהיה האבן לי למטרה. (כא) קתנו וכאן, צא אתה בעצמך מקום מחבואך וקחנו ובוא אלי. (כב) לך כי שלחך ה', לך לדרוך וברח, שהקב"ה אומר לך לברח ולהמלט. (כג) והדבר אשר דברנו, הברית שברתנו יחד. הנח ה' ה', ה' יהיה ער. (כה) אל מושב הקור, בראש המסבים סמוך לקור. ויקם יהונתן וישב אבנר מצד שאול, סדר הנישבה היה, שדוד היה יושב סמוך למלך, ואחריו יהונתן, ואחריו אבנר. וב'יום שהוא כשהמלך ישב במקומו ויהונתן במקומו, ודוד לא פא, אם בן נשאר יהונתן וישב סמוך לאביו מפלי שהפסיק אדם אחר ביניהם, ואין מדרד חפז לישב בהסבה אצל אביו, לכן קם יהונתן ממקומו לשבת במקומו של אבנר, ואבנר ישב במקום של יהונתן בנו. ומקומו של דוד נשאר פנוי, שיוכל לבוא אחר כך. ויפקד מקום דוד, נחסר היה המקום מן היושב. (כו) כי לא טהור, והם היו נשמרים מלאכל יחד הטמא והטהור. או שהיו אוכלים זבחי שלמים, ואסור לממאים. וגם יתכן שאין מדרד המוסר לבוא טמא לשלחן המלך. (כז) ממחרת ה'חדש השני,

שאול אל יהונתן בנו

ביום השני של ראש חדש, דהינו למחרת. כח) מעמדי, מפני לקח רשות בלכתו לבית לחם, ולא הלך בלי רשות. כט) שלחני, תן לי רשות ללכת. זבח משפחה, אותו היום היו בני משפחתו זוכים וזכי שלמים. והוא צנה לי אחי, ואחי הגדול צנה עלי להיות שם. ל)

בן נעות המרדות, בנה של מענות המוסר, בלומר שאמו לא הוכיחתו בקטנותו ולא קבל מוסר כראוי. (ואמרו ר"ל, שבשפטו בני בנימין מבנות שילה שיצאו לחול בכרמים, היה שאול בישן ולא רצה לחטף, עד שבאה היא עצמה והענה פניה ורדפה אחריו.) כי בוחר אתה לבן ישי, שהוא ימלך. לבשתך, כשישמעו אנשים שאתה אוהב אדם שאני שונא, יאמרו שאיך בני, וזה ותיב לבשתך. ולבשת ערות אפך, ולבושה וחרפה של אפך. לג) כי כלה היא, נגמרה ההחלטה. לד) אל דוד, בשביל דוד. כי הכלמו אביו, וגם משום שאביו הכלים (בלש) את יהונתן בדבור ובמעשה. לה) למועד דוד, למועד שקבע לו דוד. לו) ירה החצי להעברו, ירה החצי שיעברו אחריו האבן.

ועתה שלח וקח אתו אלי פי בן-מית הוא: לב ויען יהונתן את-שאול אביו ויאמר אליו למה יומת מה עשה: לג ויטל שאול את-החנית עליו להפיתו וידע יהונתן פיר-כלה היא מעם אביו להמית את-דוד: לד ויקם יהונתן מעם השלחן בחריאף ולא-אכל ביום-החדש השני ביום השני לחדש לחם פי נעצב אל-דוד בראותו כי בלחה אליו הרעה ועוד פי הכלמו אביו שקראו בן נעות המרדות: לה ויהי בפקר ביום השלישי לחדש ויצא יהונתן השדה למועד אשר קבע לו דוד ונער קטן עמו: לו ויאמר לנערו רץ מצא נא את-החצים אשר אנכי מורה הנער רץ והוא ירה את-החצים אחריו הנער ויאמר הלוא החצי ממוך והלאה: לה ויקרא יהונתן למפנה והוא האבן האל: לו ויבא הנער עד-מקום החצי אשר ירה יהונתן ויקרא יהונתן הלוא החצי אשר ירתי באחרונה היא ממוך והלאה: לח ויקרא יהונתן אחריו השנה אל-תעמד במקום הראשונה וילקט נער

דוד ויאמר שאול אליהונתן בנו מדוע לא-בא בן-ישי גם-תמול גם-היום אל-הלחם אם היה מקרה, היה לו לבוא היום הלופי: כח ויען יהונתן את-שאול נשאל נשאל דוד מעמדי רשות ללכת עד-בית לחם: כט ויאמר שלחני נא תן לי רשות ללכת כי זבח משפחה וזכי שלמים לנו בעיר והוא צנה-לי

אליאב אחי הבכור לבוא אל הזבח, ועתה אם-מצאתי חן בעיניך אמלטה נא ואראה את-אחי על-פן לא-בא אל-שלחן המלך כי נמתי לו רשות ללכת, והלך לו: ל ויחר-אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן-נעות המרדות אתה פאמד שהיא מורדת בראוני, בן אתה מורד בי לאהוב מה שאני שונא הלוא ידעתי פיר-בחר אתה לבן בן ישי לבשתך ולבשת ערות אפך כי יאמרו השומעים שאתה אוהב אדם שאני שונא, אם בן אפך בני ואפך ונתה: לא פי בלתימים אשר בן-ישי חי עליהאדמה לא תבון לא תחכים אתה ומלכותך ועתה שלח וקח אתו אלי הואיל ואתה נתת לו רשות ללכת פי בן-מית הוא: לב ויען יהונתן את-שאול אביו ויאמר אליו למה יומת מה עשה אם ה' המליכו: לג ויטל שאול את-החנית עליו להפיתו וידע יהונתן פיר-כלה היא נמר דעתו מעם אביו להמית את- דוד: לד ויקם יהונתן מעם השלחן בחריאף ולא-אכל ביום-החדש השני ביום השני לחדש לחם פי נעצב אל-דוד בראותו כי בלחה אליו הרעה ועוד פי הכלמו אביו שקראו בן נעות המרדות: לה ויהי בפקר ביום השלישי לחדש ויצא יהונתן השדה למועד אשר קבע לו דוד ונער קטן עמו: לו ויאמר לנערו רץ מצא נא את-החצים אשר אנכי מורה הנער רץ אחר החץ הראשון שירה, ויעודו רץ, והוא ירה החצי השני להעברו להלאה

עטרת מרים

יהונתן את־החַיצִים הראשונה והשניה וַיָּבֵא אֶל־אֲדֹנָיו: לֹא וְהַנֶּעֱר לֹא־יָדַע מֵאֹמֶת מִהִסְיוֹן מַעֲשֵׂה בִרְחַת אֵלֵי חַצִּים אֵךְ יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדְּבָר: מִיִּיתָן יְהוֹנָתָן אֶת־פְּלִיֹּי תִקְשֵׁת וְחַצִּים אֶל־הַנֶּעֱר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ הִבִּיא הָעִיר: מֵא הַנֶּעֱר בֹּא הָלַךְ לְבֹא הָעִיר וְדָוִד קָם

מֵאֲצֵל הַגִּבּוֹר מֵעַד הַדְּרוֹמִי שֶׁל אֶבֶן הָאֵזֶל וַיִּפֹּל לְאִפָּיו עַל פְּנֵי אֶרֶצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּשְׁקֹו | אִישׁ אֶת רַעְהוּ וַיִּכְבְּו אִישׁ עִם אֶת כִּי תִמַּח קָשָׁה לָהֶם הַפְּרִידָה רַעְהוּ עַד־דָּוִד הַגְּדִיל הַרְבֵּה לִבְכוֹת יוֹמֵר מִיְהוֹנָתָן: מִב וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לָךְ לְשָׁלוֹם וְהַשְׁבִּיעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לְאֹמֶר וְאָמַרְנוּ יְהוָה יִהְיֶה | בֵּינֵינוּ וּבֵינֶךָ וְכִינֹךָ וְכִינֹךָ עַד עוֹלָם:

שי למורא

מא) מאצל הגב, מקרבת מקום לצד הדרומי של האבן האזל. את רעהו, עם רעהו שהיתה קשה עליהם הפרדה. עד דוד הגדיל, שדוד הרבה לבכות יותר מיהונתן. מב) אשר נשבענו, ותזכר שנשבענו וכו'. ה' יהיה, ה' יהיה עד על השבועה.

אַחֲרֵי הַנֶּעֱר מִהֲרָה חוֹשָׁה אֶל־תַּעֲמֹד וַיִּלְקָט גַּעַר יְהוֹנָתָן אֶת־הַחַיצִים וַיָּבֵא אֶל־אֲדֹנָיו: לֹא וְהַנֶּעֱר לֹא־יָדַע מֵאֹמֶת אֵךְ יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדְּבָר: מִיִּיתָן יְהוֹנָתָן אֶת־פְּלִיֹּי אֶל־הַנֶּעֱר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ הִבִּיא הָעִיר: מֵא הַנֶּעֱר בֹּא וְדָוִד קָם מֵאֲצֵל הַגִּבּוֹר וַיִּפֹּל לְאִפָּיו אֶרֶצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּשְׁקֹו | אִישׁ אֶת־רַעְהוּ וַיִּכְבְּו אִישׁ אֶת־רַעְהוּ וַיִּכְבְּו אִישׁ עִם אֶת כִּי תִמַּח קָשָׁה לָהֶם הַפְּרִידָה רַעְהוּ עַד־דָּוִד הַגְּדִיל הַרְבֵּה לִבְכוֹת יוֹמֵר מִיְהוֹנָתָן: מִב וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לָךְ לְשָׁלוֹם וְהַשְׁבִּיעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לְאֹמֶר וְאָמַרְנוּ יְהוָה יִהְיֶה | בֵּינֵינוּ וּבֵינֶךָ וְכִינֹךָ עַד עוֹלָם:

אִישׁ אֶת־רַעְהוּ וַיִּכְבְּו אִישׁ אֶת־רַעְהוּ עַד־דָּוִד הַגְּדִיל: מִב וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לָךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לְאֹמֶר יְהוָה יִהְיֶה | בֵּינֵינוּ וּבֵינֶךָ וְכִינֹךָ עַד עוֹלָם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצַדִּיק: נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה: שִׁמְחָנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַבְּנוֹ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעַד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמו בכל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

המודל: ביום א', שעה 1 בבוקר, 27 דקות, 41 חלקים.
ראש חדש איר ביום הראשון וביום השני הבא עלינו לטובה.

המשך ביאור למס' סוטה ליום העשירי לעומר עמ' א

1 עינים", אמר רבי אלכסנדר, מלמד שהלכה תמר וישבה לה
2 כפתחו - בפתח ביתו, של אברהם אבינו, שהוא מקום שכל
3 העינים צופות לראותו מרוב חיבה. רבי חנין אמר בשם רבי, אין
4 צורך לדרוש כך, אלא מתפרש כפשוטו, מקום הוא ששמו עינים,
5 וישבה תמר בפתחו של אותו מקום, וכן הוא אמר - מצינו שהיה
6 מקום בשם זה, שנאמר "תפוח והעינים". רבי שמואל בר נחמני
7 אמר - דורש את הפסוק באופן שונה, "פתח עינים" היינו שנתנה
8 תמר עינים - פתחי היתר, לבריה, כשתבעה יהודה, ואמרה לו
9 שאין חשש עבירה במה שיבוא עליה. ומבאר, שכאשר אמר לה
10 יהודה, שמה נברית את, אמרה ליה תמר נורת אני - איני עובדת
11 עבודה זרה, ואף מקיימת שבע מצוות בני נח. אמר לה יהודה, שמה
12 אשת איש את ואת אסורה עלי, אמרה ליה פנויה אני, ואם כן אני
13 מותרת לך. אמר לה יהודה, שמה קיבל כך - עבורך, אביך קידושין
14 מאדם מסויים ואת מקודשת לו, אמרה ליה יתומה אני - אבי מת
15 בהיותי קטנה, והשיאוני אחי ואמי, ואין להם זכות להשיאני, ולכן
16 נישואי לער ואונן לא היו נישואין גמורים ואיני אסורה עליך כדן

17 כלה לחמיה. אמר לה יהודה, שמה ממה את - שמה נדה את,
18 אמרה ליה מהורה אני.
19 מאחר שהביאה הגמרא לעיל שישיבה תמר במקום בו היה אברהם
20 מכניס אורחים, מביאה דרשות אודות הכנסת האורחים של אברהם.
21 "וישע אשל בכאר שבע", אמר ריש לקיש מלמד ששעה אברהם
22 פרדס ונטע בו כל מיני מנדים - מיני פירות מתוקים, כדי שיהנו
23 מהם העוברים ושבים. נחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר
24 שאשל הוא פרדס, וחד אמר שהוא פונדק - אכסניה, וכונת הפסוק
25 לומר שבנה שם אברהם פונדק להכניס אורחים שילוו בו. שואלת
26 הגמרא, בשלמא למאן דאמר שאשל הוא פרדס, היינו דכתיב -
27 מובן מה שכתוב בפסוק "וישע", שבאילנות שייכת נטיעה, אלא
28 למאן דאמר פונדק, מאי "וישע". מתרצת הגמרא, מצינו לשון
29 נטיעה באוהלים, בדרבתיב "וישע אהלי אפרנו וגו'".
30 נאמר בהמשך הפסוק, "ויקרא שם בשם ה' אל עולם", אמר ריש
31 לקיש, אל תיקרי "ויקרא", שאברהם עצמו קרא בשם ה'.

המשך ביאור למס' סוטה ליום אחד עשר לעומר עמ' א

1 שהרי על ישראל מינו שרי מיסים. מתרצת הגמרא, תנא דבי רבי
2 אלעזר ברבי שמעון, וישעו עליה - היינו על פרעה, מלמד
3 שהביאו מלכן - דפוס שבו מייצרים את הלבנים, ותלו לו לפרעה
4 בצוארו, וכל אחד ואחד מישראל שאמר להם איסמנים אני -
5 מפונק אני ואיני יכול לעשות מלאכה, אמרו לו כלום איסמנים
6 אתה יותר מפרעה המשתתף אף הוא בעשיית המלאכה. לפי דרשה
7 זו מוסיפה הגמרא לדרוש, 'שרי מיסים' - דבר שמשים
8 המלכן שתלו לפרעה היה דבר המרגיל ומשים את הבריות בעבודה.
9 כיוצא בזה יש לשאול על הפסוק "למען ענותם בסבלתם", [ענותם
10 מיבעי ליה], אלא יש לבאר, למען ענותו - לפרעה - בסבלותם
11 דישראל - המצרים עינו את פרעה כדי שכתוצאה מכך אף ישראל
12 יטו שכמם לסבול ולעבוד.
13 "ויבן ערי מסבנות לפרעה", רב ושמואל נחלקו בביאור הפסוק,
14 חד מהם אמר, שמשבנות את בעליהן - שעל ידי העבודה
15 שהעבידו המצרים את ישראל באותם ערים, הסתכנו המצרים
16 לטבוע בים, וחד אמר שמשבנות - מודללות את בעליהן - שעל
17 ידי עבודה זו נגרם למצרים שרוקנום ישראל מנכסיהם. דאמר מר,

18 כל העוסק בכנין מתמסכן - בא לידי עניות. במה שנאמר שבנו
19 "את פתם ואת רעמסם", אין אלו שתי ערים אלא עיר אחת,
20 ונחלקו רב ושמואל, חד אמר פיתום הוא שמה של העיר, ולמה
21 נקרא שמה רעמסם, כיון שראשון ראשון מתרוסם - כל קצת
22 שהיו בונים, היה מתמוטט ונופל, וחזרו ובנוהו ושוב נפל. וחד אמר
23 רעמסם שמה של העיר, ולמה נקרא שמה פיתום, כיון שראשון
24 ראשון פי תהום בולעו - כל קצת שהיו בונים, היה נבלע באדמה.
25 "וכאשר יענו אותו בן רבה וכן יפריז", שואלת הגמרא, בן רבו
26 וכן פרוצו מיבעי ליה. מתרצת הגמרא, אמר ריש לקיש, רוח
27 הקדש מבשרתן לישראל, ואומרת למצרים לא תועיל עצתכם
28 למעט את ישראל, אלא "בן רבה וכן יפריז".
29 "ויקצו מפני בני ישראל", דורשת הגמרא, זיקוצו הוא מלשון
30 קוצים, מלמד שהיו ישראל דומין בעיניהם של המצרים בקוצים,
31 שבראותם שישראל פרים ורבים היה נדמה להם כאילו עיניהם
32 וגופם מלאים קוצים.
33 "ויקצו מפני בני ישראל"

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:48	18:50	19:38	19:33	19:11	19:07	10:30	10:34	9:23	9:27	8:48	8:52	6:10	6:17	באר שבע (ק)
19:50	18:44	19:39	19:34	19:15	19:11	10:29	10:32	9:22	9:26	8:45	8:50	6:08	6:15	חיפה (ק)
19:47	18:34	19:37	19:32	19:15	19:11	10:28	10:32	9:21	9:25	8:45	8:50	6:08	6:15	ירושלים (ק)
19:50	18:52	19:39	19:34	19:13	19:09	10:30	10:33	9:23	9:27	8:47	8:52	6:09	6:16	תל אביב (ק)
20:39	19:29	20:24	20:15	19:49	19:40	10:36	10:41	9:25	9:32	8:36	8:44	6:00	6:12	אוסטריה, וינה (ק)
18:29	17:34	18:18	18:27	17:51	17:59	10:29	10:28	9:32	9:30	8:55	8:54	6:49	6:43	אוסטרליה, מלבורן (ח)
20:36	19:29	20:22	20:14	19:48	19:40	10:40	10:45	9:29	9:36	8:42	8:50	6:06	6:17	אוקראינה, אודסה (ק)
20:12	19:03	19:58	19:49	19:23	19:14	10:11	10:16	9:00	9:06	8:10	8:18	5:35	5:46	אוקראינה, דונייצק (ק)
20:25	19:15	20:10	20:01	19:35	19:26	10:21	10:26	9:10	9:17	8:20	8:29	5:45	5:57	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
20:56	19:44	20:41	20:31	20:04	19:54	10:46	10:51	9:34	9:41	8:41	8:50	6:07	6:19	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
20:49	19:37	20:34	20:24	19:57	19:47	10:38	10:43	9:26	9:33	8:33	8:42	5:59	6:12	אוקראינה, קייב (ק)
21:00	19:56	20:46	20:38	20:15	20:07	11:07	11:11	9:56	10:02	9:10	9:17	6:34	6:44	איטליה, מילאנו (ק)
18:48	17:59	18:39	18:40	18:17	18:18	10:12	10:14	9:10	9:11	8:41	8:43	6:10	6:12	אקוודור, קיטו (ח)
19:04	18:11	18:54	19:01	18:27	18:35	11:02	11:01	10:04	10:02	9:29	9:27	7:19	7:15	ארגנטינה, באנוס איירס (ח)
19:52	18:54	19:40	19:49	19:10	19:19	11:56	11:55	10:59	10:57	10:21	10:19	8:18	8:12	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:29	19:28	20:17	20:10	19:47	19:41	10:53	10:56	9:44	9:49	9:03	9:09	6:26	6:34	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:21	19:19	20:08	20:02	19:38	19:32	10:41	10:45	9:32	9:38	8:51	8:57	6:13	6:22	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:21	19:20	20:09	20:02	19:39	19:32	10:42	10:46	9:33	9:38	8:51	8:57	6:13	6:23	ארה"ב, גרסי סיטי (ק)
21:01	19:58	20:48	20:41	20:17	20:10	11:17	11:21	10:07	10:13	9:24	9:31	6:47	6:57	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:27	19:33	20:17	20:13	19:51	19:47	11:11	11:14	10:04	10:08	9:29	9:34	6:52	6:58	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:04	19:07	19:53	19:48	19:25	19:21	10:40	10:44	9:33	9:37	8:56	9:01	6:18	6:25	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:21	19:27	20:11	20:08	19:46	19:43	11:12	11:15	10:06	10:09	9:33	9:37	6:55	7:01	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:18	19:16	20:06	19:59	19:35	19:28	10:37	10:41	9:28	9:33	8:46	8:52	6:08	6:17	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:18	19:15	20:06	19:59	19:35	19:28	10:35	10:40	9:26	9:32	8:43	8:50	6:06	6:15	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:55	18:05	18:46	18:49	18:22	18:26	10:35	10:36	9:35	9:35	9:05	9:05	6:41	6:40	בוליביה, לה פס (ח)
21:37	20:23	21:21	21:10	20:43	20:33	11:22	11:27	10:10	10:17	9:16	9:25	6:42	6:55	בלגיה, אנטוורפן (ק)
21:35	20:23	21:20	21:09	20:42	20:32	11:23	11:28	10:11	10:18	9:17	9:26	6:43	6:55	בלגיה, בריסל (ק)
18:24	17:38	18:15	18:20	17:55	18:00	10:11	10:11	9:12	9:11	8:40	8:40	6:21	6:19	ברזיל, סאן פאולו (ח)
18:13	17:22	18:03	18:08	17:39	17:44	9:59	9:59	8:59	8:59	8:28	8:28	6:09	6:07	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
20:56	19:46	20:40	20:29	20:03	19:53	10:40	10:45	9:28	9:35	8:33	8:42	5:59	6:12	בריטניה, לונדון (ק)
21:12	19:58	20:55	20:43	20:15	20:04	10:47	10:53	9:34	9:42	8:35	8:45	6:03	6:17	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
21:05	19:51	20:49	20:38	20:11	20:01	10:45	10:51	9:33	9:40	8:36	8:46	6:03	6:17	גרמניה, ברלין (ק)
21:16	20:04	21:01	20:50	20:24	20:14	11:06	11:11	9:54	10:01	9:02	9:10	6:27	6:39	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:23	17:38	18:14	18:19	17:55	18:01	10:12	10:12	9:13	9:13	8:41	8:41	6:24	6:21	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:30	18:38	19:21	19:19	18:57	18:55	10:32	10:34	9:27	9:30	8:56	8:59	6:20	6:24	הודו, מומבאי (ח)
19:25	18:34	19:16	19:14	18:52	18:51	10:28	10:31	9:23	9:26	8:52	8:55	6:16	6:21	הודו, פונה (ח)
20:26	19:17	20:12	20:02	19:37	19:28	10:26	10:31	9:15	9:21	8:26	8:34	5:50	6:02	הונגריה, בודפשט (ק)
20:26	19:24	20:13	20:07	19:43	19:36	10:46	10:50	9:37	9:42	8:55	9:01	6:17	6:27	טורקיה, איסטנבול (ק)
20:44	19:44	20:33	20:27	20:03	19:58	11:12	11:16	10:04	10:09	9:24	9:30	6:46	6:55	יוון, אתונה (ק)
20:45	19:37	20:31	20:22	19:57	19:48	10:47	10:52	9:36	9:43	8:48	8:56	6:12	6:23	מלדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע בערים שונות בעולם

רעא

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:28	18:36	19:18	19:17	18:54	18:53	10:29	10:31	9:24	9:27	8:52	8:56	6:16	6:21	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
18:34	17:33	18:21	18:32	17:49	18:00	10:42	10:40	9:46	9:43	9:05	9:02	7:08	7:00	ניו-זילנד, קרייטצ'רין (ח)
19:06	18:11	18:56	18:52	18:30	18:27	9:54	9:57	8:48	8:52	8:14	8:18	5:37	5:43	נפאל, קטמנדו (ח)
19:40	18:51	19:31	19:32	19:08	19:10	11:03	11:04	10:00	10:01	9:31	9:33	7:00	7:01	סינגפור, סינגפור (ח)
20:34	19:19	20:18	20:06	19:39	19:28	10:15	10:20	9:03	9:10	8:06	8:16	5:33	5:47	פולין, ורשא (ק)
18:33	17:44	18:24	18:28	18:02	18:05	10:10	10:10	9:09	9:09	8:39	8:40	6:14	6:13	פרו, לימה (ח)
21:18	20:11	21:04	20:56	20:31	20:23	11:24	11:28	10:13	10:20	9:27	9:34	6:50	7:01	צרפת, ליאון (ק)
21:37	20:28	21:22	21:13	20:48	20:39	11:32	11:37	10:21	10:27	9:30	9:38	6:55	7:07	צרפת, פריז (ק)
18:34	17:45	18:25	18:26	18:03	18:03	9:53	9:55	8:50	8:52	8:21	8:23	5:49	5:51	קולומביה, בוגוטה (ח)
20:49	19:48	20:37	20:29	20:07	20:00	11:02	11:06	9:52	9:58	9:07	9:14	6:30	6:40	קנדה, טורונטו (ק)
20:31	19:26	20:17	20:09	19:45	19:37	10:37	10:42	9:27	9:33	8:41	8:48	6:04	6:15	קנדה, מונטריאול (ק)
19:59	19:01	19:48	19:43	19:20	19:15	10:34	10:37	9:26	9:30	8:48	8:54	6:11	6:18	קפריסין, לרנקה (ק)
22:05	20:45	21:47	21:34	21:05	20:53	11:33	11:39	10:20	10:28	9:18	9:29	6:47	7:02	רוסיה, ליובאוויטש (ק)
21:42	20:24	21:24	21:11	20:44	20:32	11:06	11:12	9:52	10:00	8:47	8:59	6:18	6:33	רוסיה, מוסקבה (ק)
21:02	19:54	20:48	20:39	20:14	20:05	11:04	11:08	9:53	9:59	9:04	9:12	6:29	6:40	רוסיה, רוסטוב על-הדון (ק)
21:08	20:04	20:53	20:44	20:23	20:15	11:08	11:13	9:57	10:04	9:09	9:17	6:33	6:44	שווייץ, ציריך (ק)
19:04	18:14	18:55	18:54	18:32	18:31	10:13	10:15	9:09	9:11	8:39	8:41	6:04	6:07	האילנד, בנגוק (ח)

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"ט סכ"ח - התוועדות תשמ"ט ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבלדה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז תפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואורב ולסמים וחיזת רעות בדרך ומפל־פורעניות המתרגשות וכאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00473
12/04/2015

P.P.
שולם
1949
תל אביב

